॥ॐ॥ नमो निखिलनिःशेषमहामोहद्विमालीयालोकालोकांशुमालाकलातीतपरमात्मने॥१ नमो विशुद्धधर्माय सुरूपपरिवर्जिताय। नमो निर्विकारविस्तारगोचरा-
तीतमूर्त्तये॥२ नमो भुवनसंतापिरागकेसरिदारिणे। द्वेषमातंगपंचास्यायनालयाय महात्मने॥३ नमो द्रव्यगोडंडारिकंदनिर्वेदकारिणे। अज्ञानादिजिनाशाम-
सिंहाय विमलात्मने॥४ नमो दलितदोषाय मिथ्यादर्शनशैलिने। मकरध्वजनागायचीराय विगतद्विषे॥५ अक्षयाक्षंतरंगं महासिन्धुं समस्तजनतापकं। दलितं ली-
लयायेनकेनचिन्नं नमाम्यहं॥६ समस्तवस्तुविस्तारविचारपारगाचरं। वाचाविजितशुरं वंदे सूदिताखिलकल्मषं॥७ सुरवंदारं सुनिर्ध्यातं याविलर्न्निविकसुरांकारए
समचिंत्य – यात्मातां तोभिदवतां॥८ प्रातापदशावचनो मादृशापि वज्ञायतां यस्मात्तावन्नमस्तस्य: मस्तु कल्याविशेषतः॥९ इत्थं कृतनमस्कारज्ञोतविघ्नविना-
कः॥ विविक्तिनार्थप्रस्तावं रचयिष्यामि राकुलः॥१० इहातिदुर्लभं प्राप्य मानुष्यं तद्भवंज्ञाततः कुलादिसामग्रीमासाद्य सुसत्कर्मणा॥११ दयं हानावितं सर्वं क्रु-
व्यं करणाश्रितां। श्लाघ्यां श्लाघ्योचितं वस्तु श्रोतव्यं श्रवणोचितं॥१२ यत्किंचिच्छिन्नमालिन्यकारणं मासकावारणं। मानावाक्कायकार्मविद्याद यं तत्सुचितेषिणा॥१३ हा[illegible]
दारागाक्षीरकंदेंदुविशदं मनः। कृतं यत्र कृतेकर्मचिन्नेछिंतन्मती षिणा॥१४ श्लाघनीयः सुनर्नित्यं विशुद्धानां तरात्मना। त्रिलोकनाथसद्धर्मो[illegible]
तत्र यवस्थिताः॥१५ श्रोतव्यं तावतः सारं श्रद्धासंशुद्धबुद्धिना। निःशा षदोषामाशरावचः सर्वज्ञभाषितं॥१६ तदनुत्सुसुतं तावत्सादवज्ञगतेहितं॥[illegible]
नव्यमितिसंचित्य वचः सर्वज्ञभाषितं॥१७ तत्समहत्सुसारणमहामा हादिस्सूदनी॥ निर्दिष्टस्तवविस्तारा कथ्यमनिश्च स्यात्॥१८ तथाहि॥ पंचाश्रव[illegible]
हादाषाह्रषीकाणांचपंचकं महामोहस्युतानांच कषायाणां चतुष्टयं ॥१९ मिथ्यात्वरागद्वेषादिरूपंयज्ञांतरं बलं। ताह्राषावेदकं सर्वं वचः सर्वज्ञभाषितं॥
२० तथा॥ ज्ञानदर्शनचारित्रसंतापषज्ञमात्मकं। तपःसंयमसत्यादिनटाकोटिसमाकुलं॥२१ यज्ञांतरंबलं तस्य तेनसंसारगोरवं। वर्ण्यते वर्जितं यद्वचनं द्विपादपा[illegible]
२ तथा॥ एकेंद्रियादिभेदेन दुःखरूपमनंतकं। नरपंचेंद्रियं तद्वचनं कथ्यते॥२३ अनस्तां निन्निमालं धूमादिज्ञानापिकल्पितां। वाक्यं जितं सिद्धांतनिःच्छंद२[illegible]
स्यतां॥२४ अर्थकामेच धर्मंच तथासंकीर्णरूपतां। आश्रित्यवर्तितलोके कथानावस्तुविधा॥२५ सामादिधातुवादादिकृष्यादिप्रतिपादिका। अर्थोपादानपरमा-
र्थसत्कीर्तिना॥२६ मालिकेषु विज्ञाद्यनुत्पादसंबंधकारिका। तन दुर्गति वर्तिन्याः प्राणिणः श्रवणासता॥२७ कामोपादानगर्भिविद्यादाक्षिण्यसूचिका। अनुरा-
गेगितादिरूपाकथाकामस्य वर्णिता॥२८ सामलीमसकामेषु रागोत्कर्षविधायिका। विपर्यासकरी तत्र हेतुभूते च दुर्गतेः॥२९ दयादानक्षमाद्येषु धर्मांगेषु
प्रतिष्ठिता। धर्मोपादेयतागर्भा बुधैर्धर्मकथा स्मृता॥३० सा त्विष्ट विज्ञा हेतुत्वात् सुपुण्यकर्मविनिर्जरा। विधत्तेनविकीर्या[illegible]नाकमाकाराः॥३१
त्रिवर्गसाधनोपायप्रतिपादनतत्परा। या तकेरसमाराध्यमासंकीर्णकथोच्यते॥३२ विशालिशायादसुखाहानकफलदायिका॥[illegible]नरमा॥

डाक्टरभाऊदाजीइत्यस्यस्मारकम्
DR. B[illegible] MEMORIAL

छेत्तुरिंद्रवल्लीतः॥४४॥ आनाभापि खल्वेदा सूत्रं संनीर्दमानवाः। तेषां संबोधनार्थाय लक्षणं तन्निबोधत॥४५॥ मायाशोकस्य यत्कार्यं लाल [illegible] ति कथा
मार्थीनामसाम्नतराधमाः॥३०॥ यौवनादौ ममनत्व विवक्त विकलानराः। कथामिच्छंति कामस्य राजसास्ते विमध्यमाः॥३१॥ माच्छकांक्षितं कत॥ लंतखकमावितलघेतिया ध्रुवं
धर्मक्रियामवस्या त्विकाम्तनरात्तमाः॥३२॥ ये लोकद्वयसापेक्षाः किंचित्सत्वयुता नराः। कथामिच्छंति संकीर्णां इयास्ते वरमध्यमाः॥३३॥ तत्त्वविदं स्थिता॥ रक्तः सामानुगाः सदा
श्रृयामवार्थकामयोः रक्तं तं धर्मशास्त्रारमवश्यनिवारकं॥३४॥ रागादिग्रहमहामोहरूपं त्वेषां शिरच्छ्रयं। अर्थकामकथासर्पिरिन्धनत्या वहीतपरं॥३५॥ किंकार्यितं मत्कृत्या राणां यथा
कंटकवर्द्धनं। पापे प्रवर्द्धिता आद्या कथा कामार्थयोस्तथा॥३६॥ कथां कामार्थयोस्तस्मान्न कुर्वीत कदाचन। कः कुर्तकारतिकण्ठे विदधीत विचक्षणः॥३७॥ पवनीपकारशीलनक
ईर्छितमनीषिणां। दितं मम सबंधुक्षकाय मदद्याद्यमुख॥३८॥ तन्नयद्यपि लोकानां मिथ्याकामार्थयोः कथा। तथापि विदुषा त्याज्या यतनयतिदारुणा॥३९॥ तादृक्ष्वरग्यो॥३
धामुत्वरडंद्रतां सर्वेषामप्येतापमां। सुद्दांध मक्क्षं धत्ताः कुर्वीतहितकाम्यया॥४०॥ आक्षेपकारिणीमाद्यां संकीर्णामपि तत्कथां। मार्यवितारकाश्चित्केचिदिच्छंति सूरयः॥४१॥ क्वि
लोत्रायायप्राडंत्तः शक्यातात्राधमाडनां। कुर्वीत ते ततोऽप्यविज्ञायादित कारिणः॥४३॥ न चादौ मुग्धबुद्धीनां धर्ममिनमिश्यासतां कामार्थकथनासनत्वामाक्षि
प्यतमनः॥४८॥ आक्षिप्तास्ततः शक्या धर्मग्राहयितुं नराः। विद्धिपक्षार तास्ते न संकीर्णा सा कथा स्मृता॥४९॥ तस्मादेषा कथात्र धर्मस्थितौ विश्रूयते। नडंती
नगुणापेक्षां कविः संकीर्णरूपतां॥५०॥ अन्यच्च॥ संस्कृता प्राकृता चेति छायावश्यमर्हतिः। तथापि संस्कृता तावद्दुर्विदग्धहृदि स्थिता॥५१॥ बालानामपि सद्बोध
कारिणी कर्णपेशला। तथापि प्राकृता भाषा न तेषामपि भासते॥५२॥ उपाये सति कर्तव्यं सर्वेषां चित्तरंजनं। अतस्तदनुरोधेन संस्कृतेयं करिष्यते॥५३॥ न चेय
मतिगूढार्था न दीर्घविकटदंडकैः। न चापि सिद्धपर्यायैर्बहुलैः समलंकृता॥५४॥ कथाशरीरमत्रस्या नाम्नि च प्रतिपादितं। नवप्रपंचोऽयं त्राडनयतोऽत्र ग्रामनीयते॥५५॥ य
तो नुच्यमानापि पराकृश्वलष्वषेश्चायं संसारविस्तारस्तेन च तुज्यत इति॥५६॥ अथवा॥ चौत्यं तिच्छामोहनाशाय स्तिथीदा प्रबोधनं। कथार्थं संयहं रूपात् शरीरमि
दमुच्यते॥५७॥ द्विविधेयं कथा तावदंतरंगा तथेतरा। शरीरमंतरंगायास्तावदत्राभिधीयते॥५८॥ प्रस्तावाः प्रावदष्टात्र विभ्रस्य तपरस्परां प्रत्येकं तत्र वक्तव्यो यः पर्यायः स्थिनि
बोधतः॥५९॥ प्रस्तावे प्रथमे तावन्निबद्धायतनादृष्टा। इयं कथामाय दृक्षाः स्फुटः प्रतिपाद्यते॥६०॥ द्वितीयस्ततः प्रस्तावे मानुष्यं प्राप्य सुंदरं। यथात्मदितडिझाम्वःम
मासाद्य यथा गमं॥६१॥ तदंतिक स्वसंसारिजीवश्चरितं यथा। स्वगृहीतसंकेताया जितिवप्रितं॥६२॥ तिर्यग्गतौ च यत्तावद्दुःखं सर्वं प्रज्ञाविशालया। विचार
यति निःशेषं तदिदं प्रतिपाद्यते॥६३॥ तथा तृतीयप्रस्तावे हिंसाक्रोधवशानुगः। स्पर्शनेंद्रियमूढश्च यथादुःखैर्विबाधितः॥६४॥ संसारिजीवः संसारभ्रष्टो मानु
ष्यजन्मतः। इदं संसारिजीवस्य सुखनिवाराद्यते॥ चतुर्थे पुनः प्रस्तावे मानजिह्वानृतस्तेयैः रक्तः संसारिजीवो सो यथा दुःखैः प्रपीडितः॥६६॥ तद्यथातं

तमं सारमपारं दुःखपूरितः। एषा कांतः इदं सर्वं मात्राखं निगद्यते॥६७॥ प्रस्तावे पंचमे त्वत्र विपाकः स्त्रयमायायाः सुक्तः संसारिजीवेन तथा घ्राणेंद्रियस्य च॥६८॥ तथा
त्र षष्ठप्रस्तावे लोभमैथुनरूपयोः। विपाकः प्रकटीकृतो नायानुभूतः पुरात्मना॥६९॥ प्रस्तावे सप्तमे सर्वं महामोहस्य जृंभितं। परिग्रहस्य श्रोत्रस्य सहितास्य दर्शितं
॥७०॥ किंचा॥ तृतीयामुप्रसंगात्र यदत्र प्रस्तावपंचके। तत्र संसारिजीवस्य यद्वृत्तांतकदंबकं॥७१॥ यत्किंचित्तन्मया प्रसंगत्यदनैर्न निवेदितं। तथापि न स्वतीतं तु समं तत्स्थ
तिवर्मितं॥७२॥ अष्टमे मीलितं सर्वं प्रस्तावे पूर्वसूचितं। तेन संसारिजीवेन विहितं चात्मनिवेदितं॥७३॥ नवसंसारिजीवश्च वृत्तं नवविरंजनं। आकर्ण्य नप्रबुध्यः प्र
बुद्ध इति कथ्यते॥७४॥ तथा संसारिजीवेन ये यो नूयः प्रबोधिताः। प्रज्ञाविशालसंकेताकृत्स्नं सुगुणानि निवेद्यते॥७५॥ आसाद्य निर्मलांतार्यां केवलालोकलाकुरं। समस्तो
पात्तवृत्तांतः पुत्रः शिवं अधिरितः॥७६॥ ततः सदागमात्स्वस्य पुष्ट्यायाः स्थिरीकृतः संज्ञातावाधिनातेन ततोऽयं प्रतिपादितः॥७७॥ अन्यच्च॥ इहांतरंगलोकानां शा
तं ज्ञात्वा गमागमः। विवाहो बंधुतेत्यादि सर्वोऽलीकैः क्षितिः कृतः॥७८॥ माधरतुप्रणविज्ञियाय ते तेनक्रुधांतरां। उपमाद्वारतः सर्वोऽप्याश्चर्यमाभिनिवदितं॥७९॥ य
तः॥ प्रत्यक्षानुभवासिद्धं युक्तितायदनुषंगतामक्लिष्टता पमानेन नीति। दांतपलस्याते॥८०॥ यथा पक्षपाको सा प्रसंगश्रोलस्य पुष्करावर्तक्रियाचास्य
दृसिर्द्धः कापाद्याश्च नागदन्तकथानकं॥८१॥ तथा॥ पिंडिपणायां मन्ये न कश्चितं निजात्रभिन्नं। उन्नतादयात प्ररुंसंदिष्टं शुभकापत्रकेः॥८२॥ ह्नतस्रा
दनुसारेण सर्वं यदभिधास्यते। अत्रापि युक्तियुक्तं तद्विज्ञेयमुपमानतः॥८३॥ नादनदंतरंगायाः शरीरं प्रतिपादितं। बहिरंगकथायास्तु शरीर
मिदमुच्यते॥८४॥ पूर्वविदेहमध्यस्थाराज्यस्य कच्छविजयप्रभुः। क्षेमपुर्यां सुषूतस्य कृतवर्मा सुसुंदरः॥८५॥ सरःप्राप्यक्रूप पर्यीतनि जादाशादि दृक्कृया
वितिगता विलासिनप्राप्यः शेगरनाम्प्रदा॥८६॥ तत्र चित्ररमाख्यानमां तानंदननामकोद्यानमां ततस्तदा रत्याः सूरयास्तवने स्थिताः॥८७॥ अक्षु तत्समीपद
स्थामदासरदावानिनी। तयासुललिता नाम राजपुत्री सुपुत्रिका॥८८॥ तथान्यः पुंडरीकाख्यः समीपराजदारकः। आसीत्समंततन्नद्माणां नडासंमक्षुसुखकल्या
॥८९॥ तत्तत्रात्र॥ कृतप्रविमहापापं द्वैधातं चक्रवर्तिनिं। ज्ञानालोकेन ते धीराः सूरयः पुंडरीकजं॥९०॥ यस्यात्कालादलो लोकाः स्वयामनीयति धुना। संसारिजीवनामा
यं तस्करवध्यमनि॥९१॥ पततः आरवशः सुत्रामद्वारशाच्चितं यत्काक्षिप्तनरकगामस्य पुंडरीकाच्याये स्वकिंमुतिविशिः॥९२॥ ततः साक्षात्गुणोपेतात्समीपस्थपागतान
दर्शनार्थं व्रतज्ञानंतं नसु मागाच्छे॥९३॥ ततो विज्ञाय वृत्तांतं तस्कराकारधारकः। सद्भावक्रियया गम्यामासो तया सार्द्धं समागतः॥९४॥ ततः सा राजपुत्रीतं पप्रच्छ
विहितादरं। निःशेषं चौर्यवृत्तांतं सोऽप्याख्यास्यतस्तथाशिणा॥९५॥ तत्प्राप्तं समालीयं तस्याबोधविधित्सया। उपमाद्वारतः प्राहतीव संवेगकारणं॥९६॥ सुभ वातंत प्रबु
द्धा सोऽलघुकर्मतया सद्यः पुंडरीकः क्षणादपि। संगमश्च सुपादपि॥९७॥ सा पुनः कचित्ताप्रकेः प्राचीनमलदोषतः। अबुध्यमानामातेवद्धायास्यः प्रबोधि

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 11 June, 2017

ता॥अथ ऋतुक्षणसायेवं प्रबुद्धा विस्मितं ततः। सा चिंतयामास श्रेयो गता निजनिवासालयं॥९९ कथाशरीरामतद्ध्यक्षरणीयं स्वमानसा प्रस्ताविना ... मर्मानंद ... कीर्तिचित्र
ति॥१००एवं स्थिते॥ यतः सर्वज्ञसिद्धांतवचनामृतसागरात्। निःसृतं बिंदुमेतेयमाकृष्य परमार्थतः॥१ ततो दुर्जनवर्यो ऽस्याः श्रवणेनापि मर्दितः। कालकूटविषं नैव सुरूपात
सृतबिंदुना॥२ आता दुर्जनवर्य्यस्य निःस्वादाश्च विसारणं॥ क्रियते पापकारिण्या पापानां क्षयापद्मलं॥३ स्युतापि दुर्जनः काक्षे दोषमवश्यकागायता। किंचित्सुविरोधेषु
क्षातासूयबीरणा॥४ अथवा निंदायामात्मदोर्जनी। सर्वेष्वपि तु तस्य श्रवणे लेवे दुर्जनवर्यस्य तता युक्ता पक्षमिना॥ ततः श्यालघुकर्माणः क्षीरनीरधिमंतिनः गंभीरहृ
दया सख्याः सज्जनाः श्रवणाविताः॥६ तेषामपि न कर्तव्या निंदा नापि प्रशंसनं। मौनमेव परं श्रेयस्तस्मैते कारणं॥७ तन्निंदायां महापापमनेकयुगजालिनां। स्तवोऽपि दुः
करस्तेषां मादृशैर्जडबुद्धिभिः॥८ किंच॥ अस्तु तावदपि तेषां कोऽप्यहं त्रिगुणमंडसा। दोषानाच्छादयंत्येवं प्रकृतिः सा महात्मनां॥९ अत्यल्पमपि स्नेहेनालं केवलं तमहाधियः।
अल्पश्चनीयाः श्रवणात्तेन इदं मया लिख्यते॥१० प्रात सख्याः सुमतीश्वरः कर्मेंद्र ज्ञातिबाधत्वाद्वचो मदस्तुतां चेन वक्ष्यमाणं मया कृतं॥११ अनंतजनसंप्रामसम्मिलाकम्प
नातनं। अस्ति द्वीपमूलपर्यंतं नाम किंचिन्महोत्तरं॥१२ तत्र कीदृशं॥ सुरोत्तुंगम लाहारिसौधपद्धतिसंकुलं। अलकापुरीपर्यंतं दहमार्गविराजितं॥१३ अपारे ... विध
सारेनीनापणैः प्रहरितं। पण्यानां प्रलयतनामितराकीर्णरत्नकोटिभि ॥ विचित्रचित्रविन्यासैश्चंडितोद्दवमंदिरैः। आक्रीडबालक्रीडायितैः पुलीकृतला
चनैः॥१५ बालबालसंघातैर्लसत्कलकलारवैः। अलंघ्यतुंगप्राकार वलयांतविवेष्टितं॥१६ अलब्धमध्यगंभीरं वदिकाजलदुर्गमं। विलसन्नालकान्ता
लिः सतालिः कृतविस्मयं॥१७ घारोधकूपसंघातैः शत्रुणीत्रासदश्रिभिः॥ समंताद्दुपद्रवं प्राकारात्यंतवर्तिभिः॥१८ भ्रमद्भ्रमरझंकाररतारसंगीतसुंदरैः। नाग
नागपाक्फुल्लाकीर्णैस्सीतिरामरकाननैः॥१९ अनेकाश्चर्यसंयुक्तं तद्भ्रमकारकारणं। अद्दष्टमूलपर्यंतमीदृशं विमहापुरं॥२० तत्र निःपुण्यको नाम कश्चिद्द्रंको
महादरः। निर्णिष्टबंधुद्दुर्बुद्धिरघापोरूपवर्जितः॥२१ कुक्षधक्षामतनुर्लिंकामादायघटकर्परं। पर्यटत्यनिशं दीनानिंद्यमानो गृहे गृहे॥२२ अनाथा भूमिशाय
ताडुष्पाश्चिकः परो धूलीधूसरसर्वांगश्चीरिकाजालमालितः॥२३ दुर्दांतडिंभसंघातैस्ताड्यमानः क्षणे क्षणे। यष्टिमुष्टिमहालोष्टप्रहारैर्जर्जरीकृतः॥२४
सर्वांगीणमहाघातपातानुगतवेदनः। हा मातस्त्रायतां नित्यं दैन्यविक्रोशविक्लवः॥२५ उन्मादः सज्वरः कुष्ठी सपामः शूलपीडितः। निलयः सर्वरोगाणां व
दनावेगविह्वलः॥२६ शीतोष्णदंशमशकक्षुत्पिपासाद्युपद्रवैः। बाध्यमाना महाघोरनारकोपमवेदनः॥२७ कृपास्पदं सतां दृष्टो हास्यस्थानं समानिनो। बा
लानां क्रीडनावासा मादृशां नः पापकर्मणां॥२८ अन्येऽपि बहवः संति तत्र महादरा। केवलं तादृशाः पापा यान्नासितिनिर्लोब्यरासवरः॥२९ न सत्यसत्यदेलक्ष्योऽपि
हा पिपासादिचिंतयन्। मनसापि रयपरो ऽहं विकल्पाकुलमानसः॥३० स किंचित्केवलं नते केवलं परितापति कदन्नलेशमात्रं तु रात्रौ व न प्राप्नोति॥३०अ २

वज्रयाज्ञानिदंतं सुंडानमस्कदन्नकं। शक्राद्यपि विभेत्स्यमेतद्देरयामत न्यूद्धीयत्ति॥३१ दृष्टिसंतापितो वास्य बहुतुष्णावहीतपरं। डीयंतत्पीडयश्चेवं कृपाणानविहुचिकं
॥३२ अन्यच्च सर्वरोगाणां निदानं तं दुराकृतिं। नादृश्यत्तवेरागाणामसिद्धस्किकरं परं॥३३ मदवत्तन्मन्यते चारुवराकानान्यदीकृतां। सुखादुर्लोजनाश्वादानवमेवाग्रं
गोचरः॥३४ तत्रावत्तवागादगुनानाकारासुबीविधु विज्ञेस्त्यरंते न चांतमर्थानवेतसा॥३५ एवं पर्यटतस्तस्य महापापहतात्मनः। न ज्ञायतक्रियान् कालाइः प्र
नयप्रसलं धितः॥३६ अथ तत्र पुरे राजा सुस्थितो नाम विश्रुतः। समस्तसत्वसंघस्य प्रत्यासादतिवत्सलः॥३७ अटाट्यमानोऽसौ रंकः संप्राप्तः स्वर्यमंदिरं। सुकर्मविवरा
नामतत्रासि द्वारपालकः॥३८ महारणलब्धारं दृष्ट्वाति करुणास्पदं। प्रावेशयत् कृपालुत्वात् क्षपेंराजमंदिरं॥३९ तच्च कीदृशं॥ रत्नराशिप्रसाजालेस्मा मोबान्नी विध
डिंतारमनान्तपराङ्मुखपूर्णरावसुंदरं॥४० देवदूष्यसुकासाचलालमौक्तिकमालिकं। तांबूललालितनागपल्लीलवरूमानादरं॥४१ विचित्रभक्तिविन्यासे
र्गीश्वधुरसुवर्णकैः। आकीर्णं प्रांगणं मालयैः कल्लालितकुलमितिस्थितिः॥४२ विलेपनविमर्दनकर्दमीभूतभूमिकं। प्रकृष्टमहसंगंधवादितानकमर्दलं॥४३ अंत
र्द्धिमहातंकः पलयीपूतशत्रुभिः। लक्षिः प्रशांतव्यापारैः राजवृंदै रधिष्ठितं॥४४ मातंगाश्चतुरंगाश्च प्रस्तारवग्जाताविरिकैः। समनुनीतिशास्त्रज्ञैर्मं
त्रिभिः परिपूरितं॥४५ पुरः पारतनानींरंग्यलिवीक्ष्य रणांगणान। कुर्वंति महोत्याध्यसिरसं रक्षनिष्ठवितं॥४६ कोटीकोटीश्वराणां प्रणमयंति
निराकुलाः। यामाकारानसंरब्धांश्च शास्त्रंतादृशनियुक्तकैः॥४७ ययभ्जं नवकमलानजैर्गार्हंविक्रमशालितः। आकीर्णं नारदशोरंतः सूरिविसालवर्ग्गे
किः॥४८ प्रमत्तप्रमदालोकनिवारणपरायणैः। निष्टन्नविषयासंग राज्यातस्तुविराजितं॥४९ अनेकनटसंघाते राकीर्णं तत्रमंततः। लसद्विलासि
नीसार्थनिर्द्धिनाम रतामकं॥५० कलकंठैः प्रयोगज्ञैर्गायद्भिर्गीय नैः पारैः। वीणावेणुरवोन्मिश्रैः श्रोत्रानंदविधायकं॥५१ विचित्रचित्रविन्यासैश्छिय
न्नादृक्पविश्वधिभिः। सद्रूपैरतिसौंदर्यैर्निश्चलीकृतलोचनं॥५२ चंदनागरुकर्पूरसुगंधाभिपुरः सरैः। अतिगंधद्रुविरंगोच्छ्राणमोदनकारणं॥५३ को
मलोश्रकश्चलादिलज्ञनालोकत्यागतः। स्पर्शप्रसिद्धिनादेशपतात्यनुकूलचूडदकं॥५४ मनःप्रीतिसमुत्पादकारणेरमतोत्सवैः। सुस्त्रीसूतारिवलत्पाणिसं
घातेलाङ्गनिःपारैः॥५५ समस्तेंद्रियनिर्वाणकारणं वीक्ष्य तत्ततः। सरंकश्चिंतयत्येवं किमेतद्धितिविस्मितः॥५६ मोन्मादवान्नजानामि निगदंतस्य विशायंतस्य
तत्ततः। तथापि हृदयाकांतस्फुरितं लक्षुचेतसः॥५७ यदिदं दृश्यतेराज्यमेतदनं मततोमवेद्वारपालप्रसादेन मयादृष्टमपूर्वकं॥५८ अर्द्धदिक्क्रुशाः श्चवेम
स्य द्वारि परिभ्रमन्। द्वारपालेमहापापैः प्रात्रः प्राप्तोनिराकृतः॥५९ सत्यं निःपुण्यकास्मीति यदानंदं दवदुर्लभं। न दृष्टं प्रागतच्चोपायादर्शनार्थं मया कृतः॥६०
सत्यं निःपुण्यकास्मीति यानेदं देवदुर्लभं। कदाचिद्विवसभवे मादृशा प्रदृतरे नमः। डिज्ञासामात्रमस्यासी कीदृशं राजमंदिरं॥६ ... स्थापि कृपया चि
त्राद्याद विश्रयकं। अयं मे परमाबंधुर्यतेदं दर्शितं मम॥६२ पतेधन्याजनमालोका सर्वद्वंद्व विवर्जिताः। प्रकृष्टचित्रमाद्यैत संततं यत्र मंदिरा॥६३ याव

स चिंतयत्येवं द्रुमकालज्ञस्ततः। तावद्यत्र संपन्नं तदिदानीं निबोधत॥६४॥ प्रासादशिखरारूढो भद्राम्भूमिकातले। तत्रास्ते लीलया सार्धं [illegible]॥६५॥ अथ प्रा-
सादवर्तिसर्वेनानाद्यापारमंडपात्। नगरं सततानंदः समंताद्वलोकयन्॥६६॥ न किंचित्रगरं तत्र बद्धिश्च रथ्यासु रक्षितास्वसु यत्र नवद्रष्टुगोचिर [illegible]॥६७॥ अतः प्रवि-
ष्टं तदा रंगाद्वहिस्सदर्शनं। महारागसराक्रांतं शिशूनां करुणास्पदं॥६८॥ करुणाद्विवराडिंडः समहात्मामलक्षणः। सुहृच्छिद्रच्छिद्रान्वेषणपापमिवाकारात्॥६९॥ ध-
र्माबाधककारानाममहानसनियुक्तकः। स राज्ञादृष्टिं तां तत्र तस्तीनिरवर्णयत्॥७०॥ अथासौ चिंतयत्येवं तदा साह्लादमानसः। किमेतदद्भुतं नाम संपन्नं दृश्यते मया॥७१॥ यच्छिद्रं
छिद्रं विरूपाणां दद्यान्निपरामश्चरः। इमं त्रिभुवनस्यापि स राज्ञा ज्ञायते नरः॥७२॥ अयं तु द्रुमकोदीनो रागग्रस्तशरीरकः। अलक्ष्मी राजनं प्रासादोऽङ्गदुर्द्धगकारणं॥७३॥ आलोच्य मानो
नापि कथं योग्यो याणुजातो नदा च्छापरिपालोयं मदद्वेषारामश्चरः॥७४॥ ज्ञानामवधावद्रष्टव्यो निरीक्षणा। सुकर्मविवरणात्रय्यस्मादयं अवशिवः॥७५॥ सुकर्मविवरस्या-
यं तापरीक्षितकारकः। तेनायं राजराजेन समृद्धदृष्ट्यावलोकितः॥७६॥ अत्यल्पपक्षपातोत्र नयनयस्य ज्ञायते। परमेश्वरपादानां समप्रियत्वं प्रपद्यते॥७७॥ अयं यतत्रारागणितरां प-
रिपीडितः। तद्विहितकृत्यान्यर्थमुन्मिषत्यवलोचनं॥७८॥ दत्तानीदृष्टसदसाम्यादं बीभत्सदर्शिनं। प्रमादाद्दद्धतं मत्वेलसतं दर्शनीयतां॥७९॥ रामो वयं निवांगानि धूलीधूसरितान्यं-
नतानुरागाज्ञातास्य नवनेतन वीक्षितां। ततोऽयं द्रुमकाकारं विज्ञाणां॥ प्रसुनास्फुटं राजा रलोकनाद्वस्तुवृत्तं प्रतिपद्यते॥८१॥ इत्याकलय्य सद्यासो करुणाप्र-
चुराप्रवत्तामस्य तद्ध्यते लोकयथाराजा तथापृच्छा॥८२॥ अथादरव। शास्त्रसंतस्य मूलसुपागमत्राणाद्यदिदीयते तस्य मिथ्यं तमवोचत॥८३॥ कदर्थनाधिमाया-
नाः प्रत्याग्रयाः सुदारुणाः। दुर्वृत्तिर्द्विमातस्यदृष्ट्वानंतपलायिताः॥ ८४॥ सिद्धाचराशितदद्द्रासतं नीत्वाप्ययत्नतः। धर्माबाधकरस्मात्मदानायकुलमाहिरात्॥८५॥
अथास्ति तद्यानाम दुहिता तस्य सुंदरा। सा तद्वचनमाकर्ण्य संभ्रमेण समुत्- क्षिप्ता॥८६॥ समस्तगदनिर्णाशिवार्णाङ्कः सुखिवर्द्धनं सुगंधि सरसं स्निग्धं देवानामपि दुर्लभं॥८
७॥ महाकल्याणकं नाम परमान्नं मनोरमं। सा तदादाय वागत्य तत्समीपमुपागता॥८८॥ इतश्चानीयमानोऽसौ द्रुमकः प्रविचिंतयत्। तुच्छाभिप्राय वशतः शंकयाकुलमानसः॥
८९॥ नदयं मां समाकृष्य दूरकं यानयति ध्रुवं। सिद्धार्थे किलनिविन्सुंदरं मम रासते॥९०॥ सिद्धायाः प्रतिपाय भिदं क्षिपटकर्परं। तदशविकुर्वनीत्वा हननसुद्धालयिष्य-
ति॥९१॥ तत्किं तद्गामिसहसा संकृत्य मत्पविश्वत्वान सख्वेति। सिद्धायत्फक्कायद्वा गच्छामि सर्वोत्तरां॥९२॥ इत्यनकविकल्पोऽयं तस्य विवर्द्धितानद्धबालवज्जानी-
तकादं नीतः स्कवास्थितः॥९३॥ गाढं मूर्छीक्षित्वा श्वरक्षणानिमित्तकं। रोद्ध्यानं समाहूयं मीलितेन लोचनं॥९४॥ समस्तेंद्रियवृत्तीनां व्यापारा परतः क्षणात्। तानासौ
चिंतयत् किंचित् काष्ठवच्चत्रेतनः॥९५॥ गृह्णाणेति वदत्यं तीक्ष्णया भूयः समाकुलां। ततोऽसौ द्रुमको प्रोणेन जाता छवकत्पकां॥९६॥ सदी रागकरं तुच्छं कदन्नं न स-
विष्यति। इत्येवमन्तन ततात्मानं सुर्धनावबुध्यते॥९७॥ प्रच्छन्नं तमसंत्राघ्य हृत्तां तं वीक्ष्य विस्मितः। स तदा चिंतयत्येवं महानसनियुक्तकः॥९८॥ किमेष द्रुमकस्था-
स्वदीयमानमपि स्फुटं। परमान्नं नयेच्छातिदद्यानपि च नात्ररं॥९९॥ विज्ञात वदनात्यंतं निमीलितविधूलोचनं। इत्स सर्वस्वसमोहासंज्ञातः का कीनवत्॥२००॥ तदयं

न्नायिनाम तेपरमान्नस्य प्राकृ। ग्रहात्स्थविराकस्यादोषायसुपलभ्यते॥१॥ अयं हि रागकालेन बहिरं तश्चापि तथा हि नः। वदनादिह लोमन्येन वेनयति॥२॥ अन्यथा कथम-
स्याक्तदन्नलवलेपतः। अमूतास्वादमप्येतन्त्यज्ञीयाम रेतनः॥३॥ तदयानिर्गदाद्वं तत्केनापायेन ज्ञायते। आज्ञातं विज्ञातत्त्वामं मेनात्र भाज्जवयं॥४॥ यत्रावद्धि मस्तालोकेनाम्
तमपरमं ज्ञातं। समस्तानंत्रारागाणां तदपाकरणक्षमं॥५॥ सुकृतं च वद्धितातीतं विस्तारवितिलाकानाप्यरमं कारणमन्यत् प्रयुक्तं तद्विध्ननतः॥६॥ तद्धीतिकरं नाम तत्र्वतीर्थोदकं
परं। विज्ञातमम तत्सर्वरोगताननवकारणं॥७॥ विशेषास्त्र तस्मादस्य दनं तद्दात्तां हृदयं प्रदुष्टबुद्धिकारणं वर्णितं बुधैः॥८॥ महाकल्याणकं नाम यच्छिन्नदुष्पादितं परमा-
न्नमिदं सर्वगदनिर्दलनक्षमं॥९॥ प्रद्युयमानं विधिनावर्ष्णं पुष्टिं धृतिं बलं। मनः प्रसादमोजस्त्वं वयः स्थैर्यं सवीर्यताम्॥१०॥ तथा ज्ञानमरत्वं च करयद्दतन्नसंशयः। नातःपरतरं मा-
न्यालोके पिपरमौषधं॥११॥ तदेतदस्यसम्यक्त्रिकायणापि नपश्चितं। व्याधिस्यामारयामीति विचेतनावधारितं॥१२॥ ततः शलाकामादाय विन्यस्या यतदंजनं। तस्याध्यनयतो
ग्रीवामं क्षितेतनलोचने॥१३॥ प्रक्षादकतराशीतद्वाद चिंत्यरूपणयोगतः। तदनंतरमेवास्य चेतनापुनरागमा॥१४॥ क्षणादुन्मीलितं चक्षुर्वितरायाइवतक्रदाः। मनागाच्छादित-
श्चित्त किमेतदिति मन्यतां नथापि चक्तदा कृतं सिक्तारक्षणलक्षणं॥१५॥ वविध गाढिवस्थागस्य निवर्त्तितः॥१६॥ विकृतं वस्तीनदंतलास्यात्यन्तां चिंतयन्नं तं सुकाममाद्धिगतस्य
दृष्टिं धनिपुनः पुनः॥१७॥ अथांजनवशाद्दृष्टा पुरः संज्ञानरतनं तारां। मधुरेवाक्ये धर्मबोधकरा ब्रवीत्॥१८॥ पिबदसुदकं संदहनाप्रापणामकारणं। प्यन-
तस्युस्तास्यच्छरीरस्थाप्यज्ञायता॥१९॥ स तद्वांकाकुलाकृतः कि- मानतरविष्यति। न ज्ञानक्षतिमूढा स्मातादकं पातुमिच्छति॥२०॥ कृपापरीत चित्तेन
च्छिन्नद्रावदनिदृतः। वलाद्विष्टद्युवदनं सलिलं तच्चगालितं॥२१॥ तच्छीत- मस्तासाद्विचित्राह्लादकरं परानीरमीरितसंतापं पीत्वा सुकृष्टवासवत्॥२२॥ न सुधाप-
यमद्वाम्यादाज्ञानात्यगदतानरः। क्षणाद्वि गतदाहार्तिं शान्तासोसम- वद्यत॥२३॥ सुप्रसन्नेंद्रियग्रामः स्वस्थनिर्वांतरात्मना। सा चिंतयदिदं चित्तं किंचिद्धिमल-
चेतनः॥२४॥ महामोहदतनादानरायमतिवत्सलः। मयामहात्मापापेन चंचं कान्नकलिनः॥२५॥ समोक्षनपायागनविह्निमापदुष्टचित्ता। अननतायपातमर्नुनिराध्य-
तापरा॥२६॥ तस्मान्मदापकारीति किमाच्छाप्रकृतं मया। महानुरागतो सुक्रांतात्पदमध्यवर्ज्जकं॥२७॥ एवं चिंतयतोऽस्य मूर्छानत्र कदन्नाक। गाढं नावितचित्रज्ञानकथं चिन्निव-
र्तितं॥२८॥ अथ तस्ता ज्ञातहृष्टिं प्रानयं तं सुकर्मकृः। विदित्वा तमभिप्रायमितरस्त्रमभाषत॥२९॥ आरे द्रुमक दुर्बुद्धे किमिदं नावबुध्यसे। यादवकान्यका तत्त्वं परमान्नं प्रयच्छ-
ति॥३०॥ स चंतिरारावः प्रायेण महत्वो नापि पापिनः। त्रस्मामानासिनिर्बातोयो मायेत्त दवधारितं॥३१॥ यत्तु कदन्नलां पद्यासुधाकारमिदं मया। दाप्यमानं न गृह्णासि परमान्न-
मनाकुलः॥३२॥ अन्येस्माद्म्नातावाढ्याः सन्नासिद्धं निद्दुःखिताः। तत्सुनिवादरास्माकं नत राज्ञा चलाक्षितास्॥३३॥ यसूंनेनवनं दृष्ट्वा मनागाक्षादिताक्षरदितावापरि-
नरं दृष्टदयालाप्नीतिगच्छत॥३४॥ प्रियविपंमहाकृत्यः स्वामिनः सबकाटति। यान्यायमद्विधनार्घं वियं त्वयि दयालवः॥३५॥ अस्मद्वलक्षणपारज्ञानापारेकृते
मतिं। अथ चुंतः किलास्माकं सत्रया चितपीकृतः॥३६॥ इदं हि मधुराह्लादं सर्वव्याधिनिवर्हणं। नादत्स्य वंकथं त्वामकदन्नबहुमानसः॥३७॥ अतस्मा [illegible] दुर्बुद्धे [illegible] महाणादं वि-

ग्राघृतः॥ यस्त्वतावाद्दिमपद्मणमादंतमग्रडंतवः॥३८ ततः संजातविश्रामस्सधाविर्भूतनिर्भयः॥ तत्त्वागवचनाहीनस्तं प्रतीदमवोचत॥३९ यादतऽदितं मामेवस्वच्छमममास्
तो किंचिज्ञाप्यमप्यकं वचनं तन्निबाधत॥४० यदिदं लोकनं नाथ वत्तीतकर्णीराद्वार ध्याणाच्योपिविशेषेण स्तुसावादति वल्लतं॥४१ तपाडितं रक्तधाम कालनिवद्दिकं
तथा ऽहं उतावकं नादं ज्ञातामिममकीदृशं॥४२ तदिदं तेवमात्कृष्टं मयाश्रामिन् कर्षं वर्तायदिदं सद्यानमदाप्यश्रुश्रुप्रोक्तं॥४३ इतरस्तु तदा कर्म्मं मनसा पर्यचिंतय
त्पद्मणतावित्रसामर्थ्यमिदामाद्दविज्ञे नितं॥४४ यद्दयं भ्रमको मोहाद्भवीद्यापिकरवतः॥ अस्मिन् कदन्नके नेतद्गुणा यममन्यते॥४५ तथापि किंचित्कुर्योपिशिक्षयामितपो
ज्ञितं॥ यदि मोहाद्विलीयत स्यादस्मिन्द्दितस्यन्नमं॥४६ इत्याकलय्य तानाकं सद्य किंनारगच्छसि॥ एतन्निमिन्नकः मारीरागास्त्वऽऽरीरके॥४७ एतद्दिदन्डितं मर्वैःसर्वदा एव
का एतं ज्ञायते नितरां तत्रऽक्रथं शुद्दविहितैः॥४८ तथापि लासतेस्वद्विपर्यासादिदं कृदिश यदि सादं ह नवैभिमाम कान्नसूतद्वतः॥४९ ततस्तु वार्यमाणोपिभ्रंडापावद
मात्मना॥ ध्वानामाम्बुतमासाद्य विषमापाउभिक्षति॥५० अत्यक्तांडनसामर्थ्यं माद्यात्म्यं सलिलस्य वा किं नद्दष्टं त्वया त्वन मद्वचेनानुतिष्ठसि॥५१ यथाक्रम ज्डितं क्षुधा दिदंश्यां
यामितातनः तत्रापिश्रयता सोम्य मादंद्दिवावत्याधुना॥५२ त्योनिवा पाडितं क्षुधा क्रेशरूपं वन्हीता क्लेशाष्यस्यतर्दे उपस्मितेवदं विमुच्याता॥५३ यद्यो
कं तद्य ज्ञामीदं कालनिर्वाह कं यतः॥ तत्रत्राकर्णीतांतात्रक्रानत्रवि पर्ययं॥५४ अनंत दुःखसंतानाद तनिवाहियद्य पि॥ तद्धि किंत्वयाद्युयं दुःखवस्तन
सर्वदा॥५५ इदं उतावकं नादं ज्ञातामिममकीदृशं॥ यदुक्तं तत्र विश्रब्धा वर्ध्यमाणं मयाश्रृणु॥५६ क्षुधां विना सदा कालं श्वयछामि यथेछया परमान्नमि
दं त्वं ग्रहाण द्रुमनाकुलः॥५७ निर्मूलिकार्षकषतिसर्वद्याधीनिदं॥ द्दिते॥ तुष्टिपुष्टिबलं वर्णं वीर्यादीनवर्द्धयछपि॥५८ किंत्वाननक्रायात्रश्रसतता॥
नंदसुरितः यथायमास्नराडिंदः स्वाद्युद्येतद्वत्तथा॥५९ ततामुंचायदं स्वइच्छाज्ञिदं रागकारणं॥ ग्रहाणदं मदानेद कारणं परमोषधं॥६० सधाद्द ग्रुक्तमात्रेस्मिन्नपि
प्यादृश्ने दृविश्रमात्॥ नद्दारकता नादद्दिसद्यस्मिन्मनुष्ये षडं॥६१ ततो विज्ञाय निर्बंधमितरः पर्यकल्पयत॥ निवाच्छिशिक्षणोपायाविद्यते तत्ताऽधुनास्फुटं॥६२
तन्नोऽत्र विद्यमानपि दीयतामिदमौषधं॥ पश्चाद्विज्ञानसरूपः स्वयमेव विदाश्यति॥६३ इत्याकलय्य तानाकाष्ट स्वतां सहसांवतां परमान्नमिदं सद्याग्रहीद्वातापयु
ज्यतां॥ क्षुधं वंस्यवकुत्तानाक्षसंज्ञितात तद्दयाहदन्नं तयाग्रहीत् सन्नेनतत्रिवत्स क्षितं॥ ततस्तदुपयोगान बुभुक्षांतिमागतान भ्राइवगदश्रात्तायस्य सर्वंगसं
तवाः॥६४ यासावंडनसंपद्यायायाव मामलिलाऽन्नवा सुखवासिकाक्षणान्नस्य सानं तयुगतां गता॥६५ अथ प्रादुर्भवित्सविकृतेष्टात्राकः प्रमादितः॥ मतं प्रत्यादनात्प्रिना
थो मनवतातिना॥६६ यताऽनुपहृतिरवलवद्विशयिवर्ज्जितः॥ अहं सर्वथा माणेवमेता रदनकंपितः॥६७ इतरः प्राह्य द्यावसुप्रविशाक्षणं त्वया श्रूयतां यद्दर्दव
भिक्षुवातद्रूसमाचर॥७० अथापविष्टविश्रब्धं तस्मिन्नसपाद्दरवाकृतिः॥ मनः प्रक्षादयं स्वच्छवचोविदितिकंछया॥७१ यद्दालक्ष्यितवता नाथा त्वाना स्मिमऽधु
ना॥ तन्नवाद्यं यतः श्रामीनववाङ्ज्ञिणा ज्ञमः॥७२ अयंद्दिजगवान्नाथानुवानविचरायता॥ विशेषतः ऽनार्थत्रनवानसंतिङ्कैतवः॥७३ यस्य किंकरतां यांति नराः कल्या

णसाक्षिनः॥ तेषामल्पनकालन सुवनं क्किरायत॥७४ यान्त्य तपस्विनः सद्यायते वसुखलाडनं॥ तवराकानरंइस्युनामाप्य स्युनडानतं॥७५ यस्ताविनङाद्दऽपंते मद्दानऽत्र
महात्मनः॥ तेषां सुकर्म विराणदरायत्रऽवेशाकं॥७६ वस्तुतः प्रतिपद्यं तताऽमुं नात्र संशयः॥ विशेषाज्ज्ञानतेस्युः पश्चात्रकथितं मया॥७७ नादपमा प्राप्त नइज्ञातयव
न रक्षुरः॥ यतः प्रवृत्तिमोक्षास्मिन्पुविशुद्धं सुगुणपकः॥७८ केवलं तु विशेषेण महद्वस्तवणद्यतां॥ यावच्छीवमयं तापान्नवनाशुद्द्धावनसौ॥ विशेषतः पुनर्येप्युगुणास्मानवा
सो छ्येता॥ यथा यथागदादिद्वयामंतितवतानवं॥८० अयं उतानवोपायो ऽमीमांसानाशकारणं॥ तेषकाविनयप्याद्युणरिरोगः क्षणा२॥८१ तन्मोक्षु क्षीयतामत्र लवनसुक्रमंश॥
यः॥ त्वयात्रयमिदं युक्त्या तुंडानप्रतिकूणं॥८२ तनस्तुं दलिताशेषरागवातानरक्षुरं॥ विशेषतः समाराध्य सविनासितृपोन्नमः॥८३ इयेरतद्दयातुत्स्वंदास्यत्यवनद्दिनदिने॥
किमत्रवक्तनाक्कनलाक्कर्ष्छलिष्ठऽरयं॥८४ ततः प्रक्षादितः स्वांतवचनसद्यकामलेः॥ स्वाद्भूतसुखीकृत्य सपवंहमको ऽब्रवीत्॥८५ इदं नाद्या पिशक्कामिपापस्य तु कं
कदन्नकं॥ अन्यतु यन्मया किंचित्कर्तव्यंतत्समादिश॥८६ तन्ह्रुत्वा स्फुरितं शिन्नधर्मबोधकरं तदा॥ तुंह्रुदंतुयमित्पत्कः किमवंवनताषतो॥८७ आज्ञानामपतुङ्द्वाद
चंचिंतयतस्मदिलोडनत्पाडनाषीमिसावीर्यं विमतागिरां॥८८ किंतु॥ चिन्नाङगङ्गविमन्यंतदुष्टमानसं॥ सुहानिसंधयः सर्वं सुहृच्चित्रं विडानतां॥८९ ततो विद्व
स्यातता क्कंमालिषीत्तुकिंवनानाधुना त्याडयामीदमन्नामपितिराजः लः॥९० अदमत्याडयंस्वं तावद्दितकाख्यया॥ यदिनाराघतेतुस्वंत्र श्रीसावेऽत्राम
मतः॥९१ यद्वेनद्रुपदिश्रुंत — आकृर्ष्यतामयात्तदत्र नवता किंचित्र किं सद्युगवक्षारितं॥९२ सोऽब्रवीन्निवतन्नाप्रकिंचिन्नलक्षितं मया॥ केवलं पेषाल्लाला॥
ण स्रावकर्मादितेऽकृद्धि॥९३ अज्ञातपरमार्थापिमतोन्नसरक्षती॥ व त्तातिसुंदरश्चेनप्रीणयात्यवादद्दिनं॥९४ अन्यत्र चेतमान्या मानयान तवसंमुखा विशा॥
त्पकृनकर्मनवदायातीतारणमा॥९५ यश्चात्रमनसा नाथ विधुर्यममका रणं न संप्रत्तं स याणायाकथयामि निराकुलः॥९६ यदात्या कारितः सर्वं मद्दद्भिः करुणा॥
परैः॥ अद्य मन्नप्रदानाद्यं तिहासमकृद्दिवर्त्तिता॥९७ यामात्यपक्कचिन्नी शमामकं लोकनं नरः॥ तदा कृतवधा क्राढं ध्वस्त्राचेतनतां गतः॥९८ चिंतितं रमयात्यायं ममेवमुपका
रकः॥ समद्दा प्रतिसंपन्नः कथं स्यादन्नदारकः॥९९ आदिदं यग्रहाणदं यदानाघैः प्रक्षालितं॥ तदा किंकरवाणीति चिंतेनाकुलतां गतः॥१०० निष्ठतार क्ष्वयं सातिसयाडय
त्ववके वलां त्यक्तां नितदाशान्तामि किं वदामि तदुत्तरं॥१ सत्यस्मिन्नदद्दिमलोऽष्य मित्प्रकृत्कदा पितं त्वया॥ तदा स्वाद्यादान्न स्वीतं ममायमतिवत्सलः॥२ तत्किमस्य वचः कर्त्तुं चा
मीदं स्वलोकनं मरिष्यन्नतु सान्तस्मिन्नर्क्षया कुलचेतनः॥३ अयं वक्तिद्दितं तेन शक्ता स्मपस्पनमा चतन अद्य द्यसनमापन्नं मामेदमतिदुस्तरं॥४ एवमाकुलचित्तस्य यन्नाधे
वकृतापितं नत्प्रनुतप्रघट स्वव तुविन्नपार्श्वतां गतं॥५ नाधुनात्याडयामीति नव्रजितमानसैः॥ इदानींनुनरादिष्टमनागुज्ञातानिराकुलः॥६ तत्कृतमां पतं सुयं कर्त्तव्यंपा
एकर्मणा॥ यस्मायद्दशाचिन्नितयनाटमवश्रांया॥७ तदा काल्पदयाछानयद्युक्तं पाकमसमासतः॥ सविस्तरतरं तस्मैन स्तुनः प्रतिपादितं॥८ तातांऽऽकनङलान्नानांनारंइस्य
विशेषतः॥ प्रायाज्ञातं गुणं क्षाधातं प्रतीदमताप्रवत॥९ अहं तातनरे द्रुणपामादिष्टो यथात्वया॥ यथाप्रसादवदानयं मदीयं त्वषडऽत्रयं॥१० आयाग्यदत्तंनिवेतदुपका

अप्रमतिलक
अपेचा

रंयकल्पायते। प्रत्यक्षतानर्थसंतानं विदधातिविशेषतः॥११मयाहंसुतदानायकथंज्ञामणमितानहं। ततः प्रत्यक्षकवान्राज्ञा तेषामाख्यामिलक्षणं॥ ...नवस्थानाद्याणिरागि
णायाणतोगताः सुकंमविवरसूषांनयाद्य इवेज्ञाकः॥१३साण्णद्विष्टामयापूर्वीयायाणतेषडकू्याय। पावज्ञानीयास्त्रनानोसवनस्तव्याज...॥१४प्रविष्टाअपियद्द्ष्टा
माद्दतानेवमकुद्दं। तर्षानमामिकादृष्टिर्विशेषणानिरीक्षिकां॥१५तद्दन्यद्दारपालनसूकः कथंसिस्त्वावज्ञिताः। व्यापिलिंगतोज्ञानावर्ज्जनीयाः प्रयन्नतः॥१६यमन्मंदिर
मालाकदज्ञायंप्रक्षसुपेतनाः। रागिणाणाविलद्वाग्नितीक्ष्णंविशेषतः॥१७सुकंमविवरानीतायमयाचविलोकिताः। तज्ञयास्त्रिनयस्यास्यापात्रहताश्रुयानराः॥१८तानथं
उनिकछस्थानमिदमावेषध्यश्यो पथ्युत्पमानैश्नषुणाः संयद्दतरकारकं॥१९यत्योदागेरतेशितप्रयुक्तंयणकारकं। अत्कृशतोविशेषणासुमाधवः परिकीर्त्तिताः॥२०
यतादितः पूर्वज्ञतिबलायद्यविगाल्पतेकालक्षेपेणतेज्ञयाः कुळसाधवसूयानराः॥२१यत्योनाराचतेस्वयंनकामतिनियाडितं। दृष्ट्वारादायकपश्चात्तत्रसाधम
नराधमाः॥२२तादनज्ञाज्ञराज्ञनममयसंघदायितं। तनतत्कुळसाधुत्वंलक्षणानविलाद्यते॥२३अन्पछायप्रपद्यंतल्पावतासुंनतदूरं। यावज्जीवंविशेषेणनाद्यंनिःशंक
मानसाः॥२४अचिंत्यवीर्यमिश्रमीनिः शाषगदवर्द्दणी॥ तेषामवश्यंधतमा दीयालेषडक्रिया॥२५अतस्तुंप्रतिपद्यसूनाघचेतनतृणेतमं। लावसारंमहात्मानोलक्रियाद्याय
तन्नुः स्मृताः॥२६अनंतासातरोगान्निक्षिता शुद्रुपोत्तमं। प्रपद्यश्रामि लावेनद्दष्टाज्ञाताः कृतक्रियाः॥२७बलिनस्त्वावक्योरागाअपथ्यलंपटंमनः। स्त्रिमहायतं
विनानाशलब्धोतेगदसंश्रयः॥२८तदस्मप्रयतोद्दज्ञात्वाद्यंनिश्चलंमं। नः स्थितानिराकुलाद्वैवविनतेराजमंदिरं। आदायकत्पकाद्दस्मात्पधुंज्ञानः क्षाण
क्षणं। लिषज्ञयमतत्त्रंकुकुञ्जारोगमात्मनः॥३०श्रमं॥ ततस्रयेति। लावेनगृहीतंतनतद्दचः। ततनापितद्दयातस्यविद्विताविरिसारिका॥ ततः कैवेकृदया
नलिक्षापाउमनारतं। तादवपालयनकाल्पंक्रियंतमविसक्षितः॥३२दद्दाति तद्दयातस्मित्रितयंतदक्षनिर्शं। कदन्नसुछिन्नसुस्यासुकिवलंतत्रनादरः॥३३धायणरक्ष
संत्कसोतत्मादनकुपोकुर्नायतुनतुदयादत्तंतद्द्जतफणदंज्ञातां॥३४श्रंकृनंचत्तयासायाज्ञानिधत्तत्रयोः कश्चित्रतत्रनीछदिकंपातुंतद्दरसः प्रवर्त्तिते॥३५महाक
ल्याणकंदत्तंसंशमणतयाबक्षासुक्कात्पंद्दलयावाधंकर्णोवनिदधातिसः॥३६तस्मान्निध्युणानत्रतस्यान्नंसंप्रवर्द्दते। अद्दतापद्दलिर्शं तस्मान्निषुनिवप्रपद्यते॥३७तता
गाढतरंशुष्ठाद्दद्दिंदृष्टासूनोज्ञानत्तयास्मिनद्दिजानीतयत्मादात्मनवर्द्दता॥३८ कवलंततस्त्रद्दात्माश्रितत्यक्तिविलादरः। ज्ञानत्तपिनज्ञानातिकालंनयतिमाद्दितः॥
३९अद्दर्निशमपथ्यंतर्जुनाः कुक्षिमानतः। त्रितयनादरासुदीनारागोच्छेदपाडनं। तावत्माप्रणस्तुक्षिंतत्प्छुणामहान्। ततश्चयणतारागाश्रानीतायनयाः
णतां॥४१तथाप्यात्मज्ञनापावाडुल्वुणवादपथ्यतः। कश्चिद्दिकारमात्मीयंदर्शयंतिशरीरके॥४२कश्चिछूलंकश्चिद्दाद्दः कश्चिन्मूर्छाकश्चिज्ज्वरः। कश्चिछर्दिः कश्चिज्जा
ड्यंकश्चिहत्याशुविदना॥४३कश्चिदुन्मादसंतापः पथ्येकश्चिदरोचकः। ततोरागोविक्रियापन्नैः शरीरस्थापज्ञायते॥४४कदाचित्रदयाद्दष्टातंविकारेरुपद्रुतं। आक्रंदं
तंज्ञापापेतासंचिंत्यासमलाषता॥४५कथितंतातताते नयद्दत्तंनववत्सलं। एतन्निमित्तकाः सर्वेरागास्तवशरीरके॥४६तथापिदृष्टद्दष्टांतामाहदाकुलतातचात्तक्षयं

तंद्दष्टाणित्तवंतांतेवचारयां॥४७परमस्याद्यादतातासोपिलंपेषडतु। यापतत्तरोचतेवत्सुसर्वेसंताणकारणं॥४८अधुनाकृद्दातानाप्तिद्द्रुः सुसाच्छुस्यकारकः॥ अपाश्वगुदंसप
क्वानंबल्यात्यवलषडं॥४९अण्वादामसाण्ययतत्स्वपरिचारिका। कुलदंतचशाक्कामिकर्तुंष्ठास्कंसुलवाधुना॥५०इतरः शाद्दयाद्यवंवाराणीयस्तुयास्तुतः। अपिलाषातिराक्
णानत्यक्तंस्तुयस्तुत्पाद्द॥५१कदाचित्तुत्वलावणास्त्राकस्त्राकंशिर्मुंचतः। सर्वस्यागस्थाअक्रिमिकदन्नस्थरविष्ठाति॥५२साधुसाधुदितंवस्थयुक्तमितद्रवाहशां। इत्यकृणाखिकमशं
तेसाकदन्नंत्यवारयतु॥५३ततप्रत्यविद्धारणारागायांत्यछतानवंतिज्ञायतधिकापीड्डालगध्यंणचेतषडं॥५४कवलेसायदात्पालितदाणघेनतिष्ठति। अपथ्यमल्पमश्नातिज्ञाय
ततयाणां॥५५यदाउमाविद्दरस्थालांपद्यान्नकदन्नकं। ऋारिनिर्लषडं। सात्रितताडीलिनपीड्यते॥५६इतश्चतद्दयातनधर्म्मबोधकरणमा। आगवाशपलोकछपालकवे
नियाडिता॥५७मानंतसवसंघातद्यापारकराणाद्दता। तत्मूलकश्चिद्दवाराशेषकालंसमुकलं॥५८अपथ्यंनकणासक्तः सकेनचिद्दवारितः। विकारेबाधिततष्टयरस्नदराप
त्तमिदृकां॥५९कदाचितीडितादृष्टाधर्म्मबोधकरणमा। सावादीक्रिमिदंतदसवाशेषंत्यवेदयत्॥६०इयंहितदद्दयातिठोनमत्याछुवितितांद्देकल्याश्रमरागाः प्रत्यवंतिविशा
पतः॥६१तस्मात्राघात्रघाद्धयंकुकुधंयत्नस्तुत्तमं। यघापीडानमदादस्सुक्षांतफणज्ञायतो॥६२सघाष्ठवस्मातपीडाज्ञायतःपश्चात्सवनात्तु। इयंशुत्तद्दयाद्यथाकर्मीतरनियोगतः॥६३
यावारांणविधत्तातसाद्देवापद्यमन्नतः। यदिस्याताद्दशीकाचिक्रियातपरिषाहि॥ का॥६४कवलेत्रमतात्मज्ञः पथ्यसेवापराह्मुखः। कदन्नतत्कृणाद्युकुसूस्यकिंकरवाणिते
॥६५इतरस्यादमामिचेनाधाचद्दत्मांशंतांनिवादंयुष्मदादशंलंघयामिक दारुनी॥६६तदाकर्णमिनाशधमज्ञात्कणामाउमवोचत। धर्म्मबोधकरस्तस्मिंद्दितायायाद्यतमा
नसः॥६७अक्षिमवत्तनायन्नासकुछिनामिद्दारिका। तांतकरामिनिर्द्ध्यिं विशेषपरिचारिकां॥६८साद्दिसन्निद्दितानित्यंपथ्यापद्यविवेचिका। तस्यामवमयाद्दत्तामा
काशीछिन्नविन्नवो॥६९कवलंसाविशेषज्ञा। विपरीतत्वविधायिनां। अनाद रवतांसंसारंनापकारयवर्त्तते॥७०यद्दितस्त्रिसुरवा कांक्षाडुमरवस्पायदितत्तर्षं। ततः माव
क्रियकिंचित्कर्त्तुयुक्तं तादवंता॥७१पषणवममादृशायत्रदाद्दावर्त्तनं। ताद्य। नासाश्चतयस्तुतिवमद्वंसताचत॥७२अनकाक्षणप्रयुक्तापितद्दयाकविद्दध्यात। प्रतिज्ञाग
राणांसद्दकरिष्यंतरांमरा॥७३कवलंपरमार्थस्त्रकछातद्दितकाछ्या। सद्बुद्धिसततंयत्नः कर्त्तव्यः सुरवमिछता॥७४एयमुद्दाः सछगाराधुसप्रसादनकुर्वीत। पर्नाता
शेमराडं। द्दानाद्दंनात्यः प्रसीदति॥७५अप्रसादश्चतानित्यंज्ञायंतदुःखलाकुनं। तयातात्यानलाकपिद्दुरस्त्रिसुरवप्रदः॥७६स्वाधीनावर्त्ततियस्माद्दरस्याममद्दिक्षदयतनवे
यंस्युरवद्दुाद्दतस्मादाराद्दुमर्द्दं। मा॥७७एवंलवतुतानाक्ककृतामापरिचारिका। ततः प्रद्दतिमिच्छितां धर्मबोधकारोलवत्॥७८यावदाप्तिद्दिनान्यषाकृतिचिन्नस्यपार्श्व
गाश्रावद्यनत्रसंपन्नंतद्दिदानीनिबाधत॥७९अतिलोल्पनयः पूर्वरवादन्नपिनद्दप्य तीकदन्नंशुरितेवान्नितस्यरिंसापितकृता॥८०पूर्वाभ्यासाकश्चित्तुंक्ककिवलेपथिक
राणांज्ञायतेनयतस्याद्दुंविद्दनाकुद्दासावतथा॥८१यां काषीद्दुपराधनमद्दतातपडत्रयं। स्वयंतस्यवलात्रष्ठिन्नतिलाषोतिवर्द्धते॥८२अद्दितत्पद्दलावेनद्दितेयातिनिवर्त्त
तः। यत्नदानस्यासंवन्नंतत्रिनदतिधीयते॥८३बाधंतनिचतरागाः शरीरंज्ञाततामवान्यायापीडानावर्ज्जाणिसापिशीघ्रंनिवर्त्तते॥८४विज्ञातश्रुस्वरवासाद्दानस्त्राबीतत्रद्दृपता
गाहृंचवर्त्ततोताथः सुस्त्रानत्यचेतसि॥८५अन्यदात्यंतज्ञाप्तनमनसारद्दमिक्षितः। सद्बुद्धा माद्दमिवंसडात्पतिमानिराकुलः॥८६सद्दकिंमिदमाश्चर्यशरीरममवर्त्ततापत

दुःखाकरं स्वर्गीयसुखाकरतां गतं॥८७ साधाद्दृष्टान्तमतत्रेमच्छ कथं निषेवणान्नामसमस्तदोषसंलुप्तिभिन्नदितलोल्यवर्जिनां॥८८ तत्र आं निश्चये नैव ... ज्ञानस्य कंदल।
कं प्रागल्पसंवज्ञासिनि लज्जात्यर्थं प्रजायते॥८९ लज्जा यातस्य संसारगाः कार्यरूपः प्रकाशतां तत्र श्रद्धया यामनकामयाति निवर्तितं॥९० तत्र सम्यक्त्वमपोगमनात्यर्थं राग
वर्जितं ततेषां ज्ञाद संविद्या ज्ञातात वसुखाभिका॥९१ इतरस्माद्दयाद्येवं सर्वथापि श्रुज्ञामृष्टं श्रद्दः कदन्नं मायनज्ञायातसुरसस्वनं॥९२ साध्वादयुक्तात किंतु सम्य
गालाद्युसंघज्ञामाषूलास्न्नद्दाणणाधागिवाऽन्नतासुनः॥९३ यदि श्यात्कस्य नसूत्रशास्त्रहार्थंध्य। तुवर्ज्जीतात ततोद्यागाव स्कस्मात्तस्मादास्मिन्‌ रागवर्जिकः॥९४ अल्पा
ल्पमज्ञाता येन ज्ञपञ्चच्छयसवनात्संप्रतं यायनातस्मिन्ना पिसात्यं तदुर्लभा॥९५ सर्वत्सागंयतस्कृशयः स्याद्दसिला स्वकः। याया तामविनाप्पाभिसमहामोहदोषतः॥९६
तादत समस्यगालाश्रयद्विवत मिलासतात्तता स्य सर्वथा त्याग्य युज्यतकर्तुमिसमेः॥९७ सद्बुद्धस्स्वदः स्सुञ्चामनाशादाला यितेमनः। तस्य किंकरवाणीति नास्ति सम्यग्विनि
श्चयः॥९८ अन्यदापरि राज्यालंसदाकल्याणकं वजातकन्नंततस्नप्रा शितं लीलयाकिल॥९९ ततः सदन्नं तृप्त्वा सद्बुद्धिः संनिधानतः। ततश्चात्मस्युयीता शिल्पान्ततदानीं
तिलासता॥१०० अहाकस्मितमत्यर्थंलज्जनीयं मलाविलं। वीनसंविरसं निंद्यं स- वदाषा घसाज्ञनं॥१ इदं मलोज्ज्नं मादसमा ण्यनिवर्ज्ञता नितच्यागाद्वातमन्यो निश्चयं सुखमा-
प्यताः॥२ त्यक्त्वापि सर्वलोल्यं नकदाचिन्न स्मृतिर्भवेत्‌। सद्बुद्धासापिदुःख॥ स्वाघकारिणी ति निवेदितं॥३ अत्यन्तदुःखजन्याक्षसर्वदा सुखमंकस्मात्तद्द्र्य किंकरा-
मीतिपापोहं सन्नवर्जितं॥४ अथवा॥ किमेतैः क्रियते मोहादालज्जा। नविचिंतितैः।स्तुचामि सर्वथापीदं यज्ञार्थं तज्ज विद्यति॥५ यद्वा किमत्र यज्ञार्थं न लवत्यव-
मस्मृतिः। कानामराज्यमासाद्यस्मारबंदालरूपतां॥६ एवं निश्चित्य तांता- क्तासद्बुद्धिः कालयत्सुमोनादस्नाज्ञनामतत्तुं द्विवासर्वं किदवकं॥७ तयोक्तं सुद्युत्तं ताव-
द्धर्मबाधकरं स्वया। कालनविक्रियां याति सच्चगाला श्रयस्कृतं॥८ ततः सा म- दिवसद्बुद्धा धर्मबाधक रांतिके। गत्वा मर्वापि दृत्तांतसन्ततास्मैनिवेदितः॥९ साधु साधु कृतं
सद्धर्मबाधकाऽब्रवीत्‌। केवलं निश्चयः कार्यो यन्नतायासि हासुता॥१० सा वादीक्किमिदंनाथ स्तत्याज्ञया विकस्याता पथमनिश्चयस्तस्मिन्न नमनापि प्रवर्त्तिते॥११ ततोऽन्य-
ज्जनेः सार्द्ध प्रयालेस्थविरक्रमाणा अन्याज्ञयसनत्यार्ज्ञ सज्जलिः प्रयाधयत्‌॥१२ सदा कल्याणकस्यास्य स्वस्तुनः प्रयस्थिरयत्‌। प्रमादातिशयात्तत्र दिने हर्षिमकारयत्‌॥१३
धर्मबाधकाराकृष्टसदद्ययाप्रमादाद्वहा सद्बुद्धिर्वर्द्धितानंदासुद्दिसंराजमंदिरं॥१४ पट्टत्तश्रद्धानवाद्रायायं राजा वलाकितः। धर्मबाधकरस्य स्वसद्द्वयापरिपालितः॥१५
सद्बुद्ध्याधिष्ठितो नित्यमप्रश्रत्यागकारकः। नेपज्ञयसविद्यादिगोष्ठीसुनिःकल्पकः॥१६ सनानिःपुण्यकः किंतु महालिष महापुण्यकः। तत्तस्वादवसंज्ञातं नामग्यस्यातिसर्वपुण्य-
कः॥१७ कृतः पुण्यविहीनानां सामग्रीनवतीदृशी। जन्मदारिद्यसागिनित्तं स्ववर्ज्जितलाकुनं॥१८ सद्बुद्धिस्सदद्ययायागान्निष्टातराजमंदिरा। ततः प्रभृतियत्तस्य संपत्तंतन्निबोधत॥
१९ अपरस्यानावतोनास्निपीडाद्यदपरिस्फुटा। कस्चिन्महालाकालास्य यदिसा स्युर्वीदापज्ञा॥२० ततः स्वयंगताकाज्ञालाकव्यापारसत्यधीः। विधान्नविमलालोकं नवायारं
ज्ञानंमुदा॥२१ तत्र प्रीतिकरं तायंप्रत्यश्रांतमानमः। महाकल्याणकं सुंक्तिअदन्नमनारतं॥२२ तातो बलं प्रतिः स्वास्थ्यं कांतिरोहः प्रसन्नता। बुद्धिः पाटवमक्षाणां वर्द्धीतस्म
प्रतिक्षणं॥२३ नाद्यापि सम्यगाराग्यं वज्नाद्याग संतातः। ज्ञायतां केवलं दिव्यविज्ञापोदृशातमहान्‌॥२४ यः प्रतनूतः प्रागासीद्भोदेवी नमदवनिः। मनावदव्रसंप्रज्ञा।

मोजुपाकारध्मरका॥२५ यतारलावत्तावाः श्रागत्यास्मान्नसंतितो तुष्टताकीरमालोलंथं। आकामादप्रमादयः॥२६ त्र्यायपत्ताेगान्वेसर्वेनिश्चप्रायेनयासदा। नाबाधकामनागुप-
ज्ञानस्नेनासोस्फीतमानमः॥२७ अन्यदास्यंतरुच्छात्मा सद्बुद्धिं परिपृच्छति। मदुत्रयमिदंलब्धं मयैतत्केनकर्म्मणा॥२८ तयाक्तंतातलद्धंतमार्वप्रादितसपूर्वकाः। शनिवान्नीज्ञिनाते
नदन्नामतत्संस्कविक्रियां॥२९ ततः सचिंतयत्येवं विलीस्यद्विस्मयेतां इदंसकलकल्याणकारणंमेपज्ञत्रयं॥३० इदानीं चारुपात्रस्तः प्रयच्छामि विशेषतः। पुनर्ज्जन्मांतरप्य-
नसंप्राप्यतदमत्रयं॥३१ तच्छायमवर्जस्तोराजत्राज्ञावलोकितः। धर्मबाधकराच्छ्रेसद्द्वयापरिपृजितः॥३२ आधितः सर्वलोकेन सद्बुद्धगोदिवन्नसः। अदंमत्पुण्यकस्ये-
नलोकवत्विकिलान्नमः॥३३ तत्र च्छयदिमां कश्चिदागत्य प्रार्थयिष्यति। नदद्याच्छामीति मच्चानादिकुरुक्षेपतिष्ठति॥३४ अत्यंत निर्गुणाच्चत्रमद्दक्तिः कृतागोरवः। ज्ञनं मंडायते
गर्वीयद्याग्यं दमकाऽधमः॥३५ तत्रायमंद्विरलाकास्तसर्वत्रयत्नोऽजिनः। सद्बुद्धिं पुनरप्येतत्‌ तद्ग्लादवनिश्रिंताः संज्ञाताः परामप्रवराः॥३६ प्रविष्टमात्रा विद्यंतताहशा त्यऽ-
पिनिःस्पृकाः। ततो प्यपवनद्भविलसंतलगज्जत्रयं॥३७ ततो न कश्चिन्मूलेनदर्थमुपतिष्ठते। मदिकुनिष्किंचनश्चत्रयाचमानं प्रतीक्षतां॥३८ स्त्रिवापि कालं ध्रुयां समलब्धप्रार्थ-
कः। सद्बुद्धिं पुनरप्येतदंपूर्वपरिपृच्छति॥३९ सावादसदनिर्गताघाषणापूर्वकं त्वयादीयतां यदिष्टह्नीयुः किचिच्चादतिसुंदरं॥४० ततो सोघाषयत्पठ्वेमदीयं लप-
ज्जत्रयं॥ लोकायुह्नीतयुह्नीतयाद्वत्मिन्नटाद्यात॥४१ ततः प्रकुर्वतस्सम्य- कृह्नीयुरितिउच्चकः। यतनत्रतद्विश्वः कश्चिदन्यत्रोज्जितदिष्टिनं॥४२ अहो भागाद्वत्दारि
द्र्यो गतोयमत्रतोगतः। राज्यवर्धवर्धनास्माद्रयादयत्यात्मनेपज्ञं॥ ।४३ ततः कश्चिद्समंत्यकाद्भः कश्चित्त्वासयंतितं। अन्येप राद्भुसुरत्नीत्रयतिपुंतिविगता
दरं॥४४ अथतं नाद्दशं वीक्ष्यदाना श्वासविबाधकं। ज्ञनप्यापारमामा। ।स्यसद्बुद्धः कथयत्यसौ॥४५ गृह्णंतिद्रमकाः लाद्दनयुह्णंतिमहाजनाः। मामह्यायदिस
र्वथा मातथा सुप्रयुज्यतां॥४६ प्रयाला वदद्दंप्रदीवर्जसि विमलक्षणान। ।दत्राद्दत्रीदिद्यनयाक्षाणाऽस्यमहात्मनां॥४७ तदा कर्म्ममहाकार्यनिपुक्राद्दमतिनलोः
स्तिनयंतीमहाध्यानं प्रविष्टास्माविचक्षणा॥४८ अथनिश्चित्य गर्भार्थंकार्यस्य। ज्ञमसायना। कपवात्राद्दतुः सुखज्ञाना सर्वसंशयः॥४९ राज्ञाऽजिरविध्यायदेकात्सपाप-
गोंऽजनाकालावसुत्रयं विज्ञालायोऽतिपुविष्टप्रमानसः॥५० इयमवयद्दीर्घा तिष्ठन्नृषद्दश्रनदर्थिनः। स्मरंतोराजसावंदित्रक्रयान्नत्यह्नता॥५१ आदद्याकश्चिदकोपियद्वित
प्रयाणानर॥ ततसासावितामन्ययनपत्रदाकृतं॥५२ किंचिज्ज्ञानमयंपात्रंकिंचित्पात्रंतपोमयं। आगमिष्यातियत्यात्रंतत्यात्रंतारयिष्यति॥५३ ततोऽसोद्वर्द्धितानंदस्त्रच्या।
वचनकौशलेः। विधान्नतत्रभावनितावद्दमसिधीयते॥५४ प्रयुक्तंताद्दशान्नापियद्दीर्घंतिमानवाः। तेन विष्टंतिनीरागाः सत्रयंतत्रकारणं॥५५ अन्नयज्ञायावर्द्दनिष्टष्ठ
वाक्षणनदस्यदातुस्तुवकंपापरस्तत्रसर्वसद्याद्रुमिष्टति॥५६ एवमावश्यमात्मेद्दश्रांतः प्रतिपादितः। श्रश्रुता पनयं श्रयं कथ्यमानं निबोधत॥५७ अहश्रमुलपर्ये तं यदत्र
कथितेतुवं। सायं संसारविष्पारादृष्ट पारः प्रतीयतां॥५८ महामोहहतोऽनंतदुःखाघातविपुण्यकः। ज्ञंवंमदीयज्ञीवाऽयंसंसाराऽत्रतिष्टद्गानां॥५९ निकाश्चरतसारस्यात्‌
यत्रच्छयटकर्णरंतदाद्युणदाषाणमाश्रयसद्धिवर्जितं॥६० डिंभाः कृतोधिकायाच्या वदनाक्रिष्टचित्रता। रागाराराद्यायाज्ञया अज्ञीर्सक्रियर्मसंचयः॥६१ लोगाः कलत्र
पुत्राद्यायत्रसंसारकारणं। तत्क्ष्लीस्पद्विदवत्राकदन्नमसिधीयते॥६२ यश्चासौसुस्थितानाममहाराजः प्रकाशितः। ज्ञानीतपरमात्मानं सर्वज्ञं तं जिनेश्वरं॥६३ यत्रतत्र

तितानंदमादितं रा ... कमंदिरं। अनंतकृतिसंपन्नं तत्कृतं जिनशासनं॥८४ स्वकर्मविवरो नामयः प्रोक्तो द्वारपालकः। आत्मीयकर्मविच्छेदो यथार्थोऽसाववादितः॥८५ यद्दृ
ष्टास्तु विषदास्तत्र द्वारपालाः प्रदर्शकाः। तेमादाधर्मनालाताख्याविज्ञेयास्तत्र चिंतकाः॥८६ आचार्याः सूरयो ज्ञानतपोध्यानयाः सुसंयमिनः। गीतार्था स्थविरा याश्च गणचिंतानियुक्तकाः।
का॥८७ सामान्यभिक्षवः सर्वे विज्ञेयास्थलवर्णिकाः। आर्यास्तु तत्र साध्व्यः स्युर्विरागजनाः॥८८ घोटाघोटाः श्राद्धसंघाता सुद्धा वर्द्धमानसाः। ज्ञेया विलासिनी साधीः
त्तकाम ... समदागणाः॥८९ अष्टादिविषयानंदवर्तिनं प्रवरं प्रयत्नं तदेव मर्म्मसद्धर्म्म ज्ञायंते तत्र सुंदराः॥९० धर्म्मबोधकरो ज्ञेयः सूरिर्यमत्स्वबोधकः। तद्द
यात्तष्य ... याज्ञाता मा मायस्मिदारूपा॥९१ ज्ञानमंजनमुद्दिष्टं सम्यक्त्वं जलमुच्यते। या चिन्मत्रविज्ञेयं परमान्नं मनीषिभिः॥९२ सद्बुद्धिः ज्ञाननाबुद्धिः सन्मार्गैया प्र
वर्तिका। का च पात्रीत्याश्चरावद्धमार्णा कथ्यते॥९३ एवासमासतस्त्रावभूतानामान्वयाजना। विज्ञेया योजनाद्यर्णा गद्यानादाव विष्यते॥९४ धर्म्म कृतावरत्नविद्
यामपमार्थयिद्भूतेषो कल्याणानि निवेदितयानिः प्रयाजतो विकाल्यानवत्तमिविवर्त्तितापकदावित्तलाविताप्त्याविदानिता तथापि न निमित्तं तायंता अथकथंचिद्
तत्रकृजनानां तगतितथा लाघेरन् तथापि न निर्दिष्ट कंचनुद्भूतेयदिष्टनाम्निः का रांविस्तरनातता तत्र जडजनसार्थादि विज्ञेयतयानत्र विद्वन्नाविज्ञीर्यतानत्मान्नावदिष्टा
त्मानां तलविमलिलष्टनासकलेकालेसादिणं सुविकल्पजाल्पापरणानां। सार्थकिच्वंयत्नतः परिचिंतनीयं। तच्चिनिरर्थकिष्ठात्मविकल्पजल्पव्यापारवसार्थकत्व
हिंकर्त्तव्यमनुकंपयावारयेघुरिति॥ अतामयापिष्ठ प्रचेतः सार्थ कथमावद्दयात्मास्वपमितिभवप्रपंचाभिधतांकथामारब्धुकामनकथानकं दृष्टांत
द्वारेण सूचितं तादत्तदृष्टव्याख्यरितां तेलस्यास्ततामदृशुराधेनविज्ञायवि द्वर्णांतरमष्टदार्ष्टांतिकमर्थमाकर्णयत॥ तत्र यत्तावददृष्टमूलपर्यंतं नाम नगरं अने
कजनाकुलं सदास्थायुकमाख्यातं सोऽयमनादिनिधनोऽनवच्छिन्नरूपोऽनंत तडंजवात् पूरितः संसारोद्रष्टव्यः। तथाहि यद्यथा तस्मिन्नगरे तानगरता कल्पयितुं। यतोऽत्र
धवलगृहाणयंतदेवलोकस्थानानि द्विहमार्ग्यायंतयरापरजनापट्टनयः। विविधपणायंतनानाकारसुरवदुःखानि तदनुरूपमूल्यायंत बहुविधपुण्यापुण्यानि। विचित्रचि
त्राकुलादवकुलायंत सुगतकणनज्ञाकादकपिलादिप्रणीतकुमतानि। पोचर्णयपर्यालावनविकलमुत्पुजन विज्ञादकपकारितया सदर्पभयलकल्लापेन दृष्टांत
बालकलाणयंतत्कोधदयः कषायाः सकलविवकिमहालोकविलाद्वेगादकतया भंगभकारायंतमहामोहोऽलंघ्यतयावष्टकतया च महापरिखायंत रागद्
षात्मिकादत्तृष्णा विषयजलदुःप्ररतयाऽतिगंभीरतया च विशालमहासरायंत शाह्लादयाविषयाः प्रबलजलकल्लोलाकुलतया विपर्यस्तजनशकुनाश्रयतया चार्गलि
तांधकूपायंत प्रियविप्रयोगानिष्टसंयोगा सुजनमरणधनहरणादयो भावाः प्रासादेतूत्तया अदृष्टमूलतया च विशालारामकाननायंत जड्डाददष्टाकृषीकमनश्चिंचरीक
निलयकारणतयाचकर्म्मविविधविटपिकुसुमफलसरहरितत्वया चित्राय स्ततत्रनगारे निःपुण्यको नाम द्रमकः कथितः। सोऽत्र संसारनगरे सर्वज्ञशासनप्राप्तेः पूर्वं
गुणरहिततया यथार्थाभिधानामदीय जीवोद्रष्टव्यः। यथासौ द्रमकोमहोदरः तथायमपि जीवो विषयकदन्नदुःपूरत्वान्महोदरः। यथासौ द्रमकः प्रलीनवं
धुवर्गः तथायमपि जीवोऽनादौ भवभ्रमणे कवालाजायते कवालाम्रियते। केवलस्य स्वकर्मपरिणतिदोषितं सुखदुःखमनुभवति। अर्थतो नाम्निसापरमार्थतः

७

कश्चिद्बंधुरस्ति। यथासौ दारिद्र्यदुर्बुद्धिः तथायमपि जीवोऽतिविपर्यासायाताऽनंतदुःखाद्दृत्तविषयानासाद्य परितुष्यति। परमार्थशास्त्रकषायाननुबंधनिवासवत्तेऽपरमा
र्थलांधर्ममपि प्रद्रष्टुं इष्टिरूपतया पश्यति। नरकादिदुःखानामपि विरतिं प्रमादकारणमाकलयति। अनकानर्थसार्थकमपि प्रमादकदंबकं मन्यते। तस्मिंश्च मित्रं दमेव पश्यति
धर्म्मधनदारिततया वरटकल्पान पिद्भूमानाचाकायव्यागानुदत्तानिचाबकधनाईसुजीत्वान्मन्यते। निविडबंधनापमानप्रभृत्तकलत्रधनकादीनाह्लादतीरकादत्तन्
पर्यालावयतीति। यथासौ द्रमकोदारिद्र्यापदतस्तथायमपि जीवः सद्धर्मविराटिकामात्रेणापि शून्यत्वाद्दारिद्र्याक्रांतः सम्यक्। यथासौ तोरः पौरुषविकलः तथायमपि जी
वः स्वकर्म्महतत्वादवीर्यविकलतया पुरुषाकाररहितो विज्ञेयः। यथासौ द्रमकः क्रुत्क्षामशरीरः तथायमपि जीवः सकलकालं विषयबुभुक्षानिष्पीडितत्वे तकर्षितशरी
रो ज्ञातव्यः। यथासौ नाथः कथितः तथायमपि जीवः सर्वज्ञरूपनाथप्रतिपन्नत्वादनाथो द्रष्टव्यः। यथासौ द्रमको भूमीशयनेन गाढं घृष्टपार्श्विकः प्रतिपादितः त
थायमपि जीवः सदापकृष्टपापभूमिलोत्तननिरंतरं समसद्दलितांगोपांगो द्रष्टव्यः। यथासौ द्रमको धूलीधूसरसर्वांगो दर्शितः तथायमपि जीवो बध्यमानपापरमाणु
धूलीधूसरसमस्तशरीरो विज्ञेयः। यथासौ तोरश्चीरिकाजालमालितांगदि नः तथायमपि जीवो बाह्यविवेकनिर्द्यातसत्क्रियतया कादितिप्रकर्मपरिभ्रमंतयाचा
त्वंदीनाविमादकलाललक्षणातिलद्युतलपता किकाभिः समंतात् रिकरितमूर्त्तिरिति बीलज्ञदशतिनावन्नीता। यथासौ द्रमको निंद्यमानादीनश्रीरख्यातः
तथायमपि जीवोऽनावित्रविवाकीर्णित्ततसज्जित्विराणा कादिक्लिष्टकर्म्मपरिणतियाचानत्वंदीनाविज्ञेयः। यथासौ तोरस्तत्र नगरेऽनवरतं प्रादुर
लिक्षांपर्यटतीत्युक्तं तथायमपि जीवः संसारनगरे परापरजन्मसु करणप्रच्याचा विषयकदन्नाशाग्रस्तवशीकृतोऽनवरतं भ्रमतीति। यत्
पुनरुक्तमस्यभिक्षाधारं घटकर्परमारख्यातं तदस्य जीवस्य द्रमकस्यायुष्कं विज्ञे यं। यत्पुनरुक्तमस्य तद्धुत्पात्रमस्य विषयकदन्नादिषारित्रमहाकल्याणकादिश्रयो
वर्त्तिता यत्स्थतादवलदीनान् प्रायाः प्रायास्मिन्संसारनगरेऽयं जीवः पर्यटतीति तिय उत्तमस्य द्रमकस्य दुर्दांतडिंभसंघातायष्टिमुष्टिमहालाप्रहारैः कृणत्कृणता
इयंतश्शरीरं जर्जरयंतीति दर्शिताः ता मृढीरमाकुविकल्पाभ्रसंपादकाः कुतर्क्ययंधावातत्प्रणेतारस्त्र पवकुतीर्थिकाविज्ञेयाः। तेहि यदा यदामुं जीवं वराकं
पश्यंति तदा तदा कुदृष्टमसद्भूतरधान्नपाते रसपतत्राप्तिमुरव्यरूपं शरीरं जर्जरयंति। ततस्त्वांते जर्जीरित्तशरीरोऽयं जीवोऽज्ञानी तकार्याकार्यविचारां नत
कृयति तदृष्ट्वास्य विशापं नाकलयति पेयापेयसुरूपं नावबुध्यतेदायादयविभागं नावगच्छति प्राणघातयापादानिमित्तमपि ततोऽसौ कृतर्कश्रांतः
चित्तश्चिंतयति नास्ति परलोको न विद्यते कुशलाकुशलकर्म्मफलं न संभवति खल्वयमात्मा नास्त्येव सर्वज्ञः न घटते तदुपदिष्टो मोक्षमार्गं इति। ततो
मावतन्वानिति विश्रृंखलसदैव हिंसाप्राणिनायातथालीकं आददानपरधनं रमते मैथुने परदारे सर्वाव्रह्मातिपरिग्रहं न करोति तृष्णापरिमाणं संकल्पयतिमां
सं आस्वादयति मद्यं न च जानाति मदुपादेयं। स्तत्र कारयति कुमार्गं। निंदति वंदनीयान्। वंदते वंदनीयान्। गच्छति परत्याज्यणादायनिमित्तमिति। चेदतिपराव

संवादं। आचरतिसमस्तपातकानीति। नत्वावध्नातिनिविडंभूरिकर्मजालं। पश्चात्तपडीवानराकस्मात्तत्रपतितः पश्चात्तकुंतीपाकनाविपाद्यातककचपाटनन
आराद्यातवज्रकंटकाकुलासुशाल्मलीषु पाद्यातसंदंशाकृष्टरवंचित्रच्छकलकलायमानंतप्तत्रपुनस्वाद्यतनिजमांसानिस्तुरद्यात।स्तेतसंतप्तस्त्रीशुष्कषु।नार्यते
स्नुयवमारुधिरक्लिन्नसूत्रांत्रकलुषांवैतरणी।छिद्यत्वासिपत्रवनेषु।सूपाणस्तरध्वरितैःपरमाधार्मिकसुरैरिति।तथासमस्तपुद्गलराशिलक्षणापिनापशाम्यतिक्षु
क्षानिः।शोषजलधिपानपिनापगच्छतितर्षः।अनुभूयतेशीतवेदनया।कदर्थ्यतेतापातिरेकेणनाधादीरयंत्यितदन्यनारकानानादुःखानि।ततश्चायंजीवागाढ
तापानुगतोदावामात्तदनाधासुरायथ्वंत्र्यध्वमितिविक्लवमाक्रोशतिनचास्यतत्रगात्रत्रायकःकश्चिद्विद्यते।कथंचिदुत्तीर्णनिरकाद्विवाश्चतनिर्यक्षुवर्तमानः।कथंचा
द्यतेत्वासांकद्यतलकुटादिभिः।छिद्यंतेत्यकर्णपुच्छादयःखाद्यतेक्रमिजालैः।सद्यतेक्षुत्तृष्णे।म्रियतेविपासया।सुद्यातनानाकारंयातनाभिरिति।ततःक
थंचिद्दराभमनुष्यत्वेप्यपडीवःपीड्यतेएवदुःखैः।कथं।नडुद्यते।क्लिश्यंत्येनंसरागद्वातोडर्डरयंतिक्रराविकाराः।दाडयंतेदुर्दिनाःविह्वलयंतीष्टवियो
गाःपरिविदयंत्यनिष्टसंयोगाः।विसंष्ठुलयंतिधननाशमरणानि।आकुलयंति मुडजनमरणानि।विह्वलयंतिनानाध्यवसानानीति।तथाकथंचिल्लब्धविबुधजन्माप्य
पडीवायस्यतपत्वनानावदनाभिः।तथाहि।आज्ञाप्यतेविवशःशक्रा दिभिः।विध्यतेपराकृष्टदर्शनेनाडीर्यतेषायत्तरकृतप्रमादस्मरणेन।दंदह्यते
स्वाधीनामरसुंदरीविरहनेन।शल्यतेतन्निदानचिंतनेननिंद्यतेमह र्द्धिकादेवदंदनाविलपत्यात्मनश्च्यवनदर्शनेन।आक्रंदतिगाढंप्राप्तासन्नच्छेदः
पत्तिसमस्ताशुचिनिधाननगर्भकलमलइति।एवंस्थितेयद्द्रुमकंच स्थितास्य अखिलयुक्तस्संवेगीणमहाघाततत्त्वानुगतचेतनः।हामातश्चायनामिंद्र्य
देत्यविक्रोशविक्लवः।तदस्यापिडीवस्यतुल्यमवद्रष्टव्यं।तस्मादस्याः सर्वस्यामहानर्थपरंपरायाश्चात्मगताःकुविकल्पास्संपादकाःकदर्शनियंथास्त्रयाणे
तारःस्क्रूर्त्तिकाःकारणमितियतन्मोहादयस्तस्यद्रुमकस्यरोगानिदिष्टास्तस्यडीवस्यमहामोहादयोविज्ञेयाः।तत्र।मोहोमिथ्यात्वंतदुन्मादइववर्त्तीतसमस्त
कार्यपटुतिद्दतुतयाक्ररज्वरागः।सर्वेगीणमहाघाततत्तापनिमित्तत्वयाशूलमिवाद्वेषोगाढकदयवेदनाकारणतयापामवकामः।तीव्रविषयाभिलाषकंडूकारित
या।गलत्कुष्टमिवतयात्वाकारतिसंपाद्यैदैन्यंडानतुद्युश्चाद्दहतयाचिन्नोद्वेगविधायित्वयाचनेत्ररोगश्चाडानंविवेकदृष्टिविघातनिमित्तत्वयाजलोदरमि
वप्रमादःसदनुष्ठानारंभघातकत्वयेति।तत्रश्चायंडीवोमिथ्याद्वादिभिरातिर्वालाग्रेविह्वलीकृतोनकिंश्चेतयते।नतस्यमोक्षमवन्नजानीतेनश्चास्य
मित्यादयनध्यवसायरूपमहातमः।प्रतिपादितं।यच्चनास्तिपरलोकइत्यादयोविपर्यासविकल्पाःप्रतिपादिताः।तस्यदृयस्याप्यनन्तस्तेवाद्याःकर्मयंथादयःसह
कारिकारणभावेनोत्पादकाः।तत्ररागद्वेषमोहादयःश्रोतरा उपादानकारणभावेनजनकाः।तस्मात्सावक्रामवनिर्वृपरंपरापरमार्थतोगाढतरमतज्ञान्याः
ऽपिविज्ञेयाः।किंचाज्ञानसंस्कारादयःकादाचित्काः।एतेचरागाद्यसदुत्पादनमकलकालभाविनः।अन्यच्च।कुदर्शनिश्रवणादयोनसर्वतापिसर्वेषुवर्त्तंपरं

८

पराकारणानेवतिष्ठत्तिसंसारिणः।पत्तेचरागादयोस्वंतात्यवज्ञंनयंतिमहानर्थगर्तपातंकुर्वंत्यवनानास्यतत्रच्युतिचाराराय्यतत्रस्तेनरनिपातयंडीवःप्रविशतिमहातमोऽज्ञानकू
ऽयंनानाविधविपर्यासविकल्पान्।श्रुतिस्मृतिकदनुष्ठानज्ञानानि।संचिनोतिगुरुतरकर्मसारंततस्तत्परिणत्याकरिष्कायातसुरस्थाकचिदुत्पद्यतमाशुभेस्थानचिदासादय
तिपशुभावंकचित्पतितिमहानरकेष्वातस्तत्प्रदेवाक्यतिपादितस्वरूपंमहादुःखसंतानमनवरतमरघट्टघटीयंत्रन्यायेनानंताऽनंतवदावापरावर्त्तयतीति।एवंच
स्थितेतद्द्रुमकवस्मीनपत्त्यपादिद्यदुःखानि।ताभृदंशमशकादुत्पिपासाद्यपद्रवैः।बाध्यमानामहाघोरसंसारकूपमावदनश्च।इति।तत्रडीवबालसमर्गलिंमंतव्यमितिस्थि
तापवस्यद्दुकंयद्दुताऽसोद्रमकःकृपास्पदंसतांदृष्टोदृष्टःसस्थानंसमानिनौं।बालातांक्रीडनावासादृष्टःसःपापकर्मणां।तद्यत्रापिडीवसकलंयाकनीयंतथाहि।म
नतमस्तानसंततिडिंभालयात्माप्यंडीवाद्रराज्ञमानात्यंतरात्मीनतत्प्रशमसुखरसानांभगवतांसत्साधूनांसर्वत्वरकृपास्थानं।क्रियमाणःसुमकलकालेकरुणाभावनाल
वितचित्तत्वात्तेषां।तथामानिन्यमिववीरवमधज्ञानप्रेषणाकरणोद्यतमतीनांसरोषं।मानोनरवत्यवायंडीवावाद्यामसात्तानंधमरिष्टस्कृपाधर्ममाधनविकलस्यक्रीदृशीरव
लुस्याइकरपतितितेषामनादरदृष्टिर्मिथ्यावालानांमिथ्याध्यातमनसांतथा। विधलोकानांकथंचिदयाप्रविषयसुखलवानांसवत्वचायंप्राप्तिवडीवःक्रीडनावासादृश्यं
तद्धिधनगावरिसुरचित्तस्थाविधकर्मकिरादायानानाप्रकारंविडंवयमानाः मुघापापकर्मणांफलस्वरूपेणावसारसवात्यावंविधंडीवंदृष्टांतसुधाक्षिप्तगवंतःपाप
कार्याणिदर्शयंताऽस्यडंइनांसंवेगजननार्थमीदृशाडीवानवदृष्टां नयंतीतियत्स्वनरवाशियदुतान्यविवदेवाःसंतितारामैतिसूत्रमहाप्राभाकवलंनादे
शःपाप्यानाधिनितिलगिवाशरवरइतितादतदात्मीयडीवस्यात्यंतविपरीता। चारितामस्तत्वनालिदितंमयात्याऽयंमदीयडीवाऽधरितडास्यंधलावास्तुमहामाहो
ऽपदष्मितमहानरकनाचायाऽशुरागः।उपमागायवानीतास्यपवतस्तुद्वेषःश्र। पदस्मितविज्ञानतांस्यत्कांधमलप्रकृतमहाज्वलराक्ताऽस्यमानाविनिडितपुडगवनिप
नागतिरस्मायादर्शितमुयंसूरमणमागरलघुतावोऽस्यलालनःक्षुन्नपिपासाकारमस्यविषयलोपइधं।नगवद्दर्मधाराःप्रागामीतस्तुसंतवदनसिद्धमननाश्रूदूमवंतर्क
यामितिवस्तुकणादापताप्राप्यानाडीवानां।यथावेतत्स्माप्यप्रतिकंसवतिनाथोत्तरत्रपतिवाध्यवसानाणिधस्यामः।यत्तूक्तंयथासोरास्त्रारद्भुत्मूलपर्यीतनगातस
निसवनंसिद्धामटनवंचिंतयंति।यदुतस्मकस्यादवदन्नस्यबंधुमित्रस्वडिनदत्तस्यप्रमाद्यदंस्मिमुयंस्तुष्ठांवद्धि।सुसंस्कृतांसिद्धांलाप्सान्नानाद्वंतमभिदायवथान्पेद्रमक
नापर्पतिनघेकांतयास्थामितत्रक्रियतीमपिलोक्याधापामनादिनाद्येस्याप्यविघ्यामितिउद्रमकःकदाचित्कनिश्चिन्निमित्तान्मोलञ्जलालंडरास्तितिततश्चागतप्रायश्चमानामास्
पडवयिषतिततस्तम्रियमाणनापिमयानदानद्यासातन्यःततास्नबलामाटिकृत्यायदीच्छंतितातादंतेःसदयाहुमारस्यातततस्संमायस्त्रिसुष्टिलंस्याद्विनिष्पादयिषं
तितता।दंमहासुकरमाद्यायत्नानकिकंन्नसीक्षिणामि।करंयातिदृष्टा।समयापापाइद्युत्लीकविकल्पजालमालाकुलीकृतमानसः।कवलंप्रतिक्रुपांतोडध्मनमाप्र
रयति।नपुनरसोवराकःप्रतिग्रहमरोच्यमानाऽपि।किंचिरात्कुजनप्रकृतमासादयति।प्रत्यनडदयावदमास्मानाऽनंतगुणंविधानंश्रायकथंचिदेववराककंदनालभ

मात्रमात्रप्रतिनिवृत्तामद्याराज्याभिषेकमिवासाद्यहृष्यतिरक्ताङ्गरागादात्मानात्ऽधस्तान्मन्यतेतत्तादतत्सर्वमित्रापिडीवायाङ्गीयांतत्राश्रुसंसारोद्भवमिदंपर्यटताय
पतेश्राद्वादयाविषयायचेतत्तृंधवर्द्धनरूनकादिकंयत्प्रान्तदपिक्रीडाविकथादिकंसंसारकारणंतत्कृतिदत्तत्तयारागादिनावरागकारणावाकर्मसंचयरूपमद्याहडीमीनि
निमित्तत्वात्तकृदत्तंविज्ञयांततथायमपिमद्यामादृत्यसाडीवेष्टितंतयतियहृतपरिणामायाश्रुद्धमनत्वायाचितःतत्स्वरूपेणपराजयंतितित्रिभुवनसोसागेनाविसुखयिषांति
मकरध्वजोविलासैःक्वापियिष्यंतिमुनिकृदयानिकलाविरूपदर्शयिष्यंतिदृष्ट्यतिविज्ञानंनरंकुशिष्यंतिअतिदुर्विदग्धहृदनचित्तानीतितासांचाद्दंनविश्वामिसुतरां
कृदयवल्लभानामहिषीतताःपरवरूपगंधमपिनलंघयिष्यंतिममकदाचिदालोकयिष्यंतिममततंचित्तानंदातिरक्तंप्रसादयिष्यंतिमोदयितिकूचिमाकापविकारांविध
स्यंतिकामात्कारकवाणपञ्चनिवाद्भुतानादिकटयिष्यंतीगितोकारोसमक्तिदयसद्भावादरिष्यंतिनानाविकारविभ्रमाकर्मीमानसदानिष्यंतिमामनवरतंताःपरस्परंचवि
यासामिलापंकटाक्षविक्षेपैरितितिवाचविष्यतिमविनीतादक्तःस्वयिसुवेषोऽवसन्नाङ्गहृदयाहीमध्युरक्तःममासापचारकजालःबोधयिदार्यसंपत्रःसकलक
लाकलापकोशालापेनःप्रतिपन्निनिपुणोऽप्यहमितराजरूपविकरःप्रविक   स्थितानवामविष्यंतिममनिजयन्नःसुभ्रमुधवलतयाखचित्तसंनिमाःअत्यद्भुतयाहि
मगिरिसंकाशाविचित्रचित्राडल्लाविताममालापचातिताःमालपंक्ति   कांत्यनकनकरत्ननंदकारिसूपरचनाकलिताबहुविधशालाविशालानानाप्रकारप्रक
प्रवितानाअनिविशीर्णानकाकारस्तानमंडपपरिकरिताःसमंतान्मद्याप्रा   कारपरिक्षिप्ताअपदमितविवुधप्रसिपावासाःसप्तभूमिकादयोवृयांसःप्रासादाप्रवाकरिष्यं
तिमसवनंसततवकाजंमरकतेंद्रनीलमहानीलकर्केतनपद्मरागवैडूर्य   पुष्पराकंतसूर्यकांतचूडामणिपुष्परागादिरत्नराजयःताविराजिष्यंतमममंदिरसमंतात्
लाघ्यातमाद्द्रयिंतादृशटकूदुरावःतथालविष्यंतिममसदनांगतयादिर   एणधनाकूष्पादिकमनाज्ञानंतवानंदयिष्यंतिमहृदयंसुकुटांगदकुंडलप्रालंबादयास्वभ
णाविशेषाताववाडनयिष्यंतिमचित्तरतिचीनांशुकपट्टांशुकदेवांशुकप्रवृत्तयावस्त्रविशेषाःतथावृद्धयिष्यंतिममानस्यानंदंमणिकनकविचित्रचर्क्रिमंडितराजकीडाप
र्वतकृकलितानिदीर्घिकाकुंडालिकायंत्रवापिकायातकविधकोलाशयमानाहराणिबकुलपुन्नागनागाशोककर्पकप्रभृतिविविधविटपिजातिविसारिणि एवंवसंगंध
बंधुरकुसुमनरानमुआरवाएयेतानिकुमुदकोकनदोत्पलरुदराश्रुणिकुसुमकंगकंकारमारतारापगीनानिवासादसमीपवर्ती निलीलापवनानि प्रमोदयिष्यंतिमादिनकर
निडितिसुंदनासौदर्यखिसंघाताः हर्षयिष्यंत्यपदमितसुराधिपदस्मिमाहात्म्यानोवरकरिणांकोटयः तोषयिष्यंतिमामधरितविबुधपतिहरियाहयाकोटीकोटयःसमुप
लासयिष्यंतिममनसिप्रमदातिरकोञुरतोप्रवंतात्तुरक्ताअपरपराकरणपटवःपरस्परमसिन्नचित्तवृत्तयामनसात्यंतसंहताःसंख्यातीताःपत्तिसंघाताःरंजयिष्यंतिम
प्रतिदिनंप्रणातिलालमानिराजहंसाप्रानिकिरीटमरीचिजालिप्रवरणारविंदाःचविष्यामदंस्त्रविरूमिमंडलाधिपतिःतंत्रयिष्यंतिमामसमस्तकार्याणिप्रज्ञावज्ञातसुरमंत्रिणा
महामात्यमहत्तमाःनदिदंसुसंस्कृतमिक्षालालनछाउलयेविजयं पुनश्चचिंतयतितितोऽहमतिसमृद्धतयानिश्चितनयारपरिपूर्णसमग्रसामग्रीकःकरिष्यामिविधि

४दि

९

नाकृतीप्रावशिकंरसायनंततत्प्रभुपायोगात्संपद्यतामवलीपलितरवालित्यखंगादिविकलंजरामरणविकारवर्जितंदेवकुमाराधिकतरकांतिवितरंनिरावाधविषया
पालगलालंतेमहाशरीरंतदिदंलब्धसिद्धसेकोनगमनमानारवसर्गमवगंतव्यांकृयश्चमन्यतेनताहमतिधसहितत्वेतागौलीरतिसागरावगाहसुनललनाकलापेनसा
र्द्धलालमानःरच्छेवेंकरिष्यायहृतकृचिदनवरतप्रवृत्तमदनरसपरवशाःनारतसुरतविनोदनस्फाननेदिंद्रियंक्षीणयिष्योकृचिद्रसनेंद्रियासवहारणासुस्रीकृतारा
चकचीकवचनैतानडरमानाश्रादयिष्याकृचिदतिसुरभिकर्पूरागुविहमलयजकस्तूरिकाकुंकुमगमदादिविलेपनहाराणपैरसगंधिकतां खलाख्वादनद्याणकानंदध्या
णीद्रियंतर्पयिष्याकृचिदनारततताहितमृदंगध्वनिसनाथमधुरसुंदरीविभ्रमल्लनत्तालाकुसंपादितंअनेकाकारकरणांगहारमनोहरंप्रेक्षणकमीक्षमाणश्चक्षुरिंद्रिय
यानंदंविधास्याकृचिकिलकंठनत्याश्रयागविशारदहृतनपञ्चकंवेणुवीणामृदंगकाकलीगीतादिस्वनमाकर्णयन्तश्रात्रेंद्रियमाल्लादयिष्याकृचित्स्तनरखिलकलाकौ
शलपकोशालापैः समानवयाभिः समर्पितहृदयसर्वस्वैःशौर्यादिदार्यवीर्यधैर्यरूपदमितमकरध्वजसौंदार्यमित्रवर्गैःसार्द्धंनानाविधक्रीडाविलासैरममाणःसमयंगमि
ष्यामममाक्रादातिरक्तमाक्रंदयिष्यामीतितिदिह्यमकोतसिद्धासद्धर्माकांक्षासहाजमवसर्वाचिंतयतितनितामामेवंनिरतिशयसुखरानुभवद्वारेणतिष्ठतोभूयांसेका
लंसमुत्पत्स्यंतेसुरकुमाराकारप्रवरकाणिरिपुसुंदरीकृदयहारदा   यकानियसमाज्ञादितममप्रवर्धवर्गप्रणयिजनतापद्भूतीनिमत्तातिविंचकसहस्रा
निसुतशतानितानितताहंसंप्रमीवायमनोरथविस्तारःप्रत्यप्रमितवा   तमदसमृद्धान्तंतकालंयावच्छ्वरेश्वयाविहरिष्यामिमायंसर्वदिनांसंस्थापनमानाख
इववर्तीतायत्नतरालास्यनियहताप्रथकदाचितंतथाविधंमामकी   नंसंपत्यकर्णशामहत्त्वपतयःश्राघंतितितनतामसमरप्रसुतत्वसःसार्वपिसंलयमहिष्ये
प्राणप्रवर्धविध्रस्यंतितिततानंतवाप्रमुपरिचवरंगामतयाविहृपेण   यास्यामितततममप्रवलावालपवावनमहासहसंख्यामंकरिष्यंतितातानविष्यप्रति
प्रवृत्तकालिकामहावणविमर्दःततासवरस्परसंहततयाभूरिसाधनतयाचमनागुमामाक्रमिष्यंतितिततोऽहमनिवार्हितजाश्वर्धतयापाहुईतप्रवलवाणाम्मद्दमान
किकंसवलंश्रमंयिष्यानामिसमम्नानामणिपानालपिथविष्यानोमयासद्दानोमाहशतितदिदंरारणाकांडविभ्रसमानंलोहयोप्रयश्चलावयतितताऽहमवहि
नसममहृप्रविवीसाविगजर्दवाप्रासद्भक्रवर्तिराज्यमहाभिषेकोनातानाभ्निवसुतत्रिभुवनायत्नसंप्रस्यतइतिएवमपडीवाराजदवाघ्यवस्थायांवर्तमानाव
डाशानिःप्रत्याहनविकलापरंपरयात्मानमाकुलयतिततश्चराद्धमनमापूरयतितातावधितिनिविडंकर्मीततःपततिमहानरकेप्रानवहनथाखिद्यमानापि
पूर्वापार्हितपापविकलःसूज्जदयनावंविसृत्यापरंकंत्ववार्धमासादयतितदनंततत्प्रकुणीयायदावत्सपडीवानरपतिसुताद्यवस्थायामतिविशालचित्ततया
किलापकर्मितत्वबस्तुगोचरमानारथावहदर्थपार्थकतयामहाविमदालिप्सायमदापिविदितथञामाम्नताम्रादनसुखरसानांविज्ञानविषयविषविपाकदा
रुणतावानांसिद्धिवप्रसंबंधसद्वाध्यवसायाततीसनावतांसम्भाधनांकुदतसकषायःपतितामताकिंपुनःप्राबाह्मवस्थाम्रितिनियाहिकिलानिवाणिजकानीरोध्यना

दिपावद्युवह्निमाना।यं डीवाह्ह्युतन्नमायोविशाकस्तुष्ठामिप्रायतयाक्व विद्विशाणामपिक्ठुडयामाणांलासंयरूवविहिंमन्यातार्क्ष विद्वित्ररवंडमात्रप्रसन्नमपिमहामंडलि।
कन्नमाकलयतिाक्व विद्वार क्तुलटामप्यमरसुंदरीकलयतिाक्व विद्वन्नाविरूपमद्यात्मानंमकरध्वजरूपंचिंतयतिाक्व विन्मातंगपाटकाकारमद्यात्मपरिजनंभाकप्रविार
मिवपश्यतिाक्व विद्वविणिष्ठ्याश्रियस्त्रराणांमहश्राणांशातानां विंशतीनांरूपकाणामपिलासंकाटीश्वरस्नमवगच्छतिाक्व विन्यंवघाणामपिधन्यड्राणानासुप्तांन्निधनदविस्तवउ
त्वंलक्ष्यतिाक्व विद्युक्कुडुंबसरणमपिमहाराज्यमरहुध्यात्वाक्व विद्वुःखवादरदरीप्रसरणमपिमहासवाकारंजानीताक्व विद्दिक्वावाप्तिमपि डीविनावाप्तिंनिश्चिना।
तिाक्व विदन्यंआशादिविषयापलोगानिरनमुद्वीक्ष्यराज्यादिकंपाक्ताऽयंदानाऽयंवंद्याऽयंपुण्यलागयंमहात्मायंपुरुषोयदिममाप्येवंसंपद्यंतविषयासक्ताऽहमप्येवंविल
सामीतिचिंतयनृपविनाम्यतिानघाविधक्कृतविडंबितश्चतदर्थंकारातिरूद्वतांसेवांपर्युपास्तेतान्सर्वदादर्शयतिविनयंवदत्यनुकूलं।शाकाक्रांतापिहसतितथुदस
नुसंजातजातसुघ्नहर्षप्रकर्षोपिरादितितथुरूदस्रुानिङर्वाजन्नपिस्रोतितदसिमताना।सूपरमसुक्रुदापिनिंदतितद्विषो।भवतिपुरतोरात्रिंदिनंमर्दयतिचिन्न
दाद्यापिनश्वरणाना।क्रालयथस्थिरिस्तानानि।विधत्तेतदच्चनाभ्रवहि।
घृत्यकर्माणि।प्रविशतिकृतांतवदनकुहरइवरणमुखं।समर्थयतिकरवालादि
घ्यातादीनामात्महृदयं।भ्रियतेधनकामाऽवूर्मिकामपदवराकः।।तथा
घापारसातकृषी।खिद्यतेसर्वमहाराजंवाहयतिहलं।अनुपवद्घटयंपशुनांविमर्द
यतिनानाप्रकारान्प्राणिनः।परितप्यतेहृष्ट्वासावेनान्बाध्यते वीक्ष।
न्याझानान्नधाविधानवाणिज्यंसाधयतोलीकंसुप्नातिविसुहृत्सुयुलोकान्।यातिदर्शा
नाह्वासहतेशीतवेदनां।क्रमतेतापसंतापं।तितिक्षतेबुभुक्षां।न
गणयतिविपासांशृणुनवतिशसायासादीनिदुःखशतानि।प्रविशतिमहारोदसमु
द्यपलीयतेद्यानपात्रसंगमानत्वतिपदच्यंकुलवराणां।नथाभ्रमतिगिरिकंदरोदरेषुआस्फंदयपुरविवराणि।नितांतलयतिरसकूपिकां।मक्ष्यानतदारक्तराक्ष्मः।
तभ्रावलंबतेमहासाहसंायातिराजोस्मशानेषुवहतिमृतकालवराणि।विक्रीणातिमहामांसंसाधयतिकिलवेतालं।निपात्यतेतेनकुपितेन।तथास्यच्युतिरवन्यवाद।
मिरीकृतनिधनलक्षणानिउच्यतिहद्रौनना।हदातिरात्रौतद्भहणार्थंभूतबलिं।इष्यतेतदंगारप्तुनलाउजनवीक्षणेनानघानुशीलयतिधातुवादं।मसुपचरतिनरं।
डहंदेहदहातितंपुपादशांमीलयतिमूलजालानि।समाहरतिधनुपसुतिकां।मसुपढोकयतिपारदं।किंउपतेतमत्रजारणवारणमारणकरणेन।धमतिरात्रिंदिवंप्रद
करातिपतितत्कृणां।कृष्यतिपीतश्वेतक्रियया।लभ्रासिद्धो।स्वादत्य दुहृशिवामाशामाहकादीन।छयीकरोतितदर्थीवप्रमपिधनलवंमार्यतदुःसाधितकर्मविभ्रम
णानघाविपयपलोगसंपन्नयंधनार्थमिववायंजीवःकुरुतेचर्यैरमतेद्यूतंआराधयतियक्षिणीं।परिजपतिमंत्रान्।गणयतिज्योतिषं।प्रयुंक्तेनिमित्तं।आवर्ज
यतिलोकहृदयं।अल्पतृष्यतिमलकलंकलाकलापं।किंबहुना।तत्रास्तियन्नकरोति।तत्रविद्यतेयन्नवदति।तन्नास्तियन्नचिंतयति।नरत्नघापययमनवरतमितश्च
तद्युनदर्थंबंभ्रम्यमाणःपापविद्धिसल्पपेक्षन्यःसमतिलषितार्थसिद्धितल्पषविशागमात्रमपिप्राप्नोतिकेवलंप्रविज्ञसंतापमात्रीराद्रध्यानपरोरूप्तरकर्मजालंत १०

द्वारणेईगंतिंचात्मनोनिवईयतीति।यदिपुनःकथंचित्पूर्वविहितःपुण्यलवःस्यात्तदातायंजीवस्तदुदायतधनमह्ाादिकंचाअनिमतप्पांप्राविनीतपरिजनंवाधत्यमन
×वा२ यंवाकृतिपिछामपसुन्नंवाडपादिकंवाप्राप्रुयादपितत्तथ्रयथासोऽमकःकदन्नलिजामात्रलावात्तुष्टः।तथायमपिजीवोमाद्यतिहृदयमदसंनिपातयस्तहृदयस्नाक
र्मयतिविज्ञापनानिनपश्यतिउपलोकंनंनामयतिग्रीवां।नलाषतेपयुणवचनैः।अकांडएवनिमीलयतिचक्षुषी।अपमानयतिगुरुसंहतिमपि।अताऽयमेवंविधगु
ज्ञातिप्रायहृततसुरूपाजीवाज्ञानादिरत्ननरपरिपूसितयावरामश्वराणांलगवतांमुनिपुंगवानांकुरुइइमकोपोऽधमतमःकथंनपतिनामतायदापुरावेनराकुवरा
यन्नित्य।यंजीवमहारुमाकाणमामतिलंघतायतापिवकथनानांमहर्षीणांयपातकिलउआकादयादेवामहदीयामहामुकुतयानिरूपवरितविवेवाहादिविषयापला
गत्याजनंज्ञाधीयःस्थितिकाःतथियदिमह्यागदर्शनरत्नविकलाःस्रूमहामहादारिद्र्यसराक्रांतमूर्त्यापिस्रूस्ननाविलमितसहुलजीविनाःपतिनामंता।किंपुनःप्रावाशः
संसारादरविवरवत्तिनोऽहंतवइतिायथाचासोऽमकोाद्वजयाङ्ानेर्दत्तंतकदन्नंधुंजानःआकादपिशांकतायत्तुतायमपितदहालयिषितिातथायमपिजीवामहामादपहत
सृदुविणकलत्रादिकंकथंचित्तावमानक्रआजालानापडिंतंयदानुसवतितदाबिलेतितस्कारस्पःत्रस्यत्विनरपतिस्पःकंपतनायनदायादस्पः।उद्विजतयाचकस्पः।किंबहु
नाउइलिप्तानमंअत्यंतनिःस्पृहमुनिपुंगवेभ्योपिशंकतायदुतेतमदत्तावच ।।नरस्वनादाणनमांपतायहितामन्हृदीमुमिच्छंति।नघाविधगाढमूर्च्छाविषालिपुतवित्तश्चिंत
यत्पवंदृंतधक्व्यातममितद्रविणजातंचित्रपानुनांत्रावयिष्यतवामलिल
।प्रवाहनादरिष्यतिवावोराहिलिरतःसुरक्षितंकरामि।नतोऽसहायःशापोङनाविश्रं।
सितयारात्राव्छायरत्ननत्यातिहृरंघृतलं।निधत्तेतत्रनिहृत्तसंचारःपु
नःपुरयित्वागतेक्रिकूतसमभूतलं।विकिरतितस्यापरिधूलिकचवरादिकंसंपाद
यतिकिल्लानक्षोंस्थाकातना।पुनर्जाति।मिथ्यादर्शमितितिविधानिचिह्ना
नियत्याहस्नांतरण।तद्दूशेनसंचरंतमपरंजनंमुशुस्थूरणनिलालयति।कथंचिन्निद्राश
नयांतीतहृश्रिंजंकाता।आजातमातनाअतामृच्छीदंदह्यमानमानसोनल।
ततरात्रौनिद्रां।पुनरुच्छायतस्थदर्शात्तद्वदनस्ति।निधनस्यपादशांतरं।निरीक्षतपुनः
पुनर्दिगंतरेषुसनयंनिक्षिपंधुक्षुः।यदुतमांकश्चिद्दृश्यतीतियावत्तारंतरमपिसाकवलंकायनकाराति।चिंतसुतत्यतिबंधबंधनबद्धे।ततःस्नानादन्यत्रपदमपि
नचलनीति।अथकथंचित्तत्तशाविधयन्नज्ञातरपितनरक्ष्यमाणंमपारालक्कायछक्षीयाञ्जातनामाराकांडवज्रपातनिर्दलितशरीरइवहाहातातहामातहाभ्रातरिति।
विलक्षमाराद्यमानःसकलविवेकिलोकंकरुणापरीतचित्ततांप्रापयति।अतिमूर्च्छाछ्याध्यातरेनानाभियतेवा।तदिदंधनलवप्रतिबद्धत्वात्सृष्टीनांविलसित
सुपदशिति।तथाच्छिणीयतिबंधयदृश्यदीनविपादापीयाशल्यविद्ध्यमानमानसःस्वल्पजीवस्तप्राप्तःपरवीक्षणरक्षणक्षणिकःसन्ननिःसरतिगाढामू
नम्रापितिरक्षिंकृत्वां।तातमातापितरो।उत्पिलयतिबंधुवर्गान्।ानददातिपरमसुहृदापिस्वयदार्थीकं।अनक्षीरयतिधर्मकार्याणि।नगणयतिलोकवचनीयतां।
कच्चलंनस्थापरसुरक्षमनवरतमीक्ष्यमाणास्ताममवपरमात्मभ्रत्निमिवयोगीनिवानावाधाआग्रहाणपाराधमयात्नवासातम्पनयद्देवमाऊकतेतसंदरं।यद्देवमानाप।

त्ता तादवानंदकारिप्यत्राविचिंतयति।तादावंगिनाकारे विज्ञायासो संपादनार्हमन्यांतापवंद्याकल्पयति।माह विहंक्षितनत्वत्साथहुतयं समासरक्ताहितकारिणीन
ध्यात्वाहृ श्रीसोंदर्यो दायसोनागणाद्वियणकम्लावकलिताङ्गा तिविद्यात।अथकदाचिन्नां मातति त्तगिनीतिमन्यमानः परावीक्षतामास ततोसोमहाक्रुधत्तीवविह्वलीनव
तीवमूर्छतीवम्रियतइवकिंकरामीतिनजानीते।अथमाविघुञ्चतम्रियततदा।अथसाकर्षंविद्धुः शीलनया परपुरुषचारिणी मातापरपुरुषाबावल्लानां समाक्रष्टु यद्ध
स्तुः।ततोसोमहामोहविह्वलोयावद्धीवंइदयदादनडीयते।प्राणैर्वावियुज्यते दुःखासिकातिरेकाणाति।तादवमकेकंदेषु प्रतिबंधबद्धइदानंयंडीवाहुः
रवपरंपरामासादयति।तथापिविपर्यस्ततयात्तइक्षणप्रवणमनाः मशांकतमामदमयंद्धरिष्यनीति।यथात्वस्यारारश्रुतनकदन्नानादरइरं इरिनस्याप्रिनइष्टः संपद्यते।अ
न्फलप्रतिक्षणंसुतरांबुभुक्षाभिवर्द्धनइत्यक्तं।तथास्यापिंडीवृद्ध्यातनविषयधनकलत्रादिनाकदन्नप्रायेणपूर्यमाणस्यापिनाभिलाषविच्छेदः।किंतर्हिगाढमभिवर्द्धते।
तत्प्रर्षः तथाद्धियद्धिकषं विद्धविरागातसंपद्यते।ततः सहस्रमभिवांछति ।अथतदपि संजायते ततालक्षमाकांक्षति तत्संपन्नावपिकोटीमभिलषति तल्लाभेराज्य
याध्ययति।अथराज्याजायते ततश्चक्रवर्तित्वं मृगयते।तत्संभवेपिविबुधत्वं नन्विच्छति।अथादेवत्वमप्यासंद्दत् ततः शक्रत्वमन्वेषयते।अथंइन्तामपिलसते।ततश्च
पत्तवारात्ररकल्याप्रिपतिइ विपासापयीभितत्वतासानाम्नवाणीडीव स्रुमानारथपरिपूर्तिः।यथाद्धिगाढयीष्मसमंतादृवदादतापितशरीरस्यविपासं
ताचततनस्यमूर्छयाप्रतितस्यकस्यचित्यधिकमतावेवस्वप्नदर्शनिसु बह्नन्यपिप्रबलकल्लोलमालाकुलानिमहाजलाशयकदंबकानिपीयमानान्यपि
तर्षपिकर्षमनागपिसंपादयंति।तथास्यापिंडीरस्यतैधनविषयादि॥ नितथाद्धनादोसंसारपरिवर्त्तमानेनानंतशः प्राप्तपूर्वादवत्वेष्वनिरूपचरितश
ब्दाद्रूपतोगाः।आसादितोनितंतानर्घ्यरत्नकूटानिविलसितंरवंडिरर नैवंति विभ्रमैः सहविलासिनीसार्थैः।क्रीडितंत्रिभुवनातिशायिनीभिनिर्नाक्रीडाभि
तथाप्ययंडीवोमहाबुभुक्षाक्षामोदरइवाशेषदिनभुक्तान्नोंतंनकिंचिज्जानीते।केवलंतदभिलाषेणशुष्यतीति।यत्रक्तंतकदन्नंतेनइमकेनालोलेनभुक्तंड
यति।डीयमाणंपुनर्वातविसूचिकांविधायतंरारंपीडयतीति।ततद्धेवंयाजनीयंयदारागाद्धिपरीतचित्तोय्यंडीवाधनविषयकलत्रादिकंकदन्नकल्पंस्वीकरोति।तत्प
दात्स्यकर्मसंचयलक्षणमडीर्णंसंपद्यते।ततश्चयदायदुदयद्वारेणडीयते तदानारकतिर्यग्नरामरभवभ्रमणलक्षणांवातविसूचिकांविधायैनंडीवंनितरां
नक्रदर्थयति।तथात्वतकदन्नंतस्यसर्वरोगाणांनिदानंपूर्वमुत्पन्नानांरोगाणांचाभिवृद्धिकारणमत्राप्येममिति।द्वितीतिधेद्यमपिरागादियस्रवित्तेनानेनडीवेनापुस्तद्यमा
नंविषयादिकंमहामोहादिलक्षणानांभावरोगाणांनिमित्तां समस्तरागाणांनविषतांकारणं पूर्वनिर्वत्तितानांपुनरभिवृद्धिहेतुभूतंवर्त्तते।यथाचसमारारसादवकालाडनं
धाकमन्याताभ्यावडलाडमाप्रादंतुप्राप्तमिपिराकाताप्लनतइत्यक्तं।तथायमपिडीवोमहामोहयमन्येतोष्टितत्याय दिदमशेषदोषराशिउप्रितमपवर्जितधि
त्वात्मिपयधनादिकंतादवाभिसुंदरमात्महितंचत्वतसिविकल्पयतियस्तुनः पारमार्थिकंस्वाधीननिरतिशयानंदसंदोहदायकंमहाकल्याणजितमस्यारित्रधूपर

माज्ञंतदयंवराकोमहामोहनिद्रातिरोहितसद्विवेकोलोचनःकदाचिदासादयति।तथाद्धियथायमनादौलवभ्रमणपर्वामतनुक्रसिद्धलभ्यानानातानाशयक्रमशाराभिच्छेदलक्षण
माह्कावाप्तानर्थसंतंकालंयावत्संसारगहनपर्यटिघनातनश्चायमद्यापिवंभ्रमीति।तानानानननमदीयडीवनसद्धरणकूपंमाज्ञाकनंप्रागवाप्तमितिनिश्चीयते।यस्तुनरत्नाधाप्रिय
प्रातदपूर्वमूलपर्येतेनगरंउद्यावासपुत्रिकवउकचत्वरोद्धिषुनानारूपासुरथ्यासुपर्यटता।ननवरतमश्रांतनतमानातारारणानंतशः परावर्त्तिमितितदवापिसर्वत्रसमानंविज्ञा
यं।यानाप्तुनापिडीवनाद्धिमता तयाकालस्यभ्रमतानंतपुद्गलपरावर्त्ताः पर्यतंनीता।यथायतस्यभ्रमातोइमकस्यतत्रनज्ञायतेकियानकालोलंघितइत्यक्तं।तथाडीवस्यभ्रम
णाकालकलनमपितत्त्वतीतिगाचरस्यारितामनुभवति।निरादित्तयातत्परिच्छेदस्यकर्तुमशक्तेरिति।तादवमत्रसंसारनगरोदरमदीयडीवरारायंकुविकल्पकतङ्गकूतीर्थि
कलक्षणोदुर्दांतडिंभसंघातेप्रज्ञानिगुरुरूपशरीरविपर्यासिसंपादनलक्षणयाताडनयाप्रतिक्षणंतानुमानानामहामोहादिरोगव्रातग्रस्तशरीरस्तद्वशेननरकादियातना
नास्थानेषुमहावेदनादयादतिलिप्सस्वरूपोऽनएवविवेकविमलीकृतचेतसांकृपास्थानं।पोवापर्यपर्यालोचनविकलांतःकरणतयातत्त्वावबोधविप्रहीणोऽनएवप्रायः
सर्वडीवलोकघृण्यतामाप्तःतपवधनविषयादिकदन्नदुराशापाशवशी कृतःकथंचिन्नल्लभालाभतुच्छोपितनारौद्रावतावगाहुपाडीनवर्द्धनसंरक्षणडनितद्वांतःकरण
स्तद्वारेणचप्रक्षीणनिविडगुरुतराशुभकर्मसारक्षणानिछिन्नापछापाय यसनदुपरोगद्वारेणविवर्द्धमानरागादिरोगगणपीडितस्तथापिविपर्यस्तचित्ततयातदेव
नवरतंपुंडातोप्याप्तसद्वाचित्ररूपपरमात्माप्तदोऽरघट्टघटीयं त्रन्यायेनानंतपुद्गलपरावर्त्तान्समस्तयोनिस्थानाक्रंदनद्वारेणपर्यटितइति।अधुना
पुनरस्याचिंत्यशक्तेःसिधीयताइदचत्रिकालविषयस्याच्युतिकरस्यवि वर्त्तक्यासमग्रकालादिविधयितिरपिप्रत्ययेरत्रसर्वत्रापिकथापबंधेनिर्दिशः संगताइद्धा
ध्यायतावितक्र्याकारकतकालाप्रिकस्पूच्छितैकस्वरूपपिवस्तुनिता नारूपःप्रसुप्तकालीप्रमुश्रावविदां।यथायोऽयंमायेनिगंतद्यः आप्रारलिपुरातत्रक्रियापाधुदन
चक्रसहूपवतविषातिसवितनिवासतमार्यपिकालनिर्दिशापकस्मिन्नपिक्षपारधेवस्तुनिविवक्षावशात्साधावानवंतीत्यलमप्रस्तुतविस्तरेणेति।तत्रायसोतत्कालाव
तथासमस्तभूतसंघातानांतवमलहृदयःपरमार्थकीर्तिस्तस्मिन्नगारसुस्थितानिधानमहानारंडाराद्धशितःसद्धपरमात्माजितःसुरासुरवान्सर्वज्ञाविज्ञेयः।सपव
हिपत्नीनाशावल्लरीशवशितयाऽनंतज्ञानदर्शनवीर्यतयानिरूपचरितस्वाधीननिरतिशयानंदसंदोहरूपतयाचपरमार्थेनसुस्थितःसपवैनमहीति।नशाषाश्च वि
द्याद्धिकंशरशिवत्रयश्चितानिदुःस्थितस्यान्नबोसपरसनगवान्समस्तभूतसंघातस्यापिसुरक्षरक्षणपदेशदायित्वात्।श्रातुपामाक्षयपणश्रवणप्रवचनार्थश्रा
णात्तत्तयाचस्वसावनिवातिवमलहृदयस्सपवप्रख्यातकीर्तिनिःशेषामरनरविसरनायकैःप्रकटनचक्रवर्त्यादिभिःश्लाघ्यतः सपवप्रशमनोवाक्कायपरायणेरन
वरतमभिष्टूयते।अतत्यवसामावस्थाविकल्पेमद्धिराडस्थाहमुद्वाद्धमदिति।यथाचसमारारःपर्यटंस्तस्यमंदिरद्धारंकथंचित्याप्तः।तत्रचस्वकर्मविवरानामद्वारपालस्मि

DR. BHAU DAJI MEMORIAL
डाक्टर भाऊ दाजी स्मारक
DR. BHAU DAJI MEMORIAL
डाक्टर भाऊ दाजी स्मारक

ष्टतिः सप्रकृपालुत्यास्त्रराजस्रवान प्रविशितः अत्यक्तंत दवमिद्दयाङनीयं तत्रयदा स्पृडीवस्यानाद्दिसतायथा प्रवृत्तसंक्षमकरणानकथं चिद्यपीणाद्दुर्सनत्यायेना
युक्कवर्जिताबां सप्तानां कर्मप्रकृतीनां स्थितेः समस्ताअपिसागरोपमाकोटीकोट्यः पर्यंतवर्त्तिनी मकांसागरोपमाकोटीकोटिं विहाय ह्रयस्मुपगतानवंतितस्याअपि
क्रियमाणंत्क्षीणां तदायं जीवस्तस्यात्मनःपातः संबंधिय द्दनदासारादिष्टत्रिवादपर्यंतंद्वादशांगं परमागमरूपं तद्दाधारभूतस्य चतुर्वर्णश्रीश्रमणसंघलक्षणं वा मंदिरं ता
साद्दारिपापाप्राप्तिधीय तातत्रप्रवेशनप्रवणः स्वस्यात्मीयस्य कर्मणो विवरा विक्षेदः स्फुकर्मविवरः स एव यथा यथानिधाना द्दारपाला नक्षिप्तमद्दीति आत्मपरिणामद्दे
ष्रमोहादयस्तद्दारपाला विद्योतकवृत्तांतः स्यादृडीवस्य प्रतिबंधकान्युन स्तत्रोप्रवेशकाः तथाद्यनंतवारः प्राप्तः प्राप्तोयं जीवस्तैर्निराक्रियते यद्यपि कश्चिद्दवा
मारनत्रतपिप्रवेशयंत्यनं तथापितैः प्रवेशितोन परमार्थतः प्रवेशितो भवति रागद्वेषमोहाद्याकुलितचित्ता यस्य अपियतिश्रावकादिचिह्नाः कश्चिद्भवंति तथापि
तस्य जिनशासनस्य वना द्दद्दिभूतादृष्ट्याह्रत्फलं भवति ततस्यायंडी वस्तत्र कर्मविवरद्दारपालनतावंतीश्चर्यं प्राप्तो यं यथेनदद्दारगुणास्तुकर्मविवर प्रवेशिता
नदं सर्वज्ञशासनमंदिरं तथाभूतविशेषणामेवसकलमवलोक्य तातनथाहिष्टशपंत्स्रशमोनीदप्रवचनस्यापासज्ञानतमः पटलप्रसरा विविधरत्न निकराप्
कारभरकाविलसदमलालोकप्रकाशितभुवनभवनोदरा ज्ञान विशेषाः तथा विराजंते स्फुलागतप्रवचनसंपादित सुनिपेगवशारीरशोभनत्वप्
यामनोहरमलिखचितविभूषणविशेषाकारतां दधानाः स्वद्भाम। त्रोपिष्ठअदयोनाननैद्दि विशेषाः। तथाक्रेवंति सुद्धनधुदया क्षपमत्र जिनमतो तिसुंद
रतया विचित्रां वस्त्रवितानाकारबहुविधतपोविशेषाः। तथाजनयंतिवि ज्ञाक्षादातिरेकमत्रपारमेष्ठरमतेलालाद्वह्लांसुकोज्ज्वलावलं बिमो क्तिकावचूलरूपता
माविभ्राणारचना मोद्दयीयाशिनयाचरणकरणरूपामूलोत्तरगुणाः तथा विधेत्र जिनं दृष्ट्दर्शनवर्त्तमानानां धन्यानां वक्रामोहवर्गान्मुक्कर्षचिन्ना नंदातिरकसुदा
कणातां मूलसत्रिसंसत्यवस्त्रं तथाद्यास्पुवंति प्रासो रत्नाकर्षणादिक स्वरूचालमत्र सागवतमतो मुनिमधुकरनिकरप्रमोदाद्दन तया विचित्रलब्धि विन्यासग्रथित तया
घमनोहारिकुसुमप्रकाश्याकारधरकाण्डप्रादशशीलांगसहस्राणि तथा निर्वापयंति मिथ्यात्वकषायसंतापानुगतानि सत्यसत्वशारीराणि गोशीर्षचंदनादिविलेप
नसंदेहादर्शयंतां दधनमत्र परमेश्वरदर्शिनसम्यग्दर्शनं यत्र प्रात्रसर्वज्ञापदसंज्ञानदर्शनचारित्रप्रधानप्रवचनवर्तीतयडीवास्तैर्महा सौगंध्ये यः संगतोनर
कांधकूपः तत्संस्थितगतिचारकावासः निर्दलितान्निक्रमानुषत्वद्दुःखानि विमर्दिताः कदर्व्यमानस संतापा उत्तर्यनीता मिथ्यात्वबेतालक्षांतिः स्पंदीकृता
रागादिशत्रवः कृतिनप्रायं कर्मनिचयाडीर्णा अपकर्षिता डराविकाराः अपदस्थितं मृत्युस्फुरयां करतलवर्त्तीनि संतितानिसुखर्यापवर्गसौखानि अथवा अवधीरितानि

१२

तैर्निगवन्मतत्स्वजीविःसं सारिकसुखानि यद्दीतादयबुद्ध्या ममासाापि सत् प्रपंचः कृतं मा द्विकत्वानमंतः करणं नचान्नषांपरमपदप्राप्तिं प्रतिप्रत्यूह्यासिया राज्ञं
कानकूपायउपेयप्रतिचारी अप्रयत्नाप्रतिहतशक्तिकः परमपदप्राप्तः संज्ञानदर्शनचारित्रात्मकोमार्गः सत्त्वप्राप्तोऽस्मादितिरपि। संज्ञातयत्नज्ञानात्तथा
मितिनश्चितावुद्धिः। नास्यतः परं प्राप्तव्यमित्याकलय्य विशिष्टं प्रतिपूर्णमनोरथं चित्तःस्थतपरंतषां पारमेश्वरमतवृत्तिनां नात्यंतमयश्रोकान विद्यतेदैन्य। कली
नमो रुक्कं उपगातास्र तिकविकार। इय्यमनीयाङयुक्ता। असंनवी चित्ताद्दगः। अतिदूरवर्त्तिनीतृष्णा समूलकाषंकषितःसंत्रासः किंबहुना तेषां मनसि वर्त्ती
तवीरतालृत्तास्पदागंलीरता अतिप्रबलप्रमोदार्यनिरतिशयायाः प्रशंसः पात्रतासा विक्षपुशमसुखासृता स्वादनजनितचित्तासवानांचतेषां प्रबलरागक्लेशविकां
लानामपि प्रवृद्धीतरतिप्रकर्षः। विनिहतमदगदानामपिवर्त्तितवितमिदर्षः। समवासीनंदनकल्याणमपिनसंरवत्यनंतानंदविच्छेदः। ननत्रानच्छेन्नं इत्थामसन्नास्थिनानत्रम
ज्ञःश्रात्वा विकल्पप्रकर्षामादिनक्षंदयतथागार्यंतिप्रतिक्षणं पंच प्रकारस्वाध्याय करणश्रद्धाजना च्चतंत्यारार्थादिदशविधवैयावृत्त्यानुष्ठानद्दारेण वल्गंतिजिनकल्पा
लिप्सेकममवसरणाइडनयात्रादिसंपादनव्यापारतयो कूष्ठितिसिंहनादाः दीनिचित्तानंदकर्याणि दर्शयंति परप्रवादिनिराकरणेयातु यौविप्रणाः क्वचिदवसरआनंद
मर्द्दलसंदोहानुनादयंतावसरगतामवसरणकल्याणकीर्तिकाज्ञाननिर्वा णलक्षणपंचसुमहाकल्याणककालेषु तत्सर्वमादिदंमोनीद्रप्रवचनं सततानंदपूर्ली
नाशेषचित्तसंतापं तत्यानन्दडीवनचक्रवर्तिदपीदं प्राप्तपूर्वं तावत्सा रतया तत्वक्रमणसद्वादवदं तिर्थीयतां नाव सारमतलात्सद्दिपागद्यमासकृत्प्राप्तिः सं
पद्यतां तदनतयशोडानवतस्य कथानकमस्य सविशेषणद्दय मकारियद्दत्ताहप्रपूर्वमनंतविभूति संपन्नमितितस्य मप्यपि सर्वज्ञशासनमंदिरस्यादर्शितं
सांप्रतं यदुक्तं राज्ञामात्यमदायोप्रनियुक्तकतलवर्गिकेरधिष्ठितमिति तितद्दस्यापि विशेषणं निदर्शयति। सन्निहतसगवत्स्यासनमंदिरराहृतानः सुरत्याविज्ञयाः तपवा
द्दियतां तद्दत्लिनामद्दातपासडसावलयी प्रतरागादिशत्रुवर्गविध्वंसप्रशांतयापारतयाडस्ताद्दानंदहेतवः तप्रवचनगुणरत्नपरिपूर्णसीलाकमध्येप्रभुत्वयायानित्यानिरूपयवि
तराडरशहवाअश्नसयामंत्रिणोऽतोवाधमयाद्दुष्टच्यायतत्प्रतिविदितवीतरागागमसारतया साक्षाद्भूतममस्तभुवनव्यापाराः प्रज्ञावज्ञात रागादिविरिकसंघाराद्दस्थिरकल्पं
कोशलशालितयाममस्तनीतिशास्त्रज्ञाइत्यष्टयांत अतएव सप्रबुद्धिविसरपरिकलितत्रिभुवनतया अविकलममात्यशब्दसुपद्दंतारार्डताः तथा मद्दायाधाः स्वहतत्री तापीड
यसाहृशपायतात्स्र सत्त्वातनासावितचित्ततयात कुसंति दिविकादक्षप्रमार्गस्थितविप्यनिद्यारपरीषादसाक्षात् किं बहुना विचमनसं काशमपि परमपदवकाशिणं प्राप्ताति वीक्षत
त्रासमपगच्छंति अतएव तगच्छकुलगणसंघानां प्रत्यकृत्रकालापपत्तिमग्नानां परंपराकरणद्दारेणनिस्तारकारिणः इति तामदायाधाः। प्रोक्ताः तानियुक्तकाः पुनरत्र गा
णचिंतकाप्रधानाः प्रवयावालबृद्धग्लानप्रायूर्णकोद्यानकाकारामदिस्रुपरिपालनः गुरुपसमाकुलाः कुलगणसंघरूपाः पुरकोटी कोटीगच्छरूपाश्रयास्तयामाकरा

नगीतार्थतयाअयथाविवादयाःस्थानविनियोगसिद्धगणाःप्रासुकेषणीयलक्तपानानिषडद्याएकराणापाश्रयसंपादनद्वारेणसकलकालंनिराकुलाःपालयितुंक्रमाःप्र
वेचाविपरीतशिक्षाआचार्यनियोगकारितयासंयुक्तधनिनाविध्यासविडमर्हति।तलवर्गिकाःपुनरत्राङ्कितंद्वाराभमनसवानसामान्यलिङ्कावाङ्गानयाः।यतसदत्ता
वधनाःसंपादयंत्याचार्यादिङ्गांकुर्वंत्यूपाध्यायाज्ञां।विद्धतिगीतार्थद्वेषसविनयं।नलंघयंतिगणचिंतकप्रयुक्तकांमर्यादां।नियोड्यंत्यात्मानंगच्छकुलगणसंघ
प्रयोजनेषु।कुडीविलष्यत्येनापिनिर्वहंतितेषामवगच्छादीनांमशिवाद्युपायेध्यतिकरेषु।अनएवतत्रस्तासक्तत्याविनीतनाम्नलावादलंतलवर्गिकशाहूलाः।यतश्च
हंमोनीङ्गासनजवनमनुज्ञातंसूरीणां।चिंत्यतेमदुपाध्यायेनरक्ष्यातगीतार्थद्वेषैः।परिपुष्टिनीयतेगणचिंतकेः।विक्षितनिष्ठिंतसमस्तव्यापारंसामान्यसाधुभिरपि
श्रितमिदलल्लातास्रांप्रतंयदुक्तंसूविराङ्गनमकौनाधमितिनिदत्रापिछिन्नसंघसदनव्याज्ञनीयोनत्रदृष्टविराङ्गनाःरत्नायाल्लाकामंतयाः।तथाहितनत्रप्रमत्तप्र
मदालाकनिवारणपरायणानिद्रत्रविषयासंगाश्रध्यावर्मितिःपत्त्वा तयमपिनिरूपयरितमार्यालाकानामवघटामाटीकेनायतसपरधर्मकार्यपुप्रमाद
परतंत्रतयासीदंतंश्रमणापासकललनालाकंआत्मीयशिषिका वर्गेपिपरापकारकरणव्यमनितयालगवदागमालिहितंमहानिर्झराकारणंसाधर्मिक
वात्सल्यंसानुपालयंतःस्मारणावारणात्याद्नादानद्वारेणकाप घपत्मितमनवरतंनिवारयंति।सन्मार्गेचावतारयंति।तथावविदितविषयविषविषम
विपाकतयाविषयेभ्योनिवृत्तचित्ताःसंतारमांतांसंयमाक्रीडंति। तापाविज्ञाप्रविधानैःरडयंतास्मारतंस्वाध्यायकरणेनानत्यवंतप्रमादहंहंसमाचरं
तिनिर्विचारमाचार्याद्याज्ञामिति।यत्राक्तंसुलटसंघातकीर्त्तिनङ्गा डलवनमिति।तत्रसगवत्यासानसुलटसंघाताःश्रमणापासकसमूहाइष्टव्याःयत
एवसमस्तमपीदंध्यात्वंऽतिपसुरतया।तथाव्यसंतव्यायाःसंतीमत्ताङ्गाःविपकारास्तसंगीताप्रियंद्रा।बदवःसंतिनरकेप्रतिातएवत्वायोर्थद्वार्थगां
जीयोग्यातिनयानगवद्गाममन्यत्रनीकानांमिथ्यात्वात्मसदृरूपाणांयाधसंघातानासुद्धासेनयानुर्यविन्ताणानिकपवरितपञ्चत्रितिमित्रंसुलटशाड्डूंदृष्टीकृत्वातानश्चै
तमहाध्ययंतिसर्वज्ञमहाराज्ञांसमाराधयंतिसूरिमहाराजहंदानि।समाचरंत्युपाध्यायामात्यापदेशं।प्रवर्त्तीतगीतार्थद्वेषजमहात्यापवचनानांसर्वधर्म
कार्येषुविचरंतिविधिनासदात्मानुग्रहधियानियुक्तकस्थानीयास्तेसाधुवर्गेपयस्तनिरतत्त्वावस्त्रपात्रलक्तपानालषडामनसंस्कारकवसध्यादिकानम
स्कुर्वंतिविशुद्धमानावाकायेसलवर्गिककलंश्रद्धादीक्षितादिलदलितंसकलमपिसामान्यसाधुहृदंरक्तिरनिर्नरहृदयाःसूविराङ्गनस्थानीयंआर्यलाकं
पाभासायंतिसमस्तधर्मकार्येषुविलासिनीसार्धस्थानीयंश्राविकाङ्गनं।अनुशीलयंतिसकलकालंजिनजन्मादिषुकनंदीश्वरवरद्वीपजिनयात्रामत्र्यला
कपर्वस्नात्रादिलक्षणानिसत्रजिनशासनसद्वतनिव्यानेमित्तिकानि।किंबहुनानाक्तेन।तदिसावतःसर्वज्ञशासनंविमुच्यनान्यत्किंचनपश्यंति।नाकस्मिंं

१३

तिनजानंतिनश्रद्दधतेनाराधयंतिनानुपालयंति।किंतर्हितदेवसकलकल्याणकारणंमन्यंतेइत्थंतातिसक्तितयासर्वज्ञमहाराजादीनांमतिप्रतताइतिकृत्वा
सैवमंदिरस्यमध्यवासिनाविनीतमहर्द्धिकमहाकुटुंबिककल्पाःसद्गृहस्थाः।अन्याहशांकृतमत्रसवानवासिइति।तथायदुक्तंलसद्विलासिनीसार्धेतत्रुपतिष्ठंद्ध
मिति।तदत्रापिमोनीदृढदर्शनिदर्शनीयांतत्रहविलसद्विलासिनीसार्धंःसम्यग्दर्शनधरणाणुव्रतचरणजिनसाधुसक्तिकरणपरायणतयाविलासवंतःश्राविकाला
कसंघाताविज्ञेयाः।यतश्चातात्रपिश्रमणापासिकाःश्रमणापासकवत्सर्वज्ञमहाराजाद्याराधनप्रवणांतःकरणाःसततंकुर्वंतिसदाज्ञानामावासयंतिहृदतर
मात्मानंदर्शनेनाधारयंत्यणुव्रतानि।गृह्णंतिगुणव्रतानि।अभ्यसंतिशिक्षापदानि।समाचरंतितपोविज्ञावानुरमंतस्वाध्यायकरणे।वितरंतिसाधुवर्गायस्वारय
हृकरस्वपथ्यदानंश्रृण्वंतिगुरुपादवंदनेनानुतिष्ठंतिसुसाधुनमस्कारणं।मादंतसाध्वीधर्मकथासु।पश्यंतिस्रवंधुभ्योपिअधिकतरंसाधर्मिकजनं।उद्दिद्धतसाधर्मि
कविकल्पदर्शनासमनपीयंतअसंविल्लागितास्तागन।संसारसागरादत्तीर्णमिवायमात्मानंमन्यंतेत्यगवद्धर्मस्मरणेनेति।तस्मात्तत्राप्येतन्मोनीन्द्रवचनमंदिरस्थम
ध्यपुञ्जापकरणाकाराप्रसामवश्रमणापासकानांप्रतिबद्धसुक्त लावानिवसंतियाःपुनारवंविधनचङ्क्रःतायद्यापिकथंचित्तन्मध्यअध्यासिनाःतथापरन।तथा
पिपरमार्थतस्त्ताबहिर्भूताविज्ञेयाः।तावत्यादधंदीदंपारगतशा सनलवनंनात्रबहिश्वायस्यापविष्टःपरमार्थतःप्रविष्टासवतीतिविज्ञयं।तथायथातद्
राहुसवनंनिरूपनरितविषयाद्विरात्हादिविषप्यापलागविमर्द्द सुंदरंतथेदमपिविज्ञेयं।तथाहिसावीविदविज्ञास्तावदेतन्मध्यवासिनावर्त्तीता।यस्त्वा
नोपिमहर्द्धिकामरसंघातास्तपात्यानलगवन्मतरत्नवाह्यहिर्भूताल विडमर्हति।ततश्चतथाविधविबुधाध्वरहृतस्त्यानिरूपचरितरानाद्यादिविषयापलाग
विमर्दसुंदरस्तानडरूपफ्दानद्वषीनिनैनचिरत्नरूपाणीयांयद्दुतला सावसुलपादायनसंपद्यंते।किंतुतद्दयतुप्यक्लिष्टंपापानुबंधिपुण्यानुबंधिवातत्रायत्
पापानुबंधिपुण्यदयसंपाद्याःशब्दाद्युपलागास्तपवस्तुसंस्कृतमानाद्दरपथ्यान्नवत्सुंदरविपाकतयानिरूपचरितलोगशब्दवाच्यतांप्रतिपद्यंते।नहिसुडपमानाः
सफीतमरमान्नायंकेनयंतिनतथाद्धाराभिज्ञायांसातुरूपेणतमुपतिबंधविधत्त।ततश्चासौनानुसुंजानापिनिरतिशयंगत्वापागबहुपापपरमाणुसंचयंतिविधि
लयति।अनश्चासिनवंश्रुतनरविपाकंपुण्यप्राग्भारमात्मन्याधत्ते।समानादयसुखापभानविरागसंपादनद्वारेणसुरनरपरंपराणामनंतरंभणमाक्षकारणप्रवृत्तिपद्यते
इतिद्विलाःसुंदरविपाकास्यनिधीयंतायत्तुपापानुबंधिपुण्योदयजनिताःशब्दादिविषयास्तसमवासनमाध्यात्मिविषपरिद्धुमादकवद्धारूपणपरिणमनयानलालाव
गापवानाथंतायतसमकमरीचिकाडलकाल्लालाइवतद्दपवासाभावेधनतःपुरुषाविफलश्रमसंपादनेनगाढतरंतृष्णामभिवर्धयंति।नतुसंपद्यंते।कथंचित्संपाद्य
अपिससुज्यमानाःक्लिश्यमानायंजनयंति।तत उद्घाशिपात्यासाङकायायांधंधंधीकृतबुद्धिलसुनितरांवर्त्तिविधंविधनास्तसमानकतिपयदिवसजातविनाशंजानस्वयं

× संवाद

पाटकं वायप्रनिबद्धं पुण्यलवं श्यवकलयति । तु तथाद्यय्यकतरपापमात्मनाधन्यानतद्यानानादय्यशाप्नन्नांनंतदुःखजलचराकुलं संसारसागरमनंतकालं सद्धीरूप
रावर्त्तितान्तिनतपापा तु वंछितुल्य संपाद्याः शाश्वानंदथादारुणपरिणामा इत्युपलक्षीयंतां यद्यांच संसारादरविवरवर्त्तिनां दुःखसंघातानामवश्यंतया सूक्ष्माद्द्विविषयाण्येतो गाः
सुंदरपरिणामास्ते नियमतो भगवत्सासनमंदिरानुकूल्यायननबद्धिप्रतिबद्धीतानस्मादतो रपि प्रहाद्यूर्वकारिणिराद्धपेणमात्कूप्राप्यका ऽत्र्यत्ता वन्मंदिर नावसः स्तुयमत्री
स्थितनामसुखंगतपवतपि सुंदरनरालोगाद्यः संपद्यंते । नतषामपि संपाद्यका ऽन्यादद्वत्तुरित्यक्षंसवतिश्च तपवासुदं परस्परद्वर्शनसदनं अवतिपातिस्तु खपरंपराकार
णतया सततामवमन्निधीयता । नादवंयद्यायावद्विशाषणकलापयुक्तं तद्राजमंदिरं ततनकथानकोक्तस्य बालाकितं तथा तावद्विशाषणकलापोपेतमवानना पिंडीत्व
नदं सर्वज्ञशासनसदनमवलोक्यतिस्थितो यथा च कथानकोक्तः सततानंदं तद्राजभवनमुपलक्ष्य किमतदिति विस्मितश्चिंतयति नचामो । सामस्मादतया नद्विशाषा
सतो ऽज्ञानातीतत्वकं । तथायमपि जीवः सर्वज्ञशासनसंप्राप्तकर्म । विवरः कथंचिदुपलभ्य किमतदिति जिज्ञासातो नचायं मिथ्यात्वोपहन्यमादकलाक्षुवर्त्तमा
नित्सामस्याश्रयामद्याजिनमतद्यामविशापयुणानुज्ञातो जा नीता यथा च तत्थकथानकोक्तस्य तात्वविज्ञानलब्धा चेतसः सा ताक्षयाकूतेः परिस्फु
रितं यदुत यदिदं राजमंदिरं सकलाश्चर्यधाम तत्स्वकर्मविवर । द्वारपालस्य प्रसादनमया धुना दृष्टं पतलयं न नामतन्न मयाकदाचिद्दृष्टं दृष्टपूर्वा
कमस्य द्वारदेशावजयाः पूर्वं कदर्थितं ममम मंदताया तया यन्वह्या । रपालाः पापवृत्तयः नयकृत्वाद्दूवंमिरहं प्रापः प्राप्तः कदर्थयित्वा निर्धाटितः इतिनादतत्
सर्वं जीवपि समानं । तथा हिलयं जीवः पूर्वमभवितिष्यद्वद्वायस्य कथंचिदुप लभ्य सर्वज्ञशासनमविद्वितत्गुणविशोषणस्यापि मार्गानुसारितयास वा चैवंविधं विधायः
यदुतान्यद्भुतमिदमर्हद्दर्शनं यत्ताऽत्रतिष्ठंति ये लोकास्ते सर्वेपि सुखदश्वबांधवाइवैकप्रायाऽज्ञानाइव समर्पितहृदया इवैकात्मका इव परस्परं वर्त्तंते । तथा हि
नद्रुपाइव निरुद्धेगाइव निरो सुखाइवाभासमाद्दृाइव परितृप्तमिताः स्वाइव समसह्नंतसंघातदहितो द्यत चेतस्य सकलकालं दृश्यंते । तस्मात्सुंदर मिदमद्य मया
विज्ञातं न पूर्वं विमर्शितावान् । अन्यच्चायं जीवो ऽनंतवारान्येधिपदहर्शनयावत्प्राप्तिनचानननहृदधा । रोण कदाचिदपि सर्वज्ञशासनमवलोकितं । यतो रागाद्येमोह
वादिभिः क्रूरद्वारपालैर्भूयोभूयो निरस्तइत्यतावतां जनेदमुपदशितं । नपुनरस्यामवस्थायामसुविलागमद्यापयं जीवो ऽजानीताश्चिंतयति वा । यथा च तत्थ कथानका
कस्य एयात्नोयनपरायणस्य तस्यतः पुनरिदंपरिकल्पितं स्फुरितं यदुत येनमया धुना दितं नयनानंदकारि राजसदनं दृष्टं । तथाप्यदर्शनार्थं किंचिदुपायः प्रा
प्निदिव्याः सोऽहं सर्वं तिः पुण्यकणा । तथा हि कीदृशं राजमंदिरमिति जिज्ञासामात्रमपिमाधन्यस्य कदाचिदपि पूर्वं नासीत् । येन चानेन मद्या त्मनास्मत्कर्मविवरद्वा
रपालनकृपापरीतचेतसा तायकलापिकलस्यापि ममेदं दर्शितं । सोऽयं परमबंधुभूतावर्त्तितो । ततश्च धन्यतमाहं नायस्य तत्र राजमंदिरे सदानिः शेषद्वंद्वरहि

ताः ॥ प्रमुदितचेतसो वतिष्ठंते । नादनंदप्रिये ममभ्रमत्वस्यैवायाद् जनांयतथा हि भ्रमत्स्य वन्यविभ्रममानाथ व मायस्यास्यापि जीवस्य विवर्त्तितवत्तसीदं सर्वं सर्वज्ञागमविचा
रकचिदवयारसमवसरणदर्शनेन वा जिनस्नात्रविलोकनेन वा वीतरागबिंबनिरीक्षणेन वा शांततपस्विजनसाक्षात्करणेन वा सुश्रावकसंगतेन वा । तदनुष्ठानप
तिनामेन वाद्या चित मिथ्यात्वतया मृदुदूरे भावस्यास्य तथाहि उत्तद्यत तदानह्नियात्रगणां स्वप्नीतिः भावरतिपरागविचारमात्मानं । यच्छातिमायादिशा कैवं चकसुद्धयाबद्ध
मन्यात सद्धर्म निरत विनां शाना लोकान संपावनप्रतिनिद्धियता उपंचनलघुकर्मणः सन्मार्गेत्यसौ वर्त्तिता । लिन्नकर्मग्रंथवर्यास्य रक्रूतमस्य गदर्शनस्य कियंत
मपिकालं तद्वत्कलावत्तमानस्य एष जीवस्य योग्यतिक रा भवति सद्या वमिनिः । तदनंतरमिदानीं सकलकल्याणाद्धपकारणभूतां परमेश्वरावलोकनां प्राप्नुवतो
स्यायः संपद्यते । तत्राऽयाऽसो कथानका क्तरोराल दुव्विनायावद्विदं विपकीमविचिंतयति । तावद्दृष्टांतीनरमपरं मद्याराजावलोकनलक्षणमालपितं । तायदाऽ
पियदायं जीवः संज्ञातसुकर्म लाघवतया सन्मार्गानुसारी भवतसदकसा । विवर्त्तिता तदा स्याग्य तयापरमात्मावलोकनक्षणाऽयेमपरो दृष्टांतः संपद्यते । त
त्र या ऽसौ सुंदर प्रासाद शिखरस्य सप्तमभूमिकातल निविष्ट मूर्त्तिर्विधा स्थाद्वर्त्तमानं तद्दृष्ट मूलपर्यंतं सनगरं समस्तं समस्त व्यापारकलापापेतं सकलका
लं समंताद्विरीक्षमाणं तस्माद्बहिरपि सर्वत्राव्यतिदत्तदर्शनशक्तिः सततानंदालीलयाललमानो महानरेंद्रोदशितः । सहह्नि क्रूलावस्थायांवर्त्ती
मानः परमात्मा भगवान् सर्वज्ञो विज्ञय सएव यत्तामत्त्र्य लोकाप्रकृत्याप्युपरिस्थायिन्या भूमिकाकल्पाः सप्तरज्जवस्तदात्मकात्यालोकप्रासाद
तच्छिरस्तवर्त्तीत्मा सएव परमत्रात्युगपदस्पृ संसारविस्तारं विचित्रनगर ॥ ज्ञानराकारमलोकाकाशांचानद्वद्विलगिकलोक वलालो क नकरतलगतामलक
न्नायनावलोकयति । सएव चानं तवीर्यपरिपूर्णतया सततानंदा लीलया ललातो नापरानवगतमध्यपतितजंतुलीलाललनस्य परमार्थितो विडंबनारूपतानाय
घासमक घानकाक्तस्तेन महाराजेन महारोगग्रस्तराज्ञों ततयागादबीसत्सद्दर्शनं इति कृत्वा करूणया विशापणावलोकितश्च तथाचतद्विदृष्टं यदायमा
त्मानिजस्वयद्यतादिपरिणामक घाद्दता वर्त्ती । काटीमध्यरूपो भवति तदास्यलब्धत्यवभगवदनुग्रहः । ननयति राजकणोयतामार्गानुसारितामपद्यते । तदनुग्रह
प्रणोवस्तविताना तभवति बध्यमानो नानाधात्मकर्मक्रियोपशमादीनां प्राधिद्वेनामप्यतवानत्वानत्ता ऽयमात्मा तस्यामवस्थायां वर्त्तमानाऽसु सर्वमाकलयनभ
गवता विशोषेणावलोकितश्च तत्त्वदृष्टा । सएव परमेश्वराऽचिंत्यशक्तिः तथापरमार्थकरणे कत्तानत्याचासा जीवस्य माद्दृमार्गप्रवृत्तः परमाद्भुत रित्यवगंतव्यं
सम सद्धरगादस्य यक्षणाद्वार्यादिमावतानिः कलसपिरूपमिति परिभावनीयं । केवलं तथापि जीवस्य तां कर्मकालेसुनावनियत्यादिकं च सहकारिकारणकलापमद्
ह्यजागद्धयाद्द्यापि प्रियतातत्त्तनायोगयाद्वीनमस्य प्राणिनां संसारात्तारयत्या लापनीयमतदागमाद्धसारेणोति । तस्माद्भवतोचला विकल्पाणसपन्नइकूनाववर्त्ती

मानस्यास्याः जीवस्य भगवद्वर्गलोकनाथस्यास्य तत्र नदाराजहृष्टचित्तत्वात् तदनि एतंती धर्मबाधककरास्त्रिधानामहानरमनियुक्तकाः निरीक्षितवानित्युक्तं तथापरमसुराग
लोकनां महाजीवस्य वर्ती धर्मबाधककरणशीलाः धर्मबाधककर इति यथावस्थिता नाम न्यायेपदेशाकृस्त्रिरिः मन्निरीक्षितस्मान्नवाद्दिसद्यानद्वलन विमलीभूताम्मा नः प
रक्षितिकनिरंतरशिक्षासागवेतायाया मिनः पश्चात्त्वादशकालश्च वृद्धितानामपि डंतनां वृद्धावस्थाया मपि यत्ने मानाद्दिनाण्यायाः भगवद्वल्लोकनाथयाधमहो धार
वर्तिनां पुनः प्राणिनां भगवदागमपरिकर्मितमनया पियामवृतंलक्षयंति तिष्ठंतु विशिष्टज्ञानाद्ध इति यच्चमम सदुपदेशादायिनां भगवंतः सुरयास्तु विशिष्टज्ञा
नापवायतः कालञ्च वक्षितेरनागतमवृतेः ज्ञानः समासापि मदीयहन्तीतं सुसंवेदनसंसिद्धमतदस्माकमिति यत्तु नाम्नाधर्मबाधककरणसाकूतमानासनस
तातदनंतरं चिंतितं यदुत किमतदाश्चर्यमयाधुना दृश्यातायाता यं सुस्थितो महानरेंद्रायास्यापरि विशाषणदृष्टिं पातयति सपरूपः त्रिभुवनस्यापि द्वागावृणनुः
संज्ञायते इति सुप्रसिद्धमतत् अयं पुनरयोऽधुनासराज्ञा दृष्टिगोचरस्य रितामनुपलक्ष्यता मद्दमाकादि न्यापद्वेशगयस्तदादान्तलक्ष्मीलाड
नसूतामाद्धापद्दतात्मा तिबीनसद्दशीनां गादिमांकृतुमक्रषंस मद्मादा घराशा रस्य परमसुरदृष्टिपातनसार्द्धं संबंधः गोचरपर्यायत्वाय अन्य
युत्पातनकद्दावनातिदीर्घतिरदोर्गत्यलाडिनां गादृश्वनाधय रत्नचूडायानिपतितमुसदतामकथंकथामनद्धिति विस्मयातिरेका कलनाचद
तमदिदं सर्वमपि त्यापिडीववेश्चंसद्धर्माचार्यतसमिविवर्तिमा नं याडनीयं तथाद्दियदायं जीवानितसंयुक्तकर्मतया भागवस्थायां समाचरतिममसे
पातकानि साधयति निः शाखासत्यालीकवचनानि नसुष्टात्यनवरतं रादृ ध्यानमत्र पञ्चाकांटयवज्ञतस्मिन्निमितापुलाचारहवसत्यमियं वद इष्ट शांत चिन्तइव पुन
र्लक्ष्यतात्मदास वत्यवणिवर्णयपियालारत युरराणां विवक्षितां मनसि वितर्कां यदुत ततावद्सुंदरामनावाक्काय प्रवृत्तिः सद्धर्मसाधिकालगवद्नु ग्रहयति राकणकच्छरित
संपद्यते अथेदवत्यवादाति क्लिष्टमनोवाक्कायव्यापारा वधारितास्मान्निः तदिदं पूर्वापरविरुद्धमिवप्रतिभासते यतः कथमेवंविधपापापदतसाह भगवद्वालाकन प्रवर्तते
सादिप्रवर्त्तमातोजीवस्या मा हृष्टापि क्वचन त्रिभुवननाथवमक्ताण्णडनयतितस्मान्नात्रनयाः संतवालक्ष्यतायतस्या सुंदरमनो वाक्काय प्रवृत्तिलशा दृश्यानात्तता न्यथा
सुपपद्यते भगवद्वालाकनायाः सद्भावान्निश्चीयतां तदिदमवलब्धं संदेह विच्छेद कारणं अस्माकं मनोऽद्दाला यतः किमिदमाश्चर्यमित्याकूता यथायतनतात्पर्येण पर्या
लाचयता महानरमनियुक्तकेण दृष्टाक्षितं यदुतसंतवाता स्याद्मकस्यादकारणमहानरेंद्रायालाकनाय तात्युक्तियुक्तपवास्यपरामर्शराहृष्टिपातः तत्रयस्मा
दयमुपरीक्षितकारिणा सुकर्मविवरणद्वारपालनात्रत्वानप्रवर्त्तितः तेनाविततवायं विशालदृष्टेरित्युक्तकारणं तथायास्येत दुर्वचनमालाक्य नरस्य मनः प्रसादा
डायत्ता महानरेंद्रस्यात्यंत वल्लभः इतिप्रागवनिश्चितमिदमया संजातश्चास्य मनः प्रसादाल लक्ष्यता या तात गरागपीडा सराक्रांत अपिलावानसवनदिहलक्ष्यात्तक्षणमय

संपाद

सुकमीलयति नह्रीनननवीपत्रममणत्रदक्षनिमपद्मवदनेमदस्य प्रमादस्य पन्न दर्शनीयतामासादयति प्रफुल्लीभूसराणिचास्य साधिकीगापांगानि पुलकोद्भेदांचितं हर्षजान
वितदंत विर्वर्तमानहृष्टद्यतिरक्ता णसंपद्यते तस्मादिदमस्य द्युपलवनपद्मपातलक्षणं परमेश्वरावलोकनायद्वितीयं कारणमिति तिन्नदतसर्वं सद्धर्माचार्य अपिजीवविस
षयं पर्यालाच्यं तः परिकल्पयत्यथा वाद्दियाजीवाद्दतुमिलच्छितायथा संजातकर्मविवरायं तथा भगवद्धासनमुपलभ्य यस्य प्रादुर्भवति मनः प्रमादः मयलव
लक्ष्यतप्रतिक्षणं नवानमीलनक्रियाजीवादिपदार्थजिज्ञासया विलाशतावबचना धविला गामविकसितवदनकमलनसंवेगदर्शननिश्चीयता वप्रण
लीप्रसरिताणापांगरामांचाकारणसदनुष्ठानलिप्ता प्रवृत्तिविलाकनं तञ्चजीवस्य संपन्नाभगवद्वल्लोकनेतिनिश्चीयता तस्मादिहापि निश्चयकारणं न
दृश्येव्यवदहत्यं यदुतसंजातकर्मविवरतो भगवच्छासनप्रकपात स्थिति यथाय तेन महानरमनियुक्तकेण इमकागोचरमतद्विचिंतितं यदुतायपीदानीमघरा
राकारमाविर्भवितथापिमहानरेंद्रावलोकना देवान्नराद्ररकामणसंभवकल्याणपरंपरः कालांतरेणवस्तुतः प्रतिपत्स्यते रवलविपनाप्यत्र संदेहः इतितथा
सद्धर्माचार्यस्यापि परमात्मावलोकनां जीवनिष्ठिय तस्य विषा इदंतां विगतसंदेहाः श्रुद्धमदयस्थाप्येतत्प्रद्ध यथावाश्वमहानरमनियुक्तकस्य द्रमक
नरेंद्रावलोकनां निरीक्षतस्तुप्रवृत्तिवितानकरुणाप्रवणः संप त्रः तथा जीवेपि परमात्मावलोकनामाकलय्य तद्धर्मगुरवः सदाराधनपरायणतयो
त्रकरुणाप्रवणमानसाः संज्ञायंते ततदनुकंपयातेरपिभगवाना राधितालवत्तीत्यर्थः यस्तुनरस्यथापियथासारसवतीपतिः शीघ्रं तत्समीपमादरवण
ज्ञानागमत्तागवानाव्यक्षिनदृदीयते दयांसिद्धत्वंतारमाका रितवानिति तन्नद्यमिह योजनीयं यदा स्याज्जीवस्याधि विकिनव्यायनाम्नादौ संसा
रपर्यटनः परिवक्रासद्यताक्षीणप्रायं क्लिष्टकर्मासाकुमार्गस्तसच्चितनापि इदं नरधं प्रांप्रामनुज्ञलवादि सामग्री दृष्टं सर्वज्ञशासनं संज्ञाता तत्त्वसुदरबुद्धिः
प्रवृत्तामनाक्षुद्दार्थजिज्ञासा समुत्पन्नाकुशलकर्मलिशाबुद्धिः अथवा सुवर्त्तिता पापकलाः तादेवंविधस्तदुक्तसवित्तमानस्यसंज्ञातायां भगवद्वालाकन
नायां सद्धर्माचार्यः प्रादुर्भूततीव्रकरुणापरिणामाः सन्मार्गवितरणार्थमयतनं निश्चिन्तसुखावनामिसुखीभवंति तादन्तन्नदर्शसमीपगमनमभिधीयते संजातप्रसा
दाश्च कथयंति ते तस्मै यथा भद्र अकृत्रिमाऽयं लोकः अनादि निधनः कालः शाश्वतरूपोयमात्मा कर्मदिनिता स्यसवप्रपंचः तच्चानादिसंबंधं प्रवाहेण मिथ्यात्वादयस्तस्य
हेतवः सत्पुनर्द्विविधं कर्म कुशलरूपमकुशलरूपं च यत्तत्र कुशलरूपं तत्पुण्यं धर्मश्चाश्चयतायत्पुनरकुशलरूपं तत्पापमधर्मश्चाभिधीयते तत्पुण्योदयजनितः सुखानुभवः
पापोदयसंपाद्यो दुःखानुभवस्तयोरेव पुण्यपापयोरनंतभेदभिन्नतारतम्येन संपद्यते रवल्वेष उत्कृष्टमध्यमाधममायत्तनं तासद्वर्तितया विचित्ररूपः संसारविस्तारइति तत
श्चैवंविधं सद्धर्माचार्यवचनमाकर्ण्यतास्य जीवस्यात प्रवर्भवादि कुवासनाजनिताः कुविकल्पाः प्रवर्तते यदुत कांडसमद्भुतमत विश्वरनां यदि तदीश्वरनिर्मितं वा ब्रह्मादि

कृतं चाप्रकृतिविकारात्मकं वा यदि वा प्रतिक्षणविनश्वरं वा पंचस्कंधमात्रका । ये जीवाः पंचभूतात्मका वा विज्ञानमात्रं च इदं सर्वं शून्यरूपं वा न विद्यते वा कर्म्म मादृश्वरत्वा ।
दिदं सर्वं नानारूपं वर्त्तते । इत्यादयः प्रवादिनो मम हृदयाधिष्ठितस्य संग्रामशिरसि प्रवृत्ता नीकृता तरनराश्च निवर्त्तिताः तथायं तदा जीवो मन्यते । यदि तं महात्मानामदं स्व
प्रयंतितास्त सर्वेषु पद्यते महाधिकतरं परीक्षितं वस्तुतत्त्वमतो वज्ञानंतितत्त तथ्यय तदुक्तं कथानकं कथं यत्र तुतकृदर्थनार्थ मायाताः पश्चात्तुमाः सुदारुणा । दुर्द्दांतडिंसाय
तथा दृष्ट्वा तं तपनाथिताः न दृष्टिया डिंतं विज्ञेयं । यतः कुविकल्पा एव दुर्द्दांतडिंसा एव जीवं कदर्थयंति । तन्निर्विषस्तु युरूसंपर्कणो तितादेव मणगातसुसकाल सुकुविक
ल्पपुयदायं जीवः सद्धर्म्मगुरूणां तद्वचनाकर्णनस्थद्रव्यमनागति सुखवासवतितदा तपरद्वितकरणो कथ्य सनितया सन्मार्गदर्शनां कुर्वाणाः रवेव मारक्षितायदुनाक
र्मयिलोलद् संसारपर्यटतो जीवस्य धर्म्म एवातिवत्सलहृदयः पिता । धर्म्म एव गाढस्नेहबंधुराहनयित्री । धर्म्म एवाभिन्नहृदया लिप्सायायुभ्राता । धर्म्मः प्रादेवास्निद्रसवशास्त
गिनी । धर्म्म एव समस्तसुखस्वनिर्भूताश्रुत्रक्ताय एव तीनार्या । धर्म्म एव विश्वासस्थानमेकरसमतुकूलं सकलकलाकलापकुशलं मित्रं । धर्म्म एव सुरकुमाराकारश्वर
कश्चित्सानंदातिरेकादेवसेनयः । धर्म्म एव शीलसौंदर्यगुणलक्ष्मुकु यपताकाकालान्निनिमित्तं दुहिता । धर्म्म एवाप्रतिचारी बंधुवर्गः । धर्म्म एव विनीतः परिक
रः । धर्म्म एव नारेश्वरता । धर्म्म एव चक्रवर्त्तित्वं । धर्म्म एव विबुधत्वं ॥ धर्म्म एवामरेश्वरता । धर्म्म एव वज्राकारालावण्यपक्ष्मितसुवनाकुरामरणिकारविध
कलः कायः । धर्म्म एव समस्तशास्त्रार्थसुरशाह्वग्रहणचतुरंश्चारात्मा ध र्म्म एव सुवनालोकनदक्षामकल्याणदर्शनिलोचना । धर्म्म एव मनःप्रमोदादृतवोल्नाघ
यारत्नराशयः । धर्म्म एव विन्नान्कादविधायिना विषघातनाद्युस्तु ॥ णापेताः कनककूटाः । धर्म्म एव परनिराकरणदक्षं चतुरंगबलं । धर्म्म एवानंतरतिस्मा
गरावगाहनादेवदृष्टानि विलासस्थानानि । किं बहुनाकल्पितेन । धर्म्म एवैको निर्विघ्नानंतसुखपरंपराकारणं नापरं किंचिदिति । एवं च कथयति मधुरं नाथितिसग
वति धर्म्मघोषे स नवध्यस्य जीवस्य मनाक् स्थिन्नाक्रमः तद्दर्शनविस्फारयतीक्षणायुगलं दर्शयति वदनप्रसन्नतां हृकतिविरूपां तरालिः । कश्चिद्भावितहृदयावि
धत्तस्मितं वदनकुहरं । ददाति नखच्छोटिकां । तातास्तगवंतः सूरयो मनाक्प्रविष्टरसं तमाकलय्येत्थमभिदधता यदुत सोम्य स धर्म्मश्चतुर्विधो भवति तद्यथा दानम
यः शीलमयः तपोमयो भावनामयश्चेति । अतो यदि भवतामिसुखवाकांक्षा ततः तावनुष्ठातुं चतुर्विधोपि युज्यते । तत्र वनादीयतां सुपात्रेभ्यो यथाशक्त्या दानं । क्रियता
तां समस्तपापेभ्यो वा स्थूलपापेभ्यो वा चौर्यकरणाद्वा परदारगमनाद्वा रात्रिभोजनाद्वा मद्यपानाद्वा मांसभक्षणाद्वा सजीवफलास्वादनाद्वा मित्रद्रोहाद्वा गुर्वंग
नागमनाद्वा अन्यस्माद्वा शक्यपरिहारान्निवृत्तिः । तथा विधीयतां यथाशक्ति किंचित्तपोविशेषः । भाव्यतामनवरतं शुभभावनाभावना । येन ततः संपद्यंते तनिःसंशयमिदासु
त्र सकलकल्याणानीति । तदाकर्णनयत्रदुत्तमासीकथानकं यद्यासमदानसम निग्रुक्तं सदा रं समाकृय लिकावरावितप्रसागरं स्थापितवान् । ततस्तद्भिक्षादानार्थं.

२६

परिजनमादिष्टवान् तदनंतरं तद्भार्या नामसुंदरिका साधुपरमान्नमादायातिसुंदरं तदृयातद्दानार्थमुपस्थिता तत्संवीयापि तं विज्ञायं तथाद्दीदृशे ग्राधर्म्मविस्मितं जीवस्याका
रणकल्पं विक्रियत इदं नात्कृपा पिक्षाचरा विमनु लागसा पनतुल्यो दुष्टपापः धर्म्मलिदवमतिं परिहर्त्तनादृशासमं मंतव्यं । तस्यैव रथ्यारात्रा जीवस्यापरिकूपा । सिचतद्द
यानाम्नी सुंदरिता विज्ञाया । चतुर्विधधर्म्मानुष्ठानकारणं सुंदरपरमान्नयाहणसमानं विज्ञेयं तत्र सद्धर्म्माचार्यानुकंपे वा जीवं प्रत्यपादो कथ्यते । नापरादत्तेरिति विज्ञेयं । य
सुनरपिद्दित्तं चहुना कारणसमनंतरं तंत्रथाप्रतमत्यादरमवलाक्यसारारक्षितयतिस्मा यथा मामन्यदासिक्कांप्रार्थयमानमपिलोकानि राकुर्वीति । तिरस्कारपूर्वं वा किंचिद्द
दाति । अधुनात्तदरास्तुप्रतोनरंगाकारः पुरुषः स्वयमागत्य मामाकारयति । सिक्षा तदीयतां इतिमासुपस्थानास्यतितात किमिदमाश्चर्यं तत्र सुच्छानिप्रायस्यवानपर्यालो
चयन्तस्यापवनमपि परिस्फुरितं । इदं नादेयं सुंदरं समस्तितास्मात् । तत्प्रीपणाधिः रवेव षष्ठार लोप्य तोनुत्तपार्यं सिक्षाया ताडनं मामकीनं तद्दप विज्ञानन्तीशमां नि
श्चितमतद्दुष्टालयिष्यति । एवं च स्थिते किं मयाधुना विधेयं । किं मत पवस्थानान्नद्दमानश्यामि । उतापविपुलाव रुकुयामीदं नाडनस्थंनाडनं । आहो स्विनकार्ये मम
सिदस्यतिप्रतिषेधं विधाय पदमपि न चलामि । किंवा रंचयित्वनं पुरुषं कृत्रचित्प्रवेशयामि । कथं कुर्वीतामम स्याम्यान्नास्तविष्यतीतिनडानयावदेव
मनुचितकुविकल्पमाला कुलस्वांतचिंतयतितावत्तस्य प्रवर्द्धितप्र बलं तयोः प्रसर्पति स्फुष्णा । सुखतिहृदये विह्वलीभवत्यंतरात्मा । मूर्च्छाति रक्ता सिह्वत
चित्तवृत्तिः संरक्षणानुबंधिषा दुर्जनमहारौद्रध्यानेनोनिरुद्धकरणग्रा मप्रसरः । मीलिते विलोचने । तनस्त्रात्तनानडानीतरूपादं नीतः कुत्रवास्थितः । कव
लं निखातकाष्ठकीलकंडवाहकिरा रावतिप्रात्मा तातद्वयायुद्दाण दं ताडनमिति प्रियोभयस्य समाकुलायादरतिस्मा । तथापि सनिःपुण्यकोभ्रमकः सर्व
रागकरंतुछंयत्तद्राभीर्यकदर्शनंतसंरक्षणानुबंधनतस्मात् कत्यकां समस्तरागद्वेषाहता स्वादपरमान्नदानार्थं ढौकितं नीवराकोनावबुध्यते । तदिदं समस्तं जी
वविसमामानमर्वयांतव्यं । तथा द्वियदा सुद्दिता विकीर्षया सगवंतः सद्धर्म्मगुरवा विस्तरेण धर्म्मगुणानुपवर्ण्य चतुर्विधधर्म्मानुष्ठानमुपदिशंति तदायं जीवा मिथ्या
ज्ञानमहातमःकायपटल तिमिरकामलाबालपलुप्तविवेकलोचनयुगलं दीर्घितिपसरा नादिसंवाभ्यस्तमदामिथ्यात्वोन्मादसंतापविधुरितहृदयः प्रबलरागिन्मो
हनीयरागकंदं बक विह्वलचितननन्त्रविषयधनकलत्रादिकगाढमूर्च्छातियाभिभूतचित्तवृत्तिः सन्नेवं चिंतयति । यावदहं पूर्वं धर्म्माधर्म्मविचारपर्यालोचनाकार्थे
तावद्दातश्रमणाः कंचिदुपलभ्यमाना अपि नमम वार्त्तामपि पृच्छंत्ते । यदाप्रभृतिकथं चित्तु कविद्भवसारमां धर्म्मगोचरं किंचित्पृष्टुम्भुः । तथा प्रभृति नादरेण वचनं द्दवाश्दा
नीप्रनमं धर्म्माधर्म्मजिज्ञासापरमवगम्य गता । यमस्मात्कस्मादशगोचरमतिर्म्म ह्यसुगलश्रालुशाश्रमवगतोयो बद्धर्निनामसेत्तावच्चतरयनाटोपेनप्रथमहस्त एवे
घलाकृपकाराः श्रमाणा ममप्र रतोधर्म्मगुणाद्वेदवर्णयति । मांचाक्षिप्रचित्तमुपलभ्यदानं दापयति शीलं ग्राहयति । तपश्चारयति । भावनां भावयति । नदियता ।

कांडएवस्फुटाटोपस्फारदंताकागलीढैः॥ अज्ञातमस्मिन्सुंदरकलत्रसंयुक्ताः॥ विद्यातनानाकाराद्रविणभियः॥ संजवतिभूरिरूपोधनन्यायाद्यागः॥ सममस्मिन्संबंधि
घउपादरूपादिकांग्रनंतज्ञानमतनंतादोषाऽजतानुयायिघीयइतदीद्धातदीयतारजस्मपान्यातबीकृदादाहक्रियाताकर्मकलिगंभूरणां विधेद्धियुक्तपादह
कृतं॥ निवहयस्मकलत्रधनकनकादिकंसमस्मसर्वस्वंयुक्तपादत्यः॥ डनात्मेरत्नज्ञातमनुजवितितिश्चमेवंविदधनःपिंडपातनशिवीनविष्यसीत्यवंवचनरचन
याविग्रताश्रिशेचाचार्यइवमामपश्रमणाकासुमुषिपतियद्विचाभूरिफलंसुवर्णदानं॥ मादादयंगादानां अक्षयंपृथिवीदानां॥ अतुच्छंसुत्रधर्मकरणं॥ अनंतयो
गोवदपारगादानांयद्विपुनर्गोविकीयमानानिर्गतवज्रखुरमुखामसलाकनकशृंगीरत्नमंडितामापरागाक्षिडोदीयतातनश्चउरुदधिमरवलासयामनग
राकारामारोलकाननापृथिवीतनदत्तासवतिसायाक्षयफलासंपद्यतइत्यवंसुखडनवंचनपरैःकूटश्लोकरचितग्रंथेमंविप्रलंभ्यछिडातिरिवमेपश्रमणो
मेश्रेडविणजातंडिंदीपीति॥ अथवाकारयरमणीयतरानविहारानाकमयातसुबजुसुतानापूजयसंघं॥ प्रयच्छसिद्धत्वादक्षिणां॥ निर्मीनयसंघसंबंधिनिकाजसीयंद्रविणजा
तंनिक्षिपसंबंधिन्यवाकाष्ठागारअन्यसंचयं॥ समर्पयसंघसंबंधिनामसं ज्ञातोमुकीयंसउणदचयैनवबुद्धधर्मसंघशरणः॥ पवंतकुर्वता॥ चिरात्सुहृपदंतविषा
त्यवंवाचालविरचितमायाजालनात्मीयशास्त्रसंदर्शेणरक्षसिद्धुरिव॥ मांविसंवादीनिश्चितामपश्रमणामदीयसर्वस्वंलातुमभिकांक्षति॥ यद्वाक्रियतांसंघस
र्कः॥ पाडंतामुपच्यादीयतांसुंदररवाद्यानि॥ अपनीयंतांसुरवाद्रूपणानि ॥ दानमवगृहसुष्टुप्रधानाधर्मः॥ ततएवसंपाद्यतेसंसारात्तारइत्यवंमासुपत्रालान्य
सुशरीरापावणपात्रादिगंबरइवमदीयधनमपश्रमणानिर्वाहयिष्यति॥ अन्यथाकथमत्रं॥ श्रमामापविप्रव्यंरूपधनरूपेऽत्यादरःस्यात्ततदिदमिक्तत्त्वमावदे
वितसुंदरः॥ श्रमणायावन्नाएलल्लांता॥ यानावितधानवशवर्त्तितिपूर्णयाता॥ वज्रावतिद्विपुनसुयूडनंश्रद्धासुमेवगाम्येतमायाविनानानाविधवचनरचनयाविप्रतार्यमदीय
सर्वस्वमपहरंति॥ नास्त्यत्रसंदेहः॥ ततामयाधुनानेनश्रमणेनप्रारब्धनमतानिंविधेयमित्यालोचयति॥ किमदन्नपतिवचनःसमुद्धायगच्छामि॥ उत्तानास्यवधमस्थि
ष्ठानकरामिममशाक्तिरितिदीपयति॥ आहोस्विद्वारहरणादिभिःपल्लीनंमहच्छडातंमास्मवाधुनाकिंचिदुद्दीयतो॥ पात्रस्यशत्यवंप्रत्युत्तरयामि॥ उताहोनकार्यं
मेतावकथमस्थिष्ठानेनानतुनर्मदं॥ किंचिद्रवताकथनीयमित्युद्यमनंश्रमणंनिराकारामि॥ किंवाकांडकथनडनितक्रोधसूचिकोद्रकुटीजनयामि॥ नज्ञानकथ
मेषश्रमणाममंदंवचनप्रवणामनानिवृत्यास्मात्दुरध्यवसायान्ममामाकुंदाष्यतीति॥ नपुनरामोचराक्लागाढमुद्रात्मतयारवचनत्नक्नयतियावेत्तनगर्वतःसद्धर्माचार्यादिदि
तउपसुश्चितनिःसारसंसारगर्त्तविच्छितलसंताप॥ अस्तनतंप्रोक्तःकरणाः॥ अवगातविषयविषविषमविपाकामाकांक्षिकनानानवेतसासर्वत्रसममवृत्तनतयाअर्थेनतनिःस्पृह
तयाचसन्मार्गप्रपन्नप्रदानपवर्त्तमानाःसंतानाददंद्रमकन्यादिराधंलक्ष्यंतिनमदिहिविबुधनिधनेनपुरुषयाविंजागकल्पयंतिनचाकृष्टरारारायारंनरंद्रशि

१७

यंति॥ नादारपरमप्रेरूपणनरायागदरानादरासो॥ विवर्त्तितप्रमानमितषांवतसिविवर्त्ततिपरमेश्वर्यंदारिद्र्यणा॥ तुल्यामदाईरिनराशायाऽकरपाषाणनिष्कारणामेहप
शाउत्तमदाटककुटालासुद्भगानामट्टकादारणप्रामाप्रल्लीसंडकनामंनिलाधन्यनिचयःकारागाः॥ तुल्यंचसुपादरूपादिनिःसारकलवरेणानविशेषेनिर्डितरति
रूपामिरपिलनितललनाभिःसरङ्करकाघुसंपानामितिपवंस्थितेनितषांपरद्धित्तकरणेकथसनितांक्षिप्राप्यरेसमुपादशदानप्रवर्त्तमानानांकारणमुपलत्यात॥
यतःश्रावसंपादनमपिपरमार्थतःस्वाधमयधमनतपस्चरणकरणादिनाद्वारेणावसंपद्यतएवानतदर्थमप्येतषामन्यवृत्तिः॥ हराणाम्राबकाशालासादिकाशावाकांक्षा॥
नचेनादपर्यंधर्मधीकृतबुद्धिडनीता॥ तानायंजीवाऽनवरतसकुटुंबदारागायां॥ अंतस्तुप्रविनिडुष्टतानुमानननदिन्नमपितथारूपंपरिकलयनुमहामादवगानता
नतद्रुदशनिःभोवह्निडातिरकपितुदिगंबरादिभिस्तुल्यानकल्पयमि॥ संजवेंतिचनिन्नकर्मग्रंथिरपिदर्शनमोहनीयंपुंडरीककरणेन॥ यदाउनमिथ्यात्वपुंडरीकवर्त्त
नायंजीवस्तदेवंविधःकुविकल्पाइति॥ नतश्चात्तेराकुलीकृतहृदयश्चाश्चउनःप्रसर्पतिमिथ्यात्वविषं॥ ततस्तदुग्रागाऽयंजीवःशिथिलयति॥ मोनीदृढवनिपदो
पात्तेविसंचतिपदार्थजिज्ञासां॥ अवधीरयतिसद्धर्मनिरतंडनं॥ बक मत्पातनिर्विचारकालाकं॥ श्रमादयतिशाक्यहदंसकुत्तथिलंशं॥ परिजापकातिनइकला
वंस्वच्यातनिनरांविप्रायकपउणतितत्र्बुद्ध्यातत्संमाधकंधनकनका दिकं॥ यद्द्धातितथोपदिशंतंयुकंदंचकबुद्ध्या॥ नाकर्ष्ययतितहचनं॥ नाचतधर्माविसंवा
दानुउद्धृयतिधर्मगुरूणांमर्मस्थानानि॥ लगतिदृष्टीपंक्तकूटवादा नानिराक्रियातपादपादोयुकतिः॥ ततश्चासौवंचयति॥ सुरचितग्रंथप्रपंचापातश्रमणा
ननिराकर्तुमाहवेःपायीता॥ तत्तामामलीकविकल्पजालनविप्र॥ तार्यउनःकरिष्यंत्यतमायाविनयात्मनकार्यकार्यस्थानां॥ अतोदूरतएवमयितवर्जनीयाः
सुप्तीह्वाहारणीयाः॥ दृष्टाअपिनसंभाषणीयाः॥ नामापिनसोढव्यमेतषामित्यवेकदंतकाल्यधनविषयकलत्रादिकमूर्छितहृदयसूर्मरकूणप्रवणाऽयंजीवःसदुप
देशादायकान्महामादवशागाबंधकत्वेनकल्पयन्नेऽडअनमापूरयति॥ ततानष्टविवेकस्वतनस्मिंःसद्धर्माचार्येउद्धारनिरवातकाष्ठकीलककल्पोलक्ष्यते
अतएवचतषांसंबंधिपादयथादीयमानंतदानींसुंदरपरमात्मेन्नकल्पंसदनुष्ठानापदशंचराक्ष्याऽयंजीवानडानीतानसानःपरंविवकिनांविस्मायकरमस्थि
यादपजीवामदानरकगर्त्तपातादतिधनविषयादिकेषुद्वातमानंतसुरवमाहाह्याकारणंसदनुष्ठानंसम्भुकदयापनीतमवधीरय॥ तियथावेतेनमदानमनिष्ठप
काणतंतथाशूतममसाध्यअतिकरमवालाकयंचितिनां॥ यदुतकिंपुनरपथतारादीयमानमाहारणादंपरमान्नंनगृह्णाति॥ ज्ञनमयमष्टपापोपदत्तात्मतयानत्याप्ययति
नदत्रापितुल्यंविक्रयं॥ तथादिसकुरूणामपितेनघाविधंविस्मरधर्मापादशानयान्यथाचाविशिष्टपतुकसात्वंविपरीततयारिणंजीवस्तुपलव्यसरात्यवंसूतोमाचो
यदुतानमाडनमषोऽकल्याणनाउनतयानगवद्धर्मछानाचितेनरकगामितयासुगतिगमनस्थानपरिकर्मणीयाइत्यलत्तकल्पतयामहदामविततमांतताऽत

मादाएवतरेतसिविफलामपरिश्रमइति।२ यावत्पुनर्विष्ठज्ञाता तेनरसवतीपतिनानिश्चितं।यदुतनास्यवराकस्यायंदोषोयतोबहिरंतस्थायंरोगजालेनपरिवे
ष्टितइतिकुतोवराकोवदनाविह्वलातन किंचिच्चेतयति।यदिपुनरेषनीरोगःस्यात्तदातावत्स्यायंकदन्नलालसतांपरित्यक्ष्यति।सोऽस्यताम्यादमतत्परमान्नंदीयमानंकथंनगृ
ह्णीयादिति।तदतदोषार्थाप्यपर्यालोच्यतामनमिचन्नतएवेति।यदुतायदचंडीवोषधःत्रिविध्याद्विषा।गच्छतिकुमार्गेणानादनिंदीयमानंमदुपदर्शं।निषा
ध्यवराकस्यदोषः।किंतर्हिमिथ्यावादीनांसावरागाणां।तैर्विसंस्थुलवत्तनाऽयंनकिंचिज्जानीतेयदिपुनरेषनष्टकलःस्यात्तत्कुघमात्मनाहितंविसुद्ध्यात्मा
दितिपश्यन्नितायत्नातनमहानसनियुक्तकाणपर्यषितायथाकथंचनपुनरेषरोनीरोगःस्यात्तदातामनमिनिरूपयत्नातेनपुनःपर्यकल्पि।अयनिद्यतएवास्या
रोगनिराकरणोपायः।यतोऽस्मिममयाकलेषत्रयंनद्यथाएकंतावद्विमलालोकंनामपरमांजनं।तद्विधानेनप्रयुज्यमानंसमस्तानत्ररोगान्नाशयति।सद्दृ
ष्टवद्धिनातीतसाविभावविलोकनदक्षंचक्षुःसंपादयति।तथाद्वितीयंडीतिकरंनामसत्तीर्थोदकं।तत्पुनर्विधिनापाय्यमानंसमस्तगदव्रातंतानवंविधत्ते।दृष्टि
स्यादिविपरीतार्थग्रहणवत्तरत्नंकरोति।विशेषतःपुनरुन्मादमुद्द
सम्यग्निषेव्यमाणंतैःशेषरोगगणांसमूलकाषंकषति।तथापुष्टिंजन
विधत्ते।सवीर्यतांकरोति।ऊर्जितंपूरयति।किंबहुना।अजरामरण
त्वंच्याधिप्यामीत्येतन्ममसिद्धांतःस्थापितः।तदेतत्सद्धर्म्मा
लयति।तृतीयंपुनरेतदेवकल्पकोपनीतंमहाकल्याणकंनामपरमान्नं।एतत्पुनः
यति।धृतिंवर्द्धयति।बलमुज्ज्वालयति।वर्णमुत्कर्षयति।मनःप्रसादंसंपादयति।वयःस्तंभं
त्वमपिनिःसंदेहमेतत्संनिधापयति।तस्मादनेनौषधत्रयेणसम्यगुपक्रम्यैनंनपश्चि
चार्यादिडीवगाचरंसमस्तंचिंतयत्यथतथाहि।यदानिश्चितंतेनप्रत्यक्षदृष्टित्रिदशेनतथा
यथायंडीवःप्रबलकर्मक्लिष्टाकुलितचेताःसन्मार्गात्पतितःसदात्मवतितस्माद्रायमतिशायी।यथाकथंचनपुनरेषोऽस्मादागमात्तीयातकर्मजालान्मोक्ष्यतेइतिपर्यालोचयतःस्थ
तात्पर्यपर्यालोचनवतःसुदूरमपिगत्वापुनारनादवज्ञानदर्शनचारित्ररूपत्रयंलक्षडत्रयकल्पंतन्मारनोपायःप्रतिभासतेनापरः।तत्रइज्ञानमंजनंविज्ञेयं।तदेवप
रिस्फुटदर्शितयाविमलालोकमुच्यते।तदेवचनयनगदसंदोहकल्पमज्ञानमुन्मूलयति।तदेवभूतभव्यभावविभावबहुलवाविलंबिनरंतरंडीवस्यविवेकचक्षुःसंपादयति।
दर्शनंपुनःसत्तीर्थोदकंबोद्धव्यं।तदेवडीवाद्विपदार्थगोचरश्रद्धानादिरूपत्वात्तत्त्वप्रीतिकरमभिधीयते।यतस्तदुदयसमयसर्वकर्मणामंतःसागरोपमकोटीको
टिरवमात्रमवतिष्ठते।समुत्पन्नेपुनःप्रतिक्षणंतत्तानितनूकृतानि।तेनसमस्तगदतानवकारणं।कर्म्मणामिहरागकल्पत्वात्।तदेवहृष्टिप्रख्यसाज्ञानस्यप्रबाच्छिता
प्रवृत्तिर्याचारित्रंमाधत्ते।तदेतदमात्मकल्पनामहाकल्याणाख्यंचितकरणात्परमहाकल्याणकमितिगीयते।तदेवचमहारोगादिमहाव्याधिकदंबकंसमूलघातंहंति।
तदेवचवर्म्मपुष्टिधृतिबलमनःप्रसादौडितिवयःस्तंभसवीर्यताडल्यानात्मगुणान्समस्तानाविर्भावयति।तथाहितज्डीवविवर्त्तमानंप्रत्नवाधेयस्यकारणमोह्यार्य
२८

स्यकारगार्थीर्यसंधारीरंप्रज्ञामसत्युतत्तुलाश्रुवीर्योत्कर्षस्पश्चाश्रयात्तन्निर्दिहतायाः।कुलमंदिरंचित्तनिर्वाणस्यत्वन्निसमिर्दयादिशणरत्नानां।किंवाननयत्नदर्शनज्ञान।
दर्शनवीर्यनिंदपरिपूर्णमिष्टयमघ्याबाधक्षमतदापत्तत्रपाद्यामवेतिज्ञातोऽजरामरणाप्रमपितज्ञानयतीत्यक्ष्याततस्मादननज्ञानदर्शनचारित्रत्रयणसम्यगुपक्रम्यडी
वंक्लिष्टकर्मक्लिष्टडालान्मोचयामीतिसद्धर्मगुरुरवधिचिंतंधारयति।तातायधातनरसवतीपतिनाशलाकायेतदंडनंविन्यस्तस्यदुमकस्यगाढमाधूनयतोऽथी
वोमंछितालोचना।तदनंतरामवचातनपश्चादकृतयागीततयाच्छचिंत्यगुणायमितयासांजनस्यपुनस्तनालब्धाततोऽन्मीलितंचक्षुःप्रत्यर्थांनामनोगतत्रवा
धाविस्मितेनतेनकिमेतदितिचिंतितं।तदावंयाज्ञीयायदायंडीवःप्रथमंप्रतिपद्यतेदकल्पायायायित्वारागवल्लासनेनमस्कृत्यादौद्विवानिपर्युपास्यसाधुप
लोकंविधायधर्मपदार्थजिज्ञासांकुर्वादानादिप्रवृत्तिंनत्वाद्यधर्मगुरूणामात्मविषयांपात्रबुद्धिंपुनःक्लिष्टकर्मदिषयेनविष्टरधर्म्मदर्शनादिकंकिंचिन्मितं
मामाद्यपरितत्त्वपरिणामोभवति।ततश्चनगच्छतिचैत्यालयानालीयतेसाधुपाश्रयाननंदतेदृष्टमपिसाधुलोकं।नामंत्रयतिश्रावकडनं।निवारयतिप्रतिदिन
दानादिप्रवृत्तिं।पलायतेदूरदृष्टलोकोपिधर्मगुरुलोकाद्विधत्तेपुत्र
तत्पुनिमाअपायांजनंनिदधति।कथंबहिर्भूम्यादौकथंचिदकौडष्ट।
प्रतारकप्रत्ययं।पुरुषविशेषं।तज्ज्ञवंतोपलक्ष्यवदंतिभो।भद्रकिंन
नविज्ञायतेप्रजासाधुसविशेषः।किमित्युत्सृज्यतेभवतापशुभावः।
सदवर्णवादादिकं।ततस्तंतथाभूतंतत्प्रविवेकात्ततमवगम्यगुरवःसबुद्धिशलाकायां
धुस्पर्शकुर्वंतिप्रियसंभाषणं।दर्शयंतिहितबुद्धिं।प्रख्यापयंत्यौजसमत्सगंतत्पादयंत्यवि
गम्यातसाधुपाश्रय।किंनविधीयतेभवतात्महितं।किंविफलीक्रियतेमनुष्यभवः।किं
वयंहिभवतःप्रवर्द्धपठामितिश्रुत्वाश्रुत्वासिद्धश्राद्धा।तदिदंसर्वंशलाकांजनस्थापनक
ल्पंविज्ञेयं।संज्ञानदत्ततयाकारणकार्योपचारादिति।तदेतदाकर्ण्यतत्यासौवत्सानराणिविरस्यतन्नचंप्रयात।ततोःश्रमणागादमहकृणिकाऽदांनमरतिमसम
वसमीपमागच्छतोनिर्गोपारागोहिधर्मचिंताभवति।माहृशोपुनरत्रागतानांसीदतिकुटुंबादिकंनप्रवर्त्ततेप्रत्याकर्त्तव्यतेतिनवहतिवाणिज्यंनसंपद्यतेरा
डसेवा।विस्मरयतिकृषिकर्मादिकं।मिति।तदेतसर्वंशि।रापनननमभिधीयते।ततस्तहवनमाकर्ण्यकरुणापरीतहृदयागुरवस्मद्धर्मगुरवोयात्सात्यवराकोऽ
ऽकृत्यवणकर्मादुर्गतिमित्यतोनापेक्षणीयइत्यालोच्योत्तमाचडीरत्नावसयद्यप्येवंतथापिमदनुरोधेनक्रियतांयदद्दंवक्ष्येतद्वचनमेकं।इहप्रत्यासुयादाराश्रम
ध्युऽवगंतायापाश्रयमागत्यसत्क्षमाधवइतियुद्धात्तामभियादानात्पदर्शंकिंचिदपिसर्वतंसाणिप्यामि।ततो।सोकागतिःप्रतिपद्यतेप्रपतितइध्याकल्प्योतमसिय
दंयल्लीयात्रदिदंसकुरुवचनवृतिप्रतिकरणं।आयतुलात्वनांकुनपातनतुल्यांबोहव्यं।ततस्तत्प्रभृतिनद्रुपाश्रयंगच्छतःप्रतिदिनंसुसाधुसंपर्कात्तेषांनिःकृत्रिमा
नुष्ठानदर्शनेननिःस्पृहतादिगुणानालोकयतोनिरूपायपरमाणुदलनेनतस्यविवेककलासंपद्यते।सानडासतीचिन्तनापुनरागता।इत्यभिधीयते।यत्तुप्रथ

स्त्र्याधर्म्मपिपासाजिज्ञासनंतत्रयान्मीलनकल्पं विज्ञेयं। यस्तु प्रतिक्षणमज्ञानविलयः। मानत्वरागबाधप्रशमस्तुल्योमं तच्चः। यः पुनर्बोधिसन्धावेमनाक् चित्ततोषः स
विस्मयाकारावगंतव्यः। यथा वनावृतिच्छ्रतिकरसंपन्ने पियन्नष्टद्रुमकष्टतज्जिज्ञारक्षणलक्षणमाकृतं बकुकालान्मपालिनिवेशानमचंन्नमानंननिःशेषतयाद्यापि
निवर्ज्जितानिहृष्टीभूतचित्तश्चतं स्तुरुषं तद्भावितया पुनः पुनः शंकतेनतोनं स्तुमसिलषति। तदिदापि संतवतीत्यवगंतव्यं। नयाद्यियावादंषो ध्यापिडीवः प्रशमसंवेग
निर्वेदानुकंपास्तिक्याभिव्यक्तिलक्षणानाधिगमर्इसम्यग्दर्शनिमात्रोत्पत्तितावृद्धय द्वारतः श्रुतमात्रधापावपिबल्प विवेकतया स्पाद्वधनविषयकलत्रादिके कदन्नकल्प
परमार्थबुद्धिर्न्नया वर्त्ततनिदमित्थं तत्वततच्छिन्नानुमानमात्ततिः स्पृहादपि स्तुनिष्टुंगवान्मामते श्रत्यासन्नवर्त्तिनं किं चिन्छुगयिषायां नैश्चये बंधुकुसुकिशांकतेततसे:
सदगाढतरं स्वपरियमंजिज्ञीषन्नत्वमीयपिरं तिष्ठतीति। यत्पुनरसिद्धितं। यद्तुतसमहानसमनिष्ठकर्कस्पं दुमकर्मेडनमाहात्म्यानसंज्ञाततेनतनपलम्पासिद्धितवान्।
मडपिविदस्तुदर्कं। यनतस्तुस्तुतां संपद्याता सत्तनज्ञाने नेनपतितनममक्किं संपद्येस्यतेद निश्रांकाकुलाकृतस्तम्मम साणोपशमकारणमपितद्धीतिकंरं तायंनया।
तमिच्छतिस्मातत्नाम्नतङ्कपापरीतचित्तनखलाकारणापिद्धितं विधेय मितिमत्वाम्नुसामार्थेण मुररुस्तु घाट्यत स्पतग्नलिलं गालितां। ततमदाप्राक्षनमनंतरं
तच्छ्रमहान्मादाद्दनष्टुइवाप्रापरागाम्नानवंगताइवदादात्रिरूप्य शांतावतिक्रुद्धा स्वस्वचित्तश्वासोविलाघ्यतस्मातदिदंडीवपिसमानमवगंतव्यं।
तत्रयदायदीतक्षणं समाधूपाश्रयमागछंतंतसंघाहतसंपन्नद्वा। स्तुतमात्रतयासंज्ञानविवेकलवं विशिष्टतत्वश्रद्धान विकलंधनविषयादिषु परमार्थ
दर्शिनंतन्मूर्छयासुसाधनपितन्मार्गेणतयाशंकमानंमनपवडबंध। धर्म्मकिघाकर्म्मनिपरिहरंतमनंडीवस्तुपलंतंतधर्म्मस्वरयः। तदातषांदयालुतया।
मवेदमिसंधिः। यद्यषविशिष्टतरगुणाज्ञानं संपद्यातानत्तस्वद्धविस्मीपवर्त्तिनंतमवगमात्तच्छ्राकर्म्मयितोन्यंज्ञनमद्दिज्ञपसम्यग्दर्शनिगुणान् वर्म्मयंतितदंगी
कुर्वतांस्तुर्यापवर्यादिकंफलेसुपदर्शयंति। इहलोकेपरमचित्तनिर्वाणकारणतांतच्छ्रस्त्रवयंति। तद्वतसर्वमंज्ञातचित्तन्यस्पोदकनिमंत्रणकल्पं विज्ञेयं। ततामात
इर्म्मयुरुवचनंनिशम्यादालायमानबुद्धिरवेविंतायत्वेषश्रमणावद्धस्यात्मीयसम्यग्दर्शनिस्यगुणज्ञातस्तुपवर्म्मयति। केवलं यदीदमदमंगीकरिष्ये। ततामामा
मवशावर्त्तिनमवबुध्य वचनादिकं प्रार्थयिष्यंति। ततः किं वयोज्ञनं। ममाननाहृष्टत्यागलक्षणनात्मबंधनेनतिविचिंत्याकर्म्मस्तुतंज्ञानन्नांगीकुरुते। तदिदमुद
कनिमंत्रितस्यतत्यानानिछासममवाबाहृष्टं। ततोधर्म्मगुरवश्चिंतयंति। कः पुनर्बोधिपायः स्यनविषनीतिं। ततः पर्यालोचयंतो निजकहृदये विनिश्चित्येवंविद
धतिकृविदवसरंतंसाधुणाश्रयमागासुकमवगच्छज्ञनांतरा द्दशेनाथिमतरांप्रारब्धंतधर्म्मदिशनां। यद्तुतलोकोलाकाविसुद्धविक्षपांतरमाकर्म्मयतस्त्रयं। इ
हचत्वारः पुरुषार्थानिर्वेतितद्यथा। अर्थः कामाधर्म्मा मोक्षास्थिति। तत्रार्थएव प्रधानः पुरुषार्थइति के चिन्मन्यंते। अत्रांतरमग्रागच्छेन्नतन्नचाकर्म्मयितोवदंति।

पुरवशतथाद्विष्टघ्यनिवयकलितः पुरुषोलोकऽराऽडीसिशारीराणिञन्मन्नपंचवंशातिनरूपणनराकारः पृत्तीयते। अतिकातरहृदयापिमदासमरसंघट्टनिष्टूढ
मादसोऽतुलबलपराक्रमइतिगीयते। मिहमानुकापात्रमाक्तिविकलबुद्धिरपिसमस्तशास्त्रावगाहनचतुरमतिरितिबंदिभिः पठ्यते। कुरूपतयानितरामुद्वर्ज
नीयापिचारुरूपणपरायणोः। मयरूज्ञानेरवडितमकरकेतुरितिदेवुनिः स्ताप्यते। अविद्यमानप्रस्तावगंधोपिसमस्तवस्तुसाधनप्रवणप्रस्तावोऽयमितिस
र्वत्रतदनलुब्धबुद्धिभिः प्रकाश्यते। ऽघनाधरदासिकातनयापिप्रख्यातोन्नतमहावंशप्रसूतोयमितिडनैः स्तूयते। आसन्नमकुलबंधुतासंबंधविकलोपिपरमबंधुबुद्ध्या
प्राणाःसमस्तलोकेर्दृश्यतेतिदिदंसमस्तमर्थस्यभगवतोविलसितं। किंचसमानपुरुषत्वेसमसंख्यावयवाःपुरुषाःयदनेदृशतांलोकायद्दुतएकेदायकाः। अन्येतयाच
काः। नाथैकेनरपतयः। अन्यपदातयः। तथाकेनिरतिशयस्वाद्वारूपलानसडेनां। अन्यतुदुःशरादरदरीपूरणकरणाव्यशक्ताः। तथैकेपोषकाः। अन्यपोष्याइत्यादयो।
निःशेषविशेषानिज्ञसङ्गावासङ्गावान्यामर्थनिवसंपाद्यंते। तस्मादर्थएव प्रधानः पुरुषार्थः। अन्तएवास्यते। अर्थाख्यः पुरुषार्थोयं प्रधानः प्रतिभासते। तृणादपिलघुं
लोकधिगर्थरहितंनरं। तादतदायार्थविदनविनिर्गतमर्ज्जितमस्तु श्रुत्यसडीवश्चिंतयन्तोलोकाननिस्फारयंतो वाकेचाकूतमितिशानेः शानेरभिदधतो न
तस्त्रैलिंगिः संज्ञातस्त्रवणकृत्हलमितिसमावेतोधर्म्मगुरवस्तेलकाः। यथ्यश्चततः सादरतरंपुनस्तेब्रुवः। पुरुषार्थतांस्त्रीकुरुते। लोकालोकाः कामएवप्रधान
पुरुषार्थइतिमन्यंते। तथाहिनखलुललितललनावदनकमलमकरंदास्वादनचतुरंचरीकतावरणमंतरेणपुरुषःपरमार्थतःपुरुषतांस्त्रीकुरुते। किं
चाद्धनियमस्यकलाकौशलस्यधर्म्मार्डिनस्यडन्मतश्चकामएववस्तुतःपरमंकामविकलैःपुनःकिमेतेःक्रियते। अन्यच्चकामासेवनप्रवणाव
तमांपुरुषाणांसंपादकाधनकलत्रादयोऽपिगुणतयाभवनपावाप्तिष्ठंते। संपद्यंतेलोगिनांलोगाः। इतितोपालबालाबलादीनांमिदंसुप्रसिद्धं। अपिच। स्मितेनलाव
ह्याणवसानकोटिसितकाटिलक्षिःसविलासमीक्षितं। अवाप्यतुत्यैरदयापग्रहनेनकोटिकाद्यापिसद्भिकामिनां। २ अतःकिंनपर्याप्तंतषां। तस्माकामएवप्र
धानःपुरुषार्थोस्तपवाभिद्धिमां। कामार्थःपुरुषार्थोयंप्राधान्येनवगीयते। नीरसंकाष्ठकल्पंधिधिकामरहितंनरं। ३ तादनदाकर्म्यमंडीवाहर्षविकासितस्
हयादयाःकलितः। प्रकाशमेवस्तुयात्तासाधुमाक्षदितं सहारवैः। वादाः कालादहस्सुंदरंव्याख्यानमारब्धं। यद्दवंद्धिनरकथयथ। ततोवयमहत्वणिकाअपिमंतो।वा
द्धिनचित्ततयाकर्म्मयामइति। तादनदहर्म्मयुरुभिःसमामस्त्रनिरतस्यडीवस्यसमसुघटितमित्यवगंतव्यं। एवंवदतितस्मिन्डीवेधर्म्मयुरूणामिदंमतमिविद्वतो। यदु
तपशत्वतावदामदामिदंविद्भूसितेयादत्तनदुपदृताःप्राणिनःप्रसंगकथितयारपिअर्थकामयारडंतोनपुनर्यत्रिताःपिकथ्यमानायांधर्म्मकिथायां। तथाहीदाम्पासीर
र्थकामप्रतिबद्धचेतसांक्षुद्रप्राणिनामभिप्रायापिवर्णितः। अयं पुनराकस्नाविवसुंदरतावुद्धिविधानाद्वानाथणस्थश्रवणाभिमुखीकरणेनसफलोस्मन्यरिश्रमः। सर्वथा
मद्वितिनिवृत्तिवाधापायवीडनमुक्तोऽकरोसविष्यत्पछमायविनारञ्जत्यवंमुत्वनस्यावधार्यमतेरभिधीयते। तदवयंयथावस्थितवस्तुस्वरूपप्रकाशनंकर्म्मपव

नालीकंडालिंडंजानीमः॥ततासो प्रत्याचितावितया ब्रूयादेवमत ऋगवन्नास्मि त्रसंदिग्धः॥सुरवो निदध्रुः॥याद्येवं नइतन्किमवधारितं न वता॥किमायाम्नादात्मीयं सो
निदधीता॥बाढमवधारितं नवता॥तासुरवो ब्रूयुः॥सोमात्येयज्ञारःपुरुषार्थाः कथयितुं प्रक्रांताः॥तत्रैवह्मयोः पुरुषयोः स्वरूपमभिहितमधुना तृतीयस्याभिधीयते॥तदत्रैकचित्त
नवताकर्णनीयं॥सवादाद एवदन्नावधारितो॥स्मिाकथयंतु लगवंतः॥ततोयुरवो ब्रूयुः॥लीलाकाधर्मएव प्रधानइत्यन्येमन्यंते॥तत्र घाह्विलोडीवत्रे किमित्याकुतुरू
घाःकुलक्रमागतद्वितीयपचितेषु यक्रतरयितान्तंद्रमेव धर्ममस्मुनिःशाघ्रजगदस्य हितेषु कुलक्षुपजायेंते॥किमितिचात्प पुरुषापवधनगंधसंबंध विकल
पुपमयुंडः वसरसांडानेषु समस्कडननिंदनीयेषु कालक्षूपयंते॥तथाकिमित्याक डननीडानक्तयामाद्भादरयोध्यमिलायाशुद्ध योःपुरुषायारष विशेषाद्धर्मए
लायदुतिकस्नायामधो रूपेणमीनकेतनायते॥श्यां ततया सुनिडनायते॥बुद्धिविलवेनालयकुमारायते॥गंभीरतया क्षीरनीरधुरायते॥स्थिरतया सुमेरुशिखरा
यते॥शौर्येण धनंजयायते॥धनेन धनदायते॥दानेन कर्णायते॥नीतागतुयावद्भृगुरीरायते॥प्रसुदितचित्ततया महर्द्धिविबुधायते॥तत्रोनंनिःशेषगुणकलाक
लापकलितो॥सोमकलंडननयनमतानंदनानवति॥द्वितीयःपुनर्दीलसततयासुवनसुहडजयति॥दुष्प्रचापषुतयामातापितरावपि संतापयति॥दुर्वचाखरतया
याखुनीविजयते॥दृष्टतया शेफालिकाम्लीलमधिशेते॥चपलतया | वानरलीलां विडंबयति॥कातरतया स्त्रकककदंबकमधरयति॥निर्दयतया राराकार
माविस्तलिक्षूपणतया टक्कजातीयानतिलंघयति॥महारागतया | क्रांततया विक्लवं कंदमातांडगतेऽप्यनिकायरूपमुत्पादयति॥दिनंदुरगशाकाहरू
दतचित्ततया मंडारेन रक्ताकारं संतायंस्त्रीकुरुते॥ततश्चैनं समम | स्तकनादापूलाडनतया लोकैःपापिष्ठोयमिति निंद्यते॥अन्यद्वह्मयोः पुरुषयोरुप
पदतसद्बुद्धिपौरुषपराक्रमत्याग निःशेषविशेषसुलक्षणायार | र्षिणार्जनाघ्रवर्तमानयोः किमित्यकाय ह्यदासनतद्रुपिपाश्रुपालीं वाणिज्याडार
पास्मवामनात्मानदष्कर्मतत्तत्फलतामुपगच्छति॥इतरस्तु पुनः स्वादवकर्मनिकेवलं विफलं संपद्यते॥किंतर्हि द्विवपुरुषोपार्जितमपिधनलवं विपरीत्य पराश्चतफल
निःशेषयति॥अत्र हि वेदमपिचिंतनीयं॥द्वयोरवपुरुषयोरनिकाराश्रिताः पंचप्रकारा शब्दादिविषयाः किंचिदुपनमंते॥तत्रतयोरकः प्रबलशक्तिः प्रवर्द्धमानप्रीतिस्था न
वरतमनुसवति॥द्वितीयस्तु पुनरकोटिरपि किमितिकार्णएवरागादिकंकारणमुपलभ्यते॥तत्राकारणं किंचित्रविवमर्दति॥यद्विपुनरकारणा वैवंविधविशेषा नवेयुः
ततः सर्वदासनवेयुः॥यथाकाशेनवाकश्चिदपि नवेयुः॥यथाशशविषाणादयः॥यतश्चैतत्कचिदनवंति॥तस्मान्नतन्निःकारणाइत्तिगम्यते॥अथांतरयुद्धीताःर्थःसडी
वाब्रूयात्॥लगवन्किंपुनस्तेषांमुत्पादकंकारणं॥ततोधर्मगुरवो वदेयुः॥सडाकर्णयसमस्तानामपिडीवगतानां सुंदरविशेषाणां धर्मएवांतरंगं कारणं॥लवति
सहिलगवाननंडीवंसुकुलप्रत्यादयति॥निःशेषगुणमंदिरतां नयति॥समस्तानुष्ठानान्यस्य सफलयति॥उपनतरोगाननवरतं रोडयति॥अन्यांश्च समस्तसनवि
शेषान्संपादयति॥तथासार्वेषामपिडीवगतानां प्रत्रो सत्रविशेषाणामधर्मएवांतरंगंकारणं॥सएवह्विदुरंतो संडीवंडःकुलप्रत्यादयति॥निःशेषदोषनिवासतां प्रा २०

पयति॥सर्वथ्यवसायानस्यविफलयति॥उपनतरोगाप्रयोगविघ्नपूतं शाश्वतं किं विकलं जनयति॥अपरांश्चामानाञ्जामनंतान विशेषानस्य डीवस्य धत्ते॥तस्माद्यद्वालनेताःसमस्त
संपदःसधर्मएव धर्मः प्रधानः पुरुषार्थः॥अर्थकामौ वांछता मपि पुरुषाणांनधर्मश्चात्मैरेकणसंपाद्यते॥धर्मवितां पुनरतेह्नितौ तो स्वतएवोपनमतः॥अतोर्थकामार्थिभिः पुरु
षैःपरमार्थतो धर्मएवोपादातुं युक्तः॥तस्मात्स एवप्रधानइति॥यद्यनंतज्ञानदर्शनवीर्यनिंदात्मकडीवस्वरूपावस्थानलक्षणश्च मोक्षोपिमाह्वरूपःपुरुषार्थो निःशेषक्लं
शराशिविछेद रूपतया स्वालाविकस्वाधीनानंदात्मकतया च प्रधानएवानथापितस्य धर्मकार्यत्वात्प्रधानत्वं धर्मविनापि परमार्थतस्तत्संपादकोधर्मएवप्रधानः पुरुषार्थइति
दर्शितं नवति॥तथाचास्य अयित्रवता॥धनदो धनार्थितां धर्मः कामिनां सर्वकामदः॥धर्मएवापवर्गस्य पारंपर्येण साधकः इति॥नातःपरमरं किंचिदस्तीत्यक्षात॥धर्मार्थिः पुरुषा
णां॥यंप्रधानइतिगम्यतां॥पापप्रयासुपापाशस्सुलं धिराधर्मरहितं नरं॥एतदिह माकर्णयसडीवालि दधीता॥लगवन्नेतोतावदर्थकामौ साक्षादुपलस्येते॥या यं पुनरयं विश्धिधर्मो
वर्णितः॥सनास्मानिःकचिदृष्टः॥ततोतिदिशतामस्यस्वरूपमिति॥ततो धर्मगुरवो वदेयुः॥सडाममात्र्यंध्रःरवल्वेनंनपश्यंति॥विविक्तिनां पुनः प्रत्यक्षरूपएव धर्मस्तथापि सा
मान्यनता वद्धर्मस्त्रुत्रीणएव रूपाणिडष्टव्यानि॥सवंति॥तद्यथा कारणं | स्वलावःकार्यं॥तत्रसदनुष्ठानं धर्मस्यकारणं॥तद्दर्शनप्रवासुस्वलावः पुनर्द्विविधः॥साश्र
वानाश्रवश्च॥तत्रसाश्रवोडीवस्तुलयरमाणुपरय रूपः॥अनाश्रवः | सुह्मवोपचितकर्मपरमाणुविलयलक्षणः॥सएषद्विविधो पि धर्मस्तुलावो स्मिनसिद्धेः
तोश्रस्मादृशोरप्यनुमानतस्तु दर्शनगवाकार्यमुनधर्मस्योपायवंतः॥ | डीवगताःसुंदरविशेषाः॥तविषुनिःशेषाणि प्रसिद्धतयापरिस्फुटंतरं दर्शनपथमवतरंति
कारणस्वलावकार्य रूपं त्रयंप्रगाता धर्मस्यात्किंतद्दर्शनंसवतायनाश्रुत॥ | तदृष्टामनयाधर्मडति॥यस्मादेनादेव तृतीयं धर्मत्रिनिमालिधीयते॥केवलमेषविशेषायदु
तमसदनुष्ठानंकारणकार्यएवासद्धर्मइत्यक्षातं॥यथा संकुलाग्नश्च | तिरपन्नइति ध्यावस्तुयःसाश्रवाविगादितःसपुण्यानुबंधिपुण्यरूपो विज्ञेयः॥यःपुन
रनाश्रवःसनिर्दग्धात्मकर्मतश्च॥सएषद्विविधोपि स्वलावोनिरुपचरितःसाक्षाद्धर्मइत्यनिधीयते॥यत्रमीडीवत्रिनःसमस्ता अपिसुंदरविशेषास्तकारणकार्यपद्यात धर्म
शोद्धनीयंता॥यथामदंशारीरं पुरुषांकाम्यतितिततःपुनारकडीवा ब्रूयात्॥लगवन्नत्रसायकत मस्युनःपुरुषेणोपादेयं सवतिाततोधर्मगुरवोनिदधीत॥सडसदनुष्ठानामवत
स्योवतरत्वयं संपादकत्वात्सब्रूयात॥किंपुनस्तसदनुष्ठानं॥ततःसहर्मगुरवोनिदधीरन्॥सोमयसाधुधर्मास्यि द्विधर्मस्तु॥तच्चपुनर्द्विविधस्याविमलं सम्यग्दर्शनं॥ततो
यंडीवावदेत॥लगवन्नुपदिष्टमास्मीतन्मयासम्यग्दर्शनं॥पाश्चवना॥किंतदासमयानारक्षारितं॥तदधुनाकथयत किमस्यस्वरूपमिति॥ततःसंक्षेपेण प्रथमावबोधितमस्य पु
रतोधर्मगुरवःसम्यग्दर्शनस्वरूपंवर्णयेयुः॥यथा लडीयारागद्वेषमोहादिरहितोनंतज्ञानदर्शनवीर्यानंदात्मकः समस्तजगदनुग्रहप्रवणःसकलनिःकलस्वरूपःपर
मात्मा मपवरमार्थतो देवइतिबुद्ध्या तस्यापरि भक्तिकरणं॥तथा तत्तनिवसाविताथडीवाडीवपुण्यपापाश्रवसंवरनिर्जराबंधमोक्षाख्यानवपदार्थास्त्र अवितथा प्र
वतिया शिवतिपत्तिः॥तथा तदुपदिष्टज्ञानदर्शनचारित्रात्मकोमोक्षमार्गयिप्रवर्तीतोसाधवःतनएवगुरवो वंदनीयाइतिया बुद्धिःसम्यग्दर्शनं॥तसुनडीवयन्नमानं

प्रशमसंवेगनिर्वेदानुकंपास्तिक्याभिव्यक्तिलक्षणो बाह्यलिंगैर्लक्ष्यते। तथा तदंगीकृत्य जीवेन मद्गुणाधिकक्लिश्यमानाविनेयेषु मैत्रीप्रमोदकारुण्यमाध्यस्थ्यानि समा
चरणीयानि वर्तितानि तथा स्थिरता भगवदायतनसेवा आगमकुशलता भक्तिः प्रवचनप्रभावना इत्यादयः पंचलावाः सम्यग्दर्शनं दीपयंति। तथा शंकाकांक्षाविचिकित्सापर
पाषंडिप्रशंसातत्संस्तवाख्यातत्तद्दूषणं वर्जयेत्। तदेवं सकलकल्याणावदातदर्शनमोहनीयकर्मक्षयोपशमादिना विशुद्धतः स्वच्छात्मपरिणामरूपविशुद्धः सम्यग्दर्शनमाश्रि
धीयतां। एवं सकलवृत्तया भगवता धर्मसूरिणा समाकृष्टयोचितमनाः स्वदनुभावादेव विलीनक्लिष्टकर्ममलः सोऽयं जीवः सम्यग्दर्शनं प्रतिपद्यते। ततश्चैतन्नगरीप्रविष्ट
मिव तत्प्रीतिकरं धर्मगुरुशिबिकाप्रक्षालितमिव वासयां। यतश्चैतत्प्रतिपत्तौ मिथ्यात्वं यदुदीर्णमासीत्तत्क्षीणं। यच्चानुदीर्णं तदुपशांतावस्थां गतं। केवलं तद्वि
पाकशासनानुरूपयानादवस्थाश्रमस्थानादस्य स्वासनप्रभावानेकांतनाद्याभिनिष्ठितिबाह्यं। यतश्च सम्यग्दर्शनलाभसमयमात्मप्रियाशुककर्माणि तन्वृत्तानि
गच्छंति। तानि पर्वतसदृशतानि। अतोऽयं जीवः समस्तास्तमंज्ञाताः महतां नवइतरश्चातीयतश्चरावरकंडसंघातवः स्वदालदलनवदार्यं तज्जीवः सम्यग्दर्शनपरिणामो
यंतत्तसमसंप्राववयं जीवोऽविरतवादाप्तिः सुसुमानासालक्ष्यतइति। यथा यतनरसवतीप्रतिबोधरोगणमुक्तीभूततत्त्वमार्गितितां यदुक्तावपुकषामतावंतवचकलं
महाप्रसालक्षणपिमया। सा दशयवातन इवं वंच कार्यंक्षरिघात्यातन प्रपंचनमामकं लोकनमितिकल्पितः। ततोऽधिगमोपदिष्टितं तथापि यद्यर्थं क्लिष्टाय
तमतिर्नम्रानातः किमिदंजनप्रयाणमपदुहृतिर्ता विद्यि। तवात्। किमितिवातायपाननमुस्त्र्वासंपादितवातान्याये मतः कंवदितिपकायमपे
क्षानांकितदिमहाव्यावातेविकाशप्रवर्तिकोत्फलंतिदतज्जीवाः। पिमंज्ञातसम्यग्दर्शनः सम्यक्चार्यागावरं चिंतयायवंतथापि यथावस्थितार्थदर्शितया पु
तदायं जीवो विशुध्यतितरो इतां स्वदयतिमदोधतां परिधुइतिकोटिल्या तिरस्कांविकूहातिगादतापिपृतां। शिथिलयति रागवकर्षतां निविधत्ति द्वेषाकर्षं ग्रंथिं
गतिमहामोहादार्धांतता। श्रुजीवस्थ प्रसीदतिमानसं। विमलीभवत्यंतरात्मा। विवर्धतेमतिपाटवं। निवर्त्तते धनकनककलत्रादिषु परमार्थबुद्धिः। संजायते जीवस्य
हितेषु प्रतिनिवेशः। नश्यंति निःशेषदोषाः। ततोऽयं जीवो विज्ञानीते। परस्यापि विशेषं लक्ष्यति स्वकीयदोषजातं। अनुस्मरति प्राचीनमवस्थां। अवबुध्यते तत्काल
माधितं गुरुविहितप्रयत्नं। अवगच्छति तन्माहात्म्यजनितामात्मयोग्यतां। ततोऽयं जीवो मोहवशः प्रागुक्तक्लिष्टपरिणामतया धर्मगुर्वादिविषयं यज्ञानकूविकल्पक
रणपराशुभतदालव्यविवेकश्रित्यती। यदुताहो मे पापिष्ठता। अहो मे महामोहांधता। अहो मे निर्भाग्यता। अहो मे कार्याणां तिरस्कारः। अहो मे माविचारकत्वं। यन्मया
यात्यंतमनलवादिपतितबद्धांतःकरणेन समस्तासातसमवंतः सर्वदापरहितकरणनिरतेन मनायानिर्दोषाः संतापयेषिनवृषो मोहांसुरखलक्षणनिधनमधनार्दनप्रवद
णांतःकरणासु ध्रुपतिः सारसंयारविस्तारदर्शिभिः सुखरीरपंकारपिममव बुद्धिरहितामहीध्रधर्मगुरुधर्मग्रहः साधवः। तत्पिंडरिष्टोऽत्र निममानननधर्मक्रियादिष्ठ पं
चनानवनयामां विप्रतार्यसूत्रं मेधनकनकादिकमितिप्रागिनकथ्याप्यरिकल्पिताः। ततोऽधिगमामधमाधमद्युष्टविकल्पमिति। यदि ह्यातसंगावंतामांप्रति परमोपकारकर

२१

रराय्यणानशकः। ततः किमितिसुगतिनगरगमनसंबंधबंधरमयपिसारंणंमार्थमादज्ञायंतः सम्यग्ज्ञानदानप्यादिनमहानरकवर्त्तनीप्रवृत्तावतो हर्तिमांनिवारयंतिस्म।
किमितिवा विपर्यासपर्यासितचेतसाममसम्यग्दर्शनसंपादनद्वारेण निरुक्तसमुरवा। निःशेषदोषमाष विमावंविशेषतांविद्धतिस्मान सितनिःस्पृहतायैतिशयान्।
सम लाभुदाटकाः परहितावरणव्यसनितया प्रवर्त्तमानाः। कथमिदुपकार्यमिकाशा तकं चित्तत्फलपकारमपेक्षंतानाः चितनपांपरमोपकारिणां सगवतामाह इतिः पुत्रजीवित
प्राद्यनापिचतृरूपकारः कर्तुंपार्यते। अस्यांधनकनकादिनतिना। बादं एष जीवस्तदा संज्ञानसम्यग्रसाकः पूर्वविहितसुकीयदुश्चरितानुस्मरणेन पश्चात्तापमनुचरति। ?
मार्थदिमिर्नार्थगुरूणामुपरिस्थितोऽयंकांविरदयतिनिद्वातानितदुकंसवति। इयरवलुमीरुविकल्पाः पापिना मर्शंतितयाघ्रेकेवुकुंभासुपुश्रवणवासनाजनिताः। अ
ड्तांडसमवुद्धतामतत्रिपचर्नामादश्वनिर्मितं वस्थाद्विरूपं प्रकृतिरिकारामकंकृणविनश्वरं विज्ञानमात्रं प्रत्यरूपंवत्स्यादय। स्पृगलिसंक्षारिकाइतरूप्यंता तथात्यसमर्थ
लिलयांता दुःखं द्विषंतो इविणादिषु परमार्थबुद्ध्यवसायिनोऽपरवतसंरक्षणप्रवणाव नाम्याऽहृपन्नमार्थधासाह। विपप्रवर्तीतायरषजीवो। शंकनीया निशंकमि
चिंतनीयानि चिंतयंति। अनाचरितव्यानि आचरंते। अनास्वरणीयानि समाचर तीति तदुक्तविकल्पनः सदनाद्धत्तुपिधीयंता। तत्रापि संक्षारिकाः प्रथमसुगुरुसमीक
प्रतावादवकदाचिन्निवर्तिरेन। ततश्च नः सदज्ञायावदपजीवो मिथ्यावा। एवं तत्र बुद्धिमावन्नकं यं चिन्निवर्त्तीता। यदि परमधिगमंज्ञसम्यग्दर्शनीमवपातं इत्या
मतानिवर्तयतीति। यत्पुनरसि हितं यदुतत्समदमकमात्सम्निहजनया। लिलदायाकुरूपसंज्ञातविश्रृंभसपापिमहा एकारितां चिंतयतः तथापितत्रायां
येकदन्नाकृत्यातं तमूर्छा मागाहंसाविनाननकथं चिन्निवर्तता। इति। हितज्जीवविपिप्याजनीयं। तथाहि। यद्यपि क्षायोपशमगतं ज्ञानावरणं दर्शनमोहनीय
यं च समुत्पन्नं सम्यग्ज्ञानं दर्शनं सम्यग्दर्शनं तथापि वितथा नवप्रत्युगार रानतवुद्धिः। संज्ञातो जीवो जीवादितत्त्वापि निविवदं। गृहीताः परमोपकारक
तया सम्यग्ज्ञानदर्शनदायिनां भगवंतः सद्धर्मगुरवः प्रमाणमजीवस्य यावदद्यापि सम्यग्दर्शनकषायद्वादशकं यावद्भवलमवाप्यकषायनवकं तावदनादिभवाभ्यास
मनाणप्रचवपरायत्ततयाप्रवर्त्तमाना मतेषु धनविषयकलत्रादिषु कदन्नकल्पेषु मूर्च्छा। मिष जीवाननिवारयितुं पारयति। ततोऽयं जीवस्य कदाचिद्भवणसंस्कारकामद्यांसमस्व
मताणव प्रायत्ततया प्रवर्त्तमाना ... स्थितभक्तिः प्रवर्त्तते। यत्र सद्धर्माप्रियधर्मादिषु परमार्थदर्शितया संरक्षणगोचराः प्रशंकनीयाश्च पिपुवादिषु शंकाकारिणो मिथ्याद
र्शिनः सदाचरणयोगावृत्तयो निजानन्दमाधिपत्तिरोवितरदेवपदुसुबुद्धिरिवस्पृष्टतो समस्तसाधुविशारदो
नीतादयप्रवादाःकदलितायाः प्रादुर्भवंति तमस्कमरीचिकासकृबविरतइक्कलकांजालमालाप्रतिसासितामिथ्याज्ञानविषधरत्सत्यनीकार्योपिद्वापकेनापिप्रमाणांतारणया
धमानाः सम्यग्दर्शितात्रिकालनिवर्त्तीता। यः पुनरेष धनकनकादिषु मूर्च्छालक्षणो मोहः। सोऽयमचिरेणापायतो येऽदिमोहश्वजततुधियापिमाईमध्यदत्तपदासोऽत्र आनंदिमाह
तायं जीवो ज्ञानत्रयिसकलंकुश्रायुलसकुललरतरलं नज्ञानीता। एवं परपन्नाण्यिनदरणमुखनमरणादिकं नप्रणतीवापदुषज्ञापिउंडबुद्धिरिवसृष्टते। समस्तशास्त्रविशारदो
पिमहामूर्च्छाइतामणिरिवचर्त्तीता। अतस्मात्यजीवं पूर्वप्रतिलाति सुकुलचारित्रा। रावतेतस्मिन्यत्रेष्टज्ञेषा। बिनेत्यर्थं बहुनियमनियंत्रणायाः। किंबहुनालपितेन। नशक्नोत्ययं जीवः

DR. BHAU DAJI MEMORIAL
डाक्टरभाऊदाजीइत्यस्यस्मारकम्
DR. BHAU DAJI MEMORIAL
डाक्टरभाऊदाजीइत्यस्यस्मारकम्

सदाकाकर्मसंतलक्षणादपिनिष्टत्रिविधमिति।एवंस्थितेयन्नदुक्तं।यदुततंतानंसछीतिराकणापुनःश्चराजनतोज्ञानदर्शनंपातयंतमुपलस्यसधर्मबोधकरासिक्षानारमवतीपति
सस्यासिप्रायमवगम्यसप्रकर्षमिछमसिहितवान्।अरेदुमकदुर्बुद्धिकयंसवतोविपरीततयारिता।किमितीदंपरमात्मंकन्यकयाउपत्रेनापिदीयमानंत्वंनावबुध्यसे।सावेवंद्युन्तोऽपिपापिनेय-
रागाःकेवलंसवतासहाज्ञानतोनितिगणानाप्नीतिमवितर्कः।यतश्चमत्रउच्छेकदत्रकेप्रतिबद्धचित्तःसंत्रसमन्ताद्दामतन्मयाहाणमानमपिएरमात्मंनतथ्यस्नाति।अन्यच्चयतश्चमत्रसव
नप्रविष्टःतापदंहश्चमनागाच्छादितःपरमेश्वरणावलोकितमात्रनकारणेनसर्वंतद्युत्पादितःमस्माकं।यतस्तरमात्मज्ञानाबहिर्वर्त्तितोऽहंसवो।यावदेवंविलोक्यमानमादंतायत्र
राङ्गराज्ञनतिरीक्षितास्तेषांवयंसवान्मिपिद्रष्टामावयंहिसवकधर्ममनुवर्त्तमानायएवकश्चिन्महाद्भपतेवर्द्धनः।ततेवयाक्षस्यमावगामावयं।अस्माकमदृष्टं...किलालद्दष्ट्
सदलाद्द्यायंराज्ञानकदाचनापात्रमतिंक्रमंतेयावता।माणस्मदवष्टंतादधुनासवताविपरीततयारिणाविनथश्चसंपादितः।तदिदमवगत्यात्यासोदंविपरीतंहिद्वेदेकदत्रेंद्गदाणे
दंपरमात्मं।यस्माद्घात्मानेनतपश्यमानेऽत्रसदानिवर्त्तमानानां।तावा।मृतदृष्टाइवमादांतश्रिति।।तदपिसमस्तमत्रज्ञीवद्यतिक्रमेणयुक्रावरत्येवातयाद्धि।यदाबद्धंस्तुगाविदूत
ज्ञानदर्शनोपिकर्मपरतंत्रतयानस्तोकमात्रामपिविरतिंप्रतिपद्यतेतदा मुंतथाद्भतंविषायषुगाहंमुर्छितचित्ततया।सिरममाणस्तुपलस्यसद्धर्मयुक्तांसवत्
ंविक्षिप्तसिसंधिः।यदुतामयमस्त्यात्मवेरिना।किमित्ययंरत्नद्वीपप्राप्तिः॥ सगिपुरुषइवातछेयरत्नराशिमद्दृशानिवृत्तनियमावरणात्मवधीयङ्करकारश्च
लकालपुविषयेषुप्रतिबंधंविधत्तेतताश्रयुरवःपाडुर्भूतप्रायाकाणा इवतंश्रमादपरंजीवमितिमावकृतेअयिज्ञानदर्शनविहपकारोयंसवत्यानाम
ज्ञता।किमितिप्रतिद्ध्मणामस्मानाराद्ध्यमानान्सवानलक्षयतिहिं॥ प्रावद्द्वोस्माभिरत्येष्ठकल्याणराज्ञनतृताःपाणिनःकेवलंतेषामपिमध्येऽदारव
गायितंसवता।यतस्तुंज्ञानत्रपिसगवद्रस्नंश्रद्धधानापिजीवादिपदार्थं॥ विद्यमानपिमाहात्मात्रादेवेल्लक्षयन्नपीश्नामामथ्याःसुदुर्लसंतांसावयन्नपिसंसा
रसुखंनतोपरिकलयन्नपिकर्मदाकणतांबुध्यमानापिरोद्रतांतथापिसमस्तानर्थसाधिष्ठवर्त्तेकुपुकतिपयदिवसवर्त्तिषुतुच्छेषुनिःसारषुविषयेषुसततंरज्यमानःपु
नरस्मापिरनर्थगर्त्तेपातितेनेसर्वतमरणाग्न्यद्दयायापदिश्यमानामेनांमकलक्लेशाद्दोषविरककारिणीसागवतीसमस्तपापविरतिंसवानवहेलयापिविलोकयति।अन्यच्च
वमपिनलक्षितंसवता।यदर्थमेषोऽस्माकंसवंतंप्रतिमहानादरः।तदाकर्णयात्रापियत्कारणं।यतस्तुंसंज्ञानदर्शनयुक्तःत्वयासर्वज्ञशासनात्यंतरस्थतोवर्त्तसे।यतश्च
प्रथमावसरेपिसगवत्परमात्मतमवलोकञ्जानात्मस्तपमादः।तद्दर्शनेनरवलक्षितामस्माभिस्त्वयिषसवनीपरमात्मावलोकना।ततोचयंसगवद्दत्तरुयुद्धीतोयमितिक्रत्वातावा
दरवंतः।युक्तातेसगवदनुचराणांतदभिमतप्रवर्त्तनंकर्त्तुं।यतज्ञीवाःसर्वज्ञशासनमंदिरमध्यापिनावगाहंते।कथंचित्प्रविष्टाअपितत्रनतद्दर्शनेनकृष्यंति।अत
एवचपरमात्मावलोकनायाबहिर्भूतालक्ष्यंतातांस्तथाभूतानमंतानपिजीवानपश्यंतापिवयंहदासीनाएवंजामादानोचितास्मरवचादरकरणस्य।अयंवयंतंका
लयावदवष्टंताऽस्माकमासीत्।किलायंसानापायनयाःसम्यग्विनरणस्यतिनिश्चीयंता।ततकदासिनद्यपिसरंति।यावतासवतायमानकसवेष्टनिश्चितोपा

२२

स्माभिःकृपायाविपरीतमाचरताऽद्यसिचारितावर्त्तिता।ततोऽस्मानुद्भूतानेनवयंविधेद्द्विककरुत्रधुनापियद्दर्शंवत्क्षिप्तपरिक्षाऽदर्दोदोषःशीलं।विद्यायद्युर्यतिपुरीवर्त्तनीकल्यामाविरति
सुरीकरुनिर्दिष्टानंदसंदोहदायिकांसर्वज्ञापत्नींदज्ञानदर्शनयोःफलभूतांविरतिमितरथापरमार्थताज्ञानदर्शनेअपितनिःफलेसंपद्येते।इयंहिसागवतीदीक्षा
गृहीतासतीसमस्तकल्याणमालासकलकल्याणपरंपरांसंपादयति।यद्दिवातिष्ठंतुपारलौकिककल्याणानि।किंनपश्यतिसवानिदानीमपिवेतसगवद्धुक्रविरतिरतविप
न्नाःसुसाधवोयद्धनंतानस्तरससुखाश्चसदामग्नमनावहयित्वाविषयासिलाषकृनितानांकामविकलतयोस्मुक्तपियविरहदुःखदग्धानांमनस्तिज्ञातातालोनमूला
तानिःकुमार्गतयाधनार्जनेनकृपणत्राणाङ्गःखानांवंदनीयास्त्रिभुवनस्यसंसारसागरादुत्तीर्णामिवात्मानंमन्यमानाःसदाप्रमादतालादवंयेणसूतयंविरतिः।किमात्मवेरिन
यानादीयतेसवतापितदहमर्थयेकवरनमाकर्णयथामोदमकस्मिनप्रकर्षसंज्ञानविद्याप्रात्याप्त्याविष्टतिनिसीयापियधाऽजनहितकारीममार्थंउत्कर्षइतितथापिन
आकदन्नस्यत्याङ्गनसवानविकल्पीभूतोदैन्यमालंबेऽहमसिहितवान्।य इत्यादेतत्कृदितंनाधिसप्तमस्तमवितथंप्रतिसातिमन्नसि।केवलमेकंवचनंविज्ञपयामि।त
दाकर्णयितव्ययं।यदितम्मांसोडनंताङ्कयंतिसवंतः।तस्मात्पापात्पाप लीश्रुतमांनादमेतद्विराद्वकृणमपिजीवामिमद्यतासत्कादानमपदमुपाड्डितं।किंसका
लोतारपिनिवाहकंमामितता।तवदीयस्वप्नलडिमत्यन्ताज्ञानदेश रूपं।किंवाननमामेकदिनमात्रविनीतिनाक्रिमत्रबक्त्रांनादितनेषनिश्चयेणामोनोवदं॥
सोऽहंमात्रकूर्युयदिविद्यमानाप्यस्मिन्नात्मीयंसवद्भिःसडिन्नंदाव्यं। ज्ञातःतादीयताभितरघाविनिचतनसरिष्यतीतितथायमपिजीवःकर्मपरतंत्रतयाविद्य
मानचरणपरिणामोयतःसमस्तमपीद्दशंजल्पत्येवाअस्पवतदास्त्रुरु। पुविक्षंसःसंज्ञानाज्ञानदर्शनयोःरित्रलासेनसंप्रत्ययःतथापिनमिवर्त्ततधनादित्यागात्
मूर्च्छा।धर्मयोस्त्वक्षारित्रंग्राद्यंतमत्याङ्गनंकारयंति।ततोऽसौजीवस्यसंज्ञायतदैन्यं।ततोऽयंब्रुते।सत्येमेनसर्वंयदाज्ञापयंतिसवंतः।किंतुश्रूयतांसगवद्भिरकाविज्ञप्ति
का।एवात्मायमात्मामदीयोगाढंधनविषयादिषुनिज्ञाकृतेतनस्वकुटुंबेचिन्तिवर्त्तयितुं।प्रियेऽवृषातान्नमातथामद्दातालकाज्ञानमयेतेमसुपादिनास्त्रकधर्मदामतानकोड
एवस्तंचामि।किंसमाद्दशाःप्रमादिनोनयष्याप्तिकुपदिश्याविरतःस्वरूपमवबुध्यता।किंतर्हिमाद्दशामिदमेवकालांतरेऽपिधनविषयादिकंत्यक्त्वाविरतिकारणीय
प्राद्धीयंपुनरनुष्ठानंराक्षावधकल्पंकिंतनमाद्दशां।सगवतामप्यत्वावचायंनिर्बंधःतथाहि।मद्दतापिप्रयत्नेनतत्रेशिक्षापिपंडितैःधृत्कृतिर्यानिरस्तानिप्रयासःसप्रत्त
निःफलःत।इत्थविवमपिशिक्षितसगवतामाप्यद्वसत्तादीयतामातधनविषयादिषुविद्यमानेषुयदिदयमात्मीयचारित्रमितरथापर्याप्तंममाज्ञानातिततश्चेवंवद
तिसंतिप्रस्मिनहीवितनरमवतीपतिनातंश्चमकंपरमात्मग्रहणपराङ्मुखमवलोक्यचिंतितंतैः।यद्दुतपश्यतादोमोदृसामर्थ्यं।यदेषुरागरःसर्वद्याधिकारञ्जकद
ह्नाकसक्तबुद्धिमेमिकंपरमात्मानमवधीरयति।चिंतितंचप्रागेवमयाऽयमानास्यवराकस्यायंदोषः।किंतर्हिचित्तविधुर्यकारिणां ------ अतःपुनरनंशिकृया॥
मिविज्ञाप्रणवराकांयंबेवंप्रयत्नतश्चिन्तःपरमात्ममिदंयहीयाततीताऽसुमहाउपकारःसंपद्यतेतितथामहर्मयेराबापिसंतयंति।यद्दुताद्भवकूपोऽयमस्या(

डीवस्यादादामदामादे॥यदयमनंतदुःखप्रदता॥१॥ दितावरागद्वेषिकारस्मिविषयादिकविनिविष्टबुद्धिर्जीवन्नपिजगवद्वचनमज्ञानानः श्रद्दधानापिडीवादितन्नमश्र
द्दधानश्चरनमायापद्धिरणमानोनिःशाचक्रुन्त्राविछेदकारिकांविरतिमुररीकुरुते।यदिवानास्थायंतपस्विनादोषः।किंतद्विकर्मणामिति।तान्येवैतंडीवंविसंस्तुलयंति।अतो
नास्मासिरतत्यतिबाधनप्रवृत्तिरस्याविधियतामुपलत्यनिर्वेदःकार्यः॥तथाहि॥अनक्षत्राःकृत्वाकृत्याद्दशनाधर्मीयाप्तां।यथावस्थानमाधत्तेशिलायामपिद्दृढः॥१॥यः
संसारगतंडंतं बाधयच्छिनादशितधर्मद्वितकरस्मस्मान्नान्या ... ङगतिविद्यते॥२॥विरतिःपरमाधर्मःसारभ्रान्नाख्यायतेततःप्रयत्नमाफलांकिंनलब्धुंमया।
नावनारश्रनावभमहातमर्धमाश्रित्ययाविधानपरिश्रमांतश्चिद्धा तस्यातापःस्यादथैवदीवीरविष्ठितां।धनस्मासर्वप्रयत्नेनपुनःप्रत्याख्यापशालेः।वचनेबाधियाछेन्नेयुक
छिन्नेध्वधेरयेन॥एतांतायप्रात्तनम्रप्रकारेणतस्मिंसिद्धावरायतिनिवेदितःपुनर्विशो।सि।पतःकदन्नादोषाउपपादितासस्थ्ययुक्तिनस्याज्यरूपता॥इयितंकालांतरतदानिवे
तंतस्यनिर्वाहकत्वप्रमाणंमितमात्मीयंपरमान्नंसंप्रकटितंतस्यसर्वदादानासमुत्यादितामहाप्रसादाजनसलिलदायकत्वनिदर्शनेनात्मविश्वंजातिनिरुक्ता।तिद्धितस्यासोडमकः।किं
तज्ज्ञातनस्तुंसदंधलाकंनंप्रक्षाणादमतकल्पमदीयमन्नमिति।तथासद्धर्मसुरायापिसर्वंकुर्वंति।तथाहि।तंडीवायनिवदयंतिधनविषयकलत्रादरागादिदुष्टतां।द्वीपयं
तिकर्मसंचयकारणतां।प्रकाशयंतिदुरंतानंतसंसारनिमित्ततांविदंतिस्य। घातइयतनपतक्र....नात्यद्यांतरवल्नेतेधनविषयादयः।क्रोशानसानुपूर्यंता।पुनश्चागामिनः
क्लेशाध्यकारणतांसड्डंता।अनावतलपरिव्यागमर्हतिश्रनवस्रलइत। वाप्येतमादविपर्यासितस्वतसिसुंदरबुद्धिंजनयंति।यदिपुनःसुंचारित्ररसमास्वादयथ
स्मिनता।स्मातिरसकृपश्चनेतात्यामनागपिस्पृहयासाकादिसी कर्मक्षपूतंविहायविषमपिलषत।यस्तुनरसमदीयापदेशसंपादयस्यचारित्रप
रिणामस्यकादाचित्कत्वेनानिर्वाहकत्वंधनविषयकलत्रादेसुष्ठुइति। सावगमाननसदासावितयायनिर्वाहकत्वंमन्यासा।तदपिमामंस्थाः।यतोधनादयापिध
र्मरहितानांनसकलकालसाविनासवंति।सर्वतापिनाप्रकाशश्वकारिण। णनिर्वाहकतयागीकर्तव्याः।नहिसम्यगाराधकोपदेशरपथ्यान्नंसकलकालसानुकम
पिनिर्वाहकत्वमित्यस्यता।सवनिर्घसार्धप्रवृत्तिकाश्चोतधनादयस्मस्मान्नतेषुसुंदरानिवहिकत्वबुद्धिः।नावयंप्रकृतिर्जीवस्य।यतोऽनंतज्ञानदर्शनवीर्यानंदरूपोयं।
जीवः।अयंतुधनविषयादिषुप्रतिबंधोऽस्यजीवस्यकर्ममलजनितोविभ्रमः।इतितत्त्ववेदिनामन्यं।तामनपवद्यारित्रपरिणामापितावकादाचित्कोयारजीववीर्यना
द्रवमतिरिद्धास्मापुनःसप्रपनिर्वाहकोकालविश्रमर्दनीत्यताविद्धुषानत्रवरयत्नाचिधियःतद्धलालनेविमहाप्रकस्याअपदकसयंतिपरीषहोपसर्गानाअरधीरयंतिधनादि
कं।निर्दलयंतिरागादिगणं।उन्मूलयंतिकर्मजालं।तरंतिसंसारसागरं।तिष्ठंतिसततानंदंऽनंतकालंशिवधाम्नीति।किंचमसंपादितेनइत्याननकिंनकानितस्मवाज्ञा।
ननामाविलम्बः।किंवादेशनिनापास्माविपर्यासिवेतालायनमहत्वनपविश्रमबुद्धिरिवविकल्पंकुरुषे।तस्मादुइविमुच्यदंतस्वदीनंधनादिकमंगीकुरुममदयया
पनीतामतन्नारित्रांयेनसंपद्यतेतेनिःशेषक्लेशराशिविच्छेदः।प्राप्नोतिशाश्वतंस्थानमिति।ततोयथामहाप्रयत्नेनापिकुर्वाणेनतस्मिन्नरसवतीपतावितरणादिदिनं

यदुतनमायदंसुलोऽजनंमाकस्यायदप्रचरसत्पदीयातदीयतामात्मलोजनमितितथायमपिडीवःसद्धर्मयककिरेवंप्रायाप्रायाशिक्षीयमाणेपिगालिरिवबलीवर्दःपाद
प्रसारिकामवलंब्यमास्तीतिनागरचनादेधनविषयादिकंकुपंथनमाकुंपारयामि।यद्यत्रविद्यमानेपिसवतिकिंचिज्ञारित्रांतन्मदीयतामिति।ततोयथाविज्ञायतस्याराय्यो
यहविपाथंसप्तरिष्ठिंतयतिस्मानास्मदानीमतावशिक्षणापाययासितेतास्मिनसात्परदीयतां।पश्चाद्ज्ञातमदीयान्नयोगःस्वयमेवितकुदन्नमपविहास्यतिपनेचविशि
ष्टदापितो।सान्ननसुक्तेमितरोणानदुपाययागनशांतानुसुक्तातन्नप्रतारोगाः।प्रवर्ध्दितमेजनसलिलजनितादधिकतरंसुखंजातामनःप्रसादःप्रादुर्भूतानद्दायकतश
सुकृप्तलज्ञिःअपिदितस्यासोतन।यथाजवानेरमनाघायेनाहानापविकल्पायेवमनुकंपितइति।तथायरत्नाप्येनंधस्यायद्वानासुंचतिधनादिकंमत्रजीवपरिक
सयंति।नशक्यतेनावध्यमिदानींसर्वविरतिंयादर्शयेतानादवंक्षितदेशविरतिसावदास्माद्यितां।तत्पालनेनाफलदूष्यणचिन्नापःस्वयमेवसर्वसंगपरित्यागंकरि
षानीत्याकल्लस्यतथैवकुर्वंति।तदानेतदुक्तंसवति।अयमत्रक्रमः।प्रकृष्टप्रथमंप्रयत्नतःसर्वविरतिर्भितैःसर्वथानेककारणपराङ्मुखमुपलस्यजीवंदेशविरतिःप्र
रूपणीया।दयावा।प्रथमंपुनर्देशविरतिप्ररूपणक्रियमाणेतस्याम वप्रतिबंधविदध्यादयंजीवःसाध्वसुक्षेप्राणातिपातादावनुमतिःस्यादितितत्स्या
देशविरतेःपालनंपरमान्नलेशलक्षणतुल्यंविज्ञेयंतदुपयोगने। वास्यजीवस्यप्रशस्यनिमनागविषयाकांक्षालक्षणाबुभुक्षा।नश्यंतिरागादयोनाव
रोगाःप्रवर्धितज्ञानदर्शनसंपादितातसमर्गलितश्रेयाविकस्यास्य रूपंप्रशमसुखंजायतेसत्रावनयामनःप्रसादःप्रादुर्भवतितद्दायकेषुगुरुषुपरमो
पकारिणामामेतइतिसाक्ष्यतासक्तिः।अनिधात्वतानपजीवस्तदा नी।यदुतत्वयमेवामनाघायेरदमेवंदुर्धरकल्पतयागाढमकर्मणापिसुमामस्थेनक
र्माणपत्तोप्राप्ययाणलाजनतोनीतइति।ततसदनंतरंयथातनसुदनत्वनी पकस्वपावत्रयमधुरवचनेसस्थमनःप्रसादयतावमितामहाराजरपाणादशितिस्मात्मानाप
तकृष्यमावःयाद्वितःसापिविशोषतस्तदनुचरत्वंसमुत्यादितंतस्यमहानुपनेरवविशेषयाणपुरुषदलंकाधितमत्यविज्ञानाद्रुदेधिनिसात्रप्रकाशितंतस्यापि
कारणांलक्षद्वयं।समाधिप्रचःप्रतिक्रियांतस्यपरिलागः।दीपितंतत्परिलागबलेनमहानारंभाराधनं।प्रतिपादितंमहानारंभाराधकानांतत्क्रमाराधनमपवमहाराजपमि
तितथाधर्मायिरवापिज्ञानदर्शनसंपन्नंप्रतिपन्नादेशविरतिमपनजीवमुपलस्यविशिष्टतरस्थैर्यसंपादनार्थंसमभ्यामतदास्त्रंत्यव।तथाहि।ततंप्राणवंश्रुयुःर्येषाम
इयदुक्तंसवता।यदुनस्वयमवमनाघाइति।युक्तमेतद्भवाद्दशां।किंतुसाधारणांनेवंनकर्त्तव्यमितासवतास्माकंचपरमात्मासर्वज्ञएवसगवान्परमानाथःसपवदिच्चराव
रस्याणस्यत्रिभुवनस्यपालकतयानाथेनविभ्रमइति।।विशेषतःपुनर्यतित्वणीतःज्ञानदर्शनचारित्रक्षानदर्शनवृद्धिर्नितदंतवःतिषामामेनाथः।अस्येवकिंकरता
वेप्रतिपद्यमहात्मनःकेवलराज्यासादतनेचवनमप्यात्मकिंकरंकुर्वंति।येपुनःपापिष्ठाःप्राणिनस्मस्यासगवतोनामापिनजानते।साविसद्दापवसत्त्वाःस्वकर्मवि
वरणस्यदर्शनमासादयंति।यतस्थ्रामलावश्रीकातिमध्यमकोटाःस्तस्युःयापतिपन्नपवसावतोसगवान्।केवलंतारतम्येनदनसंख्यानीतानिप्रतिपत्तिस्थानानितनविशे

षप्रतिपत्तिनिमित्तमेष्टो ऽस्माकं यत्नः। यतः सामान्यजनं तावदेतं भगवंतं डंत्वः सुयुक्तसंप्रदायमंतरेण न विज्ञायते ज्ञानं तादृशं तत्र परमगुरुणा डीवस्य प्रवर्त्तते भगवद्गुण
नुवर्णयंति। तथाप्यामानमपि तत्किं करं दर्शयंति। तं दृष्ट्वा विषयसौख्यं भगवंतं ताद्धृतया प्रदर्शयंति। भगवद्विज्ञाप्यानुगुणस्य त्यक्तमोहत्वाद् दर्शयंति। तज्ज्ञानादीयस्वरूपं रागादिरहितो
गतातत्त्वं कथयंति। तथापिकारणं ज्ञानदर्शनचारित्रत्रयं दीपयंति। तस्य स प्रतिक्षणमात्मस्वरूपमुपदिशंति। तदा सिद्धसनातनं भगवदाराधनं निवेदयंति। भगवदाराधनेन परमप
दप्राप्तिं महाराज्यावाप्तिकल्पां प्रतिपादयंति। एवमपि कथयंति हितकारिणीं यदीत्युण स्थिरतां विधाय निभगवन्निधर्मस्थानो यथासौ वनीपकः सुपकारवचनमवगम्यात्मी
याकूतं यथातत्त्वमविहितवान्। यथा नाथाः किं बहुनाक्तेन तत्राक्रमाद् दंकधं पंतदंकदर्शनमाकमिति। तथा यमपि डीवस्थानिरमादनीयन कर्माणि विहलीभूत बुद्धिरवं वि
तायत्ता अपि यादवंमहतापवंधेन पुनः पुनरेते भगवंतामममदर्शनां कुर्वंति। तत्रूनं मां धनविषयकलत्रादिकमेतदेते याडयंति। न चाहं यच्छुकुंडाकाम्रामि तत्कथयाम्यर्थास्
वं। यतनिःकारणं प्रियाः भगवंतः स्वागतालापालाषमेते विदधतो। ततस्तथि वसडी कः स्थानियायं युक्तः कथयदिति। ततो यथासौ नरसवतीपतिना चिंतितं नमयायं
सूतो ऽज्ञनत्यागं कारितः। किंतर्हि इंस पडत्रयमासवमेतत्फलः। तक्रिम वस्पलाषतो ऽयिस्रा निधायविडं विनाय्यं डानीतमदीयान्त्यजतमत मम संवाद
बरमिति। ततो विहाय तेनाक्तं। सदनिरडालासद्यनाधुना सर्वं तं किं। रिहाया यामितवैवप्रथाम तत्त्वडनं मितिक्त्वा वयं भ्रमायदिश न संवतनारा रतेत
तो ऽयार्थ्यतः वद्वितिहलीमा शिस्याम ऽयतु नार तदनंतरमव तवस्वतो ऽस्मा निमदारा डयणवसेनादि कं विहितं। कचतयारत वकिंचिन्नमा
दिष्टं। तनयाकिं किंचिदवक्षरितं। वानचेति तथाधर्मयुरवापि सर्वमि दंचिंतयंति। वदंतिचात प्रसपतर मिति प्रबुद्धो वायाडनीयं। ततो यथासो वनी पको
वादीत्। यथा नाथ न मया किंचिदवसरस्थितम्पलक्षितं। तथापितावके :कामलालाप कैज्ञासितामनाग्मनसि प्रमादः। निगदितश्च ततनवनीपकेनोननाथु
नाकिंचिन्नाडयामीदं सर्वं तो ऽज्ञनमिति सुदवस्नसैश्रवणाक्तसयाकूततन्ममता सुविततासोविधुर्यकारणहतप्रस्थ सुदस्थसमत्क्रमादितः प्रभृति समस्ताप्यात्म
हत्यंतः अभिदितस्थासो भूपकारो यदुत्तिवंस्थितेयत्मयाविधेयं तदा ज्ञापयंतु नाथाः। यनादमधुनारंधयामीति। तथात्रापिविदितततत्त्वा यदा धर्मगुरवो वद
ति। यदुतत्त्वयं न वतं मया कुर्वंतं सर्वसंगत्यागं कारयामः। केवलं यदिदं सवतः स्थिरीकरणार्थमनेकधा भगवद्गुणवर्णनादिकं वयं कुर्मः। यत्र सम्यग्ज्ञानदर्शन
चारित्राणामंगीकृतानामरक्षवतां सांतत्येनानुपालनादिकमुपदिशामस्तत्र सवान् किंचिद्वधारयति वानवेति। तदा वदत्यरं डीवो भगवन्नहं सम्यक् किंचिदवधारया
मि। तथापियो ऽस्माकीणः पञ्चालवशेनास्मादितचित्तो यथा यथा कथयंति भगवंतः। तदा तदा मूत्तत्त्वदयापि विस्फारितेक्षणः किल बुध्यमानइवेत्याकर्णयंन्निस्थामि
कृतः पुनर्मा हर्षं विशिष्टतयापितिवेद्यो यतो ऽहं मह्ताविप्रयावनतवमार्यैः प्रारब्धाणं भगवत्सु सुहृदमहाभवो न प्रवत्तावाकापनर्सर्वथा शून्यहृद
यो न किंचित्प्रक्ष्याम्ययत्रामेवेतसावैसंस्थलकारणं तदाकर्णयंतु भगवंतः। ततः संज्ञात प्रथानिर्णयं डीवा गुरु समर्गरहीतमह प्रहाथितानिप्रकटयुति

२४

पूर्वकालसाविनः ममस्थानपिकूविकल्पान्। निवेदयत्याहितः प्रभृतिनिः ऽवापमात्मनं ज्ञातमिति। वदति यज्ञानाम हं भगवंतामम हितं करणालालसा वज्ञाया निंदितो
विषयादिकं वर्णयंति संगत्यागं प्रशंसंति तत्र स्थानां पंडामपुरा तिरिक्तं साधं ततज्ञायस्तं परमं पदं। तथापि कर्म परीतं नतया दंसक्तिमव क्रमादिषु दधिष्टं नाक
संघातरूपनिडापीनामं तदूतीवविषद्वचिहलतां धनविषयादिस्वनादिनवात्म सदाज्ञानपवतीसु ष्टुंभितवधं चिन्निवारयितुं पारयामि। तयाच विहलीभूतावत्
सामभगवतो संबंधिनीमहाधर्मदेशना महानिद्रावस्थ पुंस्यदयमवत्युरूपस्य प्रतिबोधकरणवाक्याचरितं ऽरूपं परं समाकर्णयिता विगादमुद्गकारिणी वध
तिनासतो प्रवयनस्थामाधुर्यं गीं जीयमुदारतां वपयालावयतः प्रतरंतरातरा विशाल्हादापिसं प्रद्यतो एतदपि पूर्वोक्तं भगवद्भिर्भ्याखायद्यतना शक्नुवंतं तव
तवयं संगत्यागं कारयाम इति तदा मयातवस्य परवे भुर्यणाभगवतां संबंधिनी महाधर्मा च युक्तः कथयितुं शक्तिम् इतरथायदा भगवंतो ऽदशनायां परेति तस्म। तदा
ममचेतमि विकल्पः प्रादुरभदाय पर्यंति स्पृहासा वदेतेकेवलं मां धनं विषयादिकं त्याजयंति। न वा ऽहं दातुं शक्नोमि। तदपर्थ किं प्रयासा मीथामितेवं चिंतयतो पि
नयातिरिकात्तस्थाकूतमपि प्रकटयितुं पारितवानिति। तदवंस्थिते यत्म याविधेयं तदेवं विधशक्तिना तत्र भगवंतः श्री सूरयः प्रमाणमिति। ततोयथा सोपौरोग
वस्त्रभवनीपकायतः प्रबंधतानि वद्यथा यीतमभवमंतत: सूकीया लिपकूत्रयस्था यायगायायायविसागं पूर्वमिहानरंडसंपदा पितमात्र सह्कृतं वा वाचाय
थारदकूह्य माथस्तमतामहाप्रय मंतरातनरागाप्रभामासमरत्ते। माद विवराडमंदिरप्रयतात्र प्राप्य यत्तनवरतमनंसमस्तगादाहलनक्रमवीर्यति
डायंमहाराडें दंसपद्गायायाप्यागं वाहर्मिदंकुर्वाण स्थिति। इयैव तदृयातव परिवारिकां। ततः प्रतिपन्नं ममसंतना स्थितः कियंतमपिकालं विश्रामिक
दाशतक्रिद्धापाडनमनवरतं तदव पालयन्निति। तद्दिह मयेवं याडनीयं। यदायं डीवः प्राचुकूत्पायेन निवद्यस्था निधायं गुरुवः पुनरूपदर्शयांवते तदा ततद्वत
कं पयाप्रवेतिं किंवनरपिमम संप्रतिपाद्य प्रशान्तप्रयुक्त्याडनायीयनायं कालांतरेणापि तत्प्राभिवर्तते तिधर्ममामस्था: सुदुर्लभतां दर्शयंतो रागादीनां वा वारागाणां चातिप्रव
लतां ख्याययंतः स्वातंत्र्यपविशिष्टदीर्घयावत्तनः मां उपमिहमावहतात्। यथा मदृयाहशीयं सामग्रीनवतः संपन्नानाधन्यानामीदृशी कथं वनसंपद्यते न क्षिवयमपात्रे प्रया
संकाममयितो नागवतीयमाज्ञा। यापुस्ताव डीवतो ज्ञानदर्शनचारित्राणि दयानिनायापच्चः। अयोग्यदत्तानिहितानि न स्वाभिमेसाधकानि डायंते। प्रत्यहतापेव
रीत्यापत्यानर्थमेतविवर्धयंति। तथाचोक्तं॥ धर्माभिप्रानचिकृष्या त्वत्र पायामदानवेत्। रोगदुःखेदोधकनकोडः प्रवुक्तादिविषमात्॥ ज्ञातंचास्मादिस्ते भगवदा
दिष्टं स्वरूपारं परयतां डानं सगवत्समादादवनरुयिता नंतलक्षणं। एतान्यवद्विज्ञान्दर्शनचारित्राणि भगवत्सातेषां डीचातं संपदपरिच्छेदकारकाणि प्रतिपादि
तानि। तच्चायथा मात्रावेत्ता यामपिक्रममानानि तानिसीतिं डनयंति। तत्त्वविन्नाने प्रतिसारंतां। यत्र स्थापनेवतानि प्रतिपद्यंते। यैषां स्यमानानि प्राग्वर्विशर्ष
दर्शयिति। तत्सघुकर्माणः प्रत्यासन्नमस्द्राः सुदाकवहु पतिमाणस्थात्मषो योग्या सद्भावाकारागाद्वेदं प्रतिसस्थ्यात्मविडाताः। यशीश्वनराद्यावसारप्रतिपाद्य

मानानि तानि न पतितानि । तदनुष्ठानपरायणो ध्यानात् न ध्यानात् इव धीरयंति । सद्गुरु विदितमहाप्रयत्नेन यावत् प्रतिवध्नंति । तथा प्रयुज्यमानानि तानि नियमांकालक्षेपेण विप्रलब्धं दर्शि
यंति पुनः पुनरतिचारकारकानि येन तेषु कर्माणि उपनदितानि मा क्रामं अधमदारुवद्रूपनिर्माणस्य सद्गुरुपरिशीलनया तीयामयं तां प्रतिपद्यंते । तथा सारसागरोपमामं
प्रतिपत्तिकं शुभं साध्यमं तस्याः । यतः पुनस्ते तानि निर्निबध्यमानानि निर्निबध्यमानानि न कथंचन रागं ते प्रयत्नशाते रविसंपाद्यमानानि येषु न कामं ते । तद्रूपा दृष्ट्वा रमवि प्रद्यु
न प्रद्विषंति । तं महापापाश्रयाश्रवविक्रांतनात धामायाम्याः । तथा सा रथ्याधितिवर्द्धणं प्रधानसाधम्रपवर्गं तद्यावदिति । तद्विदं सो ऽसौ यद्गगरत्यादप्रमादेनास्माभिर्लक्ष्य
मवधारितं । अनेन लक्षणेन यथावद्भावात्मस्वरूपं कथयामि । यथा रत्नत्रयं नरस्य स्वरूपं लक्ष्याम । तथा तव परिशीलनाय मयः । कृष्णसाधमे वर्तीसा । एवं स्थितेन सस्तोममहाप्रयत्नप्रतिर
क्षणरागादि रोगापशमसुफलमामहा । तस्मादनयदस्य पिन सवतः सर्वसंगपरित्यागशक्तिर्विद्यते तत्त्वातविततेषागवत प्रवचने तत्त्वानावतो विपलनमवस्थानं विद्या
यवाष्टकांक्षाविशेषान् सगवंतामवारिंश्चवीर्यातिशयपरिहृतस्तयानिःशेषदोषवाषणसदिह्युमनवरतं सेवेत सिंगाढ सत्त्वाध्यवस्थापयन् तद्दशाविरतपावावतिष्ठस्वाक
वलमनवरतमतत्वज्ञानदर्शनचारित्ररूपत्रयस्वज्ञरत्नरक्षमाण विशिष्टविशिष्टतरविशिष्टतमं सवतायत्नेनासेवनीयं । एवमाचरतस्य सविघ्नतिरागादिरागापशमामनात्य
पितियायस्यमीदृशीसद्गुपादशादानप्रवर्तमानानां सगारतां सद्धर्मस्य श्रूण । मसुडीवास्याप रिहयासेवासुप रमार्द्धे तः परिपालनक्रमापरिचारिकाविहयानतोऽयं
डीवः प्रतिपद्यते तदानीन् गुरुवदनोकारातियावज्जीवमायतादवंकर्ता । प्रमितिनिश्चयंतिष्ठतिदशविरतः कियंतमपि कालमत्र सगवन्मतमंदिरपालयति धन
विषयकदुं बाह्याध्मरवस्तं शिक्षापात्रकल्पं जीवितचांतस्मिन्नवसर । वंचति स्वल्पमूल्यापत्नीतः साधुनाप्रतिपाद्यातानत्रयदुकं यद्गुतासातद्यादवाति
तास्मेन त्रितयमहार्मिशांकवलं तत्र कदर्थ्यातिमूर्छितश्च तस्मिन्नादरइति । तदिहापितल्लोमवासयं तथाह्युरागः संबंधिनीदयासंपादयाद्यवासाडीचस्मानारतं
विशेषतोज्ञानादीनितथापिकस्मपिरतं तत्र तयाधनादिषु मूर्छितचित्तायं ततानि समच्छगवद्धमय (मेवा) नातात्मन्यथायथासासोकथानकाक्रामादयत्रानतङ्केसोडने
त्वरितंक्रान्तद्याद तं पुनः परमान्नसुपदेशा कलं कल्पयति तथायमपिडीवोमहामाहाधमतमानसाधनाप राड्डन विषयाप सोगादिषुगाढमाङ्ग्रियता गुरुदयापनीतं
उद्वतनियमादिकमनादराणांतरांतरासवतवानत्यथासोतद्यापराधेनतद्दंडनं कश्चिदवनत्र्यानिधानात्तथाप्रयमपिडीवः सङ्गुरुनिरवकंपयाप्रेर्यमाण
णापियदिपरं तदनुराधनिवज्ञानमल्पस्यति तथैदपि कश्चिदवनसर्वदा यथायासात्तनीयादिकंपातंतद्धवनानेवप्रवर्त्ततां तथायमपिडीवः प्रमादपरायणतया
रिचितीस्मित्यपरमान्नं स्वाकं शुक्राशेषमनादरण स्वताडानविधानात्सोनिधनतकदन्नमसिवर्तीता ततस्पङ्क्षक्षयातापि दिवानिशं न निश्रीयाति तत्त्वात्सो उपाति न
ज्ञानीतकस्मोदं माहात्म्यं । केवलं तत्रुट्यात्मा पराशीचसरयपरितोषं गिशिपिलयन् कालं नयति । यथा सापथ्यालाडितस्पात्तागानाडिद्यंतो । केवलं यदं तदा तरा
तद्द्यापराधनतत्परमान्नादिकमासोमनाक् प्राशयति । तावन्मात्रेणतेरागायोपावस्थायां गता स्थिति । यदा पुनरनात्मज्ञतया गुरुज्ञातरम पथ्योसरातातदात

२५

रागांकश्चिदात्मीयं विकारं दर्शयंतः स्वल्पदाहमूर्च्छारोचकादीनि दर्शयंति । ततस्तेरसोमाघ्रातइति । तदत्रापि डीवसमानमव्याहतं । तथाहि । यदा कश्चिदवसारव
उर्मिक्काहो दयापरीतचित्ताः गुरवो ऽस्य डीवस्य पुरतो विशिष्टतरविरतियाचनाधर्मिणो व्रतविधिं विस्फारयंति । तदायं डीवः प्रबलचारित्रावरणतया मंदवीर्यतया
समीहसंवेगनकानि चिदशत्वानि इष्टानि । तदिदं बाह्यादन्नस्य स्तोक सक्षणमसिधीयते । कानि चित्पुनव्रतानि दयापरीतगुरुपराधनमनसा ऽनसिपेतान्यपि गी
करोति । सो ऽयं शेषस्यापि अन्नस्य निक्षणवच्छुयः । तच्च व्रतांगीकरणं मंदसंवेगेनापि क्रियमाणमनुषंगतएवविषयधनादीन्यप्रसावत्सर्वाणि रवासिव ईयति । तदि
दं परमान्नसंनिधानेन तरसास्पिवदीनमसिद्धितं । तेन तस्य सावसंपन्नाविषयादायादृढकारणतया ऽनवरतं उडानस्यापरस्यडीवस्य ननिशं यतिपद्यंते । ततो ऽयं डीव
ः स्मरन्नरसतवस्वम्मानमन्त्रांतथाह्नतामात्मवित्त्रतिसपलत्यदत्तर्पमिहृदनिनचार्यव्रताकालक्षयति । यतोतधनविषयादायाधर्ममाहात्म्यनमामापतमंते । नक्तिमत्र
दर्शनं । मवल्लगवानधर्माराढनरं विपञ्चधनादिषुदृद्धिं विधत्ते । ततश्चादान्नुरिपरियहासमारंसतमहाजालकल्लोलानिडंयं सगारंसतिक्कणादिकं विधापयति त
था विधाननंतानुसहारं सारं । तदा तस्यादयो सावरोगाः प्रबलमहकारिकारणकलापमासाद्यनानाकारान् विकारान् दर्शयंति । यवा नानादरविहितमनुष्ठानमात्रं
तत्त्वाणिं तत्सायं डीवः कश्चिल्लीनतया कांक्षल कल्पयापनं दृष्टयमिति । याक्कचिह्दहात्पेरभावादार्द्दनाकश्चिन्मुख्यविस्मृत्तामिनुसवति । सर्वसुदरणाता
कश्चिद्धनिकामसूक्रसंतापना कश्चिद्धिंदिमिवकायति वंधात्मसमिनृत्तिः । दीतधननियतिनेः कश्चिज्ञानात्मियसंपद्यतश्चानताण्याकेवं विधप्रवृत्तिरितिवादनलो
कमध्यमरवर्ति कश्चित्तमपति कृत्वा श्री वंदनानुजल्पात्यष्टविषयागानिष्ठसंड । यागादिपीडयाकश्चित्सवतिपरमनस्य पुनरपि मिथ्यात्वोन्मादसंतापः । कश्चिद्रव
तिपदनुष्ठानलक्षणापथ्यसुशनरमतासक्तः । तदेवमेवं विधविकारभा वर्ताकोटिमध्यस्यदापि डीवापथ्यासेवनासक्तो बाध्यत इति । ततस्तदनंतरं यदवाशि
यदुत्तमत्वनीयकम्यापविकार्यकृपाङ्गतां दृष्ट्यसहृदयया । ततः पथ्यासेविता मधिकृ त्पापलत्दुमस्या । तता ज्ञानाद्मसिलाषातिरे कणस्यमस्तथरिहरस्वमादाता ऽमु
ता ऽपथ्यसेवनाहारणी । यादृन्नसद्या । प्रतिपन्नं तयाततस्तद्दनकरणेन ज्ञानस्यास्यमनागपिशेषः । केवलं मायदान्यामनिदिवासोनचपथ्यं परिहरतिनान्यदासासानक
सतप्रतिक्काग्रत्णाक्रमलति । ततः सर्वदातत्संनिधौ सवति । तेना ऽसौ मुक्कलो ऽपथ्यमासेवमानः पुनरपि विकारैः पीड्यत एवेति । तादत्तदचुडीवस्य निकारसङ्घांवर्त्ततो । केवलं
युगायडीवस्य अपरिहयासेवप्राधान्यात्प्रीकिमनकर्त्री विवद्धितात तथायं प्रथमार्द्धसद्गुरवो दयापरीतचित्ताः प्रमादिनामनं डीवमपल्लत्यानकणीडापयक्लितया
कृदंतामवमुपलंसंत । यथा सोः कथितामवेदं प्रागवसवतानडुर्ल्लसाः खल्वविषयासक्तचित्तमनः संताप्यः । नह्यरवतितापधनार्ज्जनरक्षणाप्रवणानांनानाद्यापदः । तथा
पिसवतस्तात्रिवगाढतरंप्रतिबंधः । यत्पुनरेतद्द्रोषात्क्रशगाशिमहाडीमि विरककारितयापरमस्वास्थ्यकारणं ज्ञानदर्शनचारित्रयं तदनादरणावलोक्यमिति । तदत्र
किंकार्यमिदयं यदिकिंचित्क्रमः । ततो सवानाकूली सवति । तता हृष्टद्वितां मारयां । सवंतमानको पदवे रूपड्यमानं परं ताविश्लीमास्माद्धानसुनराकूलतामयानवंतममा

ऐप्रस्थितमपिवारयाम॥आदरवतामवश्यंसर्वेविरुद्धकर्म्माणिपरिहरतांज्ञानदर्शनचारित्राण्यनुतिष्ठतांतानिविकारनिवारणायालंनानादरवतां।यदास्यास्माकंपंडपतामपित्वं
रागादिरागैरभिद्रूयसेतदाभवस्तुरवइतिकृष्णवयमपकृपालंतथाऽङ्गनेलोकनविष्यामइति।सायंतद्दयाविद्धितस्वकृपालंतथाछन्नख्याता।ततोऽयंडीवायुकुलनिदा
धीता सगवद्वनादिसवाख्यातयामोमाद्दर्यतीमत्तप्रालोल्यादयालाबाः।ततस्तद्दूशागाद्धंनमदारंनपारिश्रिद्धंज्ञानन्नपिनाद्दोषविपाकंमोक्ष्येऽहंआक्रामि।ततोसगवद्वि
नाद्दि सुपेहरूणीत्यायन्नतोऽसस्पष्टत्तिंकुर्वाणःकदाचिद्भगवन्माहात्म्यानेवामस्तोकस्तोकांदोषविरतिंकुर्वन्नःपरिणतिविशेषेणसर्वदोषत्यागाप्रिशक्तिःसंपद्य
तइति।ततःप्रतिपद्यंततद्वचनंयरवः।वादयंतिष्ठमाद्यंतंकश्चिद्वसमरा।संपद्यंतेप्राक्तुद्वत्रपीडापश्रमः।तद्वचनकरणेनप्रवर्द्धितज्ञानादयायुणास्तत्स्वसादना।साऽयं
तद्द्यावचनकारणेनमनागारागपलक्षणांसंज्ञाताविशेषश्चख्याता।केवलमयंडीवाविशिष्टपरिणामविकलतयायादवतेबाधयंतितद्वचनबुद्धितमनुवारस्थतो।तच्चोदना
सावेपुनःशिथिलयतिमकर्त्तव्यंप्रवर्त्ततिसिर्वरंत्यापिसदारंनपरिग्रहकरा। णेनतत्प्राल्लसंतिरागादयोऽजनयंतिमनःशारीरबाधास्तनस्तदवस्थवविह्वलतति।त
प्रांतसगवतांगुरूणांयथार्थस्वस्तुतडीवःसंबोदनादानद्वारेणपरिपाल्य॥ त्वः।तथावद्वेत्यपितथाविश्वविद्यंता।ततश्चममस्सानुग्रहप्रवणास्तकदाचिद्व
विवक्षित्तडीवचोदनाभावंतिनाशेषकालंशुक्लतयासुविहितमनुतिष्ठं तामनंकस्थिहारयतिता।तत्रआयमनंतागोत्काऽनर्थःसंपद्यतइति।सायंतद्दयासंनिश्चन
विरहादपथ्यासवनेनपुनारागविकाराविर्भावश्चलिधीयतेताताथथा। पुनास्तनरूमकेणतास्मिन्दायगुरुत्वंतंनिवारद्विदमलिद्धितं।यदुतनाथास्तथायतथ्यं।य
थानामश्रुत्वांतपिपीडापश्रायते।तथास्माकंइयंतद्द्यायद्यतयानसमभ्यक्रवा पथ्यनिवारणंविधातुं।ततःकारामंतंनिर्धार्यंतवपरिसारिकां।केवलंतद्वचनकारिणाभवता
सार्थ्यं।ततःप्रतिपन्नंतन्नतादन्नातस्मितिःसाधारणसद्बुद्धिनामपरिचारिकास्तिदना।ततस्तद्गुणेननिवृत्तंतस्यापथ्यलांपट्यं।ततस्तत्पुत्रतारागानिवृत्तप्रायास्तद्विकाराःसंपन्नाम
नाक्षुत्शारीरसुखासिका।वर्द्धितश्चानंदइति।तत्रेषद्यतिकाराडीवपिसमानावर्त्तिता।तथाहियथायथायतेषधस्तंत्रसिद्धिसंसादोलवाभास्फोटोविदनाविह्वलतामास्फोटवेदनापर
स्मिकथयति।तथायमपिडीवोगुरुनिवारितारराणनहुप्रापाश्वातसंज्ञातप्रबलायानवति।तदातानेनेकप्रकारान्नपायान्गुरुकुल्यानिवदयति।यदुतसगवन्दद्यदायुष्म
त्रिवारणायानयद्द्वासिस्तेनानीतं।नकरागमिविरुद्धराज्यातिक्रमं।नास्वैरामिदत्तपागमनं।नास्तुतिशुभितथाविधमन्यदपिधर्म्मलोकविरुद्धं।नरडनामिमदारंसपरिग्रहयाः।तदा
मोलोकःसाधुतयाशृणाभिति।मप्रिविधंतेविधाना।श्लाघांसावरति।तथानकानामित्रशरीरायमसङ्क्लितंदुःखंसंपद्यतश्चदयथायास्तु।धर्मश्चिवंतिष्ठतोगतिप्रापकानश्ततीति।
सावनयासवतिशिस्तातंदद्दइति।यदातुगुरुभन्निवारणेनसवति।सवतीवातामनपेक्ष्यनिर्लयत्तयानडातंतिमांगुरवद्धसिपायेणधनमूर्छयाग्रहामिसूनाङ्कतादिकं।विषयलोप
ल्पतगच्छामिवश्यादिकं।समाचरामिताद्दशामन्यदपिवागवन्निवारितंतदालोकादत्वाचांगडकुलात्मरविष्टशरीरस्वदंमनसाप्प्रपरांस्तत्समस्तानर्थानिहलोकपवप्राप्तो
मिप्राप्यंचदुर्गतिगर्त्तपातदुःखारवंवर्त्तमानानांभवतीतिशंकनयादंदृश्यमानजदयःकृष्णमपिसुखंनलभेइति।तस्मान्नाथास्तथाकर्त्तव्यंयथाक्षमतरंतंअहवनावरण २६

संतादिनमतततामतस्मादनर्थशरङ्कालादुद्धितास्वामीति।तत्सदाकर्म्मगुरवोऽभूयुः।तद्यदततरवत्तयनाकार्यवडीतंकदाचित्क्रामतत्राद्दृष्टपवतथापिक्रियमाणा
स्पतास्यतरस्यवनवताविशापः।वयंज्ञातकसात्रापकारकरणछ्ययानमदासंनिहितासवंतंवारयितुंपारयामः।एवंस्थितेमयावज्रवतःस्वकीयासद्बुद्धिःसंपन्ना।ततावदृषास्मन्नि
वारितासारणनिबंधनानर्थपरंपरासवर्त्तनेनिवर्त्तिता।सद्बुद्धिरवद्धिपरवत्स्यमनपेक्ष्यस्वप्रत्यायनेनवडीवमकार्यान्निवारयति।ततोऽस्यच्यातेऽनर्थस्यइति।ततोऽयंडीवोब्रूया
त्।नाथाःसापिसवत्समादादेवयद्विपरंममसंपन्नाता।नान्यथाततागुरवोनिदध्नुः।तद्दीयातसद्बुद्धिः।वचनायत्राद्धिसामाहृत्तांवर्त्तिता।केवलंदीयमानापिसापुण्येनाडा
मिवडीत्ननांसमाक्षरिणमति।ततरथां।यतःपुण्यमाडस्वतत्स्यमादरवंतोडायंत।नापरानदसावलाविनाद्धिदद्विनोमार्वनघा।नदायत्रान्येवसकलकल्याणानि।तस्मान्मयरा
मदान्मानायत्तंता।तपवसगवंतंसर्वज्ञमाराधयेति।ततारातत्संपादनार्थःस्वदेहमात्रशौचरतप्रपेदः।सद्बुद्धिविकस्वार्थानिद्धिषुरूपाण्यावदारतःसंज्ञानात्पिज्ञानादीनिनासंज्ञातस्तोदि
शिष्यंत।सुकार्यकिरणातु।किंबहुनात्कनासद्बुद्धिविकलःपुरुषोनप्राप्नुतिपाते।तस्माद्धितमिसुखाकांक्षा।दुःखरस्तोवायदिशिक्षेपितलोऽस्याममामिदीयमानायांसद्बुद्धिय
त्नाविधेयाःतस्यांद्वियत्नवतासमाराधितंप्रवचनंबहुमतोभवनत्तापिशिवाः॥ पिताव्यंश्रुंगद्धितंलोकात्तरयानं।परित्यक्तालोकसंज्ञा।समाराधितार्धर्मचारिता।सपुन्नारि
तालावाद्धेरासात्सवतीति।ततोसगवतांसद्धर्मगुरूणामेवंविधवाक्यसु तप्रवाद्धप्रज्ञादितद्धृदयाऽयंडीवस्तद्वचनंतथेतिप्रतिपद्यते।ततस्तत्सिद्धदर्शनरूपादग्नां।
यदुतासोप्यदमवाप्रपरमगुरुत्वंसम्यगवक्षरणीयंभवता।यदुतायाः वादेवडीवाविपर्यासवशानदुःखात्मकेषुधनविषयादिषुसुखाध्यारोपंविधत्ते।सुख
खात्मकेषुचवैराग्यनपैःसेयमादिषुदुःखाध्यारोपंविधत्ते।तावदेवास्य दुःखसंबंधः।यदापुनरातनविद्दितंभवति।विषयेषुप्रवृत्तिर्दुःखंधनाद्याकांक्षादुःखं
तन्निवृत्तिःसुखं।तदायमपशेषेछाविच्छेदनेनिराकुलतयास्वासाविकसुखरसा ।विर्ज्ञातामतत्तानंदासवति।अन्यच्चभवतोऽयंपरमार्थःकथ्यते।यथायथायंपुरुषोनिःस्पृ
हीसवति।तथातथास्यपात्रतयासकलसंपदःसंपद्यंते।यथायथायंसंपदभिलाषीभवति।तथातथातदायाभ्यतामिवनिश्चितरूपतास्ततोगाढतरंदूरीसवंति।तदिदंनिश्चित्यभवता
सर्वत्रसांसारिकपदार्थसार्थेनिष्ठाविधेया।ततस्तत्रसद्भावायामपिपीडागंधोऽपिमनःशारीरयोर्नैवंसंपत्स्यतेइति।ततोऽयंडीवस्तमुपदेशमसृतमिवश्रद्धीयात्।ताननाम्न
धर्म्मगुरवःसंपन्नासद्बुद्धिरनुपतिष्ठत्वानदातीमपोऽन्यथासविषयातीतान्तंप्रतिनिश्चिन्तासवेयुरिति।ततःप्रादुर्भूतामहद्द्विरयंडीवायद्यपिअवस्थायांवर्त्तमानःकु
रूतेविषयापलोगं।आदत्तेधनादिकं।तथापियस्तत्रासिष्वंगाऽशुभचिकारणभूतःसनसवति।ततोज्ञानदर्शनविद्धितंलाशयाविनष्टप्रतिबद्धांतःकरणश्चातसातद्धविशेषोगा
दयोयावंतएवसंपद्यंता।तावत्रपवसंतापमुत्पादयंति।ततोऽयंसद्बुद्धिपलावादतदानीयथाज्ञानादिषुयतते।तथाधनादिषु।ततो — पूर्वनिवर्द्धितरागादयः।तन्नलवं
निस्ताचीनाः।प्राचीपचितकर्मपरिणतिवशानयद्यपिकश्चिद्देवमानकाहिकशरीरमनसालाधासंपद्यते।तथापिसानिरनुबंधनतयानचिरमवतिष्ठते।ततोज्ञानीतेनदायंडीव

स्मृंताघासंताष्येयोगुणादोषविध्वाषं।संज्ञायते त्वात्तरगुणाक्षंदते हारणान रिन्नप्रमादइति।ततायघातेन वनीपकेन तयासद्बुद्ध्यापरिचारिकया सहण्योलारितं।सद्वकिंति मिन्नकः
रद्वेषममदिद्वेन सा:प्रमाद:।तथावकदन्नलोलुपचंडत्वेषड्वया सरनं यतस्या कारणमाख्यातं।नत्रयुक्तिश्चाप्यन्यप्रमात्तदिहापि समानमवातथाहि सद्बुद्धिवसहण्यलिखय।
न्नषंडीवालक्रयति।यद्रुतयदतत्ससारविक्रंदहमानानिष्टानिरूपंसुखमारिखूतं।ममाख्यनिबंधनं विषयादिषु निषुंगत्यागा।ज्ञानाद्यास्वरणंवातथाहि प्रागत्यासवाज्ञानविष
यादिषु वर्त्तमानात्पेषंडीवःसद्बुद्धिविकलःसन्नवंत्नावयति।नगुरुमीदृशं विक्षतुंमादृशां।ततोयद्बुद्धिविकलतया निवर्त्तता चतसानुबंधः।ततःसंपद्यते प्रशमसुखासिकेत्यग्रमसुखे
रूपन्यासाविज्ञयसइति।ततायदुपलब्धसुखरामनतेनाकारणतश्चाः परिचारिकायाः उपरातासिद्धितां यद्रुत सदृष सर्वथाधनासुंयामीदं करदं।यतात्यंतिकामतत्सुखंमसंपद्य
तइति।तत्याङ्कं यादिहां।केवलं सघ्यगालाद्यसुद्यतां सवता।यतस्त्यंत वलन समतत्।ततायदिसुस्कुपिनवार सिहानुबंधैसुवर्त्तितादृरततरमधुाछगएवयत सीढलोलय
विकलतया सुज्ञानस्यापीदं स षड्वया सवनगुणाताधुनायापतातविद्यतधुं नां।सोपिघ्रत्यंतदुर्लभायदिपुनरत्न सर्वत्यागं विश्रयश्च मताद्वयरंस्मरणमपिकरिष्यसि।ततो
गानूत्यापिवकापंयाछंतीति।तदृवनमाकर्ण्यतेस्यादालायितावुद्धिःकिंकर वाणीतितसंजातोमतसिनिष्ठ यइति।सदिदमत्रापिडीवतुल्यंवर्त्तते।तथाहियदायंसां
रिकार्थेषुचित्तानुबंधोटनेनज्ञानाद्यास्वरणद्दृमतुरक्तया गृहस्थाव स्थायामपिवर्त्तमानाविज्ञातसंताषसुखरूपेवर्त्तितदाख्या।विच्छिन्नप्रशमसुखवांछया।
प्राहुर्भवेत्यवसर्वसंगत्यागबुद्धिः।पर्यालोचयतिचात्मीयसद्बुद्ध्यामाद्दीयद्रु। तकिंमद्दमस्य विश्वानसमाधनिवेतिततःसद्बुद्धिप्रसादादेवेदामवलंक्रयत्यथायथानादि
सवास्यासवज्ञानस्बरसप्रट्टत्रितरषंडीविविषयादिषु।ततोयदिनिःप्राषदोनिष्ट निलक्षणं सागवतीमपीदीक्षासुखरीकुर्युउनरयंतामनादिरूढकर्मक्रिनितांपक्वतिमनुवर्त्ति
मानाविषयादिष्वप्रहयात्मानं विडंवयिष्यति।ततोयादितएवतदनंगीकरणं श्रेयस्करंतत्।यतस्त्रीवासिद्धंगरहिताविषयादिषुवर्त्तमानागृहस्थावस्थापिडव्यसनवंज्ञानाद्यावरण
प्रक्षनंकुर्वाणःकर्माडीलेडरणेनगाणद्विलावरागतत्तामधिकृत्यायपततालसते।तानदेयमणनादोनवप्रमाणक्रचिद्वाप्रवीनषंडीरिनातोत्यंतदुर्लभियं।यदिउपषड्कंपोपवति
पद्यसुतविषयादिष्वभिलाषंविधानात्ततः प्रतिज्ञाताकरणेनदृष्टव्रतचित्तसंक्लेशपापैर्युक्ततरागाद्यद्रेकणतामपियापतातलसतो।तातायादेवेवंनिरूपयत्ययंडीवस्त्रावदमयचारित्रमाद
नीयकर्मप्रोरनुवर्त्तमानेविधुरितासतीपूर्वंदृष्टत्वात्सर्वसंगत्यागबुद्धिःपुनादलाययते।ततःसंपद्यतेवीर्यहानिः।ततोऽवलंबतेरवलूयामवंविधानिकदालंबनानि।यदुतसीदतितावद
धनाममदंकुटुंबकं।मन्मुखनिरीक्षकंवर्द्दत।नवर्त्तितमहिराद।अतःकुधमकांदयवसुंचामि।यदिवाद्याप्यसंजातबलायंतनयः।अपरिणीतेयंदुहिता।पाषितसडीकयंभगिनी।ह्य
नपतिकावानःपालनीयामामयं।तथानाद्यापियदद्भुद्वरणक्षामायंप्राताडूराडजीरितारीराविमोपितवेतो।तदकातरोचागमवितीयंलार्या।दृष्टमनुरक्तहृदयाचानडीवति
महितहिता।अतःकथमवंविसंस्थुलंपरित्यजामि।यदिवावियतमद्वरिधनतिचयः।संतिवहवो।धमर्णाः।अत्रिषसुपरीक्षितनरूिद्दयानपरिकरोवंधुवर्गश्चतदयंपाषोमवर्त्ति २७

तातस्मादुज्ञात्यद्दविणालाकेन्यः कृत्वाबंधुपरिकराधीनं विधायधर्मव्यारणधन विनियोगं अनुज्ञातःसुखनस्तमसावेमिति।पित्रादिरितिविहिता।अथष्यदस्मद्रूपव्यवदीक्षामंगीकरि
ष्ये।किमनेनाकांडविरुद्रारणेति।अन्यञ्चयदिदंप्रमुरुतंनामसाक्षाद्धाकृस्येतरणमतस्वयंप्रारमणासुचवर्त्तेत।प्रतिश्रातागमनामतद्भंगायाप्रवीणामतद्व्यायवानां।सक्षण
मतद्दयागालकानां।सरणामतनूद्रूपवानतनकंडलमुक्त्याल्याः।लदनमेतच्छिरसासुरणिवः।मानयदणामतक्रुद्धायेणनीरनिधिः।नयनामतद्दविंदुपातैर्धवनायाङ्कनश
नतिलाप्रस्मिपाद्याः।नाडनामततसद्यापसहप्रमाणझीलाप्रघकृविवरणामिनाझिलीसारयनाचामलायानपुत्रिकाया।प्रमाणामतदनपेक्षितपादपातंनिशातकरवालधाराया
मिति।यताऽत्रपरिहोटद्याःपरीषहाः।निराकर्त्तव्यादिव्याद्युपसर्गाः।विध्वंतव्यासमस्तपापयोगनिष्ठाग्निः।वाढयोयावत्कथंसुरगिरिस्थिरःशीलसारः।वर्त्तयितव्यःसकलकालमा
त्मामाधुकरयावृत्त्या।विकृष्टतपोविस्कृष्टतपोसिर्दहः।मात्मीसावमातनयःसंयमः।समुन्मूलयितव्यारागादयः।निराद्दष्योन्दादतमःप्रसरः।किंवद्भ्मातिद्दंतयोऽव्यमत्तरि
त्रिमीहमहाविताल इति।मृदुरायनाहास्लालितपालितंत्वमामकंशरीरं।तथाअपरिकर्म्मितमद्यापिविज्ञं।ततोनेतावत्प्रायणमहासारस्योहदनसामर्थं।अथावतदप्यन्निन स्या
वमकलंहद्दविछेदहारणसागवतीदीक्षालक्षपगता।नतावत्रं प्रसंपद्यमस्या खं।अत्राषलक्षाविद्योटनलक्षणावा।माक्षावाश्यतइति।जानीमःकिंकुर्म्मः।तताऽयाम
वंडीवोन्नवाप्रकर्त्तव्यानिर्णयःसंदेहदोलारूढहृदयःकियंतमपिकालं चिंतयन्निविधिवावतिष्ठते।ततायदुष्कंयदुतात्पदानेनवनीपकेन महाकल्याणकाप्र।स्मदिरे
णमतात्तकदनंकथंचिल्लीलयाप्राशितं।ततसुस्फहरकालंप्रकृत्वात्तष्ठयां घावस्थितारत्नगुणैःकथितवविरसत्वनिंद्यत्वादिसिन्निपतिसातं।ततःसंजातोऽस्य तस्या
परित्यलीकीलावः।ततस्यकुत्रामवेदंमायतिसिद्धांतीकृत्यसमनसातव्या गार्धमाहिष्टासद्बुद्धिः।तयासिद्धितंधर्म्मबाधकत्वेनसाहंप्रयालाच्युसुद्युतामतद्दितितनस्म
दंनिकृगद्दानिवदितः।प्रासिघाया वनीपकेनातनापितिकायनापुर्वत्याडिता। प्रातनकदनं।कालिंतेविमलड्डालिप्रशाकनं।प्ररितंपरमान्नेन।विदितसद्दितमादास्रवः।ज्ञातंक
तद्ववादतनस्यवनीपकस्यानिश्चनंसप्तुण्यकइति।नहिदंत्तद्दतनरमस्यापिडीवस्यादालायमानवुद्धिसद्बुद्धसारसायांवर्त्तमानस्यकृविसंरवतीच्छवर्गतंद्दर्थ।तथाहि।यदा
यंडीवाविदितप्रशमसुखाघ्यासानवतिसवपण्यानधिरकुचित्तसघाकेनविदालंबनतत्प्रस्मधिवसति।तदाकदाचेवविशिष्टंतपोनियमाश्यासंसणष्पपरमात्मानवहादालि
धीयतायत्तुतथामकुशलयोमनादरणाद्येपिडस्तंकामात्सवतंवा।तद्भीलयाकदन्नप्रायमितिविज्ञेयं।ततोयदासाधवाय्येलीकमाचरेत्।पुत्रोवादुर्विनीततांकुर्यात्।दुहि
तावाविन्यमतिलंघयेत्।भगिनीवाविपरीत्यारितामनुवेष्टत।भ्रातावाधर्मद्वारणधनव्ययेविधीयमानंनवक्रमन्यत।ज्ञातनीजनकोवाश्यदुक्तद्देष्टप्रशिथिलोऽयमितिक्रनस्
महदूमाकाशतांबंधुवर्गौवाद्यमियावंतडातपविकारावाढंप्रतिकूलायतेप्रमादाद्दावातिलालितपालितापिरवलजनवद्भोगादिकंविकारमादशीयते।धनतिचयोवाऽकां
डुपद्दविद्धकरूनाविलसितमखविदध्यते।तदासपडीवस्यपरमान्नप्रत्यक्कालाडूनामसमस्तापिसंसारविस्तारःसुतरांयथावस्थितस्वरूपेणमतसिपतिसामाततनत्ससदाय
विविक्तनसतसंपापाक्षणंसंवेगःसान्नवंयावयत।अयंयदकुमदं विज्ञातपरमार्थायिस्मकार्यमिवधीर्यीमदनमधिवसामि।तदाक्षसुडलनधनादारवंविधःपरिणामः।तथा

विममापर्यालोचित्तक्षारिणानाथापरिम्लदः एवंच मानानि वर्तीतानूनमविद्याविलसितमेवदं।यदीदृशापवामचेतसः प्रतिबंधःतत्किमर्थमनर्थायासदृष्टहृदयःखलुरमाय
न्मानंदंदयामि।तस्मात्सुंदरामीदंसकलंडंबालकल्पकाशिकाकारकीटस्यवात्मबंधनमात्रफलंबहिरंतरंगसंगकदंबकं।यद्यपिचेदायदापर्यालोच्यते।तदातदाविप्रय
स्वदुःकलाकलितचेतसिदुःकरा।अथायागःप्रतिभासते।नचापिथक्त्यामेवंमया।एषापक्षायंतत्वविषुति।अथवाकिमनयकार्याचिंतया विश्यध्येवमकिंवितारियक्रेम्मिन्न
सुंदरं।किंतर्हितिरूपवरितःप्रमादएवसंकटनिपातोयातायावदघडीचिंतापरियदंकंदीमंगलध्वनिमयोनमीदति।तावदेवाश्यायमतिदुःसहःप्रतिभासते।यदाएनरा
यमत्रस्मान्निर्गतासवति।तदायंडीवःसतिविवेकेनाध्यवनविषयादःसंसुखमपितिरीक्षतो।काहिनाममसकमीकालोकेमहाराज्यसिषेकमामायावनथांडालसावमात्म
नोमिलषेत्।तदेवमषंडीवमुत्क्रष्ठमाचदंमयानाभितडतःकश्चिदपायइतिस्थितःएवंकातिताततश्चपुनःसंबुध्यापर्यालोचयन्नेवंनिश्चितवान्।यदुतप्रभुथ्यामयात्रप्रया
डानेयहर्मग्रहवःनतागवातसमीपतःसविनयंप्राकृतंनिवेदयति।ततःप्रसन्नतपदंहयंति।साधुपदेसंदरमध्यवसायः।केवलंमहापुरुषडंगमःयंमार्गःश्रमद
ःकातरनराणां।नतोऽनुप्रयविक्तिकामनसरतागाढमवलंबनीयनखलु।   विविधश्रिताधर्घदविक्लाहपुमांसाःस्वपदंतिगामितःसंपद्यते।तासयंनिकाःअनाविज्ञयात
ताऽयंडीवश्रुत्वावचनंनाथतिसावःप्रतिपद्यतातातायुख्यःसंप्रकर   रीदृश्यनितिक्षितागीनांबिधिरूरांदपर्यालोच्यायगणतामनंप्रवृत्तायप्रमिति।ततश्चसमस्त
संगत्यागकारणंदत्तनयाकुनतुल्यंवर्तीताआजन्मालोचनादाप   नयुरःसरंपायश्चित्तनमतक्षाविवेध्याधनविमलजालेसज्ञानज्ञालनकल्पमव
सियंबाविज्ञाराएरंज्ञानश्चवरमान्नस्ययामहनूमावादातामिति।   नवतिसमसुरूपादगवसादादिवाश्रुडीवधदिक्षायइणकालनरायमादिदेवध्येय
संघादिरूडापश्चनाऽन्यसामविसमार्थद्वितकारणप्रातामहाव्रभव   तिनिघासंडायतेयडणामपिसमुत्तारितो।स्माभिरयंसंसारकांताराडितिनावनयाविन्नपरि
तोषः।ततःप्रवर्त्तितिततेषामस्यापरिगुरूनरादया।तत्प्रसादाद्देवाश्रुडीरद्धाविमलीनवतिसद्बुद्धिः।ततसाइडासदनुष्ठानशिलाकननलोकतोवर्मवादात्पतिःसंप
द्यते।प्रवचनोज्ञसनाननाश्वदंतनसमानंविज्ञयं।यद्वाविक्ष्यानको।यदुतधर्मीबाधकाराजकुष्ठ।सुइयाप्रमादादुवरा।सद्बुद्धिवहितानंदासुदितंराडमंदिरं।ततोरीक्ष
तमंदराकारविरतिमहाभारमनंडीवेनदाप्तार्थतसकिंनरनिर्ररनयारोमांचाचितरचुषोसद्यलोकाः।यदुतधन्यप्रकृतार्थायंसुलब्धमध्यमहीनमनोडज्जायध्याध्यमस्य
हृविद्दर्शनननिश्चीयतेसंडातानायदवलोकनासंपन्नःसद्धर्मसूरिपादप्रसादः।ततएवाविहितासंदरबुद्धिः।ततःकृतोऽनेनबहिरंतरंगसंगत्यागः।स्वीकृतंज्ञानादि
त्रयंयथानवनीपकस्थापश्चालोनेनापिपरिस्फुटादहारागप्रीडायदिस्यास्त्वदीदाषडोकरितिवसारसापिदृश्चनवतिनिषापंटितिनिवर्त्ततनश्वतेषडकय
मनवरतमासनतेननम्लाध्यत्रिबलादीनिवर्द्धते।केवलंबडवाडागसंततेनयापिनीरागमानवति।विशेषतुमहानसंपन्नः।तथाहियःएषतन्नतःप्रागमीद्रगाढंबीन
सहचनिः।सनावदषसंपन्नोमाहषाकारथरकः।इतितदत्रापिडीवितुलंवर्तीतानन्नाहिनावसारंपरिमुक्तयदादिहंइत्याध्यकारणासावान्नसज्येवासियकाका। २८

विज्ञागादिवाधा।अयुक्तवंचित्यायुपरिसक्षामदियवज्ञामनंजायते।तथापिसाप्राक्तेवनवतिनचिरकालमवतिश्चतोनिताऽयंलोकव्यापारादिनिरपेक्षाऽनवरतंवासनाप्रकषमापराव
र्त्तनातुप्रवृत्ताधर्मकिथालक्षणपंचप्रकारमाध्यायविधानद्वारेणज्ञानमभिवर्द्धयति।षष्ठश्चानान्तिकरआसापानायादिनासमारएषदर्शनंस्थिरतालंनयति।विशिष्टतरतपोनिय
माद्यनुशीलनयाचारित्रमपिसात्मीभावंनयति।तदिदंसावतानाषडरुपयासवनमभिधीयते।ततपरिणामानुरूपवीर्यथापर्युधिमुतिवसुतिबलाधनादाप्रायुणमिश्रपाः।
केवलमानकरवोपाक्रमप्रयपतवद्धयंमःखत्वसोवादयोरागोसावरागाः।ततोनायमद्यापिनीरागःसंपद्यते।किंतरागतानवविशेषोन्हःक्षमःसंज्ञातस्ताविद्दि।
यायंडीवागाहमनार्यकार्यविरणरतिःश्रुसंवेदननयागनुभूतःप्रभुतायमधिरतानप्रीतिमनुनवन्नेनुभूयतःइति।ततायप्रसेधुडापयोगमाहात्म्यानिवारकाय
लामतुच्छताक्षीव्वालोलत्वाकमाद्यमादीनविरदथ्यसवनीपकामनायदारविन्नःसंपन्नड।तत्फलंतथायमपिडीवोज्ञानाद्यस्यासप्रभावेनवेतादिकालपरिचिताम
पितुच्छतादिसावानवधार्यकिंचिन्मात्रंसमीतमानसडरसंडातड।तिलकाताय।खनरपिहितं।यदुतातनवनीपकनसामसद्बुद्धिःएषाक्राड्डनायबारादाकनकर्मणामायेतराष्ट्र
चयमवाप्तंतायत्कं।सूर्यदत्तामवात्लोकेलप्यतेतादृतक्रमोतारकसिद्धप्रवर्त्तायति।ततप्रनचिंतितं।यदिदंतंलप्यते।ततःपुनरपिमहतायतनसत्यावलसःप्रयच्छामियेतदं ४वरण
सकलकल्याणहेतुभूतंजमातरपिममाइत्यंसंपद्यते।इतितदिदमत्रापिडी   वसमानंवर्तीतातथाहिज्ञानदर्शनचारित्रैरूरीतंप्रध्यमानंदवीदयमानोऽयंडीवःसद्बुद्धिप
सादादवहमानकल्पयतियदुतयदिदंज्ञानादित्रयमेतदेवकल्याणपरंपा।   रासंपादकमतिदुर्लभमपिमयाकथंचिदवाप्तं।तदंप्रावीनश्चासावरणदातारकणघटेतोत
दस्याद्युणंविहितंमयापागपिकिंचिदवहातंकर्मत्यानदमानादितमि   तिततश्चायमाविर्भवित्यस्यचिंता।यदुतकथंखनारतसकलकालमविच्छेदेनमयालच्या
तातातऽयमतहानामवाय्यलोसकारणंनिश्चितवानतोऽवध्यस्यात्वंयः   यश्वामीदमधुनाअयशक्तियत्वाबलेआयतसंपद्यतामसमीहितसिद्धिरिति।अथबावासोरम
कसहितयन्नपिमहाराजाद्यसिमातोद्देमियवलेपनदमममात।तायदुत्तायदि।   मांकश्चिद्दागतप्रार्थयिष्यतितितोदेहास्यामिनतरवेत्रसिप्रायएवदिग्मुरपियावकंपवती
क्रमाणस्थिरकालमवतिश्रुतेस्मात्तत्रमंदिरायलोकास्पर्षातक्लेषडत्रयंसाकृतरमास्वायापितरतत्कालप्रविश्चतयातनविकलासपरतश्रुरिलसंतोतततोसावनीपकादि
त्रामिसालयन्नाप्तानकश्चिहिडिदुश्च्यातसमीपसुपतिशुतइति।तथायमपिडीवचिंतयति।यदुतप्रदिमांकश्चिदागतप्रार्थयिष्यतिताताऽदंदासामिनतरावेतसिप्रायएव
दिग्मुरपियावकंपवतीक्रमाणस्थिरकालमवतिष्ठतस्मात्तत्रमंदिरायलोका।स्पर्षातक्लेषडत्रयंसाकृतरमास्वायापितरतत्कालप्रविश्चतयातनविकलाःप्रपन्नःश्रुरिलसंतो
तततोसावनीपकोदिव्यानिसालयन्नाप्तोविद्यातामसगवदवलोकितावज्जमतादृंधर्मसूरिपादानां।नूनमनवरतमस्यवर्त्तीतमामापरिमदस्तुयदयंरत्नत्रयामसुनीलिताममं
नमिलिशतःसद्बुद्धिःश्लाघितोऽदंसमस्तलोकेस्तद्द्वारेण।ततःसएणतयाकिलालोकानामावर्तिदमिति।श्रातामिथ्यासिमानंवितन्वतेनवतियाज्ञंतनिर्गुणस्याप्पिडीता।
सद्विभिःकृतगौरवस्यानतमिगवीतिरीकाऽनेहमावादादरणामनयाकथमयंडीवःसमस्तडघत्यताम्।आत्मनाविस्मयोद्वेप्रगछ्वाततातोऽयंतावप्यतियदिमांविनयप्ररःसरंक

छिदर्वितियाज्ञानादिस्वरूपं प्रज्ञयिष्यति। ततोऽहं तत्रास्मै प्रतिपादयिष्यामि नापरथा। ततस्माद्दृशाकूतविदं वितैनोऽयं रयां समग्रकालमवतिष्ठमाना। ऽत्रामो नीडप्रवचनेन क
थंचित्तद्याविधं प्रकुटकमासाद्य तिायता ऽत्र साध्वात्वर्त्तीत यद्धीवास्मस्मृतएवज्ञानदर्शनचारित्रत्रयं सुंदरमाविभ्रात। निवंविधसंबंधिनस्तुणदृशामपेक्षत्ता। यच्चधुनिवलद्भुक
मीश्वराः सन्मार्गासिवरचित्तदृष्ट्याप्यदद्यापिविशिष्टज्ञानादिरक्षितावियंत। अत्रकेचिद्धीवास्मयद्युष्यप्रभुतद्धीवस्यमंस्वरमपिनिरीक्षत्ता। यतोऽत्र भगवन्मतविद्यातत्तु
रितमामहामतयः समहादिविधनपटवोऽत एवमहात्मानो। यस्यास्मपाणिनस्तज्ञानदर्शनचारित्रत्रयमपिल्हादानयद्विशयाधाभुवंतिनि। तोऽयंद्धीवोऽनासादितमदर्थी
र्थकमात्मरुणात्मकमनुवर्त्तमानश्चिरमप्यासीतानकथंचनप्रांद्वेषु प्रीयादिति। ततस्तदनंतरं यथा ततमस्तुणकेनमासमद्बुद्धिसहितानापायं परिदृष्टा। तयावाकांसदनिगच्छो
पणापूर्वकं तत्रवत्तादीयतामिति। ततोऽसौ तत्रराजकुलघोषयत्नैः आहूतयदुत मदीयंतत्षड्त्रयं तोलाकालातलातात्यवंपर्यटितः। ततस्तस्मात्मूत्कुर्वतः कश्चिन्नघाविधसुच्छ
प्रकृतयाग्रहीतवं। तोऽन्यथाऽनर्महतां महाध्यवायः प्रतिभासते स्मादीलितस्थानकाकारं। ततो निवेदितास्तेन सद्बुद्धेर्वृत्तांतः। तयाभिहितं। भद्र सर्वतारारत्नावंस्मरंतः रत्नेनेलो
कानदमनादरेणावलोकयंति। ततयद्भूतं तेन वत्तादीयमानं तातायदिसा। । द्रष्टुमसमस्तकृतयाहणाभिलाषः। ततोऽयं तदुपाययामामकेत्वतमिपरिस्फुरति। यदुत
निश्चायदं तेषड्क्रयंविशालायांकाष्ठपात्र्यां तत्स्थाम हाराजसदनाद्धि। । तयत्रप्रादाय ममसत्कृतानः प्रदर्पति। तस्मिन्न विस्तृत्यततो विश्रब्धमानामोऽवतिष्ठस्व। कात
चिंतायतोऽज्ञानस्वामिलावाः साक्षरणमनदितिबुद्ध्यातथाकृतं। सावपि। यद्गीघंतिकिंवात्तनयाद्युकोपिसद्गुणः प्रकृष्टस्सदादद्यात। ततोऽनविष्यतितमनोरथप
रिपूर्त्तिरिति। ततः स्वेव समस्तंकृतं तत्रातिः। तथायमपि जीवोऽनाभादित । ज्ञानादि निःकृपपात्रः सद्बुद्धिपर्यालोचनादेवेदं जानीतायदुत नामोनमालंबमानेः परबो
ज्ञानाद्यक्षंतं विश्वंतं पार्यतानवज्ञानादिसंपादनं विद्यायान्यः परमार्थतः पापापकारः संभवति। अत्राप्यसन्मार्गोपि संगरसुकृतोऽनुकांतारपिनस्था विद्धेदनमभिलषतापाणका
रकरणपारणनवित्तश्चतस्यैवस्वरूपयुगणाक्रीवितविकज्ञाता। यतः पापापकारः सम्यक्क्रियमाणो धीरतामपिवर्द्धयति। दीनतामपकर्षयति। उदारचित्ततांविधत्ते। आत्मनरि
तां मासयति। चित्तविमलं विदधति। प्रभुत्वमाविर्भावयति। ततोऽसौ धाइप्रवृत्तवीर्योल्लासः प्राणभृतां महद्दः पापापकारकरणपरः प्रकृष्टोऽनुकांतारप्रकृत्तानरकमणसा
कृतरं समनायविन्नासमासादयति। न तु न स्तः प्रतिपत्तनीति। तदिदमवेत्याप्रयास्यघेयापि ज्ञानादिस्वरूपप्रकाशनं यथाशक्ति प्रवर्त्तितव्यं। न परात्परतमपेक्षणीयमिति। ततो
ऽयंजीवोऽत्र भगवन्मतवर्त्तमानादेशकालादिव्यपेक्ष्यापरोपरस्थानत्प्रवरिभ्रमनमस्ताप्रपंचतकृतं। तथोस्माज्ञानदर्शनचारित्ररूपमार्थप्रतिपादनं। सयंघोषणाचि
इत्याततस्यावकथयतस्मात्प्रभुतद्धीवात्यमंदतरमतयास्तद्युपदिष्टानि ज्ञानादीनि कदाचिद्गृह्णीयुः। यदुत नर्महासमत यामृषामषादा परंज्ञतां धातुनीनामनं स्यात्तस्म
रतां हास्यप्रायः प्रतिभासते। हीलाचित्तस्ताममयं जीवो वाय तु न हीलयंति। मातृपामवगुणानस्तुनरस्थाति। ततोऽयं चिंतयति। कथंपुनरयं ज्ञानाद्युपदेशः सर्वानुपादाका न
विपन्नीतीति। ततः सद्बुद्धिबलादेवदं लक्षयति। यदुत न सा कृतमयादीयमानाय समीपास्तं मस्तलोकानाम्नुपादयतं प्रतिपद्याता तस्मादवंकरिष्यायदुतयात्तेनानिज्ञान २८
दर्शनचारित्राणि भगवन्मतसारभूतानि प्रतिपाद्यानि। तान्यकस्यां ग्रंथपद्धतौ ज्ञेयश्रद्धयानुश्रेयार्थीवित्स्वंते विषयविषयिणोरभेदोपचारहारा प्रवक्ष्याम्यत्तत्सांग्रंथप
इतिमत्रामोनीडप्रवचनतत्प्रकाशनसमर्थं तु तामिः ततस्मथ्यं वर्त्तमानानित्तानि समस्तजनादयाति लवं ति। किंरत्याद्युकस्थापिऽकंतो स्मानिपावतः परिणामस्युः। ततस्तक्र
दीर्भ किंतपर्याप्तमिति। तदिदमवश्याथी तस्मद्धीवतेयस्तुपमितिभवप्रपंचानामकथायथार्यालिक्षनाप्रकृष्टचाष्टार्थ विक्रलतयामुखसमीपाच्च्यादि च्यवच्छेदनकाष्ठपात्रीस्थानी
यातिष्ठितज्ञानदर्शनचारित्रलेषड्कत्रयातत्पिवविश्वाद्यतानत्रेवंस्थितलो सद्याःस्तुयतोपवज्रिरियमत्यर्थितायथातनाविरागेणतथाप्रभुत्त्वकंतरूपड्कत्रयमुपादायय
रागिणः सम्यगुपयुंजाना। ततीतागतामोक्षंदंति। यदुत तत्रतात्पर्यथ्युदीतं तस्मत्यद्यहणागारापकारसंपन्नः। तथा माहूताविभगवद्वलोकनया। वाअसभ्रूकपाद्यश्यादनउत
दनुनाविवर्त्तितसद्बुद्धितयायदस्यां कथायाविरचयिष्यते ज्ञानादित्रयं। तद्याश्येतिव्यद्धीवाद्विषांतद्रागादिभावरोगनिवर्द्दीत्तं सेपक्षुतानरवलु चक्षुरुणाददाषाद्युपदेश्यवाद्याः
पदार्थःस्यार्थमाधातस्यवर्त्तीत। तथाहि। यद्यपियं तु सर्वचाहन्नाःपुरुषः स्यामिसंबंधितमाहारशिक्षाघंतदादशनिवनदु चितपरिज्ञाना यत्रकरयतोन्माद्यांगकल
यति। तथा च्यमावादारविज्ञायस्वंपरिज्ञानं तथ्ययित्येवानवकृतादाप्राणप्रकृपंविरदयति। तघेहापियाजनीयं। तथाहि य्यंज्ञानाद्यपरिष्ठानितापिमयासगवदागमानुमा
रेण निवेदितानि ज्ञानादीनि यस्य यद्यसदायदीयंति। तथा रागादिरुजा। । पद्यामतस्माहूंकरिष्यंत्यवस्वरूपंक्षितात्रषामिति। क्वचित्या। यद्यपिसगवज्जिहांतमध्य
मध्यासीनंमकेकपदमाकर्ण्यमानंनावतः सकलेरागादिरोगजालं। । समुन्मूलयितुं प्रतिष्ठासमर्थास्वाधीनंचतदाकर्मितं नवतो। तथा यद्यपिचिरंतनमहात्म कथो
पनिबद्धकथाप्रबंधश्रवणेनापि संभावनया क्रियमाणेन रागादित्रोटनं। । सुंदरं भवत्यरा। तथाप्यस्वनापायतसंसारसागरं तरीतुकामस्यपरमकरुणाकरमाः।
संतः प्रस्तुतकथाप्रबंधमपिसर्वेविस्तंतः श्रावमर्हंतीति। तादतदवमत । कथानकं प्रायः प्रतिपदमुपनीतं यस्तु नरंतरंतरांकर्त्तेनापनीतं तत्स्थानान्निवास्तु
पारणस्य बुद्धेः रोपत्यक्षकार्यः। भवभेवयुद्दीतमं केतानामुपमाननदर्शनादुपमेयप्रतीतिरत्तपरेदंकथानकमादावाच्चोवार्थमिदं दर्शितमपनयस्तंततोऽद्यां कथायां न नविच्छति
प्रायणनिरूपतयः पद्योत्यासः। सत्रेः कूढतिष्टितानां सुखावतिवत्तदवगतिर्निविच्छतीत्यलमिति विस्तरेण। । ७। । इदमद्धीवर्मपाप्तकृत्यमयानिर्दं यदिदस्तु कुमदः सकलेड़नो
लगातिसं नवमात्रतयादानगादितमात्मनिवाकविचारयितां। । १ निंदात्मनः प्रवचनेपरमः प्रभावो रागादिदोषगणदोष्टमतिविस्तार। प्राकर्मणामतिवजस्य भवप्रपंचः प्र
ख्यापितं सकलमतदिहाद्यपीठे। २ संसार। त्रनिरादिके विचरताद्धीवेन दुःखाकरांदोऽनंदंमतमाप्य दुर्लभतमं ज्ञानादिरत्नत्रयं। लब्धे तत्र विवेकिनादरवता साद्यंमदा
वर्धितत्तद्धिवाद्यकथानकेन भवनामित्येतदावदितं। । ३ इत्युपमितिभवप्रपंचायांकथायां पीठबंधोनाम प्रथमः प्रस्तावः। । ७। । १
श्रीदालाकसुमसरिदाकालप्रतिष्ठातीरनिधिरिवमहामंत्रासविताकल्याणपरंपरा ख्यमालारत्नप्रश्नरणीजिनप्रतीतिप्रत्राज्यवसत्प्रकृष्टप्रमादादद्भःसमरादिव्यकाधवान्
कष्टज्ञोनानि जिनत्रिभुवनेवलब्धश्चाधामसुमाधक्रियेयाप्राणरति दुर्लभामस्तु ऊगतिर्नाम नगरी। सारक्तीदृशी। उत्पत्तिभूमिर्हर्म्मसंमंदिरमर्धप्रबलवः कामस्यकारणं। ।

॥मोहरूपास्थानं महामोहनामा मिति। यस्या मुत्तुंगानि विभ्रमालानि विचित्र कलनकरणानि विविधानि अतिमानाहारित्वात् प्रमादवाद्य मितानि मकरूपाणि। देवकुलानि यस्यां
यातंकान्तव सुखानलूनेनापह सितामर निवासाः ह्रितिपतिभिता द्यानकथुरकलितान रत्नादिवर्षरूपाः पाटकाः। अल्पङ्गतया कुलशीला काराः पाटकरूपरिरूपाः
यस्याश्च मध्यगावर्त्ती दीर्घतिर्यकाकारा विकल्परूपापणपंक्ति निर्विशाडिता महाभयरूपकर्दमबकसंकुलः सुरापप्रसूल्यानुरूप प्रणेलान दुष्ट मंहाविदिहरूपो विपरिमा
र्गः। यस्याश्च निरुद्धादित्यचंद्रादिगतिप्रसरतया नीतः परस्कूलं घनाया मानुषोत्तर पर्वताकारः प्राकारः। तस्मात्परतो यस्यां विस्तीर्णगंभीरा समुद्ररूपा परिखा। यस्यां च स
दाविश्रुभ्रभ्रमितानि लड्डालवनादिरूपाणि नानाकाननानि। यस्यां च सदा विश्रुभ्रभ्रमितानि बकुविधकुंज संघातकुलपूरवाहिन्यो महानदीरूपा महारथ्याः। यस्यां च स
मस्तरथ्यावतारामररज्जु तोलयामा कालादमपुडरूपा ह्याववमहाराजमार्गयि यस्यां च महाराजमार्गविवरज्ञांनि डंबरही पधनकीरवंड पुष्करवरह्रीपाईरूपाणि। यस्यां च
लोकस्य रवद्धतवः समुचितस्थानस्थायिनः कल्पद्रुमरूपा चुर्या संस्थातांतरीय पतयइति। अपिच। यस्याः कः कोटिडिंभाप्रियुणमेलारागोरवं। शक्रो वर्ष्मयिवं लोक
नगर्याः किस्मुमाहशः॥१ यस्यां तीर्थकृतां नंताश्चक्रिकंशावश्चविशणाः। संज्ञा ताः संडानिष्टांत संजायंत द्यापिकेरन॥२ यावद सर्वअग्रसूबाला कल्ला कानारपित्रा
अनंतगुणसंपन्ना दुर्लभ नैव गीयते॥३ अश्चावर्त्तपसुस्थान सृष्टिं द्विश्रांत डंतवः पापाः रवदविनादनलपतंतयत्र निर्झति॥४ विनीताः सुशायादक्षायस्यां धन्य
नमानराः। सधर्मामप्रहाया न्याग्ननं चित्तमिकुर्वत॥५ यस्यां नार्यः सदा नार्यकार्यविवर्जिन नपराः। शणसाहुः सदा धर्मज्ञानंतु परमुपासते॥६ किं चात्र बहु
ना क्लिनवस्तुना कृष्णगात्रायतच्च्यं निवसतां मच्छकरूपं सांयत्रोपपद्य। ता॥७ साकिरत्नाकरेः प्रमाम्भा विद्याभूमिरूपमा। साम्प्रोनयतानंदा सादुःखाघवि
नाशिका॥८ समारिक्ता स्थूर्य भूमिष्ठा सा विशालघन भविता। सा सुनीड समाकीर्मा सा सुश्रावकभूषणा॥९ सा जितंतंडा निषेकाहितापिता रविलमहकासा पवर्यपिनद्यानो
संसारायत्र पालिनां। १० डीबाडीनवसघासुरयपापाद्याः संतितति वाञ्छयं विचारः पायगतस्थामवता। विशाष्टनः॥११ यत्रच्छामपि संधापात गर्भपि सुरूपो धर्मः। नयुन्यत
गुणोऽलौकिकासाधन्य इति नण्यतां॥१२ तां विमुच्यमलोकोपिस्थानमस्त्रीदमानवाः। संप्राय द्वाजायत पुरुषार्थविजयो यं॥१३ तत्र्योयमनुजगतो न गगं पित्रोत्तलबलपराक्रमः स्व
वीर्याक्रीतत्त्ववत्त्रयः शक्रादिदिनरवतिद्वतशक्तिप्रसरः कर्मपरिणामा नाम महानरेंद्रः॥१ यानीतिशास्त्रसुलंघ्यं प्रतापेकरसः सदा। गुणश्रोणि रगासर्वविलोकयति
द्विलयाः॥२ निर्दया निरनुक्रोशाः सर्वविद्यासुदक्षिणः। सर्वज्ञ मनो दंडपातयत्यनपेक्षया॥३ स च क्लिविधियानुशाला लाभादिप्रद्वत्तिः नाटकेषु परां काष्ठां प्राप्तोऽयंत
विचक्षणः॥४ नास्मिमहोक्षगान्योमामतिमदविह्वलः। सरागापट्टवेजकर्णविधताय निक्रविवत॥५ ततो द्वात्स्य परालोकाननानाकारविडंबनैः। सर्वनिविडवयन्युवेनादि
यत्यात्मानात्पत्तः॥६ हतविलाकामदोंतापिप्रताप्य महक्षिपक लस्य यस्य दासावकिन नुसर्वं प्रकुर्वित॥७ ततश्च॥ कांश्चिन्नारकरूपेणाक्रान्तावेदनातुरान। नरयित्वात्म
नः प्रीतिमत्यमानाम कर्मउत्ता॥८ यथायथा महादुःखैर्विह्वलाः प्रानदीक्षन्ते। तथा तथा मनः सुखाधिकूच्छ सत्येषतापनः॥९ कांश्चित्तुर्वहुराहुदीमक्षचवनेनापितां। मय

30

विह्वलांश्चित्राचाराज्ञानिर्देशाकारकान्॥ अपरांस्तिर्यगाकारं गृहीत्वा रंगभूमिषु। कृषंनाटकं चरंमेमम चित्तप्रमोदकं॥ ततश्च॥ काकरासभमार्जारमु
षकाकारधारकाः। सिंहचित्रकशार्दूलमृगगवपविडंबकाः॥ गोडाश्चबलीवर्दकपोतनपनरूपिणः। मुक्कापिपीलिकाकीटमत्कुणाकारधारिणः॥ अनंतरू
पा स्विर्यचो भुवा न खिन्ना मोदनं। तनाटकं महाहाष्यकारणं नाटयंतितं॥ कक्कुवामननसकांधरद्वधिर्यसंगतः। नथान्यमान्धायैः पात्रैर्नाटकं नाटयत्यसौ॥
इष्याशोकजयास्पदैवतवषविद्वेषकैः। विद्दितं नाटकं इष्टा मनुष्वावतनडायतां॥ तथा यायप्रत्याख्याना सोपनस्था नवसुंधरैः। आकारेत्योजयत्याबलेन
कान्नाटककामप्यां॥ विकंद्यमानास्मितन प्राणिनः प्रनविह्वना। ज्ञानारमाल्मनः कंचिन्नलभंतकदाचन॥ सक्षिविज्ञापनातीतः अतंत्रो यत्रिकीर्षति। तत्करो
त्यपवक्तनापिनतिविहानिवर्त्तने॥ ततश्च॥ कश्चिदिष्टवियोगार्तं कंचिच्छंगमसुंदरं। कंचिद्रोगभराक्रांतं कंचिद्दारिद्र्यदूषितं॥ कंचिदापत्तितानेकमन्न
संघातदारुणं॥ कंचित्पुनस्तुमहानंदमनोहरं॥ विलंघ्यकुल मर्यादिां प्रधनकुलपुत्रकैः। अनार्यकार्यकारिणा कंचिद्दर्शितविस्मयं॥ क
श्चिद्गुरुकपत्नीरां संचक्रिः कुलटाराणोश नीचगामिनिशाव। इथं इंसं कालाकृत्वैः॥ कंचित्कृतरमकारं मुद्राक्रिदच्छिदुतसिः स्था
गामाद्वीक्ष्य क्रियामकूपाषंडमंडलैः॥ नादर्षं विधवर्त्तांतप निबद्ध मनाकुलः। संसारनाटकं चित्रं नाटयत्यवलीलया॥ रागाद्यपाति
धनाहा सुरलोनतन्नायकादुष्टा निसंधिनामात्र तत्याराज्ञ स्फालको मतः॥ मानकोधदिनामानो गायनाः कलकंठकाः। निद्रा माहा
लिभनस्मुस्त्रधरः प्रवर्तकः॥ रागारिलापसंज्ञात्रनंदीमंगलपाठकः॥ अनेकविब्बोककरक्कामनामा विहषकः॥ कृष्णादिलश्यानामानाव
काः पात्रमंडनाः। यामिः प्रविश्य पात्राणां न पष्ठ्य वक्षयकं॥ भयादिसंज्ञा विक्रियाः कंशिकास्त्रनाटके। लोकाकाशोदरनाम विशालारंगभूमिका॥ सु
कलाः कंधमामाः शापापथकरसंचयाः। इहं समयसामग्रीयुक्तनाटकपेटक। नानापाश्वपराश्चर्यासवर्त्ता लोकविडंबना। अपरापरूपेण कुर्वाणा सो
प्रामोद्वाना॥ किं वा च बहुजनाक्तेन नास्ति तद्दस्तु किंचन। यदा सौ मनमालीलं नकरोति महाभूप॥ तस्यास्त्येवं द्रुतस्थविगंडगलितवनद्भिन्नइव सर्वत्रा
सवलितप्रसरतयात्यग्रचरया विचरतो यथालिरूपचित्तकारिणः कर्म्मपरिणाम महाभूपतेः समस्तांतःपुरतिलकभूता कुलक्रमागता वशारवकी
शारदकौमुदीमिव कुमुदिनी। कुमुदिनीमिव कमलिनी। कमलिनीमिव कलहंसिका। कलहंसिकामिव राजहंसिका वल्लीनां नियति यद्दच्छा
प्रकृतीनां देवीनां मध्ये निजरूपलावण्यवर्णविज्ञानविलासमलामादि गुणैरमणीयत्वेन प्रधानतमा कालपरिणतिर्नाम महादेवी॥ सा च ना

स्पष्टपतद्ग्रंङ्गी।विस्मिवात्यंतवल्लभात्रात्मीयचित्तवृत्तिरिवसर्वकार्येषुयत्कृतप्रमाणासुमंत्रिसंदतिरिवस्वयमपि।किंचकुर्वता।तेनपृथुप्रथासुमि
त्रसंततिरिवविश्वासस्थानं।किंबहुनामहाराजस्त्वंदितस्त्रभसकलमविराज्यमिति।अतएवयं।द्विकाभिधरााधारारतिमिवमकरध्वजालक्ष्मीमिव
केशवःपार्वतीमिवत्रिनयनस्तांकालपरिणतिमहादेवीमकर्मपरिणामामहानरेश्वराविरहकातरतयानकदाचिदकाकिनीविरहयति।किं
दिसर्वत्रगर्छ्सिपृच्छ्यात्मसंनिदितांधारयति।सापिवृद्धदमन्त्ररक्तान्तरीरिमद्वचनंपतिकूलयति।परस्पराचकूलतयाद्वितंपत्रोःप्रमतिरंतरंसं
पद्यते।नान्यथा।नतस्यावर्तमानयोस्तयोर्गर्हितिरुदमागतंप्रेमाविच्छिन्नात्तद्वियलनाशंका।तत्रश्चासौकालपरिणतिर्युक्तितयामहाराजस्य
मादष्यामादकारिनयामहायोवनस्थलत्तयास्त्रीहृदयस्त्रयंचलतयातत्रलाचानांकूटस्थलदृत्तयातयाविधविडंबनस्यसर्वत्रलप्रथमस्थं
प्रतवामीतिमन्यमानासुक्तामुपमदुःप्रमादिनिःशरीरभूतानिः। प्रियमखीनिःपरिवेष्टितासमयावलिकामुहूर्त्तप्रहरदिनाहोरात्रपक्षमासर्त्तु
यनसंवत्सरयुगपल्योपमसागरोपमावसर्पिण्युत्सर्पिणी सुद्गलपरावर्त्तादिनापरिकरेण विविधकार्यकरणक्षमाभिलाक्षःदेरिति।
संज्ञातास्त्रिकाभिन्नवकर्मपरिणामम्हाराजएवस्थिता। चित्रेसंसारनाटकेतामेवराज्ञानिकाटापविष्टासतीमादंकारमेवंमित्र
यतियदुतयान्यमानिर्यानिडक्निकायवदितानिपात्राणि। निष्ठिंतिमहदनेननिर्गक्षतत्र्शीघ्रमतानि।निर्गतानिवाणगतकदितयापार्श्वाणि
गृहीत्वमातुःस्तनं।पुनर्धूलिधूसराणिरंगंमुखा।पुनर्लब्धमानानिप दिपादपरिस्खलंत्रा।कुर्वंत्रपुनरपुरीपविमर्दनबीजसमात्मानं।पुनरतिक्रांतबाल्यं
तानिधारयंत्रकुमारतां।कीडंत्रनानाविधर्क्रीडाविलासैः।अभ्यस्यंतुसकलकलाकलापकौशल्यं।पुनरतिलंघितकुमारभावान्यभ्यस्यंतुतारुण्यं
दर्शयंत्रमन्मथगृहप्रवेशानुसारणसकलविवेकिलोकदास्यकारिणा।अपेक्षितनिष्कलकलंकाद्यपायातकटाक्षविक्षेपादिमारानंतानर्थ
कारविलासलासविभ्रमपानितिप्रवर्त्तितापारदार्यादिषुनार्यकार्येषु।पुनस्तारुण्यततारुण्यानिष्ठीकुर्वंत्रमध्यमवयस्त्वं।पकटयंत्रमत्तबुद्धिपौरुषपराक्रमे
मपकर्षिततरतिवीतमध्यमवयोभावानिसंश्रयंत्रराकांडीमतीं।दर्शयंत्रवलीपलितांगभंगकरणविकलत्वमलडंबालाविलशरीरतां।समाचरंत्रवि
परीतस्वभावतां।पुनर्श्वकलितसकलक्रीडितभावानिदर्शयागमनाटयंत्रमृतरूपतां।ततःपुनःप्रविशंत्रत्यामिडक्वनिकायांतरे।अन्यन्यवंत्रत्रगर्भे
कलमलंतगतानिविविधदुःखानि।पुनर्निधनिर्गच्छंत्ररूपांतरमुपादायकुर्वत्रेवमनंतवाराःप्रवेशनिर्गमनं।तादवंमाकालपरिणतिमहादेवीत्त

31

पीसंसारनाटकोसगतिनांसमस्तपात्राणामवस्थितिरूपेणरूपामपासिऊनदयाति।किंतर्हिक्षणरूपार्पकारिणितान्यपरापररूपेणपरावर्त्तयति।किंचतत्पात्रत्रवो
यानरूपकरणानिअवधानलस्कंधनामानिश्चर्मारव्यानिनान्यतिचपलस्वभावतयामात्मनःपरत्वंदर्शयंतीरूपणरूपणपरापररूपेणनाटयति।तानिचपात्राणि
किंक्रियातनत्रराजाणपत्र्यासत्रावर्त्तीनवान्यासिकश्चिदात्मानामापनापायइतिविचिंत्यनिर्मितकानिसंतियथासाकालपरिणतिराज्ञापयति।तथातथानानाका
रमात्मानंविडंबयंतीति।किंचकर्मपरिणामादपिसकाशासाकालपरिणतिरात्मनमधिकतरंप्रभावमाविदयत्यत्वस्वचरितेमतथाहिकर्मपरिणामस्यसंसा
रनाटकांतर्गतित्रतरकंउसंतानाउपरापररूपकरणगोचरपत्रप्रलापांतस्याःपुनःकालपरिणतेःसंसारनाटकच्यतिकरातीतरूपेष्वपिनिर्वृतिनगरीनि
सिलोकेवरूपणेत्रअवगाधरावस्त्राकरणाचार्येसमाख्यवात्ततःसासंज्ञातात्रकाकिंनकृर्यादितिनिदवमनवरतत्रत्रतनपरमाद्भुतभूतनतननाटके
नायात्मेवीनापयोविलोकितनसंयोद्देवीचपयोपद्यानमनःप्रमा दःनतदवनिमवतोस्त्रराज्यफलमवबुध्यतेति।तयापृतिहृतोरवमन्यदा
भिष्ठिता।सदर्शवीन्त्रराजानं।मादवीतमवोचत।।उक्तंच।। धनाकष्टंपीतंयत्पयमंडसा।।मानितंयन्मयामानंसामानंक्रीडितं।।
स्पतत्रयंलोकेयस्तानाप्तादितारसः।यावंसमस्तकल्याणं यस्मादाहृतपादयोः।।इदंसूत्रमपत्रलोकेयत्राप्रसुंदरं।किंतय
र्वदविस्मयानाथ्यापिवीक्षितं।।यदितत्त्वपादानांप्रसादादव डायते।।ततामिडीवितंश्राद्यमन्यत्राडीवितंतथा।।नरपतिरुवाच।।सु
साक्षदितंदविगरतामद्यसपदः।।ममदुःखस्पयौदयावृत्तिंसर्व कर्मीस।।किंच।।नविषादात्रकर्त्तव्यादयागस्मात्स्वराडा।।आचयारकवित्तं
त्रतरङ्गायतरक्षर्वे।।कालपरिणतिरुवाच।।सारुवादतिंतनाथविडितामदनुग्रहः।।भविष्यतीत्तमावदंबद्वायंपरिर्यमया।।आनंदकलमसंक्लिष्टविक्र
नततनया।।ततःसंज्ञातविश्रंभासाताषासमपद्यत।।अनादापष्ठिमयासरक्तन्याःक्षयंगता।।स्त्रैकमलपत्राक्षीत्वद्धेवंसाद्यद्धध्यतावदाननवपिशासम
डायततिगतिसतःनीतःकुनापिमित्रेणनरःसर्वांगसुंदरः।।ताताद्विविषादाद्वितंदंतीरसमस्थिता।।तंभूयत्रनरनाथायसाच्चर्कुविचक्षणा।।नरपतिरुवा
च।।स्पस्मयास्यफलंदविसमसेतमिनामता।नविषादकृत्तमःपुत्रसवानंदविधायकः।।कवलंतविरंगादतावकसततविधाति।धर्मस्वरिसोयुद्दःश्रात्रीमि
त्रिंकरिपाति।।कालपरिणतिरुवाच।।डायतांपत्रकस्मावत्यार्यश्रेत्रमातेवमाकारा।अवाप्तततकोयत्रदयततःपरं।।ततश्चाविरपुत्रलसंवहंताःप्रमादतःअत्र
मासत्रनीयस्माःसंडातायंनरोत्तमः।।अत्तयंसर्वमतश्चाःसर्वादिसाधनेतथा।।ज्ञानंयत्रानस्वात्परात्थिरच्छामियत्वेत्रया।।नथाविधविकल्पंतंनिवय

डाक्टर भाऊदाजी इत्यस्य स्मारकम्
DR. BHAU DAJI MEMORIAL

डाक्टर भाऊदाजी इत्यस्य स्मारकम्
DR. BHAU DAJI MEMORIAL

वरम् सुरा। मं अस्मिन् ततो जाता स्थविरेतदनुज्ञया॥ अथ मंत्रीश्वरः कालेन सुज्ञातिसुंदरो नृपः। सादरं कंठस्थं स्मृता सर्वलक्षणसंयुतौ॥ ततः समं प्रमुपगम्य
निवदितं दारकस्य जन्म नरपतये प्रियनिवेदिका सिक्षनया हा सदा क्रिया। दत्तं ततः तु हर्षितो नरकं संपाद्य मनोरथं ममवस्थितं रमसवतात छमानार
द्या प्रिकं पारितो पिकं दानं दत्त्वा आनंदपूर्वं कारित उत्सवं तदेहदेश्म जिनमहिमानं ममाद्यः। यदुत लोभो महत्तमा देवी पुत्रजन्मा लक्षदक्षसु द्विगुणा घोषा
णा पूर्वकं दद धर्मनपे द्विसत मारमारिवारणमिमहादानानि। पुत्रजन्मकृत्यं कृत्वा संमानय नृपरिजनं पूरयत्वाणयिजनानां मानयन बंधनागारे वादय
ता नंद मर्दलसंदोहं नृत्यत य प्रमुदा मत्तयाः पिवत पानं। सर्व दर्शयित जनं। मा हि ह्रीत स्थिंग सुत दंडं आस्था मयत नि ताला कं वसं पुरु पुमु
स्थितः समस्ताः प्रजाः। नास्ति कस्यचिदपराधं गं प्रपीतितः ततो यदाज्ञापयति देवः इति विनयनतोत्तमांगैः प्रतिपाद्य संपादितं तदाज्ञा शासनं। मदनमे
निर्वर्तितो प्रमोदजनसमकारकारी जन्मदिनमहोत्सवः। प्रतिष्ठापितं मत्सुचित कालदारकस्य नरनाथेन सुविनेन वेणपर्यालोच्य यतो ऽस्य गर्भगतविचार
कालजननी संयोगसुंदरं तरं वै प्रवदनं मपवितं तेस्तुवती॥ तातास्य तत्र तनस्य सकबडतिनामा ततः सदा कस्यचिदेवी राजा नसुवाच। देवा
क्षम प्रियपुत्रकस्य किं चिन्ता मकर्त्तमिज्जिल पामि। तदनुज्ञानातु। दवइति नृपतिरा दादित्रिकः कल्याणाणि विविधा अविधीयतां समीहित मि
ति। ततः स्नायात्कं यतो ऽयमहं समम कुशलकर्मकरणपटुः। पाति नीमं तिरः स्नाता स्नात तस्मतितित्यतिष्ठनं। तातारहा स्नीर खंड क्षपकं
स्यामतहृत्वी कोशलनं संप्रयुक्तः। यत्र य पुरुषस्य सतः सुमतिरित्यसि अनंतरमिति कृपाणः परितोषमणगतो राजा चितिश्रेष्ठं चेतनामकरणमहामह
कारयामास। इतश्चास्मिन्स्यामवसमनुज्ञाता तानगर्यामि सदी तसंकेतानामत्राल्पाणि। सा जन्तवाद नरपति पुत्रजन्मनामकरणावृत्तांतमवगम्य सर्वी प्र
ताद् प्रियसखिप्रज्ञा विशाले। परपय नूयते महा श्चर्यं लाकाय यथा सा कालपरिणतिर्महादेवी नृयपुरुष नामा संदारकं प्रसूता इति। ततः प्रज्ञाविशाल
याकं प्रियसखि किमत्राश्चर्यं। अयदी तसंकेतोवाच। यतो मया वक्ष्यितमासीत्। किलिपकर्मपरिणामा महाराजो निर्बीजः पुरुषस्तत्। इयमपि काल
परिणतिर्महादेवी वंध्येति। इदानीं पुनरनयोः वत्स्त्रोत्पत्तिः श्रूयते इति महदाश्चर्यं प्रज्ञाविशालाह। अयि मुग्धे मध्यमयदीतसंकेताभिः यतो न विज्ञा
तस्तया परमार्थः। अयं हि राजा अविवेकादिति। निर्मितिर तित्यक्त बीज इति मायुष्म दुर्जनत्वात् दोष इति कुत्ता निर्बीज इति परख्यापितो लोके। इयम
पि महादेवी अनंतात्प्रजाजननी तथापि दुर्जनत्वादेव नयादेव तेन तं रवमं विनिर्बंधस्थिति लोके परख्यापिता न याति यावत्तः कचित्

कचित् कृतवाजायंते। तथा सर्वामामता त्वदेवी स्वपरमवीर्ययुक्तस्तया परमार्थाता जननी जनको अन्यस्य किं न इह दृष्टं संतानं कचिदपि प्रियसख्या अन
त्यानंतं कं पण्णतोर्यस्माश्चान्तं यदुत राजा सम समस्तपात्राणि यत्रसुस्थानारकतिर्यग्नरामरगतिलक्षणसंसारांतर्गतानां कायानिलकुत्त्वजवहंतद्भपे
णानाटयति महादेवीयत्नसेषामवमस्या राजजनितनानारूपाणां समस्तपात्राणा गलविसृज्ञितबाल कुमारतरुणमध्यमजराजीर्णमृतमरण जिसविहि
पुनिः कांताकिरूपाणि नं तनवारः कारयतीति। अगृहीतसंकेताह प्रियसखि यदि तमतस्मया किं तु यदि नाम कर्मपरिणाम स्वराजः समस्तपात्राणा वर्तने
सामर्थ्यं कालपरिणतिर्वा महादेव्या स्तेषामेवापरापरावस्थाकरणप्रालिंसिः किमतो वर्तवान्। यदि जननीजनकत्वं संभवति। प्रज्ञाविशालाह। अपि प्रियव
यस्ये त्यं तमुग्धासि। यतो गोरवीदाईकिंचिदमवबुद्ध्यतां। भवनः परिस्फुटमपि कथमा तन्न जानीषे यतः संसारे परमार्थतो नाटकं तत्स्य चायोहं
नका नीजनका वतः परमार्थतः सर्वस्य जननी जनका विति। अगृहीतसंकेताह प्रियसखि यदि समस्त जगतो जननीजनकायादेवी रूपाया दे
व्यावंध्या वेतुत्वं प्रख्यापितं बीजवत्वं दुर्जनस्य दोषसंतापादविवेकादिनिर्मितिभिः परख्यापितं लोके तत्किमित्यपुनाऽयं संबन्धकथो ऽनयोः पुत्र
तयामहामादा संवकलकालनपकाउ तत इति प्रज्ञाविशालाह समाकर्णया स्य प्रकाशं नियकारणं। अस्ति सद्धामवनगरं सिद्ध
म तत्रवादीसमस्त संघात द्वितकारी सर्वलोकप्रख्यातवादी। अनयोश्च कालपरिणतिकर्मपरिणामयार्दे वीरूपायाः समस्त हरदस्यस्यानुष्ठा
त्यं तत्सदृशः सदागमो नामपरमपुरुषः। अधियतन मार्ह मिमघर नासमयान्यदाहे शामयामदर्शः। उपशो निर्बंधनदर्शकारणं। ततोऽकमाकर्णि
यतादयदि क्रत्वहले। यं कालपरिणतिर्महादेवी अनयोरस्मि विज्ञापितो राजा यदुत निर्बीजा मत्मनोरमात्मनालीकवंध्या वा दतोऽयतो ऽस्मत्
नापत्यापि दुर्जनत्वदुद्दोष नयादविवेकादि निर्मितिभिः र्विधापितिपरख्यापिता लोके मामैवापत्यान्युत्पन्नानि पद्मत्यागीयते। ततोऽयं पुत्रजन्मनिमित्त
नगरं कृत्यागन्यायः। तदिदं वंध्यस्ताव लक्षणं ममायशः कलंकं क्षालयितुमर्हति देवः। ततो नृपेणाकं देविममापि निर्बीजतया समाना मतता। कव
लंधीरानवाल बामया अयश पंकक्षालनापायः। देवाह। कृतमासोपस्थित्या। देवि अयं चेमवसमनुज्ञाता मदा राजधन्या वर्द्धमानया नवत्यामंत्रि
मंत्रिमं तुलवदनमनोपन्यस्य प्रकाशतां। प्रथमतः पुरुषस्य जन्म कियतां महानंदकलत्र स्थिरकाल शरमणावाया निर्बीजत्वं वंध्यत्वं लक्षणमयशः
कलंकं क्षालितं भविष्यति इति। ततः सा तामस्या पतिपन्नं महाराजवचनं। कृतं च यथालोचितं तानां। ततः प्रज्ञाविशालायायं संपुरुषो जातः समया

तं तव ब्रह्मचा । अद्य इत्थं मां तामात्मानं सफलमेव गच्छामीत्यतो दृष्टिपथं गतेऽइति । ततो मायामंजर्या आसनं तदर्थं कारितं । तदयमासनकारणेन तत्र उपविष्टा
वीरूपवता तया अवकाशितेऽइति । अथ दृष्टीनमंजरिकया उक्तं । साधु वयस्य साधु सुंदर मां रक्ष्यातं न वत्स्यामि । नामि तामसंदिग्धा । यथा रामेवा मीषू प्रगतं च्छाम हा
दृमायेसमाकर्णिता लोकप्रवादः । तथा दिवीरूपयोः ज्ञातिमवायशः कलंकमेव गच्छामि । प्रज्ञाविशालयोक्तं । किमाकर्णितं प्रियसख्या । तयोक्तं दृष्ट
ष्ट्वा मया तत्र लोकमध्ये सुंदरनाकारः पुरुषः । सरस विनयं वहन् परमदर्शनैः । नगवनयरांगढा रकोडा । नः सकीदृशगुणो न विष्यतीति । ततो
क्तं । नहाः शृणुतममस्मगुणानारनाडनामथवर्द्धमानः कालकामेण न विष्यतीति । अतो न ज्ञातं कथं तस्य मारगुणाः कथयितुं कथिता अपि न पायंति । अथ धार
यितुं । तथापि लगाहे ज्ञातः कथयामि । न विष्यत्यपि निदर्शनं रूपस्य तिलत्यायाया वनस्य मंदिरं लावण्यस्य । हस्तांतः प्रश्रयस्य मदनं गांजीर्यस्य आलयाविद्
ज्ञानस्य आकरोदाक्षिण्यस्य । उत्पत्तिभूमिर्दीश्च्यस्य । इयन्नापरि । छिदः स्थैर्यस्य । — — — इत्यादि ज्ञातेगावरोलक्ष्मयाः । उदाहरणं विष्ययः प्रागल्भ्य
स्य । मज्ञात्वा ह्रितिस्मृतिश्रद्धा विविदिषादि सुंदरीणामिति । अन्यच्च । निकृतवान्यस्मिन् ज्ञातलकमतया बालकालवृत्तमाता । यं न त्व विष्यति कलि
प्रियः । दर्शयिष्यति काले अस्मलतां । समान विष्यति गुरु विनयं प्र । कदर्थयिष्यति धर्मस्थितिरागं । न करिष्यति लालनां विषयेषु । विडंबयिष्यति कामको
धादि कमीन्तरमरिषड्वर्गं । नंदयिष्यति बंधून् विद्वानीति । तत्सदा । करिष्यति यं मद्दर्शयिष्यति गात्रं निरीक्ष्यमाणो रसिकितं मदाविषमशीलतया स
मस्तजन विडंबना । दृष्टं तयाकालपरिणत्या कर्मपरिणाममनास्वदाम । कं सुंदरमायगिते । यदा सोऽस्मत्यां मकलदशविरत्या तायां मनुडगातो नगर्यामिषत
श्च पुरुषः सुमति ईनितः । कालितान्येत न ननान्योमात्मनः समस्तगुणसिंहासनं वरदायगाभिनि मदिदं समस्तमवद्धितचितयामयाकामितो तत एवं संज्ञातो
ममन मिवितर्कः । कथं पुनरनपत्य तयापि सिद्दायार्द्दवीरूपयोः पुत्रत्वानि । काबाणपुरुषः सर्वज्ञाविष्टकालवादिनी राजद्वारकवन्नकथ्यतां ममत्वां
कथयतीति । ननु अहं तिसमयाप्रियमखीमनहूयमपि प्रणयिष्यामि । कश्चालाधिसामर्द्धद्वं तानी । तत्रापनीता नवन्यापत्रमः संपदः । संयतमहिलीयमपनय
ष्टुमवती । प्रज्ञाविशालयोक्तं । वयस्य कार्यहारणाद्देमवगच्छामि । सा व ममपरिचितः प्रकर्षपुरुषः सदागमनामा । नदा सज्ञाणां । वालोकिता नवन्या । यतः स प
वातीतानागतवर्तमानकालवर्तिनां भावानां करतलगतामलकमिव प्रतिपादयितुं प्रतिष्ठानः परः । केवलं न तेषां परत्र मादनशक्तिरस्ति । मुकादिसवारोपिश्च
कृपणी यता विद्यांते तस्यां ममनुडगातो नगर्यामन्यपिता हत्या अस्ति निवोधयनिमनः पर्यायः केवलनामानस्य वारः परमपुरुषः । केवलं न तेषां परत्र संप्रतिपाद

नशक्तिरस्ति । मुकादिततत्वज्ञानाधि पिण्ड रूपेण । तेषामपिपूरूपं मनःपुरुषवेष्टितमवलंबमानः परस्योपकाराय नक्ष्य मनितयालोकमममकामयपवसदागमामन
गवान् कीर्त्तयति । अथ दृष्टीनमंजरिकयोक्तं । वयस्य किं पुनः कारणं मपहारकाः सदागमस्यांतं तव ब्रह्मन । किं वितर्कामनात्मानमयं सफलमवगच्छतीति प
श्यात्मैव गच्छामि । प्रज्ञाविशालयोक्तं । णवहिमद्दापुरुषतया सततं परोपकारकरणपरायणः समस्तं दृष्टं पुरुषोत्तमास्य रत्नं वा केवलं मतपविष्टः प्राणि
नानास्य वचनवर्त्तीता । तद्विनलकायं तिवराकायदर्शनस्य भगवतामाद्द्वात्म्येन तासामस्याद्दितस्य पद्दिशंतमप्यनं सदागमं किंचिद्दूपयंति । किंचिदपकर्षयंति । किं
चिदुपहसंति । किंचिदुपदेशाकरणशक्तिमात्मानादीपयंति । किंचिद्दूषनाद्दूरत एव वर्जयंति । किंचिद्ध्वतावरुधियाशंकंते । किंचिद्दूषनमादितापवनावत्त
थ्यंते । किंचिद्दूषनं श्रुतमपि न रोचयंति । किंचिच्छ्रद्धापितमपि नानुतिष्ठंति । किंचिदनुष्ठानमधिकृतमपि पुनः शिथिलयंति । ततस्तेषां स्वस्य मम्यक्संप
त्यतमराणकारकरणलक्षणासमीहितसिद्धिः । तातायमनयासत तं पालितानामभवत्तयागादपुद्धि जितः । निवास वहिस ऋजुरूणामपिनिः फलतयाकु
पात्रागाद्रामदाप्रयासं स्थितारवदाद्देयं राजद्वारको स्वस्य पुरुषः मन्नपियदि पुमतिः स्याद्वेतो न पात्र
तां लभते । अथं त्रावा जद्दारकोयतः सुमतिरतः पात्रभूततावतिकृत्वा सुपात्रसदागमस्यांतं नव ब्रह्मनः । अनाख्यायं सदागमामान्यते । यता स्वद्दारकास्य एव पत
याजनकत्वाद्वनसुंदरः कर्मपरिणामः । जननीत्वादेव चानुकूला । कालपरिणतिः । ततोऽयं विमुक्तबाललावः सुंदरतया निकृष्टलावस्य प्रधानमन्वत
यकल्याणपारंपर्यस्य भाजनं भविष्यतीति तया पवंविध पुरुषाणां महर्षिनमस्यामात्मापलत्यनियामनास्यलविषयातिमनसा एवं विधवितर्कः । यथा सुंदरोऽयं मनुजगतिनगरी ।
यमस्मा मदसदागमः परम पुरुषः प्रतिवसति । ममाप्यस्मिन्नुपायेणोत्याप्तता कावितवाविधा । यया तमसं हमीलनकः संपन्नः । ततो मुंपरमपुरुषं विनययनाराध्य
मासंबंधिज्ञानमस्य सम्यामि । तातो अहं कुलवाजननीजनकायाः सोयं समर्पितानवि मयति । मंगमेव शोध्यामि ततो अहमस्य संकामितनिजज्ञानः कृतकृत्या
नविष्यामीति बुद्ध्यायंसदागमोऽस्मा सुमतिरस्मित्तुपुरुषयमनुजन्मना सफलमात्मानमवगच्छतीत्यत एव संज्ञात परितोषतया जानसमस्तं राजदारकयुगान
घवमयति । अथ दृष्टीनमंजरिकयोक्तं । प्रियसखि किं पुनरस्य भगवतः सदागमस्य माद्दात्म्यं । यदत्तपापिष्ट मज्ञानाव बुध्यंते । अनवबुध्यमाना अवना स्ववन
न वर्त्तीता इति । प्रज्ञाविशालयोक्तं । वयस्य समाकर्णय । यत्र एव सर्वज्ञानिवारितशक्तिः परः कर्मपरिणामो महाराजो यत्प्रच्छेदयामं मारनाटक

मावर्त्तयमानः स सर्वमीश्वरान्दरिद्रयति। मूर्खान्कुरूपयति। पंडितान्मूर्खयति। श्रीमतः क्लीबयति। मानिनो दीनयति। तिरश्चो नारकयति। नारकान्मनुष्यय-
ति। मनुष्यान्देवयति। देवान्पशुभावमानयति। नारं रूमपि कीटयति। चक्रवर्त्तिनमपि द्रमकयति। दरिद्रान्नाथश्वरादिभावान्प्रापयति। किं बहुना। यच्च
भूंभावपरावर्त्तैर्विदधानोऽनंतकविम्बतिदन्यात। अयमपरश्च लोकवतः सदागमस्य संबंधिनो निधानादपि बलिति गंधदीपलोयते। तथाहि तावदयं कर्म
परिणाम एतान्समस्तलोकान्संसारनाटकविडंबनया विडंबयति। यावदयं सदागमो लगवानत्कं कारयति। यद्विधुनरेष झंकारयेत् तात्तान्यातिरे
कथमस्तसमस्तगाढमहामकरसंघाहकानरनरक्वाणान्मूयमेव समस्तानपि संवित। मा पितास्थाननमन्नाममुष्मादनंतः प्राणिनः। अगृहीतसंकेतयोक्तं
तत्किमिति न दृष्टं। तात पञ्चाविशालाह। अस्ति कर्मपरिणाममहाराजस्तु नकेन त्रिकांता निर्वृतिनामनगरी। तत्रासौ सदागमझंकारणं कर्मपरिणाममहत
वंतमात्मन्यप्रलम्बमानोचितावयं सदागमाननिमज्ञाकर्मपरिणा- मश्चिरमिपादद्वानद्वारेणोद्दीयतस्यां गच्छति। गताश्च तत्रासौ मकलकालं समस्ता
पद्रवसमरहिताः परमसुखिनस्तिष्ठंति। तेन कारणेनात्र नष्टह रूपं तत्। अगृहीतसंकेतयोक्तं। यद्येवं किमित्येष सर्वलोकान्नेतां मारयति। क
दर्थितानद्यात्नवराकाः सार्वपानेनाति विषम शीलनयाकर्मपरि- णाममहाराजेननानयुक्तमस्य महाप्रभुरूपाद्यारतरस्य मत्याम्येवंविधशाक्तोनत
कदर्थितास्थापेक्षणमिति। प्रज्ञाविशालाह। मद्यमेतत्केवलं च। क्रुतिरियमस्य भगवतः। यथा वचनविपरीतकारिषु रूपात्रत्वधीरत्तां विधानां
ततास्ततावधीरिताः संतो नाथ रहिताः इति महागादतरं कर्मपरिणाममहाराजेन कदर्थ्यंते। ये तु पात्रभूततया अस्य निर्देशकारिणो भवंति तामव अप्रकृतिम
तुवर्त्तमानः कर्मपरिणामकदर्थनायाः सर्वथा रमोचयतीति। ये पि लोका भगवतास्य सदागमस्योपरि न किं मांतायस्य संबंधिवचनं तथाविधशक्तिवि
कलतया संपूर्णमनुष्ठातुं न शक्नुवंति। किं तर्हि प्रन्मथ्यमह्रकं ततमं बहुतरं बहुतरं स्तोकं स्तोकतरं स्तोकतमं वा कुर्वंति न किंमात्रकं चाश्यापरि विदधति
तामसमाश्वासयं हृदेति। यदि वा पस्मान्भगवतः संबंधिनि वचने वर्त्तंते महात्मानस्तेषामुपरिधन्याः कृतार्थाः सुगुणलोकः सुलब्धं जन्मान एतदन्यादि वचनलिंगमान
पक्षपातं कुर्वंति। यद्वास्य भगवतो नाममात्रमप्यजानानाः प्रकृत्येवायनदकालवंति। तत्तम्मार्यन्नितिमारि सदंधन्यापनानारीगतो असमावचनानुसारेण व
र्त्तितात। तानप्येवंविधाननल्पविकल्पान्नलोकानेष कर्मपरिणामो महानरेंद्रायद्यपि संसारनाटके क्रियंतमपि कालं नाटयति। तथापि सदागमस्यापितात- 38

पक्षदिति मज्ञातानाधमपात्रस्ता वं नारकतिर्यङ्कुमानुषकदमरूपं ताषं विधान्न। किं तर्हि कथंचिदन्तर्तरसुररूपं दर्शयति। कथं चिज्जि व यकामरकारं प्रकट-
यति। कथं विशुद्धपरिततकल्याणपद्मदेवरूपतोऽज्ञनयति। कथं चिदधमनकल्याणान्नमहर्द्धिलरवकरणिं कारयति। कथं चिद्ध तविशुद्धरूपतां लक्षयति।
कथं चिच्चक्रवर्त्तिमहामंडलिकादिप्रधानमनुष्यरूपतां वंताययति। सर्वथा प्रधानपात्ररूपतां विदीयनकदाचिद्वियांतराणतान्नर्त्तयति। यत्त्वयमिमतावतास्याभग
वतः सदागमस्य माहात्म्येन याद्यवंविधसामर्थ्यास्तकोपाष कर्मपरिणामो महानृपतिरतत्कृपाक्रांतहृदयः स्वच्छंदं वर्त्तते। अन्यच्च कथ्यतेऽनं कोऽनुकंप
द्विविद्यातारूपं सदागमस्यास्य तदुद्धर्मागारूपणा॥१ एष एव भगवान्नाथोऽपमलः परमार्थतः। एष एव जगत्त्राणमेष एव सुबांधवः॥२ एष एव विषार्त्तानां परमं
सबलं वनं। एष एव सदा द्याम सत्तमार्यदेशकः॥३ एष एव महावैद्यः सर्वव्याधिनिबर्हणः। एषो गदाद्विदकारणं परमोषधं॥४ एष एव जगद्दीपः सर्वविमु- ×एवस
प्रकाशकः। प्रमादराक्षसान्नाशलोमिव एव विमोचकः॥५ एष्टा विरति- डंबालसरलाप्रकालनक्षमः। एष एव सदायाग मनांहुसुमानां सुरता द्यतः॥६
जाह्ना दिवरटाक्रांतकृतधर्मविधानदानम्। सम्यग्वेगवानर्दनायस्यास्या- विमोचनः॥७ एष एव महाघोरनरकोद्धरणक्षमः। एषो दुःखसंघातात्रा
याकाण्व द दक्षिनी॥८ एष एव कर्मानुष्ठा दुःखविच्छेदकारणं। एष एव कृदवत्क्रमनः संतापनाशनः॥९ अज्ञाननककविच्छेद एष एव कुमारकः। एष
एव महानिद्राद्भावणः प्रतिबोधकः॥१० एष सानातिकानंदकारणे व- न गीयते। सातासातादयामोद्य मिथ्याबुद्धिविक्षनकः॥११ एष एव सुफकाथव
क्रिविद्धमपनाडालं। एष एव महामानपर्वतोद्दलनपविः॥१२ एष मायामहाव्यवधीयानलमरनायते। एष एव महालोभमनीरधिः शोषणानिलः॥१३ एष हास्यविकारस्यगा
ढंपशमनक्रमः। एष मामोहादयापानोरतिनिर्मौलयत्यलं॥१४ एष वारतियासस्तम्भिन्नमुनायते। एष एव शयाद्धांतसत्रसंरक्षणक्रमः॥१५ एष शोकनराकांतं संधीर
यति दक्षिणं॥१६ एष वक्तुरसाहितिकारं शमयत्यलं॥१७ एष कामपिशाचस्य प्रहतमुख्यात्नेपदुः॥१८ एष वरमार्तिडामिथ्यानांधकांतमूदनः॥१९ एष एव महातर्कदडी। विता
लकाणी याताडीवंततात। नीतिनयात्यवशिवालय॥ स्वनेनरणनारिनंदन्नलोकविडंबना॥ छिंतिनामपालोकानामनंगस्थानदानतः। सर्वाज्ञमर्ष
तकानां विषयाकृयमर्चयं॥२० एष एव छिनत्युच्चैनीविगार्तविडंबनां। एष एव यदा नाक्षिशक्तिसंदोदकारणं॥२१ एष एव महावीर्ययोगाद्दुरुदाहृतः॥ अन्य
त्र्यमहापापानिलम्याः प्रकृपाधमाः। ते न महागमस्यास्यतामापिवक्रमन्येते॥ ततस्तननतरं भ्रणतद्वचः किंविधनतः। संसारनाटकेनाचेः कदर्थ्यंते कंदी

निरंतरं॥ यएवमादिकल्याणाः सुप्रसादान्मभ्रमाः॥ तत्सदागमनिर्दिष्टं कुर्वीत महादराः॥ ततोऽपकर्ण्य राज्ञानंतर विडंबनकारिणीं संसारनाटकानुकामी
दं तनिर्दिष्टो गताः॥ राजपुत्रकोऽवसंतापि राज्ञानं श्रुत्वा उल्लकं सदागमवचसा दनमनांत तेनिराकुलाः॥ किं वात्र बहुनोक्तेन नास्ति दुःसुकिंचन। सदागमस्मिन्
प्रकातो सुंदरं यन्नजायते॥ तदेतदिति मोहात्मा किंचित्प्रज्ञानवर्जितः॥ विज्ञायतः पुनः कोऽप्यगुणानां वर्णनक्षमः॥ ततः प्रज्ञाविशालाया वाक्यमाकर्ण्य विस्मि
ताक्षिद्वाय चिंतयच्चैवं सा मंदकपुण्यागता॥ यदिदं प्रियसख्यामविहितं गुणवर्णनं यदि सख्यमिदं तन्नना स्मितं त्वस्मृतो ऽपरः॥ अतः परमितं साकारामिमं विनिश्च
यो परपत्यया ताज्ञातेन संदेहो निवर्त्तितः॥ तत्रस्थेव विचिंत्य तया गृहीतं सं क्तया लिखिता प्रज्ञाविशाला। प्रियसखि सुनिश्चितमत्यवादिनीमपि जवतीमधुनाह
मनेन सदागमस्या संजवनीयगुणवस्मीननातर्गल साक्षिणीमिव परिकल्पयामि। तवं तिव ममनस्मि विकल्पाः। किल परिचितमिति विकल्प्या तामपारस्य यतिः अन्य
प्रकुर्वंकर्मापि विणाममहानतरंडः कृतश्चिह्निर्जियात्माकर्षविकं त्रपुरु पूपनावानयगुणसंघातः संनाद्येत न चप्रियसखी कदाचन मां विप्रलंनयति न
तः सोऽद्यापन्नं दोलायते मम मनः अतस्त्रमात्मपरिचितं परमपुरुषमवि। डापातादर्शयित्र मद्दीतिदं वंमलवती। प्रज्ञाविशालाह। सुंदरमनदमिष्टतमे
वामकृदयस्याभिगमनीया दृष्टव्यावासो भगवाननंत गतात्स्य अपित॥ न्मूलं। दृष्टश्च ताम्यांतस्मम्सदाविज्यरूपाणपंक्तिलिविराजितस्यातक्रमाय
पुरुषाकील्पिमहाविदहरूपस्य विपणिमार्गस्यांसेधुवर्तमानः प्रथ नजनपरिक्रिरिता श्रुतलवज्ञविषयज्ञावन्ध्रतामाविलविनं कुर्वाणा भगवान्
सदागमः॥ ततः अत्यासन्नी भूय प्रणमतन्नुराणयुगलसुपविष्टे ते तन्निकटे। तदाकृतिदर्शनादेव सबकुमारं कृष्णकुरिला कनादयदीतसंकेतायाः
नष्टइव संदोहावहितिश्चित्रानंदः। समुत्पन्नो विश्रंसो मम तात्मनः कृताघ्रतो। तद्दर्शनानंतरं ततः प्रज्ञाविशालां प्रत्युल्लिखितमनया। अपिच॥ धन्यासि त्वं मा
हारागस्सुंदरमंडीचितं। यस्याः परिचयानेनपुरुषेण महात्मनः॥ अहंतु मंदभाग्यासी त्वं वचिता संपरायया। नहीं ज्ञायं महाभागः पुरुषः पूतकल्मषः॥
नाधन्याः प्राप्नुवंती मं लगवंतं सदागमं॥ निर्लक्षणानारीनैव चिंतामणिमवाप्नुत॥ संजातापूतपापाहमधुनास्म गलाचान। तवप्रसादाद्दृष्टोऽयं महात्मा सदागमं
॥ ब्रया कमलकमलाक्षिप्रयेहसंवलिताश्रुणाः॥ तत्वमेवमयामवेदय दर्शनादनिश्चिताः॥ नाहं विशेषतो ज्ञाता पि न ज्ञा ज्ञा गुणगौरवं॥ नास्य नाः पुरुषा
न न उल्पपत्न तुल ज्ञाया॥ आसीत्स्वदं मंदभाग्यायाः प्रारंभपतिं मंशयः। गुणपुद्दर्शनादेवं संप्रतं प्रलयं गतः॥ निर्गच्छेरिता मिंत्रं मत्वं मम्फा ववद्धिता।

यथानदर्शितः द्वर्वेमामेपपुरुषान्समः॥ तत्रापि तं मया प्राप्य स्मर्तव्या सदसुंदरि। दिनदिने समागत्य कर्त्तव्या पर्युपासना॥ गुणाः अस्य प्रमाचारं विज्ञाराधनमुत्त
कैः। त्वयास्य सर्वेचावगिज्ञातं कालेन प्रत्यया॥ आतामम प्रियत सर्वे निवर्द्यं वसुसापितो। येनाहमन मातांधलवामि नवमंतिसा॥ ततः प्रज्ञाविशालादर्शनत्वा
ऋदितं प्रिया यद्ध्रवं कुरुषेदं तसफलामपरिश्रमः॥ अहो विशेषविज्ञानमहो वचनकौशलं। अहो कृतज्ञता गुर्वीतावयंचाफलाचानं॥ संकेतागार
तानिज्ञानी प्रसदागमं प्रियसख्यागतेन तावच्चुत्थानं तत्र वासरा। एवं दिनदिनसख्याः कुर्वत्याः सेवनां तयाः। सदागमस्य गच्छंति दिनानि किल
लीलया॥ अथान्यदा विशालाक्षी प्रोक्ता सा तेन धीमता। प्रज्ञाविशालामानेदं पुरुषेण महात्मना॥ एषसर्वगुणाधारो जवत्या स्निग्धनिर्भरः। बालकालात्
समारभ्य क्लीब्या राजदारकः॥ गतोऽराज कुलं पाड्विधाय हृढसंगतं। आवर्जितमनी स्निग्धं धर्मीलवक कधंचन॥ चायं संजात विश्रंसो यनायं राजदारकः।
सुखं विबर्द्धमानापि प्रायाति ममवर्त्मनां॥ ततो निर्दिष्टनिः पापमा त्मीयं ज्ञानकोशलं। सुपावत्र नविषामि कृतकृत्याह संजस्मा॥ ततो यदा
दिशत्पायडिम्य काननमस्का। प्रज्ञाविशाला नहाक्यमत्र तस्मै कृतादरा॥ अथासो नत्व पुरुष संध्यंत्री नत्व सुंदरं। ललमानः सुखेनासे
कोमारतस्य विश्रुतः। ततः परिचयं कर्तुं तया प्रज्ञाविशालया॥ नीतः सदागमांत्यासी मोऽन्यदा राजदारकः॥ स च तं वीक्ष्य पुण्यात्मा महा
सागं सदागमं। सा विस्मयतया धन्यः परं हर्षमुपागतः॥ ततः प्रणम्य सम्यक्त्या निषण्णो सोतदंतिके। आकर्णितं मनोहारि तद्वाक्यममृतोप
मं॥ आवर्जितायाणि भूत्यहृज्ञानांककरः निर्मलिः। समयपुरुषश्चित्ते तत्र इदमचिंतयत्॥ अस्यात्मा वाक्यमाधुर्यमहो रूपमहो गुणाः। अहो महत्त्व
तायेन तारायमवाप्तो किं ततः॥ धन्योऽयं नगरी यस्यां वसत्येषसदागमः। संजातः पूतपापोऽहं दर्शनादस्य धीमतः॥ अनमेव नवकृतसोविना वावसा वतो जावता
नगवानुद्दैः कारात्यप सदागमः॥ तदेषमत्पापअल्याय दिसंपद्यते मम। तातोऽहमस्य नदि श्यायत्नामि सकलाः कलाः॥ ततः प्रज्ञाविशालाया अनात्
तं निवेदितं। जमतीजातकायागर्भज्ञानया पिकथितं वचः॥ प्राडुर्भूतसया तोषः प्रविश्य मद्दा श्रवोत्ततः समर्पितस्मान्योऽन्यदा श्रुतवासरा॥ कथं॥
कृतकोतुक संस्कारः परिष्कृतसदागमं। मनष्यपुरुषस्य प्रायेण निवेदितः॥ सितं नरधाराधीरः सितपूषण भूषितः। सितपुष्पनरापुष्मः सि
तचंदन चर्चितः॥ ततो महाप्रमादेन विनयेन विनेयतो। प्राप्य सम्यकपुण्यात्मा कुलायत्नाकाम्यया॥ ततो दिनदिनयाति सप्रार्थित स्याधीमतः॥ सदाग।

मया जिज्ञासुः माईषत्प्रज्ञाविशालया॥ अन्यच्च भद्र समायातो लीलया स्वसदागमः। मम चायं कपोल्लासियुक्तः प्रज्ञाविशालया॥ मया चिरं संघातपरि
वारितविग्रहः॥ अद्यापत्राव मज्ञा चैवदत्रास्त्र सदागमः॥ अथागृहीतसंकेता सख्योः पार्श्वमागता। नत्वा सदागमं सापि निषण्णा सुखदर्शनात्॥ इतश्च
प्रियसखीवार्त्तामानिलोगाऽदारकः। स्थिता सदागमस्य रवं पश्यंती स्मितेक्षणा॥ इतश्चैककालमविकसत्सु दिशि समुल्लसिता वाकूलकलः। श्रु
यत विरसविषमडिंडिमध्वनिः समाकर्णीत दुर्दांतिलोकतोऽहदामः। पतितानदनिस्वखामसम पार्श्वदेशे पिः। यावहिलिस्वगात्रो नस्मना रचितो गो
रिकरस्माके: खचितस्तु एमपीबंडुके किनीटितो ललमानया कणवीरमुंडमालया विडंबितोवक्षः स्थले ध्रुस्लमानया सरावमालया धारितातपत्राड
रत्निटकरवंडेन बद्धलाघ्राग्लकादताऽश्वारापितो रासभे विस्थितः समंताङ्गाऽरूप वि निंद्यमानालोकेन पश्चकंपमानशरीरस्वरलतारमितश्चेतश्चा ति
कातरतया न याङ्गो न हृदयो दृश्यापि दिशा निरीक्षमाणः। तिहरादवहरथः संसारिजीव नामतस्करः। तं च दृष्ट्वा संजाता प्रज्ञाविशा
लायाः करुणा। चिंतितमनया यदि परमस्य वराकस्य सुभाषा। दागमात्र काद्यात्र शरणं नान्यः स्याकुलत्थितान आगतानदनिस्त रवं
दर्शिता स्मेयन्नेन सदागमाय निदिष्टं तेदं सद्रासं नगरं तंशरा। एंपश्यस्थिति सत्य सदागमस्य पलत्य महमासंजाता श्वासस्य किंविदि
नयन्नना रव्यमय चक्षुं तरमावेदयमानः पश्यतामचालाकानं। निमीलिताक्षः पतितो धरणीतले। स्थितः कियंतमपि कालं निश्चलः। कि
मतद्विति विस्मिता नागरकाः। लब्धं कथं चित्तेन ततो निसमस्य सदागमस्य दृष्टिजनमोजायद्धं नाघास्वायथमिति सदागाद्दनरस्कूनवानुलाता मा।
लपीरनयमनयं तवत्याश्वासिता सो सदागमेन। मनसदाकर्ण्य पन्नायं सदागमस्य शरणं। अंगीकृनश्चानेनाता नगोचराधुनाराङ्जासनमानिवि
त्रिंयविदितसदागममाहात्म्याः सनयाः प्रत्यक्रद्विरवस्तुताः पश्चकंपमानास्त्रराङ्पुरुषाः। स्थिताः रदाशे। ततो विश्रब्धीभूतामनाक्संसारिजीवः शुद्धा
गृहीतसंकेतया। तद्कतमनश्चतिकरणगृहीतसुमिस्त्रिकृतां तसहरागो राङ्पुरुषैरिति। साचोचदलमतनश्चतिकारणा। अनारव्यः स्वव्यपश्चनिकर
यदि वाज्ञानं त्वया संश्रुतिकरं नगवंतः सदागमतापाः। किमाख्याततना सदागमेनोक्तं। भद्रमहत्कुतूहलमस्या अत्र सदपतादार्थकमयउजनवानु। को
दोषः। संसारिजीवेनोक्तं। यदाज्ञापयंति नाथाः। केवलं ङ्कुनसमकमात्र विडंबनं कथयितुं नपारयामि। ततो विविक्तमादिशं उनापाः तिततः सदागम

नविलोकितापंथति। स्थितागर्वाङ्गरदाउापुतज्ञाविशालापकन्निष्टंतीत्रमस्याकर्णयास्मृतिनएिाङ्गाधरिता सदागामननतस्मास्मनिकटवर्त्ती सदागमवचनानेव
लस्य प्रकृत्यपि स्थितपुवानतास्र पेय ऊर्मिमिपुरतः केवलमगृहीतसंकेतामुद्दिश्य पङ्कलिताता मोसंसारिजीवः। अस्ती हलोक आकालप्रतिष्ठमनंतङ्ग्नाङ्गलम सं
व्यवहारं नामनगरं। तत्रसर्वस्मिन्न वस्तगतरसा हिवन सानिनामानः कुलपुत्रकाः प्रतिवसंतितान स्मिंश्चास्य कर्मपरिणामस्य महान रदसंबंधिनात्मनं ताव्राधतीत्रमो
दादयनामानामकलकालस्थायिनो बलाधिकृत्संमद्स्त्रामोऽतिवसतः। तान्यं चावतेनाबाधतीव्रमोहोदयात्यं तत्रमगर याचंता लोका स्वसर्वेपिकर्मपरिणामम
हाराङ्गाद्दोशा नवमुपाङ्यासापुरितत्वतया। मंत्रिमाङवकायकार्यश्रित्यतया स्थिताऽवपरस्परं लालीभूत नयामुताऽवलद्धमाणविशिष्टवस्त्रा विकल
तया निगादा सिन्धानसपवरकेषु पश्यस्तिपसंपिंडिताः सकलकालं धर्यंतारअतपवतलोकामादसंसृष्टसयान किंचिद्वियंतिनसा चैतनविशिष्टं वक्तं तानापि
तच्छिद्यंतेन भिद्यंतेन दह्यंते न प्राद्यंते न कुष्टंते न पश्चिमादातमा पर्द्यंते न अक्षकोव्रदनामस्य सर्वंते नाप्यन्यत्कं चनालोकं व्यवहारं कुर्वंति। इद मव
पकाराणपुरीकृत्यतन्नगरमसंव्यवहारमिति नाम्नागीयते। तत्रैव गारसंसारिजीवो नामाहं वास्तव्यः कुटुंबिका स्वंगतस्तत्रवसतो ममानंतः
कालः। अन्यदा तत्रास्थाततीव्रमोहोदयमहत्त्वमननिकरवर्त्तिनि यांयंतावाधबलाधिकृतेषु वितिष्ठास्मपुद्रतीधीरिवाभिकिंकनिकरवादिनी प्राङ्ग
कालन्याली विश्वसमुन्नतपयोधरामलया मरवलेवचंदनगंधश्लापि एविसंतश्रीरिवकुविरपत्रतिलकामरणा। नत्परिणातिनामिषतीद्वारी नयाचावनि
तलन्यासजानुदसमस्तकयाविशिष्यप्रणामं विरचितकरपुटमुकूलया विज्ञापितं। देवपद्यसुगृहीतनामधेयस्य देवस्य कर्मपरिणामस्य संबंधी तन्नियोगाना
महूतादूवदनिमि तिलपनपवितिद्वारस्थामोतिष्ठतितिदेवमवस्थितेदवः प्रमाणमिति। ततो निरीक्षितंतीव्रमोहोदयेन सप्रभ्रमं सद्यं तावाधवदनं। स ग्राह्य उद्ग्री
शं प्रवेशयत्रनवनीततो यदाज्ञापयतिदेवऽन्यनिश्चयपवेशितः प्रतीहार्यातित्रियोगः। तेनापि सविनयमुपसृत्य प्रणतो महत्त्वमाबला क्षिकृतश्चानिदि
तस्मानयो दापितमासनं उपविष्टोसौ कृतोचिता प्रतिपत्तिः। ततो विसृष्टासनो वृद्धाकरमुकुलं कृत्वा ललाटतटे तीव्रमोहोदयेनाक्तं। अयिकृबालेदवपादानो
महादया परिज्ञमस्य चान्नियोगानाक्तं। सुष्ठुकृतालांतीव्रमोहोदयेनाक्तं। अन्तर्गतद्वाय ममस्माकं यददत्रनवतः प्रयाणमनुस्मृतावयं देवपादेरित्यनःक
पय यद्वागमनप्रयोजनं पुनरिदं। अस्तितावद्विदितवृत्तवतां विशेषमाननीया पञ्चवा सर्वप्रायोजनेषु अलंघनीया वाचिंत्यमाहात्म्या नगवती लोकस्थितिनामिदे
वीप्रादातां मद्त्वमनगिनीतत्स्याश्च उत्सृष्टं वृषादिः सकलकालमपाधिकावा वितीर्णः। यथास्मिनाबदेपो स्माकं संवद्धा परिपंथीकश्चिदुन्मूलयितव्य मग्नाक्यः पर

यांतु:। ततो ऽयमस्मद्बलमविज्ञाय कविदंतरां तरा नन्दुप्रसरत्यास्मदीयभुक्तिनिःसारयति कां। छिल्लोकान्। स्थापयति वास्माकमप्यगच्छायो निर्वृतो न गर्यो। एवं
स्थिता। चिरलीनविष्यत्यपलोकाः। ततः प्रकटीनविष्यत्यस्माकमयं ममसुखदर्पमनंतः। अतो नगर्वतिलोकस्थितेन यदं विधेयं। अस्ति ममापि चलितरूपामनादेवप्र
त्याकृजनमपि कृष्णसेरकृतीयमसंव्यवहारं नाम नगरं। तत्रायावंतः सदागमन्। मा चिंताः सांतामदीयभुक्तिनिर्गत्य निर्वृतिनगर्यां गच्छंति लोकाः। तावंतो एव नगव
त्यात तस्मादसंव्यवहारनगराद्यानीयमदीयत्र्ये पक्षस्थानेषु प्रवारणीयाः। ततः प्रभुरलोकतया ममस्थानानां सदागममाचिंतानां न कश्चिद्धानिमपि पश्यिष्यति। ततो
न न विष्यत्यस्माकं छायाहानिरिति। तत्र मदाप्रमादइति कृत्वा प्रतिपन्नः। साधिका बालोकस्थित्या। अहं यद्यपि दवपादोपडीवी। तथापि विज्ञापयतो लोकस्थितेः प्रति
व्रद्धः। अतएव तद्वारेण तन्नियोगइति प्रसिद्धालोका। मा चिंता इत्युक्त्यंतो ऽपि मांप्रतं सदागमनालोकाः। ततो ऽहं नगवत्यालोकस्थित्या युष्मन्मूलं नावतां लोकानां
मानयनाय प्रहितइति। तदा कर्मपरिणतः प्रमाणं। ततो यदाज्ञापयति नगवती। प्रतिपन्नं तच्छा सनं महत्तमेन बलाधिकृतेन वा। ततोपि मदग्रम तोक्तं। नइत
न्नियोगानावड्निष्टदउयामानड्खा मंव्यवहारनगलाकप्रमाणं। य नगतः सन्निवेदयसिद्धं तदेव पाटेयः। ततः कालांतरपरिणनवनितपालोकविय
लीनत्वचिंता तन्नियोगमानोक्तं। यदाज्ञापयत्यार्यः। ततः समुच्छि तास्वाया पिनगरं तिरीक्षिवा दर्शिताः समुच्छितकराण पर्यटतातीवप्रमादाद्येना
संख्यया गोलकनामानः प्रासादा मन्नियोगाच्च। तन्मध्यवर्त्तिन्या असंख्याता एव दर्शिता निगोदनामानो ऽपवरकाः। तत्र विलोकिः साधारणशरी
रीणी नफइयंते। तदंतवृत्तागदर्शिताः अनंता लोकाः। ततो विस्मित मन्नियोगाः। उक्ता महत्तमेन। नद्राहंमगरप्रमाणो। सर्वाः सुहृढ्ढो। ततः
सदसमालोमहतदामेन विदंच्यातो प्रमादादयेनोक्तं। एष एतत्विषयतो सदागमस्य। सदि किल सर्वगहीतनामधेयस्यादवस्य कर्मपरिणामस्य संबंधितो लोकं
निर्वाद्य इत्युमत्तिलषति। नजानीतवराकस्त्ययमाणां तथाप्यत्र नगरे तावद संख्याः प्रासादाः। तेषु प्रत्येकमसंख्याया एवापवरकाः। तेष्वेकैकस्मिन्ननंता लोकाः
प्रतिवसंति। अनादिरूढश्चायसदागमस्यायं लोकनिर्वाहयितुमुद्यत्तत्पोयदः। तथापि नयनाकालेन निर्वाहयतो ऽयावांतो ऽनेकस्मिन्नपवरके ऽलोकाः तेषामनंततमो भाग
उंनिर्वाहितां। ततः के यं देवपादानां लोकविरलीकरणचिंता। तन्नियोगानोक्तं। सत्यमेतत्। अप्रशांतो ऽयं देवस्यास्य एवं प्रत्युत्तरं। विज्ञापयतः उनयुष्मद्वचनामतदहं कथयि
ष्यामि। अन्यत्रोक्तं नगवत्या लोकस्थित्या। यथाननवता कालक्षेपः कार्यः। तत् संप्रेषितं गीघ्रं तदादेशइति। ततः स्थितानु मारकेण महत्तमबलाधिकृतानामे
ह्नमतेनोक्तं। एवं स्थापनीया गाइति। अश्येना बोधः प्राह। आर्य किमत्र बहुना लोचितेन। आज्ञाप्रणाममथ्यनिकरानागरकलोकानां दीयतां परदकः। क्रिय

तां प्रयाणं। यथादेव कर्मपरिणामादेशेन क्रियतिर्वपि लोकेरितःस्थानान्नदीयात्पक्षस्थानेषु गंतवं। आत्मायप्रामस्मिन्नवतां तत्र गमनोन्माहः। तस्मूयमेव प्र
वर्तिता मितिनिताता मनुकूलतया पक्षस्थानानां सुखं कलितावयमितियमत्राभूयो ऽसालोकाः प्रायामेवं पवर्तिष्यं। तातनता विज्ञावतो ऽनयलोकसंस्थोदक्षात
न्नियोगं तेषां मध्ये यस्मनेराविषयं ततानवतावमंख्यानुपादिष्यामइति। मदत्तमानोक्तं। सहसा य मपि परिक्षितस्य मन्त्रिनजानीषे। यत्ता ऽमी निर्लो
कैर्न कदाचिद्दृष्टस्थानांतरं। अतोनज्ञानंति तत्स्वरूपमपि। किं तु तत्स्थानानुकूलतां। अनादिप्रवाहेणवात्रवसंतो रतिसुपागताः। स्वलुतो ऽनादि संबंधेन व
रूढस्नेहाः परस्परं नछंति वियोगं। तथापि प्रयत्नत उपलभ्यायः अलोका एकैकस्मिन्नपवरके वतेंतो। तेरि प्रियतया ऽत्मानो गाढं संबंध मुपदर्शयंतः समकृसु
खसंतिसमकमाहारयंति समकं नीहारयंति। एकस्मिन् म्रियमाणे सर्वे म्रियंते। एकस्मिन् जीवति सर्वे जीवंति। तत्कथमेतेषां तरुणाज्ञानरहिता
एवंविधप्रेमबद्धा ख्यात्मनस्तुयामवप्रवर्तिष्यत। तस्मादपरः कश्चित्त्वस्था वत्तो चितलोक परिज्ञानोपाय श्चिंत्यतां नवतेति। ततः पर्याकुलीभूतो बलाधि
कृतः। किमत्र विधेयमिति। इतश्चास्ति नवितव्यतानाम ममनार्या। सा च सात्विका बहुः सुहृतद्वावतीता। ततो ऽहं तामप्रमावत्सत्तत्त्वान्नतिविसिद्धः परमार्थ
नः। पुनः सेवह मदीयगृहद्वारोपलोकगुहानामसंबंधिनी मम। श्रामपि कर्त्तव्यतां तं श्रयानि। यतः सा ऽचिंत्यमाहात्म्यतया ऽयमनिलषितमर्थं घट
यंती तान्नेरूप तत्संबंधिनं तु रूपकारं सहायतया ऽनविचारयति। रूपानुकूलप्रतिकूलत्वादं नगणयत्यवसरं। न निरूपयत्यापदं। तां न वारयति सुर
गुरुणा बुद्धिविभवेन। न शक्तिमत्वप्ते विबुधपतिना पि पराक्रमेण। नापलयाता याति गिरिपति स्पाः प्रतिविधानोपायाः ऽत्यंतममसंनवनीयमप्यर्थं सा नगवती स्वकरत
लवर्तिनमिवलीलया संपादयति। नकृयति प्रयत्नं के ममशालाकानां यस्मिन्यदा यत्र यथा यावत्सुखं वा दुःखं वा प्राप्तव्यं तदा तत्र तथैव तावत्तदेव स प्रयाकु
तं रचयंती न त्रिभुवनेनापि निवारयितुं पार्यते। किं च यदि शक्रचक्रवर्त्यादीनामपि कथ्यते। यथा न हि कानवताप्रपरित्यवितव्यतेति। ततास्तपि तुष्यंति जहाय। दर्श
यंति सुखप्रमादं विस्फारयंति विलोचने। वदंति कथं कायपारितो पिकं। कुर्वंत्यात्मनिबहुमानं कारयंति महोत्सवं। वादयंत्यानंददुंदुनिं चिंतयंत्यात्मनः कृतकृत्य
तां मन्यंते सफलं जन्मेति। किं च यदा पुनः इति। अथ तेषामपि शक्रचक्रवर्त्यादीनां कथ्यते। यथा न नहि कानवताप्रपरित्यक्ता इति ततस्ते सकंपंते नयातिरेकेण।
प्रतिपद्यंते दीनतां। कुर्वंति कृपणानि क्रंदनानि सुखं। निमीलयंति वीक्षणं। कथयंति कथकाय। समाधिमस्य प्रतिचिंतया। उद्यंतरणरणकेन। परित्यजंति तोषकानि रके। तिकर्त
व्यतां। आलोचयंति तत्प्रमादार्हमनेकोपायान्। किं बहुना न लभंते तत्क्षणमपि। धायांमनागपि चित्तनिर्वृतिं। कथामवापि पुनः प्रगुणीनविष्यतीत्यभिगमनकिं पुनः

सामान्यरूपाइति।सा पुनर्लगिवतीयदात्मनेरोचते।तदेवविधत्ते।तएवंविज्ञापयंतंस्फुरंतंवापेक्षते।अहमपितस्यां ज्ञानंविज्ञायदेवसा किंचित्स्फुरंतेयायन्मे
श्रुयात्तदेवबहुमन्यमानस्तस्याः प्रतिरविक्षेपंकरवश्वक्तुयादेविज्ञायदेवीतिकरवाणस्थितोस्मि।अपिच।।सासर्वज्ञकृतात्योगात्माज्ञानेनुवर्तमानाविता।साज्ञागवि
पुत्रेपुत्रसामर्थ्यस्थितिरूपिका।।साकेवलंजगत्यत्रविचरंती निराकुला।नकृतस्थितिर्नेत्कृतंमेत्तावसुंधरास्निग्धा।।साकर्मपरिणामेनमहाराजेनशक्तिता।यतोऽस्य
वर्णयात्यवतनामपिद्वयोर्ज्ञान।।सद्यान्योपिमहात्मानःकुर्वंतिस्वंशयोर्ज्ञनंयोतोऽनुकूलतांतच्छायतपतदुदाहृमं।।बुद्धिकृत्यद्यतनाद्दृशद्यवस्मात्यस्तुनाहम्।।सदाया।
सादृशात्त्रयायादृशीयविततृष्णा।।तस्याअमदीयगृहिण्यानवितष्णतायाःसंबंधिनमिमंयाणसंदोहंज्ञानात्यवसात्यंतानाधानबलाधिक्ततः।ततःप्रभृतदापयोलोचनास्त
च्युतसितत्वंपरिस्फुरितं।अथाकिमहमेवंमत्तप्रायःचिंतयात्मानमाकलयामि।यतोज्ञानात्येवसंसारिजीवप्रज्ञानवितष्णया।।योऽयअस्थापिताचिन्तालोकात्सृष्टपूर्व
मिति।अतस्मामेवाज्ञयत्तुष्टामि।ततःकश्चित्सौम्यामाल्हादयायतनस्याभिप्रायः।सौंदर।मतदितित्वजमतंतस्याअपितस्याआकारणं।ततः प्रदितःपुरुषः।समाज्ञ
तानवितष्णता।समागताचागता।प्रवेशिता।प्रतीहार्या।सद्यापत्ताविर्यंस वापिस्त्री।किलादवानतिविचिंत्यकृतंतस्याःपादपतनं।किंवाविकंमद्रुमबलाधिकृत्य
तास्यां।आनंदितोतानयाशीर्वादेन।दापितमासनं।उपविष्टासवितष्टा। ता।न।तावलाधिकृता।मिसुरवंमदन्नमनयालिंताकुलतात्ततस्तनकथयितुमारब्धम
स्थितत्रियायाहतिकरः।ततोहमितंतया।सप्रहृष्टाडिकामततानवित थनायाह।नकिंचित्।बलाधिकृतंतनाकांतकिमकांडहासमितं।नवितष्णताहा।अनय
वयत्तोनकिंचिदिदं।बलाधिकृततानांकं।कथंनवितष्णतादा।सद्यमत्यं। ताबाधामियतस्मामनमपिहतिकरंमदंकथयामि।कानाद्यागाद्दमेवंविधद्यति
कारस्खलत्कृत्यास्मनंतकालसाचिनापिसर्वद्यतिकरानंद।।किंपुनःसांप्रतिकानतानिःप्रायाहृनतन्नकिंचिदतस्वदीयकथनंममति।अतंताबाधःप्रारहामस्यामिदंविस्मृतम
तावकंमाहात्म्यं।सादृशोऽयमाकाममापराभवतया।अन्यस्वस्थापयन्नामवायवप्रस्थापनालिमालोकाः।किंनाद्याषारा।नचितष्णयाक्तः।सापकस्मावदिपरवमदी
यासन्निस्थापनात्यागतः।तदान्येनतज्जातीयाः।बलाधिकृततानाकंथामवजानीष।नकिमशोभ्कनातानिर्गमावितष्णता।आगतामममीपा।कृषितोद्यतिकरः।
मायाकंयादृशीज्ञातीनान।ततःसमुच्छलितोऽहं।अन्येरमज्ज्ञातीयाभिन्नियागालिखतसंख्यानुसारेण।उक्तायननवितष्णतयामहन्नमबलाधिकृतो।यद्रुतमयायु
वान्यांसामीभिः।सम्यग्नद्यायतानस्मदिवानानारीनिस्थामाकृतामयासंसारिजीवायतस्थाभिस्त्रवत्यात्वषत्ज्ञागरीतीयमकाकृतियासंतामनगरंतत्रामीभि
र्लोकैःप्रथमंगंतव्यं।अतोयुक्त्यात्त्युवान्यांसाद्वेवामीषांनत्रामित्रंनात्यथा।ततायद्रुवतीज्ञानातीत्यतिश्चयप्रतिपन्नंतद्वचनंमदन्नमबलाधिकृतान्यां।प्रहृष्टाःस 30

र्वेपिसमागताःप्रदकाल्हनिवासंतमरं।तत्रचनगरमहांतःपंचशतसंकाविद्यंताततस्थासकोपाटकंकेरायेणदर्शयितानीअमाल्हादयेनानिहितः।नद्संसारिजीव
निवृषमत्रपाटकायतायेपाटकासंव्यवहारनगरेणवकुतरंतुल्यावर्त्नतितततानविष्टापात्रसिद्धानाधतितिरितिनघादियथानत्रासंव्यवहारनगरात्मालकानि
धनानोधासंदानमध्यवर्तिनायस्निगादानिधनात्अपवरकास्सुघ्युयथालोकाःप्रत्येकमनंताःसंपिंडिताःसदावबंधनप्रतिवसंति।अत्रापिपाटकेबहुतमालो
४४ कास्तेषुप्रतिवसंति।किंलमसंव्यवहारनगरसंबंधिनानेकचित्ताकथ्यवहारेऽवतरंतीअमांव्यवहारिकाइत्यथ्यातातिहिंपरंपुरुयमिवनगरत्याल्लोकास्तित
राद्वज्ञानमकादवानस्थानपुरागंछेतितान्यथा।पतत्पुनरस्यपाटकस्यसंबंधिनाानादिवनस्पतयइति।सर्वेषामपिसामान्या।यद्वा।निश्चनाप्रतत्पाटकसंबंधिनांतु
वनस्पतयश्चोतानानविज्ञाः।तथाप्रात्यकचारिणापिपश्चासादापवरकमायरक्षितापुत्रकलत्रारणात्रविद्यंते।असंख्यालोकाः।ततस्मिन्नप्रमतुर्द्धपरिचितन
गरसमानपावायंपाटकस्तवेतितितामयोक्तंयदाज्ञापयतिदेवः।ततः। स्थापितादमकस्मिन्नपवरकेतप्रलोकास्तुकिंनस्तिन्मदीयविधानेनस्थापितास्त
त्रपाटकेकश्चिन्मुक्तलात्यारणा।।कश्चित्पुनर्नीतःपाटकांतरमिति। नचाद्यंसाक्षरगात्रीरताभिन्नद्वअपवरकेशबीकाक्षिप्रेवसुवहवमनुवम्
स्थितस्वप्रनष्टयानंतालोकैःसंपिंडितैस्सःसमकमुच्छ्वसनममर कंनिःश्वसनसमकमाहारयतसमकंनीहारयनस्थितोऽनंतकालमिति।अन्य
दाकर्मपरिणाममहाराजादशातिवानुमतामदन्नमबलाधिकृतान्।। न्यांनिःसारितस्तेनापवरकत्पायोऽहवितष्णतया।धारितस्तत्रेवपाटकेपुनरसं
र्व्यकालंप्राय्यकचारितायनिःकृतस्यासंव्यवहारनगरादस्माद्भिःसरणान्। पूर्वमिवकर्मपरिणाममहाराजेनपरिज्ञ्यालोकस्थितिंसमालोच्यसहकालपरिण
त्याज्ञापयित्वाभिवृत्तियहछ्यादीनामसमातमवितष्णतायाअपेक्ष्यविधियाकारंलोकस्तुसावमात्मीयसामर्थ्यप्रिलवेःप्रमाणुलिनिःपादिताःसवल्लिकाविशेषपकद
वावहसंज्ञाःप्रधानगुटिकाःसमर्पितावितष्णतायाः।मायालिक्षिता।नन्वयथालडसमसलोकयापारकरणाद्यत्तास्तंतानास्मिसमस्तलोकानांकानाकारणात्ता
नाविश्वसुखदुःखादिकार्याणिसंपादयंती।ततोगृहाणास्यगुडिकाः।ततस्तुयातासामकिकस्मेयमहस्यडीमायियामकिकस्योगुडिकायामन्यादत्ता।ततःसंपादयं
त्पताःश्ययमवविविधमध्यकत्रह्जमवासाकरमनुपश्चात्कंसाद्वेषुतवत्सुंसर्वविधयाज्ञानमिति।नविद्यानितनिराकुलता।ततःप्रतिपन्नंनवितष्णतयातन्नाज्ञाप्रमानं
विधानं।न सकलकालंसमस्तसद्भावोतावचमत्कंगुडिकाप्रयोगोनतोऽहंयदातत्रासंव्यवहारनगरेऽभूवंतदाममडीमयोडीमयामपरीमायुडिकांददद्वती
केवलंसूक्ष्ममवामरूपमेकाकारंसर्वदानन्यांयत्राणानिक्षितवती।ततःपुनरकाल्हनिवासनगरसमागतानीअमाल्हादयात्यंनाबोधात्याःकृतहस्तमिव।

दर्शयंतीत्तन्न गुडिकाउत्पाताणसमानिकाकारंस्वरूपंप्रकटयतिस्म । यतःकृतोर्द्धंनत्रपाटकेवर्त्तमानःकश्चिदवसारसूक्ष्मरूपः । तत्रापिकश्चित्पर्याप्तिकरूपः ।
कश्चिदपर्याप्तिकरूपः । तथाकश्चिदवसारविंदितोर्द्धंबादराकारः । तत्रापिकश्चित्पर्याप्तिकरूपः । तथाबादरःसन्कश्चिदपवरकवल्ली । कश्चिदपवरत्वाद्यकसारी ।
कश्चिदंकुराकारधारकः । कश्चित्कंदरूपः । कश्चिन्मूलनाडी । कश्चित्कुसारी । कश्चित्स्कंधवल्ली । कश्चिच्छाखासेरः । कश्चित्पत्राग्रागतः । कश्चित्प्रवालसंचरित्सुः ।
कश्चित्पत्राकारः । कश्चित्पुष्पसंस्थः । कश्चित्फलात्मकः । कश्चिद्बीजस्वभावः । कश्चिन्मूलबीजः । कश्चिदग्रबीजः । कश्चित्पर्वबीजः । कश्चित्स्कंधबीजः । कश्चिद्बीज
कंदः । कश्चित्संमूर्छिमजः । तथाकश्चिद्वृक्षाकारः । कश्चिद्गुल्मरूपः । कश्चिल्लतात्मकः । कश्चिद्वल्लीस्वभावः । कश्चिद्धरितात्मकः । इतितत्रापिरूपेणवर्त्तमानंमांसुपललब्धा
नाय्यामसंबंधिनालोकाःकंपमानंभवितव्यतायाःसमक्रमवछिंदंतिभिंदंतिदलंतिपिंषंतिमोटयंतिलुंचयंतितच्छुवंतिदहंतिनानाकदर्थनाभिःकदर्थयंति । त
थापिभवितव्यतातत्रापिकांक्षकालातानानिवाछितनथाविधदुःखेरनंतकालंडीमिर्यापर्य्यवसानकालंदत्तायांगुडिकायांदत्तास्वभवितव्यतयाममान्यागुडिका । त
त्पश्चात्कृतोहंद्वितीयपाटके । तत्रापिचसंज्ञयालोकाःउत्तिवसं । ति । तत्राहंसमर्पितेषांमध्येसंपन्नःपार्थिवः । विडंबितस्तत्रभवितव्यतयापरापर
गुडिकादानद्वारेणसूक्ष्मबादरपर्याप्तिकापर्याप्तिकरूपतयाकृ । कृष्णनीलश्वेतपीतलोहितवर्णादिरूपतयासिकतालवणहरितालमनःशि
लांजनस्फटिकाद्याकाररूपतयाचासंख्येयंकालं । तिष्ठिता । निचतत्रपाटकेवसतामयालेदनदलनछेदनखंडनदहनादीनिदुःखानि । ततः
पर्यंतगुलिकाकरणावसानेदत्तास्वभवितव्यतयाममान्यागुडिका । गतोहंतस्मात्तस्मात्तृतीयपाटके । तत्रचाप्कायिकनामानःकुटुंबिनः प्रतिवसं
ति । ततस्तैःसमर्पितत्रगतस्तत्संपन्नमाप्कायरूपंविशाविशस्वशाप्यदीडीमीयांडीमीयामपरापरांगुडिकांदत्वारूपांतरंसंपादयंत्यासभवितव्यतयासंख्येयमव
कालं । तथाहि । कृताहमवश्यायहिममहिकाकरकशुद्धोदकाद्यनेकजलदरूपोरूपरसगंधस्पर्शतादनविचित्राकारः । तथाखेदादिनितत्रपाटकेवर्त्तमाने
नमयाशीतोष्णक्षारक्षात्राद्यनेकशस्त्रसंपाद्यानिनानादुःखानि । ततस्तकालपर्यंतडीमीयामन्यगुडिकायांदत्तायांममापरागुडिका । भवितव्यतया । गतोहं
ततस्मात्चतुर्थपाटके । तत्राप्यसंख्येयास्तेजस्कायनामानोब्राह्मणाःप्रतिवसंति । ततोहंसमर्पितेषांमध्येलाभ्रराजाग्निरूपःस्पार्शनिदाहात्मकःकायन
स्रविरूपःस्थानेनसंपन्नः । स्फटकस्यायाब्राह्मणाः । एदृशाश्चममतत्रवसतांगारस्मुर्मुरज्वालामुर्मुरालातशुद्धाग्निविद्युदुल्काशनिप्रभृतयाद्यनेकरूपानिविद्युत्पादयामा । ज्ञातानिच
विध्यापनादीनिनानादुःखानि । स्थितःसूक्ष्मबादरपर्याप्तिकापर्याप्तिकरूपतयाविवर्त्तमानोऽसंख्येयंकालं । दत्तास्ततस्तममापरागुडिका । पर्यंतगुडिका

करणावसानेभवितव्यतयागतोहंतत्पंचमपाटके । तत्रापिसंख्ययावायवीयाभिधानाःक्षत्रियाःप्रतिवसंति । ततोहंसमर्पितत्रगतस्तत्साक्षीतस्यश्रेणि ।
उत्कलिकोरूपतां । कृष्णपताकाकारसंस्थानेनसंजातोवायवीयःक्षत्रियः । आकृतश्चतत्रवर्त्तमानाहंसकलिकावातोमंडलिकावातोगुंजावातःसंवर्त्तक
वातोघनवाततनुवातःशुद्धवातोवाइत्यादिविविधाभिधानः । सस्थूलामितत्रमग्नास्तानिघातनिरोधादीनिनानादुःखानि । विसर्पितस्तत्रापिसूक्ष्मबादरपर्या
प्तिकापर्याप्तिकाकाररूपतयाधूर्णमानोऽसंख्येयकालेनभवितव्यतयाततस्तदवसानजातपर्यंतगुडिकाकरणात्दत्तापरांगुडिकांपुननीतोहंप्रथमपाटके ।
भवितव्यतया । स्थितस्तत्रपुनरनंतंकालं । ततःपुनरपरापरगुडिकाप्रयोगेणचप्राविताद्वितीयादिपाटकेषुस्थितस्त्वेकैकस्मिन्नसंख्येयंकालं । ततश्चानंत
पुद्गलपरावर्त्तानस्मिन्नेकाक्षनिवासेनगरेकारितोहमनंतवाराःसमस्तपाटकपर्यटनविडंबनां । तीव्रमोहोदयात्यंताबोधयोःसमक्षंभवितव्यतया । अन्यदाम
माकृपयासन्नचिन्नयाभिहितं । यथार्यपुत्रस्थितोऽयमसंख्येयंकालंबहुमत्रनगरानाताऽपनयामिस्ततःस्थानांतरंमीतेनयामिस्वयंतेनगरांतरं । मयोक्तंयदाज्ञापयति
देवी । ततःप्रयुक्ताऽगुडिकाभवितव्यतया । इतश्चास्तिविकलाक्षनिवासंनामनगरं । तत्रचत्रयउच्चपाटकाःविद्यंते । तत्रचयगरस्यपरिपालकःकर्म
परिणाममहाराजनियुक्तःप्रवरोन्मार्गोपदेशनामामहत्तमः । तत्रचप्रथमपाटकनामायानामगृहीणीनितोऽहंगुडिकामाहात्म्येनतत्रप्रथमपाटके ।
तस्मिंश्चसमस्तकुलाकोटिलक्षप्रवर्त्तिनासंख्ययादिकृमिकानाम्नःकुलपुत्रकाःप्रतिवसंति । ततोहमपिसंपन्नस्तेषांमध्येद्वीन्द्रियकृमिकः । ततोग
तेनाममास्पर्शनरसनेन्द्रिये । विहितस्वरूपमात्रातोमनागभिव्यक्तचैतन्यस्य । ततश्चकुलाकुलसंयुक्तगुडिकादानद्वारेणचतत्रमयाकृमिरूपोऽशुचिस्थानेमदाभावःस्तदा
र्ययास्त्रोत्रोहंकदङ्गतालपुरस्तेकुवरस्थितोमांप्रपंतीविशालाङ्कीनतःप्रतिपद्यति । कदाचित्आरामयादिदुर्गंधद्रव्यकोटरमामनाक्षमिज्जलनसंयुतं ।
वीक्ष्यमादिताबालपिपासमरासानुप्रवालमानंस्फुटतंमोहःसमिलावेनउक्षाततजवितव्यता । ऊर्ध्वकालावमापाद्यगुडिकादानतस्पष्ठा । मामसंबाकरागदुःखंद
मंतीमस्मायया । मामपरमदीयस्त्वरदुःखमामर्थःसीहसायादपरक्रमविषयंदातदस्मधरा । ततोगृहीतसंकालनटनायाविडंबितः । अपद्यामनंतनाहंद्वि
यादुःखमागतः । पुनश्चगुडिकांदत्वाकृतोहंमशकादाधोमाम । शांखिकंतिंदुरकंतवीरभृतव्याश्रिति । तदेवंपाटकत्रयेवर्त्तमानःस्पर्शनादयापर्यायपरकाप
णसंख्यातीतंविहितमितस्त्र । अन्यदापुनर्यथास्थानपरिणामसंप्रयुक्ताभवितव्यतयाममान्यागुडिका । नीतोहंतस्मान्मध्येऽपितद्वितीयपाटके । तत्रचाप्युकुलाकोटिलक्षस्थायि
× नामस्त्यापिपीलिकानामसत्रामीयगाविता । कृष्णावारकक्षिक्षससनिगममयति । निःशेषंकथयतेबक्षणाभितांविीर्यत्यागतः । अन्यत्राश्यागमामधीपदाप्रवर्त्तमानेमे

नास्मं। रव्यया श्रिकरणानामानो युद्दिपतया धृवसंति। ततो ऽहमपि तेषां मध्ये संपन्नस्त्रिकरणो युक्तपतिः। ततश्च॥ अकामकष्टगुच्छोरकंधरूप विवर्त्तिनो। पिपीलिकादि
रूपं रूस्रामीन विनद्यत॥ एवं तेन बहुक्रांतिप्राप्यमाणं च बालकः। द्वये ऽस्मातघातषादानंदमवगाहता॥ तादवेपाटकसत्रयुडिकादानपूर्वकं। असंख्यवाराः पाणेद्दे
कारितो नकरूपतां॥ अथान्यदा पुनर्दत्ता गुडिका भवदत्तया। चतुरीयपाटकं नीतस्तत्राथ वाचितवत्तया॥ कोटिलक्षकुलानां च समेतिनवतन्न चाया। असंख्या स्थावरा
काः कुटुंबिनः॥ तातो ऽहमपि संज्ञातश्चतुरक्षः कुटुंबिकः। पतंगमक्षिकादंशा श्रिकाकारक्षरकः॥ ऽहानितरदुःखवातिना नाकारालितिष्ठुत्ता। निर्विवेकतया
द्विद्यामहदाहितविश्वनतः। डीमडी। ऽपि पुनर्दत्ता गुडिका भवदत्तया। असंख्यरूपे वज्रापिपाटकनाटितमया॥ अथान्यश्च तत्र पाटकेषु विवर्त्तिनां संख्यातीता
निवर्त्तांसंस्थानि विश्वपितः॥ एवं च स्थित॥ कश्चित्पर्याप्तरूपेण तथापर्याप्तरूपकः॥ तेषु त्रिष्वपि पत्राट्टं पाटकेषु विनाटितः॥ अथान्यदा व ज्ञाप्य मानसा ऽजवित
द्यतां॥ ज्ञात्वा मद्वृत्तिं तं कालं तन्मत्रादमसां गतं॥ आर्यपुत्र सर्वतं किं ना यामितनगरांतरं॥ विकलाक्षनिवासस्य निष्ठुत्तानाश्रितद्विनिः॥ मयाऽऽकर्ण्य तु नित्यं गत
तन द्विधीयसां॥ किमत्र बहुनानावं मचमाणं सर्वकर्मणि॥ ततो ऽसौ मामिमंडाद्वायुगुडिकां मे न वत्तितां॥ नगरांतरयातायस्य एकायुगुडिकानया॥ अप्रा
न्यायपि देत्रास्य वतिज्ञागराणा स्थितं पंचाक्षरूपसंस्थानं। नामास्ति नगरं परं तत्र साद्धद्विपं वा ज्ञा कारी लक्षप्रमाणकाः। वसंति कुलसंघात
लोकाः पंचाक्षनामकाः॥ डलस्थलनभश्चाराः समूर्छितजन्मकं युताः संज्ञिनासंनिधीयंते गर्भजाडनिवासुत्रिधे॥ यत्र तेषु त्रविद्यंत स्पष्टचेतन्यवा
र्जिताः। असंज्ञिनडतिरव्यानासमन्यूर्छनजानराः॥ ज्ञनाः॥ ताता हंतेषु संज्ञातः स्पष्टचेतन्यवर्जितः। पंचाक्षनामविख्यातायुडिकायाः प्रभावतः॥ र
टचुष्टे विनाकार्यं दुर्दृगाकारक्षरकः॥ कलिप्रियतया तत्रान्यायादं विनाटितः॥ तत्र चसंमूर्छनजमध्ये॥ पुनरेव मसंख्याये त्र्यमयि वा ततस्तथा॥ विहिता गर्भजा
कारक्षरको ऽहं मदत्तया॥ ततश्च जलचरेषु वर्त्तमानः॥ मुद्गीताधीवरेसूत्र विप्राणां मत्स्यरूपतां। छेदपाकादि निर्दुःखं प्रापितो ऽहं सहस्रशः॥ तथा चतुष्प
दस्थलचरेषु वर्त्तमानश्च॥ त्रात्रा शूकरसारंगरूपमाविश्रानाममा। व्याधैर्निज्ञाय गर्तेकृतानानाविकर्त्तनाः॥ तथा भुजपरिसर्पोरः परिसर्पेषु वर्त्तमानेन॥
गोधाक्षिनकुलादीनां रूपं धारयताचिरं॥ आत्मान्यनकृताणादुःखं वा पूर्वकृतत्वयामया॥ तथा॥ काकोलूकादिरूपाणां पक्षिणां मध्यचारिणा। संख्यातीतानि दुः
खानि मो ऽद्यानिसुचिरं मया॥ असंख्यजनसंकीर्णे नादवं तत्रपत्तनं। जलस्थलनभश्चारी संज्ञातो ऽहं कलेश्या॥ अन्यच्च॥ तस्मिन्यंचाक्षरूपसंस्थाने नगरे॥ स
र्वासुतारारूपाणि निरंतर्येणकारितः। नीतस्तेनास्थानेषु तत्रानीतः पुनस्मया॥ एवं च स्थिते॥ तातास्तु सर्वस्थानेषु गत्वागत्वा तथांतरा। मयानन्तपुरनंताः कु

तानानाविडंबनाः॥ कालतस्तु॥ स्थितस्थानेरंतार्येणपरं पल्योपमत्रयं। अहं तत्र पुनः किंचिन्माधिकं सर्वं कोटिभिः॥ असंज्ञिसंज्ञिरूपेण पर्याप्तेतरभेदतः। तहवेनगरे
तत्र नानाकारविडंबितः॥ अन्यदाकृष्टरंगरूपः संपादितो ऽहं नवितद्यतया॥ स्थितो ऽत्रमध्ये मरलितता रंतयेन तिरीक्ष्माणो द्वा॥ विद्दिशान्तद्दष्टमाणो ऽसरुण
रवराणीतप्तश्च पर्यटामि। यावदकेन लुब्धकेन मारणाय लब्धनिनादारवं गीतं। तत्र तासु ताक्षिप्तंमृगश्रुपंपरिव्रज्ञकमुकुलवर्तनि रुद्धा स्वस्थानिश्चलीकृतानि
ला चमानि। निरुद्धः प्राणेंद्रियव्यापारः। संज्ञातः कामेंद्रियमात्रनिमग्नो ऽतरात्मा ततो निःस्पंदमंदीकृतं तत्राहृत्य ऽहं शरेण सुप्रमवलाक्यान्यकीडंतो व्याधः प्रयुध
णीकृतं कांदंडं। संधितस्तत्र शिलीमुखः। बद्धमालीढं। स्थानकं। उपदाकृष्टचिताकंधरा। ममाकाशा बाणः कर्णातं यावत्। ततः शुक्लेनततनारा रूणगवर्त्तमानेनोद्दं नि
र्निद्यपातितो ऽहं तले। अत्रांतरे डिमपि भवदत्ता गुडिका। ततो ऽसौ पायां तस्यो ऽहं शिलसावनिबंधनभूतायामेकभवावद्यायां दत्तायां ममान्या गुडिका न वितद्यता
या। संपन्नस्तन्माहात्म्यनाहंकरिवररूपः। वर्द्धितः कालक्रमेण संज्ञा स्ताभ्यवाधिपतिः। ततः सुरमासुंदरपुलनवलवनेषु स्वच्छंदं नामभ्रम श्ल वलीकिडा
लायसु अथैकमतीयसुवनविभाग पारिकारितः करेणुका। वृंदेन विज्ञानंदसंदोहसागरमवगाहमानाय परिवेष्टया चिरामि। यावदक
दाकोऽप्य वंमंत्रं संतकरियूथं तत्रेति प्रापदानिस्तुयातावप्रमत्कटरव। स्यनमर्द्धितंधमविताने ततः किमत दितिनिरीक्षिताम्यापश्चारुजागः। याव
न्निकटीभूतो ऽस्य ज्वालामालाकुलो दावानलः। ततः प्रादुर्भूतं मम रणस यांपरितत्यक्तांणो रूपं अंगीकृतं चिन्तं। समाश्रिता ऽत्मानरिता। ततोपगता दंकारः।
रित्यक्तं सूपं पलायितो ऽहं दीर्घकां दिशं। गताः स्थाने पुनरायांत स्वामीश्रि रंतनयामपर्यबंधी विशालः शालकां धकूपः। मयातत्र वर्द्धितपण्णच्छवक्षितनयावया
कुलतयावनलक्षितामयाधावता वगतस्तत्र विहीमम तत्राय पादो। तन्निरालंबतया पर्यंत्रिः पश्चाज्जागः। स्ततः पतितो ऽहं मुन्नानशरीरस्तत्रांधकूपे। संभूर्णिता
गात्रनारणा। मूर्छितः क्षणमात्रं। लब्धा कष्टं विज्ञेतना। या वन्न चलयितुं शक्नोमि शरीरं। प्रादुर्भूता च सर्वेभिणातीव्रावेदना। ततः संज्ञातो मपश्चात्तापः। चिंति
तं चया। घटग्रामचनुर्थितमाहंगा। यच्चतिपन्नं तत्रावं चिरकालपरिचितेषु पकारकमापन्निमग्नमन्तरक्तमात्म वर्गेण परित्यज्य कृतघ्नतया कुरुक्षिंसरितासुर री
कृत्वंतः पलायितो ऽहमि लिर्लज्जता। मध्यातिकिलस्य वाधिपतिश्रियाचारूढः। तत्किमनेनाधुनाप्युपस्थितानुरूपमेवेदं मम संपन्नमातानमयामनमिरवधा वि
षयः। ततो नयाता वनया धतिपन्नं मया मनः। सप्ताह ऽसं। तितिक्षितासवंतीतीव्रापि वेदना। स्थितस्सदवस्थः सप्तरात्रं यावत्। अत्रांतरे शुभाममोपरितवित
ध्यतानतस्मयापि स्थितं। पाथः पर्युत्रमाधो त्रां। सतत्र प्रवमायः। तितिक्षितं नवमापरमंदुःखं। उत्थाहमिदानीं पंचत्वं नवतात्स्थितेन। तयामिन वंतां नगरांत

॥मया निह्नितं यदाज्ञापयति देवी॥ ततो दर्शितस्तया सुंदराकारः पुरुषः। अभिहितं तथा॥ यथार्थं पुरुषस्तयामयाऽयमधुनालब्धः सद्भावो यानि रूपितः पुण्योदयो
नाम पुरुषः। तदा तेन सह तवमार्गं तथो। मयाभिहितं। यदाज्ञापयति देवी॥ अत्रांतरे जीर्णमिश्रवर्दितायुर्गुटिका। ततः प्रयुक्ता तया गुटिका। नवितव्यतयाभिहितं च
नया॥ यथार्थं तत्रवगतस्यायं पुण्योदयः। स च त्वद्रूपः समहोदरः सहचरश्च न विश्यतीति। एवं च वदति संसारिजीवे तथा पुरुषः प्रज्ञाविशालायाः कमलिन्यामी
ष्टितेदमाह॥ यथोचकाऽयं पुरुषः। किं वा तेन कथयितुमारब्धं। कानि वा शून्यसंख्य व्यवहारादीनि नगराणि। कास्यं गुटिका। येकेक वा मेघप्रयुक्ता सतीनाना
विधरूपाणि कारयति विविधसुखदुःखादिकार्याणि दर्शयति। कथं वा पुरुषाश्चयं तं कालमेकस्था वस्थिति। कथं वा संलग्नीयानिमत्तुथ्युष्मतः कर्मिपि
पीलिकादीनि नानारूपाणि आयायरन् तदिदं सकलं ष्टलिडालकल्पमत्यंत अकरमचरितं ममप्रतिभासते। तानककथयां विकेकास्यालवाधिमे इति। प्रज्ञावि
शालयोक्तं वत्सयदस्य इदानीं तनं विशाबरूपस्य पलब्धाताः तन्नानकथि तं किं तर्हि भामा अन्यरूपेण संसारिनामायं पुरुषो। तत्पादवानेनात्मा अभिधानमारख्यातम
ननसात्मचरितं सर्वमिदं घटमानकमेव निवेदयितुं प्रक्रांतं लघादि असांव्यवहारिकजीवराशिरत्रासंव्यवहारनगरं। एकेंद्रियजातयः पंचापि पृथिव्य
प्तेजोवायुवनस्पतिरूपास्तेषां स्थानं एकाक्षनिवासं विकलेंद्रिया णां द्वींद्रियत्रींद्रियचतुरिंद्रियलक्षणानां स्थानं विकलाक्षनिवासं। पंचेंद्रिय
तिरश्चां निलयः पंचाक्षपशुसंस्थानं। एकजन्मभाव्यायुःकर्मविकृति जालमिकैकभवेद्या गुटिकेत्यभिधीयते॥ तदुदयेन नवं व्यवहारानाविधरूपाणि
संपद्यते तथा विविधसुखदुःखादिकार्याणि। भवजामस्थायं पुरुषः। तत्ताद्य कर्मगाढ्यानंतमपि कालं वसानं संसारिजीवस्य त्वनवंद्यो वक्रमिपिपीलिकादिरू
पाणि। किमत्राश्चर्यमिव वासुदृश्र बुद्धिरस्याऽपि वसः नजानीते यदस्य स्वरूपं। वचनसंसव्यव्यवहारानादरेन संविधानकं यदस्य संसारिजीवस्य संबंधिना चरितेनावतरति।
तदस्य निवेदयतो नारादवसर्वथिघाद्वं। पश्चात्तवाद्दमस्यलावांत्वीनिर्गकुलाकथयिष्यामि। त्वयास्वरूपेणाक्तं। यदाज्ञापयत्यंबेति॥ नत्वा निःशामवदर्थ्यां लवति नियमतो च य
मानुषाक्षमो लव्यस्य प्रारणगाडः समयपरिणतेः कर्मणोऽथ प्रभावात्। एतस्याख्यातमतत्वममनुतनस्यस्याबाधर्द्वमिहं प्रक्रांतायं समस्तः कथयितुमत्र लोको जीवसंसार
चारः॥१ सच सदागमवाक्यमवरूढलोडाइ ज्ञानाय रतेन निविश्यते। बुधजनेन विचारपरायण स्म दतु लघुजनः इति निश्चितं॥२ प्रस्तावेत्र निवेदितं तदखलं संसारवि
स्फूर्जितं धन्यानामिदमाकलय्य विरतिः संसारतो जायते। ये पापा स्वविमूढमनसां तांतः सुदारासनेते तेत्रैव पशवो न संति मनुजाः कार्येण सत्यामाद॥३ इति
उपमितिभवप्रपंचायां संसारिजीवचरिततिर्यग्गतिवर्णनो नाम द्वितीयः प्रस्तावः॥ छ॥२ छ॥ छ॥ छ॥ छ॥ छ॥ छ॥ छ॥ छ॥ छ॥ छ॥ छ॥ छ॥ छ॥ छ॥ छ॥

४१

नवप्रपंचविस्त्रियंद्रु वर्तमानस्यादक्षिनः। एषप्रारंभते यस्मात् तदधुनोच्यते॥१ संसारिजीवः पुनराह। ततोऽहं भद्रे समासादितेकभववेद्यगुटिकः
प्रपन्नमार्गे॥ इतश्चास्याम्बसम्भूत गतानगर्यो निरस्ताभिधानः पाटकसमस्त विशाखस्तत्र सिद्धार्थपुरं नाम नगरं। तत्र च महोग्रधनियुक्तसंपदालि
गितमूर्तिः पाद्मनाभमण्डा तच्छ्रयति रिपुमकरकेतुस्तस्य नंदानाम प्रधानदेवी। ततोऽहं तस्याः कुक्षाववितीर्णोऽनन्तरं वियुज्यस्तया। स्थितमत्राथितकालंगि
र्भः सहपुण्योदयनाट्टशोनंदया। संपन्नसस्याः कोमलमडान इच्छितिमातानाविदितः प्रमोदकं तत्राभिधानन्नदासदाकलाननरपतायाथाडुभृत
सुतामइतिमसुतानसमस्यायुवरायः। दर्षविशाधाडसमितोगाच्चपलकोरुदः। दापितंनिविद्धकदारकायप्राशिता धिकं। समादिष्टा सज्जा
मादा सव। अतादीयंतमहादाना निष्ठंतेबंधनानि उड्डंतिनगरदेवतानां। क्रियंते हर्षद्वारशालाः। ज्राधुतराजमार्गः। आहन्यंत आ
नंदीः। आगच्छंतिविशाघोकूलनपद्यागडजकुलेनागशलाकाः। विक्षीर्यंते तत्र दुपश्वासाः। प्रयुज्यंतेसमाचाराः। आस्फाल्यंते तूर्यसंघाताः। गीयंते
धवलमंगलानि। नृत्यंति ललनालोकाः। सदकं च किं बहुना कृष्णादि जिनिरिंद्रानंदनितांत नष्टवंशः कुंजमदोमसयः। तिक्कांतमासमिहिने
धायसंसारिजीवस्याभिधानं प्रतिष्ठितं मनंदिवर्द्धन इति नाम। जातोऽहमाथुमनयोः पुत्रश्चाभिमानः। ततो जनयन्नानंदं जननी
नक्ताय पंचभिर्धात्रीभिलालितः प्रसंपन्नोऽहं त्रिवार्षिकः। ममासंव्यवहारनगरादारभ्यसकलकालं द्विविधः परिवारो नवत्तितत्रा
भ्यंतरो गाढंदिरंमुखा। ततांतरंगपरिकरमध्यसिममावि यकितानाम ब्राह्मणकानीयाच्छत्रीमापिप्रसूतनामजन्मदिना जाता दा
प्रतिष्ठितं तस्यामासोवैश्वानर इतिसमवादितपवारस्यानलिप्ततरूप तयासीदवकेवलमधुनाभिव्यक्तरूपः संपन्नः। ततो मयासमदधार यन्विरक्त
लक्षाभिधानोविषमतिसीमोचिरणोदधनः परिश्रूरकभिनयासुबधो स्मयाभिधानडोमासमुद्रदवस्तु आयायाच यशमनामानो विषम प्रतिष्ठिता हृकणि
आणापोथद्युश्च संज्ञासकपास्त्रिनिंतंकटीतटंदशयित्परसमर्थ्यादृहतम्रमकं च क्रविषसंलंबसदरं। क्वनितोनताभापनामाक्लनाति संकटानार
ल नायुक्तः। क्रारमसरसंज्ञाच्यां विषमपरिक्रमाद्यां बाक्तद्यां विराजमानः क्रूरतारूप्याचक्रयासदीप्रयाच शिराधरयाविहंगमानामत्र
नामया। दिग्णपेनीहिनिदंतमदेवि रलविरलमिंदजिदंशानेः। विषाश्रमानश्चैतामदनतनामकालां प्रविश्वमात्रस्रूपाद्यां कर्णभ्यासंपदायास्थ्या
नीतामसनावसंज्ञयाश्वानमात्रापलक्ष्यमाणया विशिष्टयानासिकयाविभ्रजाधुरतांतोदज्ञ मुद्रां सन्नसंज्ञाद्या मतिरक्तयायं जाहसंज्ञायां
चवर्त्तिलाघ्यालाचनाद्यां विनाद्यमाना। नायसिराणसंज्ञकेनमदत्तात्रिकोणेन निस्सारणधावीकर्णोविश्वानरताधारायताप संज्ञाकृताति पिंगलंतया

डाक्टर भाऊदाजी इस्यस्य स्मारक
DR. BHAU DAJI MEMORIAL

डाक्टर भाऊदाजी इस्यस्य स्मारक
DR. BHAU DAJI MEMORIAL

कालाकलापकुशलोऽनं कुमारा लारोहे श्रीविश्वानरानिज्ञात्वा दारकइति ततो नाहि परिचयादाविद्यीताममतात्त्वायरिसैदः। एही तामित्रबुद्ध्या। नलद्विता
परमार्थ्याबद्धरूपता। अविवेकिता पुत्र्या प्रतीतिसंपन्ना स्थापरिणाट मंतरंग परिजनस्या क्षिप्रकारीममायमितिबुद्धिसाताल द्विता स्पष्टमदीयात्राक।
अयकरायोषममायपरिग्रहसुरः प्रीतिंतदनुसुचमपामि। ततः समागतो निकटे। समालिंगितो हृदि दक्षितिः स्नेहनावः। पुरुषश्चत्तयाः प्रणयालपा
मित्रीततेऽय। त्रयत्र्ककविदुष्टं संस्तामि श्रद्धबद्धिस्सात्तत्त्वना सोहृणामपि सुंदतीपि। ततोऽस्कडोनिजविनमधोममायपरिणाम्या दयौवेश्वानरण मस्ने
नीकरणाना चिंतितं। तत्त्र। आयममरि स्तरपावेश्वानरमुत्राहोऽवमविशा प्रज्ञा। यंदि वहीनायममायसुरक्तमयधीर्यां नितममसादपरागि द्विपाय मनो
विपरमार्थविशिष्टा सहामैत्रीकरोति। अथवा किमत्रास्थर्यं। नलद्यत्वमूढः पापमित्रस्वरूपं नावबुध्यतितत संगत्तुंतंतां नवकुमनंततसंगनिवा
रकं सहुपदेशापरिचयंतितरकुतसन्मित्रायापतिपद्यंततद्यानकुमारीयदिप्रवंधवंतांस्थ्यवकुर्यादागाद। सफाटलालेनपापमित्रसंग
मान्निवर्त्तित। नपरापाद। आनतिमृष्ट्या यं नंदिवर्द्धनकुमा
वितद्यतयामदवरवेनावर्द्धितिश्रायमानन्नकरिष्प तायां
वर्द्धनकुमारः पापमित्रसंगतिपाप्यपिनाकांडप्रसमसा
स्वरूपतया तिष्ठत्यचंजाताश्चाप्यपितद्विरंगाममत्र दवो
रोऽनमसहसांगत्यंविधातितर्क्षिममानं नलिवाशितना निद्वि प्रायमस्य न
वर्त्तमानेनावलाससुद्यातपिनिश्चलतयामाधुर्यस्तु लावनयातस्मादवनंदि
वानाकं यत्कइतिप्रथीलाद्यालो। अपापादयाकस्तो पिममपाद्वितदापृष्ठ
वयस्याः तत्तत्त्विः साद्दीमानकक्रीडासिः क्रीडनदं प्रवर्द्धितं प्रवृत्तः। कस्यातय
कीडानमानामस्तमात्र अपिहिंसाः प्रधानकुलजाअपि पराक्रमवंता विश्वानरालिंगितमवलाक्यकंपंतागच्छं तिममप्रणतिंकुर्वंतियाक्षक
मतिपिप्रतिपद्यंतपदातिनांबंधवंतिपरतोनिवतिकुलयंतिमत्स्वनं। किंबहुनालिरिताद्यपिमन्नाविच्यतीतितस्यसर्वद्याप्रियतिकरस्या
दिवमादा मायस्या पुष्पस्तायाविप्राणपादयः कारणं ममत्रमहामात्स्वयात्रदारतमि परिस्फुरितं यहुतन्नदातप्रद्धमा अपिहिंसाममेवंकु
वीणवर्त्तितामायमस्य वरमित्रस्यविश्वानरस्य प्रयाणाय्यातायं संनिहितः सन्ना तीयमामथ्येमिवर्द्धयतिममातडाश्रितांकारा क्रूरभावाः पाक्षलय
तिवलीमंपादयताउः। श्रिरी करोतिमनानुनयति धीरतांविधत्तायोडी रतां। किंबहुनाममसुक्रमयाणमीमिप्रायानयति। ततो नयालाप
यामंज्ञाता। वल्लनतानामविश्वानरः। ततः संज्ञातादमनुवादिकः। ममत्राप्रश्नप्रातविंतानांघातमधुना। कुमारः कलादृतितंतनो निष्क्रांतः
प्रामदिवसः समाकृतः प्रधानः कलायायर्स्य शूक्तितं। मोविधिनाकृतसुविस्कृरणीयां संतर्पितादंतस्यपितामहनादरणेतिममपितात्र्यम ४२

दीयत्रावरात्यो विबुद्धवोराज्ञदारकः। प्राग्वत्तस्य कलाचार्यस्य। ततः सिंहः माईसिंदः पर्वताः कलाग्रहणं करोति। ततः संप्रतियामावदिकरणानां प्रकृतया
नातो माटनप्रवदितं तयाकलाचार्यस्य निश्चिंततयाकुमारलाबस्य संनिहिततया प्राणपात्र्यम्योऽकृतटत्तयाहूत्यापत्नाम सरत्र बहुकुलतयातदावितथ
तयाऽनयाककदयतयामयायुदीतप्रायःसकलाकालेनापि मकलाविकलाकलापथकेवलमति वल्लभतयासदासंनिहिताय्यमो वैश्वानरः समपि
तमनिमित्तंवाकारोतिममसमालिंगनं। ततासुनसमाज्ञितेनादंनम्रयामियमुपादत्तांनिमणयामि कुलकलंकंनुस्थितेमितातमनः। रवदस्यानिलो
क्रयामिप्रमार्थमिडानाम्यालानां तसापनार्त्तंतविनिकलास्यास्तिरर्थकत्वं। किंउमामवाविश्वानरामकंप्रियं कृत्वातत्पदालानगलस्वदबिंदुः रकी
कृतलाचानाश्रुप्रकृटिः करोमि सम मुद्रादाकः। मदकलदंविदधामि मावचांमर्मायद्वने। उच्चारयामि सत्पवचनानि। नक्रमातथमद्धसमपित्र
नंता दद्यामि प्राप्यकं यद्यासंनिहितनफलकादिना। ततसमाधिपिविश्वानरालिंगितं मामवलाक्यनायनत्रसमानसो संतावदं अवरुकुलं। कुर्वं
तियाद्यहमि। आराधयंतिमांपादपतनैः। किंबहुनामदीयगं
स्थिताः। ततसेमसुहितः। अकंपमानारबंधनागारगता इवमद्वा
चातिकरं कलाचार्यायामातृआदीनां प्रलयइतिना कनयात
रकेप्रहरवविधास्तनया न प्रत्यनत्रयसक्षदया। सा वपिनमो
धनापितवीर्यविंतापिराकुद्दारका नागदमनीदत्तप्रतापाउविषधरानस्तंतं
उः स्वजनजननीजनकाउराधेन कलाग्रहणं कुर्वंति। कालेन यंति। नकश्चयंतितं
पापिनिश्चसंनिहितत्वात्प्रदूरयतिमामकं। यदितंप्रकलंकलाचार्यः। करवलंदा
ममेत्सुरवमापिविकृत्यर्थनिरीक्षतांयदिप्रनरस्य प्रायदायानापिमां प्रायसकिं
विद्युया तत उदासनमपिकलाचार्यमास्नाज्ञामितावद्या मिस। ततोऽमावपिममराजदारक रद्धत्रीवानतामदामादस्यादाप्रणमस्या चिंतितं। अहो मम
रमित्रस्यमादातम्यातिशयः। अहोहितकारिता। अहोकौशलं। अहोचसलता। अहोस्थिरानुरागः। यादृष्टममालिंगनह्रास्यममसवीर्यतां संपद्यमाम
वंमदत्प्रतिहतांडजनयति। नचमांकुणमपिसुंदरतीति। तदप्यमपरमाबंधवस्यमेदारीरंप्रथमसदृशं। पपामडीवितं। यथपवासयरंतर्भितिअन
नरक्षितः प्रकाश्य। किंचिकरतया प्राणस्पष्टमाद्विशिष्यतातिततस्त्रिवंविधनावनयासंज्ञाताममविश्वानरस्यापरिस्थिरतानुरागः। अथदादरसिपूर्व ता
तनमहविश्वं नहालामयालिंदितं। नरमित्रक्रिमनेनवकुनाडणिपतनात्प्रदायजाममप्राणाश्रादतेनवतायायच्छनिपाडनीयाइतितततर्क्षितितं
विश्वानरेणाथप्रसफलोमपरि श्रामायाद्यममवडावर्त्तीवर्त्तीतादर्शितौ। जनितेवंबदसानिलीरोऽनरागः। अग्रेकांग्रपाणिनःसमाकर्षयंति
वसनंयहूतं तिनिर्विकल्पो। प्रवर्त्तिततत्रनावन संपादयंतिक्रियया। तदिदमत्रप्राप्तकालमितिविचिंत्य तेना निहितंकुमारप्रामंतत्र। कः स्वस्त्र संद

द्वायद्यपि हि तमजाधनामपि माहरां उरतः कुमारा ग्रे वं मंत्रयति महाप्रमादात्य क्षराणां। स हि हि यक्ति यद्भाताधमपि वाक्यं बलात्प्राण यदि तत्किमानन
कारामि कुमारस्याहम कृत्यानवाणा नाप्पम स्वमत निरोगमिया सिहितं कथं ताना क्रां कानामहं किं विद्यमायनं। मया सिहितं कारण व त्वयाच्छः।
तिमाक्तं यदाज्ञापयति कुमारः। ततः कृतो नितान्त कूर चित्ता विधना निवटकानि म सुपत्नीनां नि मरदृ सि वत्तमानस्याप सिहितं आहं कुमार एतानि महीं
यसामर्थ्यप्रसवानि वर्तीतरटकानि कर्यह पंदुजमानानि वीर्यक्रिय संपादनन प्रकृष्य मर्यपि य मुद्दीदीवत रं चाग्रं कं। तस्मा कृत्वा ण व मतानि अथांतरे
लद्धधप्तिनाक्रांतर स्थितना कनाथ सिहितं न विश्वातितथानिम। तस्मान्न कायचं संदृष्टा नृणां तं मया श्रुतं विश्वान रणात। ततः संप्रच्छान्न तस्मीक्षि
तं। याद्यायप्रवटकोपया गमनमहानरकेन विश्रुतिम जगत्या प्यादी धमिाश्रकं कथम ह्यापैवं विधः शाखा महान रक्षण प्रममा सिहितं स्थानमि तिलानन
या अछ्यो वितेन मया सिहितं किं संपद्यातामनवाद्य रवमित्रे स्वकुलेन दाकृष्य क्षिय तरं परिव्रज्या मोम पितानि वटका पि यदीतानि तथा
सिहितं तातन कुमार अयमपराम मप्रमादाविधयः कु मारणाय हत मयावमव संकिाति तन नि विकल्पा म तथा मध्यादकं वटकं लक्षि
तं कुमार गणानि मया सिहितं किमत्र अपि नयानि विदित एवमात्मावर मित्रस्या विश्वानार णानि सिहितं। महाप्रसाद उग्रद्दीताहं कु
माराण निक्षतमुतातन सर्वत्र विश्वसनीया निश्रकाराः। उवलयोदार कायद्वत आवविदूर समादि प्राप यो कुमारो यथा न्यमन
नाक्क नरवनाकलाग्रहणं विधेयं अहम पिनाप्नुयाद्दृ। मेवसरं तमागयत्र इदस्याम तादवं स्थितमहाराजाकार्यया कलतया कदा
चित्सभागमनं नसंपद्यातान्तासवतापृतिदिनं कुमारशरीरवार्त्तम मसंपादनीया विदूरणोक्तं। यदाज्ञापयति विदूरः। ततः संपादयतातन तस्य
कलासनं लक्षितः मम वेधिमदीया राजदारक कलाचार्यकृदर्शनयतिक रसधा प्रिमनः। कृतिसायनकियंतमपि कालं न कदाचित्प्रमोतात
नायां अतिसरम वला कुमार निवसितोन्मत्यात तस्थितिं तान्तानमाने धवितुर स्यावदसर्वेना पाता नवापि कुमारः प्राप्य णों वं विधमासरति तत्कि
मनं तदद्यम निपतनीति निकानीमहोयदियकलाचार्यस्याप्रिकदर्शनं विध तु कुमारो निःपन्नं ततः कलायहण प्रायोजनं। इति चिंतयामस्म
हिया प्रभान स्थितिमनानंदं अत्र पापकालं प्रतामितावकलाचार्यामव यथावस्थितं तातानि विश्वारहातं तन्निवारण्यपाय यत्नं कर्तव्या
मितिततः प्रभृति मदाकुरणायम व कुमानं विदूरः। समगतः कलाचार्यः। अत्रं स्थितमा तेन दापितमासनं विहितापरिचर्या। ततस्तद्दत्तज्ञा नवि

४२

शेषाय। हृष्टनना तेनासिहितं। आर्यविशुद्धिसमुद्र अपि मम आर्योति कलाग्रहणं कुमाराणां। तेनासिहितं। द वा दम अपीति युष्मदनुलावना
तातेना सिहितं। किं परिणताः कलाः। कुमारस्य कलाः। कलाचार्येण सिहितं। सुष्ठु परिणताः। दवनिः पन्न एव कला गृहणं दिवर्द्धना
कुमारः। तथा हि स्वीकृतमानेन समस्तसलिपिज्ञानं संपूर्ण भूमि गणितं उत्पादित मिवात्मनाद्याकरणं कृति भूत मध्यायाति षं। सामी वत
मध्ययंग मह्यानि मितंत्रं। आख्यातमाच्यत्र हृंदा प्रतीतन अव्यानं तंत्रं शिक्षितं गायं। प्रणयिनी वाद्य विशिक्षा दययावायष्णवादः। भित्तभित्तिवि
धकं निर्दिष्टकारी व पुत्रवादः। अनुयवाणी वनरलक्षणादीनि आयेक्ष्य विकर यापिपत्र छेद्यादीनि। किं बहुना। ना सिमाका विकलायां कुमा
रमासायन प्राप्तापरं काष्ठामिति। ततः प्राकुवर्षदानंदोद कप्लवितनयनयुगलेन सिहितंतातेन। आर्यप्रवामतकिमत्राश्चर्यं। किंवा यदि
तावाप्रानसं पद्यातनसंपद्यत कुमारस्याधयः। आ मा गायस्य युष्माद्दशायरण बुद्धि ममुद्र प्रणांकं। देवमामवमा दिशा। क्व
त्रयां युष्मदनुभाव प्रयं। तातेनासिहितं। आर्य किम तानापवारवयमा युष्मत्प्रसादेनिवासमदानंदमंदसंदायिकं। सं अथाप्रः कु
मारः सकलयणालाङनतां बुद्धि समुद्रणाकं दिवमा। मित्र मादिशत्क्व त्वयं युष्मदनुभावा प्रयं। तातेनासिहितं। आर्य किमन्त्रो
प्रकारवरुसोयपचं। तातादवकर्तीयस्य निःस्रुक्तकरं। कुमार निवर्त्तनीयाः स्वामिन् सतिपयीलाचनया किं सिद्धवं विज्ञापयितुं मिहा
गतश्च युक्तमयुक्तं वाकुं तमदीतिदवाय तायशापि मनोहरं यदुर्लं तं वचनं। तातेनासिहितं। वदवाचार्यः। यथावस्थित वचन कोऽवसरः। कु
मायाः। बुद्धिसमुद्रेण क्रांय यथेतं तातायदादिष्टं दावनायथा सकलयणालाङनतां संप्राप्तः कुमार इति। तत्राप्रेव स्या न विकं कुमारस्य स्व
रूपं वस्तीयना स्यात्र संदेहः। किं तु सकलमपि कुमारस्याण संदाहं कलं कानव शाधरं। कंटकोनवतामरसं कार्थीणानेवचित्त निःस्पं
निर्लक्षणन वसीजनंनीकत्वान वपुरुपवर्षपातापतापनवधर्मीविश्वानर संपार्कीण त्रुषित मदमयगच्छामिति। ततः सकलस्याप्निकलाकौ
लापकोशलस्य फलमाल्ले कर्णीपदं तु वैश्वानर पापमित्र तया मंलिहितः। सन्नानीय सामर्थ्येन तं प्रथमं कुमारस्य नायति। कुमारस्य
महामाहरयात् सर्मापैवेरिणमाग्रनं वैश्वानरं परमापकारिणमाकलयति। तिदनेन द्यान पापमित्रेण यच्छाप्रति दत्तं ज्ञानदर्शनमा

रं प्रज्ञा मास्तं कुमारस्य तस्य निष्फला युक्ता प्रज्ञासारः । इति । ततः सदा कथ्यति तो वृद्धा हतश्च गृहीतामहाङ्कः रुदना । ततः स्मातेन लिखितं । लब्धद्व
कपरियाछिदं वंदन रससकगीतलं ताडहंतं नमाम षड्वद्धि स्नाया बाधता गच्छसमाद्भूय कुमारं यत्ना पन्नया मित्रस्य पापमित्रसंसर्ग वारणेन
हुः सहमात्मानं ऽन्तस्ताप मिति । ततो विमृश्य तालहंतं किं ति निष्क्रितजातक स्मरूपकनावदाकृना लिखितं । यदाज्ञा प्रयति देवः । किं ऊमहाप्राया
डनमप्यच्छलविद्याया दम्स्थापित मदनमः । ततो नादावन । कोपः करणीयः । ततो तेन लिखितं । लइछितला पिशुनिकः । कोपादसारा । वदेउच्चि
वड्छितं लद्धा । मदाकृना लिखितं । यद्वद्ध । ततः कुमार परियया दृष्टा वध्यस्ति मिदं मयायङ्कतायं विज्ञानाराऽन्तरं गच्छतः कुमारस्य दयास्यान्नअथ
क्यास्य धुना कृना प्रयमार प्रियं गृहीतः कुमारेण अर्धहितवंधु मुड्या । नउ । कातिलाद्धि रहेकृण मया मितं कुमारः । यातो नलत्ता तह्वतीं गृ
ह्यातरण रण । कृतमयातहणाउच्यमानसरहितमात्मानं । ततो यद्वदं कुमाराद्विज्ञानरसं मग्रयागं प्रति किं चिद्भुवाता ततो ऽहमवं तद्धे
याभि । महात सुद्धगं कुर्यात । आत्मप्रायाद्धिकं वाविद । ध्यात । अय्यद्धा किं चिदकाहविद्धरमनधीतिरं संपादय द्विज्ञतो नाज्ञाप्रष्टि
किं विद्वत्तुं कुमार महीतादिवा बुद्धिसमुद्राणां । दवमश्चमवसवीमिदं यदा वृदितं वदकेन । तथापि वयमपि कुमार
स्यापापमित्र संबंधवारणागाढसदृक्षाः सकलंका । तमाममापि चिंतितं वास्मापि यीद्यवं कुमारात्तनाविज्ञान रपापमित्राणं
एविद्युज्ञपत । ततः सत्यं नं क्षितिभिः स्यातु । केवलमीदृशं । कथंचिदनस्य ग्राहं निग्रहं ऽहम । यन्नन ज्ञास्याताधुना कुमारात्तन घीलीकृत
यात्विरोयाऽजनं विधत्तु मिच्छाततो ऽशक्यात्त्वान कृपं कुमारस्य विज्ञानारणा सह मैत्री वारणामिति मया मइत्ता ततो तेन लिखितं । अथ किं स
नरोमा या लविश्रुतिबुद्धिसमुद्राणां कमतिगदनामतद्वयमपि न जानीमा विष्टरणा लिखितं । देवश्रुयत कश्चिदतीतानागतवर्तमान
पदार्थवेदी समागतो जिनमतज्ञो नाम सिद्धदत्तो महानैमित्तिकः सकदाचिद्देशोपार्श्व लकृयतां । ततो तेन लिखितं साधु लिखितं लइमाध
वीशं समाह्वयतां सलवत्ता विष्टरणा लिखितं यदाज्ञापयतीति निर्गतो विष्टरः । समागतो नैमित्तिकः । कृतमहत्साकावलया नैमित्तिकः
ततो तेन उष्टश्चितमादापितमासनं । कृतमुचितकरणीयं । कथितो व्यतिकरः । ततो बुद्धिनाडीसंचारणं निरूप्या लिखितं महाराजा न ।

४४

दृश्यात्यायाद्यः कश्चिदुपायः एकएवात्रपरमप्रायो विद्यातेदुर्लभश्चात्मोपायेण । ततो तेन लिखितं कीदृशः स इति कथ्य यथार्थः । जिनमत
ज्ञेना लिखितं । महाराजाकर्णय । अस्ति रहितं स्वर्णपुरा वे । निवासस्थानं समस्त यणानां कारणं कल्याणपरंपराया दुर्लभं मंदलागोधिये
श्चित्र सौंदर्यनाम नगरं तथा क्षिप्रवसतांतत्र लोकानां नगरगुण एकमंगणां । रागादिवैरवाः सर्वे जायंते नैव बाधकाः ॥ १ यत्र शत्रुकृतिया
माच्याबाधं ततत्रानोऽजनं । ततत्र दृश्यानधीतिः सारोपद्रववर्जितं । ज्ञानादि शेऽजनं लोकस्य ह्यासन्नेव जायते । कलाकलाप कोशालं
न तालाश्च ऋषियातात नवं योदाय गां लीयदृयविधीयांद्या गुणाः । वसतां तत्र तत्र सर्वगुणस्थानमतो मतां । यतश्च वसतांतत्र धन्यानां संप्रवर्त्तीत ।
अन्नरात्रलावनविचित्राप्रासुरवण्हतिः । नवसंपद्यतन्मध्ये श्रितिपातः कर्थानां कल्याणपद्यतादसुरनगरं मतां । साधु पिङ्गवनिर्मुक्तं शि
शिशुयुणस्तुषिसांकल्याणपद्धतार्दत्रयंनमव च तन्त्रवीरस्त । एवमहानंदं ततस्थाणेनिषिविंतं नगरं विज्ञतो दर्शमिंदत्ता । ग्र्यःसुदुलितं । तत्र
नगारप्रस्तिकारी लोकानां कारागारा इत्तनिषाद दत्तावधानः शिशुपरिपालनपरिपूर्णः । कामार्दं डमसुद । यनश्च लपरिणाध
मानामराज्ञा । यतो ऽसोसवीलोकानां चित्तसंतापका । रकः । तथा संपर्कमात्रेणमहानंदविधायकः ॥ मदनकुशानमायीपिडं नूनां स
प्रवर्तकः । आत्माधीरजानोलाविं हितकारीनिगद्यतो । राग महामोहक्रोधलोभमदश्रमाः । कामश्चारिश्च कदिपाश्चाप यच्चोद्धः खादत
वः । दुष्टाश्च नयानिश्चयं लोकसंतापकारिणः । तथा सुदलनं राजा सकलवेत्तवत्तिष्ठतां । ज्ञान वैराग्यसंतोषत्याग संयमलक्षणाः । यथाप्रच्छेदन
ताह्लादकारिणः शिशुसंमताः । तेषां सराजा सततं परिपालन तत्परः । आत्मनिः बोधकर्त्तव्यापारविशुद्धः सदाधीधृतिस्मृतिसंवेगशमा
दयः परिपूर्यता । लांडागारं यतस्सद्युणरत्नैः प्रतिष्ठितं । दंडश्चवर्त्तीतनस्यचतुर्दवलात्मकः ॥ शीलांगरक्षणे नित्यं रथदं तद्दयादिभिः
दुष्टानां निग्रहासक्तः शिष्टानां परिपालकः । कोशदंडसमृद्धश्च ततना सोगीयतत्रपः । तस्य च शुलपरिणामस्य राज्ञःहृदीनजयपताका
ज्ञानरसोद्वायिण्यविनिर्जितवरमन्त्रया कलाकलापकोशलन्यपदसितरतिविभ्रमाविलासविस्मारण्याध्यविता कंधतीमाहात्म्यातिशा
यानिजाप्रतिरति नया निःश्रेयं पता नाममहादेवी ॥ एकत्र सर्वयत्नेन कृतालंकारदर्शनं । सुरासुरनरश्रेणीं यस्या लोकितिसुंदरां ॥ १

न्दा साधुमुनिसंपच्छ्रद्धा विदुपतिष्ठत्ता अन्यच्चादिशि संस्थाप्य सा दवीनिः प्रकंपता आमंत्रितुं ग्रीनिरिवानां तस्या मेवोपजायत अतः
शरीरसौंदर्यसौभाग्यदीप्तिपताकिका ॥ कृष्णाद्यापिं दवंद्वाद्याः कला कौशलशालिनः ॥ यथाशेला कविरच्यतानि विदितं तद्वनत्र्यालालका
मादिभिः सादरीजिता ॥ सत्नावत्राज्ञलिः ॥ नाकोशलमसंभ्रमध्ये विद्यातपरमार्थतः ॥ तस्यास्तु दयास्तु किंचित्कौशलं यन लीलया ॥ तानूपरा
जयतात्तन सा शिवूतजगत्त्रया ॥ रतिविलासाः कामस्य प्रकवलं तापदत्तवः ॥ सुनयस्तु नाम्नांपानवार्जमिपि ज्ञानता ॥ तस्याः सकाः ऊन
दियाव्रतनिर्वाहणादयः ॥ विलासास्तु निलाकथ्यमानमाहात्म्यकाः विदः ॥ अतो ऽपहसिता नित्यं सविलासैरतिः स्वया ॥ यथा स्वलज्जदितक्रोसा
ताघदानीं निगद्यत ॥ आपन्नि मम सनत्रीं च चकाद्यानि ऊडीवितं ॥ निर्वाहयति वीर्याणि तनाम्नो लहविजला ॥ अरुंधतीव न निर्वपत्र्यः सं
रक्षणरूमा ॥ निःप्रकंपतयात्तस्या सर्वनिकितयाजिता ॥ किंवहवजनाक्लेनराज्ञः कार्यप्रसाधनी ॥ तस्या राज्ञाः पर्वमाराम सा दवीनिःप्र
कंपता ॥ तया सुनिःप्रकंपतास्वरूपरिणामयादेवी रूपयारसि प्रकर्षः सुंदराणां सवानिरूमिराश्चर्याणां मंजूषायमाणत्रता वा र्द्ध
वर्वेलक्षणेन सुनीनामपि मानसहारिणी कांतिनमिद्ध हिता ॥ यतस्मासततानंददायिनीपर्युपासिता स्मरणेनापि निःशेषदोष
माषविध्वंसिनी ॥ निरीक्षते विशालाक्षीयं नरं किल धन्ती लयापंडितैः सम सदामतिक्रवामादंप्रशाम्यते ॥ आलिंगनं च नस्मस्या मन्यायो
लक्ष्यतनरः ॥ सम्र्वनिरवद्यप्सरकवर्त्तीनविभ्राति अन्तस्य कतरतस्या नाम्नाऽङ्गतिविद्याता प्रकर्षः सुंदराणां सा विद्वद्भिः समीयतेतस्मान्
केवलज्ञानमहर्द्धिश्रमादयः ॥ लोकानाम स्तुतारा वा प्रथमकार कारिणः ॥ ततदंतिर विज्ञंत्तिपूता आनंतवाग्यतः तत्स्यासदनसत्तानं
तामाराधयतां सदा वत्त्रिसुभिः सातमादाश्रयणासुदाहृता ॥ तथा यरत्नमंजूषा तापदानीं निबाधता ॥ दानशीलतपोज्ञानऊलरूपपरा
क्रमाः ॥ मत्याशोवाईवालाल वीर्यैश्वर्यदियायगणाः ॥ यार्कापिसुंदरालोकवर्त्तीत रत्नरूपिणः ॥ कांतिरत्र दृष्टिमरीषां तथामाधः स्वांगता ॥ ते
त्यास्तोरत्नमंजूषा विद्वद्भिः परिकीर्तिता ॥ कांतिहीना गुणाः सर्वे नश्यतेति निराश्रयाः ॥ अथवा ॥ कांतिरत्र महाज्ञानं कांतिरत्र महादमः ॥
कांतिरत्र महाशीलं कांतिरत्र महाकुलं ॥ कांतिरत्र महावीर्यं कांतिरत्र परा क्रमः ॥ कांतिरत्र य संतोषः कांतिरिंद्रियनिग्रहः ॥ कांतिरत्र

४५

महाशौचं कांतिरत्र महादया ॥ कांतिरत्र महारूपं कांतिरत्र महाबलं ॥ कांतिरत्र महदैश्वर्यं धैर्यं कांतिरुदाहृता ॥ कांतिरत्र परं ब्रह्म स
नं कांतिः प्रकीर्तिता ॥ कांतिरत्र पराशक्तिः कांतिः सर्वार्थसाधिका ॥ कांतिरत्र जगद्वंद्या कांतिरत्र जगद्धिता ॥ कांतिरत्र जगज्ज्येष्ठा कांति
तिः कल्याणदायिका ॥ कांतिरत्र जगत्पूज्या कांतिः परममंगलं ॥ कांतिरत्र विपध्वंसा कांतिः सर्वव्याधिनिबर्हिणी ॥ कांतिरत्र विशिष्टानां रंग
महाबलं ॥ किं बाहुजल्पनात्काव्य कांतामयं स्थितं ॥ अन्यत्र रत्नमा कव्या सुनिलाकमनादरा ऽक्रय दीर्घबाहुपायां ॥ कानचित्तं भवेतनः ॥
अन्यद्ययाचित्तं समाराध्य हिलसंतीचलीलया ॥ सा कथ्याध्यत्तां प्राथ्य ॥ सापि तद्रूपतां ब्रजेत् ॥ अतः सम्यग्गुणाकांक्षीकः स काले नितं
शुद्धिक्रियश्चिभ्यां सदा कालं मर्दकामं समर्पिकां ॥ एवं च स्थिता ॥ सा गुणोत्कृष्टीयागनकव्या सर्वांगसुंदरा अन्यच्च विशेषतः ॥ स्याद्भिः प्रति
पद्गतया स्थिता ॥ तस्या दर्शनमात्रेण जीवलीतः सुचिह्न ॥ तः एष वैश्वानरामन्येद्रुरतः ऽत्रपलायते ॥ निःशेषदोषसंजीयं सा कव्या
गुणमंदिरं ॥ माद्भ्यादशिरयं पापः साधुनर्हिमच्चीन ॥ ला ॥ महास्थानमवंद्दिनानयाविद्यातहरिता ॥ विराधसाबाल्लनिवम
स्मा तिर्विलक्ष्यत ॥ यदि कव्यांतं धयांकुमारः प रिणायति आननया प्रमित्रेण तदा मैत्री सिद्धा स्यात् ॥ अत्रांतरे चिंतितं
विदुरेण ॥ आयस्तेन जिनमताज्जनतेमित्रितं कनेदमस्ति दितं यथा चित्तसौंदर्यं यः स्युः परिणामसद्धस्यानिःप्रकंपता ॥ तज्ज्ञाता
या कांतिः सैवास्यं नंदिवर्धनकुमारस्यानन यापमित्रेण विज्ञानार्णमहर्संमर्थ्यं निवारयितुं समर्था ॥ ना ह्यस्य निवारणे कश्चिदुपायः ॥
इति तत्सर्वमाननस्यकं सुकर्मस्य वाक्यमत्रास्य यंनाद्दिजिनमतज्ञः कदाचिदयुक्तं लाभ्यतातत्स्मन्निमित्तस्य न मा कथ्यं तातेना वल्लाकि
तं पार्श्ववर्तिनामतिधनस्य महामंत्रिणा चरनां स्थितां ऽपो वृद्धत्व रपलिदितसा तत्र आर्यमतिधनस्य तामतरुवसा ॥ मतिधनेना सिद्धितं द
ह्यूतं तात ॥ तनातिदित्तो आर्यया याघवंतत्तामहदिदं मम शिक्षा हृगकारणं ॥ यापि सविशिष्टजनस्यहणी ॥ यापि कुमारस्य गुणकलापः प्रप
मित्र इषिता निःफलः संपन्न इति तत्स्यावीधं प्रिययचित्तसौंदर्यं विचनविद्यासकऊशालान् प्रश्नान महामाना याद्यस्तात्दृष्ट्वा संजवीनि
यात्तानि तौ अपृक्षिशगच्छतां तथानिरंतरं संबंधकरणपटु हृष्टपुष्ट्वारवचनानि ॥ यावयकुमारार्थस्य परिणामं कांतिदारिका

मिति। मतिधनेनाभिहितं। यदाज्ञापयति देव इति निर्गतो विमर्शप्रकर्षौ मतिधनः। जिनमतज्ञेनाभिहितं। सुमत्यारोहो बाह्यलोकनगरराजनो
यो विश्रमित्रादीन् प्रिवर्षमुपि अलमानन्तरं लीणनरवर्षे वंशिधरामनायातं तन्नगरं। ता तेनाभिहितमार्यकथं। जिनमतज्ञेनाभिहितं। म
महाराजो बाह्यलोकनगरराजस्तामार्यविश्रमित्रादीन् निवर्षनिहितविधानिलवंति। तद्यथा अंतरंगाणि बहिरंगाणि च। तत्र बहिरंगा भवचक्रल य
हत्वांगमन्नाज्ञापना दिव्याणारानां अंतरंगाश्च। एतत्र नगरं राजा तन्त्रीडहितार मर्दमंतरंगं बहीतं। तन्न युद्ध्यते तत्र महमहमयखण्णं। ता
तेनाभिहितं। कः पुनरस्य बलवती। जिनमतज्ञेनाभिहितं। यथांतरंगपवराजा। आर्यकः पुनरासो। जिनमतज्ञेनाभिहितं। महाराजक
र्मपरिणामः। तस्य द्विसप्तपरिणामस्य कर्मपरिणामनिवृत्तस्य कन्या देहं तन्नगरमतमहायत्तो। यो बहीतं। तातेनाभिहितं। आर्य किं
वयसो कर्मपरिणामामाहात्म्यमस्य धनानि विप्रयोजिनम … तज्ञेनाभिहितं। महाराजानेतादेवं मदियप्रेक्षकारी श्रावण नायेक्षते म
स्वरूपाद्धनानां नरस्यात महत्पवार बयान नानि … द्यातपरापराधेन नात कंपते हस्तापत्रं कं। केवलमसावधिका
र्येविदधानः पश्यति मूढमनसगिनीं लोकस्थितिं। … यांलायति चलार्यां कालपरिणतिं। कथयत्यात्मीयमहत्त्वमायत्त
लावाय। अनुवहीताः। एवं नंदिवर्धनकुमारस्य मम समवं … तदावायिनी वक्त्रन्यपांतायां नवितत्यतां। विनेति क्रियमाणं नंदिवर्धनकु
मारवीर्यादिप्रिय वह्नो। तताथैवं विधं अंतरंगं परिजनं सम्यक्संलापनया संभाव्य एषकर्मपरिणाममहाराजः कार्यं कुर्वाणान बहिरंगालोकं
रटंतमपि गणयति। किंतर्हि यदात्मनो रोचते तत्तदेव विधत्ते। न स्मात्ज्ञायमस्यधनादिनः। किंच यदा इति नासिद्धता। तदा स्वयमेव कुमाराय
दापयिष्यति श्रवपरिणामनमस्कंतिदापिकामिति। आर्यहितामहदियं यतो नज्ञायत कदा विनष्टव तिना सिद्धता। अस्मिंश्चानप्रात
प्राप्ते मित्र कुमारस्य समस्तगुणविफलतया न किंचिदस्माकं डीवतीति कथा। जिनमतज्ञेनाभिहितं। महाराजालं विषादेन। किमत्र क्रियते
यदीदृशमावदं वायाजन मिति। तिष्ठाहि। नरः एवमादीनामस्य प्रसिध्द्युपालंभ नाजनां अत्राकार्य वस्तु विषाय वक्तापा नापराधतो। अपि च।
यः शाक्यापि प्रवर्तितश्च नपेक्ष्य बलाबलं आत्मनश्च परषां च महाशक्त्याद्यापद्यते तां। तदेवं स्थित कार्ये यत्न विशुतयाप्यनवतां

४६

अवश्यं चिंतानामासिद्धं युज्यते परं। ध्रुवं। अत्यब्रकथ्यते किं विवेतमः संस्कारणं। निरालंबनता मनुमात्र द्विषयं सवाहनं। तातेनाभि
हितं। आर्यसाधुकं समाश्वासितावयमनेन तवता एभिर्मवचनैर्नातकथय किं तदस्माकं वतमः संस्कारणमिति। जिनमतज्ञेनाभिहितं
महाराज अस्य कुमारस्य वह्नरूपः पाणादायानामवयस्यः। सयावदस्य पार्श्ववर्ती तावदयविवेशमरः पापमित्रतयायं यमनं कुमारस्य संप
द्यिष्यति। मासास्य प्रकृत्या ईदृष्प्रतया पर्यवस्थतीति। तदा कर्मनाकुमारसीत्र तन्नातः। अत्रांतरे दिनकरमंबरतलस्य मध्यभागमारूढं निवे
दयत्वाडिकाछिदपद्धतप रक्षनादातमारीसमुच्छितः। अरव आहुः। पवितं कालनिवेदकेनान कोधनिद्रात्साहद्वि: किं अमश्चमुरावतः। दशीयति
विलोकनां सूर्यमिध्यसंगंतः। तातेनाभिहितमयम थानं मम यावद्दीतोततः। मस मुदायस्य मिदानीमिति कृत्वा विसर्जिता राजालोकः। श
जितोक्लावार्य निमित्तिकोपस्थितो। मनजमानौ ततो … निमित्तिकवचनादस्या आस्थान मतदभिहितज्ञानविनिपीयनापिता तेन महा
मादरदतयाप्यश्चम्रस्य समादिष्टो विदुरः। यद्भ न … परीक्षितव्योनवताकुमाराभिप्रायः। किं श्रावयति स्मात्या पमित्रो हितः।
कार्यकुमारानावधि। विदुरेणाभिहितं। यदाज्ञापय … यत्विदेवः। ततः स मुच्छितसन्नाः कृतं दिवसोचितं कर्तव्यं। द्वितीय दिन
समागतो मम समीपं विदुरो विहितः प्रणामो निषणे … मदंतिको। पृष्टो मया रहः। किंन समागतोऽसि विदुरेण चिंतितं अ
यममा दिष्टस्तावद्देवेना यथा लक्षयितव्या नवताकुमाराभिप्रायः। ताताः दमस्मि तत्त्वाधत्तः सकाशात् अकस्मिता सीन्मयाद्र
डीनमं मर्यादा पसंपादक सदा दरणं। तत्कथयामि। ततो विज्ञप्तातर वत्नेतदीयामि संक्षिप्य वं विचिंत्य विदुरेणाभिहितं कथानकं
माकर्णितं मया लिहितं। बलयित कीदृशं कथानकं। विदुरेणाभिहितं। वर्ण्यामि। केवलमवहितनाश्रा तव्यं कुमारेण। मयाभिहितं।
एषदत्तावधानोस्मि। विदुरेणाभिहितं। अस्त्यत्रमवमनुज गतौनगर्यामि मिनिवरनरतालिधान निर्पारकं क्षितिप्रतिष्ठितं नाम नग
रं तत्राभिवीर्यनिधानभूतः कर्मविलासनाम राजा। तस्यादृश्चयमहिषी शुभसुंदरी। अकुशलमालाय। तत्र शुभसुंदर्याः पुत्रो म
मनीषीनाम। बाला अकुशलमालायाः। तिरमनीषि बालो। संवधना कुमारत्वावेनाना काव्यकाननादिषु क्रीडारसमस्तस्तवंतौ यथ

बुत्वष्टयाविरतः। अन्यदा मदद्वाभिधानकाननाविहाराद वृहच्छाखां कश्चित्स्वरूपः। सर्वतायाः पश्चात्तारव समारूढः शुतुस्तुयाभिधानं वल्मीकं
निबद्धस्तनमूर्द्धनामकतरुशाखायां पाशकं निमितः। शिरोधरायां प्रक्षिप्त आत्मानं तामात्मा दृष्ट्वा संभ्रमात्मसमितिश्चिंतो प्राप्तो मसंभ्रमं तमनीयं
कुमारो। छिन्नः पाशः काबालना ततः संभ्रमाद्विह्वलात्मना लापतन् भूपतितो ऽसो ऽप्युकपोलपूत्कारा। समाज्ञा दिष्टा वायुदानेन कुमारो। ल
ब्धचेतनो उन्मीलितलोचनो निरीक्षितां दिशो दृष्टो कुमारो अलिक्षित आच्छो। लड्कि मतदधम उपकाष्ठाचितं नवतो छद्मितो। किंचान्दु
रचहसधवसाय स्याकारणमिति कथय उपसाद्य। यच्चाना रच्यन्तं नवति। ततो दीर्घं दीर्घं निःश्वस्य उष्णापणा सिद्धितां। यदि निर्बंधस्ततः श्रू
यताम्। आसीन्मम शरीरमिव सर्वस्वमिव उडीक्षितमिव हृदयमिव द्वितीयं नवजीवनमिव मित्रं। मया तिस्रह्निर्दिततया नक्षणमात्रमपि स्मां विर
हयति। किंतर्हि सकलकालं मामवलालयति पालय   ति पृच्छति च मां कारणं शयनदुनलङ्ख्यस्थानेषु अंकिं वा वार्ता नतायच्छद
दंवदामि तत्र रूव वडंउम्र मवयाख्या वश्चलतया संपाद   यतिनकदाचित् स्वलति कूलं विधान। अन्यदा मममंद लाध्यतया हृष्ट स्नन
सदागमानाम उपरूपः। पर्यालाचितं च सदातन किंचि   द् कांत लवडं उनासा चिनचिन्तन प्रकृष्ट बल स्थानात तत्स्वकालादार
च्य शिथिलीकृता मम मया परिसमद्द बंधः नकारातितथा   लालनां न दशयिव्या तम बुद्धिं निवर्त्तितम उपदेशान मम वात्ता मापृष्ठ
श्चयति। प्रकृतमां विरिक्तमिव मन्यात। दशयिति दिक्षियाणि। सकलं प्रतिकूलमासवता। ततो मया चिंतितं। हा दैव किमेतत्। न मया किंचि
दस्य व्यलीकमाचरितं। किमिति अयमकांडएव नवडंउः प्रतिकूलवरावर्तितः वाच्यता संवृत्तः। हा दाता मिमंदला प्यहं शाखा रस्यमानाव
श्चा दत्तश्च विशुद्ध बहुत सर्वस्वशाकनकांतमूर्तिः। शाख्या ऽहं दुःखातिरेकांल क्षितं वक्ष्यं चित्तयीला व यता मया। अयमाविष्य
यं सदागमं पर्यालोच्य जानितो ऽनर्थ्यतिकारा विषयलाचिता। ऽयं मम वयस्य। ऽनेन पापनाप्ननामाया न्मूलयति मम हृदयं पुनः पुनः स्नेह स
दाभामनमद्दद दस्तिपर्यालोचयति। तं निवारणार्थं वरं तमपि नाकलयति। यथा यथा नवडं उः सदागमं पर्यालोच्य सुतरां परिणमति। तथा
मामप्रतितरां शिथिलयति। ततः प्रवर्द्धितामगाढतरं दुःखं। अन्यदा हृष्टतरं पर्यालोच्य सदागमनमनसद्द किंचिद कांता त्राटिता मया म

५७

दसंबंधः। सर्वथैवनवडंउना परिच्छिन्नो ऽयं वित्तेन। यस्त्वानि ममवल्लभानि तदिदं पानानि वग्रहीतानि यानि पूर्वं कोमलहस्तलीगं डपिधानादि
सनाथानि शयनानि विरक्षितानि दंसप्तस्थादि पूरितानि आसनानि श्वक्कानि वहतिस्पादावारस्त्रिकादीनां शुकादीनि सुकादीनि कोमलवस्त्रा
णि प्रख्याख्यातानि ममसख्वदायीनि शीतालताडं च प्रतिकूलतया स्वयानि। कर्पूरि कायक्कल्क पूरिचंदनादीनि विलेपनादीनि विचडितैः सर्व
थाममाज्ञादाति रेकसंपादकः कोमलतरतूलताकलितवालल नासंथानतः। ततः प्रभृति नवडंउः कारातिकास्यात्यायटनां प्रातकाले
न ह्यामो धारयति शरीरमलं परिधत्ते जरत्कवीवराणि। वर्द्धयति दूरतः स्त्रीगात्रसंगं कथं विदाय न तस्मिन्नुपकारानि प्राय छिन्नं। सदातमाध
माम शीतं यह्णाति उपशोषादायारात्रौ सर्वथापरमविरिक्तश्च वयस्य किंचिदिमं प्रतिकूलं। तत्सर्वमाचरतिः ततो मया चिंतितं परिरूप
कथाव सर्वथाद्यमाननाय गृहीतश्च पाठेतउच्चास्तथाधामा।   ऽरणीतः प्रणयः सहजनाम्नामिति द्विहवादः। ततो यच्च प्रथयमानेन सदागमेन
प्रमित्रेण विप्रतारिता मामवंरूद्धयति। तथा छक्वं   उपवनमयामाकाथ्यायाता नडा कप्स यं ममात्मीय प्रकृष्य आलक्षिताव
कूकालनकृत निबूयां सिममाअहकूलानि। सदा   गमामलकत्वानिता ऽयमत्याविप र्यथाः। यमिः। नकदाचिदयं गृह्यथ
कालनातातास्तविश्रुतिमसमापरिहर्षवदध्यासन्दला।   वः। एवं पर्यालोचय अस्त्रित्तोऽहं बहिः क्रान्ताप्रिततनलवडंउनांतरस्थोवा
संबंधिनिशारीरालिधान शासादमहादुःखाभुनावनकालमुदीकृमाणादुगाख्यायाशा वण्यासितः स्नेहं क्रियंतमपि कालमिति। अ
न्यदा सदागमवचनसत्ववर्त्तमानस्त्रिपरकृत्य मां प्रकृतिः क्रियया निःकाश्यातात पिशाचाद्वारूपरमाधाम्मिकश्च निर्घृणतया मामा रु
दंतमवगण्य कृतवत् निरयाख्यामि। यत्र सर्वं तालापनाश्चानमेत्यामीयलिक्षय गतः। क्वचिन्मावदानीं निहतोन गम्यो ग्राम्यः। श्रूय
ता। मा च मा ह्यामगत्यानगरी। तातो मया चिंतितं। किम धुना ममप्रियमित्रप्परिक्तातन तद्धिरच्छित नाडा गल्स नकल्येनडी। वात
नोनतश्चिद्दमध्यवमितमिति। बालनालिदितं। साधु साधु इति साधुस्तानि नवातो ह्यवसाय। दुःसहं हि प्रियमित्रपरि लवदुःखं। तद्धि
रहसंतापश्च नशाक्रातः छायायापयिष्ट्रा। तथाहि। नशक्यः सहज्ञाता दुंकु मिणा पियरा नवः कनकेनाद्दि निष्कृतिः पाषाणापि

मातिनोमित्रविरादडीविडंनेवयुज्ञातां इदंहिनश्चताश्रसंविसारणानिवदितां॥ आदातमित्रवस्वलता॥ आद्यातक्षिरावरागः॥ आदाकृतज्ञता॥ अद्यो
मादसं॥ आदानिमित्रिचावतति॥ तस्कंताः तवनरव्याहृणारक्तविरक्तता॥ आदाकृतघ्नता॥ आद्यो आलोकिकवी॥ अद्यामूढता॥ आदोखरत्व
यर्वं॥ अद्यो अनायविज्ञानवद्दत्तिरिति कवलाम नमयि स्थितश्रवी यद्दमत्र किंचित्रदाकल्पयित्ररइः॥ सा इति निमा लिखितां वदतनिविकला
मायः॥ बालमालिखितां॥ अलक्षुप्रतिकारणामलिमानावलंबितां॥ स्फटिकवद्दकदर्पणीयकामतज्ञवाहणां॥ तथापि मदनुयदहणाधारणीया
लाइणाधारणाइत्यवधमापीयामवगतिः॥ रंजिता यत्सांननलवतानिः कृत्रिममित्रवासचेनाराक्षिणमादादधयश्चसन्तुकयालवंतिम
स्तुकप्रश्चलइकायतागम्यता॥ अतः कर्तव्यमेवेतन्निर्विचार्यमामकं वचनंलङ्घणा यद्यपिइत्यमत्वारस्थानविविणिक्यायुर्वीतातघापि
मदनुकंपयालवतामसंबंधावलद्यं उविरहदुःखसंती कारवद्दत्यामंतव्यः॥ सा इति नालिखितं साधु आर्यसाधु धारिता एवलवतात्
प्रकृतवस्वालतातिस्नियुव्यवनातृतालकणानतया यामचविलीयमानामदीयप्राणाः॥ किमत्रवक्तव्यं॥ न ज्ञाम्यधुनाशाक।
संतापविस्मारितद्वचवतालवर्णं उः॥ शीतलीर तंनयनयुगलं॥ आलंकादितंचित्तं॥ निर्वापितं मशरीरं॥ लवदर्शनेनक्षिंच
ज्ञाता इमवाधुनाममलवद्दर्शनं उरितिततः संजातसमो॥ निरंतरांसव्रलापः॥ मनीषिण्याचिंतितं नखलु मदज्ञातवरकोवयस्थः कुन
चिन्हेदादर्शिकाचित्राचरुपाणि दीर्घसज्ञ्यात॥ तयमदागमापीति दीर्घं कदाचि आडयति॥ सखि अपवाद्यालाचितकारीतिष्ठतमस्मात
स्वदनकारणान्नलविनक्ष्यं नसुंदरः स्वदेहस्यापनिः॥ चायणात दानतसदामेत्रीकर्वता विदुरकुमारचरितं बालना एवंचिंतयंत्रेव मनीषी
संलापितः॥ मा इति तारूतं मनीषिणा विलाक्यात्रावराचेन संलापणो॥ संजाता सदातना पिवृद्धिस्थायत्त्यमैत्री॥ सा इतिनिष्णा प्रविष्टाः सव
विपिनगहा॥ संप्राप्ता राजकुलवतं॥ दृष्टा दत्तास्थानः कर्मविलासः सहमहादेवीयुक्तः॥ कृतं पादपतनं॥ जननीजनकानां॥ आनंदितास्ते राजी
वदिनादापिता उपासनानि॥ निविष्टा स्त्रेनिषण्णा तालादयिति सइतिः कथितमहत्तांतः॥ एकाकितत्र आमनश्च तनमध्ये मैत्रीनावः
कुमारान्तोः॥ परितुष्टः कर्मविलासः॥ चिंतितमनेन॥ ममतावदपयासवन मित्रयाधिकपचयदेतत्रपसा इति ना॥ दृश्य एव मयानेक

ताः पूर्वं तसुंदरामतसंपन्नं यदाननसदानायामैत्रीसंजाततिं॥ केवलं प्रकृतिरियं ममानादिरूढा वर्तीता यद्भुतयात्यसवद्दकुलस्वयम
याप्रतिकूलनवचितयं॥ यःप्तनरस्यप्रतिकूलानिरङ्गतयातच्छमयासुंदरं वर्तितव्यं॥ यः उनरकोतितस्याकृतिममयासर्वथापिमाथ
कृथएवा॥ तादवं स्थितेतनिरीदृशस्कुमारयावनंप्रतिपत्तिवद्भितयथोचितंकरिष्यामीतिचिंत्यालिखितंकर्मविलासेन॥ वत्सोसुंदरमव्रुभितंम
वं च्यौ॥ यदपयस्य इतिः प्राणयागंविदधानाधरिता॥ मैत्रीकरणेन॥ अनःसंदरतरं कीरवंदउत्थो वआयारानम साईसंबंधः॥ अकृशलमाल
याचिंतितं॥ अदामेधन्यता॥ नचिन्तयत्संबंधनममयथापिंमायादस्यमवरनिश्याक्रूलः॥ ममभाग्यंतवन्नदः॥ सपवयमांवर्द्धयति
पालयतिच॥ मदीयस्नेदफलंवावलवति॥ ततरः॥ बजाप्सात्नयतइर्दमतमयाप्यपयमदीयस्नत्यतनंप्रतिप्रत्तवरागणगादमवकुलो
लद्यातातततोनविषुतिमिमनोरथपरिपूर्त्तिरिति॥ ॥ चिंतियतयाबालं प्रत्युलिखितं॥ वत्ससुंदरमवत्रुभितं॥ अविद्यामात्रवत्व
लवतःसुमित्राणि॥ तिष्ठलसुंदरयाचिंतितं॥ नसुंदरःस्व लुपममतनयच्छापापमित्रसंबंधः॥ रिपुरपपरमाप्रिम॥ कारणमनर्थपरं
परायाः॥ उत्तरयंममापिमदज्ञाप्रवर्तो॥ कदर्थिता दृमानतभउन्नाः पूर्वं॥ नास्यवममाद्य मदावस्थानं॥ केवलमतावानिव
चवित्रसंभ्रमणाद्वेतयीदप्रमदीयः पुत्रापुत्रप्रतिमुखः॥ छायया इविनिकाराणपचविरकृइमलदृश्यातात॥ ततोनमवलविष्ठतिप्रा
यएममायंपापा॥ यदिवानज्ञायतकिंलविष्यति॥ विषमः खल्वेषवृत्तांतः॥ इत्याद्यानेकविकल्पमालाकुलमानसा पिंगलीरतयामो
नेवस्थिता॥ श्रुलसुंदरी॥ अत्रांतरसंजातामध्याह्नः॥ उपसंकृतमास्थानं॥ गताः सर्वेपिस्वस्थानेषु॥ ततद्दिनादारभ्यवर्द्धितबालस्यस्पर्शना
नमदसंबंधः॥ स्नेहाचरितस्थितिः॥ सर्वथामनीषी॥ नगच्छतिविश्रंलं॥ सा इतिनिष्ठसदासंनिहिततयाकुमाराणारंतवर्द्धितया संचरति॥
ततः प्रर्यटंतितसहिताएवनानास्थानेषुक्रीडंतिविविधक्रीडाभिः॥ तातामनीषिणाचिंतितं॥ कीदृशमाननस्यबालितसहचिरतामर्द
नाविश्रद्धचित्तानांसुर्व्वनाचिवनावदयापिसप्ततलदृश्यता॥ कीदृशास्वरूपइति॥ नचाज्ञातपरमार्थेरिपनिद्वरियितिविलिगृदीतंचापायति
तदिदमत्रप्राप्तकालं॥ गावदयामितावदस्यमूलशुद्धिं॥ तात विज्ञायययसचित्तमाचरिष्यामीतिस्थापितःसिद्धांतः॥ ततः समाहूतावोधे

नामांगरक्षः। अपि च दिनस्यास्तोऽहं ममास्य मंत्रिनिःश्वासपरिमर्दनविश्रांतः। तदस्य मूलस्थूलद्विंसग्रगन्धबुद्धिश्रीघ्रमारुदया बाधना।
सिद्धितं यदाज्ञापयति क्रमारहतिनिर्गताबाधः। ततोऽस्य समस्तदेशलाभाक्रमालाबक्तविधविघविरचनारुतरः स्वामिकार्यविद्वत्कृद्धो
लब्धुलब्धस्तोऽपलब्धश्रुतः श्रुद्धित स्नेनात्मीयप्रत्यायनामश्रकरूपः प्रणिधिः। आदिष्टश्चासौ प्रस्तुतप्रयोजनं। ततो विविधदेशावस्थक्रियं त
मपि कालं पर्यट्य समागतः। सोऽन्यदा प्रविष्टो बाधसमीप्यविदितः प्रणामानिपात्मा शालाबाधेनापि विधस्यापि चिंतां प्रतिपत्रिमात्ते
दित्तोऽसौ लडुघर्मयात्मीयवज्रांतां प्रलाकः प्रादाय यदाज्ञापयत्यादेवः। अस्ति तावद् दमितो निर्गच्छिगतो वज्रांगम्भुनानादेशावस्थानल
स्थानमया तत्र प्रस्तुतप्रवृत्तिगंधोऽपि न ततोऽहं गतोऽहं मंतरंगे पुंडनपादेशान्तरत्र वहेनामक्रूरमया तिलकपल्ली कलं आकीर्णसमंततः
कामाद्विलिखरोटनिवासः पापिष्ठलोकानां आकरो मिथ्यात्विमानस्य व्हेतुरकल्याणपरंपराया अवष्टब्धं सततं वितते न ते
ममारद्धितं वकाशलता नापिराजसविन्नं नामतग रांततत्र वडामणिअरटयकस्य कारणं समसम्प पापरुद्रीणां वक्षोपा
तः कुशलमार्गिगारुई र्ज्ञयः शाक्यादीनामत्तलबा लपराक्रमा रागाविरली नामनारंडमस्य च वितकः सर्वधायाजना
नामप्रतिदताडः समस्थानष्ठुनिधाणडगहशीका राणाज्ञताख्यास्यांडेत्रबविस्मादानुपदुवुद्धिः पापनीतिमार्गेषु अनापदः
सुकार्यप्रवृत्तो परापादस्थानां निश्चित्रवाङ्मलाराविप्रया विलासानामाश्रयः। तमस्य स्मिनगरस्यावदडं राजकुलस्याप्यमंत्रलगाप्रापद्याव
दकांडएव समुच्छ्रमितावहलः कोलाहलो निर्गच्छंति पापप्रयताद्विधिं दत्तप्रख्यापितमाहात्म्या लोचाद्विनारं ज्ञाधिष्ठिता मिथ्यालिनीवशा
दायापूर्यमसः छंदनाः प्रवर्यंति गलगर्जितनदिगंतराणि राजमार्गमवतरंतो ममवादयः करिवराः। वलितार्द्धघारावणबधिरयंता दि
क्कवालिमज्ञानादस्यावरवाजिनोविराजंतदृशीतनानायुधकराश्चोंडीरतया दलमानाः पुरतो धवंतश्चापलादयोऽसंख्ययाः प
दातयः। ततः कंदर्पप्रयाणकपटहशाशकर्णनिसमनंतरं तदरथवरनापरिवामस्यजालमिवच्छ्रणमात्रेण वद्विलासभुजमालाकलं वि
भाकर्णं करवाढलाध्वनिपूरितदिगंतरं मिलितमपरिमितं बलं ततसद्वालाक्षमया चिंतितं आय किमत जंतुमिवप्रहन्ता कश्चिद

४९

यं राजालस्थाता किमस्यागमनप्रयोजनमिति यावच्छिंतयामि तावद् दृष्टो मया पर्यंतदारुणः स्वरूपेण दक्षिकः संसारावधि
त्रास्य बाधकाविहुष्टा निर्वेदप्रभिवीव किनामविज्ञातस्वरूपा निर्विवाके समस्तवविषयाविलासप्रमसंतिणाः संबंधी विपाकनाम पुरुषस्ततः
प्रियसंलापण पूर्वकं दृष्टोऽसौ मया। तदुक्तं पृष्टः किमस्यानारंभस्य प्रत्यान कारणं। कुक्कुटहलां मविपाकेनाभिहितं आर्यनिरूप्यवंततः समाकर्ण
यहर्षमिदक्कविदसमारस्य दीतनामधेयस्यन दावनरागकेसरिणाभिहितो ऽमात्यो यदुत आर्यविषयाभिलाषस्तथा कथं चिछ्रे यथाममा
समस्तमपि जगद्विक्करतां प्रतिपद्यते स विणामिहितं यदाज्ञापयति देवस्ततो नायं कश्चिदस्य राजादिष्टप्रयोजनस्य निर्वर्तनिक्कसूह
तिमनमिप्रयालाष्ठकिंचानाच्छेन साधनमलंजनाकशितनामाधयिष्ठां स्यवाच्छे वाविरिचवीर्यतया प्रस्तुतप्रयोजनमिति मंत्रालावदल
नमंत्रिणा गाढमत्यरक्तनकानि विविधस्थानष्ठुनिर्धूटसाहसानि स्वामिनिदृश्य तयालब्धजयपताकानिजजनदयादिपक्ष
रणपड्डनिपथ्यादस्वाः सूराणां प्रकर्षगुप्तानां निकोपञ्चमिः पुरवंचना वक्राणां परमकाष्ठा साहसिकानां निदर्शनं दंसिनां
दुर्दांतानामात्मीयाश्च च सारनादीनि पंचमंदीतानि मातृष्ठानि। प्रदत्ता निजगहश्रीकरणार्थं। ततो मया चिंतितं अयलब्धं ता
वत्साधननिस्यपूलालानां विपाकेनाभिहितं ततो विरत निजगतिविचार्य स्मिन् देशीकृत पायं स वनं वनीता याचित प्राय रागाकेस
रिणा किंकरतां। केवलं मद्यासच्चमस्य दायाभामी तिविनाशप्रहराततमाण इवकाशीसमुत्थितः प्रयात किल कश्चिन्संतोषनामसुभटो निर्वृ
दिताप्रस्थान्यतिपुर्य किलकिंयं तापिलाकासना प्रविमितास्य देवलुक्केरतिरुक्तान्यांनिष्टलोनगयामितिवा श्रूयते किल कश्चिन्संतापे
नतो मया चिंतितं चलितरतिमनागयमपोयिता ऽस्माकं समहामनमनीविनालस्याः मारानिनम निष्टेतो नगर्यां सह डांतागमिनां सदा गमव
लेनाख्यातं अयं संप्रसनादीच्यालिपूरयसं तापण निवादितालोकाः स्थापिताश्च निर्वृतो नगर्यामिति कथयति न कश्चामत्तदवक्ष्याहि
मनयाचां कृपयालाचनस्याश्च वचितमाबद्धकर्णयाऽस्य वचनं। एवाद्वियारयिथामि। विपाकेनाभिहितं। ततोऽस्मा वलोकस्थातराक
र्णितास्यादावनरागकेसरिणा सनिश्चितनवत्थितकरः। ततोऽति दुःसहमत्सरप्रचिकाम्पदातिपरिनवनवसनमाकर्ण्य कोपानलज्वलि

तरक्षालावनयुगलेन विभ्रमस्फुरिताधारणकरालडुकटितंगकुंडलीकृतललाटपट्टेनाबद्धनिरंतरस्वेदबिंदुनानिर्दयकरास्फालितधरिणी
पृष्ठेन प्रलयकालनलाभ्रूरूपम्याछिन्नतामर्षविज्ञापरिस्खलद्वचनेन देवेन रागाकर्षणिणा ज्ञापित्तः परिजनः। आरब्धवितास्वाडंबरं तत्प्रयाणक
पटहं। सज्जीकृतस्तुरंगबलं परिजनेनालिखितं यदाज्ञापयति देवः। ततस्तत्वाद्देवमायसमानसमस्तबाला क्याविषयाशिलामुष्णालिखि
तां देव अलमाग्रहेण। कियानसौ वराकः। अस्यानमादरस्थाननस्तुत्कसरीनीलाद्दलितत्रिगंडगलितवरकरि निकराद्विरिणद्याणाद्यन्त
स्यादृश्यास्य यस्य विघ्ना त्व रति। दाव नालिखितं। सारव सत्यमिदं। किन्तु लंघ्य भनमाजघककंदर्पनां कृत्वा हृदस्पदृढं डितास्म न पापेन संताप
णानरवनुत्तमनुन्मूल्यमममनसः सुरवासिकासंप्राप्तामंत्रिणालिखितं दवस्या कामतनुच्यतां संरंभः। ततस्तदत्वदनेन मनाक्स्वस्थीभूतो देवः।
कृतमाज्ञाघंगमानाविर्ति। स्थापितः सुरतः स्फटमलिलदु ष्टैः। प्रमार्द्दंधारच्याः कनककलशाः। उद्घाषितः शकलिकल्पनाम कल्डाय
डायशब्दः। गीतानि याद्वे वचनादीनि मंगलानि। रतिकर्त लद्दनामकस्य द्वामतायस्य हंदं निर्दलिताद्धंगरागरूपणादीनि समस्साको
कानि। प्रहृष्टारवाग्रपारणं ग्रंदिवः। अत्रांतारस्य तमने नाश्रायनद्दाक्षिनाथदृष्टाऽच्यापिमयातातः। आदामन्वमस्ता। आदामन्
डुर्विनीतता। आदामत्वतेनस्खलप्राप्याकनविपर्या कुलता। यत्नातपादवंदनमपिविस्मृतमिति। ततो निरपवलितस दृष्टी
नाष्टीदवोमयालिखितं। स्वकः पुनरभ्युत्तते। विपाकेनालिखितं। आर्यअतिस्यूले मित्रमूल्मतास्दपिनजानीप्राप्तोऽस्या देवस्य रागाकर्
षणिणाबालाबलादीनामपि स्फुरतीत्यानकाङ्कृतकर्माज्वनजयप्रकटनालिध्यता मक्षामाद्दा कनक्ता। तथाहि। महामादाजग
सर्वं भ्रमयत्येवलीलया। अकादम्याजगत्त्राणाय सत्किंकरतां गताः। अहो खांलंघ्यंलीढशौर्यविस्रंभतोनवाः। आज्ञांनजगत्त्रयमहा
माहस्याक्षयन्। वदांतवादिसिद्धांतपरमात्मायथाकिंत्व। ब्रह्मस्योदधागात्वाप्यक्रमनीयता। महामादश्चापिवान्नस्सवीर्याणि जग
त्रय। इहाघ्याशपलाकानांव्यापकः ससदाजुतः। ततएवप्रवर्त्तीतयां तितरस्तनलये। मादर्शीवाः पारडंसियथाारदांतवादिनां। स
दामादास्प्रवर्त्तीत तथा सार्दमदादयः। लीयंतपिच तत्रैव परमात्मा सवर्त्तीनं। अव्यज्ञंयज्ञातपरमाथापि बुद्धा संतापदंसखणं इंद्रिये ५०

वधितडंतु महामादाद्रकारणं। अधीत्य सर्वशास्त्राणि नराः पंडितमानिनः। विषयेषुरताः स्मायं महामादा विडंबना। डिनांद्रमततव
ज्ञाः कषायवशावर्त्तिनः। ङायंतयत्रबालाकतन्महामादश्रासनं। अवाप्यमानुष्यं जन्मलब्धा जिनेंद्रशासनं। यति ध्वंसितिराहा सस्का महामा
ह्याद्रकारणं। विश्रब्धं निजनत्तारिं पश्चिरन्याकुलस्त्रियः। पारष्यत्यप्रवर्त्तीतमहामादस्य तत्फलं। क्लिष्ठाद्वकमहामादः स्वावीर्याणि निराकुलः
कांश्चिद्विडंबयत्यन्यान् विरीतिनामाद्धिमानपि। मनुष्यालोकं यातालतथादेवालयप्यपि। समस्तमपि महामादा गंधहस्ती याघछया। सर्वथा मित्र
लावनगाढं विश्रब्धायतनं। कुर्वीतिस्वनं यत्र महामादाद्रकारणं। विलंघ्यकुलमर्यादां परदारयाप्रियन्नराः। दर्त्तीत विलस क्षयमहामाद
मद्यपहृयः। यतएवसमस्तमनाज्ञाता। अस्य पलाजर्नं। प्रतिक्रोला यता सस्यद्ववो यस्भुनराधमाः। अनायालितथाद्वानियानिकायालिकानि
चित्तास्यायद्दीनिविल्लासमनतथा मघ प्रवर्त्तिकाः। इत्थं प्रवृत्तरहत्तांतः परिपाल्यजगत्त्रयं। पापाऽदम स्तुनाखक्कं किंसामतिविविं
यस्य पार्श्वस्थितो विश्वाकामिनीयीण परिरक्षितं। डग तिनसम्बुत्रायराज्यं यत्क्वामिसां प्रतं। रागाकर्षणिणादत्रातता राज्यं विचक्ष
णाः। महामादेनरोदायं ज्ञात निश्चितं तांगतः। तथा पीडंजगत्सर्वं प्लावनमहामनः। नस्त्रोवपत्तिभूतं। काऽन्यः स्यादसुप
लकः। तदाप्याङ्कृतकर्त्तव्यः प्रसिद्ध्यापि जगत्त्रये महा प्रमादेनारंभेकर्ष प्रवृत्त्यतां गतः। तालमयालिखितं। स्वद्वनक द्विया त्रय
काष्यः। प्रियकः सवनुद्ध स्वतश्रमयापि महामादः सर्वसामाझेन। तपुनर्विज्ञापितारागाकर्षणि कर्नकतया। तत्पुनाप्रनीतं मम आज्ञानेन साडृग
तद्दनरहत्तांतमुपाख्याउमदीतिलद्धः। विपाकेनालिखितं। ताततगतोदवः। श्रीपुंडरीकपाद मूलं प्राप्याततनमः संज्ञाकनलंबमानन
भूयगालेनाविद्यालिखनय्याप्रकंपमानयागात्रयष्ट्या डराडी स्फिकाय सुस्नाशिध्यनास्यां वदिकायांविपर्यस्तनास्त्रि विभाररमहामादः। त
तः क्षितितलविद्यास्तद्दसमस्ताक नकृतं दाव न पादपतनं। अतिनक्षितामहामादेन निषीदत अस्तूतलादवस्याद्दापितंमहामादेनासन।
उपविस्मृत्रजानक संभ्रमवचनेनादवः। दुष्टाशरीरकमालवानादिविनिवदितश्चपस्तुतव्यातिकरः। ताता महामादेनालिखितं। पुत्र म
माधनाडारवीवरस्यवपश्चिमाध्य। वावर्त्तिताताताम्हीयशरीरस्य पापमापरिगतस्नानरिवकरवस्त्वायद्दादयाततमारां। तताननखकंमथित।

श्रुतिनवतः प्रस्थानं कर्तुमिति श्रुत्वं विपुलं राज्यं विदधानो निराकुलचित्तो ऽहमेव प्रस्तुतप्रयाणं साधयिष्यामीति दावनकामो ऽपि ध्यालिखितं
तातमामेवं वास्तव्यां तं पापं प्रदत्तमंगलो ऽनंतकल्याणायिनस्तु योष्माकं शरीरं नरवत्तु युष्मदीयशरीराबाधमात्रपरितापिनि किंकर
ज्ञानस्मिन्नेव माज्ञापयिष्यद्धीति तातः तस्मिन्ननवज्ञानागच्छामहमनुजानीत यूयं महाप्रमादः प्रादुर्भूतमयातावत् कृतद्यामवान्नवतस्तु क्व
त्मवस्थानो ऽज्ञाप्रतिध्यायाच्छितो महाप्रमादस्ताता विज्ञाय निर्बंधं देवेनाभिहितं ततो यद्यवं ततो ऽहमपि तातपादान्तवगतान्निरीक्ष्यामि नवतिप
सवलनीयमातननामहाप्रमादः प्रादुर्जात एवं नवतान्नवतुमपि लवंतं माकं दर्शनमयियायामः क्वलंयकृतया प्रयाणनाछेवं मंत्रितमस्मा
त्तिस्नदत्तुनासुंदरमिदं जातनजलितं देवेनाभिहितं महाप्रमादः तत्तस्माता पिप्रस्थितइतिज्ञापितं समसन्नारंज्ञाणां दावना प्रवर्तितं निःशा
विशाघ्रतोबलं ततः स्वयमवमहाप्रमादनारंज्ञादवा गाकेसरीविषयापिलापादयश्रमादीपिमंत्रिमहत्तमाः सर्वबलनसंताप
यरटस्थोप्रविनिग्राहणबलिताउतिवान्नियाङ्कलितप्र तस्यमंत्रान्नज्ञाडमविन्नंनगरंसस्वज्ञमिताः यंबहलः कलकलः ततदि
लङ्गनारंस्थ्य प्रस्थानप्रयाणनमिति पत्नातिकृत्स्ना दलिनंलवंतमालोक्यमयानिवेदितमितरथापिचरितत्यामममवचनप
मात्राघ्नारणापिनाश्वमराज्ञायतोममायानीकृतिः यमः मयाभिहितं आर्य किमत्र वक्तव्यं पारापकारकरणाद्य याएवमस्य
कथात्तवंति तद्विड परप्रियंकर्त्तुमुद्यताः शिथिलयंतिसुप्रयाणं कर्वीतिमुत्ताज्ञापाडितिद्दन्युद्यायं विष्टुद्धं तावद्विधदः रवानि निगण
यंश्चात्मापदं दद्दति मस्तकं प्रकामंति प्राणान्नाप्रयाणनामवहितप्रयाणं मच्चांता ततच्छेवं विधेमदीयवचनेर्मनसि परितुष्टो
नामयिन्नामदलिसत्वमीषदुन्नमांगं वज्ञाछ्यहमधुनाऽहमपिध्याय चक्रतत्रणा मामयागता विपाकः मयाचिंतितं साधितश्चायं मया
धनाराजकार्यं ततः सर्वनिस्यु सूत्रसुद्धिवल छलवतागंतव्यमतावानवमम राज्ञादेशः ततयावंतामनसर्वनिादीनां प्रणाव
र्णिताः तमार्दत्तन्नसर्वानिघटंतो ममानु नवमिह्ामनतात तस्मादनङुप्रवर्तितमात्रप्रपंचकथा या ऽस्मे न विष्यति भ्रातालब्धामया
तद्यसूलसुद्धिः क्वलामनंमंतापयति करमयापिनावगच्छामि पत्रावहितन्नर्म्यामि सदागमानत्र रण नायं कश्चिद्वविष्यति श्रद्धा

५१

डाक्टर भाऊदाजी स्मारक
DR. BHAU DAJI MEMORIAL

प्राप्नवपिरविंरुद्दमतद्यादंघवाकिमानन गच्छामि तावत्स्वामिपादसूलं निवेदयामि यथोपलब्धं वृत्तांतं ततो ऽदवपवा त्रयक्षोचितं विज्ञाच्छती
याल्लाध्यसमागता ऽहमतदाकाणीदवः प्रमाणमिति बोधेनालिखितं साधुप्रज्ञावसाधु सुंदरमनुष्ठितं नवतातत: सद्विवप्रज्ञा वणसवि
श्चाबाधः कुमारसमीपं कृतवमाणन चनिवेदितः कुमाराय समाम्नापिप्रज्ञावानीतवान्नविज्ञांतः परितुष्टो मनीषी प्रक्षितः प्रज्ञावाद
ष्ट्याच्चदामनीषिणा सर्वनिः यद्वृत्तनद्रक्षिलवतः सदागममनेवातनन वडंनाप्रमित्रणामहाविवदः संपादितः उततत्रकाश्चिदद्या
श्चासीदिति सर्वजनना लिखितं आर्यश्चासी केवलमलं तकथयानखलु दंलयविङ्कलतयातस्य क्रूरकर्मणानामाप्रफ्लावयितुं शा
क्तामि सद्धिसदागमस्यास्य केवलं नवडांताकपादशं ददाति मकदर्थनविषयं मत्तत छोवानुचरः क्रूरकर्मनिानायतन्नाप्तिः साक
नमां कदर्थयिति स्तवडंऽमन्नोविस्वरवंयति तनिवृत्ताद्दं शरीरप्रासादात्रिः सारितोलवडं तन्नुनिहीतो नगर्यो प्रापितः सएव
नकारणाउकथः सदागमस्यकवलसुपादशादान ष्यापाप मनीषिणाभिहितं नवक्तिंतस्याभिधानं स्पर्शनः प्रादाकर्षि
भिदमार्यस्यमया नाहंलयाकुलतया तदभिधानसुवा रयामि अतएव पूर्वमपि मया नयुष्माकं तदारव्यातं किं वाति पापिष्ठास्य
तातालंनामग्रहणेनापापिश्वक्तनकथादिक्रियमाण पापं वर्द्धयति यत्राद्वप्राप्यतिलाघवमाध्यात्ममात्रा विज्ञास्यति धर्मबुद्धि
र्वं सपतीति मनीषिणाभिहितं तथापि मद्दकुतूहलं तदभिधानश्रवणा ऽस्माकं न त्वास्मदद्यापि विज्ञमाननलवतातद्रूपं विश्रुत यंनचनाम
यहणमात्रेण किंचित्पापं नस्याग्नि रित्युक्तकस्ववदादः संपद्यते ततो विज्ञाय निर्बंधं तरलितताचंदशापिदिशा विलोकयता सर्वजनेनाभिहि
तं आर्य यद्येवं ततः संतापइति तस्य दुष्टमिकस्यनाम मनीषिणाचिंतितं सम्यग्यलब्धा सूलसुद्धिरस्य सर्वजनस्य प्रज्ञावणा यतः संताप
इति करणवेकसत्राघटमानकञ्चासीत् साध्वधुनाघटितः सम्यग्मयावेदितं किंतुयथानसुंदरः स्वरव्येष सर्वजनः प्रास्यणति यातः
विषयाभिलापवशप्त्वात्का ऽयं लाकवंचनप्रवणः पर्यटति तदशासनएतायं न चापि प्रतिपन्नो ऽयं मया दवितीत्वबदि तस्याय यात्मद्धलावः कौ
डितामकन्नकङ्काले तस्मात्रयुक्तोऽकांडाप्रवपरियज्ञं केवलं विज्ञातस्वरूपेणाद्यमध्ये साधुनामुक्तः सन्न कर्त्तीयाविश्रंभो नाचरि

डाक्टर भाऊदाजी स्मारक
DR. BHAU DAJI MEMORIAL

तद्यमस्यास्तुकृत्स्नं।नसमर्थणीयमात्मस्वरूपं।मनिवदनीयंयदा।नापिद्वत्नी।याबद्धिनीवा।विभ्रमप्रकारितार्थप्रवर्तीत।तास्ता।नेनमद्याप
नयाचर्त्तितथ्यां।इर्दीश्चिछिवपरीटितथ्यां।सर्वत्रसद्धितनकर्त्तथ्यां।सा।त्मीयप्रयाकृता।बाधकमस्य।वर्तनं।केवलमलिङ्गं।गाऽस्याप्रविनकार्यो
मयायावद्रस्यसर्वथापरिआगावमारालचति।एवंतर्हिमानस्यानलविष्ठायप्रबाधकश्चतिस्थापितोमनीषिणा।अथवतस्मिन्सिद्धांतसतःपूर्वोक्त
श्चिवविलसंतितस्यान्निमनीषिवालानानास्थानप्रवृत्तिंतिदिनानि।अत्यद।स्यान्निनकृतोऽऽलाप्रस्तावाऽपिद्धितं।यतना।अत्र।किमत्रालाके
मा।रे।किंवासर्वर्ज्ञतवा।ऽलिलषंति।वयस्यकिमत्रज्ञानथ्यां।सुप्रसिद्धमिदं।स्यान्निः।प्राह।कथयकिंतद्बालाङ्गनादा।वयस्यस्वरं।स्यान्निःप्राह
नक्कि।मितितादवस्थदानास्थाता।बालनासिद्धितं।कस्मस्य।सवनोपायः।स्यान्निनोक्तमिदं।बालाङ्गनाद।कथं।स्यान्निःप्राह।अस्मिन्मयो
गस्याकिस्वस्याद्देशाणिनां।शरीरमत्र।प्रविश्य।बहिरंतस्स्वस्य   चिह्नीनमिश्रामि।ततश्चातयद्धिलक्षितुरस्मरं।मामवधूयंति।कामलल
लितस्याग्निसंबंधं।कर्वीति।ततोनिकपमंसरवंललित   तताहंसुखमवनाश्यापाया।मनीषिणा।चिंतितं।आरतरचितोऽनना
वयोवंवत्रप्रपंचो।बालनालिद्धितोतं।वयस्य।तत्किमि   यंतं।कालेनाविद्धितमिदमस्माकमादा।वंचिता।वयमधन्याः।सत्याभव
विधेसुखदायायतदनास्मवादन।आदागंत्तीरत्त्वायदत्वं   विधमपियागशक्तिमात्मानानप्रकटयमितद्धिदानीमपिकरुणास
दं।दर्शयकन्दलां।इत्याणरस्याग।शक्तिं।लवावयाः।सुखसमवनाद्धेतुरिति।ततःकिंक्रियतामतदिति।दृष्ट्विविकाराणोवदरायिता।माकृत्वैं
वैंतिरीक्षितंमोनीषिणा।वदनं।स्यान्निनाततः।पश्यामिकिंताद्धकाराती।तिसंचिंत्यमनीषिणा।लिद्धितं।वयस्यक्रियतांबालनापि।सं।कोऽत्रवि
राधः।ततःस्यान्निनविरचितं।पद्मासनं।स्थिरीकृतःकायः।परित्यक्ताबहिर्विक्षेपानिश्चलीकृताष्टिः।समर्पितानासाग्रे।निबद्धंकृतौ
डरीकमानसं।ध्रुताधारणा।संज्ञाततस्थायेकतानता।समापूरितंध्यानं।निरुद्धाःकरणवृत्तयः।आविर्भूतःस्वरूपप्रत्यायवशाद्धीनिर्मलसमाधिः।
संज्ञातः।समाधिः।विद्धिताऽनद्वानिद्धेतुःसंयमः।कृतमेनप्रनिमत्रप्रविश्यमनीषिबालायाःशरीरं।अधिष्ठितःशासिमतःप्राहशः।विस्मितो
मनीषिबालो।प्रहृष्टाइयावपिकामलसाऽऽशी।छातततोबालानासृष्टनिशायनानिसुखवाच्या।सनानि।कामलानिवसनानि।अद्विमांसक्षयोम

५२

सुखदायीनिसंवादहनानि।ललितललनानामनवरतसुखानि।कृतविपर्यासिवीर्याणिसुखस्यान्नीशिल्पनानि।अश्चानि।चाहत्तंनिम्नानादी
निस्यान्निप्रियाणिगाद।आश्लिष्टतिःसततमास्यवतेनिश्चलयतनादिकं।तस्मकथ्याधिरिवलत्कृपानं।स्यान्निःसमस्तसुपरितंक्रा।बालस्यतुगाढ
ह्याधिविह्वलीभूतचित्तस्य।संतापप्रकृष्टश्च।आस्थाविकलतयापापकंहृदयमनमिवपरमर्दितमहुःखकारणामवाप्तथाप्यसौ।विपर्यासिवशान्न
तुपलोगमतिचिंतयतिश्चादा।मस्सुखमदापरमानंदः।ततोमित्यालावनयापरमसुखमंदलीनिर्भरःकिलाहमितिदृष्टपामीलिताक्षोऽना
रतायंरमांतरमवगाहता।मनीषीस्वमतुर्भुस्याच्छायां।प्रवर्तमानायामवंलावयति।अयस्यान्निकृतिता।यंममविकारानरस्ताक्कि।
परमरिपुश्चायंममवर्तीत।सुनिनीतमिदंमया।यतःकथमयंसुखाद्धेतुर्लविद्यतीतिमस्यानदधकृत्स्नंनकिंचिदावरति।अथकथंचित्प्रप्रतो
यंमित्रतयाऽप्रवर्तनीयस्यावद्धितितावतयाकालयाप   नांकवाणीसदत्तकृत्स्नमपिकिंचिदाचरति।तथापितत्यालोच्यारागद्धिक
लतयासंतापप्रहतप्रद्धीभूतमानस्य।रागद्धितस्य   वसपथ्यान्नं।तत्सयनादिवस्सुपस्तुक्ष्यमानं।सुखमवोत्पादयति।तथापिना
स्मोतत्रापिद्भुगंविधात।ततोनसर्वत्थागामिनापि।दुःख   त्याबंधः।अथदाप्रकटीभूतःस्यान्निः।अक्षिद्दितोऽनतबालः।अपिवयप
त्यामदीयपरिश्रमस्यासि।किंचित्फलं।संपन्नास्मि।कृष्टि   दुपकारः।बालःप्राह।सरवऽनुगृहीतोऽस्मिदर्शितामामाचिंत्याऽऽहृदा
संपादाननलवतासाक्षात्स्वयंः।अथवाकिमत्रआश्चर्यं।परमेश्वरसिवनिर्मितसुमसिविध्वस्त।तथाहि।परार्थमिवकार्यंतालाकेस्सनं।जनाहृशा
माहृशानांत्रसंस्तुतिस्तुत्यसादनसाधिका।इदंक्षितबांसाऽऽज्यंतस्वनावेनसर्वदा।परार्थोसुखाद्धेतुरं।प्राप्यंतलाराशमाः।स्यान्नीनन्नचिं
तितमायसंपन्नस्याबदपमनिश्चलिचारःकिंकरः।प्रतिपद्यातमयाद्विशमपकृत्स्नं।शत्रुं।तं।प्रतिकृत्स्नमितितिर्निविचारं।पवंशविचिंत्यस्य
ग्रानितालिद्धितं।वयस्यइयतेवनःप्रयाजनं।चरितार्थाऽहमिदानीं।लवद्रुपकारसंपत्त्यापि।ततोमनीषिस्समीपस्य।गच्छालिद्धितमानना।स
रवक्किंसाधिका।लवतोऽर्थसंपादनमदीयःप्रयासः।उक्तानेति।मनीषिणाकांलिङ्कक्किमात्राच्युत।मामनारब्ध।सावकोऽतिशयः।स्यान्नीन
नचिंतितं।अयस्यामिवायकृमततः।दुःखःखल्वेषमनीषी।नशक्यातमाहृशोरङ्गयितुं।अलक्कितोऽदमानेनस्वरूपतःप्राय।णतिस्माचलजा

एवं तावद्वयस्यां ॥ नार्यं बन्धविकल्पनं श्रयणं करमिति चिचिंत्य धूर्ततया कृतास्य वीनिनकाकली ॥ नदर्शिता सुखविकाराणि ॥ श्रितास्तो मोऽमेने
ति ॥ इतश्च बालनाथिकामात्र ऊकशलमालायाः कश्चित्समस्मापिरलासनाया योगशक्तिर्दीपनं उरस्मरं सुखसंपादनसाम छलिकृष्णः मार्गी
नश्यतिकरः ॥ अककालमाला वाधा ॥ दृष्टात्सुचितमिदमादावथमया ॥ यथा सुंदरस्त्रवानतवरमित्रणसार्धं संबंधः ॥ दृष्टः सुखपरं परायाः ॥ किं
याचिममार्वीदरी यामशक्तिरिति ॥ दर्शयिष्यामि इदमपि ज्ञातम्यात्र ऊरुदलीबालस्तुवाच ॥ याद्य वंततो बन्धनतरमं बाधाः एमादन्या सखि सिरपिदृष्टु
हीं ॥ अकशलमाला वाचा तत्क घनीयं नववनायदाव्युज्ञाततयायमशक्तिरिति ॥ इतश्च मनीषिणा पिचमात्र स्वलसुंदरयोमिवदितः सावधि सा
गनश्यतिकरः ॥ तयालिदितं वसनवाक सुवातनपापमित्रणसहसंसर्गः ॥ कारणमथदुःखपद्दतेः ॥ मनीषिणालिदितं सत्यमेतत् ॥ केवलं न
कश्चिमत्र तत्संबंधा ॥ लक्षितामयायं सुकृतपणा ॥ नाद मथ्ययत्न व तोपि संबनागावरः ॥ केवलमस्य परित्यागं कालं प्रतिपालयामि
यतः प्रतिपन्नोऽयं मया मित्रत्वमानाकांडएवदातुं युक्तः ॥ शुभसुंदर्युवाच ॥ जातसुंदरमिदमत्रापि तं नवता ॥ आद्या तालाकृष्णाता ॥ अ
ह्यातथतिपन्नवासमाध्यां ॥ अद्यातनीतिपरतापादागंली रुता ॥ आद्या सेयमितिस्फः ॥ तथाहि ॥ नाकांडएवसंबंधं तिसादाबमपिमह्य
नाः ॥ प्रतिपन्नं यदद्दवायीतरादाहरणांछिन्नः ॥ प्रतिपन्न मकालेवमादाबमपि प्रियस्याज्ञात् ॥ सनिंद्यः श्यात्मतां मद्येन यासो सार्थमा
धकः ॥ यस्तु मूढतया कालप्राप्तपिनपरियाजतु ॥ सदा चंचलतातस्मा संकृषंनात्र संशयः ॥ इदयत्रुद्ध्या यदीतपित्ततोक्षुनि बुद्धिमान्
तथागाव सराएकी प्रवांमाल बुमर्दति ॥ कर्मविलासराजस्य महादेवीयोस्यका शातं कुमारश्चतिकुरमाक्षपरिपुस्तामनीषिणा
स्पष्टाबालस्य चित्तमध्ये बालापितः प्रकृतिमादत वंकामलदायनसुरता पालवनानि मानिसा रनि पियाणि ॥ दिवानिशमाचरता परिचक्राराज
कुमारावितः ॥ साध्या पारः ॥ परिकृतं यकादद्द्यादवंदनं ॥ विमुक्तं कलाग्रहणं ॥ शिथिलीकृता लज्जा ॥ अंगीकृतः पशुधर्मः ॥ ततास्तो जनगणाप
तिलाकवचनीयतां ॥ नरकृतिकलकलं कं नजानीत भाषा पदाप्तानां नापकातकलालपत्कं नयुक्तातिमदुपादशान्त ॥ केवलं सुरक्त
बचिन्नारीसंगमामनममृद्दा किंचिदक्षामलसुपलताता तम तथा चिंत्य यन्स्वरूपं लोकातिरा कप्रवर्तितएवा ॥ ततामनीषीसंज्ञात ५३

करुणसंविदिकष्यति ॥ सार्गेन स्थल शुद्धिमाचाष्टाचंरकाश्यमितिदीपयंतिच्चातनर्ध्वविश्वमनीयं परमरिपुरपथ्यार्गिनः ॥ इति तं बालं उन
पुन आह्वयति ॥ बालः ॥ चाद्यमनीषिन्नलमनेनाहम्यार्थनप्रलापेन ॥ ययेवमवरयश्चो नं तागाधमूर्खमागशवगाढमादृशः मण्वतएरमरिपरि
ति ॥ किंचिलावा ॥ मनीषिणा चिंतितं मूढः स्वच्छ्पनमाक्यातनिवारयितुमिय ॥ तालामत्तनिवारणे न खरस्वरणमया यत्नो विधेयः ॥ तथाहि ॥ अका
र्यवारणं द्युक्तास्महृदयः परिखिद्यते ॥ व्यधिप्रसाराद्दूर्धा तत्रुल सम्यग्ज्ञानिति यथा ॥ नायदशाततनापिदचदाकार्यान्निवर्तते ॥ चीतं चु
यमनाक्तनराजवीक्ये निवारिणः ॥ अकार्याद्दविनीतश्च प्रवादास्तत्तः सदा ॥ नकिंचिदुपदिश्यं सताकार्य विधीरणा ॥ इत्यालाच्य स्वयं
चित्तत्विता बालस्य विक्षणं सुकार्यकिरणः ॥ श्चमनीषीमोनमाश्रितः ॥ इतश्च मत्तो वकर्मविलासराज्ञास्ति सामाद्यरूपानाम देवी ॥
तस्याश्चलीलतस्यात्मसिमध्यमबुद्धिनमिदारकोवल्लभता मामनीषिबालयाः ॥ क्रीडितस्मा याद्यांमद्द सूर्यासंकालं समद्यायाज्जन
वयारुजादवानिवाद्वगांत रंगतश्चासीनसानीमा गतोहाल्लामनी बिलालो सहमार्गनिना ॥ आलिंगितस्माद्यांमाबीनवच
ततः साकोटकन मध्यमबुद्धिना कर्मचिार्मनिश्चाय यवद्धं नं परबालः ॥ कपबद्धतिमिविहितो बालनाद्यथायाद्यशीनाना
मायमसिंक्षवलावा स्मासद्दवरहतिमध्यमबुद्धिरू वाचाकथं नसः कथितोबालनमावाप्रिस्वतिकरः ॥ संज्ञातामध्यमबुद्धि
रपिस्पर्शनिद्धापरिमृदुलावः ॥ बालेना लिदितं तदस्य स्पर्शन दर्शयिष्यामि कीयंमाहात्म्यं ॥ स्पर्शनः प्राहापदर्शयामि ॥ ततः प्रयुक्ता याग
शक्तिः ॥ कृतमेन इतिं ॥ अधिष्ठितं मध्यमबुद्धेः शरीरं ॥ विस्मितामध्यमबुद्धिः ॥ प्रवृत्ताकामलस्यावष्टिका उपसंक्रान्ति लक्षिततया यनसुरतादीनि संज्ञा
तश्चित्राज्ञाभः ॥ प्रीणितामध्यमबुद्धिः प्रकटीभूतः स्पर्शनः ॥ उक्तं च प्रयास साक्ष्यी ॥ अत्र गृहीता ॥ इंखवताततिनिविहितंसरलसेन मध्यमबुद्धिना
ततः पाश्चतोऽयमपि नहूरयायीवर्तत इति विचिंतितं स्पर्शनेन ॥ मनीषिणा चिंतितं ॥ वशीकृतप्रायोऽयमपि मध्यमबुद्धिरानेनलाबनउक्तायद्यु
पादर्शं प्रहातितः ॥ शिक्षयामेनं ॥ मा भूदस्य अनथयावराकस्यैवंवनमिति ॥ ततो रहसि मध्यमबुद्धिरभिहितो मनीषिणा ॥ नइनन ज्ञाकोऽयंस्पर्शनो
विषया मिलाषदद्यक्तोऽयं लोकानां वंचकः परिपंथीति ॥ मध्यमबुद्धि रुवाच ॥ कथं ततः कथिता बोधप्रभावापलब्धा समस्ता पितस्य स्पर्शनिधस्स्ल

बुद्धिः।मया मंत्रबुद्धिना चिंतितं।अत्र स्थलदेव मिदाम मतु।वदस्य माऽनिद्यसंबंधिनी वस्त्रलत्ता चिंत्य प्रत्यावर्ता स्तुरथ्यादृत्तना या अ यम् प्रियमनी मीतनज्ञा
नीमः।किमत्र तद्।किंवा वयमवंचितास्तत्कर्म इति अथवा किमाननं चिंतितेन।तावदेनां पृच्छामि।तदुपदिष्टमाचरिष्यामीति विचिंत्य गतः सामान्यरू
पायाः समीपं।दृष्टं पादपतनमलिनं दितं तया।निविष्टः क्षितितलनिवेदितो।ह्यतिकरः।सामान्यरूपयाप्युक्तं।वत्स तावद्द्याधुना मघ्रनि मनी।
षिणा द्वीप्यरविश्वजनमत्तद्वयिता जयाविराधेनमध्यस्वतायिवस्त्रांतं युक्तं कालांतरे उनयविवबलवन्नरः।पक्वः स्याऽरपाटाश्रयणीय सुधाधि
।संज्ञयापन्नचित्तेन लिन्नेकार्यद्वयमता।कार्यः कालविलंबा।ऽत्रहर्षाता।मिथुनद्वयं।रमध्यमबुद्धिरुवाच।अर्थकिंतन्मिथुनद्वयं।सामान्यरूप
याऽऽक्तं।पुत्र आकर्णय।अस्तितथा विधं नाम नगरं।तत्र कृकुनाम राजा।तस्य पुष्पवती नाम महादेवी।तस्या मकरध्वजाख्या रामपुत्रो नाम सहनयः।त
स्य रतिसंनिभा अकुटिला नाम भार्या।तत्र सात्यासुत्र कुटिलाया रत्योधुसुहृदा त्वरा गायाविधि पयस्तुरदमस्तु लवतोर्द्ध।इति कालः।
अन्यदा वसंतसमाय उपवितनसामादष्टभूमिका वास लवनयक्षस्थितस्य दत्तात्ताडितो सुयुक्तमारा मनोदरविविधविकसि
तकुसुमवनराजिराजितं पादपवनमुपलक्ष्य संजाता क्रीडाभिलाषा लायसुवाचा दविअतिरमणीय एष उपवनश्री संदृत्ति दृग
भावः कुसुमायुधप्रमिदंस्यानयावराणां अकुटिलया लिखितं यदाज्ञा एष आर्यपुत्रः।ततो गृहीत्वा मणिखचितं कनकसूर्पिकां गृ
त्तीत्युद्यापवना द्वारभूः कुसुमायाया सयुवाचादा।दविपस्थानस्मात्कक्षः कनकसूर्पिकां कृगितिपूरयति।अर्ज्जमच्छां दिशि अहमन्यत्र ब
जामीति।अकुटिलया लिखितं।एवं लक्षगातो कुसुमायुधं कवाणि पोपरस्परं दशनिपत्तातीतस्यागंधनीं तरायारत्नांतारकथं चित्रं प्रादश।
मायानेतं।तत्र विदेशमिथुन कंकालाज्ञादावात्रिचक्षणादवी।तस्य गगनतलविहरताऽवलोकितं तन्मातृपमिथुनं।ततो चिंतितं तया कम्पि
शिणा तरति सुंदरतया तन्मातृपमिथुनस्यापयत्तिता चित्रकारितया मन्मथस्य मदनजनन तयामधुमासस्याति रमणीयतया दशस्याकलि
वक्षलतया यौवनलावण्यातिशयलतयै छ्रियाणं दुनिर्वारतया विषयाभिलाषस्याति चटुलतया मनाशनसंधानवितथतयायतत्र चस्तुनः का
लाङ्गत्या सूद्र कुटिलायांतीव्रानुरागः।तथैव वयस्य सूर्पाकापरि विचक्षणायाः।ततः किलेनां वंचयामीति बहुशा कालाज्ञना लिखिता वित्र

चक्षणा दविष्कज्ञमय तस्मादस्या वदसि मिता राजपुत्र।द्याप वनाद्वर्त्त्वाऽऽनिनिमित्तं कांक्षति रिक्तकुसुमा च्या दायागच्छामि मातुसुयुकृदयतया स्थि
ता।मोऽनन्तरागतो कुटिलाभिसुखं कालाज्ञावती।सच्छिन्न तरगन्धालाऽदर्शनी भूतो विचक्षणायाः।चिंतितमानन्या अये किं पुनः कारणमाश्रित्य
दं मिथुनं परस्परतो दवीयात्।दशावर्ज्जिता।ततः प्रयुक्त मनानविभंगज्ञानं।लक्षितं दूरीलवनकारणं।ततो याम वामाणायन्मतिचिंत्य कृतमा
त्मनः दवज्ञा न्यात्मनाविकिर्यं सयुरूपं।निर्वर्त्तिता कनकसूर्पिका।भूता कुसुमानांगाता कुटिलासमीपं।ससंभ्रममाकृष्य जिता।भिरिवायजि
ता सिताततः कथमार्य पुत्रो कुगिरि वायाता जितास्मि।तिविलक्षी भूता मनागकुटिला।कालज्ञाना लिखितं।प्रियाऽलं विषाद मा स्थल्पमिदं का
र्याः।कवलं निर्वर्त्तिता।धुना कुसुमान्याया विज्ञावासाभिषुप वनविभूषणकंदलीलता गृहाद्युतिप्रक्रमनया।ततो गत्वा कुसुमानां तत्र प
त्रवशा प्रनीयं।छत्त्वा विचक्षणया चिंतितं।अयं गतस्त्रा।। ।वादछकालज्ञानतायावदयं नागच्छति।या अक्षयं नारीरूपं वर्त्तते।तावद
वतीयविनयाख्यानं रतिवियुक्तमकरा कतनाकारं तक।णं।कालाख्यात्मनाकृत्मनः सा कंगोलक्षितश्चानयापि विभंगज्ञानं
वृताया दूरीन वनाद्वेत्रुः।ततो विधायाऽऽकुटिलारूपं कु।सुमहृतकनकसूर्पिकां गत्वा सयुसमीपं आदयजिताऽस्या यसुत्रजिता
।स्मिता ततः ससंभ्रमं तां निरीक्ष्य सयुः प्राह प्रिया यसु दृढ।नः।किमधुना क्रियतां।विचक्षणायाक्तं।यदहं वदामि।सयुः प्राह।किं तद्धि
चक्षणात्वाहुजा।मालतानवलामान्याम्याविशाघतः मडुपवनश्रियं।इतिप्रक्रमानन्तरं ततो गत्वा तो विचक्षणा सयुमेतत्त्रिकंदलीलता गृद
कं दृष्टं तन्मिथुनं।निरीक्षितं विस्मिताच्छां परस्परालिसरवं मिथुनताच्यां।नदृष्टमभिलत्त उपरि लागमाना पिच्छिनरात्रीवाघः।सयुनाचिंतितं।आय।
लग्नवतीतां वनादेवतानां प्रमादनक्षिप्राणाऽदं संप्रत्यादवीयान्नदिदं मदर्शनदयकारणं तं निवदयामीदं तातायातानि विहासाभिप्राय मि
तारघां रस्य मसावत्रातसमीपभिश्रयिष्याच्छिता सयुः।चलितं चड्डयमपि प्रविष्टं मुद्रारुजाश्वानान्नद्दिलाक्य विस्मिता राज्ञा महादेवी
परिकरश्च।किमतदिति पृष्टाः सयुः।स प्राह्वनादवतामादः।कुट्टुरा दकं धंतततः कथिता सयुनाव्यतिकरः।कुट्टुना चिंतितं।अहो मध
न्यता।आहो मादवताऽनुयद्यः।सातापपतिराकारण ममादिष्ट सेना कालमाहा स्याव नगरादापितानि महादानानि।विधापिताभि नगर

द्वेता प्रज्ञानानि सुर्यं शराजा राज्यमंडलस्थः प्राद॥ एकत्र सुतेन सुतद्वयं च ध्यात्वा समयो च प्र द्वयं स्यादेतास्थिता समहज्ञाना गाय तवादयता
धृष्ट्वाता॥ ततः प्रवृत्तापि मदादवीपदवना दाक्षसद्वदंतीवा हितानंदमर्दलसंदा दृश्यते कलिप्रियतया ववितित द्विगंतं विहिताई
ज्ञान्निद्विंप्रहत्वा छ्विमराइं संपन्नो यावत्तिमताद्ध्य मिकुटिला वक्षात्वाः प्राघातः इरिकाः प्रसादितं नगरं प्रहत्वा हता विमाई निमहानंदश
ति कलिप्रियतया ज्ञप्रुक्तालज्ञः॥ कदलेचिंतितमनेन॥ कोउनाराघातितीयायाघिता संज्ञातत्तितिउ एवक्रज्ञाननज्ञा तमननासा वधा
मदीया नायो विचक्षणोति॥ ततः संज्ञातः क्राधः श्रिंतितमनेन मामारयामि वंडु रावारं प्रकपामसाउनरमरतयानशक्यतमारयितुं तथा
प्युवंचीट्यामि यथानवनः पर प्रकमं गंधमपि प्राप्नोति पवंच्तनि स्वय्यास्य कालज्ञ स्ततघा सवितत्वतया प्रहत्वा पृथिवीलावनाम्फ
रितं शिना यथानमस्य गुविचिंतितमिदं मयानपीडनीया   ता वृद्धिविचक्षणा यत्वा क्षमपिनस्युद्वारा ॥ ममपि समाना ॥ यदा घः माप
शमपि सुगु ज्ञान यत्र क्वं यता मा रिते स्मिन्न प्रधाला॥   चंचिज्ञा यत्नतज्ञात मा मकुटिला विरज्ञा तस्य तवां विचक्षणा तकि
मकुटिलां ग्रहीत्वा अट्टहस्र कलच्चचर्घरिगाः॥ हत्वा॥ एका   मामिप तदपि नाशिया यत्वा कांडप्रष्ठा नन ध्यात्वा विको॥ यमितिलः॥
क्षितविकाशक दाविदकुटिलामां न सज्ञाता तयारदि   तस्य प्रवनगमिन मनर्थकासवात समादी [illegible] धर्म पतिस्य ज्ञाकालविलंब
वाच्छ्रया नितिविचक्षणया पिचिंतितं॥ अयसण वायं मदीयसत्वकालज्ञा मनरूपणस्थितः [illegible] इतितः कथमस्य भवतः
परप्रकाषणमत्वति प्रामीति संज्ञातलज्ञा॥ अयमयां सज्जनः [illegible] शिरकाः मवं स्थित [illegible] विहिताकुलनावांगता याश्रपिनक
दापि दघी साक्षिरितिस्थानमात्मानं तापर्यतीनया [illegible] सवीति निराजंबमापि यज्ञविश्व याकालविलंबमवाश्रित्य तत्र स्थिता॥ तत्परे
शितिविक्रियोपरि [illegible] धर्मादिवमायया समसमा [illegible] प्रायकं इयं इयं नजमानो स्थितो विचक्षणा कालज्ञोपवृत्तका
लं अन्यदा मास्वविलया शिक्षा निकानन मातिश्रयज्ञानादिरत्नाकराष्ठज शिष्यपरिकरः समागतः प्रतिबोधकोनामा सार्यः॥ निवेदितोन
दायाद्यानपालेन॥ ततः सपोर ज्ञानानिर्गतसुरंदनार्थं राजा॥ भगवता पादविधिश्चितं कनककमलं [illegible] विधास सो धर्म मा

५५

वृक्षणा भगवान रपतिनां इला तलविलुलितमोलिना वंदितं तत्पादारविंदं [illegible] स्तने यथा स्थानं दिताः [illegible] क्रीविष्टपिपाटन पटिष्टुनिष्ठुरक
गरायमाण धर्मलालानाविदिन भगवता प्रायतिति संघोपविष्टा [illegible] कालज्ञादयापि अयुञ्जसमसंबंदनादि विनयं यथास्थान मुपविष्टा
प्रस्तुता भगवता विशालया धर्मदेशना॥ दर्शितात्तविनिर्णयता वर्णितः कर्मविंधहेतवः॥ निंदितः संसारचारकावासः॥ श्लाघितो मोक्षमार्गः॥ ख्या
पितः शिवसुखवातिशयः॥ कथिता विपद्यायति जीवगत्यानुक्रमण [illegible] अधिकाडंबर ततात तत्र [illegible] यस्तमा कर्म विचक्षणा
कालज्ञाया विंदलितं [illegible] आविर्भूतः सम्यग्दर्शन परिणामः॥ समुच्छलितः कार्मधनदहनप्रवणः शुभध्यानानलः॥ अर्था
ततयाः शरीरयष्ट्यां निर्गतिरेक [illegible] परमाणु लिपीडिताशरीरा [illegible] निजदर्शन [illegible] विविक्किनांपकांक्षी भगवतः पा
दयोः मातृमहमा निर्गम [illegible] दः प्रज्ञा सर्वी सिता [illegible]   निःसूत्राम स्थिताप्रज्ञा [illegible] गल दश्रु सलिलो सम कामव
विचक्षणा कालज्ञोपतितो भगवच्चरणयोः कालः॥   ज्ञानासिद्दितं भगवन्न धमाधम नायन मया विमृत [illegible] ता सूत्रार्यी आ
रितं परदार्या [illegible] मरलजद [illegible] ज्ञनितामप॥   दानां [illegible] दीनां [illegible] तया [illegible] चिताः यं [illegible] मार्गनात्मा
तस्य समे वं विधपाप कर्मणः कथं शुद्धिर्विशुद्धीतिविया॥   कृणया [illegible] ममापि कथं॥ यतः समाचरितं [illegible] मयापीदं सर्वं किं वा
निवद्यात दिव्यज्ञानस्य [illegible] भगवतः॥ भगवानाह॥ [illegible] निर्मलं सवतो
[illegible] भगवानाह॥ [illegible] भगव
तासिहितं [illegible] विचक्षणा कालज्ञा [illegible] भगवता [illegible]॥
[illegible]
[illegible]
[illegible] संसारसागर [illegible] पर्यटंति

निरंतरं सादरं प्रेक्षमितिज्ञायते । यद्भवतः पुरुषा इमाः सुदृढगृहान्निःसार्यविहारं निरुंधता ॥ तस्माद्विद्रावे सुखिनः प्रलीना पापकलमषाः
आत्मानं निर्मलीकृत्य प्रयांति परमं पदं ॥ यः पुनरयापि रक्षिताः संतास्ते बंधावबंधनस्थायव्यस्थागताः पुनार्य्यः सुसाधवः ते सर्वविग्रहिताः ॥ अत्र कुला
लवंघय्यायासमाहादधमान्यः ॥ तथाहि प्रकृत्यैव दुःखमागरदायिका ॥ प्रतिकूला लवंघय्यायद्भवतः पुरुषा इमाः । तथाहि प्रकृ
त्यैव सुखसंदोहदायिका ॥ तथा च नाहं न काह्यासिसंसारं बंधनमप्यात्मा प्रतिष्ठा लोकप्रसिद्धं यद्याप्यविज्ञाततत्त्वविद्भवीत ॥ यदा पुनर्विलीयते तत्कथं चि
त्सुप्यकर्मणां । पापानवस्थदा सर्वथा निरूपः प्रकाशते ॥ ता वस्त्राश्च शिथिलं भूत्वा प्राप्य चिद्रंग भूमूदधीः ॐ दंदीवरवंश्यादिकलानां प्रतिपद्यते
यावदप्यशरीरस्वास्त्रंतालागतः स्त्रिका । तदना रमन स्वेषन प्रप्लिपिप्रवत्तीत ॥ समानपुरुषप्रेक्ष परकिंकरतां गताः ॥ निःप्रत्यक्षमर्क्ष वंति
त्या गत्वा स्वात्रकारणं ॥ यथा पुनरियं दृष्टा निर्गता सुमहात्म । नां निर्दिना अपि तथी राः अकादरपि नायकाः ॥ किं चित्रामससंमिश्रराजसः
परमाणुभिः निर्विष्टशरीरं यं गीतां तं शांतरपुष्टिः ॥ तदे षा सर्वाताः पापपापकर्मप्रवर्त्तिका । आता पापवादापापा यविद्यते ने
वलद्याः ॥ अरूपेण सदा तादृश निर्मला परमात्मनः ॥ षिवसर्वदापापानां कारणान्येन संस्थिता ॥ इदमुत्तमज्ञानिक्षपाण पाप पूर्वस्थि
तापुनः लवंता मन्मसीप्राप्त निर्गच्छता प्रतीकृता ॥ विचक्षणा कालज्ञाप्यामलिक्षितं । भगवन् रूपं पुनरस्याः सकाशादायामहः संग
वान्नाह ॥ तदा निष्कलात्या प्राप्तिलवह्याभियं सर्वथा ॐ नजाक्या ॥ केवलमस्या निर्दिलान्नमदा सृजगा यमाणं प्रादुर्भूतं सरवाताः समागदशी
नं तद्दृष्टि प्रनीयं पुनः पुनः सुयुक्तमनिकाश्रीणाय रणीयमस्या लोकप्रस्वायाभ्यनुकूलं । लक्षयित्वा मनसि विवर्त्तमानाः अस्याः संबंधी
चिकारः निराकरणीया । सोऽप्रतिपक्षलाघवं याति । ततः प्रतिक्षणं तत्तां गच्छंतीनस्वरश्मीयं शरीरप्रवर्त्तमानानवानामनसवाता प्राधिकालवर्ती
तारपुनरस्याः सर्वथा आगमसमर्थैः लिविख्याता सर्वतापितितदाकर्ण्य तां महाप्रसादइति विचक्षणाकालज्ञो पतितो भगवत्प्ररणायाः त
त्याः पुं प्रतिकरमा लाक्षप्रश्नालगवद्वचनमुक्तं पर्यणामस्याः कुटिलानामपि प्रादुर्भूतः प्रश्नात्मान सहविमुद्धाध्यवसायः कृतं पर्यणाप
त्यां चिंतितम् । दाअलीकमुत्परधच्छियणताप्या माहन निर्वकंविदंबितं । विक्षितामनवधान कम्मार्थपद्धतिरावास्यामितिप्रगच्छेन चिंतितम्

स्वाकृतं मया परस्त्रीगमनेन कुलस्य दूषणं । अकुटिलया चिंतितं । तं वत्सं जातं मशीलखंडनमितितन्नत्कृत्रुमिपि क्षिप्तामौ न विप्ला । यद्भुत
निवदयामपंक्तिमावदंभगवतां यनाणाह्दुश्चरितम्प्रतिविधानमुपादर्युंति । अथांतरपुत्रमपि पिशरीरचो निर्गतिः परमाणुभिर्घटि
तशरीरं सुत्कं पामिनपरिगतं तं कुमाशयाक्लादकं लावनानां प्रीणकं वत्समाप्य लक्ष्यमानं मयारक्षितानिषु यमितिकृवाणं मकंडिन्नरूपं
मदर्शिं भगवन्मुखमीक्षमाणं स्थितं सार्वभौमरतः ताराव्रत क्षमायीणे वक्र प्रामीन बीजसमाकारणवद्दुगादस्तः प्राणिनां तापेन निर्गतं द्वि
तीयं डिंभरूपं । तत्र प्रवर्द्धि भाररौ । ततः सुक्तडिंभरूपेण मसाकं दस्मलप्रदारंदवात द्वर्दमानं निवार्य प्रकृत्याश्रितं निर्गतं पुलगवत् दवच
दागृष्टं अपित कृक्ष डिंभरूपा । ततो भगवता लिक्षितं । ततो नद्वाणीयमुत्तवृद्धिस्थितिं ताम्यघा कृतमस्मासि विपरीताचरणामितिनत्तमुसप्रक्षि
विघाता विधेयायातानरवतामष्टदोषा निर्मलानि पूयं मुरूपेण । तिरस्क्षितं भगवन् कस्य पुनरेष दोषा भगवता नाद्याय
द्विंस्तुकानंतरं लवर्तरीजो निर्गतं कृष्णवर्णंडिंभरू मस्या यां दोषा सामान्य ज्ञः ॥ भगवन्कि नामकमिदं । भगवता कृष्ण
ज्ञानमिदमुत्पातिकृतं भगवन्नयदिदं मम माहज्ञा नास्या दुर्भूतं द्वितीयं कृष्णरूपं डिंभमननस्योत्कर्षमिता । मष्टाप्यवर्द्धमानं प्रा
चितमेतत्किं नामकं । भगवानाद पापमिदं । तावत्ताक्नरपा मुख्यकं डिंभरूपं ततः किमनिषिनं । भगवताकमाह । देवमिदमसिद्धिय
ताम्न तमाचाकुशल गवतूकीदृशमिदमज्ञानं प्रदुश्चाहृता छिन्निर्गतं कथं वदं पापमेतस्माज्जातं । किमिति वा तन्नाद्वितद्विवर्द्धमानं प्राश्रितमिति
संदीप्तरतः प्रोत्तमिज्ञाप्ना भगवानाह । यद्यवंततः समाकर्णय वत्सौ । यत्रावदिदमज्ञानं प्रदुश्चाहृताद्विनिर्गतं । पत्नादवसमस्तदोषाणां दस्त्र
कारणं ॥ अनेन वर्त्तमानेन शरीरकं तावायतः । कार्याकार्यं न जानंति गम्यागम्यं च मानवाः ॥ नेत्स्थानस्थंन नष्टं तपेयापेयं च सर्वथा ॥ अंधका
वत्कमार्यणप्रवर्त्तंतनरः पापानेनेनिवद्भ्यापणाणि कर्म्माणि कृतसंबलाः । नरमायोतिनिरंतरंनुषयंति दुःखिताः ॥ अज्ञानाम पसर्वपापा
नादीनां प्रवर्त्तकं । मुक्ताप्यलोकप्रस्पातियनोऽज्ञानमपेक्षात ॥ अज्ञानविरहेन वलोकप्रस्यानिवर्त्तीत । कथं चितं प्रवद्धनापि कृगिनाश्च नवर्त्तीत
॥ सर्वज्ञः सर्वदर्शी च निर्मलात्यं स्वरूपतः । अज्ञानमलिनात्मा पापप्राणाश्च विशेषतः ॥ यः का प्राद्दवमनात्रिनिवाणापविद्भयः । अ

ज्ञानेनैवताः सर्वहिताः सन्मार्गप्रबोधिनां॥ अज्ञानान्नरको घोरः सम्यग्रूपतया मतं। अज्ञानमेव दारिद्र्यमज्ञानं परमो रिपुः॥ अज्ञानं रोगसं
घातो ज्वरो ह्यज्ञानमसंख्यातं। अज्ञानं विपदः सर्वा अज्ञानं मरणं मतं। अज्ञानविरहाद्धीनो घोरसंसारसागरः॥ अत्रापि च स तां पुंसां बाधकः प्रतिभास
ते॥ यः कश्चिद्वस्तुः स्फुर्यार्थान्मार्गविहन्नयः। यत्र मम ज्ञानं संकिंचिदज्ञानं तत्र कारणं॥ तत्र वृद्धिं प्रवर्त्तते पापकर्म्मसु ज्ञं तदः। एकात्मा छादकं।
प्रध्यामतश्चेतसि वर्त्तते॥ येषां पुनरियं विज्ञानदृष्टानां संप्रवर्त्तते। ते जीवास्ते तराम्यानास्त्रसदाचारवर्त्तिनः॥ दृष्टां श्रीजिनवचस्यापि दृश्या ज्ञानाद्वितमानसा
। अशाप कल्माषान्मुक्त्वा गच्छंति परमं पदं॥ एतच्चाज्ञानमत्रार्थे सार्थीनतां समं। संजातं तेन दोषोऽयमत्रैव नलवाहृजाः॥ हिंसरूपमानानिवहि
तीयं पापात्मकं। सर्वत्रज्ञाप्यते तस्मादत्रापि जनितं किल। एतद्धि सर्वदुःखानां कारणं वर्णितं बुधैः। उद्वेगमार्गरघोरद्वेगादतत्प्रवर्त्तकं॥ मूलं
संक्लेशजालस्य पापमतद्वदाकृतं नकर्त्तव्यमतः सा ये: संवेयत्यापकारणं॥ हिंसाद्वतादयश्चैव तत्र अज्ञानमेव च। क्रोधादय।
अयवारहतिपापस्यादतः वर्जनीयाः प्रयत्नतस्मा द्वितमनीषिणा॥ ताता नजायते पापं तस्मान्नाडुःखसंतवः॥ यथाकं पुन
रज्ञानाज्ज्ञातं पापमिदं यतः। अथैवज्ञानमेव सादिषां हि। सादीनां प्रवर्त्तकं। वर्द्धमानमिदं पापमाजीवनतिवारितं॥ यदत्र कारणं स
अकुत्र्यमानं निबाधतः। आजीवं हिंसरूपाणामुद्धारा यकरं परं। वर्द्धमानमतः पापं वारयाम्यवदद्दिनां॥ एतच्चाजीवमत्रार्थे सार्द्ध
घां वर्त्तिसमं। अज्ञानजनितं पापं स्वभावकमसुनाजिनं। रक्षितानिमयासूर्यमतएव स्वजकिंजि। सदृषीमतदावाभृ हिंसरूपंमिमतान् तं॥ ध्याना
माजीवं यस्मीमनश्चेतसि वर्त्तते। अज्ञानादायरं तापि पापं तत्तुल्यपापकाः॥ यदा पुनर्विज्ञानं तिन्नश्य सन्मार्गमंजसा॥ तदा विधूयकर्म्माणि स्वयं
तमोकवर्त्मनि। आजीवनततो ध्यानान्मुक्तीभूतमानसाः। निर्म्मायिनो रविस्मराः पारं गच्छंति संसृतेः॥ तादृवं विधलावानो लक्षणं स्वधा
त्य यवा। अज्ञानपापनिर्मूयमस्य ग्रधम्मनिबंधनं॥ उपादायादिसंसारधर्म्मापि बुधैः सदा। विसृष्टा सुकायसर्वेयाताश्च दुःखकार
णं॥ अनित्यं प्रियसंयोगशब्दसौख्यादिकं चपलः। अनित्यं योवनं चापि जन्मितायरणादं॥ अनित्याः संपदः स्त्री च लक्ष्मीश्च धर्म्मस्तु सद्वाः। अ
नित्यं जीवितं सद्य सर्वेला वनिबंधनं। उनजन्मि उनसृतजीनादिस्थानसंश्रयः। पुनः पुनश्च यदुतस्यव मत्र न विद्यते। एकत्वमुंद रंध्यवं ५७

संसारसर्वीमवयता॥ अत्रास्य वृद्ध कियुक्तः कश्चिदासीद्विरक्तिनां। सुकाधर्मं ज्ञिगद्वमन्यमकलंकं सनातनं। पुरुषार्थसाधकं धीरैः सवितं
शीलशालिभिः। ततो नागरतं वाक्यं श्रुत्वाद्यमसुतो प्रमं। संसारवासान्निः सार्वंः सुखं चित्ते निवर्त्तितं॥ राजाद्द क्रियते सर्वं यदादि सुमहात्मना। इयुणे
णादमहाराज किमद्यापि विलंब्यता। यास्याकृद्दितं तान समुद्गं बधू जालिते। युक्तमतदनुज्ञातं मुपुनिवृत्ताधितं॥ हृष्टोत्कृष्टमताना जीत
धापि युकलक्ष्यान्तदश्चकं च जम्मानावधुमौनसंस्थिता॥ ततः पतित्यनिश्चार्यपिलगवत्सरणायाः। कक्कुराजानां तं वज्रसंपादयाम्यायदादि
सुंलगवताल गवानादृष्टचितमिदं सवाहश्चाख्यानां। ततः सुखात्लगवान्नन्नौ पृच्छामि दिनं राज्ञा। सगवानाकमाह्यि यद्युष्यतीति तन्मत्रं स्त्र
निवनारिंद्रणदापिम्यानिमहादानानि। कारितानि देवप्रकृनानि स्थापितः। सुलायराधं पिधन स्मतनाया यावज्जनितानागरकुलाका
तां श्रिन्नानंदइति। ततो निवृत्य कित्तीयं प्रवज्याकरणा चितं ।यरुणापि निसज्जावंदी क्ष्वितं उवतस्थयां। तनासक्कलरूपद्धडिंलरूपं प
ल्यायितेपुत्रकरूपं पुनाः सूधांधविधुंततुत्तद्वक्षणात्॥ का लाज्ञनततः सता येषां चिंतितं पद्याद्वाधव्यतामीषां सुल मडी
वितां यातेलगिवर्नीदीक्षायैः प्राप्तापुण्यकर्म्मभिः॥ उर ताऽयुधनामश्छोतिषी वादधिः। चारित्ररत्नाद तस्माल्सा
रकारणात्॥ वयंत्रादवलावेन ह्यधीक्ष्नाश्वंचिताः। अथवा। मिथ्यात्वो दृढनंत्यस्मादस्मालिरविमोक्षतं दुर्ल्लभं लवकोटीभिः प्राप्तं मया स्त्रे
सत्तमं॥ अतः सिधतुत्ता काचिदस्माकमपि सर्वथा। नरादारिद्र्यतामेवलजातरनखंडकं॥ ततः सदाख्योत्तिसूरः प्रणम्य चरणद्वयं। तस्य
शिष्यो स्थानं संप्राप्तो दवदंयती॥ प्रविष्टा लोगवत्स्थापिता रौरगच्छतोः प्रयायाः प्रवृत्तमस्य कर्मादात्मा। केवलं सा न बाधिका॥ विचक्षणा
दकालकमहाद्वारदृग्मिस्थिता। आर्यपुत्र यदा ह्येवाद्यायाद्दृक्तवं च ना॥ तदा किं चिंतितं मा पि वागनिश्चायं न्यवेदयत्॥ विचक्षणादस
ग्रसुं कालकाश्रतिमीय। सा तेनापि सुश्रीमावाश्रयालास्तं तदातनं॥ कालकाः प्राद्द सा ह्येवमथात्र विचक्षणा॥ यतः कालतिलाब
नक्रियमाणेन तस्य लोगा तुस्थिताः प्रीतिजीतिं नाकां डविकूर्वा पापबोधम्मोहिपादीनामुपकारः कृतो महान्॥ ततः कालविलं
बाऽयं फलिता ह्युपमावयाः। विचक्षणा प्राकानात्रमांदादानाप्रवत्तु नि। किं वा न जायते त्वारूपयालोचितकारिणा। ततः प्रीतिसमा

युक्तो जातोतो दवदंपती॥ मद्दर्मलोलादात्मानं मत्यमानोकृतार्थकं॥ इदं वृत्तं मयाज्ञात्वं कथितं मिथुनद्वयं॥ संदिग्धोऽथ विलंबनकालस्थ
यापनाज्ञानं॥ संदिग्धोऽथ विश्वस्तश्चालवताकालयापना॥ पश्चात्कृत्यं यच्च तदेवाग्रीकृतं स्थितं॥ मध्यमबुद्धिरात्माय यदाज्ञातं यथार्थं॥ ततोम
नीषिणो वाक्यं स्मरतो नाध्यजायते॥ प्रतिबंधो ह्यदंतत्र्यसनीनिलाशवेविणि॥ बालालापैः पुनस्तत्र स्वद्वबुद्धिः प्रवर्त्तितः॥ दोलायमानासौ
चित्तेऽकृतकालयापनां॥ तत्पश्चात्तनबालतस्याप्रोत्काजननीमिज्ञा॥ अंबसंदर्शयात्मीयं स्यागशक्तिबलं मम॥ तयाऽकर्ण्य दर्शयित्युत्सुपुत्रवं
संसुखालय॥ ततः साधुजनापूर्वप्रविष्टास्तच्छरीरको॥ तथाऽकुशलमालायाः प्रत्ययानंतरं पुनः॥ सबालः स्वीयनिनापिपादद्दषदधिष्ठितः॥
ततः शरीरतो तस्य वर्त्तमानोत्क्रमणे॥ अखिलाघं सदुष्याग्नौ कृतश्रीबावदनं॥ परिज्ञात्वा छकत्र्यश्चास्तावन्मात्रपरायणाः॥ सबालः सुरतादीनि
क्रियाशंनिषेवत॥ कवि दडिंबमातंगजातीयास्थापितइवाः ॥ अतिलोल्येन मुक्तात्मा ललना सुप्रवर्त्तितः॥ तात्वाकर्ण्यनिरतं सकृत्तत्थ्यपरा
ड सुखांतं बालं सकालालोल्यक्रूःपापिष्ठइतिनिंदतिश्च॥ ज्ञाऽयंगतलज्जोऽयं निःस्थितिःकुलदूषणः॥ सएवंनिंद्यमानापिमन्य
तेनिजायतम्॥ सार्थनांबाधमादेनममाप्तिसुखमाग॥ रः॥ लोकायद्दक्तिनद्दकृक्रिमनज्ञात्वाश्चिंतयः॥ अथाऽकुशलमालाऽ
पिनिर्गत्यपरिसंछति॥ कीदृशीमामिकाजातत्यागशक्तिर्वि लामाता॥ सशाद्यानुयुदीतो मिनिर्विकिलोक्ष्वमंबया॥ सुखसागरमध्येऽत्रयथा
हंसं प्रवेशितः॥ अथाऽद्यांबद्वयानित्यंमदस्त्रयदकाष्ठयानमोक्षंशरीरंमयावज्रीवंसुनेजसा॥ अथाऽकुशलमालादयस्तुत्थंवसाराचातात
दवसततंकार्यंमुयासुस्रात्माऽथ्यायवाधीनतानिरीक्ष्यवंबालनप्ररिविंतितं॥ स्वानिप्रिममायत्नःसामग्रीकार्यसाधिका॥ अदामधन्यता
लोकनामृतयोवतमाह्वाः॥ ततोऽसौगाढहृत्वात्मास्पर्शरूपंविवेशतं॥ अथनिंदापरोलोकाश्चदविद्धलमानसः॥ लोकापवादलीक्त्वा
न्मध्यबुद्धिःपलायितः॥ बालालोलुप्सातकर्तृतवालाकविकद्दकं॥ अगम्यागमनंनिंद्यंसपापंकुलदूषणं॥ सप्राहविपुलाख्यासिन्नर्नमिश्च
मनीषिणां॥ स्पृष्टविवर्त्तमानंमांनकाससकष्टमत्यधा॥ यमृदाजातिदापणाकामलंललनादिकं॥ नछंतितमहारत्नंसंपत्तिस्थानदापतः॥
नदाकसंनितश्रितकृतंमध्यमबुद्धिना॥ निपत्याऽपनायायोयाथ्यमिताक्तविश्रमः॥ एवंप्रतिबुत्तांतंबालमध्यमनीषिणां॥ अथान्यदाप

समायातेवसंतकृतमन्मथः॥ संजातःकाननान्येताः सुमनोभरपूरिताः॥ भ्रमद्भ्रमरझंकारदाशिगीतमानाद्दवाः॥ कामिनीजनहृदयानंद
दायकाःप्रियसंनिधौ॥ विजृंभातत्वनांतपुकाकहूःकाकिलकूजितं॥ प्रास्फुल्लकिंशुकावेषुपथ्यत्यारोऽतिस्फुटः॥ वियोगदलितस्त्री
णांपिशितप्रकुरायते॥ मंजर्यःसहकाराणामामोदितदिगंतराः॥ जज्ञावसंतराजोऽपमधुलिक्रीडांप्रकुर्वीत॥ देवकिंनरसंबंधिमिथु
नेःकथितावनाः॥ भ्रमणनाकानमन्तर्ज्योतदानीरमणीयता॥ वल्लर्यानिर्तरीस्नुतावृहाशदालायादिशमदानाद्वीपनमिदंप्रहानामलयानिलः॥
अथेदृशावसंतोऽत्रासदमध्यमबुद्धिना॥ क्रीडार्थनिर्गताबालःकामकालप्रमादितः॥ जनत्याद्दवर्णितपुसंयुक्तःस्वर्गीननया
तालीलाधरंनामसाद्यानंनंदनोपमं॥ तत्राश्विमध्यरत्नागम्यत्रसंगामहालयः॥ जनतानयनानंदःप्रासादस्तुंगतारणः॥ कामिनीज
द्व्याहृदकारकोरतिवल्लभःजनैःप्रतिष्ठितस्तत्र दिवोमकरकेतनः॥ इतश्चतत्रादेवस्यपूजासकारकारणां॥ तिथिः
क्रमणसंज्ञाताद्दिनतत्रागयाद्दर्शी॥ कच्छकावल्ल बालायवधूःमोलायत्रूद्दायाडुर्नगाप्तपतिप्रमयमादनजंतमानमाः
॥ माद्दांधःकामिनोऽनीलयाप्रिमंबंधमिहायागा दीताद्दीनिकाःकामदृष्टनार्थसमागताः॥ ततोबालोमहारालंतत्रा
कर्णसिविस्मयःप्रविष्टःकामसदनंसहमध्यमबुद्धि नाः॥ दृष्टभत्रशरत्तनीयःप्रणातालक्तिपूर्वकं॥ पूजितश्चप्रयत्नेनसंस्तुतो
गुणकीर्त्तनैः॥ अथप्रदक्षिणांतस्यदेवदानाद्वसज्जनः॥ बालादद्दशपार्श्वस्थंयुतस्थानेत्र्यवस्थितं॥ तत्त्वोवरतिनाथस्यदेवस्यकृतकौतुकं॥
सवासभवंतरम्यंमंदमंदप्रकाशकं॥ कृत्रद्दलवाम्रागधद्वारिसंस्थात्मध्यमं॥ मध्येप्रविष्टःसहसासबालश्चत्यसद्धनः॥ अथतत्रपवि
स्त्रीमसपर्यंकांसतूलिकां॥ सूक्ष्मप्रश्नसंपत्रांकामलामलतूलिकां॥ सुप्तेनरतिसुक्तनकांतमध्यंमानानुवा॥ सदद्दशमिदामुग्धां दि
वानामपिदुर्लभां॥ ततोमंदप्रकाशत्वात्संशयसरवनस्यसः॥ किमतद्दितिसंचिंत्यशाखांपस्पर्शबालकः॥ इतश्चनप्रद्दासनस्पृशातासुविरं
सदा॥ तेनाभिलाविनाननशाख्याप्रमाकरभृंगी॥ विचिंतितंचतस्यांकोमलाकृतालवतस्पा॥ अहोकोमलतामय्येताहशत्रयतीद्दशी॥ ततःश
रीरवर्त्तिन्याऽनयाश्यानिनत्र॥ स्पर्शमानःप्रकीयतचापल्यनदूषितः॥ सबालश्चिंतयत्यावंमानयामियपक्वयापनांकामलि

कांतायां सुखादं रूपमात्रकं॥ देवः सुखो ऽयं मदनो रतियुक्तो न चिंतितं॥ अथान्यदा देवशाखायां सुतं स्थितिं ना वितं॥ द्वयोः सुखलाभ वं लोके शि
त्तिनवनमस्कृतं॥ विज्ञातं प्रति संप्राप्तो दासा मध्यमबुद्धितः॥ अन्यदा ध्यायति स्माहो केवलं सुखपावसः॥ आरूढस्य शाखायां तां दिव्यां दृष्टं बालविय
श्रितां॥ ततः सुखं विशालायां शाखायां वर्द्धमानसः॥ इतश्चैतत्कुर्वाणः सर्वांगीणभूषणः॥ अहो सुखमहो स्पर्शसुखादाधन्यतमम॥ चिंतयन्नि
ति शाखायां तु वमानः स तिष्ठति॥ इतश्च नगर तत्रैव दिरंगगत्वोत्तमः॥ अन्यो ऽभिमत्वा तत्राः प्ररव्यातः शत्रुमर्दनः॥ तस्याभिरूपा पुत्रा ह्री॥
ख्याता ज्योतिषु वत्सला॥ प्रधानकुलसंभूता देवी मदनकंदली॥ या हि ताडंनिका सा च परिवारेण संयुता॥ आयाता तत्र मदनकामदेवस्य
पूजिका॥ देवता पूजितं सा च धर्मं पूज्य मकरध्वजं॥ संवासलवनसुखं प्रविष्टा तस्य पूजिका॥ प्रविशंती सदीक्ष्या सो तां प्रीतिकृतनिश्चय
लक्षालयाद्योनिशुद्धो बालः काष्ठमिव स्थितः॥ ततो मंदप्रकाशामालवानमृणालाथना॥ हस्तसंख्ये निशाखायां देवमर्द्दयतकि
ला वंदातनय कर्ता रतिकाम शिल्पनं॥ स बालः सर्व गात्रेषु स्पृष्टः कोमलपाणिना॥ तातांकुशालमालाया वक्ष्यन स्यानिष्ठ
च॥ स बालश्चिंतयत्येवं विपर्यस्तमानसः॥ यो ह्यायं मृदुस्पर्शादि सुखाख्याता रूपता नाशुभ्राता मया तादृग्जन्म अपि कदा
धन॥ अहो मया ह्यस्या विषियो दृश्यं कालितं दृष्ट्वा नात : परतरे माख्या विलोकः धिम्मिकोमलं॥ इतश्च कामदेवस्य परिचर्यां वि
धाय सा॥ सुस्नानं प्रगता कालगर्भी मदनकंदली॥ तावत्सो बालः कथं मम एवं स्त्रीसंपत्स्यत इति चिंतया विह्वलीभूत तद्दायाः नात्र एवं मंत
स्यापातितरंकं वद्दयमाना विस्मृता मातस्यामेव शाखायां सुंथ त्सुप्ता क्लामूढी वंदी निम्नैः श्वासान् मुंचति इव हृत सर्वस्व इव गृह यूहीतइ
व तत्र शिलाकायां निक्षिप्त मत्स्य कइव तीव्र तत्र अपरिवर्त्तमाना विवस्त्रतां ततो द्वारवर्त्तमानेन मध्यमबुद्धिना चिंतितं अयं किमित्यप
बालो ऽस्मा संवास लवनाद्दियतापि कालेन न निर्गच्छतीति किं वा करोतीति प्रविश्य तावन्निरूपयामि ततः प्रविष्टो मध्यमबुद्धिर्लक्षिता
स्त्रस्पृशनीं कोमलैः शाखा हितमस्यापि हृदयं तत्कोमलतया नाना विमलीभूत दृष्टिना दृष्टः शाखिका दाविव लुप्तमानसदवस्थो बालः॥
चिंतितमानेन अहो किमानेनेदं मकारि मा चरितं नयुक्तं देवशाखायामधिरोहणं निस्वस्व रतिरूपविस्मापिथिचेंगनामत्रांगच्छा सवति॥
तो

यथेयं शाखा सुरवदा पिदेवप्रतिमाधिष्ठिता विरूपाकेवलं वंदनीया न पुनर्रूपं भोगमर्हतीति मनो ऽप्यहोपितो न बालो यावत्किंचि ज्जल्प
ति मध्यमबुद्धिराह अहो अकार्यमिदं न युक्तं देवशाखायामधिरोहणं मिथ्या शिनया विनष्टं मुखरं बालेन अत्रांतार प्रविष्टस्माद्वृकुलाधिष्ठाय
कोद्यं तरावे द्वार सुना कशाबंधेश्चलिः पतितो भूतले समस्त वाद्दितां ऽयं सर्वांगीणातीव्र वेदनातं तो सुमूर्छितः सुपलक्षकाता मध्यमबुद्धिनाहा
हारवः॥ ततः किमतदिति संभ्रमणचलितो देवकुलात्तदस्तिसुरं लोको निःसारितो ऽयं तारणादा सन वनाद्वहिर्बालो मध्यमस्फाटन क्षिप्ता
भूतले तस्यतनयनः कंवा गत प्राणो ऽयो ह्या लोकेन तत्समार्थेणादीनमनस्को निर्गतो मध्यमबुद्धिः॥ किमेतदिति पृष्टो ऽसौ ज्ञानेन ल
क्ष्या न किंचिद्वक्तुं मनानां ततोऽवतीर्य किंचित्सुकथं ऽयं तारणकथितो ज्ञानेन स्मदीयः प्रतिकरः ततो देवा पश्यकारी तिपाप्तिपा ऽय
मितिधिक्कारितो ऽसौ बालो मकरध्वजलक्षकुलप्रभा णाऽयमस्माकं विपत्करि वसंपन्न इति गर्हितः सुजातीयैः अत्र लवन
पक्रमणः फलमिदानी मिथ्याक्राशिनः सामायलो किः क्रियदेतदस्मी द्विहनाकारिणां समस्मान घंसांडन न्वा नियमिय
पकर्मिता विवेकि लोकैः ततो ऽसौ ऽयं तरः कृतवि क्रमकृपः सन्नादाहुर्लनीया ऽयं दुरात्मा लवतां डरतो मया ऽधुना बालइ
तिततः कृत हाहारवः प्रमीदस्तरलद्दारकोदा ऽत्रा त लिक्षामिति कृवाणः पतितो ऽयं नराधिष्ठित तत्कृत पादयोर्मध्यमबुद्धिः॥ त
तस्कृकरुणापरीन येन सा लोकेन अप्रतिपत्तितो ऽयं तारायइतलद्दारकमसह्य तां मकवारां तावत्कृत ज्ञनः करिष्यतीति ततो मध्यमबु
द्धि करुणया लोकोपरोधेन प्रमुक्तो ऽसौ ऽयं तारणबालो लक्ष्या येन नाम कुलीभूतं शरीरं निःसारितः स्वं दिव्यकुला तु मध्यमबुद्धि
नानीतः स्वगृहं पुनर्नवं नीता ऽज्ञाता ऽयं प्रतिकरः परिकराकर्मविलासना चिंतितमानेन किं यादतं दद्या पिमयि प्रतिकुल बालस्य यकृवि
प्रतितिष्ठलकृयं ज्ञातालाकाः ततो ऽपिचिह्नितः कर्मविलासन परिकरः किमस्माकं दुर्विनीत चिंतया॥ नासिनः सो ऽनुज्ञापन्नः नाबाद्य
स्मदीयः कर्तापिथ्यापारः परिकारणात्कं यद्वा ऽज्ञा पश्यति देवकृतिथुसा ऽसो मध्यमबुद्धिना बालः प्रातर्न किंचिद्वा ऽधुना शरीरकेबाधते
बालमासिद्धितां नशारीरका केवलं प्रवद्यीतममांत सापा मध्यमबुद्धिराह ज्ञानामि किं निमित्ता ऽयं ततो नाम बालेन तया कामस्य

बालः प्राह्न नडानां यासि किं वल्लं द्वारस्थेन लवनात् रसंवासवनेऽप्रविष्टां ती निर्गच्छंतीयाक्षि विलोकिता कामिन्ना रीनं वा मध्यमबुद्धिग
हविलोकिता बालेनाक्रांतकिंलक्षिताकासा विचिंतितव्या मध्यमबुद्धिरादा सुहलक्षिता। साद्विजाउमदनस्य राज्ञा भार्यामदनकंद
लीकृत्यातात दाकस्मिकिंपसामाहत्या मणिचिंतयाचीर्दीचितिरं निश्चसितं बालेनातद्धी खल्वयमिति लक्षिता मध्यम बुद्धिना। चिंतित
मनेनातत्रापिस्थानेतावदस्थाय मलिनिरागाडेनयद्येवमामदनकंदलीसुंदरतया तिशायनस्वागारस मलिलघितां यातास्त्रावास
वल येनमयाछुतिसंकृटनयाकामसंवासलवनद्वारस्य निर्गच्छंत्यास स्यामदनकंदल्याः संवदितां गस्यानिता हुत्राः प्रायणाशुच
सुनःसाबालि रत्नविद्यातादालाचितं मम्यपितदलिस रणगाचरं मनस्यदानीमासीत्। किंतु कुलेनयुक्तं कुलजानां परस्त्रीगमनं त
स्मान्निवारयाछनमपियदि निवर्त्तंत मृहवनेनातत्तः। मबालं प्रत्याह किमद्यापि विद्या लब्धताः। किंनष्टुभिदानीमवफलंमवि
नयस्य लवता। किमर्थं निवविस्मृतं यक्तं गतग्रा। णः कथंचिन्नो चितस्तुं मयाइविनयकृपितारुगवताम करधृज्ञातात
त्तानि वर्त्तस्या स्माहु रध्यवसायातामयन विघ्नताम्। शिरारन्नष्टिविकल्पादिसामदनकंदली। तां दर्शयतस्मा रूवलं लम्भी
लावण्यनतनः कारिदर्शि मिद्धिः। बालेन चिंतितं अयि। लक्षिताःदमननाः वक्षिमधुनालिप्राय एणाधनताततस्थानाक्रांयाह्य
ततः किंबुधयाया गाहरंतरं मारितन्निति। यतस्तनका मनयत्नहृदयात नमंसंयताक्षवलं मदारीरादनामा अमपसारितं। जंदये
पुननि क्षिप्तो वितर्कपरं परारूपः प्रज्वलितरवदिरांगाररात्रिः। तनामदं दह्यातसमंताच्छरीरं। यद्यहं कामबंधनकालएवामरिष
ष्यं। नितावंतमंतस्ताणमत्र लरिष्यां ततो लवणामायतापद्भकत मद्दानयमनर्थः संपादित इति। नाध नाममेनाम दृष्टा सकायमा
नां मदनकंदली विरहद्याघ्रपाण्येत स्याप्रयोपशमः। किंबकुना अज्ञाल्यातन निशितेलक्षिता मध्यमबुद्धिना ज्ञानिवर्त्तिका।
निर्बंधः स्थिताः सोरुली जावेन। अवांतारगतास्त्रं सविता। बालकहृदयादिवमस्त्रसितं तमः पटलां। लंबितः प्रथमः प्राह्नो बोधिःसं
चारीस्मृतालोकः। ततो विचार्यक्रायकार्यं मध्यस्थितो बालो निर्गतः सूर्यो मलवनात्। अग्रतीप्राप्ति राजमार्गे प्रहृततः। राजमर्दनराज •६०

कुलानि परंगतां यतः क्रियंतमविष्टनागा। इतश्चाम्रे दवाद्मानक्षिम स्यां संपन्नस्तन इति चिंतया निर्गतिसदनमार्गे मध्यमबुद्धिर्दृष्टो बाल
नगरंताक्षिप्तस्तु रूपः। तेनयास्काप्रवाधाः सोमयूरबंधनाकृष्टिः बालेनाप्राप्तः प्राप्तइति द्रुवाणः प्राप्तश्च मध्यमबुद्धिस्ततः समु
त्थाय बालं पृष्टात प्रमध्यमबुद्धिः समुत्थितः पुरुषाणां सर्वतलोऽपरटत्। पुत्रबालस्य स्मृगितं वदनां प्रहतः पश्चिमास्ति मृगोगेतां तात
ध्यम बुद्धि एपित्र रारकुटुविद्याधरकं यासिद्दीत्रा मदीयभ्रातरमितित्राटी संरभाकृष्टवरूपः प्रस्थितो प्रामात्तदनुमार्गेण निर्गति
नगरात्। अदर्शनीभूतः पुरुषासौ निराशीभूतो मध्यमबुद्धिः तथापि बालाम्बदनुबंधेन किलक्षयिष्यात्यतीति बुद्ध्यानासोध्ववृत्तुपर
मति। अध्वरतपवलेदिता रजनी ततोऽनुपानकंतत्या शिष्यान क्षकंटककीलाकः परिगतः अमणाद्धामा क्षुत्तृष्णया पीडितः पिपास
या विह्वलः। ग्रामकनाऽपसितो दिवे नान कयामनगार। पश्चन्नतवान्ब्राह्मांता सोमवाद्याराज्ञस्ताप्रिया हः कुशस्थलं नगरं। स्थि
तस्तद्याद्धिरतामाहष्टा। ननडीभूधिष्क्रमः ततः किं। ममाधुनात्राटविकलनडीवितरनिता प्रतिक्षिपायत्रात्मानमिति संप्र
चिंत्य बद्धा मध्यमबुद्धिना निबलिगमनार्थमात्मगा। लाकाविला द्वंतनंदनाम्ना राजपुत्रकाषध्ये ततोमा मादसंमासादसमि
तिस्वद्रवाणः प्राप्ताः सोत्समीपं ध्वरितः कृपया टापांत। वृत्तीमुंचनात्मानं मध्यमबुद्धिरनेन विमाचितः बिलां। निरवधितो प्रतलोपु
च्छत्वरद्धिमितीदमधमपकषायचित्तं लवता प्रयमितां। ततः कथितो नन बालविषयागच्छतिकरः। नंदनना लिखितं सद्दयादृवं ततोमा
विषादं काषीर्नविष्यतिस्त्राता साहं प्रियायामीलकः। मध्यमबुद्धिराह। कथं नंदननोनं समाकर्णय। अस्ति अत्रनगरे अस्माकं स्वामी हरि
श्चंद्रानामराज्ञा। सदपतिकृपास पद्भयते धिकयमावर संसारविलिः प्रार्थ्यंतिकि मंडलस्कोरिर्दपतिलिः इतश्चास्ति तस्यूर ति कलि तमि वि
द्याधरः परममित्रं अन्यदासमागतेन शाप्नयक्तमयालोक्यदेवंतता लिखितं ददामि उच्चमदेक्त्ररविद्यां यत्स्ताप्रण मत्रमातः परिहृप
सा दवेनालिखितमनुयदा मातः तः कारयित्वा प्रायमासिकं पूर्वसवासितो दिनादष्टमदिननीतः कश्चिन्नादवोदहरिश्चंद्रः का शित्यारि
विद्या साधनं आनीतादितीयदिनमदपुकाषणा कृतात मपुकपद्मांसकुधिराणादाम क्षिया मवहिना निविद्यायाः पश्चासेवाः सु

त्काऽसावधुनापि रूपः। स एव आयुष्मज्ञातो न विस्मृतो इति मे वितर्कः। मम मामेव समर्पितोऽधुनादेवेन। मध्यमबुद्धिराह। तद्द्वय इत्थं तातायद्याऽ
भिमन्याघरिदयालवतः। ततस्तस्मान्नयतावदिहैव स्वरूपं यन्नार्द्धप्रथसिंडाना मिलितमस्यैवं कारामी अभिधाय गतो नंदनः। समायातः ससुत्या
य्युष्टदीक्षा बालो दृष्टो क्षिप्रमात्रा गृहप्रवेशसमर्पितः। सापल्हृद्यमा णडीवितो निरुद्ध वाक्यसारा मध्यमबुद्धिना बालः। पृष्टश्चानिडातः स्वहे
णासिद्धितो नंदनः। सद्भ्रमएवायं मम भ्राता तस्मात्त्वं नंदन स्तुमसि। अथगृहीत्वाऽहं लवता नंदनः प्राह। सद्गराजडोदर्यमिदं लवरुकरणयाम
याऽध्यवसितं श्रुत्वा। अधुना गतेन मया किला कर्णितं यथा राज्ञो राजा वनस्थ्ययविद्यातिरुधिरगणविद्यां न विश्रुत्य लनपुरुषपलाश्रो
डनमिति तदिदमवगम्य मम यज्ञवतिनिस्तव आनवद्यानां त्वमसि यक्रमितव्यं ततो यदाज्ञापयति तातः। रक्षणीयश्च यत्नेन त्वद्गणात्मज अलि
धाय समुत्थापितो बालः। इहैवागतं मध्यमबुद्धिः। ततोऽनया विधुरहृदयाऽधवलद निशीथं गगनस्थित्वाद शाबालं पादयुक्तं समाज्ञादयन्
वायुनापीणयत्नशनादि रासनागण यज्ञात्मनः शरीरपीडां महतालिकशशालिन धावः सुस्तानं मध्यमबुद्धिः। गतानि कतिचिद्दिनानि डोम
त्मामनाकुसम्बालाबालः। प्राप्तो मध्यमबुद्धिनाऽज्ञातः किंस वतासुभूतं मया प्रान्तस्माद्बहुक्लिष्टोऽहं। बद्धा सवतः पृष्ठतः पश्चाद्गगनया विद्या
नीतः कृतांतपुराकारं अतिवीभत्सतयैकं स्मशानं। तत्र प्रज्वलितांगारपूरिताग्निकुंडपार्श्ववर्ती मया दृष्टः पुरुषः। ततस्तं प्रति तेनाहं रक्षारणार्थं
निक्षिप्तं महाराज। अस्य इदं ताऽधुना समीहितं लब्धो यं मया प्रस्तुतविद्यासिद्धकथितः सलक्षणः पुरुषः। इतः राणाकं महाप्रसादः। ततो निदिष्टो
नरवाहनमंडरूपः। युद्धमिति किं कस्मिन् विद्याजापप्रर्यंतमयाक्षाऽकृतिरसौ नव नवता ग्राहणश्च। इति पन्नगमानतः। शरहोजापः। ततो विद्याध
रेणाऽरुक्षा यमजिह्वा वा तिलीबणलाप्स्वराका राक्षसिका। तया वाऽऽक्रांतं मदीयवक्षस्थलं नदीघौ मां सपेशी निःपीडय ततः प्रवाद्यान्निगलि
तं रुधिरं पृतश्च वकः। अत्रांतरे समाश्वसितरश्चैकं विद्याप्रवावर्द्धितं। समर्पिता विद्याधरेण सा रुधिरं मां समर्पयिता जलतिः। इति किं ज्ञातं
नाग्निकुंडाऽपुनः शरहोजापः। ततो सर्वाऽरक्षशस्वा मदीयशरीरात्परापरस्थाद् आत्मरक्षपालहवनारकचारत्ते। मां सपेशीस्तकर्तयति
तं प्रादशांतिः पीडा रुधिरं निगलियति। तस्या स्वलुकं तद्गया माधक्ता या अज्ञातायत् ददाति। सर्वविद्या प्रवर्त्तते सममात्योऽयदीक्षा अनंतायानं प्राधि

६२

पतितस्ततो वेदनाविह्वलो मूर्छया पतितोऽहं भूतले। विद्याधरश्च प्रगुणशरीरस्तया कृतः। निरनुकंपया गाढतरं मां विकर्तयति। अत्रांतरेऽह
ह्वा मिदीसितमिव गगनतडिल्लतामिव ज्वलयमाघेर्घलयुलितमिव समुद्रं प्रज्वलितवह्नी। रसितं दीप्तिडिंडिमालिः शिवासिः। इत्थं विक्र
तरूपा वेताली। निपतितं रुधिरं वर्द्धीत तद्भ्रुवं विधेश्च बोद्धुं वलीविकाविद्या घेषमस्वस्थ कुलितचित्तस्य वा ज्ञाऽसितस्वी भूता साक्रूर
विद्या। समासं जापश्चाश्रुशांता। ततः सिद्धादेवताऽतिवदंती प्रकटीभूता विद्या। प्रणतासा धरैन। प्रविष्टा तच्छरीरे। ततः समुत्कर्त्तितं शरी
रं निःपीडितरुधिरबीलं संकरणमारटंतं मामुपलभ्य मया ज्ञामयिडा तं समद्यः। कृतोऽनन्दं तसीत्कारः। ततो वारितोऽसौ विद्याध
रेणालिद्धितं यत्नाराजन् प्रवाज्ञा विद्या मां कन्यो। यद्धतनकर्त्तव्या त्वयापरिदया। ततो विद्याधरेण क्षिप्तं माकनचिल्लपेनशरीरं। तत
दंसमंताद्दंदह्यमानश्चतीव्रदक्लिनाऽद्धमान इवगांत्र। प्रविष्टावेदनाप्रकर्षीतथा पिसंबदं। लिनगतामतन्मेद्धतडीवितं। स
ज्ञातं क्षणेन ममाननं प्रलापनद्दवदयस्वाणुकल्पं वा रीरं समुत्पाटितमस्यां नीतस्तत्रनगरा। रवादितः श्रूयबुलिमित्रं माप्सत्त्रो
डनं प्रश्नं मशरीरं ततो भूयप्रकानेव विधिना मदीयमां संरुधिराक्रतिलिः। तनराजादत्तमशुशानं मश्रवातं विद्यायाज्ञापश्च
सप्तदिनानीति हृष्टश्चुतदवाद्धाऽहं लवता तदिदं ज्ञातम्। या प्रभूतं क्षितं मम हृदये। यद्धतनप्रायणनरकोऽप्येवं विधेद्रुःखवि
च्यासा। याहशामया अनुभूत इति मध्यमबुद्धिराह। हा भ्रात तानीचित्स्याम एवंविधदुःखानां आपदा निःग्रीणा ता विद्याधरस्य आपदा तो इता
विद्यायाः। अत्रांतरे लोकाचार मनुवर्तमाना वाराणसीविपणार्थमागतो मनीषी। श्रुतमनेन द्वारि स्थितेन तत्सर्वातं परिवदमानो मध्यमबुद्धिः। प्रवि
ष्टोऽभ्यंतरे। कृततदाध्यासनदानादिका प्रतिपत्ति। विदितं संलापर्णं। ततो मनीषिणाभिहितं। मध्यमबुद्धे किमिति त्वं परिदेवनासा। मध्यमबु
द्धिराह। भ्रातर्लौकिकमिदं परिदेवनकारणं। मनीषिणोक्तं ततः कथितो मध्यमबुद्धिना मम सोऽप्रस्थानगमनादि विद्याधरविकर्तन
पर्यंतो बालव्यतिकरः। ततः पूर्वमेवज्ञातनिःशेषव्यतिकारणापि स्नेहेन विस्मितवत्क्षणेन मम समाकर्ण्य मनीषिणाभिहितं। किमीदृक्
संपन्नं बालस्य। क्वानयुक्तमिदं। यदि वा किंचित् मिदं मया श्रावणपास्थ्या। यथा नसुंदरो। तेन साऽपि निजपापमित्रेण मा अहिसंबंधः। तज्जनित

Dr. BHAU DAJI MEMORIAL
डाक्टर भाऊदाजी इस्मारक
Dr. BHAU DAJI MEMORIAL
डाक्टर भाऊदाजी इस्मारक

यमस्यानर्थपरंपरा। तथाहि हे वत्स सांप्रतं कार्यमिदं कृतं। अनार्यकार्यमिदं कृतं वर्त्तमानाः प्राणिनः संक्लिष्टतया चित्तस्य प्रबलतया पापादय
स्य पापाभिलषितार्थप्रवृत्तिश्च यस्य प्रवृत्ताः इह परत्र च कानि पतंत्यापदः स्थानानि तत्तमरणानि नरकदुःखानि पापायत्तायां सिद्धिः। अन्ये पापायाः कार्यकार्ये
संकल्पः सर्वलवानां। साहि क्रियमाणा पापैर्हेषमयति विवेकं नाशयति चित्तं मलिनयति। स्थिरं तत्तनापापाच्छादीरयति। ततः प्राणिनं समस्तानर्थ
सार्थैर्योजयति। तत्त्वतोऽनार्यकार्यसंकल्पः सर्वलासनगोभ्यापीति तस्मादिदं संदिस्य ... सामिलं बालस्यात्या स्वयं मह्यं वदनं न विधत्ता। किमत्र
न वक्तः परिवर्तितमिति बालः प्राह। मनीषिन् लपमानत्यां संबद्धप्रलापेन तत्त्वतु मम तु रूपाणां महार्घसाधनप्रदानामर्थं तरालेष्वनंतं मनोऽनुः
रवयति। यदुद्यानं पितांकमलाकामलतत्त्वतंमदनकंदलीप्रामोमितः किंवा तद्दुःखं तदा कष्टकालप्रज्ञवदसाध्योऽयं मत्पादग्रामं त
तं प्राणामित्याकलय्य मनीषिणा गृहीता दक्षिणहस्तेनायं मध्य मबुद्धिरुक्ता। ततः स्थानान्तरे प्रविशतः कस्मान्न ता लिखितं प्रासोवा तत्र दीपध्व
बालः सर्वं बाल इव नाम क्षिप्तं जानीतान्न किं तत्वता स्य प्रवृत्तो विलयेन विनष्टस्य ग्रामं मध्यमबुद्धिरादा बाधितोऽन्वेह मिदानीं लवता।
प्यायं लवइयाद ग्राम पिलंब्य तिष्ठतु त्वं मम बालो नन ति। अग्र्यप्राप्तिलज्जनीया यं प्रतिकारस्तु किमय नज्ञात स्यात्तत्र मनीषि
णा लिखितं न केवलं तत्र दिव समस्तनगरात्पेते नं लघुकेन हि। इतान्तं कटकेनाभ्याग्रत मध्यमबुद्धिरादाकर्षं ज्ञाता मनीषिणा लिखितं का
मदवनवनहत्रातं तस्या वृद्धजलोक प्रतीतप्रवकिं तस्य ज्ञास्यते। विद्याधरदरणवर्त्तां तस्य प्राप्तः प्राप्नुवति तदीयदादारवान्। प्रबुद्धाः सदालो
कास्मि विद्धजा यनगारप्रवारितो। मध्यमबुद्धिना चिंतितं। अयं किलादं मानुः प्रतोऽस्थं प्रतिकरं गाप्ययामि। स्याव तागाढतरं प्रकाशः संपन्नः
सुप्रकृत्तम पिहि विहितं प्राप्य जनं प्रायः प्रकाशात प्रवालोकि विदिमतः पापं तस्मात्तु दुर्बुद्धिरपाप्राणिनां। यथा प्राप्तारितं पापं प्रच्छाद
यंति। इयं हि लोक वलमधिकतरं मा दृष्टविलसितं सूचयतीत्येवं विचिंत्य ततस्तेना लिखितं। मनीषिन् संरक्ष्यां तस्य पलाय्य च तता किमा प्रशिं
किंतातेन। किमंबाच्यां किंवा नगरलोकेनेति ष्यातुमिच्छामि। मनीषिणा लिखितं। यातः समाकर्ण्य ममैतावदुपेक्षा निर्यागेन सत्याभि
तिना धनयासंज्ञातं बालं प्रति माध्यस्थ्यं। तथा हि श्रमाननुभवयावंतः स्वंतइति पर्यालोचनया प्रादुर्भूतास्तवोपरि महती करुणा। तथाप्त

क्ताऽहं पापमित्रासि ष्टुंगजनितानामेवंविधानामपायानामिथ्याकलमतयां संजाता नम्या स्वाभुद्धिः। गुणाधिकेषु प्रमोदवंतो महात्मानः
ति विमलीन धर्ममार्गपतितेषु लोकेषु करुणापराः सर्वथा प्रतिबद्धाः स्वजनैः पापवशाः सर्वथा निराकृत इत्यालोचयतः सर्वथा निराकृत इत्या
लोचयतः समुत्पन्नमितं स्वं प्रतिदर्पः। तातेन अकेवलमहहदा सेनदसितं मया लिखितं। तातक्रिम तत्तात्तेना लिखितं। उपाध्यन्नाय्यिथति
कुलसंपद्य तेतत्वंपत्नं बालस्यातामदर्पः। दाजात हृगतोऽसीति परिदवितं मामामायकृपया न संज्ञातामामकृतनयस्य प्रायश्च
ति भ्रष्टाचित्तेन मदीयजननी नगरस्थस्तु संपन्नो बालदरणान वामाक्षः। संजातास्त्वदीयगमनमकरणा। प्रादुर्भूतः स्वसा वस्थानदर्शनि
नम मापरिपृच्छ्या ततः। मध्यमबुद्धिरादा कथमत स्तव्धितं लवता। मनीषिणा लिखितं। निर्गतोऽहमा संतदा नगरकुतूहलेन भ्रमणीका
या। ततः श्रुता मया परस्परं जल्पं ते लोकाः। यदुत। हा सुंदरं संपन्नं यदसौ कलंकहेतुर्निर्भस्त्वलस्य दुष्टो ऽतः करणन
चर्जितो मर्यादया मुक्तः सदाचारात्। निरतः सततम् स्यागमन्तास्तपायापतापकारा नगरस्य बालः। केनापि महात्मनापहृत इ
ति। अन्येनाभिहितं। सुष्ठुसुंदरमेवं तु सुंदरतरं नवति यद्यसौ छिन्ना भिन्नो व्यापादित एवं स्यात्। यतस्तस्मिन्नेकोंततः प्रवीनयपाप
पनागारिकाणां बीलरक्षणं संपन्नमिति नान्यथा। अन्येनाभि लिखितं सुंदरमिदं केवलं यदसौ मध्यमबुद्धिरुपक्षीतदुष्टशीलत्वं
लिस्यतांतन्मयाकर्णा। सदि विशिष्टः प्रायः प्रतिभासते। स्माकं। ततोऽपरः प्राह। नैव पापबुद्धिनां चरमतां लक्षितं तांकीदृशीविशिष्टतां न
रवलु जायकर्नकंश्यामिकया सह संसर्गमिदीति। अत एव लवंतसद्वारेणो प्रवक्तः वपरंपरमयमास्यलोकं किमत्राश्चर्यं। ये पुनरादित
एव पापबुद्धीनानाः सुकृतसंपर्करहिताः। तेषां निषिद्धाघोऽनुचितस्यान्तो। अत्राप्रयमेवं मनीषि इष्टान्तः। यायं महात्मा परिकृत पापु
वालवालवा सल्या निःकलंकं सुरवनज्जीवनीतित तस्मिन् लोकं वादमाक्षणियतामय देलक्षित मिति। मध्यमबुद्धिना चिंतितं। अयं। दोष
प्रवर्त्तमानस्य नरस्यानिवजनानि। भास्मव सुखगंधोऽपि केवलं दुःखपद्धतिः। महिद्भुःखलराकांतस्यावता नि वप्रज्ञात्तां। आक्रोशदानत
प्रस्पालाकाऽश्यद्रिकायात। एकं मद्भुःखेदनिर्दिष्टोहितीयं निंदितोऽजानैः। गंडस्योपरिसंज्ञातः स्फोटो बालस्य दुर्मतिः। जनानां

करुणा स्वान्तं ज्ञातां इंबालमीलकाद्याकलितस्याद्दशः प्रायः केचिन्न विचारके॥ दुःखाकरः सर्वांगिंद्याममद्यानी विज्ञानतः तस्मान्नष्टो सुप
कः संसर्ग्येबालन मद्यपा विनाशाणां सुवर्णमानस्य नराश्चा विवज्ञन्मनि जायंते संपदः सर्वथा विच्छेद मनीषिणः॥ तत्राप्यकलंकः सुखी स्याद
नीयाधिपश्चित्तां बालस्यार्शनिसंसर्गलीकत्वादपवर्जीता॥ तथापि लोकापवादभयेन न तत्र विहिता दाराः॥ गुणाश्रमिविलासाद्या वर्जीतपापकर्मा
णा॥ तदेवंगुणादोषाणां विज्ञाय पश्चात्मया॥ गुणावयवः कर्तव्यो यत्र्यादि ह्यो मनीषिणा॥ तत्राश्रमं धिधिं ज्ञात्वा बलात्संमनीषिणां॥ नशस्वम
धुनालोक पकाशमदिंमया॥ लोकमां पन्नगि धुंतिबालहर्तांतमंज सा॥ अनिलज्ञाकरें तं यनादमारव्या उत्स्वाद्य॥ अच्छवदुर्ज्ञो नाला
काः शुद्धामंतः कदर्थीतां नदीयां मित्तरां शुद्धादमिश्रंतिविबाधतः॥ तस्माद्धानममिमात्रिवस्सातं सद्धनियुज्यात॥ जनस्य विस्मरंचसद्याव
द्धालविवछिन्नं॥ मनीषिणा कंपंवच्छो लावते तच्छीया॥ तां॥ केवलं पायमित्रीयः संपर्कोवार्यतमया॥ ततः कश्चिदपि बद्धिरनिर्ग
तं स्वाविवमदानस्थितो मध्यमबुद्धिः॥ गतो मनीषीस्वर्गं नां॥ इतश्च बालशरीरादाविर्भूतिः स्पर्शीनाकर्शलमाला व॥ अकुशलमा
लयालिंगितां साधुवरकमाधा॥ यन्मशोकातो गतिश्च तितदनुष्ठितां स्ववृत्ता॥ यतो निराकृतस्तूयायमलीकवाचालमनीषी स्प
र्शनिनालिंगितं॥ अंसस्थकामावहरामीहशाडकपा॥ णामनुष्ठानं॥ दर्शितिः स्वाद्वमाचरता प्रियमित्रणमयिनितराम्नुरागः॥
अधुना किमानेन निर्घाटितेदानीं यद्याणामस्माकं लावसारं समदुःखसुखता॥ प्रहृष्टदर्पमाधनप्रहृष्टानामपां नराबालविद्वासवंति॥ ता
न् केनापायेन॥ बालः प्राह॥ वयमेवैतद्ब्रूमः॥ केवलमेतस्मनीषी नजानीत॥ स्पर्शनिना लिंगितं किंतवाननासुखविघ्नहेतुरसौ पाप
कम्मा॥ ततः॥ अयं ज्ञात्वा बालकवलं तत्सुखकारणं॥ बालः प्राह॥ कात्र विकल्पो॥ निःसंदिग्धमिदं यतः कृतस्माद्यानागताक्रियापार पु
र्विकाभ्रूय मदीय शरीरप्रवेशः॥ प्रादुर्भूतं मदनकंदली गात्रं ह्रास नरमो सुक्यं॥ प्रह्लांतसात॥ प्रहर्षाकुंलिता॥ पतितः शयनीये
न ह्यानवरतमहर्निमानना गननघा विच्छेदमाना हृषो॥ सोमध्यमबुद्धिना॥ मधुना क्रकरुणा॥ तथापि मनीषिवचनमवमु स्मरता न
स्त्रावान्तमपिबालस्वेनार्जांतरसंगलादिकरः॥ ततः प्रथमवादापवर्गिता बालः॥ अवधीरितो मध्यमबुद्धिना॥ प्राप्तः शत्रुमर्दनरा

६३

ज्ञकुलं प्रविष्टः॥ दृष्टं तारादृष्टंवासभवनं॥ ज्वलितमदनिबरवां ततः प्रत्युरत्तं यालोकस्य सांधकारतया प्रदोषस्य च्यंतया शाद्वरिकाणां कर्ष
विदलक्षितपर्यासोपविष्टोवासभवनं॥ विलोकितस्तन्मध्यलागः॥ प्रकाशितो मणिप्रदीपैः॥ सनाथो महार्द्धशयनेन॥ इतश्च तस्मिन्नवसरे सा
मदनकंदली तस्यैवावासभवनस्य हूरवर्तिन्यां प्रसाधनशालिकायामात्मानं चर्चयंती तिष्ठति॥ तेन तस्य दृष्टस्य वल्लोकस्य बालोबालस्याये वारू
ढः शय्यायां॥ स्पर्शः कामालंबितया वनन्यास वहृतो दर्पः॥ किंतस्यशीर्ष कि प्रावरणं किलतिरस्त्रीना कामदपि दृष्टता॥ पद्मक्षिदितावाप प्रादोषकर्तव्यो
चितमर्दितास्थानालोकः कृतिविधा प्रचुर कर्पूरविकारा सुललनप्रदीप दर्शितमार्गः समागतः शत्रुमर्दनः॥ तद्वारदेशाह्दृष्टः प्रविशन्तवलनातो
नितज्ञवस्थितया शत्रुमर्दनश्च मनविकलतया ज्वल्यस्य प्रसाधमार्दुत्वादकाय विरणस्य अतिक्रमतया कम्मीविलासस्य अफलदा मान्सु
रवतया अकुशलमालायाः सुविपाकदर्शनतया स्पर्शनस्य स्पर्शया कार्षिणा दपमान गात्रयष्टि निपतितो बालो तूतसहसा तातान्तद्र
तया पर्यंकस्य कणोकणत्तया मणिकुट्टिमस्य बोधि लनिस्त्रुष्टतया सहस्थितो महानास्फोटः॥ किमेतदिति त्रस्तमितरं प्रविष्टो
राजा॥ दृष्टस्तेन बालः॥ कस्त्वमपि प्रविष्ट इति मत्वा तन्नोमनसि चिंतिरको दृष्टसशीर्षिकप्रावरणांलक्षितं त्रियाचारेण
स्प्यायमितिसंजातो निश्चयो मलकलना निलाषको यमितिय... विज्ञातं तस्यादेवं तथाप्यसितु तावादमेव यम
पनयाम्य्हस्तुर्विनयमिति वृष्यादतोबालसृष्टनिजचरणराज्ञा॥ आमाटितं पश्चान्मुरवं सुजरयुगलं बाढारायमानस्सत्वावरणेनवध्या
हतो विलीपन॥ अनिदितस्याको॥ आरपचबुकबाधमानवता विचराजाडित्य पश्चाद्मकर्णयाच्युस्थ करुणध्वनितं॥ तथा समस्मर्जनी
कदर्थनीयया विलीनेन ना लिहितं यदाज्ञापयति देवः॥ ततस्तमाकृष्ट स्नानस्थदी वारटमाना बालो नीतो स्थानांगणं॥ बद्धा वक्राकं
टकाकुलोदसांते॥ त्राटितः कशाघातैः॥ सिक्तो वन्हितैलबिंदुभिः॥ प्रवेशिता अंगुल्यादि सूचयः शलाकाः॥ ततश्चैवं विश्वस्तना रका
कारबद्धः व्रणविलीनोपनोदीयमाणकुर्क्कंदतो बाललंघितारजनी॥ तदा कंदरवणश्रवणपरंपरया च किमेतदितिकर्षद्दलेन प
लातममागतं राजकुलं नगर्यां दृष्टो बालः सप्रवायं पातिष्ठो याणिलीवतीत्यादिः प्रहृष्टः परमारं नागरकाणां कजविधस्याकाशकलः॥ त

माकर्ण्य ततः आतपायणी सूतंतं नमृदुःखंतं कंपितो नागरकेणो विलीयमानराज्ञियतिकरः। ततो राधपुत्राऽद्योतिगाढतरं अद्भिशाः सानीविज्ञापितो
मद्दन्नामेराज्ञा यदुतायादेवपादानामेवमयमपथ्यकारी सतथा क्रियतां यथा छोत्रं न करोतीति। अस्मिन्नतस्य राज्ञा रागकेसरीरागमान्दात
बुद्धिः सुबुद्धिनामा वमाश्रुत्यासाक्तलंतनकथिदवमात्रवरं प्राधितो राज्ञा यदुतहिंसाकर्म्मणि नादंपयालाग्नीत्या नवता ऽवतिप्रसवमवार
नरपतिना। ततः सुबुद्धिं प्रथीला छिवदतः शत्रुमर्द्दनराजऽकल्याणांनियाम्या यदुतमकरदपीयत्राबकुप्रकारामनंनराघसदंद्यापाद्यते
तितदाकर्ण्यमिदाराज्ञालाल्पतहव ज्ञाता जनानां प्रामादातिशयः। ततः समाराधितो रामाला विडंबमानः सरावमालया समंताच्छामा
न्नायाश्रुमुश्रिमद्धालाश्रुप्रदारोरारूयमाण विरसध्वनिना लद्दामानामनक्षिक्षिकद्धकेरा क्रोशा रथनैमद्दिताकलकलन्मम्मश्व
त्रिकचतुष्कचत्वरदद्दमार्गादिषु वंठममाणाविगापि त्वालाः ततो विशालतया नगरस्यापि कणकप्रायत्वात्तस्य भ्रमणेनवा
त्तिक्रांतं दिनं संध्ययानीतो वध्यस्थानमुल्लंबितस्तकमा त्वायां प्रविष्टो नगरं लोको न विदयुतो यतस्थ नुटितः पाशकः पतितो
भूतले गतो मूर्छां सिक्तो मुक्तकुपवनाश्रुपो वायुना लब्धा चेतना पश्चात् गृहादिषु रोगं भूमिकपणेन कूजमानः श्रत्रां
तारश्रयदीनसंकतयाक्रांदसंसारिजीवनश्चक्रि तिघ्नविश्रितपार्श्वमं लवनाचीयनिध्यनभूतः कर्म्मविलासानामराजा
भिवदितः। अथ नादशाप्रवाधवलविभुरपराजमर्दीनानिवद्यातात्कथमतदिति संसारिजीवनासिद्धितं सुखेमयापिनंदिवद्दीननमता
दुहुपावदंविद्दुरः। ततो विद्धरणालिद्दितं कुमारकर्म्मविलासस्नाशांतरंगा राज्ञा। शत्रुमर्द्दनसुबुद्धिरंगाम्भनन्नास्ति विरोधः यताबद्दिरंग
जाणामवराज्ञांदशाप्रवाधवलविभुता लदतिबद्दिरंगनगास्थाननारषां। तद्दिकेवलं सुंदरा ऽसुंदरप्रायाज्ञानान्निजनानांपश्चन्नरूपापव
संतः सूरीयीणानिर्वतैयेतितथाद्दिकर्म्मविलासप्रतिकूलताऽनिताऽयं बालस्य परमार्थतः पापविभानर्थः संपन्न इति। ततो मयालिद्दितं अपरा
त्वाऽधुनामसंदेहः। अयमः कथया विद्धरणालिद्दितं ततः क्रमेणातिक्रांतया ममात्रेरकायाः पापः सुमदनं बालः। इतश्चाकलितः
प्रतातपवत्तदीयहत्तांतामध्यमबुद्धिना तातांबालाग्नद्दलराश्यायत्रमिमाननयासंजातोऽस्य मनागविषादः। चिंतितमाननादाक्रिमी

.६४

दशां संपन्नं बालस्यातिदुनः प्रयीलावयतः आद्धं दूतोऽस्य मनसि प्रमादं श्चिंतितमानना पश्चात्तावामनीषिवचनकरणाकरणायारिद्दला
कणवांतरांतथाद्धितद्गुणादशावर्त्तिनामऽधुनानसंपन्नः क्लेशः। नाद्दी भिमयशः दुवंतनविपरीतया विणोऽयमथालीनबालस्यदुनार
कं ततो मनीषिवचनविपरीताचरणनिरतस्यसंपद्यते दुःखसंघातो विडंबनेडागच्छयशः पश्चदंशं ज्ञायतामरणं। नात्रकिमाश्चर्यं
दक्षिमम्यापिक्कादिदृश्यता। ययामनीषिवचनेविपरीताचरणनिरतस्य संपद्यातदुःखसंघातोबध्यमानः संपन्न इतितथाद्धिनेवालस्थो
नवय्यश्रमतांवरसनकारकः। यक्तिः कांकहुकेनिवद्धातायन्नवातेरपि। एवं भावयत स्थितं बालमेदं विसं यतः। इमादसुभिविन्नबालं
स्थितं तस्यातद्दिनं। ततः समागतबालालोकावारानुवृत्तीनां कवैताविद्दितांतनतस्य संतापर्णाकिल। दूधश्रशापद्धत्तांतविषादगतबु
द्धिना। ततापिकापिनातस्मेबालमात्मविडंबनानिशि क्रणास्यायायांमध्यमबुद्धिना। ततस्नदत्तारोधेन्कातपत्तारिदवना॥
ततस्मालिति सर्वो गादुःखविद्धलमानसः। सराजन याद्यबालस्त्रैवसंस्थितः॥ प्रश्नश्रद्धपः सततंनिगच्छितिकथवित
एवंवतिश्रुतोः कालस्यायाभूयान्विलंबितः॥ १॥ अप्यानादानिजविलसितालिंधानेऽडी। प्राघ्यानगंधदसीवरकलसद्दंदे
नपरिकरितः सातिशयगुणवतानिजशिष्यवर्गेणप्रवादः कुरुणारसच्छसंतरणा सत्वः संसारसिंधुःपारसुपुलालनागदनश्चश्रज्ञानिमनि
पदीपाद्दलानामूलसुपशमतारः सागरः संतोषामृतस्य तीर्थं सर्वविद्यावतारणांकुलनवनमावागणांनासिः प्रज्ञावरूकस्य वडवानलानामीव
स्यामहामंत्रः क्रोधभुजंगस्याद्दिवमकरामदामार्दावकारस्य निकाषापलः आभूरनानांदावानलोरागपल्लवस्यद्दान अगलिवंधेन रकहा
राणांदशाकः सत्वानांनिधिः सातिशयज्ञानमणीनां आयतनंसमस्तगुणानां सम वस्तु तम्ब्रस्पुरदारवाधनरतिनमिवाचार्यः। इतश्च मनीनं
पतिपतिकूलवासिणसुपलव्यमनीषिणं आडुरसूक्ष्मकर्म्मविलासस्यताध्याप रिवरतरः पक्षपातः। ततोऽस्मोभुमसुंदरी प्रभ्याद्या प्रियलकु
यात्यवतावदिदं नवतीयथानादिकूदावंकृतिरियंममवर्तते। यदुतायाऽस्य मनुजनिष्याऽनुकूलस्यस्य मयाप्रतिकूलनतावृंप्रतिकूलस्यदुनर
नुकूलतयावर्तितव्यं ममयप्रतिकूलमाचरतः सर्वत्राकुशलमालोपकरणं। अनुकूलं विदधतः पुनर्वर्ती मामापकरणं। वर्त्तितानादवंस्थि

तस्याश्चैतान्यनुकूलकारिणो बालस्य दर्शितामयाऽकुशलमालाप्यपरिणाहारिणा कश्चिद्यात्मनः प्रतिकूलताफललेशः। अमातुमनीषिणः सार्द्धं न
प्रतिकूलवर्तिना मयाद्यापि निजानुकूलफलैर्न ताफलविपाकादर्शिता। यद्यपि यदिदमस्माभिर्निमित्तिर्धं गतयागसुद्गायनस्वरतादीनुपनवनः
संपद्यते सर्वो यद्यायं स्वस्य प्रभासितो लोकमध्ये यशःपटहो न संपन्नः कश्चिद्यौ प्रियगंधप्रियविस्तरत्वप्रख्यातिः मम स्वाध्यतिक्रमस्य हमस्य स्वस्याऽवाप्य
र्णाप्नु मया कारणं तथापि मयि प्रभवादनेनानन्त्र अनवाप्य फलमुचितः प्रियविशिष्टतरफलसंपादनार्थमस्य मनीषिणोऽयत्नेऽकरा श्रुतिष्टन
सुंदरबुद्धिरासाध्वर्य गुरुमासाधुसुंदरमनिदितं देवेन॥ इतीममापीदं हृदयायाप्य एवं मनीषी दवप्रमादानां तादृशानुतिष्ठाभिप्राय दक्षाचिद्व
तस्य लिंधयद्यापारितासुलसंदर्यायिगबाह्नि विद्दितमंतर्द्धानं। प्रविष्टागताम नीषिशरीरं प्राद्दुर्भूतोऽस्य प्रमादः। सिक्कमसुतासक्तनां बा
शरीरं। प्रहृष्टनिजविलसितोद्यानगमनेच्छा। प्रस्थितसुंद सिकुरवंचिंतितमनेन। कथमकाकी गच्छामि। बजयुकालाशद्दश्वविष्ट
तिष्टतो मध्यमबुद्धेरतीतादिस्मृतोऽधुनालोकश्रबा॥ लद्दशांता। यपगतं तस्य लज्जाकरणमतस्तमपि निजविलसितोद्यानन
यामीति विचिंत्यागतो मनीषी मध्यमबुद्धिसमीपं। निवेद्य दितं तस्मै निजाकूतं। इतश्च कर्मविलासेन तस्यापि जननी सामान्य
यातत्फलविपाकसंपन्ना यतः पिवाश्चाद्दिता साद्यकूशा। लमालाप्तस्तसुंदर्यायिः साधारणावीर्यविचित्रफलदायिनी स्वरूपतो वर्त्तितां तत
स्तया धिष्ठितमूर्तिर्मध्यमबुद्धेरपि प्रहृष्टता तत्रगमनेच्छा। बालस्तु तत्तदा प्रयुंगं तमपि मितिवदता बलामाटिकया प्रवर्त्तितामध्यमबुद्धिना
गता स्त्रयोऽपि निजविलसितोद्याने॥ अघनानाविधप्रसूविलसंतः कनकूहलैः प्रमादशास्त्रवरं नाम प्रासादमिजिनमंदिरं। तत्र भक्तवद्दु
र्युगं विशालं साधु विस्तवरुदवाला काधिकं मद्यो संदर्यदार्ययागतः। युगादिनाथबिंबं श्रीमता तदधिष्ठितं समंतादूरसाद्युंगस्य
कारपरिवृत्तिं। सुरतो लोकनाथस्य मनोहारिणि एवं तासुदा तत्र श्रावकलोकस्य धनिमाकस्पीपशालं। किमेतदिति कोऽत्र काक्रिप्रमान
मा॥ प्रविष्टा जिनमंदिरानंतरं यापिकुमारकाः। अघदक्षिणपूर्विष्ठादवाजिरविभूषणः। विनीतसाधुलोकस्य मध्यवर्त्ती तपोधनः॥ जि
नेंद्रागदितं धर्ममकलंकं मतातनं। संसारसागरोत्तारमावक्षाणः सादद्दिनां॥ प्रविश्य जिनमंदिरा गागत्प्रज्ञ्दरखल्पाक्ष्टैतः। प्रबोधनरतिधीरः म

प्रविष्टैर्विलोकितः॥ तावित्स्वद्दतयाः जिनं बिंबं नत्वा मनीषिणा। सूरेः शघमुनीनां च विहितं पादवंदनं॥ ततस्तदनुरोधेन मनाक्संपुष्ट बुद्धिना। देव
साधुनमस्कारो क्रतो मध्यमबुद्धिना। पापमातृस्वरूपस्याप्यमधिष्टितशरीरकः। बालो कस्याप्यनालोच्य कस्यचित्प्रणतिं गतः॥ किंतु यामपयत्ना का
र्यं विप्राणसूत्रमानसः। मनीषिमध्यमासन्नोऽप्यविगचाय वस्थितः॥ अथ संलाप्रिता स्वविधर्मलाभपूर्वकः सर्वो गुरुणा करुणायाऽन निषण्णा स्तुद्देश
भूतले॥ इतश्चक्षुविद्वशांतः कथं विलोकवान्यामं विशाजिनमाकनपुस्तासेनसुबुद्धिना॥ ततः पासाद्दितास्मेन सराजा शत्रुमर्दनः। वंदना
र्थं मुनीद्रस्य राजा मइति संपाधिणा॥ विहितपापमात्मानं वंदनेन महात्मनां। साधूनां व्याहरुकं देति तिध्यास्यमनीषिणः॥ ततो मदनकंदल्या साद्दमंतः
पुरेण प्रासुबुद्धिस्व नाश्रयाजाविनिर्गतः। सुनिवंद्दकः॥ ततः सर्वपुरं तरश्च प्रयत्नतिविधिना। सिंद्धंध्वगतसु तानकोकाभुमानसः॥ निपत्य पा
दायसंत्र जिनस्य मनवलोपः। प्रबोधनरतिं कृत्वा वंदकं समानसः॥ प्रणास्य शेष साधुं श्च्यदसा शीर्षिक साधुमि॥ निषष्णा सूतले राजावि
नयानुमसकः॥ सुबुद्धिरपि जिनं दृष्ट्वा ददप्रनता भूतेः॥ निकूपयति सर्वाणि देवकर्माणि यत्नतः॥ देवपूजनसद्गुप्रदीपदा
नादिस्वर्गं। नत्वा कंचितसर्वांगो प्रसूच्य सकरजानुक॥ उल्लसितं लस्कांतारडंचविजिनिवंदनं। इतिसाधनया धन्यो निर्मली भूत
मानसः। आनंदजलपूर्णाक्षः कालयन्नात्मकिल्बिषं। तथा लागवते बिंबं प्रस्तुं विचक्षणः। बाक्कयर्थ बानेद्दीरः प्रविशालक्तिनिर्भरः।
पंचांगप्रणिपातेन निपत्य सद्गुरुतले परस्परतिरा भूतकरशास्वा विनिर्मितां। कृत्याकारकरः कृत्वा योगमुद्रां समाद्दितः॥ ततो भवनना
थस्यास्मात्राणिकलया गिरा॥ सनदानी प्रवचे वंचदर्पाचित मानसः॥ नमस्ते जगदानंद मोक्षमार्गविधायका जिनेंद्र विदितालोक नाव्स
त्वावनायका॥ प्रलीनाशेषसंक्लेश मारविसारपरा मस्तुरा नमस्ते वीतकषायाय नीतत्रिलोकनरवरेश्वर॥ लवाछिपति तानंत भवसंतारकारक। घोरसं
सारकांतारसार्थवादनामास्तु ते। अनंतपरमानंदरूपधाम मध्यवस्थितं। त्वं तं ननिकृतः साक्षात्परमानंदजाना जिन॥ सुवनस्तावकं बिंबमद्य
प्राक्धर्मीदृशः। प्रमादातिशयप्रीतजाय तेऽवनातिगा॥ पापापुंजनितस्ता बद्राप संसारिचेतसां। यावन्नपश्यति सदानंदधर्म मध्ये नाथन वर्त्तिमा॥ य
थांपुन विधत्तमानाथ चित्तप्रदहिनां पापा एवः क्षणात्तेषां ध्वंसमायांति सर्वथा॥ ततस्तेषां विता नाथ पापपंकत्वा याकृत्ताः। सत्तारानुत

तस्मिन्काम्ये मा रंतं नाथ सर्वदा ॥ तत्र राकानस्य छोतो रागादिपरटेः कथं । यथां नाथ त्वयाश्रितविमानाद्यकारकः ॥ सर्वं तस्य रीरूपस्य नाथ निःसंगं
क्त दैमानसाः । शिवंयांति मदादीनां विधयमलपादिकां ॥ अप्रतिपक्षिदं येन नाथ जगन्न रत्न रक्षकः पाद । अदिसाहस्रदानन्यदिदं नाथ विश्रुताः ॥
विलीन सकलक्लेशो निर्विकार मानाहंकारी रंपस्य तां नाथ तावकी ममादावरं ॥ अनंतवीर्यः सर्वज्ञो वीतरागस्त्वमंजसा ॥ नता सियदलया
नां तत्त्वं पापजुंतितं ॥ रागद्वेषमदा मादस्थ्युपकेवी तकल्मषद्धोष्यादहति विलासाक्षमा लाद्येदीन ।तनमः ॥ अनंतयाण संकी र्णक्रियद्धात्र
धिका स्योविदिष्यात ।तावकस्य नाथनाथ जटबुद्धियं जनः ॥ मत्तावोधाना नाथ लवतेचावद्युध्यतातिदस्य कणां कृत्वाविधतयालावनावान
।वाच्छदकरीनाथलक्ष्मी रात्मनिश्चला ॥ संस्तुत्येवं जगन्नाथ मुद्धाय जिनमुद्यया ॥ विधाय वंदनं भूयः पंचांगनमनादिकं ॥ नंदंतवगतेणिधनंत्य
मुक्ताशुक्त्यातिसुंदरां कृत्वा कृताधमात्मानं मन्यमानः सुक मीणा ॥ मूर्तःपादद्वयं सिंचन्नानंदाश्रुकबिंदुभिः ॥ वंदनं द्वादशावर्तं सदादोदोष
मूदनं ॥ कृतमामायिक्याश्च साधुनानयानक्रितः ॥ अवावधर्मलाभोऽस्मो निग्रमः स्वदनुतले ॥ ततस्तु विनंदं तमुद्दो नत्वा
मंत्रिणो अपायाधिया प्रणवक्रिरधर्मीदशनां ॥ कपि तं सचनिर्यणं शलिताः कर्मीदनकः ॥ व्रक्ष्योपितं समिर्वाणं दर्शितं तस्य कार
णं ॥ ततस्मातसमकथाकर्णाववासानः जाता स्तडं । नवः सार्दवित्त संताप वर्जिताः ॥ अत्रांतरा ॥ नवं स्तुविशादं कृत्वा ललाट कर
कमलं जगादलारतीमनां सगड्डा शत्रुमर्दनः ॥ लगवन्न त्रसंसारवनारण्ये सुखका मिना । किमादयं प्रयत्नेन सर्व संप्रतिकारणं ॥ सूरिरुवा
चा ॥ आदत्यात्र महाराज धर्मः सर्वज्ञलापितः ॥ स एव लगवान्सर्व कामार्थसाधकः ॥ सानंतसुखसंपूर्णा मामोक्ष नयति दक्षिणं ॥ अन्नमंगे
णसंसारमाद्भुःसुखपदातः ॥ नरपतिरुवाच ॥ यद्येवंकस्मात्सर्वेनिकर्वीतितं सर्वसुखसाधनं धर्मं संसारिणः किंवा क्लिष्टं तत्सुखकाश्च्या ॥
प्रसिद्धा ॥ सुखाविलाषः सुकरा दुःकरा ॥ सो प्रयोग्य मायतो जितेंद्रिय यामस्तं साधयतिमानवः ॥ अनादि लवकांताराप्रमाणिपरमेंद्रलोडु
र्मित्रविनिर्त्रांकांत जितंतानींद्रियाणिवे ॥ तानि तजितवे मूढाः सुखमिच्छंति केवलं धर्मं प्रमः स्तुद्वारणं धूर्जेतिसुखकारणं ॥ नरपतिरु
वाच ॥ यथाजय महाक्लिष्टाकथंधारयं यमी ॥ धर्मतः प्रपलायंते तत्ता जीवाः सुखैषिणः ॥ का निता नींद्रियाणीह किंस्वरूपाणिवामुनेः । ६६

कथं वा दुर्जयानीति श्रोतुमिच्छामि तत्त्वतः ॥ मुनिरुवाच ॥ स्पर्शनं रसनं घ्राणं चक्षुः श्रोत्रं चपंचमं । एतानि तानि राजेंद्र हृषीकाणि स्वरूपतः ॥ शब्दैः
सह प्रदिशामाप्य दष्टबुद्धिस्पर्शघतेः । एतस्वरूपमेतेषामिंद्रियाणां तपोत्तमा ॥ दुर्जयानि यथा तानि कथ्यमानं मयाधुना ॥ दत्तावधान संसेव्यमु
स्तुत्या वधारय ॥ अनेकलक्षसंकीर्णै समरपाधयंति यामन्त्रमा तंग पंचानमाते स्मिवि निर्जिताः ॥ अंकुशो येनि धायदं नव नाटयंतिपा । श्र
कादया निराक्रिया स्वस्थमीतिर्वशीकृताः ॥ हिरण्यगर्ति केंवमहश्रूरवरः सराः पतीर्निराकृताः संतस्म वदिकिंकरतां गताः ॥ अधीयस
र्वशास्त्राणिपरमात्रविदाजनाः ॥ पलिविधविताःसंतावस्त्रंतिबालिशाइव ॥ एतानिद्विरबीर्याणां सत्राश्रु रमानवांधरा कमिवमवांतमक
लं सुवनत्रयं ॥ दुर्जयानितितो स्मिनिहृषीकाणि नराधिप ॥ एवं साम्राज्यतः कृत्वा हृषीक्ष्याणवलमिं ॥ ततश्च ॥ ज्ञानोत्तानालाम्यदत्तं बाधक
नाधिमनीषिणः ॥ सूरिर्बिना स्मदंतदीपितिस्तुविताधराः ॥ अथ वामहाराज ॥ तिष्ठंतुनावत्तेप्राणिहृषीकाणि जगज्जया ॥ स्पर्शनेंद्रियमते
कं समर्थं वितवजीत ॥ यतोनेनाक्यवतलोक्लेर्नेउमाके कमधदः ॥ लीलयाजयतीदं सुवनं सचराचरं ॥ नरपतिरुवाच ॥ लगवं
स्त्यजतारानरांः किंसंतिकुत्र वित्र आहा प्रविन्नं ॥ विग्रंताः सुवनपितधाविधा ॥ मुनिरुवाच ॥ राजन्नक्षिन विद्यंते केवलं वि
रलाजनाः ॥ यस्माद्यविनिर्दंता रस्वार्थकारणं ॥ जयन्य मध्यमोत्कृष्टास्तेधोत्कृष्टतमास्तथाः ॥ चतुर्विधा लवंतीह उकमाद्यशनादराः ॥ त
थाकृष्टतमा स्त्रावयेदं स्पर्शनेंद्रियं अनादिलवसंबंधलालितं पालितं प्रियं ॥ जिनेंद्रागमसंपर्काद्विज्ञाय बन्धदोषकं ॥ ततः संतोषमा
डिजना दाय महासत्त्वैर्निराकृतं ॥ गृहस्थाश्रयितसंताज्ञाततत्त्वा जिनागमाः ॥ स्पर्शनेंद्रियलोल्येन नाचरंति कायचेष्टितं ॥ यद्वा उनर्विशाषणति
श्रितमंदागमः ॥ स्पर्शनेंद्रियसंबंधे चारयंति न दादिले ॥ यातादी क्षांसमादाय निर्मलीमसमानसाः ॥ संताप्रवलावातार्धस्याजा
यंतस्यंतनिःस्पृहाः ॥ ततस्ते तत्रवकांताश्चनिवृत्ताविवीनकल्मषाः ॥ स्पर्शनिवृतिकूलानि संयतधीरमानसाः ॥ भूमीशायनलोवादिका
यक्लेशविधानतः ॥ ततः सुरस्पर्शादिक्षाजायंतातनिराकुलाः ॥ ततः सकललक्ष्मीशा क्लेशविच्छेदसाधनं ॥ स्वत्वात निर्वृतिं यांति
निर्जित्य स्पर्शनेंद्रियं ॥ तानामुक्त तमाराजन्निर्दिष्टास्ते विचक्षणैः ॥ यथैवमद्युतिष्ठंति विरला जगत्त्रये ॥ ताता गवतंवाक्येमा ।

कथितं मनीषिणः। अनुबोधेन विमर्शं कृत्वा स्पर्शनीयाः कथ्येत सः॥ अथ भगवता यादृशं चिंतितं स्पर्शनेंद्रियं तेनोक्तं तथा राजन् निर्दिष्टास्वरि वि
रूपिणी अयं तत्र विमर्शे लोकस्पर्शनस्यादृशः परं॥ यतो बोधप्रभावेण मम पूर्वं निवेदितः। यथांतरंगनगरवास्तव्यो यं महाबलः॥ तद्गुणं
रूपं यादृशं स्थितं स्पर्शनेंद्रियं अस्मात् तत्र यथेतदृशं श्रावकधर्मे दृष्टं॥ तथा भगवता दिष्टा मयोक्तं शुद्धमानवाः। कथितः स्पर्शनेनापि तत्त्वं
उपस्थापितः। तथा क्षिमां निराकृत्य मदागमबलेन सः। संतोषाभिर्वृतिं प्राप्य इति तेन निरदिष्टं॥ तस्मात् त्वां प्रश्नयामि सांप्रतं तत्कथं चेत्यर्थं
वा तत्र यं दृष्टा नामिय दृश्य परमाक्षरं॥ अयं हि भगवान् सूरिर्वचनं मम राजा तं ज्ञात्वा लोकेन ज्ञानी तमं दृष्टा लनः परं॥ यावत् स चिंतयत्येवं सार्क
लो विस्मितेक्षणः। तावद् बुद्धिचित्तेन प्रश्नो मध्यमबुद्धिना॥ कथं मनीषिन् तरां चिंतनाचिंत्यं विलोक्य। सा किमशक्य ताकिं चिरं तत्र मवध
रितं॥ मनीषिणोक्तं किं चात्र लक्षितं किं नलक्षितं॥ किमयं स्फुटवाक्येन कथयत्यपि मस्तु नो॥ अनेन हि समादिष्टं यादृशं स्पर्शनेंद्रियं।
वयस्यस्तावकस्तादृक् स्पर्शनेनात्र संशयः॥ कथमिता तत्रःप्रापुनर्मध्यमबुद्धिना। आरत्यां तं कारणं तेन निःशेषं मनीषिणा॥
बालस्य पापकर्मत्वाद् बलवत्त्वं दृष्टात्मादिष्टाः। अनादरपर तत्रदिष्टा तपि दृष्ट नयाः॥ अथ राज्ञः समीपस्था पिबंती वचनामृतं। आचार्य
यं विशाला दृष्टि राज्ञी मदनकंदली॥ सा दृष्टा तेन बालेन तात्पर्यप्रकृदितं स्थितं सूनं मकरंदयास्यस्था। स यं मदनकंदली॥ यात्रा व
दाताम तस्यात्मा पनीय समपद्धं दृष्टवादि वस्तु तां सूचयत्यलं॥ रक्तराज्ञी वसच्छायं चिलातिचरणद्वयं। अलक्षितवि राजालं ज्ञानं
तमतस्मं। विस्तीर्णतारणा×गरीवं×कारं लवनमाकरध्वजाजंघायुगंसासौंदर्यादितस्यास्तन राजत॥ मेखलायाः कलापेन वृद्ध
मन्मथवारणं। नितंबबिंबमतस्या विशालमस्तायते॥ लावण्यवय्यां पूज्यो विराजितवलित्रयः। एतस्या राजते मध्ये रोमराजिविभूषणः
॥ गंभीरा मज्जनास्य च वृंदयं समनोहरा। एतस्या राजतेनाभिः सकामरसकूपिका॥ वदत्यधावनो हन्नो पीवरोकंलविभ्रमो उत्तुंगक
ठिनौ सादूकूदयतुपायाधरौ॥ अस्यस्वधारया ताधासुकुमारं मानादरं। ऊणक्षा शारं संप्राप्तं रक्तं बाहुलताद्वयं॥ करान्यां निर्जितौ
मन्ये नूतनानां रागसंदतो। एतस्याश्च करपाद्योरक्ता अशोकपल्लवो॥ दधतो परमां लक्ष्मीं कंधरायां स्तनद्वयं। क्षतरवादतयं मान्य

त्रिलोकजयसूचकं॥ अधरो विद्रुमच्छेदसंनिभो भातिपक्वलः। रक्तांतरेखिलसद्दीनी काम्यलोकामलाननो॥ यत्कुंदकलिकाकारा वि
लसद्विरणाक्ररा। एतस्या वदने दंता लोनिते शुभलत्याः॥ सितासितेनसविभ्रमे नाम्रा जिदिरा जितांपत्राललंजनितानंदं मनस्यालोर
नद्ययं॥ उत्तुंगनासिकावंशा सुललितदीर्घपक्ष्मला। अस्याललाटमलाकेः कलितं बत राजता॥ अर्धचंद्रपंकारा मीतिमन्तं जातः प्रजायते
बजमानतिरोचित्रकृत्वास्याः श्रवणद्वयं॥ मालतीकुसुमामोदमोदितालिकुलाकुलः। अस्याः सुस्निग्धकुंतलः केशपाशोविरा
जन॥ एतस्या मन्मनालापनाकर्ण्यश्रुतिपेशलानु। मन्ये स्वविद्युतान्नलज्जिता किल कोकिला॥ गतिश्चास्यस्य सा समतस्या वरखंज
लेः। धात्रा विनिर्मितं रूपमस्याः कर्मीदृशं॥ आतामा दृशः सा गोयिकारूपेण संशयः। न जानुम्नत कंबुकरुणमद्विस्त्रातापयोध
तिलपक्वेवमां यतेयद्दीनिरीक्षितः। निरीक्षते तितोलालाक्षीप्ति दृष्टस्तास्तुकर्पूज्ञः॥ एवं विधविपर्याससविकल्पाकुलमानसः। सवालो ली
कलोलात्मगर्वितानुमुढतां गतः॥ सूरिक वाचा नादवं कथितास्मा वृत्तावक्रिष्णामयानराः। इदानीं स कृष्णातोंउयत्स्वरूपं तद्द
यातो॥ एवं वदति भगवति सूरौ चारुलक्ष्यविस्मृतिरायारु प्रतिवितत्यमनीषिणा॥ आतद्यं लवतापीदं मध्यबुद्धिः प्रत्यादितः॥ सूरि स्वा
द्या। उत्तमस्य नराजयात्विरिदं स्पर्शनेंद्रियं। अत्राथमात्मानं डनावतत्वत्यावधारितं॥ लावितमेतया तत्कां परिस्फुरति मानसोनेन
सुंदरं तडीवानां स्पर्शनेंद्रियं॥ तत्तो बोधप्रभावेण लक्ष्ययेत्यपि तेन राः। कार्यंता त्वरूपं तस्य समस्तबुद्धिं परिस्फुटं॥ ततो विज्ञाय तत्तस्य
लोकवंचनतां नराः। सर्वत्र चकितानि वक्षिसंतिकदाचन॥ न चास्य कुलत्यारिक्तं लज्जंतिविदितस्पृहाः। ततस्तज्ज्ञानितोदाधिनच्छंतवि
चक्षणाः॥ शरीरस्थितिमात्रार्थमाचरं तोपितिष्ठिर्यातत्रतद्दरसाचेनलंतिसुखलाजनं॥ प्रभवंति यशः स्वस्मिन्स्वलोकेपितेनराः। मुख्यंपव
र्गमार्गस्थानिकटे ताशाशयाः॥ यत्स्वः कवलं तेषां नाममात्रेण कारणं। साक्षान्मार्गस्थवर्त्तीतच्च तपर्याहि तेनराः॥ अन्यथामपिकुर्वीत ते
मन्मार्थविता रणो ते द्वार्गे यत्प्रवर्त्तीत विज्ञायगुणकारकं॥ ये तु मनसिप्रपद्यातं तद्वार्के बालिशाजनाः। तथा मनादरं कृत्वा तति सुंतिनिराकु
ला॥ प्रकृत्यैवलवं यत्तदवाचार्यतिपश्चिनौ। पूजासत्कारकरणरतचित्तामहाधियः॥ एवं नाधिपीत्वा भगवतिप्रबोधनरतिसूरौ म

नीचिणा चिंतितं॥ यथैतस्य कृष्णानां स्थापितं चरितं पूर्णं नयानुसवसिद्धं मकिंचिदात्मनि नासात॥ मध्यमबुद्धिना चिंतितं॥ उत्कृष्टं सांयावदत्रायु
कणाव धर्मितायणाः॥ एतद्गुणाः पारंभा देघटेते अमनीषिणा॥ युक्तकवाच॥ तादवंतास्तु कृष्णावर्णिताः उत्कष्टामया॥ अधुना मध्यमानां यत्स्वरूपं त
न्निबोधत॥ मध्यमास्तनराज्ञया येयिदं स्पर्शनेंद्रियं अवाप्यमानुषं जन्म मध्यबुद्ध्यावधारितं। स्पर्शनेंद्रियसंपाद्यं तत्सुरवं इह मानसाः। पंडितेर
विशिष्ठायदालायंतम्प्रवतसा॥ चिंतयंति निजचित्ते तदालायित बुद्धयः। विशिष्टरूपे संसारे किमत्र बहुकर्मभिः॥ लोगान्नके प्रशंसंति रमं
तस्सुरवनिर्भराः। अत्यन्तंतांतरात्मानो निंदंति विगतस्पृहाः॥ तदत्र कृतरामाये मा दृशामिहसुज्यते नलस्कृयामा। तद्विनं मंदकमवगा
दत्तो तस्मात् कालविलंबात् बुद्धौ स्माकं यत्ययोज्ञानं। नैव कष्टं मिस्कृपाविधान मिदं बुध्यते॥ एषा रूज्ञायते बुद्धिर्या तेषां पापपद्धतिः॥ त
सकाशाद्गुणां यस्माद्बुद्धिः कर्मविसारिणी॥ तन्नास्तस्पर्शनात् कृष्टमच्छांतसुरवादनंतं अत्रत्रकालयवर्त्तीति किंतु नाथं ताल्यागुणाः॥ तातो
लोकविरुद्धानि नाचरंति कदाचन। स्पर्शनेंद्रियलोच्छे ननापायान्नप्राप्नुवंत्यतः॥ विरुद्धाणां कं बुध्यंत वितरांचवचनसुते। अदृष्ट
दुःखासह्यकांक्षवलंनाचरंति लोकं॥ मित्रीवालिशाला। क्रनक्रवंति स्नेहनिर्भरां। ललंतानक्षिपाकेनारोझांदुःखपरंपरां॥ अवधीवा
दंलोकेयष्राप्नुवंति न संशयः॥ संसयः पापलोकेन मदान। घीकारायतः॥ यदाउनःप्राप्यति विद्धांचवचनानिता। आचरंति च विज्ञायतदी
यांहितरूपतां॥ तदातविगताबाधा नवंति सुखिनो नराः। महाजकष्टसमर्यालनां तमार्य सुन्नमं॥ पंडिताश्चते निश्चयं युक्तादवत पश्चिनां॥ वक्र
मानपराः संतः कुर्वंत्यत्र निवंदनं॥ तद्विदमा चायीयं वचनमाकर्ममिथ्य मबुद्धिना चिंतितं॥ यथैतत्सूरिणापोत्कामध्यमानां गुणागुणाः॥ सूर्यसंवदन
संसिद्वात्समिमा पिब्रगपावत॥ मनीषिणा चिंतितं॥ यदिदं सूरिणा दिष्टं वचनैःस्तुपरिस्फुटैः॥ चरितं मध्यमानां तन्मदीयज्ञात रिष्ठितं॥ सूरिकवा
च॥ यदिदं कथितास्माव नमध्यमानां गुणागुणाः॥ जघन्यनरसंबंधि स्वरूपमधुना श्रुत॥ जघन्या स्तनराज्ञया येयिदं स्पर्शनेंद्रियं॥ अवाप्यमानु
षं जन्म बंधबुद्ध्यावधारितं। परारिरूपतामस्यनजानंत्य चैतसूयां पारघ्रामपि कुर्वंति विदुषां हितनाषिणां॥ स्पर्शनेंद्रियसंपाद्यं प्रामार्क
रूपमाना पमा परमार्थनिर्दुःखवपि सुखलालपिपुध्नवः॥ सूर्योग्यंपरमाघं सुपंलब्ध्वा यं सुखमागराः॥ अस्मालिविस्तिम छांत विपर्यस्त वृद्धांगताः॥

ततो दांदंत मंत्रोपावियमयोतिसर्वतः॥ विवेकाख्याच्छाख्छिन्ने वहंति रागरक्तमेयः॥ नष्टसत्वम्मज्ञा वाधंधंसंधीभूतबुद्धयः॥ कुर्वतोऽनार्यकार्या
णि वार्यंतिकेनतततः॥ धर्मलोकविरुद्धानि विदितानि स्वगृहज्ञानान् कार्याण्याचरंतां लोकः शत्रुभावं प्रपद्यते॥ कुलंचंद्रांशुविशदंतकुर्व
तिमलीसं॥ आत्मीयवशिनः पापाः स्थापितिज्ञनदाखुतां॥ अगम्यागमनासक्ता निर्मर्यादानराधमाः॥ अकृत्रलाद पिघरं तज्जनयंति लाघवं॥ दुर्ज
नः आदिविधयः कथं विदसदायदः॥ यदाउनविशंति तत्स्वदाय तिमदा यदः॥ तदातयांतिदुःखानियासुलोकविडंबनाः॥ प्राप्नुवंति नशाक्यंते
नाथ्याख्यातुं गिरा॥ कवलंगदितुं श्राक्य मियादवसमासतः॥ लवंतातनराः सर्वलोके दुःखविडंबनाः॥ प्रकांतो वर्णयात्यतयुक्तादवतपश्चि
नां॥ प्रज्ञानीकामदापापानि लक्ष्यायणद्युषणाः॥ सन्मार्गपतितं वाक्यं उपदिष्टं हितैषिणा॥ क्रनविन्न श्रपद्यंत तमदामाह दूषिताः॥ ततश्च
दंस्तुनवाक्यं विनिश्चित्य मनीषिणा॥ विचिंतितमिदं चित्ते॥ ॥ घामधामबुद्धिना॥ स्पर्शनेंद्रियलुब्धानां यदनडपवर्णितं॥ पूर्णं हन्नं जघन्या
नां सूरिणा दिविशदाक्षरैः॥ तादनसकलं बालप्रतीतं स्फुटमावयोः॥ नाप्रतीतं वदांयत यदि वा बहुरयः॥ बालनडयारादीकं
नमनाग पिलक्षितं॥ तथ्यामदनकंदच्यां क्षिप्तचित्तेन पापिना॥ सूरिकवाच॥ नादचं लोमहाराजजघन्य नरवर्णितं॥ निविक्षितं मया
उद्यंतात्रदम निधीयता॥ एतेजघन्या भूयांसोभवानसंति मानवाः॥ ज्ञनारउयतः ब्लोकाः सकलपिजगत्रये॥ स्पर्शनेंद्रियरूत्ना रा विर
लाउ वानन राः॥ तिना स्माल्लिरिदं सर्व नव यात्प्रतिपादितं॥ नवपतिकवाच॥ धर्मयतो न कुर्वंति मादृशः प्रतिपादितः॥ लगवनाशितो स्माकं
नवद्भिः संशयाम हान्॥ अत्रांतरे सुबुद्धिमंत्रिणा लिखितं॥ लगवन्यएते जघन्यमध्यमोत्कृष्टोत्कृष्टतम रूपतयाय तालिदाः पुरुषाः प्रश्चा
तुपश्चर्यालगवद्भिः स्वरूपतो व्याख्याताः॥ ततः किमेवं स्वरूपाः प्रजा एवल वंति॥ आहोस्विद न्यविध स्वरूप पत्तनन्यामानपां किंचित्कारण मस्ति।
कथयंतु लगवंतः॥ लगवनाह॥ महामंत्रिन्नाकर्णय॥ नतावत्स्वाभाविकमिदं मेतेषां स्वरूपं॥ किंतर्हि कारणकंतत्राय नावदुत्कृष्टतमाः पुमांसः
प्रतिपादिताः॥ तत्केवलस्य कृष्टेत्यौनिः प्रत्रस्य प्रयोजनतयानिर्यातानपरमार्थेन॥ यतस्तपोवा कृष्टा यदा चावमस्त स्त्रताव विज्ञायत वसु
पमा कलयमाक्रमायति दा समानत हलथिश्च कर्मजालंनिराकृत्य स्पर्शनेंद्रियं निर्हिसिंपापाशा नवंति॥ तदा कृष्टतमा इत्यभिधीयंते॥ निर्ही

लोचनयोः सुरूपोऽप्यवस्थानां। तामवस्थामपेक्ष्य न किंचिज्जनकमस्मितत्तनो कृष्णतमानां रूपाणां न कश्चिज्जानाति जननी वा। एतदनुरूपेऽपि च
मध्यमा कृष्णाः शुक्लाः संसारोदरविवरवर्तिनः सुकर्मविचित्रतया जायंते। तस्मात्स एव कर्मविलासः सर्वेषां जनकस्सत्कर्म त्रिविधं व
र्तते तद्यथा॥ शुभमकुशलं सामान्यरूपं च। तत्र या कर्मप्रकृतिः शुभतया सुंदरी। सा शुभसुंदरी। मया भवतो कृष्णानां जननी। या पुनरकु
शलकर्ममाला साकृष्णप्रायमनुष्याणां जननी। या पुनः कुशलाकुशलतया सामान्यरूपा कर्मप्रकृतिः। सा मध्यमनराणां जननी। इति।
विज्ञायते मनीषिणा चिंतितं। अयमत्र वल्लंचलोऽशिक्षितेन वितस्मात्कस्मात्कृष्णमध्यमजघन्याः शुक्लाः समानरूपा लगव्यक्तिर्थिया
ताः॥ किंतर्हि जननीजनकव्यतिकरात्स्मारकामतिः सद्धर्म्यप्रवृत्तिलगवतोदर्शितः स्मात्स्वनामात्कृष्णेरवास्मात्सिद्धवितथं तथाहियो
ऽसोनकंरुत्रमीनिरन्तरनिर्दिष्टंशुद्धिइति स्पर्शननाम्ना यमिवविदितानमस्यातनजननीजनकोवा कश्चिदावयोः तस्मात्कृष्णतमो
मावितिनिश्चीयते। अस्मांकंपुनस्तुत्याणामपिकर्मविः लाप्राजनकः। भगवदादिष्टात्शिक्षणात्स्वजनत्रयस्मान्दिदमत्रावसी
यते। यदुतजघन्यो बालोमध्यमोमध्यमबुद्धिरुत्कृष्टो ऽहमिति। सुबुद्धिना लिखितं। भगवन्नतपासकृष्णतमादीनां रूपाणां किं
सर्वदावस्थितमवरूपं सुरूपपरावर्तोपिनवर्तिलगवाना। कामदामंत्रिसुकृष्णतमानां तावदवस्थितमवस्थपं न कदाचिदन्यथाता वंतत
स्तात्कृततराद्धोपनरनवस्थितंसुरूपं यतः कर्मविलासायत्ताः रवल्वेतेवर्तते तापिमशीलस्त्वासोपकृतात्कदाचिदुत्कृष्टानपिमध्यमय
तिजघन्ययतिवा। मध्यमानपिवाकृष्टयतिजघन्ययतिवा। जघन्यानपिमध्यमयत्युत्कृष्टयतिवा। तस्मादनेनकर्मविलासेनसुक्रा
नामविकृतरूपत्वात्सदृतिनतरषां। मनीषिणा विचिंतितं। एतदपिघटतएवास्मद्धाक्किवाराः तथाहिविषमशीलएवास्मज्जनकः। यतः
कथितंततिवमो। यथामयिप्रतिकूलयत्नं प्रयतनसंपन्नं बालेकृतितततत्र्याभिजननयत्र्यापिप्रतिकूलवारितयापवंविधंदुःख
परंपरांसंपादयतिसकथमत्राणेष्यापादयत्रिधनायिश्चतिसुबुद्धिनालिखितं। भगवन्नुत्कृष्टतमाःशुक्लाः कस्मान्मा त्मानंनेतिपुनरा
दानकथ्याविदन्ति किंतर्हि वीर्येण सुबुद्धिना लिखितं। कथमाविधवीर्येण लापायाः सुनिराहा। भागवतीनावदीक्षा मनीषिणा

६९

चिंतितं। अयमद्यथवंतत्ताद्युकांतमामा कृष्टयत्नचित्तं किमनया प्रापविडंबनया। यदुक्तामुनीन्द्रभगवदादिष्टा भागवती भवदीक्षा मितिसाच्च य
तः संज्ञाताम नीषिणाश्चरणपरिणामः। मध्यमबुद्धेरप्येतंयुक्तमंत्रिणः परस्परजन्मामाकर्णयतः संजातश्चरणपरिणामः। केवलं नाद्यमता
वतातुक्काकानेलि भिक्षाकांप्यकृमइतिविचिंतितमनेन। सुबुद्धिनालिखितंनदेनया यमस्माप्तिर्युक्तधर्मविधीयतापघतादृशवीर्यस्यकिंतत्त
कारणेनवा। गुरुराह। स्यादेषपारंपर्येणतादृशस्यापिकारणं। वीर्यस्यपुनः साक्षाद्यातामथकांनो वितः॥ उत्कृष्टतां कारो। यथामाहात्म
स्याग्निभावितः। ततस्तादृशवीर्यस्यापारंपर्येणसाधकः॥ अत्रापक्लेशविच्छेदकारिकासवदारिका। ताव्रत्नागवतीदीक्षादुर्लभवसुनिर्मला॥
किंतु श्रावकधर्ममपिलवतानवकावरूप्यंतदुर्लभोऽज्ञयामहामात्रावादध्वे॥ तदपरमार्थः॥ उत्कृष्टमतां मा त्वादी यीतिशयया
गतः। प्रव्रज्यामाधयद्वीप्तविषयवधनतः॥ तदा। कर्णनितश्चितिकृतं मध्यमबुद्धिना। यास्तामामेषाद्यभावंन्यदधर्ममपि
नोदितः॥ इतश्चाकुशलमालया स्पर्शननसमधाव तितयाविधरितविलद्धेनेबालस्याविवर्तंतिविपर्यासविकल्पाः। यदुतादाश्र
स्यारूपातिशयः। अहोसुकुमारता। अहोबालिमता। दमस्या यतो विलोकयामिषामामहर्षि विकोपेरतनदंगमंगस्वासुत
मकार्यमवतननाधुनामसफलंनविश्वतिदुन्मति ॥ तत्रश्चैवंविधवितर्कपरंपरापर्याकुलीकृतचेतसमस्य विस्मृतमात्मस्व
रूपंनष्टासत्संज्ञाजातंमदनकंदलीग्रहणैकतानमंतःकरणं। ततो विचार्यकार्याकार्यमंधइववदहृदीवइवतस्यामवमदनकंदल्य
स्याः निश्चलविच्छन्नयनमानसःपृष्ठतएवतावत्नोऽजनमस्कदयस्यायत्रसामादपातंतदसिस्वंधवतिस्मा ततः किमेतदितिकिंततोऽ
नक्षाहारवः। हाहा सोमदनकंदलीसमीपं। ततः सावेगं कृष्णइति निरीक्षितो ऽसोनरपतिना। लक्षितं तद्दृष्टिविकारेणतदाकूतं। सपवा
र्याप्याबालइतिप्रत्यभिज्ञातो। ततःसंजातासुककृष्णाकोपारुणदृष्टिः। कृतंलासुरंवदनं। मुक्तो हुंकारः। ततोबालस्यदृष्टविपाक
तयावाह्यक्तिसया तिरस्कृत्याश्रमदनहरः प्रत्यागताचेतना। मस्तकंदिष्टं। ततःपश्चान्मुखंनष्टुं प्रवृत्तो। यावच्छिविलीकृतानिसंधिवं
धनानि। विलीयंते वा वीरंन्योगतिप्रसरः। तथापि कृतिवित्यदानिकथंचिजवात्प्रकंपमानसमस्तगात्रः पतितोऽसौ भूतले। अत्रांतरे उष

कटीभूतः स्वाभीनां निर्गतां जगवद्वचयद्धात् । ग्यतो दूरादावासितसंप्रतीक्षमाणा विरतः कलकलालक्षितो मनीषिमध्यमबुद्धीबालचरि
तन ततः क्वाप्यपि चराकुष्टोपरिकोपइति विचिंत्य ब्रांती ऋतो राज्ञा । दृष्टो ऽनेनाद्यार्यदुतजगवन्नालोकि किमिदमस्य स्वरूपमाश्चर्यं । अ
नीमिव क्षिारणायाः । अश्राद्दयमत्र भूतं ह्यानां तथाहि । विमनजानालोकेन मात्का कृतममस्तु वनष्टान्तः पश्च्यच जगवानानयस्वमाव
रितमायीन्नायद्वेदानीमध्यवसितं तथापि मामदमवाकोङकं । यइतन स्वर्विक्रमस्याचरणकदाचिद्दि विश्वनयामत्रवरितस्य संजातेत । इदमध
नातनं पुनर्मदिंद्रजालमिव प्रयह्नमपि ममाश्चर्यं प्रतिभासते । यतो जगवतिरागादिविपक्षता प्रशमवेनातायसंनिहिता पिकप्रमति
कि ङ्कं नामछेवं विधे ऽध्यवसायः । संजावदिति । जगवता सिद्दि तां महाराजनकल्वेयोऽत्रा तिविस्मयायतोना स्युस्वरूपस्यातपश्चिनादोषो
ऽयं प्रपतिकवारा । तद्दि किंस्यायं दोषा जगवानवारा । इ — खलयास्यशरीरान्निर्गत्य । यो ऽयं बहिः स्थितः स्वरूपो नृपतिना लिहितं । स्व
इदेषः जगवानाद । यासु वंततो ऽस्यैवायं समस्तापिद्दो — च्छायतो ऽस्य वशाववर्तिमानन पूर्वकमिदंव समसमावरितो ऽस्य नेनक्षिवशीकृ
नाः स्वरूपाः । तन्नास्यव किंचिद्दुगतिपापं यन्नावर्ति — तस्मान्नात्र किंचिद्दोषः किंकं विचारातीतमश्चर्यं वा जवद्भिः संबोदनीयं । न रप ना
तिकवारा । तदंतयाद्यवंततः किमियं स्वरूपो ऽस्त्रा । — रीरवर्तिनमात्मनो ऽनघीदमपिभ्रयतिस्मा । जगवानाह । नत्वानाद्यपव
ताको ऽस्मदुःशीलतां परमरिपुरपि यदीताऽयमाननाप्रियबंधुत्र्याजरपतिकवारा । किमत्रएतः कारणं जगवतामिक्षितमस्य शरीरयागा
अक्रियारणकृतानुश्रवणाश्रुकूशलमालानामजननीसा ऽत्र कारणं । किंचयदिदमतिदुर्जयमधुनि वमाशीतंडियमस्मातिः प्रतिपादितं ।
तद्रूपपवायमस्य स्ववशनातिश्चनः पापवयस्योवशीना ऽयं जपथस्वरूपोबालः । इयं च तद्वतिभ्रानिवशुकूशलमालारूपेव जननी । तदत्र किं
न संतान्नतायद्यो ऽङ्कं जगवत्संनिधानापिक्यामवं विधमध्यवसायश्चाडुलविश्वति । तद् युगपद्वना श्चर्य जुद्ध्या याद्यं । यतो द्विजेदं जंतूनां कर्मसा
पक्रमं निरूपक्रमं चातत्र सोपक्रममेवमदास्वरूपसंनिधानादिना क्षयक्रयाप्रशमता वं प्रतिपद्यात । न निरूपक्रमं । तद्द्वाराद्यजं तव
मसमीपपविशिरूपकर्माचिरंतः केनवार्यते । तथाद्दि यूयामवि स्वप्रपं ग्रामारत्नं तीर्थकृतामिदङ्गा तिगंधदस्तिनामिवविचरतां वि

६१
७०

चरतां विहारपवनगंधादवङ्कं द्राघगजकल्पाडुर्निकृतिपरचक्रमारिविरप्रभृतयः सर्वएवोपद्रवाः समधिकायाजनशतामूरतप
वलज्यंति । तेषामपि जगवतां संनिधाननिरूपक्रमकर्मपाशाश्वपाशिताः झुंइसत्त्वानाक्रवलं नापगछंति । किंतर्हिलिष्यमवजगव
तां तीर्थकृतां क्रदापइवकराण प्रवर्तंते । श्रूयंत द्दि तथाविधजगवतामछपसर्पिणीगाप्रसंगमकादयः पापकर्माणइति । अ
थ ततेषामवजगवतां देवविरचितसमवसरणानामध्यसितसिंहासनचतुष्टयानां मूर्तिमात्रदर्शनाद्व प्राणिनां किल विलीयंते
रागादयो विदलतिकर्मजालं । प्रत्यासीदंतिविरागबंधाः । विष्टिव्यंते ऽलीकाद्यद्दापाशाः । प्रलीयत विपरीतानिनिवेशोयावतात्रा
पिकषायदलद्यतयानिरूपक्रमकर्मघनपटलतिरस्कृतविवेकदीप्तिप्रसराणांवानाकेवलंनष्टाद्दिक्रियालालज्ञादाद्यापिसंजा
यात । किंतर्हि प्रादुर्भवंत्येवं विधजगवंतमधिकृत्यअ — विकल्पाः । यदुताद्दो सिद्दमस्य इंद्रजालं । अद्दो अछालोकं वंचनचाउ
र्यं । अद्दोगाढमूढतालोकानां यादतेनाप्यलीकं चारा — लनालजाल रचनाचतुरेण पुनरायंतइति । तदेवं स्थितमहाराजन
किंचिदिदमत्यद्भुतं यद्दानेन प्रकाषेणमसंनिधाना । — स्यैवंविधमध्यवसितं । अयमपिहि निरूपक्रमयाऽनयाऽकुशलमालया
ऽद्य दर्शितानिर्जन्यापर्यमाणाऽसंसारीनं । सद्दच रसुरीकृत्येवा दुधातानन्नात्र जवद्भिर्विस्मयो विधेयः । स्वबुद्धि
नालिद्दितां तदंतन किंचिद्दिदमाश्चर्यं जगवदागमावदातधियामेवंविधपवनिरूपक्रमकर्मपरिणामानात्र संदेहः । केवलमिदा
नीमवजगवत्प्रादप्रसादादवादवः स्वस्थेवं विधपदार्थछेदुकनबुद्दिर्नविष्यति । ततनेवं जगवंतं विज्ञापयति । राजा सदर्षः प्राह वार्त्ति
दितं सा खचाका । आद्दात । अवसरलाषिता । तातातास्किंवजगवंतं प्रयाद्द । यथाको ऽसावनःस्वरूपस्य परिणामोलविष्यति । जगवता
निदितं । इदानीतावदपदेशप्रक्रोपविपाकतयानयातिरक्य सूक्ष्मदास्यान किंचिद्धेनयात । गतस्वस्वनरितोस्वष्मदादिस्वच्छपा
लजुसंज्ञः सान्नपत्स्यत्याऽधिष्ठाय स्यतिऽनिनमपशीननातनोद्युष्मक्रयादवकत्र चिन्निर्दिवायामीच्याकृतन वपलायमानो मद्दाक्र
शानयाद्याध्यपरिक्लांशाकसंनिवासास्तत्र चकमसिरकालिधनस्यवागम्यध्यासमनम्रलागपविश्रांतः । विपासितोडूरतापवइय

तिष्ठद्धक्षन्नडागे॥ततः स्नानपानार्थं सलिलेऽस्ति तदलिसुरवं।इतश्च सुरवीमवागमिष्यति तत्र चंडालमिथुनं।ततश्चंडालतडागतटवर्त्तिचूतरुम
हलत्रपत्रत्रिगणमारणचदणाः सन्नटाटिष्यति।चंडाली तनविज्ञनमि निकृञ्ञा स्नानार्थमवतीर्ष्यति तडागं।ज्ञात्वाऽवतीर्ण्णायां तस्यां स्ना
त्वाऽथ पतस्यामीरं।ततस्सुमुपलब्ध्य सा मातंगी स्तेभ्यऽउकाषाऽयं कलहंदयिष्यति मां सारावरावतारणापराधस्य द्विष्टोऽतिसायननिमं
त्यतिसलिलेऽस्त्राप्यति पद्मखंडलीना।अयमपि महाज्ञानार्थमवतीर्य ज्ञात्वा गानेवयास्यति तत्समीपं।नविश्यति तया सार्द्धमात्मा सावि
दयिष्यामि तद्दंगस्पर्शसंज्ञानिष्यातत्वात्या परिलांपद्येम स्याः कथयिष्यति सात्मनश्चंडालतां।तथापि करिष्यामि पतस्याः शरीरस्पर्श
णं।बलात्माटिकया।।विधास्यति मां हाहारवं।नमाकर्म्मधाविश्यतिकपि नश्चंडालोऽखिला कथयिष्यति न मेकर्त्तव्यता रणस्व हरिष्यति।

सयतदाश्रमस्मितोरोहणात्वनेनेतिमद्वायचाश्चतिन। राकृष्यातिस्मोत्युहत्तस्ततः कुपानिबद्धनरके सेवानंतावारान् वंडः
रवपरंपरयास्त्रास्यत्यनंतमपि कालं पतितः संसारचं। कृवाल।पर्य्यन्नमीहत्यादारुणतया।सुबुद्धिनाभिहितं तदंतद्धि ममि
तमाश्रनिकृशलमालश्राम्बिवतकपश्यञ्जलचतः॥ त्याद्दाश्रिदत्तोपामपिप्राणिनां।भगवानाह।महामात्यकेवलमत्रैव
प्रश्रमित्यकृत्स्वाप्रवत्तोनपरमाद्यैतः।पुनः मावर्षांस। कर्म्मसंसारिप्राणिनांघलवसपवाघृताया गिनीयमकृशलमाला।स्या
गन्वरश्चायंमशानिा।यागिनांजवात्मावहस्रीशाक्रियया कचित्छितयस्कृपांकेवित्नाविहूता वतीत।श्रुपतिना भिहितं।भगवन्नत्रयां
किमस्मात्प्रावरोध्यस्मि प्रलादो।भगवानाह।बाढमस्मि।ततोराज्ञा मंत्रिणं प्रत्याह।मारखपापया रतया रमर्दितयाः कीदृशीममाद्यापि स्व
जमर्दनता।ततोनयुक्तं।यश्चापिलगतस्समीपस्थोरवं विधं जल्पितुं।तथापि दुश्चनिय।ह्राराज्ञां धर्मं इतिकुदेदमभिधीयते।तदाके
र्थ्यवार्य्यः।सुबुद्धिना भिहितं।ममाक्षिप्तात।देवोराज्ञा भिहितमादिश्यमनन्नावञ्जगवता यथाेतमाशनिाकृशलमालश्रानन्तमुकाष
द्यामदयाश्चतः।ततोतदानीं नावादतेवधमर्दनः।कवलं समाज्ञापयश्चामाता।यथामहिष्याे निर्गच्छत्युवाच्यां हूरतोपि हृरंगंतव्यं।पु
तपश्चस्मिन्दुकाष्ठनास्माकी नृविघायचावक्ष्यमितरचाथवाया रम्मा।लिः शारीरादंडः करिष्यति।अथैवमादिष्टउततो ततश्रसमहि

षायप्रविशतीं।तातापद्मनाभिर्विचारं लोकयं त्रणपीडनीया।प्रथमतिदुश्चाचारारष्टोरश्चलायाकुपरिन्नमहपिदया विश्रेया।सुबुद्धिना भिं
तितमहादेवश्चानाया कुपश्याविगातिशयः।यतोऽस्य महाज्ञानविस्मृतंतद्दपिहिंस्त्र कर्म्मणिमनवंतंयाद्दश्य इतिमत्वायरं वर प्रदानं।स
वत्रतथापीदमरश्रुतिबाधकारणंपरवंतः कल्पयिष्यं तिमम बाज्ञा प्रविपश्रिरवज्ञायसीति भिरियंयालिहितमननायदाज्ञापयतिदे
वः।ततः सुबुद्धयोऽसोतया राज्ञा पद्मनाभीशूरिणाभिहितां महाराजालमनल्पाारवंप्रज्ञापानेन।नरवान्नवायारयमुन्मूलनोपायायतां
तरंगं जातीयलोकप्रतेमास्शनिाकुशलमालाश्रंतरंगलोक अवनप्रलवंतिलाक्षयंत्रादीनि।अगच्छकृपाक्षितेबाह्यशस्त्राणां।उपनिप
कवाच।तदंतकस्मद्दनियारखोनिर्दलनोपायालविष्यति।भगवतामिहितमप्रमादाभिधानमंतरंगामवयंत्रमनया निर्दलनोपायः।तद्य
तमाधायानप्याारवनिःप्रथणा ईमदसिर्हांधाहयंतिहि। यतिकवाचाकानिपुनमस्त्रर्थ्यप्रमादाभिधानस्यायंत्रस्यापकरणानि।भगवा
नाहयावैतपवमाधवः।प्रतिक्षणमनुशीलयंतीतिप्र तिकवाचकघंभगवताज्ञं समाकर्म्मयायायरझीवामतनावरंतितनी
यसीमपिपरपीडांगनलाघंतसूक्ष्मस्थलीकवचनांन गृह्णंतिदंधनाधनमात्रमप्यदत्तं।धारयंतितनवगुप्तिसनाथं ब्रह्मचर्यं।बर्द्ध
यंतिनिःशेषतयापरिग्रहं।नविदधतिधर्मोपकरणशरी। रयोरपि ममत्वबुद्धिं।नासर्वंत रजन्यां चतुर्विधमप्याहारजातं।आददत
प्रवचनोपदर्शितं समस्तापथिविस्तहृद्दंसंयमयात्रामात्रसिद्धायनिरवद्यमाहारादिकं।वर्त्तीतसमितितिगुप्तिपरिपूतेनाचरणेन।पराक्रमं
तिविविधाभिग्रहकरणेना।परिहरंत्यकल्याणमित्रयोगं।दर्शयंतिमत्तामात्मलाभे।नलंघयंति निजामवस्थितस्थिति।नापेक्षंते लोकमा
र्गमानयंतियुक्तसंहतिं।वर्त्तंतेतन्नंत्रतया।आकलयंतिभगवदागमं।भावयंतिमहाप्रयत्नेन।अवलंबंते दृश्यापदादिषु धैर्यं।पर्यालो
चयंत्यागामिनमपायं।यतंतेप्रतिक्षणमप्रमत्तयोगसाधनेष्वकृयंतिचित्तविश्रोतसिकां।प्रतिविदधतेवानागतमेवतस्याः प्रतिविधानं।
निर्म्मलयंतिसततमसंगतयात्मानसं।अभ्यस्यंतियोगमार्गं।स्थापयंतिचेतसिपरमात्मानं।निबध्नंतितत्रधारणां।परिहरंति
तिबाह्यविक्षेपं।कुर्वंतितत्स्वरूपेकतानमंतःकरणं।यतंतेयोगसिद्धा।आहरंतिशुक्लध्यानं।पश्यंतिध्यानेद्रियादिविविक्तमात्मा

नं।लत्तं।तत्परममभ्राधिराजत्वं।तिद्यारी।शिलापि।संतोषक्तिसुखराजेन।समिति।तदेवमते महाराजसुनायाः मुनिपरपीडावर्जनादीनि सुकि
सुखराजेन।त्ववर्यवसाना।निनिष्ठास्य प्रमादनाम्ना यंत्रस्योपकरणानि प्रतिक्षणमवजीलयंति।ततोऽमी लिखवः स्त्रीलिताः यथैव तेहृदी नव
तियंत्रं।तथा सूतं।यत्तदेनयाः महानिकृचालमालयाख्यास्थामध्ये वंडानीयानामंतरंगवचूतानां सुप्रलाकानां निःपीडानत्वमं संपद्याते।
तन्नवनियोपीडितास्ते तरंगलाकानव्रतः प्रादुर्भवंति।ततो महाराजयदेतन्निःपीडनाभिलाषाभिलषवतत्रहिदम प्रमादयंत्रं यावत
मि निध्य यहृदवीर्ययष्ट्या वत्रस्य खालात निःपीडनीयाः सुतएवनमंत्रिणाप्यादिशादियानखलुपारणानिःपीडिते अपेतप्रमाधितो।
निःपीडिते नवतःएवं नगरचति नृपतिमावरसपादशंददानमनीषिणः कर्मधिनदादीसुपयशिणामानलागतो सिद्धिंलगवहर
ननाकवलंप्रावसिरवाक्यायांविषयविलागमनवधारय सूमनाकूसंदृद्वविरचितकरमुकुलः सलगवंतंप्रत्याहानदंतयाः
मोनवक्विनिगिवतीलावदीक्षावीर्यक्रियालाराहत्वा तयाजकपास्याक्षुत्तमदंसाधयतीतिप्राकप्रतिपादितायावदमिदानीं
सुष्टांतरंगलोकनिःपीडनत्वमंसवीर्ययष्टिकमप्र मादयंत्रंप्रतिपाद्यतां अनयाः परस्परं क्रियान् विशेषः।लगवतालि
हितंनदूनक्रियानपिविशेषः।कवलमनयाःशाब्द। लिद्यतानार्थः।यतोऽप्रमादयंत्रमवपरमार्थतो लागवतीलावदीक्षया
लिधीयते।मनीषिणा लिहितं।यद्येवंततो दीयतां लगवतामालागवतीलावदीक्षा।यदहवितोऽहंतस्याः।लगवानाह।बाढमुचितः।
सुष्टुदीयते।नृपतिना लिहितं।यदं तममा लकसमरसंपदहनिर्घूटसाक्षमप्यापीदमप्रमादयंत्रं प्रष्टादयनतः श्रूयमाणमपिहृस्यास्य
मयामनाकृसः वकंपमुत्पादयत्यप्रजनः कः कृतास्यामहात्मा यानदंमहर्षिणा महाराज्यमिवविजिगीषुणाल्लपगन्नमिति।लगवता
लिहितंमहाराजमनीषिनामायमत्रैवक्षितिप्रतिष्ठितवास्तव्यः।राज्ञाचिंतितमयं यदायं पापः प्रकाशामयाख्यापादप्रियमादिश्य
नदालोकैः श्लाघ्यमानः श्रुतपूर्वासीन्मनीषीयं तुतरपुकस्मादपि विरक्तो नायाः प्रष्टानानयाविपानुविशेषः।अप्येदं विचलितं।म
यतथापूर्तामनीषीमहात्मतिताद पप्रमनीषीप्रायालविज्ञप्तिर्भूवा लगवंतपवविज्ञापतः पृच्छामीतिविचिंत्यालिहितमनेन।

७२

नदंतकोऽयनस्याज्ञनगरमांतापितरो।काराज्ञानयचत्ते।लगवानाह।अस्यास्येवक्षितिप्रतिष्ठितस्यलोकाकर्मविलासोमहानरेंद्रः
सोऽस्यजनकस्तस्यैवाग्रमहिषीशुलसुंदरीनामदेवी।साजननीतस्यैवंशयमकुशलमालानाम्नीप्रियंस्वरूपोबालोलिधनः सुत
इतितप्रायाऽयंमनीषिणः पार्श्ववर्तीस्वरूपः सोपितास्येवमानान्यमुरूपायादृष्यास्तन्यामध्यमबुद्धिरलिधीयते।पतावदवात्रदंकुटुंबकं।
राप्रज्ञातयस्तादृशांतरस्रुतः किंतहानुयानुपतिराह।किमस्यनगरस्य कर्मविलासोऽपेक्षा।नपुनरहं।लगवानाह।बाढंराजायाथाकथं
लगवानाह।समाकर्णयांयत्प्रहारांमविपलितकंपितमानसाः।पतेनागरकानेवलंघयंति कदाचन।।तवापिराज्यं हरणेतद्वानवाय
प्रक्ष्या।शास्त्रायो नतथात्स्वराजन्यज्ञाप्रकाशात परमार्थनितत्नासोत्का - तलिधीयते।।यतः श्रूयताम्प्राज्ञायो प्रत्ताळक्लिलगीय
ते।नृपतिरुवाच।यद्येवंलगवन्नेपकस्मान्नादापलत्यते। स्रविशालिहितंमाजननसमाकर्णयिकारणं।।यतः कर्मविलासोऽयमंतरंगाम
हान्रपः।अतोनद्दर्शनियातिसर्वोदेवप्रवाहयांस्तंतरंगा क्षियलोकास्तपोवक्रतिरीदृशी।।स्त्रियः प्रच्छन्नरूपेण सर्वकार्याणि कुर्व
ते।।कवलंबहिरंगेष्वेवधीराः पश्यंतितानूसदा।।अधि ष्ठितावचातांतिअच्छेयामपितस्वरः।।नचावलाश्च नाकायालिवतात्वरण
डानानकेवलंयतानैतनवानवपराडिनः।।किंतुत्प्राय एमावीतिसंमातादत्रवर्तिनः।सुवीर्याविनिर्दिष्टाप्रलवाप्रियवीर्यकृताः।।
नतोयदीनमानवराजाप्पाक्तःसद्बुद्धिना।देवज्ञातामयाप्राप्तराज्ञायाऽवर्णिप्रिशिता।।देवायक बुद्धिाम्भिरूपमस्यपरिस्फुटं।।अदृ
मेवनवंतेसर्वामवनिवदितं।।इतस्य।।विज्ञायावसरंततपर्वसंजातबुद्धिना।अप्राप्तवीरक्षणोप्राक्तमध्यमबुद्धिना।यो सोलग
वतादिष्टः संसारतनुतमाकरः।।यद्धिधर्मःसामनाप्रदीयतासु विनोयद्धि।।युरूफवाच।।श्रुत्वा लागवतीदीक्षां नकंर्तृमाकुर्वतिया।तर्षांच
हस्वधार्म्याः सोऽयं रूपवनवाहशा।।नृपतिरुवाच।।लदंतकिंस्वरूपोयं यद्धिधार्मालिधीयते।।सूरिराह महाराजसमाकर्णयकथ्यते।।
नतालगवतावर्णितंपरमपदकल्याणपादपनिरूपदहतबीजंसम्यग्दर्शनं।प्रतिपादितानिसंसारतरुकंददलदहृदयाविरणप्र
पापवर्गमार्गसंसर्गकारीण्यपिवृतगुणाव्रतशिक्षापदानि।ततःसंजातन्नदावरणीयकर्मक्षियापशमनयालावतः प्रादुर्भूतमद्य

गृहे उनिदशाविरतिपरिणामनसा। क्वापमस्माद्दृश्यामसुत्र ज्ञातं ग्रहस्थधर्मशिति संचिंत्य नरपतिना लिखितं नंदेन क्रियतामेतद्दानेनास्माकम
नुग्रहः। भगवानाह सुष्ठु क्रियते। ततो दक्षस्यायाई त्यारपिपिपिना गृहिधर्मा भगवता मनीषिणी दीक्षा दानार्थं जिन रनफ द्याता भगवति भग
वद्धरणायामि प्रसन्नरपतिकवार। नदंतपदी तिवाननमदामनालावताभागवतीदीक्ष यंतिकुमतकुमपत्ययमधुनावर्त्तते। तथाऽवश्यम
नंमनी विणामुहि श्याकिंचिसंवाषानुरूपमाचरितुमिच्छामस्व स्वजानातु भगवानिति। तदाकर्ण्य स्मितालगवंतस्मृष्टी तावनुमुसुदृष्टिनाऽ
सिद्दितं दवनप्रश्नोंतिदयसबवत्रिकाललगवंतो। नधिका राह्मलगवतो युक्तमेव यथा चित:श्रय मव इ ईश्वम्बदः कर्त्तुमाहश्यां। कव
लमातपथिवष्टितं तमनुमार्दतिप्र वइ दासयं दहति स्वतापायरं राष्टकालमपदयां यथा कवर्त्यावार श्रजामभवतां। नखलु यिन्नस्यान
भुल तरंस्थानमिथ्याक्षिवरनसंदलेयास्माक्षमपवक्तुक। तयथापिर्तं पूर्यं। कवलमन्यपृथ्यामःकालपतीक्षणं प्रति मनी विणां सुप
तिरवोयादवंकुमभिः। तातांप्रियतिःसबकमानंगडसं त्रियणं मनीषी। यंतिमतमननातयक्तःकालविलंबाधर्मप्रयाजनात
ययिमदायकपवापयतं ग्यापिसुहृः करउतिमन्यु॥ मानिनवतिपन्नं नसमीहितं। ततश्च रयमातिनन रनायनत्तापतः। व्या
पारितामहायाचेः सर्वमंत्रिमहत्तमाः॥ ततसिः क्षणमात्रे पतस्य सर्वेजिनमंदिरं विचित्रवस्त्रविस्तारे विहितं विगतातपं॥ कुंकुमना भिकर्पूरी
रमलयाजवहू पया। कर्पूरमिश्रया गायतं दधन्ना हिलिपितं॥ तथालिकुलसंगीतिः पंचवर्णैर्मिनादरैः। आजानुमात्रैरभिः सुपर्वैः सर्वतः प
रिपूरितं॥ मोवर्णस्पृ नविन्यमणि दर्प्पणराजितं॥ दिव्यवस्त्र कृतोल्लोच लंबमानमुक्तावचूलकं॥ नवांधकार संबंधं रत्नाद्योतैः सुनिर्मलैः॥ विध्व
स्ताराशेषदुर्गंधिं सत्कृष्णागरु धूपतः॥ दिव्यलोकाधिकामोदं पटवासैर्विसर्पिभिः॥ लसत्कनककुंभाग्रं तृगंधेनपुष्पमालिनी॥ लसदिलासिनीलोकया
रब्धनाट्यसाधनं॥ एवंविधाद्यतस्य चन्द्रसत्तंदवत्कृतं॥ अत्रांतरे॥ पारिजातकमंदारनामकहस्रद्यरचंदनैः। संतानकेश्चादचोपास्तुपान्यैर्जलैप
जातरेः॥ प्राचीर्दिश विमानानि विद्या तयैतानसस्थलं। कृतादभिरनामूर्त्तिमाक्तपुसुंजिनालयं॥ ततः प्रसादिता प्रापलोकलोकायन प्रजितं॥
प्रजांगकुकुमोल्लजातानंदाः प्रकारे॥ सुमिस्त्रवसीविद्या सांप्रजामालाकयतकृतां निश्चलाक्षतयालोकामूजस्पुदविरूपतां॥

१२

ततोऽनेनगुणानंदपरिपूरितांतर तमानरंडपमालाकिमादवानंद्यसंकिरा॥ अनेनमासकवत्तं गंभसुवद्यां तदृविशुद्धा। निवधप्रसिंहं जिनानंदं
विधिनातंत्रिमज्जनं। न च वा स्नानसामुत नरस्वकांकिरीटांगदधारिणः॥ गावी। वीणाविलि प्रसुदारराजितरहसः॥ कुंडलाजामिगंडस्थ
लाकाराग्रहारिणः। बद्धिः धान्तविकारस्था मिर्मलीकृत वैतसः॥ मदस्नामापमस्माकमिमपुत्र नायकः। एवं पवमदानागणपणवस्वरि
तः॥ यतनामवती दीक्षाद्युः कराग्रिजिनपुष्पिका पंचलापमा एणनरांदपमनी षिणः॥ मनी बिदिकसंपूर्णसापतीया मानादरः॥ मदम
मारसंपूर्णसुनिमानमसंनिलः॥ गानीर्वधंदमोऽभिप्राशक्षिप्रप्रमाहतानतः॥ समंताक्षिप्तिः सप्तनेत्राकवंदनदस्रकेः॥ संस्थाप्रश्वमप
स्यानमा रकारतया मुदा॥ समर्पिताभिषका यैर्दिव्य कुंभोलवचिदः॥ आनंदपुलकाकृत्वंदधारानलक्षिनिर्भरः॥ ऊर्ध्वप्रतिप्रतिः अंते
प्रयमवक्षितीयकं॥ तथा मध्यमवक्षिप्तमस्तः समुल्लापनः॥ कृतोऽनुवननापय्यमारकारणमतयातायंदाया ततटालंनत्यामारणा॥
विभूषिता॥ स्थितात्रिलोकनाथस्य तरामदननंदली॥ क्षितीमा स्वापिताराज्ञी सस्या समर धारिणी॥ देवी पद्मावतीनामतदाका
रानुकारिणी॥ प्रपलाइनमादायगाढं संपविमानमः॥ सुबद्धिदीक्षितानंदः स्थितोऽयविक्षितामनः॥ तमिवराजादिसत्त्व प्रापकर्म
सुमादरं॥ पायाश्च प्रतमालाकासंते मध्ये गुरुनियाजिता॥ यतस्य पवकतिनोल्लासकतजातास्यसमुन्नताः॥ तत्कलालापविज्ञान
शालिनासुमहाधनाः॥ तत्रूपवंत स्यारस्य राः कुलस्यापि विशिष्ट प्रगुणाः॥ तत्सर्वगुणसंपूर्णाश्चाप्याश्चित्रचनत्राय॥ किंकरीकृत राजकुलाप
कनाथस्य मंदिरा पामकिंकरतां यांतिन राःकुत्या णसाहिनः॥ ततः प्रहतो भगवतां भिषेकमहोत्सवः॥ प्रवर्तयंति दिकचक्रवालमुद्दा
मदशदंडलिनिर्घोषाः॥ बधिरयंति जनकर्णकोटराणि॥ रटतारदपाटवप्रतिनादसंमूर्छिता विविध तूर्यनिनादः॥ समुल्लासितकणकण
कणाणकवन्नि श्रःकलकाहलाकलकलः॥ गीयंतेनरांनराश्चास्त्रस्वरसमाश्रादावदनत्रवाणिलगवत्साधुयाण संबंधस्तवानि
श्रवणासमयकारीणिगीतकानि॥ प्रयांतप्रसिश्रहरंगे नीतरणधुनिनामर्दनशीलं प्रवर्तनोन्नतिकराणि॥ रागादिविषप्रसमंत्रभूतानि॥
नावसारं महाश्चात्राणि प्रवृत्तानि विविधकरणांगहाररहारीणि प्रमोदातिरेकसूचकानि मदाशनानितादं संमदमतरिमार्दनसुरा॥

सारे विवकनकगिरिशिखरस्थितविविष्ठितं नगरवद्धतिघकमंगलोपलक्षितेषु सविशेषं वरनगाववितवेषु विहितेषु तनिःशेषकृत्यविधाने
षु वंदितेषु साधुलोकेषु दानेषु महादानेषु सम्मानितेषु विशेषतः साधर्मिकेषु मनीषिणः श्रागदनयनाय प्रहीकारितानरपति
नागङ्गः आरोपितस्वमनीषी स्थितोऽस्य यमातपत्रधारकः ॥ घोषितं च न बधतिनादमीतिरक्तारामां चिसवधशाहृदयताशाह्न
यहृतलोलोः सामंतालोलोमंत्रिमहत्तमाः समाकर्ण्यैतत्सूत्रं ॥ विभूतिरत्र संसारे नरस्य नत्वन्नतः सत्त्वमेवा विगानतनप्रसिद्धं सर्व
वादिनां । ततो यस्याधिकं सत्त्वं नरस्य दर्पकाशयान । साशयन रवर्यस्य प्रदत्तं कर्तुमर्हति ॥ एवं वाञ्छिता ॥ सत्वाकर्ण्यमाहा तांयद
चारमनीषिणः । तदैव मन्यु प्रालिः सर्वेरिव परिस्फुटं ॥ यरूगवदेतादिर्द्रुमाहर्शांत्रासकारणं अनतरत समायं त्वया वितंतन्याऽ
हात्मना ॥ तादृशयावदस्माकं सहस्रग्रहकाश्याशहा तिष्ठ तितावन्नः स्वामीदेवोयकः पिता ॥ वयमस्य न वत्सा मार्दिकिंकर
तांगताः ॥ विहृतपापमात्मानं विनयाकृरवामहा । ततः समस्त्रैस्वैकक्रंधामा हाङ्गुरमानासैः यदाहिशतिराजेन्द्रः कास्मैनन्ना
चारायत्वा अत्रांतारुपिताचेणादहस्यासामनीषिणः ॥ विहृत्तलिताविशयेण ऽजननीस्तुतसुंद री ॥ ततः सश्रीकृतामा
य्यकृत्यानन्तवनातिगां ॥ रवजराजाल्पाकनपरिवा रितविग्रहः ॥ कारएकाधिकृतदनसदनमध्य मनुद्दिनास्यवा
पुरदारं सूयमानः सुबद्विना ॥ ततास्थितएतादृशं दहाखातामतादशविशा गाङ्गलानयथे दर्पसिंसुखमा
गत ॥ अथासो नगरतत्रमनीषीताहनिलीरेः एवंनागरकेलीकैः प्रविदेशाकृतस्तुतिः ॥ सुगमं ॥ तयशाय
चास्यं कृत कृयायम्हायिंतता नमः । अ स्योक्षमफलं जन्म सूचितानन महदिनी ॥ अस्मत्रैव ध्रुतास्माकं यथा
मेषुष्टुप त ना संजातो नंद्यध्या मीरन्नसंजन्मीलकः ॥ ततश्च ॥ कामिनीनयनानंदं कुर्वाणाऽपघिलिलाविपणादि
दानश्चमहाहा नंदधानादवरूपतां ॥ महाम्यपिकृपातैय दहिना मा त्मा च स्थितेः । जनयनहनितानांहाविचवारस्वरे
रखिल । ततो महाविमर्दनं संपन्नाराजमंदिरं । स्तरशिवसाकालेः सदा वर्द्धं दकासुकं । ततवारपराजाहिलाकसम्मा

नितः ॥ सकामकामिनीहंदलोललोचनवीक्षितः । गीतनृत्यप्रबंधन्यासौ मरालयविभ्रमाद् वराङ्गवदास्वानंदवाविनिःशं क्रमानमः ॥ ततो
विलीनरागापिज्यतेस्वाहृदयाश्रयमज्जनस्थानं गगामगतविस्मयः । तत्र च गतस्य नस्य पापावः स्नानारिरापर्यं तवस्रनस्य सागोरवं
कृतंमदनकंदस्यशरीरपरिमार्जनं ॥ यथोतः पुरनारीभि र्वर्यालिः स्नानकर्मणि ॥ रराजा एनालालापवाकलिः परिवारितः ॥ वाहर्तृनील
विक्रर्यापरागाद्धिराविशारं जितयंत्रवापीनां ममज्जविमलजालं ॥ ततो जगतिम्मकिसहस्रपुलकस्त्वावासमी ॥ परिधाय गातादव
त्वचनं समानाहरं ॥ नत्र सुबुद्धिसंबंधिनि विरचनायाकतयाविचनिर्वाणकारिणि जिनमंदिरे मार्यांति सारितयापरमार्थतः सकलकाल
कृदयवर्तिनापि विशाचनमुद्दिनपवधाबाधनरतिसूरिपादप्रसादाप्तलब्धरूपस्य सकलनिःकालावस्यायनगवतः परमात्मानाराग
द्विषविषादहरणकरणचतुरमनस्मृतमर्हतः स्वरूपं ततो निर्गच्छिविरलविरलप्रपरिजनः श्वर्यापकल्पिताशयतालानापक्रर
णासमयीसनाथं शालोकनमंडपं तत्र च विभारि तानकाकारविन्नरसाना स्मवक्वारिणि त्र्यपेयाद्याशार विस्तार रथ
पतिना सूयमुपदिश्यमानमभिमतरसास्वादनं तदनु ॥ राधनविदग्धानाभिरलिभंगनयावर्द्धमानस्वास्याति रको निर्वर्त्यामा
सलोजनमिति । ततोऽदीनपंचसुगंधिको निश्रतां बूलो मृलयजस्तगनालिकस्मीरजाङ्गरांगरागो विश्वसुक्ष्मरूपणोद्दियाऽ
शुकाच्छादितशरीरामात्यविच्छित्तिमोरत्नात्मभूषणविचरीकृप्रधानसितमहाईसिंहासनप्रणतासंख्यमहासामंतकिरीटं प्रज्ञाऽ
लरंजितचरणाब्धामवंदिस्तूयमानयथाचक्षितयणसंवादहृदन्नास्थानमनीषिणि हर्षातिरकाभिर्नराराजासुबद्धिपश्याद्धा सारव
यचदत्तनावडाच्यमस्माहरां कल्याणपरंपरा । येनाक्षितोऽद्यं लगवतात्तमगवदंदनाय ॥ तथाहि ॥ विलोक्तितो मयानाथो जगदानंद
दायकः । नक्षिनिर्जरवित्तिनवंदितोऽयवनस्तूरः ॥ दुःखकल्पद्रुमाकारः मसूरिर्वेक्षितास्सदा । तञ्चाभागवतोधर्मः संसारोच्छेदकारकः ॥
ज्ञातश्चद्वैतरूपेणानरत्नेनमीलकः । कृतश्चाननमार्थमस्माकं जयदायासवः ॥ अथवा ॥ किमत्राश्चर्यं ॥ महानागाः प्रज्ञायेतपरार्थं ताषव
हायाबकार्यमित्र ह्राविषांयत्परप्रीतिकारणं ॥ नदेष्य युष्मत्सु महाभियुक्तं परिक्षणं ॥ ममाश्रुतमिदं ज्ञानं क हा ब्रः क्रतिलोटकं ॥

न्तादेवंविधकल्याणमालिकामित्रवत्सलो। एवमाख्याताहंच [illegible] यासंपादितामम॥ राज्ञोदितस्कागामंत्रीसुबुद्धिर्जगत्त्रयीं तस्मा
ज्ञातेवमंत्रिद्वयंयथार्थतिसुबुद्धिना॥ देवमामेवमादिशान्नस्तस्मादेव [illegible] पुण्यप्राग्भारायत्तडीवित्तद्वेऽत्र किंकरंजातेऽप्येवंमतिर्गौरवमा
त्रएयिन्नमहींतदिवः। अस्याःसंपादनाक्यऽत्रवर्यां उचितएवदेवः स्वत्वेवंविधकल्याणपरंपरायाः। नेवद्धिनिर्मलांबरतलेनिशिएकाना
मानककिर्नक्षत्रपद्धतिःकस्यविदसंलवनीयआश्चर्यबुद्धिंजनयतिमनीषिणाभिहितं। महाराजः सगवतिसप्रसादकियतीयमस्यापि
त्वतः कल्याणपरंपरा। नाविदिनश्रीसंबंधस्यवगगनतलस्याऽकाणाद्यातकल्लोदिलवतोनविह्वाक्षेवलालोकमविपरमपदानां
न्नानंदसंदोहसंबंधस्य प्राथमकालिकः स्वचेचसस्यादर्शनिजनितःप्रमोदः। तुपक्षिकवाद्य॥ नाधमहाप्रसादः। क्वाऽत्रसंदोहः किंन
संपद्यातयुष्मदनुचराणां। ततोमंत्रिणोक्तंन्यादा। सत्वंपश्या मीषामद्यदिनप्रबुद्धानामपिविवेकातिशयः। सुबुद्धिवादादेवकिमत्रचित्रंम
नीषिणः। स्वचेतयथार्थमभिधीयंतां। एवमुक्तपवाक्ये विधसुकषाशाय्यंतयुरवः क्वल्मीदृशां प्रतिबोधनिमित्तमात्रंतवंति॥
इतश्चमनीषिणाराजमंदिरप्रवेशावसारराजानम नुज्ञाप्यादितएवसुबुद्धिनासाधर्मिकवात्सल्येनमध्यमबुद्धिनीतआसी
दात्मीयसदनेकारितसदागमनसिमिक्षःपरमानंदाऽदा न्नानिमहादानानि। ततःसाधूनिवर्तितस्नानलोकनतांबूलविलेपनालंकर
णानपश्चमात्योपलोगहेकनंनीयः। मदनिर्नरसुबुद्धिनत्परिकरनिरूपवरितु [illegible] श्रुतिगर्तीपश्रालालापसमा
नंदि... तहृदयःसम... गतसुचिरवाचानकृतोचितप्रतिपत्तिःससंभ्रमंम [illegible] नीषिणादापित
तदुपकंवसुप्रविष्टोमहाविष्टरो। ततोराज्ञातस्मुद्दिश्यसुबुद्धिंप्रत्याह। साक्षमहोपकृतीयमस्माकंमहापुरु [illegible] षः। सुबु
द्धिनाभिहितं। देवकस्यापत्रिरादाससमाकर्णय। यतोनगवतोपदिष्टंतस्मिन्नप्रमादयंत्रेनचपुण्डरीकाश्रयतामालायतोम ममह
ममिरक्तानरनरस्तत्रापुर्हताविते समाकुलता। तातोऽत्मानन महात्मनातत्रावसरेनगवंतंप्रतिधर्मंयाचयमानतज्जदणाच्छत्वा
दकवेनसमाश्वासितो। यतोज्ञानाप्रतिधर्ममंगीकरणनापिमयेतत्सोमहानवपुंसः। ततोममायामवंमहोपकारकश्रतिसुबुद्धिना

७५

निहितं। देवयथार्थाभिधानानामध्यमबुद्धिरपसमानशीलश्चमानवस्पृश्यमितियल्लोकप्रवादः। ततःसमानशीलतयायुक्तमेवास्यमध्यमजना
नांसमाश्वासनं। अपश्चिमाविशेषितंआयमस्मायंमिथ्याभिमानास्पदशीयंतंकालमासीत्यक्लिष्टंनारंभतयाऽनुरूपाज्ञायायावताधुनान
नसुबुद्धिनाधर्मोपायग्रणीतः। अहंमध्यमजनलालस्या ततोधर्मोमिथ्याभिमानिनमपियथावस्तुस्थितिरेषा। समयात्रविषादाविधेयः। नथाहिगु
डंगद्वावदातानिश्चरःमंत्राक्षरकः। यावज्जासुरदंष्ट्रायानसिंहत्रपलक्ष्यते॥ यथासिंहस्यगंधंप्रियावदाप्राप्तःकारणेनाजायतेकं
पमानत्यस्मान्नहाकांतरःकरी॥ मनीषिणामपिदृश्यातायुक्तामममध्यरूपता। अयंसिंहोमहासागमाहेशाःकर्विकातरा॥ तदत्रनविषा
दोमकर्त्तव्यःकुशाययाडानाश्यताद्वितीयलेखाप्रिमाद्रोवपिहेलीला॥ तथाहि॥ सादसावन्निमश्नांवस्तुरूपायहिपारायत्तांअशाक्नामध्यमो
पिस्थाज्जडघस्नःकदाचन॥ मिथ्याभिमानोनेवात्यममकाणवा नवस्तुवा॥ किंतद्धिन्देवोऽन्योपिकिंवाममेचिंतयानया॥ एवंचिंतयतिराजनि
सुबुद्धिरादादेवसमस्यावधारितंदावनायपुत्रमहोपका रकश्वतीयातादिनधर्मस्थितस्यानप्रवत्नमानस्यास्यडीवस्थायानिमित्तमात्र
मपिलववतानवतोप्सुःपरोपकारीजगतिविद्यानास्यति राक्षापयामतन्नात्रसंदेहः। केवलमिदानीमपश्चिमसनसिचितार्कोजगदन्य
नानुस्मरणानास्ककन्निराकृताप्राणिलेश्यादृष्टवाइदव कराणपुनःपुनःप्रविशातीस्थितादनमपानुतमदृश्यार्थः। सुबुद्धिराहाकीदृशो
ऽसावनुपतिकथावा॥ समाकर्णयसुसंवेदनसंनिद्भमिदमासीत्तदा। यदुततत्रचित्येनवनेप्रविष्टमात्राणामस्माकंज्ञातानीवसर्वद्विंद्रानि
उद्वाशितप्रवकनचिह्नाढ्यकार्यचिंतापिशाचिका। विलीनमिवसकलमाहजालं। विध्वस्तनइवदुष्टबलरागानलः। विधसइवविपरीताभि
निवेशायहः॥ निर्वृतमसृतास्येकसंपर्केणाववशरीरं। सुरवमागरावगाढमिवहृदयंक्षणमात्रेणासीत्। यत्स्थाननमिस्फुरतनुवननाथस्य
डाणनयकरस्पृश्यचंदिनसुनिर्वृंदस्यालगवतश्चनासुनमाकर्णयतस्तत्रमुनिरूपसंस्रवसीवदनमयुतसकलंवाऽगमादराननीतमितिकृत्वा
नकंडउशक्यातकथयितुं। तादेवंविधोपितत्रऽप्रादिरानंदमंदिरसंनिक्षितऽपितातहदूगवत्यतिमुखोकथयतिराजाविभ्रमसंविरागमार्गीनदी
यमिश्रांतचितापितपश्चिमाल्पाकेपिसतितावत्तिकनसमुदायकषेत्रस्यतथाविधश्रुत्वसाप्तसंपन्नः। इतिसुबुद्धिनाभिहितं। देवयत्नायुक्तंदे

वनाय यथा तत्र जिनमंदिरे प्रविष्टमात्रस्य मम ज्ञानमात्मा चिंतितस्य तत्संबंधाद्विलासाः प्रवृत्तिसिद्धा दृष्टयो यथा मादृशा खरं दृष्टितरवनमलिधी
यातादिह तत्र वर्तना दृश्यायणकला प्रस्थाय सन रत्नत्रयधिपिधाकृष्टं प्रवृत्तत्सं विधमाम ग्राममपिबालस्तथा विधोध्यवसायः संपन्न इति तत्र निवे
दितम वलगावद्भिः किं कारणं किं वा लिखितनामवृत्तसंबंधविचार्यमाणं संदृष्टं ह्लादयति तत्तान किंचिदत्राश्चर्यं यद्वालाः पापनिवारणा सामर्थी सज्ञ
विधिग्राणा रत्नाया अवधवर्त्तेत इति अप्रबुद्धा भगवदुपदिष्टमादेवादमवंतत्क्रिया मियद्वतयद्य्राव्द्धि त्रिकालजावलवादपेक्षया प्राणितां सुभाषित
परिणामा नवं तिलद्मबालस्याकृत्रिम भिक्षा यमस्थलपरिणामः अप्रतिरागमितयणाकृ रसभोजनमदनीतादवतद्भद्दत्रांतकुर्यंतदृष्टसपरि
णामादृत्तीवहितिसुबुद्धिरादा दिवमंद्विरदायो सो किं तद्विद्यातादाषः तद्भद्यानंतत्रसामाग्न्यादृष्ट्रं त्राहत्तप्रपद्यं बालस्य तथाविधा
सुद्वाधवसायस्यातिनुपतिरागमादिद्वाधवसायदृश्य दृष्ट्या नंततोऽस्माकं किमितिकिं वृत्तिवकारणं तत्र संपन्नं सुबुद्धिना लिखितं दे
वविधिरसुनावंतत्कानतंउरूपादिकमपेक्ष्यानकाकार कार्यकारकं संपद्यतात्र तएव तन्निजविलसितमितिनाम्नागीयताप्रकृटय
यवतद्धंत्रनं सविवाषसदृकारिकारणाकलापिनिजं निजविलसितं तथा हितस्य बालस्यातनस्पर्शनेन तया या कृतलमाल
यायुक्तं सुमदनकंदली प्राग्नतनत्यथाविधोध्यवसायः म नीचिमध्यमबुद्धिप्रमदादीनां उतविवित्रयुणमाणां उपप्रयाप्रवर्तां सुरिणा
दयसादमामायातनिवसर्वविरतिदृव्याविरतिपरिणामादयोलावानिताः यद्यपि वेद सर्वत्र कार्यस्थात्तपनो द्रव्य ह्लक्रकालस्वभावक
र्मनियतिउरूपकारादयः कारणविशेषा इष्टा दृष्टाः सन्तदायानि वाहतनावं तज्जंतानेकः कश्चित्कस्यचित्कारणं तथापि विषकार्यकस्या
पिकारणांवत्रंकाक्तत्रनिरूपात्तन्निजविलासितसयाजनमस्यातिनीनाविधप्रवृत्तिबंधनमलिधीयतद्भतिनृपतिराह सत्यमत्र रूपमिदमि
दानीं यज्ञत्व तानदा लिखितमासीद्भगवन्तः उरातायथाद्दत्वायाय कर्मविलासस्य राज्ञः सुरूपं निवेदयिष्यामि तन्निवेदयतुवानदेशे
तुमिच्छामि सुबुद्धिराहादय्याय वं तत्र विविक्तं क्रीयतां देवेनाप्रपतिनाक्तमेवं तवउततः उज्ञातो मनीषिणा सुबुद्धायास्थानमंडपा
त्प्रविशोकज्ञांतरराजामात्यौ सुबुद्धिना लिखितं दराय मत्र परमार्थीयलगवतावत्तारः उरुषः प्रधुपितास्त्र पायसङ्घतम सावसक

लकर्मप्रपंच रक्षिताः सिद्धाश्रलिधीयं ताजघश्यमध्यमोत्कृष्टा एवनरास्त एव बालेश्यमध्यमबुद्धिमनीषिणो विज्ञयाः अतएव कर्मविलासो राजाये
भगवतावतिपादितः स एव तथा मयं विधपुरुषाणां जनको निजानिजकर्मादियोधिज्ञयः स एव हि यथा वर्णित वीर्यानाव र सह्य स्वति सुः पुत्रा
मुतामे प्रकृत्याः परिणतयः तापवय भगवता ममीषां मनीषिबालमध्यमबुद्धीनां सुरसुंदरी अकुशलमाला सामान्यरूपा इतिनाम लिखितं इत्युदिति
प्रतिपादिता नापवय तो सुरीद्राश्रूपतयाजनितवस्थाः अप्रतिराद्वा सत्कर्मीषां वयस्याः का लिधीयतां सुबुद्धिरुवाच देवतसवनिषिका
स्पर्शनं द्वियं विज्ञेयं अप्रतिनाचिंतितं अयमयापीदं लगवता कथ्यमानं सर्वमाकर्णितमासीत् आक्र उलंनसमग्र विज्ञातं यथाप्रम नादर्शबुद्ध
द्वारवंविध सोधसमाधुलिः मध्यवेदविचिरयः कारणं आदावनमकोत्राली लगवतां कथितप्रवात सुदामीषां मनीषिप्रभृतीनां संबंधि सर्वम
ग्रातिपादयनयचरितं अथवा किमत्र चित्रमता एव च बोधनरत यस्मात्तगवंतो लिधीयंते तदेवंविधिं प्रातिलिखितम तन मार्व एव पर्यन्तमिदानी
विहितोऽस्मानिप्रवांतः केवलमिदमिदानीमलिधी यते यदुत तद्यथा मनीषी विषयानुषंगं क्रियंतमपिकालं साक्षात्ततो यथा
यमध्यान निवसद्दीक्षाग्रहणं करीमस्थितः प्रथम दर्शनादारभ्य प्रवर्द्धितमर्मास्यापरिस्त्रिदानुबंधः न संचरति विरक्ता तर
नया चा त्र हृदयं नावर्जितातामस हृदनक मलावालाकृता लोचना ततोनास्य विरहृदयं ज्ञाणमप्याशिउसमक्षमदा नरत तया वृक्षेया
पि अस्माकमाविर्भवति रणकरणपरिणामः तदनं वाद वदनार्थ प्रयायप्रसदसारो अउनावो यन्निरूपवरितत्राद्वादि लोगानुप्रकृष्टया श्रुव
रतमुख्यामिनावांदर्शयनवाड्डं दनीलमहानीलकर्केतनपद्मरागमरकतवैडूर्यचंद्रकांतपुष्परागादिमहारत्नप्रागान्नादर्शया एव सितधि
दरासुंदरीलावण्याः कथ्य कामसर्वथा कर्षं विद्वप्रवालालयायथा किंयंतमपिकालमस्मसमीहिताम प्रमनीषी निर्विकारं संपादयति सुबुद्धि
नालिखितं यदाज्ञापयति देवः केवलमत्रार्थे किंचिदिदं विज्ञापयामि तिद्युक्तमयुक्तं वा उत्तमदीति देवो अप्रतिराद्वा मार्व सद्धपदेशादानाऽ
धिकारिणां नरसां शिष्टकालामध्यवलमियतामे त्रामणावद्वतविवक्षितं निर्विकल्पमार्थः सुबुद्धिरुवाच देवया प्रवेततो यथा वदुक्तं देवेन
यथाममात्रमनीषितियुक्तमहातिरेकः तद्युक्तमथायतः समुचितामर्कतांप्रति ग्रपकृपातः सद्भिःक्रियमाणः पापाप्रसंगं दलयतिमहानायं

ष्मीनयति सुजनतां जनयति याज्ञा वर्द्धयति धर्ममुपचिनोति मान्द्य यादृशमालक्ष्यतीति यत्तु न
रक्तां सुधाकरबिंबितां एलां अक्रियंतमपि कालमपधारणीय इति तन्नात्यंतमुचितमाला सात यतो निथमश्चोपरिस्मृद्धात्तु बंधे दर्शितास्त
वति किं तद्विपक्षं तदुच्यते नीकृतां संपद्यतां चानुपाश्चि घोरसंसारकांतारचारनिःसारकाद्भ्या एवं नेमानं जीनं हृद्यमण्डीवं ङगदि
तामनसा वचसा सद्यक्रियया दृढतां यमः प्रासादयति यमस्य मबंधः स्वच्छनिर्जरः श्रीलीकास्पदमाह्लादनयतु तंवा रायद्धानाः मत
स्यादितकारिवान्यरमा पूर्वं निविविक्तः तस्माद्भवा राणी या स्यंयं शुद्धितो वृत्तमानसः एवमारचना दवसद्यो अविच्छितो सवेत्या नावेषशाक्य
तादवक्रातये नयातेरपि मनीषी लावण्यमानं विषयोदविवेकरणी यतः पाष्टहीताद्यमहा त्मा ना विषयविषविपाकाव्यवदनवउ र
नगरहवनमुनिश्रितः प्राबाधः विस्फारितं सकलमलं काम्तुश्रप्रक्षालनकर्मकद्रयमारा चारविवेकरत्नं समुल्लसितं यथावस्थिताच्छ
मुद्रुपनिरूपणनिपुणं मन्यग्रहवर्तिं संजातानिः श्रा प्रदाय मामपकश्रणपरिणामः मतिवर्णावद वलाकनयाद्वीपाश्चैवं
विवेकख्यापणलिनिवेशकारिणि गुणकदंबकेन रमते विषयसविनं प्रतिलासवतेवयव्रशब्दानवरथपंथः इंद्रजालायते निः
मारतया सकलं जगद्विलसितं मुत्रवर्द्धनायते रूपाष्टव नवसयाङ्गनसमागमः ननिवर्तीत प्रलयकालपि कश्चिदव रोधेन मा
रुमार्यस्य माधन वचनात् बुद्धिः तादवं स्थितदिव आत्यापवलालनमा रवतामस्मा द्रष्टां कवलं माहवि लसितमावि र्नविस्मितिन वनः
कापिद निवेताधीर्मिर्द्धि सदलमानना सद्मा नार्यलोणतिहृपतिरादायपर्वतं ततः किं पुनरधुना प्रायकालं सुबुद्धिराशादवनिकृदीक्ष
ग्रहणाधीमद्यवरात्मादिनं क्रियतां तदारात्मवदि रणमद्धन्वरः प्रामादाः गृपतिनागदायर्द्धं ज्ञानी पोततः समा हृतः सिद्धा वर्मिमस्ये व
मरः समागतस्त्वया अविद्या ग्रंता वा राजा दा पितमाभनं क्रतमवितकरणीयं कथितमात्मा नयायाज्ञानं ततो निरूप्यमिविदितमस्त
नायदृष्टतमाद्विमानवामद्वितस्या मवत्ताविश्वाधुल्कत्राया दध्यां श्रुरस्वदिन अवरनदवन्दालिर्यागिसुप्रगात गायाध रवदतिनिवयो
गादि नकरा दयाती तस पाद प्रहरह्राय रपल नं समयहक्का मकां घनिरवर्द्धनविश्रति तदा श्री यता मिति अति मतं राजमंत्रिणाः
७७

परिहल्पव्रदितः सांवमरः गतंते ह्निनंततो द्वितीयदिनादारभ्य प्रामादसारंवारनद्याङ्गिनायतनप्रवदवानामपि विस्मारितसवालयासों द
यविधा पिता राज्ञा मादास वाद्यापितानि वरपरिका घोषणा पूर्वकं सर्वश्रमदा दानानि विदारितादि दं द्वदिरावत विभ्रमकृद्ध्यक्वरिवारूढः
तिमावं लक्षत्यात्रिकचतुष्कचत्वरादिषु वराङ्गरिका रैर्नागरिकजनैः स्तूयमानो निरुपमविलासविभ्रा रमतुरा न्ववयतान रयति
नाथतिक्षितिं नगरमनीषी प्राप्ता भ्रुमवासरः तत्रश्रीतं निखिलजनसन्मानदा नार्धमास्थानवितादनप्रदरहृयं अर्धं तारदिनकराव
रितनमनीषिवचनं सूचयता विहितं कालनिवदकेन नाद्या यितात माला कृत्कृष्णा क्रांदं मन भिन्नां दालाकाः कथयाया पटता कृताराधा
धुना स्फुटं वर्द्धमानः प्रतापनपश्चाद्धपरिस्थितः सावीपिनद्याणोरवंजनस्याप रिति प्रति नतस्नदा कर्मराजा सुबुद्धि प्रभृती बुद्धि स्याद
अयद्या सीद तिलग्नाव लातः सज्जीकृतत्रर्म नगवत्ताद्दस्रल गमन सामग्री सुबुद्धिरवाचादवपाद्धेव दत्तीता मनीषि
वण परिपाटीवसवापि सामयी नवाक्षि अमीघणघण रवं कुर्वतः कनकाङ्कलाः राषा पाः श्वस्थिताः मुर्मि मायुक्तववाङ्गिनः प
तसंख्या मधिकांता राजवंदे वधि विताः डीमृत्ताइवा नागेन्द्रा द्वारगं डीतिमं परं वयश्चिवारः संरुद्धाः कथं विद्युदुला मने नःरव
मापि वंतामी दवहयादयीति दपिताः अयं प्रदातिसं व्यातःश्रीरनी रक्षारा पमः मद्भः प्रयाग्नमेज्ञावासुवेषअलितायरिवलः
रत्नालंकारत नपद्याः सद्द्युप्रफुल्लाकुलाः षष्ठिताः वरनारीणां मतवाराबारक्कणानां मनीषि वपुणे मंपा राक्षा सूर्यसमागतास्ततिविष्ध
संघा ता घ्यात यंतिनस्त्रलं एवं नागरकोलाक शकोडकाङ्क्ष्यमानसः कृतात त्रप्रकिल्लाल सागररको नविभ्रमं अथवा मत्ताविदित
हत्वा ता मनीषि पुण रंजितः ज्ञामयप्रदसिप्राय काव्यापापयाणा सरत्ना दवत नावत सद्मा त्रमर्दयश्यं ततः समस्थिता मनीषि विनारंदो
निर्गतो द्वारदवा तात र नक्तिंकिणीजालजपितसमारूढः वधनसंदानमनीषी ततः सुरवसुकुमारास नाप्यविष्टः अयं प्रतिपन्नसारवि
नावनसदन रपतिनाविलसत्किरीटांशु रंजितानामांगला गाधियमाणन निरुपमाधवलनातपत्रण कपोलाडोलायमाणकुंडला ध्य
मानन वाधरदीधितिच्छटाच्छेन वरविलासिनी करवर्तिना चामरयुगकरण स्फुरमुक्ताफलकलापधिराजितवक्षःस्थलः एवनातितारसु

ह्यमंबंदिचंदनकटकाकृष्टरवचित्रचित्रबाकदंडाद्युतात्ताप्रनिर्झरवरविलासिनीसार्थनअविसुरनिश्रितोक्कुलांगरागश्रीणिनाशश्रंश्रियए
ग्रामानवधिरयतादिक्कुकूवालेवरत्रयीनिपीपिएविज्ञादिदिह्यांस्त्रकप्रतिपन्नदाहागायतामनोहारिकिंनरसंघेनघुसृमाननिविशिवरंमालाभि नर
उपयवहितिशारीरसंवताहप्रतिरिकाडुकूशिसिंहनादसंदर्भेदवसंघेनश्रीणिनाश्वउणगिकनमानारघःश्लाघ्यतानागरकालोकनतया
मरकुमाराकारधरोयमितिसाकौतुकाभिःसमागतोऽस्माकमयंदृष्टिपथमितिसहर्षाभिरस्माभिरवमवलोकयतीतिसश्रृंगाराभिर्मदनवं
रसवशीकृतहृदयतयानानाविधविलासाक्षिमर्मभियंत्रिताश्चयद्दर्शनलालसतयाऽस्थयमवलोकयतीतिपरस्परंसश्लाघिर्गुरुकाभिःऽस्मानव
मवलोकयंतीःपश्यतीतिमलज्जाभिःप्रवज्जितःकिलायंनविपश्यतीतिसाशाकाभिरलंसंसारेणायाऽयमवंविधैरपिअर्भ्यतइतिसमावगा
भिरवमानकरसमंतारभिर्नरंकुदयसुहृदंतीभिर्निरी। क्ष्यमाणःसूत्रविचिनाययतनिर्गतिर्वदनकमलसहस्राभिःपुरसुंदरीभिरभिनं
द्यमानोऽवरविवरवर्तिनीभिःसुरसुंदरीभिःसहितोरा। घीतराकूटेनस्तूयतिविंबसंनिलेनमध्यमबुद्धिनाअनुगम्यमानोरघहरिकरि
गतिर्महासामंतसमूहेर्महताविमर्दनश्रद्धामनीषी॥ निकविलसितोद्यानारघादवतीर्यस्थितःक्षणमात्रंश्रमापहाशाखरद्वारपरि
रक्षितोराजचंदनाउतसुचंदनाराहणाहारखराजा॥ विज्ञाप्रतसदासवपरीक्ष्यधीमनीषिस्नुरूपंदृष्टाववाभानिकूपयतिस्मायाव
तानसुविशुद्धमानाध्यवसायवशात्क्षालितमानाकलंकस्यसअपिताहंशहर्षहितोनलक्षितासनतिलजपविशिनागमात्रापिवेतोविकारःपुञ्ज
नगाहतरंकारसुस्तुटपाकादिभिरिवविविधसंसारविलसितदर्शनसमुत्कुतेलीवमाविशेषनिर्मलीकृतंचित्तरत्नं।ततःपरस्परानुविद्धतया
मनःशरीरयोर्जातमस्यदेदीप्यमानंशरीरं।विलोकितंचराज्ञा।यावततेजसाभिभूतंदिनकरकरनिकरतिरस्कृतमिवतारकानिकुरंवंनरात
रीषिणाअन्यैर्वर्तितद्दाजकंतिनतसदीयंयगुप्रकाशेनराज्ञापिविलीनंतद्विंवंकंकर्मडाललमंजातश्चरायपरि गामो।
नाववितःसुबुद्धिमध्यमबुद्धिमदनकंदलीसामंतादिभ्योनिजोनिप्रायः।ततोऽपियंप्रमादात्मनयामहापुरुषसंनिधानस्यविचित्रतयाकर्म
क्षयोपशमस्यरंजितचित्ततयानिःकृत्रिमनीषिएणाः।सुस्तुतमितं सर्वेषांनदाक्षीववीर्यंततास्तेरभिहितंसाधुसाधु

७८

हितंद्ववयुक्तामनस्वाहुंगंसंसारदावत्रनिःसारताव्यक्तविवेकिनां।तथाहिदेवयद्यत्रसंसारे किंचिद्रमणीयकं।तत्सर्वंसारसुपादयंव
स्सुंदरमवश्रातनः।किमीहशाःसंतःपुरुषाःद्वशामपिसंसारमनंसारसुखावितनशामहाप्रियः।ततोऽसूहशामस्माकमागादेवावगम्यते।
यैश्संसारमात्योरःचकसंनिरे।आत्मनीविलिस्यकोदवन्नेवानुयुक्तिस्मृतंविज्ञाततत्वानांलवसूरिलयाकारः।अथुबदिवस
वियामस्माकमपिसोप्रतांहृष्टामनीषिणःश्रितंनवित्तंरमातलवे।यद्वेवाम्युवलावणसंज्ञातश्रशरणाश्रमः।अस्माकमप्रतिबंदितथाततेनवया
श्रुति।ततोऽस्मानत्रज्ञानीतसंसारोच्छेदकारिणी।यनलागवतीदीक्षामंगीकृमःसुनिर्मला।।तुपतिरूवाच।आहाधिवेकोयुष्माकमहागंभी
रचित्तता।आहावचनविन्यासम्बधाहामवसारता।।माध्यधवलितंलाडः साधुसाधुआह्तितावयं साधुलाःक्षणमात्रणशिक्षितंमाहपंडितां।।प
वंमामायत्नसावमविषमत्तिनंदनं।कृत्वाश्चेकमथाद मराजाहर्षनिर्भरः।।ततस्सबुद्धिंतावदुवाचार्यसारविदितसंसारस्वभावेनद्वण
यापुत्रचयंततिहृताकालंवयामवप्रतीक्षिताः।।अन्या श्चातयाहकिंवाप्याद्वस्थानकारणं।कानामराज्यलीलामपिलज्जकंडालं
कुपता।।तस्माधुविहितंसाधुकृतोऽस्माकमनुग्रहः।।तव मावरतामित्रदर्शितावस्तुमित्रता।।मध्यमबुद्धिंप्रत्याहारहमादावत्र्धापिस्मामि
यज्ञसंगामनीषिणा।।नेवकल्याणमापेतोनराऽकल्याणं। मदीति।।अधुनाचशितपच्छदश्रानमनंतिञ्याश्रुत्वात्तनिविशाषेवदर्शिता।
तत्त्वरूपता।।तत्साधुविहितंतद्वयःपश्चादपिसुंदरः।।सापिसुंदरापवतियतोप्तहाःवृवक्तात।।ततोमदनकंदलीप्रआह।।सारंवसुकुमारंयद
विकोशनपद्मवत्।।तावकीनमिदंचित्तंयनांगीकृतमीदृशं।।वभिहाधर्मपत्नीतियदेलोकोपचारतः।।ममतस्सत्यंनीतंकर्त्तव्येनत्वयाधुना।।
तस्माधुविहितंदेविताश्चत्रलवपंकार।तिर्यंवितानांडीवानांकर्त्तव्यमपरंवरं।।तथा।।येरक्तपगतादीक्षातानव्याननिलावतः।मराज्ञामधुरे
रवंवाक्यरानंदयत्ताप्रत।।तद्यथा।।धन्यायूयंमहात्मानःकृतकृत्यानराउत्तमाः।।येरक्तपगतासुर्मोसिद्वीक्षाणारामसुरी।।तत्कंश्चाकविहितंसडा
युक्तामतस्वाहुंगां।।यूयामवपरंलाकाश्चिमिथ्याममबांधवाः।।ततश्च।।राजाविक्राणिणदाक्षापुत्रायशिवासुलाचनं।ततःकृताश्चकर्त्तव्यःपा
श्विहाक्षिनमंदिरे।।तत्र्च।।विहितासायकर्त्तव्याःपुजाये राजागसुकं।आचार्यश्चोनिजाकृतंतमदर्शयदरहितो।।ततोभिनंदिताससि

सूरिभिः कलया गिरा॥ अलं विलंबितेनात्र संसारस्थितिसाक्षिणा॥ ततः प्रवचनोक्तेन विधिना सुकृतकल्मषैः॥ सार्वतिद्रूणमात्र णादीक्षितायुरुभि
र्जना॥ अथ संवेगवद्युर्य कालस्य मित्रिवाह्रणां कृता समस्तं लोकमुद्दिश्य सूरिभिर्धर्मदेशना॥ तद्यथा॥ अनाद्यनंत मेसंसारजन्मप्रत्तमया कारामे
नीदृदुर्लभसाद्यैः प्रव्रज्यां सुनिर्मला॥ तावद्दुःखाद्यनंतानितावद्रागादिसंततिः॥ प्रवर्त्तकर्मणो सावत्तावद्ज्ञानपरंपरा॥ विपद्दसावदेवता
स्तावस्त्वविडंबना॥ तावद्दीनानिवृत्तं तिनरापवप्तराणा॥ तावद्योगत्पजावश्यवदागमसुरुवः॥ तावदपवक्काकाया॥ घोरः संसारसागरः॥
यावन्निःसावसावद्यायामापरतिलक्षणा॥ रवानलश्चातडीविः प्रव्रज्यायं वदुर्लभा॥ प्रमादालोकनाथश्च सुकर्मविवरणम्॥ यदात्र सर्वेलोक्य
नप्रव्रज्ययं विज्ञानाद्विता॥ तदा निर्दुःखपापानियांतितिपरमां गतिं॥ अनंतानंदसंदर्शनिधानापक्रेक्षावर्जितां॥ ततो मीथ्यस्वरः प्रोक्ताः सार्व
पितवत्साविनः॥ कुह्रा एकवसं पाताहूरापासा सर्वं शितैः॥ किं वाऽरुद्धापितोमर्वे त्यवद्वागामा मृतपायिनः॥ अश्वह्या याक्षिणा डीवानिर्वि
ण्णः सुरवसूरिताः॥ सारताग वृतीदीक्षायमालिरधता स्फुरद् संपाप्राप्तन संप्रादं यत्सा प्रत्यंतवोदक्षे॥ कुवलं सततं यत्नः प्रमा
दपरिवर्जिताः॥ यावज्जीवं विधातव्यो नवजितिविक्रमस्यात॥ यतः॥ नाथ्याः पारमतस्या गच्छंतिप्रकृष्यधर्माः॥ यत्रापारं वृत्ताश्च स्यास्प्रव
ष्ट्रुकाषात्रमः॥ ततस्तेः प्रणतेः सार्वर्जिज्ञात्य सूरिसंमुखं॥ इच्छामस्त्वद्दंनाथ कामिनाधातव्यासनं॥ सुमितानंदसानुस्वरवस्त्रिकं
याम्मुदा॥ अत्रांतरे स्फुतं प्रश्नः शत्रुमर्दनसाधुना॥ कथं॥ विशालं निर्मलं धीरं गंतीरं गुरुदक्षिणं॥ दयापरीतं निःशिष्टं तद्रूपा लिधुंगवर्जितं॥ अमि
तंडगदानंदं पृष्ठावागमावरानितिं॥ कथमीदृशनवेश्रितं नाथयाहृगनीषिणः॥ यथात्यवसितमालोस्यश्विविलीअनतर्द्धनाः॥ एतत्सार्ववियंमुक्ता
लीमा संसारस्यारकानू॥ गुरुरुवाच॥ या विज्ञाताद्यया यस्य जननी सुलसुंदरी॥ यावंतस्त्रसुतास्तु धीमत्पिमीदृशंमनः॥ ततो शत्रुदीतन तद्यापि
राजर्षिः समब्रवीतू॥ बोधार्थं सर्वलोकानां विनयानतमस्तकः॥ किं तस्याः सुलसुंदर्यायिवियांतवदवः सुताः॥ अस्माभिस्वत्राज्ञातमयाम
रुष्तकः॥ गुरुरुवाच॥ वादं विद्यांतत्तवाद्या॥ यायत्तिश्रुवान्याय त्रदृश्यंते॥ ननयाद्दृष्टाः॥ तसार्वसुलसुंदर्याः सुतानात्रसंशयः॥ किंच॥
त्याकविद्वतमालोको सर्वमि यस्रियायिनः॥ तस्यास्तु सुंदर्यां सु लाह्यायामनीषिणः॥ राजर्षिरुवाच॥ या सा बालस्य जननील वजि

पत्रलिता॥ नवेतिबालास्तद्धोपितत्प्राः॥ किंमंतिसूनवः॥ सूरिणोलिक्षितं नितरां संतितथाह्नि॥ यायत्तिश्रु वानपरत्रदृयच्या॥ किंसुरजंतवः॥ ततोऽकु
शलमालायाः पुत्रानात्रसंशयः॥ तबालसदृशाचारविजयाहृष्टाव भितिः॥ एतेऽकुशलमालायाः सूनवः सुपरिस्फुटाः॥ राजर्षिरुवाच॥ यद्ये
वंतर्हि॥ तस्यासामायसूपायाः किमन्नेसंति सूनवः॥ गदंतक्विंवाना संतिमध्यबुद्धिसदादराः॥ सूरिणालिक्षितं बडतमा स्त्र विद्यंते॥ यतः॥ ये
बालचरिताः केचित्मनीषिचरिताश्चये॥ तेऽत्र यावरमत्राः सार्वतासद्भूतसादराः॥ ये केचित्बलाचाराः समाम मध्यमबुद्धिना॥ सुताः सामा
न्यरूपायासेडीयासवनादरा॥ मकाशादितराद्यांतगण्यमानाजात्रया॥ अनंतगुणिता स्तनापास्तसूरितमामया॥ राजर्षिरुवाच॥ भदंत
याद्यवं ततो ममयेतमिविस्फुरति॥ यथैवं यवस्थितेमध्येतदापन्नं॥ यदुत॥ तायजायणडनितंडघश्चो नममध्यमं॥ तस्य कर्मविलासस्य डगादे
नकुटुंबकं॥ सूरिरुवाच॥ आयंनेवात्रसंदेहः॥ सम्यगा यीणलक्षितं मार्यत्रसारिणी बुद्धिर्नवाद्यवरवाहृयां॥ तथाह्नि॥ डपन्नं
मध्यमाकृष्टाः सर्वीया निजडंगवः॥ विद्यांताकवलंत्रा विथकर्पावाक्तवंशिता॥ ततश्च॥ नरनिपिशिनिर्दिष्टंश्चा॥ प्रा॥ त्वदंककुटुंबकं
यदत्रविहृषाकार्यंतदिदानीं निबोधत॥ युक्कहूं वा लवरितं न कार्यमिति समागमः॥ मनीषिचरितयत्नः कर्त्तव्यः श्री॥ सुरवसिद्ध
ना॥ यतोऽत्र बद्धवोडीवाः प्रायामध्यमबुद्धयः॥ तत्र मध्यगतस्यानासंपद्यंतमनीषिणः॥ एतद्विज्ञायसो तस्याः सारीपिगक्षितामया॥ कार्यः
मदत्राराधनहृत्तमस्यमनीषिणः॥ वर्जनीयश्च यत्नेन पापमित्रैः समागमः॥ यतः स्पर्शनसंसर्गम्बालोनिधनं गतः॥ वर्जनस्तनसत्य
मनीषीसुपरिस्फुटं॥ लोकद्वयेरवरंतो प्राप्नुज्ञातात्यं॥ सामायस्माधलः॥ कल्याणमित्रैः कर्त्तव्या मैत्री सुसाक्षितविणा॥ इदासतत्रयविज्ञ
या सा दृस्तः सर्वसंपदां॥ दोषाय दुकसंसर्गः सुसंसर्गो गुणावहः॥ एतद्वयमत्रस्तमध्यबुद्धौ व निश्चितं॥ तथाहि बालः स्पर्शन संबंध
दोषाऽदुःखलादर्नं॥ युक्ताऽस्तु सततात्कादपपत्रमनीषिणा॥ नदिदंताविनिश्चित्य बुद्धिरंगांतरैः सदा॥ नकार्यदुर्जनैः संगः क
र्त्तव्यः सुजनैः सह॥ ततश्च॥ विज्ञाय कालं स्वयंसमागमान्निनवसंमना॥ पर्यन्तकालसंपाप्तविधायस कलं विधिं॥ ज्ञानध्याननतापा
वीर्यविक्रिनिर्दग्धकल्मषः॥ मनीषीनिर्वीर्तिक्षिप्रावासं ददपंजरं॥ यत्र मध्यमसद्वीर्यास्त्रवनद्धतकर्मकाः॥ गतामध्यमबुद्ध्याद्यादवलो

केशुसाधवः। बालं स्त्रुन्नयदा दिष्टं सदंतेनाधिवसितां तन्नाघेवाखिलं ज्ञातं नाघ्नधामनिलाछितं॥ इति कथानकं समाप्तं॥७॥ विदुरस्तु वाच
कुमार तदिदं मयाद्यः कथानकमाकर्णितमाकर्णयतश्चामले घिततद्दिनं। ततस्तु सुधम समीपमागतो। स्मि। मया लिखितं नंदसुंदर मनुश्रितं।
यातातिरमणीयकमिदं कथानकं बुद्धं। तथवाश्चाउमादाश्चर्यं तदरं ततः पापमित्रसंबंधो। यतस्तस्य बालस्य इति संपर्कादिहामुत्र च नितिवि
टाक्लिष्टं बनांगलग्निः रवपरंपारेवं संपन्ना। केवलं नाद्य क्लिश्यन्ति। विदुरेण चिंतितं। सुक्ष्मावदानेन कथानकेन तात्पर्यं पृष्टितं न विज्ञातिम
वचनार्थ कागतः इतश्च तत्रावसरमनोनाति दूरं वर्त्तिवैश्वानरः। श्रुतं तेन तन्नामकीर्तनं वचनं। चिंतितमानेन। आयवित्रपकोनं स्थिवईनध
स्याल्लाणि कृत्वा दितश्चाया। यमाननविदुरेण। तन्नसुंदरमिदं वर्त्तीत। वसुः रदन्तेषु विदुराज्ञापयि स्यग्यस्य मदीयस्य रूपमितिसागरं।
कः संपन्नो विश्वानरः। विदुरेणा लिखितं। कुमारमद्यमिदं। मच्छग वधारितं कुमारेण। अन्यच्च प्रकृति रसाशाय मःशालिनो। यथा यत्र अ
त्रथिक्तिं स्वनदृष्टं श्रुतं वा मर्दमात्मविषययाकर्येति। त तामयापीदं कथानकमनुश्रुत्य सुहृदाय चिंतितं। यद्भुतायदि कुमारथ
स्य कदाचिदपि पापमित्रसंबंधो न भवति। ततः सुंदरं। संपद्यते। मयालिखितं। तत् किमत्र चिंतनीयं। नाश्नवामना पिन विज्ञाति।
पापमित्रसंबंधः पीति। विदुरः शाहवयमश्चैतादवा। छद्मियामद्य। ततः स्थितो मदीयकर्णाछ्यामी विदुरः। शानैः शानैरलिखितं चा
त्तेनायतद्भुताकेवलमपि पि विश्वानरालोकवाईयाहु। भवत्कृतिरितिस्थुयते। तदयं मम प्रच्छावीकर्णीयः कुमारेणमाह्वादयमव्रीन
वह्वालस्यपापमित्रतयान्वतोऽनर्धपरंपराकारणमिति। निरीक्षितवत स्मिन्नवसारवैश्वानरः साकूतः। मनुश्रुतिश्रु रवामदीयवदनं। ल ८
क्षिताः दमाननसुखविकारतसेविदुरवचनेईयमानस्ततः कृतावैश्वानरेणमां प्रतिपूर्वसंकेतितासंज्ञा। लक्षितं मया कुरविन्नालि
धानं तद्धरकांनतस्वत्वनावान्मक्षाणनवहार्द्दं। तसाप। मखल्लमिता। क्षुद्रबिंदवो ज्ञातं यज्ञादीसंमिलंशरीरं। संपन्नं विषमदारुणा
नायनुकटितरंगमतिकरालं च ककुदरं। ततो नाद्यः प्रदीतसंकातत यावैश्वानरवटकवलावालिखृता मनामयापापकर्मणा। नाकलश
नस्यवसलतामनालाश्रुदितनापितमविगणय्य चिरपरिचयं परिग्रहण्याम् दलासंज्ञरीक्षयड्डनितांमर्द्धानि पुरवचनेस्सिरस्फातः। सोवि ८०

दुरः यद्भुतारदुरात्मन्निर्लज्ज वंमां बालककलंकलत्यसितश्वयसिंत्यमदा भ्रलोवोपेतंपरमाप्तकारकं मंतरंगभूतं मवैश्वानरं तथाविधदुष्टस्पष्टः
सानमंमत्यासाध्यदानस्यस्वरूपत्वरं विदुरस्यदनामयाकापालविदारिणीचपेटा। मुदीज्ञामदत्फलकं परदतुमारब्धा। ईशनतोलयातिरकथ
[illegible] यत्क्षिनं श्वाविदुरः। गतस्तातसमीपं कथितः समस्तो वृत्तांतः। ततो निश्चितं सुमनसितातेन। यथा न शाक्यमपवर्कपं चिदपि कुमा
रो विघ्याडपिनाम तस्माद्विश्वानरपापमित्राद्विति। तदवं स्थिते यः कृविश्चतामवावलंच्य सामिर्मोनिनेवस्राउंयुक्तं मितिस्थापितम्। ततनमि
न्नां तः इतश्च निः शापितं मया कलायज्ञणं। ततो गणितं च तस्मादिनं। आनीताऽहं कलाशालाया मातनान्म समीपं। प्रक्षितः कलाचार्यदत्ता
निमद्दादानानि। कारितोमहासवोपतिनं दिनोऽहं तातेनोचावितिः। शाघलाक्लिष्टा। विनीतामीमधुवगावा मकः। यथासुरवमाश्चामप्रशतिक्रवा
तनियुक्तः परिजनः। मसपञ्जतामिमनोमापतो गपका रणानि। स्थितोऽहं सुरकुमारो वल्लमानस्तत्र त्रिभुवनविलोकनीयाऽद्भुतरसा
इवसागरस्य मकल्लोलाकनमनानंदाश्च डादयइवप दोषस्य बकुरागविकारं लंधरः सुरचापकलाप इव जलधरसमयस्य मक
रध्वजायुधइवैष्वतः कुसुमप्रभवइव कल्पपादपस्य लिख्यडयमानरागरमणीयः सुखादियतुवकमलवनस्याविविधलासु विला
सायायुत्कलापइवशिखंडिनः प्राडुर्भूता मयोवनारं भ :। संपन्नमतिरमणीयं शरीरं। विशालीभूतं वक्षःस्थलं। परिपुरितम्रुकदंडद्वयं।
श्रगमन्नुतां मध्यदेशः। प्राप्तः प्रथिमानं नितंबभागः। प्रतापवद्घाकुञ्चारमरा अविशायमवाप्तलोचनान। प्रलंबता सुपगतं भुजगयुगलं।
यौवनसहाय्यनेवाधिष्ठितोऽहं मकरध्वजेन। इतश्च स्वनवानीसंधं वृजामिस्माद्दं राज कुलयकूणां पादवंदकः। ततोऽन्यदागतः प्र
नातकृतं नानस्यां बाद्दीनां पादपतनमासिनं दितास्मिश्वाविताद्दिन। स्थितस्तत्समीपं क्रियंतमपि कालं। समागतः स्वभवने। निविष्टो विदुर
यावदकांडएवाविलसिता राजकालेब्रद्धलः कलकलः। ततः किमतदिदचलक्षितन्निमित्तं तयाडज्ञातामसंभ्रमः। प्रस्थित मन्दिरलिकारवं याव
त्रुलिभागं नमालाक्षितामयाधवलानिधानः सबालाबलाधिकृतः। श्रागो मदंतिकां। प्रणतोऽहमानेन। आह च कुमारादेवः समादिशति
यद्भुतेना निर्गतमात्रस्यातप्रविश्राम समीपं द्रुतो भिवद्दितं च तेनाय यथा कृष्णावर्तपुराक्कनकचूडराजसूनुः कनकशेखरवारानामरा

ङकुमारो राजनन्दनः प्रमानात्विमानाद्व्यं समीपमागच्छतागच्छतमात्रवर्तिनिर्मलयशोनंदनकानने तिष्ठत्यतदा कश्चिद्देवः प्रमाणमिति ति
ताः हंसयुग्मागततया भ्रमणसन्नवंधतया महादेवकुमारत्यावश्वयक्षकुमनमहीशि कनककारावरकुमार इति। आसीत्तस्या पितृो राजहंसहंदाः
प्रख्यातगुणगणसमुज्वलितः अयं तदसितिपुरं कुमारणाप्रिणीपमागंतव्यमित्यहं प्रहितोयुष्मदाज्ञानायितत्रसंप्रेषितमहीतिकुमारस्तातय
दाज्ञाप्रयतिवातश्चतिकुवाणाः अञ्जलिबद्धं सपरिकाराभिलितसामंतवलप्रमाणमयाधवलः कथमपकनककारावरात् अस्माकं संपश्यितिप्रवालनाः
सिद्धितं यतोनंदायाः कनकचूडः सहोदर एषवर्तिते ततस्तमातुलसूनुसुरप्रपन्नातिति प्राप्तस्य समीपंकुलंकनककारावरणाततृप्यादपतत्
समालिंगितस्तातेनमयायं कृताविना प्रतिपत्तिः प्रवेशितोनगरमहानंदविमर्दनः अशिक्षितश्चततेनांचयाचकनकारावरायथाकुमारसुं
दरम...विर्तीयवलमीयवदनकमलदर्शनिमज्जनितो ऽ स्माकं मनोरथानामगाम्या महत्वाभिनंदः । तादृतदपि कुमारं गुणोद्रकामव
गर्डे तस्मात्तत्र कुमारेण तिष्ठता विकलो विषयः । तीअविनंदितं तातो द्वारवर्नी कनककारावरण समर्पितसानेनमदीयस
वनाद्यत्नविविनीकनां कारावर स्थमहार्धसादः। सि । नश्वाभोज्ञातायस्थमयायसहस्रवतावःसहजतत्रोविश्रंभः अन्यदारद
सिरद्भामया यद्दृतमयाकर्षितं किलजनकायमानादि मानाद्वन्यवामिहागमननमनुस्त्रीदुर्यारांजनवेनसवत्ताप्रमाना ... तिह
तिष्ठतमिद्धामिकनककारावरण शिक्षितमाकर्ण्य तातेन हृतसंजयजिनर्ज्यां तलालितः कञा वर्तितारतावदहमा संकुमारकः॥
अन्यदामित्रहंदनसुरः कलिपरायणः गतः समावहंनामकाननं नंदनाप्रमं॥ तत्रसाधवितादारारका शोककतलस्थितःदृष्टोमया
महाभागःप्रशांतास्तमुनिसत्तमः॥ क्षीरसागरगंभीरस्थाप्रणीयशिशिरः। दिवाकरमहातेजाःशुद्धस्फटिकनिर्मलः॥ ततःप्राहुर्भवदृ
क्तिरसंगत्वा तदंतिकंवृणाम्यचरणोत्तमप्राप्तिप्रमःशुद्धभूतले॥ वयस्या अपिमममार्गवर्तिन्यः प्रसनीष्वविनयविष्यामहद्याणीविनयानम्
म्रस्कांः॥ अपसंजमसध्यानःसमाधिदत्तनामकः। दत्ताशीर्मधुरेर्वाक्यैःसमस्तानुसममलावना॥ मदीयवाक्यश्रीतनमयाक्तंवकुहृदन
मानदंतकीवृत्रःप्रोक्तोधर्मस्त्वत्कंदर्शिनः॥ अथप्रकाश्यमुत्तेर्मनोमकलयागिरा॥ धर्ममारव्यत्सपंवोंमृजितंद आमम्मुनिः॥ तत्रा ८२

पिवधर्मोत्तनसाधधर्मोनिवेदितः। ततस्तदहमविसार्यपरिधर्मः प्रकाशितं॥ तत्र श्रुः॥ सश्रयुदयनिमन्त्रालाब्रतक्रोधमहाफलः॥ रामादि
...ग्रहिणांधर्मःकल्पद्रुमोपमः॥ प्रदीतः सवयस्त्रानगताऽयत्रमहासुनिःधर्मपालयतामःसावद्यदाउनरागतः॥ इतश्च॥ कृत्य
ज्ञातस्वदाक्षमपरायणः। श्रावकः सहसंमर्थेभिर्वाणाधर्मकाध्ययाः॥ अथासोवंदितोसतन्याभावाद्यानंमयासुनिः। पुष्पश्चदंतदं
तहकिंसारंजिनवामानाः॥ यतिरुवाच॥ अहिंसाप्रधानायगन्धरागादीनांविनिग्रहः। साधर्मिकानुरागश्च सारमतजिनागमे॥ मयाविं
तितं॥ सर्वविरतिपद्मपानांमादशांसुपरिस्फुटं॥ अहिंसाप्राणिनांतावद्धिध्रउमिदह्यःशक्ता॥ निःप्रकंपमनःसाध्येपनायागपिमादशां॥ वि
षयामिषप्रमत्तानांहरादुरतरंगतः॥ रागाद्विनियाद्दाध्यचतवाञ्चामपरायणैः॥ अप्रमादपरैःशक्यःकर्तुंपुंभिर्निमादशैः॥ साधर्मिकानुरागस्तु
यो लक्षंतनसाधितः॥ सकदाचित्रिविधीयतमादशैरपिअंत ॰ सितदत्रयतःकर्तव्यायथाशक्तिमयाधुना॥ यतःसारमेष प्रवचनतरणेक्षित
मिच्छता॥ एवंनिश्चित्यविनिनवंदित्वातंमुनीश्वरंप्रवर्द्द मानसंवेगसप्तात्पुहंपदमागतः॥ इतश्चकस्तातत्रमंडीवितादपिदुर्लभः॥
अर्हंतानश्च सर्वेत्रयप्रेक्षाकरणक्रमः॥ विनयेराज्ञी तिंचप्रथव व्रयितामयाः॥ तथापितातःप्रश्चत्रपार्थितानतयागिरा॥ तथा॥
करिष्येहंयथाशक्तिवामलेजिनधर्मिणां॥ तातेनकुर्वंता सुयमतुज्ञांदोदमदीय॥ इतश्च॥ मसांवंगानेचनाताविलश्चकोजिनशासने
ततःसामाभिकातत्रप्रार्थिनाकवितामता॥ अहमाराज्यंउत्तरावयप्रमायमंतवरीवितं॥ प्रासिप्रप्रमतःकर्तुंत्वंमांवहुमहीसि॥ ततो
हंहर्षप्रलंगिः पतिसातपादयोः॥ महाप्रसादइत्येवंक्रयाणःप्रीतमानसः॥ ततः प्रभृति सार्वविशानमक्कारधारकः॥ सोऽपनाषि
निजपादारावंधुकृद्यामायाहकृतः॥ नोजनाच्छादनैर्दिव्येरलंकारैश्चसरस्रकैः॥ धननरयथाकामंत्रतःसाधर्मिकाजनः॥ अन्यच्च॥ अर्हत्तो
यानमस्कारंधात्तगुणधनाहृजनः॥ मादशाघापणाप्रवीविहितात्कराहमया॥ साधवःपरमात्मानःसाध्यःपरमदेवताः॥ गुरवःश्रावकालो
कामम्मेतिख्यापितंमया॥ जिनेंद्रशासनेनक्रियःकश्चिकृतेजनः॥ आनंदकल्पश्चर्मीकसममहंवज्राःसुता॥ यत्रस्रात्रमहामर्येषमो
दृषदिताराज्याः॥ विरचितिमाजितेंद्राप्ततःसर्वत्रमहनाः॥ तथाजिनचधर्माणायामोनीदमतेस्थिताः॥ कृताविराधनासंपद्यसपर्याप्नाव

तामया॥ततोमदस्तुराणाणालोकाधर्मपरायणाः॥बहुवस्तत्रसंपन्नायथाराज्ञातथाप्रजाः॥ अथतंताहशंवीक्ष्यामात्यंकिंनयामान।अमात्योदुर्मुखो
नामपापःश्राद्धप्रमागतः॥तातारहसितानायसदुरात्मा।स्थितःकिलायुष्माकमदमिथ्यैवंप्रख्याप्यमानमसः॥इदंस्थापदयाहवानेवंराज्यमण
लना।अहंखलीकृताः सर्वेकुमारेणयाताजनाः॥नातिक्रामंतिमर्यादांलोकाक्षिकरलीरवः।तस्यकोप्यकलायायाः कुमनर्थंनकुर्वीत॥राज
दंडलयाद्वादवालोकानिरंकुशाः।उन्मार्गवर्त्तिनःसर्वेकिंरीतिविनिवर्त्तिता॥तदृंडोन्मार्गकार्येषुवर्त्तमानःसकेवलं।प्रतापहानराज्ञापि
लवंजनयत्यलं॥अन्यथाद्यधुनाशिलाकोडिनमतास्थितः।कः कुमारप्रसादाधीनाअत्यन्तमकर्षकः॥एवंश्राकरहीनजानजातयाश्रे
पविद्याविशिष्टकथ्याअयंराज्ञानःकिंवाराज्यंविनाश्याः॥तदिदंयत्कुमारेणादवप्रारंभलौकिकीराजनीतिःसमस्तीर्मबुध्यातततःसुंदरं॥सा
तःपादार्याद्यवंस्वयमवाश्रताव्या।कुमारोनवयंतत्र्यम सर्वंलाधितंकुमारः॥ततश्च॥तातातज्ञामवाप्यैवंदुर्मुखामामनाप्रतःकुमारनिह
शीनीतिर्यथालकिपालदा॥यतःकरापीतज्ञासारो मदमार्थप्रसूतलः।राज्ञादिनकराकारालोकश्चोपरिमिप्रति॥यस्था
कुतलाकथ्यवज्ञागःस्यान्मदीप्रतिः।तस्यस्याकीदृशंश डांकाराव्यायसदाज्ञया॥राजदंडनयालावाततोलाकानिरंकुशाः।सुष्ठु
चेष्टिनमार्गेणप्रवर्त्तीतयप्रेक्ष्यया॥तादवंस्थितौ॥आदितःकर दंडाख्यांयस्मान्नाश्वास्निस्प्रपतिः।तानेवपरमार्थेनसकृवोधर्मसंभवः॥कुमार
तदिदंज्ञात्वाराज्यधर्माद्यतिक्रमात्।नालीकधर्मविसद्धंयुक्तंकर्त्तुंनिवादशां॥ततश्चादुर्मुखकोपविह्वलीभूतवेतसा॥आकारसंवरं कृत्वाम
यातंप्रतिलापितं॥आर्यकुमारदंवत्कामवंमांप्रतियद्ददं।तत्वप्राद्विलाकश्च कुर्योसिमानप्रजनं॥येतमुख्य
णमाक्षात्माद्दवानामपिप्रजिताः।तेषांयाषचादानपिनिमसं बध्यतवः॥तयाहि॥यतोयेपारदा
र्याद्यःमर्मणाडुष्टावक्षितम।सतपवमहात्मानानिर्दिष्टाःसर्व तावराः॥तेषांजेनंखलाकानां
दंडःस्यात्कुत्रकाराणादंटबुद्धिनवानस्वयस्या।मोदंडमर्द नि॥कारापिरक्षणीयस्यलोक
प्रनतुबुध्यतातस्यापिनाविनाजिनायगणोरवरदितः॥अतःकिंकरतांम कामातृतक्षिसमुनुजाम॥

डाक्टर भाऊदाजी इत्याख्यस्मारक
DR. BHAU DAJI MEMORIAL

विश्वतेयुक्तमातथांसेवास्माभिर्विधीयात॥यथांनाथाज्ञमन्नाधोन्नगवांसंप्रकिंकरः।यःस्याद्राजासएवात्रराज्ञा।नाथासुकिंकराः॥एवंवा
नाबुद्धिराजनीतविलंघनं।किंमयाविहितंयमनेवानवंप्रकल्पाति॥किंवा॥अलीकधर्मविसद्धंमदीयंवदताश्रया।परिस्फुटीकृतंतनं
मेवाकमना॥एवंवदतिमायिलक्षितोदुर्मुखेणमदीयालिप्राय।चिंतितमानना।अयंदुर्ष्टगीननिर्नीत्याश्यातुरागः।अनिवर्त्ती
कश्चिन्नप्रसरःकुपितस्यायंमदीयवच्छसा।तदलमाननाधुनागाढतरसुदृडितना।प्रत्यणीकृतएषात्राधीनयाराज्ञा॥ततःस्वयमवस्थानि
मतमनुष्ठास्यामिसांप्रतंप्रतारनमनलामयामीतिसंचिंत्यालिहितमानना।साधुकुमारसाधु।सुंदरास्मसदुर्माभिर्यतिरोकामंयाक्षिन
नश्चिन्नपरीक्षणार्थमवक्षिदसपक्षोंतातत्रमुनिश्चितमधुनायद्दततावक्षीनंमनःस्थिरतयामरुशिखरमथधरयति।तान्निदंमदीयरक्ष
कुमारणाश्चधासंतावनीयंमयालिखितमार्थकिमत्रवक्त व्यं।अविषयोलवाहशांअन्याधामंतावनायाः।ततोनिर्गतामअमीपटदुर्मुखः
मयाचिंतितं।श्रावकूत्तिरपदुर्मुखःपापात्मायातन्नवि ज्ञायतेकिमयमाचरिष्यतीतियतोमदताकृतेनप्रथममानमंत्रितं।पश्चात्
तिद्ररयाकृतमाकारसंवरणमतो।निरूपयिष्यामस्ताव न्नतःप्रयुक्तामयाप्रणिधिरजाराजामा।प्रासादारक्षः।वगातसुकृतिविदितमिष्ट
समागतेनतेनमममीपं।निवेदितमाननायथास्थामिंस्तावदि तोनिर्गतोऽहंविनयनारायोदुर्मुखेणसंपन्नास्तस्पगारक्षकः।तातादुर्मुख
णारहसिममाज्ञयमममस्थानानाः प्रधानश्रावकानिदमलिखितं।यदुतारणचकनकाराखरकुमारोह्यलीकधर्मविदग्धदीताराज्यं
नाशयतिलयन्।ततोयुष्मस्याभितःप्रवृत्तियादपकिंचित्स्ययच्छतीयस्यराज्ञलागमकृत्तोलवतांकरस्तद्दूयमपिप्रच्छन्नामवसममसमर्पणीय
नवकुमारायनिवेदनीयमितारश्चानाभ्रिनवतांकीवितमिति॥श्रावकैरुक्तंयदाज्ञापयतिमहामात्यस्ततोनिर्गत्यमयालिखितंतेनदृअपिज्ञा
तामतदातन्नायअरःप्रादाजातंमायाकं।कृतःसकाशाद्द्वाराणाक्षांततएवदुर्मुखात्तमयालिखितं।ततःकिमाचरितं।तातेनायअरःप्रादान
किंचिकेवलंगाढनिमीलिकाततोमयाचिंतितं।यद्यप्रदुर्मुखःकवलपवतानस्थानलिप्तमिदमकरिष्यत्।तातोऽहमदर्शयिष्यमसमीदृशाप
स्याविनयस्यफलं।यदातुपरकृतमेवममतमप्रतिविधमितिश्चायाज्ञातनापीदंगाढनिमीलिकांकृर्वतालमितामवातदाकिमत्रकर्मः।यतो

दुःप्रतिकारो मातापितराविति विख्यातं भगवता। ततो न युक्तं तावत्तातं समक्षं विसृज्य कारणं नापीदमीदृशमिदानीं दुःखं ज्ञाप्यं। तस्मादितः प्रक्रमणमे
वाश्रयितुं श्रेयो। अथ कथं चिदेकया दिशा अभिगच्छन्ती दिनात्यये हं समागता ऽत्र विशालायां महाजनका प्रमाणतो विहितं इति। मया लिखितं कुमार
सुंदरमत्र भित्तौ तं स्वयमालिख्य तस्यावलिमालमालिनी प्रकरणगतं मानमन्यात्मकाशितसिक्तः स्नेहैकनिवासः तथापि। तात्कुरस्मा अदर्शनानुगमनात् तज्जसं
निधिः। निर्दयतिमिरं यावत् कुकर्म तेजसा मनोऽवं। यदा तुलं कथ्यात्युपतमानापि मादादयं। तथाप्यवसरमहाज्ञादोगताकालं प्रतीक्षितं। ततस्तु ग्राम
दृष्टानन कनककाशाखरः। तादवंपरस्य रद्वीश्यामगत्तद्दशा राजमार्गं। अवतरन्ति सम ज्ञ वक्षेति श्रुतो राज्ञायाः समागतो ऽवदत्। कः प्रणति पूर्वं क्रमलिखितमनेन
तायत्तद्गतकुमारोदवसमाज्ञाप्यति। तथापि भगवतीं तद्भक्ता कुमारावास्या मितिं। ततोऽयदाज्ञाप्यति तावत्प्रतिबोधयावं गता। यावदेतिरस्समव
ज्ञानता तात्स्थानादुत्थाय गलदश्रुनादादकच्छवादद्भाविततन। यमनयगलाश्रुयः प्रक्षालितकपोलः समागत्य सपरिकराः पतिताः कनककाशाख
रचरणयोस्ततः साकूतमायाकेतितभ्रूविनतांगकेस। शिष्याइति वदमास्मान्दृष्टीकृत्य समालिंगिताः कनककाशाखचरणे। मयाऽकं
कुमारकुमारकनककाशाखरः प्राहमदीयकन्यकमदा। तमाइति। ततः कनकवतिप्रभृतयः सप्रविष्टाः सार्वीप्रिनाना श्यामीतास्ततः कन
काशाखरं प्रयाद। कुमारपते मदीयकन्यकमदन्ना मेराख्या। तां यथायतः प्रभृति कुमारान्नाख्याय निर्गता तापदा ततः अरण्य गच्छाकनक
मृगः परिभ्रमन् सकलग्रामं दृष्ट्वा तेक्षापि कुमार इच्छा कलिसे सदमावज्ञाद तदवपिष्टइव परायत्तइव मम इव न किंचिचेतयते स्मादवीच
तमेकदा वृविशुमद्दामादा हृतवस्तिता मदर्शकृतं परिज्ञाननद्रयारपि भजनवंदनादि विलिराष्ट्रा सर्व तातेनापि कुपितगतोऽसीति वला
पितं व्रतेतो दृढीकृतो ततः परिजनस्यापि मस्तु द्वासितो महाकंदरवो मिलितं मंत्रिमंडलं। अतिदृक्षितमनेन दवनायमत्रोपाय स्ततो सर्व विधा
दं। अस्तु वद्धप्रयोगे क्रियतां यत्नतः कुमारान्वेषणं राज्ञा उमनत् वनं वदया तस्मात् तत्र उत्तरं प्रथितितं। वाकातिरकेण सत्मति दवःप्र
यानतो नाधुनाममापच्छाकंदं युक्ता। ततः प्राहयो निपत्य तेन राज्ञा निवदितं स कारणं नदीयमपक्रमणं ततो डीवति कुमार इति कु
द्राप्तअगम राज्ञा प्रत्यतनं। उग्र श्रुत्वा रः कुवनगतः कुमार इति यत्त उत्तरलिखितं। नाम किंविदाख्यातं कुमारेणापक्रमणकारणमिति व

उस्तया मयालक्षितं केवलमनतावहितकर्या मियक्षु तक्कयमुल्लपितं श्रुतं सभीपगतेन विश्रुतिविहलतादिनं दा कुमारस्य वस्त्रलः प्रच्छ
राकः कुमारयपरिश्रयादवावगतमिदं मया। इतो निर्गतस्य तत्र वपिचिन्निर्वाणं नाद्यावतिति ततः साधु युष्मत्र विज्ञानं साधितिवदतादापितं च तु।
तापिकं महाप्रदानं राज्ञा अयमस्थानं प्रतिकरक्षाद्दश्रवितिकृत्वा निर्वासितः सुविषयात्मागात्रा दुर्मुखः। प्रतिज्ञातं च यदवीत्यथाणी
यथायावत् कुमारवदनं साक्षान्नावलोकितं। तावन्नैवावाछ्यमाहारशरीरसंस्कारादिकं करणीयमिति। इतश्च तत्रैव दिने प्रविष्टो दूतस्सिनर
विक्षितावितत इति पत्रिकाभिवदितं कनककुंडाय। यथा देवअभिविशालानामनगरीतस्यां नंदनानाम राजा तस्य रत्नस्ता र्यप्रलावती पद्मावती
चाताया अयवा कुमं दृढक्षिताः विमलाननारत्नवतीच। इतश्च कनककुवारप्रतावत्याः साद्वादशायां प्रिवलाकारानाम राजा तस्य बंधुसुंदरीनाम
नार्यास्तस्यास्त्रविलाकरालिधनस्तनयः। तायाष्ट्रप्रज्ञाकरस्तावत्त्याः प्रर्वमिज्ञात्वयात्रवविलाकरविमलाननयोः परस्परमनुरक्तलाः। यदुताव
यायांश्चकस्य विद्वक्षितां ज्ञाय तातानंतरसंबंधिनस्तताय सादायविश्रित्सः पूर्वप्रतिपन्नासा विमलानना विलाकरस्य। अन्यदा गुणसंतार
गर्ननिर्नरंवंदिति कृपुत्रमाणांश्रुतं तया कनककाशावर कुमारनामकांतंतस्सदा कर्णमा विमलानना कुमारविबं लितानुरागातिरे
काभिज्ञापथपरित्यप्रवद्दारिणिकावैसदचरविद्यक्रीवर कृवाकिका नाकनिर्वासितेवादवांगनिका मानससरः समुत्कंवितेवकलहं
सिका। सत्व विरहितेव प्रयूतकरीश्याजदयत न यानवाद्ध्यतिवीणां नविलसति कंदुकलीलया। नविधत्ते पत्रच्छेद्यादिकं। नाच्छेत्यति चित्रादिक
ला। नकृतेशरीरस्थितिं न ददाति कस्यचिदुत्तरं। नलक्षयति रात्रिंदिनं। केवलं निःस्पंदमंदनिश्वलालोचनाप्रमयोगिनीव मिगलं वनं
किमपि ध्यायंती तिष्ठति। ततः परिक्लीष्टतः परिकरानजानीतनाद्दशाविकारस्यैतत्ता गतिवन्नेनत्रैनसदा संनिहितत या लक्षितो ऽसौ रत्न ×कारणं×
वत्याविकारहेतुर्यत ख्यितितमनया। अयं कनककुमारवरकुमारनामयद्दृष्टाद्दनंतरमिदमवस्थांतरमस्याः संपन्नमतो निश्चितामतन्नितेव प्रि
यतगिश्चामनस्थारितं। तदिदमत्र प्राप्तकालं निवदयामश्चेयं स्थितमवतानाशायापनेनात एवतस्याश्रियज गिनीवित्तविारस्यनियदंकारातीतिवि
चिंत्यनिवदितंतया सर्वं नंदनराजस्याचिंतितमाननादविवयं कनकश्चाविलाकराय। तथापि नास्मपाधुनाऽस्माद्दीवितमितिकृत्वा प्रेषयामि

ततो व कनकशाखरस्य सूर्यं वरामनो। यतो न दृष्टा कस्यायाम स्यो युक्तः कालविलंबः। पश्चाद वविलोकरं संलालयिष्यामः तत्राधीरा नवमुखं च
विषादं। गच्छ कशावानिकनकाशाखरायतिमध्ये रवयने रालय आदेवेन सक्ष्मदापरिज्ञानेन एस्याः पितान्त्र ख्रिमलानन्यारत्नवयापि विज्ञापिता द
दायथा ताडनाद्दमनयारक्षिताकृणमप्रिडी। विज्ञम सादाततो मयापियातथ्य मिच्छुस्त्वेडानीत सूर्यं कथलं न मम कनकाशारवाराजाशी यतः साएवं
नारीणां मदादवस्नेहत्रोत्कारणं। ततो मया नद्दिष्टश्यद्यद्यूकस्त्रिस्त्रार्यथा लाट्यामिति। इदवना लिखितं। वत्रेयान्न रावते। मदवसमारराजन
रवलुव मायु यामवान्वितमात्र विष्यति। ततो मद्धा ग्रमादइतिवदंती व दृत्तारत्नवती। ततो ऽनवरम प्रयाणकैः प्राप्ता ति विमला नना रत्नवात्या
स्य ह्या स्मिन्नगार स्त्रितो बहिरुद्याने उदितोऽद्य ममसर्वं विज्ञापयितुं इदं पाद मूलामतद्दाक स्मीद वः प्रमाणमिति। ततस्तु तवचनमाकर्ण्य
कनकध्वजराजा हर्षविषाद पूरितहृदयः कन्यावाम क   दानार्थं यापार्यसूरसेनं बलाधिक्ये तमस्मान्सुमतिवरांगा कसशिणः प्रथ
नमस्य नमान व्याहा। पश्चात्कापरमानंदकारणं मपीद   मस्माकं नंदनराज दुहिता गगमनं कुमारविरहानाल संपिः प्राकपः प्रति
नासाना तनच्छेत्रजीवं सूर्यं सुयस्याललिखितमतनप्रेक्षा   म्लकुमारो निवद्धयतपदानुप्रतीयमदीयाः वक्षांकण्यागमनं चापतद्दिन
यमवगम्य प्रादश्यत्येव कुमारं च द्दराजा। प्युत्सानंदिवर्द्धनकुमाराः पितृघ्नराजमतज्ञाप्य श्वत्सा तिरानत्या। यतः सारोवितो बारारत्नवत्याः
तातः स्मा लिरलिखितं। यदाज्ञापयति देवः स्वनस्य द्दासानापयामि नृ समागतावयमिति। तद्दिदं सर्वमस्माद्यामाते राख्यातं। तादेवं स्थिते य
द्यपि युष्मद्दिरदक्षानरक्तदयतयानदमस्मालिरलिखतं शक्यं। तथापि मदाग्रह्यात्कृत्सुमिच्छाकलयालिधीयतां यदुत मा कुरु तमस्तुना
कालविलंबं। गच्छ तमतिवरयाकुशावर्तीजनयतं द्रावपियुवांकनकध्वजराजापितानंदमिति। ततः शासनमाज्ञापितं। तातेन। स विश्ववर्त्य
कः ... द्वारवारण सहममाविया गइतिविंतयता मया कनकशाखरणावालिखितं। यदाज्ञापयति तातस्तत्प्राष्ठनिरीक्षणतात मतस्मिन्नवसर
एव स्त्री कारितं उद्यानाचिंतं ववरं गं बलं। नियुक्तः मदनमाः। कारिता प्राष्ठमां गलिककर्त्ताऽवसिता नाथे मिति। उद्दानां तरंगपरिजनमध्ये
मयासदा लिखुकरुणा विक्षा नरः। प्राप्णाद यापि प्रहृष्टानां कवलं प्रस्न क्रूपनया तथोदर्त्तं प्रयाणकां लंघितः। क्रियान पिमार्ग इतश्च नि वा

...पानं च सुलोकानां उत्पत्तिस्त्र भिरमर्थविनालानां द्वारस्थूतं नरकस्य कारणं दुःखसंतापस्य तक्कपल्लिप्रायम स्मिरोद्र विचित्रां नामनगरां। तथा हि॥ उक्त
...दयं च पीडनमाराणाः। यत्ता वाः सर्व संपदस्या पाराः संतापकारिणः। तल्लोकाम्न श्चाम्न स्यारोद्रविचित्रपुरं सदा॥ तस्मान्न दुष्टलोकानां नि
...च्याता। कलहः शीलविच्छेद प्रघाविरपरंपरा। पिशमाहत्सुनादीनां मारणानि रये क्रुताः। यत्राधन्येन पीवताला लोकं संलापनानि
गाः। तरोद्रचित्र सार्थप्रसंपद्यां तन संशयः। उत्पत्ति भूमि स्नेहेषां पवनं तनगीयते। यथा वनरकद्वारं तत्प्रधानं निगद्यते॥ यस्यान रकंयांति प्र
पापनरश्च रिताः। तत्र स्वयं मंता वत्र्यविज्ञानितपुराधमा॥ अतः प्रवदामा यस्ता न्नस्यानिर्मलिमानसः। गीतं नत्ररक द्वारं रोद्रचित्रपुरं जनैः॥ ये जी
वाः क्लिष्टकर्माणो वा स्थाश्चपर्यन्ता। तस्यं सततं नीत दुःखयश्च शरीरकाः॥ तथा पारपांडेननो दुःखसंपात कारिणः। अतात्र तनसंतापका
रणं नदुदाकृतं॥ किंवा त्र बहुनोक्तेन नास्ति प्रायण तादृशं   । रोद्रचित्रपुरं नाम सुवानपितुराधमं॥ तत्र रोद्रचित्रपुरसंग्रह परस्त्रीराणां पर
मबान्नुः शिशुपाला कानां विषमशीलः प्रदुक्त्याविलाणका   नीति मार्गस्य चवरप्रायाद्दु ष्टाशिसंधिनामराजा। तथा हि मानायकापादंकार
याच्छकामा दितस्कराः दुष्टाभिसंधि सार्थ पिनारंदंपर्युपासते   । आत्तांऽस्तरंगायोराणां तेषां प्राघणतत्पारः। सराजा गीयते लोके चौरसंग्रहा
परतः॥ सत्याशोवनपोडा न संयम प्रशमादयः। यथापापस   हाथा वाः शिशुपाला कायशाश्रिनः। दुष्टाभिसंधिः सार्थं तथा सन्मूलान रतः॥ श्रा
त्मा सापरमः शत्रुः शिशुपालमनिधीयातां॥ बडीलिवं घीकाटीलिघं मत्यन्तं यद्दर्शितं। लोकनतदृद्दत्यषत्तणमात्रेण दारुणः॥ तथा स्य तो
घणापायासुयलोकेविनाशतां। आता विषमशीलाऽसौ प्रकृत्याउत्तिपापात्॥ सर्वस्मिन्नीतयस्मावत्सर्वं तद्धगत्रयं दुष्टाभिसंधि नयाव
ज्ञासां विघटको नव नृ॥ प्रादुर्भाविपन स्त्रस्य कृधर्मः कथनीनयः। तमास्मोनीति मार्ग च्छाधीरेगीताविलापकः॥ तस्य दुष्टाभिसंधेर्नरेंद्रस्य
ख्यानसिद्धापर वेदनानां कुशलापापमार्गे चशलाचरटवंदस्यामुरक्षिताशानि ... इतिविश्रमनाकारानिःकरुणानाम मम्हादिवी। तथा हि॥
दुष्टाभिसंधिनातनमानाकारिःकदर्थनैः। चिरंकदर्थितं दीनं लोकमालाक्य सम्मिता॥ सानिः करुणतादेवी दुःखंगाढतरं ततः। कुनाय
त स्थानाविन्निनिनमापरावदनां॥ नित्राम्याटशिरस्थदना सिकाकर्णकर्त्तनं। वकर्त्तनं चर्वां गम्यु रवदि रस्यावत्कृहनं॥ येचान्ये डंड पीडायाः

प्रकारास्तेषु कौशलात्॥ सा निःकरुणता देवी पापमार्गविचक्षणा॥ ये ये भुवनसंतापकारिणो दुष्टचेष्टकाः॥ रौद्रचित्तपुरे लोकाः संति द्वादशाद
यः खलाः॥ तेभ्यो निर्वहतां सम्यक्सा लसत्सर्वनायकाः॥ अत्र चारुचंद्र सद्यो देवी सा शोभते वत्सला॥ दुष्टाभिसंधिराजेंद्रं नरेन्द्रार्दितं दिवानिशां मन्यते प
रमात्मानं सा दुष्टध्यानपरायणा॥ न सैव तिवता हृदयं संवादयति तद्बलं॥ अत एव क्वापि निजप्रत्यो सा देवी तेन गीयते॥ तस्याश्च निःकरुणा नाया महादेव्य
या श्रित्य हृदि हृदयंगमा दुहिता रौद्रचित्तपुरस्य वल्लभा तन्निवासिजनानां विनीता जननीजनकयोः रतिसीमा धृष्टरूपेणा मनोहरा कालकूटसंपुटघटितेव
हिंसा नाम दुहिता॥ तथा हि॥ यतः प्रवृत्तिमात्रेण जानाति कथ्यकारा जन्मंदिरा ततः आरब्धतत्प्र वैरं समस्तिवहीना॥ राजा दुष्टाभिसंधिर्नरेन्द्रः सा देवी च कुलक्रमा
गता॥ आता सिद्धिं दुःखात् जनकस्य सुकन्यका॥ दृष्ट्वा हि हृदये मार्ग सा धिया संपन्ना पापकर्मादयः॥ वधमानायकृता स्वत्प्रभाव विख्यातकीर्तयः॥ तत्र ग्रामानां
दंडनी सा हिंसा अखिला किल॥ स्थितापरापरा संगसंबंधिनी करालाकारा॥ दृष्ट्वा मानाजननी चैवमीतिय दृष्ट्या॥ सा तन्निवासिलोकस्य
तोला वल्लभा दुष्टाभिसंधिप्रतर्पणनं नातिवर्तते सा निःकरुणता दया वचनम प्रवर्तते॥ स्वरूपा न स्वराभित्यं तया हिंसा सु
पुत्रिका जननीजनकयोः सा विनीता इति गीयते॥ रूपा सा स्वरूपेण यथा लिखित मंडसा॥ तदिदानीं मया समुत्पद्यमानं निबं
धत्त्य अपि सा नाम ममा त्राणत्राणसकंपविधायिका॥ सा दीपाम व डं तूनां किं बहुना प्रविलासितानां॥ सा धर्मसुखवन शिशिरसमानरकं नयति दक्षिनः॥
सा संसारमहावर्तगर्तसंपातकारिका॥ सा मूलं सर्वपापानां सा धर्मध्वंसकारिणी॥ सा द्वेषाभिप्रवर्तनावाभां सा शाश्वत प्रविगर्हिता॥ किं वहु बहुना
क्तेन॥ सा वनसुता दृष्टी॥ लोके विदारुणाकारा सा हिंसा दृश्यतादृशी॥ इतश्चास्ति तामसचित्तं नाम नगरं तत्र महामोहनाया द्वष्टगाजंद्वाना
मनारेहः प्रतिवसति॥ इतश्च या श्रावागाख्याता तस्या वैश्वानरस्य जननी मम धात्री अविवेकिता नाम ब्राह्मणी सा तस्य दुष्टाभिसंधेर्नृपस्य जायते। सा
केनापि प्रयोजनेन तत्तामसचित्तं नगरं तदीयं गतासीत्। तस्य वैश्वानरस्य तत्र रौद्रचित्तपुरे समागता आसीत्॥ या हि शांततामसचित्तं नगरं
दुष्टाभिसंधिराजेंद्रो राज्ञा याद्दशी सा अविवेकिता यच तस्मात्तामसचित्तनगरात रौद्रचित्तपुरं प्रत्यागमनप्रयोजनं तत्सर्वे
मतेरत्र कथयिष्यामः॥ केवलं तदा यदीत मां कालं न तदा अनिकरस्य दुर्बोधमविज्ञातवान्॥ इदानीं भवानं महागमस्य भगवतः प्रसादा ८५

दिदं समस्तं मम प्रत्यक्षीभूतं तत्ततः कथयामि॥ ततः सा अविवेकिता तत्र रौद्रचित्तपुरे स्थिता किंयंतमपि कालं जाता दुष्टाभिसंधिना सह प्रीति
श्चयः॥ यता द्वष्टगाजं द्वप्रतिवद्ध एव। सो दुष्टाभिसंधिरचनारं दृष्टो। विवेकितायाः किं करवाणी तत्तस्ततः सा अविवेकिता मां मनुजगण
१५. मवगच्छामामा परिम्लद्वगा वानागच्छत तत्तो रौद्रचित्तपुराक्षिते सन्निहिता जाता स्याम मंडकन्मादिना विश्वानर द्वितीय गतः कु
मणाका वेमत्स्या तास्वस वैद्याक्षी यः प्रजनकर्यः तत्रसख्या वैश्वानरस्य तत्र समायमया सह गच्छतः प्रयत्नेन दृष्टा अद्धिः यदुत नंद
या धर्मानंदिवर्द्धनकुमारं रौद्रचित्तपुरे दापया आस्मे दुष्टाभिसंधिना तां हिंसा कन्यकां॥ ततस्तया परिणीतया मामपि प्रसवद्धया जनेसुगाढ
तरं निरीक्षिता या रात्रि विश्रुता तानि विविधं सातानेन मल लिखिता स्त्रंतत्र गमनाधीमयोः कं कनका रावरादयायि गच्छे तो विश्वानरः प्राह कुमार
नामी यांतत्र गमनप्रसाराः यतोऽतरंगं नाद्यो रौद्रचित्तं नगरं सा ताविनापरिजनेन मम सहायेन कुमारस्तत्र गंतुमर्हति। ततस्तदाकर्ण्य द
मलंघनीयतया तद्वचनस्य युक्ततया तत्र सन्दत्तावस्था ज्ञानप्रदत्त तया विज्ञ स्थानाकलयत स्याप रम भाव तु ना म पयालिला ह्यात्मदि
ताक्षिसमहष्टा श्रागामिनी मनर्धपरंपरां गता विश्वानरेण महारौद्रचित्तपुराद्दुष्टाभिसंधिः दापिता वैश्वानरेण मह्यंप्रातनहिंसा
परिणीता कामणा कुमसंस्थितकरणीयं ततः प्रहितो दुष्टाभिसंधिना सहितो हिंसा वैश्वानरायां मिलितो हं कनकशेखरादिवल्गेनगच्छ तं मा
ये पारब्धः सहार्पणा वैश्वानरेण सह जल्पः। यदुत कुमार कृतकृत्योऽसि इदानीं मयास्यां कृतं सम्यक्प्रायाः परिणीता कुमारेण हिंसा। किं च
लामता वदघुना हं प्राथीय यापि कुमार इत्येतत्समय रक्षाल वतिमया लिखितं कः पुनः रवं न वने रत्याउपायान्व श्रुति। वैश्वानरः प्राह मा
परार्धं निरपराधं वा प्राणिनं मारयता कुमारेण ममनागपि धनाद्यितं यन्न येम त्याः सवतुरक्तीन तनो पायः। मयालिखितं किमनया अत्र महारक्त्या
नविश्रुति। विश्वानरः प्राह कुमार मदापि महाप्रलावद्यं यतो मयावि श्रुतः सकाशात् निजडास्रि तया पारधींके वलं त्रासमात्रं डनयच्च नयापरहिस
या चां समह रक्त्या लिंगितस्मानि महा प्रसाव तयादर्शित माहादवडी वितम पिनाशयति तस्मात् दृष्टि स्वीकर्त्तव्यं कुमारेण॥ मया लिखितमवं
करोमि। विश्वानरप्रणाको मया प्रसादइति ततो मार्य गच्छत हं शास्ति कुरम शकराबरसारंगादीनामाटव्यप्राणिनां यातसदृशाणि मारया

स्मा। ततः प्रज्ञाद्धिंसा संपन्ना मय्यत्र कृत्वा। ततः कंपं तमद्रशनिनदीवाः प्रपुंवंति प्राणानविक्षिपन्। ततः संजातो मार्गे स्थानरक्षित
द्धिंसा प्रत्नावेत्रत्रयः। आज्ञा स्वयं कनकचूडविद्यया छायामीतत्रा श्रिविषमकूटानाम पर्वतः। तस्मिंश्च कनकचूडमंडलोपद्रवकारिणां ऽवरी
घनामानश्चरटाः अतिव संति। तत्र कदर्थिताः पूर्वं वृक्षज्ञः कनकचूडेन। ततः कनकप्रभारवरमा गर्जतमथ गच्छन् निरुद्ध स्त्रेमा ग्रंहः। अत्रास्मन्नीकृत
समस्तवृंदे। ततः कलकलं कुर्वतः समुच्छिताश्चरटाः। समालग्नमायोधनं। ततश्च। निपतितशरजालतिन्नपकंतसज्जलालो गानि गच्छद्भाजच्छमुक्ताफल
स्नाम संपूरिता गगनावली वा दशं कृण्णा तु। तथा विदलित नलटमस्तका संख्या डीवहुंदाख्यकारणारक्तो घनीरणादंडास्फम क्षत्रपं घातदंसमत्तत्राडा
गगनमंडाल। तत्राबिभेद्वायुद्धमस्माकमिति। ततः समुद्दीपितया रस्वरट्वर्गश्च संडानाः पलितयश्चायाः कनकाभस्वरात्यः। अत्रांतारप्रवरसेनानिधाना
नवरटनायकेन समापितमायोधनमिति। ततः संजितोऽहं वा॥ श्वानारणा नष्टिंतंमयातक्रूरविद्यानिधानं वटकं। ततः प्रहारा मंऽतस्तापः। क्षतः सं
डातामस्रकुटितरंगलंपारालनाटपट्टः। ममापितं स्नेहवि डुनिकारणा गाढं। स वप्रवरसेनाऽयं तत्क्रशालो धन्नादीहानि हूंदसाद्द सःक्र
रवाल। अतिनिशितः सर्वास्त्रप्रयोगसुगादिकुरा विद्या वा। लना प्रबलवीर्योदिवसानुग्रहणान्तथापि संनिहितप्राणाद्द यमाद्दा स्मान्मेनल
गंतिस्मतदीयशालीसुरवाः। न प्रतवंतिस्मतदीयशस्त्राणि। न व्हंतिस्मतदीयविद्याः। अकिंचित्करीभूतादेवताम मम तावत स्मिंविस्फुरितिमदादि
यमित्रवटकस्याप्रत्ना वातिज्ञायाय दष्टातडमाममसांरिप्त श्वीशुमपिअवयितुं नपारयति। ततो मया तथा विक्षायानरवटक प्रत्नावा। पाथिवितेन सप्रवर
सेनश्वरटनायको विछिन्नकार्मुकः। प्रतिहता शाखाच्छास्त्रः सन् गृहीतक्रमकूर्वं ज्ञाम्रकरवालः स्पंदनादवतीर्य स्थितो भूतले। अवस्थितो मदलिसुर्वं
अतांतारविलोकितोऽहं पार्श्ववर्तिन्या। हिंसया। ज्ञाता गाढतरं रोदपरिणामा। सुक्तेमयाकर्णाकृष्य निशितो ऽर्द्धचंद्रः। छिन्नं तेन तस्यागच्छतोम
स्तकं। समज्ञसितोऽस्मद्बलकलकलः। निपातितामाममोपरिदेवैः कुसुमवृष्टिः। न सुरभिगंधोदकं समाहताई दुंदुभयः। समुद्घोषितो जय जय शब्दः।
ततो हतनायकाच्छिष्टाश्चरटबलं प्रवलं बितं वहवाणां। गतं मशरणं प्रतिपन्नं मया। निवृत्तमायोधनं। संजातः संघः। प्रतिपन्नः सर्वत्र रटैर्ममदु
यलावः। मया चिंतितमहो हिंसाया माहात्म्यप्रकर्षः। यदनया विलोकितस्य सामे तावानुत्ततिविलासः संपन्न इति स्मयानिनास्मपि कनकप्रभारवरा ८६

दिवसैः। दृष्टं प्रयाणकैः संप्राप्ता वयं कुशावर्तपुरासमानं दितः कनकप्रभारवरकुमारागमनेन कनकचूडराजः। प्रज्ञामद्दशोभिना। ततो विधापितसेनमहो
त्सवः। प्रशस्तः प्राणयिवर्गः। ततो गणितं विमलाननारत्नवत्या विवाहदिनं। समागतं प्रथाणिग्रहणं कृतमस्तु वितकरणीयं। ततो दीयमाने महादाने विधीयमा
ने डिंडिम जनसंमानैः प्रयुज्यमानैर्विज विप्रकुलाचारैः संपाद्यमानैरच्छादिसज्ञानापचारैर्गानवादनयानखादनविमर्दैर्निर्वर्तीभूतसमास्माकु
शावर्त्तपुरपरिणीता कनकप्रभारवरेण विमलानना मया रत्नवतीति। ततो विहिते चिंतकर्त्तव्यं प्रनिर्वाह्नविवाह महानंदगतदिनत्रयेऽहं पूर्वं
तया कुशावर्त्तन्याति रमणीयतया तस्यादश्यानां कुतूहलपरतयायो वनस्यमस्तपन्नतयाऽस्मासु विश्रंतलावद्धग्रहीवास्मद्दत्तज्ञां नगरावलोक
नया निर्गतः श्रमणिकया सपरिकार विमलाननारत्नवत्यौ। ततोऽनेकाश्चर्यदर्शनानानंदपूरितज्ञं दायसंपन्ना निर्गतः नामाद्यानं। प्रहात्र
कीडितुं वयं च कनकचूडराजास्थानतदा तिष्ठामः। यावदकांडएव श्रुतः कोलाहलः। एकं तंदाम प्रटीलिः। क्षिमतद्दितिसमसंभ्रांतस्तिनमा
स्थानं। ज्ञातविमलाननारत्नवत्याक्रंदितप्राडुरितः प्रवादः। ततः संनद्ध मम बलं लग्नं तदनुमार्गेण। ततो मार्गे खिन्नतया परसेन्यं
स्मात्स्मादतया मदनीकृत्य श्लोकत्तलागत्य वस्म वक्षज्ञ। परवस्तरमात्पताकिच्या सिर्विलाकरनामकां बंदितिस्तवश्रमाणं।
ततः मार्वे रवचिंतितम स्मात्तिः। अयमपि कनकपुरनिवासी प्रनाकरबंधुस्कंदयोस्तनया विलाकाराय स्मप्रलावस्या दत्ता विमलानना पूर्वमा
सीदितिनिवदितं इतेना। ततश्च प्राप्य स्मान्परिभूयहरत्यात वस्मिंश्चात्मतिजावयानाम निद्दिष्टो विज्ञानारणसंज्ञा। तातात तंमयाक्रूरविद्यानिधा
नं वटकं। संज्ञाता नास्य रापरिणामः। ततो मयाभिहितं। आरात्प्रकृपाधमविलाकर प्रद्रारहरणतरूरक्रियामिस्र काधास वस्तुकामास नदाति
तदाकर्ण्य गंगाप्रवाहश्च अविच्छिलिः। श्रातोस्तरवेवर्लितं परबलमाविष्टतास्त्र शिद्धायकांस्वयप्रवनायकाः। ततो मया कनकचूडराज कनक
प्रभाख्वारणापरित्तिनिरपि। त्याहुकामिर्घ्या संत्सरंवहन्ताम्भा। इतश्चाया ऽस्मोकद्यागमनस्य वनाघ्रंकिन कनकचूडराजसमीपसमागतः पूर्वमासीन्नं
दनराजदूतः। स नत्रावसारम स्मकाभावं ज्ञाता। ततोऽभिहितोऽस्मामया। अयविकटाढानीपत्रोंकितमाः स्वचोप्रतप्रयोभिनायकाः। विकटः प्राह। दे
व सुसुकानामिरिय पद्धाम पार्श्विनीकस्यसंस्थवालवतः। पृथु कलिंगाधिपतिः समरसेनोनाम राजा। पतद्बलानिवेदितारवंभिदमानतविला

कारणं।यतो महाबलनया विलाकरपिंडः प्रलाकरस्यायंस्वामिन्नतोवर्त्तते।यःपुनरत्रमध्यमसोऽयंवर्त्तते।जितशत्रुःकनकखुडनरपतेरयंवि
लाकरस्येवमाउलाख्यातिष्ठति।ईमानामशक्ता।यस्तुषलोदक्षिणलागवर्त्तिनिबालनायको।जितशत्रुःकनककाशखरस्यासाऽयंविलाकरश्चाया
वादयंकथयतिविकटः।तावत्रमालनमांयाधनंनिबद्धीहर्शं।।शरकालतिरस्कृतहृष्टपधंपधार।धसमाकलनीबनटं।नटकोटिविपाटितअं
ततटंनटविभ्रमदर्शिशारीरचितं।।रचितप्रचितोकसुहासिदर्शतटनागनरीकृततार्द्रबंधरवशशितधरदिव्यवंतृराद्धतिनिवारण।खिन्न
प्राउपतिमदाहुरावेरिगणं।गण।सिहनतश्वरघघुडयं।डयलंपटायाध्वज्ञातिश्चहुलं।चहुलाश्वसहस्रविमर्दकरं।करफुशारोघहिंदी
सरघं।रघसंग।विवार्दिताबालबलं।बलशालिनटरितसिंहनदं।नदलीघण्टरक्तनदीवरचं।।ततश्चहत्रोउत्तमहारणादतःपोरःकृतनीघण
नादेःसमरनरः।नयसमस्महास्तं।सशुञ्जसितःपरबलेकलक लः।केवलंनवलितावश्यपदमप्रियराहुसुखंत्राय्यपितायकाःसमुत्करदयानिक
टनरीभूताःपरा।अत्रांतरेउनंसंजितायद्वविश्चानरण। तक्षितंमयाक्रूरविज्ञालिधर्मवटकं।जातामलासुरतरःपरिणामः।ततःमा
द्रूपमाक्षतोमयासमरसेनो।बलितोयसोममापरिसंवा। नस्तुवंधीकवलंसंनिदितनयाउणदयश्चनपलवंतिस्मतानिमशास्त्राणि।
ततोधिलाक्तितोऽहंहिंसया।ज्ञातामहाकरुणतारासावः।तत :प्रक्षितामयापरविद्यारणायउराशकिं।।विदारितःसमरसेनोगतःपंचत्वं।तत्संत
द्वलं।चलितोऽहंकुमालिस्वरं।सबालग्नप्रवायाकुंसहकनकखुडेन।ततोमयालिखितो।परक्रिमत्रसवनिदंतद्योत्।।ततप्यासोलिवनखल्वगामा
युक्त्सरिणोरबकूपमाया।धनं।तनयमाराद्रागछति।ततोवलितोममालिखरवं।कुमनरंदः।निरीक्षितोऽहंक्षिंमया।ततोडुराद्दर्शनिपातितम
ईशं।क्षणमयातस्यात्रमांगं।नयंनदीयासिद्धां।विक्षितोमयिसिद्धविद्याधरादिलिवीयहजयशाद्वः।इतश्चकनककाशखारणाप्रसहापतितोयाद्धं
विलाकरः।शरवर्षीहदानंनरंसनंकानिनिनकनककाशरवरस्याप्रविश्यायपन्नगादीवस्याणिनिवारितानिचाकृणास्तुगाकडादिभिःप्रतिशस्त्रैः
कनककाशखारणा।ततोऽसिलतासहायःसमवतीर्णःखंदनाद्विलाकरः।कीदृशंरघसश्राम्रमिलन्नसहयुद्धमिति।मत्ताकनककाशखारापिखि
ताभूतालातसादर्शितानेकरणविज्ञासमलिचोलितमर्मप्रहारंप्रतिप्रहारंनामासंज्ञाताडायारपिहक्ती।विलीकरवालयुद्धं।ततःसमाक्ष

८७

स्कंधादशायातितःकनककाशखारणाविलाकाराहृतालागलोस्कंधीसमुल्लसितःकनककाशखरबलेहर्षकिलकलः।ततोनिवार्यतंवाद्युदानस
लिलाम्फुणाद्विसिराज्ञासिताविलाकरःकनककाशखारणा।अपिक्षितभ्रसाधु।लानरंडूतनयसाधनघातकालवतोउरूपकारः।नांगीकृता
दीननावः।समुहालितापूर्वंपुरूपस्थितिः।लरवितमाम्नीयंशउधरनामकां।तदुर्ज्ञायपुनायाङिमदीनिराज्ञसूनुः।ततोऽहाअक्षमदानुना
वता।अहोगंभीरता।अहोउपकारिता।अहोवचनातिरेकः।इतिचिंतयताविलाकारणालिदितं।आयलिमिदानींयुष्मानिर्द्धिता
नवतानाक्ववलंस्वफ़ना।किंतहिंयरितेनापितत:परमबंधुस्वयंनिवचितोविलाकरःस्वकीयस्यंदना।कनककाशखारणासमाक्रादितामप
धुरवचानेःउपसंकृतमायाधनंगतंपदातिलावंसर्दमपिसर्वंकनककाशरवरस्यादृष्टस्तयातितरकंपकंपमानगात्रयष्टीविमलानतारनव।
यो।समानंदितापशालवाक्येः।स्थापितेनिजरते।दृश्यं दनयाः।कनककुडराज्ञा।ततोलब्धजयजयनया।दृष्टपविशितमविस्यंक
आवर्ज्जपारशाकुसुमारक्षः।कुपं।।पुरतःकुंजराहृढो राजादविद्धसंनिलः।ददद्दानंयथाकामंप्रविष्टोनिजमंदिर।।ततःप्रसिद्ध
नाशपालाकलावनवीक्षितः।पुरंप्रविष्टस्तोगादहो नःकनककाशखरः।।ततोरत्नवतीपुत्रः।स्पंदनस्थःशानिः।२।याक्षिताभितत्रा
दंनिजावासकसंमुखं।तावदानतसमुल्लापाःप्रहन्न :पुरयोविततां।जयाश्रियापरीतांगमपिसम्रुद्धावतंसां।जगजयवतिमत्तो
पियनामोविनिपातितः।।झमःसमरसेनसमाऽयंनंदिवर्द्धनः।अद्यापियमहावीर्यमहादानमहायशाः।अस्यापनंनमस्योऽयंदाता
नंदिवर्द्धनः।।इयंरत्नवतीधन्यायास्यजायमिदात्मजः।अस्यावयमपिदृश्यायामांदृष्टिपथंगतः।।अथवासर्वमेतन्मंमहाधन्यातमंपुरं।अचिंत्या
माहमाद्यनयदाननविस्फुरितं।।तत्रमासाहसीवीरःछ्रुतोममानसे।महामाहात्मसुतयत्नोविनाकोऽयंमामदृश्यः।।ममायमीदृशालोकप्र
चादाऽऽत्तनदुर्ल्लभः।यःसंज्ञातोमहानंदादिउकृत्रिमकारकः।तस्याध्युकारणंतावदृष्टयस्याहितकारकः।पश्चिश्चानाराज्ञ्यवतान्नसंदृश्यगोचरः।।
नथापिप्रियस्याद्वनंममदेवंतदिंमया।मर्येसंपादितंमद्योकृतमालोकनेययाः।अहोइप्रसादोहिंमाया।अहोमध्यस्थरक्तता।अहोकल्याणकारिता
हेमर्यणाद्यता।।याहृशीवालिमासृवंविरमित्रणामविद्या।पथावेश्वानराणांवैसाहाय्यवनसंयायः।।तस्याग्रदीनसंक्रनेऽत्रोनस्यात्रकारणं।

सामयुगोदयोनामवयस्थः परमार्थतः॥ केवलं तदा नलकृयासौ वम नंदपाद्वतात्मकः॥ यथा ताएण दयाज्ञा तं मामदं सर्वमंडला॥ ततश्च॥ एवं
विधविकल्पेनाहं विद्यानरहंसायाः अद्यं तमत्र रक्का तानजानामिस्म किंचन॥ इतश्चहं हमायीणमामकीनरथ सदा॥ वाणो राजकुलादागं
कृतालाकलम कृतिः॥ अथ मिश्र जनाथ शुद्ध क्षितात्र्य वर्मणाः॥ प्रियाकनककुडस्य देवीमलयमंजरी॥ तस्या अत्र वनालाग सर्वसौंदर्यमि
क्षिरं अमिमनाथर्मकृपाकन्याकनकमंजरी॥ साच्छंदनसुंगच्छेतं वाताय तन संस्थिता॥ मो हं दृष्टा पंचबाण श्रुतराग पर मागता॥ कुतूहलवशा
त्वीकृमाणेन सर्वतः॥ गवाक्षकुलीलया दृष्टिर्मयातत्र निपातिता॥ ततः कनककमंडलीलालालाचनमीलिता॥ रूपं साभामिका दृष्टिस्खलिता
स्मनकीलिता॥ सा चितां मामिकां दृष्टिं चिवंतीस्मितेक्षणा॥ अदाकंपन तरामां चिरहिकामाकृतंस्थिता॥ ममतस्था अमानं तं दृष्टिमं याग दीप
चितं मदीयसारचित्तं वेतनलिख्यमलकृयता॥ ततश्चिं तितं ततलिना अस्य रतिमकरकेतनयारिवाविसंदरापमानयारत्राग
विनाषः॥ केवलं मसाज्ञम मम हा समत्रम निमिषा कृत यानिरीक्ष्यमाणाछेनांदीनसत्र तयालाघवमस्य संपद्यतो रतवयाधक
दासिदीर्घासंपद्यता ततो नामयतु कुसुमे हि उ मि वि तः काकलीकृत्वा वाक्षितस्मन्तलिना शंदनः॥ ताताहंला वणा मृतपंक्तम
साभि वकापालवुलककंटकलया भिवमदनशरता॥ लाकाकी लितामिवतदीयसोला वयण सूत्रा मिवकनकमंजरीवदनक्म
लावलोकनाकर्षचितदृष्टिमाकृष्य तस्यामवनि क्षिप्रजदयः शाप्रः कामेण निजमंदिरानिराश्रयश्रमनस्को विधायदिवसा चिंतं कन्यमा
रुहादहं मुपरितनभूमिकायां ततः प्रस्थाप्य मम संपरिजनामकाकी निपम्मः आत्याय्यां तत्थां वा पवापरः कनकमंजरी मायारे चितर्कल्लो
लविधुरितचेतो विविनिर्ज्ञानामि स्माहं॥ यदुत किमागतास्मि किंगतास्मि किं तत्रैवस्थितास्मि किंभमास्मि किंपरिजनवृतास्मि किंसुप्तास्मि
किंजागर्मि किंरा दिमि किंवानरादिमि किं दुःखमिदं किंवा सुखमिदं किमुकंवकाऽयं किंवाव्याधिरयं किमुत्सवोयं किंवाव्यसनमिदं किंदिन
मिदं रात्रिरजनीयं किंवा जीवामीति क्षचिदीर्घं बद्रूचेतसा वनं चिंतयामि क्षचिद्रक्ताछ्गामि किंकरोमि किंशृणोमि किंपश्यामि किमालपा
मि कस्य कथयामि काऽस्या मे दुःखावतीकारा नविशृतीतीनां चंचपर्यकुलचेतसा निषिद्धा जापपरिजनस्यापरापरचापाछीण शरीरं प्रय

वर्त्तयतो मदानार का अवतीर्य दुःखनालक्ष्म निद्रा थो वल्लं चिंता सारजनी मम कृतो सुमालीग तस्यैव निद्रा तोमः द्दिपदरः॥ अत्रांतरे समाग
नाम्न तलिः॥ अतिवत्सततया मननिवारितः कृत्वापि प्रासादे मम समीपं कृत्तमानन पादपमनं निपात्या अतलो विरचितकरस्य कालनवा लिखि
तमानन॥ दयनीवजनस्खलनेन वाप्लनक्षं शिप्ते वं विज्ञप्यामि॥ ततो वार्त्ताक साधु मदीसिद वः मया लिखितं न दृष्टे नलविशुद्धं वदा किमि
यथा कृत्वीवा नया तत लिना लिखितं यद्य वं ततो मया दर्शपरिजना दाकर्णितं यथा ॥ यथा दिवतीयीद वोनजायत किमत्र कारणं॥ सा द्दीग हव
निविद्वात्वा परिजनः सचिंतः वायनी यविचत्स्मान स्विसुति इतश्च छंदनानां तत्र विकार यतो मलं धिताती तदिनवायः॥ ततरात्रौ समदत्त
ज्ञामचिंता यद्वत किं पुनर्दर्शनस्याद्वग कारणं नविद्यते॥ ततस्सदलसस्य तत्रंताविधुरस्य जायत एवा मविशामारजनी॥ ततो यावद्दृद्ध
यक्षिालब्धा गच्छामि ता वदहं मन्नं मं शायाज्ञ नां तर मा प्रति तं त्वमा मित्रा धृयतीव लंमहमागत कृयतो निवेदयत् दिवसः प्रमादन शारीरु
बालवात्र मात्रा यन्न जीविताय किं कराप सदाया स्मिजा नाय दस्यच्यतिक रस्य कारण मिति कथया पुः पतितो मत्वरणायास्तत लिः
ततो मया चिंतितं अहो अयमपि नत्किंपु कथः॥ अहो वचनाकोशलं॥ पुष्पातएवा स्मेसज्ञावः कथयितुं तथापि वामजील्लस्यामः
दन विकारस्य मयालिखितं नदातत लन जानकिमत्र कारणं॥ केवलं यतः प्रभृति दृष्टमार्यमतिकृपस्य समातीत मूर्खया बरो राजकुलाद्यार्मिध
रितस्म त्रकियं तमपिच कृणं नदारा भवीणामविलीयं तं गानि॥ वर्द्धितः स्माप्यः कुलती वस्तु वर्नानस्य रवायं तज्ञानात्त्वाप॥ आ विर्ज वति रण
कः॥ मम कृतालीकचिंता स्वच्छमिवहृदयं ततो हमपि दुःखस्यालब्ध परित्राणापायः खल्व वंस्थितः॥ ततः सच्चापीरा तत लिना लिखितं द्वय
स्यैवं ततो विज्ञातं मया मदुःखस्य निदानमो पधंचान विषादः कर्त्तव्यो॥ देवेनामयालिखितं कथं न तलिः प्राह समाकर्णयतु निदानं तावदस्या
दुःखस्य रहादीपः मयाऽन्यो कर्णसंबंधी ततलिः प्राह न जानकिमा सोलक्षितानवाद वेनामया पुन र्द्द्दृष्टी बलं ति रूपिता तत्र राजकुल प
र्यन्तवर्त्तिनि प्रासादे वातायनवर्त्तिमाना कापि दृष्टा कारिका देवमद्दीति स्वीनतनक्षण युगलनमानिनिवेशमंगप्रत्यंगतोपि रूपयंती तन्निश्चित
मतत्र स्या पर संबंधी स्त्रकादौपायः यतो देवानिविषिमाधिपमजीलानां स्त्रीजनवति॥ ततो मया चिंतितं वच्चः स्वस्नेपात तलिर्विबुद्धानेनम

दीयत्नात्वा। विलोकितामाचिरमाननातः उल्लवानयं। यतश्च वदत्यय यथालग्नं मयां वा स्मृतु: खष्यालेखंसं मितितत: संपादयिष्यति नूनं तां मदन
दुरहरणामूलिकां कञ्चकामप्यामतस्मात्स्याणानाथो ममायं वर्त्तते इति विचिंत्य स ॥७॥ मारा पितो बलात्पत्युं कातवलिः अलिखित अ साधु लाः मा
धुसुधुविज्ञातं तं नवनामदीयाराणानिवाना इदानीमेवधमस्याप्रतिवेदयत्र तदा। ततलिना लिखितां दावदमत्र च हृदादीपालषंडं। यहुतनिवण
वद्वनारीभिः कार्यतां मस्य गनुवणावतारणकं। विधीयतां मं रूक्कालेख माडंनं। लक्ष्यतां स्कान्निबध्यतां कंठकानि। अनुशीघ्यतां स्तिक
मोणि। अचद्मा। शाकिंचपि विलिखप्यरुद्दरितानइमवतीतिरू ज्ञागज्ञानिष्ठुरवयुलेगाढं निर्लक्ष्यतां सादारिका। यदुतादवामलावनेनिरीक्षितस्तु
या विषमदृष्ट्यादवः। तनसुंजाताभुवातिभुक्ति। यदिवादवष्यज्ञानीरमनागपि स्खलितं न विष्यातितातानास्मितडीवितमितिएवं क्रियमाणा
दवनियमादुपद्मामुन्यय वहुपादीपि वहुपादपि: तदिदम् ख्यालिषडं समाज्ञातमिति। ततो विदग्धमया लिखितो लडाततालपयमिंपरिद्दा
स्मनानिवध्यतां यद्यवधरितः कश्चित् इतवान् लिखितं मद्गुः। खविगामापाययात तवलिः आद। दवकिमलशादवहुःखयतीकाराणदवा
पादायष्टीविनः। कदाचिदपि दव सुखरतः स्मादागमा। तिावस्मदपिंडक लिखु मुस्मदंता। तस्मान्मा कृतविषादं सिद्ग। मवादवस्मी
द्वितं। मयाक्षिदवो द्वगनिरा साविमावषपरिवा सा विदिता। मया लिखितं। वसीयातदृकिंधं सिद्धमस्म अमीक्षितां। ततलिः आद। दविविज्ञा पित
मिदमादायवमया। यथा मम पञ्चकधाश्चेवादयस्मी पमागन्तेतोहृदस्त्रमं शयाडनां तरमा पतितां। तनलं पाता ममायं दिनाई वृहरुणि। तद्धव
समीक्षित सिद्धार्थीमर वायाडनां तरं कप्रमद्यवां हृदन्नमत्रमत्सापपद्यात। नाता। स्निममपरिचिता मलयमंजरी संबंधिनी कपिंजला नामहृद
गणिका मामसज्ञायनादुतिष्ठतः स्वरतः प्रविश्य मद्वानवयच्छ्रा यथेच्छा यथ मितिमदताज्ञाह्वन पृष्ठतवती। ततोऽनु पलब्धलयकारणेन मया
लिखितं। लडकपिंजलकवलक्ष्मयं। तया लिखितं मीनाकेतनाक्षिप्ति। मया लिखितं कपिंजलअग्राह्यमिदं। यतोऽहमेवं तक्रियाभिः यद्गुतकुं
कुमरागपिंगलपलितं चिताश्चालावलीलाम्बुरं कटकटायमानास्थिपंजरं शिवाशालिरवं संकुचितवलीतिलककालपिच्छलतातिली ब
पंकजं विस्तवावाकारलंबमानातिस्थूलस्तनयानकं। अतिरोद्रमहास्मशानविभ्रमं वदीयशरीरमिदमुपलक्ष्य नूनं कामः कातरनरकवा

६८

सटीदवा ङ्रतः प्रपलायतात। तत्कृतास्त्रनयमितिकपिंजलयालिखितं। अलंलीक अयिदुर्विदग्ध न लक्षितस्त्वया मदीया अभिप्रायास्तेनेवं ब्रवीष्यतः स
माकर्णय यथा मम मदनारूपं मिति। मया लिखितं तर्हि निवेदयतु भवती। सा प्राह। अस्ति मार्द्दिक्षितवल्लवतामलयमंजरी मम स्वामिनी। तस्यास्त्व
भिकनकमंजरी नाम दुहिता। अथांतरात तलिना कनकमंजरीनामयदूपालवसंदितां मदक्षिणलाचनन्नास्फुरितमधरणा अच्छिन्तंत
दायनारामोच्छ्रितमंगानागतमिवाद्यगमान। ततो मया चिंतितं नूनंमिषा मम हृदयदयिताकनकमंजरी रूपा ततः सदा प्रीणया लिखितं तत्त्व
तः। ताताल क्षितमदीय लातन आदाप्रियनामाश्रवणमंत्रसामर्थ्यमितिविचिंत्य ततलिनानु संदधानेन कपिंजलावचनमिदमलिखितं। मा
यमदीयस्नेह्यपानेन संवर्द्धिता तेन मम सर्वश्चमिवशरीरमिवहृदयमिव जीवितमिवस्याकनकमंजरी स्वरूपादत्यागरिक्षणी स्त्रीता अधुना
वीक्ष्यतसावराकीमकरध्वजेनाततोयत्त्वामीनकेतनाज्ञा। यतत्परमार्थतामप्रेमवत्नयमिति। तदिदमाकर्ण्य वा रयत्ताम्रमालवाक क्षक रवा
लमारारमन्मथदत्तकस्तुंचसंचामध्रियांकनकमंजरीव काषावालवडुरात्मज्ञाप्रसाधुनात्तडीवितमितिकव्यापाडमुक्षितः शयनी
यादृगतागतलिना लिखितं। दवालमनेनावेगेन। खलुसदायादवकनकमंजर्यां मदमहृतकादस्मात्स्मा सकाशादुहृदयंग
ध्यपिकथानकं वदमतःस्लक्षयमथाकर्ण्य दवः। ततस्त्र। इति तेनाहं पुनः प्रत्यागतः। ततो ममाशु विलकी सुतानिष्प्रमः शाय्यानलात
तलिः प्राह। ततो मया लिखितं। लाडकपिंजलकिंप्रतिनिमित्तमायासयतु सा कनकमंजर्या प्रियवतिमदनदूतकः। कपिंजलयालिखितमाक
र्णय। अस्तिभावदत्तीलक्षितसंपन्नं वक्षःहरणाविद्दुरीमंजा ताद्दवस्यकनकचूडस्यपरिः सह मया संग्रामः। ततो लब्धप्रताकिषुनगरं प्रविशत्सु
कनकचूडकनकशाखरनंदिवर्द्धनेषु कृतहलवत्रानाहं। गाढानिरीक्षिता दृष्टमा त्रि प्रविष्टश्च गता स्वामिनी सदनं। आकृष्टाचापरितन
भूमिकाच्चातत्रवातायनवर्त्तमाना राजमार्गान्निष्टरवनि: सारितवदनकमला निःसंदमंदस्मितस्य हदृष्टिकाचित्राध्यासवालोलचरितदनि:
पन्नायामव्यरमायामिनी स्त्रपरमाशाबांगपहत्यं गचलनचेष्टादृष्टा मयाकनकमंजरी। ततो हाक्षिप्तमदितिचिविंत्य ससंभ्रमं प्रविष्टकनकमं
डारिकनकमंजरीतिपुनः पुनः सामक्षमाङ्गतवतीनवदत्तमामदंमंदस्यायाग्रयाद्रष्टुं शरीर तत्र अस्मिन्नवसारसत्रासीद कदलिका नाम दास

दारिकानतस्तां प्रति मया लिखितौ ॥ सा इह कदलिकेऽकनकमात्तोदितस्य इत्यादि वमाया: कनकमंजर्या इयमेवं विधावस्था संजाता ॥ कदलिकया लिखितौ ॥
देन मध्य गलत्कया मिलितं कल्कं यतः प्रभृति राजमार्गे वसन्तमीनं दिवईन कुमारः । पतितो दृष्टिगोचरे सद्दारिकायाः । तस्या दृष्ट्वा प्रभृति तेन
तनुलता निमग्नमिव मदनानल धारावानलेन ज्वलनिमात्रासरसं तत्र गमनवन्तीमया दृष्टासीत् । यदा च सा दृष्टिगोचरा तदा दयमीह्वरीमदं
मृणालानिलततम्प्रदा कम्पमिव शस्त्रीयमद्रुतप्रतीकारे तिसंचिंत्य ... कनकविद्युल्लतया लिखितौ हारवः तदा कर्णनिनदसमागत
मलयमंजरी ॥ ततः सा पिकिमत दिलिकिमत छिति वदन्ती शिरीषकनककमंजरी विलपितुमारब्धा । ततो दृष्टमतया बालमृदुनलिनीव
ल्लवमया हृदयस्य दुःखमया विनयस्य मनाक् संज्ञाता चेतनाम ... पद्माकर ... कमंजरी ॥ मा टिनमनया शरीरकं प्र
हत्तान्तं लिखितं तत सुकीया संगनिश्चयमलयमंजर्या ॥ लिखितौ वमे ... कनकमंजरि किं तव शरीरके बाधा ॥ कनकमंजर्या
या लिखितं ॥ अंबनाहमद्य किंचित् कलां करया मिलितं कलं ॥ दाह ... दारा ... मशरीरं बाधते ॥ ततो यावदा कला वयं कर्म सुधाः
शरीरस्य मलयजरसमनलेपनं । घर्षयामः कर्पूरजं । ... तवबिंदुवर्षाणि तालवृन्तानि । अपयच्छामो ऽग्रिशिमसे
क शीतलाः कलार्द्राः समर्पयामा भुजगशृंखलाः कर्पूरहारि । तानि ... नागवल्लीदलबीटकानि । समाचरामा ऽध्यामथानि
का कार्यं शीतक्रियां ॥ तावदहताः सर्वा मारवहाः । सखदृष्टानि शीघ्रिनीताः ॥ ... परिप्लावितं चंद्रिकया न सरस्वतीं । ततो मया लिखितामल
यमंजरी प्रतिनिश्चय मर्मितिदं स्थानं । अतः प्रकाशालिः सार्यतां शरा उदु छि ... ता । तया लिखितमवेक्षियतां । ततो हिमगिरिविशाल
शिलाविभ्रमसुधाधवलप्रकाशा दम्यतालकवंविद्यार्यमाणानीता कनकम ... जरी । विरचितं तत्राभिशीतलदलपल्लवशायनीयं त
त्र सा संस्थिता तस्या विस्फुरितानि कदलीयुगल मृणालनालवलयानि । स्थापितो वक्षः ... स्थले सिंदुवारहाराः ॥ समुपनीताः सार्द्रनार्द्रं श्रीखं
डकपूरमिश्रितमहामारावरस्यापि स्थानता वसंयादका: शीतवीर्यमिदामणय: । लगति च नवश्वाद ... तपवचलिनामपि रामचंद्रे दुहितवी
णा संकनयोगंधवाहनः ॥ ततो मलयमंजर्या लिखितं वाम्यां कनकमंजरि किमपगताधुना न वर्यादाह ज्वरबाधा । कनकमंजर्या इति ॥ न

७७

चांचपकता धुना मम मृतिः । यदुक्तानंतपुरासा वर्तीतावत: श्वसलितवदि शृंगारस्य संज्ञायते मांचप्यसुवशाधरदचकः । कालाकलापायंतं चंद्रिका:
विस्फुलिंगायंततारकानिकराः । दहति मामम्बुजलिनीदलश्रमर: । सागरीति सिंदुवारहारादयः । किं बहुना दहत शरीरकमपि मध्य नाराचाया
दाहात्मकतया ब्रह्मपिंडा यत्ताताताद्धिं निःश्वस्य मलयमंजर्या लिखितं सा ह्कपिंडाल जामासि वमाया: किं पुनरीदृशदाहज्वरकारणं । मया उ
कामी शिल्पनि निवडितं तस्यामकदलिका पत्रेनामलयमंजर्या लिखितं । यायथं ततः किं पुनरत्र ध्रुवं प्रकालं । अत्रांतरे समुत्थिता राजमार्गे शब्दः । एष
न सिद्धमवहं बलात् नकवलं नाथ संदि हः । विलंबाता ततः सदर्शयामया लिखितं प्राभिनिगृहीतः । शाह्यर्थः । माघ हि दहंगृहीता मया लिखितं प्रा
मिनिगृहीतः शस्त्रार्थ । माघ दहादं गृहीता मया लिखितं यत्र तत्र ततः सिद्धमव वमायाः कनकमंजर्याः समीक्षितं । संदान ममवामलायनमता ।
नाथ संदाहविषय: । मलयमंजरी वाह्या कालदृष्टिसंदेहः सि ... द्धा । एवं हि अत्रांतरे कनकमंजर्या पवाद्य ज्ञानगिती मणिमंजरी नाम सास
मा कदलीश्रीतल मदर्पनिर्घमासमासमीपा ॥ मया लिखि ... तं वाञ्छमणिमंजरि निर्दुःखसुखतया कागारा व्रमसि । सा प्राह । कथं मया न की
आस्था द्विवासकीरशामितिमणिमंजर्या कोंगता कमा ॥ ... सं ताततसमीपानि वशितातातेन निद्धांगंगात दारतातस्य कनककुमारवर:
पार्श्ववर्तीवितीता । ततः संप्रतितातेनालिखितं । प्रवाचयनाननं । ... नंदिवर्द्धीननमद्दावलायपिता समररसिनट मौलीलया विभिणा नितो मा नेपा
सामान्य कप: । तवाश्च सुकृतस्य ववयं डी वितदाननापि नि: कूयंगल्ला मस्क्षिदमचयाप्रकालं डी विता दपिवल्लततार समेतमणिमंजरी क
नकमंजर्या । देशान्तरं यं वर्षामवाप्य वमक्षमममदा दरायत्रीलपद्दीनायाऽयं तकनकमंजरी सां पतमस्मिनं छिवईना पदीयता मिति । कन
कदारवाराणा कं चाकमंत्रितं नाततना तात्पर्या चितं जानीत दातथ्य वेति स्थापितः सिद्धांतः । समुल्लिता दं नानो अंगा ता प्रहतावेदा मं । चिंतितं च
मया । आदा मधन्नुता आदा श्रव हृल्लता दिवस्मुआदा सुपर्याला विपका रिता ता तथ्य आह्वा विनय: कनकमारवरस्य ॥ नविश्वायं वं प्रियत्व
गित्या मदमेनं यायावल्लीवमवियोगा । तल निश्चा वाह्वनाना विधां पवंचचिंतयं नाममाविर्दृतः स्फुटबहिलिंगाछ्यः । तदिदं महर्षका रणं । मि
ति मलयमंजर्या लिखितं कपिंजलपस्थ कालदीना निमित्त मस्मं वाद: । मायाकं किमास्थ यं याता देवीयमुत्तानकालाधाननति । कवलं च

सकनकमंजरि मुंचदानीं विषादं। अवलंबस्व धैर्यं सिद्धमधुना नः समीहितं। प्रपगतं संवत्सराद दक्षरकाणां। प्रतिपादितासि देवेन ऋष्णदयनंदनाय
नंक्षिवर्द्धनाय। ततः संजातास्यास्मि प्रिऋदाय ऋटिलशीलतया मदनस्य विधेयममामि सर्वं विषमवत्ऋटिं कनकमंजर्या लिखितं। आः स्वतुमातः क्षि
प्रमलीकृवचने मं प्रवितारयत्सा। आ राममम। धुनास्फुटति लग्नमनेनामं बहूद्भ्लापनामलस्य मंजर्या लिखितं वासमामि धं वायः। सग्रामवदं मानुग्रा
म ग्रामं सा वनीं यातत तः ऋतामामयंति साग्नानी तिरानिर्वहंती स्थिता धमसुरी कनकमंजरी। ततः सांनिध्य पतिन क्रिस्त्री कथानिका कथनव्याज
वानादयंती लिरम्मा सिरति वाक्षिता रजनी। न चाद्याप्यागाप्तितिरस्याः परिदक्षनं मया चिंतितं याव क्रामण संप्राप्तानंदिवर्द्धनदर्शनं तावन्मरिष्या
मीयं राजदुहिता अतः प्रयामितावत्तत लिं विलोसोऽकुमारस्य ग्रा ह्यातितं विश्रुप यिऽकदाचित्सः संपयातः स्यात्पः परिवार्य ऋकुमारदर्शनात
लिवियं त्रुसतादुःच समीपतदिदं निमित्तमामायतस्त्रां प्रलंब निमीनकेतनश्शो तदा कर्णविषसमः प्रमाणं। मया लिखितं। याद्यवं तं तो यद्यविव
स्त्रां द्वियादवो मदासवतया वत्त्ग मिवस्त्रै णामाकलय नितघाघ्रेवं विज्ञप्या मिथ्या न्फद्द रतिनिज्ञदर्शी ननराज दुहितरं केवलं
रतिमन्मथेकानने स्ववतीलिः स्थातव्यं ततोमदाप्र सादो उयुदीता मीति वदंती पतिता मत्स्यत्पायाः कपिंजला। गता सुसवनं। अहमपि
धीदागतस्य दिवं दवमयावव गदेलेषु अमवाष्टं मयालिखितं साधुतत तले साधुशमवत्त्कं ज्ञानी। प्रात ततः समात्तापितस्सुस्थवत्त्वः स्तलमयात्मी
याद्वारः। परिक्षिता सुकुमाराः कटकके युराद्यः। ततलिः प्राह। दिवा तस्तुकिंकरज्ञान ादवकीया ऽयमतिप्रमादास्तृ थितइवासातामया
लिखितं आर्यप्राणप्रदपि सङ्क्ष्य किंकिं विदत्तचितमस्मितनकन्याऽत्र नववासंज्ञान सूमामदानीं ङी विनादधि प्रतिरिक्तो ऽत्रांतारसमा
गतो द्याशिविमालानाम महाराज्ञःसवत्तमः। निवक्षिता मवतिदाया स्थितः सुप्रयासने ततलिः। प्रविष्टो मदनः। क्रतायितावतिपवित्रलिखि
तम क्रमारदवेन प्रहितो गुरुसमीप मेनातेना यथास्मिन्मंडी विनादप्रीज्ञतमाकनकमंजरीनाम दुहितासामाममापराध कुमारण।
स्वयं पाणिग्रहणेना ज्ञादनीया। ततोनिरीक्षितं मयातत लिवक्त्रं। ततमालिखितं। देवानुवर्तनीया महाराजो। दवस्थ्या तो मान्यता मियं तस्य प्रथम
प्रणय प्रार्थना। मया लिखितं। ततलेवमस्तु प्रमाणं। विमलः प्राह। कुमारमहा प्रसादस्तु। तो निर्गता विमलः। ततलिना लिखितं। देव गच्छतामिदानीं

सवरति मन्मथेकानने सोन्मनी भूताराजदुहिता कालदरायाना मया लिखितं। मवंनवस्था ततसेतलि मदा यप्रवगतो ऽहं तेषा ष्यानादष्वंनक्षपद्धसित
नंदनवनं कामनं। ततस्तुं पक्ववीधिकासु कदलीगृहलिलताप्रतिमुक्तकलताविता नस्या कृत की खंड ष्वमृद्धीका मंडपेषु आशोकं वनेषु ल्लवली
गहनेषु नाग वल्लारामेषु नलिन सारावरा पापेषु विचरितमितस्ततश्च भूयो भूयः कनकमंजरी दर्शनालालसतया न चद्दृष्टा सा कुरंगलो
चना। तातो मया चिंतितं दृष्टं दंतप्रवालरिक्तोऽहमनेन ततनंततलिना विमलत्व प्रतिकारान्नर्मनं तत्रालारवमाया प्रपंचः। कृतस्मद्दर्शनसंपादकानि साद्या
नि माह ऽत्रांतारश्रुतो मया तत्कलतागदनमध्य कलनूपुरधनिः। ततोऽप्रसृत्यात तलिसमीपाम्नि रूपितं तं तत्र दनं। स्थाद्दृष्टा चूतमालतवो
रधस्सात् नमानाश्चर्याति शिरश्चासु वसुरांगना। सूलवनानिःकाशिते वनागकन्यका। रतिरिव मदनविरहकातरा सा बाला कनकमंजरी। विलो
कितमनया तरलतारयादृष्ट्या दिकुवकवालं। न दृष्टः कोऽपि मत्तः। तदो लिखितं तया। भगवन्नो वनदेवताः प्रतीतप्रसादं तवती नो। यत्किल
प्रतिपन्नं ततलिना तस्याज्ञनसाग्निनयनं। दहनाऽश्चरतिमन्मथ प्रकानाननसीकेतहतज्जनप्रवालाध्या प्रमिदानीं तो। नयाज्ञ रत्नमाङ्घ्रियीऋधुना
किलासौ ऽज्ञनेन दृष्टस्त इति तं गाव प्रयामी त्युनिश्चय सामकाकिनी विमस्रमानउा। न कुत्रचिज्जनानादं त्वंपश्चात् रितादं गिंरज्ञाल
स्वना यत्तु रया तया कपिंजलयानदलं मङ्घ्री विरेतनप्रियवि रहानलदग्धया ऽऽ ऽनाप्याज्ञाननापि चं थितायां मंदनाग्याया: केवलं प्रसादात्भगवती
नां जन्मांतर विषय वज्रान्नास्त्यात्रीन सूयादि तिवदंत्या वल्मीकमारुह्य तमालतरु शाखायां पाशकः निमितात त्रशिरोध ग्राव द्धेनग्रा मात्कंशरीरं। अत्रां
तारसुंदरि मासाहसं मा साहसमितिऋवाणः प्राप्तो ऽहं तत्रागताश्चतंवामत्तु ऽज्ञना श्लिष्टमध्यादात निपततरीरं छिन्नादक्षिणकरणासि प्रवि
कया पाशकः। आश्चासिता प्रवनदाननाच लिखिताश्च दर्शिकिमिदमसमंजसमारब्धं। न नु भ्राधीना यं जनास्मवनीता। तन्मुंच विषादं। ततः सा तपीवल
स्थिता। धर्ममान विलान विलोचनामां निरीक्षमाणानत्कणमनेकरस संजारागर्गनिर्लरं प्रपरिस्फुटं मदन विज्ञंस्या गिना मपि वागगार तीतं अव
स्थाधरयंती मया विलोकिता कथामकाकिनी नितीता सप्रवायमिति सद्दर्शिकीत शनिमा ऽशंकाग्रह रूपो ऽयमिति सस्साध्वसा। ऽस्वयमागतेति सलज्जा।
विज्ञानप्राप्तविदिष्टा निक्षिप्त स्तनोलिका द्वन्संकात तिक्षिपत्सा। हस्तमिदमानन्नमद्दीयमारराम मिति सावेलद्याल स्त्री शिवद्दीराद मधनो

छितमाश्राविशदस्मेदृजालश्चाविनादहतयाकदंबकुसुममालिकेवपरिस्फुटपुलकोद्गदसुंदरतयापवनापरितनकमंजरीवपकंपमानसर्वांः
गतयाश्रानंदसागरमवगाहमानाप्यसिमितनिःस्पंदमंदालाचनतयासानिलिद्यक्तिरङ्कारिवशकवोरङदयमुत्तनकार्यमितनजानानतिवदंती
मदीयतुङमध्यसदृश्यदिर्घरबंनिःपतित्रमारङ्खानतोनिवशितामयाललितकोमलदूर्वावितानानिषणाः सुयमस्थासीपवनदलिसुरतः।ततोलिखितं
मयासुंदरिमुंचलज्जांपरित्यजकोपंनरत्वाज्ञाकारीकिंकरजनाप्ययंकोपश्चागापराचनविश्रमदीति।एवंचवदतिमयिमाकनकमंजरीकिं
चिदूकृकामापिनवकुंशाकुर्वतीकरवलंविलसद्दशनकिरणारंजिताधरबिंबाकपोलामलस्फुरितस्मितविनीतःस्मितावामचरणांगुष्ठेनअत
लंलिखंतीस्थितपदश्रेसुखी।मयालिखितमलमचसुंदरिविकल्पितेनाप्यतः॥कृदयाकीविनाहहाअकाशाददतिक्लनेनाथोऽत्रगीविद्दायान्यो
नास्तिमसुवनत्रये।अद्यप्रभृतिनिर्मिद्यंतवपद्मलोचने ।क्रीतःसतावमूत्थेनदासोऽहंपादधावकः॥कावारकदायानाहंकावाराबवि
धिःपरं।यामदर्शनविछेदंकुर्यान्निवक्रुपंकाक्षी।पतद्य। मामकंवाकथमाकर्ण्यप्रीतमानसा।मयानिरीक्षिताबालालकंतीमारसंतरं।
कथं।कृणानाम्नतमिक्रवक्षिप्तवसुखसागरा।ग्रात्र। गाढ्यानिषकेवाताघाटश्चेवसास्थिता॥इतश्चमामपिदृश्यनानास्थानेषुपर्यटं
तीप्राप्तानसुहृदंकपिंजला।दृष्टेतलिरलिखितमनया। प्रागतंवयस्यकमुनःकुमारइति॥ततलिनालिखितं।अत्रनकलतागहानसवि
सुः।ततश्रलितेदृष्टापितश्रमदतिसुखं।दृष्टमावयोर्मिथुनं।संजाताहर्षातिरेकः।कपिंजलयालिखितंनमप्यागमेनगारतेदिवायमनदंसुग
लमयंतमतरूपंसैयाजितं।ततलिःप्रात।कपिंजलनूनंरतिमन्मथयारिवानयाययोगितिवोद्यानमाद्यिवयचाद्यसंपन्नं।इतरथायदिकामबाधुर
तिमन्मथश्यलिखंनेश्वरोमासीत्तां।स्मितिकटाक्षाक्षेतांनलिकपिंजलमयस्थिता।मसंभ्रमेणाकनकमंजरी।कपिंजलयालिखितंवञ
निषीदालंसंभ्रमेण।मृतद्वंडकशयतदूर्वावितानेनिषणानि।सदनेनिरमदासविश्रंभजालैःस्थितानिवयंकियंतमपिकालं।अत्रांते
ऽसमागातायांगंधारानामकन्यांतःपुरकंचुकीतनविधयममपाणामंमचरमाकूताकनकमंजरी।कपिंजलयालिखितानकृक्तिमितीदमा
कारणं।यागंधरःप्राह।श्रुतयमपहशरीरारात्रौदवनात्तःप्रजातसूर्यमवगपविताश्चस्थानानापलब्धा।ततःपर्यक्तिलीभूतादवः।स

डाक्टर भाऊदाजी स्मारक संग्रह
DR. BHAU DAJI MEMORIAL

मादिष्टोहमनेन।यथाकृतशिद्रसौंधदीक्षाशीघ्रमागछेतितदिदमाह्वानंकारणंततस्तदाकर्ण्योल्लंघनीयवचनस्यातइतिमन्यमानासुकर्ष
कर्मोचलिततारंविलोकयंतीमालक्ष्यप्रस्थितामदकपिंजलयाकनकमंजरी।कमिणतिक्रांताहरिणागायदातानतलिनालिखितंदक्कि
मिदानीमिदस्थितेन।ततो।हंतादवकृतकाकोपंवदनंतादक्षुंचुंचकागरकदयमुंचतिवचनंतच्चविलसद्दशनकिरणारंजितमधरबिंबं
तादवचदर्पातिरेकमुद्यकमलकपोलविस्फुरितंतश्चमहावचसमर्पकिंपुलकांचरणंतथमरमिलदनंतादवशालिलापातिरकसंदर्श
कंतिरश्चीनकृणनिरीक्षणंतस्याःकनकमंजर्याःसंवर्धितीव्रतरमदनदाहज्वरप्रवृद्धकिमपिप्रकृश्यामहामादवाशानतडुपदर्शना
धमितनमुद्याप्रवेतमितःप्रनृत्यारयनश्वाशःसचलवनांकृतंदिवसाचितंकदंबंअपराह्नसमयाताकदलिकानयालिखितंकुमार
देवःसमादिशति।यथानिरूपितंमयासांवत्सरैर्विवाहायदिन माद्येवगाधूल्यांशुद्धनीशितदाकर्ण्यनिमग्नइवाहंरतिसखादिदापितंकदलिका
कायपारितोषिकं।स्मातवेलायांममायाताप्रदीतकन कंकलशानायी।निर्वर्तितंमस्नपनकं।विहितानिकौतुकानि।ततोदापितानि
महादानानि।माचितानिबंधनानि।प्रस्थितानगरादवता: संमानितायचवः।विश्वपितादहाबालाः।आधिताराजमार्गःपुरितःप्रणयिज
नः।गीतमंगलगानैःमुत्रमंगतःपुरेः।विलसितंराजवधूभिः। ततामहताविमर्देनप्राप्तोहंराजसदनं।प्रयुक्तामुशलताडनादयःकुलाचाराः।
प्रविष्टोदंवधूगृहकं।तत्रचामरवधूरथरूपदसंतीरूपातिशायनरतिमपिविशाबयंतीमदनदरविलासैःदृष्ट— —स्नवाधरारक्तवाकमिथुनवि
भ्रमणश्मनकर्वालयुगालनमुनिविश्रुनामिकावंशारक्ताशाककिशलयाकारश्चोकराछ्वांकाकनदपत्रानञाकरिकराकारधरणीकः
दंडहायनविश्रीसीमितंबबिंबात्रिवलीतरंगसंचारणमध्येनकुसुमनिपूतकुटिलकेशासुगलकमलयुगलान्नकारिणायतणहायनकुंडमिव
मदनरसस्यराशिरिवसुरवानांनिधानमिवरतेः।अकाराकृपानंदरत्नानांसुनीनामपिमनोहारिणीमवस्थामवलंबंतीमहामादकितराहितविाव
कालाचनेनमयादृष्टाकनकमंजरीलज्जावनतमापुलकितःशरीरणकृतंप्रधानसांवत्सरवचनानपाणिग्रहणं।भ्रांतानिमंडलानि।सुप्र
युक्ताआचाराविहितालोकोपचारामहताविमर्देनविवाहयज्ञः।प्रविष्टाहमपहसितसुरनवानकनकमंजरीसनाथेवासमवाना।

डाक्टर भाऊदाजी स्मारक संग्रह
DR. BHAU DAJI MEMORIAL

अवगाहितसागरः। एवं च प्रवर्द्धमानानुरागया गवेषयोगतानि कृतानि चिह्नानि। इतश्च विलाकरस्य कृतं च पाणिकर्म्मी वयुली भूतः शरीरेणांगा
नामयामदाच्छान्नद्दलावः। समस्तमंत्रो विश्रंभः। अन्यदा विधय वकमाने प्रहितः सपरिकरा स्तोत्रस्थानं कनकचूडराजेन। याचितं च शरीर
नामानमुरटाचीरसेन पृष्ट तस्याद्देवी शमानवति पन्नत्रुच्चलावामया सह इर्वमागताऽस्मि पिंकुतसम्मानाम या निमत्रिता गताः स्वस्थानं। ततो
ऽवगतचिंतासंतापसाच्छोर न वर्त्ती कनकमंजरी स्थामानंदादधिमवगाहमानं स्थित स्तावत्कियंतमपि कालं। अन्यापि वच्यति करस्य परमार्थतः
मप्रवस्तुप्रणायदयःकारणं मम महामाद्दवागनंतदा प्रतिस्थितं कदायाय दुलाला हिंसा वैश्वानरयोः प्रलापातिशयः। अनया हिंसया हन्मां न
मायं भिरुच्यमानं दामृतरसकूपिका कनकमंजरी तावति। ततः कथितं तत्तालः कपिंजलया कनकचूडराजा दाकर्णितं मणिमंजरी व
चनं। प्रधावितास्ततनं दिवर्द्धनकुमारेण महाबलावव्र कुम समरसेनो विनिपातितो। तस्मात्समाये युक्तंयं दाउं कनकमंजरी। तो च दु
मसमरसेनो महा हिंसा वैश्वानरप्रवादाद्वविनिपा तितौ। तस्मात्परमार्थतो हिंसा वैश्वानराभ्यामेव समयं कनकमंजरी संपा
दितेति। ततो ज्ञातं मया गाढतरं हिंसा वैश्वानरासद्भ्र प्रतिबद्धमंतःकरणं। ततो वैश्वानरवचनेनातिक्रूरचित्ताभिधानैर्वटकैः प्रति
दिनमुपयुज्यमानेर्जनितं मया रौद्रं संपादितमसह्यनं चवि हितारोइता। निर्दिष्टिता नाम शरीरे इत्वादशः। गतां गां गीता चंद्ररसा ज्ञाता इंसु
रूपं तारा ध्याय साहा दिवा वैश्वानरः। ततो नाम पक्षतवटकोपयोगं। किं तद्धिसततं प्रज्वलिताहमाक्रोशामि हिनस्तापिणं ताडयामि निष्ठुर
गाम च परिकृतं। हिंसया पुनः पुनराश्लिष्यमाणस्य मेसंज्ञातमारनटकव्यसनं। ततः प्रतिदिनं निपातयामि स्माहमतकं जंतुसंघातं। हष्टं
स्मालीयते भुवितं कनकशेखरेण। चिंतितमनेन अहो किमिदमीदृशमस्य समंजसं चरितं। तथाहि। कूपतानुकूलडाकरः कृतविद्याम
विनयः। तथापि यं ममातानिनकिं चिदं दिवर्द्धनः। ततो यद्धिंसयालिप्तो यान्कात् वैश्वानरेण च। पापपतापनिरतो धर्म्म हारेण वर्जितः। अनाना
ऽपि क्रियांकाममायंदितकारिणः। वचनैरयदिवार्तितत्स्यादस्मिहितमुत्तमं। केवलमस्य मन्यमवाक्यं कदाचित्न करोति यं। ततो व्यापसूनः श्रा
कः कथनं जानातल्लज्जया॥ अदनं नामसहितः शिक्षयामितया कृते। हिंसा वैश्वानरो हिता स्याद्युपनाजनं। ततः ज्ञाता यद्रीताधः क

९३

नकशेखरेण राज्ञा। अत्रादेशः वृद्धादं राजास्थाने विहितप्रतिपत्तिर्निविष्टोऽहं नारेंद्रसमीपे। ततः श्लाघितोऽहं कनकचूडराजेन। कनकशेखर
स्तामिहितं। तात एवं विधपताऽयं नंदिवर्द्धनः स्वरूपेण। केवलमिदमेकमस्य विरूपकं यादसत्तांगदित क्रमेसर्वविते। तावत् प्रतिराहकीयत्वाऽ
सौकसंसर्गः। कनकशेखरेण मित्रितं। अस्यास्य स्वरूपोपतापहेतुः सर्वनिर्घ्रका शांवैश्वानरनामा बालवयस्यः। तथा विद्यतेऽस्य स्त्रयमाणाऽ
भिगतस्य सकारिणी महापापहेतुर्हिंसानाम भार्या। ताभ्यां च युक्तस्यास्य गुणकुसुमसमूहविनिः फलि बाधापरिणाम वलता। नृपतिराह यद्येवं तत
स्याऽयं पापयोर्यागपवत्र याभ्यामश्यणं। तथाहि। वयस्यः सविधसिनो नरा हितमिच्छता। इत्यास्तु वयस्यः श्रेयान्न लोकद्वयनाशकः॥ तथा॥ माला
र्यावित्तु परकार्याय या लोकाल्कादकारिका। धर्म्मसाधनहेतुश्च नन्द ईदृशे रिष्टुता॥ एवं च वदतास्य योर्वचनेन सततं ग्रहलमालापि च द्विरवमधि
गतादननं प्रज्वलितोऽहं। ततो मया आधूतितसन्नमांगामस्फोटितं करतालनमुक्षुष्ठं। विमुक्तः प्रलयमघनिर्घोषाकारो हुंकारः। आलोकि
तश्च प्रबलनाशिकया शुद्धता। यारनिपुरवो अभिहितश्च रा। जाऽरसुतकमदीयजीवितं वैश्वानरं हिंसां चापातकाय कलयसि। तल्लद्य
सिकस्य प्रसादाद्धमयं गडपमासदियं सितं। किंत द्विषमा दीयवैश्वानरमंतरेण वचनः पिपासि समरसेनो द्रुमौ वा निर्दलयाकेनाकन
काशेखरः पुनरवमसिदितः। आरे चपल किं मंत्रोपिपंडितनर ध्रुमसि। यान्नेवंमां निष्ठयसि। तनस्नद्वलाक्याकर्ण्य मदीयवचनं विस्मितो सा
राजा। कृतं कनकशेखरेण स्मरं सुरवं मया चिंतितं। अयनितो मां गणयतः। ततः समाकृष्टा मम कृपाणां कृरिका। प्रतिहितं चार गेहनदीनो
नयामिनवतः स्वकीय वैश्वानरवीयं प्रहरणं हस्तोलं वर्त्ता। ततः समुत्थानं कुरिकं लक्ष्माणकिहं यम मित्र मामवल्लाकच्युरीष्टतं गडकं न
गाढं कनकशेखरेण। ततः संनिहितसमयं प्राणदयस्य समदा चेतापत्तयां वाढं कनकशेखरयोर्विनत च्यवादवानवादश्च प्रहारं निर्गतो
ऽहमास्थानात्। गतः स्वभवनं। ततः प्रवृत्तपंचकाभितां ढं कनकचूडकनकशेखरायां। मया पिदृष्टौ तौ शत्रुरूपौ। विच्छिन्नः परस्परालापव्यवहा
रोऽपीति। अन्यदा समागतोऽयस्त्वद्दाकर्णको नाम दूतः। वचनिज्ञातो मया। निवेदितमनेन यथा कुमार मदनोऽसिः प्रहितोऽहं। मया चिंतितं
माय किमिति मद्धामेः प्रहितोऽहं यनं च मसातेन तत्तो ज्ञातानां केन दुष्टो भो मया। अपि कुशलं तातस्य। दारुणकः प्राह। कुशलं। केवलमस्मि

अवगाहितसागरः।एवंचप्रवर्द्धमानानुरागायास्तयोर्गतानि कतिचिद्दिनानि।इतश्चाखिलाकरस्थकनकचूडकर्मक्षीणप्रगुणीभूतःशरीरेणज्ञा
तामयामहाश्चर्यसूचकवार्ता।ममत्यन्तोविश्वस्तः।अन्यदाविधायवक्रमानंपक्षिनःमपरिकारामोमुक्तानांकनककूटडराजानायिंतं।वरीव
नामानुस्वरसावीरसमनप्रभुतस्याहेवीरासमनप्रतिपन्नपुत्रलायामयामहच्चर्यमागतासपितृकृतसम्मानामयाविसर्जितागताःसुस्थानं।ततो
वेगतचिंतासंतापस्याचोत्तरवतीकनकमंजरीश्यामानंदादधिमवगाहमानंस्थितसावत्रकिंयंतमपिकालं।अथान्यदाव्यतिकरस्थपरमार्थतः
मप्रवृत्तिणादयस्कारणंममश्रद्धामहादर्शनादानंतदाप्रतिश्रुतिंकदायायहसादाहिंसावैश्वानरयोःप्रभावातिशयः।अनायाहिंसाहातंमन
मायंचनिकृष्टमानंदाहूतंरसकूपिकाकनकमंजरीलाबुति।ततःकथितंतत्तालेःकपिंजलयाकनककूटडराजादाकर्णितंमणिमंजरीच
वनं।यथायतातमनंदिवर्द्धनकुमारेणमहाबलावधि कमसमरसानोविनिपातितो।तस्मादस्मेयकृयंदाउंकनकमंजरी।तोयत्
मसमरसानोमहाहिंसावैश्वानरप्रभावादवविनिपा तितो।तस्मात्परमार्थतोहिंसावैश्वानराभ्यां।मवसमयंकनकमंजरीसंपा
दिततन्निनतोज्ञातंमगाहतरंहिंसावैश्वानराभ्रद्दय तिबद्धमंतःकरणं।ततोवैश्वानरवचनेनतिःकृत्वाविधिनावेदिकेःप्रति
दिनमुपयुज्यमानेडीनितंमयंमध्येसंपादितमसुहनत्वंवि हिताबोइता।निर्वर्तितालासुशरीरोइसाबः।गतांगांगीतावंकस्ता।जाता।दंश
रूपंतिराधायसाक्षाद्वैश्वानरः।ततोनापद्यतवटकोणयोगां।किंतर्हिमततप्रज्वलितादमाक्रोशामिहितलाषिणं।ताडयामिनिष्ठार
णामवपरिकनं।हिंसमाश्रुतःपुनराश्रित्यमाणाश्चमसंज्ञातमारनटक्रमनां।ततःप्रतिदिनंनिपातयामिस्माहमनकडंजसंख्यातां।हष्ट
तन्मदीयचेष्टितंकनकशेखरेण।चिंतितमाननश्रद्धाकिमिदमीदृशमस्याःसमंजसंचरितं।तथाहि।कृपवानुकूलजःशूरःकृतविद्याम
हारथः।तथाप्ययंममशातिनकिंचिन्नं दिवर्द्धनः।ततोऽयंहिंसयालिष्टोयत्क्रांतवैश्वानरेणच।पापप्रतापनिरतोधर्मबुद्ध्यावृत्तीतां।अत्रान्ता
पेक्षितंयुक्तामममायंहितकारिणः।वचनेनयदिवर्तितस्यादस्मिहितमुत्तमं।केवलमप्रवामवाक्यंकदाचित्रकरोत्ययं।ततोऽस्यार्थेपुनःप्र
कःकथनिपातलक्षया" आदृतंतातसहितःशिक्षयामितथापितेहिंसावैश्वानरोहित्वाश्चारप्रगुणानाकनं।ततःकानागृहीतार्थःक

नकशरवरेणराज्ञा।अन्यदाआवृत्तोदंराजास्थानेविहितप्रतिपत्तिनिविष्टोऽहंनारेंद्रसमीपे।ततःस्थापितोऽहंकनककूटडराजनाकनकशरव
रेणाभिहितं।तातएवंविधपत्रायेनंदिवर्द्धनःप्रकृत्या।केवलमिदमकमस्यविरूपकं।यदयंसतांगर्हितकर्मसंसर्गैर्विर्ज्जितो।उपतिराहकीदृशाः
स्तकसंसर्गाः।कनकशेखरेणाभिहितं।अत्रास्यप्रकृष्टपापताणाहेतुःसर्वनिर्गुणाणांवैश्वानरोनामबालवयस्यः।तथाहिंसात।स्याप्रमाणाः
भिजगतस्त्रासकारिणीमहापापधर्द्धिंसानामभार्या।ताभ्यांचयुक्तस्यास्यकुसुमस्येवभिःफालिवतापयाणप्रबलता।नृपतिराहयद्येवंतत
स्मायाःपापयास्यागएवश्रेयान्त्यागएपांतथाहि।।वयस्याःसविधतयोनारणहितमिहरमाइहमुत्रयःश्रेयान्नलोकद्वयनाशकः।।तथा।।मासा
र्यविदुषाकार्यायालोकालोकद्वारिकाधर्मसाधनदित्रुत्प्रनश्नईशुरक्षिता।।एवंचवदतोमयोचिंतनसततंकृलमानापिचक्षिरिवसर्प
धागादनंरंवहलितोऽहं।ततोमयाआधुनितसत्तमांगंआस्फो टितंकरतलनस्फुरुष्टं।विस्फुक्त्प्रलयमघनिर्घोषाकाराऊंकारः।आलोकि
तमुग्रलतारिकयाद्दृष्टातयारसिमुखंअभिहितश्चरा। डाअरष्ट्रकमदीयडीरितंवैश्वानरंहिंसांचपानकायकलायमि।नलक्ष्य
मिकस्यप्रसादाद्भृत्यदंगाढमासाहिरयंमितं।किंतर्हिमा दीयवैश्वानरमंतरेणनवतःपिताापिसमरसेनोऽस्मि।मायानिर्दंडेशाकेनाकन
काशेखरःपुनरयमभिहितः।आरेमूढकिंमत्तोऽपिपंडिततर श्वमसि।यन्निवंमांशिक्षयसि।ततमस्तदवलात्वाकर्ण्यमदीयवचनं विस्मितोऽसौ
राजा।कृतंकनकशेखरेणस्मरंमुखंमयाचिंतितं।अयन्नेतौमांगणयतः।ततःसमाकृष्टायमकृवीणाकृरिका।अभिहितंचारेगोहनदीनो
नजयामिनवतोःस्वकीयवैश्वानरवीर्यमिद्धरणादसौनरवतां।ततःसमुखातकुरिकंलममानमभिदृष्टं।यमभिवमामवलाक्यदूरीभूतंराजकां।न
नागडकनकशेखरो।ततःसंनिहितमयाप्रणादयस्यमदाप्रतापतयाबाहुकनकशेखरयोर्नवितथ्यतावज्ञानबादस्यप्रहारंनिर्गतो
स्मास्थानात्गतःस्वभवनं।ततःप्रसृत्यएकामितादंकनकचूडकनकशेखराभ्यां।मयापिदृष्टौताविशत्कृषा।विश्चिन्नःपरस्परंलाकद्यवहा
रोपीतिश्चअन्यदासमागतोऽयमुलाहाकरणाकोनामदूतः।प्रत्यभिज्ञातोमया।निवेदितमनेनयथाकुमारमहम्नोऽसःप्रहितोऽहं।मयाचिंतितं।
मायकिमितिमस्त्रमेःप्रहितोऽयंनष्ठमसातेनातततोजातारांकेमप्रष्टो।सोमया।अपिकुशलंतातस्याम्बायाःकाःप्राह।कुशलं।केवलमभि

वंगाधिपतिर्यवनो नाम राजा तेनागत्य महाबलतया समंतान्निरुद्धं नगरं। श्रीकांता अहिरिंद्रिप्या दापितानि स्थानानि। नयः पर्याहारः नवा स्त्रि
कश्चित्रविशाकरणायः। ततः क्षीरसागरगंभीरहृदयोपि मनागाकुलीभूतो देवो निषण्णामंत्रिणः। अन्यनीभूतामहत्तमाः। वस्मान्नागरकाः क्षि
वजना। न ज्ञान किमत्र भविष्यतीति विनाशेण संजातं सर्वमपि देवशारणं तन्नगरं। ततामंत्रिमहत्तमेः कृतः पर्यालोचः। स्थापितः सिद्धांतः। य
द्यनंदिवर्द्धनकुमारात्पृथग्विधप्रामनं यवनहस्तकं मस्माद्यतिना परः ध्रुकृष इति। ततो मतिधनेन नालिखितं ज्ञापयतामिदम संस्थितामवद्दवाय।
बुद्धिविशालनालिखितं निवेदं देवाय ज्ञापनीयं मतिधनः प्राप्ता। कात्र हाघः। बुद्धिविशालनाकं सुतवत्सलतया देवस्य कदाचिदेवंविधसं
कटनंदिवर्द्धनागमनं न प्रतिभासते तस्माद्देवस्याज्ञापनामवाश्रयः। प्रज्ञाकरः प्राहसाधु साधु पृष्टमानं मंत्रितं बुद्धिविशालनामतिधन
किमत्रान्यन विकल्पेन। प्राप्तं कुमाराह्वानाय पृष्ठन्न एव   दूतः। येन सर्वत्रिशां निरूप्य ख्याता मतिधननालिखितं मत्रं तव श्रुतं ततः मवीराय
केन प्रहितो दूत इति। तदिदं दूतवचनमाकार्ण्य श्रमि।   तो विद्यानानानथि द्युतिममसाकृतारा वसरः। प्रदत्तमिताहिमा। मयालिखितं
अरताडयत्र व्रस्थानालरी। मञ्जीकृत तत्वरंगासनं   तथाकृतं निर्यकिः। सर्वबलेन चलितोऽहं नारवधातं कनकबूड कनककाराधव
या। केवलं कनकमंजरी वत्सलतयावदत्रा मणिमंजरीन   ताऽनवरतप्रयाणकैः प्राप्ता वयं जयस्थलादामत्र। अलिखिता मया विद्यानगे
यदुत वयस्य मतत्र व दृत्तामम साधुना। तज्ज्ञापितं नाद्येकात वरकोपयोगी। नकिमत्र कारणमिति विद्यानरणालिखितं कुमारनिःकृत्रिमस्नेह
या श्वावयमतुलाचकुमारस्य मामापरित्तकिमंहीयद्विनवाणि विनाशि कुरथिद्यानिवरकानि। नकिमतामवशुं सोझारीरचवरंतितनप्रचरि
नान्ति कुमारस्य शरीरागताति नन्मयत्तां। किंबहुना मद्रूपएवाधुना कुमारवीर्येण वर्त्तीता। अच्युद्गकुमार मदीयवचनानुतावादावयमपिद्दि
साधुना कुमा   रस्यश्चतिपत्रामात्मीनावो। नात्र संदेहाविधेयः। मयालिखितमघ्यादिसंदेहः। ततो यावदतावानावयाऽभिलाषः संपद्यतस्मा
तावद्दर्शनवी   थिमवनीमपरबलं स्थमानना स्मदनीकांतसंनद्दमागतमतिष्ठुरवे। ततः संभ्रमायोधनं तद्रूकीद्दशी। रथोपप्रद्यारा
वंगाडं दुर्गांदारुणं मदाश्वादर्थितो दुरं। पदातिनावहनीयं हाणान्ततं किंवृतं संपन्नं। विदीर्णविक्रूरकूबरं विलिन्नमत्तकुंजरं विनाव

९४

वाजिराजितं पतत्पदातिमस्तकं प्रजातसेद्यतानवं। प्रणश्यदेवदानवं। असियंद्वपवर्द्धकं। वहूनमकबंधकं। ततोभिभूताय यवनराजसेनया सत्यताक्ष
नी। समुच्छलितस्नेहलकलकलः। ततो वलितोऽहमकस्मात्प्रदक्षिणरवं समापतितं मया मदाया बुद्धयाम व यवनराजः। रणार नासनयाती वमिलितोऽह
दाता। ततः स्थिता देव स्वकरण देहा पतितश्च ज्झुंदा। न्याटितंघृहसेनय यवनराजस्य मस्तकं। ततः प्राहुर्भूत प्रबलसह जपद्धया रवं। असहनं
पराकृष्य समायातमहं तिकं। अत्यायातदा। देवदानवगंधर्वविस्मयिंतः पराक्रमे। ममगंधोदकंपुष्पवृष्टिं स्वयंतिमस्तके। ततश्च नत्पदानीकं क्षणेन
हतनायकं जातं मकिंकरं सर्वमाज्ञा निर्देशकारकं। निर्गत्य नगरान्नात्ताद्वर्षेण सहबंधुभिः। समागतः समीपं मनगरं च सबालकं। तथा रपाद
वन्दीयपतितोऽहं तातपादयोः। यदीचं सादशायाम्ध्रुक्कानंदोदकप्रार्थणप्रप्यता समालिंगितोऽहं तातेन। चुंबितो मूर्द्धजमस्तके द्वाधा। ततो।
दष्टामयांवा। कृतं तत्र च्युतः पादपतनं। समालिंगितोऽयुं चुंबितो।   मस्तको अलिखितश्चानंदाश्रुपरिपूर्णलोचनया गद्गदया गिरा। पथा पुत्र वत्स शला
संपदप्रहितामतश्चेदानन्याः संबंधिकृत जदयं तत्रवापिवि   रादितश्रान्तश्च विदीर्णं निःसारिता निजवयस्या कनवासादि वनगरतो धाजा
वता। अतो मम मा पिज्ञोवितेन वि रंजीवित्वातोभ्लहितोऽहं।   स्थितोम नागपि स्वरवं समारूढानि सर्वाण्यपि विषवारात नश्याः। क्रुद्धा विरिविम
दिनत्रयाम संगामस्यान राजलोकाः सर्वे परिपदा किंकिंकरक   र्वता। तथाहि केचिद्दृदनिदानानि केचित्कार्यनिसाविताः। अहामइ येभा धापैः केचि
द्धतिनिर्भरां केचित्कलकलारवंताः केचित्कुकमानादिनः। कस्मीरचंदनाह्लादैः केचित्केलिपरायणाः। केचिद्रमातिवर्षितीः केचित्रायंतिनाविता। तथा
त्यस्या मुदृढ्वकंहरं तिमूर्छापात्राणिवल्गमानाः परस्परं। आश्चानागरकोलाका वल्गंतिकुकुटवामना। क्रुताहवा ह वा गुणाः सार्द्धं ततः श्रुरपालकाः। पु
वं महाश्रमादनपवि विष्यनगरं ततः। स्थिता राजकुलकिंचित्कालं क्षेमिकमंदिरं। दिवसाचिंतं च कतत्रं संवचसंपाद्यसर्वथा। अनेकाद्भुतविस्तारद्दर्श
नवीतमानसः। समं कनकमंजर्यारज्यं स्रायतस्थितः। अथैवं चिंतयाभिस्म महामादवशं गतः। आहाविद्यानरस्यो द्देः प्रताचोऽयं महात्मनः। मास
यमीदृशी जाता यतः कल्याणमालिका। आगतोऽहं तदुत्साहाद्भुतातज्झिता पराः। तापिता जनकोलाको लक्षाज्यपता किका। अद्यावतावोदि
साथयाविलोकनलीलयाकारात्र श्राविशालाद्दीमंजुविविरिविमर्दनं। नातः परतरं मन्ये प्रवना व बहिकारकं। यथयं ममहं मतिःतत्यकुफलदायि

यिनी।ततोगाढतरंरक्तोऽहंविश्वानरदिं मायाः।मिद्दांतंकृदायानेवंस्थापयामि।विशाघतः।।एतामपरमोबंधपातपरमाद्दवताः।एतत्परक्षितमच्चेसर्वत्रैमत्र
प्रतिष्ठितं।एतयःश्वापायद्दृष्टःसामबेधुःसामसुकृतं।।एतायाद्दष्टिमृदात्मासामश्रात्तुर्नसंशयः।।नष्टनष्टद्दिष्ठामामिमदामाद्दपरायणाः।यथाज्ञापादया
ज्ञातंममदेसर्वमिंडमा।।हिंसाविश्वानरासक्तःस्वाणादयपराङ्मुखः।ततोऽहंप्रणमार्यश्च्चुइराड्डरतरंगतः।।तत्रश्च।।रात्रिशेषसमुद्धायपापद्धाव
द्दमानसः।स्नातोबानदीतटाद्दवगतोऽटद्यामदंततः।।आनकस्ववसंतारंमारयित्वागतेद्दिन।संध्यायांवनरायातःप्रविष्टजवनेनिष्को।।अथासोविदुरः
प्राकृसोतेनाकलयेनसा।मत्समीपकुमारोऽद्यकिंनायातोनिरूपय।।विदुरणाकंश्चत्तोऽहंमृत्रा।मैत्रीविरंतनी।।दर्शनार्थंकुमारस्यगतस्त्वस्त्वमंदि
र।।ततःपरिष्क्रान्तोकंयथाखेटककाग्र्या।रात्रावेवगतोऽटव्यांकुमारोनास्तिसंशयः।।ततोमयाचिंतितेविदुरणालिक्षितं।किमाद्यैवगतःपापद्दिब्रह्म।कि
वाप्रतिद्दिनंगच्छतीतिपरिज्ञानःश्रावयतःप्रत्तीयंहिंसापरि तीतोकुमारणातत्त्वारम्यप्रतिद्दिनंगच्छति।माद्यवाधितिलनेनो।किंवकृ
नाडीविताद्दपिवल्लनोऽधुनायमारवटकः।कुमारस्त्रोतिसा तंमचिंतितमद्दाहताद्देवेनवयंमंदनाय्यासद्दिमानाणकुमायातं।यदु
नयकृत्वनद्धाव्यावत्त्मातितत्कांउन्निबंधतहतितघाद्दिवे श्वानरपापिष्ठमितयायागानेरकुमारस्यगाढमुद्दिग्नतावयं।यावत्तयमप
रापिकृशेवाष्यायामसंपन्नतितिकिंवनरत्रविधेयमितिचिंता।। एतोमगतंतद्दिनंतद्दिदंकुमारस्यप्रेष्यसमीपऽनागमनकारणमिति।ततेनालिद्दि
तंविदुरमहापापाद्दवरियंमृगयाद्यमनंनवामितमसद्दंशाडिर्नरपतिलिः।अतोयद्यस्थानिमिश्रस्तयेनार्यकुमारस्यापसार्यताततःसुंदरंभवति।वि
दुरःश्राद्धाद्दवविश्वानरवक्तिस्यकामयंलद्दयातु।अथवाद्दयतेवनरस्यायातोऽत्रनगरमण्डिनमनङ्गोनिमित्तिकः।तस्मावाकृयप्रष्टुंयुक्तोयदत्रकर्त
व्यमिति।ततेनालिद्दितमाकारयतद्दीनेमितिकं।विदुरणाक्तंयदाज्ञापयतिदेवः।ततोनिर्गतोविदुरः।समागतःसाकृवल्लायांयुदीवाडितमतद्दा
ततोविधायुतश्चप्रतिपत्तिंमारव्यातंतातेनश्रायाडनं।ततोनिरूपितंबुद्धिनाडीसंचारतातेनिमित्तिकेनालिद्दितं।यथामहाराजेकृणवानापरस्तुपायोविद्यते।
मयद्दिसंपाद्यतेततःश्रूयामरवलीयतेकुमारस्त्रोयमनघकारिणीद्दिंसालिधनानार्यातातेनालिद्दितंकीद्दशःसप्रतिकथयत्याद्यडिनमतङ्गनाऽ
लिद्दितं।यत्तदावर्तितंमिवैममत्कामवत्तवतां।यथास्तिरद्दितंमवेपिद्दावेनिवासस्थानंसमस्तगुणानांकारणंकल्याणपरंपरायाडुर्लनेमंदनागाथ

९५

यिष्टिनासोदर्शनिगरांतत्रराज्याधुसीतायथास्थितकारी।लोकानांकृतोद्यायांगोरुष्टनियाद्दद्दत्ताद्धनःशिशुपरिपालनेपरिश्रमःकारायांसमुदायतश्च
सपक्षिणाकानामराज्ञातस्यराज्ञोयथालोकोहंतडनियतेत्रिलिःप्रकंपतानाममद्दादवीनदावलिता।ताद्यवाव्याप्पिद्दितीयाभिद्दितकारिपुंड्रणीलोका
नांनिकपच्छत्तिःसर्वशास्त्राणांप्रवर्तिकासच्चजामानांद्दृरवद्धिनीप्राणिनांयाकृतानामराज्ञी।।तथाद्दितानावदुःखानिसंसारलतंतमर्वद्दंतवःस
प्रपित्रर्ममार्गेयनलतंतकदावना।।यावश्रावाकृतादेवीतिनसम्यग्निषेव्यते।यदावननिषिवंततांदेवीतद्दिधनतः।लद्द्याकृत्याणसंदोहंतदायां
तिशिवंकृताः।।अतःसावाकृतादेवीलोकानांहितकारिणी।संसारसागरोत्तारकारणानिमहात्मनां।लोकेलोकोत्तरावापियानिकार्याणिका
निचित्।तत्सर्वंशास्त्रसृष्टधर्मेणापरमार्थतः।प्रवादयत्तयादेवीसापापाडेस्सवृत्तिनाकैः।तेनसानिष्कप्रष्टानंशास्त्राणामिद्दगीयते।तांविनासर्व
शास्त्रार्थोऽसद्धुद्धिप्रकरायते।दानंशीलंतपोध्यानंयुकृता शामादमःप्रशमादीनिलोकेऽश्वाकृक्रमाणिनावतः।प्रवर्तयतिसादेवीस्वबालन
महात्मनां।तेनसासमदत्तस्थानंकृनकेतिनिरूपस्यात।।काम क्रोधलयद्दोद्दामादमात्सर्यविभ्रमाः।शाठ्यापेश्चन्यरागाद्यायेलोकेपापदत
द्दा।तपांतयासदावस्थानास्यवस्तुदनत्राय।।अतःसावाकृ तादेवीपापानांद्दूरवर्तिनी।तस्याश्चस्थनपरिणामसंदेहधियाश्राकृतायामहा
देद्याश्राकृदाद्दत्रद्दृगतःसुंदराकृपणवल्लनोबंधनांकारण मानंदपरंपरायाःसततंसुनीनामपिकृदयवासिनीविद्याततयानामसुद्दिता।तथा
द्दिसाविषरावराडीवाद्दुवनाद्देस्वाशिणःदुःखंवामरणंवापितालिकांकृतिमर्दिता।।तत्रश्च।मादयाद्दृयमश्चेतद्धारयत्येवद्दितां।तेमसान्नवनाक्रा
दकारणंप्रतिकीर्तिता।सुखंशाबाधराकारंमालीदानारव्यसुत्रमं।सद्दानदुःखत्राणारक्षोद्दयायाः।दीवरस्तानो।।विश्रीसंडिगदानंदंशमारण्यकप्तनस्त
लोयद्दानाश्मिनाद्दाद्दकिंचिदंगमसुंदरी।।कृपणासुंदराप्राकातनसात्सुनिसंगवेः।यथेष्टावंधुवर्यस्तुनष्टदानीनिवेद्यता।।कांतिःश्चुलयशिणाम
श्रवाकृतानिःप्रकंपता।।जीवसंतापधेर्याद्यादयायाबांधवाःस्मृताः।।तथांचमतताल्कादकारिणीकृदिमंस्थिता।।तेनातिवल्लनाश्राकाबंधुवर्यस्य
माद्दया।।सुरासमन्तलोकेचमात्कृरसुखपद्धतिः।दयापरीतचित्तानांकृतिकरवर्तिनी।।आनंदपद्धतातद्देआस्मिनसाकच्चकामता।।अतएवस्तुसाधु
नांवकृदयमावतिष्ठिता।।अथवादयाद्दितकरीलोकेदयासर्वगुणावहा।दयाद्दिधर्मसर्वस्वंदयायादोषनिसूदनी।।दयेवविन्नसंतापविध्वंस

नपरायणा। दयावतो न जायंते नूनं वैरपरंपरा। किंवा बहुज्ञानात् क न युगा संसारागोरवांचित्वं तीपदमपत्राद्धी सा दयाके नव ध्यति॥ तदत्र एरमार्थोऽयं महाराजा
जायकस्यातां किंमाया: कुलायापायानापगाऽत्र निरीक्ष्यतां॥ यदिपतां दयां धीरः कुमारः परिणस्यति तदा बुक्रममविघाडष्ठ नायविनंक्ष्यति॥ यतः॥ इयं
दाद्यात्मिका पापामा ऽनर्द्धिमती तन्मा तान्तान्तया विविधेक्षियश्वाग्निज्वालायाः सद्य॥ तत्सात्तेनालिखितं। आर्य कदापुनरत्र नंदिवर्द्धनकुमारस्यां दयां क
न्यकोपरिणस्यति। जिनमतज्ञेनालिखितं। यदास्य नपरिणामादास्यति। तातः प्राह। मा एवत र्हि कदादास्यति। जिनमतज्ञेनालिखितं। यदा कुमारं प्रति व
र्याणा नविष्ठस्यति। ताततनालिखितं। कथं हि तस्य प्रणीत वानापायः। जिनमतज्ञः प्राह। कथितं इदमिदं मया तवतां। यथा तस्य नपरिणाम मनारस्य यदि
परं कर्मपरिणाममहाराजः प्रयाणयितुं समर्थो नापरः। सदायन्नायत्तोऽसौ वर्तते। तस्मात् किमत्र बहुजल्पनाय। यदा स कर्मपरिणाममहाराजा ताद्रंगः कुमारं प्रति
सप्रसादो न विष्यति। तदास्य यामवस्य नपरिणामे नास्मै कुमा   राय दयादारिकां दापयिष्यति। किं च चिंतया अत्र स्वल्प रक्षया। स्वाहं निमित्तवालन।
कुमारस्य तस्य नामपेक्ष्य युक्ति बालनवायदुतनिर्यामनं।   स्वयिका। लसस्य यादा न विष्यास्यनं कुमारं प्रति कर्मपरिणामा नात्र संदेहः।
तत्पश्चात्तस्मिन्नू काले आयुष्य मद्यमगिनीं लोकस्थितिं।   पर्यालोच्य स दकालपरिणत्या निजकया यथाकथयितया नीयमद्यमायस्य नावा
यत्र मंतस्य सरमधुर वचनैरस्मै वनं दिवर्द्धनकुमारस्य संबंधि   नीमम स्नवां तरागायायिनी वल्लभरूपा मंतरंगनार्यो न विज्ञयतां दीपयिष्यामहे
दीनां कुमारवीर्यस्य पयिष्यादयादारिकादानस्य यायोऽयमिति सर्वसमदं स सिद्धांतपदं। ततो दापयिष्यत्येव स कर्मपरिणाममहाराजा दयादारि
कां कुमाराय तिः संदिग्धमनदत्तोऽसुरतपूयमाकुलत्वां। तातः प्राह। तत्किमधुनास्माकं प्राप्तकालं। जिनमतज्ञेनानेकं मौनमवधीरणा। तातेनालिखि
तं आर्य किमात्म प्रज्ञोऽस्मा निरवधीरयितुं शक्यते। जिनमतज्ञः प्राह। तत् किमत्र क्रियतां। यद्दिदिवदिरं गा। यस्य उपद्रवः कुमारस्यास्यास्त तानयुक्तते क
र्त्तितत्र सवक्ता वधीरणा। अयं पुनरंतरंगापद्रवो वर्तते। तत्क्षमवधीरयितां पितवंतां नापालं समर्थेति। ततो यदादिशत्यायो श्वसिवद्वतातातेनपरि कुञ्जा
धृष्टितो नैमित्तिकः। गतानि कतिचिद्दिनानि। समुत्पन्नेयं तस्य बुद्धिः। यथा स्नापयामि यौवराज्ये नंदिवर्द्धनकुमारं। ज्ञापितं मद्यमानां प्रतिपन्नामतेः।
गणितं प्रशस्तदिनं। कृता निषेकसामग्री। समाहूता द्वारचितं नव्यसनं। मीलिताः सामंताः। समागता नागरकाः। संविधापितानि मांगलिकानि। प्रकटि

तानि रत्नानि। प्रत्यासन्नीभूता चंतःपुराणि। अत्रांतरे प्रविष्टा प्रतीहारी। कृतं पादं प्रणमनं विरचितं कर कुट्मलं। निवेदितं ललाटपट्टे। गदितमनया। देवा
रिदमनस्तुपतेः संबंधी स्फुटवचनाताना ममदजमः प्रतीहारभूमौ तिष्ठति। एतदाकर्ण्य देवः प्रमाणं। तातेनालिखितं। शीघ्रं प्रवेशय प्रवेशितः प्रतीहार्या।
विहिता प्रतिपत्तिरलिखितं स्फुटवचनेन महाराजस्य नमयाश्वदिर वकुमारस्य यावराज्याभिषेक कृत्यतिकरः। ततोऽहं स्नुसकृताः। अयमितिकृत्वा स्वप
रिजनसिद्धपुत्र रिततरः प्रविष्टः। तातेनालिखितं सुंदरमनुष्ठितं निवेदयतु भद्रप्रयोजनमार्यः। स्फुटवचनः प्राह। अस्ति नाव हि दितपवनवाहशां शार्दूल
पुराधिपतिः स्वयद्दीननामधेयादेवोऽरिदमनस्तस्यास्ति निर्जितरतिरूपा रतिचूला नाम महादेवी। तस्याश्च विंशति रत्नमंजूषा मदनमंजूषानामदु
हिता। तया च लोकप्रवादेनाकर्णितं नंदिवर्द्धनकुमारचरितं। ततो जाता तस्याः कुमारे स्नेहरागातिरेकः। निवेदितः प्रतिपाल्यार रतिचूला यै। तया पिक
थितो देवाय। ततस्तां मदनमंजूषां कुमाराय दातुं प्रहितोऽहं   प्रस्तुसमीपादेवेन। अधुना महाराजः प्रमाणं। ततो निचीक्षितं तातेन मतिधन वदनं।
मतिधनः प्राह। देव महाभ्रुकाषाऽरिदमनो युक्तं पवनतन्नसा   ई संबंधः। तथा ऽनुमतश्चासाभिरिदं तस्य वचनं। को ऽत्र विराधः। तातेनालिखितामवं न
वत्। अत्रांतरे मयालिखितं। आह्लादिक यदु रत्ननावक्ती नंशा   ई लगुरमितः स्थाना। स्फुटवचनः प्राह। मा इदिया जनशातो मया लिखितामेवं
वाचः। स्फुटवचनः प्राह। न सत्यं गवक्षारितं कुमारेणामया कं   त्रयाकथमवधारितं स्फुटवचनः प्राह। गणितं मयाप्येदं पदेन। मयालिखितं स्वनिर्मित
मिदं मयास्तिनत्थानप्रसादात्। स्फुटवचनेनोक्तं कुमार विद्यतारितः कस्मापि न चलतीदं मदीयभ्रमाणं। तिलत्रप्रज्ञिलागमात्रेणापि। ततो मामपहसा
न्मालोकमध्ये किलालीकं करातीति चिंतयतो मम विजृंभितं वैश्वानरेण। प्रहासितं हि मया वस्तुकायागात्। किं भङ्कतो हात्यामपि मदीयशरीरस्त
प्रवेशः। ततः संजातो हं साक्षादिव प्रज्वलनज्वलनः। समाकृष्ट दिनकरकरनिकरव्यतिकरकरालं करवालं। अत्रांतरे चिंतितं पापमोदायनायदुतमूढं
स्मिमाधुनावधिः पात्रितो सविततस्तानिर्दग्धः। नयो ग्याऽयमिदानीं नंदिवर्द्धनकुमारो मम संबंधस्य। तस्मादपक्रमणमेव मेऽधुना श्रेयः। इत्यालो
च्यनष्टः प्राणादायामया बक्रवर्तीपादादारवेत्तादाताजनसमुदयश्चायत्न एवाविचार्यकार्याकार्यमिकपदे प्रणकृतो द्विदलः स्फुटवचनः। ततो हाधम्प्रहा
सु अकिमिदमकार्यमनुष्ठितमिति कृत्वाणः समुत्थितः सिंहासनात्तातः। चलितो मदहस्तरं विनानामयाचितिसंवेगानैऽयमधेन दूपपवायादरात्मा

मयापि कृतमिदमकार्यमिथ्यारटन्नितः ततः समुद्दीर्ण खड्गा चलितोऽहं तातातिसुरबंधुनालोकेन कोलाहलः। ततो मया नष्टु नंदनकटुं न लब्धिता।
म्लेच्छनिर्जरतानग्रणितं परमाप्यकारिष्टं नालोचितोऽपायागमः। सर्वथा विश्वानरहिंसावशीभूतधित्तेनालं बुकर्मचंडालतां तथैव रटतः सातष्यात्राटितसु
नमांगं। ताता दाहा नहाज्ञातमा साहसं त्वायश्च त्रायश्च मिति विमुक्त करुणा क्रंदरवाश्राग्ध्लनामा ममां ज्ञाकारक रवाला ज्वालनाधीमया चिंतितमिदमपि
[illegible] मावाशिणी वरवनीतायिवंशा तुल्लदयारविमथिलकवाकायतो नतः कृतासापि दृष्टाकरवालना। नतो हा श्रातर्दक्षिमारदाश्राय वित्र किमिदमारब्धमि
ति रुक्ष्वर्णानि शीलवद्दनमणिमंजरीरत्नवतीवल्लभानित्रीण्यपि ममसुष्ठायारक कालमघनिवारणाधीं मया चिंतितं अकाला चितेन ममीषां मारीषी
मपिहरामनी। ततो गाढतरं परिस्कलिताऽहं नीता निर्त्रीणप्युत्केकव दावरणांतकमदनी। अत्रांतरेऽमुं श्रुति करमा कर्ण्य हा आर्यपुत्र २ किमिदं २ मिति चल
पंती धाम्रा कनकमंजरी। मया चिंतितमायपत्रापि पापा महिणा मिवमिलिता ये वं विकृत्याशाति आदा हृदयमपि मावरिन्तुतं वत्रीता। नक्किमतेनापन
याध्याश्रुवस्तुवमलद्यां ततो विगलितः प्रेमा बंधविमुक्ता विमुक्तानद्धिरहकातर तानस्फुरितानि हृदयविभ्रंमलकालिमानि श्रापहस्तितार
निसुरससंदाहांनपर्यालाचितमाच्छाः संबंधीनिकरुपमः प्रि हानुबंधः। सर्वथा वैश्वानरांधबुद्धिना हिंसाक्रीडीकृतकृदाय नमया विदलिता
करवालनवपाकीकृतकमंजरी। अत्रांतरेणामंरंसेणगलितांमकटीतटात्परिधानं विगलितं त्रामो निपतितमद्यन्नरी यं किंचितले। जातोहं यथाजाताम
कालीभूताः केशाः। संपन्नः साक्षाद्दिवावेतालः। ततस्तथाभूतमवालोक्य तुरवलिंति। प्रहस्तकडिं नकुपर्दमझरहहहासनकृताकिलि किलिका। ततः सुतरांव
कुलितोऽहं चलितमन्मारणार्थं विगतनागतो मत्रानारालगिछुः प्रसुप्तजनाः सामंताश्चलयाः सर्वेप्येककालं तिवारणार्थं ततः कृतांतइवसमद शितया।
समस्तानपि निर्दलयन्नहंगतः किंचिंतमपि भूलागं। ततो भूरितया लोकस्य वनकरीव श्रामपात यित्वा गृहीतः कथंचिदहं उद्दालितं मंडलाग्रं बद्धः।
पश्चाद्बाहुबंधेन। ततोरटन्नसच्यवचनानि। भिव्वद्धिप्रोऽपवरके। दत्तकपाटा। तत्रवाचक्रलयन्तुनयवचनैः प्रलपन्नश्रयलाघया। दत्ता नः कपाट
यामसकास्फोटान्। क्षामाबुभुक्षया पीडितः पिपासया। दंदह्यमानश्चित्रसंतापनाकनमानो निद्रां महाघोरमारक्तरवनपाबद्धएव स्थितो मा
समावंकालं। अवधीरितः परिजनेन। अन्यदा चंत क्षीणसमासमागमा ममाद्य रात्रे क्षणमात्रं निद्रा। ततः प्रसुप्ताभिन्नं मृणकेबंधनं। जातोऽ

९७

हं स्वकलः। उद्घाटितेकपाटेऽनगतो बहिर्दीपानिरूपितंराजकुलं। यावन्न कश्चिद्देवयतो। ततो मया चिंतितं मवीमा वदहं राजकुलं नगरं वममावेरिष्ट
तंवत्रीता। येनाहमवं परिस्कृतितः पापेन। ततो विध्यालिता ममांतर्वर्त्ती विश्वानरः। सहर्षमा हुंकारितं दिंसया। हृष्टं मया प्रज्वलिताग्निकुंडं। चिंतितं हृ
दये अयमत्र विशिनिर्यातनोपायाय इत्युद्दीपामरावंचुत्रांगाराणां तनो राजकुलस्यनगरस्य चावरापार ह्रिंधनवकुलेषु स्थानेषु स्नाकस्मात्
नुतान्य हिंपामि। ततः श्रुयामवलम्बी नविष्ठानीदं इयमपि डरात्मकमैथिति। ततः कृतं सर्वं तथैव ततमया लज्जं समतात्प्रदीपनकं। निर्गीताऽहमपि
दह्यमानः कथं चित्कृवितप्रतापापेण प्रवृत्तो जनाक्रंदरवः श्रवंतिस्मला तलातति कृवाणाः परबलसैं कयासुभटाः। ततः क्षीणतयाशरीरस्य
परस्पराभिहतया शारीरमनस्मा विगलितं वीर्यमसुत्पन्नामरायो पलायितोऽटवी संप्रस्थः प्राप्तिता महारण्या विद्धः कंटकैः स्फोटितः कीलकैः।
परिचखोमा याशिनाप रिस्खलितो विषमा इं कान्ता निपतितो धिक्सुरवानिष्ठाद त्यो ज्वलिता त्योपांगा भिन्नशाका सुहस्ताजं। अत्रांतरे समागता
ध्यारः। इह सरवैवावस्थितोऽहमलिक्षितममीतिः परमारे आरमहाकाप्याऽयं उकपोलश्च्युतपरकुले बकुसहायं। ततोऽयं दीपानयामः।
कुस्याभिमूलंमनं। तदाकर्ण्य सुसत्रमितो मम मांसनिमित्ता विश्वानरः। स्थितोऽहमपविस्त्रमसास्वधा मकेन। तिधिं तं आरविरूपकोऽस्माति
घायः। ततः शीघ्रं बद्धीत्वयमनमच्छाघाटुयविद्यारविष्टनीत तागाढं हड्डाधनुः। आसासितनियंत्रितोऽहं पश्चान्मुखीकृत्यबाहूहादहतोगालीबद्धं
मवरुकुह्वं। ततः समुत्थापितोऽहं परिहितं ङरखीवररवंडां। खचितोदहदिगयहिप्रहारानानीतः। कनकपुरव्यासन्नांनीमति केतनासिधनांपध
ह्नी। रक्षितारणधीरस्यपल्लीपतेरतिदिनमनतसुरपोचयतमानदेनांयमसुत्रोविक्रेतुनीयतों ततो यदाजापयामि दिवशतिवदमानीताऽहमकेन
विारणस्वतयतो। ताटितंबंधनां कृतोस्वकलाललयोऽहं एककारादि ति। कुपितभोराघ्रतोऽहं दंटादिति निर्नवरं ममाष्यितो मम स्वामिन तिमबानमा
रितोऽहमनेनाकेवलं दापितं कदशनं। ततोबुभुक्षाक्षामकुक्षितया मं ज्ञातं मदेव्यां नादवकंदन्नंस कृपितमारद्योन स्मरितसुंदरीं संजातस्मिन्नां
द्वेगामता नितिक्रांतिविहिनानि प्रक्षोऽ सा रणधीरणाचोरः कीदृशाऽसौ सुकभावत्तेनइति। मयाह दव नकथं चिन्नव्याबलमारादनीति। ततः स्वप
ताक्षमवंपूर्यां संकालं। अन्यदा समायातः कनकपुरा द्विरिणामुपरिदंडानहशाम् सुस्वराः। त्रुपिता मापल्ली। गृहीतावंद्यानीताः कनकपुरं। गतोऽह

मपित्तमध्याद्दर्शितांबाद्यो विलाकरस्य एतेसूत्तोमाम वलोक्य चिंतितमनेन। अये किमिदमाश्चर्यं यदेष
उपाध्यायः स्वित्रमीशाचतयादवदनुत्ताणुकाल्यापिनंदिवर्द्धनकुमारकारं धारयतीति ततो निरूपितो
नरवाये ध्योवालायालियावन्। ततः स्थितं तच्च स्वकं शय्यानंदिवर्द्धनकुमारएवायं कृतवलं कृयेना श्चर्दसंतावा ऽप्रथावि विचित्राणि विधवि
लसितानि तिहृद्याणांनोक्तिप्राणिनां किंवा न संभवति। तथा हि॥ एणकदानंतानाप्रचूपामो ह्युद्वित कमः। व चनेवचनलोकोक्तयादवित
यणाता॥ सएव विधिना राज्ञा तस्मिन्नेवलवे ऽवधा॥ ताराकारं विधायाश्चेतनाकारं विडंबितो तस्मा समवायं नाम्र समंदहः॥ ततः स्मृतमि
त्र्या। वनगलदानंदाद्रकवश्वा हन्यालितरवादखालिंकयोल्लनसिंहासनादुत्थाय समालिंगितोऽहं विलाकारण। ततः किमेतदिति विस्मितं राजमंड
लं॥ ततो निवेश्यात्मीयार्द्धासने लिखितोऽहमानमावयच्च को ऽयं वृत्तांतः॥ ततः कथितं विलाकरायाः स्वचरितं विलाकरः प्राह। हा कष्टं तत्सुंदरमत्र
स्थितं सचवना। यदिदमतिनिष्ठुरां जननीजनकाद्विमारणाम चरितं अयमवीहजन्मन्येव भंकारा सवतस्य च्छेदफलविपाकः। तत्कृता विस्फुरित
तो मम मां तगतो हिंसावैश्वानरो। चिंतितं मया। यथा यमपि सविरिरूप एवायामकृतं च मश्चस्तुंदरं मन्यते॥ ततो जाता मतन्मारणाभिप्रायः॥
तथापि इर्बलतया दहश्च मद्दाश्रुतापनयाविलाकरस्य संनिधि ततया वजराजहंदमश्च अतिकरवर्तितया पहरणाभ्यनिदत्तो मया प्रहारः। कथं लंक
तं कालं सुखं लक्षितो विलाकरणमदलिप्राया। यथानुरव्यायते ऽत्रमदीया ऽयं हलाः। तक्किमानमसंतापितेन। ततो विक्षितः अस्तु तत्कथा विरूपा ज्ञा
पितं मामं तमद्दृत्तमादीनां। यथिपनं दिवर्द्धनकुमारो मम शरीरं डीवितं मदीयं बंधुत्रीता ऽनुडेया ऽयं जातः। हमश्च दर्शीनमातः कृतज्ञियसमागमम
हो सवमितितिरलिखितं। यदाज्ञापयति देवः। ततः प्रवर्त्तितो महानंदः। सावितो ऽहं विधिना। परिधापितो क्षियम्या णिलाजितः परमान्नं विलपितः सु
रभिविलेपनेन। भूषितो महालंकारैः। दत्तं अयाम। वविलाकरणमनोहारिताबूलं। मया च हमनेनेदमभिहितो। यथा नसुंदरमत्र स्थितं नव तातेति। ततो मारयित्वा
स्थेनं वैरिणमिति रोद्रवितर्कपरंपरादाह्यमानेन नमानकिं चिट्ठेतितं। उत्थाय ततो ऽजनमंडपाङ्कुप्रविष्टा वयमास्थानशालायां। मतिशारवारणमंत्रिणा लि
खितं किं विक्षितं कुमारणयथा — नयंगतः स्पृदीननामधेयादेवः प्रसाकरः। न तो ऽप्तिला मयाकं धरा। कसं विलाकरणमाप्तुलो यन युगलमभिहितं।

९८

च वयस्यताते पराकृष्धुनाथ्यमा। लज्ञातकार्यमत्राश्चयं। तदिदेराज्यमतेर यं एतातत्त्वातस्वमाद लाभिताः प्रकृतयः प्रतिपन्नाः किं करना वं वयस्यास्य
घभिषिक्तं नियाऽप्यतां। ततो विश्वानरवेश्युणादवस्थितो ऽहं मोनेन। लंघितादिनसः। पदन्नं प्रादाविक्रमास्थानां तदंतविमर्जितराजमंडलानिवार्यवियवमा
घववांमयासहाति सूक्ष्मनिर्लरतयामहादीया मिकस्या मवडाश्रायां प्रसुप्तावासमनवनविलाकरनारंभः। ततो नदन्दीतसंकेतेनदामयावैश्वानरद्वि
माच्यां विधुरितकृदयनमतथा विधा ऽतिप्रियश्च वविश्रब्धं विलाकरः सत्तुलाय निपातितः। पापेन निर्गतश्चाहं परिधानद्वितीयः सुकर्मत्रासनपा
लायितो वाणान निपतितो ऽटव्यां। साद्यनिना विधुरः सुपाति पाश्चे मद्दत्तकश्चेन कृशावर्त्तीविश्रांतो वृक्षे। कानने दृष्टः कनकशेखरपरिकरणानि
वद्धितं कनकचूडकनकाशेखरयोः। चिंतितमाश्चो। चरितश्च मत्कारणे नयाद कारीनं क्षिवर्द्धनशतिः। ततः समागतौ कतिविदाप्रस्तु कचपरिवारो।
मममीपं। विश्वितसुचितं स्थितोमया सहाशा रक्कत कथारवः। प्रश्चमकाकिता कारणं। मया चिंतितमश्चापि न प्रतिज्ञा भिज्ञा तेमदीयचरितं।
तत्किंकथितेन। ततो मयाभिहितमलमनयाकथया। कुन। कााशारवरः प्राह। किं मश्चमपि तत्कथ्यते। मयोक्तं। न हि कनकाशेखरेण क
कुमारावस्थितयाकथनीयमितरश्चानलवति मम चित्तनिर्वाणं ततो मया दिशं मय सुत्सं घयतीति विचिंतितं। यतो मां ऽनगतोप्रवलितो हिंसावै
श्वानरो। ममाकश्चा कनकाशेखरस्कटीतटाकृतं तंडिह्वा सा सुरामिष्टत्रिका। सत्तकीर्णः कनककुशारवरमारणाय प्रहारः। ततः किमेतदिति प्रा
प्रावेगमकनकचूडाद्यः। पाडुद्रीतकोलाहलाः। स्रसितो ऽहं कनकशारवरयुगावर्जितयाऽस्त्ररटानां मध्ये यथा संनिहितयादेवतया मत्त द्विनः पश्चात
मवतपीं गगनमार्गेण नीतः स्वद्विषयसंधिदाराक्षिशासघामं बरीयाभिधाना नांवीरसेनादीनां चरटानां मध्ये दृष्ट्वा निमुश्चितो ऽलीपं प्रहारा ऽयदीन कुरि
कुः स्वय्यं निजाताऽसीमिः प्रतिता ऽऽयाहारारनिहितं चरितादिवको ऽयं वृत्तांतः तानशाकितं मयाऽज्ञातिप्रसं विस्मितास्त्र रटाः। आनीत मासमा नशाकितं मया प
वधुं। ततो गत्वादेस्यमाता तत्कण्णां निजेलिता ऽहं देवतया। वालितांगानि। उत्थाप्रवराकानिवेशितो हमासने। उत्तरवपिष्टाः। प्रस्तुतव्यतिकर। मया
चिंतितमाहोयत्र यत्र व्रजामि तत्र तत्र वयमातेः परतप्रियरायणावलीकरस्मालोलकिंचा मिसंनलसामादोः तवलकुप्रतिविष्वनाः उनः उनमुंहिडुं
तिस्मान्तवाविस्फारितो हिंसावैश्वानरो निपातिताः कतिचिच्चरटाः। जातः कोलाहलः। नतात्र जन्याप्तपीयदीना मम प्रसादमिष्टत्रिका वाह्या द

मात्मनायनाअत्रांतरगतोऽस्मद्विनकरःसमुल्लसितंतिमिरंसमालोचितंवराटेयथिाह्वविदिकृणवायमस्माकंनंदिवर्द्धीनायनद्वतःप्रवरसेनाऽधु
नाधिपातिनापातआननप्रधननपरुषास्नद्यापिवलिपान्नप्योलिरथस्नामिलाकेनप्रस्थापितोलोकेविज्ञातमस्तद्दनांतरस्थानतोऽस्मारणमहा
नयशाहकारःसंपद्यातानिषवृक्तिवस्तुहलकेकथंविहारयितुंशक्यस्मासुदूरदर्शानीत्राध्यागवराखुअथानितिष्ठापितःसिद्धांतःतातानियंत्रितो
ऽहंगंत्र्यामारंसुबद्वोवस्तूणवदनादीशायुक्तोमनःपवनगमनोद्दपतौघस्नापिताःकतिचित्स्वरूपाःरवटितागंत्रीगमारुद्धासमवहादशयो
जनानितितःप्रापितोऽहमनवरतप्रयाणोकोशाइलवरंअकामलविलयालिधानबहिःकाननेगताःस्थितांसगंत्रीकाःसमस्तेश्वाःस्नाकावला
यामकांडावविद्वांलितःसुरलिपवनाविमुक्तःसद्वायापिविराजबंधःप्रगुणाः।भुवनश्रियवतंसमध्यासितंकाननंसमवलीकःसमकामवमद
कतवःप्रसुद्विताविहंगमगणाःमालाहरसुत्रालनारंकंकतं मधुकरावलीभिः।विगमसाधविशाणतमसाद्दशसाद्यातयित्रमारद्रोद्दिनकरःत
धामसापिमनागुलितहववितंसंतापःतदनंतरंवृहद्द्रू प्रणावलाप्रलावणाध्यातयंतादिक्षक्रवालंसमागतास्नत्राद्दवाःविशाधितंभू
तलंहृष्टमतिस्तुरभिगंधोदकंविमुक्तःपंचवर्णमनोहारि कुसुमप्रकरःविरचितंविशालमतिरमणीयंमणिकुट्टिमंविहितंतास्यापरिक
नककमलंविस्तारितमुपरिशाद्दवहृष्यविनानंअवलंबिता सुत्रामोक्तिकावचूलाःततःसमुत्सुकैसोदीवाबीलाक्षितमार्गैःकल्पद्रुमइवय
थेप्सुफलदायितयाकनकगिरिरिवस्थिरतयाक्षीरनीरधिरिवगुणरत्नाकरतयाशारधरनीहवर्दीतलेश्यातयादिनकरइवमप्रतापतयाचिंता
मणिरिवदुर्लभतयास्फटिकइवनिर्मलतयासुलागइवसद्विस्तुतयागगनतलमिवनिरालंबनतयागंधकरटीवकरिभिःपरिकरितःस्फुरतिबिंब
किरिबकुविधविनेयैःसमागतःकेवलज्ञानदिवाकराधिवेकोनामाचार्यःसमुपविष्टःकनककमले।प्रणिपत्याविहितकरकुड्मलानिपन्ना
परिषद्यांनारनगवतःप्रतापंसोदुमशक्नुवंतोमदीयशरीरानिंगीतोदूरादराच्छितोमांप्रतीकमाणोहिंस्यावेश्यानरो।।अथारिदमनोराजापुनि
विज्ञापालोकतःसमुपानिर्गतस्नत्सुपतिवंदनकाम्यया।तथामदनमंजूषायाप्रज्ञाममकन्यकासापितत्रसमायातासद्विताप्रतिष्ठलया।विदाय
पंचविज्ञानितरद्धिनिर्विमानमः।राजाकातानृपासंगःप्रविष्टःसूर्यमुद्राःपंचांगप्रणिपातनपादयाद्धिश्रममस्तकःप्रणाम्यसूरिंलोनितिमल्ला

१५८

टकृतकुड्मलः।।कथं।।अज्ञानतिमिरोच्छेदकरनाथदिवाकर।।नमस्तरागसंतापनाशकारिनिशाकर।।स्मपादपादर्शनानाथनाथकारुण्यसागर।।न
वतानवनिर्माणशाश्वतथापकृतार्थ।।अद्यैवनतुजातोस्मिराजापाद्येवप्रतिष्ठितः।अद्यैवपहुकर्माम्मिपथ्याद्यैवयद्रूपा।।यच्चाखिलसंता
पपापाडीभ्भविरचनेनाथसंभवकेमयुसंपन्नंतवदर्शनं।।एवंसंस्तुत्यराजेंद्रःसूरिःसूदितकल्मषं।प्रणम्याराधसाधुंश्रुतिषमाःसुद्धस्तुत
ला।।स्वर्यीयवर्यपुण्यमस्तुंकारइवाखिलः।गुरुभिर्मुनिभिश्चाश्चेधर्मलाभःकृतोनृपा।।ततःकृतश्रणास्मिस्माराघलोकस्वभावतः।प्रयुक्त
लाकयाप्रणयरुणारंभिदशना।।नोनृपलवकांताग्परपर्यटद्भिरनारतं।अत्यंतदुर्लभाद्यधर्मःसर्वज्ञनाषितः।।अनादिरघसंसारःकालाः
नादिःप्रवाहतः।जीवश्चानादिकाःसाविष्टांतज्ञानचक्षुषा।।नाविनत्राञुवंतोऽस्युधर्ममसर्वज्ञनाषितं।कदाचिदपिदुर्वाप्तानोतमवलाक
नं।।अथावाप्तोनवेद्धोनाधम्मीमीलिःकदाचनतःकुतो लवोऽमीषांकृतासंविजिमीलके।।तस्मात्स्मुनिश्चितंराजन्ननत्रास्यत्रसंशयः।नि
वापसःपराधर्मान्डिंउत्सिडिनिदर्शितः।।एवंचस्थिताय हानादोलवेऽमीषांमञ्जानामिवसागरासदाडोलायमानानांजीवानांदुःख
संकुल।।कर्मपरिणामनतंधोनद्यत्रपरिपाकतःस उच्चादिसामग्र्यास्तथाकालादियोगतः।।धन्यःसकलकल्याणकारकोविं
अशक्तिकःयत्रच्छविभवेजीवस्नुयद्दःपारामश्वरः।।स नदालनतेजीवोदुर्लभदर्शंविलेदनः।।आशापाक्षशानिनीशिडोनंद्देतवहर्षाता
नतोऽसोयद्धिधर्मवाप्राप्नुयाज्जिननाषितं।।तनातसाधुसद्धर्मसर्वदुःखविमोक्षकं।मोचयतीनवेकस्मात्सामग्रीयंसुदुर्लभा।।राधावेधो
पमानेनधर्मप्राप्तिःप्रकीर्तिता।।तदत्रलाभसद्धर्मकिंकथंयत्रसुत्रमं।अलब्धस्यलाभार्थंघटध्वमिहादजनाः।।अत्रांतरेचिंतितंनरेंद्रणाहो
केवलज्ञानदिवाकरोऽयंनगवान्नाशिकिंचिदज्ञयं।अथवापृच्छामिनगवंतमात्मसंशयं।अथवापश्चाद्वेवनगवान्मदीयसंदेहंछिज्ञामीयातः
कथयत्रमसमानुपादेणातानालगवताश्रिणालब्धजनाबाधनार्थमलिक्षितानरेंद्रःमहाराजरावायासुल्लंप्रतिनालिदितंतदंतायंमदीय
दुहितामदनमंजूषाअध्याःपव्वइयतिसंतनंदिवर्द्धनकुमारायदानार्थंप्रतिक्षिताभयाजयस्थलस्फुटवनेनामसमदन्नमः।गतःकियानपिका
लानिवृत्ताऽसौ।ततःप्रतिक्षितामयातद्वार्तापलंसार्धस्वरूपात्मस्याज्ञानिवदितं।यथादवनजयस्थलेसर्वेनम्नीपुत्रंदवदप्युस्तलमात्रम

धुनावर्त्तीत। छिन्नमंडलं च तालनामविद्यंते यथा सन्नाच्छयामाध्यनगराणि। अरण्यप्रायः। साधुनाद्यापि वर्त्तिता नष्टावार्त्तामात्रमपि नास्मालिक
पुलहुं। कथं नत्र घासूतं संजातमिति। ततो मया चिंतितं। हा कष्टमहो कष्टं किं पुनरत्र कारणं। किम कांडप्रवराज्ञा न्यातांगारवृष्टिर्निपतिता। किंवा
सर्वविरुद्धादिवेन लक्ष्मीकृतं तन्नगरं। उत मुनिनाकेन चिक्रोधा चिन्तादर्श्यं। आहो श्रिकृष्णमदक्षिमायोगाक्षिविश्रीनष्टा विज्ञातपर
मार्थतः समंदेहः। श्रावका पन्नसुक्षितेऽहमेतावंतं कालम धुना भगवति हत्र संजातः। श्रावकाधुनादः संदेहः। पुनरद्यापि ना
प्रागच्छति। तमपन्थ तत्र भग वानिति। भगवता लिखितं प श्रमित्रामनं पर्षदः वद्यामन्नं निर्यचितं पश्चाद्व्याकृबंधाननिबद्ध
वक्राविवरं तिरश्रीनं श्रुक षोडपतिना लिखितं सुगुप श्रामिलगवानाह्य। महाराजन्नेतेन लक्ष्मीकृतं नगरं। नृपतिना
हालदंतकोयं वकपोल गवानाह। महाराज सा पत्रा यो तत्र जामाता नंदिवर्द्धनकुमारः। नृपतिराह। कथं पुनरनेन दमीदृशं वन
सितं। किमिति वा याम एवं विधवल्लरीवर्त्तीत। कथितो भगव तास्फुटवचनविराधक्षिकृष्णरटमत्रसूपशिशयागपर्यवसानः सावोपि नरप
तायमदीयहत्तांतः। तमाकर्ण्य विस्मितो राजा। परिषच्च पतिना चिंतितं। किं छोटया मुख्यवदनां कारामित्र कलं बाक्यगलां। अथवा
नाह्नि क्षितिवेद्वितामवाच्यचरितं भगवता। तदेष कालोऽस्मा कमपि कुन चिह कांडविद्वरसंपादनेन धर्मक्रियाश्रवणविघ्नादद्धःस्थानस्मा
ज्ञावद्यं यथाख्यामेवास्मां पश्चादुचितं करिष्यामः। अस्मानं च विषककृणायाय सुखहर्षं चरितं तदधुना नावदपरं संदेहं वृष्नयामः। ततो लिखि
तं नृपतिना। तदंतनंदिवर्द्धनकुमारस्यासौ रिरेवं पापः समाकर्णितः। यत्र तवीतरागरूक्षः। स्फिरः प्राज्ञा महामंत्री हंढव्रतः। रूपवान् क्षमार्यक्षः सर्व
शास्त्रविशारदः। गुणानां निकषस्थानं वर्त्मा तपरपोरुषः। अतो नेन महापापं कथं चरितमीदृशं॥ सूरिणा लिखितं राजन्नाख्यादापपस्यप्रिनः। ना
हृ गुणगणाः। पतः सत्र रूपाणि प्रवर्त्तते॥ राज्ञा हन्त कथ्यायं दोषो नाधनि वद्यत्तां। यद्यत्र यमात्मरूपाणि निदीपानंदिवर्द्धनः। ततो गुरुणा
लिखितं। यदेतद् दृश्यते दूरवर्त्तिकृष्णरूपं मानुषहृदयं। अस्येव समस्तो विद्यापः। ततो नरपतिना विस्मारितं मदलिखरवमीकृणयुगलं निरूपितं
हृदयं तावल्लीनं न्मानुषहृदयं गहितं या नेनतगवान्नको अमत्वाथ द्वितीयानारी तिलद्यते। भगवता लिखितं महाभगवधारितं महाराजन

१००

नृपतिराह। नदंतकोयं मनुष्यो। भगवता लिखितामयमहामोहसन्न्योचको हृदयगाडं इच्छा मनुष्य विवेकितानंदनो विज्ञानतानिधीयते। अस्य च्छिजन
नीजनकामुं अधमं कोधश्रतिनामप्रविष्टितं पश्चात् स्वयाणार स्तु परिजन सकारादिदं द्वितीयं वैश्वानर इति प्रियनामकं संपन्नं। नृपतिराह। नद्धिना
रीकथं। नमवता लिखितं प्रथा हृदयगाडं दृष्टविहद्धमस्तु दुष्टाभिसंधिनारं दृष्ट्वा निःकृणतायामहादेव्या दुहिता हिंसा ययोनेनुपरिणीता। लिखितं। अन
ननं दिवर्द्धनकुमारेणमदानयोः कः संबंधः। भगवानाह। अस्यांतरंगप्रतिपापमित्रनार्यसिवातां नयाश्च समर्पितं कदध्यायं नगरापतिस्क
मवनिवेधीनापकृतधर्माधर्मेनिलक्ष्यपतिलक्ष्या नन्दो नाकलय विपयायं नजानीत वाच्यावाच्यं नावगच्छति गम्यागम्यं न बुध्यते हिताहितं
विलागं। ततो विस्मयं तिष्ठन्ति सा अपिसमस्तः कृणमात्रेण निर्जयामापरावर्त्तीति लिखितः। आषाढा प्रभृतिकं तयाच्यामाः ततो महाराजनंदिवर्द्धनेनानेन
बालकालकदर्थितानिरपराधदारकाः रस्वलीकृतः कालाय धमयः ताडितो च्छिनो पादआदायका पिविद्ध श्रत घातकाण नस्मायातिनाः प्राणिसं
घातः। चिंदितामहासंख्यामाः जनितो जगतं तापः। परमोपका विशो बांधवा वपिमारपित्रमाराज्ञाशिरस्कृतो कनककूड कनकचूडस्वरा तदासा
त्वनर्थदलनायरितं स्फुटवचनतनसहा कांडखंडनं निन्मार तांबालघा ज्ञननीजनकसाहादरतमिनीप्रियतमाप्रदिश्यापादनां नगरदहनं
क्षुधानिर्भरमित्रं सुप्रनिपाततनं चत स्निविहितामवयुष्माकम्। सत्यप्रमहाराजममसो अन्यायात वपापायाहिंसा वैश्वानरतया रौद्रतायविवस्था
त्यादीपसंघातामपनः सुयमस्यतपस्विनानंदिवर्द्धनकुमारस्यादापगांधस्मितघाद्यायं सकृपणस्थानमनंतज्ञानसुखा राजनमनंतज्ञानमस्था ना
जनमनंतदर्शनस्थापात्रमनंतवीर्यस्य नित्ययनमनंतसुखस्य कुलर वनसपरिमितयणानां नावहरमात्मसुरूपमस्या प्यरव राकोल हृयति।
जनान्नयाः पापसार्थक्रियस्यायाः सुरूपविपर्यासकारिणोवीरावर्त्तात। तथा वर्त्तमानाय्यामवंविधनं तद्धः रवदेतज्ञतामनर्थपरंपरामासादय
ति। नृपतिना लिखितं। लदंतस्फुटवचनद्यतिकरादेनं ह्वमिस्मासिः श्रूतमासीत्धाकवार्त्तयायद्वतानिमनंदवर्द्धनकुमारेणानाद्यमानमानंदितंप
मराज्कुलं। वहितं कारादंदमसह्यामपितंनगरं वर्द्धमानतसुनराक्रांदितः पहूनयाविस्मारिता यणाप्रायारः प्रतापमरखीकृतं हृमं
हलांनि जिताः शत्रवः। गृहीताजयपताकाः समस्तासितायशः पटहः। सिंहायितं कुतलाञ्जवगाह्निताः सुखामृतमासारः। न किं तदाश्चर्यमाता

मतोपायप्रत्ययविशेषो यदीमोहः स्वपरंपरकारणाउक्ताशिति। भगवतालिक्षितं महाराज तदा श्राम्रामनौ॥
किंतु तदाश्रदवकल्याणपरंपराकारणमासीत् नृपतिराह। किंतन्नगवताकंउएणाद्यानाममसदवरः महिविद्यमान
मुकीयप्रत्ययणासर्विद्यामममंत्रवाक्तांमोपन्न राजकुलानंदकरनादीनां प्रत्यक्षमशिवाणां संपन्नःकारणं। केवलं महामादवगा
जलक्तितानेननंदिवर्द्धनेन तदीयप्रत्ययः। उणादयमादात्माज्ञातमपिकल्याणकंदं वंकंहिंसावेश्वानरप्रतापजनितं मामेतदिव वं प्रथमं।
व्यतस्मातत्त्वायमविशषज्जइतिमत्वा विरक्तोऽसौ उपणहयः। नाभो यदी वैकोदिशंस्फुरवयन्धनिकरोरमार। ततस्महिकलत्सावनंदि
वर्द्धनाय्यदमनर्थकदंबकमाद्यां हिंसावैश्वानराभ्यांसंपादितमिति। नृपतिराह सदं तक्रियानुषुनः कालात् हिंसावैश्वानराभ्यां
सहसंबंधस्य भगवतालिक्षितं अनादिपरिचितौ वस्यामौ॥ हिंसावैश्वानरौ केवलमत्र पद्मराजपुत्रेनिवसतोऽस्य विद्यातापिमो
वर्द्धितिराजततौस्थितौ। नृपतिराह। किमनादिरूपौ यनंदिवर्द्धनकुमारो भगवानाह। बाढं तत्किमिति यं पद्मराजपुत्रतया प्र
सिद्धः। मिथ्याभिमानाद् यमस्य यत्तत्पद्मराजपुत्राः। मत्वा नात्रास्त्वविधया। नृपतिनेहं कि तद्दतत्तत्वम् अर्थः कृतास्यायम वधार्यतां
भगवतालिक्षितमसंव्यवहारनगरवास्तव्यः कुटुंबिकोऽयं संसारिजीवनामा कर्मपरिणाममहाराजादेशात् लोकस्थितिनियोगपुररी
कृत्य अतर्याया नवितव्यतया तात नगरान्निःसारितोऽपरापरस्थानेषु पर्यटन्न पर्यतितयाऽवधारणीयं। नृपतिराह। सदंत कथमसक्तिनियपर्यंपामन्न
वक्तव्यतां श्रात्मनिभा भगवानाह। महाराज कर्मयि। ततः कथिता भगवतामेमया पिविश्वारेणमदीयव्यतिकरः। ततः कृपतया भगवदसीनः रिहम
नस्याबोधतया विमलश्री तयाबोधस्याचप्रायिकतया भगवद्वचनस्य लघुकर्मतया जीवस्यश्रद्धासन्नतया महाकल्याणस्य परिस्फुरितमस्य ज्ञ
दायाश्रयभगवता विमलकेवलालोकेनापलब्धस्य नंदिवर्द्धनकुमारस्य संबंधी नववर्तवर्तंयथा मनेनश्राजन्मप्रतिपादितः। ततो लक्षितमन
नान्हदं तयापि वंमयायथा रितं तथि विवदमुतायाश्चेति भगवानाह। महाराज तथैव मा यन्नि मा रितिं। किंतु ततो बुद्धिमत्कृत मत्र शुद्धालालाः। नृपति
नालक्षितं सदंत तत्किमत्रैव नंदिवर्द्धनकुमारस्यायं वृत्तांतः। किंवान्येषामपि प्राणिनामिति। भगवानाह। महाराज सर्वेषां संसारोदरविवरवर्ति १०१

नामसुमता। मयैव व्यतिकरः श्रायत्समानो वर्त्तीतात याविहिस्थिताः सर्वेप्यनंतं नादिकं कालं प्रायाः सांव्यवहारिकजीवराशिमध्ये तत्रापि वसता
मातथामनत्प्रव्रज्यामानमायालोभाश्रवहावादयोऽंतरंगाः परिजनाः। यावं तस्यागमप्रतिपादितानुष्ठानबलेन जीवाः सिद्धेः तिष्ठंति तावंतएवासां
व्यवहारिकजीवराशिमध्ये समागच्छंतीति केवलिवचनं। ततो निर्गता अपि सर्वे जीवा विडंबिता उद्यां सकालमेकेंद्रियेषु विकलेंद्रियतयावि कले
द्रियेषु विनाटिताः पंचेंद्रियतिर्यक्षु नानाविधकदर्थनानाविधनंतदुःखकारिता। बहुविधकृत्याणि सततमपरापरनवप्रायाश्च
कर्मजालविपाकोदयद्वारेण न वितव्यतया भ्रमितानार घट्टघटी यंत्रन्याये न सूक्ष्मबादरपर्याप्तिकापर्याप्तिक पृथिव्यप्तेजोवायुवनस्प
तिद्वीन्द्रियत्रींद्रियचतुरिंद्रिय संज्ञ्यसंज्ञिपंचेंद्रियतिर्यग्योनिजलचरस्थलचरखचरादिभेदविवर्त्तिनं सर्वस्थानेषु प्रत्येकमनंतवारान् सततः
केचिज्जीवाः कथंचिन्महासागरपतितरत्नवृष्टीपरागं नराश्चोतिरिवलेषकं विषमुच्छितेरिवमहामंत्रःदारिद्र्यालिंगितरिवचिंता
मणिः प्राथल्योनिर्मुल्लाज्याऽयं मनुष्यन्नवः। तत्रापि महानिधिग्रहणइववेतालाजुज्ञमाविलंबंप्रयतिहिंसाक्रोधदायादाः। ये रवि
मूतामिश्रुतं नावादवेप्रबलमहामोहनिद्राघूर्णितमानसानंदिवर्द्धनमेवं तावराकसत्वाः। किंतर्हि। विजिनवचनप्रदीपेन ज्ञानं
नंतनवप्रपंचं लक्ष्यंति मनुष्यानवहुर्लनतां बुध्यंतसंसारसागरतारकं धर्ममेतदयन्ति मुक्तंवदंत। नत्र भगवद्वचनाविनिश्चिंतं निरु
पमानंदरूपं परमपदं। तपिबालिशाः इववर्तीनपरोपतापयाः। नवंति गवधिमताः। कुर्वंतिपरवचनानि। रंजयंतिधनापार्जने। व्यापादयंति सत्वसं
घातं। लापंतः लीकवचनानि। आददतेपरधनं। युध्यंति विषयोपलोगेषु। आचरंति महापरिग्रहं। सृजंतिरजनी नोजनानि। तिवाध्नंति गाढ्छ्वा
सूर्छंति रूपेषु लुब्ध्यंति रसेषु वृध्यंति गंधेषु। आश्लिष्यंति स्पर्शेषु द्विषंति यान्निष्टान् शब्दादीन्। प्रमयंति पापस्थानेषु सततमनंतःकरणं। न नि
यंत्रयंति नारती। उज्झंति खलयंति कायं। नज्ञपंतिद्वारेण तपश्चरणानि। ततो यं मनुष्यन्नवो मा तो द्वापकारण। व्याजतापि तेषामधन्यतया न केवलं
किंचित् गुणलवालशमात्रमपि साधयति। किंतर्हि यथास्य नंदिवर्द्धनस्य तथैव तेषां अनंतदुःखपरंपराकुलसंसारकारणतां प्रतिपद्यते।
तथाविधपापोऽयं मनुष्यन्नवः नादौ संसारे चवेमनंतवारान् चमहापरिविधानविकलेनानन किंविसाधितमतएवासमालिः ह्वर्वतिगव

धर्मस्था … ष्टंतवल्लीतताकृतिया … हिताल्पघाद्विपद्मरागेंद्रनीलादिरत्नसंघातपरि
तोलक्षात … नवनं राजन्नत्रजानीदृशासनं॥ स … मुद्रं क्रोधादंडाक्षामकृष्ट्रमकंटकंसुगाप
मीदृशं राज्ये नत्रधर्म्मक्षितानांदितः॥ सं … मीलागसंज्ञाविशीर्णातिंडिय … मानसं सुललितंतुपादवद्वंनमतं पारमष्टुरं॥ संसारे
पत्रासिश्चर्यकारणंदुपलक्ष्यतात् इंद्रमणिक्रीवनन्नत्रधर्म्मक्षितानाक्षितः॥ यतहित्ता … वाताहंद्रसंसारसुखकारणं॥ सद्धर्म्मस्थितानीदृशाक्तानि
वीणिसुखकारणं॥ निर्वाणसुखसंसारस्य रहाया अपरमारं येता रत्नस्यकायनयावन्नावज्नुणांतवी॥ एवंस्त्रज्ञानमाहात्म्येः संसारदुःखितवत्तः ईद्दा
दृक्धर्म्मसंज्ञाविशीर्णकेनोपमीयत्तां॥ एवंस्थिते॥ एतंसंसारविस्तारं विलंघ्यकथमथदः॥ मानुष्यंप्राप्यदुःखार्णवांधविधमविंजनः॥ याडिममपिसंसा
थत्राप्तनं कर्म्मनिशानां॥ हिंसाक्रोधादिपापेषु रजतमूढ … मानसः॥ सदारयतिकात्मवत्नचिंतामणिमत्तत्वमां कुराग्रंगारवालिंड्येद्द्युतगा
त्रीर्थचंदनं॥ जिनत्रिनारंमूढात्मालाहाद्यंथिमादाद्दाचाक्षे … त्रायहारयत्फांछेविरूयं रत्नखत्नमां। वृदीपयतिकीलाधीदवड्डाणीमहत्तमां॥ रत्ने
स्ताल्पांपदार्थाम्लस्वलकांमाक्षदायतः॥ मोवत्मलिंगलाये … णालिखिताबसुधां तथा॥ अर्कदीकंवराद्यधत्ताधींमुदमानसः॥ छिन्नाकल्पिः
स्वंडानिकाहुताणांसमंततः॥ हृत्तंविधात्तमूढात्यमदं … मस्तुतिकः किल॥ यतः॥ हिंसाक्रोधादिपापेषुजांतारासक्तचेतसः॥ सद्धर्म्म
यं जिनं द्वाक्ताक्ताहुराहृत्तणगच्छति॥ सद्धर्म्मरहितश्चात्मो पापपूरितमानसः॥ नमाक्कुमार्गेलिरानकथंचिदुप्रयुज्यते॥ ततोज्ञानत्रविमलात्मन
ली मोनवोदये॥ निर्वलिंयातिमाहाधेयथायं नेदिवहीनः॥ अपतिना लिखितं जगदंस्यसनंदिवहीनस्या किमियतापि प्रपंचेन कथ्यमानेन अस्यं वृ
नमंसिद्धइति निरूपरितसंज्ञातः शबाधः॥ लगवता लिखितं महाराजनकेवलमस्य प्रबोधमात्रः॥ किंतर्हि मयिकथयति अच्छतास्य महाजन्हगोर
हीता अपतिराह॥ किमनयोपयोजगवतोक्तं॥ भावार्थः किंतर्हि तद्यावकेवलमयमास्ये वक्ष्यानरस्यादोपायन्मदीयवचनं न प्रतिपद्यातायतोऽयं
मनंत्याऽनवंधे॥ स्याक्तिकृत्वाऽनंतानुबंधीति तृतीयनाम्ना ऽभिलिगीयते॥ ततोऽत्रविद्यमानेनसुखायतेमदीयवचनमुत्पादयत्यरतिंजनयतिकाल
मलकांततः कृतोऽस्यातपश्चिनः शबाधः॥ पर्यटयमत्राज्ञानतंवहीननामाद्यवक्ष्यानरस्यप्रसाहाहयरापरस्थानेषुदुःखमनुलवता नंतंकालं

प्रायश्चित्तपरंपरा॥ अपतिरोऽहं लदंतरिहोरघोक्ष्यानरः॥ लगवतोक्तं पर्याप्तिंमियत्यारिषुतया अपतिराहा किमास्येवायं वयस्यः॥ किंवान्यथामपिहं
त्नानां॥ लगवानाह॥ महाराजयदिपरिस्फुटं प्रश्नयसितन्नघातकथयामि यथात्नः पृष्ठेयं नलवति॥ अपतिराह॥ अथाह महाराजगवतालिखितं इदं
माविषांजीवानांशुल्ककं त्रीणित्रीणि कुटुंबकानि॥ तद्यथा क्षांतिमार्दवार्जवमुक्तिज्ञानदर्शनवीर्यसुखसत्यशौचतपःसंतोषादीनियत्रयुद्दमा
र्पाणि॥ तदिदमकंकुटुंबकं॥ क्रोधमानमायालोलरागद्वेषमोहाज्ञानशोकलयाविरतिप्रभृतयो यत्रबांधवाः तदिदंद्वितीयंकुटुंबकं॥ तथापरं
शरीरंतदुत्पादकास्त्रीपुरुषावान्यस्तथाविधालोकायत्रसंबंधिनः॥ तदिदं तृतीयं कुटुंबकं॥ कुटुंबचिंतयद्वारेणासंख्याताः सुजनचर्या दंके
तितत्रयदिदमात्मीयं कुटुंबकामतजीवानां स्वालाविकमनाद्यपर्यवसितंहितकरणशीलमाविर्लवितिरा त्वाधर्म्मकमंतरंगंचवर्त्तते॥ माहुडोप
कंचायतः प्रकाश्योवहंजीवस्यपरिपालयतिपत्तमविंदंद्वितीयं … यं कुटुंबकामतजीवानामस्वालाविकं तथाप्यविज्ञातपरमार्थैर्हीजलियुद्दीमंतिः
जाडतरंस्वालाविकमितितात्वनाद्यपर्यवसितमनव्यानां … अनादिसपर्यवसितंकेषांचिद्भव्यानां॥ कीर्त्तनादितकरणशीलमाविर्त्तीकृति
तात्परधर्म्मकमंतरंगं चवर्त्ततात॥ संसारकारणं॥ यतःप्र … कोधावदंजीवमधःप्रात्यातयति॥ यत्पुनरिदं तृतीयं कुटुंबकामतजीवानाम
स्वालाविकामवत्तथासादिसपर्यवसितमनियतमशाश्वतं॥ … लघुतयाहिताहितकरणशीलं तत्पत्तिविनाशाधर्म्मकंबहिरंगं च वर्त्तते॥ तथा
तयासंसारकारणं मोक्षकारणं वाल वतीयतोवाज्जल्येन द्वितीयकुटुंबकस्यावष्टंभकारकं अतः संसारकारणं॥ यदि पुनः कथंचिदाद्यं कुटुंबक
मनुवर्त्तितानातजीवास्यदमष्याद्यकुटुंबकपापणसहायं स्याततदात्मामोक्षकारणतां प्रतिपद्यते॥ तादवंस्थितेमहाराजयदिदं द्वितीयं कुटुंब
कमत्रमात्मसार्द्धस्वासाविडीवानामपवित्रानारावयस्यःतापयमपि हिंसासार्थविद्यतपचानात्रसंदेहो विधेयः॥ अपतिराह॥ लदंततदीदं
माद्यं कुटुंबकं स्वालाविकंहितकरणशीलं मोक्षकारणं स्यातक्किमितीमजीवा गाढतरमिदं पोषयंति॥ लगवानाह॥ महाराज कर्णयात्र कार
णमतदाद्यं कुटुंबकमाननद्वितीयकुटुंबकेनामादौसंसारसकलकालमभिभूतमास्त तेनयात्रिरासावंगतस्यतस्यनसंपन्नं कदाचिद।
लिखितं दर्शनांततोन लक्ष्यंत्याख्यवराकाजीवाप्रसंबंधिनं यणकल्पंतमनतस्यापरिगाढमादरं कुर्वंति॥ विद्यमानमपि सदविद्यमानंम

डा. भाऊदाजी इत्यस्य स्मारकम् MEMORIAL
डा. भाऊदाजी इत्यस्य स्मारकम् MEMORIAL

यंति॥ तस्य चरणानंतिपरिणामं यावत् संख्यादिकं नगरण यंति॥ एतच्च न द्वितीयकुटुंबकमनादिसंसारजातं स्वतस्यात्य कुटुंबकस्य निराकरणादवाप्तजय
पताकं लब्धप्रसरं तथा चलामानं प्रायेण सकलकालमा- विर्भूतमेवास्ते॥ ततः संपद्यते तत्र महामीषां जीवानां महानिशंदर्शनं॥ ततो वर्द्धितप्रमा
बंधः॥ मसृणयते विन रतिः॥ संजायते विश्रंभः॥ प्रादुर्भवति तत्र सद्ग्रहणयः॥ ततो द्वितीयकुटुंबकस्य सततमत्र वर्द्धमानसाः
स्वद्येत जीवाः पश्यंति दोषसंघातं॥ समाराधयंत्यत्र संतमपिगुणसंदोहं॥ तानदं गाढतरमतापादयंति हृदयमविच्छंपरमबंधुभूतमस्मा
कमिति मन्यंते॥ अस्य च दोषप्रकाशकमसमंसादिकं जातं बुद्ध्या गृह्णंति॥ उपतिरादवदं तस्य दरं तरवति॥ ततो यदा तत्र प्रतिभा जीवा भजनायाः॥
कुटुंबकाया गुणदोषविशेषमवगच्छेयुः॥ भगवानादविमतः परं सुंदरतरमतं स्यादात्मवदिनिः शोषकल्याणनिर्वाहतापरमार्थे॥
तः प्रकाशनकर्तव्यं यतुतानयाः कुटुंबकयोर्गुणदोषविशेषपरिज्ञानमिति॥ तथास्मात्तिरपि जीवानां धर्मकथा नितरां
न्नायसंपादनीया॥ कवलामतज्जीवाः स्वयोग्यतामंतरेणानानयोर्विशेषं कथंचिद्वीज्ञापयितुं
नं शक्यंते॥ ततो नायास्त्वियमपिगाढनिमीलितकर्मणः यदि जनः सदैव पिंडीवात्र अनयोः कु
टुंबकयोः गुणदोषविशेषमवगच्छयुः तदादितस्य संसाराच्छेदः स्यात्तेतोनिराकृत्यद्वि
तीयकुटुंबकं सर्वपिंडीवा मा हं गच्छेयुरिति॥ उपतिराद यद्येवमत्रा क्वा उपानं सर्वेषां जीवा
नामतयोर्गुणदोषविशेषज्ञापनं तत्किमनया चिंतया॥ अस्मादि विधिज्ञा तत्राव्रजगवत्पादप्रसाद
नानयोः कुटुंबकयोः गुणदोषविशेषः॥ ततः सिद्धं नः समीहितं यतः॥ परोपकारः कर्तव्यः सर्वाशाको
मनीषिणा॥ परोपकारास्माभिर्ज्ञेयं ज्ञाधिमिहादरं॥ भगवानाह॥ तं परिज्ञानमात्रेणात्र॥ उपतिराहाय
दस्यदपिविधेयं तदादिशंतु भगवंतः॥ भगवताक्तं॥ किमस्य दत्रविधेयं श्रद्धानमेव प्रानं चात्र ज्ञास्या स्वस्थ
ह्यनेन वृतः॥ अवश्यानंतरनर्यदिशानापितः ततः सिध्यत्येव समीहितं नात्र संदेहः॥ केवलं तत्रानिर्दि

१०३

ज्ञातरंकर्मसमाचरणीयं॥ उपतिरादन दंतकीदृशं तत्कर्म॥ भगवानाह॥ यदेते साधवः सततमनुशीलयंति॥ उपतिराह यदनुशीलयंत्येते तच्छोतुमि
च्छामि॥ भगवताक्तमाकर्णय॥ अनादिकमेव संबद्धं यद् द्वितीयं कुटुंबकं॥ यथर्यं तिततदात्यतघोरं चिता क्षिव निर्यं॥ तथाहि॥ निर्दिष्टाण्य तपावदमाविर्द्धि
तकुटुंबकं तं यान्तयं निश्चां तत्र महामोहपितामहः॥ यमेतत्कः सम अस्य कुटुंबस्य महाबलः॥ रागोविरागप्रायं त्वेषां महामातृ इत्थं च यंचलः॥ अन्यच्च॥
निरत्तु क्रोधाराग स्त्रीव सदादरा॥ दृष्टां मैत्री या॥ राणाख्येतात निघंति साधवः॥ क्षमाकरूणपारनयात्यं क्षिप्तदारुणा॥ पतेनः साधवः क्रोधं रटंतं
प्रियबांधवं॥ क्रोध अंभ्रातरं मानं तापे वाहपत्नं दनं॥ दवामाई विरभिः नसालयं यपिना कारो॥ मायामाई वरं देनरलयं तितप श्चिनी॥ लोभंसं
फ्रिकवारणारेरा श्लिष्टं तिरस्कुर्वः॥ तात्रितमनया शुभप्रसादा बंधनरायणं॥ कामं निःपी अदर्शनमर्दयंतीव मर्हणं॥ दर्हतिशाकसंबंधं तीव्र
णाधमनवकिना लयंति दं ति निर्जीका धैर्यबाणनवस्त्रा॥ लं॥ हास्यं रति दुःख शोकतथा रतिः पिद्भसा॥ विवेकज्ञानच्याणाद्विंद्र साधु
सिद्धीरिताउरा॥ अन्यच्च पंचेद्रिय डानिपंचाकारलिस्रा॥ निर्ह्रीणाः संतोषसु शरणावेदलयंती ह साधवः॥ एवं यस्यलवं यस्य कुटुं
बश्चि अबांधवाः॥ तासा त्रिपातयं ते ते ज्ञानन्ताननु॥ निर्दयाः॥ वर्द्धयंति बलंनि योगं च प्रथमकुटुंबकं॥ सर्वेषामिष्टबंधुनाम तरा
डंद साधवः॥ प्रहिंगतेन तेनाबिर्निर्द तं नया परकथं अमी पांबाधकं तेन तद् द्वितीयं कुटुंबकं॥ अचहयापापकं ज्ञानाद्वितीयश्च तीयकं॥
राज्ञान्नातः पश्चिमकं सर्वथैव कुटुंबकं॥ यावत्तृतीयं नयतत्तं नाशक्ति वं नशक्यते॥ द्वितीयमपि का कर्नि कापण कुटुंबकं॥ अतोयद्यपि तर्वा
छापसंसाराभावनेनतो तिनिष्ठीणं कर्मणा योक्त मिदमाचर॥ केवलं सच्चमालायेम सर्वथैवं तरात्मना॥ किंशाक्य तमयाकर्तुं किंवानं दसिति
प्राप्ततितिनिष्ठीणाः कर्मकथं चिदिदमीदृशं॥ कर्तव्यं द्यासाया गमस्य संसाच्छ पमाधवः॥ अस्यान उनरीह कंकर्मबंध इत्रागुना॥ चिंतयिअपि निमज्ञ
च्चैकरणं दूरतः स्थितं॥ किंवा॥ यायं आगमस्तृतीयस्य द्वितीय स्व व्यानतं॥ कुटुंबच्छेदरा जिंद्रव्रथम स्यापापपणं॥ एतत्रयं परिज्ञाय कृत्वा श्रद्धानमंज
सा॥ अवश्यायस्वीर्यणसूर्यासत्सु निमज्जमाः॥ नवपंचाभ्रिसक्ताः सर्वद्वंद्वविवर्जिताः॥ स्थिताः स्थाना विकेरूपमादं तमाक्तवतिनः॥ तदिदं दृष्ट
कंकर्म किंवा एवं तिसंदरं॥ एवं च्युत स्थितेनूपक कथं यदिवा वदने॥ उपतिराह॥ शिष्टं भगवता पूर्वं कुटुंबद्वयमादिमं॥ अविच्छिन्न प्रवाहेण सदाना

छिनवोदाघो॥ तृतीयं पुनकुटुंबं विना ॥ग॥ त्रिधर्मार्कं ॥ तत्किं लवे लवे नाथ संलवत्परापरं ॥ सूरिराट् महाराज संलवत्परापरं । लवे लवेऽनंतानां
तृतीयं कुटुंबकं ॥ राजाह नाथ यावद्वंततोऽनादि लक्ष्मीवा अनंता नि कुटुंबानि यत्कः सर्वाणि ॥ ददद्दि ॥ सूरिराट् महाराज सत्यामत ज्ञसंशयः ॥ एते
क्षिप धिकृप्रायाः सार्वज्ञीनाः प्रच्छिन्नः ॥ ततश्च ॥ अद्याद्या निकुटुंबा निर्मितास्तावासा कुछिवा अपरापर दादृष्ट संबंरं तिष्ठनः पुनः ॥ राजाह नाथ यावद्वंत
न्याज्ञापि लवे तुल्यां कुटुंबं विसृष्ट संबंधं महामोह विजृंभितं ॥ सूरिराट् महाराज सत्यमुग्रज्ञानमिदं त्वया । महामोहं विना का वा कथयेदिदं सकर्म
कः ॥ राजाह यान्यस्य कानि कुटुंबानि नाथ भिन्नदर्शी ॥ द्वितीय स्याकुटुंबस्य कथं विच्छि किविक्रमात् ॥ तृतीयस्य परित्यागात् तस्य किं जायते फलं ॥ यथोक्तं
यद्विवानं तिन्न पदं प्रविश्यया ॥ सूरिराट् महाराजाख्यानदं तिद्वितीयकं ॥ तृतीय त्यजनं तस्य ऽत्र नमात्मविह्वलं ॥ तृतीयं द्विपरित्यज्य जायदिह त्याप्रि
राकुलः ॥ द्वितीयमेवं तत्त्यागः सफला विफलो ऽस्य था ॥ ह
प्रमाद पुंजन्म संसारव्यं तत्तु खलु अनंतानंदसंपूर्णी
नायष प्राप्नुष्व हितकारि च कुटुंबं त्रय रूपरविज्ञात
बंधु भूत स्यात्त्वतः ॥ विघ्नं सर्वसमृद्धीनां सर्वथ्य स्नकः ।
पतिना लिखितां लदंतयावद्वंततः ॥ नवपूर्वपंचं विज्ञाय महापापारं सुदुस्तरं । अथा
साद्वं विज्ञायतत्त्वतः । तस्य कारणाभूतं स्वबद्धा जोनं ज्ञात्वा सनां यस्मा द्रष्टाष
परमार्थतः ॥ कानामा यत्कुटुंबस्य पापादितका मुक्तः । कुर्यान्नापावणं नाथ
रणां ॥ द्वितीयं वानको हंतिरात्रपूर्वं कुटुंबकं ॥ यमात्यकेन दुःखे प्रमात्क
नरपरं मंत्र रत्वां ॥ कामत्रज तिनत्राप्र तृतीयं कुटुंबकं ॥ सूरिराट् महाराज ज्ञातत्त्वेन साधुना । इदमेवात्र कर्त्तव्यं त्रयं संसारलीकृणां ॥ राजाह
ज्ञातत्त्वानां नाथ मां नीत्वा सनाकिं विधेयं ॥ ज्ञातविकारान्नति न तियराय के ॥ ततो राजा चिंतितमाय विज्ञातत्त्वो ऽहं श्रद्धानैक्षालित
मानसः ॥ ततो विमर्धिकाराज्यरूढेकर्मीणि क्षयं ॥ ततो राजा समृद्धतवी यस्मिन्सो यतीश्वरं । प्रणम्य पादयोरवंसाप्रापद्विक्षितांजलिः
। यदादिष्टं मदं ततविलकर्म्मा तिनिर्द्दिष्टं तद हं कर्तुमिच्छामि नाथ ॥ सुखम्भरताजया ॥ सूरिणा क्रममहावीर्य स्वकामत इवा हर्षा ॥ अनुज्ञातं म
याप्रीदं ज्ञातं तत्त्वं त्वयाधुना ॥ ततः सरसमेन नरपतिना विलोकितं पार्श्ववर्तिना विमलमतेर्मंत्रिणो वदनं । आदिश्यानदवद्वृत्तिकं वाणो ॥ सो
स्थितः प्रहृतरः ॥ नृपतिना लिखितमार्य यजनीयाम याराज्य सृजनादहादिसंगः ॥ निदं तया नगवहादाहानरागादयः ॥ ए ॥ प्रणीयाथ १०४

दर्निशं ज्ञानादीनि । गृहीतश्चा ल्लागवती दीक्षा ॥ ततो यदत्र्य कालस्याचितं तं ब्रुहिं ॥ किं करोमि ॥ विमलमतिराह । यदाज्ञापयति नादेवः ॥ किंतु न मये
चक्रवल नाद्य कालस्याचितं विधेयं किं तद्धियाधुना निश्चितः प्रापि याचेत मासं ता यथाद्यो पिराजला कायात्वयं समस्याप्रियद्विपत्तिः स
विरिचात्यकालस्याचितं कर्त्तव्यं ॥ राज्ञा चिंतितं मयायदा मयादि दृष्टः किलम मदीक्षा यदणकालयत्तु चितं जिनस्नपन पूजादान महोत्सवादिकं
तत्कृतमुचितानि दयं किंम युक्तप्रतिज्ञादागतीः कुटिहसि प्रायः ॥ ततो लिखितमनेन नार्य्यश्रमणा त्रसर्वाधिकारी कुमः सार्वभौम चित कर्त्त
व्या नोत कि मतेर परमुचितं कर्त्तव्यं ॥ विमलमतिराह्मयाह दयादेः कुटुंमारब्धं तद स्माक मतं सर्वेषामस्य कालस्याचितं कर्त्तव्यं नापरं य
तः समानमेवाचार्यः सार्वभौमं वृत्तान्त ॥ निवेदितान्य वद्धित गच्छता सर्वेषाम ऋद्धीनां मा कैकस्य श्रीणिश्री ॥ कुटुंबकानि तस्मादेषा मधुना
कालस्यादमावाचितां यदुतप्रथमकुटुंबं पाप्रतिद्वितीयं
पिद्यतिपद्यं ॥ विमलमतिराह । यद्यमिदमयंन मतषो किं
नीतिनावन यानयाक्कार्पिकं पिताः कातवाः ॥ इद्विष्टाया
दिपतिव हद्दद्याः ॥ प्रकादिता लघुकर्मकाः ॥ अच्छप गत
दद्याता तृतीयं परित्यजता इति ॥ नृपतिना लिखितं आर्या तिसुंदरमिदं यद्यते
मत्रप्रतिपन्नं ॥ ततस्तदा कर्म्म तित्रय परिषदि डीवा बलादयो स्माकं राज्य
कर्म्मकाः ॥ प्रपलायितानीयाः ॥ विकलीकृता विषयग्रहणः ॥ प्रक्षिप्ताः कुटुंब
वंतमद्द्रसंधी रचिताः ॥ इति ततम्लेच्छकर्मा कधीरचितेरलिखितं यदाज्ञापय
तिदेवस्तदेव क्रियतकः सकर्मकः सर्वं समयसामग्र्याम वंदिधसाधर्मिक्यतीतितदा कर्म्म कुंभो राजा ॥ गताः सार्वभौम्यधिवर्ति निप्रमादवर्द्धिन्ये
जलवने स्थापिता मिश्रवनना थस्य तगवता विंबानि विरचिता मानाहारिणी पूजा प्रवर्त्तिता निमहादानानि कारितं बंधनामायनादिकं समसमस्ति
तक्करणीयं समाकृतः श्रीधरालि धानानगराणि ककृतनयः ॥ दत्तं तस्मै राज्यं नरपतिना प्रव्राजिताः प्रधानाः क्रिन विधिना सार्द्धं प्रकर्प स्थितलोकाः
लगवता चिह्निता सत्प्रपंचनिर्दहजनीपरमपदालिला धाति रकसंपदै नीधर्मदेशना ॥ गता यथास्थानं देवादयः ॥ समसुन सदीक्षसंक्रांततद
सुतकल्पमपि न परिणतं तद्यालागतं वचनं ॥ निकटीकृतो हिंसाविधानारोकृतः पुनस्मार्यां ममशरीरप्रत्यवेक्षाः ॥ माचितव्याद्बंधना तासवेकंह
नां बंधनामायनार्थनियत्किं गजाऽवकारः ॥ चिंतितं मया ॥ विगापित्तौ दमनेन लोकमध्ये श्रमाणन ततोऽधमाधमा यमानाप्तितसाकिं ममात्रक्षितेनानि

मन्यमानः अहन्नो विडंकयत्व रासिश्वरवागंतुं।लंपितः किंमानपिमाग्रः।इतश्च तत्पत्र विडंकयत्व रानुशिरवशिन्नपतेः सुमक्किलाण्वहिंसातेश्वानरदे
ष्यणाानिर्वासितः स्वविषयाद्धृतनाकेन।ह्रष्टामयारापयाशान्तिपयिकोधराधराना मनरूपाः।यूष्टामयाविडंकयत्व रमार्थीततः प्रयोकूलतयाशिन्न
श्रयनभुतंातनमङ्गसनं।मयाचिंतितं।पविनव बुद्ध्यामा मिथुनगणयति।ततः समुल्लसितोहिंसावैश्वानरायुद्दीतानकूटीवटादसियुष्टिकातताञ्च
नापिविस्फारितहिंसाव्रैश्वानराणवसमाकृष्टमंडल्याग्रंदत्तौ समकाममवङ्गाद्यौ प्रहाराद्दारितेशरीरा अशंात्तमममतश्च वडीर्मीपापकृनव
विद्यायुडिका।ततो वितीर्णा पार्श्वटिकेहयापारपिलवितश्च तया।इतश्चाम्निपापिष्ठनिवासानामनगरी।तस्यांसुपट्टपिरिसद्वपाटकात्नवंति
तद्वपापिष्ठालिधानापरकूलपुत्रकावसंतितत: षष्ठे तमः प्रभाभिधानपाटकेनीतोहावरिपयटिकाप्रभावेणनवितश्च तया।स्थापितोतदा
त्राकूलपुत्रकरूपतया।घद्वहू:स्साधिकतरमायया।र्विरा खबंधः स्थितोपरमप्ररघ्यातकं सानकयानना
विदध्यानोद्धाविंशतिसागरापमाणि।अवगाह्दिलोऽनंतम द्वाडु:रवसागरः।ततस्तुष्टपर्यतयुष्टिकादान
द्वारणोद्यनीतोपंचाक्षनिवासनगरद्वारपरिलवितश्च। तया विहितो मृतंडकमत्स्यरूपो
प्राहदृतिःइववीवधेनपरमरंडनः क्रुधबंधैरुद्यमान या: संपन्नेयुटिकाजरणे।ततःप्रापितोऽनमेननिवद्यायामणा
तस्या मवपापिष्ठानिवासायां नगर्यां धूमप्रभाभिधानपंचमपाटकेनवितश्च तया।तत्रापि परमपरंनिर्दलयतो गतानिसप्तदशसागरापमानि।अत्र
दूरतान्नुभितिनीबहुः स्वानि।ततः पुनरानीयपंचाक्षनिवासनगरविहितोद्यापिसिंहरूपः।तत्रापिनदवस्थितोविराबंधः।ततश्चान्याधंयुद्दश्तो
रपनीयतद्रूपं विहितं तस्यामेवचतुर्थपंकप्रभाभिधेपाटकेपापिष्ठरूपेणवितश्च तया।तऊ तायारथात्यारऊवद्रे।तस्मात्सोऽराघोकूर्णः।
लंघितानि तत्रापीनावतरंनिघ्नतोर्दशसागरापमाणि।स्पाटानिवागावगत्तीनानिद्वःखाणि।ततःपुनरानीयकानितो द्वावपिछ्युनकुप्पो।सं
लग्नं मसुलसितवैश्वानररायोरायोधनं।ततश्चार्पयित्वा तद्रूपंपुननीतोतस्यामेव वालुकाप्रभाभिधतृतीयपाटकेयुटिका।
प्रयुक्तिवशानितवन्लवितश्चतया।तत्रापिपरस्परंशरीरस्वसनिंऊर्वताःहृतात्रसावहुः नितानिपरमाधार्मिकोपदीरितानि १०५

चानंतदुःस्वानिसततमसुलवतोरतिक्रांतानिसप्तसागरापमानि।तदंतपुरानीतोपंचाक्षनगारदर्शितोवनकलभरूपोलवितश्चतया।तत्रुटितंप
सत्रापिपरस्परंमन्नरवकषः।ततदशाश्वाद्योऽद्यं विदीर्णहृद्यारपिवारीराडीर्णप्राचीनयुत्तिके।वितीर्णसुनरपरनीतोऽनस्यामेवनग
र्यां शर्कराभिधानद्वितीयपाटके।ततोविहितवीनसरूपयोरन्योऽन्यंपिष्टतोःपरमाधार्मिककदर्थनांकुर्वतोनितसंतापंचावदयतोरतीता
नित्रापितृणिसागरापमाणि।एवंपापिष्ठनिवासानगर्याः पंचाक्षनिवासनगरानतोपिपुनस्तस्यांगत्यागमनं कुर्वतोतेनधराधारणमाहं
विरंरवटयत्नालाहुऽत्रदीनमंकोतविडंबितानिमयालवितयतयाप्रारितेनसूयांसिरूपाणि।ततःपुनः कृतदलवशाननतयानिकृता यया
डीर्णप्रायांजीर्णप्रायांतस्यामकलोकेयासिधानायांकर्मपरिणाममहाराजसमर्पितास्मैयोयाडिकायांश्वायाश्चयोऽपरापरांयुटिकांयाडयं
आनंदसंव्यवहारनगरेविहायापारघुप्रायेणसर्वस्थानेषु तिलपीडकच्छायनभ्रमितोऽनंतकालमिति।एवंचदतिसंसारिजीववृत्ता
विशालयाविंसितंथ्रादारोइरूपा।।कोबाधःदारुणात गादिंसातवाहितदशावर्तनानिनसंसारिजीवनापारसंसारसागरंकुर्वंशि
दतिलंघ्याश्रापदिमनुष्यलावविहितंतत्राइझमतिरो। इंकर्मनिवृत्तिपत्रंलागवतंबचनंद्वारितामनुष्यरूपतानिर्वर्त्तितावेरपरंपरा
लब्धासंसारसागरानंतरूपाविडंबना।प्रीकृतामदाडुःखसंतानः।तदिदमनुभवागमसिद्धमतत्संततोत्तमनुष्यत्वप्राप्ताः प्राणिनामलक्ष
यंतीवानयाःस्वरूपं।आत्मविशिष्टवसमाचरंतितामेवाकाधंतामयहिंसामनुवर्तीता।नादातऽपिवराकालपर्यंततन्नामेवंविधमनदूपरा
मिथ्याविंतामनोतःकरणमाकलयतिसंसारिजीवःप्राहाततःपुनरन्यदाहमपदीनसंकेतेनीतः।सततमुदारलवितश्चतया।विहितश्चार्दी
रकूप।तत्रूपतयाचवर्द्धमानत्वमतिरायाता।स्वोवैश्वानरःडीमानमनागदंशीतरूपः।प्रहननामिदानेबुद्धिःयहळया।नयालसंकिंचिद्विशिष्टं
शीलंनचावस्थितःकश्चित्संयमविशेषः।किंवलंकथंचिदप्रीणात्प्रमनिन्यायनसंपत्रो।हंतदामध्यमगुणः।ततश्चधान्वृतंमासपलङुडानाम
यिषसन्नकृदयालवितयता।ततश्चाविनीविताऽनयाधुनरपिमसदवाराम्पोणोदयः।ततोनिहितमनया।आर्यपुत्र गंतव्यंलवतासिद्धार्थपु
रस्थानवर्तितत्र्त्रयथासुखंबासिकया।अयंचतवान्तरःकाष्णादयात्रविश्रांतिमयानिर्दिष्टंयदाज्ञापयतिदेवी।ततोडीर्णप्रायांप्राचीनयुत्तिकायां

दत्ताऽनारक्तवाद्यासाममापरायलिकान विनष्टतायतिः॥ ततस्याः प्रविहाय प्रमाद लुलितं प्रमालिंगकम्पिताम कांतम दिनं मदीये वचनं कृत्वा विष्णु
हूंमनः॥ राधावध्यसमं कषं विद्वलं लज्जा प्रियानुकं दिंसा कांधवशानुगाशिदमादाडी विःयुगराद्वाशितां श्रनाक्षिसंसारमद्वा अर्थं वेच्छ विश्रुतः स्या
जीवितान मुद्रितः॥ अनंत्वाराः परमार्थश्रुद्धेर्विनाशितं मासु कजन्मजीवि॥ २ एतन्निवद्धितमिश्रव कृतं मया तासां स्पर्शका परता प्रमति हिहाय ज्ञातास्त्र
रुध्यमधुनाकृत्स्नात्बंधमक्का यल्लं घयवायनलव अर्पयं॥ ३ इत्थमिति तवप्रपंचायां कथायां क्रोधहिंसा स्पर्शनेंद्रियविपाकवर्णनो नाम तृतीयः प्रस्तावः
॥ ३ अथ विरत्यागमसौदार्यमद्गुणजनासविते सिद्धार्थनगरे तत्र रूपेऽप्रतिरवाद्भुते॥ यास्मिन् सामदशांशुंगां नारी यणमादाददर्शी॥ स्त्रियोग ईशु
लगाकंडं जयति स्मसमहाबलः॥ येन बंधुवृंदवंशानुवंशा कृशानुता॥ इद विशालनो निर्बंधनतन्धनदायिनी॥ तस्यास्य रूपस्य भार्या वृं आ विनाद रंजुकपतां
दध्यनासीन्महादेवी नाम्ना विमलमालती॥ सा च इक्षेवंद प्रापमवजलजन्म नातस्य राज्ञः महादेवी जठरान्न विनिर्गताः॥ ततो गृहीतसंकेता तदानी
निजसार्थया सह प्राणादयनाहं तस्याः कान्ता प्रवेशितः॥ अथ संप्रसक्तान नृसदविषयस्वसुंद— रः॥ निःक्रांता द्रमसिद्धार्थ [illegible] प्रसन्नम
पतरः॥ ततो मासु प्रलज्वासो देवी विमलमालती॥ संजा तः क्रिलप्रभामपरं हर्षप्रापागतश्च॥ ततो निवेदितो राजन् [illegible] ऽसावपि तेन मा॥
संजातो नगरानंदः कृताजन्ममहोत्सवः॥ ममापि प्रमु॥ न प्राप्तो [illegible] कोनिजमानसे॥ यथावद् मनायाः पुत्रस्तो मातानिता बोलो॥ अथ मामे
गतशाशी महानंदपुरः सर्वं ततः प्रतिश्चितं नाम ममामति रिपुदारणः॥ नंदिवर्द्धनिका लयाममासीदविवेकिता॥ साधात्री पुनरायातास्य ग्रुपायनत
न्वरा॥ इतश्चास्ति नमालक्ष्मी निजेन विश्वकामिना॥ क्रवि हुर्षगाडं दुःखण संयोगसमुपागता॥ यदा [illegible] नगरीं प्राप्तदेवी विमलमालती॥ तादेवादेवसंयो
गसंजाता सापि गर्भिणी॥ ततो मह जन्मकाले सा प्रसूता [illegible] दारकं॥ तज्जा मितमहादारकं वदनाम्बु कच्चारकं॥ तेवी [illegible] मादिशा लाप
द्वीपरं हर्षमुपागता॥ ततश्च चिंतया [illegible] मितेनोत्तरात्मना॥ आह्ना मदीय पु त्रस्य कृत्वा निमुखगिरिशिरोमुखे [illegible] दिवसे
जुतांततः सापिगतमासनिजसूनोर्युणाविनं कारातिनाम विख्यातं बोलराजइति स्फुटं॥ इतश्च॥ साधात्री सर्वत [illegible] रनादाव
प्रिसदेवाममांतरंगा [illegible] तया परं॥ ततः पितरौ महानंदं दधनः सुखलालितः॥ सा दिचाबोलराजनपरां हृष्टिमदं

१०६

गतः॥ अथातीतत्वत्वर्षेषु पंच षष्ठतत्तो मया समयस्तु रममाणेन बोलराजौ निरीक्षितः॥ अनादिसिद्धमादनंत दृष्टा मम मानसा याद्यातिरासी
आख्यानं वचनेन नपायीत॥ विलोकयंतं मां धीष्यस्य प्रियं दृष्ट्वा सदारकः॥ आगत्मा चिंतया त्यवं लज्जल द्यः श्रुतेन सा॥ अयं मामघराडंइतन
यः प्रियं वत्कु वा॥ विलोकयति तन्नूनं ममायं वज्रातवेश॥ ततो विस्फारिताक्ष्या कोकिलादंम्ब्र [illegible] निर्दरः॥ दर्शयन्निति मदहं समालिंगति माय
या॥ ततो मामादाय पद्माणस्फुरितं निजमानसे॥ आय तेवतायछा विलोकयमतिवन्नता॥ तदिदानीं मया नैष प्रियो बंधुर्विवर्जनः॥ मा कथं च
णमद्येवं कृताध्रि विनिश्चयः॥ ततोऽस्मिन् सहाद्यानकाननेष दितश्चक्रीडनः सततं यातिकालो मे [illegible]॥ यथेष बोलराजा मपर
मार्थनावेदिकः॥ ततो क्षितसागात्कुमुमेत्रीतनविवहीत॥ सप्तलावाश्रुवन्नीति वितर्काम ममासा यथाम मामा माजातिकलं सर्वजनाधिकं
लंपुत्रवन विख्यातं रूपं पुनरनुत्तमं॥ सोत्रायं [illegible] गदानंदमे ष्ठयं तु वसाति गो॥ [illegible] परिस्फुरति मे [illegible] यतः मघवापि पदं श्रीयं य
धूर्द्धं सार्थ यत्ततः [illegible] वनकायीमेला [illegible] किरियं॥ ममा॥ ये वा च्छेपितपो वीर्यधैर्य मत्ता दया [illegible] तेमध्ये वरसंयक्तो विसुषु
वनत्रयं॥ यद्दिवा यछो हाइान मिश्रेण संजातो ममसीलक ॥ तच्छाकाचक्षीयच्छो [illegible] संलारागो रवं॥ तथा दि [illegible] देनार्धमदे
प्रोकमिहानन्नं॥ अयं च काष्ठक्वेनि वृजयच्चेव परंजनं॥ तद॥ प्रबोलराजमामयच्छथाज्ञोवयस्य तां॥ तच्छनाख्रिजगम्य [illegible] संपन्नमंकसा॥
ततोऽवलिप्तवितोऽहं तां विकल्पपरंपरां वहीयन्ना मनः संचिन्त्य नं मद्य दाजनं॥ कईं कृतनिकथी वोन [illegible] निशाले यन॥ अथ तापित
पश्चासिमन्नव कंधवारणा॥ आद्ये [illegible] रिवातन वितथात्मा यथाहं तिः ता ताऽहं विश्रामिस्मनिः सा ता मदविह्वलः॥ चिंतयामि नामवेशः कश्चिद प
सिजगवाय [illegible] तजुणः सर्वमध्यास्मं मवन्नति॥ कोनाम [illegible] कर्म मद्य मवगुणोयकः॥ कृपा ता [illegible] संख्यातायन्माज्ञा प्रियगुणाधिका॥ तातात
गृहीतसंकाततदाहं गर्वनिर्भरः॥ बोलसंदसमामानेरकश्च विलणातिंगतः॥ किं च [illegible] सामंतकिरीटांघ्रिविराजितं॥ नतं [illegible] विज्ञ दृता
तीयं पादपंकजं॥ आज्ञा [illegible] नवं व्यापि प्रलनि नरमामसा॥ कदाचित्तेवां वामयाद् नं नभस्कृता॥ याकथिलो किकादेवायाश्चाच्याः कलादवलाःन
ताः प्रणामकामनश्च कृपापि [illegible] क्ष्मिलाता ता मां ता दृष्टा देवी [illegible] बोलराजसमन्वितां वर्द्धमानं [illegible] सापयीचिंतयता॥ आहा मदीय धात्राऽयं

ये

गादमानधानश्वरः। तदस्याला कायद्याज्ञां लं घायन्नकदाचन॥ तावायंश्चिन्निर्विद्यादसहन्नवधीरणां। मां विहाय कश्चिक्नाष्ठन्नादिदं नैव सुंदरं॥ ज्ञा
पयित्वा नरेंद्रादीन् कुमारश्चरितं ततः। आज्ञाविधेया नाभ्यां च कारा मिसकल्लानपि प्रवेशिविंश मतातः क्षेहनिर्नरिमानसः। ममस्नेतक
राज्यश्च यथर्थ परिचिंतितं॥ श्रुत्वा ताज्ञया ऽसर्वनरेंद्रान तमस्तकाः। बालस्यापि ममाज्ञं तं किं कुरुत गुणागताः॥ अथ नकुलेना मायायरशि
कमशालिनः। तापि मां देवदादापिकवाणः पर्युपासात॥ यदेदं वचि नश्चावरिकालाकः कृतादरः। जयाद वतिलपदनुद्देःशिरसाप
लिपद्मातं। किं वा त्र कजानांकनततां बाधमबाधवावीकृत सर्वका यिश्च धिकं मां परमापितः॥ सत्पुण्योदयस्तत्रमाहा। कास्यममका
रणां तथापि मा द्वादाधूणमयदेय परिचिंतितं॥ अयमम्यपाज्ञानां दे वानामपि दुर्लभः। सर्वेष्यामपूर्वता पश्च बालराज्ञा विधेयकः। त
तःसंतुष्टचित्तेन बालराज्ञे मया ऽवदा। प्राक्काविश्रंतजल्प्य त्वनंभे वनिर्नरिचेतंमा॥ वयस्याग्यो ऽहं संपन्नालोकमध्यतिसुंदरः। मम
स्यातिविशाला सायं वृत्तांतो ऽहं तनावकः॥ ततश्च मदीयव च मातेलराज्ञः सुमानासा। वत्सुताम्बुरीकर्वन्निन्नदं वचनम्ब्रु
वीत्॥ कुमारपरामा। प्रायंकश्वेतेन वमांप्रतं यदेवंवि ध। जालास्य कुमारस्य हेतुकारणं॥ यदुर्जनानत्वेश्यत्रयणासमीप
रंजनं सा निद्रायास्तमानानन्मचोंतादापष्टंजकं॥ यमजना :बन ध्यास्मालाकं दापत्रगितां सानिमंधि किम्बाद्येस्वलकृणंतिय
णालयं॥ एवं च स्थिते॥ यत्रासते पुण्येन मराणीना सयं जनः। कुमारताव कथितसोजन्येन तत्र कारणं। प्रतापस्मारकीनायंसमस्तापिसुनि
श्चितंता वक्तु वीर्यविख्याता क्व यं परमार्थतः॥ तादृशं बालराज्ञीयं वचनं सुमानादरं। आकर्ण्य हिंसदा सदयमेरस्महरसंगतः॥ चिंतितं च मया॥
अहो मयूरराजस्याख्या हागेलीरचिता। अहो वचनविन्यासस्तथा हासावसारता॥ तातामया लिखितं अन्यस्मिन्नहं शंबाधमुपचारपरं वचः। मम
यतायतेज्ञातं मा हात्यं तावकं मया॥ ततो द्विशातेन बालराजेन जल्पितं। प्रसादपरमनाः पुष्पानां किं न सुंदरं॥ अयुक्तं यदि संलावना जा
तानवतां मादृशजानां तत्तोमपरमं यदहं नवक्षिरमजानं॥ श्रिग्रातममसहीयं कृदयस्या बालपनं। तन्निःकृदयादयं कुमारेणश्रुतिहरणं॥ मया
लिहितं कृतस्मदवाचंतचना। किं नाम कंकावातसुकृदयाबालपनस्य पुनावश्नित्राउमिद्वामि। बालराजेन लिहितं कुमारेन कृतश्चिद

१०७

पितद्वचासंमया किंतद्विमुक्कीयानेवची यमाजा नितंनामतः पुनः सद्यश्चितं तदभिधीयते। प्रत्यंच सस्याः सनवहारागणेत्रविज्ञा स्यातिकुमारः॥
किंतनावदितेनमयालिहितं। यहयस्याजानीतातत्तः समर्पितं ममाग्रा। बालराजेन तदीयं कृदयावालपनं विलिहितं मया कृदयंज्ञाता
हंगादमुद्धेबितस्नततस्कराकारधावितयान्मन रक्षितस्नतत्रघातृतंमामवलाकपृतनांचणलिपवणाः संपन्नाः सामंतमहत्तमादयः। तता
विसणणाममालयेतिस्मातपांबाधिष्ठामिनमिवमां विज्ञापयतिस्मातेतः संजाता मकृदयावलपनवजावसंप्रत्ययः। संपन्ना सुरम्राजाबाल
राजपरमबंधुत्वच्छितिशिततमाग्रदागतादमंतरंगंक्किष्ठमानसालिश्वानमगरा। तत्रकीहशं॥ आवासः सर्वदुःखानां नष्टधर्मनीषवितं॥
कारणं सर्वपापानां दुर्गतिद्वारमंडलं॥ यत्र च नगारे शुभाशाख्यनामराजा सर्वकीदृशः॥ अत्यंत्रिवृमिदीनाणमाकरःक्लिष्टकर्मणां। महि
वेक्नारं इस्मस्मद्यारिः सनराधिपः॥ तस्य राज्ञा ऽस्य ताना ममहादेवी सायकी दृशी॥ न राधमानां साली आविकृत्क्लिः परिनिंदिता। व
वर्जिका रमा देवी सर्वपापिंनियकर्मणां॥ तस्याश्च श्चतार्चास्त्रायस्यार्दवीचुपयारत्तं तमसी। आस्निग्धधावादा नाम ततयस
वकीदृशः॥ समस्तद्गुतसंघस्य विश्वासच्छेदकारकः॥ निः त्रापदोपदंडस्ताकर्दिनश्चविद्धकाणां॥ शाख्यपेश्लक्ष्मीदा दौजेपरदाहा
दितस्फुराः॥ तं राजपुत्रं सर्वांतमहत्तयहंभा अस्या॥ स हा मैत्रीपरिज्ञानं तथासंपन्नस्यास्य यः॥ प्रतिपांशिशुलाकानां राजसूनूरसासिपुः
॥ विद्यासावक्रतालायस्य मर्यादायाम हारिवः॥ अयत्यावादनूर्यस्य मदा स्फालनतत्परः॥ पाकश्चिन्नरकंयांनितस्य निदेशकारिणः॥ सएवच
यणं मार्येतषां दर्शयितुं क्रमः॥ ततो ऽहंश्रोमयपुष्पशालाना रंडः। तत्पार्श्वविश्निनीवविलाकिता माजघ्रस्य ताम हादेवी। तया श्वायत्तोवर्ज
मानो निर्वाहितामया। तयात्वचयराद्धस्त्रापाकरणपरायणः। मधुधावादा नामराजदारकः। ततो विदितवृत्तिपत्तिः स्थितमत्राहं क्रियेत
मपिकालं महामादहिमाहितमानासनरमयालक्षितं तदा तषां नगरराजेंद्रमहादेवीदारकाणांसंबंधिस्वरूपं युद्धीता पियरमबंधुव
स्याधिराधतः प्रतियन्नावयस्तनयात्पूर्णावादः। बाह्यः प्रकृति पातितंतनसद्दपमाबंधेदृष्ट्वा सोधारीरादलितरूपतया ततश्चानीतः सधुधा
वादः तिनसहलमानस्य प्रमत्तप्रत्यच्चैतस्ममनसीह्या वित्तकाः। यद्युतंतमविदितमाताद्महा मेवविचक्षणः। ज्ञाघ्नःसर्वः पश्चयाया।

मुग्धबुद्धिरयं जनः॥ यस्य प्र सर्वसंपत्तिकारको मित्रत्वं गतः। मदीयायं मृषावादः सा निःशंकं दिव्यं गृहीत॥ अमकृतपदार्थ
विषये तु छिद्रं यस्य पदं मकृत मध्यम तं दर्शया मित्र गृह्णाम्यहम्॥ कथं द्रव्यं कमपहारमहो साहसमात्मनः॥ वरमित्र
प्रसादं न लगयामि प्रस्फुटां॥ यो येषां रदर्शकः कर्तव्यतामिय चेष्टया। ज्ञाता परापगं मे पि मम या वदयं सुजनः॥
स्वार्थसिद्धिः कृता सर्वार्थ यथा मयापि न विद्यते अतो हृष्टाः श्रीमहीलोकाः स्वार्थं चान्यत्सिद्धि मूर्ख॥ विप्राद्धिपिस्कं धियं धिमं
धर्मविच्छिदं विग्रहं मृषावादं प्रसादं न धृत्वा मित्र प्रेक्ष्या॥ यत्किंचिद्विचिंतयाम्यत्र वस्तु लोके तिदुर्लभं वरमित्रप्रसादे
न सर्वं संपद्यते मम॥ मयापराणे खादोऽय मयाममवश्यमस्य कृत्वा पापकृदहं प्राप्य परफलदायकः॥ तातायृहीतस्य
किं तेभयामाऽदृष्टात्मना कृविकल्पे मनसा मृषावादं प्रति छिन्नं नदृष्टानवज्ञनवः संपद्यंते तिदारुणाः।
आणपादयप्रसादं प्राणात्ययांति विलयं सदा॥ अहं ततडानं मम महामान्हिकत्वं गतः। तत्र तत्र मृषावादं प्रश्यामि यः
पापमालिकां॥ कलायहंकालोमसंप्राप्तः क्रमाद्यः प्र दातत्सातेन संघडय्य कालासार्थविधनतः। तस्यापि तावदंसकृत्स्यामदानंद
प्रस्मरं॥ उत्कृष्टादंयकः स्वत्रतवायंज्ञानदायकः। ततः पादे प्रणम्यास्य शिष्यत्वं समाचर। मया कृतानत्सुपन्निये मामवं प्रलापस मे वरा
कः किं विजानीतश्रूनाम प्रममायतः प्रयुक्त रक्ष्यल्लोके स्यादपत्नमाहष्यां प्रहृष्टानां द्वंद्वनाम्रुपादयोः शास्त्रकाष्टया॥ केवलं न
वतामत्राराधेनयुक्तामि सकलाः कलाः। मदीयविनयाचूनमप्रस्तुतान्याकुलो स्थितं॥ तत्स्तातं मयोक्तः कलाचार्य स्थितः अर्थमामक
त्रायंगादंमानधनेश्वरः॥ स्वदत्रत्रवतानाम्द्रव्यं वाचाविनयादिकं॥ चित्तेऽद्विगोविधातयोयाद्धणीयग्रसकलाः। ततो विनयन प्रस्तुवा
तानसुटहल्पितं यदाक्षिशातिरोत्कृष्टज्ञदसमहामतिः॥ चिंतितं च तदा तेन कलाचार्येणमानसे। किलियावद्यास्मृतस्य संक्षा वंना वद्धथ्यते।
यावच्च केलि बकुलं बालसमनुवर्त्तीत। अलीकगवितोध्वातत्स्याचादवं प्रलापतः॥ यदा तु ज्ञात सद्भावः शास्त्रार्थीणां तविष्यति। तदामदं परिग्रह्य
सूयं तामेव विष्यति॥ एवं निश्चित्य कृदाय कलाचार्यमिहामतिः। ततः सवदितरणात् सोप्रवृत्तो याह्मणमम॥ इतश्चात्यपितया श्रीविहवा राज

दारकाः प्रज्ञातावितयाम्नातोयज्जंति सकलाः कलाः॥ यं यथा यथा समनित्यं मादरंकुरुते यकः। तथा तथा वयत्याः सोपहनीयाह्मणमम। शीलरा
ज्ञाविवर्द्धितात्तत्रस्यत्वध्यानाद्धमृषा ध्वस्तं महोद्भवः ज्ञायस्तुतनरूपपण हीलयामि कृपणः॥ ततश्चिंतितं महामतिना श्रुत्या यस्तस्य संनि
पातनकीशान्मिदर्शदर्शं अपङ्खो ऽस्य चराकस्य कलाशास्त्रपरिश्रमः॥ गाढं कार्षिता दृष्ट्वास्य यथार्थं तूरिलाङ्जनं॥ तथास्य मज्ञातायत्नः स्वयं
वर्द्धयत्नं॥ ततो प्रत्यपिताहंकारः स्वत्रत्नदृपरायणः। उज्ञाध्यति मां नित्यं गुणाधनार्थमस्यवि॥ तथाप्ययात्रतु ताऽयं यपथं स्विद्रादरणः। तस्या
ज्ञागः परं च्यायाज्ञानदानेन यत्नतः॥ यादिदद्यादपात्राय संज्ञानमसृतोपमं। सिद्धांतः स्यात्सतां मध्ये तत्वज्ञानथ लाञ्छनं॥ नाचप्रशाक्यत क
र्तुं नाम्नायन्त्रशातरपि। कोऽपि श्रद्दध्यात नापि श्रुतस्येनामयि अथति। तमपि वं च्येत स्वच्छ यत्तत्तनमहामतिना कलाचार्येणशि धिलितो ममा
परिकलाशास्त्रयदणाभ्यंधः परिस्त्यक्तस्तु प्रवारसंतापणं॥ दाष्टदंखलिकृपसत्या। तथापि तातल ज्यानासो बहिर्मुखविकारमाज्ञमपिदा
शयितानवमनागपिमां प्रस्कमालापता दृसश्चापिदा रकाः शीलराजसुषावादनिरतं मांसुपलक्ष्य विरक्ता श्रिसेन तथापि गणाद
त्यनाधिष्ठितं मां चिंतयंतापिनकथंविदविसर्जितज्ञात्कृ दंति इतश्च यथा यथा तो शीलराजमृषावादो वर्द्धते। तथा तथा सो मदीयवय
स्य प्रणयादयः क्षीयते। ततः कृशीभूते तस्मिन्नुपाणयादाय सत्यत्रामगाद तरं यद परिलवद्धिः। अत्यद्भानिर्गताबुद्धिः प्रयाङ्गानमोपा
ध्यायः। तत्राधिष्ठितं मया तदीयं मदार्दवित्रासनं दृष्टा द्वसुपविष्टुस्त्वं दारकैः। महाततोलक्षितासोत नमदीय कर्माणा लघुधनिनालिखिता
मातः। दारकमारसुंदरमिदं लिखितं सरत्ना वंदनीयमिदं गुराराशनं। न युक्तं नवाहत्वामस्याक्रमणं। यतानिञ्चुपविश्य तासंपद्यतेक सकलं
कः। सस्वलमतिव्रजामयशाः पटद्धः। प्रवर्द्धितपापं संजायते चायुषकृरणामितिमयालिखितं। आरवालिज्ञानादं सवाहश्यां शिकृणादीः। गक्षतं
सूयमात्मीयं सच्चकुलं शिक्षयन्ता। तदाकर्ष्य स्थितास्सरश्लीलावेना। ततः स्थिहावेत्रासानत्र दत्तविलासस्थितात्को यावद्वयेस्तुया समागतः कलो
पाध्यायः। कथितंतास्मराजदारकैर्मदीयविलसितं। कृष्णस्तेजसा प्रज्वाऽहमानेन। ततः सा पूर्वं मयालिखितमद्य समतकाराम्यमि अहातेशास्त्र
कौशलं। आदातव्यकष्टविद्याप्रज्ञता। आदाने विचारिनसायिता। अद्यात शिमर्यपाटवं। यस्मात्मानपांमत्त शिरोमस्यवादिनां वसनेन विवतारि

तामामवंतापसे।ततोविलक्षीभूतःकलाध्यायः।चिंतितमनेन।नतावदेतेराजदारका विपरीतंलापंति।अयंतुकुमारोपिराधामवमपलपति
मादवंभूयमुपलभ्य शिक्षयिष्यामि।अन्यदाचकुमारदृशास्थितेनावलोकिता।हंतेनमहामतिनादृष्टमुत्रावबासानमवसमप्रविष्टालतमानमतःप्र
कटीभूतो।सोहष्टामयासकौतुकमितिवेत्रासनं।महामतिनालिखितमिदानीतस्थितःकिंतुतुरंमायाऽक्रीडाशायुम्मामहामतिराहतत्रैव
पुरुषोमयाकृतःजानाम्यहंक्रीडाया।सोपुरवकिःपृष्टः।महामतिराहकिंपुनरिच्छसत्रावत्रासनेनावतिष्ठतोहाशोतंपापमितिकवाणनपि
क्षितोमयाकुशलोपुनरलिखितं।पश्चात्तस्यामत्रविलसितं।यदेतेषुयमकार्येकुमाराःपर्यवमाताणयंतिमहामतिनाचिंतितं।अहो।सर्यद
बधुपायतानाम।अहोअस्याश्चर्यमविद्यकःसखयंइयदाविनःपरमममस्त्ववचनश्चागजदारकैरलिखितमकौतविधायकलायार्येयदुताइबुद्धः।
दलदुर्योपायमकिमेनमस्माकंमध्येधारयमिंतद्भूयंमहाम। तिनाचिंतितं।मत्ताआतत्रपश्चिनःप्रवदंति।नाश्चितपवायेशिष्टदारकाणांसमंगमस्य
तथाहिमुखमर्थप्रदानेनकृषंमधुरवाषणेः।मायाविनम विद्यासाम्यदूतंविनयकर्मणा॥वोरंरक्षायानेनतमहुद्यापारदारिकंवशीकुर्वं
तिविद्वांसःसाधताध्ययनायणं।।नविद्यातपुनःकश्चिदुपायो। पुवननया।असमचारिनःपंमःकालदष्टःसमुद्यानायतः।।मार्गेपियदुगायत्र
यदारास्तेनतरःसाम्प्रत तिचिंतानदंपस्थासोनवलौ किंकः।आनाविज्ञापयनेनमयदीनंनराधमं।सर्वंचवसुहारणप्रियसख्यामद्या
धियः।ततोपमसमयदीनबाद स्माकंरिपुदारकाणां।मध्ये।विज्ञातशीलानांनमध्यास्तामदीसि।अथवनाच्छवराकस्यैरिपुदारणस्यायंदा
पायता।पमानेनवालराजे। नाधर्यमाणप्रावसमकलटुर्विनियमावरतितघानेनप्रघावादिनाग्रासाद्यमानःसक्षुयमवंताघाताततोयद्यतोपावा
यास्यापरिहरतितदर्थंप्रकृयामित्रायदनंततःकृतोऽहमुआरकेमहामतिनालिखितश्चकुमारमदृशोस्थानमिदमदीयशालायामतःकदाचिद्दातो
पापवयस्योपरिहरायदिवानागंतव्यमिदकुमाराणतिमयालिखितंश्रमालीयहतनकायमुख्यानंप्रयच्छाचयंतदीयस्थाननन्नयाप्रिचविना
नलिश्चामस्यानतश्चैवंविधेमित्रस्कृतुपकरपचयनेरुपाध्यायमुक्तामितयाकंधरयाणमानामिमुखस्यचदाननवितर्तीद्दातनवरुःस्थलेनाविक्रतण
दपातनगतिमायाणविलिखितनमुखुथिचैनाशोलराजीयविलपननात्मकृदयंनिर्गीता।अहमुपाध्यायसवनाद्दाततोलिखितामश्चामतिनातिरा १०८

उदारकाः।आवनिर्गतिमावादपंडरात्मारु रुणा।।कचलैगरीयाञ्जरवादनंमुपाताधुतस्मदामाहः।।स्मदसुदाश्चआशिनानपश्चातिवडातस्यादाप
समृद्दे।समानापयंत्रसंतमविनुणसंघातांकुर्वंतिमद्दिप्रियकाशिणिकाले।नविद्यायंतिष्ठानविप्रियकरणकारणं।नलञ्चयंतिस्थानमानांतरंकुर्वं
तिस्थानिमनविप्रियकर्तैर्महाणापं।तदेवंव्यवस्थितेसवत्रिमोनिमवलंबनीयं।यदिरिपुदारकाणनिर्गमनव्यतिकरंश्च्यामिस्थातिदवानरवाहनः।तता
द्दामनंतप्रख्यायपिष्ठामिराजदारकैरलिखितं।यदाज्ञापयत्यपाध्यायः।इतश्चनिर्गच्छगतोहंतातसमीपाहृष्टस्तातेनस्तुत्रकिंवर्तोताकलायह
णस्य।मितितः।सिलराजीयकृदयावलायमवायनेरुपावादावश्चोस्तेनसमयालिखितं।तातसमाकर्णयपूर्वामवममाशपंविज्ञानंकृदयस्थितं
।अयेतावकस्यनाममविशाघाश्चयकःपरं॥ततश्चाालेख्येचित्रेभावादिनराणांस्वलक्षणंगांधर्वेहस्मिशिक्षायांपत्रछाद्यसर्वेष्वहं॥अाह
प्रमाणगणितेधनुर्वादमाकाराकोनिमित्ते यश्चाला। किंतुकलाःकाशिन्नुनिर्मलाः॥तासुसर्वास्वपिमताप्रवीणंवर्ततिपरं॥
आत्मश्लाघांनपश्यामिलोकेऽध्यपरंनरं॥सुतस्नेहद नतकुवासतोहप्रमिपाणतः॥ इंतिवचापयद्दिदशामामवंचवनमतवीत॥
आतयाकृतंयास्मंदरसेमहाप्रमः।किंवेकंमेकु। मारणापवनंप्रयतामितिमयालिखितंवदतवातस्मानेनालिखितं।विद्या
यांधनमायागवसुक्ष्यासविलिखितेपिणा।मंतावानिव। कर्तव्यैःस्वर्यंक्षितकवंतयाः॥एवंयवस्थितेस्यदीनानांक्षिरखेनशयाणांदं
णानव।कलानांमकुमारवेवंप्रमाणमनोरथानां।मयालिखितमवंतववतातातामाद्दतरंपंतुस्मातोरत्नेसंडागारिकस्यादेशः।आपूरयतम
हामतिनवनोंधनकनकनिचायेनाचनकुमारःसकलापलाशसंपत्त्यानियपिस्वविकलाग्रहणांकृवंतो।तातेनोयदाज्ञापयतीत्युलिखिया
संपादितंसंडागारिकेणराज्ञाआसनोमहामतिनाप्रमादवस्त्रविव्रसंतापापरविभूतीयाकुलयानविदितेतातायमदीयविलसितंतत्त
लिखितोऽहं।अयाद्यदिनादारभ्यस्त्रीकर्तव्यंदीयदीतंकलाकलापंपुत्रः।तायवेंतितेवोपाध्यायस्यवनानववसानयमदमयिनइदयः
मयालिखितमवंनवंजाज्ञायस्यमहर्षः।ततस्तातसमीपानिर्गतिनस्तुपाद्यावाद्यंपत्रलिखितंवयस्यकस्यापदग्रानेहृष्टांनवतःकोशालोयन।
सुप्रदत्तसेनमयासंपादितस्तानसहर्षः।प्रहादितःकलाचार्यःकिलदृश्यतिकरःलज्जावयमतिदुर्तसासकूलचारितेतिसुघावादनाः।

लिखितं।कुमारास्मि राजसमीपे नगरे राजा केसरीनामराजा।तस्य वसुदत्तानामदेवी।तस्याश्च प्रियमायानामदुहिता।सा मया सहसमा जगिनीप्रति
पन्नाप्राणाच्चोपि वल्लभोऽहं तस्याः सममम्रद्ध्याहारान समासहशां कोशालं।साधनजननीकल्पमात्मानं मन्यमानाय त्रकुत्र विदेशं संचरामि।तत्र तत्र स्म
लतयासततसमं सलीनातिष्ठति।न क्षणमात्रमपि मां विरहयति।मया लिखितं।वयस्य दर्शनीयाममापि सात्मीया भगिनी भवता।मृषावादनालिखितं।
एवं करिष्यामि।ततो मया ततः प्रभृति वक्ष्या लयान्पट्टकानि चित्रशालासु बहुलिखितमीलके पुतथान्येषु बहुविनयस्थानेषु याचनाय प्रयाविस्तरतस्तथा
मृषावादबहुलनकलायद्गुणमहं करोमीति लोकमध्ये याता।पाठितं तत्र स्मात्मानं प्रकाशयता तातमपृष्ट्वोत्पातिवाहितानिहादेशान्तराणि सु
युक्तनप्रवादनसमुल्लसितान्यालीकवार्त्ता।यथा रिपुदारणकुमारः सकलकलाकलापकुशलः शास्त्रविनादर्शान्तारप्यपि तुवादः।समाकर्णस्था
दंचावनसारा।ततश्चाशेरवरं नगरं प्रारनरकेसरिनारेंद्र स्य वसुंधरयामहादेव्याः कुक्षिसंभूतास्ति नरसुंदरीनामदुहिता।सा च सुवना
स्तुतभूतरूपातिशायननिकपमाकलाकौशलेन संप्रा प्ताप्यौवनं।समुत्पन्नाभ्यासविशेषापि नितिवशाः।यदुत यः कलाकौशलेन मत्तः
समधिकतरः स एव यदि परं मां परिणेष्यति नापरानिवा दितं पित्रे निश्चितं।संजातमनयोः प्रतिज्ञात्वं।नाक्षोवाभ्याः कलाभिः समा
नापि स्ववाक्यकपः।अतः सामरमैव दर्शितान्यया। ततः श्रुतमस्याः मदीयकलाकौशलप्रवादः।चिंतितं नरकेसरिणा।स एव रिपुदा
रणो यदि परमस्याः समगलितारान पिष्टतिष्ठत्यातचन्नरवाहननाम्नः किं विवादो।यतः प्रधानवंशा महात्मा तेन अस्मोवर्तनीति तस्य च राजार
नस्पविरिवमहानागमश्लितिरपरस्था मोचकानरसुंदरी दुहिता।ततोऽहं तमनीपुरं यातस्तच्छ्रिंतितमाननगच्छामितावेवसिद्धार्थपारगृहीवावसानरसुं
दरीनतः परीक्ष्यतं रिपुदारणं निकटस्थितावितादयाश्चनोऽयनमविन्ननिर्वृतिः संपद्यत।ततः सर्वबालनसमागतो नरकेसरी।ज्ञापितस्तस्यागम
नहेतुः।परिज्ञाय्यमोकारितमुच्छ्रितपताकं नगरं प्रावेशितामहाविमर्देन नरकेसरी।तातनादत्तमावासस्थानं।स विष्णुतिरिपुदारणकुमारस्य
नरसुंदर्या सह कलाकौशलपरीक्षेति ज्ञापितं लोकानां।प्रशस्तदिनसञ्जीकारितः स्वयंवरामंडपः।विरचितामंचानमीलितं राजवृंदं।समुपवि
ष्टस्तन्मध्ये सपरिवारस्तातः।समाहूता तादृं कलाचार्यस्था प्राप्तोऽहं सह मित्रवरायणतातसमीपं।महामतिप्रमुखसदराजदारकैः।इतश्च गुणवार्ता

यथामदीयदुःप्रावधिष्ठितानि पृष्ठतोऽन्तारवादानरसंज्ञांतं ज्ञात्वा तरंगारी रां।विगलितं परिस्फुरणांमंदीभूतं प्रतापः।तातः।अहं सुप्रविष्टस्तातः।
श्चात्मकिंकलायाध्यायः।आनिवेदितं विनयनाप्रणनरवाहनेन महामतायनरकेसरि राजागमनप्रायाजनं नेदाकर्ण्य संजातामहर्षाति।रके।
स्थितस्मलीनावेनस्मृत्दयमध्ये सद्गुणाध्ययः।अत्रांतरसमागतो नरकेसरी।परिज्ञाय नरवाहनोऽहापितेतस्मिन्महार्हे सिंहासने।उपविष्टः स
परिकरानरकेसरी।ततश्चंदनंतरं धरयंती जनहृदयसरांसि लावण्यामृतप्रवाहेण अधरयंती वरबर्हिकलापं।कृष्णस्निग्धकुंचितकेशपाशे
नयाज्ञासयंती दिक्चक्रवालं वदनचंद्रेण विधुरयंती कामिजनचित्तानि लीलामंथरेण विलासविलोकितनदवयिती मदिराक्षं नविभ्रमंप
त्याधरलावण्येन हं रुलयंती वै मदनवारणं विस्मीपीडघनपुलिननविडंबयंती संचारिनरक्तकरांडीवयुगललीलो चरणयुगमना।उपदर्श
तीकलाकाक्लिनाकलकलितं मन्मथं नाम्नापडजानिनिकृ न्तहलयंती वरसुनीनापि प्रवरेन पद्यालंकारत्तांबूलांगरागविच्छासनपरिकरि
ताश्रियसरवीवृंदेन अधिष्ठितावसुंधरयाप्रविष्टा नरसुं दरी।ततस्तां विलोक्याहं झटित्येतस्मा।विकुंठितः शोलराजः।धिलिते समु
चित्तेनततेना वालपाननमयात्मक्ष्दयं।चिंतितं च।कोऽध्यामं विदायैनां परिणयमर्दितिनरवलुमकरध्वजाह्रतेरतिरच्युष्छ्या पनीयते।अ
त्रांतरविदितविनयात्तातादीनामलिखिता नरकेसरिणा नर सुंदरी।यदुतोपविष्टावास्मतुंचलकां मुरया त्मीयमनोरथानां।प्रश्नय रिपुदार
कुमारं कलामार्गयितव्रकविपारा त्वं।ततो नरसुंदर्या सहर्षमुपविश्या लिखितं।यदाज्ञापयति तातः।केवलं यद्गुणां समहं न युक्तं ममाज्ञा
दृष्टितं तस्मादार्यपुत्र एवाज्ञादयतु सकलाः कलाः।अहं पुनरांकिक कस्यां कलायां मारस्वानानि प्रश्नयिष्यामि।न चार्यपुत्रेण निर्वादैः करणीयः
तिःसदाकर्ण्यन्निष्ठान रवाहननरकेसरिनारेंद्रो सम स्वराजलोकाश्च।ततस्तातनालिखितो।अहं कुमारसुंदरं मंत्रितं।राजदुहिता।तस्मां प्रतसुइ
याहयतुकुमारः सकलाः कलाः।ततः वश्चामनारथानां जनयतु निर्मलितं कलं।गृह्णातु जायपताकामेवमानिकपश्चमिर्वन्नताविं
ज्ञानवकर्षकोतिममतनदाकलानांनामापि विस्मृतानि।विह्वलीभूतमंतःकरणं।प्रकंपिता गात्रयष्टिः।प्रादुर्भूताः प्रस्वेदबिंदवः।संजातो
रामाह्चः।प्रणष्टा भारती।तरलितेलोचने।ततो हा किमेतदितिविषण्णमाततः।प्रलोकितं महामतिवदनं।महामतिराह।किं कर्तव्यमादिशत्वादेवः

तातेनालिखितं किमितीयमीदृशी कुमारशरीरावस्था। ततः किमेतन्निवेदितं महामतिना। देव मनःक्षोभविकारोऽयं महान्। तातः प्राह। किं पुन
रस्य मनःक्षोभनिमित्तं। महामतिराह। देव एषु तवस्य ज्ञानं न वाच्य वक्षिवाणायुधनोऽमद मिविदुषा समर्पद्यमाना बितानां ज्ञानावष्टंभ नविक
लानां मनसि क्षोभो जातिरयं कः। तातेनालिखितं। आर्य कथमज्ञानं कुमारस्य ननु सकलकलासु प्रकर्षप्राप्तः कुमारो गीयते। ततः संस्मृत्य दु
मदीयदुर्विनीतत्वमिति स्मितं दृष्टीतामनाक्रोधेन कलाचार्यः। ततो लिखितमनेन। देव प्रकर्षप्राप्तः कुमारः शीलराजकुमुदावाहसर्वाभिनयाः कल
यार्थपरेनरस्त्रा। तातः प्राह। कथमेतत्काल। महामतिराह। देव विनयकरणमसमयस्ताघ्रां यापितेन शीलराजकुमुदावाहसर्वाणि तत्कला अनया
प्राप्तं तत्कुशलः कुमारः। न पुनरस्य कलानां गंधमात्रमपि ज्ञानीता। तातः प्राह। कथमिदं। महामतिना लिखितं। देवादेवस्यादीधिक्षितमंताप
नीकलिसादेवनास्यात मिदमस्मात्मिर्यतो लोकमाद्यतीतं कुमारस्यचरितमिदानीमपि देवस्य पुरतस्तत्कथयतोऽनय प्रवर्तितामवाणी। ताते
नालिखितं। यद्यार्यत्ककथनेन स्वशल्यानाप्राप्रणाभिनिःशंकं कथयत्वार्यः। ततः कलाचार्येण नव ज्ञानकरणादिका वेद्यासना राहण गर्वदुर्व
नतिरस्करणपर्यंतो निवेदितः समासोऽपि मदीयदुर्विलसितवृत्तांतः। तातेनालिखितमार्य यद्येवं तत्तो जानता पियया स्याकुल दूषण
स्वरूपं किमित्ययमेवंविधमत्यामध्ये प्रवेशितः। ननु विगोपितावयमाकालमाननपानेन। महामतिराह। तमयाय मिहप्रवेशितो मरुक्ता
न्निर्गतिस्यास्याद्वादशवर्षाणि वर्तते। केवलमकांडाक्वासंजातमस्यादचकीयमाकारणं। ततः समागतोऽहं। अयं तु कुतश्चिदपि तः स्थानादिहाग
तश्चेति। तातेनालिखितमार्य यद्येवमपवृत्तडामणिपरिषदा शाणा यणाममाज्ञानतया वडितो पुण्पालिस्त्र किमितिगर्वा धूनादारस्यारस्य
यंतं कालं यावत्कल्याणपरंपरा संपन्ना। किमितीदानीमवलोकमध्ये विगुप्तश्चेति। महामतिराह। देवास्माद्यस्य पुण्योदयनामा मोतरंगावयस्यः
तत्कृतिता या कनीकल्याणपरंपरा। तथाक्षिप्तत्पूर्णवाद वायं या दुर्वृत्तिः सुकाल संपन्ना जननीजनकयोरती च तमः। संजाता रूपस्पोना
यसारवेश्याय धिकाजानो। तातः प्राह तत्किं पुनरधुनागतास्यासौ पुण्योदयो महामतिराह। न कुत्र चिज्ज्ञातो। तेनपुनः श्रून्यरूपतयास्यासौ क्व
तं पश्यत्यासौ परिपदारणामृ ति सितानितिचिन्तदुःखवाभिकयामीप्रतं क्षीणशरीरा। तातप्रीवत्तीता न कुत्रा च्छा मया वादं
११५

निवारयिष्यमिति। तदा कर्म्मगितात दुपायो विनाहितावयमर्न नदुःखायामहो लोकमध्ये प्रसरमिति। चिंतया राजकुमारस्य अश्र
शिष्टमिवकृतं बाणनकक्षंसुरंबालक्षितः समस्तलोकैः। एषिलिज्जनपरमार्द्धिः ततो विलक्षीभूता मातबांधवाः। विह्वाणवदनः संपन्नः परिज
नः। प्रहसितास्यरवमध्ये विंगलोकाः। विषण्णा नरसुंदरी। विस्मितो नरकेसरी लोकः। ततश्चिंतितं कनननत्ना तलज्जयालघुधमिनापरा
स्परसुकृंच। आयगवर्भितः परं स्मादायभिवृक्षातप्ररितः। निःसारोऽपि गतः ख्यातिमपत्यारिपुदारुणः। अथवा निरंकुशापि वाचालालोकम
इतिगौरवं। वाग्याडंबरतः प्राप्तो यस्मादद्यापि मानवः। समसवीनिकप्रधानः प्राप्नोत्ययविडंबनां। महाहास्यकरी मुग्धोयथायं रिपुदारणः। मम
उतातापाध्यमयोका आरेणप्ररस्परंतप्रडल्यिता पृच्छतः संमुत्पन्नोमनसि विकल्पः। अथवा अकारणम्यमातोकल्याथि पुत्रः। ततो नयातिरे
कायास्त्रं नितं मंगलकनाडीडा। हा निरुद्धप्राणासनिःश्वास मार्गः। संजाता म्रियमाणावस्था। ततो हा पत्रहाना तव्हा वत्स हा तनयकि इमत्तदितिव
लपंती विगनामस्य शरीरस्लयामर्मांबाभिमलमालती। प यं किलीभूतः परिजनः। किं कर्तव्यताविमूढावसुंधरा। विस्मितो नरकेसरी।
तातनालिखितं। गच्छतलोका गच्छतानयदुःशारीरणा दायं कुमारः। सन्नडीत्यानविष्यानि। तदा कर्म्म निर्गता पुरागनालोकाः। मिलिता
प्रक्षित्रिकुत्ववरादिषु। आहो रिपुदारणपांडित्यमहापांडित्य। मितिप्रवृत्तं प्रहसनं। प्रक्षेतोलज्जावनम्रेण तातेन कलापाध्यायनरकेसरिणो।
गतः स्वावासस्थानं नरकेसरी चिंतितमनेन। हृष्टं यदुःखं दीयतां प्रजातेप्रयाणकमिति। ममापि निर्जनीभूतमंदीभूतं तत्वं अशुचीभूतं शरीरं। तातस्य
कृतराज्यस्यैव महाचिंता नगरकं तत्स्थलं धिनं तद्दिनं। समागता राजनी। न दत्तं प्राहा दापि कमास्थानं निवार्यजनप्रवेशं। प्रस्तुतः केवलं तया चिंतया। वि
नाडशीणावातिवाक्षितप्रायाविलावरी। इतश्चलज्जितो मया पुण्योदयश्चिंतितमनेन। यस्यांडीवत्पापविवर्जसः स्वामी किंडप्रयाति। किं तस्य जन्म
नाश्र तज्जननीक्लेशकारिणः। ततश्चिंतातं विलायकं तापन्ममेतदतिदुःसहं। यायां सुतामदत्रिवयश्चसोऽनरकेसरी। ततोऽस्य सर्वथा यथेष्टं कुमार
मदीयकं। सो निश्चनमतानेवमपाप्तराज्यपत्ता। तनायद्वशाया यस्मात्स्यारिपुदारणः सपापिष्ठापयास्यनामस्मिकमललोचना। अतं
रसमागतातातस्य राशिपाषनिद्रा। ततो सादरं गृहीत्वा संकेतममाश्च मनाशंसा नस्य दत्तं कामिरूपितयाक्षरंता रतेन पुण्योदयेन दर्शनं। इष्टः

सुंदराका।राधवल्लवसि:सुरूपो ऽसि हितमाननमहाराजकिंसुपिषि किंवाजागर्षि तेनालिहितं।जागर्मि हि रूप:प्राक्षाय इयसंततो ऽसुंचविषादं।हाप्रि
याम्रहं शिवदारणकुमाराय नरसुंदरी मिति।तेनालिहितं।महाप्रसाद:।अद्यांतरवहतं प्रातातिकं तुर्यी ताता त्रिबुद्धसात:।प्रतिंतकालनिवेदके
ना।हीनवस्थायाय:शंकिता।ऽसंजगतीसुर:।स एवोहयमासाद्य रथिरा रक्ष्यातिहजना।।यदा यानहयदुंखं जंवायदिवाऽसुखं।सतदासदवा नो
तितवत्ताप्रताराष्ट्रया।।एतञ्जाकर्ण्य चिंतितं।तातेनाय द्युतनकन्नेष्टो मयाधुना विषाद:।यतो ऽलंनयिष्यामि कुमारं नरसुंदरी मिति।स्फुटमशनिध
हितं सुत्रेममहृदये न प्राननत्कालनिवेदकयात्व्याजन हत्तो ममो।पादप्रावधसा।यद्युतय:स्वरूपायावत्सुंदरछ्या सुंदरछ्यावाचस्तानाथ
ज्ञाजनो निश्चलारवदत किंतिमवत्तदामहाशान संपद्यत इति।नकन्नेष्टो विद्युषा हर्षविषादो।ततोऽनयालोवनयासुष्ठु सुतस्यात:।इतश्च चिंकश
सा वृत्तया तु प्रपादयसंपादिता।तेन नरकेसरिणा बुद्धि:।यद्युत। महानुसावोऽयं नरवाहनराज:।विज्ञातं च गजपातरत्र पिममयहिदागमनं प्रा
जन्नोतन्तालजाकरं पकूद्धृयश्याम्यनसुंदरीमहम्म अस्थानगमनमत:संतालस्य कथंचिदर्नो त्र यच्छामि रिपुदारणकुमारायेति।त
ता निवेदितो नरकेसरिणा वसुंधरासमक्षं नरसुंदर्यै माहिनाय:।ततो नरसुंदर्या अपि तातप्रदयवनावादवचलितं मोपतिमनर्म
चिंतितमनया यतु क्रियस्का मवताते नमंत्रितं।ततोलिहितमन याय दाज्ञाप्य तितात:।तदाकर्ण्य ह्रष्टो नरकेसरी।आगत्यालिहितो ऽनेनक्षत्रा
हनाम महाराजकिमत्र बकुनाकुलितेन आगतोऽवयं त्वामानसुंदरीकुमारस्य त्वयं वरा।[illegible] किंबहुना विकथनेन।केवलं दुर्जनवचनाक
त्यालवत्ति।अंते निर्विचारं यावता कुमारणपाणिग्रहस्यात्तेनालिहितमवं क्रियते।गणितं प्रशस्तदिनं परिणीता मया महाविमर्दन नरसुंदरी।
तो विसुत्यागत:स्वस्थानं नरकेसरी।ततो महन्तातेन निर्यलोगार्थं महाप्रसाद:।गता निनरसुंदर्या मह ललमानस्य मकृति चिह्निता ऽनिधटितं
गुणाद्वाय नो निरंतरमावयो:प्रेमा।मत्युताहि तच्छिद्र विस्रंभ:।लगिता मेत्री।जनिता ममानारतिप्रबंध:।प्रासहित:प्रणय:।वर्द्धितश्चित्तमीलको
त्कादमागर:।सर्वथा सुरुवतामि वतीत्का सुखं हिकामि संगमा:।क्षणमकं न सुंचामितामामिवह्रांकर:।।सापिमामरूदरूजाहुरमा समादन
तया राज्ञमरीवगतं कालं न जानाति तत्पश्चिनी।।ततः सुंतादृशं वीक्ष्य देवानामपि दुर्लभं।माहीमनरसुंदर्या प्रेमाबंधं मनादृशं।।मदीयोऽसु

११२

डाक्टर भाऊ दाजी स्मारक संग्रह
DR. BHAU DAJI MEMORIAL

जुदाना सो परमार्थ निर्विवेकोतो मृषावादशीलो।चित्तमध्ये कर्षं गतो।।चिंतितं चततः साह्यां कुर्वमधवियो इत्युक्तो।एतया नरसुंदर्या पापात्मा रि
पुदारण:।।शीलराज: सृषावादेतमस्तु हृममलायत।इंता रन्नरसुंदर्या:कुरुचित्र विरंजनं।।तदेवं महिपया गान्धिंतित स्नेह इति निश्चय:।।शीलराजमु
र्वंवादो पर्यालोच्य व्यवस्थितो।।अहं इत: समासाद्य मज्ञा नरसुंदरीं।चिंतयामि त्रिलोके पि शान्यं सुंदरं मया।।न तच्छ्वनामि तिक्रूरं मंथरी
कृतलोचन:।दन्तताडनराजीयं हृदये संशाल्पन।।चिंतयामि न लोको ऽत्र स्वरूपो ऽस्त्यो ऽस्मिमादृश:।यतो मामहं श्रीलायतिनागृहत रंजन:।
न पश्यामि युक्तो ऽन्ये ऽदेवानां बंधु संतति।।न ह्यत्र विनालोकं नक्रमस्वरावरं।।अथ तत्रा दृशं हृष्ट्वा मदीयं दुष्टवेष्टितं।पुण्योदयो मनस्ताप:
कृदंकाताति दुर्बलि:।।ततो मां तादृशं वीक्ष्य विरक्ता: सर्वमानवा:।इदं च कालित मारब्धा दर्पतरम्परस्परं।।पश्यत हो विधे:कीदृगस्थानविनि
जनं मृषावाद स्नत:प्राहनामाह्यादेन वा हत्वा।।लब्धा ऽ नूपेलावेन प्राणवरिपुदारण:।आमातेमां जनलोयं मि।विणादशधुनाद्धय
मप्रवर्त्तितत्वा यालोकय:किलगीयते।।एकं सवान स्साहरहृष्यो ऽत्यहमपाण्यलिना।।तदप्राप्यरूममंगीमज्ञायनिरसुंदरी।कारि
णीवरवरष्टाज्ञेन यात्या प्राप्त गृहकरणा।अद्यदानरसुंद। यमज्ञात पिन विज्ञया।।ज्ञदगतेपरी व्यायी चिंतितं निजमानसं।।किंममापि
तमज्ञाव:किंवा नारिपुदारण:।आज्ञातंसदृसवढिष्ठिंयद्याख्या। ननगच्छति।अनालोच्य यमत: किंविरुद्धसवृत्तिमं कमा।प्रज्ञायेन दृष्टोन
सुक्रीर्तिविख्याति।।ततश्चिंतितं नरसुंदर्या कीदृशं पुनरहं यद्यमधनार्यपुत्रं पृच्छामि कुंडातंता वस्तु निश्चितं मिदं मया।।यदुत मित्तरां कमनीय
रीवारस्का शाकपादप्रवादप्र निखिलकलाकलापकौशलफलविकलएवार्यपुत्रो यत्ताविज्ञातो ना ऽऽलागजनिताजयातिरेकादवलघावि
ध्यांसुतदा समामध्ये मन:क्षोभो ऽत्र अधुनातदवमन:क्षासकारणमार्यपुत्रं प्रश्नयामि।ततो यदि स्फुटमाचष्टे न।विज्ञास्यामि यथा
यमहाप्यामदमज्ञाव:।अथ न कथयति तत्रापि निशायं लक्षयिष्यामीति विचिंत्य पृष्टो ऽदं नरसुंदर्या यदुतार्यपुत्र कीदृशं तवतदा मनाम
श्रारीरापाटवमासीदिति।अत्रांतरे ज्ञातावसारणवयस्का मृषावादेनाभीयायागताकि:।कृतमंतहीनं व विष्टो मदीयसुखा।ततोलिहितं मया
श्रियतम त्र यावनसदाकीदृशं नहि तं।नरसुंदरीवाहानमया किंचिन्नदा मथ्या विज्ञातं।।केवलं मस्तकबाधा।।किं मया मवशरीरापाटव

डाक्टर भाऊ दाजी स्मारक संग्रह
DR. BHAU DAJI MEMORIAL

मासीत्क्षितिः। अत्रांतरे ज्ञातावसारण वयुक्ता मुग्धा वादनात्मीयायां गजाग्निः। कृतमंतद्दर्शनं। अविज्ञा मदीय सारव। ततो लिखितं मया प्रियतामक्ष्याउ
नसदाकीद्दशं लक्षितां नरसुंदरी ध्यानमया किंचिन्न दासमग्र विज्ञातां केवलं समुत्पन्नाशंका किंवा मद्यामवज्ञा रीरा पाटवमार्ग्युत्र ष्ट्र किंवाक
लाकलापनाकौशलमिति मया लिखितं सुंदरि तत्र कापि विकल्पाः कर्त्तव्याः। यतस्त्वं तिमम हृदये सकलाः कलाः। शरीरपाटवमपि मम किंचिन्न
दासीत् केवलमंबया तातेन चालीक मोदार्त्तेताश्चैवं बद्धलः कलकलः। तथाविधलीककुलकाल वस्थितास्ते कौतुकेस्थिरतया मौनेन मायतश्चा
कामिनरसुंदर्याः संजाता मनसि हालीकभावः। चिंतितमनया अहो अह्यं व यत्का पलापितं अहो निर्लज्जता। अहो धृष्टता। अहो आत्मवंचना नि
ता। ततो लिखितं नरसुंदर्या आर्यपुत्रयाद्यवं ततो महत्कुतूहलं मम। इदानीमहं मार्यपुत्राणकला सुरूपसुकीर्त्यमानं। आउमिच्छामि। अतो मत्वा
प्रसादेन मम कीर्त्तयतु तदार्यपुत्रः। मया चिंतितं आयपांडि त्याभिमानेन परिनवकुब्ज्या मासु पदमस्रौषा। अत्रांतरे लब्धावसरा विहुलितः श्रो
लगाडः। चिलिखां तेन सहग्रु चित्रा लिखान नाम्नीयावालप त्तनसुहसेन मस्म मज्कदयं। ततश्चिंतितं मया पदयामम परिभवेनोपहासम
कारिणी स्वच्छेपापापान रसुंदरी। तयाक्विमिहस्थितया॥ ततो मया लिखितं। अपसरणाय हसिमार्ग्य दिप्सर तु सर्ग्रनिर्गच्छ मदीयस्ववनात्।
नयुक्तं लवाहक्ष्याः पंडितं मन्यायाम्रार्षणाननज्ञानन मदा वस्थाउमिति। ततो वलोकितं मदीयवदनं नरसुंदर्या। चिंतितमनया। हा धिक्कृष्ट
जा वीत्तुतएवायं वश्रीकृतामातततेन। नागावरः मांप्रतं उसादनायाः। ततो मंत्रदत्ते वसुउत्तंगवनिता। समुन्मूलिते रवनन निनिका। उत्तरवासित व
त्तमंजरी। अंकुशा सममाकृष्ट वकारणाकामर्वधाविद्राणदीन वदना माधमतर निर्त्तिरंजदय सुहृद्दं तीमंदं मदंकृण नमणिम खला। किंकिणी
कलकोलाहलमुखरूणकणारा वसमाकृषुमान वापिकाकलहंसिका निपद्यानि निक्कपंती वलितानरसुंदरी। निर्गतामामकीयसदनात्। पा
ख्यातातीयस्लवानस्थितोऽहं। बालसंलतया यावद्याविनश्यति शेलराडीयंतद्रुकः। सलावल्लेपनं। तावंती वलतां। साप्रपगते मनाक्कुंठनस्र
ावाल पनमंजाता मपश्चात्तापः। बाधतेन रसुंदरीस्नेहमादः। ममाध्यासितोऽहमरतयाश्टदीत्यारण रणकेन। अंगीकृतश्चेतः। अभूत्तया उर
रीकृतोविह्वलतया उत्तिपन्नो विकारः कोऽपीतिः। अवष्टब्धोमदनज्वरेण। ततो निघसः शायनीये। तत्रापि स्ववहीमानतया कुंलिकया नवरतमुद्दर्त्तमा

११२

त्तत्तां गननमच्चाकश्वरवादिरांगा दंदह्यमानः। साकावल्यां यावंचिक्षामि। तावदागता सविषादा बा विमलमालती। ततस्तां वीक्ष्य कृतं
मयाकारसंवरणं निपन्ना लज्जामानस्थयामवां वास्थितो। हं पर्यंकोपवेशविदः। अलिखितमंबया। वत्स नरसुंदरमवउश्रितं लवतायद सौ तपस्विनी
नरसुंदरी परुषवचनेन अधातिरस्कृता। तथाहि यदितो गता या सस्याः संपन्नं तत्समाकर्णय उत्तवत्सः। मया लिखितं सम्यक् तां यान्नाय ततोऽबया लिखितं अ
स्तिात च दितो गतानया नयनसलिलधारा प्रतगंडस्थलखादीनमनस्का दृष्टा सा मया नरसुंदरी। पतितात्रुदंती मम पादयोः। मया लिखितं। हा ललनसुंदरि
किमेतत् मया लिखितं अंब दासद्दशा मां बाधते। ततो नीता मया सा स्ववासगृहं। रासद्धीकारितं शायनीयेन। आश्वासिता साभिप्रायं सा दंपा मी। ततः व
दासवम् अस्याः कारणं पृच्छमाणा वतीशाभिना। वराद्यमानवदनपंशानेन गच्छमा नवमद्धामकारणं अवष्टभ्यमाणा वमद्यापवितन तत्कृत्त्रमाने
वकृत्तांतक ष्टिक्रियापाद्यमानवक्कुवयादनेन पाद्यमानव। नरके वष्टिकृण सुहृत्तं पराबर्त्तकत्रुमा सप्पा। मया लिखितं हले किं निमित्तकः पुनरस्य
वायामवं विधादा दुःकरः। ततो दीर्घंदीर्घं निःश्वस्य न किंचि जल्पितमनया। मया चिंतितं। मा न सीयमस्याः पीडा कवमच्यवाममापि न कथ
यत्तस्ततः कृतो मया निर्बंधः। कथितं कार्णान रसुंदर्या। यथा ततो नियुज्यतस्याः शीतक्रियाकरणे कदलिकां मया लिखिता मा नर
सुंदरी युद्धतरस्मयाद्यावंततोधीरा लवसुंदर विषादा। अवलंबस्व साहसं। गच्छाम्यहं पुत्र समीपे वरस्य स्थिरदारूण्यं समीपं करोमि तं तवानुकूलं
केवलं विज्ञातं सर्वमवधेयेदं यथानितरां मानधन तस्य रामदीयपुत्रनयः। न विनयः अतिकूललाघणाष्ट तदिदानीमयि विज्ञानं समाद्दात्म
याप्तक्रयानकदाचित्पिअति कुलमाचरणीयं यावज्जीवं परमात्मवायमाराधनीयः। ततो हादं मदीयवचनमाकर्ण्य सा वज्ञानरसुंदरी
विकसितेव कमलिनी कुसुमित वकुंदलतापरिपाकवंधुर वमंजरी मदसुंदरा वकरिणिका जलासिक्ताप्यायित वल्लरी पीतामृत रसे
वनागपाणिनी गतघनबंधने वचंद्रलेखिका मदयरमीलितेव चक्रवाकिका। हिमवत्सुखामृतसागरमर्वघा। किमत्र नारं हृदयं स्मांतर
मत्तवंती शायनादुच्छायनिपतिता गाढं मच्चरणयोः। अलिखितमनया। अंबमदाप्रसादः। अनुदाहीता। स्मिमंदला याः। अनेन वचनेनांबया।
सज्जउत्तरीयमंबाकारा वममाश्चुकूलामकवारमार्यपुत्रं। ततोऽयं हि दुनरयं भज्ञानं ममग्राप्रतिकूलवर्त्तमानः सुहेपिज्ञाताः। ज्यादं बया। ततो

यावज्जीवं न संतापनीया नापि दुःखःप्राप्यात्मति मया लिखितं यद्धृवं तद्धि गच्छामि नरसुंदरी प्राह । श्रेयं महाप्रसादः । ततः समागता हमिषाव सख्य
समीपे तदयमत्रव सपरमार्थः ॥ मातृदेवच्यात बाला विदिता प्रतिकूलतां स्त यातु कूलतां मया प्रमादमवगाहता । बल्लेयं कुमारस्याश्रुत्वेद मनु
तायतात्रदीयया गोपनाम्ना विमिश्रितसातप्रष्ठिनी ॥ अनिष्टं यं कुमारस्याश्रुत्वे दंनारकारयात् । संतापमात्रेनाप्तापिताव की ननडीवति ॥ अतो यन्मु
मूमा किंचिदपराद्धं त्वयात व । बालया प्रणया सर्वमिदं क्षन्तः दंतमहीति ॥ प्रणातप्रहृदयावंतो दीनाक्षरद्वरणरताः । समझा प्पिति विनिवदत्तप्राणा द्विमा
धवः ॥ ततश्चिदमंतया नरसुंदरी स्नेहपूर्वमस्तु कीर्त्तिमान माकर्ण्य याव किलाहं स्वेदनिर्गतयातां श्रुया ॥ तथा मितावद्धे लराजन विश्वशिता
कुटिलाग्रभ्रांतिः ध्वनितमुत्तमांगं । दत्ता मदीयहृदयविलपनवह्निः । ततस्तयाः संबंधिनमपराधं संस्मृत्य रज्ञा । तामममनुन स्थित्वा वर्षं सः । ततो लि
खितामयांबायदुक्तमकार्यं ममतयापरित्त वकारिणा पापये तिष्ठंतया लिखितं रसमामिषं बाधः । हंत ह्यो ममलज्ज्ञायावत्स्मनतदीयायामको
२५ युक्तं पराधः । ततः पतिता मत्तरता या रंबा मया लिखितं अ पसरन्तमधवस्तु निर्बंधपातमम दृष्टि पघादपमरा नम्रयाजनं त्वयापि मा या
त्वंमयानिःसारितां तां दुरात्मिकां संग्रह्मा सितत्प्रत्तरणा छ्रांत्रितामयांबा । ततो लाड्युद्दीतसंकेता बोलराजवशावर्त्तिना मया या
पात्मनात्तथातिरस्कृता सतीलक्षुशिक्षा मदीयमनिवर्त्तक मायद्वि विप्रांचं निराशा सुंदरी नयनसलिलं यथा गतमवशतिगतीश्चा । निवदितो
नरसुंदार्येष्टानिकरः । तमाकर्ण्य वज्रनिर्दलितेव मूर्छया निपतिता सो द्वत ला । सिक्ता चंदनरसेन समाश्वासिता तालवृंतवायुना लब्धा चेत
नाप्रादितमारब्धा ॥ विमलमालया लिखितं प्रच्छितं किं क्रियते । वज्रमयहृदयायास्मात तज्ञातथापि मा रुदिहि । सुंदरी विषादं मा दसावत्सं । ल नक
रुतावदकं त्वमुपायं । गच्छ भूयमवप्रियतमप्रसादनार्थी । ततः स्वयं गतायाः श्वागत जदमः कदाचित्प्रसीदश्चासो । यतो मादवसाध्वनिका निकृन्द
यानि सर्वं त्वि । अथ तथापि कृतेन प्रसीदत्तः पश्चात्तापो न विद्यतिः यतः स्तुपरितामितेव ज्ञनके किलाव रक्तकानन्तवतीति त्वाकर्वानी । नरसुं
दरी प्राह । यदाज्ञापयत्यंबा । ततश्चलिता याम मत्ता प्रणावीकिं मस्या स्तत्र गतायाः संपद्यत इति विमानविलया मह्यं तुमार्यंप्राप्तांबा । प्राप्ताममपा
र्श्वे नरसुंदरी । स्थिता द्वारदेशा विमलमालती नसुंदरया लिखितं । नाथ कांतप्रियप्रामिनाडीवदायकवल्लभा । प्रसीद मंदभाग्यायाः प्रसीदन नरसुं ११५

दरानवनासि मनोदुःखं करिष्या ऽवा विनाशरणं नाथ नास्ति मम त्वनवर्यो । एवं रुदंती बाष्पादक बिंदुवा पंपाणा । लाल्ललो यन्मु
गालनम्रपयंती मदीयचरणद्वयं प्रणता नरसुंदरी ममउतांताहशी पृष्टतश्चाकीदृशां हृदयां संपन्नां अपि शा । स्निग्धादनन नरसुंदर्यापि वदृत्य ल
कामलं । वीक्षिता बोलराज उषिला संघातनिष्ठुरं । न वनीतमिवानतिया वक्षितय निश्चियां वज्राकारं प्रमत्ताभि बोलराज त्वनीकृतं । ततो दालांस
मारुह्य तदा समक्रमानसी । निष्ठुरं तां नि रुग्रा कामि किमत्रमम सुंदरं । तथापि स्माह दापणमया दीनापि बालिका । बोलराज प्रियं कृशा न सिता नरसुंद
री ॥ कथं प्रापपगच्छ गच्छति या गाडं वरमायया । न प्रतारयितुं शक्यसूपायं शिपदारुणः । कुशलापि कला साखिरद्येषां यदि वंचनां कर्तुं शक्नोमि
नाज्ञात्तसुप्राणमपि माद्दशां ॥ यदा दृदृसनस्थानं संजातं प्राहृशामपि । तदा किं तपलायन कीदृशी ममतात्मता ॥ इत्यर्कक्षा सत्रुसवेगिः प्रख्यारा
णयाखुनिर्याता । स्थिता दृंमोनमालं ध्याबोलराजनयोदितः । ततः सावशाकी नरसुंदरी विगलितविद्या वांवरश्चश्रेणी परिश्रष्टसमाधिसामाद्वव
त्यागिनी । तप्रस्वलनिक्षिप्तवशाफरिका । सर्वा त्रुटिताशा पाशाबंधना निपतिता महाशोकसागरे । ब्रूहि चिंतयितुं प्रवृत्ता ॥ किमिदानीं स
वीधा प्रियतमतिरस्कृतायाम मडी बिततमपि । ततो निर्गच्छ नवनाकुचिरं तु मारब्धा । ततः किमियं करोतीति विचिंत्य साक्षितप्रथमेबोलराज
नालक्षितपादपानं लायप्तहंतहवमार्गेण ॥ इतश्चालोक । यन्निवनिर्विघ्नो मदीयं दुःखं साक्षितं । अत्रांतरगतो प्रत्तत्तदा हृदृद्वे दिवाकरः ॥ ततः स
मुल्लसितमंधकारं । संजाता विरलजनसंचारा राजमार्गाः । ततोऽस्मात् सकसक्यापादन नरसुंदरी । इतस्ततो दृष्टुप्रवृत्तः श्वाराधरः । ततो मंदमंदप्रकाशता
मवनिरीक्षमाणः प्राप्ता श्मशानं तद्वारदाशाक्षितो गोपायितनामना । तेता नरसुंदर्यावलोकिते दिक्चक्रवालं । इष्टका अग्निलमाकर्ण्य नारी यत्र वंद्या
मध्ये वल्लाय प्रणामकः । निमित्तानत्र शिरोधरा । ततो लिखितमनया । लोलो लोकपालाः श्रृणुत यूयम पवारवत्रकाम विदंदिग्जा निर्नातत्र सर्वतायदुतलक्षु
प्रसरत यानाववाद्धन कलापच्या संकारितामया यत्रत्रोनपरिसरकृह्या । तस्मुत्तमादशमानपहिताराद कारणसंपन्नाम वंशसर्वथा निराकृतातं । तमं मंद
भाग्या । अत्रांतरमया चिंतितं नाष्ट्रा सपश्चिमा ममो परिपरिनवः । किं तदृश्रुणय मात्रमवात्रापराध्यति । ततो मसुंदरमनुश्रितं मया । अधुना पिबारयाम्य
नामितोध्यवसाया दितिविचिंत्य पाशाकाष्ठदार्थयाव ज्वलामि । तावद्ध लिखितं नरसुंदर्या । यदुनतन्त्यती ज्ञसत्तगवंतोलोकपालाः संप्रतं मदीयप्राण न

मायज्जन्मांतरपूर्णिममभ्रतारं विधिष्यतिकारोपे यादित्ति। ततः शोलराजनालक्षितं कुमारपश्चादजन्मांतरपित्रदीयसंबंधमप्रानालिनप्रति।
मयाचिंतितं मद्यमिदं। तत्रादीयं वस्तु तद्यतिकरनिषेधमाग्यात्। मदीयद्यतिकरश्चात्र वस्तुतः। तन्निश्चयत्वां किमनया ममणाप्रयात्। ततो लब्धप्रसरेण
दत्ता मम हृदये शोलराजेन रुविल्लपनदस्तकाः। स्थितोऽहं तस्मादुद्धात्म्यनतां प्रतिकूलभूवन्निवृत्तावधिः। ततः प्रवादितो नरसुंदर्यात्मा। प्रचरितः प्रा
शकः। लंबितं प्रहृष्टा। निर्गतिनयनानि रुद्धः श्वासमार्गः क्षिप्तरूक्षीकृता ग्रीवा। आकुंचंधमनी जालं। शिथिलितान्यंगानि। समसमापितं श्वासो निःश्वि
वादितं वक्त्रकुहरं। विसृष्टा सा रथपातो विरागी। इत्थं स्मरयताद्विगच्छंती दृष्टां बनयानरसुंदरी। अहं तत्र दृष्ट्वायामी चिंतितमनया। नूनं तत्र वगायेयं
स्वाकूतविज्ञतिमर्यम्। अयं च नरवाहनप्रसादनार्थं दुष्टतोलह्यो ममत्राकः। ततो हूरंगतयारारयोरनुमार्गेण गच्छंती समागतां व्यापितरसूद्य
दृष्टशास्तबालंबमाना नरसुंदरी। चिंतितमनया। हा हतास्मि नूनं मत्वं च कश्यापीयंवार्ता कथमन्यथा अस्या मनं च स्थितायां मनुष्यीमासीत्।
मयाऽशोलराजायावलंपनदोषप्रवृत्तस्तु निर्बंधपरे यमितिकद्वातातदवधीरणा। ततः शाकतनगंध्यामम पश्चात्प्रतघेवधापादि
तां वयाच्यात्मा। तैः साध्वसमसंतापेन वृद्धकं मनागमस्य ब्रुवित्वालिशनं तन्नस्यादाकृद्यावलपनं गृहीतोऽहं पश्चात्तापेनाक्रांतः। शा
कुनारणा। ततः स्नातादिकसेहविह्वलीभूतमानसः क्षणं वि धत्तुमारब्धः प्रलापान्निदारुणान्। तथा अतिप्रौढतया निजमादात्म्यनकृतप्
वामे शोलराजनरित्राविषुंसः। चिंतितं मया। आयकथं मनुष्यः स्त्री विनाशारादिति। ततः स्थितोऽहं तूष्णीं तावत्। इतश्च कदलिकया चिंतितं।
किमितिस्वामिनी नाम छाता नजीवाच्छदन्तदाद्यपणांच्चितः कुतश्चिन्निश्चिग्रयशानसमापितं प्रादशां। ततो दृष्टो विमलमालती नरसुंदायैविघालंब
मानाकृतस्तया हाहारवः। मिलितं सतातं समस्तुलितः। कालाहलः। किमेतदितिश्च्याकदलिका। निवेदितं तया सर्वं यथावृत्तं। अत्रांतरे सं
पन्नाः स्फुटतरस्त्रं दालोकः। ततो दृष्टेनाघेवोद्वंबमाना मर्त्यलोकेनां बानरसुंदर्या। विलोकिता ऽहमपि च क्रमर्त्रिस्तनया लब्धगतिप्रस
रानप्रवाणीकमात्रवल्ली नावर्द्धमानश्चन्नशाद राज्ञा। ततः संप्रवर्त्योधिक्काऽरितोऽहं जानता कारितं। तातेन तां बानरसुंदर्योमृतिकार्यं। तत
स्त्राहत्रांवीक्ष्य मदीयं कर्मदारुणं। तातः शाकनराकांतसाद वर्तितयन्नलं॥ अहो अनर्थपुंजायमहो महाकुलदूषणः। अहो सर्वजि

११५

पज्जोयमहापापिष्ठ इति खरः। आहो नवापदामूलमहो लोकप्रघातिगः। अहो विरिकसंकाशो ममायं रिपुदारणाः॥ नकार्यमितनेतोऽनन्तत्रापि
दुरात्मना। एवं विचिंतयता तेन कृतः श्लिष्ठे विनिश्चयः॥ ततो वधीरितस्नेन लवनाश्रवहिः कृतः। प्रवृश्रीकः प्रारतत्र विचरामि सुदुःखितः॥ सुदुर्धरेऽपान
निरवालालामपि सर्वथा गच्छ आदं तदा ज्ञानस्य नृशं। वं विगाहितः॥ पापोऽयं हतपव्रतो ऽयमद्यशो विमूढधीः। कुलकंटकभूतोऽयं सर्वथा विप्र
संडकः॥ मातापालपतोयनकलावाच्यपिकंपितः। मूर्धे इडामणि त्रेपिषां डित्रं प्रकाशितं॥ माना वचित्रयलायचित्रयनमा तनमारिता॥ कावा
निरीहृत पापं तमतं रिपुदारणं॥ उक्तमरिदमस्मानितानीचिताश्रुदुरात्मनः। सा कुला कोशलादीनां स्वामिन्यानरसुंदरी॥ ततश्च॥ विमुक्तान
रसुंदर्यापिदयं तत्र सुंदरी किं तु सा पद्मपत्राक्षीयन्मृतान्तत्र सुंदरी॥ अदेवनमदात्मादलूपज्ञानः सूत्रतस्माः तदाविचिंतया मूढ्वं लाइविमललो
चाना॥ सुक्कुसापीहृता तेन निंदितस्याधिदुर्जनिः शोलराज मुग्धावादोनथा विमबाधबो॥ अनायादिध्यमादनमुत्कं दृवं मिया फलं। लाक्य
वकालमासाद्य वननीस्वात्रसंज्ञायकः॥ तत्रष्टि वंडानना वे निंद्यमानः कूणाश। स्थितोऽहं परिवर्तितेऽदुःखसागरमध्यगः॥ इतश्च। अयंत
डुबली भूतः सक्रोधा मयि निस्कुरः। मज्जप्राणादयानन् दुक्षिता किंचिक्करसदा॥ अथान्यदा कश्चिद्राजावाहनार्धमुवाडिनां। विष्टितो
राजहंदत्वनिर्गतो नगराद्वहिः॥ ततः कुवृद्धलाकृष्टः सर्वा नागरकाजनः। तत्रैव तिगीतांऽदंत संप्राप्तस्तम् अद्यगः॥ अथवा क्रीकक्कां बाज
मुरक्कवरवाजिनः। वाहयित्वा ऽश्वं राजा राजलोकक्लोक्तिः॥ ततः स्वदविनोदाय प्रविष्टानं सुमनोहरं। प्रविष्टः सहलोकेन ललितं नाममलीतलं
॥ तत्र कीदृशं॥ आशाकनागपुन्नागतालहिंतालराजितं॥ प्रियंगुचंपकाशोकाम्रकदलीवनसुंदरं॥ कतकीकुसुमामोदहृष्टालिकुलमालितं॥
समसस्युणसंस्पर्शिमर्त्यानंदनायमं। तत्रैकादशा विश्रब्धः सराजा नरवाहनः। अच्छायसदसामंते लीलया कृशमानसः॥ बालोकयितुमारब्धः का
उकेनवनश्रियं। विस्मफारितेननीलाहण्याकुणालोलचक्षुषा॥ तत्रयथा॥ सत्कांतियुक्तनक्रूरयहसंघातान्वितं। प्रकाशितदिगाभोगं सान्द्रादिवनि
शाकरे॥ रक्ताशाककतकस्तोमपरिवारितविग्रहं। यापश्चुफलदं साक्षाद्रागमंकल्याणदर्पणं। अन्नतं विबुधावासं कुलशैलविवर्जितं। हिमाद्रिदामं
सुरवरं सुमेरुमिवगह्वरं। कवाहिमन्नमातंगमदनिर्नाशकारणं॥ दृष्टं मकरीदं तदनिमिदिं गंधवारणं। अथ सा प्रचितोदारस्नाशाकतलस्थि

तं॥ससाधुसंघमध्ये सुंकर्वाणिं धर्म्मोदेशनां॥ स्वनात्थितं यथाश्वेष्टं निधानं रत्नपूरितं॥ विश्वरूपणाख्यमाचार्यं मनरांडश्यालाक्षयत॥ अथतंताह
ग्रांवीरस्यसूरिंनिर्म्मलिमानसः॥ नरवाहनराडंडः परंहर्षमुपागतः॥ ततश्चिंतयत्तंतत्पूर्वं नंमाम्रिक्गत्रयो प्रदर्शनरमाणिक्यं याहाश्याऽयेतास्य
नः॥ निश्छितामरसोंद्दयाभिवरक्ष्यतिवीक्षितां॥ अमुष्याकृतिरवोद्धेशुणमंतारगोरवं॥ नदीहेशस्य किंनामस्तवदेहे गाथ्यकारणं॥ यन्नायोवनसंक्ले
नरवंछितामकरध्वजः॥ अथवा॥ गत्वा वरम्यपादांडं पृच्छयमरसद्यात्मनः॥ ततः पृच्छामि वृत्तात्मात्म निर्वेदकारणं॥ एवं विचिंत्य गत्वासौ नत्वासू
रः क्रमद्वयं॥ पाषाणे हुतखक्कोली संनिविष्टो लोकहरणः॥ करवलं संचयसंवेगा निषद्गः प्रवृद्धदृष्टतः॥ अथ गंभीरघोषेण मघवद्गीरपुरितः॥ धर्मे
माख्यातमारब्धः सआचार्यो विश्वरूपणः॥ अनिंद्यंतं यतनमगवता॥ नानाद्याः परिभ्रम्य वनोदरकल्पो यंसंसारविस्तारः॥ निवासः शारीरादिदुःखा
नां नयत्नकृत्य विष्टपः प्रमादः॥ अतितुच्छलितं संसारसमुद्रापारस्थाव ध्वनं परलोकसाधनं॥ परिणामकटवो विषयाः॥ विद्यायामं ता निस्संगता निपा
ततयास्वमविज्ञातपातमायुः॥ तादवंचस्यस्थितविधाप नश्यस्य संसारवदीपनकस्य यत्नः कर्तव्यः॥ तस्य चाद्युः सिद्धांतवासनासारो
धर्म्मोमघः॥ अतःश्रीकर्तव्यः सिद्धांतः॥ मसृष्टकृस्वितथा पदलिङ्गाः॥ नावनीयं सदमाल्लिकायमानं॥ एतकृष्यारवन्त सदपेक्षा॥ सवितथ्
माज्ञावधानेन॥ उपादेयं वाणिश्वनं॥ व्याख्यणीयंमस्याधासव या रक्षणीयं व रत्नमालिक्यमतत्वविधिसद्युक्तः संपादयति॥ अतः सर्वविधिना॥
स्वात्मनेयं सूत्रानुसारेण॥ प्रश्नविज्ञानयमामस्वरूपं श्रद्धावपेक्षितया निविमिन्नानि॥ यतितव्यमसंपन्नयोगेषु लक्ष्यितव्या विश्रांतमि
का पतितविधियमनागतमस्याः॥ सवाद्यं वर्तमानानां॥ सापक्रमकर्म्मविलयः॥ विश्लिष्यति निरुपक्रमकर्म्मानुबंधः॥ तस्मादत्रैवमतद्धेयुग
मिति॥ एवं चनिवेदिते तेन भगवताविश्वरूपणसूरिणा तस्याः परिषदामध्येकर्षां विशुद्धानां सम्यक्स्मितस्वरणपरिणामः॥ अपरेषांसंज्ञातादे
शविरतिकृतायापरमः॥ अन्येः पुनर्विदलितं मिथ्यात्वमितरेषां प्रतनूभूतारागादयः॥ केषांचित्संपन्नालङ्करणावः॥ ततोनिवृत्तिनाः सार्द्धपिलगर्ज्
रणायाः॥ अनिद्यितामेतेः॥ इच्छामात्रेणाशिंकाम्मयेदाज्ञापयंतिनाथाः॥ अत्रांतरेचिंतितं नातेन॥ यदुत अभ्यासाधुनातदृष्टमात्मविवक्षितं
नातालेनाटतटविभ्रमकरमुकालेनानिश्चितमानेन॥ कनातिशायिरूपणांजगदेरुर्यैशालिनां॥ तदंतमत्रम्तवतां किंवादेराग्यकारणं॥ स् ११६

रिणानिश्चितं चूपरयस्थत्रतवस्कोतुकं घ्याम्यघ्नवनिर्वेदकारणं॥ किंच॥ आत्मस्तुतिः परनिंदा पूर्वक्रीडितकीर्तनं॥ विरुद्धमेतज्ञाडंड
साधूनां त्रयमप्यलं॥ ममात्मचरितं वितत्कृष्यमानपरिस्फुटं त्रयं संपद्यते तमनयक्तंतस्य कीर्तनं॥ तातनानिर्दिष्टं॥ एवं निगदतानाथ रहितं कौ
तुकं त्रयाकर्णीयाधुनाः प्रसादात्मनिर्विष्टं चरितं निजं तातविज्ञायनिर्वेधमस्य सुनांतरात्मना॥ आबाधकारणं ज्ञात्वा सूरिरिदमवोचत॥ यदुत
अनादिनिधनं लोकनानावृत्तांतसंकुलं॥ विख्यातं भूतलं नाम नगरं सुमनोहरं॥ तत्रास्ति भुवनख्याता देवानामपि देवता॥ अलंघ्यसत्वता
पाज्ञानारंडामलसंचयः॥ सुंदरासुंदारकार्येनिर्वेदविशुद्धमानसा॥ तस्यास्तिमहादेवी तत्त्वज्ञेनामविश्रुता॥ तयाश्चादेवीप्रपायारक
सुंदरावस्थितः॥ विख्याततजगदाह्लादी प्रत्रो नामस्मृतोदा॥॥ यः॥ तथाद्वितीयस्तनयस्तस्यादेवीनारंडयोः॥ अस्ति सर्वज्ञानात्मा पि विख्यातश्चास्य
लोदयः॥ स्तुतेर्विमला साध्वीसुंदरांगीजनप्रिया॥ यश्रिलोदयस्यास्तिपत्नी कीनिजस्वा कत॥ तवंश्रीमलोदयस्यापि जनसंतापका
रिणी॥ तार्यश्चायायस्ता नाम विख्याता अंतदारुणा॥ इतश्चकालपर्यायादेवाग्निकेवा कर्ता॥ तनं पुत्रो श्रीलोदयाजातः पुत्रो नाम विच
क्षणः॥ ताघश्चकालपर्यायादेवाश्चिवस्कृयास्यतां॥ न ताश्रीलोदयाजातावाडाडानामसुताधमः॥ तायाविचक्षणस्तावद्वर्द्धमानः प्रति
कूलां॥ याहसः श्रीयणोर्ज्ञातमद्विदानीनिबाधत॥ मायश्वसारिविज्ञानःप्रज्ञाकायुक्तसंहतः॥ मध्यवीयुणाक्षहस्तात्तत्वलोकालजितं
श्रियः॥ सदाचारपराधीरः सारागीदृढसोकृदः॥ देवातिपूजकोदाताज्ञाताप्रपरावतसां॥ मध्यवादीयनीतात्मा प्रणयागतवत्सलः॥ क्रमाप्रध्याप
नामध्यस्थः सद्यानांकल्पपादपः॥ धार्मिकनिपुणः प्रज्ञात्मा व्यसनश्च विपक्षधीः॥ स्थानमानांतरालिज्ञः कंचिनायदवर्जितः॥ समस्त्रशास्त्रतत्वज्ञोवा
चिपाटवसंगतः॥ गीयंत तस्य रिल्लास्त्रगुणाइत्ता विचक्षणे॥ अथसंवर्द्धमानाऽसाज्ञारीरेणश्रीकृणं॥ जडस्तुयादृक्संपन्नं सदिदानीं निबाधत
विपर्यस्तमनाः सत्यज्ञोवसंतापवर्जितः॥ मायावी पिशुनःक्रोधीनिंदकः साधुसंहतः॥ अमज्ञसंधः पापात्मा शुक्रादवरिंडंबकः॥ असत्प्रलापलो
लुंधः परेषां चित्तखेदकः॥ अत्यावितवदत्यस्य व्यवहारक्रियया परं॥ हृद्यतपरसंपत्सु परापत्सु प्रमोदतः॥ गर्वाध्मातः सदाकृष्टः मावेषां नपणेप्रियः॥
आत्मश्लाघापरो निद्रोरागादृप्रचत्रानुगः॥ किंवात्र बहुनानोक्तेन यावन्तो दोषाः संवृद्धाः॥ गीयंते तस्य श्लोकाः पत्र प्रादुर्भूताः श्रितोजडा॥ एवं च वर्द्ध

मानोतोत्सुगादसुरवलाप्तितो। विचक्षणजाडोप्यात्मीयोदनंपरिपाटितः॥ इतश्च गुणरत्नानाम्निस्थानमुत्तमं। पुरंनिर्म्मलचित्ताह्वं विख्यातंलोकविश्रु
तं॥ तत्रोत्तरंगनगरसुयोनाम्नामलक्षयः। अस्तिसद्गुणरत्नानांजनकःपालकश्चयः॥ तस्यासुंदरतानाममहादेवीमनःप्रिया। विख्याततयारूपसंप
मीत्यातत्रनिर्वहेत्॥ तासांचकालपर्यायाज्जातापद्मलक्षणा॥ बुद्धिनामिधुणोराद्यारूढाकाकुलवर्द्धनी॥ ततःसायणरूपाद्यामलरूपंविचक्ष
णं। विविंचयक्षिप्ताबालातात्योनत्सुस्वयंवरा॥ परिणीतास्मातनमहाभूतिप्रमादतः। विचक्षणेनसाकन्याजातास्मनमनःप्रिया॥ तयासुक
स्तस्यात्रिडुंतानस्यमतःसुखं। विचक्षणस्यगच्छंतिदिन्यानिश्चलकर्मणा॥ अथान्यदाकथिद्भुहिदर्वाव्रिभ्रमणकाम्यया। मलरूपायणाव्रहिता
शिमार्गानिरूपकः॥ मयत्ताहादविसदलावत्सावितमानसः। तस्याएवसमीपस्थःमहागिन्याःस्थितोसदा॥ सादादरसमायुक्तास्तत्रोयिवकुमानि
ता। ततःसाचित्रनिर्वाणाप्रर्तेरद्यानिद्यालिका॥ अक्षता। स्याःस्मृतकालमफलपरिपाकतः। जातांदीश्चमानांगःप्रकामनिमदारकः॥
जातःसंवर्धमाना। योजकायाबुद्धिनंदनः। विचक्ष णायाणोस्वल्याविमर्शस्यातिवस्त्रतः॥ अथान्यदासकंदुकंमानंसमनादरं। विच
क्षणःडाच्छ्योलानाम्नावदनाकोटरं॥ तच्चखादनपः निमूललमानोयघ्वया। तिद्वारपिस्थितोकंयिकालंसंतुभुमानासो॥ तत्रकंदम
माःस्थुत्रारदनाःसंतिहरकाः॥ तषांश्वीधिकायुग्मेता। स्यांहृषुमानादरं॥ ततःकुररमस्तनोतःप्रविश्यप्रविलोकितं। तच्चवालघुपर्यंतंहष्टंता
त्यांमहाविलं॥ ततोविस्फारिताक्षाच्यांकोतकेनसविस्मयं। विचक्षणेनदृष्ट्वाचांतनसुचिरंसंनिरीक्षितं॥ अथतस्मात्समुद्भूतास्कवसमाना
दरा॥ दासयेद्यासमंकाविलनलनावाकविचक्षा॥ तांरवीक्ष्यजडश्चित्तेपरंहर्षमुपागतः। ततश्चचिंतयाचवेधिप्रस्मितमानसः॥ आहोअहविकि
त्याधिदाहासुंदरदर्शना। आहोसंस्थानमतस्याआहोरूपमहोगुणाः॥ किमघानाकतोसुरसुंदरीसाद्मरांगना। किंवापातालतोबालाना
गकन्याविनिर्गता। अथवानहिनहिसुह्मयाचिंतितं॥ यतः॥ सूर्येनानागलोककवाकनःस्याद्विपमीदृशी॥ मर्त्येत्वहरतोपासावात्रापीदृक्कथाचि
तः॥ तन्नूनंविधिनामह्यंपरितुष्टेनकल्पिता। निर्मायैवंप्रयत्नेनसुंदरेःपरमाणुभिः॥ अन्यच्चा॥ नूनंप्रसूदीनयंमदघौविक्षितावाना। यतोमांवी
क्षतबालालोलहष्टिमुदर्जकः॥ गत्वासमीपमतस्याःकृत्वाचित्तपरीक्षणं। ततःकरोमिसद्यीकारंकिमनाच्छेनचित्रतमा॥ इतश्च॥ विचक्षणश्च

११९

तांदृष्ट्वालनोललितानतां॥ ततश्चत्रासमयभ्रोविनाकोयंमहात्मनः॥ पंकापिनीवनायाधपरकीयामनोरमानहर्हमुडपंतरागान्नापिसंता
पाणाचिता॥ यतः॥ सन्मार्गरक्तानांव्रतमतन्महात्मनां। परस्त्रियंपुराद्दृष्ट्वायांत्याधःसुरवेष्टमः॥ इतोत्रजातःस्थानाकिंममापरचिंतया।
ततोगंतुंप्रवृत्तोसौमहेरमनाकुश्चतंजडं॥ तमवाक्श्चमाणाशासाकथंचिद्दलिनाडडः॥ हलसर्वधियन्माहात्यरंडुःसुखमुपागतः॥ यावत्ता
गच्छतःस्याकंसलागराजपुत्रको। तावत्तातुपरीतस्याएपश्चादुत्थासमागता॥ तथाथदूरतएवविहितःप्रकारः। यद्गतत्रायधंतोनाथास्त्रा
यधंहादता॥ अमंदरागिनी॥ ततोवलितमदलिखरवंडकः॥ तेनालिखितंसुंदरिमालिपी॥ कथयस्वतस्यत्वयाभिलिखितयालिखितं। एवं
तोममप्राणमिनी विसृज्यचलितो॥ तानिघाजातमुच्चोधियतेलयाधुना। तस्माद्द्वौतासमीपस्थीयतांनचव्यामितद्यायनत्सुषमसंनिधं।
निःमनाकस्त्रीष्ठतायांप्राभिधां। ततोहंनिराकुलोम वीतवतोरमस्वरूपंममसंविज्ञापयामि। ततोजडुनालिखितोविचक्षणांचा
नगछतामतस्वामिनीसमीपात्तवतुमास्थास्यविज्ञाप। यच्चेघायथाविचक्षितंकादाघः। विचक्षणेनचिंतितंनसुंदरमिदमेयंहि
वृत्वारेदीनरलाभुलावेनप्रतारयिष्यतितनमस्मात् । अथवापृच्छामितावत्किमघानत्रगताजल्पति। नवाहमनयाप्रतारयिष्यं
त्रावद्यःसस्मात्कृष्णाभिकात्रममशंका॥ एवंविचिंत्यालिखि। तंविचक्षणेनाथातरवंडत्रुत्रा। ततोगतोपश्चात्सुरखोविचक्षणजडो। प्राप्तौतस
मीपसुमस्तीवृतालनालिपतिताचमवटीतयोश्चचरणश्चलिखितमनया। महाप्रसादः। अन्नुयुद्दीतास्मियुवाभ्यांडीचिताप्राणमिनीदत्तंमडी
चितंजाडेनालिखितं। सुंदरिकिंनामकेयंतवस्वामिनी। तयालिखितं। दवसुयुक्तीननामधेयारसानयमलिधीयात। जाडेनालिखितंनवतीकिं
नामिकामयगच्छामि। ततःस्यलज्जमलिखितमनेनया। देवलालनाहंप्रसिद्धालोकेचिरपरिचिन्तापिविस्मृताधुनादवश्रुतकिमदंकरोमि
मंदभागिनीनिजडेनालिखितं। नाडकथंममत्वंपरिचितासि। लालतयालिखितं। इदमेवास्मालिविज्ञापनीयं। जडःप्राहविज्ञपयतुभव
ती॥ लालतयाक्तं। अस्मितावदेषाममस्वामिनीपरमत्यागिनीजामाद्य। वातीतानागतां। अहमपिचास्याःप्रसादादेवंविधेवाइतश्रुकम्मपरि
णाममहाराजसुतोक्षितमसंह्यवदारनगरीनत्रकदाचिज्जवतारवस्थानमासीततःकर्मपरिणामादेशान्निवासाततोसवंताविकादक्षनि

वासगृहे। ततो आगतौ विकलाक्षनिवासं। तत्रत्यः पाटका दिद्यांता तत्र प्रथमद्दिक्स्त्रीकलिधाना कल्पपत्रकाः प्रतिवसंति। तत्र तेषां मध्ये व
श्रेमानाद्यो यथानिर्दिष्टकारितया प्रसन्नेन कर्म्मपरिणाममहाराजेन वाराङ्गनाष्टस्थ्याद्दत्तमिदं वदनकोटरकाननं नामतत्स्थाना लालिक्रमेवात्र स
र्वदा विद्यते एवं महाबिलं। इयं च मम वधिकम्भस्तु यन्ने: इह विक्रीवाज्ञीति तेनो विधिना चिंतितं। यत्क्षीरा द्देता विमोवराकौ न सुखेन तिष्ठतः। ततः करोम्य
नयाः गृहिणी मित्तिां ततस्तेन नगवता विधात्रा दयापरीतचेतसा सुखाय यानि मिन्नमात्रेव महाबिलनिवर्तितवां स्वामिनीमे। तथा देयाख्या एवाज
वरीति लाडन चिंतितं। आयः यथा मया विकल्पितं तथैव इदं संपन्नं मम स्वदर्शी मवेयं रसनानिःपादिता वधूसा। आद्यामश्रद्धानि शायः। विचक्ष
णेन चिंतितं। कः पुनरयं विधिनामा कुंडे। तं स एव कर्म्मपरिणामा स विख्यातिकश्यात्सयो दृशी शांक्रि रिनिऊड: शाढ्य। तद्भुत तत्स्वतः। ला
तस्याकं। ततः प्रभृत्ये व तामस्वामिनीं सुकामयाय वाछ्यांस। दरवादंतीनानाविधनिरखाद्यकानि पिवंती विविधरसोपेतानि पानकानिलल
माना यथेष्टं प्रवृष्टया तत्रैव विकलाक्षनिवासनगरे। त्रिश्च पिपाटकेषु तथा पंचात्कर मनुजगता आत्मनुपूत्तथा विधेषु विवरिता नूप
यां संकालमनावक्षणमाछ्या प्रमुखहिरदंनविप्रदते। प्रभूददवधी रणायां स्वगत मूछीम्रियते स्वामिनी। तादवमदंलवतो हिरपरिशि
ताम्नि पतत्राकल्पीमिदंनः ममी दितमितिनावनयापरि। उल्लाडडांततोलिक्षितामातन सुंदरियाप्य वंप्रविशात नवस्वामिनीनगाराप
विचयाद्कं स्वानामस्थानेन प्रासादं। यत्तत्र नस्तूरि चिरंतन स्थिच्या सुखरवनाम्नादाल्लालतया लिखितं। मामिवमाज्ञा प्रयजदेवः न निर्गतियं।
स्वामिनी कदाचिदपीनः स्थानात् पूर्वमपीयमत्रैव वर्त्तमानामद्यपान्यं लालितात ददनात स्मिन्नेवस्थाने तिष्ठंती लालयितुं युक्ता। स्वामि
नी। उक्तं प्राहायम्र वती जानीतात दिवक्रियता। सर्वथा प्रमवात्र प्रमाणं। कथनीयं यदा यात तत्र स्वामिन्यो। यन संपादयामा लोलतयो कं। मह
प्रसाद: किमत्रापरं सयातप्त्रत्रक्षलवाता: स्वामिनीलालनेन सुखासुतम विछ्छदानतो एवंच स्थापिता सिद्धांत। तत्र आरभ्य यतन कूडा
वदनकोटरे। तिष्ठंती रसनां निचं लालयति वामोदतः। कथं। क्षीरहृदशर्करारबंडदधि सपि गुडादि लिखः पक्वान्नैः खादकैः स्वादकैर्दि
व्यद्राक्षादि वरपानकैः। मद्यैर्मांसैर मेधियैर्मधु लिरुचिरा प्रतः। ये चान्ये लोकविख्याता रसास्तेश्च दिनेश। एवं लालयतस्त्र सूक्ष्मदृश्य

रसं तां सदा यदि दृष्टां तावदेवकथया अवलोलतां। यतः सा च दिने वक्रिस्वामिनीमधुरप्रिया। मांसाहाराय मद्यं च नाधप्रदृष्टं स्वलालनं। इदमेवं
कृता आस्या रांतता निसर्वदा। तस्मैवं सिकारा अवमत्वानास्वपृहांजड:। सततलालनता सा कालापर्याः प्रतिवासरं। क्रुशाराशि निमग्नोपि माद्या
दिवं प्रमत्ता। यदुतमधुख्याहं कृतकार्याद्वमादा। मसुखसागरः यदीदृशी सुतानार्यसिंप्रज्ञा सौदिंदुणकर्म्मणः। नाभिज्ञनं मया याहटक्कुमुखि
ताउवनराय। अतोऽस्या लालनं संक्षाकिं नाम सुखानसुखं। ततालीकसुखाद्यादुपरिणामोह्नितवेतनः। तदंवीतास्मितकर्म्मयेदमानाउस्तेते। तं
नायलालनाद्युक्तं तथाह स्वा रिलाजनः। जड इव सितमारव्व मध्यमधुजाहाजड:। यतो धर्म्मार्थिमाक्षा द्यादिसुखः प्रथसंनिस्तः। रसनालालाना
ह्याक्कान रतयति किंचन। जडस्तत्र गृद्धात्मालोकैरवं सदृप्रशः। हसिता निंदितश्चापि नकथं चिन्निवर्त्तते। विचक्षणास्तु तत्कुर्वा लालनतयाः प्रता
पितुं तां न तत्र शिंसयत्यवंतदामध्यस्थमानसः। अभिन्नाविदिये नायमिमनास्यत्र संशयः। आत्मा कदृश्य्वातायनवानवदनाकोटरे। केवलं कं यद्दियं
वक्रि रसनालालनं प्रति। श्रपरीदृथं न कत्तीयं तन्मया सुपरि स्फुटं। यतः स्त्रीस्वनादेवायासुदास्याप्रवर्त्तीता। कायने द्रमविज्ञायत ना नाथ निरु
लेन:। तत्रान्नाद रतः किंचिल्लालनाव्वानसातिदवारवाह्या दिकं तावज्जम्मदिकालयापनां। नतथालायिर्येपालभी त्यतिमवा रागविवर्जितः।
ददानः स्पृहमादाराल्लालतां यनिवारयन्नु। अतिस्पृहमनास्पथ्यं। लोकयात्रानुराधतः। अनिंदितेन मार्येण रसनामनुवर्त्तयन्। धर्म्मार्थकामसंपन्ना वि
इद्भिः परिशब्दितः। स्थितो विचक्षणः कालं कियंतमपि लीलया। तं शतजाञ्जनं मत्वानिरीदंय विचक्षणं। साहजा किंचिद ख्येनं यावेता न वलालता। सला
लनाविनिर्मुक्ता रसनां पालयन्नपि। आशापक्रशदीना त्मा सुखमास विचक्षणः। यजातायजनिष्ठांतस्मद्दृष्टां रात्मनः। रसनालालानदाय
लालनाते च कारणं। विचक्षणानसायस्मा लालनालं निराकृता। रसनापालानप्यस्य ततो न घ्नेनि जायते। इतश्च जड चित्तेन जडाडनं बाधयो स्पृता
जा: पिता रसनालालने कृतको आशुतोदयः। इत्यारपिमनसा प्रमक्षत्वा समपद्य नात तस्मा द्यो जडः। प्रोक्तः स्नेहात्मनि चेतसा। सुतानुरूपा तेना
र्यसिं पन्नासुणकम्र्मणा। स्वंदरं चत्वया रसुंयदस्याः सुत्रलालनं। इयं हि सुखाद्रसुसा पर्यं वराननां। तच्चालालयितुं युक्ता सुतरां विंदिवं च
या। तच्च। सुमामवषदत्ता। मोहनकाप्ययांस्वोदितः पकं सोन्माधितास्वालामप्यरेलीपितं तथा। न तागादतरं मा कारसनायां जडसदा। तञ्चाल

नार्यंमूढात्मासहसैा।तविडंबनाः॥इतो विष्वक्सेणनाम्निश्रीयमात्मःश्रोतोदयः।ज्ञा पितारसनालानंमाता चनिर्व्याकृता॥ तथाबुद्धिप्रकर्षश्चवि
मर्शश्चविशापतनं।बाधितोरसनावालिंडमिलितंस्वकुटुंबकं॥ततःश्रोतोदायानाक्रंतमक्रितप्रवहन्तो ज्ञानामिवस्त्वनस्वंमायासिद्धं विष्वक्
णः॥तथापितद्वकाख्येवप्रभ्रमोपरिभोगरंवा॥तत्र प्रबोदितोव्रमतयात्मप्रदशानेः॥वसता रसमग्रा पिनारीपवनचंचला।क्षणरक्तविरक्ता स्मंध
त्राणीवरत्नीता॥नदीवपरीता कुलाषकष्यानीचगामिनी॥दर्पणावितिदुर्ग्राह्या वदनप्रतिमा पमा॥वज्राकोटिल्यनागानां संस्थापनकरंडिका।काल
कूटविषस्याे वेलीनरकमरणप्रदा॥नरकालमंतापदायिकैम्पसदा कृता।माहरूपापकमहासमा ज्ञवृताचवर्तत॥कार्यसंचितयस्यत्याज्ञापेत्य स्व
मायया।कारायत्यस्त्रमाकुंसःश्शीलाचलापते॥ऐंद्रजालिकविद्येव हृष्टेगच्छेदकाशिका।नरचित्तकुड्डाङ्कराकारिणीवह्निपिंडवत्॥श्रकृत्यैवंसा
विभ्रांविमनस्यविश्वयिनी संसारचक्रविभ्रांतिहेतुर्नारीत्रुधर्मै ता॥ इतिराज्ञादितंदिव्यं विवेकामृत लोकनं।कृत्वासमयात्यप्रापा नुजमानानसंज्ञा
यः॥श्रुतंमादसंज्ञा ध्यंतलंकार मतिलालिता॥निद्रयेश्च। मायांस्वनार्यः श्राला विक्राय्यणाः॥वस्त्वकिंबज्ञानपकूनरयक्काथिद्वाप्रसंख्या:
तनारीतांश्चालाया माकालंसुप्रतिष्ठिताः॥तस्माच्चस्याः। सदापुंसानकर्त्तव्यादितिप्रिणा॥विश्रंनववा॥गाध्यात्मातानक्षमसिधीयता॥य
यंतरसनासायसंपन्नालालता युता॥तस्यांदरेप्रामस्तातिष्ठारा त्यागस्त्रवानया॥यतानज्ञायते स्याप्रिकृतस्येयंकञ्चस्तुया।संग्रहंकृतंताधाप्र
लसुद्धिःपरीक्ष्यतां॥ततः॥अयंतमसमतापिमूलसुद्धिरवेदकः।स्त्रीणामपितिसद्धावः प्रयातिनिधनंनरः॥ततोनिर्व्याकृतयाशिक्षितां वसाविष्व
क्सासुंदरंतत्कृतकेनसंचितं॥अविश्वस्तासस्याः रसनायामूलशुद्धिः॥कोदोषः॥विज्ञातकूलशीलसुरूपाविशुद्धवतरसनारवर्णनीयानविश्वसिति।
बुद्ध्यासिद्धिनमायैसुज्ञमकुरुष्व आज्ञापयनः॥तदेवान्नुज्ञाय्य मायैस्वस्यासलंघनीयवाक्यादिवरवः सनस्करणानालवंति।वकर्पःश्वादतात
सुंदरमेवयाज्ञालीतं॥विमर्शेनाकिंकावा ज्ञासुंदरंचकुंजानीत।सर्वथासुंदरमावदंयसुपरीक्षितंक्रियतइति।विष्वक्सेणनचिंतितं॥सुंदरमे
तानिमंत्रयंति।नसंग्रहणीयेव विद्ध्वाप्रेकार्पणविज्ञातकूलशीलाया लालनां॥केवलं ममकरप्रियसमर्वलोलतयारसनायाःसंबंधिमूलो
ज्ञानं॥विज्ञातथाधुनामयाशीलाचाराःयद्तरवादनप्रियेयंरसना॥अपवानदृष्टिमदिक्रूःसकर्मकिःप्रकापाप्रडंगवनिता गतिकुटिलत

रचितहस्तेःकल्लायाथितायिस्वनेसंशयसंक्रयाथा॥किंडवनंदीसरेद्यासकीहराणामसालालेता स्वानसंशय्यशीलायांयापिमहसंवासमनस्र
यसाकालनमस्याविज्ञायतेनयथाकथंचित्रक्रिमननवक्रना।कारामिता यदहंतातादीनापदरांगावपयाद्याद्यारसनायामूलसुद्धिं तता
विज्ञायपत्रावितंकरिष्यामीतिविचिंत्यविष्वक्सेणनालिक्षितं यदाज्ञापयतितातः॥कवर्दमातः स्वयमवनिरूपयतक्रःउत्तरञ्चरसनामूलसुद्धि
गावधणार्थंप्रस्थापयतेस्यश्रुतिप्रलोदायनाक्तौसमायंविमर्शःपरमरूपकार्यनरक्षाभिवादनक्रमः।तथाहिप्रयुक्तंवाग्युक्तदृक्तातिसारंचा
सारसुबुकैः।श्रुयुक्तंयुक्तवज्ञातिविमदनिविनाकारतं॥तथाहस्यसुपादयस्यपादयंवादयतां।ताकृतवस्तु यस्यायंविमर्शानिवकुलकः।
अयंतगदनेकायीमनिलेदभायाहिते।विमर्शःकरूतातृणामकपदकरिवार्थितं॥किंच॥नरख्यानार्यादिशस्यपडस्य उपतसभारत्नानांलाक
धर्माणांमरक्षस्तवतम्यवादेवानांमर्हियाप्राणोधर्माधर्म प्रवस्थितः॥विमायोपिंविज्ञानीतत्तद्भनात्प्राज्ञगञ्जाम॥यथामथमदाप्राज्ञो
वआनिद्दियाकारकः।तज्ञामसर्वत्रिवाधिज्ञायंतसुरत्र॥ ताजनं॥अतोथथा सियश्चायंविमर्शःसवबांधवःनकदाचिदपध्यानांचि
तारत्नेनमीलकः॥एवंपथनियाक्रोत्तवनास्त्रयाहा। नालानुरवहिरावर्यप्रिमसःकालनक्रमश॥विष्वक्सेणनाशिक्षितं।यदाज्ञा
पयतितातःबनोनिरीक्षितमनेनविमर्शविदनो।विमर्शःप्रा दादुयदामविष्वक्सेणनाक्रंगयाचवंततःशीघ्रंविधीयमानवता ताता देशः
विमार्शनानिक्षितामप्रसाक्रास्मिकेवलंविसीमविसुंधरानानाविधदेशा।त्र्यांमिराज्ञांतराणि।तद्यदिकथंचिन्मेकालकृपःस्याततः
क्रियतःकालाभिवर्ति नद्योविष्वक्सेणनोक्तं।तद्गसंवत्सरमेकालावधिः।विमर्शःप्राहमहाप्रसादः।ततोविहितप्रणामः प्रचलितोविमर्शः।अ
त्रांतरमुदयस्यपादयानिपिक्षासिवंश्यनिर्व्याकृता।प्रणयजननीजनकोप्रकापिणालिदितंततोयद्यपिममायेकतातां बाविरहः
विनमानासानिहितसिवापिसहृतरतयामाममगाढतरप्रतिबद्धमंतःकरणंनादंमामनविरहितःक्षणमात्रमपिउदीविषस्मदाततोमा
मनुज्ञानीतस्यंयनादामनेनगच्छतमनुगच्छामी॥अम्बाकाम्पीत्रासितापत्याम्नदमोदपूरितहृदयेनानंदादकाबिंदुसंदोहदलारितनय
नपरनविष्वक्सेणनदक्षिणकरांगुलीलिकनामितंपकप्पस्मरत्कमलं।दत्ताउंबिका।आघ्रातामूर्द्धदेशः।साधुवत्ससाधितिवदता॥

निविशितश्चासौ निद्रासंगाश्चन्द्रोदयं स्वयं निर्दिष्टं तात तत्त्वोबालकस्य विनयः॥ निरूपितो वचनविन्यासः॥ आकलिता मदमारता ॥ चन्द्रोदयः प्रा
ह ॥ वयं किमत्र ॥ अयं त्वया दृष्टो नाथ्यहं ग्राममध्ये दृष्टं स्वच्छ्यात ॥ किं तु वयं ॥ न युक्तमिदमस्माकं भाषितोऽत्र कवर्मनं ॥ विशेषतः स्वाचारस्थितत
तउदाहृतं ॥ प्रत्याहूय रवं स्तुत्याः पारार्जुमिव बांधवाः ॥ हतकाः कर्म्मण्ययीतनिर्वा ब्राह्मणाः श्रियः ॥ तथापि चानयोर्दृष्ट्वा गुणसंसारगौरवं छ
वर्ष्मितनतनादं उत्सात्का मिनामित्रं ॥ इयं हि ना सीत सुहृद्रतरूपावरामना ॥ गुणाद्वहिकरीधत्या यथावर्द्धत्वं डिका ॥ तदभिद्धपरा पद्मी सरी
कार्यविशारदा ॥ बलसंपादिका ॥ गदत्तरनिर्वेदणाद्गमा ॥ विशाल हृष्टिरस्य चास्य क्रमदृष्टिकदाकृता ॥ सर्वसुंदराद दशापि दृष्टादनुर्डिडात्मनौ ॥
मलच्छायणजनिताशरनिर्मलमान ॥ सोयावस्तुं दरताभुत्रीतस्याः को वृसनिक्रमः ॥ छत्रपत्रकौषा ॥ प्रनिदानीवस वस्मीता ॥ अनंतगुणएवायंज
नयित्र्याश्रिलाघ्यात ॥ वसक्ति रक्तरावात्क्रंतध्यस्तुंप्रवर्धाऊ ॥ ना यस्यो हर्शं महानागं संप्रनंतकहं तवकं ॥ अतएववयं विश्रमारांकाः सा ध्वतं छि
ता ॥ आकर्ण्य रमनाला लांतानाचिते यंयतस्रतः ॥ मानूछाह विधातायसपत्नी मस्मरा हियं ॥ विशेषतः प्रकर्षश्यातनचिंताउरावयं ॥ किंवाका
लविलंबनपश्रुतंप्रविधीयतां ॥ नतायधो चितं ज्ञानांयु ॥ कंतनक्रविशृता ॥ माउलसेहवहात्मा प्रकर्षः प्रस्थितो यद्वाइदंवाकृतरंजा
तं झीररवंडछायाडनं ॥ तादतौ मद्भितावेरगछतं कार्यसिद्ध्यै ॥ उवालयां नउत्कर्ष आचिंतभिवृतिलातिम ॥ ततो विरहरणन तुच्छावालिदितं
यदाशापयति तानः ॥ ततो निपतितौ यकूणांरवण विमत्यकापीकृतमुषितकरणं ॥ ग्रहतो गर्भोइनअतदा शरक्ता ॥ लावलीतां मवकौदा
गाः ॥ स च संलारनिः प्रत्नसूमं हलो मंडलावद्वगापालरामाकुलः ॥ माकुलत्रप्रजाजातमारकाणारकणो हृक्तसत्तालिगापविश्यः ॥ यत्र स्था
रकाले ॥ जलवृद्धि तिनीरदहृंद विनंस्फुटकामविराजितत्रमितलोजवा नादरमिंडुकोरविशादं कालितं स्फटिकोपमकुंतसमं ॥ अथ च
शिशिरावरविरागपराभुतिः अयतिदंसकलस्य कलस्वनं श्रेनरमातवकदंववनेतदा विषमपक्षिरताकुनदृष्टिका ॥ लवणतिक्तरसाञ्चपराङ्
मुखामधुरखाद्यरसाजनडिंछिका ॥ स्फुटमिदं तदहो प्रियताकराजगति भुस्युणानउसंभवः ॥ तथा ॥ स च समीरहरंमरोमंडलंफलसत्
ध्यानरिदिवादीहतो ॥ यत्रतत्रमन्तत्तनालक्रियात्र छायारात्रिन कत्र समल्लोवनैरीकृत ॥ नंदितं गाकुलं माहिताः पामराः प्रक्षितोनी पट्टाका निशा

निर्मलां यत्रचाक्रमस्थापीहविद्रुमाणकोलाहलं नं यत्र यासनंतमलत्र्यते ॥ ततश्चैवं विधेशारसमायपश्यंतो मानारमकाननानि विलाकयंतो कमल
रवंडमूछितमारावरातिनिरीक्षमाणा प्रमुदितानि यामाकरनगराणि दृष्टो शाक्रास्य वदर्शनिनउद्योदीपालिका विलोकनमआक्राहितोको
मुदीनिरीक्षणन परीक्षमाणाजनहृदयानि प्रयुंजानो स्वप्रणयजनसिद्धगुणयश्च नानि ॥ विचरितो बद्धिरंगश्चादवाभविमनधिकचौ
नह्याश्चकश्चिदपि रसनायाः कलं ॥ तथा विचरितो ग्रामात्समायातावृमं ततः कीहरा आसी ॥ अर्धिताबलातिलवरकंबलरल्लकचित्रलाकौ
विलसिततिलकाराधवरकुंदमनोहरमल्लिकावनः ॥ नीवलपत्रनविद्धितपथिकस्फुटवाधितदंतवीणाकोकलराशिकिरणाहर्षितलचंदन
मौक्तिकसुलग्नता हरः ॥ यत्र उदेमं तेऽङ्गनसंगतानीव कृष्णतमानि दिनानि मजनामेत्रीवदीर्घतरा रजन्यः ॥ संक्षाना नीवसंयुद्धांतध्वान्यनिका
यपइतयश्चबधिरग्रांतमानाद्धरा वणः ॥ सुजनहृदयानीव विधीयंतस्निग्धसारा ॥ वदनानि परबलकलकालनरणशिरसि सुलटाइवनिवर्त्ते
तद्वीयाहशगमा अपि निजदयिता विकटनितंवविंवपा ॥ याधरस्तरशीतहता ॥ संस्मरणनपथिकाला का इति ॥ एता एता भिः संपन्नालो
नवंयदिशाकार ॥ अथवा दक्षिणाशावलयस्य सर्व आपीड ॥ श्रीगतिः ॥ अत्यत्रायंहेमंता हगतला काङ्न ॥ प्रियविद्यागम उड्गमनिपातितानां
शिशिरमारुतविग्रहरवंडिताना ॥ पथ्यगणानिरमर्मरराशि ॥ लिः पश्यति किं निशिपक्षणकामुत्या ॥ यदा त्वयतापि कालेन नापलब्धा विमलप्रिक
र्ष्यारसंता मृलष्यद्धिः ॥ तदा प्रविष्टो तावंतरंगादिशशात आपि पर्यटितो नानाविधस्थानेषु ॥ अच्छदाशाप्तो राजसमीपे नगरात्तच्चदीर्घमिवारण्यं
भूरिलाकदिववर्जितं ॥ कश्चिद् पुरुदारकं तामूं समवलोकितं ॥ ततः प्रकाशितो लिखितं मामकं किमिती दंनगरं रक्षितमपि नायकेन वर्जितमपि भूरि
लोकैः श्रियं न परित्यजति ॥ विमर्शितानकं ॥ विरलजनतया शून्यमिव दृश्यते ॥ किं वा कारणमाश्चर्यमीदृशं संपन्नं ॥ विमर्शः प्राह ॥ यदि वं दृश्यते
मं चैमग्रहं निजसंपद्या ॥ केवलं लोकमंदादरक्षितं सुस्थितालयं ॥ साधुहं साध्यत न नं नगरं निरूपद्वं ॥ प्रायाक्षाननकेनापि किंचिन्निः क्रांतराजकं ॥
प्रकर्षः प्राह्वाप्य वामतन्नप्यगवधारितं मामना ॥ विमर्शः प्राह्वास्तु किं यदिदं ज्ञानास्यहं सर्वोत्तिवस्तुनायत्त्वं प्रयत्नमद्यापि पश्यते कश्चिन्नादृतः स्वं
वति ॥ प्रकर्षिणा लिखितं मामयद्यवंततः किमितीदं नगरं रक्षितमपि नायकेन विवर्जितमपि भूरिलोकैर्निज श्रियं न परित्यजति ॥ विमर्शनकं ॥ अ

स्थाप्य मध्ये कश्चिन्महाप्रतापः पुरुषः सज्ञानितमस्य सश्रीकत्वं । प्रकर्षः प्राह । यद्येवं ततः अविज्ञानिरूपया वत्सं पुरुषं । विमर्शेनोक्तं मामवं लब्ध ततः प्र
स्थितो नगरे । प्रकर्षेणोक्तं । कोऽयं पुरुषः किं वा राजकुलादिकं तिर्यक्पुरुषपरिकरो मिथ्याभिमानो नाम महत्तमः । ततो विमर्शः प्राह वत्स । योऽयं पुरुषो यस्त्वया
दृष्टो मध्ये राजसचित्तनगरस्य सश्रीकत्वं प्रकाशितं यद्येवं ततस्तस्य वदनसुप्रसन्नं जल्पयावत्पृच्छाव स्वाक्रो ऽयं वृत्तांत इति । विमर्शेनोक्तं मयेवं वत्स ।
ततः संलपितस्तस्मात्स्वामी मिथ्याभिमानः प्रकर्षेण स्वकेन पुरुषो ऽभ्युत्थितकारणं विरलजनमिदं दृश्यते नगरं । मिथ्याभिमानः प्राह । नत्सुप्रसिद्धे वयं वा ज्ञाकथं नविज्ञा
दितात्सच्चायं विमर्शेनोक्तं न कर्तव्यो ऽत्र भद्रेण कोपः । आवां हि पथिकौ नाज्ञानी वा महत्त्वानार्थकं तत्त्वं सत्ता निवेदयितुमर्हति सदः । मिथ्याभिमानेनोक्तं
मभिहितावसममनुत्तरनप्रतीतास्य नगरस्य स्वामी सुप्रदीप्तनामधेयो देवो रागकेसरी तज्जनकश्च महामोहस्तथा तयोर्मित्रं महत्तमाश्रयो यो ऽसौ विषया
भिलाषो देवः । तथा प्रीतो नगरात्समस्तबलसमुदायेन दंडयात्रा यानिर्गतानामनंतरः कालो वर्तते । तानेव विरलजनमुपलक्ष्यते नगरं । विमर्शः प्राह
तद्केन महता प्रयोजनेन ते विग्रहः । मिथ्याभिमानः प्राह कथ्यते ना संतोषहतकेन । विमर्शेनोक्तं किं पुनरनेन साई विग्रहनिमित्तं । मिथ्याभिमाने
नोक्तं कश्चिद्भवादृशो ऽनवगाह्यैः करणैर्विषयाभि लाषप्रहितानि पूर्वं स्पर्शनरसनादीनि पंचामीयानि गृहीत्वा नोपानितमस्मिर्व
शीकृत्य प्राप्यत्तिनु वनेसंतोषहतकेन तान्यपनिहृत्य निर्वाहिताः किं यत्तेऽपि लोकः । प्रापितानि निर्वृतिनगर्यां । तच्छ्रुत्वा संतोषहतकस्योपरि दुष्टेनं क्रो
धबद्धाभिर्गतः श्रयं महादेवो रागकेसरी विषाकुरेण । तदिदमत्र विग्रहनिमित्तं । विमर्शेन चिंतितं । अये उपलब्धं तावद्रसनाया मूलोत्पत्तिर्नामैतावता ततः
पुनर्विषयाभिलाषं दृष्ट्वा ज्ञास्यामि । यतो जनकानुरूपाणि प्रायेणापत्यानि भवंति । ततो न विश्रामो न दृष्टुं नाभिप्रायः । तत्तो लिखितमनेन । तद्यद्य
यं ततोऽनवतां किं निमित्तमिदानीं भवतां । मिथ्याभिमानेनोक्तं । रक्षितोऽहमत्रासं तदा । केवलमत्रानीकाश्चिर्वर्तितो नादेवेन । अभिहितश्चायथार्य मिथ्याभिमा
न न चलितव्यमितो नगरात्त्वया । इदं हि नगरं त्वयि स्थिते निर्गतस्यापि मे स्वाश्रयं सश्रीकं निरुपद्रवमास्ते । वयमत्र रक्षितारः परमार्थतो न वा मः ।
तसुमहाभागस्य नगरस्य प्रतिजागरणक्रमः । मया लिखितं । यदाज्ञापयति देवः । ततः स्थितोऽहं तदिदमस्माकमत्रावस्थानकारणं । विमर्शेनोक्तं । अपि च
ज्ञातं तावद्विद्वत्सकाशात्कुशलवार्त्ता । मिथ्याभिमानः प्राह । वाढमागता । ज्ञितप्रायं वर्तितादेवकीयसाधनेन । केवलमसावपि दुष्टः संतोषहत १२२

कोन ज्ञायते क्व सर्वथा विलिखितं । चिरं यदायं तत्रांतराले स्वशक्तिं दानाति । निर्वहति यस्य शांतिपि किं विज्ञानमनपवादे देवो रागकेसरिणि लघ्वेष यमेतावानकालः क्लिष्टोऽयाव
र्त्ततो । विमर्शेनोक्तं । कुतः पुनरयं तवदीयदेवः श्रूयते । ततः समस्तात्रां मिथ्याभिमानस्य प्राणाधिशंका । नकथितं यथावस्थितं । अभिहितं चानेन नानजानीम
परिस्फुटं । केवलं नाम सचित्तपुरीकृत्य तावदितो निर्गतादेव सततः कदाचिन्नापि वा वर्तिष्यते । विमर्शेनोक्तं । पूरितं भद्रेणावयोः कुतूहलं । निरादिष्टः
श्रुतवृत्तांतो दर्शितं सोऽज्ज्ञातः । गच्छावः सांप्रतमावां । मिथ्याभिमानेनोक्तं । एवं भवत्विति । तदा कर्माधीनो विमर्शः । ततः प्रसार्य विचिंतितं मनसा
गतमनंतरं निर्गतो राजसचित्तनगरात् । विमर्शप्रकर्षो । विमर्शेनोक्तं । तद्कथितं तावदनेन तेषां विषयाभिलाषमात्यानां मध्ये रसना । तदधुना तामप्यवि
षयाभिलाषं दृष्ट्वा तस्याः स्वरूपमावयोर्गणतो निश्चयमस्तु चिंतितं तच्छ्रावसत्रैव । तामसचित्तं नगरं प्रति प्रकर्षः प्राह । यन्मामाज्ञानी तानत्रागतो तामसचित्तपु
रं विमर्शप्रकर्षो । तत्र कीदृशं ॥ नामितानामप्रसन्नार्थमाह्वले तामसं दुर्गं न लंघ्यं परपोषं सदा । सर्वदा द्योतसुक्तं च तद्दृष्टं तत्रोद्दृष्टं तु तत्र वसंवृ
तां । अत्र संतमसदापापभूतात्मनां निंदितं तमसा दाहले । किं प्रवर्ण्यकारणं तमसा नंत दुःखावलंबकारणं तमसदाराहसोरध्याप्ततः । केवलं त
द्रपि तादृशं विमर्शप्रकर्षो मीदृशमसला क्रितं ॥ यदुत । द वदनमिवाग्रणं कृष्णवर्णं समंततः । रहितं चरिलोकेन नम्रक्तं च निद्रया ॥
ततः प्रकर्षः संदृश्य प्रमादनिकामादुर्लभं माम किं विद्यते कश्चिदा त्रापि पुरनायकः । विमर्शः प्राह । नेवासि त्यात्र तत्र मूलनायकः । केवलं नायका
कारः कश्चिदत्राभिमानवशः । तावन्तो याप्रदत्तावाप्तविमर्शप्रकर्षयोः कल्पितः संपद्यते । ततोऽवृष्टेष्वास्यांतत्र वनगरे । प्राप्तः कामादित्याः कंदनविल
पनादिभिः कृतिचित्तप्रधानपुरुषाणां परिकरितः श्रीका नाम पडिविकः । ततः संभाषितो सौ विमर्शप्रकर्षाभ्यां । पुरुषदुःखकोऽत्र नगरे राजा ।
शोकः प्राह । ननु न जानीत प्रसिद्धमप्ययं नरेंद्रः । तथाहि । महामोहसम्भूतो रागकेसरी सादरः । धावाधि वैकितायत्र प्रसिद्धायं नराधिपः ॥ य
स्य पातालमार्गेषु शत्रुलिप्तीनकं पितः । नाम्नापि गृह्यते तस्य तत्वापहताविरिणः ॥ देवस्यास्येति वीर्यस्य सत्वराक्रमशालिनः । तस्य हि प्रगाढं
स्य नामकः शत्रुमर्दिनी ॥ किं वा स्तोतावाद्भवः ॥ किं तद्धि ॥ या मोहयति वीर्याणां मकलं भुवनत्रयं । ख्याता विवेकिता श्रमादवीदवबलस्ता ॥ अन्ये
त्रा ॥ सा महामोहनिर्दिशाकारिणी गुरुवत्सला । सा महामूढताज्ञायां वर्तितस्यं रावधः ॥ रागकेसरिनिर्दर्शनं न लंघति सा सदा । मूढताया श्च

नतयन्त्याः सोव्हांदिदं शयिष्यत्वं॥ तथ्राह्यप्रगाडंडस्थ्यमानत्र्गातद्वमला॥ ततोविवेकिन्यालोके ऽवख्यातिं समुपागता॥ नादेतोऽत्र वने ऽत्र ख्यातो देवीनरे
श्वरो॥ इदानीं दंतनइाङ्यां कथं प्रष्टव्यतां गतौ॥ विमर्शः प्राह नैवात्र कोपः कार्यः श्रूयतां॥ मर्दः सर्वैनजानीतमिहमत्रश्रागत्य॥ आतांदवीय
सादशागतोनशक्तिं॥ देवीमत्तःपुरंकिंचत्र्ताताद्देवीनरेश्वरो॥ मतश्च॥ किंध्याद्धप्रगाडं ह्यात्र किंवा मृ्यात्रमत्रोनारा॥ ततः कुशहल्यनदं
मंसंदिग्धचित्तसा॥ तदइसांप्रतंबुद्धिकिमास्ते ऽत्रनराधिपः॥ किंवा विनिर्गतिः कापिप्रष्टव्यास्तेनरेश्वरं॥ आकेनाकंडगायनइहन्नोताऽयमपिस्फ
टं॥ प्रसिद्धएवहिसार्दधांविद्धांदत्तावतसौ॥ यथाद्देवोमहामोहस्तत्रोरागकेसरी॥ तथाह्रप्रगाडंडस्थ्यसमस्तबलसंयुताः॥ संतोषतंतकास्थ्याप्र
वेश्यकृतनिश्चयाः॥ विनिर्गताः स्तुतःस्थानात्कुरिकालक्ष्णं घितः॥ विमर्शः प्राह्यायवंततोनइकिमर्थकः॥ इहागतः किंमास्तेऽत्रवरलोः साविवे
किता॥ ज्ञोकेनालिहितं माप्राऽत्रनगारना वद्धनासाविवेकि ता॥ नापिदेवसमीपसा तत्रकंचमेयकारणं॥ यदानातोमहामोहसघाच्योरागकेस
री॥ संतोषहतकस्थ्यो रेवधांधंकिं तनिश्चयः॥ तथाप्रचलित देवताश्योसहकृतोच्च॥ मोदवेन सांईमादवी शस्थिता नर्वेवत्रमला॥ तातोहस्य
डंद्वाममाहात्का कुमालक्ष्मण॥ छंधवारक्रमंदविनव दीयंशरीरकंदीघाक्रिष्टकासवेयंद्वंपगर्वनगालसा॥ ततः संवाहनायाम्यावे
लामासष्वद्वीन॥ तस्मात्रिभुवनत्रैतिवकडामावश्यमक्का ः॥ नयाकंनृहितानाघ्रनाश्रमनगररतिः॥ नक्कवाटेवपादिःसाश्वनः श्रोकाबा
न्ना॥ तथापिनिवशुक्रंतेनकंधवारपवर्द्धनं॥ किंवारोऽवचित्रपुरगवादविडस्थ्यानिसेधिना॥ रक्तितातिभुनिष्ठिंनाप्रदातिःसद्धिमेऽनघः॥ ततो
विवेकिना प्राह किमत्रामानिकचूतां॥ यदार्थदेशाक्रानीततदवकरणाद्धमां॥ ततोविनिर्गतोदेवोमहामोहादिनिः सह॥ तोऽवचित्रपुराद्देवीदे
वादेशानसागता॥ ततोविवहिरंगाश्वरपुकिलत्वन्नति॥ किंचिकारणमाश्रित्य साधनायुक्तकारिणी॥ तितोविनिर्गतादेवोमहामोहादिनिः स
ह॥ तोऽवचित्रपुराद्देवीदेवादेशानसागता॥ ततोविवहिरंगत्कुञ्जातस्थ्यामोनदापुत्रस्तथाश्योध्धनार्जिता॥ निकृनत्रुःसमायातागादतदाकामिनि
मया॥ तादवंतामित्रसादवीयस्तु नर्ममिकारणं॥ नगरागमनंनइत्तदाकर्मयिसांप्रतं॥ अतीतरवळ्या विद्यालयालिहिता ऽगृहीतसंकेता ऽप्रिय
मरिकियदानन्मसंमारिडीकितनेदिवईनविद्यानरचक्रथ्यतायांह्रिंसापरिणयनावसारविश्वानरश्वलक्ष्मीहिनिवेदयताऽवमिमलिहितमासीतायदुन

D.B. MEMORIAL

यंदुतयाहृशंतत्रामममचितंनगरंयाहवश्यासोद्वषप्रगाडंडोराज्ञायाहवीवमान्यविवेकिता॥ अथत्रतथ्यास्त्रामसचित्रनगराद्वाह्यचित्तरंपयागमन
प्रयोऽहमितमदेशुत्ररत्कथयिष्यामइतितद्दिमधनानंतमंसारिडीचिनममसंनिवेदितमिति॥ अगृहीतसंकेतयालिहितंमाधप्रियसखिमाध
सुंदरंममसारितंतवया॥ ततःप्रज्ञाविशालया संसारिडीवंशायलिहितं॥ नइयदाविचक्षणाचार्यणारवाहननारंश्याविमर्शविकर्षवज्रबर्
कथयता नवरिपुदारणस्यमतस्त्रप्रसामवपरिषद्विनिमस्यममाकर्मयितानि॥ विहितामवमपिवेकिता पूर्ववरितं॥ तदाकिंज्ञातमासीद्भवतागृ
हेतायासोविद्यानरमानानसूत्रंदिवईनकालेममवश्चशीम॥ विवयमविवेकिता सांप्रतंशीलराजस्यजननीवर्त्तते॥ ममरत्पत्तधात्रीतिकिंवापि
ज्ञातमिति॥ संसारिडीचिनाक्तंनाइनकिंचित्तदामयाविज्ञातं॥ अज्ञानजनितपवामममत्रोपिनिवद्दयिष्यामाणा॥ नथापिरंपरावबंधः॥ कवलंस
दवितयामियथाकथानिकांकांशिदप्रवकर्जितकम्यानायका प्रमतिनप्तनभ्रष्टावाधमदंलक्ष्याभिस्थायथेयंमांप्रतमगृहीतसंकेतानतंक्ष
यति॥ अगृहीतसंकेतत्योक्तं॥ नइकिमवयुःकाश्चिकावार्ता नवतिसंसारिडीवः प्राहबाढंनइनाप्पिप्रायणमदीयचरितेनावार्धराहित
मिकमपिवदुनं॥ ततोनरुक्याकथानकमात्रेणसंतोषो विधनतद्यः॥ कितद्धिनावार्तापिवाहवः॥ सन्नपरिस्फुटापवनावार्ता॥ तथाप्यदी
तसंकेतयत्रकश्चित्तवथातत्प्रवतीतरवळ्याविद्यालाप्रष्टवा यातानुवधतमनावार्धमिपामदीयववचनामगृहीतसंकेतयाक्रामवंकृशिष्यमि
प्रस्तुतमभिधीयतां॥ ततोविचक्षणाप्रविवरनमत्रसंदधतःसंसारिडीवःकथानकमिदमादौयस्तततोविमर्शनालिहितं॥ नइवभर्ययथदिहामम
नकारणंनस्यशोकेनालिहितं॥ आसमनगरऽयापिवयश्योऽशंतवलान्॥ प्राप्यममशीविनमर्दितंमतिमाहामहाबलः॥ तत्वभवनाधीमा
यात्मन्नात्कुद्धंनइसांप्रतं॥ आवामितंमहानेथंप्रक्रादवद्धसाधनं॥ विमर्शनोक्तं॥ मकस्मात्स्वामिनामाहंनिगतमत्रमाधान॥ शोकःप्राहसदव
नंधारितात्रैवपत्तने॥ अकस्मात्सोयथाप्रिंटायंनमाक्रंदयाद्वरं॥ मत्तिमाहव्रामवाझयतःसंरक्षणक्षमः॥ ततःप्रपद्यादवाहंसंस्थितो॥ अ
कुशाड्वार॥ तत्रनिवहितंकर्मप्रविज्ञामाऽधुनावयं॥ विमर्शःप्राहसिद्धिमेतद्धःशोकागतःपुरा॥ विमर्शश्चितनइदंवक्रधापत्रनाषत॥ नइयाभा
धनाधराशकानननमहाटवी॥ गत्वातत्र्गंपश्यावोरागकेसरिमंत्रिणं॥ प्रकर्षःप्राहकावात्रविकल्पामामगच्छतां॥ ततःप्रचलितोप्रसंमिश्रोतावा

D.B. MEMORIAL

वीयमा३लो।ततोविलंघ्यावागानंसार्थपवनगा।मिनो।प्राप्तोतोमध्यमलामहाटव्याःप्रयाणकैः॥अथतत्रमहामोहंरागकेसरिसंयुतं।युक्तंद्वेषग
जेंद्रेणाथ३रंगबलोच्छितं॥आवासितंमहानद्याःपुलिनेतिमनोरम।महामंडपमध्यस्थंवेदिकायांप्रतिष्ठितं॥महासिंहासनारूढंनटाकोटिविवेष्टितं॥ग
वास्मनातिदूरात्तोदत्तास्थानंप्रपश्यतः॥ततोविमर्शनाभिहितं।नइयाप्तोतावदाशमलीभूपदर्शालंपितामहाटवी॥हष्टंमहामोहसाधनं।दर्शनेपधर्म
वतीमर्यिं।अयंहत्रास्थानःसहरागकेसरिणा।सपरिकरोमहामोहराजेंद्रः।तन्नयुक्तोधुनावयोरस्मिन्नास्थानप्रवेशः।माभूदनयोमास्थानस्थायिनांलो
कानामप्रवृत्तियोरावयोर्दर्शनेनकाचिदाशंका॥अत्रत्रात्रेवप्रदेशाश्रयस्थितात्वोहमश्य तथावदंसकलमास्थानमतःकेरूद्दालनापिनयात्वा।इत्रमाव
ज्ञःप्रकर्षिणा।सामर्वसवंमाकवलंमामयंमहाटवी॥इयंचमहानदी॥इदंचपुलिनं।अयंचमहामंडपः।एषावेदिका।एतच्चसिंहासनं।अयं
चमहामोहनरेंद्रः।एतेचसपरिवाराःसमस्तअपिराजानरेंद्राः   :सर्वमिदमहंपूर्वमहामहंहष्टवत्कं॥तनामीषामाकिकंनामतोगुणतश्च
मामनवस्थमानंविकृतः।श्रोतुमिच्छामि।आलिखितंवदेवंमा   मना।यथाजानामाश्यदेहंमुस्थ्यवस्तुना।यथावस्थितंतत्रमतःसमस्तंनिवेदयितुमहं
त्तिमामः॥विमर्शःप्राह।भद्रमसिद्धितमिदंमयाकेवलंश्रृणु।   प्रकारंप्रश्नितमिदंसाहणा।ततःसहगवधार्यनिवेदयामि।प्रकर्षःप्राहविश्रब्धं
मवधारयन्तमामः॥ततोविमर्शेनसमंतादवलोकितामहाटवी॥नि   रीक्षितामहानदी॥विलोकितंपुलिनं॥निवर्णितोमहामंडपः॥निरूपितावेदिका॥
निभालितंमहासिंहासनं।चिंतितोमहामोहराजः॥विचारिताःप्रत्येकंमहतानिनिवेशेनसपरिकराःसर्वेनरेंद्राः॥पुष्करदयेप्रविष्टाध्यानेन।ततस्चक्षुप
रताराधंपूर्यग्रामहर्निनेःस्पंदस्तिमितालोचनयुगलःस्थितःकंचित्कालं।ततःप्रहसितमनेन।प्रकर्षःप्राह।मामामकिमनेनतुविमर्शीनाक्रमवगतंसम
स्तमिदमधुनामया।ततःसंजातहर्षःप्रकर्षःप्रच्छनीयमध्यद्यपिप्रांचलंयत्नाराख्यते।प्रकर्षाणाऽर्भामवेकरिष्यामितावदिदमेवप्रथमंतुनिवेदयमामः॥विम
र्शेनाभिहितं।याय्यवंतत्तस्मावदेषाचित्तवृत्तिर्नाममहाटवी॥इयंहिनदविसीर्णाविविधजंतुसंगता।अत्यंतरवृत्तिःसर्वेषांसत्वानामुदाहृता॥इयम
वयसार्वर्षांलोकानांपदवकारिणी।महानर्थप्रियायानोंकारणंपरिकीर्तिता॥सार्वषामंतरंगाणांलोकानामत्रसंस्थितिः।चित्तवृत्तिमहाटव्यांग्रामपत्तन
भूमयः।यदापिवहिरंगेषुनिदिश्यतेपारषुते।किंविकाशमालानाघविहृक्षिशनिषुरुषा।तथापिपरमार्थितोंतरंगजनाःसदा।अयामव
१२३

होटव्यांविद्धत्याःसुप्रतिष्ठिताः॥यतः॥निवांतरंगालोकानांचित्तवृत्तिमहाटवीं।विहायविद्यतेस्थानंवहिरंगषुरक्षचित्॥ततश्च॥सुंदरासुंदराःसार्वथे
तरंगाःकृचिज्जनाः।एतांविहायतेसुङ्गनवर्त्तंतकदाचन॥मिथ्याभिषेविताभद्रनरकायमहाटवी॥घोरसंसारकांतारकारणंपापकर्मिणां॥सम्यगनिषे
विताभद्रनरायचमहाटवी॥अनंतानंदसंदोहप्रभोक्षहेतुकारणं॥किंचहृवङ्कनात्कृत्स्नंदारितरवस्तुनः।सर्वस्यकारणंभद्रचित्तवृत्तिमहाटवी
॥इयंवासारविस्फाराद्दश्यतेयामहामही।एषाप्रमत्ततानामभद्रगीतामनीषिभिः॥इयंनिद्रानटादंगाकषायग्वलवाहिनी।विकथामदिरास्वादा
विक्राश्रोतसांनिधिः॥महाविपर्यकल्लोलालालालमालाकुलासदा॥विकल्पानल्पसंघाधप्रपूरितायनिगद्यते॥यायस्यामानोटविद्यतेनारा
प्रच्छिद्दीनकः।तस्यात्यमहावर्तक्षिप्तश्यामद्रापगा॥यस्तुप्रवादनीरस्यांप्रविष्टोयसाःप्रमानलं।सयक्रीवतिमूढात्माकुलमार्चनदस्तुतां॥
यद्दृष्टंलतताद्रवंरागकेसरिणानं।यत्त्राहष्टगाजेंद्रेणसंबंधि   नगरंपरं॥तास्यामघासम्भूताविगायमांमहाटवीं॥गच्छन्तःप्तत्यघाघोरसंसा
रनीरधे।अतोऽस्याःप्रतितोनङ्गरूपस्मसागार।अवश्यंप   तितांगमतथ्यायानरणंकुतः॥येगंचकामाविशजीमसंसारसागरं।अतएव
सदानेषांवज्जालयंमहापगा॥एतद्वीताःपुनस्सन्ताप्रा   वासंसारनीरधेः॥तदूराद्दूरतोयांतिविहायमांमहानदीं॥तादृष्टायुणानात्तदेव
स्थितानवतिसमगा।तत्रस्थितलसितनामाप्रतंपुलिनंशुभं॥प   तद्धिपुलिनंनामतद्रव्यावधियोकासेकृतं।विलासमल्लसमंगीतहंसमारसराजि
तं।सदातघरामदाकावाविकाधवलंतथा॥घूर्णमानमहानिद्रामद्दिशामस्त्रदुर्दशंतं।कलिताभ्यंसुविस्तीर्णंवालिश्यानांमनोरमं॥विज्ञातंतत्ववेदिर
पावकिंतंशीलतथालिङ्ग।तद्दिदंपुलिनंचकाधितंतच्चमांपतं।महामंडपरूपंतकथयामिसनामकं॥अयंहिचित्तविक्षेपोनाम्नासंगीयतेवु
धैः।गुणतःसर्वदोषाणांवासस्थानमुदाहृतः॥अत्रप्रविष्टमात्राणांविस्मरंतिनिजक्रियाः॥प्रवर्त्ततेमहापापसाधनेषुचदुर्धियः॥एतेषामेव
कार्याणिनिष्पत्तातोयंचावधसाराजानायःश्रृहश्यंतेमहामोहादयःकिल।वहिरंगाःपुनर्लोकायदिमाहतुगाःतुंगाः।सूक्ष्ममहामंडपस्य
द्रप्रविष्टाःकृचिद्ध्वात्।ताताविभ्रमसंताप्यचित्तोन्मादयन्नसवा॥प्राप्नुवंतिनसंदेहोमहामंडपवाहितः॥एतेनडंपकाख्येवमहामंडपे
प्राकेः।एतेनरेंद्राःसंप्राप्तमोहंतञ्जुमानसाः॥वहिरंगाःपुनर्लोकामोहदासायमंडपं।पनंहिदोमनस्योनलतंतदुःखसागरं।अयंहि

चित्तनिर्वाणकारिणी निष्कवीर्यंतः। तथा मकायतां दंतिसुखसंदोहदायिनी॥ केवलं तेन ज्ञानं इति वीर्यमिष्टं तथाप्तिनः। प्रवेशमात्ररंध्रमत्र तन
मोहात्मनः श। विष्णुवीर्येण जर्जितं कथं चित्तक्षणकर्मभिः। अष्टानवात्रते तद्भावशंकवतिनवाः॥ एकाग्रमनसा नित्यं विज्ञनिर्वाणायागतः। ततस्तस
ततानंदालवं उपरिवज्जमनिति। दे ध्यायमानोलरिचित्तविरोधमप्रमः। मयानिवेदितस्तुज्यमधुना एषु वेदिकां॥ एषा सिद्धालोकेत्र श्रुष्मानाम्नी।
सावेदिका॥ अस्याःवचनारं इष्टकारणं न निरूपिता। तज्ञानगवत्पुरुषमहामोहनयानिक्षः। कुड्यांतर्गतालोकः सपदाच्छा निवेशितः॥ श्र
ष्टां समुपविश्याय मन्तवः वस्तुकर्मकृतः। ये आगाषामदीपालास्त्रसेवामात्रवहन्ययः। एतेनि विष्णास्रुप्रष्ट्र मार्वक्षिकृःतमंडपं॥ एषा हि बद्धिका पटुकं
त्रिवासुरवल्लना। महामोहनारंध्रस्य सुकृतनस्य विशाघतः। अष्टां समुपविष्टो यमतत्वस्तुकर्मकृतः। सगर्वदीकृतेनालोकं सिद्धाघ्रां हंकिलाश्च
ना॥ एतद्वीणयन्ये प्राञ्जलावतेन वेदिका। षष्टोपरिष्टा॥ दामीनं महामोहकुटुंबकं॥ बद्धिरंगाः सुन लौकायायतां तद्वेदिकां। आरोहंति
ततस्तेषां कोनसंदीर्घज्ञीविर्ता॥ अद्यापि वेषास्त्वीयिणा॥ स्थाख्यानद्वावदिका। आत्र च संस्थितानित्यं प्रमयाः अखिलं जगत्॥ तदेषा पुण
नोन्नद्यथार्थविशदवेदिका। मयानिवेदितासुखमिदा। नीरुद्धविष्णुरी। एतन्निंदासनं तद्विपर्यासाख्यसंज्ञा। ता। अस्त्रैव विधिनाभ्रंतंम
हामोहस्य कल्पितं। यदिदं लोकविख्यातं राजांगाभ्रंवितत यः। तत्राहंकारणं मन्ये द्रुपातरस्य विष्टरं॥ याव ब्राह्मनारं इत्याविद्यातवरविष्टरं। इदं
तावदहं मन्ये राज्यमनात्मतृतयः। यतः॥ अस्मिन्निविष्टो राजायं महासिंहासनं सदा। सर्वेषां मनज्ञानाम् गमनः परिकीर्तितः। एतद्धि विष्टरं तद्वे
हिरंगजानिः सदा। आलोकितं कारान्चर्वातोज्ञानध्वरां॥ तावत्तषां दर्दति सर्वाः सुंदरबुद्धयः। यावन्नविष्टुरालोकेरत्रहि भिन्नि पातिता॥ निरहंकृत
धः संतः सुनरत्रमहासान। तथा विनालवं क्षुद्रैः कृतःसुंदरबुद्धयः॥ यन्नद्यास्त्वलिनस्य मंडपस्य रत्नवाभितिं। वेदिका ह्याश्रुतद्वीर्य सर्वमत्रशति
ष्ठितं। तद्विष्टं यथातालडकवितं तद्विष्टरं महामोहनारं इत्यनिबाधयणागोरवं। कुराडीसिंकापालाप्रियेषानुवनविश्रुता। अमुष्ठाय मवि
ष्ट्रियाख्यागात्रयथ्रुिकदाकृता॥ एषा त्रसंस्थितालडसकालपिंगत्रयो। यत्क्रातातिप्रवीर्यणातदावैसियसांचतां॥ अनित्यप्रपिनिय्यमस्वविष्ट
पिष्टहतांदुःखात्मकेषुसुखतामनात्मस्वात्मरूपतां॥ वृजलस्कंधरूपस्वशरीराहिषुवस्तुषु। लोकोकानांदरयि। एषाममकारपरायणा॥ तत

१२३४

सेवइचित्रवातेस्तप्त जलवस्तुषु। आत्मरूपमज्ञानं नः किंश्रांतानर्थकं कृताः॥ तादनांधरयन्तु विगात्रियथिमत्स्यबलः। कुराडी सापिनेवायं
सुन्यातनिकृतकृत्सा॥ अयं हि लडराज्ञांशाकगडुत्यन्निकारकः॥ तनिवगीयातप्राज्ञोमहामोहपितामहः॥ एकाङ्गायं इनातांडवंद्विविद्याध
रादयः। तथा ख्यानिवाजोलंघयंतिकदाचन॥ तथाहि यायं छुंदं डवीर्यणाकगहकं कृत्वालवत्॥ विप्रस्य घटयत्रोदकार्यतांडानिलीलया॥ त
दाख्याधं च्रवीर्यस्य महामोहस्य पूएतेः। कानाम नडूलाकं मिन्नाज्ञां लंघयिउं क्रमः॥ तादृग्गुणातोलडवार्मितन्नमराधिपः। अधुना परिवारो
श्वकर्मोतिनेविशितय॥ केवलं कथयाम्यवं मयिलडशिराघतः। केनाप्याकुतदोषणनवुद्धसिकिंचन॥ क्रंकारमपिनादश्रमतंद्वृष्ट्रमि
नाविनश्यमनलद्वयमि। शिरःकंपनरवास्फोटविरोधाणविनाशसि। निश्चलाहंमदीयं च केवलं सुखमीकृत्सा। तदिदं नवज्ञानेहंबध्यमे किंन
बध्या। सा प्रकृष्टः प्रादमामेवं मामवोचः प्रसादतः॥ तवादंना स्मितलोकेयत्नबध्यपरिस्फुटं। विमर्शः प्रादज्ञानामिबुध्यसत्वंपरिस्फुटं। अ
यंत्रविष्टितानडपरिहासमस्यामद॥ यतः॥ विज्ञानपरमा। घोपिबालावाधनकास्त्या। परिहासं कारात्यत्र प्रसिद्धं पंडितोजनः॥ बाला
विनादनीयश्च माहशानं लडवत्निमि। अनेनामत्यविद्वासनना कापं गंतमर्दमि॥ अहह॥ ज्ञानतापीदमस्माकं दुष्टि हृत्य। त्वया धुनापिक।
तंथः कविष्य स्तुतवस्तुनि॥ किंवा अविद्यायमयामार्दवस्तुतत्वं। यथास्थितां अमरस्थनमात्वेणलडनज्ञातमर्दमि॥ एतं पर्यमतमातावादत्तंयत्न।
नमुण्यालाज्ञातपरमार्थस्य मात्साज्ञातकथानिका॥ प्रकृष्टः प्राहमामकथयकीदृशी। सालोतकथानिका॥ विमर्शनाभिसिद्धितां लडसमाकर्णय अ
स्तिकश्चिन्नगारडम्ममध्यरः सदाशिवोनाम लो नाचार्यः। सवकराडीसिंकपोलः सनूत्रपदमसवारणादमसंख्यालिद्वितः। कनविशन्नविड्ना।
यथालडारकक्रिलिखेवंतीतिशास्त्रस्वरूपख्याता। यद्युतविषंगाद्धीहरिद्धस्य कांताः पापरविविपांविंपारनालायविषंख्याधिकपेक्षितः॥ अतः शीघ्र
मस्यवाधिर्यस्य कारान्तकिंचिद्वोषधं तद्धारकः। नरखप्पद्विसंयुक्तो यं महाव्याधिः। ततः प्रविष्टालोतावार्यस्य मनतिभसपवान्तयदविराघः। त
ताभिद्धितोऽतनगां तिशिवोनाम निकृशिष्यः। यद्धरगहत्तं विद्यलवनेमदीयवधिरस्य विज्ञायलेघकंठहीचारनवृमिमागदामाभ्रंकालदर
णनख्याधिरहितेति। शांतिशिवनानिद्वितोयदाज्ञापयतिमहारकः। तमः प्रायस्मो विद्युलवनेहृत्याविद्यः। इतव्रहदतीवलांरमणविधायदा

गरुमागतोविद्याधरः। ततः क्रोधांधबुद्धिनाविद्यन्गृहीतातिपरुषावालमयीरज्जुः। बद्ध्वा रत्नामोनिकृदारकस्तयास्मात्कोगृहीताल
कटः। नाहरिउमारब्धः। नाहमानशनिर्दयंतद्दारकेशांतिशिवःप्राह। विद्याकिमित्यवमन्यता ऽयमोविद्यनोकंनदृष्णातिकथंविदग्धप्रायः।
अत्रांतरेदाहारवंकुर्वाणोवागनागपलसाविद्यायुद्धमेवारणांधस्तार्यविद्यः प्राक्मारणीयोमयायंदुरात्मा। यामामेवंकुर्वीनाविनद्भ्रष्णातिअ
पसवापसरत्वमितरथात्वापीयमेवगतिः। तथापिलगंतीनाडिमासापिविद्यन। शांतिशिवेनचिंतितं। अयंविद्यातंनदारकस्योपधं। किमधुनाउपेनंत
त्यानिर्गच्छेगता। सोमादेदूरस्यद्धायाबिताननरज्जुःसममापिताभाद्भ्रगरूणशाणमयी। शांतिशिवःप्राह। अलमनयामम वालमय्यातिपरुषया।
वयाऽजनं। दत्तानाहस्थेरमादेदूरेरलिखितंराजदारककिंधनरनयाकार्यं। शांतिशिवेनाक्रां। गृहीत्वामध्यातांमदाशिवदारकाणामोपधं
करिष्यतोततोगृहीवारज्जुंगतो। शांतिशिवः। तत्स्वदृष्ट्वायं कृतमननविधमदुष्कृतिरंगरंगकरालेवक्रकदर्थ्यंद्धश्वारादीसुविन्नासो
मदग्धंनकोनिक्राचार्यः। ततोगृहीतहदलकटोसोपि। हतसरुत्नामनोऽहतधमादेद्भ्रवेरिष्यंतितंगम्यामानदारकाणांक्रियायां
क्रियमाणायांयद्यासन्नाः। अयंनवामः। ततःसमागतास्ते। द धानिर्दयंताडयन्नाचार्यः। शांतिशिवमेरलिखितं। किमिलेनामवंताडयसि। शां
तिशिवःप्राहानद्भ्रष्णातिकथंविदग्धप्रायः। ततो विद्यितः। शांतिशिवनभ्रियमाणलमर्द्धाकंदलेरवःशाब्दः। ततोलग्नावारणांधदारवंकु
र्विः। शांतिशिवस्वमादेद्भ्रवरा। शांतिशिवःप्राक्मारणीयायंमयादुरात्मा। यो मामेवंकुर्वीताविनद्भ्रष्णाति। अपसरतापसरतयूयमितरथायुष्मा
कमपीयमवगतिरिति। तथापि वारयतामादेद्भ्रवानपि हत्वा साडयित्वमसोलकटेन। ततो ऽकज्वालामालातलातेति कुर्वाणोरुद्धा
येतसैन्यदृष्ट्वासालकटद्विंतितंयशनंग्रदगृहीताययांततो बहुसैन्याडयित्वा पश्चाद्बाहुबंधेन। शांतिशिवोमोचितः। सदाशिवःलब्धानेनरेत
ताडीविंताद्विवयोगनामादेद्भ्रवेरलिखितं। शांतिशिवकिमिदंनगरतमुया कर्तुमारब्धमासीत्। शांतिशिवःप्राहानद्बधिरतायाविद्यापदे
शाद्रोपधं किंत्वस्वंतमांमालदारकयाभिरूपेदृष्ट्वामादेद्भ्रवेरिष्यंतितां। सदाग्रहाऽयंततो निर्दितामते संचाम सूर्यायद्येवंनकारापिशांतिशि
वःप्राहकिमहंनवतोवयातनमुग्तारयिलपरुकंनकाविद्यामिअद्वयदिपरंतस्यावविद्यधमवसानन्तिष्ठामि। नाचखातः सप्तमाकृतो विद्या

निवेदितंसुरासहंतोतः। तत्ताम्बुरवमथ्येहसतालिखितंमोद्यनालदारकनंबधिरायासोमदीयायंदारकः। किंतदिरविताममयाक्रिया नविद्यक
रासाणिसउरमणीलितयामममारताणितद्धंनिधृणातिततोमयारामाडितृप्ताद्धमोपधं। किंचवद्राणीवृतः रवच्छयंमांव्रतंतवयलावाद
तेनेवलपाकनतस्मादतःपरंनकर्त्तव्यंमदीयस्थानेनवयाच्छदमोपधमिति। शांतिशिवेनालिखितंपर्वलरुउलदारकेदिधयाणमीममवायाकृतं
तवयदिपवृणासनः। क्षिप्रोपधेन। ततोमुक्तः। शांतिशिवः। तादृशालइलोतकथानिका। श्रुतमात्रयाक्षिप्तानाविमयामादेमविचारयतामाशुदि
त्यवमर्थविरिचादितसुंमयतिपकर्णिःप्राह। साधुसाधुकृतमामनपृष्ठाभितहीदानीं किंचिदवंतं। विमार्शिनाकं पश्मयवलतः। प्रकर्षिःप्राह
मामयायवंततोविज्ञातयंमयासमसंतरंगालोकाधवन्नतासर्वसुंदरासुंदरवस्तुनिर्वर्त्तिकामलावाधीरितहानिमहाटवी। एतानिच्चमहा
नदीपुलिनमहामंडपावहिकासिंहासनगात्रयभिनारंड। कृपाणिवसूनियाभिलरताभमत्रतातन्नहिलासितचित्रशिक्रपदृहलाविपर्य
स्ताविद्यामाधालिधनानिलिविद्दिलानिमयालावाधीमधि कृतानमध्यगृविज्ञातानि। विकल्पितंत्वमयानासापरमेतानिलिद्यंतनार्थ
नायतः सर्वाण्यपिउपिकारणतया। मीधामंतरंगालो कानामनर्थकारणतयावबहिरंगकानानांसमानानिवर्त्तीत। ततोयाद्य
धामस्त्रिकथ्रिदार्थनलदसांमनिविदयउमामः। विमर्शःप्रा हानउनिवदितपवृत्येक्रामतपांयणानुकल्पयितामयापरिस्फुटोर्थमेदः।
तथापिमयदिनविज्ञातोलाडणा। ततःपुनरपिनिवेदयामि। ततः कथितोविमार्शनमहानंद्यादीनांवस्तूनां प्रत्येकंलावार्थं। बहुप्रकार्थिणा।
अत्रांतारेनरवादनःप्रादनदंतरयमपिप्रबोधनीयास्सेषांनावार्थीततः प्रबोधितोनारवादननरेंद्रोपितनसगवताविचक्षणसूरिणा। ततोगृ
हीतसंकेतयालिखितंलप्रसंमारिडीवयायवंततोहमपीदानीतघांमदानद्यादिवस्तूनांबोधनीयालवतापीलदं। संमारिडीवनाकंलद्रम
पइन्द्रोतमंतारणानन्वयासनावामयोमातघांप्रविलक्षंसरूपं। अतोदृष्टांतकथयिष्ये। अगृहीतसंकेतयाक्रमनउपाद्धाम। संमारिडीवना
लिखितं। अस्तिमंनास्तिममसूतंतांतेनवतोदरंनामनगरीतवनिवारकोदरिदबहिरणगर्जादीनामपिउवशक्तेरनादिनिमराज्ञातदप्रवनीतिं
मार्यतिउणाविलदकारिणीकूपकिमिष्यविकल्पजल्यानांसंस्थितिर्नामसहादेवी। तयोश्चप्रतवल्लनामिवेन्नहलोमामतनयःसरागाद।

माहारप्रियस्य दिवानिशमनवरतं विविधखाद्यपेयानि स्वकृयन्नास्ते ततः संजातं महाडीमें च कुपिता दासाः संपन्नां तल्लीना कुरवः तथापि न विधि
यातत च्छाहारात्तिलापः। प्रवृत्तावाचाप्यनिकामगमानत्ता ततः कारितानूरिलस्य विज्ञाषाः। तांप्रपश्य स मरछो नाम नंदनं स्वकृयामीति प्रवर्त्तीत चिन्तक
त्त्वालसालोल्यातिरेकात् प्रसक्तिं तं मार्दघामाहारविज्ञापाणां मा कासां कां ततः प्रविष्ट इतो मित्रदृष्टं दिनपरिकरितोऽतः स्तारणाप्रवर्त्ताबंदिसंदो
ह्वनदददृष्टानं विविधवेल्ला मेमर्दन्ता विमार्दनशाखा मानारमकाननो निविष्टं सुरवमासनं तत्रत्यापविष्टा व्यावि रचिताः स्वरतो विविधाहारविस्तारा
श्चतस्याहारालसालस्कन्ध्यानप्रवर्तनमाज्ञादिना स्वगाढतरं पूह्यहाकुरः। लक्षितश्च पार्श्ववर्त्तिना समययज्ञाभिधानेन विद्यस्थानेनायं स्वतात्तरवदानादि
श्चात कुमारः ततो दत्तेन नरांबयाद्दीनानि कूपिता निसंधिक्षानान्निनिश्चितमाननायघाकुरितः स्वस्तुयं कुमारः ततो लिखितं समयज्ञेन नादवतस्य
कंतवलाकोप्रवलकुरंतशरीरं कंचन्नितायतो यंतमातरा घूर्णितदृष्टिरातास्त्रमिपूं वदनकमलं दृगदृगायते शरीरं धमधमायते संधिस्थाना
नि कलतीव बहिर्नुग्राग्दहतीवदसांततो निवर्तितो लोक नाना गच्छ पृच्छन्नापवरके न जल्पन्निवातं कुरुष्व लंघनानि पिबक्वथितमुदकं
समाचर विधिना प्रतिक्रियां इत्यथा संनिपातः प्रसविष्यति सवल्लदाला दत्तदृष्टिः स्वरतो विद्यस्तेन श्रमिन्नाहारपानादत्तं च स्वकृयामीति ध्
मयन्नपराप्र स्वरवाद्य प्रकारः स्वीयमंतः करणं नाकर्णय तितन्नदा विद्यस्त नसाधितं नाकलयति न स्यादितरूपतां नावतयते तं वारणं धिलिंग
तमपि शरीरं वतो वारयतो वचनेन धारयतो दृष्टेन तस्य समयज्ञस्य समहाम वलात्पत्तासंस्कृतीत्यमाहारं वल्लदलः। ततः समुत्कटतयाऽजीर्णस्य
उक्तलतयाकुरस्य नक्रमतो मोगलकेनाहारः। तथापि बलाद्वद्वामितः क्रियानपि वल्लदलनात् ततः समुद्भूतं कृद्वयं संजातः कलमलकः। संपन्नं वमनं
मिश्रितं यातनवमनेन तत्समर्दमपि स्वरतो विद्यसंलाजनं ततश्चितितं वल्लदलनक्षतः समुद्भूतं हृदयं कुधकाम्यं शरीरं मननमूनतया स्वशं पतितो वायुना
कांतमन्यथापमनं कृतः। एवं स्थिते। विकालं शरीरं मवगत्वा कांतं विनंस्यति। तत स्वरीलयामीदं वांछ स्तया यापि लोजनं। ततो मौवांति संमिश्रं तत्स्वरः
स्थितनाडनं निर्लज्जा सा कुमारस्तु सर्वेषामपि पश्यतां। तद्दृष्ट्वा समयज्ञेन प्रोक्तः प्रकुर्वता हृशं। दिवादेवनयक्ताकंतकं तैकाकश्चस्थिता। मां वराह्यंगरी
रं तु यशास्वशरीरनिर्मलं दिव्यदावरयलाकुनतमकश्चिनमिना॥ अन्यद्वेदं मतां निंद्यममेधं शौचवहपणं आहगाद अनाति कांद वस्त्राहित्यमर्दति॥ दे १२६

बहुःखात्मकं स्वेदं सर्वव्याधिविवर्द्धनं। गाढमत्सुखादापाणां शिशायेणालवाहदृशां॥ कावास्थापरीत मूर्छायह्यादूं उजलात्मकं॥ अंतादेव विहायदमात्मा
नं स्वकृयन्नतः। इत्थं च समयज्ञस्य रटतो विवशस्तदा। परात्कृतं स्तुत्यापि दुःखितिन्नप्यौ चिंतयतां अहो विमूढः स्वच्छेच समयज्ञो न बुध्यते। नूनं मदीयप्र
कृतिं नावबुद्धां न क्षितावित्त। याचा तलं कुधकामं जंजालनं मां निषेधति। एतत् हृदयं यच्च लोजनेदवदुर्लभं॥ तं किमेतेन स्वार्थपरं जालाजयं प्रथे
ना। स्वार्थसिद्धिर्मयाकार्या किं ममापरचिंतया॥ ततः परिजानाना येः सक्षितेषि पुनः पुनः। समयज्ञे रटत्येवं लक्षितं तेन लोजनं। ततः प्रबलाहाराम
नक्रमाणां तं रतदा। संनिपातं महाघोरं संप्राप्तो निजकर्मणा॥ तेन दमितबीलास्तेन तस्मात्तिववनुमला। पश्यतां पतितां स्वपांकाख्य वनस्वयतनः॥ माला
लमानसात्रिवकूपवछेवातिकर्दमा। कुर्वन् घुरघुराराव श्वासमार्गगलस्तदा। अनाख्ययामवि ज्ञावात ह्यासद्वगकारणं॥ अयाकस्य प्रतिकारांतप्रायो
वस्तांसुदारुणं॥ नशाकः समयज्ञेन त्राणमपनबांधवैः तदव स्थानराड्यनतनादविनापिबांधवैः॥ केवलं तदवस्थं स्तुवताऽस्तुयिकृदीमा अनं
तकालं तत्रैव सूतनयांतनयापिना। नादपनाद्दृष्टांतः प्रस्तु तानां परिस्फुटः। वस्तूनां लदसिद्धं धर्मयात्र इयं निवेदिमः। ततोऽगृहीतसंकेता
प्राहविहलमानसा। संसारिजीवनेनदं यो वीपरीता स्याता। यतः॥ नद्यादिलैदाव स्तुलेदाघं किंचित्तमिकघानकं। अयेदं तत्र मेना
निक्रास्तानीराजनाकुरः॥ अथास्मिक श्रिसंबंधादं तप्रस्तुता वस्तूनि स्फुटः कथानकस्याख्य सइदानी निवेद्यतां। ततः संसारिजीवेनतदृहार्थं
तिकयाजनाबकुलाषणरिचैनेतमखीसंप्रवादिता॥ कथं॥ अस्याः प्रज्ञाविशालेवांनिः ग्रायमकृथानकं घटयप्रस्तुतार्थनतिजशीलिक
यास्फुटं॥ अथ प्रज्ञाविशालाहकामंलोः कथयामि ते। नाद्युगृहीतसंकेतेसमाकर्णय सांप्रतं॥ यस्सेवेल्लदलानाम राजपुत्रो निदर्शितः। प
स्यानंतविशाला किंचान्यक्रीडीरः सकर्मकिः। सएवज्ञायते नाइनगारस्तु वनोदारा। अनादिसंस्थितिस्तुतः सएवपरमार्थतः॥ सएवानंतरूपत्रा
हृदिरंगजनः स्मृतः। समामाद्यंकूपस्थदिक्ष्मसाविकः पविकीर्तितः॥ मश्वलावमापन्नः सशल्नः सर्वकर्मणां। मृहाराकस्तुतस्तेनमस्यात्क्रानेनस्तुंद
रितस्थे वमकाविज्ञयाचित्तहत्तिर्महाटवी। अंदारतरवस्तूनां मातसेवनकारणां॥ केवलं यावदद्यापि सस्त्रात्मानं न बुध्यते। महामाहादिलिस्तावत्स्तूणं
भूतेसामहाटवी। यदा त्वनविज्ञातः सस्याहात्माकर्थंवनात्तदीयंवीक्ष्यन स्यांतिमहामाहादयस्तदा। यावद्यातविवर्जीतचित्तहत्तोमहाश्वनटा॥ म

दानद्यादिवस्तुनितान्तत्रयांतावंतिवोतिषामवयतस्मात्क्रीडास्थानानिवृत्तं॥ अतएवविनष्टवतेषांनाशः श्रीकीर्त्तिः॥ एवंचस्थिते॥ अविज्ञातात्मरूप
स्यलेदेक्रीवस्थकर्मणा॥ महाप्रमादनारंदवसप्ततापरटवीस्थिते॥ यदातानिविवर्द्धीतक्रीडस्थषकजमध्यता महानद्यादिवस्तुनिनितरामात्मविवेकः॥ यदातानिवृत्ती
योगंकुर्वीति– प्रवकुष्ट्रवकुलक्रीवस्थतद्दिशाबाधिद्दिष्टांताययैनिवेदितः॥ सविवेचयाद्यतेनादृष्टप्रसुतार्थेनपंडितेः॥ महानद्यादिवस्तूनांप्रत्येकांतदसिद्दयोयंबो
हारप्रियानिश्चंगजस्वत्वानिवेदितः॥ तथायमपिविज्ञेयोक्रीवाविपर्यलंपटः॥ यथारतप्रसंज्ञातमक्रीडस्थिरिलक्षणात्॥ तथाद्याविज्ञरंगाद्धिकर्मक्रीडीसंप्र
वक्ष्यते॥ विकथाप्रतिनात्पन्वेरख्यानकाविकल्पना॥ इष्टः क्रोधः प्रियोमानोमायाबायंतरपल्लवा॥ लोभः प्राणसमामप्रेरगद्वेषोमनागतो॥ कांतः स्पर्शोरामा॥
लीलैः कामंगंधस्तुसंदरः॥ अर्थंतचयितंरूपंरावतेरकलध्वनिः॥ विलेपनानितांबूलमलंकाराःसुतोज्जनं॥ माल्यांवरप्रियाचसंसुंदरंप्रतिमासता॥ आसनंललितं
यानंशयनंदयसंचयाः॥ अलीककीर्त्तिविज्ञानकवितासुदुरात्म नः॥ विपन्नदर्विमर्दाश्चलाडसंततवाहिनी॥ महानदीवदृष्टव्यैःसेयमप्रवमत्रता॥ यदाव
तदवस्थ्यराजस्वरप्रसंदरिमसुत्यत्राविलासळाजातस्या॥ ख्यानिकामनः॥ कारितानिरतोझानिलोलोपनप्राशितानिशाभिगतिप्रविलासनप्र
रात्याप्रसूक्तनाना॥ निविष्टमामनंदिग्रस्तप्रविष्टश्रुतत्रमः॥ विज्ञारितंपरासनक्तंनानास्वाद्युकसंयतं॥ तथाख्याविश्रमजस्त्रीवस्थवरलोचनोक
र्मक्रीडीर्लाग्रमत्पत्रेनीवणोपिमनोहरा॥ जायंतेविन्नकल्लोलाः॥ नानारूपाःक्षणाश॥ यथोपाद्यर्थनंत्रविविलसामियघेश्या॥ करालांतःपरंक्षिप्तंगंड
गंडं॥ महाप्रमादसंघातंकारयेकाननानिवा॥ ततश्च॥ महाविलरप्रसंपन्नःकुपिताविलायेरिका॥ भाविलःसर्वलोकेनप्ररितावर्मिनोरवः॥ ग्राहादिप्रवसं
दोहसागरेमप्रमानसः॥ विद्याभिसततानंदानाद्युम्नाप्रपुक्तेफलं॥ सयमख्यानिकाकांक्षाविज्ञेयासंदरिवृया॥ ततोक्रीडामहारंजेःकुरुतेदृष्टसंचयं॥ य
दिवयोगनविधत्तांतःपुराक्षिकंग्राह्यादिप्रवरलेरांचक्किंचिदाभाद्यंदपि अपडीवप्रज्ञानीक्षितद्दिदंप्रगवीक्षणा॥ कारणंप्रपुनोझानंतमवानं
वनहूणां॥ तयोलीकविकल्पेप्रस्तवनिनंरमानसः॥ विलामलाप्यसंगीतद्वाप्यविभ्राकुततपरः॥ यतोडुलितिनिर्यद्धतमध्यरति प्रियः॥ समाग्रनिगराहुरं
यातिदोःश्रीद्याकानानाविनमहाविमर्दनप्रवरनिगमिनंमतं॥ उद्यानवापणंरेदंविद्धनीलाक्लोचनं॥ समिद्याशिनिवेशारयाक्षितोविसीलविज्ञार॥ कृष्मा
स्थपरिवारणप्रचितानितान्यतः॥ मनोहराणिचित्राणिलक्ष्माद्यादाविरावतः॥ प्रमादलोद्यचंदानिसंदरवेनामप्यात॥ प्रमृत्तामहानद्याःप्रलिनंप

१२

आलायानांतत्र्विलसितंविद्दिहतांतस्याःस्यांकारणं॥ ततोयथानलवानलंक्षितेनतद्दर्दुरःवायुस्पर्शादिलिप्तोवैर्विदितस्पृदाकणाः॥ लक्षि
षस्तविद्यनवारितप्रसतोऽजनात्॥ नवासोबध्यातकिंचिज्जडमाद्दिप्रमानसः॥ क्रीडस्थापितप्रासादकर्मक्रीडीप्रस्तिवोहरः॥ प्रमादाप्तनवर्द्धतत
प्रवाहानदायतालक्ष्यंतियतंहद्धर्मांचार्यमिद्यांधियः॥ समयज्ञप्रदाविद्यावारयंतिवादक्षिनं॥ कथं॥ अनादिनवकोतारचांवासदातिसुंदरं॥ अवा
मानुसंजन्ममहाराज्यमिरावलीकर्मक्रीडीर्मद्दिराक्रांतंप्रमादमध्वनाविलोः॥ मासवप्रमहाप्रमादसन्निपातस्यकारणं॥ कुरुष्वज्ञानवारित्रमस्य
र्मनलक्षणं॥ विज्ञकरविघातायजेनीनरप्रतिक्रियां॥ सद्धर्माद्लाडयमक्षिवचिरान्नबध्वा तातताहद्दंग्राराविर्वृंपापोक्रीवःप्रर्पयितं॥ तत
श्चो॥ तन्मतद्दप्रमतद्दवयदयस्प्रप्रावरः॥ गाढप्रपद्दवजूतोविपरीतंविवेष्टते॥ गपप्रवादसर्वोविचित्रविद्धप्रमंडपः॥ महानदीकूलसंस्थाक्रीडस्था
ख्यविडुंनतो॥ यथावराजवाचणलोडनंयाकुलारनोत्राछद पिकिंवनगमितंलाछादाघतः॥ तदनंतरमेवाद्देर्वतंतत्रिवलोडानाक्रीवस्थापिवि
ज्ञानीक्षिप्तमानमिदमंजसा॥ तथाहि॥ कर्मक्रीडीक्षिरथ स्तःमहाविद्धलमानसः॥ जराडीक्षितद्दःकामारागादिप्रवारीरकः॥ मारीषाम
दामालागलागना॥ मपवजीत॥ तथापिजयातनाप्रमोक्ष पिविचैतोमतिः॥ नत्स्याढलिग्रन्तथारूताविसेवतो॥ प्रमादद्दंदलोझानिवार्य
माणाविवक्लितः॥ यतथाप्रोसद्दसेद्यासदद्देलक्ष्यावनोला॥ द्दकाटिगताबुद्धिःकोटिराज्यप्रवंदीनांलनां॥ राज्यादस्ववांताप्यादवज्ञाकृताम
तिः॥ तांकृष्पिगतेऽप्याप्यानद्दाग्रहिःकथंचना॥ अपात्रवंरयाप्रलिःमर्दकामप्रजर्द्रुजानास्मालाघविलिप्तिःकोटिरापिनिपवितः॥ संयत्नाति
ततोसृदःसर्वावनिसरवकाश्रय्या॥ तद्दुःखायडार्यतेसद्धरञ्जेवलोडनं॥ जलद्दलनदायाद्दचारगजादिलिसखा॥ तस्यापलोडनस्याचेद्दलाद्दातिवि
भ्रमते॥ कूलमूलकंपोर्स्वप्रमानःसद्दयं॥ भारटीसंचतिप्राज्याःकृपाद्दवविवेकिनां॥ तादयाचक्रसर्वगिविचित्रविद्धपमंडप॥ क्रीडस्थाविलस
तर्विनुलानामीसवेदिका॥ यस्यनष्टंत्यप्रवंतदावल्लदलःकिलावाताकांतंजारीरंमततो॥ सूत्रमनंममः॥ एतचरिक्तकोपुराद्दायनातिनिविश्रतो
अतःसंपीणयामीदंजडस्याविलोडनंक्रीडविपिचितयत्रेवतद्दिदंतारवीक्षणा॥ पापद्दरवयाद्दुतैनक्षिरिनवसंस्यो॥ तेतप्रकेवकलतवपत्र
प्रप्रज्ञानस्पराश्रयोप्रयविनष्टवविवादंपेप्रमप्याताननयाचडितंनीयानकुतंचाकपोकथांनाश्रितोवारःस्वामीनकृताया॥ प्रतिक्रिया॥ तितनदंम

मसर्वस्थंप्रतीवाचा रूदर्शना।पुत्रावा बांधवा वापि विनश्याः पश्यतोमा।नवेषांविराद्धन्नं नंवंत्रां दंरूण मथ्यतः।अणाडीयामित्राप्यापिताचेवोऽस्मा द्ध्यो गतः॥उपाप
छितानिमन्नीय्या रक्रयि श्रामियन्नतः।अजाग्ल स्नन सो वजीवितयं हवाद्युधा।मर्वमिस्य विज्ञानी द्वितदिदं सुकलारवः।जीवस्यास्य विपर्यासनाम विज्ञ
नवेष्टितां यथावलोक्कमारवः सनिर्लज्जतयापुनः।पश्चतः मवीलाकस्य वांक्षि मन्मिश्रलोजनां॥ततः मपरिवारणातेन स्त्रकर्वता युशं।वारितः समय
ज्ञानताद्दशा अनिवेदिताः।मत्तनयणा रोयाङ्काङ्के नेवद्दमानसः।तं रयंतमनालोच्य न्नरूणं कृतवानिति।तथायमपि झांदं गिजीवः कर्ममलीमसः।उ
त्कलुषेषु लोगेषु निर्लज्जः संप्रवर्त्तते।परमाणुमयाङ्केतेलोगाः स्राहादयामता।सार्वविकिकजीविन ग्रहीताः परमाणवः॥ग्रहीतमुक्तस्त्ववश्चिवकृत्वा।
नवकोटिषु।उत्तक्रवांतास्त्रतः मयामनेत्राहादयो नाथ॥यत्राथकिं विलोकेत्र विज्ञादंधविधायकं।जीवस्य वस्तुसन्नेत्रेतन्नसर्वेषु फलात्मकं।तथापि त
दशा पात्मा पश्यतां विमलात्मनां।श्रावहरित्रमत्रैवजं बालसं स्रवतीतिरूपापरीतविज्ञाशलोगकर्दमलंपथं तं जीवं वारयंत्र्य वधर्माचार्याः स्थन्नतः
॥कथं॥अनंतानंदमहीर्यज्ञानदर्शनिरूपकां।दवरवलइतो यक्कमत्वोलोगेषु वर्त्तनां॥अत्यवामी विवर्त्तेतसर्वेलोगाः क्षणात्।अथपरापररूपेण
वच्छमास्थानिबंधनं।वंतास्तु विस्मा।श्रोतवर्षिताम्नवदा ज्ञिलिः।लङ्घ्य परमदेवोपिनातो मूनलोकमर्द्दति॥दुःखोपद्यो कितास्रामी दुःख
रूपाश्वतन्नतः।दुःखस्यकारणं तेन वर्जनीयामनीषिणा॥येत्र बाधाणुनिः पन्नास्तच्चागाढमनात्मकाः।तत्पकः पंडितारागं कर्यदात्मसुरूपवत्॥अतो
मप्रापाराधनलइलागेषु कत्रचित्।अत्येव प्रमादेषु मा प्रवर्त्तिष्ठ सांप्रतं॥तदेवं एवमपवादिभिर्निवारयति स्म जीवं प्रमादलीलानमक्तः सजीवाजदिमथ
त्रा।आल्हाक्षिप्तः रवलु प्रवस्तुतत्वेन बुध्यति।आज्ञा हज्ञानकान प्रायालागान पिनिंदति।तथा क्लिमधंवरस्त्रिया।मांसग्रंथिं दृष्ट्वा लोजनं मा च्युतांच्चलानपश्चा
न्नासाः सुखमासनी॥अलंकाराः सुधाश्रुत्राली नि चिवनगामिनी॥सइन्निश्चयाः भूरंयनुरंगं महाबलं॥राज्यं वणतसामंतं याथशाः सर्वसंपदः।यद्यत
दुःखादस्याकिमत्र्यसुरवकारणं॥विप्रलब्धाः कामिदांतेः श्रज्जूणां डिच्चग।वितो॥ये नूनमीद्दशा।लोकालागलोकनवंचिताः।तिमोहन स्रयं न शाःपरा
नपिक्कात्र ह्मा॥नाशायंति द्विताति तो वर्जनीया विज्ञाननाता प्राह्वियो लोगरक्षितो मा।क्रोवंवनंतदुदाक्ततांतदंधं कुरुव्रजोद्दश्च मिदं लोग सुखा सृतां॥
एवंविधविकालो श्रयरूवाक्यपराङ्मुखः।अत्रुतयुणसंघातं तस्त्रुलोगवमथ्यात॥कथं॥स्थिरा ममेतस्य्दा श्रसुखरूपा श्रतनूनः।एतदात्मकृपवादम १२८

लमध्यनकेनचितआसामपयदातनमाद्दरूणाधर्म।मनचा अदं त्रानद्यंशेवी क्वियां मानं रंत्रयामित्वाः॥ततश्चा सहम्मा विदनथ्यान्नाघ्यातंयुकुर्वतोऽयतः॥यु
तारपिडवान्नंतप्रमादाशु यिकदीमा।मामार्दयमविद्या रथ्याजीवस्याछ्वरानलोमहा मोहनारंइस्य गाश्रयत्र विद्युक्तं सतो।यथामलोजनं त्रुयालरूग्या
द्भनवं मनसा संज्ञात संनिपातज्ञात्यतितमत्रस्तृता लालुवन्नितस्रतो गादेमुं वन्नाक्रंदलरवान्।अनारव्ययाम संख्यां च धात्रायस्तं सुदारुणं॥नन्नातः कनचिज्ञा
नदवस्थः स्थितः परांतथा यमपिविज्ञोया जीवः सर्वांगसुंदरः॥तथाहि॥यदाप्रमत्ततायुक्तः सद्भिलामपरायणः॥क्रिक्रिष्ट चित्तसुल्लानो विपर्यासवशंगतः॥
दद्याधीकृतोजीवः सत्कः संसारकदीम।आरोपितयणहानगात्रेत्रवविषयादिके॥सर्वज्ञं धर्ममूरिं वावारयंतं सुजं सुजः।सावद्यमन्निलं पापोविमूढमि
तिमध्यतां॥ततश्च॥पापाजीर्णहृद्याकांतः सजीवो वोतिसंनिलांतंरटतमनालाच्युसप्रमादप्रवर्त्तितं।तदानिःजाबहोषो घृणे नरप्रेरितमानसो सन्निपातस
मोघारामहामाद्या रिकुं सती।ततस्य ह्या शानायं जीवः सुंदरलोचनो।प्रश्रुतामयनिष्ठ्ठीनवत्रेवविवेकिनां॥मूत्रांश्रपुरिजं बालवमारूधिरपूरि
तानिर्नां लंनिपतत्रेवनरकेवांतिपिच्छलोलुवतीतस्रनस्रत संदृन्नाकंदले खानुसदनेतीव्रदुःखौघं यंवाशांगोत्वरातिगं॥तथाक्वित्तु भ्रमानं रक वर
गात्रितपाधनाः।ज्ञानालोकेनपश्यंतितंजीवंस्रदुदृष्टयः॥के वलंसंनिपातेन समाकांतं तमिषयुराः।अखिकिश्यामिमं ज्ञात्वावर्जयंतिमहाधियः॥
ततश्चतद्वस्त्रात्तश्यतारविलापनोकायः स्याच्यकोजंता प्यिदुःखोघसागर।अत्रत्र तदवास्था पिजीवोग्यं वल्युलापिणी।प्रमादतोऽनाप
स्रादल्लांपद्यां तिव सुंचनि।दोषाः प्रबलतां यांत्यवशेषस्तिचेतनां।अथ चेमहामोहसंनिपातविलद्यात्त॥एवं स्थितः॥संसार रूक्वालरागमृतरू
जराकाल।अनंतकालमासीनस्याकः सहमविधावः।तदिदंनिजवीर्येण जीवस्यास्य महाबलः॥संनिपातसमाहतेमहामोहो विवेकतोकिं श्यपव
न्नकस्थसार्वधांकार्यज्ञत्रत्रत्तवनः।महामोहनारांझा येनघादीनां सुलायनो॥तादवंराज्यपुत्रीयाद्दष्टांतान न संदरि।महानद्यादिव स्तूनां दर्शिता
लदसिद्धये।अथाद्यापिनतेज्ञाता पत्नीतिः सुपरिस्फुटा॥अयोपीदं समासेन प्रमाणं कथयामिते॥विषयोमुखरलतापामसामाविज्ञेया प्रमत्तता।तत्र
क्लिमसितंविद्धियज्ञागेषुप्रवर्त्तनं।परानोलोच्यदोषणाश्चनात्रं यत्रेतमः।ज्ञयः सापिनविज्ञायाजीवस्यास्य महाग्रहाणं॥द्वत्रे रत्नावोलोगः
चाक्रुष्यसुवजस्रापितन्नारानरवांज्ञाघतल्पागीतामनीषिभिः॥पापाज्ञागसुजातेष्वज्ञातनष्टेषु यापनः।बाह्यापाय पुयायत्नो विपर्यासः सउच्य

ता॥अनित्याश्च विदुः॥रत्नत्रयाद्भिन्नं चंडीवतः॥विपरीतामतिस्तत्त्वयासाविद्याप्रकीर्त्तिता॥एतयामेवर्द्धमानोमात्सर्यपंचः प्रवर्त्तकः॥ताताकथयाकृत्यामत्ता
माहः समीयात॥तदवंशिवरूपाणितानिसर्वाणिसुंदरि॥महानद्यादिवमुनिचिंतनीयंप्रयत्नतः॥प्राप्तायदीतसंक्रतायाकथाकल्पितदृष्टिंसत्यं प्रज्ञाविद्या
लासिनाश्रीमसंज्ञायाधुना॥तत्त्रिदुर्बविद्यालाद्भिसांप्रतंविगतश्रमा॥निवेदयतुसंसारिजीवपवततःपरं॥नरवाहनराजाययह्रियह्रुपाणाशिशा॥निव
दितंप्रकृष्टायविमर्शनिर्यथीमता॥ततःसंसारिजीवेनप्रारब्धंविमललोचने॥निवेदयाम्युदंतत्ते विमर्शनयदीरितं॥तत्रप्रारब्धंविमर्शनिजलज्जातातायदि
क्ष्या॥महानद्यादिलावाप्रस्वताद्यकिंनिवेद्यतां॥प्रकर्षःप्राहममामनामतायणतो॥धुना॥महामोहनरेंद्रस्यपरिवारंनिवेदय॥यायेयं दृश्यते स्फुलारा
कविह्नरसंस्थिता॥एषाकिनामिकाज्ञेयाकिंगुणावावरांगना॥विमर्शःप्राहनन्वेषाप्रसिद्धायणगहरा॥लोमध्यमृढतानाममनायाद्युपरिदीपतः॥चंद्रिकेव
नियानाधेश्चकलेवद्धिवाकारा॥एषादवीनारंड्रसिन्नादहासादन वद्गात॥अतएवयणायस्यवर्त्तितामहत्रूपात॥ज्ञेयासावनिः॥राषामुख्यासुंच्या
विग्रहतः॥प्रकर्षःप्राहययवंतताभिनिकटेस्थितःमहा राजाधिराजस्यकृष्णवर्णःस्वलीपणः॥निरीक्षमाणानिःशेषंराजकंवक्रंचक्षुषा
॥यएषदृश्यतेत्सायंकतमानामपूरुषः॥विमर्शःप्राहविख्या तोराजयसर्वस्मिन्नायकः॥मिथ्यादर्शननामायंमहामोहमहत्तमः॥अनेनतंत्रितं
राज्यंबद्धमहीपतेः॥बलसंपादकोद्यर्थममीष्याममहत्तमा॥अत्रैवसंस्थितोनदृश्यतेजीयणादृक्षितां॥यदबहिरंगानांकुरुतेतत्निबोधमाम्
दियोदवसंकल्पमधर्म्मधर्म्ममानितां॥अतत्त्वेतत्त्वबुद्धिंचविधत्तेऽयपरिस्फुटं॥अपात्रेपात्रतारोपमगुणेषुगुणाग्रहं॥संसारहेतौनिर्वाणहेतुतांचक
रोत्ययं॥तथाहिवसितञ्जीतविज्ञोकनाद्यष्टापपरायणाः॥हताःकटाक्षविक्षेपैर्नारीदेहार्द्धसंगताः॥हारिणः॥कामांधाःपरदारेषुसक्ताश्चित्राः
द्रुतत्रपाः॥सक्रोधाःसायुधाघोरावैरिमारणतत्पराः॥शापप्रसादायागनलसञ्चित्रमलाविलाः॥ईदृशालोमहादेवालोकेनेनप्रतिष्ठिताः॥व्यवीत
रागाःसर्वज्ञायथाख्यातसुरेश्वराः॥क्लिष्टकर्म्मकलातीतानिष्कलाश्चमहाधियः॥शांताक्रोधागताटोपाहास्यस्त्रीहेतिवर्जिताः॥आकाशनिर्म्मलाधीरा
स्तगर्वाःसदाशिवाः॥आप्तप्रसादनिर्म्मुक्तासर्वथानिराबाधनवः॥विकोपिनृत्यशास्त्रादिजाकाःपरमेश्वराः॥येतत्त्वतःसर्वदेवानांध्येयाःसर्वयोगिनां
॥येसाक्षात्कणरोधमुः आदर्शनायत्नेनालोकेऽनेनस्थवीयतः॥देवाःप्रकाशितास्तेनज्ञायंतेविवेकतः॥तथाहि रूपदा

नंगोदानंधरादानं सुवर्णदानं॥मानं पानंपरहमस्यपंचाग्नितपनंतथा॥तर्पणंचंडिकादीनांतीर्थेतिरनिपातनं॥यतारकयदपिंडोगीतवाद्यमहादरः॥वा
पीकूपतडागादिकारणंचविशापतः॥यागमंत्रप्रयोगाणमारणंपशुसंहतेः॥क्रियंतेवालिशैर्यांतेव्रतमदनादितः॥रहितास्तुदत्तादनायधर्म्मा॥क
थितीस्वाः॥मतीपिबशिलानानवालोकेप्रपंचतः॥तेमिथ्यादर्शनाच्छनलज्जयाःप्रकीर्तिताः॥क्षांतिमार्दवसंतोषशौचार्जवविमुक्तयः॥तपः
संयमसत्यानिब्रह्मचर्यमामादमः॥अहिंसास्तेयसद्ध्यानवैराग्यगुरुभक्तयः॥अप्रमादसादिकाद्यानियेषुपरतादयः॥यस्मात्यश्रितेनेमेच्छकारिणा
व्रतसंनिलाः॥सहस्यादिशदानंदाहतवासत्यासतवः॥तेषामप्रकाशेवमहामोहमहत्तमः॥तत्प्रसादानलोकेमिथ्यादर्शननामकः॥तथा॥आमा
कंतंकुलास्वरसयाणांचधवः॥नातः॥पाकानित्यसर्वथाव्यापीसर्वस्यजगतोविभुः॥क्षणसंतानरूपोवालललाटस्थोहृदिस्थितः॥आत्मतिज्ञानमात्रंवा
शून्यंवासवरावरं॥पंचभूतविशिष्टंविवादाद्ब्रह्ममिवर्तेतिवारि लौ॥दैवाऽयमिदिवाज्ञयंमादेशरविनिमितं॥प्रमाणबाधितंतत्त्वंयादवंविधमंड
पा॥सकुदृष्टिकुरुतेतत्रमहामोहमहत्तमः॥जीवाजीवौत पुण्यपापसंवरनिर्जराः॥आश्रवोबंधमोक्षौचनत्वमेतन्नवात्मकं॥सत्यंप्रती
तितः सिद्धंप्रमाणेनप्रतिष्ठितं॥तथापिनिकृंतेनइतादष्ट जनदारुणः॥तथायद्धिणोलल्लनाऽवाच्यमर्दकाधूतघातिनः॥असत्यसंधाःपा
पिष्ठाःसंग्रहापध्यादरताः॥तथाचेयचाननिर्ध्यासक्ताःपाखंडे पिवा॥मद्यपाःपरदारादिसेविनोमार्गदूषकाः॥तथायागोलकाकारसर्वथापिय
तिरूपिणः॥यतत्तकुरुतेनइपात्रबुद्धिमयंजनो॥संज्ञानध्याननयारित्रतपोवीर्यपरायणाः॥गुणरत्ननिधानाधीराडंगमाःकल्पपादपाः॥संसारसागा
रात्तारकाणादानदायिनांच्छिंचवस्तुबाद्धिज्ञत्याप्यपारगामिनः॥तेषुनिर्म्मलचित्तेषुवेकपुष्टाहात्मनां॥पापाऽपात्रधियंधत्तेमहा
मोहमहत्तमः॥तथाकोकंकृदकंमेत्रमिंडालंरमक्रियांनिर्विषीकरणंतत्त्रमंतहीनंमविस्मयं॥उत्पातमंतरिक्षंचदिव्यमांगंस्वरंतथ
लक्षणंव्यंजनंनामनिमित्तंस्वप्नलाभलं॥उद्घाटनंचसाहृषमायुर्वेदंमहातकं॥ज्योतिषंगणितंदृश्यंगलेपासपावृषः॥येसाच्छेविस्मय
राशिनाशाःपापशास्त्रज्ञाः॥अत्रोत्रतापमर्दश्वादितवाशास्त्रकेतवः॥तानवयेविज्ञानंशितिनिःशंकास्त्रपरसंजनो॥नधर्म्मबाधंमत्यंते॥शिव
पपरायणाः॥तएवगुणानोधीराम्मसन्यास्त्रमनस्विनः॥तएववीरास्तेलानलाक्षिनस्रेस्तुनीश्वराः॥इत्येवंमिहजीवाणांबहिरंगजनात्मना॥भ

श्रादर्शनिसंज्ञितं तद्वपापः प्रकाशिताः॥ येउनमंमेस्तं श्रादिविदितो अतिनिःस्पृहा॥ निद्या लोकयात्रायाधर्मातिक्रमतीरवः॥ नदियादिकमाखांतिक
दकादिनकर्वीत। तेनियंगाश्रालाकज्ञाविमूढालोगवंचिताः॥ अपमानहतादीनाज्ञानदीनाश्च कुकुटाः॥ इत्येवं निष्ठ्ठी। यीणाबद्धिरंगजानयुना। नेमिण
श्रादर्शनाह्नरव्यापितालह्माधवः॥ तथा॥ उद्दाहनं रकब्रानोद्र नंनंपत्रसंदातः॥ निपातनं ब्राह्मणां कुटुंबपरिपालनं। तादवमादिकं कर्मघो
संसारकारणं॥ तद्धर्म इति संज्ञा प्रोक्तं दर्शितं तंरवतारणं॥ यप्तनर्कानयाति दर्शनाद्यविमूढाः॥ यामार्गः सार्वाधिमानेनल्यापितो लोकवेशिणा॥ ततश्च
नद्यत्तुचोमसा सनमयाद्दितं वीर्यमिहत्रमञ्चात्मी कुर्वाणेन वृथामया॥ श्रहदेवं संकल्प्य देवमधर्मं धर्ममिति तं॥ अतवेतत्र बुद्धिं वकारान्मषजुहा
त्मनां॥ श्रपात्रपात्रता रागमप्त्र्याणपत्र्याणा यदां संसाराद्धतो निर्वाणावंक्रता वंक्रता भ्रमां॥ तदिदं लवातः सर्वप्रविवेश्चानिवद्दितं॥ शिश्रारणाउनवी
यीकाश्चब्रह्मगिरवंहृमः॥ श्रय्यनवयेनिजस्विनमप्रतेलहस दंदा॥ मदोहतः प्रकायेवमह्यामाहनवबमः॥ निजिष्ठताराणवायं राज्ञसर्वज्ञता
यकः॥ महामाहनारंडाउकूतः सर्वत्रवस्तुनि॥ एवं वस्तु ता विश्वंलार्दितश्चिप्तायमपुण्यासादितमवाके॥ श्रय्याया परक्षुन्यनकर्तयं।
नतु सर्वदा॥ ततश्च मंडपं विन्नाशिकृपं त्र प्लानां मीयते॥ गाढं समारप्यत्र प्रविश्यपसिरविहरं। समारितानियानन्दयादत्ताभिबद्धिडीनां
कुर्वीति मदहंवविसमाकृस्यासां शतं॥ यद्रुमत्रग्रहयमस्मं निलोलहसर्वदा कनादोलायपे॥ स्यधंधर्मज्ञ श्रावराकवः॥ कथं का रातितेरवे
पापं यानिमूढामहापयं॥ गीतनग्रियतेमायकुर्वाणा डलगाहनं॥ पंचामितपने रक्तो दप्यातती ब्रदेदनाः॥ गवाश्च श्वादिवंदाकरासफोटयतिमस्तकं
कुमारीबाह्मणादीनामतिदानेन निर्धनः॥ सहते डुःरवसंघातं श्राहः हृतमहः किल॥ परिच्छद्य वनं गाढं बंधुवर्ग रहुः रिवतः॥ श्रटाद्यते विदशो
भीर्थयात्रा तिलाबुकः॥ पितृतर्पणकार्येण देवाराधनकाम्यया॥ निपातयति हिंतानि विधानि वधनयं॥ मांसमर्द्धेधीनः खादति किनिनिरिमानसः॥ त
श्रायागाल्लकाकारं तनमुपर्य्यति कुमं॥ तथा विवेकिलोकश्च धर्मबुद्धया विना टितः॥ इत्येवमादिकं कर्मकारायेपवृत्त गुरुजनः॥ नलत्तयति [illegible] तमाप्तम
ईस्सुदारुणां नात्मनो दुःरवसंघातं दारुणो नाभिधनं प्रयं॥ रागाहमादिजातछप्रपापप्रविश्रहयो॥ एवं प्रघरलोकस्त वमायाविदितः॥ धर्मापायमजाना
नः कुर्वीत तद्वीवमर्द्दनं॥ प्राप्नोति करजंतेवराम संदामय॥ तिलासम्मीकृताबजोदलं पापं तादयाद्योधनमहालितं॥ [illegible] सादिनाविनः॥ न

१३०

वसन्मार्ग विकारः प्रकुर्वीताधिनकयात्॥ लोकनानेनगायंतेप्रोद्यंतिविमूढकाः॥ तदिदं लहमिः साप्रमिथ्यादर्शनसंज्ञिता॥ अस्यनासंकृतस्था सामुं उपख्या
विज्ञान्त्रितोयत्त्वनम्रियमाणा॥ पिलाकोक्ष्यं निरमुं यति॥ सदकामाद्यलोपध्यंमानाकारेविडंबानेनकथं॥ असाराद्यकिंवा वाप्यनंदा कुंडपरब्रह्मानां पञ्चक्रमं
गमनार्थविद्धद्दश्या स्मा नमश्विना॥ सयाधिन्नतिकामनवरभुजनकाम्यया॥ श्रमिद्धाश्रापियागीश्च कुर्वताः व्यवतादमौ॥ दानंददातियाश्रीस्यादत।
मुनस्याम। श्रागास्त्रेल्कश्रानिर्मुक्तंनफलंमोहकलकृणं॥ यत्किंचित्कुर्वते कर्मतत्सिद्धान्तनदूषितं॥ अर्धकामप्रदंमय परलोकसरिच्छतिनद
श्चसकलाछ्यं मिथ्यादर्शन संस्कृतं॥ हतंतेप्रोहतद्वलारव्यावदिकानहकारणं॥ यस्त्वनर्दहल्लालको यदिमूढश्रवमानवः॥ शिवंगंत मनासुमी विपरी
तं पलायतो॥ कथंचिदवं विगर्दति मूढः सर्वज्ञं सर्वदर्शिनं॥ वदाः प्रमाणमित्येवं ताप्रतनिः प्रमाणकं॥ धर्मस्य दृश्ययापद्धडा॥ हिंसादिलक्षणां प्र
स्थापयतियन्नेनयागं पशुनिबर्दणं॥ जीवादितत्वमादनाप कुत्सलीकुपंडितः॥ संस्था पयति भूचं वापं वजातात्मकादिवाज्ञानादिनिर्मलं पा
त्रंनिंदयाप्रहुरात्मकः॥ सर्वार्थं नश्वरं त्रिज्ञादानसंबैः प्रया॥ छति॥ तपःसुमानिरीहवमस्तनुदापांभ्रमतां [illegible] प्रसुकाविज्ञारवंपिंग
रुमप्रातयणा नाप्तसंज्ञानादिकं मार्गमप्रातधर्म कलि॥ तं॥ कोलमायादिकं मृदाप्रप्यातिशिवकारणं॥ कुलयप्रउलंधमेविश्राघ्रण
मृढाश्रमं॥ निःस्वापहं विच्छेदीगर्द्दात्यतिकृपतां॥ तदानना कृपणमिथ्यादर्शनसंकृतं लोकेलोविलसत्यतदिप्रर्यसारख्यविद्यं॥ अश्रयाद्वे
वसामर्थ्यात्लाकाश्चतनवरांगताः॥ यदन्नदपिकुर्वीति सहतत्तनिवदायाडगाडीसीकपोलायंदाश्चवायाश्रयापितो॥ वलीपलितरवालिश्यपिद्र
हृंगादिश्रपिता॥ तपिरवंतजरसाविकाररसनिर्गराः॥ कथयंत्यात्मानोजन्मगाढमित्र [illegible] श्रनकंदप्राययोगेश्वकाश्चीसंप्रत्रायकिल।
तमासवश्चदादिनरं [illegible] तिमिरारुदान्। डुनयंति मूर्डादिदनानाम्नदिसे कर्मजः॥ तथाकपोलनोपित्तलंयन्नत [illegible] दर्यमिते॥ ब्रमंतिविकटं।
मुद्रासुरूणाद्व वलीलया॥ वयः संतनिमित्तं वन्दयंति वसायनं॥ प्रच्छायां दर्पणेबिबं निरीक्षंत [illegible] सुशाक्लिष्टं तराद्यापि [illegible]
त्पराः॥ आज्ञतास्मातताततिलनालिप्सधावितो॥ पितामहसमाः कसंतःकामयंते विमूढकाः॥ सर्वथा [illegible] शरणाकाराः संताविनितरां त्रजनः। कु
त्लाहास्त्रविज्ञाकानगाढंगडतिदाश्च तं॥ डराडीमिशरीराणां [illegible] विडंबनातेतरहसतिनाकामतकीहशाः संबुद्धंतवः॥ [illegible] दर्श

बालवंमांरुप्ररितेतेकालवाराश्रांसंक्रुचिताःखिद्यंतयावज्जीवंवराककाः॥अनंतसवकोटीनिलीभ्रमात्प्रथ्यकंनवंलहथाकर्वीतिनिर्दी॥कोधर्मसाधनवि
डिताःआयतिनमिरीक्षंतादद्दतत्वंतज्ञानत्ता॥आहारनिद्राकामातांश्लिष्टंतिपशुसंनिभाः॥तत्तेषामपारऽऽपतितानांलवादधो॥निर्दयशिशुरक्षानां
पुनकृत्तरणंकृतः॥तदाननापिरूपाणांमिथ्यादृशांभिसंस्कृतं॥इदंविकृतंसावलद्विपर्यासाख्यमासनं॥अन्यच्च॥अज्ञानामानंदरूपेषुसारेषुनियमाक्षिप्त॥वेशेन
श्रुलवद्दुःखदुःखबुद्धिहंडात्मनां॥गर्भरेषुसुत्तरबद्धःखरूपेष्वदक्षिणां॥लोगभेषुसुखबुद्धिःस्यादासनस्थाप्यतेजसा॥नयिषतुवनंख्यातःप्रधाना
त्रमहाबलः॥बहिरंगजनाख्याविःसवनिर्धीविध्यकः॥सयालदस्समासनमिथ्यादर्शननामकः॥महामोहनरेंद्रस्यकथितस्सेमहत्तमः॥तत्रैकायां
ज्ञाताःश्रुत्वामातलताप्रितंतिक्षिप्तदक्षिणांपाणिंतंप्रतीक्षमलापतायाकरकृतंमामयादत्तकथितच्छ्रुया॥यात्वेषाद्दसिनाश्रेवसाक्लिनाम्नीवरांग
ना॥विमलेश्वदादषापिममानवत्सवाहसा॥अस्त्येवलार्याविज्ञे याकुहक्षिनमिविश्रुता॥येइव्यंतिमार्गस्थाबहिरंगजनसदा॥लद्रूपाश्चंडिनः
रुक्षितत्तषामाप्रेवकारणांतेवामीनामलिलद्वत्प्रमाना मयास्फुटं॥ज्ञेयादवादितेदनविशिनाश्रुपरस्परं॥तद्यथा॥शाक्यास्त्रैदंडि
काःश्वेतागोतमाश्वरकास्तथा॥सामानिकाःसामपराश्चैव मर्माश्चधर्मिकाः॥आजीविकास्तथाश्वद्वाविद्यदंताश्चयंगुणाः॥मादंशश्वीरि
काश्चमाबद्दवेपाश्चरवुंखुकाः॥उलूकाःपाशुपताःकोलाः॥ कणादाश्चमीचंडिकाः॥मायागिनस्तधोलूकागोदोदायज्ञतापसाः॥घोषाःपाशु
पताश्चान्येकंदच्छिदादिगंबराः॥कामर्दकाःकालमुखाःपाणिलद्दाश्चिराविकाः॥कापालिकाःक्रियावादागावतास्तृगयाविणः॥लोकायताः
चंखधमाःशुद्धवादाःकूलंतपाः॥तापसागिरिरोहाश्चशुचयोराजपिंडकाः॥संसारमेचकाश्चान्येसर्वविष्ठास्तथापरा॥अज्ञानवादिनाज्ञेयास्तथा
ऽीश्वरलिंगवः॥कुमारव्रतिकाश्चान्येशरीरिपवस्तथा॥उत्तुंदाश्चकवालाश्चद्वपावादस्थितापसाः॥विद्यादेवाविलावासास्तथामिथुनचारिणः॥
अंबराश्रमिधराश्चतथामाभरस्वत्रकाः॥चंद्राक्रमिकाश्चान्येतायोवादकस्तत्रिकाः॥पाकेकन्याविकामंखाःपाकापेकागजध्वजाः॥उच्चकपद्मा
त्राक्षिप्तकाःकंटकमर्दकाः॥क्रियांतोवाग्ग्राणांतेनानानिशायसंस्थिताः॥पाषंडितोलयंग्रातेनानाविधनामकाः॥देवेर्वादिसथावषेःकल्पमो
क्षिविधिक्षितिः॥बत्रिद् स्परांतवादि॥कदंदवंदनागंदस्वदापंद्रविनायकाः॥निजाकृतवत्रादितेविष्णदेवाःपुषक

षषकाः॥ईश्वरानियतिःकर्मस्वभावःकालएववा॥जगत्कर्तातिवादाद्यंसार्वघोनिनरूपकं॥त्रिदंडकुंडिकासंडवल्कचीवरलेदत्ताःवेषःपरप
रंभिन्नःस्फुटयवोपलद्यते॥कल्पोपिलद्ध्यालद्ध्यादिलक्षणःसुधियाकिल॥अन्योन्यंभिन्नएवेषांनीर्थिनांलद्वर्तते॥विध्यतदीपरूपास्तः
सुरवदुःखविवर्जितः॥एषांपाषंडिनांलद्रामाक्राभिन्नःपरस्परं॥निजाकृतवत्राननवविष्णुक्षिरावतीधिक्किः॥अमीभिर्लद्रूसवानांभिन्नरूपाणि
वक्षिता॥कंदमूलफलादाराःकृषिवद्ध्याद्विनायाराह्निताविविनिर्द्यतेततश्चेलद्रतीर्थिकाः॥एवंव्यवस्थिते॥अमीवराकाःसार्वधिदालायांतस
वादधो॥अस्याःकृहवुवीर्यात्स्वद्वधर्मबहिःकृताः॥तत्रमायेमकानानाविवदंतपरस्परं॥आयद्वंनेवमुंचंतिकष्टंतिष्ठिनसाधिता॥तदेषा
सुवनख्याता मिथ्यादर्शनवल्लभा॥कुहृष्टिर्लिसयेवंबहिरंगकुनाहिता॥यच्चोच्चविरुद्धरंतिविबुधःबहिलोकवते॥प्रसिद्धपषलद्दस्यमरुर्नरा
गकेसरी॥एनंराज्यनिधायाद्येमहामोहनराधिपःगतवि तालाराज्ञनंकृत्वाधीविज्ञातधुना॥केवलंदत्तराज्यपिमहामोहनरश्वरा॥स
विचाषंकारात्येषविनयंनयपंडितः॥महामोहनरेंद्रा॥ पिसावष्ठ्यमयतःस्फुटं॥अस्त्येवलाःसुमत्रस्यप्रतुवंष्यापयद्वलंचादेवांस्त्र
वसंबाधोपितापुत्रोपरस्परं॥एतावेववशीकर्तुंदकामा तद्जगत्रयं॥आवहिप्रधेतपत्यपनारंद्रारागकेसरी॥बहिरंगजनता
वक्रोतस्यःस्वखसंगमः॥यतोयंलद्रसमारम्मागतादरः॥ निष्ठाबहिलीकपदार्थेषुडीनिसत्यादयस्थलंसंक्लिष्टपुण्यकुर्वसंक्लिष्ट
षस्वरूपतःसंक्लिशाजनकावत्वसंबध्नातिपृथकंकृतं॥अन्यत्वलद्दपार्श्वेस्त्रंयदष्टत्रकृपत्रयं॥रक्तवर्णमतिस्निग्धादर्दवश्रतिलाघाता॥एत
क्षिनिजवीर्येणवारीयादिविलेदिनः॥अननविहितालद्गश्योश्यामवपश्चकाः॥अनत्त्वलिनिवेशारव्यःप्रथामाऽयंनाराज्ञमः॥दृष्टिरागइतिप्रो
क्तःसएवापरसूरिभिः॥अयंक्षिप्तद्दतीर्थ्यानामालीयालीयदर्शना॥कारातिरेतसोऽयंतमाबंधमनिवर्तकं॥द्वितीयोनवर्णात्यारव्यःप्रकषोनद्र
गीयते॥अत्यमवापरैःप्राज्ञैःस्नेहरागइतीरितः॥अयंभुजकतेदष्टपुत्रश्चजनमंतवो॥मुक्तीतिरक्तोनधावतसोगाढबंधनं॥अलिङ्गगालि
ध्यनायंत्रतीयरूपकषकिल॥गीताविषयरागाख्यःसएवमुनिपुंगवैः॥अयंत्रलद्दलोकेत्रचमत्कृत्यामलीलया॥शब्दादिविषयग्रामलोलुप
त्वादयस्थलं॥नरत्रयस्यसामर्थ्यादिख्यलदत्तगत्रयं॥आक्रांतामवमध्योदं रागकेसरिणापुनः॥सम्मार्यमितमातंगकुंननिर्भेदनक्रमः॥प्रवीर्या

मनः मत्वो ऽयं रागकेसरी॥ यातु षाट्श्रुतेन तु निविश्वासोऽत्र विस्तारः। अस्यैव लायमाज्ञया मुदिता लोकविश्रुता॥ यो कश्चिदस्य विद्यांतः
णालङ्कृमद्दीपतः। तस्यां मातृसुतायायां विज्ञेयाः सुप्रतिष्ठिताः॥ यतः शरीरनिक्षिप्तां पार्वतीमिव शंकरः। एनामप्यसदा रागाधारयात्यत्र सुदत
तनस्त्रां॥ अन्योन्यानुगतो निश्चयं यथा दत्तप्रधानाया॥ अविसक्ताविवर्तीत यथा अपि एवमारं॥ यस्य एवामके पार्श्वे निविष्टो ऽत्रैव रूपतः। तदुद्धग
द्धं द्वाम्यो प्रतीतः प्राय समस्वर। अत्रापि सम्प्रदामादिनारं दृष्ट्वा सुतानाम्। विचित्रं विश्रांतामवाचे यणाः कल्याणकारकाः॥ यतः॥ जन्मना लघुरत्र
षुरागके मविणाऽधुना॥ वीर्यणाल्पधिको लोकेनाद्य तद्वदत्रोतः। तथाद्धि नन यत्यां स्थितः पुनरागकेसरिणा जनः। दृष्ट्वा हृष्णगाडं ह्रं भुक्तायं
लीककांपनाः। यावद्दष्टमहावीर्यशिष्याटयां विष्णुं सतो बद्धिरंगडाननाथको तस्य श्रुतसंगमः। यत्र्यंतमुक्तो लोकास्ते वनिनरिमानमाः
तस्याम षड्क्षत्रियविज्ञविश्लेषकारकाः। विजयत्रिमहाट॥ च्छोलमत्ये पश्यदा यदा। तदा तदा नदांयवे ह्रंजनो च्यंतदुःखिताः। परलोके
योतिनरकेतीव्रावदनाः॥ आबद्धमसरा विरं वविधा। यपरम्परां नदद्धपगाडं ह्राऽयं यथार्थे नात्र संशयः। यस्य गंधम सज्जेऽतविवे
काः कलनाश्वयात्र स्थलायीत द्वात्रीप्याकानिवमिवदि ताअतपवनपारम्भ्मा दृश्यातमा विवेकिना॥ एकपिः प्राद यस्य पनिविष्टस्तु मां विष्टु
त। नयैरत्रयशरीवारः प्रभुता ऽत्रैव रूपतः॥ रक्तवामी विलो। लाक्षाविला साञ्चासतत्यरः। उत्थापीडित त्वत्लीरः सयापःयं तदा राकः॥ भ्रमन्भ्रम
रकंकास्था रिगीतविनादितः। विलसद्दीविलावण्यवर्णया वर्यायिता॥ अत्यापवतनु स्त्रसवकुर्वं वनलालसः। कमनीयाकृतिः सायं कमनी
न्मतःपतिः। प्रमरीः प्राह्मनातृसमहास्थविक्षमयकः। उद्दाम पाकपोलालोकेत्र सिद्धामकरध्वजः। यो ह्यपोऽद्भुतकर्त्राया नवतानावधारितः। नद
हुंश्चिदपिविज्ञातं तद्वाद्यापितन्मूयया। यानदत्र्ययातलोकेपरमश्रीपितामहः॥ ममानतमकारितो गौरी विवादमालविज्ञवं। सपवत्राप्यारात्री
त्यह्रूपविक्षिप्तमानसः। अननि वक्रातासदृपं तवकत्परः किल॥ योलोकेऽगतो व्यापीत्र्ययातकिलकल्पावः। अनतकारितः सापिगापीनां पादव
दनौ। अत्यावलदसो ऽनेन सुवसिद्धमाहश्वरः। दापितोह्रीश्वरी रथ्या गो र्यविरहकातरः। उल्लासितवचलिंगः सपवमतिकानने। तल्लार्याह्नायाण
नधारितः। क्षियंत्र सिद्धं त्रं लारतत्र्युक्तिगीयत॥ अत्रोपि बदवा लाकाशुनयादवदानवा।

१३२

वरारूपुत्तृतामवतश्रानताकल्पराकाप्रालयायत्र आत्त्वनमाज्ञां जगत्रयो॥ आत्मसूतं महावीर्यं यिष्टो दं तु कपत्रयो। अयं हि प्रथमा नद्भुत
प्रयानघाणोकपः। नम्रा विज्ञानतद्वीर्यः प्रवृद्धश्च तिगीयता अत्र अता नवीर्यणा बद्धिरंगमन्तु ष्कः। पारदार्यप्रवर्तीति क्रायेति कलद्वषणाः। द्वितीयः
पुरुषानद्रुती वदद्भस्मिपूरितिः। प्रावर्णितामहत्ता जन्मापात्रप्रभुवानादरः। अथ धम्राव नम्रा नयापिता धिगतपः। अलंघ्यकलमर्यादां रत्नातप
रूपाकापातृतीयः पुरुषा नदपंदवेदश्चनिस्पृहः। येन पदव्यतलोको बद्धि रंगः प्रवर्तता॥ आलयाल मिदंताव दत्र वीर्यं शिवप्रितुं अनिवेद्यंज्ञो
येन विप्रयत्नेन यं सकाः। एतन्न रत्रये लतस्वरक्ष प्रप्रवर्तते। अविज्ञा बाला ह्येषां तृतेन पङ्गत्रयो। याववाप दलपत्रा ह्रीरूपा सां दर्यं मंडिरं
व्यवरव स्नात्यायरिति विषातिधीयतो। येन निर्जिता लोका नरवीर्यवर: सतां तथा भयाश्रुत्य तेसरव बहिर्विधा। थिका॥ अस्यावीर्यणा
लोकाः दुःखिताः परमार्थतः॥ तथा त्वादामञ्चतमकरध्वजानि। जिताः॥ यदुत आल्हादजनको ऽस्मच्छंदितो ऽयं मकरध्वजः। वतिकुलाः पुनर्यस्य
कृतास्य प्रसुखाजुषः॥ ततो रत्यानया सदृतवश्रीकृतमान सा। जातानि मिथ्या लावेन मकरध्वजकिंकराः॥ तदा दशानकुर्वति दास्य स्वामी
धिवक्तितां आत्मनः सततं मूढा नानारूपं विडंबनं। कष्टं र यं आत्मनो विधेयापितां चिरंजनं। आचरंति प्रमोदेन दादन्त्रपणविस्मो
उष्णंतिकामिनीलालनाई विलोकिताः। हृदंतिकृदयं॥ प्रीतिं तया लापैर्मनोरमैः॥ भ्रमंति विकोटः पादेकृत्नामितशिरोधराः। रामाकटा
विशिष्टाः सुलगाश्च तिगविताः॥ ऊलटाह श्रिमायषितश्चिताड्कपलंपटाः। निःपीडयंति मादाध्वदंतकानुकारणं विना॥ इतस्ततः प्रधावंतिदर्प
तिपराकुमीतमानानुकूलं क्षिप्तकिंकिंयत्रकरीतो॥ कर्वैतिरात्तुकम्माणि तापंत किंकराश्व पतंति पादयोस्तासां आयंतकमकारकाः॥ क
दंतायाचितं णदपवराद्मपकेन तेमध्यमाना निजेशित्रमादतःसद्नयदं आश्चाप्रमद्यगंडूषं पापानक्रसमर्पितं प्रेमानिम्न्रमथ्यं
स्वर्यादे व्याधिकं मरुवां येन रावीर्य त्रिपिशाल्लनालिकृत लीलया। अहुपेणाचकायीतितेभ्रसरपि मर्दिनं॥ तसंगमार्थदत्यंतसुरतेष्ठ नतो वि
गाः। हृयंत विरादतामां क्षियंतताभ्याकाविह्वलाः॥ अथ वधता प्रविह्यंतरूंटं तिपवबद्धिः स्थिताः परस्तत्र स्त्रनारीभिः पात्यंत दुःखमागरा॥ ईर्ष्यायाम
यांतस्त्रत्ना यरिह्वाणा यताः। एताविकं यत्रा नदप्राप्नुवंतीदतेलवा। पवलाके पुनर्योभिः पाधीरसंसारनीरधौ। यज्ञातार विनीत्यणमकरध्वजाकिं

डाक्टर भाऊदाजी इस्मारक
DR. BHAU DAJI MEMORIAL
डाक्टर भाऊदाजी इस्मारक
DR. BHAU DAJI MEMORIAL

इनः सत्यो ऽयं रागकेसरी॥ यातु घाटश्रुते नरेन्द्र निविशाच्छोवविहार। अच्छैव लाय्यमाज्ञ या मुदतालोकविश्रुता॥ यो कश्चिदस्य विद्यांतय
ण्णालङ्कमद्दीपतः। तस्यां मा विसृजार्यियां विज्ञयाः सुप्रतिष्ठिताः॥ यतः शरीर निक्षिप्तां पार्वतीमिव शंकरः। एनामप्रसदा राजा धारयत्यव सुदत
तल्लश्रां॥ अन्योन्या अनुगतो नित्यं यथा दक्षप्रधानाया॥ अविसक्ता विवर्त्तीत यला अपि परम्परं॥ यत्र प्रवाम के पाञ्चीनिविष्ठो ऽच्छो वरूपत्तः। नदा हदध्या
हुं द्वारामो प्रतीतः प्राय सम्भव। अत्रापि महामात्य नारेन्द्र सुखतात्राम्यः चित्रं विश्रांतम वोचे यतः करुणाकारकाः॥ यतः॥ जन्मना लघु रत्न
प्रागकेसवि। एा ऽधुना। वीर्यण्णप्रधिको लोकेन गंडान्तस्व जाता। तथा हि नलयं यां क्षितौ प्रनरागकेसरिणा जनः। हस्तादुपगाहंडं हुतुज्ञा यं
लीकक्षंप्रिताः। यावाद्र प्रमदावीर्य श्रित्राटव्यां विशु सततो बद्धिगंडान्नताय को तस्य श्रुरद संगमः। यस्यैतम्बुजदालो लोकाश्चेहनि नरिमान्नमा।
तच्चाम प्रकुक्रान्येव विस्विश्ले प्रकारकाः॥ विसृष्ट्रिमद्धाट॥ च्छोलमस्येष्य यदा यदा। तदा तदा लवंन्य वे स्वक नो ऽयं तदुःखिताः। परलोके उ
यं तिनरकेली वा वदनाः॥ श्रावद्द मसरा विरं प्रविधा। प्रप्ररम्परं। नरद्वप गाडंडा ऽयं यथावे नात्र संशयः। यस्य गंधेमसज्जो पतविदे
क्ताः कलशाद्व। यावतास्थला यो तद्वात्रीख्याकाले वमावदि ता अत पवनपाश्चिरत्न हस्त्यातमाविविकिता॥ प्रकर्षः प्रादयस्तु पानि विप्रसुतंविश्व
ता नयेरत्रय परीवारः प्रश्राता छोवरूपतः॥ रक्तवाम्मी पिलो। लाह्माविला साह्मा सततपरः। प्रश्चापी हितन्न पीरः सप्राप ऽयं वशालकः॥ प्रमं झम
रकंकास्य रिंगीतवितादितः। पिलमही पिलावणएवप्रपियावरायाचिता॥ अच्छा पवनस्य प्रचवक्कत्तं वनलालसः। कमनीयाकृतिः सायं कल्मो
मस्तू पतिः॥ विमर्शः प्राह्नवाब्रचमस्हा अर्यविक्षमयकः। उद्दामाणि कपोलाके प्रसिद्धा मकरध्वजः। याद्यपो ऽजु नकुर्न ह्याल रवनाना वधारितः। नं
ह्वचिद पिविज्ञातं लज्जा दयापित नभूया। या नरश्चयाता लोके परामश्री पलामदः॥ स्मानन कारितो गौरीविवादश्चाल विप्लवं सप्रवरानपराचो
प्रहूर्ण्य विक्षिप्तमानसः। अननिवह्ना तानटुपंचव ऋषरः किल॥ यो लोके जगतोच्या पीभूयात किलाक्तशावः। ज्ञानन कारितः सोपि मापीनां पादवे
ह्नां॥ अश्व वलद सोन्ने न सुप्रसिद्धा मादृश्वरः। दापितो ऽहिं शारी रस्यागोर्य विरह कातरः। उज्ज्वासितनद्वलिंगः सप्रक्सतिकानने। तज्ञार्यान्हा नाणा
नधारितः॥ स्थिर्य च प्रसिद्धं लारतस्कू इतिगीयते॥ अन्यो पि वदावालाकाश्च नयादवदानवाः।

१३२

वरा। कृत्स्नकृतां सवनज्ञाननात्मा कृत्कराकाा श्रालब्ध यतुशात्वं नमाज्ञां जगत्रये॥ आत्मभूतं महावीर्यं यस्येदं प्रकथत्रयं॥ अयं हि प्रथमा नरकुरू
छ्यो ऽनघायोकृपः। नाम्नाविज्ञानवीर्य्यः प्रख्याद इति गीयते। अस्य ज्ञातानवीर्यणा बुद्धिरंगाम सुद्धकाः। पारदार्यप्रवर्त्तीति जायंतकुलदूषणाः॥ द्वितीयः
पुत्रकाभानदृष्टी वदड इतिसूरिलिः। श्रावशीलितामनः तत्कामा उपप्लनुवनादरः। अधमस्त्राउनस्नानाया पितापिगतञ्यः। अलंघ्यकुलमर्यादां रक्ष्यंतप
गुणाकृत्या। तृतीयः पुत्रकामा नद्रघपंदवेद इति स्मृतः। येन पदद्यतेलोको बुद्धिरंगः सुवत्सः॥ आलथालमिदंतावदस्य वीर्यविवृत्तिं। अनिवेद्यं जा
त्येन विपदां तत्नपुंसकाः॥ एतत्र रत्रयं नस्य रक्त प्रप्रवर्त्तते। अविज्ञाबाला श्रेषां हनाम प्रजगत्रये॥ यावृषापदापत्राह्वी कुपासौ दर्यमंच्छिरा॥
च्छाव वर्जनालायरितिरक्षामिधीयते॥ यन नानिर्जिता लोकानर वीर्यडरः सदा॥ तथा मधाचङ्कत्येव सुरववुद्धिविधायिका॥ अस्या वीर्याणि लोके
लोका डःखिताः परमार्थतः॥ तथा तो दामस्यां नम करध्वजानि। जिताः॥ यदुतात्मादङनको ऽस्य प्राह्वितो यं मकरध्वजः। प्रतिकृत्या पुनर्य्ये
कृतासप्तां सुखोद्भवः॥ ततो रत्यानया सार्द्धं त्रिलोकीकृतमान सः। जाताभिमिथ्यालावेन मकरध्वजकिंकराः॥ तदा दारान कुर्वंति दास्य स्वामि
विवेकितां। आत्मनः सततं सुदानानारूपं विडंबनां कथं। र चयंत्यात्मनो वध्यं याचितं चित्तरंजनं। आचरंति च मोदेन दाददृष्टपणविश्व
उच्यं निकामिनी लोलालावना हदविलोकिताः। वदंति कुदय॥ प्रीतिं तदालापैर्मानारमैः॥ भ्रमंति विकाटैः पादैः कृता मितशिरोधराः। रामाकटा
विक्षिप्ताः सुलगा इतिगर्विताः॥ कलटाः द्विमायच्छतछिना हृपलंपटाः॥ क्लिः पीडयंति मादध्वदंतकानुकारणं विना॥ इतस्ततः प्रधावंति दर्य
तिपराकर्मां तासांमाना अनुकूलं क्षितकिंकिंयन्नकुर्वते॥ कुर्वंति शाहुकर्माणि लाघंतकिंकराइव। पतंति पादयोस्तासां जायंते कर्मकारकाः॥ के
दांताया पिलो णादप्रवारान्मस्तकेनते। मद्यमाना निजाशिरमादतः सदनुयद्दं। आस्याप्रमद्य गंडूपं याचा रक्त समर्पितं। प्रेमान्मिश्रं चमत्यंत
मूर्यादि अधिकं सर्वं॥ येन रावीर्य सूचिता लसना तिक्तलीलया। प्राकृपाणिचक्रायं ति ते प्रभुरपि मर्दनां। तसंगमार्थदद्यांत सुरतेषु नते पि
णः। दूयंति विरहे ताभ्यां ख्रियंतञा कावृत्तलाः॥ अवहेलता प्रविद्यांत केंटे निस्वबद्धिः स्थिताः। परस्कमनारीभिः पात्यंते दुःस्वमागरा॥ ईर्ष्यारा
श्यांतस्थ लायरिक्षाणा श्चताः। एता विकंबना नद्र प्राप्नुवंती हते नरा। पवलोके पुनर्यांति शाघोरसंसारनीरधौ। यज्ञानात्तरमिनी र्यणामकरध्वजकिं

डाक्टर भाऊदाजीइत्यस्य साहित्यम्
DR. BHAU DAJI MEMORIAL
डाक्टर भाऊदाजीइत्यस्य साहित्यम्
DR. BHAU DAJI MEMORIAL

राः॥ बद्धबद्धहस्ताः पादयो बहिरंगमनुष्यकाः॥ येऽत्र ग्रामनगरीनाविरलाश्च मनुष्याः कौमीपिताः॥ तत्र यं च सुप्रबोधो लाव्यादृग्वादसोमयापरिवार
युतालच्छवरिमिताम कुरबंधुकाः॥ एकथः प्राक्स्मामेदं संदर्शविक्षिप्तैर्यया। यमन्यमपितुछामि संदर्हतं मिवद्या॥ मकरध्वजया श्रीसुंय दिदं प्रविलाद्यात॥
किंनाम किंयणं रदंमाममात्रपयंवकं॥ विमर्शः प्राहयस्यावदप्रश्नकोमनुष्यकाः। सद्भाश्च इति विज्ञेया विषमा यंतदुःकराः॥ अयं हि कुरुते नंद
निकंदी र्यणमानुष्यं बहिरंग विनाकार्यमिश्रा हसुरत्काटरं॥ किंचिन्निमित्तं मामाद्यनिमित्तविरहेण वा॥ संरीरेष्विर्णयत्कद्वार्यपा मपमहाल टः॥ महा
कदकदध्वानि दर्शितः विभुनिंदिताः॥ निर्वीक्षितस्त्रस्वास्वच्छात्मज्ञानयां निलापवां आरांकायाः पदं लोकेऽजायंत निर्निमित्तकं॥ जनयंति परं विरलं
लांतवृक्षविभ्रमं॥ मक्षिकादीमशकादीनामुपघातं चादृक्षिनी॥ आचरंति विनाकार्यं पारधीं रपरासवां तद्विदं स इतिः शापमिदला लोके विद्धं सतो वा
सोऽयं परला कस्मात्कर्मबंधः सुदारुणः॥ अन्यच्च उक्तं। नामसज्ञायक्षितकारिणी॥ दृष्टस्यासो रपव्यंतितां तां गंतीरचेतसः॥ पनसद्याम
यस्य निमित्तं न विना सदा॥ दासंसातछतावअलघुलाकं यथेच्छया तत्रो गंती रविज्ञानां निमित्तेषु मदत्र पि। स रवेविकाशमा रं स्यान्नद्यासां
बक्कादाषकं॥ यत्रैषा कृष्ठ सर्वांगी ग्यादंबी लम्मदरमि॥ इष्यातललनाम्सयमर तितमिक्षुता॥ किं विकार णामासा द्यबहिरंगजानस
दा॥ कारा यथा मनोदुःखं दुःखं जनयाणा सदुःसदं॥ यत्रुपद्यते। सदकंपमान शारीरकाः॥ ओकपः समयो नाम प्रासिद्धो गाढदुःसहः॥ विलमध्येऽ महा
टवी समतत्थां किलक्लीलया॥ बहिरंगजनाबे ऊकुरुते कातराननाना॥ कथं त्वं तीदृगवस्थादः कंपंतपश्चसंहतिं॥ अथाद्विधा निमग्नानान्नलायांत
तिकातराः॥ अकस्मादेवजायंते त्रासास्सरलले रनाः। जीविष्यामः कथं चाति चिंतया संतिविह्वलाः॥ मरिष्यामामरिष्याम इत्येवं शारनापराः॥ सुधिव
नी वितं द्वाम्रियंते सत्र बहिर्जिताः॥ ज्ञानस्मानूदस्या घेयं वंलावेन विह्वलाः॥ नोचिता उपि कुर्वीत कर्माणि पुरुषादताः॥ सपपतिकूट स्थापि सत्र
मावपसंपदा। विद्धं सतेनया संत्र बहिरंगजानसदा॥ किं चापलायनं शाणादेद्य मरणीणां पादबंधनं अग्या। दशो मनिर्लज्जा सेऊर्वीतिनराधमाः॥ त
जबंलोकाः जयलयकावशं गताः॥ विना तिताः पराप्रयांति नीमलयोदाधो॥ अन्यापिअशरीरस्थाला यासिपविअमला। संवहिकि ऊर्ध्वं स्थायो
रलइरलायाम्यं रक्षितस्त्राया॥ परस्त्रय निज्ञानीतिकिमेतं जनसांप्रतां नंतर नगरा।

१२२

शाकंयत्ससंहस्त्रामिर मस्मापि निवेदिता। सोयं समागत सूर्योजाको नहस्तनर्बाला॥ आपेक्षकारणं किं विदयं लोके बहि
गीतां आविर्भूत कारोऽयं वहिष्याकंदनरोदन॥ शोविंयिक्षा यलाकानिमग्ना अत्यमदापदि। अनिष्ठः संप्रयुक्तास्यत्स्या स्फर्वशावर्त्तिनः॥ न लक्ष
यंति सुदास्पयापेषु रिपु रुद्धकैः॥ अध्यादमानमंचंति आराटीः केवलं इडाः॥ पपगाकः किला स्माकं दुःख रक्षणं करिष्यति। अयं उवदेययवि
लपांदुःखेनिपवितः॥ समाधयं विवित आर्द्रधमाद्रु स्थंतिमानवाः॥ प्राणे रपिवियुज्यंतमूर्च्छासिम्मीलितइत्मणाः॥ ताडनं शिरसो यद्यालिंधनं केशसं
क्षतः॥ कूटनं वक्षसा सम्माला वनंगा दविक्रमं॥ सवास्मालं बनं रक्षा पत नं पडलाश्चाया दृष्टनं बक्षिना घोलशिर वगदात्म मोचनं॥ सक्षणं काल
कूटादेः पाश्रुणात्मनिपातनं पुला पसन्मा कर्नं यवेक्वदिद्य सापणं। अंतसा पंमस्तायो वंत्रास्त्रा क्षिसुरववंचनं॥ लसंत तकमा सहा य आकषा व
त्तिनः॥ इत्थं सुचिरं दुःखं प्राप्नुवंती हानसवो कर्मबंधं विधा॥ यो द्वियोगपुरवदुर्गत्तो॥ तादृपबहिरंगानां दुःख दोस हदे क्षिनां॥ किं चिल्लिखान
मा कसेयर्णितः पुरतो मया॥ अद्याविअशरीरस्थासावक्षा नामदारुणा॥ विद्यते परिकारमलाक स्पष्टस्नायिका॥ सास्य संवहिकि इत्
यां तां विना न पदी वति॥ अत एव शरीरस्थां धारयत्येव तां। सदा॥ यांव पाद स्था तत्कल्पलालाः संक्लेश तनासिका॥ नारीसा सुविमिर्ल इष्ट
यथासा पकीर्त्तिता॥ इयं तु बहिरंगानां लोकानां मनसो धिकं। शलीकस्मा मनाधत्त तत्वदर्श निवर्हिनां॥ कुमि जाला सूर्णं दृदं प्राप्यक्लिन्नं मला
विलं। वसुदुर्गं धिबीभत्सं तत्क्षि प्रक्षकथं चना कुर्वीत शिरसा कंपं नासिका भनंडडाः॥ दूरतः पलायंते मीलयं तिवलोचने। कं कं कमिति जल्पं
ति कु कुर्वीत केधरां॥ वि ज्ञातिं सोऽवादिन सचेलाः शीत लछालां नासिकां कुर्यं फत्वे निष्ठीवं ति स कम्॥ आक्षेप वर्णी वलादः कुहाः
स्रांसितनः शब्दायामपिया नक्षेतिपरयों स्पृष्ट मात्मना॥ जायंते रोषवादन वक्ता ल्हादः खिन्नाः॥ शिक्ष्यकावसादकमा अत्यमलकाअपि
केचिदपजायं तेयइष्टा परांगताः॥ परलाकेजनयंतिनव दर्शनवर्द्धिताः। तमानिद्र तासुखपीडारसे मारयारको॥ तादृश बहिरंगा तालो
कानां मेघदुःखदा॥ किं चित्ते वर्णिता लडुक्कायथापिमया धुना॥ एकपः प्राह दृष्टव्य ते याचेताजिचरामया॥ निषिद्धानिनारंद्गणा सकंगादि सुलीलं
यागा दृढं दृष्टे तरेषा निवद्दलानि विशापतः॥ आरक्तकलवर्णानि दिंसदशा पिपोडशा॥ अत्र निनाम सिर्मिमया णोऽभ्युपरिस्फटाः अनाथस्त्रीमा

नाशित्वा उमिछाम्रुदंवया॥ विमर्शः शाद्व सर्वेषा मातयां सूरिलिः ऊरा मामाद्यत कषाया रव्याल दुलोकेप्रख्याशिताः॥ शिवापतः पुनर्लेदुयाद्येता
नीद्दष्टीकृतासामहत्रमानिदुश्चानिसार्वधामश्रत्रभ्रवा॥ रव्वाशिगर्लरूपाणि रोद्रकाराणि सारतः ताद्युनंतानुवंधीनिगीतानि किल संज्ञया॥ अथनिवश
कृशिवृंमिथ्यादर्शनिनामकः॥ अयंमहत्रामानदुशात्तमत्रतानि एश्चरितः तनश्चबहिरंगाणां लोकानां निजवीर्यतः॥ एताम्यपिवृक्षदीनि मिथ्यादर्शन
लकृतां॥ यतः॥ यावदेतानि कुंतंतेछिन्नरूपाणि लीलया॥ चित्तवृत्तिमहाटव्यांयावत्तेवाद्यमानवाः॥ अत्रच्चिन्नाः सततामनामवमहत्रमुलोकव
क्वनिराकोद्भटाः सत्वक्र्याणयुर्पासते॥ अतएवच॥ चित्तवृत्तिमहाटव्यामुत्तमस्वेषते जनाः॥ ततत्रमार्गलावेन ऊपद्यंत कदाचनापवंचस्थिता॥
येदोषवर्णिताः सर्वमिथ्यादर्शनसंश्रयाः॥ वहिरंगजनानांसर्वेषांतथा ममतानिकारणं॥ एतत्येलघुरूपाणि यानिचचारि सुंदर॥ अपूर्वाख्यानना
मानितानिगीतानिपंडितैः॥ एतानिनिजवीर्येणवहिरंगमत्र श्चकामी॥ इवत्र्यंतिपापएवतीरयंत्रिमिथर्जनं॥ किंवजनायावदेतानिगाढं तत्रचित्त
वृत्तिमहाटवी॥ तावद्वहनिवर्त्तीतनातपापक्षणाचपीतवमा उंश्चिपाह्यरजनितपविलसत्वपिलर्लतत्रद्वलाशोरथविरंतित्रनकुर्वताततास्मू
पुत्रसंतप्तानिपतंतिपरत्राविश्रयपापसंघातंसंसारगा॥ दानयथा॥ यान्येतानि ऊमर्लदलघीयांसितानिपिचात्र आख्यारकाणीहदुःध
सानिथस्ददाता॥ अमूनिकिलवलांतयावदत्रेवमंडापवहिरं गजनाः सर्वेतावस्नेयंत्रधंनातो॥ किंचिन्मात्रंतत्रसं॥ चयुः पापंवाह्यजनाः किलाचित्र
वृत्तिमहाटव्या मातषविलसत्तासाः॥ एताग्यपिप्रकृत्यापतेस्मासंतापकारणं॥ वहिरंगजनानांकल्याणविरतिप्रवरकारणं॥ एतत्यपिलघीयांसिया
न्यतानीहसुंदर॥ वर्त्तिगर्लरूपाणि रव्वारिसवगायवत॥ निसंज्वलनाख्यानिगीतानिसुनिपुंगवो॥ लीलयासद्वलानीत्रसुलसंतिसुकृर्सुजाः॥ एता
निसर्वपिपेत्योचिरतानामपिदक्षिनां॥ शहाल्लसंतिकुर्वीतिवाह्यानांचित्रविभ्रवं॥ रूपयंतितेनाल्पयः सर्वपापनिवर्त्तनं॥ तेमातियासज्ञायंतवीर्य
णांवहिर्जनाः॥ नसंदराणि सार्वीणतादतापिदक्षिनां॥ लघुरूपाणिहत्र्यंतिवाततपञ्चपिकंतुलिः॥ रुच्यऊयानिचचारितादमानि विशषतः॥ एत
यांनामशिर्नहुपाणोप्रकथिता नितापत्यकंधानिनामानिवयपापि विशेषतः॥ एतयांरस्तुनर्नहाकाप्यलीसतंडूमः॥ तस्मात्रिकषयिष्यामि
विश्रधुः क्रमचित्वनः॥ एत्राचारतामवहुवीरीमधांविशेषतः॥ अत्यनेतेपांगर्लक्रिपाणांमध्येत्रोपरयायदा॥ यानेतानिप्रवर्त्तीतरागकेसरिणा

१३४

प्रतः॥ ताद्यस्मादवजाता रहतानंदनानिचायानिवर्त्तानिपवर्त्तंतकीडयाष्ट्रोसतुष्टर्जनाःचतादृवगाढंहस्माग
र्लरूपाणि सुंदर॥ असमादवरूनुनामाश्रया॥ ॥ इथपपतन्मात्या॥ वचोकेतामीषांसार्वीणांसद्मीयतेएवं स्थिते॥ महामादनरेंद्रस्यापिपोत्राणि सुंदरातस्व
वयारण्यानितातिस्त्रिधानवीर्यायाः॥ तषामामीषांलोकेत्रदोलायित्यविराजितां वीर्यसिद्धाद्विद्दोपिकामिवेदयीतं सदः॥ पुष्यप्रष्यतपवेषामतानिनि
जावश्रितः॥ जीवीमिद्वाईकायंतसार्वणामवत्रसुजो॥ नदिदेतसमासनमयातातनिववृत्तंमहामोहनरेंद्रस्याङ्गंगभूतंकरंबकोयेभ्यो वहिरकाद्य
॥ लेविवर्त्तीसमदी सुजः॥ तमहामोहराडराज्यसागभूताः पदातयः॥ तत्राय एवहष्यानरागलरुकेसरिणा मतः॥ आत्रिप्रललनानर्तुंतोद्वलंस्माद्य
नलोर्णहृ रफरितो लिसूरिताकटगंधकं लीलाकमलमत्रर्धमाजिघ्रंस्तुकरुरुःस्त्रलायमिलवृक्तांडकवीणाहषि विश्रमं॥ वल्लकीनूपुरारा
वकाकलीगंतलंपटः॥ यच्चिवविधयानपपंचापिकिललीलया॥ तंवूलानामपानसरीमातमनोसुद्धिमधुरा॥ सदसायमिदायानोत्र्यंयद्यादिहकया॥ रागर
केसरिणामंत्रीलोकविरव्यातपोरुषः॥ आत्मलानिविवर्त्ती तपुरलोडानि सुंदरा यानि मिथ्यालिमानस्कथितानिपुरावयोः॥ तद्वशावजगम
र्तत्वीकृत्यमहावलः॥ नदरूतंकरायेचवरदृयातुलसमा॥ तमनः॥ तथाहि॥ एतत्स्युकोर्यहष्टामांजपिर्नदेदहिनः॥ तेस्पर्शरसगंधरूपश्राद्धेष
लालसाः॥ कार्याकार्यनपश्यंति वध्यंतनाहिताहितं॥ नस्वसदं नजानंतिधर्माधर्मविवहिः कृताः॥ तस्मात्रलतासोदादिवर्त्तीतमार्रकालिकं॥ माध्यकिंचन
वीक्ष्यंतयथासो वर्त्तीतजडः॥ दर्शनादवनिर्मीतावुद्याचपरिनिष्ठिताः॥ रसनाकुनकोलद्रमपवायंनसंज्ञायः॥ रागकेसरिणोराज्यंतंत्रयन्निखिलंसदा॥ परत्र
हिप्रायागणनैवप्रतिरुद्धत॥ पुरुषाः पंडितास्माव वहिरंगाश्चवृत्ताः॥ यावदत्रवीर्यायानालाक्षिपतिक्रत्रचित॥ यदाप्यनमहावाप्यारुस्मानपसचिवः
कथिताआर्रनेतस्य वीर्याणवहिरंगमनुष्यकान॥ तदातनिहतवायावालिशाइवकिंकराः॥ तुतायद्यंविस्रुअशुज्ञायंते विगतत्रपाः॥ वर्द्धयंत्यपमामाडच
मातंषामरच्चसुहा॥ वहिरंगजनस्यायममाद्युदुःखदःसदा॥ अस्मादेरागकर्त्तैतपापंतवा द्यमानुषाः॥ तद्वणापंकर्तातथा मिदासुत्रदुःखदं भिदुषी
नीतिमार्गसगाढंनिर्याद्विषोकषः॥ निदकः परवित्तानासुपायकरणपटुः॥ विदिताशेषवृत्तांतः सधिविग्रहकारकः॥ विकल्पवकुलोलोकसचिवाना
मप्यदुरः॥ किंवात्रवहुनानेनतावदेतेनारथुराः॥ यावदपमहामंत्रीतंत्रकोराज्यंसंततः॥ ततः सद्धर्भः पृकथीत्रवीआधुमाममाधुसुंदरंनिमीतंमा

मननतिलत्रयचित्तागमात्रया प्रियलतीदामवं विधानायं विषयाभिलाषो मंत्री नास्यात्र मंदश्च तथा हि आकारदर्शनादेव तत्र यथा मममानसे प्राद
वरसमारूढो यस्य संवर्णिता भूयात् ॥ विमर्शः प्राह नभूयं लक्षयंति लवाहमाः। नगाणं हि भूमात्राणां यत्र गुणा गुणरूपतां ॥ तथा हि ज्ञायते रूपतो जाति जी
तः ॥ शीलं स्वलाग्रसं शीलाद्गुणाः प्रकाशं तंयाणैः सम्यं महाधियां ॥ न केवलं त्वया भद्र दर्शनादेव लक्षिताः। गुणाः किंतर्हि मे विषां नूनमेषां महीभुजां।
बाह्र्यजीवत्स्या नरस्य किंवास्याद विनिश्चितं। यत्र मां प्रश्नयस्य वं तातमात तस्मिज्ञातवान् ॥ प्रकर्षः प्राह यद्यप्येवं तात तामामनिवेद्यतां ॥ किंनामिकेयं लामद्यमंत्रि
णा मद्यलालसा ॥ विमर्शः प्राह सादयं लोगत्रलक्षिधीयाता यथा सुकुल्या रिक्त्या सर्ववाह्येसमं धिपाः ॥ ये चैते परतः किंचिताश्चतः प्रयुक्ता परि दृश्यं।
तेभूपा ज्ञा स्वमंत्रिणो ज्ञानतान्नाः ॥ इत्यादि संधिप्रबलवासे विज्ञेया महालद्राः। महामोह नरेंद्रस्य मांगभूताः पदातयः। अत्रस्य महामोहस्य प्रभु
श्रारागकेसरिणो मताः। श्रुत्वा हि ष गाढं रूप सार्वभौम महीपतेः॥ नुजः श्रानतमंत्रिणा द्विष्टा गंडपकार्येषु सर्वदा पालतः स्ववद्धेतुनि वर्ततेयनाम
श्राये के विद्वद्यालोकानां ऊहा पदवका शिनः। श्रंतरंगा महीपालास्तमीषां मध्यवर्तिनः॥ नार्यो डितश्रुयाकविदन्नो प्यत्र विधडपना श्र
मीषां मध्यगाः सार्वद्वत्वश्रासेमहीभुजां ॥ नहदत परिमातीः ॥ नानिवेद्यंतां कथं मया। मां रूपतः समाख्यानाः श्रांगभूताः पदातयः॥ प्रकर्षः
प्राह यद्येते वहिकाडूरवर्तिनः। निविष्टा सुभुजः सप्तमामस्तु कलमं डपो युक्ताः सत्परिवारणा मानारूपविवाहिनः। पते किंनामिकाश्रयाः क्रिय
णा वा महीभुजः ॥ विमर्शः प्राह नेह तमवाप्रिवरसू भुजः। महामोहनृपस्यैते सवहिष्टाः पदातयः ॥ तत्रायाप्रदृश्यते तरह संयुक्तः पंचसिन रिः ज्ञा
नवरणो नाम वसिष्टः समहीपतिः ॥ अविवरन्त्र मानायं वहिः सं सकलां जनं। कारायंथं च वीर्यणज्ञानाद्या तविवडिति ॥ किंचा सांज्ञाज्ञा नांधकर
णायता मोहयत्यंजनं। ततो यां गो प्रलोकेन मोहत्याप्रिकी र्त्तितः॥ यस्तु पनवसि सैर्युक्ता मनिषः श्रविलायते दर्शनावरणो नाम विख्यातः स
महीपतिः नले ॥ दृश्यं तपंचयानायस्त्यारुदवीर्यणासंदशानः कारा याप्रहजगमर्वं श्रुपसंमानं न त क्रियां ॥ ये चैष्रीपक्रपाल इववाराश्रुपरतेस्थिनाः
पनत्रामहयाग नजगदंधकारायं यो नरदृष्य समायुक्तायः पुनर्दहश्यते सपषवेदनीया ख्या राजा विख्यातगुणो रूपः। सातना मा श्रमिद्दो
यः ज्ञानाति प्रमानं कारा राज्ञा दर्शनं दाह्वनं हितं ख वत्र यं ॥ द्वितीयस्तु कायानः रूपस्तु श्र प्रविलाक्यत असात नामकः सायं जगसं

तापकारकः॥ दीर्घक्रियाःसमासुतरूप्रभावान् रूपकावव्रतमहीपालायस्तु यत्न वागा यता ॥ आयुर्नामा प्रसिद्धोयं सार्द्धं नंद हृद्वितं निकेः
सवेकिलावस्थां उत्कृतेहितातजसा ॥ दिव्यारिंशता युक्तो मानुषाणां महाबलः ॥ यस्तु परस्यानेक सनाम नामा महीपतिः। निजमानुषी यीणांड
गादपूर्वरावरं वि डेवयतिस्वात्तदा ख्यातं नयारी ता ॥ तथा हि त्रगतिक संसारतर नारकरूपतां। यदध्यनाविरं तीतपरा दरतया पता पाकंत्रि
याद्विसेदननानाद्विदरिवर्तिनः ॥ नानाग्यापांग सं वह्नाः संघातकरणाद्यताः। भिन्नसंहननाः सत्वाना नासंस्थानवारिणः ॥ वर्णगंधरसस्पर्शनि दनविवि
धस्तथा गौरवेतरहीनाः प्राप्याप्यघातपरायणाः। पराघ्नात परा केचित् कुंडमात्र श्रविणाः। सङ्कुलासात पोद्योत विहायोगतिगामिनः। त्रसस्थाव
रलेदाश्र सूक्ष्मबादररूपिणः। पर्याप्तकेतराः केचित् प्रत्येकधारिणः ॥ साधारणाः स्थिराः केचित् व्याख्येः स्थिररूपिणः। शुभाशुभस्व सुस्वराणाः सु
भगा दुर्भगा स्तथा ॥ सुस्वरा दुःस्वरा लोके यादेया मनोहराः। अनादेयाः स्ववर्णेप्रियाः कीर्त्तिसमश्रिताः। अप्रयशः कीर्तियुक्ताश्च निर्मिता अन्तराः
रकाः ॥ अन्ता जायगीर्वाणामालिमाला वितिक्रमाः॥ यस्त्वनी र्थंकरा लोके भवंति नवसेविनः। निजमानुषवीर्यणासर्वमेप्रनराधिपः। महि
दंशुं निततेजनामनामामहाबलः ॥ यः पुनर्नष्टस्वरूपोयं वीक्षात पुरतः स्थितं आत्मसूत्रं महावीर्यं नीता ठंयं उरूपद्वयं। गोत्राभिधाना वि
ख्यातः सएव जगतीपतिः ॥ दृष्टितं कृत्ते तदुप्सं दरतरंगा त्रतां निरपंच कमाख्यायं यः पुनः प्रविलाक्यता अंतरायश्चति ख्यातः सतानवरपूप
तिः ॥ अयंजनखीर्यणकृत्तेवाच्यादहितां दानलाभ पलाम ग्र वीर्यविघ्नन राधिपः ॥ तदेत कथितासात नामत्रियुणालशातः। सद्यापि पूर्ण
सुसं समासनमयाधुना ॥ वीर्यविक्रान्तामीषां पृथ्वी स्मरणावर्गादिः चमीयाभितत्तो विततत्रिचमवंडीवितं ॥ तादश्यतिगंतीसंश्रुत्वा मातुलभा पि
तं ॥ प्रकर्षः जिज्ञासितासाद्विदं वचनमब्रवीत् ॥ वारुमाम कृतं वा ज्ञामावितामोहपंजरायुजानम् यांव सर्वमंराज्ञां कृर्वत वमहंज्ञया॥ केवलं के
च्छिद्रप्रायपि मासं प्रष्टाभिमंत्रायंतमाक्रम् जनमाला मम हसा ख्यातम हति ॥ ततो विमर्शतुष्टा त्मातं पृष्टीदम लापतः प्रष्टय हा यते अद्य लडः
विश्रुतस्य तमा प्रकर्षः प्राह समायां विस्माय ममनानास्र। पश्य संकीर्णमानविवाडस्य प्रविलासाता यदामूल मंडपो तस्मान्निरीक्षिनायका न
हीं परिवारं न पश्यामि सदामीषां निडं निडं ॥ यदा विवेकयाम इहेः परिवारे विराषतः तदाविस्मा रिताहासापि निवेदिकनायकानहींसवता

आरीयारानायकाश्च धृष्टकधृष्टक नामतोगुणतश्चैवकीर्तिताः सतकथं॥ विमानानादितं वसनविधयोविस्मयः॥ नेकाद्वास्तयावत्तात्रकश्चिद
चोपिविद्यातायतः॥ येनिरावरणज्ञानाः केवलज्ञानलाक्षराः प्रत्यक्षिकरं तेषां निकटाहातपिज्ञानात॥ सामान्यरूपाऽराज्ञानः सर्वेमीपरिकीर्त
र्तिताः॥ विशाषरूपाविज्ञेयाः सात्विामीपरिछेदाः॥ तथाहि अवयवत्रसामान्यं विशेषोवयवाः स्मृताः॥ राज्ञानस्यां विनोज्ञेया सद्भावास्तुपदानय
॥ नास्यातःकश्चिदाशंकादकदाज्ञानागावरं॥ यद्यते अकृतिमात्सासामान्यविशेषयोः॥ दशकालस्वभावेषु भेदाविशनाशिद्यात॥ तादात्म्यादि
नयोस्यातातेनेकंव्रतिलासतो॥ तथाहि केतारालीक्षिनः संज्ञधवासुखदिरादयः॥ धवाश्राद्विविनाभूतः कस्मकर्वज्ञिकाथ्यतां॥ श्रुतस्कंधातिरेकेण
नाश्यन संलवः॥ नवाध्ययननिर्मुक्तः श्रुतस्कंधासिकथ्यन॥ किंवलंयोगपाद्यनंदृष्टौत्ता विनीयता॥ नादृष्टावेवतोवस्तुकालनोदनदर्शनात॥ त
थाहिश्यातछिनकदरान्नलद्व्यंतथवादयः॥ अद्यापिता॥ पिदृष्टोतलान्यत्वातनधवः खदिरकः॥ तथापितद्व यद्दृष्टुंकाललतादविकीर्त्यते
यथाक्रमणद्दष्टव्या दृष्याश्च हृ राद्विलिःश्रातानोदनदृ श्रुवाझिन्नामवेदमिष्यतां॥ अलिन्नश्चछिनालिन्नंकालनेदेपिदर्शनात्तथाहि॥
अलेदपिसतावास्येयं सामान्यविशेषयोः॥ संख्यासंज्ञा ककार्यस्यासनादाश्च क्वापरिस्फुटं॥ ततनतद्वारडः सर्वोप्यवदारानदुष्यति॥
नेदानेदात्मकेमात्रलेदस्यद्धंनिदर्शनात॥ तथाहि संख्ययावस्त्रविशेषकात्त्यांसः खदिराद्यः॥ संज्ञापितकरविशेषाधमैवाम्राक्काँदिलेदिनां॥ अव
च्छिन्नारामेषुलक्षणांप्रवगीक्ष्यताधवाश्चखादिलेदानांव्याहतिस्फुरस्मरं॥ कार्यंवतकमात्रणसाध्यंछायादिकंधृष्टक॥ विशिष्टफलसृष्टायम
न्यदवाश्रकादिलिः॥ अवहारापिसामान्येश्रुतस्कंधेन्यएवहि॥ अन्यएवाप्यलेदयदुद्धृत्यादिलक्षणः॥ तस्मान्नेदमाश्रित्यसंख्यासंज्ञादिगो
चरे॥ अलेदंव्रतिवाध्ययादशकालस्वनावत्॥ राज्ञानः परिवाराश्चमयाक्रमधृष्टकशनामतोगुणसंख्यात्मांतथाप्यपरिकीर्तिताः॥ एवं चलेदिनो
च्छेतनपरस्परलेदिनः॥ योगपद्यनत्यामेतेनदृतत्रुत्वविस्मयं॥ नचान्यत्रापिकन्नीस्याविस्मयोलक्षणादिलिः॥ कश्चमाननयालेदतः सामान्यविशेष
यो॥ प्रकार्षणोदितंमामना॥ ध्यायंसंशयोधुना॥ मामेषयकसंदेहःपरिस्फुरतिमानसा॥ यएतेमप्रवाद्यनएतघांमध्यवर्तिनः॥ तृतीयश्चचतुर्थश्च॥
पंचमः प्रथमश्चापीतमर्द कनश्चलद्व्यंतस्तदारनरकाशिणः॥ निकांतनिदसार्द्धामपकारपरायणाः॥ १३६

पातद्दिबाद्यालाकांनांकथंविस्मर ध्यपर्यंतिष्ठपक्षिः॥ दुःखंदापवसार्द्धांशयाख्यातआदहिनां॥ ततः सपरिवारणमहामो
हमहीभुजा॥ एतेअक्षतसाराणांतेषांकिंनामडा॥ वितापवंचस्थिते॥ किंविद्यंतडनाः कथिबिहिरंगषादक्षिषु॥ अमीलिनेकदर्ष्टीतियत्र अर्हरशतिसिः॥ किं
वानसंसवंत्यवृत्तादृशामामादक्षिनः॥ येमीषांनिकवीर्यणप्रतापस्फूर्तिकारिणः॥ तकृत्वानागिनयेकेवचनंविक्षिताद्रः॥ अवादीदीदृशंवाकंविमाशमि
थुगत्कारंनिद्योतबहिरंगश्चवसलाकृषताद्दशाः॥ पातषांवीर्यनिर्नाशाःकेवलंविरलाजनाः॥ तथाहि सकृतसावनामंत्रंतंअशाश्चामहाधियः॥ कृतात्मक
वयानिश्यंयतिशुंतिबद्धिर्जनाः॥ अश्रमादपरास्तेषामेतसार्वापिसुद्धजः॥ महामादादयोवसानापतापश्चकारकाः॥ यतः सवर्तसावर्यंतपरंनिर्मली
ममामानसाः॥ डगत्स्वरूपंयधीराः श्वद्वासंश्च बुद्धयः॥ कथं॥ अनादिनिधनोह्यायातदुस्मारोऽयंसवोदधिः॥ राधावेधोपमालोकेदुर्लनोव्रतमनुष्यताः
लंलिसर्वकार्याणामाशापाशनिबंधनं॥ जलबुद्बुदसंकाशं॥ दृ॥ धनस्थंचलीवितं॥ बीन्नअमशुवः स्युंकिंप्राकृंलिन्नमात्मनः॥ गच्छंरागविशावानां
नारीरंक्षणसंयरं॥ योवनंश्वमनुष्याणांसंध्यारक्तावविभ्रमं॥ देहवातरितांसोदमालारूपाश्चसंपदः॥ आदोसंपादिताकादाः पर्यंतेऽत्यंतदा
रुणाः॥ पातशाद्वादिसंयोगाः किंपाकफलसंनिभाः॥ मातापितासायीभ्राताकान्तिर्जंतवःकानाः सार्दविसार्द्धामनादियंनवबके
अधिविकवरारात्रौयथाथानदिंहंगमाः॥ यथाययंव्रजंत्येवंकुटुंबविशिष्टबांधवाः॥ शष्टेः समागमाः सादिषुनाशनिधिकपताः॥ दूनंसमावरंतपरविद्या
गानत्वताविनः॥ जराकुर्डरयत्यवदहंमर्वशरीरिणां॥ दलयात्यवहुतानिर्मीमोक्षुत्फमद्धीधरः॥ ततश्चातपामवंशिक्षानकूरवनाच्यासलासितां॥
निर्दूततममांसंमांनिर्मलीकृतावततसां॥ रहंतिषमदीपात्वामहामादः ससार्थकः॥ जायंतोबाधकानापिसवद्भाकविमोमुतां॥ अवश्य॥ नजोकोन
रतिस्वषांनरायानाविशाषकाः॥ दुष्णातिसंधिष्यसुखानुनंबाधविध्यककाः॥ नात्प्रनिदिंसरूपाणिनयाच्यसहृताहृत्याभयोरवंनावनामाश्रिः॥ वित
पुत्रात्रमीक्षिनाः॥ सर्वज्ञागमदृष्टसुतावसुसविनिश्चिताः॥ येधनः सद्विचारणाकालयंत्यात्मकल्मषं॥ नयंतिस्थिरतांचित्तंसर्वज्ञागमचिंतया॥ पश्चं
तफलार्थियाचिंत्रंमुदानांवकर्तीर्षिनां॥ तषामषडजनानांनोनिर्मलीकृतसद्धियां॥ नबाधकः प्रकाश्येवंमहामादमहत्रमः॥ याद्योषाशुद्धिणीप्र
देवालिनावीर्यशालिनी॥ कृतभिःसापितदीयद्विरतःप्रपलायत॥ येपुनर्ववंयथैवंमध्यस्थानांतरात्मना॥ शरीरविज्ञयोरूपंयोवित्तांपरमार्थतः॥ यद

त्॥ सितासितविशालाक्षीं मुराडि विराडिनी॥ कीवषित यत्निर्मिश्रमद्विणीमांसगोलाको॥ सुमांसलासुसंस्थानो स्फिग्बिंबोवरूरु पाणी॥ लंबमाना विभ्रो
वक्षे कुचौ यौ तु मांसाहारौ॥ यावता बुद्धसद्दीपीलयवन शिरःकंडाको तन्मध्यहिसंस्थूलमस्थिमात्रंकापालिको॥ ललाटमपितादृक्कोयत्रकृद्रुपवन्हसंदी
प्तिर्वर्गोसुसंस्थानानासिका शेमर्दस्वंडकं॥ यदिदं मधनस्तुपमधरोष्ठं विलातिसमांसपेशीदृयं स्थूलमिदं लालामला विलं॥ प्रेकुंदकलिकाकारादना श्रि
स्तदा श्रिताः॥ यन्निश्चिरं दंडकानी निपट्टनिश्चानिलरूप्या॥ यत्पाप्पलिकूलच्छायः करशाखामनोरमः॥ याषितांतत्रमाहार्दकाध्यमिति चिंतय॥ योकांचनमहा
कुंभविभ्रमो हृदितास्थितो॥ श्लीष्मानो मृदम्बुध्याच्छातोच्छूलो मांसपिंडको॥ यद्वामयतिते विशं ललितं हालितादृयं॥ तमत्रम्मदिवंदी चितदृश्चिगुलं रक्तं॥
अशाकपल्लवाकारा योकारा तमनोहरा॥ तावस्थित्रटितो विद्धियम्मनिद्योकरंकको॥ यद्वंजस्पति तेचिन्नवलित्रयविराजितं॥ उदरं मृदुतद्विष्टामूत्रांत्रम
लपूरितं॥ यदाकृपतितंस्थां तं शोणीबिंबं विशालकं॥ घट्टनायु चितिवालहारमतश्चितायुतो॥ योमाढोढटिकस्नेसमनिलापरिकल्पितो॥ तारूरु
रितो विद्धि वसामद्याश्रुचनीलो॥ संचारिरक्तनाडीस्नायुबंधुरं॥ चलातितो तदंघ्रियुगलं स्नायुबद्धास्थिपंजरद्वयं॥ यत्तकृष्णितं लातिमनम्ग्रेल्लाप नो
डालितां तन्मारणात्मकं मुद्रविषंहालाहलं तथा॥ शृङ्गारं॥ तमं हृतं नवछिद्रमलाक्तं॥ अस्थिस्थूलखलिकामात्रंदंतात्यपिच्छरीरकं॥ नचास्मार्
लिह्यतेडीवतावकीनं शरीरकं॥ काष्टवंजातनताप्रिकर्यकिंका॥ लमीलकं॥ प्रचंडपवनाहुतधक्कास्तलायदंडलं॥ चित्रंदविदुषांस्त्रीणां कथं रागनिबंध
नं॥ विलसल्लालकल्लोलेडालमालाकुलकेल॥ शशांकबिंबवक्रोकेसहृदीचेनपायीन॥ स्रग्विवर्षसमारीनिसर्गमलिकाममाः॥ एताद्दियाषितान्
नं नरकद्वारदशिकाः॥ नतु का सुनयुक्तासुन वियुक्तासुदहिनां॥ विद्यमानासुनारीतु सुखं यांधेपिविद्यते॥ यास्त्रयापिता न कमहानर्थविधायिकाः॥
सुरवमार्यगला शास्त्रबंध्रेहृनिबंधनं॥ एवं व्यवस्थिते तूर्णां यदिदं मृदचेष्टितं॥ तदीदृशो ममासातिपर्यालावयतोधुना॥ यदुत॥ महाविगापको रूपा
दसनंवपिडं वनं॥ विशाक्तवधृश्रुमीषुमच्छतोपटहोपमाः॥ नहृद्वपेरणाकारं गांधर्वीरादनोपमं॥ विवेकिरूपरसास्त्रानं॥ याषिदात्मनिरीक्षणं॥ वि
लासाः संनिपातानामवस्थाहारसंनिमाः॥ उद्वेविनाटनेत्याषिदा॥ स्मरसुरतादिकं नादवं श्रुतमद्भुतलावनानाविता त्मलिः॥ निर्जितानाल इत्यस्त्रोलितारोषापि
मकरध्वजः॥ श्रद्धयाश्रेषावर्णितापूर्वमदावीयरिनिमयाना यद्विसापिते नूतनं सावनावलातानिता॥ नाद्यैवंविधसज्जावनावनामकृवं वसांतिघाम

पाद्यहदाहासोदृशुहूरतरंगताः॥ तथा॥ त्वेनमांसरंत्रनिर्दलीकांतांकुरुपापिनबाधिका॥ तथा॥ व्ययसवतो विनिस्सीताशरी
रास्तुविरूपता॥ कलेशोपायहेमेषां नायंतं मनसः प्रियं॥ यादवचेतसः शुद्धिसंपादकमनिहितांतादवशो वंविज्ञेयं यत्पतद्वदाहृतं॥ सद्धोशोचंतपः
शौचं शौचमिंद्रियनिग्रहः॥ सर्वजीवदया शौचं जलशौचं च पंचमं॥ एवं व्यवस्थितो॥ कार्यं जलेनं नाकार्यं किंतु तत्कार्यमीदृशं॥ विधीयमानं यत्कौवंतु
ानानांनापव्यासकं॥ तच्चसंज्ञायमेतन्नंब्रदिमलिविसूक्ष्मपि॥ नांतरंगमलक्षालियमत्तकंमनीषिणः॥ चित्तमंतर्गतं दुष्टं नस्नानाद्विशुद्ध्यति शतशो
पिहिता हातं सुरापांडमिवाशुचि॥ किंच॥ शरीरमलमथनक्षालवारंकतंडानि॥ तमोशिरोधूमकं क्षणमात्रेण सर्वदा॥ यतः॥ रोमकूपादिनि
र्गताः शरीरं शातशैर्यं॥ मेसंभ्रतंश्रवणे वनेतस्तु विकसदावना॥ तथाहि कशिल्पवर्तमानानां दवतानिपिशुकानां॥ क्षमाविकाराणां नाककैलाशो॥
चमतिंदितं॥ क्लवलेमायदःकायीविदुषातश्च विद्धिनात्तेवक्ता॥ लक्षणेवमद्रिमुखविकारणं॥ तनश्च॥ एवं विशुद्धबुद्धीनां कलशोचादिकर्वतां॥
संज्ञानपशिक्षतानांतेषां नातमवात्मनां॥ याश्चषाकथिता पूर्वमिदासुरवदुःखदा॥ कृत्याशासापिनश्वरा नितवनाश्च विधायिका॥ यावशोत
रूपात्कर्नूपूर्वव्यावर्णितो मया॥ ज्ञानसंस्मरणाराज्ञा दर्श॥ नावरणस्तथा॥ तो सर्वज्ञागमान्त्यामवामनावासितात्मनां॥ श्रुश्रमादप्राणां च
नित्यतत्पांकदर्थिको॥ यास्वंतरायनामायं राजापर्यंतसंस्थितः॥ दानादिविघ्नादउस्त्मयाख्यावं तिविदिताः॥ निराशानां भिरीहानां दायिनां वीर्य
शालिनां॥ तपांत उसत्तुष्णांसापि किंकिंकरिष्यति॥ श्रमोपियेल तादृशानायायदिदं नरूं एकाः॥ किंचिदत्र बलात्पापिन तत्रांसद्दृढबाधकाः॥ पते
उन्मुपाश्च चारः सदानो मध्यवर्तिनः॥ तषांल्लाः सौदराणापवमर्दकाद्यामिक्रवीत॥ तत्रश्च॥ इदं निर्जितवीर्याणां तं तरंगबलं कुरुताः॥ तिष्ठंति सत
तानंदानिर्बाधाः शांतरेतसः॥ श्रमाधनयुतोयस्मान्महामादनराधिपः॥ अयमवद्धिलिप्तपरत्रवदयदुःखदाः॥ एवं व्यवस्थितो॥ सरूपवृत्तावनास्त
पायिंसमप्रवशीकृतः॥ कृतादुःखा रुपवेषांनिर्द्वंद्वसुखपद्धतिः॥ केवलं नाहत्याशासानबद्धिरोगखादहिषु॥ अत्यंतविरलालोकाश्चानंदंगीयतडा
निः॥ शालशालनमाणिक्यं मौक्तिकं नगकोमलो साधवानहि सर्वत्रचंदनं न वने वने॥ तदवं कथितं तस्य संततिबाह्यादक्षिनः॥ केवलं विरलाराः
ज्ञांप्यमीषां दर्शनाशकाः॥ यकर्णःपादतमामकृत्वतिष्ठंतिदक्षिनः॥ यरीहवापपिविक्षिप्तःशत्रुवर्गोमिदात्मनि॥ विमतनाशितदितंवसमसमाक्ष

यत्पुनस्त्वया श्रुतं मया यज्जनस्य कारागारे प्रवेशितस्तान्निमम सचित्तांतसंतानाधारविस्तारमनादिनिधनं प्रतिष्ठकाराकुमदभूमिभूतं तंभवचक्रं नाम नगरमस्ति
विस्तीर्णतया तु तस्य नगरस्य विद्यंते तत्र बहुव्यवस्थानि गोपुराणि संति बहवस्तत्र पाटकाः। संभवंति बहुतमाः सदनपंक्तयः। संतानंतदृश्यां सिद्धवंकु
लानि संख्यातीतानि श्रुतानि अनादिजातीयाश्च शलाकाः इति च संति ततो दामवंतकेयामिथ्युद्दविद्यंते तत्र तव चक्रे नगरे बहिरंगलोका येरघ
महामोहनरेंद्रप्रमुखः शत्रुवर्गः प्रवीर्याणि विद्धिश्च इति। प्रकर्षः श्राद्धमामत्तस्किमंतरंगं किंवा बहिरंगमिति। विमर्शेनोक्तं। नातनशक्य तत्तादक्
पक्षनिरूपणं। वक्षरयितुं यथांतरंगं यद्विहबहिरंगमिति। यस्मात्तत्र बहिरंगजनास्सर्वे तथापि सार्वत्रांतरंगलोका विद्यंते। यतोऽमीषां इति पक्षपा
तास्मि संतापश्चात्रैव श्रूयते। ततोऽमीलितरूपवद्विह समस्तं नगरं। प्रकर्षेणोक्तं। तत्रामी चत्वारो नाः श्रेत्रकथं तत्र विद्यते। विमर्शेनोक्तं। नातरयाणिनः
स्वदेहे तावत्राजादयः सार्वत्रांतरंगलोकाः। तस्मादत्रापि दृश्यं ... तत्रापि वर्त्तते न काश्चित्क्षितिबाधः। यतो जानंति ग्रंथसु बहुविधरूपकरणं। कुर्वंति
परस्परप्रवेशं। समाचरंति वांतह्रीनिं। पुनः प्रकुटीतवंति पश्चेषु ... स्थानेषु ततोऽविंश्यमाहात्म्यातिशयाः स्वदेहे तराजानः तेन यथाकाममाचरितयाकु
इति विद्यरनान्तस्मात्तु तयस्मात्तु लयरूपलोकाधारतया ... यथरूपमतद्ब्रव्यवचक्रनगरं। प्रकर्षेणोक्तं। तद्यदि तत्र सेनापो वर्त्तते
तदामीषां प्रत्युतोदर्पोद्दलनकारिणामहात्मानो लोका विद्यं ... तानं तानेव दृष्टं तन्नगरं मह्यं मे कुतूहलं। अतोऽयादर्शयितुमामामहारस्मात्र वन
गारं। विमर्शेनोक्तं। नत्तु मिह मिदानीमावयोः समीहितं हृष्टो विषयासिला यमेहीति ... तमप्यहरमनाजनकस्य मतो। वगताऽतद्याः संबंधिनी प्रलक्ष्य
द्धिः संपादितं राजशासनमतः किमधुनाद्यऽत्र गतेन सुस्थानमात्रयायां चिंतयुक्तं प्रकर्षेणोक्तं माममामे वंवोचः। यतो वर्द्धितं तत्र भवचक्रस्य अतिकरं वर्षमय
त्तान वनाममत इच्छनिरुक्तोऽवक्तं। ततो नाहविनितनतेन गंतुमहिमामः। दत्तश्चावायाः कालतः संवत्सरमात्रमवधिस्तातेन भिाति। यात्राधापि शारद्धमंतल
क्षणमृतुद्वयमात्रमतिक्रांतं। यतोऽधुना शिशिरा वर्त्तते। तथाहि पश्चतुमामामंडरी वंधरा वर्त्तते मांप्रतं प्रियंगुलताः। धिकाबाह्यासनिलरिवि राजं तंध
नाराधवल्लयः। विदलितमुकुलमंजरीकमिदानीं विलातितिलकवनं। अपि च शिशिरे सुधारकणाकनिर्दृप्तमाघसराजमंडलं। मदमुलयलयवि
लासमेवनागनमदानसकानानननो। पथिकरागं च शीतवातन विकंपितगात्रयष्टिकं। नवुरवलसहजाणधत्ताबादिरदमृतिकं दपादपः। इनमत्रशि

१३८

शिशिरविदशागाः स्युंदरीविरहवंदनातुराः। प्रियम माम संसारे पुरतु दुःखमवकाः शीतशीताः अलायकिरणा भाशाया। शीतवातविदिताः काणः रडी विद्यामनिरुद्धयंति सूढ
काः। पश्यमामकुतमनुरायनेना काणापरिवर्त्तितांक्षिमंडावर्त्तीचगमितानप्रहुनतां सर्वेरा त्रिपरिमाणात् अधुना। वकुलागमक्ष्य पपरपिपुद्रवरलज्ञकुकंबलसू
लिस्यातो बकामाद्रेरणो शिशिरस्तत्र सुरवं नद्दिपनिनय उल्ललिता विरहा। अथा स्वर्द्धितं तरुणामहत्व यदिवाकार। विमुक्तदक्षिणा त्याकिंस्वानलाप वक्ताराणांका
ग्रसितं महं तं निंड ससामि ह्यायां ध्यानिः पत्रमातविभुध्याऽधुना। पश्यमामश्चिदाश पुर्दुः खमवकाः शीतशीताः प्रवासयकिरणा भाशाया। यद विहारराज्ञी मदहा प्रथ
विवातलायपायान्दिनाकं धयाचितः कदाशीतकालाप गच्छेदयं मामकुलोतातशीतनिति दीक्षिता। यावत्स्थादिरह स्थायललोकयते प्रवरिलाकेत्तु घारंवादाइयात
दुर्गता पश्चहंदं तात कूयते कुंबकः केवलं मामका कूयता। वदंति यं शाणिमाहत्तु पीलानह्निमनशीतारत डागण इति। ज्ञाना मदामाहमहमाजयातधातपि
तं धर्मध्यिया शगाद्दात। अयं क्षितं घितडायः शिशिरा वर्त्तति धुन्नां त ... तः षण्मासमात्रपि किं सुखेच्छति मामकः। गच्छता लवचक्रोनाम दनु यहकाशुया। मामेन
परतो यत्वारावतत कृतिश्चान। अनिवर्त्तकनिर्बंधमेवं विज्ञाय ... ॥ला वततः तत्तनसहवनु राधनविमर्शो गंतुमस्य तः। अथमिच्छाति न श्वादिह्यं दनद्रातसं
दरमभवादि गडास्माम गलगडिति वंधुरां अज्ञानादि महाश्रीय ... द्वार वमलोपुरं दिव्य वा पलालोद्यादिपादात पशु भुरितं। महामाहनरेंद्र सच्छत
रंगं महावलं। अथ प्रवृत्तन स्थानात्तातस्यां संदीप्तलोकितां। तातास्थि ... मीतिमात्रेण हृष्टा प्रसीयमात्यालो। गच्छत सत्यरं चरमविच्छिन्नैः प्रयाणकैः। मायेमा
रणकामनमा चलं इतिसाबितां ततः प्रकर्षम संज्ञनमा चलं तादवं च पृथिगच्छता। मामयः श्रूयते लोके सार्वलोमा महीपतिः। सकर्मपरिणामाख्यः प
नायाक्रांत राजकः। तस्य संबंधिनी माज्ञां महामाहनराधिपः। किमस्य कृते किंवा नतिमसंज्ञायाऽधुना। विमर्शः प्राहनिवाम्निनइनेदः परस्परं अनंत
परमार्थेन सद्दिनपः साहादरः। अयं पुनः कतिनाश्चाऽयामहाटव्यां प्रवर्क्षितः। यातोऽयं पवरटबायामहामोहनराधिपः। यद्द श्रृः केचिदस्मायेनवता
चमहीभुजः। समस्ता अपि विजयास्तस्यापि मंही भुडंः। दातयः। केवलं सकर्मपरिणामाख्यः संदरालीनरागि च। कार्याणि कुरुते लोके दृच्छया
मर्वदोहिनां। अयं च सर्वलोकानां महामाहनरेश्वरः। कुतायसुंदराणि प्रकार्याणि नेउ सर्वदा। अहाइ। अयं जिगीषुर्बालः स राजा नाटकप्रियः।
पतनत्तपापि विपंतमहामाहमनः सदा। किंतुलोकमहाराज्य यतोऽथ्यापि महत्तमः। सकर्मपरिणामाख्यो आतति पश्चिकी निर्वितः। तस्मादतमदी

पाला मुख्यापि शुभतः सदा॥ गद्यागद्यावृकुर्वीत नाटकं दृष्टि हृद्यो॥ नवं ति गायनाः केचित् केचिद्वादितोद्यसादकाः। वादित्रकृत्यतामन्ये नृत्यं तन्वंति के
त्यपरा॥ किं बहुना। महामात्यस्य संज्ञाया सा रंगी ताताननूद्भुतः॥ सर्वथाद‌द्भुता यां त्रिवर्गसंसारनाटकौ सतारन्मात्रसंतुष्टः सपत्निकोनराधिपः। तदत्र्या
टकं दृष्ट्वा निःसीममाश्चर्यनिराकुलः॥ अचिंत्य एतत्पात्रादक्षस्य सार्वभौमस्य हृदयः। अद्यापि सम्यक्स्वामी या यथार्थाः स्तर सूत्रधृत्॥ किं बहुना सम सर्व मित्र
दाय्यमासुंदरतरनायकः। अयं तत्रकारावस्तु नत्वादव्य विधायकः॥ तथा हि यं नरं गजाना केचिद्द्यांतसुंदरतराः। सकर्मपरिणामारख्यसे
द्यांघ्रायः प्रवृत्तिः। यावंति यांत्यरंगाणि निर्द्दिवि नगरीं विना। उत्पाणि तेषु सत्स्वामी बहिरंगस्तुतारतः। अयं पुनर्महामाद्यायां तत्र शिलाकिताः
सर्वता सुतः स्वामी तदादशानताररतां॥ यादन्निजवीर्यपाकिं चिदर्द्धयेत्यध्वनं समर्प्ययति तन्न स्वानिः शोषं न शमयत्कः। अनेनापार्जितैश्च विधि
नस्य विनियोजनं। स राजा कुरुते नित्यं सुंदरतरवस्तुषु॥ अ … यद्विविध द्वाकुद्वः सदा स्वारि डिंगीभ्या सत्तेनापारा राजानजाना धुव विग्रहं॥
एवं स्थिते॥ एवं समकारायाज्ञां लक्षितिर्नर्ममात्मनसः। तस्य … किंतु तातासिन्नं नात्मानं सन्यातन्नृपः॥ अन्यच्च॥ यद्दृष्टं भवता पूर्वं मदामाद्पुरद्वा
यं तत्कर्मपरिणामन नटस्तुस्याख्यायाप्तितं॥ अतः पुरद्वये … तत्र सेव्यमस्य स्य तिक्रिकं। तथाद्योद्यानिः शशमानां विद्याद्वकारकं॥ ततश्च॥ एक
द्वेः श्वादमांसमवसनायाः किं कमागतं॥ राज्यं किं वास्य संबंधी … द्वितं बलवन्मया॥ विमर्शनादितं वममानाः कम पूर्वकं। परस्कमिदं वाऽम्बा
दाद्यां विनिविहितं॥ यतः॥ जीवः सकर्मकायस्य बहिरंगजनस्तथा॥ संसारिजीवश्चेयं मयापूर्वं निवेदितं॥ तत्स्पष्टापुष्ट्यात सर्वा विज्ञद्वतिमहा
दवी॥ वीर्यलतं बद्धि कृत्वा स्वीकृताव्यं न संशयः॥ एकाकीणाहं॥ किंयत्कालाद्यदीमायावर्तीत मामम वद्दा॥ विमर्शः प्राहनि वाहिं जानान्य दमपि त
त्वतः॥ तादृक् परमाधिपत्यकस्य तस्य संवृत्तं निःशेषः प्रलयं याति॥ यत्नतावकसंशयः॥ सकर्मपरिणामारख्योदानाद्दालनतत्परः। प्रणता शाच्छ
मंतकिरीटस्फुरितक्रमः। प्रतापमात्रसंसिद्धकार्यविस्तारसुस्थितः। राजाधिराजः सर्वेभिर्विश्वाविश्वराधिपः॥ अयं पुनर्महामादस्यास्येव परिपाल
कः। नष्टं तं सेवनाकालापरिवर्द्धिकः। तदा दशाकारानियंत्रणापियका पीरूपः। नूनं तंपालयत्येव राजकार्यपदान्वया॥ तेन पालितः किं का वा
त्वायत्तिमाश्रित्य पंडितैः। महासनने विश्वापिका होराजानिग्द्यात। नानयोर्विद्यातता तत्स्मादृढः परस्परं। यस्मादकमिदं राज्यमनेतयोः॥ १३८

निवेदितं। वक्ष्यः प्राहामममाम विनश्य … स्फुटतः संदेहसंनदः॥ तदेवं विधमज्जल्य … ति श्रमी। ततो विलंघ्य
दिनैर्मार्गं लव यावत्प्रागतौ॥ इतश्च प्रवर्ण्यादुपवशिशिरा कालवितसदा। संप्राप्तश्चजनानामादी वसंतो मन्मथप्रियः। सतात्या नगरासन्ने च मद्युद्यम
लीलया। वसंतः कानना न स्वैः कीदृशाः श विलोकितः॥ यत्र॥ हृदयन्ति वहद्र ग्छिता पूर्वं न बंधादृल्लमाना कामलतावाजदंडे गर्ययंति वनानापि
हंगकुलकलविकाति मदिरा राजाधिराजश्रियत्र यश्च मकरकेतनस्य राज्याभिषेकजयशब्दमिव कुर्वीणा मत्तकलाका किला कोलाकालाद
लकंठकूजितस्वर्द्धयंति च विलसमानवरच्युतकककलिकानर्तनी लिराकारयंति वरत्ता शोकाकिशलयदललक्षितत रलकरविलसितैः ज
णमन्निवमलयमारुतोद्दोलितनमच्छिरद रमदानकृत्तमार्गदं सन्निवनव विकसितकुसुमतिकरादहासेन कुंदन्निव त्रुटितहंतबंधननिपतमान
सिंदुवारकुसुमनोनयनसलिलैः प्रवन्निवसकसारिका स्फुटाऽ … हाराह्लाप्रडाल्पितेनसो कं वकुइ वमाधवीमकरंदबिंदुसंदोहास्वादनमुदितम
त्तमधुकरकुलकूणकणायितनिर्वर्तया श्रुविश्चा इति … नर्त्तनावादनगानपरः प्रवानरितधुबवकुंभलिधरः। सवसंतकुतुर्यद्दिह पक
रः कलितानगराप वनांतरेचरः॥ तातादि मार्गेनासिद्धि। … तः श्वकाष्ठयिषा च समकालतत्रनवसूक्तनगरदर्शनकुतूहलं संपन्नं। यताऽ
त्रिव वसंतेश्वायणस्यनगरस्यासौंदर्यसारसुपलस्यातां तथा … द्विपश्यामी यांकाननालोगविलोकनाकौतुकननिर्गतानां नगरलोकानां याऽ
वस्थावर्त्तीता संतानवानस्पदिश्वदातिश्चवत्तिवकुलहदकाक विकसितमाधवीष्वष्टतिप्रमतिविहस्यातिसिंदुवारकैः। पाटलपल्लवेषु नयुन
तिनूनमशोकपादपाश्चतवानस्याति चंदनतरुगाहननमपावगाहाम॥ इति मधुमासविकसितरमणीयतारहितिरफमालिकेवापातयांन
च हहृषिका विलसति सुविरं वारनरुप्रतान। बकुविधमन्मथकक्षिरसाहोलारमणसाद्नापानस्वरत परास्यस्पृकतरमधुपानमादनाश्र
णु विकसिते सहकारवानरितः कुकुबकत्तबकेषु रत्नं पटः। मलयमारुतलोलतया वनसततामतिनयातिसुद्धकूनः॥ इदमाहोपुरुला
क … कुलेषु वरद्रुतवनावलिमध्यां॥ विलसतीदम्सुराससवप्याविनां न तु विलोकयन्तडुकद्दंबकं॥ मणिविनिर्म्मितराजनसंस्थितैः प्रियमाधर
सुप्रविष्टतानिः। वकुष वरन्नमस्पविराजितः। सुरलिनी रकगंधसुवासितैः। सुवनिताव्दनां बुकहाप्यितैः। विविधमद्यरसैर्मुरवपन्नालैः कृतमि

दंतदलामदनिर्लंतधाद्भिपञ्जरमयदत्रापानकेऽधुनावृत्तौ॥पतंतिपादद्वयेवुंवंतिमादिताः।छिंदंतिमद्यानिरसंतिमायनाः।रसंतिचक्रोबुरुहाणि।याचितामन
कथाङ्गनिरुक्रवीतजनाः॥यदंतियुग्मानिसगाहतालकामदनगुर्वंतिलुर्वंतिवापारविघ्नमानेनयानेसुधापारमुदेगवंशाधनिनाविकुर्वीत॥सुश्रीडाल्ला
मनगर्वीनिर्लराधनानियञ्चंतियञ्चंतिजनायवापरा।विघ्नमानेनयानेसुधापारमुदंगवंशाधनिनाविकुर्वीत॥सुश्रीडाल्लासनगर्वीनिर्लराधनानियञ्चंतिज
नायवापरा।धूमंतिवालव्यिताः।पद्मकामेरितमतोयांतिविनाथयाजनं॥पवंशयावद्दर्शयतिप्रकर्षस्त्यविमर्शसिद्धापानकंतावन्निपतितामाधवीलतावितानमं
डपकुवलयदलविलासलासिनीप्रकर्षस्फुटप्रिरलिखितमाननमासमदमपरमाणानकमसमस्मासविशापनरंघ्रिकुंसानविमार्गनालिखितंनसुमलसाश्लव
पकुनगारवसंतसमयागमश्रामाद्दितानांनागरलोकानामापानपरंपरासुधाद्भिपदोश्रुसंपकंवीथिकानिकुपयखुहीकामंडपानुशिलाकयकुकुवन
गदनानिशिरीकुसुकंदपादपसंदोहं।निरालयरक्ताशोककनक स्रामसमाद्रकुरुवकुलविटपिगदनानि।याश्चतथामकमपिविलसद्दहामकामिनी।
हंदपरिकरितमाद्वशरनागरकालाकविरचितापानकविर। छितमुपलक्षेतनरवतानतोमामकीनवचानञ्चचापिनासंवृत्याविधयःपतारक
वाझडाणनिप्रकाषीणाक्रांतनुकाल्पत्रमंदादाहश्चांतप्राय णाबाश्रप्रदेशस्थितयेपतमामनोघाटितावनविताराशडिति।किंच।नकेवलमात।
काननानागाःसर्वविविधमधुपानमत्तान्नालकलितललितमह। लाह्रासमिलितबहललाककलकलाकुलाः।किंतर्हि।कश्चिदसम्नुरमरवलाठ।
णोर्मितंबबिंबाउलनारमंघारः।नकपस्मानाश्वयवीजयाग्रोतःसरजुंकुत्तीतिविलासिनीजानः।कश्चित्तावववविच्छहिताः।मानेमद्धनकंतसुलवविभ्रमेरिम।
विरांतिदालापरिवर्न्निलिःकृताःसकामकंपाडवमामन्नाविनः॥कश्चिन्नसद्रासनिबद्दकोत्रकाःकश्चिद्दःस्थाननिबद्धमेघुनाः।शमकश्चिन्मुग्धविला
सिनीमुखेनपद्मरेखाद्वधिकानशासया॥विमर्शनालिखितंमाधुलदुमाधुसुंदरंधिल्लाकिंतंनवता।सुनामवंविधाएवमावीथीमकाननानागाः।अतएवम
यालिखितं।समा।वमारनवतानवयकुनगरदर्शनकुलदलंसंपन्नं।यताक्षिन्नेववसंतकालेनगरद्वयाम्नासौंदर्यसारमुपलछ्यात।तादेतेविलाक्लितानड
नवतानावद्धद्विर्वनालागाः।सोपनंप्रविशावानगरंविलोकयावदुदीयविश्वं।यननवकोत्रकमनोरथःपरिभ्रमन्निरवनिप्रकाषीणाक्रांअतिदर्शनीयमिदं
बद्धिलक्रिविलसितंरमणीयतरायंप्रदेशः।पविश्रांतश्चादमतःप्रसादंकारात्रमममासप्तिछपुनरावदात्रिवक्षणामकंसोकवलायांनगरप्रवेक्षावइति।

विमार्शनालिखितं।एवंतस्रुतानंतायाव संष्टत्री॥रवपणापणारावगर्जितःकरिसंघानमद मः।निशितास्त्राधितानावे
कृतमूलस्तुकाल्लमदावलाकस्कः।निपतन्मदवासुदरःधूमदलाल।हुशलाकासवितःजनिताखिलसुंदरीमानोऽहकुन्माथकरूपधारकः॥मधुमासम
द्दिकृयाववराददवरराजकोपोरवव्रितः।अपतिर्निरगासमंबलिकृदरिवृवंधुधियावनागमः॥मतवाद्दितमर्दलि लमहरकंमालकावगुराजितः।कृ
तयुगविलासवाकलिनिर्भगतातिस्मसुवक्षरीग्रातः॥नातद्दश्रुमान्यांविमर्शप्रकर्षत्वांमगराप्रिगीतामद्दामामंतहंदपरिकरितावरवारणस्कंधकृदावि
कसितहृदपुंडरीकपरिमंडलपांशुरागमदताद्धात्रणवाश्रितातपोमघवानिवाधिश्रितेवारमाविधुधमसद्दमध्यगतस्थसनारंजाधिलाकितस्तन
भुयुरालाक्षुःकलकलायमानानागरिमितानपत्रफेनपिंडःकुसितहवमागरगुलककदलिकासद्दमकोपःसाद्दयात्रिघवनमिवाधिक्तिपन्नतिपूर्वि
तयासाजनसमुदायः।शाप्रश्राह्यानपविमारराजा।अश्वंतार विलापनःसमुल्लासिमाश्रुयर्यः।पदनामुहंगाः।राक्षितावणवः।समुल्लासितानि।
कंसालकानि।वणरणायितानिमंजीरकाणि।प्रवद्दिनस्माश्च लारवाविद्वांलितःविंगकोलाहलः।प्रदन्नाजयजयरवः।समर्गलीद्भासावंदि।
दृंदशाद्दः।प्रदन्नागणिकाः।कुसितःपिकककुलः।संजाताः। कलयःततसोलाकाः।कश्चिदुन्नांतिकश्चिद्दलांति।कश्चिद्दावंतिकेचित्कलकला
यंतकश्चिद्कूटाकर्षंति।कश्चित्तुवंति।कश्चित्प्रदसंतिकेचित्। यंतिकश्चिन्नादयंतिकश्चिदुल्लांतकश्चिदुत्कुभिशाद्दानुसंदधिकश्चिन्नाजसल्लमा
स्फारयंतिकश्चित्पसरंमलयजकसीरकाश्मीरसेनकनकंश्रृंगकैःसिंचंतिनगरवंससि।लसद्धविलासमकारमदनात्तलदीपित।
मर्द्दजान।अथमाहेशालावन्नगायरतांकिंमर्चितिगतेत्रमद्दामतिना॥इदंद्धितद्दामधुमासरमवरामन्नजनजनितंतन्नादरांगंदलसवालाक्ष।
विमार्शनिचिंतितां।यहमादामद्दामामद्धसामर्थ्यं।अद्दारागकेसरिविलसितं।अद्दाविधयालिलाघवनापः।अद्दामकरधजमादात्म्यं।अद्दारतिह्रं
सितं।अद्दाद्दासमक्षासरोल्लासः।अद्दाश्रमीषांलोकानामकार्यकरणाधीरता।अद्दाप्रमन्नता।अद्दाश्रातोगामिता।अद्दाअदीर्घदर्शिता।अदा
विर्द्धिप्रविन्नता।अदोअनालोचकत्वं।अद्दाविपर्यासातिरेकः।अद्दाअत्युन्नत्यावनापरता।अदानोगतछ्लाद्दोलितिर्त्तं।अदाअविद्यापलितशि
न्नता।इति।ततःप्रकाषीविस्फारिताक्षान्निरीक्षमाणसलोकविलसितमसिखिनोविमर्शिनासहतपनंबद्दिरंगजनायद्दिधाया।मया।वामित

स्पर्शं मह्यामात्यादिमहादीनुज्ञां प्रताप। प्रकर्षश्चाह। मामाकर्णय मह्यं तत्र कनकमस्य वाञ्छुजः प्रतापेन रत्नद्वीपलोकात् तं स्वेच्छां तविमहीनाकं।
निकृष्टकथयामि। ततः प्रविश्य प्रधानं निश्चित्य परमार्थम लिखितमानन्दसमाकर्ण्य। सो विज्ञप्तिमदाटवीं प्रमत्त नानदीपलिन वल्लिमिश्रितवि
कृपीठमहामात्यराजसंबन्धियोम हाविस्तारनिविष्टो हृष्टपुष्टयामकरध्वजः। तथा यं वसन्तः श्रियमिव ध्वयस्य कानवतितानालं विप्रश
यशिशिरगाताः। यमासीनो नन्दलोस्थितस्तन सदस्यवासिकृत्या। अथ वसन्तः कर्मणि परिणाममहादेव्याः कालपरिणते रत्नवरः तत्र
मकरध्वजाय प्रियस्कादनिवेदितमनन्तसंततनात्मयद्धां यदुतस्वामिनी निर्देशान्नगरं तत्र मधुनामयाल वनगरूनगर मधुवल्लिनिमानवा।
वासालिधानः वांतरवानातनादेवि वैविरहकातर मयाल वतोदवनिर्धमिव्यागत इति ततः सदर्पणमकरध्वजाज्ञानां। सात्त्व वसन्तकिं वि।
स्मृतेन रात्यातीत संवत्सरगम्यया लवता चन्द्रशाखरविला। मितां यान वं लाविविरह वदना विधुरविज्ञनया स्विद्यासा तथा हि यदा यदा नव
तत्र रत्नाकरगमनाय स्वामिनी निर्दिष्टा सवतां तदा रमदय महाप्रमदामाद नातरं द्वारे प्रविश्य राज्यं विलरविस्मात किं मितीयमकारणा।
लवतो मया सह विरहाङ्गं का। वसन्ततनाङ्कं चयत्र स्वतः क्रीडितो मधुनाननकमनीय वचनेन। जनरथाविस्मृतप्रवासी नूनं मामेव य
तिकर। तथा हि। अकांडा प्रत्वार्दिं मानं मुकुहिरदवितया। विस्मरत्यरदस्वपियादीतं निखिलं स्वर्णां। तस्मंदरा मवेदं गच्छाच्छदमधुमालवाङि।
स्पर्शमागन्तव्य। मकरध्वजानाङ्कं विजयस्व। ततः समागतोऽत्रप्रस्तावे वसन्तः। विविनिकाननादिषु निकुञ्जविलसितां मकरध्वजन्यापि विज्ञापितावि
धयानिलापः। यथा पञ्चतो मम तत्र यदा मानवि रंतनीसंलापनया। विज्ञप्तप्रवतामिष वसन्तहृष्ट्वां तस्थतो निवेदितं विषयानिलापण रागकेसरि
णो नदवस्त्रमवतन्मकरध्वजवरनां तेनापि कथितं महामात्यराजायानन्तरं निमानना। अथे कृतदुर्विपवास्वं वसन्तगमनाय मारथतिक्ष्म
रं मया। मकरध्वजस्य मानवावास पारराज्यं प्रमादप्रधुनापि दीयताम। क्षेमकरध्वजाय तत्र राज्यं यथानलं ननीयाकदाचिद् प्रकथित स्थि
तिरमाहरो। प्रपञ्चलिः पालनीयान्तु यात्। श्रीरं तन संलापनयात्। ततोऽपि वसवधार्यमहामात्य राजनामंत्रिता प्रमावीविजा स्थानस्थायिनोमदीया
लाः। यदुतलोकाः समाकर्ण्य। तत्र प्रयंदानंद मयालवयकृनगरांतरीतमानवावासप्रारमकरध्वजाय राज्यं। तत्र प्रमाणिः समसे मन्त्रिविहितेनं

२४१

वुं अंगीकृतीयः प्रपदातिलावा विधातव्यराज्यामात्यादारवत्प्रमाज्ञा निर्दिशाकारिलिरवशीलनीयानि यथार्हं राज्यकार्याणि। सर्वथा कर्तव्यम
कृणं समस्त स्थानस्थमयाप्रिइति प्रतथ्यमस्य राज्यस्य प्रमरम दत्तं। तस्मात् प्रशीलवत सूर्यं गच्छाम स्वात्रि वसुपारा तत्क्षेत्रप्रतिमिरवनितलावि
च्युसदस्य समूलाकैः समस्तै र्लिखितं यदाज्ञाप्रयतिदेवः। ततो लिखितामहामात्यराज्ञा नमकरध्वजाय यथालङ्कृतता पि राज्यस्थितेन तत्र पार
नदरणीयमात्मनरपतीनां निजं निजं यत्किमपि यथा दमालायुं। दूष्याः सार्द्धमिश्ररा तत्र संलापनया। मकरध्वजानाङ्कं यदा दिशाति
महाराजः। ततः समागता सार्वभौमनगार अलिखितामानवावासप्रारराज्यमकरध्वजः। इति प्रजाः। नाथे यथार्हं तन्नियोगः। इत्थ्यायो यं
गजेन्द्रस्कन्धारूढो दृश्याता प्रथमानवावासवर्त्तिनिलिलितप्रारलालाक्कानाम्न बद्धिरंगो राजा न तस्येन मकरध्वजेन समहिमाप्रवर जनपदः सम
स्थात्मनि निर्जितानिः मारितायं मिष्टं बहिः कानन स्थाना चायमात्मानं तनाजितं स्वाको लक्ष्य ति। नाछोतलोका स्वनाति तत मात्मान
मवबुध्यते। ततो न ज्ञानं न थतिकारणा नष्टमकरध्वजः। स्थमहामादाहि परिक्रीतस्य प्रतापादतोलाकाः स्वल्पे वंचि विद्धनश्चति।
प्रकर्षणाङ्कं सोऽधुनाङ्कं च मकरध्वजा वर्त्तताविम। तिः प्राहा नाहृपमंनिदिनपवमपरिकरः स्वाप्र सूने वं विनाटयति। प्रकर्षः
प्राह तर्द्धि सकस्मात्रोपलक्ष्यते धर्मशीनां तं नवनिवेदित मेवमयाल वतः प्रवीजानं त्यातं तरंगलोकाः कथमं तद्दीनां समासवंति परव
रूपप्रावर्गां ततो मीमांसा जन्तानां मारीचप्रवृत्तविषा निजविजयकृष्णा मानदपेक्षणा कमिदं प्रेक्षं त। प्रकर्षः प्राह मामसर्द्धिकपंतानवं स्थितानपि
सा कामकृता विमर्शनां अग्निमयी गां जनं विमला लोकं नामत हालानति। प्रकर्षेणाङ्कं ममापि क्रियतां तच्च जन स्वादानस्वयाहायनाहमपि
तानवलोकयामि। ततो विमर्शनां ज्ञितं प्रकर्षस्यातनयांगाजननलोचनयुगलमभिलिखितस्व मतिरूपायशानी निजकृदयानिनि रूपितानि प्रकर्षेण
निखितमानन्नमामहः स्थितामयाधुनाकुनराज्यानिपक्षेम हामात्या दिपरिवारितामकरध्वजस्य प्रवाहितामपसिंहासन स्थाकिंजनमसंधवाहरः। आकृष्य
कृष्णनेशितनाकसंनिशालीमारवेः। ति विहं विह्वलं दृष्टाततालोकं समराजकं प्रदारकं शरं वसवं विकारकरणाकुलं। महाकहकदध्मानेः मदरयाप
मादितः। हसनालां विधायाछेदं सात्प्रपनराधिपः। स्वकृतं सदृतं दवदंतं इति किं कसः। महामात्या दयाः प्रस्तावसंती मिथरः स्थिताः। तत्किमत्र कृ

डालितनं महाप्रसादात् मम मकरध्वजतपोवात्तलभ्रुयाया यथा श्यालीलां संज्ञानादर्शिता मकरध्वजः । विमार्गिनां केवलमपि किंचिदप्यापीडं कृत तरमत्रलवखकृत
गारस्तु तान्यपि दृष्ट्वा संबद्धपत्रचित्रकाराणि उत्काकादीनि उत्कंठः प्रादात् मामवधिमश्रसादद्दशी किं किंवा मम दर्शनकृतश्चलनं परिष्वजितः केवलं म
करध्वजस्य समीपे महामोहरागकेसरिविचित्रयालिकाबाद्धयः सपत्नीकाः समुपलब्धांतां मत्क्षिप्रकारणं । किंनाम तत्र मकरध्वजराज्ये विमार्गिनां
वयस्समागता यावत् यत्र वचकूनागारं नसंदिग्धा विधेयः । किंतु निवेदितमवमया यथा विजित्वा विनिर्गताला वधस्सकाः खेलतां तरंगा लोकाप्रसंतोद्यपगड्डाडा
त्या विश्वनिराश्रितास्त्रिधूंति । राज्ञः समवायसरमण्डपे स्थितान्तेनमहामोहादयोलब्धा वसरतया राज्ञः सभाया मा विज्ञप्ताः श्लनियोगमनुशील यंति किंच श्रु
इश्वास्मनः स्वल्पं मकरध्वजनारेश्वातास्य राज्य यक्ष्याया वान्निया गसनतां वानतुष्टयः । अस्य यावन्मादात्मा । तेननातद्दशनीयं यस्य यावद्यदालाघेतेन
सा वन्नाद्वयाद्यं नाधिकमूनं वा । यद्ययं लालाद्याराज्ञा सदाज्ञा । चराजहोदन निरविललोकाश्रुजिता । अक्षान नमकरध्वजनन जानंति समपशिकराम
नंबंधुस्ततं मन्यांताव द्विष्टं महामोहन विहितमस्य मवाष्यानि । यागाः इवमाहात्म्यमिदमवाप्यानान्यमिति । यस्यन रितलाकाः धीतिसुदंता
वलांता कृतकृत्यमात्मानमवगच्छंति न द्विदं रागकेसरिणा । जानितं अच्छे वचनियोगमाहात्म्यं लाद्य प्रायिवस्तुतं यत्खनारते लब्धं तिगग्दिदि
सकृर्वीति शिकारज्ञातानि । तद्विदं विषयाभिलाषस्य विजृंभितं । यागादिकं यत्खनरदहदासिवंमतिदर्शयंति विष्टाकानिःदंडाप्यविलसितं सव
उमत्पन्नी नामपियवाद्दीनाबाणामपि नरपतीनां च र्डिसकुपाणां च नियोगमाहात्म्याला यदमाध्यापाराः अपि नियता बहुश्रुताः यत्खनरमीजनाः स्यादा
दिकंलागाडानसुपलक्षितानाम दर्पमयुकूलयंति कलत्राणि । तंबंतितपोवक्षाणि समाश्रित्यं तिगात्राणि । सर्वतोमधुनानि । तत्रैवमादिककर्माणि नियम
-करधजास्याप्रनियोगं ददाति । किंतद्विरमासहृदयमवक्रकृतायसा । अस्य वत्रकर्माणि सामर्थ्यं नात्म्यं स्थिता तादवं व स्मविद्यंतो उद्वेगगाडां डागाके
द्वयः । केवलं स्वकीयं नियोगावसरवतीव्दं तनो ननाविलर्वंति । वकार्यगाणां कंयायावेननः किंश्रुत्वा निवृता अधुना विज्ञवतां समहामोहस्यानमप्यपो
विमार्गिनाकं नेनादवंनिवेदितमवश्यलोकामकस्पिणः स्वसमीयं तरंगजनास्तनः समागताः सर्वेष्युत्मकरध्वजराज्य । तथापि तन्महामोहास्था
नं तदवस्थामवासः इदंविकल्पितं । उर्यंत स्वमहामोहराज्यमाकालस्थितिश्रमनं तकन्याविमर्दसंदरमतः कान्त्रवि

१४२

डॉक्टर भाऊदाजी इस्मारक
MEMORIAL

चलनाथंका अत्यन्त समसंपुवनद्धाणकंम ... मदनरविवमानवावासमारमकरध्वजराज्यं । केवलं विरंतन स्थितिपालन समनितया नि
डपदातेरपिसुयमवराज्यस्थितिकृत्यपरतां समकरध्वजः । श्रमदामोहन रंजया समवजुत्रतारमायरति । तस्मादविरलमवरुद्ध तन्महामोहा
स्थानं तत्र वर्धमानाणवमीलनमरहश्रांतां इकार्षणा जनाभ्यामधुना संशयः । अत्रांतरे करिवरादवतीर्णः सल्लालाद्यराज्य प्रविश्यं डिका यूत
ग्नातर्धितामाश्रयनं दिकाविक्षिप्तकः सम्प्रविश्यश्यापवंचिकायाः द्वाराविह्निनिमहतिपविसारमध्यमाणा । ततः सादेवतावताजनसमाजे
नमस्यमापनकं चलकृत्तिनानारत्नसंघटितानि विविधमद्यलजनानि समर्पिताः समस्तजनानां कनकपरूपनिकराः । वत्रितामधुघराता तो
शिखाचतः पीयते वसन्नागीयते हिंदोलकः उपरिपरिधीयते नवरंगकं दीयते वादनस्यः विधीयते नर्तनं अभिनीयते करकिसलयेन विधीयते
प्रियतमाधरबिंबचुंबनं अवदीयते रदनकोटिविलसित तनावपीयते मदिरामदनिर्भरता । वदीयते लज्जाशंकादिकं । निमीय
तदयिता वदनस्वहस्तेः विलीयते गांसीयं क्षीयते जने वलिश्रुंलितनखवसीयते मर्मकायमिति । एतच्च लोलादृष्टपातः कृतिषु
आतारिपुकंपनानामस्तुवराज्ञेसनमदनपरवशतयाः । कायकियमविज्ञायलिखितामहादेवीरतिललिता । यद्दुतप्रियतमेत्त्य
तुष्यति । ततः सायकसमकं मतिलज्जानराल सापिलंघ यितुमशक्नुवती नवहादवानमर्ते सपत्नां तांचद्दंतीमवलोक्यमा
नामनादरतयानन्यारण्यस्यविकारितयामधुमदस्याद्धिःप्रचिन्नमाडितात्मवरनपानिनागारनिकरणमाला लोकाच्चपतिर्मकरध्वजेन । तां
च निगादमधुमपन्नश्रुतमानरत्राक्तावधवमातुक्षितः क्रियतीमपि वेलां । इत्थमत्रविमश्यपानननमदनिर्भरं निश्चलीभूतमापानकं । चलुविताः
मर्त्यलोकाः । इहहत्रापूर्वयः संज्ञानमस्य विकर्दमपि क्षित्तं क्षिपतितावायसाः समागताः मारमयाः । अवलीढानि जनवदनानि । पक्षुप्तोविशुकं प
नःद्वागान्निरिविललिताअत्रांतरवशीकृतामहामोहन क्रीडीकृता रागकेसरिणा । अविरतोविषयाभिलाषेण । असिद्यताररतिसामर्थ्ये निर्मितिः
क्कद्दयममर्माणि शारनिकरप्रहारैर्मूकरध्वजेन म्रियमाणइवात्मानमायतयमानःप्रचलितालालाद्धाररतिललिताग्रहणाधीवागान । आश्रम
मीपं विभारितो बाडुदंडा ततः किमनद्विति चिंतितं रतिललितया लक्षितं तदाकूतमनया । सस्तत्यन्नं माधवं । संज्ञातेनयं विगलितोमदिरा

DR BHAU DAJI
डॉक्टर भाऊदाजी इस्मारक
MEMORIAL

मदः।पल्लायितुं प्रवृत्ता गृहीता लालाकेन। विमोचितो नयात्माध्यवंतीं पुनर्गृहीता लालाकेन॥ ततः पुनर्विमोच्यात्मानं प्रविष्टा तत्र चंडिकायत
ने। स्थिता चंडिकाप्रतिमायाः पृष्ठतो लायनकंपमाना। अत्रांतरे हृष्टगोडेंद्रसु संपन्ना राडा दृष्टाः। आविष्टीता। सो हुंडुः प्रकाषीणा। सपाद्दा मामसाह
घग। ःसक्षिता निडुडिंतरूपाः। विमाडीनां क्रीडम संपन्नो। सुनियोग्यावसरः। कुवलमधुविलसितमधुना विलोकयतवरूः। प्रकाषीणाकेः।
मवंकारामितः ततः प्रतिपन्नं हृष्टगोडेंद्रेण राडरूयासनमधिष्ठितो लालाकः। चिंतितमानन्नमारयाम्यतां ताव्यारतिललितां यामां विद्यायत्तं नष्टे
ति गृहीता येन खड्गः। प्रविष्टश्चंडिकायतनं। मदिरामदांधतया तत्क्षुद्या विद्यारितायानन चंडिकायानष्टा रतिललिता। बद्धिनिर्गछतया पुष्पत्र
यस्य तिकृतो हाहारवः। विहाहारिपुकंपनः। सहितो लालाकेन। निक्षितमाननविपतामकुतासूलयं। कृपितमनया लालाकप्रेषितं। ततो धिष्ठितः
मापिहृष्टगोडेंद्रेण सममूर्हमति रक्तार माहुताः नेनरणाय। लालाकः प्रेरूपिताः सुरक्षाः समुस्थिता तिरोपवता पानकानि समुझमितः कल
कलरवः। संनद्धयत्रुरंगं बलं। पादुर्भूतं युद्धं लीनतथा विज्ञानयु तिकरतया महिषा मदपूरवशतया चपरस्पर मवक्रान्तरन राःकातरन रेः खारेः खरा
विगमावेदिगमरा। उरोगसुरगाः। वरकरालिदरक्षराः। रपद्मा विरपवराः। कुंजाः कुंजारापूदयोरदरकुंजारनरवरपवितैः सुमयित्तुमारधाः।
संजातमक्त्रेडपड्डनमर्दनं। हतश्चरिपुकंपननाकृतो ल्लोः॥ लालाकस्खलितमदलिसुखं हृष्टगोडेंद्राधिष्ठितः। मदिरामदांधतया लशोताकर
वालयुद्धेनाहततमाहा सर्षोत्रिपातितो रिपुकंपनेन लालाकः। संजातमहाविष्लवः। ततस्तमवलाकापविष्टोनगार विमर्श प्रकाषीक्षितोनि राबाधस्थान
विमाड़ीनां क्रीडमहृष्टंदृष्टगोडेंद्रमाहात्म्यं सपाद्दा सुकृष्टं मामवावृतां विलासानां मीदृशं पर्यवसानं। विमाडीनां क्रीडमहृष्टपायनाम वंविधमवर्णवं
मानं रवतिमदिरामत्ताद्विषाणिनः। कांदंवगमगमनानि। नलक्षयंति पुरः स्थितं मारयंति प्रियबांधवं। जनयंत्यकांडविद्रवं। समाचरंति ममप्रायतकानि। सर्वं
तिसर्वेडुगसंतापकाः। निपाद्यंते निःशायाजनं सुवापगछंति दुर्गतिं। किमत्राश्चर्यमिति। किंचा। माद्यपारदार्येच। परताः कुदुर्जनतवः। तेषाम वंविधनर्थ
नवसकःपृष्टमदीतां। मद्यं हि निंदितं सर्जिमद्यं कलहकारणं। मद्यं सर्वापदां मूलं मद्यं पापप्रदायकं॥ नर्थाहुश्यसनं मद्यपारदार्यं यथा नरः। पञ्चाद्यं
वमानलालाकस्तथा मोलतानकर्यां म नसपंडितः सपापात्मा धसव्यःसकृतार्थकिः॥ प्रकाषीणाकम वमतन्नात्मा त्रसंदे

१४३

ढः। ततस्माया सुत्रनगारविद्रवतो र्दतानिकतिचिद्दिनानि। अन्यदा मानवावामसुत राडकुलां सन्निहृष्टसन्माल्यो प्रकृष्टः। प्रकाषीणाक्रम मामपव मिथ्यालिमा।
नाहृष्ट्या तविमाडीनां क्रीडमसंचाटंमेन्यं प्रकर्षः। आहाने त्र राडसबिन्नगारकिल्लाविषाला। येन कपमिहागतः। विमाडीनाक्राम वंनामम करपडाक्षाप।
रिमव माद्रिमहा माहुराडाराजायनाच्यराजाय दवलं निकुवलं तदप्यानीतं। कुवलं कामिरूपितयायं मिथ्यालिमा नामतिमाहृष्टपद्यशानीतो हृष्टो ततथा
पितया रवराडस विन्नवामस विन्नपूरायाः परमार्थतस्त्रिष्टांतो वदितश्चो। प्रकाषीणाक्रमामकृत्रुनरापाः धुनागं तं प्रदृष्टात्रा। विमाडीनां क्रीडाकस्पियासो
हृष्टसुपारिपुकंपनः सनिहतो लालाकः। धुनाराडा सिपिक्रः। तस्यावदं सवनं आता। यं मिथ्यालिमानः। कमश्चिकारणनेदं राडसदनं पावसुका मप्रतिलक्ष
तापकर्षः। आत्ममपीदेन रपतिसवनं दर्शयितुमामा विमाडीनाक्रमवंकारामितः ततः प्रविष्टो नीत त्र नृपति गृहाद्दतस्थान सुपिपुकंपनरूपातरश्मिद्विती यामति
कलितानाममहादेवी। साचतस्मिन्नवं समायदारकं प्रसूता। अथतत्रजातमात्रराडसूनोः लाक्षाराद्दयविकसितमिवतामरसं युगपतितिमिरनिकरमिवग
गनतलं विनिहृष्टमिव सुंदरडाननयनयुगलं। भुवनमिवसुधर्म कर्मधायापारपरायणं तद्राडसवनो राडित्रं प्रदृष्टं। विरचिता मणिप्रदीपनिवहाः। वि
स्तारिता मंगलदर्पणमालाः। संपादितानि रक्षाविधानानि। निर्वर्त्तितानगारसिद्धार्थकिनंदावर्त्तातपत्रतलरवाः। निवेशिताः सितचामरधारिणी वि
लासिन्यः। ततः प्रचलिताव्यागनाद्धानस्थायिनोनृपतेः सुतजन्ममहामहोत्सवंनिवेदयितुं प्रियंवदिकाः। कथं। रताशोद्यमविसंष्ठुलगमनं गमनस्खलितनू
पुररवरणं। चरणचलनोल्लालितहृदयं। हृदयविकंपस्फारितनितंबं। स्फारितनितंबबनिताहितंरसनं। रसनाललम्पायाधरसिचयं। सिचयनिपातितल
ज्जितवदनं। वदनजाज्ञांकाह्यतिनपुरनौ। अपि च। नितंबबिंबवाह्याकुडवादितरनिःसहातथापि रनमाह्लाराद्दगाहा वतिमातदा॥ निवेदितं तया
राडपुत्रजन्म माहा भवेत्। आनंदपुलकोद्भवदनिर्भरः समपद्यत॥ अत्रांतरप्रविष्टो मिथ्यालिमानः। ततो धिष्ठितमाननरिपुकंपनशरीरं। ततश्चातन
प्रवसुत्रुजाशीरा। सोनदानीं रिपुकंपनः। नमाना समनवाददुःनाः प्रिमातिडुगत्रात्य॥ चिंतितं च पुनरात्मनः विपर्यासितचेतसा। अहो कृतार्थोस्मि मदावंश
मयन्नेत्रिः। अहो प्रसादो मम अहो लक्षणगुक्तता। अहो राडसमाहात्म्यं यः संपन्नं जन्मनः फलं॥ अहो डगति जातमाह्लादमहाकल्याणमालिका।
अहो मध्यतामवर्णमाहामिहं समीक्षितं। अपरजामयायाय प्रयास्तिको पित्तिः। प्रार्थितः। सोप्यसंपन्नो यस्याम कुलनंदनः। ततः कटकक कर्पूरहारकुंड।

त्वमो ह्निंकेलयः।निवद्धिकायेलक्ष्मणादीनावाणां महार्धिकाः॥उक्तमस्मरंगमात्रण दृष्टिगजरत्नाधिपा।प्रकृतीनां ममाद्विशुस्तुतडान्मममाद्दासवः॥नतानरपातवकिं
शुश्रामूंश्रिमक्षत्रामेः।कृणनमसदानतत्र वतकिंकिंविनिर्मितिं।एवमनिहतनीरसंघातमध्यक्षिनानकयादः समुदाइपुत्तडटा एयानुसंपन्नकाल्लालमालाकुल।
याहृशंखाप्तिनादामहानीरक्षेतत्रगादिममंतादधात्राहृत्राकुर्यमंजातापाघः कृणाकुक्षितः।तथापुवरमलयसंनशङ्काढकस्मीरजातागकुम्भामकुसुरिक।
पुरकर्पूरनीरप्रवादाकुसंपन्नसकर्दमामाद्दसंदाद्दनिःसंहविंदुवृहराणसंपादितावाषड्गंतुप्रामादं।तथामेरनसंघातसद्वातनिर्नद्वसूर्यविलाजालसं।
घारमालाक्यातततद्दामंक्षिरं॥बजनाटितकुडुकवामतकंचविघ्रामितकंचकिंद्दासनकं।ववियामितकंचकिंद्दासनकौंडनदापितरनसमुद्दयितंचटिता
उलामेंक्किंकद्दारवृतं॥लसदुद्रुटवाचैपनटाकुलकंलतानाडनलामविलासद्युतं।वरखाद्यकृपानकुउपुडनंजातंप्रमदाक्षितिवईनकं॥अथता
हविवईनकेनिरिविलप्रमादनरमुद्युतिष्ठुद्यगाण।अतिहृष्टविषा। | नकृताईशुडः सूर्यामवननन्निशिरंसनुपः॥ततसन्नाहरो हद्यामदासंमर्दयंदलां प्र
कर्षः संशयापन्नः प्रश्यादनिजमातुलं॥निवद्धयेद्दं ममामम | ददरकुन्नदलं।किमितीम वटंकुफोर्निवारितसुखाडनाः।अथार्थसुल्लं नवा
किमर्थमितिमाक्षिताः।किंवामीसृतिका नारंनिडांगप्रवदं। | तिकिं।समर्घयनद्रकाश्वानिहटमासमर्थयंतिकिं।विश्वासंसारसुक्रोश्यामंदंमं
दंवलंतिकिं।किंवेषमदतस्थाखानायकः पृथिवीपतिः।बालद्दा | स्थकरंमूढः कारात्र्यामविडंबनं॥तदत्रकारणंमामयावन्नोलक्षितंमया।इदंतावष्
न्ममानाभिमद्दाकोउककारणं॥विमर्शःप्रादतेवसकछ्युतेऽत्रनिबंधनं।यदस्यसकलस्यापिवृत्तांतस्यप्रवर्तकं॥एषातनेवविश्वासयएषस्त्रपमंदिरं।
मिथ्याभिमानस्तेनदंतानसर्वविजृंभितं॥अयंहिराजाज्ञातामस्तन्नारवंविश्वितयतानमानिदाढानाप्रादनपारनजगत्त्रये।ततोमिथ्याभिमानेनवि
ह्वलीकृतचेतसा।आत्मावमकलत्राद्यैंलोकेऽस्मिन्मविडंबितः॥नावदेलक्ष्यत्येषपहृनमात्मविडंबनं।यावत्तामिथ्याभिमानेनवराकंमन्यतेजगत्॥
प्रकर्षः प्रादयायवंततोऽप्यपरमारिपुः।मामभिथ्याभिमानात्ययं यःरवद्धेवंविडंबकः॥विमर्शःक्वाचात्रमंत्राया नडवस्तुनि।निश्चितंरिपुरेवायंबंध
रस्यपूजनमतं॥प्रकर्षः प्रादयायवंततोयाप्यवहीगतः।समष्ठपतिनाभिकीदृशोरिपुकंपनः॥विमर्शोऽतादितंवमनजावरिपुकंपनः।किंतुवद्धि
विरिपुश्रावायंतवब्रह्मसिधीयते॥इहश्रयाबद्धिःकाश्चिकोटीनामरीणांकुयनहृमः।कुलविद्युरिनाज्ञानंमा... रोवशं॥तथाप्यस्मादा

प्यायंनाश्रेषांजाप्रदद्विनां।यतोऽत्रपरमार्थेनज्ञानालोकोपराध्यति।यस्मादज्ञानुकाबाधाः क्विचिद्दामाद्यकारणं।यांतिमिथ्याभिमानस्य...वमसुप्रव
ज्ञानवाः॥तनाभिहनतविज्ञास्मवालाश्ववडानःमद्दाविडंबयेत्स्मात्मानंयाघघरिपुकंपनः॥ज्ञानावदातबुद्धीनांपुत्राराज्यधनादिषु।लोकाश्चर्यकार
लोकेऽस्मद्व्यप्रास्थकारणं।विन्नमललातढिकंधव्यानामांतावारिपुः॥वस्मिथ्याभिमानात्ययंतद्धिमध्यस्थबुद्धयः।यावद्धकथयत्येवंविमर्शस्तत्का
स्यां।तावद्राजकुलद्वारमतोहोमसुपागतो॥प्रकर्षणादितंमामदृष्यातकाविमानतो।मप्रादमतिमादनसुक्कः।शोकोऽयमागतः।अत्रांत
रसूतिकागृहमयत्तमितः ककणकोलाहलाभिश्रः शुक्लारावरावः।प्रध्वनंतिसममदाद्दादारवंकृवीणानरपतरतिसुरवंदासवेद्यः।प्रज्ञातमानंदयंद
लोकिमतक्षितिपुनः रष्टडुनुकानरीभूतोराजा।तथापिसवमवलक्ष्मपरिकारागतःसूतिकागृहाद्धृष्टः सूत्रलोज्ञासितलवनलिन्निनागः संभ्रमेल
कृणधरः।किंचिदुत्फुल्लविलोदारकः।ममाहृतंविद्यमंडलं॥ | युद्मावेद्याधिपतिः।किमनक्षितिसम्प्राद।दवसमापतिता।श्रुतकुमारस्यमाद्या
प्यातीबलवानांतंकः।सवप्रबंडपवनस्वपदीपमनसूपमं | ददरतिलगः।प्रश्यतामवाम्नाकृमंदनाद्यानांप्रपतिराद्दासोलाललोकाः शीघ्रख
पकृमधंप्रघाघानव्यानकुमारंयाडीवयति।तस्मिराडंप्रय | द्दामिलयंसपदातिनावंप्रतिपद्यदांतदाक्रमसिवदिवणलोकैः प्रयुक्तानि
लपडानि।वाद्धितामंत्राः।निवद्धानिकंमकानिलिरिक्तारक्षा | ः।कृतानिसूतिकर्माणि।नियाजितविद्यावलिता।निमंडलानि।संस्कृतादेवताः।
विद्यासितानितंत्राणि।कर्तितामपिसगतःपंचनमस्मोदारकः।अत्रांतरकामकुपितयाशाकुमति।मोदालांसपरिकरयामतिकालिताविपुकंप।
नायाः कृतः शरीरानुप्रवेशः।ततश्छंदाउंत्रदतास्मिनिरक्षाःस्मिसुधिताम्मीनिलाविणी।आयसादवादावविवदंतीनष्टारततना॥कृणानिपतिता
शामेसुक्तः प्राणेसार्धेवमः।ततोदाद्दारवोप्यारामद्दाकंदस्मालेरवःजानारमामङमाहृषुकृणनसमङायत॥अथसुक्कविलालाकुत्राकंदा
लितदिक्षणेनसग्रीवकं।रिपुकंपनायाश्चित्तं।जातेहृदद्दाकंदनकंपवर्जितं॥लालाविलवक्रकोटरंलुठितंसमिनलसुदीनकंजन्मुवितेकेशा
पाशकंदहृदाराटिविमावनतरा।दाद्दाद्दादतिसर्वतःककणध्वनपरायणंजनं।अथवीक्ष्यसविस्मानकृणाशाढः सुख्सवायमातुलं॥यद्वनकिम
×नानिरसिदितंजायसादवशायस्यकमाराउजलाजनाडाजतःकंठगातःप्राणः।ततात्यविनधवत्नाभायसङ्कामृतदवसंडानारांडा×ऊलीउपरितआंद

तेः कृता मा त्राणादि व्रातस्वर्दत्तिर्जनैः। प्रकारांतरतो लोकैः प्रारब्धं नर्तनांतरं॥ विमर्शिना द्वितं च अयो त्तोदष्टो भयानको। ताभ्यां निर्भर्त्सना वाणप्रविष्टदंष्ट
वर्त्तितः। मिथ्या दित्तं मया उच्यं यथा तत्तिर्वय कुलाः। कर्तव्यं च अत्र लोकाः स्वतंत्राः कर्मकिं च ना किंतद्दि॥ यथा यथा सुवी यणिकाय यत्तिष्ठ ते तत्तं अंतरंगजनाः।
कर्मकिं चं त्यते तत्तथा तथा॥ ततो मिथ्या लिमानं नत्ता हृष्टं नाटितः पुरा। पतान्यां पुनरीदृशं किं किं कर्वे उवराककः॥ संज्ञानपरिवृत्तानां मतिमाह्य महात्मनां॥ बाधं
नकृतेता द्वाध कुवले श्रुत्वा वत्सां॥ नापि नाको न देवेन्द्रो बाधको सद्भावतः। येषा दावत्र निर्भीतं समसंहृता संयुतं॥ अन्यच्च॥ पुत्र पुत्र ध्वजानं घमतिप
माद्वाम्मता नृपः। लाक सुका रयात्तवं पलापं कफणं जानः॥ प्रकार्षिणा दितं मा मकिमत्र नृपमंदिर। क्षणमात्रणमं जातमीदृशं मदृदर्जुतं॥ किंत्वान्य त्राणि
जायत विकृष्टमिदमीदृशं॥ विमर्शिना दितं नाश्नलवता कृतिद्वलं तंपतद्धिन गरेनद्रपरमारविराधिलि। अमुकर्मीदृशोः प्राप्या विविधः संविधानकैः॥ यावद्ध मुक्त
श्कारैदारुणाक्रंदनीपूर्णं। पराकाष्ठालबीनसं विषमादत दिं डिं। मे उद्घृण द्वा अस्त दक्षित रंजनतापकं। इदंदिश्राप कंपाडंनिर्गच्छतिमंदिरान्नृता
वदद्यत्र गच्छावानयुक्तं इत्थमीदृशं। परवृत्तं कृपावांतस्सं॥ तोनाद्वी द्विगुंकृमाः॥ पवंलसोतनोकृ निर्गतोराजमंदिराद्। मंत्री सोऽह ग्मा
त्येषततः अश्री यमाउ लो॥ अत्रांतर कृतह्यानिर्विज्ञायरिपु कंपनं सुतं समुद्दृष्ट्वा नाद्भुपुश्रिमयातिनाक्षरः॥ अथादित्यतिवानृत्ततिमिर
णमलीमसां जगत्र्यां प्रसंज्ञातवाधित्वदीपमंडला गाधवे सनिवातसावलित प्रशकं तिषा। वतालक्षकरालक्षकोशि केवृष विवारिता। सूर्यो
स्ततश्वकाककशनिश्चितनलिनीवनानिद्रावश्यकलंप्रसुप्तनिश्चवृत्त्या वारिषा॥ रच्युरकूवाकषरदितिश्चमुकंतया। लप्त समुद्भुंगस्वमताषका
मिनीजनलुलं पदापसंपन्नवतुकृशुजनमानसा। कृश्चि निद्रा प्रणिहारद्वसमाधां मदकृत्तवः। उत्तुंगविष्टरस्य निविष्ठः किललीलया। विनीत वेजमि
दीक्षिर्वलिक्यावीरवीवभित्तः। वर्जुंइतीला विकृर्यएषणराणादिरा। अलिनः परतः स्थाणिते संगनर्जाता लोष्टतामसः॥ विकोत्त्दृष्टिकसोमराजातिष्ठयरः स्थि
तेः। दीनारादिमदांकूटिगीर्तिता येववर्तिलिः। प्रकाशिणादितं मामकिमियप्रमादश्वरः। अन्नाभितकहनंमंदं वीक्ष्य तमंशरकृणः। आर्थिनां व्रतं किं वा।
सादरं यत्राणायारितां एवाधिर्यदीनापिनाकम्पियितिलीलया॥ कृतपांजलयो नमाय पतत्रादकारिणः। पतानेदीकृते कम्पाउणाउच्यां प्रमयतां॥ इ
हदृष्ट्वा स्वरनानिकिं चिंह्ना वायजईजः सर्वांगः सरवदनः किंनरस्य वबाणिजः॥ विमर्शिनादितं नराकर्मयात्र स्थितस्यौ वं मिथ्या निमां सृष्टांग।

१४५

सृतावधनगावनितांमवयश्चः त्तनाधिष्ठिता। यं वराकः। तेनवाधिष्ठितानामीदृशामवसुहृपं तत्वतिश्रोयं दिमन्यातमामेदं रत्नकनकादिकं धनममदमस्यामीततः
कृतकृत्यादं संपर्न्नडानमनः फलमेतावराकं गुवनांत नष्टत्वेधिकारवजलैः। पविनव त्तेनलक्ष्यतिधनस्य रूपंनवितंयति। शीलमेनालायस्यत्यायति।
नविसारयतितं। नगणयत्तिक्षणान्तरं नामिति। वृक्षदृशः प्राद्युपा। सो रामकेसरिवंशजरूपाणां मध्ये दृष्टो मया पंचमा ढिंसः। सा प्रानिकट रतीदृष्टा
त। विमर्शिनाकं। सग्रामं नमपवायं अत्रांतर मसमागतः कश्चिद्भुजंगः। निविष्टो मद्दस्य रसमीपाया। शिता। सानना सारकं मद्दश्वरादता। गनत
तोरक्षमिष्ठित हृष्टं संप्रकाशित दिक्कृयक्रवालं वकविधनापियरमपतिंतंद र्गितांतनभुजंगन मादश्वरवाणिज कस्य सुकृटां प्रत्यभिज्ञातयान
नभुजंगा। यावद्ध महश्वरापिपतद्विलीवणत्पतेः प्रदातिर्दुधान्नीलस्य। तेन तानंरकृतमानानदं सविषतिः। अत्रांतर प्रविष्टो सो रामकेसरितत्याणाव
णिजकुस्यावीरानतसत्यतापच्छिंतितमनेनलत्तवासूनाकृतं। तथापि एषदीनत्यामव दंमया ता वालिद्धिता। नन भुजंगालहातकिं क्रियतां भुजंगे
नाक्रमश्रे शिरितं सूर्णं दत्वा युषातां नशत निः अश्चवाणिज कः। तोषितो मूल्येन भुजंगः गपला यितो। सो रागनगात तवत मिंसत्य दान सार
दासमागतं विलीवणराजवलं। तद्गुरुतरशिदिक्षयवार्ता प्राप्तः। मालाग्रोवाणिजकाकायदीनः पुरतप्रवलोकस्य। ततस्तत्क्षणमात्रण प्रा
प्तरनराजयः अव्या मारार स्तुते राजाकृनमादश्वरः। इत्वा। सतोनयाश्चंतावणिकपुत्राः सकिंकरः। मरिपिबंधारिः मादीन प्रासपश्र्चेवर्तितः
॥ तमो विषमसर्वस्वः सुजानैः परिवृष्टितः। आबद्दलाश्रकः कं पमदारासनरापितः। इत्याविलिपमंडीगस्त्रकराकारधारकः। सरा जाप्र प्रकारी
तिनियमानः पुरपगजानेः। मदाकलकलध्वानसंपूरितदिगंतरैः। नीयमानो सारणाकृपाकषेः कृतताडना। विरूपणवदनो दीनः सवशिनाना।
विह्वलः। तमित्रवक्षणाहृष्टः सत्ता त्या मरवा णिजः॥ प्रकार्षिणा दितं किमिदं दृश्यमद्भुतं। किमिंद्रजालं किं स्वप्नः किंवा मम मतिविभ्रमः। यदस्य क्ष
णमात्रेण नमालीलानतत्ते नाना तल्लोका नत नैश्चजलगर्वनरापोकर्षा। विमर्शिना दितं वसमत्र्यामतत्तस्विश्रमः। अमप्रसक्तं रीतिधनगंर्रेमहाश्रियः।
धनं हि पवर्मसंतत्त्वविंदंगगलत्संवलं ग्रीष्माषाकं। तथा ईलजिह्वा तरलमी विज्ञां इंद्रजालमिवानिकरवतिनाकृतविकर्म। सणदृष्टविनष्टं यती
रत्नहृदसंनितं॥ अत्र वाणिजकस्थं दंतावदुर्मयदापतः। न स्वेमदापदं स्थानं जातं च विविधं धनं। इदानीयां पुनर्नर्शदापसं सप्रवर्ज्जितां। अपिनष्ट

द्विदं द्दष्ट्वं त्वेवश्लनयकाराणां॥तथाहि॥यदपि फुल्लकुसुमपादं संवंति मूतलला॥नघामणिकरणाहि निनष्टतीदंन संशयः॥आवृवंति रहुःखानि धनिनाधनदाघतः
कुलकूलनदीयोद्देलुंटाकराङ्कदायादतस्करेः॥अत्यंतदेधनं वमममघकालमिवावर्त्तो दत्तं वरवंडवातनयदायाति कथंचन॥तदानालोकयति रूपंनवि
गणयति पवित्रयं॥न निरूपयति कुलीनतां॥नानुवर्त्तते कुलक्रमं॥नाकलयति शीलं॥नापेक्षते पांडित्यं॥नालोचयति सौंदर्यं॥नावबुध्यते धर्मपरतां॥ना
द्रियते दानव्यसनितां॥नविचारयति विशेषज्ञतां॥नलक्ष्यति सदाचारपरिणयतां॥नपालयति विश्रब्धतां॥नारीकाराति तद्वत्सारतां॥नवक्रमाणयति
री रलक्षणां॥क्षितहर्षिगांधव्निगराकारं पश्यतामपवदक्षिनां॥नहनं क्षणमात्रेण ब्राधिनजायतगतं॥आखंडितं बकल्कवोः पालितं श्रीवितं यथा॥नष्टं
दयाहतपुत्रश्रुतनाटष्टपिनदीक्षितं॥तथाश्रीमदाम्याद्धनिदत्ता द्दुर्द्दुरंतवः॥इदाराधिधानसंदविन्नावधं वितत्र॥नाअलीकधनगार्वणविह्वलीकृतमा
नसाः॥विकारकोटीः कुर्वंति यथैव विषमादश्वरः॥तदीयबाधा॥ नष्टोद्दवर्यंतस्मात जन्मनि॥परलोके सुनार्घाराधनादुःखपरंपरा॥ब्रह्मकार्षणाद्धितं
मामयेनक्ष्याश्लिष्टलंधनं॥तथाश्रुद्दविपाकं रक्षाकक्ष्याण॥ निबंधनं॥तत्राहशीजगत्यत्र किमस्ति वतकारणं॥किंवानसंलपत्यवतद्धिदं मनि
चदया विमलानाद्दितंतान संनशलाप्रवताहशां॥कारणं विरला नांतोः कवलंतनमीलकः॥कारातितद्दद्दीनाश्रेष्ठि अजातं जनायद्दनं॥अन्यंवद्दु
लनंतदृत्णंत्वणावबंधियन॥यथा दयान्नतस्य विरायंविधि रक्षकसूजनं॥विश्वशीलदनिश्चंत्णंत्वणावबंधदः॥अथवापतापत्तापविरक्तः
प्रात्तयहृपवरा॥स्वचित्रदमनं विरत्णंत्वणावबंधदः॥पतन्नात्युत्तावहीत्यार्येरूपान्नमिद्धापिचा॥श्रीरमवधनंतपांसुमगाः श्रीरवरंयथा॥अत्यंत
तमदात्मानस्नत्सुपणपरिद्धोकितं॥बादांतत्वंमलप्रायं विज्ञायक्षणलंघरं॥योजयंतिस्तलेस्नानसंयं वपरित्तुंकृतानवतत्रधानमूर्छामावरंतिम
द्धाधियः॥ततश्रुतदनंतपांसुपणपावाप्तजन्मनां॥स्वंविस्तद्दबुद्धीनांजायतेसुसकारणं॥निंद्यत्वाद्धर्मदानर्थकारणेमूर्छिताधनाः॥अस्याः सहानेना
गात्मांयपुंनःहृदद्दंतवः॥इदेवविन्नसंतापंघोरानर्थपरंपरा॥यन्नेलसंतपापिष्ठास्नत्रकिंनरकोत्तकं॥यद्दत्रपरमार्थ्यायं तु भोगार्थधनसति
नकार्यदानलोगोत्तकत्तीर्योनवावद्दिना॥यस्मात्नेवंकरात्फाद्यैःमवरात्कानिरर्घकं॥अमूल्यकः कर्मकिरः केवलंपवितात्यवि॥सेयतुर्सर्यगंधपिव
र्डनीयश्रुजानता॥अन्यथाज्ञायतकष्टंयथात्यवणिजामदत्त॥यावश्यकश्वयत्रेवंबद्दिःसूनाःसुमाउलः॥अन्यस्मावश्ममपन्नाबद्दांतस्मंसिबाधत॥

१४६

द्दष्टुस्नात्संस्नुवाकश्चिद्दवती॥मविशिणिकाघोद्द्दलामलिनःकामाङ्गरबीवरधारकः॥आपणार्थंधिसुन्मोद्यरूपकेोम्नमादकाः॥मुकुरः प्रर्श॥नेगंधश्च
कीतंबस्त्रयुगंतथा॥तथायनिकटवाश्यो नद्धितं॥तनवोजानं॥संमानितंयत्तां स्नुलंततः संस्नपितोदरः॥बद्दश्या॥मारकःउपिधैःसफांधिवीमितंवस्तुः॥ततः
शिक्षित शास्त्रप्रसिद्धितारोजलीलया॥निरीक्ष्यतरिमानननिडादर्द्धेपुनःपुनः॥समारयतिवा॥माटंगंधमाघ्रायमाद्रात॥ब्रह्मवीणाद्धितंमामक
पपनकरणस्नवा॥कथस्थितः किमर्थंवाविकारतरतिलज्जाता॥विमलीनाद्धितंवस्मद्वतीयंकथाभिका॥लिलाद्द॥जानतिकिंचिकथ्यतनिबाधम॥
सस्नुदत्नस्नुपत्तावास्नाद्यो॥त्रिवपन्नन॥अयंद्दिपमाणानामतकणालोगततसरः॥बालकाला समारत्नगणिकायमानरतः॥अयंद्दिरमणासङ्गनाच
नयतिकिंचन॥गृहंसस्नुदत्नस्नुरनसंसारस्नविनां॥यदासीद्दिलावःस्नुसंविद्धिस्नधनदालयं॥तदाननदिनेःस्नाकिंगणिकारतस्नुद्धिना॥अनागकथ
कटस्नुलंविद्धिसंपापकर्मणा॥अधुनानिद्दीनादीनःपरक र्मकारोलघुःजातोयमीद्दशः पापेदुःस्वान्नीनिजकर्मणि॥परकर्मकिरात्व
नकस्तिरिक्तपकानयं॥अद्यागतःसमासाद्यद्दष्टमनना टितः॥ततःपरंपुनर्वस्नयद्दननविद्दूर्घिरपरिक्षितं॥नदृष्टामचनिःवाषंद्दयाकिंतन
कथ्यतां॥अश्विरावत्पावस्थातामणिकामदनमंजरीनथ्या॥ स्नुकंदकलिकाद्दहितायावानाजटा॥नथ्यामासमक्षयिन्ननतागितोधनसंचयः॥
आननधनदीनश्चगदाविःसारितस्नया॥ततोद्दरूपकानय॥ कियतात्यतिनिस्नया॥संप्राप्यास्थितस्नुत्थ्याःसदानरनकात्मया॥अथांतरिसहणीर
मासकुशारदारूणां॥नरंसाववरंबीद्दत्यप्रकर्षःप्रादमाउलंदामामपश्यज्ञागेणरमणांनरः॥कश्चिद्दपनिद्दंक्षात्रिसदनंततुवारयां॥विमलानादितंवचा
मपपमकरध्वजः॥चर्ययानिर्गातागविलाप्यनमदलीलया॥वर्त्तिताकाममाज्ञायां॥कावानत्रपत्नान॥परीक्षायंजनाबापवपकृत्रंश्चवचनमां॥शरमा
कृष्टवी॥यणनादपरमाणनउ॥आननरग्रहंतथ्यावराकोवजनीयत्त॥नकिंवारमाणनास्नुयदानन्नउरक्षतः॥रमणोनवाद्यप्रतन्निलालयकोत्तकं॥
पवंनवत्मत्तोनाक्षत्तोगतोगणिकायादाहशावकंदकलिकायदहारतिचद्वितातदस्याविमारनिकंचितानिजनाभिका॥निश्चुतंध्यवितंशीघ्रतापे
लितायत्रकंधरा॥ततोद्दाद्दतिजलोंतसद्धिंनिजमाउलंप्रकर्षःप्राद्धतमामकिंचलीकृत्यकारणं॥सदाद्दवमनलग्नं वंद्रा॥पाणांकारलारितां
किमनां निकटयंनावीक्षत॥प्रश्चिकाद्धिकां॥तदृष्ट्वाद्दूरतःस्निग्धाद्दवागंधविवर्जिता॥वृत्तांतायाःप्रज्ञायसप्रश्नावरसंनिराकालो॥निश्चिद्दारलवे

कार्यदश्युरपिकाछिका। इयंत्वनवलिद्दातिः कुशलावातिशुकला॥ तद्दद्वंदमणमाधुकंनाव्रतोःस्मात्तस्मादेतद्वंजायेजोरानेनगंधनममद्दुघ्यति॥ वक्
र्पिणादितंमामसत्यमतत्रसंशयः। ममापिनामिका याघ्राणंधनात्यादितारतिः॥ तत्रमंमध्यमरावः। ततोऽवर्क्ते तोशिमर्वविकार्पोक्षितोमखिलाकेद्दूरादश।
अत्रांतरसंज्ञाप्रोरमण॥ तदनुयाकुसुबाणःसमागतएवतत्रसद्धितामकरध्वजः। द्दष्ट्वारमणानकंदकलिका। ततःशकुंकलीधितश्च वसुधासकमिकेश
वसंज्ञाप्रवनिध्वनश्चवसदाराजपुसिद्धिकुश्वगतःपरमद्दर्षरमणः॥ अत्रांतरनिर्गतायदान्मदनमंजरीव्हेषनुयासोललिज्ञितावसक्तियनता। ततःसं
ज्ञिताकुंदकलिका॥ निरीक्षितःकुंदकलिकयारमणः। संज्ञातः ६ वकुलहतरः। अत्रांतरविज्ञायारसरमाकर्णंतिमाघ्र्यविमुक्तोमकरध्वजनशिलीमु
खः। ताडितस्तनरमण॥ गृहीतानननकोकुंदकलिका। प्रविष्टोऽभ्यंतरनिकटीभूतामदनमंजरी॥ ममपितिंरूपकादिसर्वस्वं गृहीत्वमनयाकृता॥ तोयथा॥
ज्ञातमतालिद्धितंमदनमंजर्यविश्रुमुंदरमनुक्षितंतवतायदिद्ध गतासिमम्मुकात्वयिदेश्याकुंदकलिका॥ किंतुभणतःभुतश्चंकानामगच्छउतःसा
प्रतमिद्धाडिगमिष्यवत्रीततत्राशल्ली॥ नालदउवमः। एतश्चाका ।सीयतोरमणच्छकुतालयेनशरीरस्तुप्रवेशः। अत्रांतरसमागतोदासिवंडः। मम
×विङ्कति प्रामितावद्दलकलकलः। संक्षिप्तानयः। वकंपितोरमणः। प्र ।विष्टोडाहृष्टोऽनेनरमण। गृहीतःक्रोधेनचंडः। ममाकृष्याऽसिपुत्रिका॥ ममा
कृतारणायांयातत्रागतम। पंधदत्तेप्राप्तनलेर्लहृष्यंनीतनक्कीव। तांनायनालिक्षतनरमणनागच्छकृतंचंडश्यांचलीगृहीतदंतनाभांगपादपतनंत्र
यप्रादवत्रायभ्रमतिशाक्षिप्तानिककृणावचनानि। संपन्नाचंडश्छदयानमारितोऽसौ केवलंतोषकर्पशछिन्नोऽनेनरमणश्यामाटकः॥ त्राटितानासिका।
विलुप्तोकर्णोविदलितादशनपंक्तिः। छुपितमधरोष्ठंविकर्त्तितोकपोलौ। उत्पाटितमकंलोचनं। दत्तोमदापार्ष्णिप्रहारः। निःसारितोनयनाह्मितंम
दमनालेमदनमंजरीकुंदकलिकाभ्यां। प्रत्यायितश्चंडापिप्रालवचनैः। कृतोकृतदयः। रमणस्तुनिर्गच्छन्नितरांडर्शितःप्रहारैःराजलोकैर्नाश
प्तोनारकसमंडःरवेवियुक्तःप्राणैःकाकुणातः प्रकर्षणाक्रमहाप्मकरध्वजसामर्थ्यमिदालयविलसितं। आदाकुट्टनीप्रपंचयातयी। आद्दासर्वधा
करुणाक्षानंसापद्मासाप्रकर्णंवायंवर्दरमणचरितमिति। विमार्गोनाङ्कंवक्ष्याय॥ गणिकाध्यसानरक्तानसंग्रह्यापिमानवाः। तपामवंविधन्येवचरिता
निसंशयः॥ वसुवृष्णाताम्बू(का)लंगंधमाल्यविलपनैः। कृताकासनपश्चंतिमहकामुविरूपतां॥ संचरिष्णुमहाविष्णुकांक्षिकासिरिंप्रटकाः। चां

१४७

चंतमालिराप्तपंकचीत्यावधनंकयं। ततोनिद्राचरघायानवंतिकलद्दृघणाः। नरमृदादिरङ्यंततामवक्षांगताअपि॥ ततस्तेप्राभुधंत्यवरव्याप्यमनता
टिताः। एवंविधान्निदुःरवानिवश्चकिंनाजकेउकं[illegible]इक्कातोवक्कलडाक्ष्यपियाभितः। वडुलश्चेनवक्ष्यानंतातःकः प्रभ्रमायरः॥ कलीनाश्यपितो
नायः सर्वमायाकरंभिका। कामायांडीप्रिवि[illegible]वसद्धेसकसिकं॥ कापापिरपिमारीलिः[illegible]दत्तोडलांकलिः। यच्छा[illegible]पिका[illegible]दमप्रभः
प्रद्दबंधकः॥ [illegible]दत्तसांकतावीकांता[illegible]गणिकामामादामपः॥ कवीतिवाडुकम्मीणयाव[illegible]र्दःप्रभृमातार्थतः
मारंविमुंचंतिनिलदिनलिकंकंचयं॥ [illegible]प्रातिः। [illegible]तथ्यानानमनुघाकाः॥ तस्मादेवंविधंसनमा
क्षमामपिदक्षिनां। चरितंमेकृतंपापिगणिका[illegible]मंदद्दः। ततोऽतिवादितप्ताकांकशिदवसंदिशराशिम
च॥ अत्रांतरगलन्नावाकाक्षितधांताकशकाम[illegible]कुन्न। [illegible]घाप[illegible]लिका॥ अदथ्थन्नःश्रियंतस्याभिकवीर्यणलाकुरः॥ काकु
णादिवसंजातः मप्रलापोनिषवरः ततो[illegible] ॥ द्वेगमन[illegible]रक्ते[illegible]घातगतच्छाय्यनिशाकरातत्कुरभुनिलीनृष्यन
प्रभुञ्कवाक्प्यविकासितमुखप्रमुख[illegible]हि। [illegible]रक्तेतिनिवद्धनादरं॥ सर्वत्रदाजगज्जातमाराधाघंनतः
श्रियः॥ अथादिनसदशो[illegible]कमन[illegible] [illegible]सर्यापायाण॥ विमर्दःप्राहृतवप्समद्धदरकुत्रद्दलोमयवकुंवविश्रीर्भ
नानाड्यातसंकलं। [illegible]लावधिः[illegible]तिष्ठति॥ नगरव्रातततत्काड्मिाकेकस्मानवीक्षणं॥ तदिदंरचनंतातमामकीनंममाचर॥
आकालदीनंतायनस्पतिसकुतुद्दलं। यपि[illegible]तत्कंगः[illegible]स्फटिकनिर्मलः। महाप्रसादोविश्रीर्णाविवेकानामपर्वतः॥ आस्वादेहेत्यातस्मदस
मप्रभिदपर्वात। इदंविविधद्दत्रांतंनवरकंमदाउरं। तदत्रावदातांतात्निपुणंचक्लिष्टकृतं॥ यत्रनकायतमस्या कृच्छता[illegible]ज्ञानः। यताऽत्राखिल
दत्रांतशिक्षितनगारत्नव॥ पश्चादपिनकाचनचिह्नोस्मुकंकदाचन॥ एवंलब्धातानाक्रमसमाप्तादोरपर्वात। अथतत्रविवेकावेदानशोसमीपमागला। प्र
कर्षःपादमामेवरमणीत्यामदाभि(२)द्दष्ट्वातमदंतःसर्वलवरकंमयाधुना॥ किंत्रादव्रकालमामनयोध्यानपरायणः॥ वाक्षितःप्रकापिदीनःकामा
सुकालकिनाकः॥ नंष्टुकामादिगालाकीमटिकाप्रउदसकः॥ दृष्ट्वातप्रकरषं कोऽयंपिनावाकारध्धरकः॥ विमार्गोनादितंवस्मविरयातातलसंप

दः॥ क्रा बर मार्धवाक्षसु खुवासमकाथातक्षा॥ धनेश्वर इति ख्यातमभिधानं प्रतिष्ठितं॥ अस्य तु वैश्ययोगेः पश्चादाक्षता पर्यंकाथातकः॥ अनर्घ्य रत्नकोटी
भिः पूरितं पापकर्मणा॥ अनेनापि पिता यदिं स्म यानमहर्घ्यंकृतं॥ द्यूतश्च रत स्त्रियं न रत यति किंचन॥ निर्वाहितधनश्रीः यद्यूतार्थं सारिका
पराः॥ चौर्यपरा रु ऊ बीणा नूशिवा गः कदर्थितः॥ राजा मामात्य पुत्रश्चा कवलेन शिना जितः॥ अद्य रात्रौ पुनः स चैतारितं कथं दादि कांत तत्र यम
नतासन मम केन कृतः पणः॥ पतिर यमदाप्तनैर्वेरकः क्षितौ विहितः॥ शिरापिलाउ मिष्ठ जिर ख्धानेयं धिना द्युतो॥ नं भुका मानसा क्रमति
स्रुणापलर प्रवितः॥ कुड्येर्वितर्ककालालेः कवलं परित्य [illegible] प्रकर्षः प्रादनज्ञातं किमनेन नयश्चिनां॥ द्यूतं दादि दिनां लोके सर्वनिर्ध विथयकं
धनक्षयकरं निंद्यं कुलशीलविदूषणं॥ प्रसूतिः सर्वपापानां लोककला घ व कारणं॥ मं क्लिष्टा वन मा मूलम विश्वा मकरं परं॥ पापैः प्रवर्तितं
द्यूतं किमीनन न लक्षितं॥ विना विना दितं स समदा मादमदीप तः॥ वराकः किं कारा ता पाया वराः सेना र्वतिः॥ यतः॥ मद्या मादृ
ता यत्र विना [illegible] राधमाः द्यूतेन पव वर्त्तते पापं वंति यत तत्फलं॥ यश्च [illegible] किल रक्षितं॥ ताव त्रोटिता सर्वो [illegible] किं
चावेमत्स्य मस्वर्कं॥ प्रकर्षः प्रादायमाममदानर्थे ध्यर्थ रमते द्यूतमार्गे [illegible] मवं विधा गतिः॥ तस्मात्तलो [illegible] मेल
दितेरया॥ न द्यूतर कारितानां सुखमत्र परत्र वा॥ अर्थं तारमदारा॥ [illegible] नीलाक्ष दललामिनी॥ ततश्चल
स्तुरं च संक्रमासप्रादमाउलं॥ कंपश्च रगाकृदः प्रभूत [illegible] मणी॥ श्रमपीडिता अमीसदिति पाया [illegible] वमारणात्त्वरः॥ पुर्यंडः रवणीतापिडुः रव
द्या न्या यदि दिनां॥ मध्य [illegible] पिणासा [illegible] मत्कदिक्षः॥ [illegible] एलस्यात॥ विमर्शोनातं॥ अत्रैव मान वा [illegible] विद्यातावों
नरं कां ललितं नामतस्या यं राजा ललननामकः [illegible] मानसक्रो न लक्षयति किंचन॥ अयमत्र महाराणेण तिष्ठत्य वदिवा निशं॥ सामंतः सुकाने ली
किसप्रधामंत्रिमहत्तमैः॥ वार्यमाणोपि नेवासौ [illegible] खादनतत्परः॥ सीदंति राज्यकार्याणि विरक्तं राजमंडलं॥ ततश्चान्यत्र वीक्ष्य चिंतितं राज्यचिंतकैः॥
नाचित्तो राज्यदायललनाय्यं दुरात्मकः॥ ततः [illegible] राज्यमदाद्वद्धिः कृतः॥ न प्राप्य खेटको रक्तो मांसलोलो नराधमः॥ एकाकी दुःखितो
राणं निर्यमास्य पिशाचवत्॥ इत्यवस पर मारितडीवानां पिशितेन पिस्वादति॥ तस्योदयदिदुःखानि न वा [illegible] विधानितो॥ पर नरक पा॥

१४८

तावत्स किं तत्र को व्यकं॥ चीन सं मश्वावः पिंडी निंद्यौ राग निबंधनं॥ कृमिजालाकुलं मांसं कृयंतीद राक्षसाः॥ येषु दंधर्म बाहुवलहत्य तस्य यका स्या॥
कालकूट विषं नवमत्स्य मडीविनाधिनः॥ अहिंसा परमो धर्मः सकृता मांस भक्षणात्॥ अथदिसा नारहर्मः स्यादग्निर्हिमशीतलः॥ किमत्र वजनाधर्मो यदि
मत्स्या समांसं खादंति पिशिनरा॥ निघृंतिपाणिना वातु [illegible] तन रकाग्निना॥ [illegible] मांसायता [illegible] निरयकं॥ आरक्ट करता त्मा न सा
त्वा पिडं सं [illegible] स्व [illegible] विमर्श स्था रक्षितं ता वस्त्र लन [illegible] तस्यभि बाधमा॥ मह्रं बु कविनाशाधिक्षव [illegible] कृत्वा राम तरं गामसराम
त्रिपतितो अम [illegible] मल॥ ततः संभ्रमितां [illegible] मानाद येनवा श्वाणा [illegible] निधनं गतः॥ ततः प्रकार्पणा लिखितं॥ अथ नेवा सुना प्राप्तं
मृगया मानफलं॥ विमर्शः प्राक्षनफलं त्वया मतद्विलोक्यतां॥ फलं तन र कूपा संस्यादवंविधकर्मणां॥ तवापि प्रदाः वदेति मां मंदिरं संति दक्षिनां॥ इत श्च रा
ज्य [illegible] न कश्चित्याय माता॥ निरीक्षितः तत्तोव्यापरीतात्मा व कर्षः प्रा क्षमाउलं॥ दादाकिं मध्य कर्षो निर्धुणा॥
मामपीव्याता॥ विमर्शना कं॥ सदा कर्मय॥ अयं प्रकृषाध्वरा॥ मानवा वामोत्तर्हितचणक [illegible] महाधनः [illegible] प्रियादोर्यवं॥
बालकालाद [illegible] कुट्ट [illegible] नीमतो लोके गुणनिः॥ एष मध्य दुर्व्य शतिनाम प्रतिष्ठितं॥ वक्ष्याच्चवा [illegible] प्रतिलामात सी कथा॥ गायतस
ककथा॥ मानी [illegible] राजकथा॥ कट्ट रिता देशकथा॥ मर्वभाज लामतिन कर्षं चित्रिडस्त्वं [illegible] पारयति॥ इतश्च यणक [illegible] पतिर वती [illegible]
नामराजा॥ गाता विष्णु [illegible] परिविहि [illegible] लग्नमायाधनं॥ जिता रिपवः इतश्च निर्गत तस्मिन्नाश्चा [illegible] राजकथा॥ यहुतच्च लाग्निरिपक
परास्त्वि [illegible] राजानं॥ आगमिष्यं तितपा [illegible] सार्धं ताताय [illegible] तदाक [illegible] समागाता राजा॥ हष्टं तस्मि कृदसंयरणं
सुरी॥ किमत दिनिष्ट [illegible] कथितः केन वि [illegible] कृपिता दुर्मुखस्या परितीवन [illegible] ततः पुनरागा सितेन [illegible] सा [illegible]
एम परा [illegible] नाम वंविध [illegible] दानि [illegible] राजतिपं [illegible] दितं मामम [illegible] यद [illegible] संपा॥ [illegible] कं कः॥ माउ
लतो दितं [illegible] विक्रम [illegible] तमां॥ आनियंत्रित [illegible] क्रियाद [illegible] रात्मनां॥ इयं द्वि [illegible] दक्षिनां निमित्त [illegible] संता [illegible] मस्त
रती॥ तश्च [illegible] समदात्मा न [illegible] समन [illegible]॥ तवं [illegible] मग [illegible] तोपमाः॥ यथा भिता [illegible] गदा [illegible] कालमद

हिपुत्रायचत्तीतनइलारती॥यउमुक्तलवाणीकारटांताईविनईकांतिरात्रेवमहानर्धनिहस्रावस्रदुर्लनां॥सुल्लिष्टामायायात्वघालावतीनातदहिनो॥उच्चुं
रवलामुनदेश्रतामयावंधयचलं॥तदस्याविक्वघामूलंदुर्लोषाद्यमानफलं॥इदमीहग्रामापन्नंपरलोकंयदुर्गतिः॥अत्रांतारघकाष्ठीणाजमायानिपातिता
।हेखिईषुश्रुतात्रेकःश्रुत्कवधाधिरानरः॥ततःपरुत्रतंदीक्ष्यकृपषृइतिमाउलं॥तनाकंवसहाघयंरागक्रैमशिसेनिकः॥अस्यात्रमानवावासवासवे
नामवाणिजः॥इदंरहस्यंतस्यामितस्यागहंमहाधनं॥बालकालवियुक्तस्रवयास्याऽस्रंतवल्लनः॥धनदत्तःसमायातोवामवानंददायकः॥इदंकारण
मुद्दिश्यलचना॥इपूर्वेदस्यति॥अयंदृष्टःप्रविश्यएष्यकिंकिंकरिष्यति॥ताताविस्फारिताक्षाऽसौपश्यत्संनिरीक्ष्यता॥इतश्चवासवाप्तनधनदत्तनमी
लितः॥ततःप्रविष्टमादाहमदृष्टःसऊर्द्धवकः॥संजातंरुदणागाढंहंददानंदसंदरं॥आहूतावांधवाःसार्द्धंइहत्रेश्चमाद्दाअनः॥ततोहृष्टंतिमायंति
वादित्रानंदमर्दलाः॥अपि॥वरघ्रपणमुहुर्लावधरंश्रमादा। हुरवादनपानपरंधनदत्तसंमागमजातस्रुरवंतदया -- वामवागदसुरवा॥अघता
चत्तिविस्मयसंजनाककृणमात्रविवृद्दितवईनको॥निजा। मामममावायत्तबुद्धिसुतःश्वविलाकनाको उक्तात्पश्यतः॥यदिदंवल्लतेमामस
वमहीचितदकं॥वासवीयटदंतकिंतेनदाषीणनाटितं॥विमा। रीनादितंवत्रयामाधुविनिश्चितं॥अकांडसदनत्कालेदष्टप्रवाक्कारणं॥अ
त्रांतरतिवीलअःकृष्णवस्रधिरानरः॥हाहाहारिपुकाषीणत्य वासवसद्मनः॥तत्रस्नानादितंमामकपपरुकद्मावमत॥विमाणीनाकंवअणाकव
यस्याऽयंविषादोनामद्यकृणः॥यष्टिपपधिकःकश्चित्स्वरहस्रुमिदवांनति॥प्रविष्टोऽत्रशिषादाऽयंलवानात्रश्रावकस्थिति॥ततःप्रविष्टःपंधनातनवासवमं
निध्यापकांतवासवमौनयन्यंकिंचिन्नविदितं॥अत्रांतरप्रविष्टोऽसौरिमेदसच्छरीरके॥मूर्च्छयापतितश्चासौवासवोनश्चेतनः॥हाहाक्रिमतदितफेहे
विलपन्निरिवलोकजनः॥ततःसमागतस्तस्यनिकाटलयविह्वलः॥अथवांधवाउपद्रवानाद्येःश्वनःसंजातचेतनः॥प्रलापंकुर्वमारब्धःसविषादःसवासवः॥
कथं॥हाउत्तमात्रमातिसुकुमारशरीरक॥इहत्रीतवसंजातकावस्थाममकर्मणा॥निर्गतोसिममापाणोर्वअवारयतोममादिवनिर्द्धोणानदंतव
जातविनिर्मितं॥हाहानास्मिनिराधारा॥मुचित्तोस्मिनिलक्षणः॥एवंधश्चितवनत्रापिकिममजीवति॥याववत्प्रलपत्येवंसउत्त्रस्नेहकातरः॥तावच्छि
षादःसार्द्धंप्रविष्टःस्वजनैरपि॥अथाततस्यमाहामात्मासार्द्धंवासवांधवाः॥हाहारवपरागाढंप्रलापंकुर्वसुयतः॥ततश्चकाणनचिरतानंदहा

१०५

नचिह्नलमात्रयं॥रुदन्नारीजनैसार्द्धंजातंवासवमंदिरं॥ततश्चतादृशंदृष्ट्वाएकर्षिःप्राहमाउलं॥किमिदंमामसंजातंयदाऽत्रप्रेक्षणांतरं॥विमर्शःप्राहतच्चु
त्वामादावत्वनिवादितं॥मयायथांतरायत्ताबद्दिरंगाइसज्जनाः॥ततश्चेदंतथापूर्वंदाषीणइविनाटितं॥अधुनानाटयात्यवंविषादोऽसोवराककं॥तेदत्र
लवनेलाकाःकिंकुर्वंत्ववराककाः॥यदिदृष्टविषादान्यांकृषा॥ईनविडंबिताः॥एकर्षिःप्राहकिंयद्दांकमाद्यिषीविवत्तिना॥अनेनवासवस्यास्यएकस्य
तानिवक्षितं॥विमाणीनादितंवअममाकर्मयमांधतं॥अस्यास्यवहीनानामउपात्राकदयवल्लनः॥मावेकपवरधात्राऽसौयोवनस्थामानाहरः॥उपयाचित
कोटीभिर्जातानिवयततपरः॥आननवार्यमाणोऽपिमधनार्जनकाम्यया॥प्रविश्यमदासार्द्धंगतादत्रांतरपुरा॥मायापार्जधनंनूविष्टदस्युगम
कामुकः॥कोदंडयंमिदारसोगृहीतावसनक्षुरेः॥विलुंपंधनसर्वस्वंदतःसार्धःसबांधवः॥बद्धागृहीताबंदीश्चतस्करैर्दुःखैनकामिभिः॥तामामाध्य
गृहीतस्यबद्धैःक्रूरकर्मभिः॥समार्घवादशयवंचादिभिर्लब्ध॥ तस्करैः॥नीवाप्रछिन्नततोऽन्नकयातनाशनपीडितः॥सोस्वाप्तविदितोवसवईनाधन
वांछया॥अयंस्वउकष्पसस्यसर्दाप्याद्ध्वकः॥वअलंबन॥ कानामयदृजाद्दासदारकः॥ततस्तंतादृशांदृष्ट्वाघामिवारेरपीडितं॥नंष्टाक
धंचिदायातोदृश्रोतस्यमिवदकः॥भ्यादिदेयनज्ञा॥ततश्चा॥ वासववाणिजः॥यदृक्वाषीत्रयातत्वदृष्ट्वामवततःपरं॥एकाषीणादितंमामप्र
लापकंदारादनो॥किममीभिःपरित्राणंतस्यसंजनितंकोतः॥वि मासीनादितंवअनिनादवंतथाप्रियावतामेतप्रक्रंदीतिविषादनाविनाटिताः॥धनदत्ता
गमंप्राश्यएवहर्षवशावतिनिः॥वईनापदमामाद्यविषादनत्रवाधिताः॥ताद्योंदृष्टविषादाख्यामातधांपीडितात्मना॥कीदृशीवालवेलातप्रयालिलिवितक
रिता॥ततश्चा॥अवीक्ष्यरवननसंदमनालाअद्वितादितांपतेविडंबयंत्येवमात्मानंतदहाउगाः॥किंरनात्रकेंचलमीहकंवासवीयटदादार॥आद्यांद
दृष्टविषादाद्यांप्रकृणेवमनाद्याता॥किंतद्दिसर्वरत्नवरेक्षेस्मिनूकारणेरपरापरैः॥पातोनत्यितोनिद्यंजनामसंयद्दश॥यतः॥उत्तंराणंधनंमित्र
मन्नहास्रुरवकारणं॥द्दष्टिख्यास्यवांयोनिशाह्यास्मिनूमूढडतवः॥ततास्तततारायन्नाःसदुद्धिविकलानराः॥वअकिंकिंनऊर्वतिहाअस्थानेविविक्तिनो॥नति
तयंतिमूढातयाघदंदूर्वकर्मणा॥उत्तराड्यादिकंसंक्रिंत्रनाम्रपपद्यात॥ततःकर्मपिवायत्तासुखवाद्यातिगच्छति॥कथंचित्रसंपन्नेदृष्टःस्याकेनाद
उना॥तथाविषादनस्रवाधांतविप्यागंप्राप्यवल्लालैः॥अनिष्टैःसंप्रयागंयनानाद्याधिजातानिच॥बाधितास्रविषादनसदामीमूढदहिनः॥आक्रंदन

मनुष्याप्रदेश्यामवं चक्रवर्तिनान्वेनलवियंत्प्रवं यावदं द्रुवंसंश्रितः। कम्मिनिर्ड्ढनितंडुःखंविषादावमरःकथं॥ अत्यत्रविषादावर्ड्ढयात्प्रवत्तदुःखंतानादक्षि
तां॥ नत्राणकारकत्राणं। केवलंशुसावस्थितं। यतः॥ दुःखानिपापमूलानिपापंचाश्रुमावस्थितेः। सर्वप्रलीयतेवस्तताद्दुःखाक्षयःकृतः॥ प्रकर्षःप्राह
यद्येवंततःसुंदरावस्थितावरामतिःकृतायत्नानविषादस्त्रासमान॥ विमर्शेनानिर्दिष्टं॥ यावत्पाक्दितंवत्साकेवलंमुद्रकंतवः। इदामातनजानेतिल
वचक्रनिवासिनः॥ अत्याह॥ कियंतिसंविधानानिदृष्टंगयाद्विकयातव। मयानिवेदयिष्यंतिनगतरपारवर्जितं॥ इतश्च। अत्रस्वरूपविज्ञानवलवत्ते
कृतदलं। अतःसमामतोवसञ्जनामतन्निवेदया॥ आकूदंपर्वततानविवेकारण्यउनिम्मेलं। इदंविलाकयसोवरूपतःकिंनिरूप्यतां॥ येणतस्थमयाव
सवर्णमानंमयास्फुटं। इदंयथावत्तुध्यस्वलवचक्रमहापुरं॥ अवांतरपुरैर्व्याप्तैरिलिःपरिष्कृतं। यद्यपीदंतथाप्यत्रपुरचतुष्टयं॥ एकंहिमानव
वासंद्वितीयंविबुधालयं। तृतीयंपशुसंस्थानंचतुर्थपापिपंजरं॥ ए   तानिस्थोरितानिचक्षतानीदृशानापुराणिच्चापकानीतिसर्वेषांमध्यवर्त्तिनां॥ तत्रेदं
मानवावासंमहामोहादिभिःसदा। अंतरंगजनैर्व्याप्तमतिकल   लकलाकुलं॥ कश्चिदिष्टजनप्राप्तौलाघ्यनिर्भरमानसं। कश्चिद्विष्टजनासन्नविम
नीभूतदुर्ड्डिनं। कश्चिद्वमलवाप्तविड्लनितानंदसुंदरं। कश्चिद्व   विणनाशाब्दत्संतापतापितं। कश्चिद्दुर्ल्लभसूनुजन्माङ्गमोदासवं। कश्चि
दर्यंतप्रियप्रेमरणकंदगंदलं। कश्चिच्चरसंघातप्रारप्यरणती   वणं। कश्चिन्मिलितसन्मित्रविश्रंभणानादकं। कश्चिद्दारिद्र्यदोर्गत्यविविधव्या
धिपीडितं। कश्चिच्चलत्रादिसंयोगाहलीकृतरनिर्भरं। कश्चिन्मार्थट्रस्थपापिष्टजनपूरितं। कश्चिद्धर्मबुद्धापिविपरीतस्थिरस्थितं॥ किंवहनाज्ञाना
क्तनचरितानिमयाउरा॥ यावंतिवर्णितान्यत्रवैर्महामोहादिभूभुजां। तावंतिवस्तुहृष्टांतसर्वाण्यत्रविलोचनः। मनत्तंमानवावासमकारणेरपरापरैः
। तदिदंमानवावासंकिंचिल्लेशानवर्णितं। अधुनाकथ्यतेऽत्यंतसुंदरंविबुधालयं॥ नाकरूपमिदंज्ञेयंसत्पुरंविबुधालयं। सत्पारिजातमंदारसंतानकव
नाकुलं। उल्लसत्सुरभिगंधाढ्यैनीमरुद्भिरिवंदनैः। रत्नमणिप्रालाजालैःसदानिर्नष्टतामसं। विचित्ररत्नसंघातमयूखैःप्रविराजितं। दिव्यभूषण
सन्नद्धमालाश्रांलोगलालितं। नित्यप्रमोदसुद्दामगीतनृत्यमनोहरं। नित्यंप्रमुदितैर्दिव्यैर्ल्लसज्जानिर्ज्जितनाककैः। लसत्कुंडलकेयूरमौलिहारविरा
जितैः। कलालिकुलफंकारहारिमंदारदामभिः। अम्लानवनमालाभिर्निर्ज्जमामादिनाराचैः। रतिसागरमध्यस्थैःपीणितंदिव्यसुंदरैः। महदमीह

वैल्लांकिःप्ररितंविबुधालयं। यःप्रवीवदनीयाख्यस्त्रूपतिःपुकाषामया। मातासिधनासुलद्धंकंधितसूत्रमंडपो। सकर्मपरिणामनडूनाह्लादविधायकः
विहितास्तिर्द्धिविलमत्याष्टप्तरस्ववरनायकः। नतासन्नलमाऊागंसततान्नाद्दसुंदरं। इदंहिवसतिःप्राधंधायीतविबुधालयं। प्रकाषिणाद्वितमामसाहामा
द्वादिभूभुजां। किंमरप्रसारानाप्तियानंदमतिसुंदरं। विमर्शःप्राहमामेवंमन्यथाद्युंकदाचन। प्रसवंतिप्रकाषेणयतोऽत्रांतरभूभुजः॥ ईर्ष्याशोककलय
क्रोधालामाद्मदत्रामैः। मतताकुलितंवत्सपुरंहिविबुधालयं। प्रकर्षःप्राहयद्येवंततोऽत्रनसुखंसुखं। किंवदंरूपशिवीनमलसतायाकथ्यसिंतं
तमेनाश्रितंवत्सनसुखंपरमार्थतः। नाद्यत्रसुंदरंकिंचित्तत्रचातविबुधालये। केवलंबहुदीनेविषयामिषमिश्रितं। अत्रासामद्दतीवत्समायदंत
नवर्णितं। इतरथामहामोहनारेंद्रस्यपरिवारममायुडः। कराडंबरचलाकानांसुरवासिनिविदुर्घटं। तदिदंतसमासेनकथितंविबुधालयं। अधुना
पशुसंस्थानंकथ्यमानंनिबोधमत्ता। नुत्तुद्दशीतसंतापपिपासा॥   वेदनातुराः। दादग्ध्याकुलयाद्वगबंधताडनटपीडिताः। सततंदुःखितालाकाध
यीतास्त्रपारथोंलाः। महामोहादिभिर्व्यंमदीनाःशरणवर्जि   ताः। धर्माधर्मविवेकेनविकलाःकलुषात्मकाः॥ तिष्टंत्यनंतजातीयाःपुरत्रप
कृषाःकिल। तदिदंपशुसंस्थानंवर्णितंतमहापुरं। इदानींवा   ल्यतिवसततदिदंपापिपंजरं। यच्चालाकामहापापप्रायाश्चनरपूरिताः। वसंति
तृष्णोदुःखसंतानाप्तिविच्छिदसंतवः। यायामानवेदनीयाख्यभूपतेः   पुकाषामया। असातनामकःपूर्वंवर्णितस्तत्रमंडपे। तत्सुंदरंतोमहामोहराजनि
विलंपुरं। कश्चिनाषितविन्नेननटसुत्वाममर्ष्पितं। ततस्तनपारसाद्परमाधार्मिकनामकैः। अत्रालोकैःकदर्ष्यतिप्रकोषैःस्वनियाजितः॥ कथंपा
च्यंतेतप्ततासाणिनीयंतेतरानरार्मितां। स्वाद्यंतेनिजमांसानिदद्यंतेतीव्रवह्निना। शाल्मलीरसितात्यंतवज्राकंटकसंकुलाः। नायंतक्रिंदबद्धा
त्वाव्वाविनरणीनदीं। छिद्यंतेककणाद्दीनिरभिपत्रवनाश्रितः। कंत्तामरनागवकरवालगदाशतैः। पच्यंतेकुंभपाकेनपाट्यंतेक्रकचादिभिः। कल्ले
बवालुकापृष्ठेपृष्ठ्यंतेचणकाइव। अत्यत्नपाटकाःसंतिसप्तात्रतत्राद्यपाटकत्रये। परमाधार्मिकैःक्लिष्टंकृष्यंतेदुःखरूपद्वतिः। परस्परंचकुर्वंतिदुःखमे
तनिरंतरं। षट्सुपाटकेषुबलिद्यंतेमहामवज्राकंटकैः। किंचा। तृत्तुदयाकदर्थ्यंतेपाकांतपिपासया। काष्ठीतवंतिशीतेनत्वेदनावेगविह्वलाः। कृ
पणानदुःखतांयांतिकाणानक्षिरकूपतां। क्षाणानत्रविलीयंतेषट्च्छंतित्वमारीरकं। तच्चाकःकाष्ठिजिह्वापिदुःखंवर्णयितुंनरः। वसनामचालाकानां

याद्दशं पापिपिंजाराः॥एकांतदुःखगर्त्तर्धितदिदं पापिपिंजरं कथितं तत्समासेन तवेदं मयाधुना॥तस्मादतानिवृत्तारि विज्ञानानि यदिवयां स्तुराणि चिदितंव
स्मलवृत्तकं ताताधुना॥अत्रांतरे आकर्ण्य माउलीयांतां नारती नगिनीसुतः।औदादादरतो हृष्टिं तत्व वृत्तक ममंततः॥तातानिःश्वासपाताद्दीक्ष्य नारचिस्फा।
रितद्रुणः।वरायहित्तारितद्वकं निजगाद ससंभ्रमः॥कथं॥हादमाम हृष्ट्वांतकष्टाः मप्रमादलिकाः।अमूर्यनिगात्यमुषिनूबाकणाकारं श्रारिकाः।आक्रांतग
भ्रश्रमानः क्रुशात्वीतसदर्शनाः।वितानुत्रवनात्मा पिलाकककं परिक्षरिकाः॥पताः काः किंप्रयुक्तावा किंवीर्याः किंपरिच्छदाः।चित्रांतकप्रवाधायितघ्वं
कृतनिश्चयाः॥इदं मम सर्वमाख्यातं यावद्द्यायिना त्वयात्तावत्स्वतारणां मध्येन वचक्रुत्स्वमनिं।अतः सम स्नेमामोदामहत्समारयाउमदीतिविमर्शनादितंव
सनिवाधत्वं निवद्यतां।जराकृजामृतिश्रुतिस्वलताखकरूपता।दषरिद्रता दुर्गता नाना मतामूः प्रकीर्तिता॥ततः॥साकालपरिणत्याख्यातायीयामूलम्र
त्यतः।तयी श्रयाक्षिता ताव्रजारयंतुरतादराबाद्यात्युपिनिमि ज्ञातिवर्मयंतीद्दकेत्वनश्रष्ट्याः शय्याजकानीतिलावण्याद्यामिमानदाः।वीर्यद्भुनरादा
मुच्छ्रायप्रद्रामप्रछणादद्दिनां।दरख्याराव सद्दर्मीसिला वणवला ज्ञालिताम्।गाढात्क्षषात्स्तुनर्दश्मविपरीतमनस्कृतां।कुरुते गात्रान्तां दद्दिनां लाकेवी
र्यज्ञालिनां।वलीपलितखालित्यपिच्छुप्रयंगकृतस्पृशिता।कंपक कृयाताद्या कामादाचाधिल्यादीनता॥गतिसंगांधव्याधिर्यद्दंताविकृच्छ्रीणताःऊ
रावरिकरः शोदावासुरञ्चवलायणीः।आततपरिवारणापरिवावि नविमुद्दाजारयंविलसन्नश्रमत्रारजंधहस्रिनी।अधुना यच्छ्रवाधायावसातकृतनिश्च
याजारस्थामरतं वमविपद्यंतनिवदायातस्थापरमद्दादिद्यावित्यतउपरः परः।यावनारख्या मद्दावीर्यस्थिराटाद्दामपाकृटः॥सदायागी तदादिवान्सविष
ष्यांगषु दद्दिनां।तनातिवलमाछित्यं वंधुराकारधारितां॥विलासदासविद्याकृशिवर्यासपराकृमैः।वलानात्स्रशनाल्पासलासमववनसंमदः।गर्दीतां
डीर्यरिंग्दसादंसादिति कहतेः।यतः पदातिसिलीकलीलया सच्छिंनाता॥तस्मदेश्चदमीत्वागसंत्वा गस्तुरननिर्जरं।आत्मानं मन्यतालाकानवरकृनि
वासिनः।ततः स्मितिज वीर्याया यावनारव्यामियं जरा।गुह्णाति सपरीवारां कृध्रकृत्यस्वसाधकं॥ततस्तजरसारश्मजनाम हृतितायावनाः।परीताद्दुःखकोटी
भिर्जर्यित्वा दीनविक्रवाः॥सूत्रार्थग्राप्यवज्ञाताः परिवाराः वधीरिताः।उत्साद्युमानाः स्वापत्यैस्तरुणीभिश्च रिकृताः॥स्मरंतः पूर्वभुक्तानि कामसमानाम
जर्जकाः॥स्मिपाणाम्नि रंतस्त्रस्तवंताजीर्णमंवके।परतप्रिपराः प्रायः कथं तस्थपदे पदे॥आक्रांताजरया वस्मा केवलं गारतेजनाः।पग्ना जराय मासे

१५२

नालोकपीडनं तत्रावर्णितावधुनावद्द्य कृजांवेवमुतावुडां॥यावेदनीयमुपैते रसातास्वयातय च्छकः।वर्णितस्त्वमुन्त्र्यं कज्ञानतदुरात्मना॥
वर्मयंति निमित्तानि वद्धित्रुं तानिमुस्यः।अष्टाः श्रयाजकानर्द्धेनीता कारणिशाम्रुतः।धीहति स्मृति विज्ञंशासंज्ञाभिः कालकर्मणां।असात्म्यावगम।
स्थिति रुजां द्धेतवर्यंगणः।वातपित्तकफानां च यदुसंख्या तकारणं।रुजस्त्रमस्तूरं च तिन्नदच्याः श्रयाजकं॥किंच॥ाद्यद्याद्ययपिनिमित्तानिसणवपरमाद्य
तः।अस्मानीरवः प्रयुक्तिःसतः सपवपरकारणं॥प्रविशन्य यं शरीरस्थायागितेनशारीरिणां।मूलांनिदत्रुवीर्यणकारयाउरतांपरां॥जरानिसारकुभर्श
श्रमदञ्जीदद्दमकाः।अष्टकथवणीत्रलदिक्काश्वासकृयश्रमाः।शुलकृद्दागसंमादकृमानाहकंठकाः।कंडुकुष्ठाकुरीणाफसगंदरगला।
मयाः।पामाजालादरा मादशाथवीसर्पत्ररवूयः।नञ्चरागिरागविद्धिप्रमुखालटाः।सर्वेऽप्यष्टाः परीवारः स्थात्मत्वं तोमहाबलः॥यत्त्वनाव
दियं वसकृजाढचं तनयायीत।अश्विनीरागतानाम्रावदनीया रच्छपातः।पदातिनदमातेन प्रयुक्तानवचकाका॥सावर्णविल्लासोदयीधीद्धति
षाटवैः।परीताकृकृतेलाकं सुरवसंदर्शनिर्जरां तां विषाद्य कृणादवाकृणामीरागतांकृत्वा।प्रवर्तयति लाकानां नीवान्निद्यविन्नयाः।ते
नयंतद्दिघानायरुजाभे वसवलाता।एतदाक्रांतमूर्तीनां वे श्चाख्याउंनपायित्वा नवाद्विंकृजांतिकणाध्मानिः कंदंतिविक्रतस्वराः।कदंति
दीर्घफुत्कारैरारटंति सुविह्वलाः॥गाढं दीनानि जल्पंति कंपंति दुष्टुकृः श्वलुवंतीत्यन्नतामृदापृतयंतिनकिंचन॥निश्चमानाः सदाहिश्चाविक्लव।
त्राणवर्जिताः।तयाक्रांतधियादीनानरकेष्विवनारकाः।लवंतिरवरश्राश्रसदाः पापिष्टयातया।कृत्वानीरागतां वस्य कडयापरिपीडिताः।तदशाने
त्राता रुक्ष कृताः गादितामया।मृतिर्नित विनिष्टयं मां त्वं तेति निरद्वयाता॥यामानदक्षितः पूर्वमायुर्नामामदीपतिः।वउतरपरीवारस्तत्रूायाष्याः
श्रयाजकाः।प्रयुज्यानविधितृष्वर्द्धिवद्धिउगांतरिवं॥विषाग्निशास्त्रपानीयमिरिपातानिमाध्वसः।भुजुकाद्याधिपुद्यालिपिपाःसाम्पक्षिमश्रमः॥
विहनादारनुश्वाणपराघातारतिश्रमः।प्राणापानापरोधश्चतिःकिंउतेरयच्छंदीरितः।नामवायुःकृयंप्राप्यमुनितथाद्दिवज्ञा॥वीर्यद्भुनरादाऽपु
ष्यायदिदंद्दिनां क्षणात्।हरत्पृच्छसमनिश्चामां नवज्रांजाग्रं सचेतनां॥विधद्यरक्तनिनाशांवे कच्छं काष्ठसूततां।दोगंध्यं वदनात्मूर्त्तं अपनं दीर्घ
निद्रया।परिवारयुतास्याद्यानात्यंतमपेक्षता॥इयंद्दितीयवीर्यणसदेका किमन्नुष्यका।यतोऽस्याना ममात्राणभुवनं सचराचरं।मनारंहमदेवे

दुंकंपातत्रस्नमानसं॥ सद्वीयविलसंत्याज्जापि प्रवलत्वापि जगत्रये। आसन्नामपि मह्वेनां नवंतिलयंक्तिनगाः। अतः परिच्छादनाख्याप्तात किंवा श्यामतां॥ पक्विका
पिकषात्यक्षाङ्गरयक्नुयत्यं क्वुतं अतएव सादेऽयोदियमुद्दामया शिणी॥ किंचिन्नापेक्ष्यतत्र सविवरंतीयाघ्रछया। इस्वारद्वद शि द्वुवइ द्विवतरूणाक्षश्
दुर्बलिखबलिष्ठप्रवीरस्तवकरूणासुया। आपन्नातस्वुजास्तुसुवेरनाजिस्तुवंधुसुनाप्रसस्तुयद्वास्तुसुसमात्तुविषमसुश। किंवात्र घजाता कृतनमखिव
स्नागतभ्रियं। वलवत्यवला कृष्णनवचक्रनिवासिनुा। अस्यां गतामस्यायंडीविक्लनाम विस्मुना। सख्याप्तुनामिनुपतालिका ज्ञादनतत्वरा॥ तद्वलाद्वति
क्षांतनिजस्था तक्षमीजनाः। अतादितकरवेनमासर्वजनंविह्नला॥ तनसांडीविक्कां द्दशप्रतिरयाक्नुदारुणा। लोकं प्रख्यानताज्यत्रथेप्रयात्यवलीलया
धाद्वितासृ यथायांतिहस्त्रं तनयथासुवतः॥ नीयंतत्र तथा केचित्तथा सोविसुकंपनः॥ वृक्षं तस्य धनां गदंबंधुवर्यपरिच्छिदं। संवीक्ष्य प्रागच्छंति प्रख्याद शान
नेडनाः। पक्षाकिनः कृतोद्यामाः। स्फुरतेन रजांबलाः। दीर्धिमी। यैवपद्यां तस्य रसुःरसमाकुलं॥ तन्निजास्तु तथा कृष्याराद नाकृंदयं द्दलं। लगंति स्री
यस्मायसुरवादंतिघपिबंतिधा॥ विलङं तधनं लागेयुधांतरा। तद्वधिनः। मारमयाऽवामाद्य किंचिदामिषरंडकं। तदर्थं वक्रनाद्योधाम्रजना
स्त्रजनादुःखकाटिनिः॥ कवलाः प्रविपीङ्गंतमुत्पादिस्राव। छिगीताः॥ एवं विस्थिते। विवद्धिताप्रतिवस्मनानाका रसुधामसा संवायीनयथालोप
कालव्रवाक्रमुजमुक्तिः। अधुना वक्ष्यामि नयं खलता द्रुदश्रयेतां। पतस्वरूपविज्ञानयत्नस्मितवक्रोत्कं। अस्मिपाथोद्वयोनाम स्मनानी मूलरूपतः। व
सुक्तातावतानिघा खलतालवत्रक्रकः॥ विदिनिमित्तमप्रस्याः क्लिष्टजीनसंगमः॥ कवलं तत्र तः स्मापि पाथोदयत्निमित्तकः। वीर्यमस्याः शरीरस्थ
मात्रानीयमुख्यवक्रः। कृकतेदद्विनां दुःसमनः पापपरायणं। माध्यपि स्वदोः शीघ्रं विना श्रूयकविस्रवाः। मित्रद्वाङ्कं दक्षनघ्नस्नुनिर्लज्ज मदमसरा
मामर्मघिद्धनंचिया। त्यपरपीडननिश्चयाः। इत्यादयस्वविक्रियाः खलतापरिचारकाः॥ अस्मिन्नापाद्वयो नाम द्वितीया मूलरूपतः। सनानी स्नत्वसुक्ता स्मि
मोडस्याग्ड्रोनरात्तमः। सवीर्यधैर्यगांतीर्य ऐश्वर्यसौर्यप्रशालिः। पापकारदाक्षिण्यकृतज्ञत्वादिवादिनिः॥ अतः पदातिलिसानजनं बंधुरमानसं॥ कृ
वीणानिजवीथ्यामसुखाद्वादोषशालं। सद्धर्मलीला कमयदिं मदावारं सुमिश्रतां। घप्पंख्याउलां लोकेमहिश्वं नमुरवासिकां॥ जनयामवकर्षं विकृय
वाकपिदेद्विनां॥ निर्मिध्यंवा कृता बुद्धिगाढ्यो दर्पयोगतः॥ तस्यियं खलता नाम तिनरांपरियंधिनी॥ यतः स्माऽस्य तामस्य उका लक्ष्कुट विघाधिका मातानिद्ध

१५२

डाक्टर भाऊदाजी इत्यादि स्मारकम्
BHAU DAJI MEMORIAL

त्यातं वीर्यादियंपापिसुमानसा। पर्यवक्षत्यानवसमउरस्रसपरिच्छिदा। पनयाद्वतसोडाख्या उसुं तयाद्वरांजनाः। तदुत्थालंतथापीघ्रह्नणिज्ञातवकम्पते वर्धि
तानकुड्मायापरवंश्वनवत्यवाः। निधिस्मा द्वयं। त्रणमुकृह्वदाः खलाः स्फुटाम। अक्षद्वमाणाः सक्काद्योलघंतः संसुतनसुपिरवादंतो निकृवंशोऽखात ख
लामंडल्या ध्रिकाः॥ इत्यादयं नस्थिशाणि पातयंतः स्थिरामणिकात्यात्थिपिपिटिकां कृष्युरूपाद्गंतरवलावदवः॥ चिन्तनचिंतयं यथादद्यहृल्यंतिसाध्या क्रिय
याच्चद्वासंसुंतातरवलाः खलतादृताः॥ कचिद्दुक्षाः कांचिजीताः कचिन्मध्यमतांगताः। निकृष्टपालवंश्चोतसांनिपामाऽवक्रवाः॥ किंवाततवाद्युवाराध
तावनकघाध्येपामयाकृत्या द्वयं वमीषांनामानिनाद्वमाख्याउसुसाद्वा॥ तादघारवलता तानलख्याता गदिता मया। निखोधसौउतंवस्नचयमानोऽ
पत्नीत्यास्मो द्वर्दमारुधानतानामतामामदीपतिः। मादोद्यनय्खनख्यातोस्तवव्रकृरूपतां॥ वाऽकृविधुं दधत्तफ्वेबीद्विरंगाणिलावतः। तस्थवाद
रीणियाक्रुआः कारणानितो॥ तथाहिदुष्टा दारविदारादेः। कृध्यंतः कफादयः। द्रुख्यांमादद्विनांदछजनयंतिकुरूपतां॥ वीर्यविनरदा
याद्द्वादद्ववर्तिनी। मदादिकृकृते रूपंहाष्परुद्वगकारणं। खंडतांकंटतांकाणवामनत्वविवर्जितमाः। कुब्जत्वांधत्वबाधिर्यद्वीनांगत्वादि
दीर्घता। इत्याद्याः परिवारंत्याबंतितस्नङुर्जनाः। युस्म पक्कोदियंद्वादविलसत्यतिलीलया। अस्मिपसुक्तातानेरनामनानामुष्पसा
सुषमाननतन्मूलवद्धिरंगानिमित्तकः॥ तथाद्विस्तुसादारविदा गाद्येःधसीदंतः कफादयः। दतदोदद्विनांदाद्दजनयंतिसुरूपतां॥ साऽऽ
वचाह्मवेद्दाप्रवाह्लादकारणं। श्रमनवप्रियाद्यं सुविलक्षंगरूपणं। गाढं द्रगामिनं रम्यं सुराकाराउकारिणं॥ कलानिनिजवीयिणालोका
क्ताशिंणी। तस्याक्षिपक्षश्चातयं अकात्यवकरूपता॥ तां द्विशविशेवात्यपादद्विादद्वायागिनी। ततः सुरूपतादीनाः शाउदूतकुरूपताः। नवंतितजना
मुरुवाद्वगकाशिणः। अनाद्याः सुदीनवांगं किताद्वाश्रुश्रमयः। लवंतिकीडनस्थानं बालानां रूपगर्विणां॥ निर्यणाशरवत्वात प्रायासा वामनादयः॥
तोस्ववसंत्यातप्रकृत्या निर्मला गुणाः। विडंबनकरीलोकंतद्वियंतकुरूपता। निरूपिता धुनावन्नकथयामिदर्शितं। प्रयुक्तानावादघापिव्रातनिघ
पिनां। अंतरायं परस्कृत्य पापादयत्रमुस्ता। यद्यज्ञातवनालीकाद्वनावायद्वगताः॥ पनांद्विशिद्वतां ताजनामद्वंतनिवेद्वाया। जलहलनसुराकराङद
यादतक्कारैः। वाः। द्युतमत्यादिलागिवृक्ष्याश्रमनदुर्मयाः। त्यवाच्यकुर्वीताकविद्वनंदा। निरयस्कं। अस्यास्य दितवः सर्वविस्राङ्गयाः प्रयाडकाः॥ क

डाक्टर भाऊदाजी इत्यादि स्मारकम्
BHAU DAJI MEMORIAL

यत्नंतद्तस्यपिसांतरायंवसूत्रुतं।पापादयारत्नंकंवंतिवृद्धमस्याःश्रयाङ्कांडुराशापाशमनूर्द्धंधनगंधविवर्द्धितं।वीर्याङ्ककातालाकामघातानदरिद्र
ता।छिन्नंपरिसेवामौद्धंआयासावद्धप्रत्यता।कदयन्ननतायाज्ञालास्तांवोडुस्थिता।कुङ्कारतिसंताषाःकडुंवपरिदवनं।अस्या इत्यादयोव्रजंतिपरि
ग्रारकाः।अस्मिन्पापादयात्यनयस्कुः।पृथिवीतल।डन्नाज्ञादकाराच्चंतामिथ्यात्यानरात्मनः।मासोवमदात्मककृदयान्नगोरवेः।जनवाह्यत्वला
त्नियमद्धवृादिविवेष्टितः।सूक्ष्मरिक्तनसंसारश्रितंजनताधिकं।करातिसुरितंमत्वालाकसुहामलीलया॥इयंचायच्छातनातपरिवारसमयुषीतद्दुद्दलन
चातुर्यमाविष्काराणादरिद्रता।नतनमाईमतस्याःसदारस्थानमीहतातात्रासादसोवसइरतःप्रपलायतात।तेनायाह्रतिश्यान्सजनाडुःखपूरिताः।गाढं
विह्वलतांयांतिविधुरीभूतमानसाः।दुराशापाशवद्धवाकृत्याधनलवेच्छया।नानापापेषुवर्त्तंतेतन्नाभ्यंतिचहिवानिशं।तत्पापादयनेपापसुपायावद्धवाश्च
लं।धाचल्येनविधायनारकघनाश्ववाद्मना॥तातारुटंत्रमीमूढाः रिवर्तंतमनसाधिकं।शास्वेतिपुरता।दुषावांछंतिपरसंपदः।अंतेप्युतेकृतस्नेलंकाता
धन्यधान्यावधनं।कुटुंबविंतयादयस्इति।राजानारारेता।कंवीत॥ निंद्यकर्माणिधर्मकर्मपराङ्मुखाः।बडंतिरात्राश्रतांला(क्रु)कलघीयांसमुणा
दपिपरवेश्मकरादीनाकुंकामामलपूरिताः।पूरिडुःखशाते। येंस्राःपुष्टाःइवनारकाः॥नवंतितकनासा।तायघासघादरिद्रता।ऐश्वर्यरिद्धिनिह
त्याद्वैःकारात्यालिंगनंसुदात।दवमीरितातातन्च्छयामघादरिद्रता।६ यंदुर्लगतदानींगृह्यमानानिशाह्यता॥कष्टेननवचारुशुक्रमांचिद्धिनामलं।दुस्साक्रयं
विज्ञालाक्षीतननामवदीत्रडा।वद्धिरंगंतवेदसामानवित्रंप्रत्याहरकांविक्र्षुडुःखलावरडुःकर्मवरचनादिकं।तन्नातकांतिकंज्ञयंसघापपरमार्थतः॥द्दुतर
कांतिकामुस्थानामतामाप्रदीपतिः।वीर्यत्रिवर्ष्यंसुस्याज्ञा।नतन्नामनीषिणः।अवह्नरमतिद्धश्यंयदघाकृतेजनं।दीननालिसवोलजा।चित्रडुःखामिकाद
×२७ ला।विज्ञानफलहीनता।इत्याद्याःपरिवारास्याःवेसवंतिवदवोजनाः॥दारिद्र्यद्दलादपावंपमीतिबलोहुरा।अस्मिन्प्रक्रांतेतेवसुपसन्निविद्धहिनां।नाम्ना
सुलगतानांसाप्रख्याताजनामादनी।मासोपरमनसाबचर्यागोरवसंमदः।आयन्प्रपरिस्त्राच्चपरिवारेनचियद्दा।भ्रमंतीनवचारकुञ्जनजनमानंदतिर्लरं
कारातिसुरितंमज्ञूतिःशापडानवल्लनं॥तस्याश्चप्रतिपक्षाहियंदुर्लगताधमा।वन्मूलनकरीनातकरिणीवलतातातः॥अतःस्मान्मूलितायघामनयाहित
कारिणी।तत्पक्षत्वेवहायंतजनानांश्रियां॥अनत्तीपिनरावांतपारल्यानितरांपुनः।बंधुभ्योपिनतामांतडनाडर्लगताहताः।गम्भ्रान्तमपनातांवल्लता

× ग्रा८ ×

१५२

मवह्नताः।नयंतिक्त्रानःकालमात्मनिंदापरायणाः।नादर्शांसमासनवसदुर्लगितामयात्रल्यंनिगदितायासासाहिद्धासप्तमीसुरा।एवंचास्थिता।कराकनामृति
स्थितिखलताइकरूयता।दरिद्रता।दुर्लगता।इद्विष्टाः।कमाख्यामया॥एतायायत्वयुक्तावायद्दीयमित्यविच्छदा॥विखांतयसुवाधायेनिर्दिष्टाःकमशा।मया।एता
(स्त्रे)वंविवल्ला।तविपक्षकृय।मुद्राकैः।कुर्वाणासरशाक्र।अलोकपीडनतत्पराः॥प्रकार्षिणाक्षितंमामकिमासांविनिवारकाः।लोकपालान।वहुांतनगार।अत्र
प्राहयः।किंमाविनाक्षितंवमानेताःशाक्यानुपादिविनिः।निवारयितुमिच्छत्रकारणंतिविवद्धे॥यावत्त्रिजीर्यप्रसिद्धाप्रलावाजरनादरांतत्त्वपिकसवंत्यतास्म
र्दिष्टवत्ससंसदा।सर्वश्चविचरंतीनामासासुहामलीलया।ज्ञानामिचमन्नातांनाश्रिमल्लोडागत्रायांपरायाहकवीर्याणिधिलसंतीनिरंकुशो।कानामनुशन
माद्रा।दत्ताःसवलायितुंकमः॥प्रकर्षिणांकंमामनकिंचकाघ्राणनयतितद्यामषांनिराकरणा।विमर्शिनाक्तवश्चनिरोधयताना।निराकरणनयतितद्वामिदा
यतानवाक्यतपरावश्यं।तावितीनामामांनिराकरणंकर्तुमीश्वरो। कारीवकरूपः।कवमशक्यार्थप्रवृत्ती।नहिकर्मपरिणामकालपरिणतिसलावलो
कस्थितिलक्षितश्वतादिसंपूर्णकारणसामग्रीबलप्रवर्त्तितानाम वध्यमाविन्नवंतीनामप्रसामन्येषांवाकार्यविशाघाणांवानिराकरणयत्नमानःप्रकर्षः
प्रयासाद्दतेकश्चिदर्थंपश्चाति।प्रकर्षःप्राह।मामहंदेवस्तावद्ये कमासांडराकड़ादीनांमपशाणवांतरंगवाद्धिरंगाणिप्रवर्त्तकाणिनिर्दिष्टानि।तत्क
घमिदानींकर्मपरिणामादीनिप्रवर्त्तकानिनाश्रांत।विमर्शिनाक्तं। रवमतानिविशापकारणानीतिकृत्वाशाश्वाच्छनोकानि।परमार्थतस्तुयथानिर्दिष्टकर्मप
रिणामादिकारणकल्लापृष्ठापारमंतरेणनयननिमाषाय्येषमात्रमपिकार्यजातंजगतिजायते।प्रकर्षःप्राह।यद्येवं।ततःसुकांपणकिमात्मानानिजकवर्गाण
मुचामूरव्याप्तिवर्त्तिनीःपतंतीःफलद्दौदृक्यनकर्त्तृंयिपरकाश्चिदासांनिवारणापायः।किंवाद्वेपुणीयायथवेद्यायथमंत्रतंत्ररसायनवज्रदिधंदंडनीत्यादयःस
सुपस्थितडराकड़ाष्टसाद्विनिधनितानापायाः।किंसर्वथापादप्रमारिकिंवात्र।अयस्करी।किमकिंचित्करएवडराकाषाद्दयावादेयद्वानापादाननन्वयुक्कर
विरुद्धमिदं।यतःप्रवर्त्तनेपुरुषकर्षाहितानि।तस्यारवादिनिराकरणकामतयाप्रवृत्तस्य।आपायस्तुवनिदितमर्थं।निराकर्वीश्चियावप्रस्थितमपकपायनप
वाद्दिप्तमिति।विमर्शिनाक्तं।वत्सविद्यज्ञोसरमोन्नाजनतांयासीः।परासश्चाहनेदंपयनिश्चयताद्धिमायाक्तं।यथामाप्रवर्द्धितपुरुषः।अववादारनस्तुतत्वव
न्निकावारयति।पुरुषपाणद्दिसर्वत्रपुरुषपापराक्रमलः।सदसज्ज्ञाननिर्मलिङालनकालनीयमदर्थीदितस्वद्दतिः।यतोमाकृत्यपापमानदातापिकार्ये

परिणामे। ततो यवद्वारतः सर्वदियोपादयद्वाना पादानमा धनं समाचरति व। किंचयिंतितं यानमयुक्तादं न प्रशस्तितं प्राप्यमात्र वर्त्तमानो
मामिद्धं लक्षणेनोयतः कमपि विणामादिकारणसामग्र्या वितालाविष्ठ्व दवान्यवर्त्तते। एवंवा किंचिकरः पुरुषः किंतर्हि सुरवंप्रधानः तदुपकरणं वा कार्याणा
मद्य प्रारंभाकलिते पुरुषाणां विपरीत्य न तु पुरुषाणां विपरीत्य न तु परिणतिपश्चात्स्वानां। याज्ञानं न विधेया द्वंद्वविघातो मममाली। बनीयानिश्चया निश्रायो
यदिवामवाननविधानप्रमिति लाक्षनयाविद्यायां मायोपस्यूलावोनावितविंतनीयं। यद्यवमद्दमकरिष्यं ततो। नद्दमिदमन सरिष्ठ्य दितो यतसुवास्वष्वोलाविनः।
कार्यं प्रकृतो। यथाकरणं नियताद्धि निश्चयाकृतेन नियतकारणसामग्री कर्यात सकलकालं तथविवानं तकेवलिज्ञानागावरी भूतारसमस्तापि कुशति
द्विरंगोतरंगकार्यायियमाला। मायया परिणाम्य प्रवर्त्तिता ये भुकारणेन विलंबनीयाति यथपरिणाह्यानां प्रवकारणाक्ष्यसाद्यावि लंबनिकृतस्तुभ्याम नुष्या
लावा यतो। तीतचिंतामाद्द विलसितमवैय्य यवद्वारतो दिताबाध। यद्दित निषेधाय प्रवर्त्तमाननपुरुषाणां प्रयोजनाभिलाषितकारिणा नाने कांतिकानां
यंतिकतमा धानते प्रकर्मरतं च रसायनदंडनीत्यादो महाना दाराविधेया। पिंडिको तिकायंतिकं तमाधनमाक्षूपणीयं सर्वथा मदनुष्यानापायं
नतवयातद्यं यावेतदुरारूढा द्यः सर्वे पुरुष द्रवानपश्वं। ति। मामकृतः पुनरेतेन प्रवर्त्तते। विमर्शनाकं। असिमनगरीरध्यानिष्ठितिर्नामा
विष्णुना। आनंदतानंदसंदोहपरिपूर्णानिरत्ययात्रयोर्नवसवंवेर संस्थितानास्मद्रवाः। कुसारूढायाः साथ्स्मात्राविपद्रव वक्ति। तयोरग्रवाकामन
मयाः मद्दीयेश्वराय। पुरुषाणां मदातवः बाधश्रद्धानं सक्रियाः। तातविहद्ववीर्याणि तस्थामायांपिति ह्यतां तत्र जवतिदुःखानिवहीतप्रवपद्धति। इदं वन
गरं नदगवमरूढ उवविधिं। मदिवासदारुमनाविष्वप्रवाति यृद्ध पदावेः। कोवा नगणाय हातव्हाद्यापद्रवकारिणां। परमंरव्यानमये धर्यां धूस्थानमिदमीद्ध्यां।
प्रकर्षः पाद्मा मदं नगरं नप्रसर्वथा। एवं कथयता दुःखलक्षणं लं कथितं त्वया। साधु माधु दितं चमग्रदं रमेनता पितं। विज्ञा तेन वद्दरुपमा रमियादमाउ
ला। प्रकर्षः पादयाय वंतत्वा नगरमहाताः। बसंतः किंप्रभृति विघ्नाः किंवा ततिनिवेद्यतां। विमार्गनाद्दितं वयं निर्विद्याना सिदद्दिताः। अत्रापि वसतां निर्त्यं
तत्राक्रमयिकारणां। यपते कथितात्सत्यं मद्दामोहादिभूरुहः। अंतरंगाः प्रवीर्याणिवनीरूपकगवयाः। पातषां कोबालं किंचिदप्रवेव्हना मादत्ता नास्थितत
कर्मपरिणामादीनां नयपाट्यसारिकाश्रेयस्करीप्रवद्वारतः। पुरुषएहते दर्शिताद्दित निवृत्तिप्रवर्त्तनकमवान्निश्चयतस्तु निःशेषकारणकलापसाध्या। ४७

१५४

तद्दा गानिता दिविनिद्यांत नना गरा। पतिक्षिवरट्याया दुःखद्दः शात्रवा खिला। मद्दामोहादयो वस्मन वयकृति वाम्बितां। तथापि प्रतिमासंतानतत्पां मा क्षितवे
नमा यावृततपुज्जादोम्याकं वस्तलाः सुखदतवः। इदं नगरं वसद्दुः खसंप्राप्त वितंतथा श्रवस्थितालोकामयो तस्परवसागरं। निश्चिता निर्गमापायो
वमल्नायमादिताः। निवसंति सदातु श्रमद्दामोहादि बांधवाः। यापि निर्गमिना पायं तस्य चक्रन्स्पन्नापातता न द्यायतेति विकर्षो प्रियवे प्रसुखं वक्रः। त
उतद्वृपकृते तिमहायन्ननसर्वथा। यताविवलवाद्य पांवासः पापेनकर्मणा। तदेवं निःकृती वर्यायमद्दामोहा दिशात्रुभिः। कार्डीकृताज्ञानंतिकिंचि
दितस्य प्रियनः। वाद्यादिपुरवसंला गंत्रद्धे दुःखात्मकं मदा। एतेमनमिमग्नंत्येवेदमग्नूतायमाततो। मीयावदात पांप्रवलवोवस्मद्गुणां। सर्वच्रेन निर्धि
न्नाम्भावल्लोकाःकदाचन। प्रकर्षः पादयाय वंतता मीषांदुरात्मनां। मदा ममतक उल्यानां किमस्माकं वितिंतया। केवलं मा ममर्वेषां मद्दामोहादिग्नुपुत्रां। य
घालावस्मितिः प्रवर्ममद्दामाद्दमदवमः। वत्सः कुद्दप्रियपत्नीकामिथ्या दर्शननामकः। तेनयज्ञवयवत्क्रोद्य प्रवीर्याणि विज्ञंभितिं। तन्मध्यापि प्रयाख्या तेनापि संद
र्शितंममातता ह्रेद्दष्टु मिथ्यामिथ्याप्यं तं च गुणरूपतः। सद्दमीप तालाकानां चरितं नामसांप्रतं। विमर्शः प्राक्षनगरं सममप्तसिदमंजसा। प्रापणत्वं
ततप्राप वाना ह्यत्र संशयः। तथाक्षियदिदं वर्णितं तत्र मयापि। एतत्र प्रथ्यं तत्र सर्वथिवितं तलोकाप्रद्दरावर्णितैः। तथापिय विलोपणतथ्यान्ना
कारिणाड्डनाः। तथांस्नानानि तत्सदृद्दर्शयामि परिस्फुटं। नना प्राहं विद्याप्यपि विलापणं कृत्वा सोदक्षिणां करं। तर्ज्यादर्शयितत्वं ता निस्थाना
नियन्नतः। अमृतिमानवाचाससद्दप्तं तयानिसेदर। अचांतरस्यराणी द्दषडवांतरमंडलं। एतानि रम्यालोकानां तथो स्थानानि लद्दुय। मिथ्यादर्शनसंज
नयवनीकृतमां तमः। पुकार्पणाक्त्रामामकान्येतानि पुराणि। किमस्मिनावायत्तस्य लोकाः प्रतिवसंति। विमर्शनाकं वयमाकर्णय। एकमत्रप्रवंता
वन्नियायिकमितीरितं। निया यिका प्रयीयं तत्तज्जनायप्र संस्थिताः। अग्न्याद्दिशा पिकं नामपरमत्रा निधीयता। वाचपकाश्रते लोकाप्रप्रमस्थप्रव
स्थिताः। ग्रंत यापरं ज्ञानेनमिः सांख्यं परमत्र प्रकाशितां। सांख्याश्रुति विनिर्दिष्टा पलोकाया प्रवसंतिनो। इदापरंवन बौद्धं परमाख्यायतज्जनैः। प्रसि
द्धावाद्दसंज्ञाश्च तज्जनायप्रस्मप्रगाः। मीमांसकपुरं नाम तथान्यत्प्रादि कीर्तितं। मीमांसकाश्रगीयं ततत्त लोकाय प्रसंस्थिताः। लोकायतमिति प्रोक्तं पु
रमत्र तथापरं। चार्वाकप्याश्रुतलोकायवासप्रयाः पुरा प्रसेनाः। तदातपुर प्रप्रवायसी लोकाः प्रकीर्तिताः। तस्विज्ञापणकृतेनिमिथ्यादर्शनप्राशसनं। य

व्रयोक्तं मयाप्रोक्तं सत्यार्थं च विज्ञंभितं तथ्यं सर्वं तदा तथा लोके च नन्वदृष्टात ॥ एकांगी प्राकृतं ॥ षड्दर्शनानि श्रूयंते मंडले लोके वार्तया दर्शनानि किंमता
नि तान्यत्र ख्यातानि मतत्रया ॥ विमर्शिनादि तं वक्तव्यं तेन परिस्फुटं ॥ एतानि षट् दर्शनानि मीमांसकदर्शनं विना ॥ तत दर्शनसंज्ञाया मत एको न गण्यते ॥ तथा
हि किं मिनिर्दिष्टार्थप्रमाणद्वयं प्रकार किल मीमांसादृष्टात् अधिकत्वं विहितं तस्मादेतानि षट् विमीमांसकदर्शनं विना ॥ लोके दर्शनसंज्ञायां संख्या
गण्यंते न तु संशयः ॥ एकर्षिः प्राच्याय वंतो ता बुद्धिकल्पितात् स्वरं नाम तल्लौकिकीयते षष्ठं दर्शनं ॥ विमर्शिना सिद्धितं ॥ यदिदं दृश्यते ऽत्र विविधं क्व च
पर्वता निर्मले शिखरे तुंगम समन्तवनामकं ॥ विशीर्णमिदं मिथ्या – त्रिविधं विदितं ॥ पुरं लोकोत्तरं च सत्ताज्ञानमभिधीयतां तथ्यतः कथयिष्यामि य
गुणाः बाधकाश्च नः तथापि लोकरूढ्या षड्दर्शनं इति हुदाहृतं अत्यंत शत्रुलोकाश्रिता मध्यमदर्शनः ॥ नबाधकः शक्यं वमिथ्यादर्शननामकः ॥ एकार्थ
प्राकृतं ॥ अत्र स्थित सुनाथं तत्र तस्य यदमीक्षिताः ॥ शिरवरस्थेन ॥ बाध्यं तमाम किं तत्कारणं ॥ विमर्शिनोक्तं ॥ अत्र निर्दिष्ट लौकिकनगरी समानादरा ॥
यास्त्वत्र रति कां नाम हा मा मा दिव्य ॥ निर्दिष्टानंदसंश्र ॥ लसितं तं निकटद्वा ॥ निश्चाकार्षितामवेश्मालोकैः पुरवासिभिः ॥ ततो लोका
यतं सुकान्ताराम पुरवासिनः ॥ नगरीगंतुमिच्छंति तामतः स ॥ निर्दिष्टं ॥ एतत्समादिनां गंतुमंतरं गोमध्यापायः ॥ प्रकल्पितैः प्रवालैः निपरस्परविरो
धिभिः ॥ तत्र अभीष्टं समुपविष्टे र्समायः परिकल्पिताः ॥ निर्दिष्टं तं सत्यकारहितं घटं तत्सुयुक्तितः ॥ विवेकपर्वताच्चुंग शिखरस्थितं समस्तार्थं वम ॥
क्रियः पुनर्दृष्टसमाद्यैर्तिमानादरः ॥ स निर्दिष्टं नयाद्यशलोकं नाम्ना संशयः ॥ पक्षपात विमुक्तेन मया तेन दृश्यते ॥ यथा मीमांसिना लोकायत्यधः
स्तु पुरवर्तिनिः ॥ मिथ्यादर्शनसंज्ञ नगरि विस्तरं ॥ यतः ॥ तन्मिथ्यादर्शनास्तीर्थमादात्म्यं स्फुटमुच्यते ॥ यदनेन विज्ञानं तिन मन्मार्गेनि र्यातदर्शनाः
॥ हिस्पृष्टा ऽत्र सद्भ्रांतकर्मा य मिथ्याभ्रमः ॥ सन्मार्ग इव यत्रेतेन नस्तव्यं सुलितं ॥ याभिस्तु शिखरालोकावर्तिनः समस्तारा पश्यामतः स्वयं नाभि ततस्तम
दूरगाः ॥ एतानि षड्दर्शनानि प्रत्यासन्नानि तन मांते द र्शनानि मयावस्त तानयत्ना प्रकीर्तितानि ॥ किं तद्धि ॥ उपलक्षणमेतानि विज्ञानयानि सावताः ॥ मिथ्याद
र्शनवत्त्यानि मत्त्या पामपिताः द र्शा ॥ यतः ॥ यान्येतानि षड्दर्शनान्यवेक्ष्यंते तत्र सकलाः ॥ ताच्छव्यादर्शकालप्रापकः सोऽत्रानिबद्धानि वा ॥ तत्र शिखरस्थायि
समत्वंतर समर्थताः ॥ शुद्धज्ञानांतःपर्व्यत्परमार्थतः ॥ एकमीमांसादिकं तं मानयस्मीतिः परिकल्पिताः ॥ सुबद्धानिर्दिष्टा तमोगी लोके सन्निवासिभिः ॥

तान्हं अत्र सिद्धा सिद्धांतकं संक्षेपतः ॥ तारतम्यं च दर्शनानां वाच्यं ततः प्रदीपिता विमर्शः प्रादयाद्यवंततः कृत्वा समीहितं ॥ यतः सूक्ष्मबुद्धयः सुमाथी
नवाद्यपरिस्फुटं ॥ तत्र नैयायिकेष्वादौ प्रकाशितानि अनिर्दिष्टतिमार्गः ॥ यदुक्तं प्रमाणप्रमेयसंशयप्रयोजनदृष्टांतसिद्धांतावयवतर्कनिर्णयवादजल्प
वितंडाहेत्वाभासच्छलजातिनिग्रहस्थानानां तत्त्वज्ञानान्निःश्रेयसाधिगमः ॥ तत्रार्थोपलब्धिहेतुः प्रमाणं ॥ तच्चतुर्धा ॥ प्रत्यक्षानुमानोपमान
शाब्दाः प्रमाणानि ॥ तत्रेन्द्रियार्थसंनिकर्षोत्पन्नं ज्ञानमव्यपदेश्यं अव्यभिचारि व्यवसायात्मकं प्रत्यक्षं तत्पूर्वकं त्रिविधमनुमानं ॥ तद्यथा पूर्ववत्
शेषवत् सामान्यतो दृष्टं चेति ॥ तत्र कारणात् कार्यानुमानं यथा मेघोन्नतेर्वृष्टिः ॥ शेषवत् कार्यात् कारणानुमानं यथा विशिष्टात् नदीपूरद
र्शनादुपरि वृष्टो देव इति ॥ सामान्यतो दृष्टं नाम यथा देवदत्तादौ गतिपूर्विकां देशांतरप्राप्तिमुपलभ्य दिनकरे ऽपि गतिपूर्विका समधिगम्यते
प्रसिद्धसाधर्म्यात्साध्यसाधनमुपमानं ॥ यथा गौस्तथा गवयः ॥ इति आप्तोपदेशः शब्दः आगम इत्यर्थः ॥ तदेवमिदं चतुर्विधं प्रमाणमभिहितं ॥ तथा श
रीरेंद्रियार्थबुद्धिमनःप्रवृत्तिदोषप्रेत्यभावफलदुःखाप वर्गास्तु प्रमेयं ॥ किंस्विदिति ॥ अनवधारणात्मकः प्रत्ययः संशयः ॥ किमयं स्थाणुः
पुरुषो वेति ॥ यमर्थमधिकृत्य प्रवर्त्तते तत्प्रयोजनं ॥ वि प्रतिपत्तिविषयापन्नो दृष्टांतः ॥ सिद्धांतश्चतुर्विधः ॥ तद्यथा सर्वतंत्रसिद्धांतः
प्रतितंत्रसिद्धांतः अधिकरणसिद्धांतः अभ्युपगमसिद्धांतश्चेति ॥ प्र तिज्ञाहेतूदाहरणोपनयनिगमनान्यवयवाः ॥ संशयादूर्ध्वं भवितव्यताप्रत्ययस्तर्कः ॥ त
था तथा भवितव्यमत्र स्थाणुना पुरुषेण वेति ॥ संशयतर्काभ्यामूर्ध्वं निश्चयतः प्रत्ययो निर्णयः ॥ यथा स्थाणुरेवायं स्थाणुरेव वा ॥ त्रिप्रकारा कथा ॥ वादजल्पवितं
डाः ॥ तत्र गुरुशिष्ययोः पक्षप्रतिपक्षपरिग्रहणात् अभ्यासख्यापनाय वादकथा ॥ विजिगीषुणा सार्द्धं छलजातिनिग्रहस्थानसाधनादिदोषो जल्पः ॥ स
एव प्रतिपक्षस्थापनाहीनो वितंडा ॥ अनैकांतिकादयो हेत्वाभासाः ॥ नवकंबलो देवदत्त इत्यादि छलं ॥ दूषणाभासास्तु जातयः ॥ निग्रहस्थानानि
पराजयवस्तूनि ॥ तद्यथा प्रतिज्ञाहानिः प्रतिज्ञांतरं प्रतिज्ञाविरोधः प्रतिज्ञासंन्यासः ॥ हेत्वंतरमर्थांतरं निरर्थकमविज्ञातार्थं अपार्थकं अप्राप्तका
लं न्यूनमधिकं पुनरुक्तं अननुभाषणमप्रतिभानं ॥ अज्ञानं विक्षेपो मतानुज्ञा पर्यनुयोज्योपेक्षणं निरनुयोज्यानुयोगः ॥ अपसिद्धांतो
हेत्वाभासाश्चेति निग्रहस्थानानि ॥ तदेतत्प्रमाणादयः षोडश पदार्था नैयायिकदर्शनसमासः ॥ वैशेषिकैः पुनरयं क्रमः परिकल्पितो निर्दिष्ट इति नग

रीगमनमार्गः॥ यदुक्तं द्रव्यगुणकर्मसामान्यविशेषसमवायाणां षण्णां पदार्थानां तत्त्वपरिज्ञानान्निःश्रेयसाधिगमः॥ साक्षिनिर्वृतिः निःश्रेयसम्। तत्र पृथि
व्यप्तेजोवायुराकाशं कालो दिगात्मा मन इति नव द्रव्याणि। रूपरसगंधस्पर्शसंख्यापरिमाणपृथक्त्वसंयोगविभागपरत्वापरत्वबुद्धिसुखदुःखेच्छाद्वे
षप्रयत्नधर्माधर्मसंस्कारगुरुत्वद्रवत्वस्नेहवेगशब्दाः पंचविंशतिर्गुणाः। उत्क्षेपणमवक्षेपणमाकुंचनं प्रसारणं गमनमिति पंच कर्माणि। सामान्यं
द्विविधं परमपरं च। तत्र परं सत्तालक्षणमपरं द्रव्यत्वादि। नित्यद्रव्यवृत्तयोंत्या विशेषाः। अयुतसिद्धानामाधाराधेयभूतानां यः संबंध इहप्रत्यय
हेतुः समवायः। लैंगिकप्रत्यक्षाख्ये द्वे प्रमाणे॥ इति वैशेषिकदर्शनसमासार्थः॥ सांख्यैस्तु स्वमतिबुद्ध्या परिकल्पितो यो निर्वृतिनगर्याः पंथाः त
दुक्तं पंचविंशतितत्त्वपरिज्ञानान्निःश्रेयसाधिगमः। तत्र त्रयो गुणाः सत्त्वं रजस्तमश्च। तत्र प्रसादलाघवप्रसवानभिष्वंगाद्वेषप्रीतयः कार्यं सत्त्वस्य। शोषता
पभेदचलोद्वेगाद्वेषाः कार्यं रजसः। वरणसादनबीभत्सदैन्यगौरवाणि तमसः कार्यं। ततः सत्त्वरजस्तमसां साम्यावस्था प्रकृतिः। सैव प्रधान
मित्युच्यते। प्रकृतेर्महान् महान् बुद्धिरित्यर्थः। बुद्धेरहंकारः तस्मादहंकारादेकादशेन्द्रियाणि। तद्यथा पंच बुद्धीन्द्रियाणि स्पर्शन
रसनघ्राणचक्षुःश्रोत्रलक्षणानि। पंच कर्मेन्द्रियाणि वाक्पाणिपादपायूपस्थलक्षणानि मनश्चावि वर्तते। तथा तस्मादहंकारात्तन्मात्राणि प्रकृ
ला तु पंचतन्मात्राणि स्पर्शरसरूपगंधशब्दलक्षणानि विवर्तंते। तेभ्यश्च पृथिव्यादीनि पंचभूतानि। तदेवं चतुर्विंशतितत्त्वात्मिका प्रकृतिस्तद्व्यतिरिक्त
रः पुरुषश्चेतनो निःस्वरूपः। स चानेको जन्ममरणकरणानां नियमदर्शनाद्धर्मादिषु प्रवृत्तिनानात्वाच्च। प्रकृतिपुरुषयोश्च पंग्वंधवत्संयोगः। पंग्वंध
योरिव उपलभ्यस्यानुपलब्धिर्लोकेप्युपलभ्यते। प्रत्यक्षानुमानागमाः प्रमाणानीति सांख्यदर्शनसंक्षेपार्थः॥ बौद्धैः पुनर्यः परिक
ल्पितो निर्वृतिनगरीवर्त्मनि। यदुक्तं द्वादशायतनानि। तद्यथा पंचेंद्रियाणि पंच शब्दादयो मनो धर्मायतनं च। धर्माः सुखादयो विज्ञेयाः। प्रत्यक्षा
नुमाने द्वे प्रमाणे इति बौद्धदर्शनसमासार्थः॥ अथवा वैभाषिकसौत्रांतिकयोगाचारमाध्यमिकभेदाच्चतुर्विधा बौद्धा भवंति। तत्र वैभाषिकमतमि
दं यदुत क्षणिकं वस्तु तद्यथा। जातिर्जनयति स्थितिः स्थापयति जरा जरयति विनाशो नाशयति। तथा आत्मापि तथाविध एव पुद्गलश्चासावभिधीयते
सौत्रांतिकमतं पुनरिदं रूपवेदनाविज्ञानसंज्ञासंस्काराः। सर्वशरीरिणामेते पंच स्कंधा विद्यंते न पुनरात्मा। न एव हि परलोकगामिनः। तथा क्ष

१५९

णिकाः सर्वसंस्काराः स्वलक्षणं परमार्थः। अन्यापोहः शब्दार्थः। संतानोच्छेदो मोक्ष इति। योगाचारमतं चेदं विज्ञानमात्रमिदं भुवनं न विद्यते बाह्यो
र्थः। वासनापरिपाकतो नीलपीतादिप्रतिभासः। आलयविज्ञानं हि सर्ववासनाधारभूतं। आलयविज्ञानविशुद्धिरपवर्ग इति। माध्यमिकदर्शन
ं सर्वशून्यमिदं स्वप्नोपमं। प्रमाणप्रमेयविभागस्तु स्वप्नवत्तादृशेन संदर्शितव्यवहारेण इति बौद्धविशेषाणां मतसंक्षेपार्थः॥ लोकायतैः
पुनर्यः समीचीनो निर्वृतिनगरीमार्गो नास्त्येवेति व्याख्यातं। लोकायता हि एवं वदंति। नास्ति निर्वृतिर्नास्ति जीवो नास्ति परलोको नास्ति पुण्यं नास्ति पापमित्यादि। किंतर्हि
पृथिव्यापस्तेजोवायुरिति तत्त्वानि। तत्समुदाये शरीरेंद्रियविषयसंज्ञाः। तेभ्यश्चैतन्यं मद्यांगेभ्यो मदशक्तिवत्। जलबुद्बुदवज्जीवाः। एवं निर्वृतिसाधनमपी
तिः स्वरूपार्थः। स च काम एव नान्यो मोक्षादिः। तस्माद्दृष्टहान्यादृष्टपरिकल्पना असंगतेति। प्रत्यक्षमेवैकं प्रमाणमिति लो
कायतमतसमासः॥ मीमांसकानां पुनः परमार्थो यदुत वेदागमेनैव धर्मजिज्ञासा कर्तव्या यतस्तत्त्वं तस्य सा निमित्तपरीक्षा निमित्तं चोदना।
यत उक्तं चोदनालक्षणो धर्मः। चोदनाच क्रियायां प्रवर्तकं वचनमाहुः। यथाग्निहोत्रं जुहुयात् स्वर्गकाम इत्यादि। तेन धर्मो लक्ष्यते नान्यप्र
माणेन प्रत्यक्षादीनां विद्यमानोपलंभनत्वादिति प्रत्यक्षानुमानशब्दोपमानार्थापत्त्यभावाः। षट् प्रमाणानीति मीमांसकमतसमासः॥ छ॥ अ
मीभिः पुनर्ये अविवेकमहापर्वतारूढप्रमत्ता निरवच्छिन्नभवप्रवासमिति निर्विण्णा लौकिकैरेष्टव्यो निर्वृतिनगरीगमनमार्गः। यदुत जी
वाजीवास्रवबंधसंवरनिर्जरामोक्षाः सप्त तत्त्वानि। तत्र सुखदुःखज्ञानादिपरिणामलक्षणो जीवः। तद्विपरीतस्त्वजीवः। मिथ्यादर्शनाविरतिप्रमादकषाययोगा
बंधहेतवः। स आस्रवः। आस्रवकार्यं बंधः। आस्रवविपरीतः संवरः। संवरफलं निर्जरा। निर्जराफलं मोक्ष इत्येते सप्त पदार्थाः। तथा विधि इति प्रवृत्तिस्थानव
दार्थो विराधकस्य सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्रैः केवलज्ञानं तपो अनादिकर्मक्षयं सर्वज्ञो वीतरागोऽर्हन्। इति वचनात् समितिगुप्तिविशुद्धा क्रिया असंपन्नो योग
इति वचनात्। उत्पादव्ययध्रौव्ययुक्तं सत्। एकं द्रव्यमनंतपर्यायमर्थ इति। प्रत्यक्षं परोक्षं द्वे प्रमाणे इति जिनमतदिग्दर्शनमात्रं॥ छ॥ तत्र तत्त्व
मास्रवबंधावारब्धसवाक्षिनः। नैयायिकाद्यान्येव निर्वृतिमार्गविदः काः॥ यत एकांतनित्यमिदं तत्स्वरूपं तत्र गामुकं सर्वथागंतव्यं तत्र घान्यरूपा
नश्वरं॥ नित्या आत्मा सो कथं गच्छन्न्यायमविचलायतः। सर्वत्र गम्यमानत्वात्तस्य कगच्छन्नाप्तप्राप्तौ। नश्वरापि विनष्टत्वान्न तस्यां गंतुमिच्छति तस्मादात
नज्ञानं तिमार्गस्यास्य पथिकः॥ लोकायतास्तु प्राणवर्तीनवत्स्वनिर्वृतिः। यदि परं पदात्मानो निराकर्तुं तिन्नामपि॥ किंच॥ लोकायतमतं प्राक्तिर्व

यं याणो प्रकारणां॥निर्द्दिष्टानंदसैं त्र्लर्णियानिदीतः प्रतिषिधकं॥तस्माद्गुरुप्रासायकरं॥किंच सत्वविवेकैर्निर्विशिष्टितं॥पापश्चात्तं सदाधीरविकृर्षनाशिकदर्शनं॥
परमार्थनिमारस्मनेश्चामीमांसाकिरणि॥सिः सर्वज्ञंनिराकृत्य वदशामाण्यमीरितं॥तादवमानतमरीचिभूमिशुपुरवासिनः॥अज्ञाननकारणानान्का मिथ्या
दर्शनामाश्रिताः॥पतितशिखराकूटाः भारवाम्बुनकाण्डनाः॥यं वदंतिमनिमिष्ठो निदीनः प्रमाणः पथः॥तत्रश्च॥यथावस्थितसन्मार्गीवदितां वीर्यज्ञा॥
लिनां॥मदन्नामानवाधायमिथ्यादर्शननामकः॥ज्ञानश्रद्धानवृत्तात्मनिःस्पृहास्तवदारक॥शारिआनमाकृत्यनिर्द्दिष्टियांतिमानवाः॥यथा वसन्मा
र्गोऽयं यथावाको ननद्विधः॥इदंच प्ररतोवस्मयप्रद्देतविचारयात्॥तेतोऽज्ञानममात्मेति नविचारश्च निश्चितिः॥तनेदं तत्समासनप्रविनक्रानिवह्यात॥
ज्ञानदर्शनवारित्रलक्षणाद्यंतरा मतः॥विद्वज्जिनिर्दिष्टतमार्थः प्रमाणः सुपरिस्फुटः॥सद्दृष्टुः प्रवर्तनाकूढिनर्दृष्टोभूमिनामिलितः॥तानितेतत्र गंता
रानगंत्राराज्ञविश्चिताः॥नादातकुधिनासुलभं तत्रवक्रमयाज नाः॥यमिथ्यादर्शनाखेनस्पनत्तत्विड्भिताः॥अकष्टः प्रादमामदंलवचक्रंमया पु
रं॥संवीधिलाक्रितं दृष्टं वीर्यमां तरजूसुजां॥कवलं नदिदंक्षा तंमहामाश्रुकरं परं॥आलाणकंडगमश्चश्रयश्चालिरणिगीयत॥गंत्रीमनुश्चमा
मश्चाया वद्भमादविश्रुतितास्थेवविमुनादृंतमावद्भविति क्रिवक्रं॥तथादिमहामाहादिकृता॥रामहात्मानां नाराबमाः॥दृष्टथ्यानव
चाक्यश्मंताबमश्रिताःकिल॥पतदर्थीमिहायातामामा मत्रपन्नतानदृष्टास्त्रमहात्मानान्मवसंतापह्यपतिः॥अतोऽधुनाविताम्नामा
मदनुप्रदकाप्युया॥गवातयश्वर्द्धीतनत्रद्धाप्रदर्शयिवत्तं॥वि मर्गनादितंव्रमयदिदंगिरवार क्षितं॥डिनंप्ररंतवात्यावत्रनमरलघाविधः॥तस्माद
विवमहामायनहंतकुशुद्धत्वं॥माक्राद्दर्शनितावस्रतिः॥वाचं परिप्रयीत॥एवं तवअतानात्क्षितोगतोतत्रसत्पार॥दृष्टाश्च साधवश्च अनिर्मलीमसमा
नसाः॥विमर्शः प्रादन्तद्दितत्तालोकायमहात्मानिः॥विक्रिवानिडवीर्यणमहामाहादिभूश्चडश॥मार्दनगरनामधां बोधचावस्मर्डनवः॥पातश्रेम
तवाणां अबांधवाः मर्वदिक्षिनां॥समस्तामातारामीषांनरामरपश्चस्थ्रियः॥पातपिस्रूनवस्मास्या तगवंत्तानवानमाः॥बाह्यपरिग्रहवस्तुनिःकापिवश्रा॥
रीरकाविद्वनलद्मानतर्षा पश्चवक्षालपंकयाः॥मच्युतदितं वाक्यमहतो करणाप॥मंपातपरीद्दक्षलाधं तत्काार्यमितिमितादरं॥अमंगयागसि
द्धार्थसदीदाश्चविरह्रितं॥आहारामानतदृष्टं तिलोश्चनिर्मुक्तवतमः॥किंत्स्वदकंडानाकेनयायायोवेश्चामहात्मनां॥मासानगवताममंसहामाहादि
मूदनी॥ततनगवत्तामतधां संबोधिद्यापेद्द्यानश्चांचित्रनिर्द्दतिमहाटव्यांमचंक्रानीद्वायदुताद्यंतत्रश्चक्रामावमन्नतानदी॥खिलीभूतंतद्विल

१५७

सितंप्रलितं॥परिनयस्थिनविद्धपमंडपः॥निरस्तात्रस्ताबादका॥विघटितं विपर्यासविभुरीसंशुलितायाविद्यागाअर्यष्टिः॥धूलीनामहामाहरंडकः॥
आटितामिथ्यादर्शनविग्रासः॥निर्नष्टा रागकेसरी॥निर्लित्रोद्वेषगजेंद्रा॥विपाटितोमकरध्वजः॥विदारितोविषयाभिलाषा॥निर्वासितामहामूढताद्यष्ट
मायद्विष्यः॥विद्धिं सितोहासमटः॥विकर्त्तितजुगुप्सारती॥निष्पादितोनयगाको॥विदलिताहुष्टाभिसंधिदुष्टनयप्रद्धरटाः॥पलायितानिडिंसनूपाणिविद्र
विताज्ञानसंवरणाद्यः॥तत्रप्रद्धत्रनरपतयः॥अनुकूलीभूतास्तत्रचाराः महानोमधवशीनावदनीयाद्याश्चपगंधकुरंगमपिसकलंबलं॥प्रशांताविद्वोकाः॥
विगलिताविलासाः॥निराभूताः सप्तविकाराः॥किंबहुना॥सर्वथायद्दृष्टं तवतानश्चां वर्णितं च मयातदा॥बलु किं चिन्मष्टानांदुःखदंबाडवाद्द्विनां॥चित्रवृत्ति
महाटव्यांतत्सर्वमिह संस्थिताः॥प्रलीनं वक्रमपद्यंतिन्नन्यमातमहाभियश॥आसामावपिइवविस्थनक्ताप्रातारत्नोपद्दविताः॥पातधांधसनयागनचित्रदत्तिः वृतासातः॥त
दतातमहात्मानान्तायमयावस्रवक्षिताः॥वृद्धंताप्राधनाःसद्धकथ्य विस्फारितेद्दणः॥प्रकाधीणाक्षंचाकृवाकर्तमामविद्धितामदचुयदः॥कुमितः प्रत
पाद्याद्द मानधांदर्शनाश्रया॥क्नतंमानसनिर्वाणंशिदितः पुहलो चनः॥आनंदाद्दतासाकनगाद्विवीपितंत्रम॥क्कथलंदर्शनीयाासे॥ममाद्यापिमनु
अयाायावर्णितामहावीर्यमामसंतापश्रपतिः॥चिमाज्ञाना॥ क्तं॥यणपदृष्टातवअसद्दाष्टः सुरदायकः॥सुश्रविन्नसमाधानानामविश्रीसिमंडपः॥
मार्वधांवल्लभोमीधांकृतानां पुरवासिनां॥संतापमहापानन मत्रसविश्रुति॥प्रकर्षः प्राद्रप्रथ्यं नतोऽत्रिवश्रविश्रुतां॥एवं तरत्तवात्मतिवनाधतश्च
दायकं॥भाउलः॥प्रविश्यावासितदिबानान्योद्दष्टः समंडपः॥तिकर्णसारविद्धिःप्रसंतापजनसुंदराः॥तत्रचराजमंडलमध्यसुंदीनिविनिर्जरमानसं॥वद्दितंच
रिलाकनमश्रिनानंददायकं॥चिसालवद्धिकाकूटदस्मपविष्टंवरासनं॥दत्तास्थानंनरेंद्रंतापश्यतःसम्यगुत्संस्वं॥ततः प्रकर्षप्रवीढचमनसा दर्शितं तरः॥मनाकु
संडानसंदहामाजलं वज्रमालाधत॥आदाराश्चमिदं जिनं पुरं यत्र दृष्टाः प्रभुः॥इष्टाश्चामंदपालोकाचाश्चेथ्यायत्रवेदृष्टाः॥एवंवस्थित॥यत्रदृष्टाप्रसरंमामं
विवेकवरपर्वत॥किमायंतवरवक्रावद्वीतदाबप्रशितं॥विमर्शनाद्दितं वअयमिन्नबमहागिरिः॥वद्दीततदद्वेवाक्ष्यश्चानमश्चनिराामय॥चित्रदत्तिमहाट
व्यांवदीतपरमार्थतः॥नवचाकृतविह्वजिकूपवारणाकश्चात॥यतोऽत्रविद्यातवअमाल्लाकुपरिद्दष्टरितं॥अत्रंतरंगसुविस्त्रीलीरपुरसाविक्रमानसं॥तत्रयसंस्थि
तावअविवकवरपर्वतः॥आधाराधेयसंबंधव्वानिवंपरिकीर्तितः॥प्रकर्षीणाकृंमामयाद्यवंतातायद्विदमश्चपर्वतस्याधारस्त्रतंसाविक्रमानसंपुरंयत्र

तेन विना बहिरंगा यच्चायं विवेको महागिरिर्यच्चेदमप्रमत्तत्वं शिखरं यच्चादो जैनं पुरं ये चात्र स्थिता बहिरंगजनाः यच्चायं चित्तसमाधानमहामंडपो या चेयं वेदि
का यच्चेदं सिंहासनं यश्चायं तत्रारूढः यश्चायमस्य परिवारः तदिदं सर्वमस्म न्मा दृष्टं तावदमात्यद बुद्ध्या विशालतः प्रकर्षकं वर्णयि
तुमर्हति मामकः विमर्शो नाकूतं चेत्येवं ततः समाकर्णय यच्चेदं पर्वताधःस्थं रं सात्त्विकमानसं तदेतदंतरंगरत्नानां सर्वेषामाकरा मतं अनेकदोषदुःखामीवि
नयचाकूध्यं वस्थितं तदेतद्रूपतावमादिवसंसृष्टपत्ताजनं अथ ध्यानयत्राक्रांतवर्त्तमानाम सुष्ठुकाः इदं स्वरूपतोवमनप्रश्नंतिकदाचन यानि निर्मलवि
नादिप्रपात्तेनरत्नमिघ्नं अत्र प्रवतिन्ह्यमितानि जानी हितावतः सकर्मपरिणामात्या राज्ञानदं महापुरं सन्नकिंकं ददात्यकं महा
त्माहादिकूलुजां किंतर्हि प्रथमप्रवृत्तश्चीदं तथान्यैर्वरत्नैर्मिथः प्रसलाद्यादिलि वरनोज्ञायम सुकृतकं इदं वर्जगतः सारमिदं सनिरूपड्वं इदामव
क्षताक्कादं बहिर्जनमनादरं तदिदं तसमात्मनःपुरं सात्त्विकमा नसं विवहितं मया वम्प्रसुवाच्या धुना जनं यत्लोका निवसंत्यत्र सात्त्विकमानसे
च ऽत्या सन्नतया यानि विवेकोऽहरिगायारा ततश्च यच्चा रोहं त्यसं लोका विवेकवरपर्वतं ताताजिनं समासाद्य पुरं यांति सुखास्पदं एवं चस्थि
ता पुरस्पत्तनरमात्तणसादितसुंदराजनाः विवेकगिरिवराद्धि न्हाः पुनःप्रकृतिसुंदराः किंच अन्येषांपापिनां वर्मतत्स्वकृतनिवासिनां सदानप्रति
भातीदं जनानां जैनमसपुरं तदमीनाविकल्प्याणेनिवमंतितत्र यत्रप्रथतमाविक्रमानसे नहिरंगजनामुख्याला तीदं जैनमसपुरं तदमीनाविकल्प्याण
लोकामागम्बियानिनः वासन्ध्याकाः पुराय प्रमदा प्रकृतिसुंदरा न हि तकथितासुत्वं पुरसात्त्विकमानसं लोकामहागिरिरूपं समाकर्णय सांप्रतं नाव
द्वारूणदुःखानीतवरकनिवासिनः जनाया च प्रश्नंतितविवेकमहागिरिं तदानरमतेतेषांन वरकेमतिर्द्दणां न मच्च विहाय तवचकं तसमारूढ्य महागि
रिं विमुच्यदुःखंजायंतनिर्द्वानंदलाजिनः यत्यात्रनिर्मलत्तं गच्छितानांत्समादक्षिनां नवचकमिदं सर्वे कर इमिवनासात तथा विविधदृष्टांतं दुःखसंघा
तहरितं चिलास्वदं विवर्जातनगरात्रासुतोजनाः विरक्ताश्च सर्वेत्र प्रतिबद्धा महागिरौ विवेके तावतः सोर्ध्यादुत्तरवरमाजिरिः ततश्च विवेकम
जिरवंमादात्म्यना च्यातजनाः नवतिसुखिनात्यंतंनवचारूपिसंस्थिताः तादन्सर्वलोकानांसुखादं तुम्हागिरिः विवेको वास्मितसुच्चंमधुना शिखरं श्रृ
णु इदंहिशिखरंतातमवीदा प्रतिबद्धं अत्रासक्ताखांमात्मदृष्टांतरमदीसुजां यतः विवेकारूढलोकानां सुखादं [illegible] गिरिः यच्चप्रदुःखकारिणः अ

गाढ्यः कविंतइमदा मादादिशत्रवः तत्रासनिर्दयीभूताविवक्ताकृतंदुलितः शिखरादप्रमत्तत्वाख्यांत्समान्नसंशयः तत्तन्नग्नोसितामाप्रशारीरावयवाःप्र
नः प्रभूताः प्रपलायंतशिखरंवीक्ष्य कातराः तदिदं न नाम तत्पदंलनार्थ विनिर्मितं विवेकवासिनांचूर्णांतरंगमदीमुजां किंच यतः प्रचुरविशालंसुतंगंसर्व
लोकसुखावहं चमेदमप्रमत्तत्वं शिखरंगाढसुंदरं तदिदं तसमासतकथितं शिखरं मया अधुनावर्ण्यते जैनं पुरंतच्च निशामय इदं हिसत्पुरं वसनिरंता
नंदकारणं दुर्लभं नवचाक्यमुजंतलिः पुण्यवर्जितैः यतः कालतत्ययमालोकाः पर्यटंतः कथंचन आसादयंतिकालुणापुरं सात्त्विकमानसं स्थितात्र
नर्थीतितवचकेनिरंतरा प्रतंचमनप्रश्नंतिविवेकवरपर्वतं ह्रिलिर्विहितेष्वानमनताच्छवंगमागमिः कदाचित्तेप्रपश्यंतु विविदवरपर्वतं नारोहंति
च्हप्रुपितथान्यवर्ममजिरा प्रयांतिचवदंतापित्तवचाकचववेरिणः आरोढ्युः कदाचिच्च तत्रारूढाः सुदुर्लभं शिखरं तन पश्यंतु परिदंचमानिसु
दरं ह्यपिनाचतिष्ठंतितत्रारोहणसुचकिः शिथिलोनिवसंति पुंतिनवचाकसकोतुकाः यदा तु धन्याः शिखरमारोहंतिमनोहरं इदंचसज्जनानं
जैनंपश्यंत्यसन्नदापुरं सा विचां नवचाक्याम्रवत्रमातिः सुदुर्लभा सामग्रीजंतुसिद्धं मया च्छदशतिकाचिली तत्तदेसततानंदकारणं जैनमसपु
रं नवचक्रमयाभूतं दुर्लभं प्रतिपादितं इदं च त्रोऽधमंप्राप्नोमि दं सर्वस्थिरवासादां इदमिदं जगत्सु सारासारतरं परं मतं तदिदं तसमासतवाप्रिति
जैनमसपुरं अधुनाऽत्र चवासच्यालोकाप्राप्तवधारय एतद्धि सततानंदाः सर्वबाधविवर्जिताः पुरश्चान्त्यत्तोवमवर्त्तीता जैनमजनाः अस्थितानग
रीसादीनिर्हातिंकृतनिश्चयाः आरात्कृपाणाकिः केचिद्दृष्टमंतिविवुधलायात्वीर्यवीरस्य नायाजंतीमहामादादिशात्रुलिः प्रतापजेता जनाप्रप्रदत्तःयरि
वर्जिताः प्रकाशीणाकर्मामानतदर्वयतः यच्चवतमया दृष्टा नवचकनिवासिनः महामामहादिलिर्यप्ताप्राधितपिनसंशयः तथाद्यातत्रापि जैन
लोकपुदृश्यंतेमवालितकार्यालियमावादातरिपूनुच्छेतिनगवर्द्धिवपुरजांति प्राप्यमय कराणाघ्निवांतिसाधनिकिजातेषु वीर्यंतमदतुष्टानेषु
तप्त्यंतियद्वर्वानिषु जश्नंतिसदर्वोपलेप्ता द्विषंनिवतानिचारकरणं कुर्व्वंति सामाचारीविलोपनेषु कुप्यंतिप्रवचनप्रत्यनीकेषु माध्यंतिकर्मनि
र्जरणेषु अद्रंकरीतिप्रतिज्ञानिर्वहणेषु चतुष्यंतिपरीषहसमयं तिदिव्याद्युपसर्गेषु नयदर्यंतिप्रवचनमालिन्यं वंचयंतीन्द्रियधूर्त्तगणं उ
च्छिंतिनपश्चराणेषु श्रव्यंतोवियावृत्याचरणेषु अथदृप्यंतेमध्यानयोगेषु उपश्यंतिपारापकारकरणेषु निघ्नंतिप्रमादचरहंदां विच्छिंतिनवच

क्रमणात्॥ आरांतविरंतनडुश्वरितान्यि गर्दीतिनिजशीलस्खलितानि॥ निंदंतिलवयरूनिवासं॥ आराधयंतिजिनाज्ञामुचतिं॥ उतिसवंतद्दिविधशिक्षा
ललनां॥ तदेवंसर्वक्रियाणिमहामाहादिसुखदांएतेषमामहष्ट्यंतज्ञानेषुसुपरिस्फुटं॥ तस्थंसर्वताथाक्रामर्वस्तिममाश्वतः॥ अथेतहरतस्माण
क्रामहामाहादिगाउनिःविमशीनादितंवसमयएतलस्तादिनाः महामाहादयस्नेनोवस्मताजिनबांधवाः॥ एतक्षिविधवसमहामाहादयः॥ एक
रायाव्रजंवनामयाएवलबांधवाःयतः॥ प्रथमालवराक्या नूणतयंतिमदाकृतंउपशामतयातमां प्रकृतिःस्वतुताहनी॥ इतारनिर्वतिलाकंनयंतिनि
काटस्थिताः॥ एवामाप्रयतमेषांप्रकृतिःसाधिताहनी॥ तादतवाउलिसाबांधलिःपरिवष्टिताः॥ महामाहादिलिवसमादंतजिनसंज्ञकाः॥ एवंवा
अमीसकलकल्याणनाजिनाजिनसंज्ञकाः॥ निवर्हितामयाउत्प्रमधुनाश्रुणुमंडपं॥ अयंचित्तसमाधानामंडपःसर्वादक्षिणां॥ संप्राप्तःकृतवीर्यस्या
स्यमउर्लनिजवीर्यतः॥ अत्रैवभूपतेनिमास्थानार्थविनिर्मि तं॥ विधमाश्रिजगद्वंधेरादशादशमंडपः॥ नास्यवलवाक्यास्वगंधमपिवैत्ति
सुंदरायावचित्तसमाधानानिषमंप्राप्यतेजनैः॥ तदेष ला जातारूसवर्णितावरमंडपः॥ एषनिःस्पृहतानामवेदिकातनिवद्यतायलोको
वेदिकोऽस्मरंत्वतोऽनःश॥ तत्रशाद्यादयालोका:प्रतिलं तिविषयापमाः॥ नतेषवर्ततिचित्तंक्षीयतकर्मसंचयः॥ जायंतेविमलात्वेननववरू
एराद्भुतवं॥ यथामथास्थितासितध्यानांस्मरवेदिका॥ निर्दिनी दादेवांनाचीर्णानिवेषांप्रयोजनं॥ एषापित्रैवमाहेवतिदिशावरभूपतेः॥ आस्थाना
र्थविधात्वसस्वंदरावेदिका॥ इयंनिःस्पृहतानाम वर्णितातेमयावेदिका॥ निजवीर्यमिदंनाममां प्रतंश्रुणु विष्टरं॥ जीववीर्यमिदंतत्रापरिस्फुरतिमा
नसासुरवामवस्तंतमांडःसवानासुहृतःकृतः॥ अयंदिराजादीनांगाहस्थ्यातयस्कुतंस्वरिवः॥ निविष्टोत्रजगद्वंधदर्शनास्थानामलारमाः॥ यः स्वयं परि
वारात्यायशांक्यायविंचूतयः॥ यद्याउलंमहत्तत्ताविष्टरंतत्रकारणं॥ किंवात्रबहुनाक्तेनपुरंलाकामहागिरिः॥ शिखरंमस्तरलोकामंडपायवरवेदि
का॥ राजायंमहामेनेनराज्यंतुवनसुंदरं॥ जगज्जयअभिदंसर्वमाहात्म्यनाह्यनंदति॥ तथापियद्यतत्तत्रनवतत्रजीववीर्येविरामनं॥ महामाहादिभिःस
र्वैतदिदंपरिभूयात॥ विद्यमानेपुनजीववीर्यविरामनं॥ महामाहादयानेवप्रविशंत्यत्रमंडपं॥ अन्यच्च॥ कथंचिन्निरस्कृततानमहामाहादिभिर्बलं॥
इदमाविर्भवतावजीववीर्यप्रलावतः॥ इदंसिंहासनंवज्रमयंयावदत्रप्रकाशतेतावहिमवीतानदंगजास्मेनंगिरिःस्तुरं॥ तदिदंवर्णितंवसजीववीर्यंव ११५९

रासनं॥ परिवारयुतोराजामांप्रतंतनिवद्यतां॥ प्रकाशीतिंतं॥ अर्थेयानेतानिश्वतिपादितान्येतनमवस्तुनितप्रामपत्रावार्थममपरिस्फुरतिहृदं॥ य॥
अकामनिर्जरापुंजं वीर्यंयदुरूढं॥ मिथ्याडंबरविनिर्जानंतहिमात्रिकमानसं॥ येनतेसंयुतालाक्यवासप्तयाः अपकीर्तिताः॥ एतस्यनावेणपुनःप्र
यांतिचिद्युमलाधनपुत्रकलत्रादेःशारीरात्कर्मणस्तथा॥ अहो॥ इंत्वेदतोनष्टामहामाहादिशत्रवः॥ अज्ञातजिनसिद्धांतकर्मनिर्जरणाजाना
याद्याऽदेवंविधबुद्धिःसविवेकशब्दश्यते॥ विवेकादप्रमत्तत्वंकप्रायादिनिवर्तन॥ यत्रदेवलब्धदोषाणांशिखरंतदुदाहृतं॥ स्वत्रवर्णिमहामंघप्रमाद
प्रकारणं॥ हादशांगंपुनर्जैनंवस्तंपरमुच्यते॥ वामप्रयकाजनामस्तुग्यतहादशाकारिणः॥ तयवस्वत्रश्रयिधोत्कृष्यणानुभूयणाः॥ एषपवत्नमारो
हेयथार्थविरमंडपः॥ यतः॥ विनाचित्तसमाधानंपरमतत्तत्रमासते॥ वेदिकावामनांचदंकथितंप्रकटाकृत्येः॥ यथार्थमविज्ञयमिदंद्वितीयमंडमा
तातायेनमयासर्वमिदं तावार्थसंयुतं॥ श्रुदं॥ सादंबप्रसन्नंलो स्थानास्वमेवायशा॥ तत्तश्च॥ बाध्रवहंतउषात्माभसादनिजमाउलं॥ मामवर्तयरा
जानंयनात्मवध्यवायातनम्रमाअालानांक्वसायायंना रांश्चिएः॥ लोकस्वारिवधामीयंवसिद्दायंतसुंदरः॥ अनंतवीर्यविख्यातःप्रयो
णाजगतिक्षितःसमुद्रःकोवदंडालांजयःसर्वाणाक्ता वःयालक्षुवसदृश्यंतचत्वारिवदनानितोः॥ तेषांनामानितेवाहथवीर्याणिवनि
बोधमा॥ दानंशीलंतपस्तातवस्तर्दशुद्धलापवनां॥ एतानिनववका णेनामान्येषांयथाक्रमं॥ तत्रायंदाययत्रपात्रच्याजिनसत्तार॥ मज्ञातंमादनारा
र्धमलयेजगतःप्रियं॥ तथासदुर्माधारदहानांयदपरदकारकं॥ आहारवस्त्रपात्रादिदीयतामितिसाप्तदीनांधुद्रुपाणांत्रुदीयमानंप्रपापाराः॥ आहा
रादिकामतज्ञावदनंनतिपेधत॥ गवाश्वरत्रमिहमानियत्रवेदपितानहत्त्वां॥ तान्नक्षतिशुणानावादीयमानमिदंस्वरं॥ अन्यच्च॥ मदायत्कंववक्रमायकृते
दकारकं॥ इदंजगतिलोकानामत्रकंपापवर्तकंदानाख्यंतदिदंसहवर्णितंप्रथमंमुखं॥ नूपतेरस्यशीलाख्यंद्वितीयमधुनाश्रुणु॥ यपातमाधावावसवर्णं
तोजिनसत्वात्यदिदंतानेवक्तंतत्तसर्वप्रकवीत॥ अष्टादशसहस्राणिनियमानांनरांतमाः॥ अष्टादशानकर्वीतिमदितवसमावः॥ इदमवढिम
त्रैमिदामवविष्णुएं॥ इदमालंवनंवसमाप्ननांशीलमुत्तमं॥ तनः संशर्मादशंस्वरामनत्पयच्छति॥ किंचिमाकत्रकवनिवावाप्रप्रसनिशापकाः॥ शी
लाख्यंवदनंवमतदिदंवर्णितंमया॥ इनीयंत्रमाषानामयदनंनिशावाप्नमा॥ चारित्रधर्मराजस्यवक्रामतन्मानादरा॥ आकांक्षाविनाशानजानःप्रकृत्ये

स्वरं॥ विशिष्टज्ञानसंवेगधाम सातकरं परं॥ तपःसंज्ञमिदं चक्रमव्याबाधसुखावहं॥ इदमष्टारं इत्यवदनं वीक्ष्य मज्ज्ञानाः॥ आराध्य समदा सद्यानिर्हतिं यांति
शीलयुः॥ तदिदं ततयाना मनुपात्वंदनं मया॥ कथितं मां च तं वा द्विच त्वधं स्फुदलावनं॥ स्फुरन्तं निरीक्षितं तत्र्या मज्ज्ञानेरिदमंकसा॥ निःशेषपापसंघातदलनं क्रम
तत्सुखं॥ अत्याद्या दशाद्विमजिना ध्यायंतीह सज्ज्ञानाः॥ समस्तवस्तुविस्तारम तिसूक्ष्मं विनस्वरं॥ नाशीहशारणं लोकदुःखवीवितादहिनां॥ एकस्यज्ञायते ऽत्र
श्रियातत्र नवादाक्षा॥ यदिदं दद्दिनां किं शिशिन्नाबंधशिक्षयकं॥ शरीरं धनमन्यद्वा सर्वं तत्क्षिन्नमात्मनः॥ सूत्रांत्र रक्तदर्भ्रबाल पूरितं चकाडवरी॥ तदत्राद्यं तदीन
मेध्यविगंधे न विद्यते॥ मानापूज्ञादवनपीनिवद्य त्रल वादक्षे॥ कर्माश्रितो सवत्येव पापानुष्ठानकारिणां॥ निष्टुरानां कदा वा स ज्ञायते वरसंवरः॥ तपसा
तु नवानां वसतं कर्मनिर्जरा॥ मृतानां नाश्रमादेशला कादाशपुजंतवः॥ तक्किनातिभ्र साद्दिक्षुपिदयाणिंडजंतुना॥ संसारसागरान्नारकारकश्रुति
नादिताः॥ धर्मःसुदुर्लभाद्याबोधिः सर्वज्ञशासने॥ यस्य वेलावयंतात्र श्रद्धासंसुद्धबुद्धयः॥ आदेशं वदनस्याधातधन्यास्मसनश्रिनः॥ चारित्रधर्मराजस्य
वदनं वाकदत्तनि॥ इदं वसयुक्तात्मे वसर्वसोरव्यकरं परं॥ तादृ॥ … प्रवदा ने वक्मवक्षतः पुरखासिन्॥ एतानि शोपसोख्यानि कराव्यवसदाहद॥ किंच
मदिष्टासष्टसुखादाश्चवानाद रवारिणां॥ क्षमवारिव धर्मायिम॥ … सुतंकसदुःखदां॥ तथापि पापिनः सद्वानव्यक्त निवासिनः॥ एकानेतं विज्ञानं तिः
निदं तखेविपरणकाः॥ तादृष्टात्मदा राजस्वत्र वर्हत्सुंदरः … ॥ चलितिः सां प्रतं वा हृच परिवारमयाधुना॥ पिष्टविलावचतेन स्रसुहस्फटिकनिर्म
ला॥ अहोसाननिशिष्टासानारीसर्वांगसुंदरा॥ इयंद्विविरतिर्नामिलायशुरवरनृपतेः॥ समानगुणवीर्याय त्रुत्ज्ञाननवती॥ नथाद्दि॥ आज्ञादकनती॥
लोककिनिर्हितमार्यादशिका॥ गतानादात्मामतेन नसिर्नां यंवती यत॥ यप्रतपंचहस्त्यतराजा॥ नाभ्युर्मविशतिः॥ एतश्च वनरं इत्य स्थांगभूता वयथ
स्थकाः॥ तद्यथा॥ आद्यःसामायिकारव्यानृपतिर्जिनसत्तमः॥ निःशेषपापविरतिं वसकारयते सदा॥ छेदोपस्थापनानामद्वितीयावसनृपतिः॥
पापाद्युक्षानसंख्यातं विभागेणनिषेधति॥ परिहारविशुद्धीय सूतीयस्तु मारत्रश्वरा॥ माद्दनंदनयितवृतंनाशुपपाद्दशामासिकं॥ यस्तु चहुश्यात वसवआर्ध
वरनृपतिः॥ शरीरं जीवितं प्राणा समृद्धा संपरा यारव्यः सूक्ष्मपापाणुनाशकः॥ अयंतनिर्मलावत्सनिर्हृतावपकल्मषः॥ पद्यमारायथारव्यातः
पंचमावरनृपतिः॥ शरीरं जीवितं प्राणाः सर्वंस्वंतवसत्तमा॥ चारित्रधर्मराजस्य पंचाप्येते वयस्यकाः॥ यस्तुप्रतिक्रदत्तसद्दश्यातवरनृपतेः॥ सा

स्थवयतिधर्माख्यः सूनो रांज्यधरः परः॥ यद्दिविलोकितानेन त्यत्रयासुनिपुंगवाः॥ अत्यंतवल्लभास्त्रषामसराजसुतः सदा॥ येन षद्दशाभिर्ज्ञपषि
वारितविग्रहः॥ मानुषाणि प्रकुर्वंति तानि यत्नन्निराबाधं॥ यादिदाद्यांक मानामसुनीनामति वल्लभा॥ तथा सुप्रद्विशान्यधासदाराधनिवारणं॥ डिंभरू
पमिदं तातद्वितीयमिदमार्दवं॥ करोति निजवीर्येण साऽभ्र्नामतिनम्रता॥ तृतीयमार्जवं नाम डिंभरूपमिदं सदा॥ सर्वत्र सरलेभावं विधत्ते च सम
द्वियां॥ पश्चान्मुक्ताभिधानं तत्र बालललना सदा॥ निःसंगं बहिरंतश्च मुनीनां कुरुते मनः॥ तपो योग इति ख्यातः सूनुः पंचमानरः॥ सुकाहादशभि
र्वशसोंगिके दरमानुमि॥ पात बीच पलावेणमानुषाणां नरोत्तमः॥ यदष्टकर्मकातं जिनभारतेन निवदाय॥ सर्वाहारपरित्यागान्निःस्पृहं कुरुतेजः
ना॥ वीर्यं च वर्द्धयत्येष कारयत्युन्नतोत्कर्षनं॥ अत्यादरोन कुर्वंति नानाभिग्रहसुंदरं॥ सुनय्याद्विन्निसं हृत्पंशमसातविवर्द्धनं॥ तथा रसत्यागं त
कुर्वंति मादादिकादिकारणं॥ अत्यादराभिषेवंतकाय॥ … क्लेशं सुरवावहं॥ कषायेंद्रिययोगेषु संलीनाः सात साधवः॥ विविक्तचर्यया॥
नित्यं मामतत्तन वादिताः॥ शायश्चित्तं दशाधाविनयं च … चतुर्विधं॥ वैयावृत्यं च कुर्वंति दशधा वा सुवीर्यतः॥ पंचप्रकारं स्वाध्यायं ह्यध्य
ध्यानं च सत्तमं॥ सततं कारयत्येष मनिलाक्तन रोत्तमः॥ … गणा पधिवारीराणां माहारस्य च नित्यं स्फुटं॥ प्रासकाले प्रकुर्वंति त्यागमि
तनवाश्रिताः॥ लेशो द्दशाद्दिदं वस्य ततायोग विद्वेष्टितं च … ॥ सितं विसारणात्स्य वर्मतना स्निनिर्हतिः॥ यस्तु यं दृश्यते च सष्टसामी घोनतान
मः॥ वल्लभास्तु निलोकस्य संयमारव्यो नरोत्तमः॥ ससभदशाति यी क्षमत्रोष्ठिर्जिनसत्तमाय या विद्धां भतेनानं त्वन्नसर्वं निरुद्धये॥ पापाश्रवविक्ष
तन गत्वा ताबाध निराकुलां॥ पंचेंद्रियनिरोधेन संजुष्टं विगतस्पृहं॥ कषायनाप्रहाप्रमाद्विन्न निर्वाणबंधुरं॥ मनो वाक्काययोगानां नियमनमनो
हरं॥ सततं धारयत्येष निलाकं नरोत्तमः॥ संयमाद्दुः सुवीर्येण निर्मर्द्दितसमागते॥ अथवा॥ इलाडल्लानलगतामनिलारिवलशा रिवनां॥
द्विमां द्वित्रिचतुःपंचकपीकाणां निषेधति॥ अविनमप्रियह स्तु हिंसाकरमसुंदरं॥ यदृणे तच्च यत्नन वारयत्येष संयमः॥ पुस्तकणं स्थं डिलादीनां
गृह्णानासप कर्णा॥ स्थानादिककरणं सम्यक्कूर्मीन॥ प्रमार्जनात्र द्दारा वधिस्तुशाख्यानामसुद्दा विकलात्मनः॥ परिष्ठापनमेतस्य मानावाक्का
ययं त्राणं॥ विशुक्तताव क्वज्ञीहेः सततं समाहितः॥ सुनिभिःकारयत्येष सर्वामतन्नारोत्तमः॥ तदिदं लेशतात्तावसद्दिनं परिकीर्तितं॥ नरस्य॥

संयमाख्यस्याराधनां श्रुणु मां प्रति ॥ यः प्रथमस्त्वामात्मस्थैर्यात् तत्कषायात्प्रमत्तः ॥ यतिधर्मधुरीणा रमसतप्रमत्तामाति सुंदरः ॥ हितं मिताह्वसंकालजगदाक्राद
कारणं ॥ अस्य दिवानक्तं तिष्ठंतं सुनिश्चितं गतः ॥ शोचाविधिना त्यागवस्वनीतिः स्वाध्यायमानरः ॥ इद्यनावात्मकोऽस्य छिमद्यादिदानकुर्वीत ॥ यद्दिदं
नवमंतान्तहिं तद्रूपं मनोहरं ॥ आकिंचन्यमिदं नाम मुनीनामतिवल्लभं ॥ अथा सामो ध्रुवं व समब्राह्यांतरपरिग्रहं ॥ मुनिमि मिथ्यात्वतन्नुद्रस्फटि
कनिर्मलं ॥ इदं तु दशमं नाम तद्रूपं मनोहरं ॥ आकिंचन्यमिदं नाम मुनीनामतिवल्लभं ॥ चस्त्रचर्यमिति ख्यातं मुनीनां ह्रदयप्रियं ॥ दिव्योदा
रिकसंबंधेन नावाकायोगतः ॥ अब्रह्म वारयत्य तत्कृतकारणमादनैः ॥ तादशदशाभिर्वसमाज्ञाषैः परिवारितः ॥ सुरस्त्रवि लमातानं यतिध
र्मः सुलीलया ॥ वधाय श्वेल मद्दी त्रिबालाकमललोचना ॥ मज्जावमारतानाम् स्नाय्यस्य मुनिवल्लभा ॥ अस्यां डीवति जीवंत्यां मरणाय स्यान्न जीव
ति ॥ अन्यार्थिरत विनास्यो राजरुद्धरयं सदा ॥ किं बहु ब्रूमो नेत्र दां पत्यमिदमीहशं ॥ निम्मीथ्यस्मदगर्लाधिनद्वसं कत्रयिनमया ॥ यः पुनर्दृश्यते तां न हि
तीयायं कुमारकः ॥ यद्विधर्मानिधानायोऽसौ कनिष्ठोऽस्य सद्गो दरः ॥ यादशक्कतरमयुक्तो द्वादशामात्याषैः ॥ जिनेंद्र सगुरवि तं लसद्दामल
लया ॥ तदिदं वमीयि सामि स्वरतास्नवारकुणं ॥ ह्वनः समाहितं कुडातत्र्य चसावधारया ॥ अयं तस्थूलहिंसाया: कथिद्धिरति सुंदरं ॥ सूलालीकनिर्टत्ते
स्परदारपरांङ्मुखरं ॥ कथिंत् संक्तिम्मानं चमकालपि परिग्रहाप ॥ विग्रत्तिनिवा नन्कं कृतमानं च संवारा ॥ युक्तो पतोगमं सांग कम्मो ज्ञानकारकं ॥ अ
नर्थदंडविरतं समापिकरते सदा ॥ दशावकाश्याकस कोपि षधकृतनिश्चयं ॥ अतिथेःसंविभागेन परिश्वतमानामलं ॥ काराद्य षडंगं व अयद्विधर्मा
असत्याग ॥ किंचा ॥ योयावंतं कारान्यश्चनिदर्शंत ॥ कृतोऽक्रनः तस्यता वक्कारा तत्फलं नाम्ना श्रूसंजायते ॥ यायाबालिका च सक्षिम्फानित्य वारदूणा ॥ इत्य
ना स्त्रियावला र्थयं नाम्ना सकुणरकृता ॥ वमत्ता मुनिलोकस्य गुरूणां विनयाद्यता ॥ नद्रीरिम्ने द्वाह यं व अस्मसकुणरकृता ॥ तदा तो जिनालोकानां राजपुत्र
सु सार्थकः ॥ विज्ञात्वा हृक्रतीसमतानंदकारकौ ॥ अनयास्य सदा पित्रा विहितः परिपालकः ॥ अयं महत्तमा वसमस्य गुरुदर्शननामकः ॥ अनेन रहि
ता वा ता हदृश्यते न कदाचन ॥ एतादि वद्दीर्यत्य धनिकटास्यानि वत्सलः ॥ अयं च ॥ याति तिकथितान्यत्र सतत्त्वानि सत्पारा ॥ दृढनिश्चयमतेस्य स च वाक्
पराङ्मुखं ॥ शम संवेगनिर्वेदकृपास्तिक्यविराजितं ॥ मैत्री प्रमाद कारुण्य माध्यस्थ्यैर्भावनात्मकं ॥ सदा प्रयाण का रूढं निर्वीतो गमनेक्षया ॥ कलात्य

१६१

षडंगं च सम्यग्दर्शननामकः ॥ यावत् तं दृश्यते कम्भुवर्मा मनोहरा ॥ इयमास्येव सर्ज्ज्ञार्यासुदृढ़ा भिन्नमिविभुता ॥ इयं हि जिनालोकानां सन्मार्यवीर्यता ॥ लि
नी ॥ चित्तस्थैर्यकरी ज्ञया विज्ञेया पद्मिनी सिता ॥ एवं स्थिते ॥ यासौ निवद्धितस्तुलां को दृष्टिरक्षितः पुरा ॥ विचित्रचरितस्तान महामोहमहत्तमः ॥ तदाचारविस्तु
ह्रहि सर्वमस्य वित्तवृत्तं निबधना ॥ इयं जगदानंदं सुविचारितसुंदरं ॥ सतं चयतियनन्न महामोहबलं सदा ॥ चारित्रधर्मस्य बलाम घमहत्तमः ॥ मस्य दृढदर्शन
संज्ञस्य तस्मादर्थव्यवस्थितः ॥ स एव शत्रुः परमो मिथ्यादर्शनसंज्ञकस्य तस्माद अर्थव्यवस्थितः ॥ स एव शत्रुः परमो मिथ्यादर्शननामकः ॥ एवं स्थिते ॥ विरूपकस्य नवतो
यकिंचिदा साध्यकारणं ॥ कायया प्रतिपक्षस्य वशामानानायन वा ॥ तदस्य सूत्रयं तात ज्ञायतां सुसत्ता वतः ॥ यहासा साध्याद यादशमंत्री सद्बोधनामकः ॥ अयं हि
सर्विवावसमासद्बोधो वातादरां न त्रासियन् जानीतवकथावृत्तमाधकं ॥ नव कृतनविश्रुतसूत्सावशुलवनावितुष्टा विज्ञार्तपवत्त — तत्सहस्तमस्य वसितस्य
या ॥ किंचात्र ब्रूज्ञाना नवनजगादप्रवरावरं ॥ अनंतद्रव्यपर्यायवी कृतविमलदूरणः ॥ निपुणानी तिमार्गवस्व मलस्य मद्दीपतेः ॥ चिंतको राज्यकार्याणां
बलवत्तिद्दिताद रः ॥ शियामहत्तमस्योद्वै मस्य च स्थिरताकरः ॥ सकालपिजगत्रयसद्विवानाममुद्दश्याः ॥ किंचज्ञानचसंवरणश्च मायंश्च तिपक्ष
तयास्मितः ॥ क्रायापञ्चमतस्यस्य क्रयाद्धिविभ्रमतः ॥ इयं तु ॥ निकटवस निर्मलांगी सुलोचना ॥ मंत्रिणायत्र ब्यातिनिमत्तायाच्छिद्ववरानना ॥ सुरूपं
जीवितं प्राणाः सर्वसुं वर्द्धन्या न घ ॥ इयमस्य सदापत्नी शरीराद्य सिवार्ण ॥ तथा ॥ यएतपंचहृदृश्यंतेतत्रइमेत्व कषायात्रमाः ॥ अस्ये च सद्बोधस्याग भूता च य
स्यकाः ॥ आद्या अभिनिबोधोऽयं वयस्यः सुरवासिनां ॥ इंद्रियानिंद्रियज्ञानं जनाने जनयत्यलं ॥ द्वितीयः सुकषायानाम व अभिख्योऽयं सदागमः ॥ यस्यादात्रास्थि
तं मंद्रिरमत्र संज्ञायः ॥ कार्याणि मंत्रयात्य प्रतिनिखिलान्यपि शुभ्रात्मज्ञा ॥ वचः पाटवयुक्तोऽयं मूकाः ॥ नाथमर्त्य कोकाः ॥ यतः सदागमस्यास्य हृष्टावचनकोशलं
सद्बोधेनानरूपेन मंत्रिस्थावितः पुरा ॥ अयं सदागमामा मीथां सर्वधौवसभ्रुजुक्तं ॥ वहिशाजिनलोकानां जयः परमकारणं ॥ अनेन रहितं वसनक
दाचिद्दिदं बलं ॥ पुरे सदं जगत्यत्र ब्रूह्पणप्रकाशितात् ॥ तादृश सर्वकार्याणि सुपादव्या सदागमः ॥ द्वितीयस्तु कषायेव सप्रधानानेनाद्वतना ॥ तृतीयाय च धिना
मायं सद्बोधस्य वयस्यकः ॥ अनेकरूपविस्तारकारकोऽयस्य दाजनः ॥ कश्चिद्दीर्घं कचिद्वस्व कचिन्ने कं कचिद्धनं ॥ वस्तुजातं जगत्यत्र विलोकयति
लीलया ॥ चतुर्थः सुकषायावप्रमनः पर्यायनामकः ॥ साक्षात्कारोति वीर्याणि परेषां यन्मानोगतं ॥ मत्यालोकेनाप्यर्थविसतं तत्र ना तकिंचन ॥ अनेनयन्नदृ

त्पत्धीमता साधविदिना। प्रथमः उकाषाव सकेदल्यानामविश्रुतः॥ निःबाधाइयविश्वाशमप्रपश्यति सर्वदा॥ निद्दीशंनगांगीयांतियजनाडेनमसुराम्॥ ल
षामवृष्टकृत्येवनायकः उकाषा नमः॥ तदष्ठ पंचशिवअवयस्यःपरिवारितः॥ साधमसचिवालाके साकादि ववदिवाकरः॥ प्रकाषीणां दितंमाममसंता प्रभ
ही पतिः॥ नंदशीतसूयाद्याप्रियत्रमः अंतकोक्तं॥ ततस्तन्मावल्लानाक्रांवस्त्रयायेश्वरःस्थितः॥ संयमश्च समविज्ञयःसंताप्रा अन संज्ञायः॥ प्रकाषीणाहृते॥
अस्तोपरिसमायातामहामाद्यादिस्नुतः॥ मिद्धाप्रणामसंताप्रानिषकिंमूलनायकः॥ विमशनिादितंवभानेवायं मूलनायकः॥ चारित्रधर्मराजस्य पदाति
रितिप्रद्यतोंसूरानीतिपरादश्शःसंधिविग्रहवेदकः॥ तानिपतंश्पालाइनिप्राक्रामूलनृनुडा॥ संपूर्णबलसामग्र्याशमतोद्दामलीलया॥ अनेनसार्वभौमादी
निताविनिद्दश्याविनिऊश्विनू॥ ततोपतिष्ठयतान्यप्रमादात्मनेनिर्हीतो॥ नयति स्मडनंकंविद्धालानिपांमदीनुडा॥ ताताविज्ञायहन्नांतामनंतजनवान्त्रिया॥
महामाद्यादिनपालाश्चलितारणकांक्षया॥ ततोसौ श्रुधियावसक त्यिन्ताहूलनायकः प्रद्यातिरणिसंताप प्रमत्रदंहंतकारणांता वन्मा त्रंडानाग्रंतिय
वन्मात्रंक्लिक्रातायमःमितोदरापीद्दकष्मामाग्र्यांसिधीयते॥ अनेनसार्वनादीनिनिदतानीतिवान्तया॥ अच्छोपरियघातापमघांडापष्टुनानथ
घा॥ संताप्रसुररीकृत्यततो विग्रहवांछया॥ महामाद्यादयोवशा॥ सूपारमखेविनिर्गताः॥ विहहन्निमहारश्चरणमिपाभ्रांतकाः॥ संडातंनरयसंकं॥ नो
स्फोटोडयंपराजयो॥ यतःकविज्ञायतिसंताप्रसंश्पालारिसं॥ हति॥ प्रलवंतिक्कविनिप्रिमहामाद्यादिनूनुडः॥ पर्वं श्रुश्चिाता॥ महासेनद्वयसोक्त
पुरुषानोनाडिगीपया॥ कालगक्षतिपद्यान्हनडानकिंतविष्यतिमप्रदर्शितसुत्लंमयासंताप्रतंश्पः॥ आरब्धानश्चाश्रुहन्नांनायत्रात अंतकोक्तं॥
याशम्पापश्चिपद्याक्लीहश्यातवस्मवालिका॥ मानिःयामितानामचार्यश्चिवदानना॥ ज्ञानरूपरसस्पर्शगंध ब्रसुधियांमनः॥ निस्रुत्रिकंकारा॥ तपरामं
हि पश्चिवडितंलालालानेसुरवदःतस्तुंदारसुंदारपिवा॥ तथाद्याराक्षिकडानसंत्रभिंडनयताली॥ तादवंवस्मबुधश्चानिर्विकल्पन॥ चारित्रधर्मरिपड्त्र
नायकःपरमार्थतः॥ अच्छयो॥ यतिधर्मःसुतोसायात्सद्धिधर्मःकनिष्ठकः॥ मंत्री सद्बोधनामार्यनिविष्टोराज्यचिंतकः॥ महत्तमःसुविज्ञेयःसम्यग्दर्श
र्शननामकः॥ संताप्रसंश्पालायामवंवआबभरया॥ महामाद्यादयःसार्वयघास्तवनतापकाः॥ ताघातवस्मविज्ञायास्तवनाक्षादकारिणः॥ प्राकद्वी
डगदालंबाप्तक्षितविधायकाः॥ पातसमसडंझनीपारमार्थिकबांधवाः॥ पातनिरंतरसंसारसागरोत्तारकारकाः॥ अनंताक्षादसंदादहायकाजग

१६२

ता मता॥ चारित्रधर्मराजाद्याःसार्थियेतनरश्वराः॥ सुरवादितपवाश्मार्वघामधिद्विनां॥ तदेतेषांगिकाम्नावदिष्ठं मया॥ स्वपचाः॥ चारित्रधर्मराजाद्या
धवास्त्रनिावद्विताः॥ यत्रमीविदिकात्यासविनीतमंडपस्थिताः॥ सुनाशयाद्दयम्मातस्तश्चाच्छेवपदातयः॥ अत्यादरानरुर्वेतेसुंदराणिमहाडान॥ एते
कार्याणिनृपालानि श्रीघ्रमहाताप्रमाः॥ मतुष्यायाषितडिंलायालोकसुखदनवः॥ विनीतममस्तासमध्येमीघांमहीनुडां॥ ततश्चअसंख्यातडनव
अप्रविनन्नरिनमिपः॥ निःडाघमिदमारव्यातंकादिरमीयितंकृमः॥ तातामयदांतवस्मस्मासननिवदितं॥ गच्छावःसोश्वतेहारयदिनसंक्रिनहलं
यवंनरवउत्यानाकविनिर्गत्यविलोकितं॥ वडरंगंबलंतान्यांतदीयंतस्यकीहर्शं॥ गांनीर्योदार्यशौर्याद्याक्षिनामभिःसूदोनःसदा॥ पंरवघणघणारा
वरिता॥ शप्रक्षिकवधंपश्चाःसोष्ठवंसोडनाप्रश्रयादिमहागडोः॥ विलसक्षंवनिघोषसंफदनुवानादरं॥ बुद्धिपाटवरा॥ मिश्रनेत्रपाद्विरंगामिः॥ पा
हा दपारवाप्तमित्यक्लाकसूक्तिवरं॥ अत्यापलमनश्चिवद्दा॥ क्षिपणादिपदातिलिः॥ अलङ्गागाधविस्त्रीसीसिमितोदधिविश्रमं॥ ततश्चिचंवविधं
दृष्ट्वउरंगंमहाबलं॥ प्रकर्षश्रुतमाउडःपावायनिडामा उलं॥ यापृश्छमधुनानामनृपरितंमकृन्नहलं॥ यदत्रकिंचिदूर्ध्वंनसंवेदनितं
या॥ तथाहिदशितंवयक्तंमनानाहन्नांतसंकुलं॥ महामा दाक्षिवीर्यकारणरपरापरेः॥ विवेकपर्वतश्चायंदशितामममानादरः॥ निव
तंवसल्लोकःघमसाविकमानसागिवरंवाप्रमत्तबंलिनादे महापुरं॥ युक्तंमहामनिलकिदशितंममसुंदरं॥ तथाविन्नसमाधानामंडपो
कारामनयानिःस्पृहतातारडीचवीर्यविशिष्टरोषामितिश्चमहाराजःसाक्ताक्षकरणसर्वकं॥ प्रत्येकंवशिताःसार्वश्रपालाश्रयसेवकाः॥ इदंवदी
नंरक्षंवडरंगंमहाबलं॥ पवंस्वरूपंनामामृतासितश्चनमहतांडनितःपतपापोद्गंक्षातोहदहशप्रदः॥ कृपापरीतचित्तेनदर्शितामममनोरमाः॥ तत्र
पिरमणीयाऽखसुमिच्छामिमांप्रतं॥ द्विनानिकतिचित्मामलीलयाडनमस्तार॥ यघायघात्रतिष्ठामिमद्विचारपरायणः॥ सुरतघातघापाडाडायद
वल्स्वलावतः॥ अहंवपरमांकाष्ठांडायामामनसर्वथा॥ अताडनपारतावदत्रवंवस्तुमहसि॥ ततस्तन्माचलानाक्यानारवाशंवन्नताना मघव्रसुरवा
कांक्षीकिंतनकिवाग्ताक्कनः॥ महाप्रमादश्चयत्कानतस्मात्रिसत्वारात्रिंतिमामहृयंयावत्सप्रकर्षःसमाउलः॥ इतश्चमानवावासमवसंतालंधि
तस्मदा॥ आदिवानमहाद्वयाःपापापीयःसदाकाणा॥ यत्रयीप्स॥ डगकोश्रुकस्मश्चास्तालाद्दगालक्कसंनिलः॥ ध्यायातचंडवातनडंगद्वादक

डाक्टर भाऊदाजी इत्यस्य स्मारकम्
DR. BHAU DAJI MEMORIAL
डाक्टर भाऊदाजी इत्यस्य स्मारकम्
DR. BHAU DAJI MEMORIAL

रारविः॥ जायते यत्र शाटसंपूर्णा मलं दीयते दक्षिणां यत्रादाद वल्लीं पीयते प्राणिभिर्नूनं स्विर्गगाजलं। श्रुश्रूषितया श्याममधंस्था न्यगलं॥ दृष्टा तती व्रता पुनर्मार्वा
जनं स्विद्युति खेद निर्विदितं तन्मनः। वांतिवाताः मलूताज गन्नापिनः श्रुङ्कुः पत्रावल्लीमर्मरारावणः॥ अपिरसा नानारिव प्रताप नमंडुर्वं वर्द्धितं क्षिणं। स्वामिनो न्यह
दयमर्दः मानापादप्लिवहता॥ यत्र च विदलितामल्लिका विकसिता जात्यपाटला॥ अग्निमितं कुसुमनारणशारीपवनं। सुरगीतहताश्रुं इक्किरणाः। हृदयदयिताज
लाशयाः। मनोभिरुचिता मौक्तिकदारयष्टयः। अतिवल्लभानि विमलदग्धतिलानि। प्रियतमानि चंदनविलेपनानि। अमृतायंते नालहं तथा जनकानि सुख
यंति शिशिरकिरणालयकुसुमश्रमराः। लगंति बद्धिः शरीरनिक्षिता। अपिजनानामंतर्मणि सर्वंदनजलाद्रा इति॥ ततस्त्र्यं विधकालनागिनस्य मला घ
नागच्छावः सां प्रतं स्वमस्थानमिति मातुलः॥ चक्रधीः प्राह गमनं दारुणाः वर्षारागधुना। नन्नादंमामथा क्रामिगंतुमर्हं विधेः श्वनीता। तेतोमामद्यं तंति शु
माम संलापदारुणं॥ यनाद्दंशी तल्ली रतेद्दिक्कूर्वार्कयामि सर्वं ॥ किंवा क्वचिर पुरयाः स्थानं माव्याघ्रगणकारणं। अत्राडनिसारमाममामं स्थानिष्प
याजनं॥ यतः॥ मम स्निग्धयंति वाद दं भरर्वास्थापयाणा कारात तस्मातापिजायतमजुण्णा दर्वबहुधीः॥ एवं लवत्ततेनोक्त ततरमात्विवमस्ता। तिष्ठ
लाः श्रावणमायातानाया सा द्दंनकी दशी॥ घनतुंग पयोधर! लावधरालमदुक्कालविद्दुदलेकरणा। कृतमंततगडितिधीरर बाहढगापितना
क्रस्नारंता॥ रटदुजटदुर्द्दरविंगतरावलस्त्रवलाककद। मडरा। गिरिकोटरप्लुतशिखंडिवरा। बकुलाकमनोहरकुपधरा। सुसुगंधिकदंब
पराग वहा विटकोटिविदारणमादमदा॥ इति रूपविलास मलमकृपटा सुदनाऽप्ररराजयघा कुलटा॥ अथतांता दशीवीक्ष्य पांघकुमानसः। एक
भोगमनोहक्रः पावाश्रिनिजमातुलं॥ गम्यतामधुनामामवरिनंतात संनिशा। यत्तामजीतल्लीरूताचर्त्तिनस्तुगमाः पथाः। क्षिमारीनाक्षितं वयमेवं वास्वः क
दाचन। यतोधुनाव्यवच्छिन्नो विशापणगमागमः॥ तथाहि सुगच्छन्तग्रहमध्यस्थाः स्वाधीनदयिता नराः। वर्षासुधन्यागण्यंते जानीर्येन प्रवासिनः॥ तथाहि।
पथ्यवरंभः॥ जलदरितमार्गेषुपंकक्लिन्नेषुगच्छता। सवलिवापतितानतेद्दसंतिकूट जाककराः॥ निपतद्वारिधारौघदना ययांति पापिनः। दर्शनं
रेसुतानिमघामारयामीतिगडित्ति॥ एवंस्य वत्क्षितेतां तस्युत्तां गमनादरः। यावयंतस्थितः कालं निशात्रिवतथाधुना॥ किंवा गच्छन्रबजंकालान
दाचायसुणावकः। यतः। माधुरूपं समजायतेन वदहृया॥ एवं रवतेनाक्तिवनर्मा सयरउष्युं। स्थिरवासमागतो गादजसोपश्रीयमातुलो॥ अ

१६३

सपक्षोता गाद्दक्ष्या स्थानस्थोनोदाय। नायस्थितक्तरसत्तास्थोवनिकटस्थोविरचकाणा॥ ततो विश्वयमनत्रयाचणामं क्षितिताजलं॥ तेषां उरानिविक्षितो विनया
हुदूपतलेवलादुन्नापजुत्यासो विमर्शैः स्निग्धवत्तमा। आलिंगितः प्रयत्ननतरु त्रविसुनः श। पकर्षाविसमालिंग्यस्नेहनिर्भरमानसो॥ निजांकस्थापितः
मार्दःपरिपाद्यातिवल्लभः। आघ्रातामूर्द्धदेशप्रक्रमालेश्वस्रुकुसुंजः। आनंदादकरस्मीद्धिः सुतः सर्वैः समातुलः॥ ततायथाविनिर्गत्य गद्दाद्वादीक्षुण
क्षिद्दिशो ततो ऽतरंगाद्दरशोक्षयद्धा प्रतीहिता उनः। यद्यापुरदयंप्रदेशं यथाद्दष्टा मध्यटवी॥ विलोक्तितं यथा स्थानं मदामाद्दादिपदरुडौ रसना मूर्च्छितोद्दिष्ट यथाम
श्रुतिनिश्चिता। यथयं व्रतं तरुत्रीरागकेसरिमंत्रिणः। कृतदल वागानिवतरुवृक्षं यथागतो॥ निरीक्षितं तत्सर्वं निनाद्दतां तसंकुलं। यथाद्दष्टामद्दात्माना
विवेकवरपर्वतात्मान चित्रधर्मशिजस्थयथास्थानं विलोकितं॥ यथादृष्टः समंतापोयप्रतेन चित्रभिनं। यत्प्रकारणसुक्षिष्ट पुरिकाला तिवाक्षितः। तदिदं
तननिःशेषविमर्शनिपरिस्फुटं। उर्वोविचक्षणादीनां विस्तरेण निवेदितं॥ इतश्च मांसमयादेले लियं ग्रामामोजडः। रसनां लालनावाक्यैनिवनय
तिकिंवन॥ सतस्यालालनसक्तः कर्वाणः कर्म गर्हितं। नप श्यंति मूढापापं नलज्जां नकुलक्रमं॥ अन्यथा लालनावाक्यैर्मदविह्वलचेत
सां मद्दार्डं मारयामीतिमाचितः प्रसुपालकः॥ ततश्च तमप जारकंपस्त्रो ग्रामनिपातितौ। निरीक्ष्यलालनादुःखाक्रांतदोविर्चितितं॥ ला
लिता रसनात्यनंमांसेनानाविधेर्मया। इदं तुमात्र पं मांसनेवा दत्तं कदाचन॥ ततोधुनाददामीदमास्योपस्थामियाहशः। आननजायता साप
रसनायां सुखावहः॥ ततः संस्कृत्य तद्दत्तं तेन जातप्रामादिता। रसनालोलनता उपस्थामायिद प्रसिपागतः। इत्यहो लालनतावाक्यैरपराप रमानुष्य
नानिद्दत्यसार्थयामाई श्रादनुजातः मरा क्रमः॥ ततो बालजाननापिनिंदिता बंधवर्जितः। लोकेनपरिरूढ तस्रुमजातः पापकर्मणा॥ अन्यदा
लालनायलक्षा मत्तथ्या णां क्षिर्धा मया। प्रविष्टा श्रीरवद्द्वतोद्दक्ष्य कृदुबिनः॥ ततः प्रसुप्तेनसूर्छंगदीश्चानिः सरनवद्धिः। महद्धाम्नन ष्टारण
जटःक्रांधं ध्यचेनसा॥ ततः कलकलारावे कुर्वता मद्दर्वोधवेगतना। सफाद्यनिद्याद्द्यासो मारितो यातनात्वादतिः॥ प्रनातम रहनां तसंजातः प
कटाङ्गानातथापिकिंचिद्भूरस्यनक्तं तंजद्दबंधसि। किंतर्हि प्रसनाते श्रिंचितं यस्तुता॥ प्रारणविद्दितं बांकयद्दासो कुलदूषणः। अस्माकंला
घवात्यादीडुडः पापानिपातितः। अतुं चकठ इन्नां तंनिरीक्ष्य मविचक्षणाः। नतस्यचिंतयत्यवं निर्मलीमसमानसः॥ अया इह लोके कडक्षोदं।

सनालालनसंजातं परलोकेऽदुर्गतिःसंज निष्ठ्यातं॥ ततोऽत्यर्थं विरक्तोऽस्मि रसनालालनं प्रति। स्थितो विचक्षणः पूर्वं यावत्तावन्मम पार्श्वागतो॥ ततश्च॥ क
थितायां विमर्शेन स्वलक्षणं। विचक्षणः। ततश्च चिंतयत्येवं निर्मलीमसमानसः। रसनां तां अकां मासो पितरं च सपत्नी॥ तातेनैष स्थिता कैयं रसना
सोऽप्रतं जाड। दौ दुष्टिता दोषजं जन्म रागकेसरिमंत्रिणः॥ तदनामधनाद्भुतां लौल्यं दुःखजालानि रवीत्। सर्वथा त्यक्तमिच्छामि तां तां दृष्टदुःखजया॥ त
तःश्रुतोदय नाक्रंसा यथितिप्रविताज्ञाना तत्स्वयं रसनातस्मान्नाकोंडचागमदिति। अतः क्रमेणामाक्कयाश्रय यं च समर्थया। यदत्रावसरकालं तत्तदा
कर्मयसां यत॥ यातव्यं मदात्मानो विमर्शेन निविदिताः। विवेकपर्वता तूद्दाम द्वामोद्वादिस्पदनाः॥ तथा— स्थिताश्चर्यं तदावारण तिष्ठतः। दुश्चा
पि रसनावश्यनात किंचिद्विक्रियश्चति॥ तस्मादाकर्णयत्येनं तं विवेकमहागिरिं। रसनादावनिर्मुक्तेर्निष्ठवं मकुटुंबकः। ततो विचक्षणेनोक्तं तात हरि
मपर्वतो। कथं कुटुंबसहितस्त्रादं गंतव्यसाद। श्रुतोदयोऽत्र वीद्दमनकार्यं निरवतालयं। विमर्शयिष्याति बंधुश्चिंतामणिरिवाचलः॥ यातायाश्च विद्य
तवमर्शिमर्शिनवरोक्तं नौसहलाद्दर्शयिष्येप्रतमिदिवमहा गिरिं॥ प्रकाशीणाहितेता नमद्यामतन्नमेशायः। अनुत्तमं मयाश्चर्यश्चयागंजन।
विद्धं मितं॥ किं बकुनायावदप्रमहावीर्येन प्रयुं क्तवरोक्त नीतावदवनद्दश्यं ततः पर्वतप्रवादयः। यदा उविमलालोकमयं युक्तं तदंजनीत
दामर्शत्रतामंतातपर्वतप्रवादयः॥ ताताविचक्षणानाक्रोशि। मार्गानिदं दीयतां महांतदंजनं तस्यैयच्चसितवताहवा॥ ततोऽस्त्वयदत्तयिष्टी समादरं
प्रतिपादितो। विचक्षणायनिः शेषं विमर्शमितदंजनं। ततस्तद्वलयोगनक्रमेणाद्दवूरः स्थितं। विचक्षणेनयत्पृष्टं तद्दिदानीं निबोधत॥ यत्रालोक्या
नाकीर्णेडरंमाविक्रमानसंयुक्ता सोविमलस्वांगा विवेकोनामपर्वतः। यत्र तच्छिखरं रम्यमप्रमत्तत्वनामकं॥ यत्रापरिश्रान्तश्री वनिविष्टं जैनमह
रं॥ यत्रा वालमहात्मानः साधवस्तन्निवासिनः। यस्य चित्तसमाधानामध्यस्त्व तमंडपः॥ यावनिःस्पृहतानाम वेदिकातत्र संस्थिता॥ तस्यां प्रापश्चियस्था
रूढी वर्यीविर्सनं। नाविन्नबन्धराजस्य परिवारविवेष्टितः॥ तत्त्वतस्त्वगुणाः सुच्चायस्तेषां मदीप्यजां॥ तदिदं नाम हाराज तदानीं नरवाहनः॥ वि
चक्षणेन तिःकथं माहावादवाखलाक्रिती॥ ततः सुन्तोमहानरेंद्र नरवाहन मविचक्षणः। सादेवातनन्नतोदयेनपि प्राप्तक्षपवनया निजया कृतया।
मायाभ्यालिंगितापवनया प्रियया तया च बुद्ध्या सहितः प्रवृत्तः स्मार्यीण विमार्शनाचितपव्यवहः स्खलज्ञायिनातन प्रकाशीण प्रियतामन्यत्समपेत एव

१६४

वदनाकोटरवर्तिवर्तमानतया तया रसनानार्यया सर्वथा सकुटुंबकया प्रकवलोतामकां लोललतां दासचेटीं परिगृह्य निष्कारणस्तमुपरुध्यक्रियया संवा
प्युपणधरनामानमाचार्यं प्रव्राजितसेनस्थितसिद्धजिनपुरवासिनां सगवतां मान्यतां मश्रेकिलादं प्रव्रजित इति मद्यमानसतः वि क्षितासनमम स्मा
पितनामासाराति निषेवितः परमनस्वा निर्जितारसन्या सर्वथा विहिता बधीमर्कि चिक्करी। ततः स्थापितसमगुरुणा निजपदमविचक्षणः। मया च्चत्रा
पिद्दश्यमानः परमार्थतत्त्वसंस्थं च विवेकगिरेः शिखरवासि निर्जिनपुरहस्त्यां। यतो नो महाराजनरवाहन सविचक्षणाद्दामव विज्ञयः पतेतम
हात्मानः साधवामंतत्याः ततो महाराज यस्त्वजिरश्च यापियद्भुतसितं विरागकारणमिति। तदिदं समविरागकारणं। इयं च यं मदीयापश्चाद्यति
पवं च प्रव्रजितो। तायांहायसाधत्यानाम प्रवज्यां समुपागतः। नचसापि परित्यक्ता सर्वथा पापनापिनी॥ यश्च पालयत्याप्यपि रुदेवं तदवस्थितो। तच्छमे
कीदृशीनामयवज्यारूपकथ्यतो॥ नघापियन्महाराजयत्नामाप शिणारवांतर्क्रीयत्नपितत्रादंनत्राजनरतकारणं यतः मादाप्रिय्यण्णागपीडगदा
कादकारकः॥ किमस्या विंस्यासौंदर्यः सज्जन प्रश्नातयी णा। तवाढिंचम मिथ्यासतां दृच्छिश्चा परश्रिरप्रविको॥ अकारणप्रिया नित्यं च
पाका पपरायणा॥ किंवानुवनवं यस्यायणाम्यं दतविद्विषा॥ अक्षो राजेनलिंगस्य यथा तसंस्थितावयं। तथाहिस्मारं द्वा अपि वंदंततं न किन
चपरिताः। करस्थं यस्य पश्यंति जैनंद्दं लिंग संज्ञया॥ किंवान्यकारणं किंचिद्भुतस्थाकारश्च रकः॥ यन्न द्दग्गापितराजनदुःकरकारकः॥ एवं च
वदति भगवति विगलितमद्देतसि विचक्षणसूरौ नरवाहनराजनचिंतितं। अहो निःस्पृहवितक्तानेनभगवताजनितामाहविलयः। अहो भगवत्रि
चरन विद्यामः। अहो विवेकित्वं। अहो मध्यस्थत्वं परता। आदाहपरमाधीत्तति। विक्रान्तश्चमयासर्वथाप्यलगवतापितस्य गर्वाध। ततो निहितम
ननां नंदं तयाहंसो लोकसंपन्नं तत्कुटुंबकं अधुनास्माहशां नं प्राप्रवर्तितमाहशां। इदं च पोपयत्नत्र जिनलोकेवसंस्थितः। नदं तलगवानेवयद्
ध्यानवतीहयोः॥ अनपवज्याकितां किंचिकरीयनरसनापि महात्मना॥ अत्यंत दुर्जया लोकलोलतायनिराकृता। सहामाहादिचसैसेक्षिवायाजिनमख्यत। स्थिता
निसाधुमध्यस्थकुटुंबसहिताभ्यनं॥ मा सर्वंत सवस्त्रायत्तद्दं तदुःकरकारकः। कीदृश्याः स्नालवंशाद्या प्रब्रजिताः करकारकाः॥ यच्चायंतवसंपन्नाहनोत
श्रुत्काय तवंद्याः प्रवर्तितांसि मातज्जदंतकिमातप्यः साधनामयमीहवाः॥ संपन्नपवयनीतः किंवा निर्मित्तिमविद्यतां। सतो विचक्षणानां क्रीतता

सर्वथामयमीदृशाः॥ साधूनां रूपं संपन्नो ह्यवां तास्तन संशयः॥ अन्यत्र संपद्यात ततवादीदं हस्तौ तायंनरश्च वा॥ यदिदं करूणात्र मायायादवो माहरोऽकृतं दृढश्रि
मिद्धाणाने वर्तं विवेकमहागिरिं ततमहाजायते तावत् श्रुयामवक्त्रं दुवकं॥ ततश्चामहामादा दिवर्यं विश्वयमवविज्ञं धासा॥ लालतां वनिराकृत्वं रंश्चासमाधमथ
गः॥ ततो नगवतो वाक्यमाकार्ण्य इदं मनोरमं॥ सुविन्न चिंतयत्येवं नरवाहनपार्थिवः॥ अहो नगवता प्रोक्तमिदमत्यविस्फुटं॥ यएवो मदं तो दातां तामेव च परता
कारा॥ ततो नागवतीदीक्षां गृहाण किल भूपते॥ तत्र संपद्यते यत्र संपन्नं यत्तु माहशां॥ अहो नगवता वाक्यं समादिष्टं महात्मना॥ गृह्णामि वाधुना दीक्षामिति वि
चिंत्य धारितं॥ ततो विघटिता निश्च दृष्टा पापाणु संघायः॥ अवोचत कंनवा सगड्ञा नरवाहनः॥ नदंतयद्विमका विद्विद्याततयाय्य तेदृशी॥ ततः कारासुदंताह
कृतं याद्दृग् नरवाहनः॥ किं वा न मदीयतां जिनदीक्षामक्रियतां मदत्र यद्वः॥ ततोप्य प्रसादनमवेवाकस विघाति॥ सुरिणा लिखितं सूपसंदरास्त्रविनिश्च
यः॥ युक्तं मतद्विनष्यानां कृत्यमतत्स्वाहशां॥ सुतं मदीयप्राक्यश्यस कृावाघाविश्वश्रितः॥ संज्ञा नासिनलेनूपमहामाहादायदीक्षः॥ निद्याहि ताहकुरवलमा
नश्चमहामाहाविश्चाड्त्युक्तायनाश्रयतदुर्धाहमंडिना॥ मस्तवं॥ निश्चिंतायहवास्यशकावाडुःखो दुव्रितो आसीतविहितेडिनमस्तर
सुरवसागरे॥ अलंकालविलांबनराज्ञन्नरमहानाय॥ पवंतज्ञा तनरश्चश्रुक्रमश्वेवानां॥ ततो नागवतं वाक्यं श्रुत्वा संतुष्टचेतसा॥ मदनदिंतितं
राज्ञादीक्षा ग्रहणकांक्षया॥ राज्यं स्थापयामीति कावायायोऽपश्च मश्रुतः॥ ततो विमत्का विनाद्दष्ठिनीलाङ्कदललामिनी॥ अधायदीत संक्रांतनदार्वि
षदारूणः॥ नघातिप्रसमविवनिकोलीशोरारकूपकः॥ इतश्च कुशाश्यासोवारीरणतघातातश्चप्रथतः॥ वाणदायावयश्चोममनाकम स्फुरतांग
तः॥ ततश्च दृष्टो निरीक्षमाणतत्रा तेनामलवतसा॥ ततो मोवीक्षतात श्चषतः पृथागतं मनः॥ चिंतितं च ततास्तनमपघरिषदारूणः॥ मया वक्षिश्चश्च
त्वागक्षात्रपक्षीष्याश्चतां गतः॥ हामायवं नावाकरूकतं यस्मुनलसर्नं॥ विषहाक्ष्यापिसंवद्धंप्रयंक्षमसंघतं॥ तदिदं वा प्रकालंमतायदंकनालाचितं॥ इद
मवसतां यत्समिदं इःकृतशाधनं॥ यदुता एवं राज्यलिपिंश्चामिसंदूरविषदारूणं॥ ततश्चकृत्कृत्यादंदीक्षांगृह्णामिनिर्मलां॥ तहाःग्रहीतसंकेतयशादंदो
पदंकः॥ ततश्चातादशांविशंतत्रदंदं तकारणं॥ नवनीतसमं मन्ये सुकुमारं मतां मनः॥ ततोश्चात्राप संपर्की दृष्टयाति नसंशयः॥ आत्मा स्फटिकसहाथि
मादाहः प्रतिमासतोपरत्सादाषवंज्ञापिनिर्मलाद्यमलादनसां॥ वावपकारसावाणांकारणापियनिश्चयं॥ कुतः कम्बिंनात्यवप्रश्चात्ताप्तमहाविर्यो॥ तत

१६५

नश्चाकृयताततननिहासंप्रनिवशितः॥ तदादेवप्रनिताश्चतंस्रुरिर्गृहदनाप्रिया॥ नदं तद्विदितं सा व्यननमवनवाहशां॥ ज्ञानालोकवतां लोकयाहसारिष
दारूणः॥ नदश्चसुकालकूममामयीयं मानादरा॥ संजाता किंचनजीतं ताश्चां वर्तितवना॥ सुरिणा लिखितं श्रुत्वा नदा प्राश्रित पश्चिमः॥ शोलराजश्च पावादाव
श्चसर्वश्चाक्तावणं॥ तातनाक्तं अतर्थमार्थद्विन्नोनदंत दकदायनः॥ आत्मोपापवपश्चात्यो वियोगा श्चसविश्चति॥ श्चरिकालगतते संशाल्पपिवदायश्च
हालिसंथिविरव्यातोनगरश्च चमानतसो॥ राजासितश्चाहत्तार्थ वरतावर्यतकिलासुदतामश्चातनामनश्चाहकवृाक्षत्रो॥ विद्यातश्च वनानंदका विकवाका
द्दशीनामा हृदयमतरूपोततमर्वसुरवदायिका॥ अयं तदुलनिश्चपस्तदता मश्चातज्ञानः॥ एवं वस्थितो॥ कदाचिदपतेकश्चेलश्चातरिषदारूणः॥ तत्रानेश्वा
यश्चात्मा मान्या मश्चविया देश्यात॥ यतः॥ युगसंदाक्षपतित नायमोदाषयुंजाको॥ तस्मात्रात्योमहाश्चानेनानयाश्च प्रपायाः॥ ततः प्रायाडनश्चाश्चिश्च
कश्चिदश्चो विचिंतकः॥ तत्रात्मसिमतेपतदवाररमी प्रतां॥ तकृ॥ वाचिंतयद्राज्ञामतदानरवाहनः॥ अहाकष्टमहाकष्टं सनामर्मतपश्चिनः॥ यश्चो हंगा
रियुनित्यं शुश्रूषाइःरवदायिनो॥ अहाचराकोनिवा सोयथा॥ वीरिषदारूणः॥ ततः किं क्रियतामत्र निवाश्च प्रतिक्रिया॥ एवं संगाधुनाहं
तक्तामिहितमात्मनाततो॥ निषिद्धमां राज्यत्कृत्वा सर्वयि॥ वाचितां विरहूणपरा॥ पाश्चीनिःकांताननरवाहनः॥ तनश्चां विवेकशिखरस्थापि
मश्चिक्षणश्चरिणा॥ माईवाद्दावदाश्चविकदारमहामतिः॥ ममापि राज्यं संपन्नेलज्जावसरसोश्चवोशोलराजश्चपावादोनितरामनिवहितो॥ रुग्रद
तांडयासंवाश्चामिसुतरांततः॥ कुलगंदूपसंकाशमत्रतंप्रतिमातिम॥ पवंच॥ विंगिकत्याश्चानश्चनिश्चमानश्चपंडितेः॥ तश्चाश्चप्रत्र्विचातेरलीक्ष्या
दुकर्मलिः॥ वाणादयश्चामाहात्म्यादांयालयतोमम॥ गतानिकर्दं ति विज्ञाहवग्ग्रीणि किलल्पीलया॥ इतश्चायश्चतार्पिडः मारीलोमाहिप्तंतयः॥ रकृत
शीतदालाकेनपनोनाम नृपतिः॥ सम वबलसामश्चामदीदर्पनलीलया॥ अमंम्र त्रसमायातःपारसिद्धार्थनामको॥ ततो विदितनश्चार्तिरदंमंत्रिमदत्रमिः॥ क्षि
नकारितया श्चोक्तोविज्ञातद्पनीतिलिः॥ यदुता॥ रकरमीजाज्ञाश्चसपनाऽयं मदीपतिः॥ नदश्चाक्रियतां देव गत्वा समानश्चकृतं॥ प्रश्न्याऽयं मवविष
नामंचितसम्बद्धवंज्ञिपविघापतोग्रहाया ततःमांवतंमातमदेति॥ अहंअशोलराजेन विधुरीकृतचेतनः॥ आधमतः सन्नुमवंगसान्नंताषितादहशां॥ यदुताश्च
रविमूढकाः॥ कानाम नवानाऽयं ममाघनः॥ यनाश्चप्रज्ञातं कार्यमिदं नप्रमरयते॥ तदाकर्ण्यमंत्रिमदत्रमिकुर्नां दिवमामेवंवद उदवः॥ अश्च हिश्चकन

मकुर्वता दावनलं घिताप्रवर्षेशु कपकमः। परित्यक्ता राजनीतिः। प्रलयं नीताः प्रकृतयः। समुद्भिन्नं राज्यसुखं। परिह्रापितो विनयः। अपकलितमस्मद्वचनं
न वर्तितं तन्त्रे वंगसित्तमर्दितादेवः। क्रियतामस्माकमनुरोधेन तत्पत्र राजश्चान्तःपुरगमनं देवानतिवृद्धं तत्पतिताः सर्वेपि मम चरणयोः। ततस्तद्वचनमाकर्ण्यामना
रमणीयं गर्जीयरुदयावलपना पुष्टं सः। केवलं संज्ञिता दृष्टं प्रसादेन। ततो मया लिखितं तम मात्रजाशितो सादः। तपकृत्य तमुयं कृतवयोचितं प्र
दृष्टं उपाध्याद्रागमिष्यामि देवो स्थानराज्ञिश्वेदयामीति। ततो यदाज्ञापयति देव इति। ततो निर्गता मन्त्रिणः। तस्यां मंत्रिमहत्तमा राजकुलादस्मान्ति रत्नाथ
तपनत्रयत्तविविधदासाद्यावपवर्मयुरते देवज्ञानां तदनिवेज्ञाताराबद्धवक्षः विशेषाः। ततः कृतविचारणा विहिताः। पं दूतं तो निवेदित मपना।
याहत सुमंत्रिमहत्तमेविहिता तपत राजश्च अवतिपत्रिकास्था पितानि महादेशानुतानि। समयवर्ति तं कृदयं देवं पासानंतपनतारं दृष्टा गुप्ता विदार
णावार्ताम्यं त्रिमहत्तमेकं कांदवदेवपादप्रसादेन कुशलीविद्य। दारणाः। समागच्छति विषादवपादमूलमिति। ततो देव्या ममाह्वायकाः। विज्ञापितो
शीलराजप्रसादादीत तत्समयालिखिताः। यहुत आरक्षताः नानावासवर्तिमंत्रिमहत्तमानां यथाकेनापि वक्षिता यूयं दुरात्मनो नराधमाः। ताता
नागं तयाप्रवतूर्णमागच्छतयूयमितरथा नाश्विनवतां जीवितं मितितदाकर्ण्यगताः स्वसमीपमाह्वायकाः। निवेदितं मंत्रिमहत्तमानां मदीयवच
नं। ततस्तैः समस्थानमावेलक्षाः सर्वासाः। माहागानप्रजीवितं नाः। परस्परात्रिषुख्य मीक्षमाणा आदारिद्रदारुणप्रमयादिति चिंतयंतः किमधु
नाकर्त्तव्यमितिविमूढाः सर्वेपि मदीयमंत्रिमहत्तमाः। लक्षितास्तपनतारंहणात ततो लिखितमानन्तरतो लोलाक्षधीराः चवरमालेषु र्नाराघापयं सवतीप्रती
तं मरिश्वदारणाइ शीलं। ततो दैवयापमवातननलनिश्वाममिके वलं तवद्भिरवसुतिर्धिपारेनीता यं मां कृश्रुसन्प्रापरिश्वामिवकमानः। नाथितो मो
राकुल कष्याः। नायजो युग्म क्षिपदातीनां। नवाक्षिप्त प्रकृपणां रतानां प्रहमानमेनजातराजदंसानां काको नवतिनायकः। तत्सुंवतमर्षातव्याप
रिन्नेहनार्थं ततो मयि विरक्तं यावत्प्राममिलितं पर्वे विपियदाज्ञापयति देवइति। ततो लिखितमप्रम राजेन त्यागाश्च रनामानवुवादी कार्मीयइतगा
वातास्त्वदमिदं कृतवृत्ति। त्यागाश्रयाणां कांयदाज्ञापयति देवः। ततः समागतो ममसमीपमद वृतिराजवकार्येणीगश्चराः। दृष्टो हं कृतावहंतः शै
लराजो विष्टुं तेन। समालिंगितो प्रसादेन परिवेष्टितञ्चोस्या मनपारिवद्धिरंगोः स्विंगालाके समतः पररतः छिद्यानि तनायागश्रयाणां तवादिना प्रद

१६६

त्या दंस्तुरवपाग श्रुप्रमिश्चाततो पियत्वतयमणिमंत्री प्रधदीनां श्रलावशत्तम्भिनेवद्धाणमंजाताम प्रकृतिविपर्ययः। संपन्नं स्वत्यमिवहृदयं प्रतिविप
रीतार्थं वेद्रियार्थाः। किंपुन वगद्भासागार गद्ध रनज्ञानाग्यालत्सु झपंतपनमसको यं त्यागश्रवहतिगीतामदीयपरिवारः। स्थितः किं कर्त्तव्यता मूढः। माद्व
स्वसातनत्याग रात्यानतो विहितव कुटिनाश्चः पापडु रामन्नागढ मितंदिवपादमूलमितिचद्दतातहितो हंचवलतया गश्वरेणासंपन्नं मम त्यागाता
दितं पतितम्पचरणयारत्तं तारतायो सोमहयश्चः उपादयो भिरोष्ट्रितो शैलराजप्रसादाद्यो ततः संज्ञितायागश्वरेणात्समनुश्याः। तदो दृष्ट
णात वसंजातोन्मादावदयमानप्रीतमं तसाप्रविहितात्सेः पुकाप्येषाजातः कृतः पंचजारो विलिखो श्रुत्वा चर्चितामधीसुंदृकेलः। प्र
ताम्रतालार वंकुर्त्तममवतारितो। दृंरासमथो। ततो मां नाटयं तः पारब्धा सम्मनुष्या विरतालकं रामंदा तु कष्टं। यो दिग्गर्दमिविवेकतार
णंकरिश्वात बाधकं बजगता मत्तं तं वदिश्वातान्नमरत्तपद सतीवद्भिर्बनां प्राप्तुवीतनिज्ञापावनारणप्रवर्षनाः। भृशवकः। पवेदसमाश्वासनुजा
यंतासवला मानाः कंठकमध्यमां कृया विक्षुविंतंपहत्ताना तादं प्रताम्भितमंथयकंपादषत्रु आमिदारशकरंजनानां समुह्नमामितप्रद
समानरघदद्दा मितालाः। तत्सोपरलिखितं प्रश्नातदसत्पद कृताः सुकृतह्यस्तं शैलराजवर मितविलास कृतंफलं। यः पुरेश्रय कादक्षगणा
नपिनानतः स्पादाद्रामस रणाश्चनातारिपदाकरणा। पननक्षविरु :। यादिगर्दमिविवेकतारणाकरिष्यातङ्याद्वितत्तो ममापिसर्वं स्फुरिवद्ममागतं
यद्वता शैलराजवलावर्तितयानिधिलज्ञानदिंहितो प्रमश्चातन त्वधाकिंलपं हितः। मारितायतनीहिलवानरसुंदरी। तनपापवरि प्रतश्चममाशवि
डंबनां। पुनर्भूचिकः। यादिगर्दमविवेकसारणाकरिष्यत इत्याद्रिततारासंदायकाः पाकाविहितस्वर्दहत्तां तनयागश्वरणा आरारपवंगा यतादृ
स कृकृत। यात्रज्ञन्ममतिदाविश्च कृतवमनातसाप्त्रदा मसरणायतालेहश्यात। यश्रुलीक वंचनान्नूजनापप्रतापयेन्नमाणपनतुपक्षतप्रविशानिवि
ध्यपयेत। पुनर्भूविकः। यादिगर्दमि आदित तप्रदंगार्यं तस्मगाढं पातिप्रहाते मां निर्दयं उम्र्यियितं प्रहत्ताः। ततो निविडलोहपिंडैरिव मम कालं निपत
द्भिसावद्भिः पादैर्दलितं ममशरीरं। विमूढागाढतरं चेतना। न धावित राजपुत्रामां निर्दयं चूर्णयितुं प्रवृत्ताः। ततो निविडलोहपिंडैरिव मम कालं नि
पतद्भिसावद्भिः पादैर्दलितं ममशरीरं। विमूढागाढतरं चेतना। न धावित राजपुत्र कल्पान्तरकपालाउरममकंडकानिःसारमयतं तस्याधिवाद्वलमाना

मांबलादारटयंतं स्थितालक्षं रासंददमानाय वशहत्वा प्रपन्नतां ब्रह्मस्थानं दर्शितं तं शविस्मयतः। ततः प्रेक्षणकं वहतं ब्रह्मसेनं इदृशाछिद्रयोग्यो
यं गुरात्मतिसंज्ञा तो ज्ञानवादः। ततो या मस्थाराणरामदायकमध्ये स्थित्वा लिखितं यथा॥ तानतो सिपिष्टादवगणं नउमातरं किंदतो मि रिपुदारणाय
श्रुसिकातरं त्रयस्त्रय शिक्षिता इति दस्युत्तोऽधुना निपतवराण खुचमर्दमहीचक्रां॥ धनधरिकः॥ त्याहि गर्वमशिवेक्षमाणक रिष्यत इत्यादि
तातोऽहमस्मादवाग्र नडीवितसायनवादेत्य स्वरीकृत्य विनाटितो नकथा। निपतितोऽयं ज्ञानामपि श्वराणां संज्ञानाम्ना वस्तुतः। ततस्तपतनतां ब्रूतागम
दीयपवकनिःस्त्रा धाता कलहबाणानामानि सिघ्रे वितः सिद्धार्थ वारराज्ये। ततो नाडिऽयहीतसंकेतत्र घातिगाढपाक्षिद्वारे डकीरित झारीरथ्याम निपति
तमुदार रक्षां संज्ञातः संतापातिरिकः। ततो डीर्णा मिमेक नवकल्पाद्यगुटिकादत्ता रम्यमाद्यगुटिका नवितष्टतया। तस्माद्धात्मनगाताऽहं तत्र्यो पापिष्ठनि
वासायां नगर्यां महातमः प्रतासिध्यनपाटकेसमस्तनरः पापिष्ठक लपुरककूपः। स्थितस्मा विरंश्यपिंश आगारापमानिकं दुकवल्लमानानाऽधस्तादुपरि
प्रवज्राकंटाकेसुद्यमानस्मादिक्षमवगाहितो मयाऽतितीव्रदुः खसागरस्य तरः। तत्र यंत्र डीर्णायां स्वदत्त गुटिकायां दत्तामममान्यगुटिकाल
वितष्टतया। तात्कसामममागतोऽहं पंचाक्षपशुसंस्थाननग राद्दर्शितम स्वरूडं वकाकारधारको नवितष्टतया। एवं च नाडिऽयहीतसंकेताक
लिपरतयाथ्याथ निजनार्यया नवितष्टतया तस्यां पापिष्ठनिवासा यां नगर्यां तस्य पश्च विपिसिप्तातस्य सप्तसुपाटकेषु तथा पंचाक्षपशुसंस्थाने विक
लाक्षनिवासे एकाक्षनिवासे मनुजगतौ किंबहुना तद संव्यवहारनगरं विहाय यावत् सर्वस्थानेषु डीर्णायां तस्यां कनरादिघ्नाविधाना
यां कस्मीपरिणाममहाराजसमर्पितायां पुनः परापरायां गुटिकायां भ्रमयंत्याऽरघट्टघटीयंत्रन्यायेन भ्रमितोऽहमनंतकालं च
निस्थानमनंतावाराः सर्वस्थानेषु पर्यटतो मनुघस्याजातिभिदितं कल[illegible]तांतदीनंबलं। गाढितं रूपं निंद्यं तपस्वरणं। आड
म्बरारिष्टं सततं सुप्रीना। अलातसंतापदाकर्णं यावकर्मसुकृतानि विसुवं यसुटिका श्यागाणो वउक्तटितं नवितष्टतया। तथा डिड्डात्पाट
नंतरतासपानं सुकृत्वं मन्मनं जिह्वाछेदमिथ्यादि श्रविध्य पितवती। एवं वदति संसारिजीव डज्ञा विश्वालयाधितितां अहो मानष्टप्रावादयादीरूण
तांतथाहि। तद्वरावर्तिनानन संसारिजीवनदारितोमउष्ठ नवः प्रापासारवनानाविडंबनाः। अवगाहितोऽनंतसंसारसागरः। अत्रतुन्ताति विवि १६६

धदुःखानि प्राप्तानि गदितानि डाख्यादीनि ति। संसारिजीवः प्राह। तातान्यदादशितोऽहं नवचकुपारमनुष्याकूपतया जाताम ऽन मध्यमयाणता। तत सुधा
मामा परिक्षितश्चतां। आविर्लोवित्तस्रायानवर पिमद्ववाराम आणादयः। ततो शिक्षितमनया आर्यपुत्रगं तथ्यं मनुजगतो नववा वर्द्धमानत्रात यं धस्मात त्थ्य यथा
सुरवासिकया अयं नवानवरः आणादाया न विश्रुति। मया शिक्षितं यदाज्ञापयति देवी। ततो डीर्णायां प्राचीनगुटिकायां दत्तेऽनातरकुनवावद्या सामसा
परागुटिका नवितष्टतया। नवगादनमनंतं पर्यटति: कथं चित्र रन वमति रमुं प्राघ्रतोनामनुष्याः। निजपमस्वरवादतावादरः संविशेयानवमशिदन
वह्रिमांनजिह्वा हृतसु॥ १ इतर घा बकुटुः खवन्नातिदंताम खजद्रमिषलव विडंबनाः। मदरमानृतप हृदयरायणानवनवि छा बहुयेति गामुकाः॥ २ एतन्नि
चिद्वितमिद्धप्रकटं मयालामधष्य लावमवबुद्ध्यलं ह्यविस्र हृवित्ता॥ मानाप्रुतमरस नया सह संविदा यत स्मात्क्रिानंदमतलं प्रटतां कक ध्यं॥ ३ इत्यनु पमिति
नवभवं आयां कथायां मानवृषाबाद रमानं द्वियवर्णनप्रस्तावः समाप्ताः॥ ४ अथ तल्लोकविख्याते सर्वसौंदर्यमंदिरं बहिरंगं जगत्य स्थिव
र्द्धमानं पुरातनं॥ १ ब्रह्मनाभी सुचिः प्राज्ञा दक्षिणाण्या जातिवत्सलः॥ ः। नरवर्यः सहायश्च जिनधर्मपरायणः॥ २ विनीतः शीलसंपन्नः सर्वविषयवसुंद
रः। मल्लकामिष्ठाणा यत्र धार्मिकः सुंदरीजनः॥ तत्र दात्रिवुरा रातिकरिकुंभविदारणः। अंत्र क्षितिविडंबितमही यथा बालानाम महाप्रतिः॥ यं श्री
र्णां काययते नित्यं सुबंधु कमुदाकारा कायार तान्क्षरा कारं चिन्ता न्त्रिरिपुतामतमा॥ तस्यास्ति सर्वदेवीनां मध्येलब्धपताकिका॥ सौंदर्यशीललक्ष्मी
नीदेवी कमलसुंदरी॥ तस्या गर्भसमुद्भूतः सद्भूतयशमंदिरं सः॥ तास्ति विमलानाम तथाऽदीन्नारंभयाः॥ यसदा बालकोऽलपिदर्त्तमानामहा
मतिः। लघुककर्मतयाधन्या नस्त्रुत्वा बालस्थिति॥ अथ तत्रैव रख्यातः समस्त जनपूजितः। आसीजगाम श्रेयःश्रेष्ठी सामुदितासदा धनः॥ धन
नधनदंधनस्यापिण मक रधर्जा। धियासुरयकंधीतातया विडिषंगतस्मयः॥ तस्यास्तु रूपाणी लाद्या लावण्यासुतशालिनी॥ सर्वसंज्ञासर्व ज्ञार्या
नाम्नाकनकसुंदरी॥ तातोऽहं गुटिकादानाजवितष्टतया। तस्याः प्रवशितः कुक्षौ नाडुबाणापादयाक्षितः॥ अथ संप्राप्तकालनप्रविसत्क्षरीरकः। स्थित
श्वाहं बहिरियानिरंगमाध्यय थानटः॥ ततः किलप्रसूताहं जाता सुखकाऽनघः। इति लावनयाचिन्ना जननीया प्रविलोकितः॥ सापि प्राणादाया जातः क्वि
लं निष्कितस्याजनवद्मा नश्यांतातो तरंगजनायतः॥ ज्ञातोऽहं सामादवनपरिवारनिवक्षितः। ततश्चकारितस्सिनमसुतजन्ममादा वः॥ दत्तानि शरिदा

नानि प्रकटितायुरु संहतिः॥ अप्रप्नाबांधवाः सार्धविभक्ति तानंदमर्दला॥ अघातीतनितामाघणद्वादशाद्दशमासवंतानामविदितंनामधामादवइतिस्फुटं॥ ततः
संवर्द्धमानाऽहमत्यंतमुखलालितः॥ यावज्जाड्समापन्नोऽहंकृत्वेतनयमेगतः॥ तावद्दृष्टोमयानाड्कृष्णात्कारधारोनारोनायोऽभिकाटवकृनारीवलितावृ
दिका॥ चिंतितंचमयादृतकिमिदंमानुषंत्रयं। मन्नमीपसमायातं किंवाश्रियक्षयाडनं॥ अथैकस्मिन्माँगाढंबलादालिंगमानवः॥ निपत्यपादयास्तथातत्रश्रु
त्ससनाधत॥ मित्रपत्यभिज्ञानीयकिंमांकिंनतिवाउनः॥ मायाक्षंनानितत्कृत्वासज्ञानः॥ शाकविह्वलः॥ मायाक्षंनानकिंज्ञातव्यमवंशाकविह्वलः॥ ततानक्षं
चिरदृष्टाप्रियतोऽहंविस्मृतस्सव॥ मयाक्षंकृत्वदृष्टाप्रियवंमयावरलायनं॥ ततःक्षंकंधयाऽपचसमाक्ष्यसांधृतं॥ उवाचसंचवक्षरत्नमासीवांत्रिद्यकःस्वाः
गामनत्रामन्मादृशात्मातवद्रवस्वयच्छकाः॥ केवलंतत्रनाहरमद्द। मद्याप्रितसखा॥ अन्यदानिर्गता॥ मिवंउारभ्रमणकामयया॥ ततश्चैकस्कृवासेवं
विकलाकृउारभ्रमन्॥ एंशाकुपस्तुसंस्थानकदाचित्तुनरागतः॥ ॥ तत्रायगरंडाः संतिसंज्ञिनःकुलपुत्रकाः॥ अच्छस्थानानिपर्यद्यतेषुचा॥ ज्ञाऽ
मिखंदर॥ अथतत्रस्थितस्याहंजातस्सवयच्छकः॥ तिताह्नत॥ पवेनेनमच्छगलक्षितमद्भुया॥ ततोभ्रमणशीलवान्नानानंतषुधमस्थाअनं
तवाराश्रांतासदृशीयमदलया॥ कृत्स्नदलवानानाषप्रारमिद्य दृनामकेवहिरंगगतस्थातक्दाचित्तुंमनायकः॥ नरवादनगाडच्छलवानत्वं
सदास्थितः॥ दिनानिकतिचिन्नामप्रावमिद्धाविउदारुणः॥ संभारिडी वइत्यतन्नाततेनामइवकिंवामकेवासकेनामजायतेवापराप्तरं॥ ततश्चत्रस्थि
तिनाहंसवतावरलाचना॥ वयच्छचयभिज्ञातोमृषावादइतिस्फुटं॥ ततश्चमयामांईलिलितामिवराननं॥ संज्ञानाचपरापीत्तिमंदी॥ यज्ञानकाशल॥
दृष्टश्चाहंत्वयाताषाच्चावदंनवकाशलं॥ ज्ञातंतस्याश्चमादनममानंदविधायकं॥ मायाक्षंपतिपन्नामिमलगिनीममदन्नमा॥ सूदनानंदनीमायाराग
कसरिणांगडा॥ इदंतस्याःश्मादनमंज्ञातंममाकाशलं॥ सामंनिक्षितानित्यंममातवस्रला॥ यत्रयत्रमृषावादसत्रतत्रहमायया॥ तवितच्छमितिषा
.यावित्राातंबालकेरपि॥ तयाक्षंदर्शनीयतिमात्मीयाभगिनीमम॥ मयापिशतिपन्नंतन्नावकीनंस्वसदा॥ ततस्तद्वचनंतातस्मरन्नेषाऽहमागतः॥ नगि
नीपुरतः कथ्यादृश्यामीतितक्विल॥ यावता॥ सनद्यानाहदृशाःस्नेहस्रवतानमयासद्वातन्नाङ्क्षाः सस्तुल्लापाः सायसैवीमनाहरा॥ तथापि॥ नत्वेपुष्यनि
ज्ञानीयदृष्टमयधुनाज्ञनं॥ मदत्रमतापिस्याकिंशाकुलरकारणं॥ ततदपमंदनागणाऽहंलवनापरिवर्जितः॥ कृपामिक्रचतिष्ठामिसंज्ञातस्थितं॥

उरः॥ मायाक्षंनस्मरामीदंहन्नंतंमद्नावतः॥ तथापिकृदयेमऽस्मियभावंचिरसंगतः॥ यतः॥ दृष्टिमिशीतलीभूतान्निमानंदपूरितां॥ यिनदुमुषावादज्ञा
तदर्शिप्रायरा॥ त्तनंज्ञातिस्मरामन्यहशिरघावारीरिता॥ ज्ञियदिविकसत्यधाद्दृष्टदेहद्यताऽपिया॥ तस्मादत्रनकर्तव्यःशाकानाङ्गणवस्तुनिरयच्छुण
प्राणाडत्स्यधुंधुद्दियत्नेघयाडनं॥ ततानाक्षमियादवाश्रममत्तं तद्याडनंयादधातीयलगिनीदशिनानतिवस्रला॥ मायतिस्तुपसिद्धविज्ञानेभरितंडि
तिः॥ इयंवकुलिकानातप्रियनाम्नाभिधीयते॥ वादतयासमंतानवर्तितद्देयथामयाअहंतिताललिख्या मिनास्मिमऽवसताऽधुना॥ किंतु॥ यत्रयमास्तनत्रादं
स्थितपावक्तवतः॥ परस्पराननुविद्धंदिप्रस्वारमिदमावयाः॥ अहंउपकपस्थातकनिष्ठामसद्धादरः॥ उकस्मिनित्रलावच्छातनसंदशितामया॥ या॥ स्नियनामा
मरावीर्यस्थितावृतःस्थितःपुरा॥ अस्मावमधुनाज्ञात्वासाऽयंतातःसमागतः॥ तदाषाविचयानित्यंयथाहमवलालिक्षितः॥ तथैवस्निहलावनइषुच्छःप्रियबां
धवः॥ मयाक्षं॥ यद्यंतलगिनीलइसाममाविनसंज्ञायः॥ य स्नमादादवाञ्जाताममम॥ पघबांधवः॥ तानाक्षं॥ आहामहाश्चमादामविदिता
मदनुयहः॥ संज्ञातःकृतकृत्याहमेवंमतिनरानम॥ श॥ तफ्काससृषावादस्निरालावस्तुपागतः॥ ततामज्ञादिसंज्ञानाविनर्कःमरक्की
दृशः॥ आहामधन्यनानन्नंसंपन्नंज्ञन्मनः॥ फलंलगिनीघा॥ तवायच्छसमापन्नामामदाशा॥ ततविलसतस्थासपोमांईममनसीदृशः॥ ज्ञा
नाविनर्ककल्लालानदविज्ञांनावतसः॥ वंत्यामिज्ञगम॥ वेनानाक्रापेःपुनारालेः॥ पारघांधनसर्वस्वंसुस्नामि — यापृच्छया॥ ततापहंवेशनऽ
त्यघोदराणाशात्यसंपदां॥ पवन्नमानानिःशंकंवलितालाकवांधवे॥ ततश्चनाहशंवीक्ष्यमामक्रीनंकारक्षितं॥ गालितस्नुणावलाऽहंतेः सार्वलौकिकबांध
वेः॥ इतश्चभ्रुपतनायीयासाकमलसुंदरी॥ साक्षकनकसुंदयीःसदकालंसखीप्रिया॥ ततोऽसोनतयस्तच्छ्याविमलाराजदारकः॥ ज्ञाताममाटसंबंधा
अरवानिश्चजिपारूयः॥ सदापकारपरमःस्निहनिर्लरमानसः॥ समहात्मामयासाईमाध्यहीनःपुमादद्या॥ अहंतुतस्यावीर्यणलगिन्याःशवमानसः॥ विमले
विमलाशुर्णःसंज्ञातःकुटिलाशयः॥ निर्मिष्ट्याश्चालावेनतदवंवर्तमानया॥ अनककीडनासारमाश्रयायंतिवासराः॥ ततश्च॥ कामारवर्तमानेनवि
मलेनमहात्मना॥ आसाद्यमदुपाध्यंयेंधदीनाःसकलाःकलाः॥ याविततंनयनानंदेमीनाकेतनमंदिरं॥ लावण्यसागराधारंनाकृपणक्रमबापसः॥
अथान्यदामयासाईलिलसमानामहामतिः॥ सक्रीडानंदनंनामसंप्राप्तावरकाननं॥ तच्चकीदृशं॥ आशाकनागपुन्नागवकुलाकाशराजितं॥ चंदनागरु

कृष्टरतरुषंडमनोहरं॥ शाखामंडपदिग्भागवारितातपसुंदरं॥ विलसत्केतकीगंधप्रबंधीकृतषट्पदं॥ अनेकतालहिंतालनालिकेरमहाद्रुमैः॥
यद्दाक्षयतिहृस्वालिः समुद्दीपितनंदनं॥ अपिच॥ विविधाद्भुतवृत्तलताग्रहकं कृष्टिगतसारसहंसबकं॥ सुमनोहरगंधरसद्रुमरंध्रसदामपि
विस्मयताधुकरं॥ सवतत्रमयासहिता विमलः सरलामनसा बकुलद्रुतमलः॥ उपगत्य तदा सुचिरं हिडानरमतस्मसुगाह्निमानाइवाना॥ अत्रां
तरे किं संपन्नं॥ नूपुररावरवमिश्रः सारांक्तामिहुनध्वनिः॥ कायाश्विहृज्जाल्यालाइवादागतः कर्णकोटरं॥ ततो विमलेनाभिहितं वयस्य वामदे
व कस्यायं ध्वनिः श्रूयते॥ मयाक्तं कुमार सुस्फुटाक्षरतया न सम्यग्मया विलक्षितो॥ बुद्धिनां वायं ध्वनिः संभाव्यतो यतोऽत्र काननान्तागविचरंति
ष्टहृाः॥ परिभ्रमंति नरवराः॥ यंत्राक्षोभितविबुधाः॥ रमंति सिद्धाः॥ दिंडंति विद्याधराः॥ संभवंति भूताः॥ गायंति किंनराः॥ प्रयंति राक्षसाः॥ निवसंति किंपु
रुषाः॥ विलसंति महोरगाः॥ ललंति गंधर्वाः॥ क्रीडंति दि ध्याधराः॥ तस्मात्तुरा तामवा निरूपयावः॥ येनेति स्त्रीयतेकस्यायं शब्दः॥ इति
प्रतिपन्नं मार्गेनागतो तो कभूमिलागं॥ दृष्टा पदपद्धतिः॥ विमलेनोक्तं॥ वयस्य वामदेव मानुषमिथुनस्य कस्यचिदियं पदपद्धतिः॥
यतः॥ पद्यत्तानि प्रदान्यत्र कोमलानिलघूनि च॥ तवालुकामध्ये सुस्पष्टाकारेखांकितानि च॥ लगोतिय नादवानां पदानीद्दश्य
न्ते॥ सामान्यलक्षणोपेतं दृश्यते पदपद्धतिः॥ तदत्र वय सावामदेव विशिष्टेन केनचिन्नरमिथुनेन भाव्यं॥ मयाक्तं कुमार सुष्टु॥ सत्य
मेव मिदमयुतागत्वा निरूपयावः॥ ततोगतो ऽग्रतः स्तोकं भूभागं॥ दृष्टमतिघनतरुगहनमध्ये लताग्रहकं॥ निरूपितं लताविनानदिवार
ण तत्रव निलीनं दृष्टमपहसित रतिमन्मथरूपौदर्यं तन्मिथुनं॥ विलोकितं विमलेन नरवायिल्याबालायाणि यावनेन दृष्टो मिथुनेनावां॥ अप
सृतो रूक्ष्वैतिद्विल्पदानि॥ विमलेनोक्तं॥ वयस्यनसामान्याविमौ स्त्रीपुरुषो यतोऽनयोः शरीरविशिष्टानि लक्षणान्यपलक्ष्यंते॥ मयो
क्तं कीदृशानि नरनार्योर्लक्षणानि भवंति॥ मदकुतूहलं॥ मंतनमानोवतावन्निवेदय कुमारा॥ विमलेनोक्तं॥ लक्षयंथ समाख्यातं
विस्तारेण वराननं॥ लक्षणं कामिनीलक्षणं नार्या विज्ञेयं वक्तुं विस्तरं॥ तद्दशनिं दिक्कानाम परायनां
वधारायन्॥ अतः समासतस्तु त्वं यदि गाढं कुतूहलं॥ ततो हं कथया मापलक्षणं नरनार्याभिद्यतां॥ मायोक्तं महायाहोमं॥ विमले

"उपमितिभवप्रपंच"

१६८

नोक्तं रक्तस्निग्धमवक्रं च पद्मान्तं मृदुकोमलं प्रशस्तं वर्णितं प्राज्ञैः सुश्लिष्टं पादयोर्मूलं शाखावज्राङ्कुशाच्छत्रशंखादित्यादयस्तले पादयोर्य
स्य दृश्यन्ते स धन्यः पुरुषोत्तमः एत एव च वंशाद्यायद्यसंसर्गलिन्नकाः भवेयुः पश्चिमास्तोगाः संपद्यंते तदा नरे रासभो वाराहो वा सुस्पष्टा वा परिस्फुटं दृ
श्यते पादतलयोर्यस्यासौ दुःखितो नरः मयोक्तं लक्षणे प्रस्तुते वक्तुं त्वयेदमपलक्षणं किमुक्तं विमलः प्राह समाकर्णय कारणं लक्ष्यते हस्मात्तस्य नरस्ये
ष्टशुभाशुभं येन तल्लक्षणं प्रोक्तं तद्द्विधा सुन्दरेतरं ततः सर्वं समासेन सुखदुःख निवेदकं शरीरसंस्थितं चिह्नं लक्षणं विदुषां मतं तेनापलक्षणस्यापि यदि
दं प्रतिपादनं युक्तं तदिदं जानीहि प्रस्तुते नरलक्षणे मयोक्तं कुमार परिहासो यं कृतस्त्वयेदं मयाकृतः तद्वाक्यसर्वयत्वाच्च हिगुणोयमनुग्रहः विमलेनोक्तं उ
त्तुंगाः पृथुलास्ताम्राः स्निग्धा दर्पणसन्निभाः नखा भवंति धन्यानां धनभोगसुखप्रदाः सितैश्रमणता ज्ञेयाः रूक्षैः पुष्पिताक्षैः पुनः जायते किल दुःशीलो नखे
र्लोके त्र मानवः मध्ये संक्षिप्तपादस्य स्त्रीकार्ये मरणं भवेत निर्मांसावुत्कटौ पादौ नप्रशस्तावुदाहृतौ कूर्मोन्नतौ घनौ स्निग्धौ मांसलौ सकोमलौ सु
श्लिष्टौ चरणौ धन्यौ नराणां सुखसाधकौ येकाकजंघा पुरुषास्तेषु वै वोह्व पि डिकाः येदीर्घस्थूलजंघाश्च दुःखितास्ते ध्वगामिनः येहंसशिखिमातंगवृ
षगत्यनुकारिणः नरास्ते सुखिनो लोके दुःखिताः पकीर्तिता जानु ह यं भवेद्गूढं गुल्फौ वा समसमाहितौ यस्यासौ सुखितो ज्ञेयो घटजानुर्न सुंदरः
कस्वररजीव स्वभाय सुन्नतं मणिकेमुलं वक्रं दीर्घं विवर्णं च नलिंगमिह शस्यते ह दीर्घायुष्का भवंतीह प्रलंबवृषणो नराः उत्कटास्या पुनस्तास्या
स्वायुष्काः प्रकीर्तिताः मांसोपचितविस्तीर्णं सुस्तकारि कटितटं तदेव दारिद्र्यकरं विज्ञेयं ह्रस्वसंकटं यस्योदरं भवेत्तुल्यं सिंहव्याघ्रशिखंडिनां तथैव वृषभस्य
तां लोग लोजी सूमानवः वृत्तोदरोपि लोगानां लांछनं किल गीयते स्वरो निखदित प्राज्ञैः मंडूकसमकुक्षिकः गंभीरा दक्षिणावर्ता नाभिरुक्ता सुंदराः वामा
वर्ता च तुंगा च नेष्टा लक्षणवेदिभिः विशालमुन्नतं तुंगं स्निग्धलोमसमार्द्दवं वक्षःस्थलं भवेद्धन्यं विपरीतमतोपरं कूर्मसिंहाश्वमातंगसमपृष्ठाः सुशोभना
उच्चबाहुतो दुष्टा दासास्तु लघुबाहवः प्रलंबबाहवो धन्याः प्रशस्ता दीर्घबाहवः अकर्मकठिनौ हस्तौ विज्ञेया पादवत्नखाः दीर्घोमिषसमः स्कंधो निर्मांस
नारवाहकः मांसलो लक्षणज्ञानां लघुस्कंधो मतः किलः कृशो दुःखकरो ज्ञेयः कृत्तोदीर्घश्च योभवेत संकंबुसंनिभः श्रेष्टो वलित्रयविराजितः लघ्वोष्ट
दुःखितो नित्यमीनोष्ट सुभगो भवेत विषमोष्टो भवेद्भीरू लंबोष्टो भोगभागिनः सुदाः समाः शिखरिणो दंताः स्निग्धाः घनाः सुभाः विपरीताः पुनर्ज्ञे

यानराणां दुःखहेतवः द्वात्रिंशद्दशनो राजा भोगी स्यादेकहीनकः त्रिंशता मध्यमो ज्ञेयस्ततोधस्तान्न सुंदरः स्तोकदंतातिदंताये श्यामदंताश्च येनराः मूष
कासमदंताश्च ते पापपरिकीर्त्तिताः बीभत्सैश्च करालैश्च दंतैर्विषमसंस्थितैः तेत्यंतपापिनो ज्ञेयाः दुष्टशीला नराधमाः यापद्मदलसमच्छाया सूक्ष्मा साश्र
स्त्रवेदिनां स्तव्धिकाविशालाक्षि चित्रिता मद्यपायिनां सूराणां पद्मसच्छायं तवेन्नाल्लु मनोरमं स्त्रकुलक्षयकरं नीलं दुःखस्य कारणं हंससारसन
दातुकारिणः सुस्वरा नराः नवंति सुखिनः काकःखरनादा सुदुःखिताः दीर्घया सुखिनो नित्यं सुभगस्तु विशुध्या नसा विछिन्नया पापश्चौरः कुंचितना
सिकः नीलोत्पलसमच्छायादृष्टिरिष्टा मनस्विनं मधुपिंगा प्रशस्तेव पाजरिसंनिभाः सदृष्टिर्जिह्मदृष्टिश्च रौद्रदृष्टिश्च केकराः दीनातिरक्तारूक्षा च पिंग
ला च विगर्हिताः इंदीवराभा धन्यानां गंभीरा चिरजीविनां विपुलाभोगिनां दृष्टिरूक्षा स्तोकजीविनां काणाक्रूरतरो … स्यात्केकरादपि काकणः वरम
धोपि काणोपि केकरो नैककेकरः अबद्धलक्ष्यासततं घूर्णति कारणं विना रूक्षा साग्लानरूपा च सा दृष्टिः पापकर्मणां अधो निरीक्षते यापः सरलं रिक्षु
रीक्षते ऊर्ध्वं निरीक्ष्यते धन्यस्तिर्यग्वीक्षेत कोपनः दीर्घैः पृथुलरूपैश्च मान सौ भाग्यशालिनां स्त्रीणां नराणां हीनेत्तुयो … विदर्भमहापदा लघुस्थूलौ महाभोगे
कर्णौ नौ धनभागिनां आखुकर्णैश्च वन्मेधा लोमशौ चिरजीविनां भाला र पद्मोविपुलश्चंद्राभः संपदाकरः दुःखितामतिविस्तीर्णः संक्षिप्तः स्वल्पजीवि
नां वामावर्त्तो निबद्धस्य वामायां दिशि मस्तके निर्लक्षणः क्षुधाक्रांतो भि क्षामध्यासरूक्षितां दक्षिणे दक्षिणेनाग्रेयस्यावर्त्तस्तु मस्तके तस्य नित्यं प्रज
येतकमलाकरवर्त्तिनी यदि स्याद्दक्षिणे वामो दक्षिणो वामपार्श्वक पश्चात्काले ततस्तस्य भोगा नास्त्यत्र संशयः स्फुटिताग्रा रूक्षमलिनाः केशाः दारिद्र्यहेतवः
सुखदास्ते मृदुस्निग्धे वक्रा स्नाकलहेतवः अन्यच्च उरोमुखललाटानि पृथुनि सुखभागिनां गंभीराणि तु ननु त्रीणि नाभिः सत्वं स्वरस्तथा केशदंतनखांसूक्ष्म
त्वंति सुखहेतवः कंठः पृष्ठं तथा जंघे ह्रस्वलिंगं च पूजितं रक्ताजिह्वा तवे धन्या पादपाणितलानि च पृथुलां पाणिपादास्तु धन्यानां दीर्घजीविनां स्निग्धदंतश्च न
दारः सुभगः स्निग्धलोचनः नरोतिदीर्घजिह्वाश्च स्थूलांरूक्षास्त्व नंदिताः त्वचि रोमसु दंतेषु जिह्वायां चिकुरेषु च नेत्रयोश्चाति रूक्षा ये ते न धन्याः प्रकीर्त्तिताः
पंचभिः शतमुद्दिष्टं चतुर्भिर्नवतिस्तथा त्रिभिः षष्टिः समुद्दिष्टा लेखांकैर्ललिवर्त्तिनीः चत्वारिंशत्पुनः प्रोक्ता वर्षाणि नरजीवितं तास्यां स्यात्तथैकेन त्रिंशद्वर्षा १७७
णि सुंदरः किंच अस्थिष्वर्थाः सुखं मांसे त्वचि भोगाः स्त्रियो क्षिषु गतौ यानं स्वरे चाज्ञा सर्वं सत्वे प्रतिष्ठितं गतेर्द्धन्यतरो वर्णो वर्णाद्धन्यतरः स्वरः स्वराद्धन्यतरं

सत्वं सर्वं सत्वे प्रतिष्ठितं यथा वर्णस्तथा रूपं यथा रूपं तथा मनः यथा मनस्तथा सत्वं यथा सत्वं तथा गुणाः तदिदं ते समासेन वर्णितं नरलक्षणं अधुना यो
षितो लक्षणं मे निशामयः मयोक्तं कुमार त्वतावदाधारमिदं कीर्त्तितं सर्वस्य लक्षणस्यास्य सत्वमत्यंत निर्मलं तच्च किंयादृशं जातं तादृगेवाव
तिष्टते किंवा कथंचिद्वर्द्धते नराणामिह जन्मनि विमलेनोक्तं संति सर्वहीनापायाः सत्वस्यात्रिव जन्मनि ते च मे ज्ञानविज्ञानस्थैर्यस्मृतिसमाधयः ब्रह्म
चर्यं दया दानं निस्पृहत्वमृतं तपः अदासीनं च सर्वत्र सत्वसम्भुक्षिहेतवः एतैर्विमलं सत्वं … रूपायैर्विशुध्यति मूज्यमानः स्वादस्त्रीं द्वारचेलकरादिभिः यत
तावक्तोदं निराकृत्य रूकृर्यैति न संशयः तावएतेशतात्मानसेव्यमानापुनः २ कुर्वंते तान् यतस्तस्मादात्मानो मलसंचयः ततः शुक्रानवे … नैपासाच सद
मिहोच्यते शुद्धे च सत्वे कुर्वंति लक्षणानि च द्विगुणं अपलक्षणदवाश्च जायंते निर्बाधकाः तादवत्तदविद्यंते तेनावाप्ये विवर्धते समस्तगुणसंभाराधा
रतत्सत्वमुत्तमं एवं च विदितविमले मया तदेन विज्ञातोभावार्थसूत्रकश्च न तथापितस्मिन्नी … प्रजल्पितं कुमारसाधु साधूक्तं नष्टो मे संशये
धुना तत्रावर्ण्यययदानीलक्षणं मम योषितां अन्यच्च कीदृशं तावद्विदिं ते — प्रतिभासते रमेधुनलक्षणे येन जातस्मे विस्मयाः स्थलः विमलेनोक्तं
माकर्ण्य चक्रवर्त्तीनवत्येव नरो सुदृशालक्षणैः ललनापीदृशी स्पष्टाय २ तस्येव जायते तेनामविस्मयो जातो दृइदं मिथुनोत्तम निशामयतनो लक्ष
क्षणं योषितोधुना मयोक्तं कथयतु कुमारः विमलेनोक्तं सुखमर्द्धशरीरस्य सर्वदा सुखमुच्यते ततोपि नासिकाश्रेष्ठा नासिकातोपि लोचन चक्रं पद्मं ध्वजं छत्रं
स्वस्तिकं वर्धमानकं यासां पादतले विद्यास्ताः स्त्रियो राजयोषितः दासत्वं पृथुलैः पादैः श्वक्रिसूर्पनिभैस्तथा शुष्कैर्दारिद्र्यमाप्नोति शोकं च तिमुनेर्वचः अंगुल्यो
विरलारूक्षा यस्याः कर्मकरा तु सा स्थूलाभिर्दुःखमाप्नोति दारिद्र्यं च न संशयः श्लक्ष्णाभिः संहताभिश्च सुवृत्ताभिस्तथैव च रक्ताभिर्ललिताभिर्दीर्घाभिरंगुलीभिः सुखा
श्रिताः पीनो सुसंहितो स्निग्धो सिराराम विवर्जितो दक्षिदस्त निर्भेयस्या जंघोरू सा प्रशस्यते विस्तीर्णमांसला गुर्वी चतुरस्रा भिशोभनाः समुन्नतनितंब
चकटिः स्त्रीणां प्रशस्यते उदारेण विशालेन निर्मांसेन क्वधर्दिता विलग्नमध्या शोलेन ते नैव सुखभागिनी कृनखैः सवर्णैः स्निग्धैर्विस्तीर्णै रोमवर्जितैः खरैः विरु
भिः पांसुरैरूक्षैर्नार्या दृश्यैः सुदुःखिताः यावच्चैवं किल विस्तरेण निवेदयिष्यति मम नारीलक्षणं विमलकुमारस्तावदकांड एव किं संपन्नम् आकाशे भास्कराका
रो निरूपासीसुनापश्चो नरो विलोकितौ तूर्णमागच्छंतौ न दा मया ततस्संभ्रमं तदतिसुखमवलोकयता मया भिहितं कुमार कुमारेति ततो विमलेनापि दृ

स्मारिता किमेतदिति चिंतयता नदत्तिमुखं विमलकोमलकमलदलविलासलासिनी दृष्टिः अत्रांतरे प्राप्तौ लतागृहकस्योपरि तौ पुरुषौ ततोऽने
हितमेकेन अरेरे निर्लज्जपुरुषाधम नास्ति नत्रपतो पि नवतो मोक्षस्तदिदानीं दृष्टं कुरु जीवलोकं स्मरेष्टदेवतां पुरुषो वा लवेति एतच्चाकर्ण्य सा लता
गृहकमध्यवर्त्ती पुरुषो धीरा लवेति संस्थाप्य तां ललनां अरेरे नविस्मर्त्तव्यमिदमात्मजल्पितं पश्यामि को वा तत्त्रपतीति ब्रुवाणः समाकृष्य करवाल
मुत्पत्तितस्तदत्तिमुखं ततस्तान्योः समं तस्य विलसत्खड्गवारणं खंखणत्खणत्खणारावमिंदनादातिभीषणं अनेककरुणाद्भुतमवलानोहृतिबंधुरं जातं
मयोधनं सीमम्माकाशे कृतविस्मयं तयोश्चैकः पुरुषो मुक्तमुक्तस्तल्लतागृहकं प्रवेष्टुमभिवांछतिस्म ततः सा बाला नयविह्वलावेमानपयोधरसराहरिणि
केव सिंहत्रासिता दशास्वपि दिक्षु चक्षुः क्षिपंती पलायितुं प्रवृत्ता ततो दृष्ट्वा विमलकुमारमभिहितमनया त्रायस्व पुरुषोत्तम त्रायस्व गतास्मि तवाहं शरा
णं विमलेनोक्तं सुंदरि धीरा लव नास्त्यधुना ते भयं अत्रार्थे तदृशदाणार्थप्राप्तः सत्पुरुषः स च विमलकुमारगुणगणोपार्जितया तस्मिन्नेव गगने स्तंभिते र
वनदेवतया ततो विस्फारितचक्षुः सो विलक्षो विगतक्रियः चित्रलिख र विवन्यस्तो गगनस्थः स्थितोमरः अत्रांतरे स तस्य द्वितीयः पुरुषो निर्जित
स्तेन मैथुनकेन पलायितुं प्रवृत्तः लग्नस्तस्य पृष्ठतो मिथुनकः दृष्टस्तेन त नरेण गृहीतोसौ रोषोत्कर्षेण प्रवृत्तौ पृष्ठतो गमनेच्छालक्षितो वेवतया तत्रा
वः ततश्चान्ते निस्सा सावनया प्रवृत्तः पृष्ठतो वेगेन इतश्च लंघितो दृष्टेत्य विर मनतो गतः सो पि तदनु [illegible] दृष्टान्ने ततः सा बाला आर्यपुत्र हा आर्यपुत्र
का या सि मां मुक्त्वा मंदभाग्यामिति प्रलपितुं प्रवृत्ताः संस्थापिता कथंचिद्विमलेन मया त्वगता [illegible]यपि विलो अत्रांतरे जयश्रिया परितां गोलसत्कांति मनो
हरः समागतः स वेगेन तस्या मिथुनको नरः ततस्तं दृष्ट्वा सा बालिका अमृतसेकसिक्तेव गता परमपरितोषं निवेदितश्च तया तस्मै वृत्तांतः ततः स पुरुषो विम
लकुमारं प्रणम्येदमाह बंधुस्त्वं माता पिता माता जीवितां च नरोत्तमः त्वमयेन प्रिया धीररक्षितेयं मम त्वया अथवा दासोहं किंकरो वशपः प्रेष्यस्ते कर्म्मकारक
तद्दीयतां ममादेशः किं करोमि तव प्रियं विमलेनोक्तं महासत्व अलमत्र संभ्रमेण के वयमत्र रक्षितुं रक्षितेयं स्वमाहात्म्येनैव त्वया केवलं महत्कौतुकं मेक
थयत्वं भद्र कोयं वृत्तांतः किं वा ते गतस्य संपन्नमिति ततोक्तं यद्येवं ततो निषीदतु कुमारः महतीयं कथा ततो निषण्णा सर्वेपि लतागृहे समाहदकुमारा कथयि । १७१
अस्ति शारदाभ्रधरनिकरकेरधवलो रजतमयो वैताढ्यो नाम पर्वतः तत्र चोत्तरदक्षिणे द्वे श्रेणी तयोश्च षष्टिः पंचसप्तति यथाक्रमं विद्याधरपुराणि वसंति तत्र दक्षि।

णश्रेण्यामस्ति गगनशेखरं तत्र मणिप्रभो राजा तस्य कनकशिखा देवी तस्याश्च रत्नशेखरमूनयः रत्नशिखा मणिशिखेव वडुहितरौ तत्र रत्नशिखा
मेघनादत्ता मणिशिखा त्वमितप्रभस्य ततस्तयोरत्नशिखामेघनादयोर्जातो हंतनयः प्रतिष्ठितश्च नाम रत्नचूड इति मणिशिखामितप्रभयोस्तु द्वौ सू
नुजातौ चवलश्च चपलश्च रत्नशेखरस्य चरतिकांता पत्नी तस्याश्चेयमेका चूतमंजरी दुहिता जातेति सह क्रीडितानि सर्वाण्यपि वयं बालकाले प्राप्तानि
कुमारतां च गृहीताः कुलक्रमायाता विद्याः इतश्च रत्नशेखरस्य बालवयस्योस्ति चंदनो नाम सिद्धपुत्रः स च सर्वज्ञागमसद्भाववेत्ता विनानिपुणस्तथानि
मित्तज्योतिषमंत्रेस तंत्रे नरलक्षणे ततस्तदीयसंपर्काज्जाता रत्नशेखरः गाढं रक्तो दृढं तत्त्वो धर्म्मे सर्वज्ञभाषिते ततो मदीयतातायमेघनादाय म र
दरं दत्ता स्तना पि सद्धर्म्मानुरागिणे मह्यमेव च इतश्च निर्दिष्टं चंदनेनादं किंचिदालोक्य लक्षणं यथायं दारको विद्याचक्रवर्त्ती भविष्यति अत्रांतरे मयोक्तं कु
मारसंवदति तत्तावकीनं वचनं विमलेनोक्तं वयस्य वामदेव नामकीनत त्किं तस्यागमवचनं तत्र च कृतो विसंवादो रत्नचूडेनाक्तं ततस्तेयं मदीयमा
तुलेन रत्नशेखरेण साधर्म्मिकाय सुपवितोयं सलक्षणोयमिति मत्वा द त्वा महामियं चूतमंजरी परिणीता मया ततः प्रकुपितौ च चवलचपलौ न वमां
परिनवितुं शक्नुतो मृगयते छिद्राणि ततो मया छलघातशंकया मुक्तो भु ख रनामा चारः तेन चागत्य निवेदितं मे यथा कृतश्चिद्वामाम चवलचपलास्यां
काली विद्यां साधनार्थं तो कुरुक्षविन्नावेति मयोक्तं नद्य दाता वा गेहृत त स्तदा निवेदनीयं भवता सुखरणोक्तं यदाज्ञापयति देवस्ततो द्य प्रभातसम
ये निवेदितं तेन मे यथा देव समायातौ तौ सिद्धा कालीविद्या जातं च तयोर्मंत्रणमभिहितमवलेन यथा चपल मया रत्नचूडेन सह योद्धव्यं त्वया तु चूतमंजरी हर
णीयेति एतदाकर्ण्य देवः प्रमाणं ततो मया चिंतितं शक्तो हं तयाः सविद्ययोरपि निराकरणे एकवलं न मारयितव्यौ मातृष्वसृपुत्रौ तौ तावद चलचपलौ मया
धर्म्मकृति नया लोकापवादस्तयाद्भुतपृष्ठशीलश्चासौ चपलतत्र च लेनहृत्वा यद्येनां चूतमंजरीं विनाशयिष्यति ततो मे गृहकृतो मुवतश्चैनां लाघवं संपद्यते न चा
न्यो स्ति मे सहायो योयोद्धमानस्य मे चूतमंजरीं रक्षति तस्मादत्रावसरे ममापक्रमणं श्रेयस्ततो गृहीत्वा चूतमंजरीमपक्रांतो हं दृष्टश्चैवमये दं वज्रशः क्रीडा
नंदनमुद्यानं तत्रो त्र समागत्य स्थितो हं लतागृहके यावदनुमार्गेणैव मे समागतौ तावचलचपलौ समाप्तश्चाहं गगनवर्त्मनि व मतिरस्कारसमर्थो निष्ठुरं म
चालन ततस्तद्वचनमाकर्ण्य यतो मरुद्यत दाकीदृशं संपन्न इतः प्रियतमा स्नेहं तं तु निर्बंधकीलितं इतश्च शत्रुदुर्वाक्यैः संग्रामरसनासुरं न तिष्ठति नंवा

याति मृदं कर्त्तव्यताकुलं डोलारूढमिव तातिक्रूरणं मे हृदयं तदा तथापि गाढमर्त्त्वविज्ञोनसमुत्पतितोहं तदभिमुखं लग्नमायोधनं दृष्टं च तत्रायोयु
ध्मान्निर्यविम्नष्टो ऽवलोगतो हं तदनुमार्गेण यावत्प्राप्तो सौ मयाऽवजितः परुषवचनैः चलितो मदभिमुखं पुनर्लग्नमायोधनं ततो मया दत्त्वा बंधम
स्फोटितो सावचलो गगनात्स्थानेव भूतले ततस्तस्य चूर्णितान्यंगापांगानि विगलितं पौरुषं संजातं दैन्यं नवदं ति विद्याः निष्पंदं शरीरं ततो मया चिंति
तं सर्वथा नष्टा संपन्नाऽयथा न पुनरागच्छति किंतु हतं मुष्टित्रिशिकाशंकं डिताश्चवुषा मया यस्या दृष्टोलग्नस्तां दृत्वा भूतमंजरी यतः सैकाकिनी
बाला स्तये तेनैवमरिष्यति अथवा चपलः पापसतां न नंदरिष्यति यत्र किमत्र वक्तव्यं भूते वन नु बालिका गृहीत्वा तां गतो दुष्टः किं तु नोपलक्षितो मयेय
तदधुना कयाति सकुशला मनि विचिंत्य वलितो हं वेगेन यावद्दष्टा मया संमुखमागच्छश्चपलम्मतो मया चिंतितं अये किमेष चपलः समागतः किं न हेष
नेन भूतमंजरी किं वा ऽनिच्छंती सुरतं रोषान्निपातिता तेन पापेन सर्वथा तस्यां स्वाधीनायां जीवंत्यां वा न कथंचिदस्यागमनं जु ज्यते तथा हि मन्ये
धिषटी दृष्ट्वा काकः स्वगनवर्जितं लब्धास्वादो पिता सुकृत्वा कथमन्यत्र गच्छति ततो निश्चितं न जीवति मे प्रियतमा या वाद्वेवमहं चिंतयामि तावदायाति
तश्चपलो लग्नं युद्धं ततः सो पि मया तथैवास्फोटितो भूतले जातास्या पि सैव वार्त्ता ततो हा हंत किं मृता सा किं नष्टा सा किं चिनष्टा सा किं कृ वि ज्ञोपा
यिता सा किमन्यस्य कस्यचित्करीभूते ति परतमागोचरानेक कुविकल्प लोलकल्लोलजालामालाकुलचेतो नदी स्रोतः प्लवे प्लवेमानः प्राप्तो हमिमं
सुहृद्गृहं दृष्टा प्रियतमा ततः समुच्छ्वसितं हृदयेन पुलकितमंगेन स्थिरीभूतं चेतनया कृतमास्पदं शरीरे सुखासिकया विगतं चिंताडुहेरगनेति कथितवानयामे
समस्तवृत्तांतं त्वदीयमाहात्म्ये तदेष मया निवदितिः समासेन प्रस्तुतवृत्तांतः एवं च स्थित तावदनंतरक्षिताता तरक्षितं मम जीवितं कृत्वा कुलोन्नतिधी
रदत्तं मे निर्म्मलं यशः किं चात्र बहुनालापेन नास्ति तद्वस्तु किंचन महानुभावलोके त्वय्यन्नमे विहितं त्वया सुप्रसिद्धं चेदं लोके यदुत कृते प्रत्युपकारो त्रवणि
गधर्म्मो न साधुना ये तु तत्रापि मुह्यंति यद्भावस्ते न मानुषाः तद्दीयतां ममादेशः क्रियतां मदनुग्रहः येन संपादयत्येष प्रियं ते किंकरो जनः विमलेनोक्तं मदोक्त
तज्ञोखरः अलमिति संभ्रमेण किं वा न संपन्नमस्माकं युष्मदर्शनेन किमतो प्यपरं प्रियतरमस्ति तथा हि वचः सद्दर्शेणसतां न सुंदरं हिरण्यकोट्या पि न वा १७२
निरीक्षितं अवाप्यते सकल लोकचेतसा न कोटिलक्षैरपि नाव मीलनं किं वा मया विहितं तेय नैवमात्मानं पुनः प्र संभ्रमति न ऽऽस्येवं च वदति विमले कृतः ।

सुजाने र्थितं कर्त्तव्यश्चास्य मयाकश्चित प्रत्युपकारो नेन त्वत्यन्यथा मे चित्तनिवृत्तिरिति मन्यमानेन प्रकटितरत्नचूडेनैकं रत्नं हस्ततले तच्च कीदृशं किं नीलं
किमिदं रक्तं किं पीतं य दिवा सितं किं कृष्णमिति सुव्यक्तं लोकदृष्ट्यानलक्ष्यते द्योतितानशेषदिक्चक्रं सर्ववर्णविराजितं लंलसच्छेदप्रभाजालैर्दिक्चक्रकंडका
मुकं तच्च दर्शयित्वा निहितं रत्नचूडेन कुमारसर्वदुःखध्वंसं जगदारिद्र्यनाशनं गुणैश्चिंतामणेस्तुल्यमिदं रत्नं शुभेच्छ दत्तं मम मदं देवेन तोषितेन स्वकर्म्मणा
इह लोके करोत्येतत्सर्वं संसारणं नृणां तदस्य ग्रहणेन ममानुग्रहं करोतु कुमारो नान्यथा मे धृतिः संपद्यते विमलेनोक्तं महात्मन्न कर्त्तव्यो न वतायहो न च
ध्यायावेतस्य च तावना दत्तमिदं त्वया गृहीतं मया केवलं ता विवद खुंदर अतः संगोप्यतामिदं स्मुच्यतामतिसंभ्रमः ततश्च भूतमंजर्योक्तं कुमार न कर्त्तव्यो
तार्यपुत्रस्यायमभ्यर्थनाभंगस्तथा हि निस्पृहा अपि चिरत्नं न दातरि प्रणयोद्यते संतानो भ्यर्थनाभंगं दाक्षिण्यादेव कुर्वते एवं च हतमंजर्या विहतो विमलः किंचि
किमुत्तरं ददामीति यावच्चिंतयते हृदि तावत्स्वांचले तस्य रत्नचूडेन सादरं इत्नं हमेवोच्चैर्दिव्यकर्पूरकि स्थितं अथ तावदारत्नस्य लाभेति विगतस्पृ
धास्वदर्पनिर्मुक्तं विमलं वीक्षवेनसा सरत्नचूडः स्वे चित्ते न गुणोर्गौरवान्वितः तदा चिंतयत्येवं विस्मयोत्फुल्ललोचनः अहो अपूर्वं माहात्म्यमहो निस्पृ
नातुलाः इदमस्य कुमारस्य लोकातीतं विचेष्टितं यथा यस्येदृशं जातं चित्तं रत्नं महात्मनः तस्यास्य बाह्योल्लाकेऽत्र किं वा रत्नेः प्रयोजनं एतदेवं विधं चित्तं
जायते पुण्यकर्म्मणां प्रायो नेकभवे दुर्मकर्म्मरंजितचेतसां जेऽपापासदा जी वाः शुद्धधर्मबहिष्कृताः तेषां न संभवेत्प्रायो निर्मलं चित्तमीदृशं ततश्चेवमव
धार्य चिंतितं रत्नचूडेन अये पृच्छामि तावदेनमस्य कुमारस्य सहचरं यदुत कुत्र वेत्यो यं कुमारः किं नामा किं गोत्रः किमर्थं मिहागतं किं वा स्यानुष्ठानमिति
तः दृष्टो हं यथाविविक्तमेकांत कृत्वा रत्नचूडेन मयापि कथितं तस्मै यथा ऽत्रैव वर्द्धमानपुरे क्षत्रियस्य धवलनृपतेः पुत्रोयं विमलो नाम अत्निहितं वाद्यानेन
यथा वयस्य वामादवयदिवं क्रीडानंदनसुद्यानमतिरमणीयं जनवादेन श्रूयते तत्सम जन्मापूर्वं तत्तोद्यग्गच्छाव स्तद्दर्शनार्थं मयोक्तं यथाज्ञापयति कुमारस्त
तः समागता विहस्त्र तो युवयो ग्राश्वस्तदनुसारेणागच्छद्भ्यां दृष्टा पदपद्धतिस्तया लक्षितं नरमिथुनं ततो लतागृहके दृष्टो युवां निरूपितौ कुमारेण कथितं
मिलक्षणं निर्दिष्टं यथायं चक्रवर्त्ती यं वास्येवतार्या निवियति तदिदमिहास्यागमनप्रयोजनं अनुष्ठानं तु नरस्य सर्वं यथा चेष्टितं श्लाघनीयं विदुषामति
मतं लोको नामाह्लादकं बंधुना मतिरुचितं वयस्यानां स्पृहणीयं मुनीनामपीति केवलं न प्रतिपन्नमनेना द्यापि किंचिद्दर्शनं रत्नचूडेन चिंतितं कुर्वतो ममपि

डाक्टर भाऊदाजीइत्याख्यस्य स्मारकम्
DR. BHAU DAJI MEMORIAL

डाक्टर भाऊदाजीइत्याख्यस्य स्मारकम्
DR. BHAU DAJI MEMORIAL

प्रत्युपकारकरणमनोरथः परिपूर्णो न भविष्यतीति विचिंत्याभिहितोनेन विमलकुमार यथा कुमार ऽद्य क्रीडानंदने समागतः क्वचित्पूर्वं मदीयमातामहे २
मणिप्रभः प्रतिज्ञातमिदमतिक्रमणीयकाननं ततोत्र पुनः पुनर्विद्याधराणामवधातारणार्थं महाभवनं विधाय प्रतिष्ठितं तेन भगवतो युगादिनाथस्य बिं
बं अत एव बहुशोहमिहागतः पूर्वं ततो ममानुग्रहेण तद्द्रष्टुमर्हति कुमारः विमलेनोक्तं यदत्रार्यस्तदा कल्पकष्टो रत्नचूडस्ततो गतावयं तद्भवनाभिमुखं।
दृष्टं भगवतो मंदिरं तच्च कीदृशं निर्मलस्फटिकच्छायं स्वर्णराजिविराजितं तडिद्वलयसंयुक्तशारदंबुधरोपमं विमलसद्वज्रवैडूर्यपद्मरागमणित्विषा
नष्टांधकारसंबंधमुद्योतितदिगंतरं अपिच लसदच्छाच्छनिर्मलस्फटिकमणिनिर्मितकुट्टिमसंक्रांतविलसत्तापनीयस्तंभं स्तंभविन्यस्तविद्रुमकिरणक
दंबकरक्तमुक्ताफलावचूलं अवचूलविरचितम[illegible]रकतमयूखव्रणायमानसितचमरनिकरं सितचमरनिकरदंडचामीकरप्रभापिंजरितादर्शमंडलं आ २
दर्शमंडलगतविराजमानारुणमणिहारनिकुरंबं हारनिकुरंबालंबित। विशददाटककिंकिणीजालमिति तत्र चैवंविधे भुवननाथस्य भुवने प्रविश्य
तैरवलोकितं भगवतो युगादिनाथस्य बिंबं निकृष्टेरवस्तभाजालंबा २ तत्कं न विनिर्मितं शांतकांतं निरारोपं निर्विकारं मनोहरं ततः सर्वैरपि।
विहितो हर्षभरविस्फारिताक्षैः प्रणामः वंदितं च विशदानंदपुलकांग द सुंदरं च पुनर्ध्वनिरस्तो विविधवचूतमंजरीरत्नचूडात्यांत चेहग्रासचराचर भुव।
नबंधोर्भगवतो बिंबं निरूपयतो विमलकुमारस्य सहसा समुल्लसितं जीव वीर्यं विदारितं च रिकर्म्मजालं हृद्विस्फुपगता मद्गुतिः प्रादुर्भूतो हठनरं गुणानु
रागः ततः चिंतितमानेन अहो भगवतोस्य देवस्य रूपं अहो सौम्यता अहो निर्विकारता अहो मातिशयत्वं अहो अचिंत्यमहात्म्यता तथाहि आकार।
एवाचष्टे निष्कलंको मनोहरः अनंतमस्य देवस्य गुणसंभारगौरवं वीतरागो गतद्वेषः सर्वज्ञः सर्वदर्शनः सुनिश्चितमयं देवो बिंबादेवावगम्यते यावत्सं
चिंतयत्येवं मध्यस्थेनांतरात्मना विमलः क्षालयन्नुच्चैर्मलमात्मीयचेतसः तावत्तस्य समुत्पन्नं स्वजातेः स्मरणं तदा अतीतभवसंतानवृत्तांतस्मृतिकारणं
अथ संजातमूर्च्छासावचिंत्यरसनिर्भरः पतितो भूतले सद्यः साकुलीकृतसंभ्रमः अथ वायुप्रदानेन संजातः स्पष्टचेतनः दृष्टं किमेतदित्येवं रत्नचूडेन सादरं त
तः प्रादुर्भवद्भक्तिः स्फुटरोमांचभूषणः हर्षोत्फुल्लविशालाक्षः प्रबद्धांजलिबंधुरः विमलो रत्नचूडस्य गृहीत्वा चरणद्वयं आनंदोदकपूर्णाक्षः प्रणाममसु १७३
कृद्ब्रुवः प्राह च भ्रातरं त्वं मे बंधुर्नाथो माता पिता गुरुः देवता परमात्मा च त्वं मनास्यत्र संशयः येनेदं दर्शनादेव पापप्रक्षालनक्षमं त्वया मे दर्शितं धीरः

मद्बिंबं भवनेदिनः एतद्विदर्शयता रत्नचूड भवता दर्शितो मे मोक्षमार्गकृतं परमसौजन्यं छेदिता भववल्लरी उन्मूलितं दुःखजालं दत्तं सुखकदंबकं।
प्रापितं शिवधामेति रत्नचूडेनोक्तं कुमार नाहमद्यापि विशेषतोवगच्छामि किमत्र संपन्नं भवतः विमलेनोक्तमार्य संपन्नं मे जातिस्मरणं स्मृतोद्य।
दिनमिवातीतो भूरिभवसंतानः यतः पुरोपि निवेशिता मया भक्तिभरनिर्भरेण भूरिभवेषु वर्त्तमानेन भगवद्बिंबे दृष्टिः निर्मलीकृतं ज्ञाननिर्मलज
लेन चित्तरत्नं रंजितं सम्यग्दर्शनेन मानसं सात्मीकृतं सदनुष्ठानं भाविता भववासिरात्मा वासितं तत्साधुपर्युपासनया अंतःकरणं सात्मीभूता मे सम।
स्तभूतेषु मैत्री गतो गांभीर्यभावं गुणाधिकेषु प्रमोद धारितं बहुशो क्लिश्यमानेषु कारुण्यं दृढीभूता दुर्विनीतेषूपेक्षा निश्चलीभूतं विषयिकसुखदुः
खयोरौदासीन्यं तथा परिणतः प्रशमः परिचितः संवेगः विरसं तु ततो भवनिर्वेदितः प्रगुणिता करुणा अनुगुणितमास्तिक्यं प्रगुणीभूता गुरुभक्तिः क्षे
शीभूतो तपःसंयमादिति ततो यावद्दृष्टं मयेदं भवनं तत्र भगवतो निष्कलंक बिंबं तावदहं सिक्त इवामृतरसेन पूरित इव रत्नास्वीकृत इव सुखासिकया
भूत इव प्रमोदेन ततः स्फुरितं मम [illegible]हृदये यदुत रागद्वेषमयाज्ञानशोक च रक्तैर्विसर्जितः प्रशांतमूर्तिर्दिवायं लोचनानंददायकः दृश्यमानो यथाध।
भिममाह्लादं तथा पुरा भूतं क्वचिन्मया [illegible]न्यो दृष्टोयं परमेश्वरः एवं च चिंतयतो व लोकातीतं रसांतरं प्रविष्टो नुभवद्वारसंवेद्यमतिसुंदरं यतो भवाक्समारब्ध
प्राप्तं सम्यक्कृतत्वं ततः स्मृता मया सर्वे तदा निखिला भवाः तदिदं महात्म्य नत्रामसंपन्नं अतः कृतं तन्मे भगवता यत्परमगुरवः कुर्वंतीति कुर्वाणो रत्नचू
डचरणयोर्निपतितः पुनर्विमलकुमारः ततो नरोत्तमस्थलमतिसंभ्रमेणेति वदता समुत्थापितोसौ रत्नचूडेन साधर्मिक इति वंदितः सविनयमभिहितं च कु
मार संपन्नमधुना मे समीहितं परिसमाप्तमनोरथाः कृतस्ते प्रत्युपकारः यदेवमार्हतशासनोपि ते परिचितत्वमार्यप्रत्यभिज्ञाने कारणं भावं प्रतिपन्न इति स्वा
ने च कुमारस्यायं हर्षातिरेकाय यतः सकलत्रैलोक्य राज्य इव विपिरत्नसंचये अवाप्ते स्वर्गसौख्ये च भवतो षो महात्मनां तथाहि तुच्छानि स्वल्पकालानि सर्वाणि।
परमार्थतः एतानि तेन धीराणां भवतोषस्य कारणं जैनेंद्रं पुनरासाद्य मार्गमेनं भवोदधौ सुदुर्लभं महात्मानो जायंते हर्षनिर्भराः तथाहि संप्राप्तस्तत्क्षणाद
वमार्गः सर्वज्ञस्थापितः शमसातामृतास्वादसंदनकरो नृणां अनंतानंदसंपूर्णमोक्षहेतुश्च निश्चितः अतः सतोक्षयं नाम न हर्षोल्लासकारणं अन्यच्च सत्वा
नुरूपं वांछंति फलं सर्वेपि जंतवः स्यादि तुष्यति पिंडेन गजघातेन केसरी मूषिकोड्डादिमात्रसाद्यं नृत्यत्यालदस्तकः गजेंद्रोव तयाभुंक्ते यत्र दत्तं सुभोजनं तथा।

प्रत्युपकारकरणमनोरथः परिपूर्णो न भविष्यतीति विचिंत्याभिहितोऽनेन विमलकुमारः यथा कुमार ऽहं क्रीडानंदने समागतः क्वचित्पूर्वं मदीयमातामहे २
मणिप्रभः प्रतिज्ञातमिदमतिकमनीयं काननं ततोऽहं पुनः पुनर्विद्याधराणामवधारणार्थं महान्नवनं वधायप्रतिष्ठितं तेन भगवतो युगादिनाथस्य बिं
बं अत एव वंदनार्थोऽहमिहागतः दृष्टं ततो मम अनुग्रहेण तद् द्रष्टुमर्हति कुमारः विमलेनोक्तं यदत्यार्यस्तदाकर्ण्य हृष्टो रत्नचूडस्ततो गतावयं भवनाभिमुखं।
दृष्टं भगवतो मंदिरं तच्च कीदृशं निर्म्मलस्फटिकच्छायं स्वर्णराजिविराजितं तडिद्वलयसंयुक्तशरदंबुधरोपमं विमलसद्वज्रवैडूर्यपद्मरागमणिद्विषा
नष्टांधकारसंबंधमुद्योतितदिगंतरं अपिच लसदच्छाच्छनिर्मलस्फटिकमणिनिर्म्मितकुट्टिमसंक्रांतविलसत्तपनीयस्तंभं स्तंभविन्यस्तविद्रुमकिरणक
दंबकरक्तमुक्ताफलावचूलं अवचूलविरचितमरकतमयूखश्यामायमानसितचमरनिकरं सितचमरनिकरदंडचामीकरप्रभापिंजरितादर्शमंडलं आ २
दर्शमंडलगतविराजमानारुणमणिहारनिकुरंबं हारनिकुरंबालंबित। विशदहाटककिंकिणीजालमिति तत्र चैवंविधे भुवननाथस्य भुवने प्रविश्य
तिरवलोकितं भगवतो युगादिनाथस्य बिंबं किंभूतं रत्नप्रभाजालांश १ तकुंभविनिर्मितं शांतं कांतं निरारोपं निर्विकारं मनोहरं ततः सर्वैरपि।
विहितो हर्षनिर्भरविस्फारिताक्षैः प्रणामः वदितं च विशदानंदपुलकांकुर ८ सुंदरं च भुवनभर्तुः स्तोत्रं विविधवचूतमंजरीरत्नचूडात्पातचेटदासचराचरभुव।
नबंधोर्भगवतो बिंबं निरूपयतो विमलकुमारस्य सहसा समुल्लसितं जीव वीर्यं विदारितं भूरिकर्मजालं हृदि समुपगता सद्बुद्धिः प्रादुर्भूतो हृदतरं गुणानु
रागः ततः श्चिंतितमानेन अहो भगवतोऽस्य देवस्य रूपं अहो सौम्यता अहो निर्विकारता अहो मातिशयत्वं अहो अचिंत्यमहात्म्यता तथाहि आकार।
एवाचष्टे निष्कलंको मनोहरः अनंतमस्य देवस्य गुणसंभारगौरवं वीतरागो गतद्वेषः सर्वज्ञः सर्वदर्शनः सुनिश्चितमयं देवो बिंबादेवावगम्यते यावदेवं
चिंतयत्येवं मध्यस्थेनांतरात्मना विमलः क्षालयन्नुच्चैर्मलमात्मीयचेतसः तावत्तस्य समुत्पन्नं स्वजातिस्मरणं तदा अतीतभवसंतानवृत्तांतस्मृतिकारणं
अथ संजातमूर्च्छासौ चिंत्यरसनिर्भरः पतितो भूतले सद्यः सर्वेषां कृतसंभ्रमः अथ वायुप्रदानेन सजातः स्पष्टचेतनः दृष्टं किमेतदित्येवं रत्नचूडेन सादरं त
तः प्रादुर्भवद्भक्तिः स्फुटरोमांचभूषणः हर्षोत्फुल्लविशालाक्षः प्रबद्धांजलिबंधुरः विमलो रत्नचूडस्य गृहीत्वा चरणद्वयं आनंदोदकपूर्णाक्षः प्रणाममस्तु
कं मूर्द्धा प्राह च शरीरं जीवितं बंधुर्नाथो माता पिता गुरुः देवता परमात्मा च त्वमेवास्य जनस्याश्रयः येनेदं दर्शितं देवपापप्रक्षालनक्षमं त्वया मे दर्शितं धीरः १७३

महद्बिंबं भवभेदिनः एतद्धि दर्शयता रत्नचूड भवता दर्शितो मे मोक्षमार्गः कृतं परमसौजन्यं छेदिता भववल्लरी उन्मूलितं दुःखजालं दत्तं सुखकदंबकं।
प्रापितं शिवधामेति रत्नचूडेनोक्तं कुमार नाहमद्यापि विशेषतोऽवगच्छामि किमत्र संपन्नं भवतः विमलेनोक्तं आर्य संपन्नं मे जातिस्मरणं स्मृतोऽद्य।
दिनमिवातीतो भूरिभवसंतानः यतः पुरोऽपि निरवशिता मया भक्तिभरनिर्भरेण भूरिभवेषु वर्तमानेन भगवद्बिंबदृष्टिः निर्म्मलीकृतं ज्ञाननिर्म्मलज
लेन चित्तरत्नं रंजितं सम्यग्दर्शनेन मानसं सात्मीकृतं सदनुष्ठानं भावितो भावनाभिरात्मा वासितं तत्साधुपर्युपासनयांतःकरणं सात्मीभूता मे सम
स्तभूतेषु मैत्री गतोऽगांगीभावं गुणाधिकेषु प्रमोद ध्यासितं च कुशोऽश्लिष्टे क्लिश्यमानेषु कारुण्यं दृढीभूता दुर्विनीतेषूपेक्षा निश्चलीभूतं वैषयिकसुखदुः
खयोरौदासीन्यं तथा परिणतः प्रशमः परिचितः संवेगः स्थिरसंस्तुतो भवनिर्वेदितः प्रगुणिता करुणा अनुगुणितमास्तिक्यं प्रगुणीभूता गुरुभक्तिः दे
शीभूतो तपःसंयमादिति ततो यावदद्यमयेदं भवनं तत्र भगवतो निष्कलंक बिंबं तावदहं सिक्त इवामृतरसेन पूरित इव रत्नराशीकृत इव सुखासिकया
भूत इव प्रमोदेन ततः स्फुरितं मम हृदये यदुत रागद्वेषमयाज्ञानशोकश च क्तिर्विसर्जितः प्रशांतमूर्त्तिर्दिवाकर्यं लोचनानंददायकः दृश्यमानो यथाय।
त्र मम आह्लादं तथा पुरा नूनं क्वचिन्मयाप्यन्येदृष्टोऽयं परमेश्वरः एवं च चिंतयतो व लोकातीतरसांतरं प्रविष्टोऽनुभवगारसंवेद्यमतिसुंदरं यतो भवाभ्रमारस्य
प्राप्तसम्यक्कुमुतज्ञम् ततः स्मृता मया सर्वेऽतिदारानिखिलाभवाः तदिदं महात्म शत्रामसंपन्नं अतः कृतं तन्मे भवतायत्परमगुरवः कुर्वंतीति कुर्वाणो रत्नचू
डचरणयोर्निपतितः पुनर्विमलकुमारः ततो भरोऽत्रम अलमतिसंभ्रमेणेति वदता समुत्थापितोऽसौ रत्नचूडेन साधर्मिक इति वंदितः सविनयमभिहितं च कु
मारसंपन्नमधुना मे समीहितं परिपूर्णा मनोरथाः कृतस्ते प्रत्युपकारः यदेवं मादृशजनोऽपि ते परिचितः त्वमार्यप्रत्यभिज्ञाने कारणमावं प्रतिपन्नः इति स्वा
ने च कुमारस्यायं दृष्टा तिरस्कायतः सत्कलत्रे सुते राज्ये इव निरत्नसंचये आवासे स्वर्गसौख्ये च भवतोऽपि महात्मनां तथाहि तुच्छानि स्वल्पकालानि सर्वाणि।
परमार्थतः एतानि तेन धीराणां नित्तोषस्य कारणं जैनेंद्रं पुनरासाद्य मार्गं ऽनीमेन वोदधौ सुदुर्लभं महात्मानो जायंते दर्पनिर्भराः तथाहि संप्राप्तरत्नकृणाद
वमार्गः सर्वजनापितः शमसातामृतास्वादसंदनकरो नृणां अनंतानंदसंदोहो मोक्षहेतुश्च निश्चितः अतः सतोऽकप्टं नाम नदर्पसिद्धिसकारणं अन्यच्च सत्वा
नुरूपं वांछति फलं सर्वोऽपि जंतवः स्वादिभुष्पनि पिंडन गजघातेन केसरी मूषिकोद्धादिमासाद्य नृत्यत्यालदस्मकः गजेंद्रोवसत्या चुंबकेयत्रदंतमुलोजनं तथा।

अदृष्टमूढाः स्तोकचित्तामनुष्यकाः धनराज्यादिकंप्राप्यजायंतेतेमदोत्कटाः त्वंतुसर्वं चिंतामणिसमेरत्नेलब्धेमध्यस्थतांगताः नलक्षितोमयाध १
रहर्षदोषकलंकितः अधुनिवंतुनर्धन्यः स्फुटरोमांचसुंदरः सन्मार्गलाभतुष्टोस्मिसाधुश्नरोत्तमः केवलमत्रजनेनेवमतिगुरुत्वमारोपणीयं।
कुमारेण किमत्रमयाविहितंकुमारस्यनिमित्तमात्रमत्रसंपन्नोहंस्वयमेवयोग्योसित्वमेवंविधकल्याणपरंपरायाः मयापिविहीतावकीनांपात्र
नामुपलक्षायंविदितोयत्रस्तथाहि स्वयंविज्ञातसद्भावाल्लोकांतिकसुरैस्तदा यदिनामप्रबोध्यंतेतीर्थनाथाःकथंचनः तथापितेसुरास्तेषांनभवंति।
महात्मनां गुरवस्तादृशोपकेदृष्ट्योयंत्वयाजनः विमलेनोक्तंमहात्मन्नमामेवंवोचः नसदृशामिदमस्योदितंभवता नहिभवतिबोधयितव्येलोकांति।
कसुराणांनिमित्तभावः भवतानुदर्शयिताभगवद्भिर्वंसंपादितमेवममेदंसकलकल्याणमिहचनिमित्तमात्रतांयोपिधर्मेसर्वज्ञभाषिते प्रतिपद्येत।
जीवस्यसगुरुः पारमार्थिकः एवंमेविदधानस्त्वंगुरुरेवनसंशयः उचि तंचसतांकर्तुमिदंगुरोर्विनयादिकं तस्मादुचितमेवेदंसर्वंतावकोपकारस्ये
ति किंच एषाभगवतामाज्ञासामान्यस्यापिसुंदरं कार्यसाधर्मिकस्ये द विनयोवंदनादिकः किंपुनस्तमहाभागनैवंसद्धर्मदायिनः युज्यतेवि
नयः कर्त्तुंनिमित्थस्यापिसद्गुरोः रत्नचूडेनोक्तं मामेवमादिशाचक्रमा र स्तथाहि गुणप्रकर्षरूपस्त्वंस्तवनीयःसुरैरपि त्वमेवगुरुरस्माकं तूच्चै
र्वक्तुमर्हसि विमलेनोक्तं गुणप्रकर्षरूपाणांकृतज्ञानांमहात्मनां इदमे वस्फुटंलिंगंयद्गुरोर्भक्तिरंजनं समहात्मासपुण्यात्मासधन्यःसकुलोन्न
तः सधीरःसजगद्वंद्यः सतपस्वीसपंडितः यःकिंकरत्वंप्रेष्यत्वंकर्मकरत्वमंजसा दासत्वमपिकुर्वाणःसद्गुरूणांनलज्जते सकायःश्लाघितःपुंसांयो।
गुरोर्विनयोद्यतः सावाणीयागुरोस्तौत्रीतन्मनोयद्गुरौरतं अनेकभवकोटीभिरुपकारपरैरपि धर्मोपकारकर्तॄणांनिष्क्रयोनविधीयते अन्यच्चेदमधुना
पर्यालोच्य भवतासार्धंमयायद्भवविरक्तंतावन्मेभववारकवासाच्चित्तंगृहीताःदुःखात्मकतयाविषयाः भावितोलोकोत्तरायात्तास्वादरूपतयाप्रशमः न
स्थातव्यमधुनामयागृहपंजरे ग्रहीत्वाभागवतीदीक्षा केवलंमेसंतितातप्रभृतयोबहवोबांधवाः तेषांकःप्रतिबोधनोपायःस्यात् एवंहितेषांमयाबंधुका।
र्यमाचरितंभवतियदितेपिमन्निमित्तकंभगवद्भाषितेधर्मेरतिंबुध्यंतेनान्यथा रत्नचूडेनोक्तं अस्तिबुधोनामाचार्यः सयदीहकथंचिदागच्छेत्ततःस्था।
नपितवज्ञातीनवश्यंप्रतिबोधयेत्सहिभगवद्भिर्निधिरतिशयानां आकरश्चित्तज्ञतानिपुणस्यकर्षः प्राणिप्रशामलब्धिः इयत्तात्तमिर्वचनविन्यासस्येति वि १७४

मलेनोक्तमार्यक्वपुनरसौदृष्टोबुधसूरिर्भवता रत्नचूडेनोक्तमत्रैवक्रीडानंदने अस्यैवभगवद्भवनस्यद्वारस्तंभितागेदृष्टोसौमया यतःसमागते र
दमतीताष्टम्यांसपरिकराभगवत्सज्जनार्थमिहमंदिरे प्रविशतावदृष्टंमयरहत्तपोधनमुनिवृंदं तस्यचमध्येस्थितःकृष्णोवर्णेनविलक्षोदर्शनेनत्रि
कोणेनशिरसा वक्रदीर्घयाशिरोधरयाचिच्चिरयानासिकया विरलविकरालेनदशनमंडलेन लंबनोदरेण सर्वथाकुरूपतयोद्वेगहेतुर्दर्शपम र
नः केवलंपरिशुद्धमधुरगंभीरेणध्वनिना विशदनवर्णोच्चारेण अर्थसमर्पितयागिराधर्म्ममाचक्षाणोदृष्टोमयैकतपस्वी संजातश्चममावितर्कितर्कः
यथावतभगवतोनगुणानुरूपंरूपंप्रविष्टाहंचैत्यभवने निवशितसलक्षसारंभगवद्भिरबदृष्टिः अवतारितंनिर्माल्यंविधापितंसम्मार्जनं कारितमुपले
पिनं विरचिताप्रज्ञाविकीर्णः पुष्पप्रकरप्रज्वालितामंगलप्रदीपास्समुच्छ्वसितःसुगंधिधूपः निवेशितंसर्वकरणीयं प्रमार्जितंमुपवेशस्थानं न्यस्तानि।
भूमौजानुकरतलानि निबद्धाभगवद्वदनेदृष्टिःप्रवर्धितःसद्भावनयोल्लासः भपरिणामः संजातोभक्त्यातिशयः भावितमानंदोदकबिंदुनिष्यंदसंदोहे
नलोचनयुगलंसंपन्नंकदंबकुसुमसन्निभंहर्षहदानंदविशादपुलको ढ्ढ दसुंदरंमेशरीरं पठितोभावाबाधितुस्मरणगतंक्किंनिरतयाशक्रस्त
वःकृतःपंचांगःप्रणिपातः निषण्णाभूतले स्तुतःसर्वज्ञप्रणीतप्रवचने १ भातिकरैर्योगमुद्रयाप्रक्षालनस्तोत्रैभविमारंभगवान्रंजितंभवद्गुणैरंतः
करणंविहितोभूयः पंचांगःतदवस्थैरेववंदिताः प्रमादहष्टिजनकाः सूरिप्रभृतयः समुच्छितोजिनमुद्रया संपादितंचैत्यवंदनंतदंतेकृतंप्रणिधा
नंमुक्ताशुक्तिमुद्रया अत्रांतरेमत्परिचारेणनिवर्तितंभगवतोबहिर्विधानंसज्जीकृतंस्नात्रोपकरणं विस्तारिताविचित्रालंकारोल्लोचाः प्रारब्धंसंगीतकंस
मासःरिताःकलकाहलाःचालिताःसुघोषाघंटारणिताणिकणकणकभाणिकानि ध्वानितादिव्यडुडुभयःनादिवंशाः तामधुरसंस्वाःवादितापटुपटह रः
आस्फालिताघर्घरिकयामृदंगाःसमुच्छलितानिकंसालकानिविहृत्तितःस्तोत्ररवः प्रवर्तितोमंत्रजापः विमुक्तंकुसुमवर्षंरूपुरुणायितामधुपावली अने
खवितंमहार्घरसगंधौषधिसतीर्थोदकैर्विधिनाजगद्गुरोर्बंधोभगवद्भिरब प्रहत्तामंथरंस्नातमंजरी विलसितमुद्दामानंदोचितंशेषविलासिनीजनेनदत्ता
निमहादानानि कृतमुचितकरणीयं एवंमहताविमर्दनविधायभगवदभिषेकसज्जनंनिर्गतोहंसाधुवंदनार्थयावत्तथैवतस्यसुसाधुवृंदस्यमध्येस्थितः ता।
पस्वीनिविष्टः कनककमले रतिविरहितइवमकरकेतनोरोहिणीवियोजितइवमृगलांछनः शचीविनाकृतइववज्रधरः उत्तमकांतस्वरत्नास्वारणाका।

रण उल्लसन्महाप्रवादपिंजरितमुनिमंडलः कूर्म्मोन्नतेपादतलेन गूढशिराजालेन प्रशस्तलांछनलांछितेन दर्प्पणाकारनखेन सुश्लिष्टांगुलि
नाचरणयुगलेन वरकरिकराकारेण जंघाद्वयेन कठिनपीनसुवृत्तविस्तीर्णेन केसरिकिशोरलीलाविडंबिनाकटितटेन त्रुटितमनोहारिणोदरदे
शेन प्रलंबनभुजदंडयुगलेन विशालेनवक्षःस्थलेन मत्तमहेभकुंभास्फालनसहाभ्यां त्रिवलिविराजितेनकंठेन अधरितशशाधरारविंदशोभेनव
दनेन उत्तुंगसंस्थितेननासिकावंशेन सुश्लिष्टमांसप्रलंबनकर्णयुगलेन अपहसितकुवलयदलाभ्यांलोचनाभ्यां संध्यासमयास्फुरत्किरणजाल
रंजिताधरपुटयादंतपंक्त्या सुश्लिष्टाष्टमीशशाधरसंनिभेनललाटपट्टेन अधस्तनावयवचूडामणिनोत्तमांगभागेन किंबहुना सर्वथोपमानीतरू
पधारीदृष्टोसौमयातत्रैवधर्म्माचार्यः प्रत्यभिज्ञातश्च तेनसर्वविक्षरितेनध्वनिनासंजातोमेमतसिविस्मयः ततश्चिंतितंमयासएवायंतपस्वीकथंपु
नरीदृशाकमनीयरूपः क्षणादेवसंपन्नइति अथवाकिमत्राश्चर्यं निवे दितमेवमेपूर्वंधर्मगुरुणाववंदनेनयथाभवंतिभगवतांसुसाधूनांलब्धय
स्तन्माहात्म्येनचक्रवंत्येनेयथेयाविविधरूपधारिणः जायंतेपरमाणव कू कूला: संपद्यंतेपर्वतवद्गुरवः वर्त्तंतेअर्कतूलवल्लघवः स्मरयंतिस्वदेहविस्ता
रेणभुवनंआज्ञापयंतिकिंकरमिवदेवेश्वरंनिमज्जंतिकठिनशिलातले न कुर्वंत्येकघटाद्घटशतसहस्रंदर्शयंत्येकपटात्पटशतसहस्रंअकर्णयं
ति सर्वांगोपांगैः हरंतिस्पर्शमात्रेणनिःशेषरोगगणंगच्छंतिपवनवद्‌ गगनेसर्वथानास्तिकिंचिदसाध्यमेतेषांभगवतांसुसाधूनांप्रशमलब्धयोद्योत
सर्वस्यकरणपटवोभवंति अतोयंमुनिसत्तमः सर्वथाकुरूपोमयादृष्टोऽधुनापुनरेवंविधरूपधारीदृश्यते तन्नूनंप्रशमलब्धिरेषभगवानित्याह्लादभगव
तोतिशायस्ततः प्रहृष्टचेतसावंदितोमया भगवानन्यमुनयश्च अभिनंदितोहंसर्वैः स्वर्गापवर्गमार्गसंसर्गनिसर्गदक्षेनाधर्मलाभेननिविष्टोभूतले अ
तचामृतकल्पाआक्षेपकारिणीभव्यसत्त्वचित्तानांविक्षेपजननी विषयविषाभिलाषस्यअभिलाषोत्पादनीशिवसुखेनिर्वेदसंपादनीभवप्रपंचेबाधनी
विमार्गस्यभगवताधर्मदेशनारंजितोहंतस्यगुणप्राग्भारेणहृष्टश्चनिकटोपविष्टः शनैरेकोमुनिर्मया पृष्टःकोयंभगवान्किंनामकश्चतस्यैवेति तेनोक्तं
सूरिरेषगुरुरस्माकंबुधोनामधरातलपुरवास्तव्यस्तदधिपतेरिंद्रभुजविपाकनृपतेस्तनयोनिजसाधुतानंदनस्तृणवदपहायराज्यंनिष्क्रांतः सांप्रतमनि
यतविहारेणविहरतीति ततोहमाकर्ण्यतच्चरितंदृष्ट्वातदतिशायंनिरीक्ष्यरूपं श्रुत्वाधर्मदेशनाकौशलंसंचिंत्यचहृदयेयथाहोरत्नाकरकल्पमिदंभग १७५

वतांदर्शनं यत्रैवंविधानिपुरुषरत्नान्युपलभ्यंते ततःसंजातोभगवद्दर्शनेनमार्गेमेरुशिखरवन्निःप्रकंपस्थिरीभूतश्चधर्मेतेनैवबुधसूरिणा
शितेनमदीयः सर्वोपिपरिकरस्ततोभिवंद्यभगवंतंगतोहंस्वस्थानं भगवानपिक्वचिदन्यत्रविहरतीतितेनाहं[illegible]द्यसौबुधसूरिरागच्छन्ततस्त
बंधुवर्गंबोधयतिपरोपकारकरणव्यसनीहिसभगवान्यतस्तदापिमम मत्परिकरस्यचसद्धर्मस्थैर्यंविहितं तेनतन्नाहंशंके[illegible]क्रियरूपमिति
विमलेनोक्तं आर्यस्यापिकथंविदितोगमनायभवतैवाभ्यर्थनीयरत्नचूडेनोक्तं यदादिशतिकुमारः केवलमस्मद्वियोगेनसांप्रतंविधुरस्तातो
विसंस्थुलाम्बावर्त्तते तद्गच्छामितावदहंतयोःसंधारणार्थंस्वस्थानेततः[illegible]मियुष्मदादेशेनात्रकुमारेणविकल्पोविधेयइति विमलेनोक्तमार्यकिं
गंतव्यं रत्नचूडप्राहकुमार युष्मत्संगामृतकोदलशास्वादस्यमेधर्मो गंतव्यमितिन कर्त्तव्यं[illegible]तितथापि अद्यापिसंगमेहृदयंजायतेनोषिन्नर:
उदितविकसत्येवशशांकेकुमुदाकरः सततंक्षणमात्रेणशीतसंस्पर्श[illegible]मानसः जीवं[illegible]नमन्यत्रगच्छति किंच संसारेननदुःखोपच
रितप्यमृतपरं इदमेकंबुधैरिष्टंयत्सन्निधिसंमीलनं[illegible]कुसुम धर्मो त्रसतांसंगस्यापतावत् यदितत्रिघटनेहेतुनस्याद्विरहमुक्तरः चिंताम
णिमहारत्नममृतंकल्पपादपं महर्षेसत्यजेन्नहस्तगतंयोविमुंचति कु मारविरहोत्थासाजिह्वालगमितास्मुके तवापिपुरतोमेद्यगंतव्यमिति
जल्पतः इदंवज्राघातेनस्तुल्यमिदमत्यंतनिष्ठुरं यन्मेभवादृशामद्यगंतव्यं मइत्थिजल्पनं तथापि ताताबास्थित्तसंतापरूपंसंचिंत्यकारकं मदगं
तव्यमावतिमत्यदभिधीयते विमलेनोक्तं आर्ययद्येवंतातागम्यतांभगवताकेवलंनविस्मरणीयमिदमार्येणमदीयमभ्यर्थनमानेतव्यः सकथंचिदत्र
बुधसूरिरिति रत्नचूडेनोक्तं कुमारकोत्रविकल्पः ततोभाविसुजनदर्शनविच्छेदकातरहृदयाद्भूतमंजरी[illegible]वाष्पगद्गदयागिराविमलेनप्रस्तावे कुमारस
ह्लादरासिमेचातादेवरोसिनरोत्तम शरीरंजीवितंनाथत्वमेवसिसुंदरं तादृषगुणहीनोपिस्मरणीयःक्वचित्क्षणः भवादृशामहाभागधन्यादिस्मृति
गोचरे विमलेनोक्तमार्यो गुरुश्चगुरुपत्नीचयदिस्मृतिगोचरे ततोमेकीदृशोधर्म्मः किंवासौजन्यमुच्यतां एवंचकृत्वामयापिसहसंलापंगतोभूतम
जरीरत्नचूडोममपुनरयंहीतमंकेनेनइसमाकर्ण्यनोपिनघाविमलचूडयोः संबंधिनधर्म्मतालं गुरुकर्म्मतयाहरत्नयातयाचमत्तस्येवविक्षिप्तचित्तस्येव
मूर्छितस्येवमृतस्येवनतदापरिणतमेकमपिधर्म्मपदंहृदयेवज्रशिलाशकलघटितमिवनमनागपिज्ञापितंजिनवचनामृतरसासेकेनापिततः संस्तुत्य
न

भगवतं निर्गतः स्वस्थानं वजीमया सहितो विमलः ततो निहितमानन वयस्य वामदेव यदिदं रत्नचूडेन मह्यं दत्तं मया प्रस्तावमिदमाख्यातं तेन ततः
कदाचिदिदमुपयुज्यते क्वचिन्मदतिप्रयोजने मम भ्रातास्याधुना रत्नादिके ततो गृहीतमिदमनादरेणकर्ष [illegible] तस्मादत्रैवक्व चित्प्रदेशे नि
क्षाय गच्छाव इति मयोक्तं यदादिशति कुमारः ततो विमोच्य वस्त्राञ्चलं समर्पितं तद्रत्नं मे विमलेन निखातं मयैकत्र प्रदेशे कृतो निरूपलक्षः सम्प्र
दशः प्रविष्टौ नगरं गतोऽहं स्वभवने कृता स्तेयबुद्धिः कलिकाल्या मम शरीरे नुप्रवेशास्तश्चिन्तितं मया एतत्तद्रत्नं चूडेन सर्वकार्यकरं परं निवेदितं मे सा
मर्थ्यं मे तुल्यं चिन्तामणेर्गुणैः तत्राहं स्वामिन [illegible] रत्नं कोनाम मुञ्चति दरामि त्वरितं गत्वा किं ममापरचिन्तया ततो बलिव्याजेन तां विसृज्य विमलस्नेहं
अविगणय्य सद्भाववर्णनां अपर्यालो[illegible] अनाकलय्य महापापं अविकार्यकार्यं अक्षिप्य [illegible] कलिकालयोगतोऽहं तं प्रदेशं उत्खातं
तद्रत्नं निखातमन्यत्र प्रदेशे चिन्तितं च मया कदाचिदद्धुना गच्छति विम[illegible]लः ततो [illegible] दस्य विकल्पो यथा वामदेवेन गृहीतं त
द्रत्नं यदि पुनरत्र प्रदेशे वारं यद् [illegible] निखातं [illegible] त्व [illegible]प्रमाणः पाषाणो निखनतां [illegible] विमलस्य तद्दृष्टा सर्व विश्वासित
यथा तद्रत्नं मममेवा [illegible] पाषाणोऽपि निमित्तमेव [illegible] तत्तत्प्रमाणः [illegible] तत्र प्रदेशे पाषाणः समागतो गृहं लंघि
तं तद्दिनं समयातां रजनी [illegible] एकमयाकृतं [illegible] दृष्टेन [illegible] गृहाण्यति
कश्चिदन्यस्तद्रत्नं तदधुना किं [illegible] सर्वतः पुनाति च समुच्छ
यातिस्त्वरितं गतोऽहं तत्र प्रदेशे [illegible] तोऽहं [illegible] विमलो [illegible] मनेन दृष्टो मत्यश्चितनः क्वामदेव [illegible] क्रीडानंद
नोद्यानात्तिं सुखंगत इति ततः [illegible] विमलः [illegible] मया ततः संजातो [illegible] सम्भ्रमवेशः समुत्खात
पाषाणं गोपितः [illegible] सम्प्रदशः गतोऽहमन्यत्र गहनान्तरं संप्राप्तो विमलः [illegible] लक्षितो नयतरललोचनस्ति
दितमानेन वयस्य वामदेव किं भवाकाकी त्वमिहागतः इति किंवाशीतोऽसि मयोक्तं श्रुतः प्रसातेमया [illegible] तेनाहमप्यागतः यतो न दृष्टस्त्व १७६
मयातन संजातो मे महदाद्यत्रासः कक्कुमारो गतः इति चिन्तयाऽतस्त्वयि दृष्टे यदि परं स्वस्थतामिति विमलेनोक्तं यद्येवं ततः सुन्दरमिदं

संपन्नं यदिहागतौ साम्प्रतं गच्छावो भगवद्भवने मयोक्तमेवं भवतु ततो गतौ जिनमन्दिरे प्रविष्ट[illegible] अभ्यन्तरे विमलः स्थितोऽहं बहिर्देशे चिन्तितं मया नूनं विज्ञात
मानतो न यामि त्वरितं तत्र यत्र मे रत्नं मुत्खाय [illegible] तिनचात्र पुरे तिष्ठतो मम स्वस्मात् मोक्षः अतः पलायित्वाहमिति ततः पलायितोऽहं वेगेन
तो बद्धविषयं ग्रहस्त्री [illegible] दिनानि गतो नो विंशतिर्योजनानि छोटितास्तत्र [illegible] दृष्टेन दूरया भावे ततो [illegible] मूर्छालिष्टा [illegible] चेतना गृह
तः पश्चात्तापेन भारस्य प्रलपितं च [illegible] चिन्तनः [illegible] पुनर्गृह्णामी [illegible] शिवसदनान्निर्गतेन न दृष्टोऽहं वि
मलेन ततः संजाता विमलस्य चिन्ता क्व पुनर्गतो वामदेव इति गवेषितः [illegible] सर्वत्र गवेषितो यावन्नत्रापि न दृष्टस्ततः सं
वीक्ष्य प्रहितामममान्वेषकपुरुषाः प्राप्तोऽहमेकेन तैर्नीतो [illegible] वर्तितवृत्तान्तेनानीतः प्रत्यानीतोऽहं नग
राभिमिति ततो मया चिन्तितं अयं न लक्षितोऽहं विमलेन [illegible] दृष्टो विमलेन समालिङ्गितः स्नेहेन
मुक्त्वा साश्रुनयनेन निर्मलसलिलं किं तु मया कपटेन प्रियमालक [illegible] विमलेन [illegible] हसितेन अभिहितं स्वामिना वयस्य वा
मदेव [illegible] किमत्रुतं तनवता मयोक्तं कुमार आकर्णय अस्ति तावत्त्वयि [illegible] जिनमन्दिरे [illegible] दमपि विश्रामितावद्दृष्टा मयाव्यर्मा
गच्छन्ती गगनतले वरनारी सा च कीदृशी प्रकाशयन्ती दिक्चक्रं रूपलावण्यप [illegible] स्थिता ततस्ता दृष्टा यावदहम
निलापोऽत्रासनं कीर्णं रसानतरमनुस्मरामि तावदुत्पाटितस्तया नेतुमारब्धा गगने [illegible] ततोऽहं हा कुमार [illegible] मुविह्वलः नीत एव तया दूरं
ला विद्याधरयोषिता किं च पयोधरतरणोत्थैः सन्नद्धमबधूहितः चुम्बितस्त्रिवलोकितः प्रार्थितो रतकाम्यया [illegible] विषरूपा प्रत्नासात कुमा
रवरमित्रेण त्वया विरहितस्य मे चिन्तितं च तया यद्भुत श्वरक्ताश्रुरूपा च यद्यपि प्रातस्थापिमे वरमिव विधुतस्य न [illegible] कल्पात अत्रान्तरे समयोना
न्याप्यपरवरी विलोकितोऽहमनया गतास्यापि मम्यनिलाषं प्रहत्वाचोद्दालनेन ततश्च द्वयोः पापेक्षत्रयासाति [illegible] जातं परस्परं युद्धं तयोः खेचर
योगितो नाताव्याकुलतया निःसृतिनोऽहं दृष्टां पतितो नूतनले [illegible] गात्रनारेण चिन्तितं च मया यद्यपि दलितोऽहं तत्राक्रोशपि वेदनया नष्टं तथापि प्रिय
वदनाया रेखा न गृह्णाति मां तावन्नयामि येन जीवान्नद विमलकुमारवरवयस्य प्रपामि ततः पलायितास्त्वरया दृष्ट्वामीति मनुष्यैः प्रापितः कु

मारसमीपंतदिदंकुमारमयानुसृतमितितच्छ्रुत्वारंजितोविमलोमदीयनिकृत्रिमस्नेहेनरत्नमेतर्गताबकुलिका किलप्रत्यायितोयंमयाविमलोमुग्धबु
द्धिरिति अत्रांतरेयस्त्वऽवमकरणदलितऽववङ्गेण समाघ्रातऽदकृतंतेनजाने कांशाप्रोहमवस्थांयतः समुन्मूलयदिवांत्राणिमेप्रादुर्भूतमुदरमूल।
मुत्पाटयंतीवलोचनेप्रहृष्टाशिरोवेदना प्रकंपितानिसर्वबंधनानि प्रचलितंरदनजालं समुल्लसितःश्वाससमीरणः तमेनयनेनिरुद्धास्तारतीसमाकुली
भूतोविमलः कृतोहाहारवः समागतोधवलराजः मिलितोजनसमूहः समाकूलंतंविद्यमंडलं प्रयुक्तानितेषजानि नमंजातोविशेषः स्मृतंविमलस्य।
तद्रत्नं अयमवसरस्तस्येति मत्वागतोवेगेनतत्स्थानंदत्तंनिरूपितेयत्नेनयावन्नदृश्यतेतद्रत्नं ततोजाताविमलस्यमदीयचिंताकथमसौजीविष्यति त
तःसमागतोममसमीपं अत्रांतरेविहंलितिकाहृदनारी भीषितमनयाशरीरं [illegible]तनुजयुगलं [illegible]भूताःकेशाःकृतंविकरालरूपंमुक्ताःफे
त्काराःरारावः चलितासुहासमदहयाः लीनःसराजकोजनः ततोविक्षया [illegible] सज्जासुत्पाद्यधूपंदृष्टासौ[illegible]ककात्वमसीति साशाह वनदेवताहं म
यायमेवंविहितोवामदेवायनोतेनपापेनसद्भावप्रतिपन्नोपिविचितीय स[illegible]लीविमलः हृतंअस्य[illegible]रत्नंअन्यप्रादेशेपुनर्गृहीत्वानष्टः पुनरा
नीतेरचितमालंजालं एवंचकथितंत्वयावनदेवतयासविस्तरंमदीयवि[illegible]ल[illegible]सतंदर्शितं[illegible] आहच तदेषमयात्वर्पणीयोदुष्टात्मावाम
देवः विमलेनोक्तंसुंदरिमामेवंकार्षीर्महानेवंक्रियमाणेममवि[illegible]पःसंपद्यते ततोविम[illegible]याभुक्तोहंवनदेवतया निंदितोहंलोकेन
धिक्कारितःशिष्टजनेन हसितोबालसार्थेनबहिष्कृतःस्वजनवर्गेण[illegible]जातेपिजनमध्येलघु[illegible]मिति तथापिमहानुभावतयाविमलोमाम
विलोकयतिचिरंतनस्थित्यादनदर्शयतिविशिष्य सबुचतिल्लहृदयालावनोलसयतिप्रसादं नरदयतमाकुलमप्येकं वदतिचवयस्यवामदेव[illegible]लवला
मनागप्यसज्जनवचनेश्चित्तोद्वेगोविधेयः यतोनुरागधीयेलोकस्ततोलवीहस्थामेषकेवलमवधीरणमर्हतीति नचनप्रतीतंतस्यमहात्मनोविमल
स्यतदामदीयचरितं अहंबकुलिकादोषात्ताहृशोदुष्टचेष्टितः सतोहशीमहालागस्त्रमेदंविहितकरणीवीक्षण्यासुदयगच्छेदस्तंप्राचीदिवाकरः लं
घयेतस्वमर्यादांयथाक्षीरमहार्णवः अथवावह्निर्विरोपिजायेतकदाचित्हिमशीतलः अलाबुवत्तरेन्नीरेनिश्चितोमेरुपर्वतः निर्व्याजस्नेहकार १७७
एयसदाक्षिण्यमहोदधिः तथापिसुजनेनतडे प्रतिबंधेनसुवति जानन्नपिनजानीतेप[illegible]पिनप[illegible] नमधत्तेचस्वहात्मासुजनःखलचेष्टितं।

ततोहंबंधुलिस्त्यक्तोलोकेनसंजातलाघवः विचरामितदासार्धविमलेनमहात्मना अथान्यदामयायुक्तोविमलोविमलेक्षणः संप्राप्ततत्रजैनेंद्र।
मंदिरवंदनेच्छया विधायशेषकर्त्तव्यंप्रणिपत्यजिनेश्वरं अथासौतत्रकुमारश्रीविमलःकिलयागिराः अत्रांतरेलसद्दीप्तिविद्योतितदिगंतरः।
मरश्रेष्ठहंसंज्ञामः खचरैःपरिवेष्टितैः अथारसोमधरभ्रातमाकल्पशृंतिपश्लोल ततःसंचिंतयत्येवरत्नचूडःप्रमोदितः आयसप्तोपिधन्यात्मावि
मलोजंगुबांधवं लगवंतमहात्मागतस्तावद्दृष्टानि[illegible]ततोनिभृतसंचारानेकीकृत्यस्वखचरान सहैवचूतमंजर्याचित्रन्यस्तइवस्थितः अथगं
नीरनिर्घोषःस्फुटकंटकभूषणः आनंदोदक[illegible]किमहृष्टिजिनाननं सद्भक्त्याविमलोगगनमात्मादिवस्तुरस्थितं जिनेश्वंपरमात्मानंलगवंतं।
सनातनं सोपालंनमविस्वलंसस्नेहंप्रणयान्वितं ततःस्तोतुमारब्धोविमलोमलमानसः अपारघोरसंसारनिमग्नजनतारकः किमेषघोर
संसारेनाथनेविस्मृतोजनः १ सद्भावप्रतिपन्नस्यतारणेलोकबांधव [illegible]स्यैवनाथहृदयेनाथपिविलंब्यते २ आपन्नसरणेदीनेकरुणामृ
तसागरः नैपुण्यमीहृशाकर्ईज्ञानन्नाथलवाहृशां ३ [illegible]मृगशावकसंनिभः विमुक्तोलवतानाथकिमेकाकीदयालुना ४
निरालंबोसत्यानेवभिन्नपेहंत्वयाविना अनंतवीर्यसंतारजगद्वाल [illegible]युक्तोः ५ विधेहिनिर्वयंनाथमामुत्तार्यतवाटवीं सतास्कराहतेना
थ कमलाकरबांधवं ६ यथातथाजगन्नेत्रत्वदृतेनास्तिनिर्वृतिः किमेष [illegible]र्मणादोष किमस्यैवदुरात्मनः ७ किंवास्यहतकालस्यकिंवामेना
स्तिभव्यता किंवासद्भक्तिनिर्ग्राह्यसद्भक्तिस्त्वयिनाहृशी ८ निश्चलाश्रा[illegible]पन्नामन्मेलवनभूषण लीलादलितनिःशेषकर्म्मजालकृपापरः ९
मुक्तिमर्थयतेनाथयत्राद्यापिनदीयते स्फुटंचजगदालंबनाथदेतेनिवद्यते १० नास्तीदशारणंलोकेलगवंतंविमुच्यमे ११ त्वंमातात्वंपितावंधुस्त्वं।
स्वामीत्वंचमेगुरुः त्वमेवजगदानंदजीवितंजीवितेश्वरः १२ त्वयावधीरितोनाथमीनवज्जलवर्जित निराश्रोदैन्यमालंब्यम्रियेहंजगतीतलेः स्व।
सावदनसिहंमनिश्चलंत्वयिमानसं साक्षाद्भूतान्यताव्यस्ययत्किंतेनिवेद्यता मच्चित्तेपद्मवन्नाथहृष्टेत्वचनतास्करेत्वयीहविकसत्येवविदलत्कर्म
कोशलं अनंतजंतुसंतानव्यापाराक्षणिकस्यते ममोपरिजगन्नाथनजानेकीदृशीदया सद्भूतनंतगन्नाथत्वयिसर्म—नीरदे नृत्यतेयमयूरात्नोहं
दृढ—शिखंडिकः तदस्यकिमियंभक्तिः किमुन्मादोयमीदृशः दीयतांवचनंनाथकृपयामेनिवद्यतां मंजरीराजितेनाथसद्भूतेकलकोकिलः यथा

दृष्टस्तवत्येवलसत्कलकलाकुलः तथैषसरसानंदबिंदुसंदोहदायक त्वयिदृष्टेस्तवत्येवंमूर्खोपिसुखरोजनः तदेनंमावमन्येथा ---संबद्धता
षिणं मत्वाजनंजगद्धृष्टसंताहिजनवत्सलाः किंवालोलीकवाचालश्चालजालंलपन्नपि नजायतेजगन्नाथपितुरानंदवर्द्धनः तथाश्लीलत्कारा
श्चापजल्पाकायंजनस्तव किंविवर्द्धयतेनाथ तोषंकिंनतिकथ्यतां अनाद्यभ्यासयोगेनविषयाशुचिकर्दमे गर्त्ताशूकरसंकाशायातिमेचटुलंमनः
नवादंनाथशाक्तामितन्निवारयितुंबलं अतःप्रसीददेवाद्यदेववारयवारय किंममापिविकल्पोस्तिनाथतावकशासने त्यानेवंलपतोधीशानो
त्तरंममदीयतां आरूढमियतींकोटींनवकिंकरतांगते मामप्येतेनक्षमंतेकिमद्यापिपरीषहाः किंवामोहगणोद्यापिक्षुद्रवीर्यविधायकः उपस
र्गमिमाद्यापिपृष्ठंमुंचतिनोखलाः पन्नपन्नगजगन्नाथमापुरतःस्थिते [illegible] कषायान्निहुतंवीक्ष्यमांदिकारु
णिकस्यते विमोचनेसमर्थस्यनोपेक्षानापियुज्यते विलोकितमहान [illegible] त्वयिससारपारगे आसन्नंकुणमप्येकंसंसारनास्तिमेरतिः किंतु
किंकरवाणीहनाथमामेषदारुणः आंतरोरिपुसंघातःप्रतिबध्नाति [illegible] विनिवारय उद्दामलीलयानाथयेनग
च्छामितंतिकं वयोक्तानवाधीर त्वयोक्तारोपितेवचः एवंव्यवस्थिते [illegible] वा त्वायतेपरमेश्वर तदायत्तानवोक्तारोमाविलंबोविधीयतां नाथतिर्ग्मति
रक्ताल्लापश्चएववितनवाहृत्वां इत्येवंविमलोयावन्महावाप्पितमानसः [illegible] तन्नाथमौलिस्थ[illegible]तः तावदुन्मिलितानंदपुलकोद्भेदसुंदरः
संतुष्टस्तस्यतारत्याररक्तचूडःसखेचरः साधुसाधुकृतंधीरस्तवनंत्वयेदिनः [illegible] प्रादुरासीत्तदापुनः [illegible] जातासी
त्वंमहीतले यस्येदृशीमहात्मागभक्तिर्भुवनबांधवे मुक्तिरेवासिसंसाराब्धि[illegible] नरोत्तमः प्राप्यचिंतामणिनेवनरोदारिकमर्हति एवंवकुलवाक्ये
नविमलंखचराधिप अभिवंद्यततोनाथंवदित्वाभक्तिनिर्भरः तदंतेविमलस्यो[illegible]वंदनंपरिधायसः प्रथमंवंदितस्तेननिविष्टःभूरुहतले ततोविदित
कर्त्तव्यानिषण्णाद्रत्नमंजरी विद्याधरनरेंद्रश्चनिषण्णानतमस्तकाः अथहृष्टतनूदंतोजाततोषोपरस्परौ विमलोरत्नचूडश्चसंतोषकर्तुमुद्यतो उक्तं
वरत्नचूडेनमहात्मागनिरूपम्यता देवनाथेनसंजातंममकालविलंबनं नानीतोस्तवदादिष्टःसम्युशिवुधनामकः तत्रापिकारणंकिंचिन्महात्मागेनि॥ १७८
शामयः इतोगतोहंवेताढ्येदृष्टांबाशोकविह्वला तातश्चमद्वियोगेनलोचसंधीरितोमया अथातीते[illegible]तस्मिन्नागमानेवबंधुरे रात्रोस्थितोहंशाय्या॥

यांकृतदेवनमस्कृतिः ध्यायतःपरमात्मानंभगवंतंजिनेश्वरं समागतावमेनिद्राध्यतोनभुक्तावतः तावद्भोगोमहात्मागस्तुवनेश्वरभक्तकः उत्तिष्ठ
तिगिरंश्चएवन्विवुद्धाहंमनोहरां अथविद्योतिताशेषदिक्चक्रप्रभाभास्वराः तदाहंपुरतःसाक्षात्पश्यामिबहुदेवताः ततःससंभ्रमोत्थानविहिताभ्युत्थानं
तानिर्मीश्लाघयंतीभिरिदमुक्तंवचस्तदा धन्योसिकृतकृत्योसिसज्जनीयोसिमाहृशां यस्यभागवतोधर्मस्थिरस्तेनरसत्तमः रोहिण्याद्यावयंविद्यास्त
वपुण्येनचादिताः सर्वास्त्वयाग्यतामत्वासमायातास्स्वयंवराः आवर्जितागुणैस्तावत्तावकीनैस्तुनिर्मलैः अस्मत्तमन्त्वरक्तास्तेसर्वास्सर्वात्मनावयं य
स्यभागवतोधीरनमस्कारोहृदिस्थितः मदर्जा[illegible]तेनलोकेतस्यतकिंस्यदुर्लभं एतांपंचनमस्कारमहामाहात्म्ययंत्रिताः आगत्यस्वयमेवेहवयंकिंक
रतांगताः करिष्यामिप्रखशेतशारीरेपुरुषोत्तमः प्रतीक्ष्यतविनव्यचनवताच[illegible]र्त्तिना एताश्चासमीकिलदिष्टंविद्याधरबलेनव पदातितावमापन्नमा
यातंश्चारिवतीत लसत्कुंडलकेयूरकिरीटमणिभास्वराः ततःप्रविशतेस[illegible]रवेवरामेन[illegible] आज्ञांतरप्रहृतस्थद्धामातोद्यशब्द प्रातातिकत्तूरंय
श्चितंचकालमिवेदिकेन यद्भत एषलोनास्करोलोकस्तुताबाङ्दयंगतः [illegible] मोक्षकारका[illegible]दायकः सदनुष्ठानहेतुश्चसर्वासामर्थसंप
दां संपादकश्चविख्यातःसधर्म्मइववर्त्तते यतः लोलोलोकासमुद्याय [illegible] अकृतादरे [illegible]ताएवसंपद्यंतेविभूतयः एतच्चाकर्ण्यवि
तितंमया अथेभगवद्भाषितसद्धर्ममाहात्म्येमिदंयतः किंतोपनताएवसिद्धा॥ [illegible]मिताः सर्वाविद्यानचेह[illegible]नंविध्नः खल्वेषसमुपस्थितोमेननवि॥
ध्यतिविमलेनसर्हदीक्षाग्रहणं यतः पुण्यानुबंधिपुण्यमपिभगवताशोवलिकंनिगडरूपंध्याख्यातं [illegible]चसर्वामिवम्मेचंदनेनविद्याधरचक्रवर्त्तित्वं॥
समर्थितंचमहात्मनाविमलेन तत्कागनिर्लवितव्यामवमतेन तदेवंचिंतयतएवमेकृतादेवताभिः शरीरेनुप्रवेशाः प्राप्तोविद्याधरसमूहेर्मेराज्याभिषेक
कृतानिकौतुकानि विहितानिमंगलानि समुपनीतानिमत्तीर्थोदकानि प्रकटितानिरत्नानि सज्जीकृताः कनककलशाः एवंचमहतानिमीदनिर्वर्त्तितो
मेराज्याभिषेकः ततःप्रजयतादेवान् सन्मानयतोगुरुन्स्थापयतोराजनीतिंनिरूपयतोनृत्यवर्गंकुर्वतोयथार्हप्रतिपत्तिंसमाचरितोभिनवराज्योवि
तंसर्वंकरणीयंलंघितानिमम कियंत्यपिदिनानिततोनिराकुलीभूतस्यमेसंस्मृतोयुष्मदादेशः चिंतितंचअयेनान्वेषितोसौमयाबुधसूरिरानीतोविमल॥
समीपमहोमेप्रमत्तता ततस्तदन्वेषणार्थंस्वयमेवप्रांतोहंनरित्रिमंडलं दृष्टश्चैकत्रनगरेमयाबुधसूरिर्निवेदितोयुष्मत्त्वृत्तांतस्ततोभिहितमनेनगच्छत्वं॥

तावदिदमिदं च विमलाय निवेदयेऽहं पश्चादागमिष्यामि अयमेव हि विमलबंधूनां प्रतिबोधनोपायो नान्यस्ततः कर्णाभ्यर्णे स्थित्वा शनैः कथितो वि
मलाय रत्नचूडेन स प्रच्छन्नो बुधसूरिसंदेशकः स तु मया नाकर्णित इति प्राह च रत्नचूडस्तदनेन कारणेन संजाताऽमे कालविलंबः अमुना च देवेना
नानीतो बुधसूरिरिति विमलेनोक्तं सुंदरमनुष्ठितमार्येण ततः प्रविष्टाः सर्वेऽपि नगरे स्थित्वा च महाप्रमोदेन कतिचिद्दिनानि गतः स्वस्थानं रत्नचूडः वि
मलस्तु ततः प्रभृति गाढतरमस्य स्वच्छतया कुशलतावस्य प्रक्षीणतया कर्मजालस्य विशुद्धतया ज्ञानस्य हेयतया विषयाणां उपादेयतया प्रशमस्य अ
विद्यमानतया दुश्चरितानां प्रबलतया जीववीर्यस्य प्रत्यासन्नतया परमपदसंपत्तेः न बहु मन्यते राज्यश्रियं न कुरुते शरीरसंस्कारं न ललति विचित्र
लीलाभिः नाभिलषति ग्राम्यधर्मसंबंधगंधमपीति केवलं भवचारकविरक्तचित्तः शुभध्यानानुगतः कालं गमयति तं च तथाविधमवलोक्य पितुः सार्धं
धवलनृपतेर्मातुश्च कमलसुंदर्याः समुत्पन्ना चिंता यदुतैष विमलकुमारः स[illegible]पि मनोहरतारुण्ये विद्यमानेऽप्यपरिमितधनदविभवविभवे [illegible]
धरितामरसुंदरीलावण्या नरेंद्रकन्यकाः अधःकृतमकरकेतनो[illegible]पातिशायेन संगतो विकलाकलापेन नीरोगो विहितदेहेन संपूर्णो पौरुषेण
सामग्र्या रहितोऽपि सुनिदर्शनेन नालीयते यौवनविकारैः न निरीक्षते [illegible] किं निरीक्षितेन न जल्पति मन्मनस्खलितवचनेन न सेवते गेयादिक
लाः न बहु मन्यते भूषणानि न गृह्यते मदांधतया न विमुच्यते सरलतया न विषदत्तविषयसुखनामापीति तत्किमिदमीदृशमस्य संसारातीत
मलौकिकं चरितं यावदेष प्रियपुत्रको विषयसुखविमुखः खल्वेवं मुनिवद्वर्तिष्यते तावदावयोरिदं निष्फलं राज्यमकिंचित्करी पक्ष्मताभिः प्रयोज
नाभिरवाः मृतसमानं जीवितमिति ततः कथं पुनरेष विषयेषु प्रवर्तिष्यते कुमार इति संपन्नो देवीनृपयोर्रहसि पर्यालोचः स्थापितं सिद्धांतो यदुत
स्वयमेव तावदभिधीयतां विषयसुखानुवृत्तं प्रति कुमारः स हि विनीततया दाक्षिण्यधनतया च न कदाचन पित्रोर्वचनमतिलंघयिष्यतीति मत्वा ततो
न्यदाभिहितो रहसि जननीजनकाभ्यां विमलकुमारो यथा पुत्र मनोरथशतैस्त्वमावयोर्जातोऽसि [illegible]रेण क्रमसमवर्तसि तत्किमतिनानुशीलयसि
निजस्थानुरूपं किं नाधितिष्ठसि राज्यं किं न कुरुषे दारसंग्रहं किं नानुभवसि विषयग्रामं किं न वर्धयसि कुलसंततिं किं नोत्पादयसि प्रजानामानं १७५
दं किं नाह्लादयसि बंधुवर्गं किं न स्मरयसि प्रणयिजनं किं न तर्पयसि पितृदेवान् किं न सम्मानयसि मित्रवर्गं किं न तनयसि वचनमिदं कर्णेनावयो रः

प्रमादसंदोहमिति विमलेन चिंतितं सुंदरमिदमभ्यामभिहितं न विद्यत्ययमेव प्रतिबोधनोपायस्ततोऽभिहितमनेन यदाज्ञापयति तातोऽयदि ज्ञाति
रेवावतन्नमस्तमाहन्नाकरणे चिंतं नात्र विकल्पः किंतु ममायमभिप्रायो यदि सर्वेषां स्वराज्येऽपि स्थितलोकानामपरूत्यबाधां संपाद्य च सुखं ततः
स्वयं सुधरवमनुस्थयात तत्सुंदरं एवं हि प्रवृत्तं भवति चरितं भवति नान्यथा तथाहि विधाय लोकं निर्बाधं स्थापयित्वा सुखे खिलं यः स्वयं सुखमन्विच्छेन्न र
जा प्रनुरुच्यते यस्तु लोके सुदुःस्थार्ते सुखं हृदि निराकुलः प्रवृत्तं हि कुतस्तस्य कुक्षिंभरिरसौ मतः तदिदमत्र प्रस्तकालं वर्ततेतावदेष संतापितांत्री
षत्मंडले ग्रीष्मसमयः तातादत्र त्रिवमनोनंदनाभिधाने गृहोपवने युक्ताबंधुवर्गेण परिवृतो मित्रवृंदेन सेव्यमानो घनसमयोचितां राजलीलां संपा
दयामि तातास्त्वयोः संबंधिनमादेशं केवलं नियुज्यंतां राजपुरुषा ये सर्वेऽपि दुःखदौर्गत्यापहतं लोकं गवेषयित्वा समानीय मया सार्धं सुखमनुभव
तीति एतच्चाकर्ण्य प्रहृष्टो धवलराजः प्रमुदिता कमलसुंदरी ततोऽभिहितं [illegible] ताभ्यां साधु वत्स साधु चारु जल्पितं वत्सेन युक्तमिदमीदृशमेव भवते र
विवेकस्येति ततस्तत्र मनोनंदनगृहोपवने सज्जीकारितमतिविशालं [illegible] नरेंद्रेण हिमगृहं तच्चाच्छादितं निरंतरं नलिनीदलैः समंतादुपगूढमरक
तदशितैः कदलीवनैर्वेष्टितं सततवाहिन्या कर्पूररसरसितोदकप्रवाहया गृहीत[illegible]विलेपितं मलयजकर्पूरकृष्णागरुकृतविभागसुशीरमृणालनालक
ल्पितैर्भित्तिभागैस्तत्र ताहशो ग्रीष्मसंतापदारिणि महति हिमगृहे [illegible] विरचितानि शिशिरपल्लवशयनानि कल्पितानि शिशिराणि सुखस्पृहन्य र
सनानि प्रावर्तितानि दीनलोकसमूहेन विमलकुमारः ततः समस्तेनापि जनसमुदयेन सहित एव विलिप्तः मृगमदचंदनेन गुंडितः कर्पूररेणुना मालितः सु
रभिपाटलादामभिः विराजितो मल्लिकाकुसुमस्तबकैः आलिंगितः स्थूलमुक्ताफलकलापेन निवसितः सूक्ष्मकोमलवसनैः वीज्यमानः शिशिरा
बिंदुवर्षिभिस्तालवृंतैः लालितं स्वादुकोमलेनाहारेण प्रीत एव सुरभितांबूलेन निवसितः स्वमनोहारिकाकलीगीतैर्मैः सानंदः स्वविविधकरणांगहार
हारिणा नृत्तेन समाह्लादः स्वललितविलासिनीलोकः कुवलयदललोचनमालावलोकनेन प्रविष्टः स हि लोकैर्माघगादि सुरतिसागरं तादवं जननीजन
कयोः प्रासादसंदोहदानार्थं सर्वेषामपि लोकानामात्मनोऽप्यधिकतरं बहिः सुखं संपादयन्नासितुं प्रवृत्तो विमलकुमारः प्रवेशयंति च यथादेशं राजा
देशेन नियुक्तपुरुषा दुःखदौर्गत्योपहतं तत्र लोकं ततः क्रियते तेषां दुःखापनोदः संपाद्यते चानंदातिरेक इति एवं च नृपतोषहिंसायि विलासकरे सुख

सागरवर्त्तिनीराज्यधरा अथैतत्प्रस्तावे तत्रगे विमलेप्रमदः क्रियते नगरे सकले एवंवानंदिते राजनि तुष्टायां महादेव्यां प्रमुदिते सकले जने विमलसुखसा
गरावगाहनेन प्रविष्टाः केचिन्नियुक्तपुरुषास्तत्रदिमगृहे दत्तास्तैरंतरा जवनिका तया च व्यवहितमेकं पुरुषं संस्थाप्य कृतप्रणामैर्विज्ञपितं तैर्यथा देव
देवादेशेन विचरद्भिरस्माभिर्दृष्टोयमत्यंतदुःखितः दुःखितः पुरुषः समानीतश्च देवसमीपं न विषगा(?) दवीलग्नतया देवदर्शनयोग्य इति मत्वा जवनिकया
व्यवहितोस्माभिरिह प्रवेशित इत्येतदाकर्ण्य देवः प्रमाणं धवलराजेनोक्तं लोलजाः क्व दृष्टोयं युष्माभिः कथं वात्यंतदुःखित इति ततोभिहितमेकेन देव
अस्ति तावदितो निर्गता वयं देवादेशेन दुःखदारिद्र्योपद्रुतलोकानयनार्थं निरूपितं नगरं यावद्दृष्टं समस्तमपि न सतत्रानंदं ततो गता वयमरण्ये यावद्
दृष्टो दूरादयं पुरुषः कथं वर्त्तमाने तिमध्याह्नकृतलेवह्निसन्निभे तत्प्रसलोहपिंडालजगत्त्रयतिलास्करे निदाघे मुर्मुराकारे सूक्ष्मधूलीमहाचये पादत्रा
णविनिर्मुक्ता गच्छन्नेष विलोकितः ततोयं दुःखित इति कृत्वा धराद्भिश्चैरलि हितोस्माभिर्यद्भद्र तोलोलजा इति तिष्ठ तिष्ठेति अनेनोक्तं लोलजास्थितोयं हं
यूयं तिष्ठत तिष्ठ वाणा गंतुं प्रवृत्तस्ततो मया गत्वा वेगेन बलाद्दानीतोयं न कृमलेनिरूपितः सर्वैरा जपुरुषैर्यावद्दवदग्धस्थाणुरिवातिकृष्णो वर्ण
न बुभुक्षाक्षामेणोदरेण पिपासाशोषितोनाधरोष्ठेन अश्रुस्वेदनिस्यंदेनांगे न बहिरंतस्तापस्तबकेन स्वेदजलेन कष्टेन गलता कृमिजालोल्वणेन देहे
नश्रांतः स्खलनिवदकैर्दुःखलंगैः प्रकंपमानया जरजीर्णकपोलयुगा श्वयथुश्यामहाहारस्तवकेन दीर्घोष्णनिश्वासजालेन मलाविलेपनाक्रगल
नाविकलेन लोचनयुगलेन प्रविष्टया नासिकया त्रुटितप्रायैः करचरणैरश्लीनवर्त्तितैर्विनमस्तकेनानंतमलिनेन्दीवरखंडैर्ल्लमानेन कंबलेन गृहीतेन सं
दंडनालाबुद्वयेन करतलविलंबितोल्मिकपिच्छिलमर्दया निधानं सर्वदुःखानां दारिद्र्यस्य परा गतिः अयमेव तिसर्वेषां तदास्माकं रुदितं एनं वा कृत्वा नरं
माघगादवीलग्नदर्शनं चिंतितं च तदास्माभिः सोयं प्रत्यक्षनारकः ततोभिहितोस्माभिर्भद्र किमित्येवं विधेमध्याह्ने बंधमीषि किमिति शीतलच्छायायामुपविष्टः
सुखासिकया न तीष्ठसीति अनेनोक्तं लजाः नखल्वहं स्वायत्तोस्मि गुरोरादेशेन पर्यटामि तदायत्तोहं अस्माभिश्चिंतितं अयेपरवशोयं वराकः अहो कष्टमि
दमस्य महत्तरं दुःखकारणं यदीदृशावस्थस्यापि पराधीनत्वं नाम ततोभिहितमस्माभिर्भद्र किं पुनरेवमहर्निशमादेशं कुर्वाणस्ते स गुरुः करिष्यति अनेनोक्तं
लजाः संतिमम कृतांतसदृशा बलिनो दोषकुणिकाः तेभ्यो ग्रंथदानेन मां मोचयिष्यति ततोस्माभिश्चिंतितमहो कष्टतरमिदमस्य वराकस्य महत्तरं दुःखकारणं १८०

यदेवंविधावस्थस्यापि दानग्रहणं ततो मोचनं दुरापमेवेति सर्वथा नातः परतरो दुःखी जगति लक्ष्यति ततोस्माभिरुक्तं भद्र प्रवर्त्तस्वागच्छ राजकुलेन येनात
सर्वदुःखदारिद्र्यविमोक्षं क्रियते अनेनोक्तमलं तवतां मदीयचिंतया न खलु नृबाह्वनौ मोचितो मुच्येहमिति कुर्वाणो गंतुं प्रवृत्तः ततश्चिंतितमस्माभिररमो
न्मदः खल्वयं दुरात्मा तथापि कर्त्तव्यं राजशासनं नेतव्योयं देवसमीपमित्याकलय्यानीयोस्माभिरिति धवलराजेनोक्तं महत्कृतं भद्रमेपन्नपामेनमपनयत ज
वनिकामिति ततोपनीतास्तैर्जवनिका दृष्टो यथा निर्दिष्टस्वरूपः पुरुषः विस्मितः सपरिकरो राजा विमलेन चिंतितमये समागतः स एव भगवान् बुधसूरि
रहो भगवतो क्रियारूपकरणातिशय अहो समो पि विकरुणा अहो परोपकारकरणैकरसत्वं अहो स्वसुखकार्यनिरपेक्षता अहो द्विर्व्याजिरलोजन्यातिरेक
इति तथाहि स्वकार्यमवधीर्य्येव परकार्ये कृतोद्यमाः लवं तिमनतं संतः प्रकृत्यैव न संशयः अहवा स्वकार्यमिदमेतेषां यत्परार्थे प्रवर्त्तनं नाना किं किंचिदस्य
न्यात्ता कादयास्तादृशोफलं अथवा निजसत्यपि साधूनां कार्यं निवादरोहं ... चित सलोल नोजराद्योतीदृशोलोकनिचाकरः नान्यर्थिताः प्रवर्त्तंते परा
कार्य महाधियः केनहि प्रार्थितालोके दृश्ये धीरनीरदाः स्वप्रापिनस्य दे दृस्यसुखं वा छिंति साधवः किं तपात यत्परार्थे तिसैव तेषां सुखासिका
यथाग्नि वाहपाकाय जीवनाय यथामृतं स्वभावनतथा लोकपरमा ... सा असंत ... कथ्यं तेनाम्ने संतो ये परार्थपरायणाः तृणायापि न मन्यं
ते स सुखो धनजीविते इत्यवं ते महात्मानः परार्थकृतनिश्चयाः आत्मा ... तो पिनवं तोमरानं सिद्धप्रयोजनाः कलक तादृशभगवानेवं रूपमा
स्थाय खे-यं खाधनार्थं समायातो महंधनाः कृतोद्यमाः संदिष्टं वानेन मम भगवता रत्नहुरस्य हस्ते यथा हमंगमिथ्याभिरूपांतरेण भवता चदुःखि
त सत्वान्वेषणं कार्यं न चाहं विज्ञातोपि वंदनीयो न तावद्यावन्मायस्तेलेद्वितरयाभवतायावत्कार्यसिद्धिर्न संपन्नेति मतः कृतो विमलेन बुधसूरिमानि
सिका नमस्कारः कथं कथं नमस्ते ज्ञातसद्भाव नमस्ते लब्धवत्सलः नमस्ते मूढजंतूनां संबाधकरणेपटो अज्ञानापारनीरत्रासंतारणपरायण स्वा
गतं तमहानागचारुत्वयाकृतमिति भगतापि मनसैवाभिहितं संसारसागरोत्तारी सर्वकल्याणकारकः स्वकार्यसिद्धये नद्धर्मलाभस्तुतेनघ अ
त्रांतरे हिमलवनमध्ये प्रावेशितः स राजपुरुषैः पुरुषः स च स्वेदनिस्यंद तयाद्राक्कृत्यनिषण्णा भूतलप्रवालयितुं प्रवृत्तस्ततस्तेनाहृशाम वलाक्याके
चिदुपहसंति केचिच्छादयंति केचिन्निंदंति केचिदवधीरयंति तथान्ये परस्परं जल्पंति यदुत दुःखदीनो रुजाक्रांतः श्रांतक्लांतो बुभुक्षितः एषप्रेक्ष

एकप्रायः समायातो नराधमः आनीतः केन वानीतः किंचिद्विशेषसुदुःखितः न वराको विजानीते केवलं प्रचलायते एतच्चाकर्ण्य तेन रूपांतरव
र्त्तिना बुधसूरिणा किं कृतं प्रदीप्तास्य रोकृत्वाल सवह्निगोलकौ कोपाटोपात् तदास्यानं कूलतव निरीक्षितं प्रोक्तं च आः पापाः किमिदं ज्ञातो युष्माभि
र्विरूपकः दुःखितो वा यतो यूयं मामेवं सभाधमाः कृष्णवर्णा बुभुक्षार्त्ताः तृषार्त्ताः खेदनिरुद्धाः पापात्कुष्टिनो यूयं नाहं तो मूढमानवाः कला
कांताजराजीर्णा महाज्वरविबाधिताः सोन्मादा विकलाः कामश्च यूयं नाहं नराधमाः यूयमेव पराधीनाः यूयमेव कृणार्दिताः यूयं प्रचलायध्वे नाहं तो
मूढमानवाः हेपापाः कलिताः यूयं नंकालेन वालिशाः सुनिं मां दुर्बलं मत्वा ते नैवं हसथाधुना अथ तोलास्य राकारो हष्टा तस्याक्षिगोलकौ जाज्वल्य
मानौ सहसा प्रकाशितदिगंतरौ जिह्वां च विक्षुदालास्यां दंतलक्षिचलास्वरां ह्हाश्रुत्वा च तां वाचं जगतः कंपकारिणी कृणादेव तदास्यानं नीतं कंपित
मानसं संजातं मिदं नाहं न यथा हरिणयूथकं ततो धवलराजेन विमलप्र तिलापितं कुमारान् एष कोपीदं नरः प्रकृतिमानुषः तथा हि मला विलुप्त
गच्छ कृष्णधुना लाक्षु राधिकं अस्य तदीप्यते वक्त्रतेजसा वज्रकोटरं अन्ने क रणसंघट्टह्कोटिविदारिणः श्रुत्वास्य नारतीव कं कंपते मममानसं
ताद्दयनस्त्व स्त्येव तावच्चामान्यमानवः देवः कश्चिदिहायातः प्रछन्नो मुनिवे षकः एवं च स्थित यावन्नतेजसा वज्रसर्वलक्ष्मी करात्ययं तावत्प्रसादय
म्येनं कोधश्चं मुनिपुंगव विमलेनोक्तं एवमेतन्नसंदेहः सम्यगन्वेतं तानि क्षितं नैष सामान्यपुरुषो विषमः कोप्ययं महान् ततश्च तं सर्वं प्रसाद्यतामे
ष यावन्नयोति विक्रियां नक्रियाद्यामहात्मानः क्रियतां पादवंदनं ततश्च ताविलोलसल्लाल किरीटकटकुंडलैः धावन्नुर्व्वी महाराजो मुनिः पादनतिं गत
ततो हृष्टा महाराजं पतितं क्रमयोस्तथा तथैव प्रणिनंसुतैः सर्वजनकदंबकं उक्तं च नरपतिना क्षम्यत्वेनं महाभागो दोषमज्ञजनैः कृतं देहाव च प्रसा
दनस्वीयमिदिव्यदर्शनं ततो यावन्नृपो भूमेरुद्वाय स्तुनरीकृते तावक्कीदृशोस्तेन सलोकेन विलोकितः लोचनानंदिलावण्यविर्जितामरविग्रहः वि
विलसद्दीप्ति स्फारः साक्षादिव दिवाकरः अशेषलक्षणोपेतः सर्वावयवसुंदरः निषण्णः कमले दिव्ये सत्काचंस्थिरतास्वर अथ तं नाहवावीक्ष्य कांतरूप
मुनीश्वरं सनृपास्ते जना जाता विस्मयोत्फुल्ललोचनाः परस्परं च जल्पितुं प्रवृत्ताः यदुत कथं वाताहताः सर्वं कथमेवं विधोधुना नूनमेष महाभागो देव ए १८१
वनसंशयः ततः कृत्वा नरेंद्रेण ललाटकरकुड्मलं स एष भगवानेवं कस्त्वं लोनाथ कथ्यतां मुनिरुवाच यदि रम्यि महाराजन देवो नापि दानवः विशेषय

तिरूपं तु लिंगादेवावगम्यते धवलराजेनोक्तं यद्येवं किमिदं नाथ विहितात्वताद्भुतं ईदृशो रूपनिर्माणं पूर्ववीभत्सदर्शनं कृष्णवर्णादयो दोषा
निजदेहनिवर्त्तिनः अस्माकं लवता दिष्टाः किंवा संचितकारणं कथं वा क्षणमात्रेण दिव्यरूपधरः परः भगवन्नाथ संपन्ना माहृशः कृतविस्मयः
नदिदं मप्रसादेन सर्वं नाथ निवेदय मामात्यन्त मनो मध्ये महदत्र कुतूहलं मुनिराह महाराज कृत्वा मध्यस्थमानसं कथ्यमानमिदं सर्वं समाकर्ण
यसांप्रतं इदं विरचितं सर्वं मया रूपं नरेश्वर निदर्शनार्थं जीवानां संसारोदरवर्त्तिनां यतः एवं भूताः इमे सर्वे जीवाः संसारवर्त्तिनः तथापि न विजानंते
स्वरूपं मूढमानसाः अतोमीषां प्रबोधार्थं ताहृग्वीभत्सदर्शनं दृष्टांतभूतं भूतानां रूपं रूपनिरूपितं सुनिवेषधरं तच्च यन्मयरूपनिर्मितं कृष्णवर्णादि
यादोषा युष्माकं च नियोजिताः तत्रापि कारणं रूपवर्ण्यमानं मया स्फुटं विधाय सुनिपुणां बुद्धिं धीरचित्तं वचः शृणु नाथो ये महात्मानो बुद्धां सर्वज्ञदर्शि
न तपः संयमयोगेन क्षालिता किल कल्मषाः ते कृष्णवर्णा बालक्षां कुत्सि पिपासादिपीडिताः कुष्टिनोपि बुद्दिर्नृपसुंदरा परमार्थतः एते लोका
रागं द्वेषयस कर्म्मबहिष्कृताः गृहस्थापाय निरताः विषयामिषगृध्नवः ए ते यद्यपि दृष्टरूपनेनारोगाः सुखनिर्भराः तथापि तत्त्वतो ज्ञेया दुःखिता रोगप
डिताः किंच कृष्णवर्णादयो दोषाः प्रदेहिणां मतितं तथा यथा न संति सा क्ष ना तदिदं तमिरवद्यते बहिः कृतन कृष्णोपि खंडितं परमार्थतः अंतः पाप
तमालिप्तः कृष्णवर्णो निधीयते परमार्थतः अतः पापतमोलिप्तः कृष्णव र्णो निधीयते बहिरंगार वर्णोपि चित्ते स्फटिकनिर्मलः नरा विपक्षगौर
यस्य वर्णवर्णो निधीयते एवं च कृष्णवर्णोपि साधुः संशुद्धमानसः विज्ञेयः परमार्थेन स्वर्णवर्णो नराधिपः गृहस्थस्तु सदा नृप पापारंभपरायणः हेमावदा
तदेहोपि विज्ञेयः कृष्णवर्णकः अनेन परमार्थेन मयाक्तमिदमंजसा न कृष्णवर्णोदंलोकायू यामवतथा विधाः तथा सद्वासेरपि नो नृपि विषयेर्यां नर
धिपः विडृद्धिः परमार्थेन सा बुभुक्षा प्रकीर्त्तिता तया बुभुक्षिताः सार्वभुवनोदरचारिणः अमी वराकाः सद्धर्म्मविकलाः मूढजंतवः ते दियद्यपिदृश्यते तृप्ता
संपूरितोदराः तथापि तत्त्वतो ज्ञेया बुभुक्षाक्षामितोदराः साधवस्तु महात्मानः सदा संतोषपोषिताः नपीडितास्तया भूपः क्षीमत्ता व बुभुक्षया तेन यद्य
पिदृश्यंते विरक्तजठराः परं तथापि तत्त्वतो ज्ञेयास्ते तृप्ताः स्वस्थमानसाः इदं कारणमालोच्य बुभुक्षार्त्ताविराम्या यूयमुक्ताधराना धकृतश्चात्मा प्रकाशि
तः तथा आगते भुजोगेषु याति लायोनराधिपः सापि पात्रोपि विज्ञेया नावकं च स्पृहाशोषणी तयापि यामितां सर्वे पिबंतामहकंजनाः ये केचिद्भूपदृश्यंते

त्तनधर्म्मबहिष्कृताः मुनयोस्तु सदा धन्यास्तावेलीगेषु निस्पृहाः तेनोदकं विनाप्येते पिपासादुःखवर्जिनः अतः पिपासिता यूयमहं तु न तृषार्दिताः मयेदं क २
रणं मत्वा पुररराज निवेदितं तथा अलक्ष्यमूलपर्यंतादोषचौरशताकुलः विषमो विषयव्यालैर्दुःखवह्निज्वालाप्रदीपितः अयं नरेंद्र संसारो विहगैर्नविचक्षुषा
अक्षानिरीक्षिता घोरः खदहेतुः शरीरिणां एते च सततं जीवा गृहीत्वा कर्म्मशंबलं वहंतो नवमार्गे त्रिकर्वत्फलप्रयाणकं तेनामी जैनसद्धर्मरहिता म्लान
तवः संसाराध्वमहाखेदखेदितां सततं मताः ततोयद्यपिहत्रपते गृहे श्रीतलमंडपे तथापि तत्त्वतो ज्ञेया गच्छंतः पथि ते सदा मुनयस्तु सदा भूप विवेकगिरि
पर्वतः आरूढाः सततं नाह्लादे वर्त्तिजैनसत्पुरे तत्र चित्तसमाधानं मंडपं हिमशीतलं आसाद्य निर्वृतात्मानस्तिष्ठंति विगतश्रमाः ततो यद्यपि हत्रप
तेबहिः खेदनिस्पृहाः विज्ञेयाः खेदनिर्मुक्तास्तथापि परमार्थतः तदिदं कारणं मत्वा नवंतः खेदिनः सदा अहं तु न ति राजेंद्र महासर्वं निवेदितं तथा
क्रोधो मानस्तथा माया लोभश्चेति चतुर्विधः तापः संसारिणां भूप सर्वांगीण एवं स तापेन दह्यमानास्ते नापि … ततं मता यद्यपीह विलोकित
चंदनादिविलेपिताः साधवस्तु महाराज सततं शांतमानसाः निष्कषाया म … हात्मानो निस्तापाः पापसूदनाः ततो यद्यपि हत्रपते ते बहिः स्नायपीडिताः
तथापि परमार्थेन विज्ञेयास्तापवर्जिताः इदमेव मया ज्ञात्वा … ता … राः … नेति राजेंद्र प्रतिज्ञातमशोकया तथा कुविकल्पकुलिका
नमिथ्यात्वं नृपदेहिनां गलदास्तिक्यजास्वादं कुष्टमुक्तमनीषिभिः विना … त्रायति तद्रूपसकुष्ठिवरनासिका घर्घराव्यक्तदोषचनरं धत्ते महोदयं तथा
शमसंवेगनिर्वेदा कारुण्यानि च सल्लताः हस्तपादसमान्येषां साद… विदेहिनां तेन मिथ्यात्वकुष्टेन विरुद्धरोगहेतुना आक्रांता पृथ्वीनाथ सर्वे
हजंतवः ततो यद्यपि हत्रपते सर्वावयवसुंदराः तथापि तावतो ज्ञेयाः … मिथ्यात्वकृतायकाः सम्यक्त्वेन सतां नां मुनीनां तु नराहत्रा कुष्टनाश्यैव तेन सम
सर्वावयवसुंदराः ततश्च कथंचिदपि यद्यपि तेबहिः कुष्टसमन्विताः तथापि तावतो नृप तथापि न तथाविधाः अत एव मया सर्वमिदमालोच्य कारणं त
क्ताः कुष्टिनो यूयं नाहं कुष्टीति वादितं तथा परेषु द्वेषदुष्टानां सम्यग्विवाल्यादहिनां ईर्ष्याया जायते भूप सामस्त्यमभिधीयते ईर्ष्याश्लेन चाक्रांता परेषां
व्यसने कृमाः द्वेषाध्मातःप्रकुर्वंति वक्रसंगं मतुनः २ तत्वनास्ति महाम्ले मुनीनां धरणीपते सर्वत्र समचित्तास्ते वीतद्वेषहिंसाधवः इदं कारणमाश्रित्य १०२
शूलाः क्रांताः पुरा मया हययुक्तास्तथा त्वा च शूलहीनः प्रकाशितः अनादिनवचक्रे त्रयथास्तताकथं चनः तथाद्यापि भवंतीत सदामी नृप जंतवः कदा

चित्तपुनशाम्यविद्याजन्ममनोहरं तितेर्विरक्ततारुण्यं न स्पृतास्तावमत्फना जराजीर्णास्तातांनृप यावत्संसारजाविनः जंतवो दुःखालीवलीप
लितसंगताः बहिस्ते तरुणाकारं धारयंतो मानवाः विज्ञेयास्तत्वतो नृप जराजीर्णकपोलकाः साधुनिर्नृपत लक्षं विद्याजन्ममनोहरं शमं विवेक
तारुण्यं दीक्षासंतोषसुंदरं अप्राप्यतां जरां घोरां तारुण्ये वर्त्तमानकाः तथा ते मशिष्यंति यूयवोन्यत्रिनजायाते अतः सर्वे जराजीर्णा ये न वेदीर्घजीवि
नः संतस्तु यौवनारूढाः कर्म्मनिर्दलनक्षमा यतोमी दाहिनो मूढा रागसंतापतापिताः तेनोन्मत्तमया नृप महादुःखविबाधिताः सज्ज्ञाध्यानां तु न
वरागगंधोपि विद्यते तेबहिर्दुःखवंतोपि विज्ञेयास्ते न विह्वराः तथा … यत्कृत्यं सदनुष्ठानं तन्न कुर्वंति मूढकाः वारिताअपि कुर्वंति पापानुष्ठानम
ततोमी जगतीनाथ त्वयि पिंडितमानिनः सोन्मादा इति विज्ञेयास्ते … यावन्नदेहिनः सदनुष्ठानरक्तानां साधूनां तु नरीदृशः सोन्मादोस्ति धरान
स्मात्तेशुद्धबुद्धयः जराजीर्णहिराक्रांताः सन्मादा इति तत्त्वराः … अयनाह … तिश्रो … सर्वामितनात्हेतुना तथा पन्नंपतोपि विशालेन चक्षुषा
साक्षात्सर्वसुंधरानाथ कामाधान्मूढजंतवः विकलाक्रामयासर्वतनामी। … शिक्षी … ताः साधूनां विकलाकृत्वकामजन्यं न विद्यते अतो यद्यपि नृप
त्तते बहिर्नृपदृष्टयः तथापि साधवो नैव विकलाक्रानराधिपः तेनामीजं। … ः … विकलाक्रामयादुरा आत्मा प्रकाशितो नृप सज्ञाकु २
चनः राजन्नेतपरायन्नायथागेहस्थजंतवः साधवस्त्वपरायत्तास्तथातेक … तेधुना निश्चेहं परमार्थेन तिन्नविनिर्म्मितं इदं कुलत्रपुत्रादिवाव
नपरस्तूतावराककाः आहारयंति नस्वस्थाः रात्रौ निद्राविवर्जिताः चिंतयाकुलितानित्यं धनधान्यपरायणाः तदेवं तत्कुटुंबस्परंदेसेवादशाकारिण
रायत्तानजानंति परमार्थमिमं धमः तथाहि माता भ्राता पिता भार्या दुहिता पुत्र इत्यपि सर्वेपि जंतवोजातानिरादिनवचक्रके ततो विज्ञातसद्भावः को
नामसकर्णयः तदायत्तां अंत्रत्वा स्वकार्यहारयन्नरः अतएवमहात्मानस्तत्कलत्रादिपंजरं संपरित्यज्य निःशोषं जातानिस्संगबुद्धयः न एवह्याय
रायत्तास्तएव कृतिनो नराः तएवस्वामिनो नृप सर्वस्य जगतो नयाः गुरूणां ते परायत्ता नवतापि महाधियः निर्मुक्ताश्रूह पाशेन तस्मादत्यंतमुत्कलाः
इदं च रूदरयकृत्वा कारणं मानवेश्वरः हययुक्तां परायत्ता मया प्रोक्ता तथिल कृपः तथा येच तेष्टौ मया सर्वं क्षणिका संप्रकाशिताः विहितान्यष्टकर्माणि।
दुःखदानीह देहिनां तेचामी सततं जीवाः कदर्थ्यंति मुहुर्मुहुः दानग्रहणकेन्नृप कर्म्मनिस्त्रीद्रदारुणैः बुद्धकुताक्त विहीना धार्यतः त्यंत विकलाः क

MEMORIAL
MEMORIAL

चित्ताटवीप्रदीपनं लक्ष्मानरककोष्ठके साधूनामपि तत्संतिष्ठिरणिकाः किंतु नो तथा कदर्थनप्रकर्षं तिष्ठत्प्रायमृणं यतः शोधयंति च ते नित्यं साधवः ।
कृतनिश्चयाः ऋणं तन्नैनतेषां ऋणिका न विबाधकाः ऋणार्दितामया सर्वं स्वयमेतेन हेतुना प्रोक्तान्नृपतयः स्वात्मा च ऋणमुक्तः प्रकाशितः यथा च प्रच
लायते तावतीमीनरेश्वरः जिनधर्मबहिर्भूताजंतवस्त्वनिशामय इतः कर्मसंतानो घोरसंसारसागर रौद्ररागादयो दोषास्तस्करा दुर्दिनामनः
चंचलश्चेंद्रियग्रामो दृष्टनष्टं च जीवितं चलाविभूतयः सर्वा देहश्च क्षणभंगुरः आत्मप्रमादो जीवानां दुःखरः पापसंचयः असंयतत्वं दुःखाय स्त्रीगमा
नरककूपकः अनित्याः प्रियसंयोगा लव्वत्वप्रियसंगमः क्षणरक्तविरक्ताश्च योषिता मित्रबांधवाः अयो मिथ्यात्ववेताली जराकरविवर्तिनी लोभग्रस्थ
नंतदुःखाय दारुणा मृत्युस्त्रधरः एतत्सर्वमनालोच्य कृत्वा पादप्रसारिकां विवेकचक्षुसंमील्य स्वपंति निर्भुजंतवः महाघुरुघुरारावं कुर्वाना नष्टचेत
नाः कथंचिन्नप्रबुध्यंते ज्ञातैरपि विवेकिनां विबुध्या अपि कृच्छ्रेण [illegible] नेनच क्षणात् सुप्तो भूयः स्वपंत्येव ते महामोहनिद्रया अन्यच्च कुतो वयं सम र
याताः प्रापिताः केन कर्मणा क्व गता क्व वयास्यामो विद्यते तन्न मूढकः र [illegible] तत्त्व [illegible] ते वल्लमानाः पृथग्जनाः तथापि तत्त्वतो नृप विज्ञेयाः प्रचल र
यिताः साधूनां पुनरेषा लोमहामोहतमोमयी निद्रा नास्त्येव धन्यानां तेन ते [illegible] नित्यजागराः सर्वज्ञागमदीपेन साधवस्ते महाधियः गत्यागती प्रविज्ञायंति स्व
स्यान्येषां च दद्दिनां ततश्च ते बहिर्निद्रयान्नृप सुप्ता अपि कथंचन [illegible] इति विज्ञेया विवेकोन्मीलितेक्षणाः इदमेव मया सर्वं संचिंत्य हृदये पुन
रा स्वयं लोभचलायत्नेनाह मित्येवं भाषितं तथा यूयमेव नजा [illegible] महानिद्रिताः ममप्रत्यक्षमेवेदं विवेकस्फुटचक्षुषः अन्यच्चैवं व्यवस्थित
ये सद्धर्मबहिर्भूतास्त एव परमार्थतः देहिनो नृप विज्ञेया दारिद्र्या[illegible]तयः तथाहि ज्ञानदर्शनचारित्रवीर्यादीनि नरेश्वर न संति तावद्रत्नानि तेषां पाप
हतात्मनां तान्येव धनसाराणि तान्यैश्वर्यकारणं तान्येव सुंदराणीह तैर्विना कीदृशं धनं अतस्तैरहिता ये त्र दृश्यंते धनसंचिताः विज्ञेयास्तेपि राजेंद्र
निर्धनाः परमार्थतः तस्मात् साधूनां पुनस्तानि तावद्रत्नानि भूपते चित्तापवरके नित्यं जाज्वल्यंते महात्मनां अतस्ते धनिनो धन्यास्त एव परमेश्वरा तेषां क्रियाभुव
नस्यापि पोषणे नास्ति संशयः मलिनामलिनैर्नृप बहिश्चीवरखंडकैः अलाबुहस्ता दृश्यंते दरिद्रा इव मुग्धकैः तथापि परमार्थेन ते महारत्ननायकाः
विज्ञेयाः पंडितैर्भूप ते नृपतयः परमेश्वराः किं च तृणाग्रादन्याकाशीश्च पातयंति स्वतेजसा यदि कार्यं भवेत्तादृक् तेषां नृप महात्मनां अतः स्वकीयदारिद्र्यम १८३

नालोच्य तवाहन्नैः महाधनो पि माहक्कः कथमुक्तो दरिद्रकः मलिनो पि स एवायं कर्ममलरहितः बहिः क्षालितसद्भाव स्त्रो पि जगतीपात
उदारहारगोक्षीरनिर्मलीमसमानसः बहिर्मलधरोप्यत्र निर्मलो मानवेश्वरः तदिदं तावत् मालिन्यमविचार्यात्मनि स्थितं अहं होहसितः केन
कारणेन पुराजनाः सुभगोपि जगत्यत्र सद्धर्मनिरतो नरः विवेकिनां समस्तानां यस्माद् अत्यंतवल्लभः सुरासुरमया युक्तं जगदेतच्चराचरं बध्ना
स्तं दिवानक्तं सद्धर्मगतचेतसा तस्मात् साधुः सदाचारो लोके सौभाग्यमर्हति तत्र ये कुर्वते द्वेषं पापिष्टास्ते नराधमाः पुमानधर्मसंस्थितो दुर्भगो लाव
तामतः निंदंति तं यतः सर्वमहाराज विवेकिनः तस्मात्पापरता [illegible] लोके दौर्भाग्यमर्हति तमप्यत्र प्रशंसंति ये ते पापानुरागिणः एवं स्थिते धर्मि
का मुनिवेषेण प्रकटो पि पुराजनैः दुर्भगे सुभगो प्यस्मि[illegible] दितः एवं स्थिते महाराज यस्मे जिनवचनाद्बहिर्भूताः संसारोद
रवर्तिनो जंतवो नवरतं बराकाः बध्यंते दृढकर्मसंतानरज्जुभिः [illegible] संतोष [illegible] क्रया ग्रस्यंति विषयाशा [illegible] खिद्यंते निरंतरं नवचक्रभ्रमणे
न संततोपतप्ताः कषायधर्मोष्मणाः गृह्यते मिथ्यात्वमहाकूटेन [illegible] जीर्यंति दीर्घसंसारावस्थानेन दंदह्यते रागमहाक्षुलेण अ
धीक्रियंते कामकाचण्डलेन आक्रम्यंते [illegible] दारिद्र्येण आलिंग्यंते ज[illegible] आच्छाद्यंते मोहतिमिरेण आकृष्यंते रुषीकतुरंगमैः पाप
च्यातक्रोधः तीव्रवह्निना अवष्टभ्यंते मानमहापर्वतेन विघ्यंते महाजालेन [illegible] ते लोभसागरप्रवेन परिताप्यंते इष्टवियोगवेदनया दोरूयंते निष्ट
संगमतापेन दोलायंते कालपरिणतिवशेन तनुकंते कुटुंबपोषणपरायणतया कदर्थ्यंते कर्मदानग्रहणिकैः आलिंग्यंते महामोहनिद्रया ।
कवलीक्रियंते मृत्युमहामकरेणेति तद् इमे महाराज जंतवो यद्यपि मन्यंते वेणुवीणामृदंगकाकलीगतकानि पश्यंति विभ्रमविव्वोकक्रारिमा
नो हराणि रूपाणि आस्वादयंति सुसंस्कृतकोमलपेशलहृदयेष्टविशिष्टाहारप्रकारजातं आजिघ्रंति कर्पूरागुरुकस्तूरिकापारिजातमंदारन ।
मेरुहरिचंदनसंतानकसुमनोहरकाष्टपुटपाटकादिगंधजातं आलिंगंति कोमलललितललनाकुल्यादिस्पर्शजातं तथा ललते मदस्निग्धमित्र
वृंदेन विलसंति मनोरमकाननेषु विचरंति मनोरमयदृष्टश्या क्रीडंति नानाक्रीडाभिः मन्यंति सुखानि मानेना नाख्येयरसवशानि तथानि मा
लिताक्षा तथाप्यमी राजंन् नाख्या रूपएवायं यथा सुखानुशयः एवंविधविविधदुःखहेतुव्रातसरितानादि महाराजकीदृशोसुखं कावाम

नोनिर्वृतिरिति तदिमे दुःखप्रतरणप्रहिताः परमार्थतः मोहादेवावगच्छंति जंतवः सुखमात्मनः व्याधैर्विलुप्यमानस्य चक्रिनाराचतोमरैः यत्सुखं
हरिणस्येह तत्सुखं नृपगेहिनां गलेन गृह्यमाणस्य निस्त्रिंशेन तालुमर्म्मके यत्सुखं मृतमीनस्य तत्सुखं नृपगेहिनां एतावद्दुःखसंघातपातनिस्त्रिंशम
स्तकाः सद्धर्मरहिता नृपगेहिनो नारकोपमाः सकाशान्नापुनर्भगवतां महाराज नस्यंते वामी सर्वोदिताः सर्वेपि क्षुद्रोपद्रवाः यतस्तेषां भगवतां प्रनष्टमो
हतिमिरं आविर्भूतसम्यग्ज्ञानं निवृत्तः सर्वत्राग्रहविच्छेदः परिणतसंतोषामृतं व्यपगताडष्टक्रिया त्रुटितप्रायाभववल्लरी स्थिरीभूते धर्ममेघसमाधि
तथागाढास्थिरकर्मंतरंगतुरंगमं तत्तुरंयतास्तेषां भगवतां संतोषदायिनी धृतिसुंदरी चित्तप्रसादहेतुः श्रद्धा आल्हादकारिणी सुखासिका निर्वाणका
रणं विविदिषा प्रमोदविधायिनी विज्ञप्तिः सर्वोत्तमविधायिनी मेधा प्रमादेति रक्तनिमित्तमनुप्रेक्षा अनुकूलचारिणी मैत्री अकारणवत्सला करुणा सद
नंददायिनी मुदिता सर्वोद्वेगघातिनी उपेक्षेति तदेवमेभिः समायुक्ताः सुद[illegible] रामभिर्नरस्वरः इत्याभिः ईदृशैः स्त्रीभिः मोदंते ते मुनीश्वराः संसारसागरोत्ती
र्ण निर्वाणसुखसागर निमग्नातसदात्मानं मन्यंते मुनिपुंगवाः नेजु[illegible] नमदेवानां नापि तच्चक्रवर्तिनां सध्यानपरिहतानां यत्सुखं शांतचेतसां
पराङ्मुखं तेषां नृपकप्रमर्दति संसारगोचरातीतं यत्सुखं वादयति [illegible] तदेवं ह्विजानंति ये संततस्य न चापरे एवं व्यवस्थिता राजन्दुःस्थिताः सुख
प्ररितः परमार्थमनालोच्य निर्दितो स्मिन्मुधाजनैः किं वा सुखानिमानेन [illegible] यमेवविनोदिताः नलक्ष्यतरा जेड्परमार्थसुखं परं नृपतिरुवाच स
गवान् यद्येवं विषयाद्दुःखं प्रशमः सुखमुत्तमं तदेषलोकः सर्वापि [illegible] दुःखं बुध्यते मुनिराह महाराज महामोहवशादिदं न बुध्यते जनस्तत्त्वं यथा
सौवररोगुरुः धवलराजेनोक्तं भदंत कोसौ वररगुरुः कथं [illegible] बुध्यते मतत्वं बुधसूरिराह महाराज आकर्णय अस्तित्रवनाम विस्तीर्णोग्रा
मस्तस्य च मध्ये स्वरूपं नाम शिवायतनं तच्च सदा सरित मधुनोपयरमैः [illegible] रतमनोज्ञाविविधखंडखाद्यकैः सुमायुक्तं शक्रापानादिपानकैः समृद्धधनेन
निचितं धान्येन संपन्नं हिरण्येन पर्याप्तं कनकेन अन्वितं वरवस्त्रेण पुष्टं सुपरस्करेण सर्वदा सर्वसामग्र्या संयुक्तं सुखकारणं तदेवमंदिरं रत्नैर्वहुनं सु
टिकनिर्म्मलं तत्र च शिवालयवने तस्य स्वामी सारगुरुर्नाम शैवाचार्यः सकुटुंबकः प्रतिवसति सचोन्मत्तकोहितमपि वक्तलमपि सुंदरमपि तदात्मीयं १८४
कुटुंबकं न पालयति न च जानीते तस्य स्वरूपं न लक्षयति तां शिवालयवन संपत्तिं ततो विज्ञानमिदं तस्य चेष्टितं तद्ग्रामवासिभिस्तस्करैः ततो धूर्त्ततया तैर २

गम्यकृतातेन सह मैत्री तस्य चोन्मत्तकतयैव ते तस्कराः सुंदरा वत्सला हितकारिणो बंधवस्त्राश्च प्रतिभासंते ततोऽपकल्प्य तदात्मीयं कुटुंबकं तै
स्तत्सार्द्धमनवरतं विलसंतास्ते ततो सौ वारितो माहेश्वरैर्यथा भद्र हारकाश्चौराः खल्वेते मा कार्षीरमीभिः सह संपर्कमिति स तु न शृणोति तद्व
चनं ततो मूर्ख इति मत्वा ते माहेश्वरैः सारगुरुरिति नाम [illegible] तस्य वररगुरुरिति नाम स्थापितं परित्यक्तं च सर्वमाहेश्वरैः इति तस्करपरिक
रितं तन्मित्रत्वमापन्नो वररगुरु सुप्रलब्धतां ततो गृहमंदिरं ततो लब्धप्रसरैः तैस्तस्करैः योगदानेन तस्य वर्द्धितागाढतर उन्मादः वशीकृतं शिवा
वायतनं अभिलषितं तत्कुटुंबकं क्षिप्तं समधायरकेताडितं तस्य तत्र [illegible] ततो वशीभूतमस्माकं सर्वमिति मन्वा तुष्टचित्तैस्तैः रेकः स्थापितो महाधूर्त्तस्तस्क
रानायकः ततः कृततालारवास्ते स्वाधतनं तं वररगुरुं नायकं [illegible] गायंति वेदनीयकं यदुत धूर्त्तलावसुप्रगम्यकः चिरात्लीननाः वंचयधम
पिमित्रजनरक्षितो जनाः मंदिरस्य वररस्ययदेश्वविश्वायकाः [illegible] प्रपंचयमितिनायकाः कश्चित्पुनरेवं गायति यदुत वररोगुरुरखग
स्तावसतावसति वयमस्य सरस्वरतां निजधूर्त्ततया प्रकटजगत्ताय [illegible] इदमपि वमचहस्तगतं स तु न रक्षन्यावररगुरुर्नलक्षयति तामात्मवि
डंबनां मां च बुध्यते निजकुटुंबव्यतिकरं न जानीते सम्यक् शिवायतन [illegible] णं नावगच्छति एषां रिपुरूपतां मन्यते च मम सामित्रतां ततो दुष्टाः
रात्रौ दिवा च तेषां तस्कराणां कुटुंबस्य मध्यगतो नृत्यत्यास्ते तत्र च ग्रामे [illegible] रः पाटकाः प्रतिवसंति तद्यथा जघन्यो निजघन्य उत्कृष्ट उत्कृष्टतरश्च
ति ततो सौ वररगुरुर्बुभुक्षाक्षामस्तान् भोजनं याचते ततस्तैः समर्पितं तस्य तस्करैर्महाघटकर्परं च चितो मीघांदुगकरनिहितश्च वयस्य गुरोरि
क्षामरूपविहितमततेन ततास्तेषां परिचेष्टितं एवं गतो सौ तत्राति जघन्यपाटकेति क्षार्थं ततो गृहे भ्रमंत्यन्यसौ चेष्टितास्ते विदितता लाररवे विरचितु पा
दतः सजितास्तस्करैः पिष्कृलोकाः यथा चूर्णयते समंततस्ते किं कृतं यष्टिमुष्टि महालोष्ट प्रहारैस्ताडितो नृत्त्वा स वराकार टच्चुरवैः कृतास्ते खिदाक
णैः अनुभूय महादुःखं चिरं निद्राविवर्जितः निर्यातः पाटकात्तस्मात्ततो सोन मकर्ष्यशः ततः समर्पितं तस्य तस्करैस्तस्य शरावं नीतस्तैर्जघन्य
पाटके तत्रापि नलनते निक्षां बाधितेषि कृजनेन ततस्तत्रापि पयछ चिरंतमेशरावके उत्कृष्टपाटके नीतस्तैर्दत्वा नाम्नवाजनं तत्रासो विरलो नि
क्षां लभ्यते छायया तया यथायादवगेहस्य रत्नवृत्सस्यनायकः कदर्थ्यते च तत्रापि शिष्टलोकैः स तथापरैः अधान्यदा कचित्तस्य नयंते स्मा अवाजनं।

तत्रलग्नेपुनःपात्रेदत्वास्तनत्ताजनं तथैवचेष्टितश्चोरैर्नीतोसौतुर्यपाटके तत्रचात्यंतविख्यातः किलायंरत्ननायकः ततःसुसंस्कृतांलिंकालतंतेसोगृ
देश एवंतेतस्कराःस्तेषुपाटकेषुपुनःपु भ्रमयंत्येवतंनाटनाटयंतोदिवानिशं हसंतश्चूर्णयंतश्चवल्गामानागृदेश कृततालारवालक्ष्यानानारूपैर्विडंबनैः
सतत्साक्रियमाणोपितस्करैर्बवलायुकः लिङ्गमात्रेणरूपशलावलातिसरितोदरः गायतिचकथं अतिवत्सलकोममभित्रगणः करुतविनयचसमस
जनः तदिदंममराज्यमहोचकटंत्वयातज्जवरंसुधयाविकटं आत्मानंमन्यतेमूढोलग्नंचसुरवसागरे लक्षितस्करदोषाणांकथंकसनडोजनं नतुनररसोव
राकोबहिर्लक्षित रत्नादिसमृद्धादात्मीयस्तगवनात्तव्याहितमन्तुरक्तसुंदरनिजकुटुंबकात्पातितंकुःखसमुद्रेसौच्यमात्मानमाकलयतीति नृदेषमहारा
जनिवेदितस्तेमयाबवरखुरुर्थेनसदृशोयंलोकइति नृपतिराह कथमेतद्भगवतोक्तमाकर्णय ग्रामोत्रत्नूपसंसारोविस्तीर्णस्तिस्यमध्यगंस्वरूपंजीवलोक
स्यविज्ञेयंशिवमंदिरं तादवंज्ञानवीर्यादिरत्नसरिश्वसरितं संसर्गमिर्वकार्यैःपरमानंदकारणं जीवलोकश्चतत्स्वामीतीताचार्योनिगद्यते तस्यस्वात्मा
विकाःसर्वेप्यगुणास्तत्कुटुंबकंतत्रस्वात्माविकंतस्यसुंदरंहितकारिचतत् जीवलोकस्यनचितेप्रतिभासते सोयंलोकःसदोन्मत्तः कर्मयोगेनव
र्त्ततनजानीतेनिजंरूपंयुणरत्नादिसरितं रागादिदोषाःसर्वेपितस्कराः परिकीर्तिताः तएवहिमहाधूर्त्ताजीवलोकस्यवंचकाः सुरूहस्तेप्रतासमतज २
वलोकस्यवस्त्रताः तेचगाढंप्रकुर्वंतिकर्मोन्मादस्यवर्धनं तेस्वरूपंवजीकृत्यजीवलोकस्यतेगुणाः कटंबमंतस्तक्रिद्याचिन्नद्वारंनिरुंधते तादवतेधरा
नाचगुणसंभारसरितं स्वरूपंजीवलोकस्यत्वामंदिरसंनिभं अलिरूयतिरोधायतस्यतावत्कुटुंबकं हृदक्षत्रैपमेराज्यमहामोहंनिक्षयच रागादिदे ३
षः सार्वेपितस्याग्रेरूष्मानसाः तंलोकंवर्द्धतोन्मादंनाटयंतीवशीकृतं सएवश्रूयतेलपमहाकोलाहलःसदा गीततालरवोन्मिश्रकृतोरागादितस्क
रैः सर्वस्वहारकाङुष्टास्तवितत्वावत्राववः सतुकर्मभिहोन्मादविह्वलीकृतचेतनाः हितततहत्वयंवाक्यंजीवलोकोचमन्यते सुंदराःसुरुदोधन्याःममै
तेहितदेतवः एवंहिमन्यतेमूढोरागादीनेषतावतः ततोमादेश्वराकारैःसंसारगुरुसन्निभैः तिज्ञांततत्वैर्मूर्खत्वाद्दरोगुरुरुच्यते तंलोकंतोतंविज्ञाय
रूतंरागादितस्करैः जैनमाहेश्वरास्तस्यत्यजंतिशिवमंदिरं यथाचयाचितास्तेनक्षुधाक्रामेणलोजनं तेतस्कराःकरदत्तेस्तस्यघटकर्पूरं विलिसश्च १८५
मषीपुंड्रैर्नीतोतिक्रादिनेनसः तदिदंजीवलोकेपिसमानमितिगृह्यते तथाहि लोगाकांक्षीक्षुधाक्रान्तोजीवलोकेपिवर्त्तते रागादीनेषयत्नेनयाच
माहेश्वरास्तुविज्ञेयास्तेजीवाजैनदर्शने प्रबुधास्तेहितंलोकंवारयंतिकृणेन कथं जीवलोबलोकनयुक्तस्तेसंगोरागादितस्करैः ३०४

तलोगलोजनं ततस्तेपितथ्यामेतिह्नाटनविधिसया [illegible] लोकं [illegible] तसविन [illegible] लेपडुड्कैगाढच
र्चितं विशालनरकापु [illegible] घटककर्पूरं [illegible] नवा [illegible] तियारी [illegible] कास्तथा जघन्यातिजघा
न्योपोतेत्र [illegible]
[illegible]

[illegible]ज्ञानीतेयादर्दं तावत[illegible] [illegible]मिश्र स्वरूपम[illegible]दिरोपम ज्ञमामा[illegible]त्यादि [illegible] इवक [illegible] वृध[illegible]लोकः सुदराद्दि
त[illegible]लं इदं च [illegible]ज्जानीति वि[illegible] [illegible]रवराग्याद्वैर [illegible] तिराहित तृतीयता[illegible] [illegible]ना[illegible]नः [illegible] [illegible]तु
[illegible]कटं [illegible]वियोजितः क्रि[illegible] [illegible] [illegible]पस्या[illegible] [illegible] [illegible]निकस्वरूपिक
[illegible]तिमूलामाय[illegible] [illegible]बुधते [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]मावग्रमित[illegible] [illegible]कडुवयय[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]विघ्यति[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]पद्येन [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

आकर्ण्य महामाहेश्वरस्थानी यो त्रमद्धर्मप्रबोधकरो गुरु[illegible] [illegible]स्थानं रागादि तस्करैः स्वपीडितं लाखेश्वर्यं प्रवि[illegible]स्वकुटुंब विये
जितं लोकस्तोतं नवग्राम[illegible] [illegible] तन्मात्रेणैव [illegible] [illegible] विफलं सद्धर्मगुरुरेवात्र जायते करुणापरः अमुष्माद्दुःखसंता
नात्क्षमेष वियोक्ष्यत इति तता जिन [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]ततो [illegible]तस्तते [illegible] [illegible] [illegible]पेशामभ्युपगते सुश्रा
[illegible]लयति जीवस्वरूप[illegible] [illegible]ज्ञान[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]समर्पयति चारित्र[illegible] ततो जीवलोकः सन्मनश्चदीपा
[illegible]तिनरूपविभ[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]ला शिवदेडस्तां [illegible] [illegible]यति समर्पयत्ना
[illegible]य[illegible]दि [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] कश्चालानायः [illegible] [illegible] [illegible]नवध्यात[illegible]तर्न त
विलीयात[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]यारणमात्रिगाढ[illegible]मादः [illegible] [illegible] [illegible]तिममा[illegible]
[illegible]तानस्तत[illegible] [illegible] [illegible] चरणकपाट ततः [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]ति[illegible]
[illegible] विलोकयति [illegible] [illegible] न ततः संजायते निर[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]कर्मपरमाणवः व्या[illegible] [illegible] [illegible]दीनवति
[illegible] [illegible]सामायिक [illegible] [illegible] [illegible]पणीतिष्ठति कर्मजालशक्तिः विव[illegible] [illegible] [illegible]तिः [illegible]दीनवति
[illegible] [illegible]तसर्वघातिकर्म[illegible] [illegible] [illegible]प्राप्तपरमयोग[illegible]प्राप्तविमलकेवलालोकेन [illegible] [illegible]यदं विधत्ते वाक्
[illegible]समुद्घातसमानयति कर्माणि [illegible]पादयति योगनिरोधं समारोहति शैलेशप[illegible]ोटयति नवो[illegible]दिकर्मबंध[illegible] [illegible]ति सर्वबाद[illegible]
[illegible]विज्ञाय नवग्रामनेषद्वी[illegible] [illegible]तनवो[illegible] [illegible]गत्वा तत्र शिवालयनिधानेमहामुवे मारस्य कृरिव स[illegible] [illegible] [illegible] सकलका
[illegible]मीति अनिनहेतु नाम महाराजमयो [illegible] [illegible]रगुरार्द्धन्नाता तर सामन्तं तत्र [illegible]दि नवतामपि [illegible] [illegible]तो विडंवना
[illegible]तान्यवति ततः श्रुत्वा साधुनेवाक्यमिदमत्यंतसुंदरं [illegible] मधवलो राजा तेचलीकाप्र[illegible] [illegible]ताः ततश्च [illegible]विदलत्कर्मजालेस्तेनक्ति [illegible]

[illegible] तमनुचावेर्ललाटे कृतकुमले येषां नो [illegible] सम्पन्नोत्पन्तवत्सलः तेषां तत्कुर्लगानामहं नातोयतीश्वरः यतो भगवतास्माकं निवि
[illegible] नचेतसा प्रीयताम् अमुमादङ्गीभातो [illegible] बुधसूरिणाह चारुचारुदितेलज्ञाः सुदत्तावता मति विनीय [illegible] सुसालिः सर्वमामक
[illegible] सहीयवाक्यार्थः [illegible] सफलोमेषरियमः इयानेवममादशोलवलिक्रियताम् इह यन्मया विहितं
[illegible] प्रीयतां नृपातसतां [illegible] बुधसूरिणाह पर्यालोचमयासार चारुलक्षम द्वीकालागवतीनुपगृहीता तन्नि
[illegible] कातामनायवत्या [illegible] निवेदा [illegible] चारके वतो गृहीतनादाका समा [illegible] देलाकामाविल
[illegible] मानसे किञ्चिदुलवता तावत्कथ्यतामेकु [illegible] विधानामयने
मत्स [illegible] तातवर [illegible] नन्दतपरमेश्वरः सर्वनिवे [illegible] या सुगिर
कीर्तन [illegible] वसरा [illegible] नचेतितेनच कथ्यमानेयति [illegible] पश्चात् ततस्मात् [illegible]
नाच ततः सारतामसं [illegible] एनवृत्तः ॥ अथ वितता [illegible] गात यात्यते कुतूहलमना
र अनेककालवतां [illegible] घातेतुल्यसमाकुलयेयवाण [illegible] सावरवातविती सम्भृति सुदे
सम सो [illegible] विपाकोस्ति प्रनाय [illegible] तलः तस्मातीवहवनासाधी
आ [illegible] भिजसाधीत [illegible] नाम तस्कुतोलोकविकृतः
नीषणी जनमे तयः तस्य विरयात [illegible] नामत्त विपाक [illegible] गोना यकरः परः तमाप [illegible] न विपाकोस्ति
धारकः विषांकुरोपमं क्रूरो महा नाम समुतो धमः [illegible] विदयते नो म [illegible] समन्तान्नीदारुणाकारा
चतावेनतयोश्च बुधमदयो [illegible] यावास पन्नाचा [illegible] नारी सहिताववतो नित्यं भंगरकान् [illegible] च ततो विचरतः स्वेच्छाक्रीडारसपराय १८७

णौ अथास्ति धिषणानाम [illegible] गहिता चारुदर्शना मानतनयो वनस्थेन बुधेन वरलोचना गृहे स्वयंवरायात २
परिणीता कृतो मयः तस्याम् [illegible] रवशाति जनितो विचारो नाम पुत्रकः अधानाला निजे कृत्ये क्रीडतो बंधुमदयोः
यस्तदानी समाप [illegible] मनोरमः ललाटपट्टसन्नामविचारो वर्यवर्धते ततो परि [illegible] तुङ्गे त्रिभु
वनरकृ [illegible] पर्वतंतं निरीक्षितुं अथ तो लीलयातत्र प्रदेशा समुपागतोय २
वहसा [illegible] अमताता हृद्गीवीक्ष रमणीय महायुक्ताः तन्निरूपणलापद्यसं
जातु [illegible] अपवरकद्वयं युक्तं तदधकारेणलोचनप्रसरातिग अद्वृष्टपमान
पयतद्वारान्या [illegible] का रवाम [illegible] तवाकर्ण्य बुधेनोक्तं भ्रातः सम्यग्विहि
श्चित एतद्विलालनयोग [illegible] मदयोः गुहा तो निर्गतो कौचिदारिका चडुला कृतिः क्षणमप्य
[illegible] योमारा जपुत्र [illegible] वतो रत्र विहितो मदेकुमाराः प्रति [illegible] युवा स्वोयदः
हित [illegible] कथं निवेदयावि [illegible] वेलाने किमथवा
[illegible] चारिणी [illegible] तावीक्षते नेम्हा वतना ततो वायुप्रदानं [illegible] सिता पुनः स्वल
सुसप फलानी विसार्के विदुनमुंचत सदैके मलवि [illegible] नः ॥ मेवस्य सा [illegible] वेवसोरग ऋदयागिरा नाथ तमभेदमाग पायोः किंश्लोकं गाकक २
रण युवयोविस्मृतास्मीतियाह स्वस्वामिनोरपि [illegible] गतानामनवतो परिवारका पुत्रस्यामेवदेवास्य [illegible] या विनियोजिताः अस्यापि तव नोरस्ते
धायमाणा वयस्यकः तिष्टामि युष्मदादेशात् [illegible] चिरकालदृष्टयोः हि युवयोस्तेन मगतं यथा वदे तथानायु समाकुलयं सांप्रतं पुरम
वधारा स्वेपुरा बहवतो स्थितिः ततः प्रचलितौ [illegible] मस्य ग्रामसमीप गताविकाल्ये [illegible] न विकल्पो हि पुनःशतः कृतिलो कंकुलातत्र विद्यते प २
टकत्रय द्वितीयपाटाकमति बहवः कुलपुत्रका [illegible] गामाम तन्मध्ये संस्थितो युवा स कर्म परिणामाख्यो नरेन्द्र सूरतिष्ठतोः प्रसन्नो युव

स्यास्त्वदत्तेयंवामहागुहा अयंचघ्राणसंज्ञोवयस्यो [illegible]कारकः युवयोर्विदितस्तेनगुहायाःपरिपालकः सुखसागरदेहेत्वं
लः वयस्योचिंत्यमहात्मस्ततः प्रवृत्तिवर्त्तते किंतु रसनादंष्ट्रावज्रादेषनगुहायाविनिर्गतः अत्रैववर्त्तमानोयंयुवाभ्यांलालितः
स्वान्तेषुयत्रयत्रगतौयुवां लालितस्तत्रतत्रायंगंधेर्नानाविधैःपुरा पुरीमनुगताख्याममन्यदाक्कचिदागतोतस्यांपुनर्विशेषेण
लितः अहंचविदितात्वत्प्रादस्यैवपरिचारिकायुवाभ्यामेवमित्रस्यमदनाग्या[illegible]गताः तदेवंचिरस्य[illegible]घ्राणेनसहमेत्रिका
[illegible] तथापिदेवोयदेव[illegible]मालिका [illegible]तरनाथ किंवीकृकारणं तस्मा[illegible]रतनस्त्विन्याहृपता[illegible]
स्यातावनिमिषायाल्पतामप[illegible] एवंवदतीसा[illegible]मा पादेषुपतितागाढवालिकाबुधमदयोः [illegible]
नेवसदृशा इयं[illegible]त्तनामारा कारणैःपरिताप्यते कपोल[illegible]तस्य[illegible]त्ताषितं लवतीदृकुलस्त्रीणांनिर्विकारेनर
हारोपीविलासोल्लासिलोचना वाग्डंबरमाराचततो[illegible]नाथः [illegible]धीर्याचित्तेबुद्धेनेहमहात्मना कृतावधीरणातस
न्नमुत्तरं मदस्तुपादपतितां[illegible]नुजंगता सत्ता[illegible]त्तिदुनतं[illegible]दमनोवच: विषादंमुचचार्वंगिधीरात्तववरानने एवं
कृतचारुलोचने [illegible]विरसतोयेषतंघामंपादितस्त[illegible]नेम[illegible]रसारेणयथाप्रत्यकृतांगनाः मदवचनवतीतावस्त्विवेद
पुकृरुते[illegible]नत्वः यतोकृमिदमेवात्रकर्त्त[illegible]विरतनस्त्वित्यालालनीयोवयस्यकः मदप्राहयथाकु
लातने मया[illegible]मित्रस्यतं[illegible]मित्तिन्हृयः भुजंगता[illegible]नियसख्या अतःसुगंधिलि[illegible] क्रियतामस्यलालनं च
कुरंगमदमिश्रितं कुंकुमकोदगंधा[illegible]तास्मिविते[illegible]नवरगकर्पूरमकातीफलसुंदरं तथासुगंधिता[illegible]लसदत्तेस्मिमनो
धगंधावर्त्तिका[illegible]नामयः यत्किंचिच्चौरलोविवर्द्धवदा[illegible] [illegible]सुनामापिप्लवास्यप्रतिलासनं [illegible]
ता तदेवंकृयता[illegible]त्त्वालनंमित्रपालनं एतद्विनवतोहः[illegible]कारण यादवलालितेनेदृघ्राणेनलेवमीसुखं मतविष्णि
यिहंकृमः मदनोक्तविनाशाक्तिसुंदरंगदितंत्वया सर्वविधीयतस्सुखीतदल्पेनिराकुला एवंवदतामदस्य पादयोःपतितात्वयो

महाप्रसादइत्येवंवदंतीसाभुजंगता बुधस्तुमोनमालव्यमन्यारण्येमुनिर्यथा अवस्थितायनस्तेनघ्राणायन्त्रकृतस्तथा ततोनवि
काकलीविहितापरं बुधेमत्तुतदालोक्यविज्ञनेदंविवेचितं [illegible]यकृत्तमदीयघ्रिलस्वमाभिकयमहागुहा अतोक्त्यायः स्तिनोघ्रा
नसंज्ञायः एकवलयदियवक्त्रिदारिका[illegible]रिकात[illegible]स्यकर्त्तव्य[illegible]लालनसुखकाम्यया किंतु यावद्[illegible]प्रचासितावदस्य
यंविश्रुतमार्येणलोकयात्रानुरोधतः [illegible]श्लिन्य[illegible]त्वन्[illegible]त्सपालयन्त्रपिघ्राणनस्युन्यातदोषैःलसतेसुखसुखम मदस्तुताभुरक
भुजंगता घ्राणलालनलापयाल्लुलते[illegible]सुखसागरं कथ सुगंधिद्रव्यसत्तारकरणोद्यतमानसः ततस्यत[illegible]पारूढस्त्वनिमित्तद्विवाहि
हारंचकुर्वाणः [illegible]नजानीतेहस्पतेच विरत [illegible] [illegible]पिप्रोद्धोषेण सुखसंदर्शननिर्लरं आत्मानेमन्यतेमदः
लालन इतश्चयी[illegible]राजदारकः कथचि[illegible]भीकालिकयागतः बहिरंगाबैरजसदेशोवुधनःपु
यातस्वगेहेराजदारकः [illegible]मायातेइरूशैधिषणा[illegible]स्त्री [illegible]इदानेवःसंतुष्टराजमंदिरं ततस्व हत्तेमहाविमदेनस
भात सास्तानत्रिकातेनबुधमदयाः ततोरहसिसं[illegible]सात्मप्रितं [illegible]बुधं सविवाप्रश्रणम्येवंभावाचकौतुकमंते नात्तयोः
नामौवयस्यकः मोयनसुंदरोबुद्ध[illegible]काक्सायिकारण [illegible]तदेवादर्शनकाम्यया अपहृतातमबाचनिर्गता[illegible]
भुरव्याम रवेटाकरमनोहरा विलोकितवा[illegible]तातत्कान्त्वाद्यात्वावसुधरा अन्यदानवचाकृहंसंप्राप्तोनगरपरे राजमार्गेमयाहृ[illegible]
मावीकृत्यविशाखीपरितोषमुपागता रसातरसजंतीचकीदृशीप्रविलोकिता [illegible]चाम्रतस्मेकनकल्पपादपमंजरी हृदानीरदनादे
दारिका प्रगेसहचरस्येवमिलिताचकवाकिका अतोदवदनेनेवनिर्मुक्ता[illegible]लिखिका राज्येकृतानि[illegible]प्रेकेवक्षितेवसुखसागरे
तासाधीप्रीतिविस्फारितेक्षणा ततस्तावीक्ष्यसंपन्नोमयापिप्रमदस्तदा चित्तेमाप्रीत[illegible]सकृनेस्नेहनिर्भरे ततःकृतप्रणामोहिप्रो
तया बुद्धिविस्मृतस्त्योसित्वमेरुदयनंदन मयोक्तमेवजातोहंधिषणायाधरातले [illegible]बुधराजस्यादत्रिकालिकयागतः एनचाकू
लसन्नयनादकाः स्नेहेनमांपरिष्वज्यचुंबित्वा[illegible] ततःप्रादमहात्मागचारुचारुकृतंत्वया वसम्बैनेवतानीषेमांप्रायेणविज्ञ

पिमयावत्सविमुक्तोबालकस्तदा (अहं [illegible] मुक्तोबालकस्तदा) अहं हिमातस्तेवत्स धिषणायावयस्यिका वृद्धंताबुधराजस्यनाम्नामा
र्गानुसारिता नारीरंजीवितंप्राणाः सर्वस्वंममसातथा तवमातामहालागपितातेजीविताधिकः तयोरेवसमादेशादहंलोकविलोकनं कर्तुंवि
निर्गतावत्सजातमात्रेपुत्रत्वयि अतोमेलालिनेयस्त्वंपुत्रस्त्वंजीवितंतथा सर्वस्व[illegible]मात्माचसर्वंत्वंसुसुंदरा सुंदरच[illegible]वत्सदेशादर्शनका
मया यदवंनिर्गतोगेहाङ्क्षिगीशस्त्वंनसंशयः [illegible] येन निर्गत्यनिःशेषंविलोकयतिमेदिनी अनेकाद्भुतवृत्तांतासनरैः [illegible]रः यतः
[illegible]विलासाः कूप[illegible]बुद्धिः कश्चिदगता [illegible]विज्ञान[illegible]चारचातुरी यावत्पूर्वं[illegible]तानानावृत्तांतसंकुला तानेकाः परिभ्र
तापुरुषणवसुधरा तावदसुंदरतर[illegible]तत्र चक्रेयदायातस्त्वमत्रनगरेपरे इदहिनगरवत्स[illegible]तमहि[illegible] अनेकाद्भुतवृ
हविदग्धजनसंकुलं विलोकयातिरः सम्यक्[illegible] ततसर्वं[illegible] मदहृष्टंभुवनंसचराचरं अथवाकिमनेनबहुनाधना[illegible]
यस्यामेदृष्टिगोचरं स्वतएवागतोसित्वंवत्स[illegible] मयात्र[illegible] तातामेचारुवधसा इदंसंपादितंइतमालितोहयदवया अधुना
दर्शयित्ववाप्रसादेनविशेषतः म[illegible]तवनिःशेषंतवचन्मसा[illegible]त[illegible]तः मावादमित्युक्तातातमार्गानुसारिता समस्तंतवच[illegible]मेसदृत्तातमद
र्शयित अथेकत्रमया[illegible]गिरिः तच्छिखर[illegible]समपरेपर ततोमयोक्त निवेदयाव किंनाम[illegible]रमेतद्वातर किंनामा
यंगिरिकें[illegible]शिखरंदृश्यतेपुर मार्गानुसारितःप्राहवत्सनोला[illegible]पुरिसं[illegible]देलोकेप्रसंसात्विकमानसे एषोपिसुप्रसिद्धात्रविवेकवरप
र्वतः प्ररूढमप्रमत्तत्वंशिदंचशिखरंजने[illegible]तवनख्यातवप्र[illegible]नमदापुर तवविज्ञातसारस्यकथप्रमतागत यावत्कथयत्येवंममायो
नुसारिता तावत्त्रातोपरस्तत्रवृत्तांतस[illegible]धुमे[illegible]निर्विकोनीयमानसुविकलः पुरुषेवेष्टितोऽमयेकोराजदारकः ततोमयोक्तं
क एषदारकोमातः किंवागादप्रहारितः [illegible]किंवामीपरिचारिकाः मार्गानुसारिताप्राह[illegible]गिरौ राजाचारित्रधर्माह्वो
यतिधर्मस्तुतत्सुतः तस्यायंसंयमोनामसुपुरुषः ख्यातपौरुषः[illegible]एकाकीचक्वचिदहामहामोहादिशत्रुभिः[illegible]तातृत्वातत्रनीत्वाप्रहारैर्जर्जरीकृत
अयंनिवारितोवत्सरणत्सेयदामिमिः अमीपदातयोवत्सात्यतीमस्वमंदिर अस्यतावपुरेजेनसर्व[illegible]तिबांधवाः मयोक्तमेविके दृष्टेमय १८९

त्करिष्यंति शत्रुभिःपरिपीडितं चारित्रधर्मराजाद्यदृदन्मेतत्राकोतुकं अतामहाप्रसादेननीत्वामांगिरिमस्तके। अधुनादर्शयित्वंत्वास्वामि
नोम्यावचेष्टितं मायमानुसारितयोक्तं वत्सैवंक्रियतेधुनाततस्तदनुमार्गेणविवेकगिरिमस्तके आरूढासामयासार्धंतत्रमार्गानुसारिता अ
थतत्रपुरेजैनेराजमंडलमध्यगः दृष्टश्चित्तसमाधानेमंडपेसमहान्नृपः नामतोगुणतःसार्धंवर्णिताश्चदृष्टथक्रश ममाग्रेतेमहीपालास्तयाविज्ञ
ततत्वया इतश्चातेर्लरिस्तूर्णंसमानीतःससंयतः दर्शितश्चनरेंद्रश्चवृत्तांतश्चनिवेदितः ततस्तेतादृशंज्ञात्वाशत्रुजन्यंपराभवं तत्रस्थानेसम
स्तास्तेभुत्कटाःकोपमागताः ततश्च भीमभ्रान्तैःकराघातप्रकंपितमहीतलैः तेर्जिततज्जदःकोपविभ्रांतोदधिसंनिभं कश्चिन्मुंचतिहुंकारंक
पितातकसंनिभाः भुजस्फालयंत्यन्येपुलकोद्भेदसुंदराः रोषरक्ताननाःकेचिद्भृतावस्तुक्वचिनीषणाः अन्यतूताविनिःसरस्ताः खड्गेविन्यस्तदृष्ट
यः क्रोधाधबुद्धयःकेचित्कंपत्ताररक्तलोचनाः अन्येस्फुटाट्टहासेनग[illegible]र्जिताखिलभूधराः अन्यतस्नातसंरंभाद्विगलत्स्वेदबिंदवः केचि
द्वक्त्रांगतीमासासाक्षादिवकृशानवः अथततादृशावाक्दुतितंरा[illegible]ज मंडलंचारित्रधर्मराजेंद्रंसंबोधःप्रत्यभाषत देवत्वेषसतांयुक्तोधी
राणांकातराचितः अकालनीरदारावसंनिभःकोपविभ्रमः तस्मादे[illegible]ते निवार्यतामलमुत्तालमानसाः राजानःक्रियतामेषामस्तिप्रायपरी
क्षणं तातानिवारणाकृतलीलयाभुविलोकितः चारित्रधर्मराजेनक्षणं मौनेनतेस्थिताः उक्ताश्चतेतेनराधिपेन यथास्तोमहीपालाबूतयत्रो
विवक्षितं एवंव्यवस्थितेकार्येकिमत्रक्रियतामिति एतच्चाकर्ण्य सत्यशौचतपस्त्यागब्रह्माद्यास्तेनराधिपाः प्रहृष्टरत्नसोत्साहायोद्धुकामाःप्रभावि
ता संयमस्यकदर्थनं सेप्रश्यविदितेदेवकिमद्यापिविलंब्यते त्यपराधकमापश्यसेवयाहृष्टिमागताः तेषामुच्छेदनंदेवकेवलंपरमौषधं अन्यच्च
दकुतस्मावतुरवगंधोपिमाहृशा नयावत्तेहताःपापामहामोहादिशत्रवः यावच्चस्वपादानां तच्छातत्रप्रवर्तंति नराःसंपद्यतेतावद्घातसेषां
दुरात्मनां एकैकोपिनःपटोनाथतावत्कीनोमहाहवे सर्वान्निर्दलयत्स्येवकुरंगानिवकेसरी क्षणेनज्ञावयंतीमेकुलिनांस्तेधिविभ्रमाः रिपुसैन्यं
नावादयंस्यान्नचाज्ञाविधायिका एवंचतेमहीपाला सोंडीरारणशालिनः सार्धपिस्वामिनोप्युक्त्वामकुवाक्यतयास्थिताः रणकरूपरीतांगास्तानेत
वंवीक्ष्यसुजः दुर्दांतमत्तमातंगनिर्दारिदरिसंनिभात सराजमंत्रिणासार्धंसद्बोधेनससारैते प्रविष्टोगुह्यमंत्रार्थमालयवमदत्तमं अथसत्राधि

सातातसाध्वीमार्गानुसारिता अंतर्धानं विधायोच्चैः प्रविष्टा सहिता मया तत्रस्तत्रोचितं राजाऽद्रष्टौ मंत्रिमहत्तमौ सम्यग्दर्शनतस्तावद्राजानोप्र
त्यत्तापतादवयस्तुसदैः प्रोक्तं सत्याद्यैः सोपि विक्रमैः तादवप्राप्तकालं ते कर्त्तव्यं कोऽत्र संशयः यतः वधानां दुष्टचित्तानां मपकारं सुदुःस्स
हं सत्रूणामीदृशां प्राप्यमानीकः स्नातुमिच्छति वरं मृतो वरं दग्धो मा संभूतो वरं नरः वरं गर्भे विलीनोसौ यो रिपूणां परिभूतये सधूलिः सम्पूर्णलो
कसत्तमसमनकिंचन यो रिपुभिर्मर्द्यमानोपि स्वस्थचित्तावतिष्ठते यस्यैकोपि नवेशजः शत्रुं सोपि जिगीषति तत्तन युज्यते स्नातुमनंतायस्य
शत्रवः अतो निर्जित्य निःशेषं शत्रुवर्गं नराधिपः निःकंटकां महीं कृत्वा ततो नवनिराकुलः तदेवमुद्धतं वाक्यमाकर्ण्य महत्तमः मौनेना
वस्थितः सद्यः कृत्वा कार्यविनिर्णयं अतिशयकृत्यं लीलामंथरया दृशा चारित्रधर्मराजेन सद्बोधः प्रविलोकितः ततो निरीय गर्भार्थिकार्यं
तत्वस्य कोविदः सद्बोधसचिवं सारं वाक्यमिदमभाषत साधुसाधूदितं देवविद्यानेन पुरः संप्रत्यसांप्रतं वक्तुं मादृशामत्र वस्तुनि तथापि त
महाराजयन्ममोपरि गौरवं तदवलंब्य तो आहं वाचालयति मादृशं त तः सम्यग्दर्शनप्रत्याह अहो तेजःप्रधानत्वमहो वा विप्रगल्भता अहो
तस्वामिभक्तत्वं चारुचारु महत्तमः सत्यमानवतां धीरं दुःसहो रिपुराशि न वः सत्यं परा निवृत्तस्य लोके निःसारितापराः सत्यं दुष्टाः शत्रवश्च धाम
हा मोहादिशत्रवः सत्यं तच्चातुकाः सर्वेदेवपादानुजीविनः किंच तिष्ठतु पुरुषास्तावद्देवशासनवर्त्तिनः नार्योपि देवसैन्यस्य तेषां निर्घातने
क्षमाः किंतु प्रस्तावरहितं कार्यं नारभेत विचक्षणः नीतिपौरुषयोयस्मात् प्रस्तावः कार्यसाधकः अथवा देवपादानां सर्वतश्च पुरो मया नीतिशास्त्रं यदु
च्यते तत्तत्पिष्टपेषणं तथापि षड्गुणाः पंच चांगानि शक्तित्रितयमुत्तमं सामादयाः सिद्धयस्तिस्रस्तथा नीतिचतुष्टयं चतस्रो राजविद्याश्च यच्चान्यद
पि तादृशं प्रतीतं युवयोः सर्वं निष्ठितस्यैव ते यतः स्थानं यानं तथासंधि विग्रहश्च परैः सह संश्रयो द्वैधभावश्च षड्गुणाः परिकीर्तिताः तथा उपाय
कर्म्मसंरंभे विनियोगो देशकालयोः पुरुषद्रव्यसंपच्च प्रतीकारस्तथापदः पंचमी कार्यसिद्धिश्च पर्यालोच्यमिदं किल अंगानां पंचकं राज्ञां मंत्रमार्गे
विजानता तथा उत्साहशक्तिः प्रथमा प्रभुशक्तिर्द्वितीयकाः तृतीया मंत्रशक्तिश्च शक्तित्रयमिदं परं शक्तित्रयसंपाद्याः त्रयएवोदयास्तथा दिर १९७
ण्यमित्रभूमीनां लाभाः सिद्धित्रयं विदुः साम भेदो प्रदाना निदंडश्चेति चतुष्टयं नीतीनां सर्वकार्येषु पर्यालोच्यं विजानता तथा आन्वीक्षिकी वार्त्तादं

डनीतिस्त्रयापरा विद्याश्चतस्रो भूपानां किलैताः संति गोचरे तदेवं देवपादानां सर्वतश्च विशेषतः प्रतीतमेव निःशेषं वर्ण्यतां महत्तमः केवलं ज्ञ २
तशास्त्रापि स्नावस्थां यान बुध्यते। तस्या किंचित्करं ज्ञानमधस्येव सुदर्पणः प्रवर्त्तिताविवाकेन महासाध्येपि वस्तुनि ततश्च लोकसजायते हा
स्यः समूलश्च विनश्यति इदं मूलविनष्टं हि तात सर्वप्रयोजनं आतायतावकोत्रादेकत्र नामोपयुज्यतां यतः सवचक्रमिदं सर्वं वियंते वमहाशयः
सकर्म्मपरिणामाख्योयश्च राजा महाबलः आयत्तं सर्वमेवेदं तस्यैकस्य महात्मनः तातसंसारिजीवस्य यस्यायत्ता महाटवी सवद्यापि न जानीत
नामापि खलु मादृशां महामोहादिसैन्यं हि मन्यते गाढवल्लभं इतश्च यत्र संसारिजीवस्य पक्षपाता बलाधिकः तस्यैव विजयो नूनं सहि सर्वस्य ना
यकः तत्तोयावन्न जानीते सोस्माकं सैन्यमुत्तमं यावच्च पक्षपातोस्य नोद्याप्यस्मासु जायते तावन्न युक्तः संरंभो नयानां न च विग्रहः युक्तं सामतथा
स्थानमुपेक्षा गजमीलिका संकुचंति हि विध्वंसः कार्यं संचिंत्य किंचन के सरीगजनिर्घातिय प्रोत्पात विभिन्नया नयौरुषं गलत्यत्र नूनं पतोपि विजा
नतः मेषोह्यपसरत्येव हृदयास्फोटहिंसया सम्यग्दर्शनेनोक्तं आर्य सं सारिजीवोसौ न जाने ज्ञास्यति नवा अस्मानेतेरयो नित्यमधुनैव विबा
धकाः तदद्य संयमस्तावदिह्यम निकटवर्त्तितः स्व सर्वानपि द्रष्टारस्तु न स्वा तुं न युज्यते सद्बोधेनोक्तं आर्यमित्रालं तं कार्यं कालसाध्यं प्रयोजन
ध्रुवं संसारिजीवोसौ ज्ञास्यते नः कदाचन व सकर्म्मपरिणामाख्योनरं शेषबलद्वये समानपक्षपातेन सदा प्रायेण वर्त्तते इतश्च तस्य संसारि
जीवो पि निःशेषं कुरुते वचः अतो स्मान्वेषतस्योच्चैः कदा विज्ञापयिष्यति ततश्च ज्ञाता संसारिजीवेन सप्रमादेन सज्जिताः वयमार्यविष्यामः शत्रुनि
र्दलने क्षमाः केवलमसावपि कर्म्मपरिणामं क्वचिदवसरं पर्यालोच्य महत्तमलगिन्या सह लोकस्थित्याष्टाषा वावसरं निजभार्या कालपरिणतिं कथयि
त्वात्मीयमहत्तमाय स्वनाम्नायकृत्वा विदितं नियतियदृच्छादीनां निजपरिजनानां अनुकूलयित्वा संसारिजीवस्यैवमहाटवीनवितव्यतां अपेक्ष्य सं
प्रसादोयमितिविज्ञप्तिकावसरं ततः संसारिजीवस्य समस्तमस्मद्वृत्तांतं सर्वथा मतिरुचितं सतिविज्ञापयिष्यति ततः प्रतिबंधकाभावात् गिष्टति
साविज्ञप्तिकां न विष्यति संसारिजीवोऽस्मासु प्रसादः ततश्च निर्मूलानाशयिष्यामः शत्रूनेतान्महत्तम तेन कालविलंबोत्र रुचितो मे प्रयोजने स
म्यग्दर्शनेनोक्तं यद्येवं प्रेष्यतां तावदत्र स्थल्पा पांडुरात्मना नलंघयंति मर्यादां येन ना इत सज्जिताः सद्बोधेनोक्तं न कर्यत त्रत्र हतेन प्रहितेन महत्तम तिष्ठ

मस्तावदत्रैवबकवन्निवृतेंद्रियाः सम्यग्दर्शनेनोक्तं नतावन्मतिस्तेनेनत्ववतापुरुषोत्तम सुरूपश्चअर्पितेयायाः किंकरिष्यतिमादृशां अन्य॥
च्च यदिनोरोचतेनात्हतस्तेदंडसर्वक ततः संधिविधानार्थंसामसर्वप्रहीयतां सद्बोधेनोक्तं आर्यमामेवंवोचोयतः क्वायाभ्यातेकृतसामकल
हस्यविवर्द्धकं जातमितिद्वितीयेनतत्संसर्पिनिसंशयः अथवा फलेनदृश्यतामेतत्सर्वंतातत्कृत्रदलं येनसंपद्यतेतात प्रत्ययोममजल्पिते
दूतप्रहीयतांतेषांयदिदवायत्ताचते ततोविज्ञायतद्भावमुचितंद्विकरिष्यात अथचारित्रधर्मेणतद्वाक्यमनुमोदितं ततस्तेंप्रहितोइतः सत्याख्यः
शत्रुसंदते अथरतानुमार्गेणसानुमार्गानुसारिता गतातावमयासार्द्धमहामोहबलेतदा भ्रमन्ततानदीतीरेचित्तविक्षेपमंडपे दृष्टिश्चविहिता॥
स्थानामहामोहमहान्नपः अथइतः ससत्याख्यः तत्रस्थानेरिपुसरिते प्रविष्टप्रतिपत्याचनिविष्टःश्चतन्निष्टर ततः ष्टष्टतन्नदंतोवाक्यमेसुदारधी॥
सप्रादसादसाद्योपिकोयासमशांतिकाम्यया चित्तवृत्तिमहाटव्यायः प्रभुः परमेश्वरः लोकेसंसारिजीवाख्योतावन्नोमूलनायकः बहिरंगांतराणांसं
सारोदरचारिणां राजांयामपुराणांचसस्वामीनात्रसंशयः एवंचस्थि। ते यूयंवयंचयेचान्योक्तविदांतरभूभुजः तेकर्मपरिणामाद्याः सर्वेतस्यै
वकिंकराः ततस्त्वेकमिदंराज्यंसर्वेषामेकएवच स्वामीसंसारजीवे ॥ तः कोविरोधःपरस्परं यतः शक्ताः स्वस्वामिनोत्नक्ताः संहताश्चभवति॥
त त्नृत्याबंधुपमानेवस्वपक्षक्षयकारकाः ततस्तुसततानंदमतःप्रभृति सुंदर युष्मासिसहराजेंद्रमनःप्रीतिविवर्द्धनं इदंसत्योदितंसत्यंवाक्यमा॥
कर्ण्यसासत्ता महामोहीमहाक्रोलमघप्रामामादाधुराः ततश्च दृष्टोष्टरक्तसर्वांगास्त्वमिताडनतत्पराः क्रोधांधबुद्धयसर्वेः समकालंप्रलापिताःश्च
ररदुष्टकेनेदंदुरात्मंस्त्वनिवेदितं यथासंसारिजीवाख्यस्वामीसंबंधिनोवयं पातालेपिप्रविष्टानांनास्तिमोक्षःकथंचनयुष्माकमालजालेकिम
नेननराधमाः संसारिजीवोनःस्वामीयूयंसंबंधिनःकिल अहोसंबंधघटनाअहोवाक्यमहोगुणाः तत्रसंगच्छगच्छेतिदवतास्मरणोद्यताः यथंत र
वतशांत्यर्थःमेतेवावयमागताः एवंच सहस्ततालमुत्तालाः प्रविहस्यपरस्परं तथान्यैर्निष्ठुरैर्वाक्यैः कृत्वाइतकदर्थनं वहितास्तत्क्षणादवके
धांधास्त्रेमहीभुजः संनद्धबद्धकवचामहामोहपुरस्सराः सत्येनापिसमागत्यसर्वंतात्चेष्टितंप्रभोः चारित्रधर्मराजस्यविस्तारणनिवेदितं अथाल्प १७१
लगितांमत्वामहामोहमहाचमूं चारित्रधर्मराजीयंसंनद्धमखिलंबलं ततःपरिसरस्येलग्नमायोधनंतयोः चित्तवृत्तिमहाटवीसैन्ययोःकृत॥

विस्मयं तच्चकीदृशं विलसितत्तटकोटिसंघातदेतिप्रलाजालविस्तारसंचारनिर्न्नाशितातशेषतामिश्रमेकत्रचारित्रधर्मानुसंचारिराजेंद्रवृंदैस्तोन्य
त्रदुष्टासिसंधात्यनेकप्रचंडोग्ररूपेंद्रागागसच्छायकायप्रत्तोद्भासबद्धांधकारप्रतानप्रनष्टाखिलज्ञानसद्योतसंतानजातं ततोसीषणेतादृशेका॥
तराणांनराणांमहात्रासितिसंपादके वादितानेकविद्योकवादित्रनिर्घातसंत्राशिताशेषसंसारसंचारिजीवौघसंग्रामसंमर्दनालोकिसञ्जिहवि॥
द्याधरेत्नोरणेतेमहामोह राजेंद्रसक्तान्वयः पादयंतःपरानीकमुद्धिह्निताइति ततश्च बहुदारुणशास्त्रशातैः प्रहतंदलिताखिलवारणवाजिरथं
श्रुतत्नीषणावेरिनिनादतया तदशेषमकंप्यतधर्म्मबलं ततश्चारित्रधर्मेसौसबलोबलशालिनामहामोहनरेंद्रेणजितस्त्वातमहाहवे नंष्टाप्र॥
विष्टस्वस्थाने ततस्तेरिपवस्त्वकं लसत्कलकलाराचारोधयित्वाव्यवस्थिताः ततःपूरितराज्यंमहामोहनराधिपे चारित्रधर्मराजस्तुनिरुद्धस्तंतरर
स्थितः मार्गानुसारिताप्राक्तुदृष्टंतातकृत्रदलं सुदुष्टमयाप्यक्रमंबि। कायाप्रमोदतः केवलंकलहस्यास्यमूलमंबपरिस्फुटं अदंविज्ञातवृ
सिद्धामितन्निवदयसांप्रतं मार्गानुसारिताप्राहरागकेसरिणोयतः ये ॥ यद्दृष्टस्त्वयावत्समंत्रीनिर्व्याजितेपुणः अनेनमंत्रिणासर्वंजगत्साधन
काम्यया मानुषाणियंचात्मीयानिकृत्रचितं अतिनूतानितानीदंसते ॥ खणपुराकिल चारित्रधर्मराजस्यतत्रपालेनलीलया तन्निमित्तसमा
स्त्वायजातोमीषांपरस्परं कलहोवत्समाटोपमंतरंगमहीभुजां मयात्नि दितमंबिकेकिन्नामानितानिमानुषाणिकथंवापंस्वैवतानिजगत्साध॥
यंति मार्गानुसारितयोक्तंवत्सविचार स्पर्शरसनघ्राणदृष्टिश्रोत्राणितान्यभिधीयंतेतानिच स्पर्शरिमेचगंधेचरूपेशष्टेचदेहिनां आक्षेपंमनसःकृ
त्वासाधयंतिजगत्रयं एकैकंप्रभवत्येषांवशीकर्तुंजगत्रयं यत्पुनर्वत्सपंचापि तत्रकिंचित्रमुच्यतां ततोमयोक्तंस्फलंमिदंतातदर्शनकौतुकं अधुना
तातपादानांपार्श्वयास्यामिसत्वरं तयोक्तं गम्यतांवत्सनिरूप्यतेजनवेष्टितं अहमप्यागमिष्यामितत्रैवनवसंनिधौ अथाहमागतस्तूर्णंनिश्चित्येदं॥
प्रयोजनं ततस्तातवयस्यायंघ्राणनामातसुंदर॥ वचकोमुग्धबुद्धीनांपर्यटत्येषादहिनां मानुषाणांद्वितीयोयंरागकेसरिमंत्रिणः यावन्निवेदयत्ये
वंबुधायनिजदारकः मार्गानुसारितातावदायाताताप्तोनरेश्वरः समर्थितंतयासर्वंविचारकथितंवचः त्यजामिघ्राणमित्येवंबुधस्यापिहृदिस्थितं ॥
श्च भुजंगतासमायुक्तोघ्राणलालनलालसः मंदःसुगंधिगंधानांसदान्वेषणतत्परः तत्रैवनगरस्त्वपलीलावत्याःकथंचन सदेवराजत्वायायात्नंगं

न्या तद्वने गतः इतश्च सपत्नीपुत्रघातार्थं तस्मिन्नेव क्षणे तया आनीतो डोंबीकराद्गंधसंयोगो मारणात्मकः ततश्च तां गंधपुटिकां द्वारे मुक्त्वा लीलाव
तीगृहे प्रविष्टा स च संप्राप्तो मंदः सा तेन वीक्षिता ततो भुजंगता देशाच्छोटयित्वा निरूपिता दत्ता घ्राणायतने गंधास्तेन दुरात्मना ततश्चाघ्रा
र्णितो घ्राणेति गंधितस्य मूर्छया स्नेहमोहितचित्तत्वात् मंदः प्रलयं गतः ततो विनष्टमालोक्य घ्राणलालनलंपटं तं मंदं घ्राणसंपर्कात् विरक्तो
नितरां बुधः ततश्च सा बुधेन दृष्टा मार्गानुसारिता लडेकधर्ममानेन संसर्गेन न विष्यति मार्गानुसारिता प्राह एवं विहित्वा भुजंगता तिष्ठत्व
धुमध्यस्थस्तदाचारपरायणः ततोयं विद्यमानोपि दोषसंश्लेषकारणं न ते संपर्कमुपैते देवं तत्स्यक्तो न विष्यति बुधेनापि कृतं सर्वं विज्ञाय हितमा
त्मने मार्गानुसारिता वाक्यं तत्तदा प्राप्य सद्गुरुं ततो गृहीतदीक्षो सौ साध्वाचारपरायण विज्ञातागमसद्भावो गुरुपासनतत्परः आचार्येणात्र तं म
त्वा गच्छनिक्षेपकाम्यया तत्पन्नलब्धिमाहात्म्य सूरिस्थाने निवेशितः स एष तवतां भूप सत्त्वबोधविधित्सया विहाय गच्छमेकाकी बुधसूरिः समा
गतः योयं निवेदयत्येवं श्रूयतामिति चल वाहशाः सोहमेव धरानाथ बुधः ना मेति गृह्यता प्रबाधकारणं भूप तदिदं संविधायकं मम संपन्नमेतद्धि
तुल्यं युष्माहशामपि यतः विचरंति सदा तानि मानुषाणि जगत्त्रये त त्र इतोनुधावंति महामोहादिनायकाः ततश्च योयं स्त्रैप्राप्यते प्राणी संसर्गा
गाद्दारुणैः निर्लिंद्यखड्गाः कृत्वा क्षणेनैव विलुप्यते इदमेव परं भूप निर्गृह्य स्थानमुत्तमं अमीभिर्लुप्यमानस्य जैनेंद्रवरशासनं एवं च ज्ञाते न त
नो प्रवर्त्तुमिह युज्यते न युक्तं क्षणमप्येकं धरानाथ विलंबितुं त्यज्यंतां विषया भूप कर्लिंकृष्टविषोपमाः आस्वाद्यतामिदं दिव्यं प्रशमामृतमुत्तमं ततो ध
वलराजेन विदग्धविमलक्षणं तथा सर्वेपि ते लोकाः साकूतं प्रविलोकिताः उक्तं च लोका लोकाय यदादिष्टमदं तेन महात्मना इदमाकर्णितं चित्तले
च तवतां वचः ततस्ते बुधसद्भानोः प्रतापेन प्रबोधिताः कमलाकरसंकाशाः प्रोत्फुल्लमुखपंकजाः सद्यो ललाटपट्टेषु विन्यस्तकरकुड्मलाः सर्व
पि लोकास्तत्रेदं समकालं प्रभाषिताः बाढमाकर्णितं देव वचोस्माभिर्महात्मनः विज्ञातस्तस्य सद्भावो महाभागप्रसादतः विधूय अज्ञानता मिश्रमनो
नेन प्रकाशितं जीवितं च अमृतेनेव मिथ्यात्वविषघूर्णिताः तत्क्षम इदमस्माकं वित्तगाढममुनेर्वचः संपाद्यतां तदादिष्टं मा विलंबो विधीयतां एत
च्चाकर्ण्य राजेंद्रः परं हर्षमुपागतः ततो राजा निषेकार्थं विमलं प्रत्यावाचत गृहाणि पुत्र पुत्रज्यांराज्यं त्वमनुशीलय पुण्यैर्मे भगवानेष संपन्नो गुरु १९२

रुत्तमः विमलः प्राह किं तात नाहं ते चित्तवल्लभः येन दुःखाकरे राज्ये मां स्थापयितुमिच्छसि इच्छन्निक्षिपसि मां तात संसारे दुःखपूरिते स्वयं गच्छसि निर्वृ २
तिमहो ते तात चारुता तातो गादत्तरं श्रुत्वा विमलवचः साधु साध्विति वदन् मुंचामीत्यलापत ततः कमलनामानं राज्ये संस्थाप्य पुत्रकं
विधाय जिनसज्ञां च दिनान्यष्ट मनोहरं तथा दत्वा दानं विधाय नगरोत्सवं विहितावश्यकर्तव्यः शुभे काले समाहितः विमलेन समं राजा सपत्नीकः स
बांधवः सपौरलोकः स हसा निष्क्रांतो विधिपूर्वकं किं बहुना ये मयाकर्णितं सूरेस्तद्वाक्यममृतोपमं तेषां मध्ये जनाः स्तोका ये गृहेषु व्यवस्थिताः तेपि
धावाम सम्यक्त्वाद्वतरत्नविलूषिता जाता रत्नाकरस्तथैकः स्याद्वादिरिद्धलाजनं अहं तु सदैव तत्रापि वामदेवतया स्थितः दृष्ट्वा तन्नादृशं सूरे रूपनिर्मा
णकौशलं श्रुत्वा तन्नादृशं वाक्यं महामोहतमोपहं तथापि च न बुद्धोस्मि तत्राकर्णय कारणं यासौ बहुलिका पूर्वं योगिनी भगिनी मम शरीरेषु प्रविश्य
सीन्मामे तत्र विडंबिता तातागृहीतसंकेतेन दुरात्मना सताहं ज्ञो महाभागो वंचकः परिकल्पितः चिंतितं च मया हंत मुनिवेषविडंबकः
सिद्धेंद्रजालचातुर्यः कश्चिदेष समागतः अहो आश्चर्य महो जालमहो वा चलता तुला अहो मुंडेन रंडायाश्च मुनापि प्रतारिता तथाहि अगो
बहुलिकायोगात् विवर्त्तितदुरात्मनां तदिसर्वज्ञप्रायं मन्यते मुवनत्र य ताहदवंतबुधाचार्यं तदालीकविकल्पनैः विकल्पयन्नहं सर्वैः न प्रबुद्धो
रात्मकः प्रव्रज्यावसरे तथा राजादीनां मया पुनः इदं विचिंतितं सद्भिस्त्वबि नैपायकर्म्माणि अध्य प्रव्रज्याग्रहद्ये देष विमलो मां बलादपि आदितो
वंचयित्वेमं ततो नश्यामि सत्वरं बध्यामुष्टिहृदयं गाढं ततो हं तारलोचने तथा नष्टो यथा नैव गंधमप्येष बुध्यते अथ दीक्षादिने प्राप्ते विमलेन महात्मना
क्व वामदेव इत्येवं सर्वत्राहं निरूपितः अदृष्टो मा पुनः पृष्ठो बुधसूरिर्महात्मना क्व गतो वामदेवो सौ किं वा संचिंत्य कारणं ज्ञानालोकेन विज्ञाय विम
लाय निवेदितं ततो मदीयचरितं निःशेषं बुधसूरिणा विमलेनोदितं नाथ किं न स भव्यसमासमुहृत अन्ते पितावकेशको ये नैवं बत खिश्यते सूरिणा
लिहितं स ड नास भव्यं किंतु कारणं यत्तस्य ताद्दे शीले तात्सर्वं निवेदये एका बहुलिका नाम भगिनी तस्य वल्लभा अस्यंतरंगास्त्राता च द्वितीयस्तेयना
मकः तास्यामधिष्ठिते नेदं वामदेवेन चेष्टितं पुरा च विदितं तात रत्नस्य हरणादिकं तस्मात्तस्य न दोषोयं प्रकृत्या सुंदरो हि सः स्तेयो बहुलिका वास्य
दोषसंश्लेषकारणं विमलेनोदितं नाथ कितान्यां सवराककः कथं मुच्येत पापाभ्यां किं वा नेति निवेद्यतां सूरिराह महाभाग भरिकाले तिलंधिते स

डाक्टर भाऊ दाजी स्मारकम्
Dr. BHAU DAJI MEMORIAL

तास्यां मोक्षते न त्वकारणं ते निवेद्यतां श्रुत्वाति संविग्नपतेः पुरे विज्ञादमानसे सार्थास्ति निर्मलाचारे श्रेष्ठतापापनीरते तयोश्च गुणसंपूर्णे जिनतानं
ददायिके ऋजुताचोरते नाम विद्येते कन्यके श्रुते अत्यंतसरला साध्वी सर्वलोके सुखावहा ऋजुता मामहात्तागप्रतीतैव सवादृशा अचोरता।
पिलोके त्वनिस्पृहा शिष्टवल्लभा सद्गुणसुंदरी नूनं विदितैव सवादृशा तेच कन्ये क्वचिदन्ये सुलक्षणे परिणेष्यति स्तेयो बहुलवालास्य ततो तोनत
विष्यतः तयोरास्यां सद्भावस्वापकृत्यैव निविद्यते ततस्तात तयोर्ल्लग्नं कार्यामयेषमोक्षसे तातानयोग्यताद्यापि वामदेवस्य विद्यते धर्मप्रतीति।
निश्चित्य कृतस्यावधीरणां ततश्चेदमुनेवाक्यं विमलेन महात्मना श्रुत्वा तथेति वदता विहितामेवधीरणा अहं तु प्रामः कांचनपुरे प्रविष्टो।
दृष्टमार्गे दृष्टः सरलो नाम वाणिजः तेन तस्यापणे विहस्तिता बकुलिका कृतमस्यपादपतनं घटेनेव नृतमानंदोदकस्य नयनयुगले तदवलो
क्याइडीभूतः सरलः ततो निदितमनेनलङ्कि मेतत मयोक्तं तात युष्मा नवलोक्य मयात्मजनकस्य स्मृतं सरलेनोक्तं यद्येवं ततो वत्स पुत्र एवा
मित्वं तातानीतोहमनेन स्वस्तावने समर्पिता बंधुमत्याः स्वभार्यायां का रितः स्नानभोजनादिकं पृष्टो नाम कुलादिकं निवेदितं मया सज २
तीयायमितितुष्टः सरलो निदितमनेन अपुत्रयोः प्रिये पुत्रोरकृयोः परि पा लकं दत्तः संचिंत्य देवेन वामदेवो यमावयोः तदाकर्ण्य हृष्टा बंधुमती।
निक्षिप्त सरलेन मय्येव गृहं दर्शितमापणं निदितं रत्नादिकमंतर्धनं सच तस्येव मूर्च्छया मया सहितस्तत्रैवापणे स्वपितिस्म अन्यदा संध्यायामा
वयोर्गृहे तिष्ठतोः समागतः सरलस्य बंधुलनाम्नः प्रियमित्रस्य गृहाद्दासकर्मकरः यथा मम पुत्रस्य षष्ठीजागरे त्वया गंतव्यं दवश्यमिति ततो निदितो
दं सरलेन पुत्र वामदेव गंतव्यं मयबंधुलगृहे त्वं पुनरापणे गत्वा वसेति मयोक्तमयं मे तात रहितस्यापणगमनेनाद्यतावद्दबायाए व पादमूले वत्स्यामि।
ततो होस्ते दसारो यमिति चिंतयन्नेवं तत्र त्विति वदन्नातः सरलस्थितोहं गृहे रात्रौ विहस्तिनस्तस्य चिंतितं मया हरामि तदंतर्धनं ततोर्द्धरात्रगतस्तमाप
णमुद्घाटयतश्च समागता दांडपाशिकाः दृष्टोहमेतैः प्रत्यभिज्ञातश्च ततः पृष्ठा मत्स्वात्कि मेपोर्द्धरात्रे करोत्यापणमुद्घाट्यति संचिंत्य स्थिता स्तूष्णीं।
तावन प्रच्छन्नाः उन्नवातेमयांतर्द्धनं निखातं तस्यैव पाणस्य पश्चाद्भागो विलात प्रायायां च रजन्यां कृतो हाहारवः मिलितो नगरलोकः सप्रामः सर १९७
लः प्रकटीभूता दांडपाशिकाः प्रवृत्तः कलकलः सरलेनोक्तं वत्स वामदेव किमेतत् मयोक्तं हा तात मुषितास्मि ति दर्शितश्चोद्घाटितापणो निधा

नस्थानं च सरलेनोक्तं पुत्र त्वया कथमिदं ज्ञातं मयोक्तमस्मि तावन्निर्गतस्तात स्ततो मे तातविरहावदनया ऽनागता निद्रा स्थितः शय्यायां विपरिवर्त्त
मानः रात्रिशेषे च चिंतितं च मया अद्येयदिपरमेतस्यां तात स्यत्रं सितायामापणशय्यायां निद्रासुखं संपद्यते नान्यत्रेति संचिंत्य समागतोहमापणं
दृष्टमिदमीदृशं चोरविलसितं ततः कृतो हाहारव इति दांडपाशिकैश्चिंतितं निश्चितमेतन्न स्कारायं दुरात्मा वामदेवः अहो अस्य बालजालचातुर्य
महावाचालता अहो वंचकत्वमहो कृतघ्नता अहो विश्वस्तघातित्वमहो पापिष्ठत्वेति ततो तस्ते स्वरूपं श्रेष्ठिने राज्ञःकुलो सवलश्च एवास्तस्माति चोरः ता
तः साकूतमवलोकितं सर्वमिदं तेन सुखं ज्ञातो हमतिरिति संजातं मे भयं ततः पुनः सलोप्त्र गृहीष्यामइत्यालोच्य गतास्तावद्दांडपाशिकाः दत्तो महाव
रकः अनेकविकल्पाकुलस्य मम लंघितं तद्दिनं संध्यायां गृहीत्वा तदंतर्धनं पलायमानोहं गृहीता दांडपाशिकैर्जातः प्रभातः दलमिलितं पुनर्नगरं
कथितो दांडपाशिकैः समस्तोपि लोकाय व्यतिकरः संजातो मच्चरितेन विस्मयः नीतोहं रिपुस्तदनुराजसमीपे आज्ञापितवध तया समागतः सर
लः पतितो नृपचरणयोरन्निदितमनेन ममायं पुत्रको देव वामदेवो त वत्सलः अतो मनुग्रहं कृत्वा मुच्यताम् एष बालकः गृह्यतां मम सर्वस्वं मे
षादवनिपात्यतां अन्यथा जायते देव मरणं मे न संशयः ततोति सरलं म त्वा सरलं तं नराधिपः अमुचन्मा प्रसादेन तस्याय च्छत्र तद्धनं केवलं सर
लस्तेन तदा प्रोक्तोमहात्मुना श्रेष्ठिन्नेष सुपुत्रस्ते समीपे मम तिष्ठतु यतः अयं विषांकुराकारस्तस्करा जनतापकः तादृष मगृहात् दूरे वाम
देवो न सुंदरः इतिश्च पुरापि दुर्बलीभूतः सांप्रतमेव एवमः पुण्योदयात् वयस्यो मे दृष्टात दुष्टचेष्टितं ततश्च श्रेष्ठिना प्रतिपन्नं तन्नरेंद्रवचनं त
दा धिक्कारविहितो दीनः स्थितोहं राजमंदिरे राजदंडस्त या पुत्राइयेन प्रज्ञामंगते नडे निवसतस्तत्र त्वात्त मेस्तेयबकुलिके तथापि लोको मां लंडसर्व
कार्येषु शंकते अन्येनापि कृतं चौर्यं मनोपरि निपात्यते कुवाणस्यापि सद्भूतं न प्रत्येति च मे जनः धिक्कारिहंति मामेवं दृष्ट्वा ते सत्यवादिता सर्वस्यो
द्वेगजनकः क्रमादस्वल्पतां गतः तत्रागृहीतसंकेते बहुकालं विलंबितः अन्यदा श्रीगृहं राज्ञो विद्यासिद्धेन केनचित् निःशेषं मुषितं लडं
स च चौरो न लक्षितः तातादं दृष्टदोषत्वादस्येवं विधमाहसं संभाव्यं ताप रास्य वया दितस्तेन भूभुजा अनेकयातनाभिश्च नानारूपैर्विडंबनैः
तातादंगादरुष्टेन तेन लडे कदर्थितः नस्थितः सरलस्यापि वचनेन नराधिपः उद्बद्धितो विशालाक्षि ततोहं विरटन्नलं अत्रांतरे च समाजीर्णगु

टिकाममसर्विका भवितव्यतयादत्तोततोन्यागुटिकामम तस्याप्रस्तावतोनडेतीव्रदुःखौघसंपद गतयापिदृष्टवासायांनगर्यांमेतत्पाटके तत्र र
नुत्रूयदुःखानितीव्रानंतानिविह्वलः असंख्यकालोपिगुटिकादानयोगतः पंचाक्षपशुसंस्थानेसमागत्यपुरेततः प्रोतोहंबकुत्रोत्यपुनग
रसुपुनः२ तस्मान्निनगरनडेयामावावरलोचने मुक्तासंव्यवहाराख्यंबकुत्रोयन्नवीक्षितं तथापिपशुसंस्थानेयोषिदारकधारकः बकुत्रोब
कुलिकादोषादिदोषेणविडंबितः सोहानिनानादुःखानिस्थानेस्थानेमयातदा तात्यापापवयस्यात्याप्रेरितःतेनवरानने एवंचवदतिसंसारिजी
वप्रज्ञाविशालयाइदंविचिंतितंगाढंसावगायनविनया अहोदुरंतस्तेयोसौमायाचात्यंतदारुणा ययोरासक्तचित्तोयंवराकोलरिनाटितः तथा
हि वंचितस्तादृशेनेनमहात्माविमलःपुराः तस्मात्त्स्येचलोकचगतोयंतृणतुल्यतां सरलोवत्सलस्निग्धोमुखित्वाचप्रतारितः प्राप्तोयंतत्प्रस र
दनतत्रघोरविडंबनां तथा यदयंतादृशेनापिमहात्मागेनसूरिणा बुध नबोधितोनासीत्मायातत्रकारणं कृपाणस्यापिसदूततस्तप्रत्येतिस्म
यक्तनः धिक्कारातिवतत्रापिसिवमायापराध्यति यदन्यजनितेनापि दो षेणायंविबाधितः संसारिजीवस्तत्रापिस्तेयोमायाचकारणं एवंचा
नंतदोषाणामाकरस्तेदुरात्मिके तथापिलोकंपापिष्टस्तयमायेनमुंच ति अन्यच्च तथासंसारिजीवेनोःकथयत्यात्मचेष्टितं सनव्यपुरुषस्तत्र
चिंतयामासविस्मिताः असर्वमिदमस्याहोतस्करस्यातिजल्पितं अति चत्रमसंलाप्यंलोकमार्यातिदूरतं अप्रसिद्धंममात्यंतंहृदयाद्वेषकारि
च तदस्यपरमार्थोयं समयाहावधारितः तथाहि पूर्वंतावदनेनोक्तं यथासीत्किलसर्वदा पुरेसंव्यवहाराख्येवास्तव्योहंकुटुंबिकः कालंतत्रस्थि
तोनंतंभवितव्यतयासह सकर्मपरिणामाख्याराजादेशेननिर्गतः एकाक्षपशुसंस्थानेतथान्येष्टचस्वरिषु तथाविधिषुस्थानेषुभ्रांतोदुःखैःप्रहरितः
अन्यच्चेदमनेनोक्तमनंतंकालमेकशः सर्वेषुतेषुस्थानेषुनाटितःकिलनार्यया तथा नंदिवर्द्धनरूपेणरिपुदारणलीलया वामदेवविधानेनकिलाहं
भ्रमितस्तया अतीतोनंतकालश्चसर्वेषामंतरांतरा कृतान्यनंतरूपाणितथान्यानिस्वनार्यया गुटिकादानयोगेनकिलेदंविहितंतया तदस्यचरितं
सर्वंविरुद्धमिवभासते तथाहि पुरुषश्चेत्कथंतस्यस्थितिःकालमनंतकं किंवाजरामरोहंतभविष्यत्येषतस्करः तावत्कालस्थितिर्देतकाचेयंभवितव्य १५४
ता कथंवानिजनार्यापिप्रतिकूलत्वमागता काचेयंगुटिकानाममहावीर्ययथाकृतः एकैकोनंतरूपोयंभवितव्यतयाप्र अन्यच्च सनगरएषानंतरंगा

णिमित्राणिस्वजनास्तथा येमुनागदितास्तेपिनमयापरिनिश्चिताः तदिदंस्वप्नसंकाशमिंद्रजालाधिकंगुणैः अस्यसंसारिजीवस्यचरितंप्रतिभाति
मे इयंचसुखरोगेणबुध्यमानेवलक्ष्यते साध्वीप्रज्ञाविशालेदंनिशेषंचरितंहृदि अन्यच्च इदमेलेशतःसर्वंनिर्दिष्टमनसापुरा अस्यसंसारिजीवस्य
हन्नेप्रज्ञाविशालया केवलविस्मृतप्रायमततःचर्नातिधुना अकांडेपृष्ठतश्चेदंसंजायेतममाजना तत्तावत्कथयत्वेषतस्करागायदिवक्ति अदंपुन
श्रयिष्यामिपश्चाहेनारहस्थिता इदंनिश्चित्यहृदयेसनव्यपुरुषस्तदा वचःसंसारिजीवस्यत्वलीमाकर्णयन्स्थितः सुखंसंसारिजीवस्यप्रज्ञपतीविस्म
तहृष्णा स्थितागृहीतसंकेतासम्यग्ज्ञाततावना सदागमस्तुलगवानिःशेषंतस्यचेष्टितं त्वन्निसंसारिजीवस्यततोमौनेनसंस्थितः संसारीजीवेने र
क्त अथाहमन्यदानडेपुष्ट्यानिजनार्यया संजातकृपयाप्रोक्तःकेनचित्शुभकर्मणा त्वयार्यपुत्रगंतव्यमधुनालोकविश्रुते आनंदनगरेतत्रवा
स्तव्यचारुलीलया मयोक्तं यद्देविरोचतेतुभ्यंकर्त्तव्यंतन्मयाध्रुवं ततःपु ण्योदयोनयःसतयामेतिदर्शितः तथान्यसागरोनामसहामेनिरूपितः
प्रस्तावास्येतिविज्ञायभवितव्यतयाप्र उक्तंच भद्रतानंदनोनाथराग तक सरिणोभजः मयायंविहितोद्यैवसहायस्तेमनोहरः ततोहंसहितस्ता
भ्यांसहायाभ्यांप्रवर्त्तितः आनंदनगरेगंतुंगुटिकादानयोगतः इति ये त्यघ्राणमायानृतचौर्यरक्ताभवंतिपापिष्टतयामनुष्याः इहैवजन्मन
न्यतुलानितेषांभवंतिदुःखानिविडंबनाश्च तथापरत्रापिचातपुत्राक्ता। पतंतिसंसारमहासमुद्रे अनंतदुःखौघचितेतिरौद्रे तेषांततश्चोत्तरणं
कुतस्त्य जिनप्रसादशांतावःकथितमिदमहोलेशतः किंचिदत्रप्रस्तावस्तावसारंकृतविमलधियागाढमध्यस्थचित्ताः एतद्विज्ञायलोलोमनुजग
तिगताक्रांततत्वामनुष्याः स्तेयंमायांवहित्वाविरहयततरांघ्राणलांपट्यमुच्चैः इत्युपमितभवप्रपंचायांघ्राणेंद्रियविपाकवर्णनःपंचमःप्रस्ताव
समाप्तः५ ग्रंथाग्र॥१६०० ॐनमःसर्वज्ञाय अथास्तिसततानंदमंदिरंहाषद्दरंग आनंदनामकंलोकेबहिरंगमहापुरं विलासोल्लासलावा
ण्यललितालोचनेर्नराः सोन्मेषैयत्रसाब्यातहेवेभ्योनिन्नमूर्त्तयः आकृष्टहृदयान्नृणांनार्योनिष्पंदलोचनाः यत्रसंपादयंत्युच्चैरमराकारधारि
तां चित्रास्फुरन्नसंचारतारंयत्रविलाव्यते आखंडलधनुर्दंडखंडमंडितमंबरं पारतनकेतनिर्नंदवर्द्धिताश्माहमाहसः तत्राक्रांतमहीपीठः केसरिनाम
मनृपतिः अनेकसुंदरीवृंदमध्येलब्धपताकिकाः हृदवीकमलपत्राक्षीतस्यास्तीजयसुंदरी अत्रास्तिनगरेतत्रवल्लभस्तस्यनृपतेः निःशेषनगरा

धारोवाणिज्ञोदरिद्रेश्वरः येनमेघायितंदानादर्थिश्रास्येषुसर्वदा सुरल्कमलखंडेषुस। ततंतास्कराये तं तस्याभिरूदयेस्येष्टोलावण्णोमृतकूरि
का साध्वीबंधुमतीनामसार्यकुलसंभवा यारूपमिवरूपस्यप्रत्यादेशःऽवश्रियः आवासःऽवशीलस्यतर्हनक्रेस्तुमंदिरं अथागृहीतसंकेत
नवितथ्यतया२ तदाहंगुटिकादानात्स्याकूद्रौप्रवशितः ततःसंपूर्णकालेनमित्रात्स्यांपरिवारितः नरकादिवनिष्क्रांतायोनियंत्रनिपीडित :
ततोबंधुमतीतुष्टामुदितोदरिद्रेश्वरः संजातंसुतजन्मेतिकारितश्चमहोत्सवः आनंदसर्वकंतास्यांचादशादतिलंघिते प्रतिष्ठितंचमेनामयथाय
धनश्रेश्वरः जातावपिमयासार्द्धंतोपुण्योदयसागरो अतरंगवयस्योमजनकान्यानलक्षितो ततोहंसहितस्तास्यांवर्द्धमानःसुखैःकिलः संप्र २
सोयौवनंसदैमीनकेनमंदिरं अथकिंचित्क्रमासाद्यकलावार्यतिदामया एकाधर्मकलासुष्टागृहीतासकलाःकलाः संपादितास्ववीर्येणचित्रक
ल्लोलकाश्चाव तदातेनचयस्येनसागरेणरूपेण अथकीदृशांपुनस्ते सागरवीर्येत्रासिताश्चित्रकल्लोलाः संपादितधनमत्रजगत्सारंधनमे
वसुखाकरः धनामेवजनश्लाघ्यंधनमेवगुणाधिकं धनमेवजगद्वंद्यं ध नंतन्नत्वमुत्तमं धनंहिपरमात्मेधनेसर्वंप्रतिष्ठितं धनेनरहितोलो
केपुरुषःपरमार्थतः तृणंतस्माच्चविर्द्धलियचान्यास्येवकिंचन धना द्यैं होधनादेवाधनादेतेमहीभुजः अन्येस्योन्यधिकास्तांतिनान्यत्किंच
नकारणं एकोदातापरोर्थीतिस्वाम्येकमेवाकापरः पुरुषत्वेसमानेपिध नस्पंदंवि ह्रसितं तदत्रपरमार्थेयंसर्वयत्नेनतद्धनं स्वीकर्त्तव्यंनरे
णोत्वेरन्यथातन्मनिष्फलं एवंचस्थिते कुलक्रमागतंत्वरियद्यप्यस्तिगृहेधनं ममात्मीयंतथा-प्यहार्जयामितत्तोधिकं कुतःसुखासिकास्ताव
न्मायेतममम्मानसे विमलसहीसयोयावन्नहृष्टारत्नराशयः गत्वदेशांतरंकृत्वासर्वकर्माणिसर्वथा मयात्मनवनंकार्यंरत्नराशिप्रपूरितं त
तोनेकविकल्पैस्तैराकुलीकृतमानसः तदागृहीतसंकेतेतातात्यर्थमहगतः उक्तंचमया तातमामनुजानीहिधनोपार्जनकाम्यया गच्छाम्य
हंनिविदन्नोपुकरोमिपुरुषक्रियां हरिश्चेश्वरेणोक्तं विद्यतेविपुलवत्सकुलक्रमसमागतं धनंतेदानसंभोगविलासकरणक्षमं तत्तदेवधनं
वत्सनिर्युजानायथेच्छया गृहतिष्ठनत्रास्तोस्मिस्थातुंहिरहितस्त्वया मायाक्क यासर्वपुरुषैस्तात्रूरिलक्ष्मीरुपार्जिता तांभुजानस्यसत्पुंसःकथं १९५
नत्रपतेमनः मातेवस्तनपानेनसाबालेपरिभुज्यते अवामपौरुषाणांत्तुतज्ञोगोलक्कनीयकः भुज्यमानानुमातातकियत्कालंनविष्यति विंडुप

तिःक्षयमायातिसमुद्रोप्यनुपार्जनैः तन्मेधनार्जनेआदंननातोनकुमर्हति अतएवविमोहव्यातातेनविरहव्यथा किंबहुना यावद्भुजवलेनोत्वे
नापनारत्नराशयः गत्वादेशांतरंतातत्तावन्मेनसुखासिका ततसर्वथापिगंतव्यंमदीयमनसिस्थिते कथंविघातस्तातेनगमनस्यविधीयतां।
ततोविज्ञायनिर्बंधंताहृशंदरिद्रेश्वरः मामुवाचतदातदेस्नेहाडीनृतमानसः याहृषनिश्चयोवत्सस्थितस्तेमनसिस्थिरः तद्विधेहिनिजाकूतंसर्या
तातेमनोरथः केवलंवत्ससुखलालितस्त्वमसि सरलःप्रत्योदवीयोदेशांतरंविपमामार्गाः कुटिलहृदयालोकाःवंचनप्रवणाः कामिन्यः ग्रया।
सोदुर्जनाविरलविरलाः सज्जनाः प्रयोगचतुराधूर्त्ताः मायाविनोवाणिजकाः दुःपरिपालंतोडजातं विकारकारिनवयौवनं दुरधिगमाःकार्य
गतयः अनर्थरुचिःकृतांतः अनपराधकुपाश्चौरचरटादयः तत्सर्वथानवता क्वचित्पंडितेनक्वचिन्मूर्खेण क्वचिद्दक्षिणेन क्वचिन्निष्ठुरेण क्वचिद्द
यालुना क्वचिन्निकृपेण क्वचिद्भुजटेन क्वचित्कातरेण क्वचित्यागिना क्वचित्कृपणेन क्वचिद्दकरहन्निना क्वचिद्दिदग्धेन सर्वथापरेरलमध्यगा
धङुग्धनीरधिधीरगंभीरधीपणेनभवितव्यं मयोक्तंतातमहाप्रसादः। स म्यगनुशिष्टोस्मितातेनपरपत्नुचततोमबुद्धिपुरुषमाहात्म्यं तथाहि
सत्वमात्रगतोधन्यारूपकेणविवर्जितः आगच्छेयंकृतार्थोहंयदितातपु नगरं ततः धनश्रेष्ठरनामाहंतवतत्पुत्रसंज्ञायः अन्यथामृतएवास्मि
दातव्योमेजलांजलिः यतः सार्वभौमसहादिसामर्थ्यंधनसाधनीप्राप्य रर्जयतियोयपि धनंकिमुयुवानरः ममत्वेपविज्ञेयः स्याज्ञामग्रीरहि
तापियन्नसरयामिगृहंतातस्वोपात्तैरत्नराशिभिः एवंब्रुवाणतातस्यवंदित्वाचरणद्वयं नत्वाचांवांसुतास्नेहजातोश्रुकृतदुर्दिनं कृतार्हस्फालके
गेहान्निर्गतःकृतनिश्चयः सार्द्धमंतरमित्रात्स्यांततोहंरुदतोस्तयोः व स्वपौरुषमवलंब्यस्थापितारुदतिहरिश्चेश्वरणबंधुमती अलिहतमनेन
प्रीयतमेमारुदिहिहर्षस्थानामेतत्तथाहि यामादसविनिर्मुक्तमलसंदेवतत्परं निर्वीर्यजनयेत्पुत्रंमाहिरोदितुमर्हति त्वयाहुजनिताधीरःसुतोयं
कुलभूषणः निर्व्याजसाहसस्तस्मान्नास्तिरोदनकारणं अयंतनंगुणोस्माकंव्यवसायपरायणः यदेषपुत्रकोजातस्ततोमुंचविषादितामिति इतश्च
निर्गतोहंनगरात् गतुप्रवृत्तोदक्षिणसमुद्रवेलाकूलानिसुखं प्रामश्चक्रमेणोदधितटान्यर्णवर्त्तिनिजयपुर निकर्णोविहिकानेन तत्रपुचिंति
तंपरत्नंकथं विलसत्कल्लोलकल्लोलमालंकिमकराकरं लंघयित्वाप्रजामुख्येरत्नद्वीपेधनाकरे किंवारोणेविनिर्दिष्टहृगदीश्वरमंडलंतत्स्वनीस्थी।

करोम्यस्यानङ्गशेषोदिस्वयंग्रहः किं वा पाटितदोर्दण्डखण्डोरुधिरपिच्छलैः चण्डिकां तर्पयित्वोच्चैस्तुष्टां तां धनमर्थये किं वा रात्रिंदिवं शेषव्यापार
रहितः स्वयं खनामि रोहणं यावत्पातालतलमुच्चकैः अहो गिरिदरिं गत्वा संप्राप्य रसकूपिकां धातुवादबलेनैवाद्य स्वर्णं यथेच्छया एवं वि
धकल्लोलैर्धनोपार्जनकाम्यया मित्रसागरवीर्येण ततोऽहं बकुलश्च स्तदा अत्रान्तरे संचितस्य दृष्टिसरलतारिका पुरस्थिते गतानडे मम किं
शुकपादपे यावद्विनिर्गतस्तस्य ज्ञारवायावीक्षितो मया प्रारोहोऽनूमि संप्राप्तः कृत्वा याकृतविस्मयः तच किंशुकपादपप्रारोहमवलोक्य
स्मृता मयासिनवशिक्षितः खन्यवादश्लोक इति तं च ननमस्य च किंचिद्धनं जातं यतो निर्दिष्टं खन्यवादश्लोक इति तं च ननमस्य च किंचिद्धनं जातं यते २
निर्दिष्टं खन्यवादे नास्त्येव क्षीरवृक्षस्य प्ररोहो धनवर्जितः स्तोकं वा बहु वा तत्र ध्रुवं बिल्वपलाशयोः प्ररोहे त्वरितस्थूले तनुके स्तोकमुच्यते।
रात्रौ ज्वलति नष्टशिखोष्मणी स्वल्पमीरितं विधितत्र लवेड्यूंकं यदि रत्नादि लक्षयेत अथ क्षीरं ततो रूपं पीतं चाल्कनकमेवेत प्ररोहः स्यादुपर्युच्चे
यन्मात्रे ऽधोपितावति प्रदेशे निर्दिष्टं तनं विद्यते तन्निधानकं उपरिष्टा त्र तुच्छे स्यादधस्तात्स्थूलो यदि प्ररोहो सो निधिप्राप्तो विपरीतस्तु सोन्यथा
था ततो निरूपितो सो मया पलाशपादपप्ररोहो यावत्तनुकस्तत्र चिं त तं मया स्तोकमत्र द्रविणं ततो नखश्रुत्या विधिस्सो मया निर्गमितपी
तवर्णक्षीरं तत स्थितं मम मानसे यथा कनकेनात्र भवितव्यं ततः प्रेषिता हेसागरेण तस्योत्खननार्थं ततो नमो धरणाय नमो धनदाय नमो ध
नपालायेति मंत्रपावना खातः प्रदेशो मया दृष्टं दीनारत्नतं ताम्रभाजनं दृष्टः सागरः परिगणितं प्रयत्नेन यावत्सहस्रमात्रं तच्च मे तेन पुण्योदयेन
निजवीर्येण संपादितं मम तु तदा महामोदवशात्संजातः सागरयक्षपातः ममेदमनेन जनितमिति भावनया ततः संपन्नं मे तावत्तावन्मूल्यम
ति तुष्टोऽहं चेतसा प्रविष्टो जयपुरे अवतीर्णो दृष्टमार्गे दृष्टो बकुलश्रेष्ठिना चोदितो सौम्यस्तु पुण्योदयेन समागतो मम समीपं कृतसंलापेन संजातप्रीते :
प्रसारिताः स्नेहतंतवः नीतोऽहं स्वभवने समादिष्टा भार्या योगिनी कुरुष्वातथेयमस्मै ततः कारितोऽहं मज्जनं परिधापितो कोमलदुकूलयुगलं निवे
शितो वरविष्टर भोजितो मनोहारिभोजनं सश्रेष्ठिना पादितं पुरस्तितांतं दृष्टं सपणयं कुलाभिधानादिकं यथावस्थितमेव निवेदितं सर्वं मया १०६
ततः कुलेन शीलेन यौवनेन रूपेण सर्वथायमुचितो मद्दुहितुरिति संचिंत्य समुत्थापिता मे पकल्पितमकरकेन न बुद्धरूपविलासाकमलिनामकन्यका

श्रुतमुक्रष्टेयादितोऽहं पाणिरस्याः ततो निर्दिष्टोऽहं बकुलश्रेष्ठिनाभ्यादितः पुरस्तितांतं दृष्टं सपणयं कुलाभिधानादिकं यथावस्थितमेव निवे
दितं तेनैव समस्तं भवनमिदं ते ततो ब्रनिरुद्धि श्रोवसया सह ललमानस्तिष्ठेति मयोक्तं तात यावन्निजभुजार्जितो नो नार्जितः पारतन्त्रराज्य तावत्सर्वमिदं
मन्ये लागलीलाविडंबनं ततस्त्वां तनदाता व्योममादेशाय मीदृशः प्रस्तावप्रसुसार्थे निरत्नदीपं व्रजाम्यहं श्रेष्ठिनोक्तं यद्येवं ततः अलं ते वत्स दुर्लं
घसागरान्तरेणेच्छया मदीयधनमादाय कुर्वीत विवधनार्जनं मया कृता तयद्येवं तनिर्बन्धाय ततनगतत्यमन्यत्र मया ततः तांडमूल्यं ममास्त्येव न
गृह्णामि वतावक एष गृहे स्थितस्तेन पणोहृत्य गायणे बकुलेनोक्तमेवं कुरु ततः प्रारब्धोऽहं वाणिज्यविधाने तेन च सागरेण प्रियमित्रेण प्रतिकूलं प्र
र्यमाणस्य मे विवर्द्धते मनोरथकल्लोलाः विगलति धर्म्मबुद्धिः अपसरति दया स्तुतापन्नविनिधने तत्त्वबुद्धिः विघटते दाक्षिण्यं प्रलीयते संतोषलेशोऽपि
ति ततः संगृह्णामि धान्यानि तांडशालयामि कर्पासितिलादिकं स्वीक रोमि लाक्षाव्यवहरामि गुलिकयापीडयामि जंतुसंसक्ततिलान्दापया
म्यंगारान् छेदयामि वनं जल्पाम्यलीकं मुष्णामि मुग्धजनं वंचयामि वि स्रब्धक्रीयकं कराश्मन्याधिकमानोन्मानेन विनिमयं सर्वथा न पिबा
मि तृष्णार्त्तोपि न भुंजे च बुभुक्षितः रात्रावपि न स्वपिमि अहं धनोपार्जनलोलु पः निवहन्ति गायित तस्याः कमलिन्याः कच्चिन्मया वदनाबुरुद्देऽपि धना
र्पितचेतसा ततश्च तावता कुत्राजातेन कालेन कमलेक्षणे तद्दीनारस दृशं मत्सार्द्धवर्द्धयतः स्थितं ततः प्रवृत्तमेवाभासदस्तद्वयमीलने तत्रा
पि जाते जातोऽहं दीनारायुतलालसः कथंचित्तच्च संपन्नं ततो लक्षेमतिर्गताः नानोपायैर्महानडे कृतं तस्यापि मीलनं ततोपि लक्षदशाके सागरप्रे
रितस्य मे बुद्धिर्भवति कालेन तत्यसात्तच्च मीलितं ततः समागारात्स्वयः कोटिमीलनकाम्यया प्रज्ञादयति मां सडेनियुंजानत्कृणेन सावसर्वेक्षिवा
णिज्यैर्नकथंचित्पूर्यते ततः कृतावकृपायास्तस्याः स्मरणकाम्यया तद्यथा प्रवर्त्तितादेशान्तरपुरदफत्रीसार्थाः प्रस्थापिताम्हदोष्णमंडलिकाः प्रेषि
तान्यनेकबाहित्रानि प्रगाहितानि रासमनमंडलानि निरूपितानामादवाणिजकाः गृहीताराजकुलदस्ताद्देशाः कारितानिपुंडपापणानि विहितार्थ
नोपार्जनगणिकाः समास्तनादेटाद्दतत्रिका विधापितोऽरसमंधानविक्रयः कापिताबरकरिदग्नानाः वापिता विविधकृषिसंघाताः प्रकीर्णानि मद
कुकरणानि सर्वथा नास्ति प्रायेण तल्लोके धनोपार्जनसाधनं यन्नदानकृतं नडे सागरस्येच्छया मया नास्ति मे पातकांशं काकांतदाक्षेशानीकृता न सुखेन

छानवातोषस्तस्याज्ञावशवर्त्तिनः अथाऽनेकमहापायैर्महाकालेनत्वयसा पुण्योदयस्यमाहात्म्याज्ञाकोटिःपरिरक्षिताः ततःससागरोत्तूयः
प्रवृत्तोऽमादमः अवाप्तप्रसरोनित्यप्रेरयत्येवमामलं कथं यथेदंमत्प्रसादेनसंपन्नंविपुलंधनं तथोऽमादेनतेरत्नकोटयोपिनपुर्णास्ताः ततःसंपा २
दितातेनबुद्धिःसागरलंघने ममरत्नौघलाभायदेवैरप्यनिवर्त्तिका ततःकथितोवकुलश्रेष्ठिनेमयानिजोऽभिप्रायः तेनाभिहितंवत्सःयथायथ
थायत्पुरुषःप्रयतेतस्थिरिभिर्दृष्टैः तथातथास्यपुरवोविवर्द्धतिमनोरथाः नैवतेविनिवर्त्तंतेरत्नकोटिशतैरपि एकादिविश्वानरदीप्तमिंधनैःस्व
र्धयिष्यति तन्संतोषपरंश्रेयानार्जितंविपुलंधनं ऽदमेवनियुंजानस्तिष्ठात्रैवनिराकुलः मयाकृतातमामेवंवदयतः यावन्नरोनिरारंभस्ताव
वन्नक्ष्मीपराङ्मुखा सारंभेतुलक्ष्मीःस्निग्धलोलविलोचना आश्लिष्टमपिमुंचत्यज्ञानरंसादसवर्जितं कुलाटवविटभ्रांत्यागृहीतंदुर्लभंनरं निः
र्मध्यकार्ययोत्पन्नदन्तधीस्वंनिरीक्षत कमलाकुलबालेवन्याक्रिमंल   कृयाप्रियं विषमस्थोपियोधीरोधनोऽमादंनमुंचति वकुस्थलेपतत्फ
त्विस्तस्यलक्ष्मीस्वयंवरा यावध्नातिधियाधीरोविक्रमेणनमेनच पश्च   २   प्रतीकृतेतंतोयथाप्रोषितनर्त्तका यस्तुस्ताकांसमासाद्यलक्ष्मीतुम्य
तिमानवः तंतुच्छप्रकृतिंमत्वासालक्ष्मीर्न्नाभिवर्द्धत इत्येवंस्वगुणैःप   म्भो   योनतानैवरंजयत सिद्धोपिनलवेत्तस्यप्रेमाबंधश्चिरंतया कुलकं
तस्मान्नतोषकर्त्तव्याविपुलधनसंग्रहे अतस्तातानुजानातुरत्नदीपग   मंमम श्रेष्ठिनोक्तं पातालेमेरुशिखरेरत्नदीपेगृहेपिच सर्वोपार्जितलाव
त्तुमः सोद्यमस्यतस्यच तथापियदिनिर्बंधस्तवायमतुलस्ततः अनुज्ञातमयावत्सगम्यतांयत्ररोचते मयोक्तंतातमहाप्रसादः ततोगृह्यतेलांडानित्र
पचर्यतेनिर्यामिकाः गण्यतेगमनदिनंविशार्यतेलग्नशुद्धिः निरूप्यंतेनिमित्तानिः क्रियंतेःवकृतयः संस्मर्यतेःलीष्टदेवता पूज्यतेसमुद्रदेव
सज्जीक्रियंतेसितपटाः उद्धीक्रियंतेकूपकस्तंभाः बध्यंतेकाष्टसंचयः ध्रियंतेजलभाजनानि आरोप्यतेभांडोपस्करः विधीयंतेरणसामग्री मीलय
तेदीपगामिनः सांयात्रिकाऽइति संपूर्णसामग्रीसमममन्यैर्महाधनैः स्थितादंगमनेसज्जोहित्वाभार्यांपितुगृहे अथप्राप्तेशुभेकालेकृतनिःशेषमं
गलः यानपात्रेसमारूढोमित्रान्यांपरिवारितः वलत्सुचयानपात्रेषुप्रदितानितुराणिप्रवादितासंखाः प्रगीतानिमंगलानिपठंतिपटुपटवः आशिषं १५७
पदतोनिवर्त्ततेगुरुजनाः दैन्यमवलंबंतेसुहृत्प्रियतमाः हृष्टविपक्षोमित्रलोकः मनोरथप्रवृत्ताः सज्जनाऽइति एवंच सरयित्वार्थसंघातंकृत्वाकाल

महोत्सवं अनुकूलेलसहातेसार्वेपिचलितावयं ततःप्रसिताःसितपटाः उच्छ्रिताभगराः चालिताश्चावल्यकाः दत्तावधानाःकर्णधारापतितानि
वर्त्तन्यायानपात्राणि प्रवृत्तामानाभिमतःपवनः ततश्च प्रबलपवनवेगकल्लोलमत्सौघपुच्छछटाघातसंजातखात्कारचित्रस्तयादः समुद्रदनसं
बंधफेनेननिन्नष्टः कूर्मेणमार्गेणगंतुप्रवृत्तानितानिप्रवहणानिरवादिद्वरूपाणिविस्तीर्णवीर्येचसमुद्रेअन्तरिप्रकारणप्रवृत्तांतज्जातेनतऽत्रसर्वमहा
दीपमुखेः प्रयातानिप्रमोदेनसर्वमिति ततःसमुत्तीर्णावाणिजकाः गृहीतंदर्शनीयंदृष्टोनरपतिर्विहितस्तानेनप्रसादः वर्त्तिश्चशुल्कं परिकलितंनाम
दत्तादत्तसंज्ञाः विकृतंस्वरूपाग्गृहीतंभांडंविस्तीर्णस्तोडं विस्तीर्णदानंप्रतिनिवृत्तास्वकुलात्तिः सुखंशेषवाणिकाः स्थितोहंसागरणोक्तंवानेनवय
स्य निंबपत्रादिनिर्यत्रलत्यंतरत्नसंचयाः विमुच्यतदिदंदीपंकिंफटित्येवगम्यते ततःस्थितोहंविधायापणप्रारंभंरत्नग्रहणवाणिज्यमन्यदासमाग
तेकाष्टहनारीनयाभिहितंवत्स अस्तिनवतासदकिंचिदकृत्यंमयोक्तंवद   स्तवती तयोक्तमस्यानंदपुरकेसरीनामराजा तस्यदुहितार्येजयसुंदरी
कमलसुंदरीचमचराज्येसुखलीलतयाजातानान्नानाभिजसुतान्मारय   ति   अतःसाकलसुंदरीसंजातगर्भाःपत्यस्नेहमोहिता मंमसहचरीगृहीत्वा
रात्रोप्रपलायिता पतितामहाटव्यां अनुनरतान्दुरितक्लेशाः संजातोराः   त्र   शेषः अत्रांतरतस्यास्यस्वामिन्याविहंभितंचबिंबं स्फुरितंसव्यदनंन २
त्तिमंडलंप्रवृत्तानिदारुणान्यदरशूलानि स्तंभितमूरुयुगलंविदलंतिवां   गानि समुच्छ्वसितंहृदयेन मुकुलितेलोचने प्रवृत्ताहंभिकाततोभिहित
मनयासखिवसुमतिनशक्नोम्यहंगंतुं महतीमेशारीरबाधावर्त्तते मयाचिंतितंहाहंतकिमेतत् ततोलक्षितंमयाअये प्रत्यासन्नास्याःप्रसवसमयः
ततःधीराभवेतिवदंत्याएवममकुर्वत्यास्तत्कालोचितंकर्मावेदनाविह्वलाऽकृत्यपतितास्वामिनीतत्तले तस्मिंश्चैतस्मिंश्चवेष्टमानाकरुणानिकूजि
तुंप्रवृत्तानिर्गच्छतिच   योनिर्द्वारेणदारकेविमुक्ताःप्राणैः निर्गतोदारकः ततोहमंदभाग्यानंतारश्रांतत्तुपलन्यवज्ञाहतेव नीतेव विलक्षेव नष्ट
मर्वस्वेव मूर्च्छितेवमृतेव ग्रहीगृहीतेवसर्वथाशून्यहृदया नजानेकिंकरोमिस्मसकेवलंविलपितुंप्रवृत्ताकथं हादैवहतकिमेवाचंकिंनजल्पसिमु
प्रिये ज्ञातस्तेतनयोदितः पद्मपत्रचारुलोचने यस्यार्थेसुंदरंराज्यंत्वत्तरिमतिवत्सलं दित्वाक्वचित्प्रवृत्तापत्रपेमंतंसुपुत्रकं हाहादतास्मिदैवेनगादव
त्रासकारिणा येनसंपादितोवत्सःस्वामिनीचनिपातिता हाहावत्सनयुक्तंतेयत्तेरकृणतत्परा माताविवत्सलासाक्षीजायमानेनघातिता किलेपाम्पुत्रा

सौख्यानि शाश्वतेत्यकन्यका यावदीदृक्षु खं मातुस्त्वया वत्स विनिर्मितं एवं प्रलपंत्या एव विभाता रजनी समुद्गतो दिनकरः समागतस्तेन
पथा सार्थो दृष्टा च प्रलपंती सार्थवाहेन संस्थापिता अनेन दृष्टोहं ज्ञातः कथितो मया विस्मितो सो दृष्टश्च मया क्व यातं त्वं वत्स तातेनोक्तं वेलाकूलं
प्राप्य त्वा चिरस्थनरत्नद्वीपं यास्यामि मया चिंतितो श्रुतोस्ति मया स्ति रत्नद्वीपे कलसुंदर्याः सहोदरो नीलकंठो राजा तदनं दारकं भागिनेयमने
निवस्तु सार्थेन गत्वा तस्मै मातुलाय समर्पयामि ततः समागतो हं तेन धरणेन सार्थवाहेन सार्द्धमिमं द्वीपं दारकस्त्वहेन च प्रसृतं स्तनयुगलं व
र्द्धितास्तो मदीयस्तन्येन दर्शितो नीलकंठाय कथिता कलसुंदरीवार्त्ता जातो नीलकंठस्य विषादगर्भो हर्षः प्रतिष्ठितं दारकस्य हरिरिति
नाम अपि च वर्द्धमानक्रमेणासौ जीवितादपि वल्लभः भागिनेयोस्य संपन्नो नीलकंठस्य नृपतेः तताग्राहितः कलाकलापं संप्राप्तो यौवनं
संजातः सुरकुमाराकारधारकः इति कथितश्चास्य मया सर्वकोवृत्तां   नः श्रुतश्चात्र न भगवान् यथानंदपुरागत इति ततो वत्स हरिकुमारो २
त्वं तं सुहृदं ज्ञात्वा मत्वा उष्टमभिलषति ततः तत्समीपं गंतुमर्हति वत्स   म   योक्तं यदा ज्ञापयत्येवा ततस्तया वसुमत्यागतोहं हरिकुमारः समी
प हष्टोहं दमित्रमध्यगतो हरिकुमारः विहितो मया पादप्रणामः नि   ख   दितो दमरस्मेव वसुमत्या ततो मदर्शनानंतरं तुष्टात्मा प्रीतिविस्फारितेक्ष
णः गाढमाश्लिष्य मामस्वाराय स्थापयत्यर्द्धविष्टर उक्तं चानेन भद्र अब्रय   रकथितस्तावयास्याद्दरिशेखरः मया तस्य च सूनुस्त्वं विज्ञातो जनवार्त्ता
या तता भ्राता मिमभद्रशरीरं जीवितं तथा संपन्नं सुंदरं त्वदं यदत्रागमनं तव मयोक्तं देव श्रुतो मया सद्वार्त्तां तं कथितो ऽहं बया अत्यादरं भृत्यज
नेन देवं कर्त्तुमर्हति यथानुजीवितातातो मे तत्र केसरिनृपतेः तथाहामपि देवस्य किंकरो नात्र संशयः ततो गाढतरं तुष्टः श्रुत्वा तन्मामकं वचः सह
रिकारयत्फ़ाच्छे मिश्रागममहोत्सवं ततो हरिकुमारेण सार्द्धं मित्रसमायुक्ता ललमानस्य मे तत्र लीलया यांति वासराः अन्यथा मन्मथोद्दीपीवनराजि
विभूषणः प्रमोदहेतुर्जंतूनां वसंतः समुपागतः ततो हरिकुमारोसौ गृहीत्वा मित्रमंडलं बंभ्रमीति मया युक्तो दिदृक्षुः काननश्रियं अथ वृत्त वनं प्राप्य
प्रकूजात्कलकोकिलं महितो मित्रवृंदेन निविष्टस्तत्र लीलया यावत्तावत् विज्ञीलांगी तोड्राकारविक्षयिनी आत्तीर्वादं च कुर्वाणा वृतिनीका चिदागं
ता अव प्राणाम संलापैः कुमारेणाभिनंदिता मादर्श्यति सानंदं चित्रविन्यस्तकन्यका तां चार्पयित्वा सांपेदागतादर्शितविक्रिया कुमारस्ताव १०८

पट्टपंतीसंस्थिता स्तिमितेक्षणा ततः कुमारमाक्षिमं सविकारं विलोक्य सा व्रजामीत्यभिधायोच्चैः शीघ्रमेव विनिर्गता कुमारोपि च तां पट्टपत्रशारी
रशिरमितः विकारकातरः सर्वैर्वयस्यैरुपलक्षिताः यतः क्षणं हुंकारकरणं क्षणं मूर्द्धप्रकंपनं क्षणं वास्फोटिकादानं क्षणं मव्यक्तभाषणं क्षणं
दीर्घोष्णविश्वासं क्षणं चक्रमणानं मुहुर्मुहुः श्चिवगतां तां वीक्ष कुरुतेहरिः क्षणं स्मेरमुखत्वं तं विस्फारयति लोचने क्षणं निष्पंदमंदाक्षः स्निग्धच
क्षुर्निरीक्षते ततो विहितं स्मितबंधुरं मन्मथेन कुमार किमिदमात्मगतं विविधरससारं प्रकटितकरणांगहारं नरीनृत्यते ततः कृतमाकारसंव
रणं हरिणाभिहितमनेन आहारंजितो हमनेन चित्रकरकौशलेन तथाह्यत्र सुविभूषा रेखा संगता निम्नूषणानि उचितक्रमावर्त्तविच्छित्तिः प
रिस्फुटो भावाभिप्राय इति दुष्करं विचित्रेला वा राधनं तदवधार्य मतमतिमति विदग्धानां चात्र तस्य प्रकर्षः परिस्फुटो हृत्रपते यस्मादुपारूढयौव
दामदमदनानचयमालिखिता कन्यका तदस्यां संबधिनमसुंत्तावविशो   यमतिवदितमपि लक्ष्यंति बालका अपि किमुत विज्ञांसस्तथाहि लावण्य
मुद्गरंतीव प्रोभिन्नस्तनचुचुका एषा प्रोहामतारुण्यमात्मानं कथयत्यलं   उ   न्नामितैकभ्रूलतागेलीलामंथरितेक्षणा मंदनिखदयत्येषा ववनैरिवक
न्यका कपोलस्फुरितैर्दिव्यैः स्मेरवक्त्रा सबंधुरा विलासव्यतितिलोला   दृष्टौ   वहतीमकरध्वजं तदनेन केनचित् चित्रकरेणालिखितामूं कन्यकां जनि
॰म तामेचेतश्चमत्कारः स्थितमिदं न मिमेयथानास्तीदृशामन्यस्य जगति कौ   शलमिति मन्मथः प्राह पद्मकेसरकिं सत्यमिदं पद्मकेसरेणोक्तं सखे
मत्यं कुशलं विचित्ररूपाः प्राणिनां चित्तवृत्तयः ततामे चित्रकरादपि चित्रकशालतरयमेवकन्यका प्रतिभासते ललितेनोक्तं सखे किमनया
विहितं कि विचित्रमवलोकितं यता पद्मकेसर प्राह बाढमवलोकितं विलासेनोक्तं सख्वर्णयतत्कीदृशं पद्मकेसरः प्राहः यदनया कन्यक
या दुर्गमिमन्यनारीणां दुर्लभ्यमंबरचारीणां अदार्यं किन्नरीणां असाध्यममरसुंदरीणां अविषयो गंधर्वादिपुरंध्रीणां मदनातुराणामपि सत्वेकम २
रमपदं स्तिरजस्तमो विकारं कुकुमारमानसं विचित्रविन्यस्तरूपया पिहदमवगाहितं इदमनया कन्यकया चित्रं विहितमेतच्च मयैव न केवलमवले २
कितं किं न दृढ्हस्फुरततरं न वडिरपि विभ्रमः प्राह न त्वश्चर्यमिदं कथं चित्रं पद्मकेसरेणोक्तं नत्रु सर्वत्र कामणे आश्चर्यमेव चित्रशाष्टेनोच्यते कपोलः २
प्राहः कथमिदमवगतं भवता अथ कुमारमानसमनया वगाहितमिति पद्मकेसरेणोक्तं न त्ववचरश्नोरवर किमिदमेतावन्मात्रमपि न लक्षयसि तथ २

हि नोङ्कारादयस्तावद्भवन्त्येवं परिस्फुटाः लङ्कल्लोलकयोर्वल्गद्धुंभमानसंभ्रमः यदि च मद्वचनेन प्रत्ययो भवतः ततः कुमारमेव पृच्छ येन परि
स्फुटीभवत्येषोऽर्थः हरिकुमारेणोक्तं सखे पद्मकेसर अलमनेनासंबद्धप्रलापेन पठ तावत् किंचिच्चारुप्रश्नोत्तरं ततः समासममभिहितमनेन यदाज्ञापा
यति कुमारः पठितं च पत्रपङ्क्ति स्फारिताक्षोऽपि वाचमाकर्णयन्नपि कस्य कोयातिनोद्भमि किं च संसारकारणं हरिकुमारेण तु तया चित्रोपलब्धकन्यक
याः प्रहृतचित्तेन दत्तः शून्योऽङ्कारः पद्मकेसरेण चिंतितं नेदं ज्ञायः सम्यगवधारितं कुमारेण ततः पुनः स्फुटतरं पठामि पठितमनेन पुनर्दत्तो हरि
कुमारेण शून्य एवाङ्कारः ततो लक्षितं पद्मकेसरेण यथा शून्यीकृतहृदयोऽयमनया चित्रकन्यया ततो हसितमनेन निरूपितानि समस्तैः स्मितगर्भप
रस्परं वदनानि तदालोक्य प्रत्यागतं हरिकुमारस्य चित्तं अप्रतिरूप्याकलितो हमिति संजातोऽस्याभिमानः संवृतः कुविकल्पः विविहितो विश्रंभः संपन्नो र
दत्तावधानः प्रवर्तितो विमर्शस्ततोऽभिहितमनेन मा साहसं सखे पुनः पठ   पठितः पद्मकेसरेण पत्रपङ्क्तिरित्यादि पुनः श्रप्र ततो निरुत्तरमवद्धरिकुमा
रेणोपलब्धमुत्तरं अक्रमतेनक्तं ममत्वं इति विस्मितः पद्मकेसरः पु न रन्यत्पठितमनेन कस्याविन्यज्ञीकृन्न भवति संग्रामलपठमनस्कः वा
ताकंपितहृत्का निदाघकाले च कीदृक्ताः हरिकुमारेणोक्तं पुनः पठ पठि ते पद्मकेसरेण विचिंत्योक्तं हरिणा इदमत्रोत्तरं दलनाया ततो दृष्ट्वा भव
सितमतिनाभिहितं विलासेन कुमार मयापि चिंतितं किंचित्प्रश्नोत्तरं हरि   कुमारेणोक्तं पठ पठितं विलासेन कीदृग्राजकुलं विषीदति विलोनप्रपति
रूपावके बोध्यं काननमव्यक्तं श्वदवः कालेन विष्यत्पलं कीदृक्चाश्व जिनेश्वरावद विलोक्यास्येत घारोचते गंधः कीदृग्विमानत्वजिनवरभक्तिर्न संप
द्यते हरिकुमारः प्राह हृदि दिंवास्ते समस्तं चालोलयः स्पष्टतरं पठ पुनर्वान् पठितविलासेन विमृश्योक्तं हरिणा इदमत्रोत्तरं अङ्कशालभावनानावि
तमानस्य हसितं विभ्रमेण कुमारेणोक्तं लङ्कि मतत्व विभ्रमेणोक्तं कुमार चारु विहितं भवता यद्यस्य विलासस्यापनीतः प्रश्नोत्तरगर्वः न लघु
मिदमस्माभिरासीत्ततोऽयं गर्वितो भूदिति विलासेनोक्तं वक्तृनाकवलं मम किं तर्हि निर्दलयति सार्वषामप्यद्य गर्वकुमारः पठत्वन्योऽपि येमयत्किंचिच
तितमिति मन्मथेनोक्तं कुमार मयास्पष्टांधकं द्वयं चिंतितं कुमारेणोक्तं झटिति पठत्वार्यः पठितं मन्मथेन हास्यमिषकरं तेन गृह्णामि न करान्तवलि। १८९
क्ताभित्फदिता काचिद्विक्रुता लक्षिता किल तद्यथा करोति कविनोराजन्नरी नकटघटनं विधत्ते करवालास्तनिर्मलं शत्रुसंहतिं ततो विहस्योक्तं हरिकु

मारेणो प्रथमं तावदेवं भण्यते दासी असिगलिकोभवसि तेन कारणेन तव हस्तात् शिक्षां न गृह्णामि शेषं स्फुटमेव द्वितीयस्य पुनरेष भंगः करोह
स्तः अतिकठिनागाढनिष्ठुरस्तव हे राजन् अरीन् करघट्टनं शत्रुकरिकुंभास्फालने विधत्ते करुते तथा करवालस्ते निर्मूलां शत्रुसंहतिं विधत्त इ
ति संबंधः मन्मथेनोक्तं महान् कुमारस्य प्रज्ञातिशयः इतश्च तस्मिन्नवसरे मया चिंतितं गूढचतुर्थकामकं निवेदितं हरिकुमार यत्ततस्तदुक्तेन
पठितं मया यद्गुतविभूतिः सर्वसामान्यापरं सोऽर्थत्रपामदद् भूतेयस्य स्वयं प्रज्ञाः चिंतितं हरिकुमारेण लब्धं हृदये तुष्टश्चेतसाभिहितमाननम्
साधु सखे धनशेखर चारु रचितं गूढचतुर्थं भवता ततः समस्तैरभ्यधायि कुमार कीदृशोऽस्य तुरीयः पादः कुमारेणोक्तं पात्रभूतः सत्त्वपतिः इत्येत
दाकर्ण्य विस्मितावयस्याः कपोलः प्राह मदीयमपि गूढचतुर्थमाकर्णयतु कुमारः वद वदेत्यभक्तं हरिणा पठितं कपोलेन नलाषणः परावर्णयः स
मोरोघवर्जितः सतानां गोपकास्ते च तदनंतरमेवोक्तं हरिकुमारेण स   नरो गोत्रभूषणः कपोलः प्राह माहङ्गाभिदं कुर्वता केवलं कालविलंबो
भन्न पुनः कुमारस्याहो सर्वत्राप्रतिहतशक्तिः कुमारस्य बुद्धिप्रकर्षः इ वैरभिहितमेवमिदन्नात्र संदेहः एवं दत्तावधानस्य हरः प्रश्नोत्तरादिषु
मा चित्रकन्यका भडे विस्मृता सीत्तदा क्षणं अपरापरापत्तं हृद्यागृहिन्य र श्वाहुकारिणं सा कन्यका पुनः श्चित्ततस्य शीघ्रं समागता ततः प्रदीप
इव खरतरपवनोत्कलिकया हृदय इव पतन्त्या महाशिलया दरिद्र इव निजकुटुंबभरणचिंतया मानधन इव परपरिभूत्या अविरतसम्यग्दृष्टि॥
रिव संसारभीरुतया क्षणादेव वेतसि विवर्त्तमानया बाढमाकर्षितासौ हरिकुमारः ततश्च बहिर्व्यापारनिर्मुक्तः सोऽस्माभिस्तत्परायणः योगीव
ध्यानसमारूढ क्षणावेव निरीक्षितः ततो मयोक्तं कुमार किमेतत् कुमार प्राहः सखे धनशेखर नागता भिन्मे शिरोवेदनयाबाधो निद्रया न पाठ्यापि
चरमं मनाक्कणकण्णायते मस्तकं तदेते गच्छंतु मन्मथादयो भवंतु चायं घृष्टविद्दरतु त्वमेकोऽत्र मम पार्श्ववर्ती भवत्वनात्र पुविशपवेदनलतागृहेतावन्नि
द्रामासादयामि मयोक्तं यदादिशति कुमारस्ततो गता मन्मथादयः स्थितोऽहं प्रविष्टो लतालवने कुमारः विरचितं मया शिरपल्लवपत्रायनीयं समारूढे र
सो तत्र च मण्डपक इव तमसिके तदेदृश्यमानोनलननोरति ततो विहितं मया कोमलमासनं उपविष्टो हरिकुमारस्तत्रापि शृङ्गालिकाशिरः प्रोततस्क॥
र इव न प्राप्नोति सुखासिकां ततो मदीयस्कंधावलग्नः करोनीतश्चेतश्च चंक्रमणं यावतात प्राप्नित मुच्यतः तस्मापेन सर्वथा न सुप्तो नोपविष्टासौ नो हौ

न प्रमणो ह्यतः सुखमाप्नोति दुःखार्त्तो नरके छिवनारकः एवं दंदह्यमानस्य हारमर्दनवह्निना लंघिता मदनावेला शीतलेपि लतागृहे कुट्टद
लवशातञ्च प्रच्छन्नैर्मन्मथादिभिः स्थितैर्निरीक्षितं सर्वं कुमारस्य विचेष्टितं अत्रांतरे अस्तंन्विव नामेदं कामस्तापाय देहिनां मध्याह्नसमये दी
र्घशंखनादः समुच्छ्रितः ततः सर्वेपि संभूयः वयस्या मन्मथादयः निनीषवो हरिगेहे लतागृहमुपागताः ततस्तैः समस्तैः रतिहितं गम्यते सगतां
देव मध्याह्नो वर्त्ततेधुना क्रियतां देवपूजादिकर्त्तव्यं दिवसोचितं हरिकुमारेणोक्तं यात यात गृहे यूयं विमुच्य धनशेखरं अहमप्यागमिष्यामि
यावच्छाम्यति वेदना गाढं मे शिरसः शूलमंतस्तापो विवर्द्धते अतो हं स्थातुमिच्छामि शीतले वरलतागृहे तच्च प्रतीतं सर्वेषां तस्यांतस्तापकारिणं तथा
पि केतवान्मित्रैरिंगितज्ञत्वप्रवर्त्तितैः लोलोकरपालनिपुणोसि त्वमायुर्वेदे तन्निरूपय किंनिमित्तकः खल्वयमीदृशः कुमारस्य शारीरविकारः
का वास्य प्रकाशमनोपायो भविष्यति कपोलेनोक्तमेवंतो तावच्छ्रूयतां। कशास्त्रपठ्यते यदुत वायुः पित्तकफश्चोक्तः शारीरो दोषसंग्रहः मान।
सः पुनरुद्दिष्टो रजस्तमएव च ततः प्रशाम्यत्यौषधैः सर्वौ दिव्ययुक्तैः। व्य पाश्रयैः मानसो ज्ञानसध्यानधैर्यस्मृतिसमाधिभिः अन्यच्च रूक्षः शी।
तो लघुः सूक्ष्मश्चलोथ विशदः खरः विपरीतगुणैर्द्रव्यैर्मारुतः संप्रशा म्य ति गुरुशीतमृदुस्निग्धमधुरस्थिरपिच्छिलाः श्लेष्मणः प्रकृतिं याति वि
परीतगुणैर्गुणैः स्वाद्वम्लोथ लवणः कटुकस्तिग्ध एव च कषाय इति षड् कोयं रसानां संग्रहामतः तत्र कफं स्वाद्वम्ललवणाः कषायकटुतिक्ता।
काः जनयंत्यनिलं पित्तं कट्वम्ललवणा रसाः स्वाद्वम्ललवणायुकषायस्वादुतिक्तकाः जयंति पित्तश्लेष्माणां कषायकटुतिक्तकाः अन्यच्च अजी।
र्णप्रभवा रोगास्तच्चाजीर्णं चतुर्विधं आमं विदग्धं विष्टब्धं रसशेषं तथापरं आमे सद्रशगंधस्या हि पक्वे धूमगंधता विष्टब्धे गात्रभंगोथ रसशेषेगजापता
आमेषु वमनं कुर्यात् विपक्वे चाम्लकं पिबेत् विष्टब्धे स्वेदनं कुर्यात् रसशेषे च स्वापयेत् एवं च स्थिते यथायं कुमारस्यांतस्तापस्तथा अजीर्णविकारो ल। द्
क्षते विदग्धावस्थागतेनहितेनाक्रांतिमस्य वायुना सहितं पित्तं ततो जनितोयमंतस्तापो विहितं शूलं यत एवं पठ्यते भुक्ते जीर्यति जीर्णे तु जीर्णे
भुक्ते च जीर्यति जीर्णेजीर्यति तु भुक्ते न्नगदाषैनल्पातिन्नयते विक्रमेणोक्तं सखे कपोल सम्यग् लक्षितं भवता विद्येनद्याद्वरं निरूपयता रोगनिदानम्
वसुपलक्षव्यमादित एवातुरस्य समुपलक्षणीया प्रकृतिः पर्यालोच्यं शारीरसारं विचार्यं संहननं विज्ञातव्यं प्रमाणं लक्षयितव्यं सात्म्यं वेदितव्यं सत्त्वमंत। २००

व्याहारशक्तिः बोद्धव्यं व्यायामसौष्ठवं परिकलनीयं वयः प्रमाणमिति अन्यच्च संचयं च प्रकोपं च प्रसरं स्थानसंश्रयं व्यक्तिं भेदाश्चयो वेत्ति दोषा।
णां स भिषग्वरः संचये परूतादोषाल्लंतेनोत्तरां गतिं तेनत्तरासुगतिषु भवंति बलवत्तराः त्वयाद्युनरचक्रिचिन्मालोचितं केवलसुद्यादसुखतया
विहितः कुमारशारीरविकारनिर्देशः कपोलः प्राह ननु प्रतीता एव कुमारस्य संबंधिनो मे प्रकृत्यादयः संचयादयोपि दोषाणां ज्ञायंत एव तथाहि
ग्रीष्मादौ शरद्वयसामंते जीर्णस्य चानिलः कफस्तदादौ तन्मध्ये पित्तं कुप्येद् यद्यपि ग्रीष्माद्येषु शरीरस्य पित्तस्य प्रा हृत्वादिषु वयप्रकोपप्रशमाः क।
फस्य शिशिरादिषु हेमंतशिशिरौ तुल्यौ शिशिरस्त्वं विशेषणं रूक्षमादानजं शीतं मेघमारुतवर्षजं अथवा परिस्फुरति मम हृदये सर्वमिदं किंतु
कुत्वालोचितानाजीर्णविकार एवायं कुमारस्य ततोहो विमूढतास्य कपोलस्येति चिंतयता हसितं कुमारेण वयस्यैरुक्तं कुमार किमेतत् कुमारेणोक्तं
सोन्ना वितो हमस्य कपोलस्य मूर्खतया ततः समुद्भूतमेधारयतोपि हसनं प्र भकेसरेणोक्तं कुमार महाप्रसादः सिंहनः समीहितं तथाहि कुमारस्य वि।
नोदार्थमनस्तापनिवृत्तये इदमस्माभिरारब्धमालजालप्रलापणं यतः वि स्ताह्वेग निरासार्थं सुहृदां लापहेतवः तत्कापहसनं दिव्यं कुर्वंत्येव विच
क्षणाः सेष्टं च पुनरस्य निर्मूलोच्छेदकं भवतां विकारस्य यदि परं से वप रि व्राजिका विज्ञास्यति संपादयिष्यति वा नापरः तद्वितीयतां कुमार तस्या रः
पर्यषणमलं कालविलंबेन कुमारेणोक्तं प्रभकेसर यत्वं जानासि तदेव क्रि यतां प्रभकेसरः प्राह यद्येवं तर्हि कस्तदन्वेषणार्थं प्रहीयतामिति ततः
शोषमित्रेषु विश्वासात् कुमारेणोक्तं धनशेखरः प्रस्थाप्यतामिति मयोक्तं महाप्रसादस्ततो निर्गतो हं गंतुं प्रवृत्तो नगराभिमुखं दृष्टा तत्र लेसा परिव्रा।
जिका विहितः प्रमेणां पृष्टा च भगवति कोयं चित्रपटिकाहस्तेतां कासा कन्यका किमर्थं वा चालिता सि तयोक्तं माकर्णय अस्ति तावत प्रत्यक्षस्यैव प्रा।
विशाटंकणलिकार्ध ऽस्मभ्रास्यैव नीलकंठनरपतेरस्ति शिखरिणीनाम महादेवी प्रासौदं तस्या नवने यावद्दृष्टमया सचिंता महादेवी समुद्विग्नः परिकरः
विषमः कन्यकाजनपर्याकुलाः कंचुकिनः आशीर्वादसुखरस्य चिरकालो लोकः इति ततो मया चिंतितं मदा किमेतत् तत उपसर्पिता शिखरिणी विहितम र
शीर्वादं कृतस्तया मे शिरः प्रणामः दापितमासनमुपविष्टाहमभिहितमनया भगवती बंधुलेप्रतीनैव तावदीयं भगवत्या मम जीवितादपि वल्लभतरा म।
दूरमंजरीवत्सा ऽयं वाद्यसूर्योदयादारभ्य केन विकारणेन समाध्मासिता चिंतया गृहीता रणकेन स्वीकृता हृदूरत्याप्रतिपन्ना विकारजालेन अंगीकृ।

तासामन्यतयाऽवष्टब्धा महाग्रहेण परित्यक्तमनया राजन्योचितं करणीयं न करोति देवगुरुप्रणामं न परिवर्त्तयति राजिवस्त्राणि न गृह्णाति भूषणा
नि न विदधात्यंगरागं न सम्मानयति ताम्बूलं न प्रतिजागर्त्ति स्वयमारोपितं बालारामकं न सन्मानयति वयस्याजनं न संलालयति शुकसारिकागण
णं न ललते लीलाकंदुकेन आलिखति विद्याधरमिथुनानि प्रलोकयति सारसयुगलानि धावति पुनः पुनर्हरिणमिथुनं निंदति मुहुर्मुहुः स्फुटाक्ष
रैः आत्मानं रूपयति निःकारणमेव सखीजनाय न ददाति पृष्टापि प्रतिवचनं किं बहुना उन्मत्तवत्सर्वत्रैव वर्त्तते विशेषतस्सर्वथा मयूरमंजरीवज्ञाक्ष
णादन्येव संस्थिता तत्कथय भगवति निपुणासि त्वं निमित्तशास्त्रे किं पुनरेषा चिंतयति अन्यच्च लभ्यमेतदभीष्टं वस्तु न वा क्रियतां वा कालेनेति मयोक्तं
मेषा निरूपयामि ततः कुमारश्रामया होरात्र्यस्तं सिद्धिरिति पदं आलिखितं सरस्वतीवदनं विन्यस्ता कुंजादयोऽष्टायाः विरचितं नारीहृदयवर्त्तिनी कोटि
लगोमूत्रिकात्रयं वरकृष्टा विगणय्य विगणय्याष्टकाः पातितमनुक्रमति रेखानुसारेणांकत्रयं ततोऽक्षिदितं मया महादेवि समाकर्णय ध्वजो धूम्रस्त
था सिंहः श्वाबलीवर्द्द इत्यपि खरो गजेंद्रो ध्वांक्षश्च अष्टायाः परिकीर्त्तिताः ए तेषां चाष्टानामायानामष्टविधं फलं भवति तद्यथा कालवासरावला
यां मृत्युर्नैककुलस्थानकृत्यग्रहयोश्चैव निसर्गबलमष्टमं तत्रामिमहा दे वी ध्वजः खरस्तथा ध्वांक्षः प्रस्तुते तत्र प्रयोजने समापन्नास्त्रयो ह्यायास्ते
षां बुधस्वयस्फलं तत्रामी महादेवी प्रथमाज्ञायत चिंता द्वितीयात्प्रश्नास्त्र स्तं तृतीयात्कालनिर्देशं कुर्यादादिति श्रुतिः तत्र मुनिध्वजेर्षेपि त्विव जीव
चिंता प्रकीर्त्तिता सिंहवायसयोर्मूलं धातुं धूमे तथासने अतो ध्वजस्य प्रथमं पातादियं मयूरमंजरी वस्त्रा जीवं चिंतयति कालवेलादिभिश्च लक्ष्यामितमपि
जीवं पुरुषं तमपि राजपुत्रं तमपि हरिनामकमेषा चिंतयति तस्य चावश्यं ताविलाल्लोयतो ध्वजस्योपरि निपतितात्र रासभस्तत्र त्विवप्रचात स्थानं लातं
वकरात रासभो ध्वजश्चमयो सिंहस्योपरि नाशंतोः ज्येष्ठस्तु समध्यमः तस्य तु कालतोऽद्यैव लालोतविष्यति यतो तृतीयो निपतितो ध्वांक्षस्तत्र त्वदमुक्तं ध्व
जकुंजरयोर्वर्षं मासा वृषभसिंहयोः पक्षाः श्वखरयोर्दिनं ध्वांक्षवायसयोर्दिनं ततः संजातप्रत्यया चिंता निर्घाटनेन हृष्टप्रत्यासन्नेष्टजामातृलाभेन निप
तिता मम चरणयोः शिखरिणी प्राह च भगवति महाप्रसादः सत्यमिदं यदादिष्टं भगवत्या कथितं हि मम वत्सया मयूरमंजर्या प्रियसख्या लीलावत्या यथा हि १०१
ष्टेनया सूर्योदयसमये मित्रहंदकरिकरितो लीलासुंदरमुद्यानं प्रतिप्रहरन्नो हरिकुमारश्चिरं च विलोकितो लोललोचनया वक्तनया नवकथविहष्टिगो

चरमागता तस्य वल्लाम मयूरमंजरी ततस्तदभिलाषेण दुर्लभतां ज्ञांकया चात्मनस्तत एव क्षणादारभ्येयमीदृशीमवस्थां प्राप्तेति तदिदं ज्ञानालोकेनय
थावलोकितं भगवत्या तथा भगवत्येव करोतु तेन सह वत्सायाः समागममिति मयोक्तं यद्यप्येवं तथापि निरूपयामि तस्य कुमारस्य कीदृशोऽभिप्रायः
ति महादेवी प्राह यत्त्वं जानीषे किमत्र वयं ब्रूमः इति ततो निर्वर्ण्य लिखिता मया तथा चित्रपट्टिकायां मयूरमंजरी गता लीलासुंदरोद्याने दृष्टो हरिकु
मारः समर्पिता चित्रपट्टिका निरूपितोऽस्य भावः लक्षितोऽयं साभिलाषः ततः सिंहनः समीहितं प्रच्छामि यदतः परं कर्त्तव्यं महादेवीमिति चिंतयं
ति शीघ्रं ततोपक्रांता हंनिखदितं महादेव्या यथा मुष्टिमात्रम मवर्त्ता हरिकुमारस्तत्कथय किमधुना क्रियतामिति तदाकर्ण्य हृष्टा शिखरिणी दुहितरं
प्रत्याह वत्से मयूरमंजरि समाकर्णितं त्वया यदं भगवतीवचनं यल्लभस्ते हृदयवल्लभ इति मयूरमंजरी प्राह आः मातः किमित्येवमालजालेन मां विप्रता
रयसि ततो नास्याः संप्रत्यय इति किं कालक्षेपेणेति कथितो महाराजायशि खरिण्या समस्तोपि निरूचिता नीलकंठाय मयूरमंजर्या विरहाद हरिकुमा
रः ततस्तदानयनार्थं महामवप्रहितास्ताम्यामिति ततदेषमिद चित्रपट्टिक र वृत्तांतः एवास्या कन्यकाएदे तेर्थवादस्मुच्चलितास्मि मयोक्तं भगवति किं
पुनरिदं करस्तनवहस्तपते बंधुलयोक्तं नडमयूरमंजरी स्वहस्तलिखितं चि त्र मिदं मयोक्तं किमर्थमिदं गृहीतं भगवत्या बंधुलयोक्तं माप्तकुमारस्यम
दीयवचनाद संप्रत्ययः अतः तस्याः सद्भावः सूचकमेतत् मयोक्तं चारुवि हतं भगवत्याः दत्ताकुमारस्य प्राणाः स्तोमयासहितागता साहरिकुम र
रसमीपं निवेदितं राजशासनं बंधुलया कथिता मया पितन्निवेदितः समस्तोपि वृत्तांतः न च श्रुत्वा हरिकुमारस्ततः समर्पिता बंधुलयासौ चित्रपटस्स
वर्त्तितश्चित्रपटः प्रविधाय निरूपितो हरिकुमारेण यावच्च दृष्टमालिखितात्मकं पुटस्तु चित्तक्षोहालनवर्णक्रमेण अलंक्रमाणे स्तूलिकापदकैः अनु
रूपया सूक्ष्मरेखया प्रकटदर्शनेन निम्नोन्नतविभागेन सुचितेन भूषणकलापेन सुचित्रक्रियावयवरचनया अतिविलक्षणया बिंदुवर्त्तिन्या अतिनव
स्नेहरसोत्सुकतया परस्परं दर्शनोत्फुल्लबद्धदृष्टिकं समारूढप्रेमाणं तिबंधुरीकृतयाः लंघितचित्तनिवेशं विद्याधरमिथुनं किमिति हृष्टं च तस्याधस्तान्निखि
तमिदं द्विपदीखंडं तद्यथा प्रियनमरतिविनोदसंभाषणरसविलासललिताः सततमहो भवंति धन्यधन्यतमा जगतीह योषितः अनिमतवदनकम
लरसपायिनलालितलोललोचनाः सुचरितफलमनर्घमनुभवति शामियमं बरचारी यथा ततो निरीक्षितं राजतनयेन द्वितीयं चित्रपटपुटं यावत्तत्र दृष्टा

दवस्नोपितेव वनलतिका दिमदतेव नलिनिका दिनकरकरनिकरमुषितप्रभेव चंद्रलेखिका उद्वासितम्लानेव चूतमंजरिका विनष्टसर्वस्वे
वकृपणिका सर्वथागतच्छाया शोकातिरेकपरिदुर्बलांगी कंठगतप्राणा लिखिता राजहंसिका दृष्टा चाधस्तात् लिखितमिदं स्याद्विपदीखंडं तद्य
था इयमिह निजकरूदयवल्लभेन तरहारविप्रयुक्तहंसिका रचितमनंतमपत्तरनवकोटिदुःसहतरफलं यथा पापमसौ नितांतमसुखानुगतं
नवतीह स्त्रीजनाः ततः स्थितं हरिकुमारस्य हृदये यथा हारा राजदुहितुः कौशल्यं अहो रसिकत्वं अहो सारथ्यादिता आहा सद्भावार्पणं अहो मयि
दृढानुरागस्तथा हि विद्याधरमिथुनानुलेखनेन दर्शितानया स्वाभिलाषातिरेकः राजहंसिकाविन्यासेन प्रकटितमभिलषितवस्तुप्राप्तिकृतं मा
न्मनिदैन्यं तावदानेनेव परिस्फुटं द्विपदखंडद्वयेन पुनर्नितरां परिस्फुटीकृतोयमेवतावार्थस्ततो दर्शितो मन्मथादीनां चित्रपटस्तैरलिखितं अस्मा
रगत्वा संधाय तामियं वराकी राजहंसिका अलं म्रियमाणा योपेक्षितयाकु मारेणोक्तमेवं लवत्र ततो गताः सर्वेपि राजसदने दत्तासबहुमा तेनी
लकंठराजेन हरिकुमाराय मयूरमंजरी ततः शुभदिने प्रवृत्तो विवाह म होत्सवः सचकीदृशः मधुमत्तविघूर्णितवरीजनो बहुलोकयथेष्ट
तद्धनः कुसुमदामपि विस्मयतां च करोजनं नर्त्तनखादनपानपरः त तः प्रजितादेवगुरवः सन्मानिताः सामंताः प्रीणितः प्रणयिवर्गः संवर्द्धि
ता राजलोकः तोषिताः प्रकृतयः कृतमुचितकरणीयं वृत्तो विवाहानंद इति अथ तां नीलकंठस्य जीवितादपि वल्लभां मयूरमंजरीं प्राप्य स्ताधी
सर्वांगसुंदरां सह हरिभिर्मित्रवृंदेन परिवारितविग्रहः ललमानः परीख्यातिरत्नदीप्य तदागताः अमूनो नीलकंठस्य परिवारः सबांधवः तत्रानुरक्तः
पन्नाहरोन्नरिपुणोत्कार अतः पुरं लोकाः सादरा राजमंडलं नाम्नाहरिकुमारस्य जायते तावनिर्भरं इतश्च ममागृहीतसंकेते महदरिः स्नेहनिर्भ
रः विरहानंक्ष्णं मप्यकं न्निछत्यवतदात्मना ममसुपुण्योदयेनासौ जनितास्त्वनमीलकः सद्भावस्नेहसारेण वयस्येन महात्मना तथा हि तेन सा इति
तोमे निरूपमं विषयसुखं दवदुर्लभा विलासी विशिष्टजनस्पृहणीयासोष्ठीव हर्षितप्रज्ञापितश्रायः समुत्पन्न सतिलोव व केयश्राः पदः संपद्यते गौरवं
लघा पिप्रेर्यमाणस्य सागारणकृणेव ममजानास्तदा नडेविकल्पा मनसीदृशाः यदुतार्थोपार्जनकृतादत्तुरेषमम हरिकुमारसंबंधः नसुंदरो मयद १५१
गोचरः अनर्थः पर्युपस्थितोयं कृतो दमात्मनो निर्मूल्यकर्मकरोनेन हरिणा विडंपिता स्तेमये हापि प्राप्समना लीष्टारत्नसंचयात् हिंद मापतीतुयज्ञी।

यतेलोकेयद्वत रामनः किलसंप्राप्तः स्वर्गे सर्वसुखाकरो यावत्तत्रापि संप्राप्तो रजकोदामदस्तकः तथाहि निर्विघ्नः किललास्यारत्नसंघातमुच्चाके:
यावदत्रापि संजातो विघ्नो मित्ररूपकः नखेषोधुना सर्वथा परिदृष्टशाक्यायतो राजपुत्रायं प्रचंडश्च रुष्टः सर्वस्वमपहरति तस्मात् क्वचिदन्यं तरुरणक्वचि
दासन्नवर्त्तिना क्वचिद्ग्रामान्यरूपेण वर्त्तितव्यं मया सदा रत्नोपार्जनरक्षिष्टः स्वार्थकृतिविवर्जकः हारयपिक्व चिरूत्वा कुशिष्ठे वित्तरंजनं ततः कृतं मया
यथोचितं मीलितारत्नराशिः तत्रमूर्छितः करामि वित्तकिलोकहास्यानानालोक्कृ विडंबनाः तथा हिता निरन्ना निर्मूढा विह्वलचेतनाः क्वचिद्विस्फा
रिता क्रोधसंपन्नपाणिमित्रुनः २ क्वचित्कृष्टपामिदस्तेनसुकुरुच्छालयामिव क्वचिद्दृष्ट्वा लेहत्वा रुष्टतुष्टो नवामिव निखनामि क्वचिद्रत्नं कुर्वचिद्धरातो
मिव हृष्टकेन विदित्वैव सुखमामित्रुनः २ निखायत्पुनरन्यत्र लांछितप्रतिलांछित कृत्वा निरीक्षमाणस्तं निधिं तिष्ठामि सर्वतः अविश्वासान्न मे रात्रौ
निद्रा नापि दिवा सुखं धनेन मूर्छितचित्तस्य लडे सागरदोषतः ततोनंतरांतर रगलाक्व चित्पृथ्वामि नंदरं तिष्ठामि सततं गाढं रत्नोपार्जनलोलुपः चिंत
यामि वरत्नानि दीपेयान्यत्र कानि चित् यद्यदं तानि सर्वाणि गृहीत्वा यामि प अन एवं चतिष्ठमस्त्र वरत्नदीप्य तदा ममः नडे योन्योपि संपन्नात् वृत्तांतस्त
त्रित्रामया याक्रम्र्मपरिणामस्य महादेवी सुताहितैः साकालपरिणत्या स्वय १ प्रमिहात्तु वनत्रये तस्या अनुचरो लोके ख्यातो यौवनमैथुनौ अत्यंतर
सिकौ लडेक्व विहवं प्रजल्पितौ यौवनेनोक्तं मित्रसंसारिजीवे सोसंप्राप्तो। वशावर्त्तिता धनशेखररूपेण वर्त्तमानो ममाधुना अतोस्तितत्समीपे तोल
वतोपि न संशयः प्रस्तावागंतुमित्येवं संस्थिते गम्यतामिति मैथुनेनोक्तं यद्येवं दर्शयेनं मे कुत्र चिद्धनशेखरं संबंधं च ममानेन मित्रयोजयसांप्रतं यौ
वनेनोक्तं गतोहं सर्वमेवास्य समीपं स्थवितो मया ततो बाढं नयामि त्वां संबंधं लगयामिव एवं ताभ्यां कृतसंलापावंतरंगवयस्यकौ अथ तत्र ममास्य संविधा।
स्तौ यौवनमैथुनौ यौवनेनोक्तं अयं मया समानीतो वयस्योत्यंतवत्सलः अतो मामिव सर्वत्र पश्येमं धनशेखरः अत्यंतसुखदस्तावद्वयस्योयं मया युध
नः युक्तानियुक्तवक्तागोनेव श्लाघ्यनमर्हति सचानंतमहादुःखगर्त्तसंपातकारणं तथापि च मया तडे मोहदोषान्न लक्षितः नस्थितः सागरं कृत्वा वयस्यं
मविश्विस्तदा मैथुनं वा करोदेष तदिदं लोकजल्पितं यथा महालार समाक्रांतम्रितैरारशादिकाशिणः यत्स्पृष्टेमातिनो दुस्यगलकं तन्न बध्यते ततो यौव।
नवाक्येनमोहविकलचेतसा प्रतिपन्नो मया तडे तोदिपीतां तरात्मना इतश्च ममांतरंगप्रासादा विद्यते ख्यातनामकः अथ तस्य कृतस्वामी सदा मैथु।

DR. BHAU DAJI MEMORIAL
DR. BHAU DAJI MEMORIAL

न्तामया तस्यैव प्रीतिवशोस्ति छिती योगात्तन्नामकः प्रासादः स्थापितस्तत्र मम यायौवनस्तदा अथातो निजवीर्येण ततः प्रासादयोस्तयोः ललम २
न्तो मया सार्द्धं किं किं कर्तुं समुद्यतो यौवनेन कृतान्तडेबलान्मेति मनोहराः लीलाविलासविभ्रमाः कटास्यसूर्यादयो गुणाः मैथुनेन पुनर्नष्टिकृतोहं
त्योषितां जातिः चुक्रेरण्यत्रत्रमास्मादावानलडरवधनिः प्रधानसंगकुर्वाणं गणिकामिथुनेच्छया मामसौ वारयन्फरवैः सागरोधनसंपटः इतोहि
मैथुनस्याज्ञाडतः सागरवारणं सत्याघ्रडुस्तटीन्यायः संजातामेति डुस्तरः तथातिवह्न्यालानडे सागरो मे विशेषतः केवलं मैथुनस्याज्ञां नादं लंघयं
त्युक्रमः उभयस्यापि कर्त्तव्यं मयेति वचनं किल एवं संचिंत्य विहितं मायदं कर्म दारुणं किंच तत्कर्म यां काश्चिद्बालविधवा रंडः प्रोषितभर्तृकाः पुत्रि
न्याऽन्याश्च मूल्येन वितीवत्रागास्त्रियः तासु सागरस्तीतोहं मैथुनाज्ञाविपालकः कार्याकार्यमनालोच्य प्रवृत्तो मूढचेतनः ततोहं त्यक्तमर्यादागादर्ने
र्लज्जतां गतः अन्यजास्वप्यहं सान्मा प्रवृत्तो मैथुनेच्छया ततश्च बहुत्रास्त्रा उतोतडेबरोगादं विशोषितः प्रापितो लाघवं लोके योषित्संबंधतिर्न्नरेः
केवलं हरिदाक्षिण्यात्पुण्योदयबलेन च नमारितस्तदा स्त्रीणां स्वजने र्ना पिंडितः धिक्कारविहिता लोके निंद्यं सर्वविवेकिनां तदा मैथुनदोषेण
संजातोहं सुलोचने तथापि मूढचित्तस्य तदानडे साममैथुनः सुखसागरडे तु र्मनिर्व्याजं प्रतिभासते चिंतयामि वयस्यायं मैथुनो नवयस्यकाः किंते
नजीवितान हजीवन्नेव मृतो ह्यसौ ततोहं तत्र निर्मग्नास्तदहं निर्त्तरमानसः त स्यादाषान्तुपत्रपामिपत्रपामिथुणसंहति एवं विपर्यस्तविधयः सामवन्ना
न्तां गतः ततोपि वह्नन्नतरः सागरो मे विशेषतः चिंतितं च तदा मया प्रस्तावः सागरस्यायं यदेतेद्वडुर्ज्जनः अकिंचानन सश्रामामयामाणिक्यराज्ञाय :
तादवं मित्रयुग्मेन तेन दुःखैः प्रपीडितः तथापि सुस्थितंमन्ये मोहादस्मि स्थितो घने अथ तं नीलकंठस्य राज्यमंतःपुरं च अनुरक्तं हरोः सर्वस्नेहनिर्भर
मानसं ततः क्रोधेन दंडेन हरिदक्षिणमुपागतः जनानुरागप्रभवाः प्रसिद्धादिसंपदः अथासौ राजलोकेन खचितावरकुंजरं आरूढो मित्रवृंदेन हतो ले २
कविलोकितः उद्दंडपुंडरीकेन ध्रियमाणेन चाकवत मयूरमंजरीयुक्ताविवचारपुरखिले ततश्च जनानुरागमतुलं हरोर्वक्त्रडराज्ञाया संजातं नील
कंठस्य चित्तं कालूष्यदूषितं चिंतितं च ततस्तेन हृदोहं पुत्रवर्जितः अनुरक्तं हरो सर्वं मम तत्र सबांधवं एवं च व्यवस्थिते बेलाड्डुतोल्पमामेष वर्द्धमानो महाब २०३
लः हरिर्दिरिष्यते सर्वं मम राज्यं न संशयः तस्मान्नोपकुणीयोयं गीतं नीतिविशारदैः अर्धराज्यधरं भृत्यं यो न हन्यात्स हन्यते अतः सुबुद्धिना सार्द्धं पर्यालो

च्य सुमंत्रिणा हरिं निपातयामीति चित्ते तेनावधारितं अथारूय रहस्येतं सुबुद्धिवरमंत्रिणं स नीलकंठराजेंद्रः स्वाभिप्रायं न्यवेदयन् स वत्सादत्तयावा
क्यन वह्नादतडवांतरा तथापि नीलकंठस्य कृतवाननुवर्त्तनं उक्तं च तेन सुबुद्धिमंत्रिणा यदुत एवं विधीयतां देव यन्नेमनसि रोचते अयुक्तेन
प्रवर्त्तितबुद्धयो हि महात्मनां ततश्च स सुबुद्धिनरेंद्रश्च कर्त्तव्यं हरिमारणं एव स्थाप्य विहितं स्वं स्वं गेहमुपागतो अथावदात सुबुद्धे सुबुद्धेर्मनसी हन्त्राः
तदा विकल्पाः संजातास्तत्कृत्वा राजजल्पितं धिग्धिग्धिग्लोगसुखं सामगधिगज्ञानविह्वलितं धिग्दोराज्यलापश्च विकल्पप्रतालयं यदेष सर्वदा देवस्यूजा श्रि
तादपि वह्नन्नतः जामाता भागिनेयश्च हरिः सद्गुणाकरः अधुनावर्तितः ह्यणो वधाय शत्रोः समर्थनः तदत्रालोगतृष्णां विमुच्यान्यत्र कारणं तथाहि क
यविनीतसुरात्मा निर्व्विलीपापत्नीरुकः सहरिः स्वप्नकालेपि हरेदेवस्य शासनं तदयं राज्यमाहन मूढो राजा न संशयः तथापरिक्षणीयोस्मोरत्न यतो म
याहरिः तातादमनाकानामस्वचेतस्तेन मंत्रिणो प्रुच्छन्नेप्रहितस्तूर्णं हारहस्त्र तमूकं कः संदिष्टं च यथात्रीघ्रं कुमारकुलभूषणः त्वया मम अनुरोधन देशा :
संत्यज्यतामय ततो मदनकाकृत्वा सुबुधस्य धीमान् हरिः समुद्रलंघने चि न्न मनीतीपि चकार सः अथैकांते मया नेन रहन्तांतो निखिलस्तदा कथितो
हरिणान्तडेगादं विस्रब्धचेतसा उक्तं च हरिणा अकार्यकुपितो राजा समा दि ष्टं च मंत्रिणा अतः समुद्रमुल्लंघ्य गंतव्यं तरातमया नवाहं कृणमाप्य कश्च
क्तोमि रहितस्त्वया स्थातुं ततः प्रतिष्ठस्वगच्छामा धनशेखरः मया चिंतितं र न्नोपार्जनविघ्नो हि सर्वथायं हरिर्मम तथापि कामतिर्नूनं गंतव्यमस्मुनासह
ततो मयोक्तं कुमारयन्नेश वने किमत्र वयं क्रमः हरिराह यद्येवं ततो वयस्य निरूपय किं चिनिष्ठुरं यानपात्रं यतो स्लिमे लोकागारे रत्नराशिं संगृहीत्वा मश्चाम
इति मयोक्तं यदादिशतिकुमारस्ततो निरूपिते ह्य यानपात्रे भृतामकं हरिरत्नानाम परमात्मरत्नानामिति ततः संज्ञातः प्रदोषसमयो गतावंचयित्वा नि:
त्रोषं परिजनं वसुमती मयूरमंजरी सहितो जलधितीरं हरिकुमारः हंच निरूपिताः संयात्रिकपुरुषाः अतिलंघितास्तोकवेला समुत्फुतः कामिनीग
रूपांकुरः ज्ञाधर समागतासंक्षोलितजलचरनिनादगर्भ समुद्रवेला समारूढो यानपात्रमात्मीयसपत्नीको हरिकुमारः अहं तु स्वकीयं यानपात्रमारू
ढरुक्तादहरिणा यथान धनशेखरत्वमत्रेवमवीयपोते समारुह नशक्नोम्यहं त्वत्तं विहाय निमेषमप्यासितुं ततः समारूढोहमपि तत्समीपे कृतानि मं
गलानि उपयुक्तः कर्णधारः आसरितयानपात्रे प्रवृत्ते पवनावागन तथा वदतां च गतानि कतिचिद्दिनानि लंघितो बहीयान्समुद्रः अत्रांतरे ममागृहीः

तसंाक्रातलडेपावयस्याकोसागरोमेछुनश्चोच्चैः प्रेरकौसमुपस्थितौ ततश्च सागरेणक्तताबुद्धिर्म्मिषापापकर्म्मणा यथेदंरत्नसंहर्त्तवोविस्त्रंकस्यमु
च्यात ततोमयाचिंतितमहोमेलाग्यानिन्नायस्तथादि एकंतावन्ममात्मीयंवाचिस्त्रंरत्नहरितं द्वितीयमिदमायातंसहस्रामिमनोरथाः विहितारमेछुनेना
पिममबुद्धिदुरात्मना तद्दृशीमहापापप्रहरितचेतसः मयूरमंजरीयावन्मबुक्तेयंवरानना स्थुस्तनीविशालाक्षीक्षामसध्यातिकोमला हृदन्ति तवा
खिंखनमंदसंचारमंथरा लावण्यामृतसर्वांगीसर्वथाभुवनातिगा तावत्किंजीवितनेहनिःफलेनप्रयोजनं अतोहमानयाम्येनांसर्वथाचारुलोचनां तदि
दंरत्नबोहिच्चमेषाचहरिणेक्षणे नमेसंपद्यतेतावद्यावन्नोघातितोहरिः ततःपातकसर्व्वेनिमित्रद्वयवशात्तदा हरिंव्यापादयामीतिमयाचित्तेवधारितं नालोच
वितंहरेश्चित्तंनिर्व्याजस्नेहनिर्भरं नविज्ञातंमहापापंनहृष्टंकुलदूषणं लंघिताचपरामैत्रीविस्मृतासाधुकारिता उपचाराःपरित्रष्टानिर्नष्टंसत्यपौरुषंश्च
थवोचिस्थपर्यंतराज्ञावुत्थायसंस्थितःहरिःशरीरचिंतार्थंपापेनाप्रेरितोमयात तोमांवीक्षमाणोसौकिमेतदितिचिंतया व्याकुलोविषमस्थत्वादशक्तत्य
पतितोजले डात्कारोद्भिनालोकाकोलाहलपरायणाः मयूरमंजरीत्रस्ता स्थि तांहंश्रुत्यमानसः अथतत्राहशांवीक्ष्यतंसकर्म्ममामकं समुद्रोधिपति
र्दग्वागतःकोपमगमापरि दुष्टोहरिकुमारस्यप्रथुमिः क्रंदधुनिर्मलैःसक्त र लीवर्णरूपमायाताघोरमानसः तेनचासौक्षणादेव देवनविहितादरं
उत्पाद्यजलधेर्नीराद्गौचिरस्थोस्थापितोहरि इतश्च योत्रप्तसुण्योदयोनामवयस्थे रत्यंतवत्सलः अत्रांतरेसनष्टोमेरुष्टदुष्टकर्मणा अर्धकोशोलसदीप्तिविद्यो
तितदिगंतरः सदेवोलीषणंरूपमास्थायममसन्मुखं तातारेरेमहापापदुर्बुद्धकुलदूषण निर्लज्जत्यक्तमर्यादहीनसत्वनराधमः विधायापीदृशंकर्म्मघोरं
रौद्रंचविनसा तथापिनत्वमद्यापिशावशार्कतांगतः एवंब्रुवाणोदष्टोष्टोलीमक्रकुटिदारुणः सादवःकंपमानंमांगृहीत्वागगनेस्थितः ततोहरिकुमार
स्तादवप्रणतमस्तकाः इछंविज्ञापयत्फरत्वेमैत्रीस्नेहपरायणः यथा ममोपरिदयादेवयद्यस्तितवमानसे ततःपादततस्यायंवयस्योमुच्यतांमम आक्र
ष्टादेवत्वयादेवकृतांतवदनादिव अतःप्रियवयस्यंमनदेवोहंतुमर्हति रहितस्यममानेननिःफलंवतजीवितं धनंसुखशरीरंचदेवतन्मुच्यतामयं विज्ञा
तपिमहात्नागोमदीयखलचेष्टिते तथापीदृशाविन्नोसौनिर्विकाराहिसाधवः सचदेवोमहाक्रोपादाकर्ण्यहरियाचनां मथिगाढतरंत्रष्टस्तथापीदमभाषत २०४
तनस्त्रमोधघातालेनरकक्षिनरकंक्षिप्त्वाहंप्रुरुहूतोलडेयायेनकर्मणा सद्धदेवोमृतंमत्वामांस्वस्थानमुपागतः वेलाकुलंचसंप्राप्ताहरःपोतहयंक्रमात्त्स

तश्चानंदनगरेमरनराधिपः मृतोहरिकुमारेणविज्ञातोजनवार्त्तया ततोहरिकुमारणशीघ्रंगत्वासबांधवं लडेतत्पैतृकंराज्यंक्षेत्रहीनंमधिष्टि
तं यतानिविदितोवसुमत्यासमास्त्रापिबांधवानांकलसुंदरीहन्नातः खापितः केसरिराजपुत्रतयाहरिकुमारः ततोनुरक्ताःसर्वेपिहरिकुमारे
लोकाःपरिणतंराज्यसंज्ञातोनृमिमंडलाधिपतिर्निजपुण्यप्राग्भारेण समर्प्पितंचमदीयपितुर्दरिद्रोषरस्पतन्नामकंरत्नाक्रचित्तंहरिकुमारेणेति इ
तश्चाहंतथापातालतलादुन्मग्नः ततःप्रेर्यमाणः कुलशैलकटविकटैः क्षारजलकल्लोलैरास्फोद्यमानोगुरुमत्स्यपुच्छछटाघातैर्बध्यमानस्तंतुकत
तुसंतानैः विलोलमानोधवलशंखकुलवेलामंडले विमुह्यमानोघनविद्रुमवनगहनेषु जनितत्रासोविविधमकरजलमानुलविषधरनक्रचक्रे उत्त्रि
रख्यमानकठिनकमठपृष्टकंटकैः कथंचित्कंठगतःप्राणः सप्तरात्रेणसंप्राप्तोजलधितीरं आस्वासितपवनेनलप्रस्वतना तातावाधतेषांबुभुक्षा अ
तिलवतिपिपासाततोहफलजलार्थंपर्यटितुहन्तोयावतावतपुण्योदयस्पन स्त्वाक्षमतात्रमयावनंप्राप्तंपुष्पफलैः शून्यामरुदस्त्रमेसमप्रस्तांतथातत्र
वानश्यापिकरणंमयातास्तिवहुपातकतनंदैवाच्छुणसंपन्नाप्राणहत्तिः क थंचन अथग्राममपुराकीर्णवसंतपुराभिधानमागतः नचमन्यानिमानेनपितुःप र
श्चिमिदंगतः किंतुनष्टपुण्योदयस्तान्यामित्रास्यापरिवारितः भ्रांतोविवि ध देशान्नुत्ययोत्ययोधनेछया तत्रच यद्यावरामिवाणिज्यंरूपेणार्द्दक्रयायत
कराभिकर्षणंतत्रहृष्टिर्द्दात्रापिनत्रपति ततःसेवांकारम्भरंथेविनियोद्यत मानसः यावन्ममविनाकार्यंसराजाराधमागतः तोषार्थंस्वामिनोतीरमर
णयुद्धमुपागतः तत्रापितीक्ष्णशस्त्रौघप्रहारैःपीडितंपरं अथान्यदावलीवर्द्दवाहनविहितंमया यावत्तिलकराणामृतासर्वेपितेहथा अथरामनसाथ
नवाणिज्यंकर्तुमुद्यतः यावच्चौरेःपतित्वामीसर्वस्वंविलोपितः ततःकुटुंबिनोगाहजातोहंकर्म्मकारकः सर्वोक्तामपिमर्हत्रिनदवातिप्रकुप्यति ततो
नृयःसमुद्रदवाणिज्येन्यस्यासेवकः नूत्वाप्रविष्टोवाचिस्थंसमारुह्यवरानपन यावन्ममानुतावनतदपिप्रलयंगतं यानपात्रंसमुन्नीर्णःफलकेनकथंच
न अथराधनमासाद्यद्वीपंसतुष्टमानसः ततःखनितुमारब्धोयावद्बलिपरंकरा अथान्यत्रपुनर्गत्वानरेंद्राप्यकंचन धातुवादःसमारब्धोविधातुंधना
काम्यया पाषाणैर्मलजालैश्चमृत्तिपारदमर्द्दनैः क्रुपितोहंतदानाडजातःक्षारपरंकरा तातात्यूतंमयाचित्रंशिक्षितंधनकाम्यया यावत्तत्रापिजित्वाह
बलाद्द्यूतकारैर्नरः त्रष्टकथंचित्तन्योपिसमासाद्यपरंनरं गृहीतपुस्तकोशात्वोप्रविष्टोरसकूपिकं यावन्नीषणनादनलांगलोत्क्षासिकारिणा त्रंसितो

मृतनाथेनकथंचिन्मृतस्तदा यद्यत्कृतंमयाकर्मतादानीधनकाम्यया तत्तत्पुण्योदयाभावाद्विपरीतमुपस्थितं किंवापरंनगद्येनबुभुक्षामकुक्षि
णः भिक्षापिवनलब्धादोमयापुण्योदयंविना ततोविषादमापन्नः सर्वःकर्म्मपराङ्मुखः स्थितोहंमौनमालंब्यकृत्वापादप्रसारिकांततस्सःसागरो
नडेमंमेत्याज्ञादविधिज्ञया हितापदेशदायीतितवाहमितिजल्पितः उक्तंच तेनसागरेणयथा नविषादपरैरर्थःप्राप्यतेधनशेखरः अविषादश्रि
योमूलंयतोधीराःप्रचक्षते ततःसर्वथाविषादंविहायप्रतिकूलेपिविधौपुरुषकारेणधनमार्जयन्नेवपौरुषंलभते नान्यथा किंबहुना अलिकमपिग
दित्वापरमपिमुषित्वामित्रद्रोहमपिकृत्वामातरमपिहत्वापितरमपिव्यापाद्यसहोदरमपिनिपात्यभगिनीमपिविनाश्यबंधुवर्गमपिमारयित्वासमस्त
पातकान्यपिविधायपुरुषेणसर्वथाधनंस्वीकर्त्तव्यं यतःकृतपापकोपिपुरुषोधनीधनमाहात्म्यादवहूज्यतेलोकेनपरिवार्यतेबंधुवर्गेण श्लाघ्यते
वंदिवृंदेन बहुमन्यतेविदग्धजनेन गण्यतेविशुद्धधार्मिकजनादपिस मर्यलतराधार्मिकइति ततोसौधनशेखरविमुच्यविषादमवलंबस्वधै
र्यंकुरुपुनर्धनार्जनोत्साहंयत्रमदीयवीर्यविधिदिमामकरमनसुपदे श मिति ततोहंतेनचार्वंगिसागरेणदुरात्मना एवंविधायदुर्बुद्धिपातकेषु
प्रवर्त्तितः कृतानिचमयातानिनानादेशविचारिणायानियान्युपदिष्टाने त नपापानिबंधुना केवलंपापकर्माणिकुर्वतोपिनिशंममनजातोधनगंधो
पिनाइपुण्योदयंविना अन्यच्च पुण्योदयविनिर्मुक्ताभिथ्यामानेनसुंदरिन गतःश्वशुरस्यापिबहुलस्यतदंगता किंच सयौवनवयास्योपियुक्तोमैथु
ननामकःमातस्यामप्यवस्थायांधारयन्नवतिष्ठति केवलंतदवस्थमपुण्योदयविवर्जितं नारीनिर्धनमेकापिकाणाकापिनवीकृते ततोदंदह्यतेत्वतागा
हंममैथुनेच्छया नवसंपद्यतेलष्टकिंचित्पुण्योदयंविना एवंविविधदेशोपद्रुःखसंघातपीडितः मैथुनेच्छापरितोहिंबभ्रमीमिधनाशया इतश्चानंदनगरे
तेनभूरिगुणाकरः हृष्टोहरिनरेंद्रेणसूरिरुत्तमनामकः ससाधुसंघमध्यस्थमुद्यानेमनोरमे हृष्टात्तमुत्तमाचार्यहरिस्तोषमुपागतः ततश्च सहितोराज
वृंदेनतंमुनिंसनरेश्वरः वंदित्वासपरिवारंनिषण्णःशुद्धभूतले ततोभगवतातेषाममृतास्वादनोपमा सर्वेषामेवजंतूनांविहिताधर्मदेशना ततोभगव
तोवाक्यमाकर्ण्यसमहीपति अत्यंतरंजितश्चित्तेततश्चेदमचिंतयत् सूक्ष्मव्यवहितातीतभाविभावेषुभूरिषु नूनंभगवतोज्ञानमस्यसर्वेषुविद्यते तदह २०५
नंपृच्छयाम्यहंसूरिंकिंतत्रकारणं येनाहंप्रेरितस्तेनवयस्येनजलेतदा वस्तुतोहंपुरातस्यसचमेधनशेखरः किंपुनःक्षणमात्रेणतेनतादृग्विचेष्टितं किंवा

रुष्टःसदेवोस्यकस्मादास्फोटितस्तथा किंजीवितमृतोवामेवयस्योधनशेखरः यावच्चचिंतयत्येवंचेतसाहरिपार्थिवः तावद्विज्ञाययत्सर्वंसूरिरिदमा
ख्यातवान् यच्चिंतितंत्वयाभूपकिंपुनस्तत्रकारणं बहुकालेनापिमित्रेणयदहंप्रेरितोजले तत्राकर्ण्य अंतरंगोहिविद्येतेतस्यसागरमैथुनौ वयस्योसततं र
दर्पोनैवतस्यतपस्विनः सहिचारुस्वरूपेणभद्रकोधनशेखरः ताभ्यांपापवयस्याभ्यांकेवलंक्रियतेतथा तथाहि तस्यवराकस्यधनशेखरस्य मयूरमं
जरीचुंबेमैथुनेनकृतामतिः हरामिरत्नबोहिंसागरेणकृतंमनः ततश्चतद्वशात्तेनप्रेरितस्त्वंतथाजले अतएवगतःकोपंसमुद्राक्षिपतिस्तदा तेनत्वंरा
क्षितोनीतः सपातालतलंतथा तथापिनमृतस्तीर्ण्णःसमुद्रंधनशेखरः अधुनानेकदेशेननानारूपविडंबनाः ताभ्यांपापवयस्याभ्यांसवराकोविधाप्यते
एवंतेनचतुर्ज्ञानयुक्तेनवरसूरिणा निवेदितेतयाभद्रेमदीयेदुष्टचेष्टितेसहरिश्चिंतयत्येवमहोज्ञानंमहामुनेः अहोनिपतितःक्लेशेवराकोधनशेखरः
ततोहरिनरेंद्रेणकरुणागतचेतसा पृष्टंसतत्तमाचार्यःप्रणम्येदंसुमेधसा था सताभ्यांपापमित्राभ्यांभदंतधनशेखरः कदापुनर्वियुज्येतस्याद्दुःखभा
जनंदंपुत्रविचित्रंमहापुरं विद्यतेभुवनानंदतत्रराजासदाशयः तस्यचास्ति म हादेवीलोकेख्यातावरेण्यता तस्याश्चकन्यकेधन्येविद्यातेचारुलोचनेएका र
बुद्धरतिनामिष्टितीयामुक्तितोच्यते तयोश्चगुणविस्तारंकोत्रवर्णयितुंक्षमः त थाहि यन्नरंचारुसर्वांगीविलोकयतिलीलया स्तोकेबुद्धरतिसाध्वीसप
रितापनिगद्यते साहिसर्वगुणाधारासावद्यात्यागिनामपि मानंतवीर्यसंदर्द दायिनीतिनिगद्यते सामैथुनाभिधानस्य धनशेखरवैरिणः नितांतमित्ररू
पताकवलंनाशकारिणी मुक्तताऽपिमहाराजनिःशेषगुणमंदिरं अशेषदोषसंशोषकारिणीवनसंशयः विरोधोस्तितयासार्द्धस्वभावेनैवसर्वदा धनशेख
रमित्रस्यसागरस्यास्यपापिनः तांशुद्धधर्मसर्वांगीमषसागरनामकः पापात्माकन्यकांदृष्ट्वादूरतःपलायते यदातकन्यकांनार्यैलप्स्यतेधनशेखरः त
दाभ्यांपापमित्राभ्यांनिःसाहदंवियोक्ष्यते ललमानकृतस्ताभ्यांसार्द्धमेषस्वलीलया अनंतानंदसंदोहंताजनंचभविष्यति ततोहरिनरेंद्रेणभूयोपिसमुनि
स्तदा पृष्टोललाटविन्यस्तकरकुड्मलशालिना यथा गुणसंदोहसंसर्गपापमित्रवियोजिके कथंतेलप्स्यतेकन्येभदंतधनशेखरः सूरिणोक्तं अंतरंगोमह र
राजःप्रतापाक्रांतमंडलः सकर्म्मपरिणामाख्यःप्रतीतोहिनवाहशां सतोषितोमहादेव्याकालेलावनजातुचित् तत्पित्रातवमित्रायतेकन्येदापयिष्यति त
तोवयस्यात्रयःप्राप्स्यतेपरमंसुखं नान्यःकश्चिदुपायोस्तिविमुंचाकुलचित्ततां तदाकर्ण्यमुनेर्वाक्यंमोदत्येषनिराकुलः संजातोहरिराजेंद्रःपुनरिद

मत्तोषतः भदंत यदुक्तं भगवता यथा तेन धनशेखरेण पापमित्रमैथुनसागरदोषान्महदिंद्रं कर्म्माचरितं स्वरूपेण पुनर्भद्रको सौ धनशेखर इति तत्रा
ममायमधुना वितर्क्कः यदि यथा किं स्वरूपेण निर्मलः परदोषेणापि दुष्टः पुरुषो भवति सूरिणोक्तं महाराज भवत्येव तथा हि इहैव क्षेत्रे लोको बहिरंगांतरंगभे
दः तत्र बहिरंगलोककृता दोषाः पुरुषस्य भजंति वा न वा अंतरंगदोषाः पुनर्भजंत्येव तत्रांतरंगलोकानां दोषकारित्वसूचकं आकर्णय महाराज कथयिष्ये
कथानकं नृपतिराह निवेदयतु भगवान् सूरिणोक्तं प्रतीतमेव तावदिदं भवादृशां यथा कर्म्मपरिणाममहाराजस्य कालपरिणतेश्च महादेव्याः संबंध २
न्यपत्यानि पुरुषान्नचक्षुर्दोषभयादविवेकादिभिर्मंत्रिभिर्भुवनान्तापिता नीतिः तत्रास्ति सत्यवादी समस्तसत्त्वसंघातहितकारी सर्वभावस्वभावव
दी तयोः कालपरिणतिकर्मपरिणामयोर्देवीनृपयोः समस्तरहस्यस्थानेषु अत्यंतभेदज्ञः सिद्धांतो नाम परमपुरुषस्तस्य चाप्रबुद्धो नाम संपन्नो विनेयः स च
तं प्रपच्छ भगवन्किमिह पुरुषस्य किमिष्टं किं वा निष्टमिति सिद्धांतः प्राह भद्र सुखं पुरुषस्येष्टं दुःखं पुनरनिष्टमिति सुखार्थं हि सर्वे पुरुषाः प्रवर्त्तंते दुःखाच्च
सर्वे निवर्त्तंते इति अप्रबुद्धः प्राह भदंत किं पुनस्तस्य सुखस्य कारणं किं वा दुःखस्य सिद्धांतेनोक्तं राज्यं सुखस्य कारणं तदेव दुःखस्य अप्रबुद्धः प्राह
भदंत एकमेव कथमुभयस्यापि कारणं ननु विरुद्धमिदं सिद्धांतेनोक्तं नास्त्यत्र विरो १ धः यतः सुपालितं तत्सुखस्य कारणं दुःपालितं तदेव दुःखस्येति अप्र
बुद्धः प्राह किं राज्यमेव सुखदुःखयोः कारणं नापरं किंचिदपि अप्रबुद्धेनोक्तं ननु प्रत्यक्षविरुद्धमिदं यतः स्वल्पतराणामिह जीवानां राज्यमुपलभ्यते या
वता सर्वेषामपि जीवानां सुखं दुःखं चानुभवंतो दृश्यंते सिद्धांतेनोक्तं भद्र भवद्बहिरंगमिदं राज्यं यत्सुखदुःखयोः कारणं किं तर्ह्यंतरंगं तच्च सर्वेषां संसारोदरविवर
वर्त्तिनां जीवानामस्त्येव ततोऽयं जीवस्तत्सम्यक्पालयति तस्य तत्सुखं संपादयति यस्तु दुःपालितं तद्राज्यं कुर्वीत तस्य तद्दुःखं जनयति ततो नास्ति प्रत्यक्षविरोधः
अप्रबुद्धः प्राह भदंत किमेकरूपं राज्यं किं वानेकरूपं सिद्धांतेनोक्तं सामान्येनैकरूपं विशेषेण पुनरनेकरूपं अप्रबुद्धः प्राह यद्येवं ततस्तत्र सामान्यरा
ज्ये कः केशः किं बलं कान् भूमिकदेशाः का वा सामग्रीति श्रोतुमिच्छामि सिद्धांतेनोक्तं भद्राकर्णय सर्वस्याधारभूतोऽस्य राज्यभारस्य सुंदरतकः संसारिजीवे १
त्र महाराजो निगद्यते कोशास्त्रत्र महाराज्ये भाविकैरत्नराशिभिः परिपूर्णा ग्राम ज्ञानवीर्यादिभिः परैः भुवनानंदसंदोहदायकं चात्र सुंदरं क्षीरनीरधिसंका
शं चतुरंगं महाबलं तत्र च महाहस्तिन्यगांभीर्यौदार्यसौंदर्यादयः स्पंदना यत्राः सौष्टवसौजन्यप्रश्रयादयः करिवराः बुद्धिपाटववाङ्मित्वनैपुणादयस्तुरंग १०६

माः अचापलसौमनस्विन्त्वदाक्षिण्यादयः पदातिवर्गाः संसारिजीवमहाराजहितकारी चतुर्मुखश्चारित्रधर्मनामा प्रतिनायकः तस्य च सम्यग्द
र्शनो महत्तमः सद्बोधो मंत्री यतिधर्मगृहिधर्मौ सुतौ संतोषस्तत्र पालः शुभाशयादयो महाभटाः अपि च संसारिजीवराजेन स्वो राज्ये प्रकटीकृतं चतु
रंगमहासैन्यकस्तवर्णयितुं क्रमः अनंतगुणसंभारगौरवं तस्य सुंदरं स एव विमलीभूतः केवलं यदि बुध्यते भूमिस्तु तत्र महाराज्ये चित्तवृत्तिर्महाट
वी सर्वाधारतया प्रवर्त्तते तस्यां विनिविष्टानि सात्त्विकचित्तजैनपुरविमलमानसशुभ्रचित्तादीनि नानारूपाणि नगराणि तदनुसारिणो ग्रामाकरादय
स्तदुपलक्षिता विविधरूपा देशाः तस्यां च राज्यभुक्तिभूमौ विद्यंते घातिकर्म्मसंज्ञा लुंटाकाः स्वरटाः सत्तींद्रियनामानस्तस्कराः परिभ्रमंति कषायरूपलुं
टकाः विचरंति नोकषायाख्या लुंटकाः उपद्रवंति परीषहाख्या वारभटाः संभवंति उपसर्गाभिधाना दुष्टभुजंगा विलसंति प्रमादनामकाः चिल्लाः ते
षां च सर्वेषां हेतुभूतः सर्वप्रधानो कर्म्मपरिणामो महामोहश्च एतौ चा स्य तदर्पितैः समस्तैर्गणशालिनो चतुरंगबलोपेतौ भटकोटिभिरावृत्तौ
ततश्चैतौ मन्येते यदुत क्वायं संसारिजीवोऽत्र को वा चारित्रधर्मकः आ व योर्भुक्तिभूम्येषा चित्तवृत्तिर्महाटवी अस्मदीयमिदं राज्यं नास्त्यन्यः प
रिपंथकः स कर्म्मपरिणामाख्यः ततो राजा व्यवस्थितः निवेशितानि रा ज स चित्ततामसचित्तरौद्रचित्तपुरादीनि निजपक्षिप्रायाणि नानाविधन
गराणि प्रस्थापितास्तेषु महामोहनरेंद्रः समर्प्पितस्य चतुरंगबलव्यवस्थि। ता मम स्वराज्यं नीतिभ्यस्तस्य मम स्तोम महामोहराज्यभारः स्वयं पुनरसौ कर्म्म
परिणामः सह महादेव्या कालपरिणत्या मनुजगतौ संसाराभिधाननाटकं प्रपन्नास्ते केवलं स कर्म्मपरिणामो जानात्येव संसारिजीवमहाराजवीर्य
माकलयन्त्येव चारित्रधर्म्मप्रतिनायकसामर्थ्यं लक्षयन्त्येव सद्बोधमंत्रिमंत्रशक्तिं परिच्छिंदन्त्येव सम्यग्दर्शनमहत्तमबलं निश्चिन्वन्त्येव संतोषतंत्रपा
लव्यवसायं प्रपन्नास्त्येव शुभाशयाद्यनेकभटकोटियुक्तचतुरंगबलोत्साहं नात्यंतनिरपेक्षः संसारिजीवराज्ये अपेक्षते चायतिं कुरुते चारित्रधर्मादीना
मनुवर्त्तनं दर्शयत्यात्मभावं वर्द्धयतीति प्रीतिं पादयति कानि विकर्त्तुं दरप्रयोजनानि महामोहः पुनरत्र धर्म्मादिकं तद्बलं तृणतुल्यमपि मन्यते तातायाव
ज्ञानाति संसारिजीवतदात्मीयं महाराज्यं न लक्षयति तच्चतुरंगमहाबलं नावदयति ताम सामर्थ्येनाकलयत्यात्मनः परमस्वरतां तावदसौ महामा
हालश्चावसरस्वरहृंदपरिकरितः समाक्रामति समस्तां तारागभुक्तिं स्वीकरोति निःशेषनगरग्रामाकरादीन् विलसति यथेच्छया करोत्यकिंचित्करं स

सारिजीवं निर्नाशयति तत्फलं लभते स्वयमेव तत्र संसारिजीवमहाराज्ये प्रविशति यदा तु कथंचित्संसारिजीवस्तदात्मीयं राज्यं बलं समृद्धिस्वरूपं चला
कलयति तदा विग्रहयति तेन महामोहेन सार्द्धं उत्कर्षयति निजबलं वर्धयति स्वसमृद्धिं विग्रहारूढश्च बहुशो महामोहं विजयते अनेकशो महामोहे
नाप्यसौ विजीयते यावन्मात्रं यदा विजयते तावन्मात्रं तदा सुखमाप्नोति यावन्मात्रं यदा विजीयते तावन्मात्रं तदा दुःखमास्कंदयति यदा तु वीर्यमा
प्नोति संख्यामान्यापास्य योगतः स च संसारिजीवो भावचिंत्यमतुलं किल तदा निःशेषमुन्मूल्य महामोहप्रमुखं सर्वं शत्रुवर्गं समाप्नोति राज्यं निष्कंटकं हि सः त
ता विगतचिंतासौ सततानंदहर्षितः ललमानः सुखेनास्ते साम्राज्यं प्राप्य सुंदरं तावदं तस्य तद्राज्यं कारणं सुखदुःखयोः पालनाशकृतमेकस्मवा
न संशयः सुखदुःखनिमित्तस्य सामान्यस्य तदीदृशी तस्यांतरंगराज्यस्य सामग्री स्वकीर्तिता अप्रबुद्धेनोक्तं भदंत किमधुना तस्य संसारिजीवस्य
स्तो राज्यं किं वा दो राज्यमिति सिद्धांतः प्राह भद्र अत्र प्रस्तावे तावत्तस्यादो राज्यं वर्त्तते न जानीते वराकोद्यापि संसारिजीवस्तदात्मीयं राज्यं न बलं न
समृद्धिं नापि स्वरूपमिति स हि तपस्वी संसारिजीवो बहिरंगेषु देशेषु दुः खसागरावगाढो मैथुनसागरस्यामध्युनां भ्रम्यते तत्सुतस्तस्य संबंधिच १
रित्रधर्मादिकं समस्तमपि महाबलं महामोहादिशत्रुभिर्निरुद्धमास्ते अ प्रबुद्धेनोक्तं श्रुतं तावदिदं मया मयादिदं मया सामान्येनानेकरूपसुखदु
खकारणं तदंतरंगराज्यं अथ यदुक्तं भगवता यथा तावद्विशेषेणानेक रूपमिति तदधुनाहं श्रोतुमिच्छामि सिद्धांतेनोक्तं आकर्णय सकर्म्मपरिणा
माख्यो यो मया वर्णितः पुरा सप्रमाणं कृतस्तेन राज्ञा सर्वेषु कर्म्मसु ततश्च इदमेवं महाराज्यं परिस्फुटं पृथक् कृत्वा सर्वेभ्यो निजपुत्रेभ्यः स ददाति यथेच्छया स
नवस्तस्य वानंतास्ते स्वदत्तसुश्चाकेः अनेकरूपतां याति राज्यं पत्रविशेषतः ततस्तेषां स कर्म्मपरिणाममहाराजपुत्राणामनंतरूपाणां तद्राज्यं केषां
चिद्दुःखकारणं केषांचित्सुखकारणमतो विशेषेणानेकरूपं भवति अप्रबुद्धेनोक्तं भदंत तेषां कर्म्मपरिणामसुतानां तद्राज्यं कुर्वतां कस्य किं संपन्नमिति
श्रोतुमिच्छामि सिद्धांतेनोक्तं निवेदितमेव भद्र यथानंतास्ते कर्मपरिणामपुत्रास्ततः किं यतां संबंधिस्वरूपं भद्र कथयिष्यते तथापि यदिमद्वक्तु
त्हलं भद्रस्य ततोस्य कोव्यापकः कथनोपायस्तेनैव कथयिष्ये अप्रबुद्धेनोक्तं अनुग्रहो मे सिद्धांतेनोक्तं अनुग्रहो मे सिद्धांतेनोक्तं भद्र संततिस्य कर्म २०७
परिणामस्य षट्पुत्रास्तद्यथा निकृष्टोधमो विमध्यमो मध्यमउत्तमो वरिष्ठश्चेति तत्सोहं कथं विदचनविन्यासेन कर्म्मपरिणाममहाराज मल्यथैक्यं से

वश्यं राज्यं दापयिष्यामि ततो भवतो तेषां षण्णामपि राज्यानां निरीक्षणार्थं प्रहितवांतरंगो वितर्कनामायमात्मीयोनुचरः ततस्तेषु षट्सु राज्येषु भ
वतः सार्वापर्यं प्रतीतो भविष्यति अप्रबुद्धेनोक्तं यदाज्ञापयति भगवान् ततोनुष्ठितं सिद्धांतेन सर्वं यथोक्तं प्रहितो बुद्धेन निरीक्षणार्थं वितर्कः समाभ
गतो लंघिते तन्मनुष्यजन्माभिधाने वर्षषट्के हृष्टो प्रबुद्धः विहिता प्रतिपत्तिरभिहितमनेन देव आकर्णि तावत्प्रतिष्ठोहं तस्यामंतरंगराज्यभुक्तौ श्रुतो म
या नगरग्रामादीषु दीयमानस्तन्महानुभवाविवदनाभिधानो डिंडिमकस्तत्र वेद समुद्घोषितं यथा निकृष्टो वर्त्तते राजा प्राक्प्रवादेन जनाः समाचरतिह
त्याभितथापि बहुतरवादतः ततस्तां घोषणां श्रुत्वा सर्वं तद्राज्यमंडलं कीदृवशमादेष राजेति चिंतया क्षोभमागतं आलोचयंति राजानः स्वस्थानेषु परस्प
रं मंत्रयंति च विश्वासद्भिश्नो किं भविष्यति सप्रमादं प्रकुर्वंति स्वगेहेषु कुटुंबिनः कीदृशोयं भवेद्राजा निकृष्ट इति चिंतया भवमर्वेपि संभूय वरदानि
जसंसदि महामोहादयो देव पर्यालोचमुपागताः ततो विषयाभिलाषम त्रिणा महामोहनरेंद्रप्रत्यभिहितं यथा किं भो एष राजा संजातो निकृष्टोयम्
त्करिष्यति न तज्जानीमः सत्यवं जाताश्चिंतातुरा वयं तावदेष देवसंजातः रत्नाज्ञो निर्भिन्नकः हृष्टालमाकलीन्नतावयमत्र प्रयोजने यतः सकर्म
परिणामेन निकृष्टस्वयमेवभ्रोः जनितः स्यादृशोयो दृशक्रमोस्मत्स्वपी रेन किं तर्हि वशावर्त्ती सदास्माकमाज्ञानिर्देशकारकः अस्मत्यदापि वर्ये
पि किंकरः कर्म्मकारकः तत्कर्म्मपरिणामेन भवत्तस्मै विनियोजितइद राज्यं ततो देव वयमेवात्र नायकाः लब्धे निःकंटकराज्ये तदेवं देव तावतः द
र्थस्थाने कियस्माभिरातुरैर्बतन्नयत अथ प्राह महामोहो ज्ञातमार्यनिवेद्यतां सकर्मपरिणामेन कीदृशो जनितः किलः विषयाभिलाषेणोक्तं देवाक
र्णयः कुरूपो दुर्भगः क्रूरः परलोकपराङ्मुखः धर्मार्थकाममोक्षेश्च दूरतः परिवर्जितः गुरूणां निंदकः पापो देवद्विषकारकः विश्रुताध्यवसायस्य ग
धनापि विनाकृतः जगदुद्वेगादत्तश्च साक्षादिव विषांकुरः निःशेषदोषसंघस्य सन्निकृष्टो निकेतनं गांभीर्योदार्यसौंडीर्यधैर्यवीर्यादयो गुणाः ततो नि
कृष्टान्स्ट्वेव दूराद्दूरतरं गताः सर्वत्रोमहाराज्ये लब्धेप्यत्राधमाधमः निःशेषशक्तिशून्यात्मा किमस्माकं करिष्यति अन्यच्च न जानीते वराकासौ राज्यमना
पि बलं न समृद्धिं न चामूढः स्वरूपमपि तत्त्वतः न चास्मत्क्षणयत्येष वरदान् राजहारकान् मन्यात बंधुभूतांश्च स्वामिः भृतांश्च तावतः तावदेवं संस्थिते देव
विहायाकुलतां हृदि महावर्धनकं युक्तं विधातुं जनतुष्टये ततो यदादिशत्यार्य इत्युक्त्वा हर्षनिर्भरः तावदकारयत्स्फारं चेमहामोहनराधिपः अथ तत्र वरितले १

कनिःशेषं मंत्रसाधितं ततो वर्द्धनके दृष्टास्तत्र नृत्यंति ते जनाः गायंति च महामोहराजपादानुजीविनः ज्ञात्वा निकृष्टराज्यं तं निर्भरानंदहर्षिता
कथं येनेदमवाप्समीदृशं राज्यमनंतविस्तृतिहर्षितं सोस्माकं महावशोऽस्थितान्नृपतिः शेषजनं न बुध्यते तदिदं वत्सजातमुत्तमं सुखकरमद्यनि
कृष्टराज्यकं खादत पिबत गायत वल्गत नृत्यत चारु देजनाः एवं च ते भुक्तिच्छत्रपल्लिप्राये षु महास्मादसंबंधिषु नगरग्रामाकरादिषु प्रवृत्ते महा २
वर्द्धनके काशितादृशोत्साः समुच्छ्रायिता ध्वजपताकाः समुच्छ्रायिता ध्वजपताकाः प्रविष्टाः इति समुल्लासिता घातिकर्मवराटाः हरिष्याम इति परि
दृष्टाः ऽद्रियतस्कराः लूषयिष्याम इति प्रमोदिताः कषायलूषकाः लुंटयिष्याम इति हृष्टा नाकषायलुंटकाः उपद्रावयिष्याम इति समानंदिताः परी
षहचारनटाः विलासयिष्याम इति विहसिताः उपसर्गदुष्टभुजगाः उपहसिष्याम इति तरलिताः प्रमादलोकाः अपि च येन्यदापि मदनाद्याः
महामोहादयं सदा निकृष्टराज्ये संजाते किं किं किं यन्नकुर्वीत तदि दंतावदाख्यातं महामोहादिचेष्टितं चारित्रधर्मसैन्येपि यज्जातं तन्निबोध
मे ते पि चारित्रधर्माद्याः श्रुत्वा तां राज्यघोषणं कीदृक्तादेषराजेतिप र्या लोचमुपागताः सद्बोधमंत्रिणा प्रोक्तं इदं विज्ञातमेव ते निकृष्टस्यास्य
य द्रूपमेकांतेन दुरात्मनः अयं दुरात्मा राज्यस्य नामाप्यस्य न बुध्यते न वास्मान् गणयत्येष शत्रून्नूनं तांश्च मन्यते पक्षपातान्महामोहसाधनं वर्धय
त्यलं स्वराज्यलोकदेशानां वार्त्तामपि न पृच्छति ततश्च एकं तावत्परान् तान् महामोहादीन् स्वयं द्वितीयमीदृशो राजा देवाडुर्बलघातकः एवं च
स्थिते निकृष्टराज्यादवदंयज्जातं दैवदोषतः अहो प्रलयकालो यं जातोस्माकं न संशयः तदाकर्ण्य महामंत्रिवचनं तेन रम्भरः सास्राकास्तक्रंणादे
व विशाणवदनास्थिताः यादृशो बंधुवर्गे स्व मृतलोकस्य वल्लते संजायते महाशोकोदैन्यविक्लव्यदारुणः निकृष्टराज्ये संजाते श्रुत्वा सद्बोधभाषितं चा
रित्रधर्मलोकानां जातस्तादृश एव सः तथा चारित्रधर्मराज्यस्य वर्त्तीत यानि भुक्तिषु तेषु मात्स्विषु विनादिपु रेषु बतन्नूरिषु निरानंदा निराटोपास्ते लो
काशोकहरिताः श्रुत्वा निकृष्टराज्यं तं संजाता दैन्यविह्वलाः अथ तन्नादृशां वीक्ष्य सैन्ययोर्महदंतरं आनंदशोकसंपन्नं जातं मम कुतूहलं यदुत क्व
वर्त्तीत निकृष्टोसौ राजा यस्येदृशा गुणाः इच्छामीहागतं यत्र राज्यार्थं तन्नरेश्वरं यावन्नस्य वराकस्य राज्येतत्र प्रवेशनं न दत्तमेव तेदैवं महामोहादितस्क १०८
रैः किं तर्हि स्वयमेव वशीकृत्य निःशेषं भूमिमंडलं चारित्रधर्मसैन्यं च विनिर्जित्य विनाशपच तदनंतरं गतशाज्यं महामोहादितस्करैः अधिष्ठितं बहिष्कृ

त्या निकृष्टं स्वयमेव लोः ततस्तता दृशं वीक्ष्य देव सर्वं विसंस्थुलं गतो हं बहिरंगेषु तदिदृक्षुर्जनेषु लोः अथ दृष्टो मया देव स निकृष्टो नराधिपः बहिरंगे
षु देशेषु राज्यभ्रष्टः सुदुःखितः स च कीदृशः पापकर्मरतो दीनः क्रूरात्मा लोकनिंदितः निःशेषपुरुषार्थेभ्यः परिभ्रष्टो नराधमः स्फुटितांगो मलक्लि
न्नपापपुंजकसन्निभः स निकृष्टो मया दृष्टः परप्रेष्यकरः सदा स्वीयराज्यपरिभ्रष्टो लोकदुर्लंगतां गतः यो गृहे परित्यक्तो तत्र सर्वदिपरित्यजत विक्रय
तृणकाष्ठानि कृत्वा वाहलखेटनं हत्वा जंतुसंघातं नीत्वा वा लेखमालिकां विधाय निंद्यकर्म्माणि सोहाक्रोशशतानि च स निकृष्टः करोत्यस्य च्छेः दुःखरो
दरभरणं ये चान्ये किं दुःखिता पापाः क्रूरकर्म्मविधायिनः म्लेच्छमातंगडोंबाद्यास्तेषां रूपं जनत्यसौ तथापि वहन्नास्ते स्य महामोहादितस्कराः चारित्रध
र्मसैन्यस्य नामाप्येष न बुध्यते किं च दुष्पालितं कृतं राज्यं न वा तत्यस्य चोपरि सकर्मपरिणामाख्यो राजा रोषमुपागतः ततोस्ति न वचक्रे यदुःपुरपा
पिंजरं नीतिसूत्रं निकृष्टासौ तेन राजा वराककः पीड्यते च महादुःखैः एके तत्रानंतैरनेकशः सकर्मपरिणामेन निकृष्ट इति विश्रुत ततो मयावे
दितं एकं राज्ये प्रावेशोपि न लब्ध स न तस्करैः हारितं च निजं राज्यं समृद्धं मे स्य मुक्तमस्थितश्चेहापि दुःखार्त्तो राज्यभ्रष्टो बहिष्कृतः द्वितीयं पीड्यते तत्र स नि
कृष्टो निरर्थकं तदीस्य सकलं हत निकृष्टस्य दुरात्मनः अज्ञानदोषतो ज तमिदं दुःखकदंबकं तथाहि यद्यात्मानं विजानीत तत राज्यं रत्नहर्षितं चा
रित्रधर्मसैन्यं च प्रपद्येत सुरूत्तमं महामोहादिसैन्यं च यद्यसोशत्रुसंनिले गच्छेत्तत स्तस्य कालादुःखपरंपरागतः हत्वा वरटसंघातं न यपौरुषसंयु
तः सदा निःकंटकं राज्यं मनुजातं न संशयः अथवा किं तस्य चिंतया स्माकं राजा देशो मया पूर्वं कर्त्तव्यातः उपनृप भद्वितीयस्यापि चेष्टितं ततो धमस्य त
द्राज्यं संजातं दैववशात् द्वितीये घोषितं वाह्ये इति मेन यथा पुरा समस्तोपि च सपत्नीद्दत्तातो योनि त्वद्यातः निकृष्टः राज्ये सोस्यापि राज्यो सैन्य ह्येतथा व
र्णिताश्च गुणास्तस्य महामोहस्य मंत्रिणा यादृशाः परिपमधेनानदंतेनिवदये उक्तदितदा विषयाभिलाषेण मंत्रिणा यस्वेव विक्षोसाचधर्मराजो जनितः
कर्मपरिणामेन निजपित्रा यदुत इहलोकपरो गाढं परलोकपराङ्मुखः कर्म्ममोहकृतं देषः प्रतिबद्धोर्थकामयोः शब्दे रूपे रसे गंधे स्पर्शे चात्यंतलो
लुपः तपोदानदयाशीलब्रह्मचर्यविदूषकः अत्यंतवत्सलोस्माकं सादवादेशकारकः चारित्रधर्मसैन्यस्य विद्विष्टो वैरिसन्निभः न चायमपि जानीत
राज्यं नापि निजं बलं न स्वरूपं न चास्माकं तस्कराकारधारिता ततश्च अधमस्यापि यद्राज्यं तद्राज्यं परमार्थतः अस्माकमेव संपन्नं देवानास्त्यत्र संशयः

रकेवलंनप्रवेशोस्यदानवोत्तुक्तिमंडले प्रविष्टेहिविज्ञानीयादस्माकीनंविचेष्टितं अस्तिकिंचिन्मात्रंहिवीर्यमस्यदुरात्मनः बहिःकरणमेवास्ता
युक्तंनात्रप्रवेशनं ततः प्राहमहामोहोयःस्यादस्यबहिष्कृतो उपायःकोपिनिःशेषतमार्योवक्तुमर्हति ततः प्राहमहामंत्रीदेवविज्ञापिमया यथास्म २
वधमोराजाप्रतिबद्धोर्थकामयोः ततःसर्वेपिसंत्वयवयंतेधनकामयोः आसक्तबाह्यदेशेषुधारयामोबहिष्कृतं ततः एवंविधीयतामार्यमहामोह
नजल्पितं बहिष्करणकामेनसंक्षीणताश्चतस्मात अथास्यमंत्रिणस्तस्यसुतापरमयोगिनी दृष्टिन्नामविशालाक्षीसातत्रेदमभाषत देवयूयंजिता
शेषादेवदानवमानुषाः साधमंकीयतीमात्रायतस्तंप्रतिगाम्भुकाः तद्दीयतामममादेशोयेनतंवशवर्त्तिनं एकाम्यहंकरोम्येषायुष्माकंचिचिंतया राज्ये
प्रष्टबहिर्लतंलवताकर्म्मकारकं स्वसैन्यरुष्टेतादेवकरिष्यामिनसंशयः अन्यच्चमेप्रत्तवोदेवतत्रतेसहचारिणः स्पर्शनाद्यास्तवात्यवसोदर्याःस्वी
यमानुषाः संनिधानंलवत्येवतावतोलवतामपि सर्वेषांतत्रपुरुषेयोव शीक्रियतेमयाः तथाहि धनकामविहीनोपिलवद्भिर्युक्तकाम्यया निरू
ष्टापिपुरादेवप्रापितःप्रापिपंजरं तद्दीयतांममादेशोमाविलंबाविध १ यतांगच्छाम्यहंबहिष्कर्तुमधमंतंनरेश्वरं ततोयोग्यमत्यनुज्ञाता महामे २
हमहीभुजा साहष्टिःप्रगतातत्रयत्रास्तेसाधमोन्नृपः इतश्च वृत्तांतता हृ शीकृत्वासर्वंतद्भूमिमंडलं चारित्रधर्मसैन्यंवजातंत्रस्तप्रकंपितं निरू
ष्टराज्येजज्ञाताःशोकाःक्रंदादयःपुराः अधस्यापितेराज्येसंपन्नासाधु मंडले अथसयोगिनीगत्वाकृत्तांतर्गानविभ्रमैः अधमस्यनरेंद्रस्यतस्य
लोचनयोःस्थिताः ततस्तद्बलेनासौरूपालोकनलोलुपः संजातोन्यन्नजानीतेसंसारोसुखकारणं स्त्रीणांकटाक्षविक्षेपविभ्रमेक्षतसंस्थितं लावण्यद
स्मितंलीलांलालनचक्षुर्निरीक्षते नेत्रवक्त्रस्तनाद्युत्तुंगेषुचमूढधीः नीलाक्षकुलसंकल्पनाप्रतिपद्यते विलासलासविव्वोकहावभावविराजि
तं रूपाद्यंसुंदरीसारंपक्ष्मणंवीक्षमोदते विचित्रचित्रविन्यासांस्तथान्यच्चससकौतुकंसाधमोरूपमुत्पस्यन्नानंदमवगाहते चिंतयतिच अहोसुखम
होस्वर्यस्तथाहोपुण्यकर्मता यस्यमेजायतेनित्यंमाश्चर्यरूपदर्शनं ततोरात्रिंदिवंमूढोरूपदर्शनलोलुपः सोन्यत्किंचिन्नजानीतेकोहंकिंवामयाकृतं
तथाचवर्त्तमानस्यस्पर्शनादिस्तथापरैः महामोहादिभिस्तस्यस्वस्ववीर्यंनिदर्शितं अथतेलुप्तसंज्ञातःसोधमोनिजराज्यतः बहिर्भूतंकृतोदेवप्रसक्ते २ प्रपर्ण
धनकाम्ययाः नज्ञातंतेनतद्राज्यंनिजंनवमहाबलं नसम्यक्छिन्नवातेनराज्याद्भ्रमितिनिश्चितं गृहीताबंधुबुध्याचसाहष्टिस्तेनयोगिनी महामोहमहासैन्य

सुसुक्ष्तंनिरीक्षितं ततश्चरटसैन्येतेनतद्राज्यमंजसा वशीकृत्यहतांसर्वेतस्यानुचरपार्थिवाः सतुराज्यपरिभ्रष्टःस्वीयबांधववर्ज्जितः रिपुसैन्य
हतोप्यत्यन्तंमर्मन्यतेसुखमात्मनः दुःखरूपंपुनर्दुःखकारणजन्मदुःखकं मन्यतेहिविपर्यासाद्धक्षाद्यनुत्तवंसुखं राजासेवकसेल्लूषबंदिछत्तकरे
यमः संजातोबहिरंगेषुसादशेषुमहीपतिः स्विन्नप्रायोमहापापः कृपास्थानंविवेकिनां नास्तिकोहतमर्यादाधर्मानुष्टानुरूषकः मन्यातधार्मिकंलो
कंसहास्यंलोगवंचितं विदग्धमन्यतेमाहादर्थकामपरायणं चिंतयतिचयसारूप्यक्षणंनित्यंगृहिणीवशवर्त्तिनी धनचत्वरितस्यैहामाक्षःशेषाविडं
बनाः एवंचबहि सादशेषुविचेष्टिते राजाविप्लुतसर्वस्वःसुखंमन्यस्तथापिच अन्यदातेनमातंगीवीक्षितारूपशालिनी तस्यामध्युपपन्नश्चततोसै २
हष्टिरभाषतः ततश्च अनालोच्यकुलस्योच्चैःकलंकलमतिदारुणं अदृष्टापायसंघातमकृत्वायतिवीक्षणं अनाकलय्यलोकेसौलाघवंचात्मनोतुलं
कार्यकार्यविचारेणरहितात्मासपार्थिवः तांमातंगींसमादायसद्यपालो कलंपटतरुक्रमीक्रमाणोमिनान्यत्किंचनबुध्यते ततस्तांताहशोवीक्ष्यहत्तं २
तांसाधमोन्नृपः बहिरंगजनेष्वत्यंनिंदायाःपात्रतांगतः समस्तैरपिस तु युस्ग[illegible]हाकार्यकारकः राज्यान्निष्कासितोलोकैर्गुणांसर्वत्रसज्जिताः ततो
दुःखशातासर्व्वःक्षिप्त्वासोबहिर्जनि प्राप्तोनिकृष्टराजीयामवस्थायां पं जनं सकर्म्मपरिणामेनराज्यंदुष्टंकृतंत्वया इत्यक्त्वापीन्यातदुःखैरनंतै
स्तत्रशोषतः ततोमयाविंतितं इदमप्यस्यसंजातमधमस्येहशंफलं अज्ञान दोषतोहंतनान्यत्किंचनकारणं तृतीयेवत्सरेदेवजातोराजाविमध्यमः राज्ये
तत्रांतरंगेचविहितंघोषणादिकं समस्तोपिचवृत्तांतोपर्यालोचादिकस्तथा तत्रसैन्यद्वयेजातोयथानंतरराज्ययोः ततश्च महामोहमहाराजोमंत्रिणंप्र
त्यभाषतः आर्यवर्त्यकीदृक्षोगुणैरेषविमध्यमः मंत्रिणोक्तं महाराजवक्षलोयंनराधिपः अस्माकंकिंतुचारित्रधर्मसैन्यमपीक्षते तथाहि यथास्मान्म
न्यतेचित्तेबंधुभूतानयंसदा तथानुवर्त्तयत्येषसैन्यंतदपिपार्थिवः केवलंपक्षपातोस्यगाढमस्मासुहश्यते चारित्रधर्म्मसैन्येतुराजायंशिथिलादरः इ
हलोकेयथासक्तं चित्तमस्यमहीभुजः तथांतरंतसकिंचित्परलोकमपीक्षते प्रतिबद्धंमनोनित्यंयथास्यधनकामयोः तथास्यशीलयत्येषधर्म्मकार्यम
पिक्वचित् लडकःसर्वदेवानांभक्तातासर्वतपस्विनां दानशीलपरंकिंचिन्नसच्छास्त्रविद्वेषकः तादवंदेवराजायंनास्माकमतिसुंदरः यस्माच्चारित्रधर्म्म २
हिसैन्यंजानातिकिंचन तदत्रावहितैर्भाव्यंदेवास्माभिप्रयोजने प्रवेशोस्यापिराजेंद्रनदातव्यःकथंचनः प्रविष्टोपिनवेदपस्वसैन्यपरिपालकः आ

स्माकीनं पुनः सैन्यं वाधते नात्र संशयः बहिर्वृत्तं स्वसैन्यस्य यद्द्वेषपरिपालनं कुर्यान्निघापिनास्माकं स्वचेदत्यंतबाधकः अस्यापि च न देवात्र बहिष्करण
कारणं दृष्टामहे यदस्मान्निरधमस्य कृतं पुरा अकालहीनं तोदवतन्नदेव विधीयतां यावन्नाक्रामति प्राज्यं राज्यमेष विमध्यमः एवं तत्र वचते नोक्ते महामो २
हमहीभुजा बहिःकृतः सतिः श्वोरिः सर्वे ह्रिष्ठिपुरस्मरिः वशीकृतं च तत्प्राज्यं किं तु नात्यंत पीडितं चारित्रधर्म्मसैन्यं च मनागे तेगेरपेक्षितं सत्तु राजा बहिर्वृत्तो
मानसन्मानहज्ञानेः तदात्मसैन्यं राज्यं च पालयत्यां तरांतरा प्रतिलागेन संस्थाप्य मोहोरीत्रं क्षणेश धन्ये धर्म्मार्थकामेषु कार्यकालोचितं सदा तेपि चारित्रध
र्माद्यामनागाप्यायितास्तथा तेन राज्ञा न कुर्वंति शोकाक्रंदनरोदनं राजानो ब्राह्मणाद्याश्च ये सदाचारवर्त्तिनः त्रिवर्गसाधनोद्युक्तास्तेषां रूपं तजत्यसौ अ
यतन्नाहत्रा कुर्वन्निजराज्यं सपार्थिवः जनमध्ये गतः श्लाघां धन्योयं पुण्यकर्म्मकः सकर्म्मपरिणामाख्योयः पिता तस्य भूपतेः असावपि मनाक् तुष्टिहष्ट २
तत्तस्य चेष्टितं ततस्तं पश्यसंस्थाने कदाचित्सुखकारणे कदाचिन्मानवावासे नगरे सुखस्थिते कदाचित्सुखोपेते नृगारविबुधालये शाययत्येषराजे
ऽमात्यत्याकलितं तदा अथातीतेषु नस्तत्र पुत्रक संज्ये विमध्यमे जातो तरंग रा ज्ये सौमध्यमो वामनृपतिः विदितं घोषणजातपर्यालोचो महीभुजा निरव
दिताश्च तस्यापि गुणासे तेन वमंत्रिणा कथं अयं राजा महाराजमध्यमस त तोथितः धर्मार्थकाममोक्षेषु पुरुषार्थेषु तावतः परमार्थतयाप्येकं मन्यते
मोक्षं मंजसा तद्धेतुस्तं तं धर्मं च न प्रत्याक्षोर्थकामयोः उदारसत्व विरहात्केव लधनकामयो प्रवृत्तिं कुरुते नित्यं तहोषां श्रितं यन्नपि बंधुपुत्रकलत्रा
दिरूपं यज्ञाववंधनं तत्रोटनेन शक्नोति कर्त्तुमेष नराधिपः तदिदं मंत्रिणा तावन्महामोहादिभूभुजा निवेदितं मया तत्र श्रुतं च जनवार्त्तया अप्रबुद्धेने २
क्तं किं नरपरमाकर्णितं जनवार्त्तयातवता वितर्कणी क्षमा कुर्ल्यपुत्रदेवः येन ते कथितादत्र सिद्धांतेनाखिलं पुरा सार्द्धं परिचयस्तेन तस्याप्यस्ति महीपते
ततः स्वपदे क्षोनातनमध्यमस्त भुजा तदात्मीयमहाराज्यालत्रोदेत्रोनलक्षितं तत्र चारित्रधर्माद्यसैन्यमीषद्विनाषितं समृद्धिर्निजरूपं च विज्ञातप्राय मंत्र
सा महामोहादि शत्रूणां तथा चरदृत्तिना तेनावधारिता राज्ञा सिद्धांतवचनात्किल ततो सौमध्यमो राजा वीर्येण क्रियतिमपि आक्रम्यत्नमिंराज्यस्य मध्यत्ता
गेव्यवस्थितः अथ चारित्रधर्माद्याः स्वांगभूताः पदातयः मनागाल्हादितास्तेन चोराश्चेषन्निपीडिताः ततः स्वकीयसुहृत्कृत्य महामोहादितस्कराः सेवकाऽवत ३२५
स्थीनाः स्थिताकंपितमानसाः मनागाल्हादिताश्चित्तस्वामिवीर्येनिशिक्षिते नृपश्चारित्रधर्माद्याः ससैन्यपुरबांधवाः यथा वशीकृताः सर्वराजानः सापियोगिन २

तस्य मध्यमराजस्य दृष्टिर्नात्यंतबाधिका ततो सौमध्यमो राजा मनाग्निर्जितमंडलः राज्यं पालयत्यात्मीयं कालापेक्षी पुनः क्षितेन बहिरंगेषु देशेषु
सजनेश्लाघ्यतां गता धन्योयं पुण्यकर्म्मेति लघुमार्योनराधिपः किंबहुना ये के चिलघुसन्मार्या जीवास्तेनेऽत्रासन जीवादितत्ववेत्तारः श्रद्धाः सम्यु
ग्मानसाः यथाशक्तिक्रियं शोपि पापेभ्यो विरतास्तथा समस्तसुवनाल्हादकारणः सुलेशण्याः तेषां हि यदनुष्ठानं तन्नापि निषेवितं एवं मध्यमराजेन तद्र २
ज्यं भुंजता खिले ये चान्ये ताहशा लोकाः परलोककृतोद्यमाः गृहीतमोक्षतत्वाथस्ति इयोसौ नराधिपः ततोसौ यः पिता तस्य सार्द्धं लोमो नरेश्वरः सकर्म्मप
रिणामाख्यस्तापितस्तेन कर्म्मणा ततोऽसंख्य सुखावासं निगरे विबुधालये सराजा मध्यमस्तेन नीतो राज्ये निलंघिते ततो दत्तरिनवीकृत्य चतुर्थमि पिभू
जां तथा सा कोत्तुकाजातः पंचमः किं करिष्यति यावत्तत्र महाराज्ये ग्रामेषु नगरेषु च योषितं डिंडिमनोद्धे रुत्तमोत्र महीपतिः ततस्ता घोषणाश्रातंतरंग
नराधिपाः पुनः पर्याकुलीभूता सुंदराऽतारपि च ततश्चारित्रधर्माय तेन सद्बोधमंत्रिणा सधीरगार्थसैन्यस्य तत्गुणा प्रति निवेदिताः उक्तं हि तेन सद्बो
धमंत्रिणा मा नेषुरत्र लोलाकाः सुंदरायं नराधिपः अत्यंतवत्सले २ स्माकं महानंदविधायकः जानात्ययं निजं राज्यमिदं रत्नौघहारित अ
स्माश्चलक्षयत्येष नाम तो गुणतो पि च यत्सैन्यं ये गुणास्तस्य ये याभन ग शंकराः त्यदेशा ये त्र चरटा ये लोकाप्युद्वेरतयः यावद्राज्यस्थितिः काश्चिद
त्र राज्ये तिसुंदरा तदिदं बुध्यात देवसर्वस्तत्तमनूपतिः वर्द्धकास्म ह लस्या यं महामोहादिसूदनः सार्वेंद्रिपगुणैर्युक्तश्चारूतरषमहायतिः तदस्य यदि
दं राज्यं तत्प्राज्यं परमार्थतः अस्माकमेव संजातं देवानास्त्यत्र संशयः सद्बोधमंत्रिणो वाक्यैमेवमाकर्णितं नृपाः जाताश्चारित्रधर्माद्याः प्रोत्फुल्लमुखपं
कजाः ततश्चारित्रधर्माद्यैः कृतलोकचमत्कृति कृतं वर्द्धनकं तोषादानंदरसनिर्भरं गायति च ते यथा ऽद्य सुत्तमराज्यमहो प्रबलं दलिताखिलतस्करवृंद
बलं अचिरणत्नविष्यति तन्महदापमदायचसाधुजनस्य तत्रा ऽतश्च महामोहादयः सर्वेश्रुत्वा राज्यं तादोत्तमं प्रलीनावयमित्येवं मुक्तप्राणाऽवास्थित २ः
क्रूयामकं च न स्थामः कथं जीवितरक्षणं ऽत्येवमाकुलीभूतास्ते किंकिं किं न कुर्वंति अथ राज्यं समासाद्य पितुस्तेन महीभुजा उत्तमेन सह सिद्धांतः ए
ष्टो राज्यस्थितिं तदा तद्यथा कथं नाथ प्रवक्षामि तत्र राज्ये तिदुर्गमि कथं वानिदनिद्या मिषचंडचरटानहं कथावशी न वेन्नीत्यात मश्रु राज्यं ममाखिलं कु
त्रस्थानेमयानाथ वियोज्यं निजपौरुषं सार्वपायविधिर्वेत्तात्वं महाभागवर्त्तसि यथा निःकंटकं राज्यं स्यान्मेतदकुमर्द्दसि तदेवमुक्तमेनोक्ते सिद्धांतः।

समस्तापत्र वक्तयोग्योसि राज्यस्य नास्त्यत्र संशयः तथाहि मोक्षकांक्षैकतानस्त्वं तदर्थं धर्मसाधकः संसाराद्विरतोत्यंतमर्थकामपराङ्मुखः मोक्षे
प्रवर्त्तमानस्य या काचिन्निर्यच्चित्ते सुखं प्रसंगजनितं तत्तेवक्तनाबंधकारणं भवप्रपंचसर्वोपि विदितो भवतास्फुटं तच्च राज्यं त्वया ज्ञातं यत्त्विज्ञात निवेदितं
यश्च प्रवेशनोपायस्तत्र राज्येन रोत्तम तंते निवेदयिष्यामि निःशेषमवधारयः तत्रस्तोः प्रविशता नरगराज्येन रपतिना प्रथममेव द्रष्टव्या गुरवः सम्यग
नुष्टेयस्तदुपदेशः विधेया हिताग्निनिवाग्नेस्तदुपचर्या कर्त्तव्यं धर्मशास्त्रपारगमनं विमर्शनीयस्तात्पर्येण तद्भावार्थः जनयितव्यास्तेन चेतसोवष्टंभः १
अनुशीलनीया धर्मशास्त्रेयथोक्ताः क्रियाः पर्युपासनीयाः संत परिवर्जनीयाः सततमसंतः रक्षणीयाः स्वरूपोपमतयासमस्तजंतवः भाषितव्यं स
त्यं सर्वस्तत हितमपरुषमनतीकाले परीक्ष्यावचनं नग्राह्यमणीयोपि परधनमदत्तं विधेयं सर्वासामरणमसंकल्पनमप्रार्थनमनरीक्षणमनतिला
षणं च स्त्रीणां कर्त्तव्यो बहिरंगांतरंगसंगत्यागः धारणीयः संयमापका रीमहायतिवेषः याघनीयं नवेकोटिशुद्धेनाहारापक्षिशय्यादिनात्मशरीरं
विहर्त्तव्यमनियतविहारेण न दातव्यस्तंद्रानिद्रालस्यविषादादीनामव का शः नमूर्छितव्यं मृदुस्पर्शेषु नगर्द्धितव्यं स्वादुरसेषु नमोहितव्यं सुरभिगं
धेषु नाध्युपपन्नव्यं कमनीयरूपेषु नाभिकांक्षितव्यं कलध्वानेषु नि द जतव्यं कर्कशशब्देभ्यः नजुगुप्सनीयानि बीभत्सरूपाणि न रुष्टव्यम
मनोज्ञरसेषु न निंदितव्या दुरभिगंधाः न गर्हणीयमकांतस्पर्शेषु प्रति क्षणं क्षालनीयो विशुद्धभावनया आत्मा भावितव्यं सदासंतुष्टचित्तेन समा
चरणीयं विचित्रं तपश्चरणं विधातव्यो नवरतं पंचविधः स्वाध्यायः प्रणिधेयं परमेश्वरे सततमंतःकरणं वर्त्तितव्यं समितिगुप्तिपरिहरितेन मार्गेण
परिसोढव्या दुरभिगंधादयः परीषहाः तितिक्षितव्या दिव्याद्युपसर्गाः अभ्यसनीयं धीधृतिस्मृतिबलाधानं यतितव्यमसंपन्नयोगेषु एवं हि कुर्वता
नृपतिर्भवति तत्र राज्ये प्रवेशः तद्भवताप्येवं तत्र प्रवेष्टव्यं नन्नमे नोक्तं यदाज्ञापयति नाथः सिद्धांतेनोक्तं वत्स यद्येवं ततो भविष्यति तत्र राज्ये तव प्रवेशः
केवलं ग्रहीतव्यस्त्वया यं मंतरंगोभ्यासनामा स्वांगिकः सहायस्तथा चारित्रधर्मसैन्यादागमिष्यति ते वैराग्याभिधानो द्वितीयः सहचरस्ततस्ताभ्यां
मभ्यासवैराग्याभ्यां सहितेन भवता तत्र राज्ये प्रवेष्टव्यं निरोद्धव्यो महादिसैन्यस्य यत्नतो बहिः प्रचारः निर्दंतव्याय घादर्शबिलान्निर्गच्छन्तस्तस्मै निक रः ग्रा
सधीरणीयं चारित्रधर्मसैन्यं स्थिरीकर्त्तव्या चित्तवृत्तिराज्यभूमिः प्रवर्त्तितव्या मैत्रीमुदिताकरुणोपेक्षाभिधानाश्चतस्रो महादेव्यस्ततः समग्रसामग्री

कणसमतास्सर्वद्वारेण प्रवेष्टव्यं तत्र राज्ये भवता तस्य च वामे दिग्भागे महादिसैन्याधारभूतानि सर्वाण्यपि ग्रामनगराकरपर्वतनद्यादीनि प्रतिवसंति
दक्षिणे तु दिग्भागे चारित्रधर्मसैन्यस्य संबंधीनि ग्रामादीनि विद्यंते सर्वाधाराणि पुनस्तेषां चित्तवृत्तिमहाटवी वर्त्तते तस्याश्च पर्यंते पश्चिमदिग्भागवि
द्यते वृत्तिनाम नगरी सा हि तां महाटवीमतिलंघ्य व्यवस्थिता तां च निर्वृत्तिनगरीं प्राप्तस्य ते परिहर्त्तिर्भविष्यति सा राराज्यस्य फलं अतस्तद्गमनार्थमे
व प्रस्थानं विधेयं न कर्त्तव्यान्यत्र भवता प्रतिबंधः गंतव्यं च तस्यां नगर्यां गमनवरप्रयाणकेश्चित्तवृत्तिमध्यभागवर्त्तिनात्यंतप्रगुणेन महामोह र
दिसैन्यास्पृष्टेन चारित्रधर्मादिसैन्याभिवद्धालनमत्तमौदासीन्यनामाकेन महाराजमार्गेण इतश्चादावेवास्ति तावदध्यवसायनाम महाह्रदः
स यदापंककलुषो भवति तदा प्रकृत्यैव महामोहादिसैन्यं पोषयति चारित्रधर्मानीकं तु पीडयति यदा पुनः प्रसन्नतया स्वस्थो भवति तदा सो ध्यव
साय महाह्रदश्चारित्रधर्मसैन्यं तत्स्वभावतया ह्लादयति महामोहादिबलं तु कर्शयति अत एव महामोहादयस्तं स्वोपकारार्थं कलुषयंति चारित्र
धर्मादयस्त्वात्मोपकारार्थमेव तं प्रसादयंति भवता तु तस्याध्यवसाय म हाह्रदस्य प्रसादनार्थं नाश्चतास्त्रापि महादाव्यानियोज्य याताभिगुण
स्तास्तस्यातितरामलताकरणे ततः प्रसन्नीभूते तत्रादिमहाह्रदे पुष्टी स्तू स्तेषु चारित्रधर्मादिषु स्वांगीकृतेषु दर्शितेषु महामोहादितस्करेषु तु
नरग्रात्तागंतव्यं ततो भविष्यति तस्मादेव महाह्रदात्प्रवृत्ता धारणानामनदी स रवस्थिरसुखयानासना प्रविष्टेनोच्छासरहितमतिवेगेन गच्छता परित्यज्य
निःशेषमिंद्रियव्याक्षेपं भवता प्राप्तव्या तस्याश्च जनयिष्यंति तमहामोहादिशत्रवो विविधविकल्पकल्पकल्लोलकान् ते भवतात्यंतावहितेन भंजनीयास्तते र
ऽग्रुमित्वं धर्मध्याननामानमतिप्रगुणं डोलकं तेन च गंतव्यं स च गत्वा पतिष्यति सबीजयोगाभिधाने महति मार्गे तेन गच्छतस्ते प्रतिक्षणं प्रलयीभविष्यंते
सर्वेपि महामोहादिशत्रवः समुच्चलिष्यंति तेषां संबंधीनि समस्तस्थानानि प्रबलीभविष्यंति चारित्रधर्मादयः धवलतां वरयिष्यंति समस्तापि राज्यभूमिः न भवि
ष्यति रजस्तमसोनामापि ततो भविष्यसि त्वं शुक्लध्यानाभिधानं डोलकं तेन च गच्छतो भविष्यति ते विमलकेवलालोकः ततः स डोलको गत्वा मिलिष्यति
नबीजयोगाख्ये बृहत्पतिमार्गे तत्र च स्थितेन त्वया विषमरिपुसमीकरणाय विधातव्यः केवलिसमुद्घाताख्यः प्रयत्नं निहंतव्याश्च योगाख्यास्त्रयो दुष्टवा
ताला: ततः परं भविष्यति शैलेशीनाम वर्त्तिनी तया गंतव्यं सैव तस्यां निर्वृत्तिनगर्यां भवंतं प्रापयिष्यति सा यतो नारनतिष्टती ति एते च सर्वेतमोदासीना नामकं

महाराजमार्यमस्तुवतएवनवतः संपद्यतेव्यतिकरः अन्यच्च तत्रगछतानवतायद्दीतव्यासमतानामयोगनलिकातस्यांचपातनीयानिजादृष्टिः ततस्तस्यां
समतायांपतितदृष्टेस्तवतविष्यतीयथावस्थितपदार्थदर्शनंततः स्वयमेवविज्ञायप्रतिकूणंयथोचितंकरिष्यसिकिंबहुनोपदिष्टेनेति तस्यांचनिवृते
वसंग्रामस्त्वंसततानवः तस्यांतरंगराज्यस्यफलंलोकानविष्यसि निर्बाधानष्टनिःशेषशत्रुसंघातनिर्लयः स्वास्यसित्वंमहात्मागसततानंदसरि
तः येतेनरंगास्तनूपास्तपितृतिसमन्विताः मोदिष्यंतेत्वयासार्द्धंसर्वतत्रयतांगताः अन्यच्च कृत्वाग्रेरिपुहंतारंनरंविरागनामकं विधायात्यंत
निपुणमन्त्यासमार्यदर्शकं राज्यप्रवेशादारत्यगछास्तपदश्व वर्द्धमानामहात्मागनविष्यंतिवितृतयः किंबहुना नमोकृयास्त्वयामार्गेनिहंतव्याश्चते
शवः नानुषंगाविधानत्वाबहिरंगविनूषितः पाल्याश्चारित्रधर्माद्याः स्मर्तव्यंमामकंवचः एवंतेकुर्वतावश्यसर्वंचारुनविष्यति तस्थ्छवश्यसिद्धिस्तेक
रुराज्यंसुनिर्मलं त्वयाराज्यफलंप्राप्तंसफलेमेपरिश्रमः उत्तमेनोक्तंयदा ज्ञापयतिनाथः ततोयथोपदिष्टंतत्सर्वंतेनमहात्मना तथैवविहितंसर्व
सुत्तमेनसुमेधसा ततप्रविष्टोसौनत्रराज्येतेनैववर्त्मना विहिताशेषक त्वं ख्यादेवोत्तममहीपतिः अथसात्यागिनीदृष्टिर्महामोहादिशत्रुभिः त्य
स्यापियोजितादेववशीकरणकारकैः यावतातगतस्तस्याः सदृष्टेर्वशाव र्त्ति तां किंतुनिर्जित्यसातेनतेपिसर्वेविनिर्जिताः ततोनिर्दलिताशेष
शत्रुवर्गोविकंटकं उद्भतत्वतिकंस्फीतंराज्यमासाद्यसुंदरं पालयन्निजास्ते न्यानिसर्वाश्चाज्ञादयन्प्रजाः असुचनिर्वृतन्मार्गसलोकश्लाघ्यतांगते
कथं धन्यायंकृतकृत्यायंमहात्मानरसत्तमः यनेदृशंमहाराज्यंपालितंपुण्यकर्मणाः ततश्च देवदानवमानुष्यशाकचक्रधरेस्तुतः सगछनिर्वृत
मार्गसंग्रामपरस्सजनं तादवंनुवनख्यातंसुखसादादहरितं तद्राज्यमंतरंगंलोः परिपाल्यमनोहरं ततोदासीन्यमार्गेणगछनिःशेषचेष्टितं सिद्धांता
क्षेप्रकुर्वाणंसर्वोक्तंहृदसंस्मृति सत्तस्यासुत्तमोराजानिर्वृत्तोसततोसवः संग्रामःकमशोदेवसुक्तराज्यस्यसत्फलं देवमयाकर्णितं यथातस्यानिवृत्तो
नगर्यांनिम्नूत्फर्नजशनानिर्निशोकोनारतीर्नलीः नबुसुक्षापिपासावनाकचिदुपद्रवाः किंतर्हि स्वात्माविकनिराबाधस्वाधीनसुपमातिगं अनंयोगंग
म्यंचसुखमेवदिकेवलं ततश्च एवंतत्पालितंतेनराज्यंसुत्तमनूनुजाः येनतस्यांसिसंग्रामोजातश्चिंताविवर्द्धितः अन्यच्च योगराज्यदाताशागासीत्यित ११२
त्वात्तमन्नपातः सकर्मपरिणामाख्यस्तेनजित्वानिराकृतः यदूतुक्तः सात्यतिक्रांतापुरीयासुत्तमोगतः ततश्च नकर्मपरिणामायदैकमप्येषयच्छ

डाक्टर भाऊदाजी इत्याख्यस्य स्मारकम्
DR. BHAU DAJI MEMORIAL

ति किंतर्हि अनंतानंदसद्वीर्यज्ञानदर्शनसरितः संततंमोदतेधन्यस्तत्रानिःशेषितक्रियां चित्तवृत्तिमहाराज्येफलमेतत्सुपालिते यदनंतंनवेत्क
लमस्थानंहिनिर्वृतौ तदेवंदेवतद्राज्यंपरिपाल्यविधानतः संग्रामोनिर्वृतोहृयासुत्तमंसमहीपतिः अथषष्टेत्रुनर्वार्षतत्रराज्येनियोजितः वरिष्ट
नामराजेंद्रः स्वपुत्रस्तेनतन्नुजा विहितंघोषणंदशोदिंडिमेनयथाक्रमं पर्यालोचादयोत्तावाः प्रहत्ताश्चमहीनुजा अथनिश्चित्यतद्रूपंमहामोहा
दितस्कराः निरानंदनिरालापाः संजातामृतकल्पकाः रुष्टाश्चारित्रधर्माद्याःसुदितंसाधुमंडलं संजातंचस्वादाशासुमहावर्द्धनकपरं यश्चोत्तमस्य
पाल्लाहृत्तातोराज्यसाधने सएवचपरिष्टस्यविराशस्तुनिगद्यात आसीत्यरिचयस्तस्यसिद्धांतेनपुरासुकः विहितंतद्वचस्तेनवरिष्टेनसुमेधसा
वलंत्विदमासाद्यराज्यंतेनमहात्मना नष्टः किंचिदप्यसिद्धांतोराज्यसाधने यतः स्ततएवविजानीतसर्वाराज्यस्थितिंकिल सवरिष्टोमहा
गान्नान्यस्तस्योपादशकः अन्यच्च स्तोराज्येनिजवीर्येणविहितेतेनसू सुजा बहिरंगमहात्मानोजातास्तस्यपदातयः बहिरंगपदातीनाधि
नियतागणं ततस्तविश्रुतास्लाकेनाम्नेतिगणधारिणः ततस्तेनवरि र ष्टेनतिरात्मगणधारिभिः उपकारीतिविज्ञायससिद्धांतनिरूपितः
खापलस्यसिद्धांतंराजादशोनसादरं समारयंतितितस्यशरीरमतिसुं। द रं ततश्चांगान्यपागानिसंस्कृत्यकृतनिश्चयः संस्थापयंतितेतस्य
क्रानिगणधारिणः एवंचस्थिते सोजरामररूपोपिसिद्धांतःपरमार्थतःलो कप्रसिद्धिमायातोवरिष्टेनेषकारितः नोपादष्टावरिष्टस्यातनासोरा
साधने निजज्ञानबलस्नेवतद्राज्यंतेनराधितं निरपेक्षोमहात्मागः सवरिष्टोनरेश्वरः तदापारापारदशानांसंजातोकिंतवीर्यतः किंच सकर्मपरि
रमनयादृशोजनितोनृपः तात्तनिरवदयिष्येदंविज्ञातंलोकवार्त्तया सहिरदवन्गवान्वरिष्टानरेंद्रः सकलकालपरार्थव्यसनीउपसर्जनीकृतस्वार्थत्वे
तक्रियावान्वदवपुरुबहुमानीदीनहीनयरूदयः सफलारंलीकृतः स्नातापरामश्वरः हद्दानुशायविकलः अत्यंतधीरगंत्नीराशयः अविज्ञास्यपरीषद
षु ननयमुपसर्गपुनचिंतापीडियवर्गेनगणनापिमहामोहादिशत्रुवर्येसात्मीनावश्चारित्रधर्मराजादिकेनिजबलेनिरतिनुवनोपकारकरणे अन्यच्च
प्रविष्टस्यमहाराज्येतत्रतस्यमहीपते संजातंचजनानंददतेष्ववरटादिषु राज्यंपरिणतंदिव्यंनुजतःसततोसवं बहिरंगसत्तात्रनिर्यांतिनिबोधिमेनस
त्किरीटाकयूरहारकुंडलनूषिताः द्योतिताशाषदिकृकाः शाकास्तस्यपदातयः इदंत्रिनुवनंदवसादवमनुजासुरं तदावरिष्टराजस्यसर्वंकिंकरतांगतं

डाक्टर भाऊदाजी इत्याख्यस्य स्मारकम्
DR. BHAU DAJI MEMORIAL

याश्रिभुवनेऽदेवविस्तृतिः सामहात्मनः तस्यसर्वापिसंपन्नाकिंतुतस्यांसनिस्पृहः नगर्यानिर्गतोयेनमार्गेणसनरेश्वरः प्रस्थितस्तंसमस्तोऽस्यौजंतु
न्योदेशायत्यलं तंचादरायतस्तस्यातेर्लक्षितरनिर्नरैः सुरासुरनरैर्देवयकृतंतन्निवेदये राजतस्तपनीयाद्यश्चित्ररत्नैश्चनिर्मितः एतेत्रयःप्रसोद्ग्रा
तिप्राकारास्तस्यनिर्मलाः भ्रमद्भ्रमरविस्तारतारझंकारबंधुरः अशोकपादपोभातिनानंदनपल्लवः रणद्धिरेफसंकीर्णसुरासुरकरेरिता पुष्पवृष्टिर्य
तत्फलैर्गंधामोदितदिक्पथाः तथा प्राकारत्रयमध्यस्थेऽकुवाणेमार्गदशानां वरिष्टेसततानंदिनिर्घोषश्रूयतेकिल मृणालनालसत्तंतुसंतानाकारधा
रिता आचरंतिविराजंतचामराणिजगत्प्रभोः विचित्ररत्नविच्छित्तिनिर्मितानिमहांतिच सिंहासनानिशोभंतेचत्वारिचतुरोकृतेः प्रकाशितनभोभा
गंभास्कराकारधारकं राजततन्नच्छाप्रासिप्रभामंडलमुत्तमं उद्भासितजनाह्लादं सुरकिंनरताडितः ध्वनतिदुंदुभिर्दिव्याजगतांकर्णपेशलः आतपत्र
त्रयंभातित्रिभुवनत्रयनायकः अयंवरिष्टइत्येवख्यापनार्थमिवप्रभोः इत्य वमादिभिर्देवदेवदानवनिर्मितैः प्रातिहार्यैर्महाभागः सवरिष्टोविराज
त अन्यच्च सुगंधिविमलोदेहः प्रस्वेदामयवर्जितः गोक्षीरहारसंकाश र क्तमांसंचभूपते नीहारहारचेष्टाच नहन्नपामासचक्षुषां निःश्वासःसुरभि
स्तस्यजन्माद्ययंगुणावली कोटीकोट्यापिमोत्फलैःस्फुरत्रयाजनमा त्र रूप एकापिभारतीभातिसर्वेषांनिजभाषया सार्वात्मनाःप्रशाम्यंतिवै
रमारीरुगीतयः प्रादुर्भवंतियातीनांभावित्यस्तस्यतेजसा योजनानांश तनाभिदुर्भिक्षंतत्प्रभावतः अष्टिरितिवृष्टिश्चनतस्तेनातितश्वमीः
इत्यतस्मद्गुणास्तस्यमहामोहादिवैरिणां समुद्दलनतादेवसंजातवरभूपते चक्रंछत्रंध्वजारत्नैश्चर्चितश्चारुविभ्रमाः भातिराजीचराजिश्चक्रा
मतःक्रमवर्तिनी अधोमुखाश्चतिष्टंतिकंटकास्तत्प्रभावतः अवस्थितंतदातस्यनखरोमादिकंप्रभोः शब्दरूपरसस्पर्शगंधाह्लदयहारिणः कृतव
श्चनवंत्फलैः प्रभावेणजगत्प्रभोः भूमिर्गंधोदकासिक्तापुष्पप्रकरराजिता आजानुमात्रैधिभिः पुष्पैः पंचवर्णैसुगंधिभिः पक्षिणोपिजगन्नाथंतंकु
र्वंतिप्रदक्षिणं वातितस्यसदाकालमनुकूलसमीरणः निमंतिपादपास्तस्यसन्मुखंभक्तिनिर्भराः कोटिर्नयातिदेवानांपादमूलात्कदाचन इत्येतेतिशा
यास्तस्यदेवभक्तिविनिर्मिताः प्रादुर्भूतानिजरात्यंभुजतोवरभूपते एवंसकलकल्याणसंदोहाहामलासिनी भूतिर्वरिष्टराज्यस्यदेववागोचरातिग
इत्थंत्रिभुवनानंदकारकःसनरेश्वरः नगर्यानिर्गतोलोकान्प्रापय्यमार्गदेशकः ततस्तत्राहंनृपराज्यंकुर्वाणस्तेनवर्मना अमावपिगतोदेवनिर्गतोचास २१३

नृमिपः यश्चोत्तमस्यनिर्दिष्टोहंतोविवधादिकः सएवास्यापिविज्ञेयोवरिष्टस्यनसंशयः अन्यच्च विदितालोचनस्यापिदृष्टिःपरमयोगिनी तेनाकिंचि
त्करीदेववरिष्टेनमहीभुजाः निजबंधुवियुक्तामासर्वशक्तिविवर्जिता ततोदृष्टिर्विलक्षैवसर्वथाप्रलयंगताः तदेवंकृतकृत्यत्वान्निरत्नोसनरेश्वरः
आस्तेशांतानिराबाधःसततानंदसंहितः एवंचस्थिते तदेवज्ञिर्यदादिष्टंराज्यषट्कनिरीक्षणं तादृचंदेवकृत्वाहमागतस्तवसन्निधौ ततश्चेदंवितर्कश्च
नाषितंसमाहीपतिः अप्रबुद्धसमाकर्ण्यतेनसापर्यचिंतयत् यद्येयथैवादिष्टंसर्वमस्मिन्क्षांतेनमहात्मना तथैवसकलराजेनान्यथातस्यभाषितं तथा
हीदंतेनसिद्धांतभाषितंपूर्वमासी तद्यथा किलैकमपितद्राज्यंकारणंसुखदुःखयोः लवेत्यालनमाश्रित्यनृणांपात्रविशेषतः तच्चेदंमवितर्केण
तथैवात्रनिवेदितं संतावदन्यथाभावःकुतःसिद्धांतभाषिते तथाहि निकृष्टाधमयोर्ज्ञातंतद्दुःखस्यैन्यकारणं कुःपालितंकृतंतास्यातद्राज्यंसर्वथाय
तः विमध्यमस्यसंपन्नंतत्स्वल्पसुखकारणं यतः बुद्धिर्नतेनतेनेदंविधि ...तंमंदपालितं मध्यमस्यपुनर्ज्ञातंतदीर्घसुखकारणं यतःप्रविश्यतेनेदं
पालितंकिंचिदादरात् निःशेषसुखसंभारकारणंराज्यमुच्चाकैः विशि ष्ट पालनाज्ज्ञातंतदुत्तमवरिष्टयोः किंच एतत्पार्थिवराज्यानांषट्ककलयताम
या सार्वत्रमवहिविज्ञातंयतःप्रोक्तंमनीषिभिः येनसंवत्सरोदृष्टसकृत्कात्स्न्य म श्वसेवितः तेनसर्वमिदंदृष्टंपुनरावर्त्तकंजगत् तत्सिद्धांतसाधन वि
ज्ञायसुखदुःखयो देवज्ञातःप्रबुद्धोहंविनष्टाचाप्रबुद्धता एवंचपरिशुद्धात्म रसप्रबुद्धोनराधिपः तद्राज्यषट्कनिश्चित्यज्ञानाज्ज्ञातोनिरातुरः इदंप्रसंग
तःसर्वंतुस्पहरिनरेश्वरः निवेदितंमयायोर्थःप्रस्तुतस्तन्निबोधमे यथादोषायसंजातामहामोहादिशत्रवः सावदृष्टिर्विशेषेणनिकृष्टाधमयोस्तथाप्य
त्यथतरंगात्तोलोकादोषायदेहिनां दुष्टविज्ञातमत्यानांजायतेनात्रसंशयः यतोयद्भवताहष्टमाकर्ण्यधनशेखरं भ्रमंतमंतरंगान्यामित्रास्यापरिपी
डितं यथान्यस्यापिदोषेणक्लिष्टपीजायतेनरः यथाभोमित्रदोषेणपीड्यतेधनशेखरः तादृक्कुमित्रदोषेणतादृग्भूतंविचेष्टितं हरिनरेंद्रेणोक्तं एवमे
तन्महाभागनष्टामेसंशयोधुना किंत्वन्योपिममाद्यापिसंदेहसापनीयतां यत्कर्मपरिणामस्यषडमीपरिकीर्त्तिताः पुत्रास्तेषुगतेष्वेवंपरतःकिमजाय
तक्किंपरमेवदिजाताभितानिराज्यानिनापरं किंवाभवतितेहशिराज्यान्यत्रपुनःपुनः सूरिराहमहाराजयएतेभुवनोदर विद्यातादिहिनःकेचिन्नानाका
राश्वराचराः तेकर्मपरिणामस्यसर्वेपिपरमार्थतः विजयाःषट्विधाकाराःपुत्रानात्यत्रसंशयः ततस्तेषुगतेष्वेवनद्राज्यमपारसुताःतादृशाएवभुवनेदत्त

त्तनमहीभुजा तेषामपितवत्येवतत्सुखासुखकारणं निकृष्टाद्यानिधानंचतद्गुणैःसंप्रवर्त्तंते किंच तिष्ठंतिदूरगास्तावदपरेतस्यसूनवः मामेवा
हिमहाराजतस्यपुत्रंविलोकय यःकर्मपरिणामेनदत्तराज्यःस्ततःपरं सिद्धांतादिष्टसन्मार्गोवैराग्याभ्याससंयुतः कृतसर्वक्रियाराज्येप्रविष्टस्तत्र
सुंदरः हताशिवर्यश्चारित्रधर्म्मसैन्यस्यपोषकः सोहमेतिसमायुक्तमहार्थैर्बतसाधुभिः राज्यंभुजन्निहायातउत्तमोनामतत्सुतः येगुणायत्सुखंयाव
द्विभूतिर्यच्चचेष्टितं मयानिरवदितंसर्वंतस्यपंचमभूपतेः तेगुणातत्सुखंसा च विभूतिमच्चचेष्टितं ममापीहमहाराजसंपन्नेनास्तिसंशयः इदंहिराज
ज्यंकुर्वाणोनक्तिप्रक्षैःसुरादिभिः अहंगणगुणोपेतइतिधन्यतयास्तुतः तथा स्वसंवेदनसंसिद्धंयदत्रपरमंसुखं राज्येमेतिष्ठतोभूपतद्वाक्यंनपार्यते
तथा कोटयोरत्नराशीनामसंख्याश्चमबलं चतुरंगमहाराजविभूतिश्रियमीदृशी तथा यत्सिद्धांतादितंकृत्यंकृतंतेनमहात्मना उत्तमेनतदेवाहं
करोमीतिविचेष्टितं तत्कर्म्मपरिणामस्ययथाहमधुनोत्तमःजातःसुतः॥ स्तथान्येपिनिकृष्टाद्यानसंशयः अविछिन्नप्रवादेणतद्राज्यमपरपरम्प
करूपमनेकपियुगपद्भुंजंतिपार्थिवाः ततोगृहीतभगवद्वचनतात्पर्ये ना तिहितंहरिनरेंद्रेणनंदंतयद्येतेभुवनोदरविवरचारिणः सर्वेपिदेहिन
स्तस्यकर्मपरिणाममहाराजस्यसूनवः परमार्थेन यद्विवतदंतरंगंच त्त हत्तिमहात्मभिराज्यं तेभ्यःसर्वेयद्येतेभुवनोदरविवरवास्तेनकर्म्म
परिणामेनदीयते तच्चदत्तंसदेकरूपमपिपात्रविशेषादनेकतयापरिणा मतिनानारूपाणांचतेषांदहिनांविविधसुखदुःखहेतुत्वंप्रतिपद्यतेतदे
वस्थितेवयमपितस्यकर्मपरिणाममहाराजस्यसुतावात्तमाद ततश्चास्माकमपितद्राज्यमात्नवत्येव उत्तमस्येवाभिनिहितं महाराजसम्यग्निश्चितं
वाहमात्नवत्येवतद्राज्यंतवतः पालयसिचत्वंविमध्यमराज्यंनलक्षयसि यतःसाधयसित्वंविलज्यरात्रिंदिवंधर्मार्थकामलक्षणंपरस्परमवाधयात्रिव
र्गमेतदेवचविमध्यमराज्यलक्षणंप्राग्व्याख्यातंतत्किंनावधारितंत्वता हरिराजेनोक्तं अलंममानेनविमध्यमराज्येनदंतदाप्यतांमहामपीदमात्मीय
मुत्तमराज्यं सूरिराह महाराजसुंदरमिदंकेवलं यथेतैः साधुभिर्लब्धमिदंराज्यंनरोत्तमताथेवलभ्यतेनूनंनापरंलाभकारणं एतेप्यस्मिन्मयाख्यातेस्वर र
ज्येतिमनोहरे अत्यंतमस्पृहाजातास्तल्लाभार्थंयथाभवान् ताताम्यधोदितान्नूपसर्वामितेसुसाधवः यथाभागवतीदीक्षाविनानैतदवाप्यते ततोनीतिः २१४
प्रपन्नासादीक्षाकल्मषनाशनी प्राप्यचतन्महाराज्यंसुखसंतारकारणं अतःस्तथापियद्यस्तितत्रवांछानरेश्वरः राज्येतद्गृह्यतामेषादीक्षाभागवतीत्वया

हरिराजेनोक्तं एतावन्मात्रतोनाथसुखंसंदोहदायकं यदाप्यतेमहाराज्यंतत्ततःकिंविलंब्यते तदीयतांप्रसादेनमहामेषालघुत्वया नाथभागवती
दीक्षामाविलंबोविधीयतां ततःसूरिस्तदाकर्ण्यहर्षविस्फारितेक्षणः हरिंप्रत्याहचारुक्तंचारुचारुनरेश्वरतथापि इदंविज्ञायतद्राज्यंदीक्षालाभ्यंसुख
खप्रदं कस्तांमकर्मणादायभ्तारकनवद्धारयेत् योगस्त्वमसिदीक्षायाभागवत्यानसंशयः अपात्रनवयत्कर्मोयत्त्वंनगृह्यतामयं ततस्तथेतिस र
त्वनप्रतिपद्यगुरोर्वचः सविवेकैःसमालोच्यसमंमंत्रिमहत्तमैः निजराज्येवसंस्थाप्यपुत्रंशार्दूलनामकं दिनान्यष्टजिनेंद्राणांप्रविधायमहोत्सव म
रयित्वार्थसंघातंमानयित्वागुरूनलंविधायनगरानंदंकृत्वासर्वयथोचितं सममयूरमंजर्याप्रधानैश्चनरेश्वरैः तस्योत्तमगुरोःपार्श्वेनिष्क्रांतोविधिपू
र्वकं ततःसंप्राप्यतद्राज्यंसततानंदसुंदरं मोदमानोमहाभागेविजहारमहीतले इतश्च सड्गृहीतसंकेतोमेथुनेनसमेयुषा तेनसागरमित्रेणनाहितो
हमानकथा नानारूपेषुदग्धोषुततोहंधनलोलुपः क्लेशराशिनिमग्नात्मा पर्यटामिपुनः २ अथान्यदामहारण्येपतितोहंसुनीषणे उपविष्टःश्रमोप
ताविल्वपादपसन्निधौ ततश्च तच्छाखानिर्गतंदृष्ट्वाप्रारोहंभूमिगामि नां लक्षणैर्लक्षितंखड्गे मयातत्रनिधानकं ततःसागरोखडेजातोमेप्रेरकः
सदा उत्खनेदंयथाशीघ्रंनिधानंधनतोरवरं ततःखातामयास्मिहृष्टा म इत्तत्स्फुरितः महाकुंतप्रभाजालैःप्रकाशितदिगंतरः ततःप्रमुदितश्चि
त्तेनदाहंवरलोचनेप्रहरन्नाग्रहणेतस्यसागरस्याज्ञयाकृतं यावद्भीषणना दनस्फोटयन्निवदिक्चक्रं उद्धतस्तत्रवेतालः कालाकारःसुदारुणः न
यनाग्निज्वालभीमदृष्टःफेत्काररावभासुरः दीर्घदंष्ट्राकरालेनवदनेनयमाधिकः तेनाहमारटन्मुखैःकृत्वावदनकोटरे विपाटितोबलादङ्गेगादंक
टकटायता अत्रांतरजगणाप्राप्तागुटिकामविरंतनी स्वयोदत्तोपरावस्थितव्यतया २ ततस्तदीयमाहात्म्याज्जप्रासादयथापुर तस्यापाविष्टवा
सायांपुर्यांमसमपाटके तत्रानुभूयदुःखानिभूयोभूयोवरानान ग्रीतोनंतंपुनःकालसर्वस्थानेषुसर्वथा तडःखजगत्यस्तियन्नप्राप्तंमयानघ अ
न्यदाकृतसत्कर्म्माप्रोत्क्राहंनार्ययातया यथा अस्त्यार्यपुत्रविख्यातंसाक्षादनामपत्तनं बहिरंगंत्वयातत्रगत्वास्थेयंयथापुरा मयोक्तंयदाज्ञाप
यतिदेवी ततःकृतस्तथा ममपुण्योदयःसहचरः वित्तीर्णागुटिकाविहितंमयाप्रस्थानमितियदिदमसुलभंतोलक्ष्यामस्मिमनुष्येबहुविधभवचारा
त्पतरणेन्नरत्वं तदपिनयनालोलोमेथुनेच्छापरीता लघुधनबललक्ष्यानाशयंत्येवमूढाः ततश्च विगलितास्तस्मेनरनावनः प्रबलकर्म्ममहान्तर

दूरिताः सतदुःखमटंति पुनः २ सततकालमनंतलवाटवी तदिदमत्र निवेदितमंजसा जिनवचोननुलब्धजनामया इदमवेत्य निराकुरुतद्रुतं न
यनसागर मैथुनलोलुतां ३ इत्युपमितिभवप्रपंचायां कथायां लोलमैथुनचक्षुरिंद्रियविपाकवर्णनः षष्टः प्रस्तावः समाप्तः ॥ ६॥ ॥
ॐनमः श्रुतदेवतायै अथास्ति जगदाह्लादं साह्लादं नाम तत्पुरं निःशेषभुवनाश्चर्यकारणं दुःखवारणं यत्र रूपेण वीर्येण मिश्रं स्वेदेन लीलया
मिथुनानि प्रकुर्वंति रतिमन्मथविभ्रमं तत्र निर्दलिताशेषशत्रुसर्गो महारथः तेजःप्रणतसामंतो जीमूतो नाम पार्थिवः तस्यास्ति रत्नसंकाशा रतिस
द्दाहदायिकाः लीलानाम महादेवी सर्वांतःपुरनायिका अथागृहीतसंकेतसवितव्यतयानया तदाहं गुटिकादानात्तस्याः कुक्षौ प्रवेशितः ततोहं
नरकाकारमासान्नवसर्वयत्नात् तत्र स्थित्वा विनिष्क्रांतो योनियंत्रनिपीडितः अथ मां वीक्ष्य सा लीला स्निग्धलोलविलोचना जातो मे पुत्रकश्चारु
रितितोषमुपागता जातएवमयासार्धं सा पितुरण्योदयस्तथा केवलं नांतरं गत्वा सहृष्टोवतलीलया अथ जीमूतराजाय प्रियंकर्यानिवेदितः दत्तं
तस्यै महादानं तेन संतुष्टचेतसा प्रवर्त्तितो महानंदः कृतं बंधनमोचनं प्र कृष्टंनिखिलराज्यवादितानंदनिर्मलं गानपानमहादानखादनप्र
वणे जने अथ निवर्त्तितप्राये तत्र जन्ममहोत्सवे ज्योतिशास्त्रे कृतोद्यो गः सिद्धार्थो नाम विश्रुतः पृष्टो जीमूतराजेन महासांवत्सरस्तदा यथा नि
वेदयत्वार्यः कुमारस्तन्मनक्षत्रस्यकीदृशी ग्रहावलोकनेति सिद्धार्थेनो क्तं यदाज्ञापयतिदेवः समाकर्णयतता वदयमानंदः संवत्सरः कृतुः श
रत्कालः मासः कार्त्तिकः तिथिर्द्वितीयेति लग्नावारो बृहस्पतिर्नक्षत्रं कृत्तिकाराशिर्वृषः योगोधृतिः सौम्यग्रहनिरीक्षितं लग्नं उच्चस्थानेः सार्वग्रहाऊर्द्धमु
खाहोरा एकादशास्तथाः शुभतराः पापग्रहा इति अपि च जातोयमीदृशो राज्ञो कुमारो देवसुंदर येनास्य संपदस्तुंगा लविष्यति न संशयः राज्ञा निर्दिष्टमार्य
कएते राशयः केवामीषां गुणा इति श्रोतुमिच्छामि सिद्धार्थेनोक्तं देवसमाकर्णय राशयस्तावदेते मेषो वृषो मिथुनः कर्कटः सिंहः कन्या तुला वृश्चिको ध
नुर्मकरः कुंभमीनइति एतेषाममी गुणास्तद्यथा चक्षुर्लोलः सदारोगी धर्मार्थकृतनिश्चयः पृथुजंघः कृतज्ञश्च विक्रांतो राजपूजितः कामिनीहृद
यानंददायको जललीरुकः चंडकर्मा मृदुश्चांते मेषजातो भवेन्नरः अपमृत्युर्न चेत्तस्य किलाष्टादशवत्सरे पंचविंशतिपर्यंतवर्षे वा कथंचन ब्रष्टस्ता : २१५
त्यांशुनक्षीवत्ततमेव प्रियते न कृत्तिकास्वर्द्धरात्रे सौ चतुर्दशाव मंगले भोगी दाताशुचिर्दक्षः स्थूलगंडो महागलः तेजस्वी रागबहुलः कंठरोगी सुपुत्रक

सविलासगतिः सत्यो लांछनी स्कंधगंडयोः एवं गुणगणोपेतो वृषोजातो भवेन्नरः ससमानं शतं जीवेत्पंचविंशतिको यदि प्रत्येत्युष्यदात्तस्य मरणं
रोहिणी बुधे पुष्टांगो दृष्टिलोलश्च मैथुनासक्तमानसः धनाढ्यः करुणोपेतः कंठरोगी जनप्रियः गंधर्वनाट्यकुशलः कीर्त्तिभागी गुणोत्कटः गौरो दीर्घ
पटुर्वाग्मि मिथुनोद्भूतमानवः जलेतस्यापमृत्युः स्याद्वत्सरे किल षोडशे अशीतिको म्रियतासो पौषमासे जलानले कार्ये सारोधनी स्त्रोधर्मिष्टो गुरुव
त्सलः शिरोरोगो महाबुद्धिः कृशांगः कृतवेदकः प्रवासशीलकोपाधो वाल्येदुःखी सुमित्रकः भृतनृत्योमनाकवक्रः कर्कटोद्भूतमानवः पतनेन
म्रियेतासौ वर्षाणां विंशतो नरः अशीतो वा पुनः पौषे मृगशीर्षे सितनिशि कुर्मीमानी त्रपायुक्तो वक्षालोमहीमासयोः दशाश्रमणशीलश्च विनीत
शीतलीरुकः क्षिपकोपि सुपुत्रश्च जननीजनकवल्लभः व्यसनी प्रकटो लोके सिंहेजातो मनुष्यकः पंचाशत्को म्रियेतासौ यदि वा शतको मखे मघा
सु जीवितं मुंचत्सु पुण्यक्षेत्रे शनैश्चरे विलासिनीजनाह्लाददायकोधनसरि तः दातादक्षः कविर्दृढस्वाधर्मपरायणः सर्वलोकप्रियानाट्यगंधर्वव्यस
नरतः प्रवासशीलस्त्रीदुःखी कन्याजातो भवेन्नरः त्रिंशत्को म्रियते श स्त्राकुलाद्यदि पुनः अशीतौ मूलनक्षत्रे वैशाषे बुधवासरे अस्थानरे २
षणोदुःखी स्फुटवाषी क्रमान्वितः चलाक्षश्चललक्ष्मीको गृहेदर्शितवि क्रमः विणज्यदक्षो देवानां सजको मित्रवत्सलः प्रवासी सुहृदामिष्ट
स्तुलाजातो भवेन्नर म्रियेत विंशतौ कुव्यपातादिस्यो यवा पुनः अशीता वनुराधासु ज्येष्ठे मंगलवासरे बाल्यप्रवासी क्रूरात्मा श्लः पिंगललोचन :
परदाररतो मानी निष्ठुरः स्वजने कृतः साहसावामलक्ष्मीको जनन्यामपिदुष्टधीः धूर्त्तश्चारोफलारंती वृश्चिकोद्भूतमानवः साविच्चोराद्विशास्त्राच्चाप्र
यतशादशाष्टकः पंचविंशतिकावापि ततो जीवितसप्तति शूरः सत्योधियायुक्तः सात्विकाजननंदनः शिल्पविज्ञानसंयुक्तो धनाढ्यो वरस्त्रार्यकः मानी
चारित्रसंपन्नो ललिताक्षरनायकः तेजस्वी स्थूलदहश्च कुलघ्नो धनुजातकः सावात्यत्रिदिनाम्नौ वे म्रियेताष्टादशे दिने ततो जीवति वर्षाणां किलासौ
सप्तसप्तति कुजनेष्टोवशस्त्रीणां पडितः पारदारिकः गीतज्ञो लांछनी गुह्ये पुत्रहीनो मान्यवत्सलः धनीत्यागी सुरूपश्च शीतालुर्नरिबांधवः परिवितं तसौख्यश्च
संजातो मकरेनरः म्रियते विंशतो नो चेत्ततः शूलेन सप्तति शनैश्चरेश्चाश्वपदजीवितं संविमुंचति दानालसः कृतघ्नश्च गजेंद्रतुरगस्वनः शाल्मरक्तक्ति
नित्रीको धननागी समक्तिकः स्वच्छदृष्टिश्च लोदस्तेमानविद्याकृतोद्यमः पुण्पाग्रंरस्मादीनश्च कुंभेजातो भवेन्नरः सावदष्टादशेवर्षेव्याघ्रेणहतस्तत :

जीवेदशीतिवर्षाणां चतुर्भिरधिकां नरः गंभीरः चेष्टितः शूरः पटुवाक्यो नरोत्तमः कोपप्रज्ञारणश्रेष्ठो नत्यागी बंधुवत्सलः गांधर्ववित्को नित्यं सेवा
कश्चतुरजने गच्छति त्वरया मार्गमीने जातो मनुष्यकः तादवादवये प्रोक्ता मेषादीनां गुणा मया एते सर्वे स्वशिष्यस्य सर्वज्ञेन निवेदिता तथाहि
ष्याति ज्ञानं निमित्तं च यच्चान्यदपि तादृशं अतींद्रियार्थं तत् शास्त्रं सर्वं सर्वज्ञसर्वकं नातात्र व्यभिचारः स्यात्केवलं नरदोषतः विनागं हि न जानीते शा
स्त्रस्याल्पश्रुतो नरः एवं च स्थिते क्रूरग्रहैर्न दृष्टाश्चेद्बलवंतश्च राशयः ततो मीषां गुणाः सत्या नान्यथेत्यवधारय ततो जीमूतराजेनोक्तमेवं तन्नान्यथा
प्रसादः सम्यगाख्यातमार्येण ततः परिहृत्यदानसंमानादिना प्रहितः सिद्धार्थः प्रतिष्ठितं च महानंदपुरस्मरं समुचितः समये मम घनवाहन इति ना २
म ततश्चास्ति तस्य जीमूतनृपतेः कनिष्ठो भ्राता नीरदो नाम तस्य पद्मा नाम महादेवी सोऽपि तस्मिन्नेव वासरे दारकं प्रसूता प्रतिष्ठितं तस्याकलंक इत्यभि
धानं ताताहं लालितो त्यन्नं स च नीरदनंदनः क्रमेण सुखसंदोही सूत्रवृद्धि सुपागतौ क्रीडितं च समं तेन बाल्ये धूल्यादिना मया पितृव्यपुत्रभावेन न
जातो विरहं क्वचित् ततश्च कौमारे वर्त्तमानस्य भवितव्यतया तया सार्द्धं त नाकलंकेन मम मैत्री नियोजिताः ज्ञातः परस्परं स्नेहो निर्मथ्यं गाढमा
वयो एको पाध्यायहस्ताच्च गृहीता सकला कलाः तथा च लालमानो ह म कलंकश्च सुंदरि प्राप्तौ क्रमेण तारुण्यं मकरध्वजमंदिरं स चाकलंकोऽव २
ल्येऽपि कौमारे यौवनेऽपि च लघुकर्मतया धन्यो न स्पृष्टो दुष्टचेष्टितैः किं तर्हि प्रशांतमूर्त्तिः पुण्यात्मा विनीतो देवपूजकः प्रियवादी स्थिरोत्यंतं निर्मलो
मसमानसः स्त्राकरागः प्रकृत्यैव विकाररहितः सदा अज्ञातपरमार्थोऽपि तत्ववेदी वृत्तासात ततः सुसाधुसंपर्कात् इकस्तन्निषेधकः व्याख्यानश्रवणा
ज्ञातः क्रमाल्लोके जिनागमे तथापि स्नेहभावेन मया सार्द्धं दिने २ सोऽकलंकस्तदा डेविलसत्येव लीलया अथान्यदा मया नीतः प्रभाते स विचक्षणः म
नोहारिणि लीलार्थं सुद्याने बुधनंदने ततो मम मोपरोधेन क्रीडित्वा प्रहरद्वयं अथ मध्याह्नकाले सोऽप्रस्थितो गृहसंमुखं मयोक्तमत्र विश्रम्य मंदिरे कानना
तर ततो गेहे गमिष्यामः स्थीयतां क्षणमात्रकं ततोऽकलंकं तत्कृत्वा मामकं वचनं तदा उद्यानमध्यभागस्थे प्रविष्टो जिनमंदिरे तत्राभिनूयसद्भक्त्या भगवंतं
जिनेश्वरं निर्गतेन मया सार्द्धं दृष्टास्तेन सुसाधवः ते च तत्राष्टमी मत्वा कायवसतस्तदा आगता लोकनाथस्य वंदनार्थं सुपोषिता ततस्ते विधिवत्सर्वे वंदित्व २
भुवनेश्वरं बहिः सिद्धांतसूत्राणि गुणयंति स्थकश्च परस्परं स्थितास्तत्र स्थिता निर्मलकांतयः बहिर्द्वीपसमुद्रेषु चंडा इव महाधियः अत्यंतसुंदराकारा यथे २१६

ष्टफलदायिनः तदानीं ते विराजंते कल्पपादपसंनिभा ततो विहितमकलंकेन कुमारघनवाहनयत्नपप्रणोमसुनयो भगवंतो मकरकेतना इव रूपेण
दिनकर इव तेजस्वितया सुरगिरिशिखरिण इव स्थिरतया सागर इव गंभीरतया महर्द्धिसुरकुमारा इव लावण्यसमुदयेन हृत्रपंते तत्किं पुनर्भगवतामम
षामेवंविधगुणयागेन भुवनराज्यो चितानमपीदृशात्यंत दुश्चरकष्टवर्यग्रहणकारणमन्नदिति सकौतुकनश्चेतसहे हितावत्पृच्छामो मुन्मुनिं भगवान्भ
गवतः प्रत्येकं यथा किं कस्य वैराग्यकारणमिति मयोक्तमेवं भवतु ततो गतावेकस्य मुनेः समीपं वंदित्वाऽकलंकेन पृष्टोऽसौ मुनि निर्वेदं किं ते वैराग्य
कारणमिति मुनिराह भद्राकर्णय लोकोदारग्रामवास्तव्यः कुटुंबकोऽहं तत्र च ग्रामे रात्रौ समंतात् लग्नं प्रदीपनकं समर्पितं धूमवितानं प्रहृष्टो हुलाल
कलापः समुच्छ्रितो वंशास्फोटरवः समुत्थिता लोकाः संजातः कोलाहलरूदंते डिंभरूपाणि धावंति महेलाः आरारट्यंते धाः क्रोशंति पंगकिलि
किलायंपिंगाः मुष्णंति तस्कराः दह्यंते सर्वस्वानि परदेवंति कृपणाः सर्व थाः संजातो ममातापुत्रीयमिति ततस्तादृशो ममस्तग्रामजनदाहिनि प्रदी
पनके बुद्धः कश्चिदेको मंत्रवादी स वोद्धाय स्थितो ग्राममध्यवर्तिनि गे २ वंडके कृतमनेनात्मकवचं विहितं रखया विशाल मंडलं आहूता मा
हता ग्राहनते ग्रामेयकाल्लोकाः यथागच्छत यूयमत्र मदीयमंडले प्रविशत थ त्यनदंदह्यंते न भवतां सर्वस्वानि शरीराणि च ततस्तथा संकुर्वति तस्तस्य वा
चनमाकर्ण्य केचिद्बल्यतमा लोकास्तत्र तदीयमंत्रमंडलप्रविष्टाः शेषाः पु नरुन्मत्ता इव कृतरुदया इवात्मावेरिकी इवयग्रहगृहीता इव तस्मिन्नेव तथा
विधे प्रदीपनके दह्यमानेषु तथा सर्वस्वेषु प्रक्षिपंति क्षणकाष्ठभारान् विध्यापयंति घृतभृतलभंडकैः तत्ते मंडलस्थैः प्रोक्ताः भो भो भद्राः नायमस्य प्रदी
पनकस्य प्रशमोपायः किं तर्हि यूयमिदं जलेन वा विध्यापयत अत्रवानेनमहात्मना विरचिते मंत्रमंडले प्रविशत येनेदं प्रशाम्यति भवतां यथास्मत्कृदेषु प्र
शांतं ततो लोकास्तेषां वचनानि केचिन्नाकर्णयंति केचिदुपहसंति केचिद्भुवयंति केचिच्छिबध्नंति केचित्प्रतिकूलयंति केचिज्ज्ञानप्रतिरुष्यंति केचि
त्प्रहरंति ततस्ते मंडलस्था लोकाः स्थितास्तान्प्रति मौनेन केचित्पुण्यभाजस्तेषां वचनं कुर्वंति ततो ममापि तथा भव्यतया प्रतिभातं तत्तेषां मंडलस्थानले २
कानां संबंधिवचनप्रकृष्टो ह सुत्सुत्पतत्र मंडले दृष्टास्ते मया ग्रामीणलोकाः प्रबलपवनप्रेरणादिति नरीभूतेन तेन प्रदीपनकेन बलादारटंतो दह्यमानाः ते
षु मंडलस्था लोकाः कियंतोऽपि प्रव्रजितास्तथाहमपि तेषां मध्ये प्रव्रजितः स्यादिदं तद् मम वैराग्यकारणमिति ततो दृष्टोऽकलंकचेतसा च लितो द्वितीयमुनेरा

त्तिसुखं नबुद्धोमयाकनकलतावार्यस्ततः दृष्टोमयाकलंकोयथाकुमार किमनेनतव्याख्या तमीदृग्वैराग्यकारणं इदंचाकर्ण्यसहसाकिंवाल्लष्टो
स्थितेनसा कलंकेनोक्तमाकर्णय योयंलोकोदरोग्रामोमुनिनाख्योनिवेदितः यत्रवास्तव्यकोद्येषसंसारप्रतीयतां रात्रिरेवसदातत्रमहामोहतमे २
मयी रागद्वेषाभ्यांनातस्यानित्यंलग्नंप्रदीपनं धूमोत्रतामसोभावः सचतत्रप्रसर्पति ज्वालाकलापसंकाशोराजसोभावउच्यते अन्यच्चतत्रसंसारप्र
दीपनकेसमुच्छ्रसंति कलहावंत्रास्फोटरवैः समारागद्वेषाग्निनोत्तमाः समुत्तिष्ठंति जंतवः तेचकोलाहलंतत्रकुर्वत्येवसुदारुणं क्रंदंतिडिंभरूपानां
कषायाश्चित्तंतापिनः अशुद्धलेश्यांसंज्ञाश्च धावंत्येतामहेलिकाः अधाऽवरटंत्यत्र मूर्षारागाग्नितापिताः ज्ञानंतोपिक्रियाहीनानराःक्रोशंतिपंगवः
सदाकिलकिलायंतेनास्तिकाःषिङ्गसन्निभाः मुष्णंतिधर्मसर्वस्वंनृणामिंद्रियतस्कराः तथात्मगेहसाराणिदह्यंतेरागवह्निनाः केचित्तुपरिदेवंतेनष्ट
ज्ञारूपणाइव किंकुर्म्मःशक्यतेनेदंविध्मापयितुमीदृशं तादवमीदृशंस ऽसदागाढविसंस्थुलं भवप्रदीपनंघोरंसाधुनानेनवर्णितं परस्परंहिलो
कानां तत्रत्रातानविद्यते अमातापुत्रकंतेनकारणेननिवेदितं मंत्रवा दी पुनस्तत्रविबुद्धः परमेश्वरः सर्वज्ञस्तेनावाज्ञायविदितंतीर्थमंडलं तत्के
वलमतिस्ताकायतस्तेनवचारिणां अनंतलोगेवर्त्ततेतेचमुक्ताप्रदीप ना त् अन्येपुनर्महामूढारागद्वेषाग्निदीपितं विध्मापयंतिविषयैःतमंस २
रप्रदीपनं बहुपुत्रकलत्रादौकुर्वंतिधनसंचयं तदिदंतृणकाष्ठानांभारै र्गाढंविवर्द्धनं तथा मायालोभमदक्रोधाकुर्वंतिसततंजनाः सएषघृत
कुंभानांप्रक्षेपस्तस्यवर्द्धकः तीर्थमंडलमध्यस्थैर्न्नतिष्ठंतिनिवारिताः नापिप्रशमतोयेनतन्नेविध्मापयंत्यहो प्रवेशंचनकुर्वंतितत्रसत्तीर्थमंडलेतच्च
गोचंद्रकाकारेमध्यलोकेप्रकाशितं कृतात्मकवचैर्नैवसूत्रमंत्रस्यरक्षयाः आक्रान्तंजीवलोकानांधर्मादित्रानयाकृतं तक्षाक्षिताश्चतेतेनतीर्थकृन्म
त्रवादिना ततःकिंचिन्महासत्वाभव्याःकल्याणभाजिनः श्रुत्वाभगवतोवाक्यंस्थितातत्तीर्थमंडले नाकर्णयंतितद्वाक्यमुपहासादिकुर्वते केचिदेव
प्रबुध्यंतेयथायंमुनिसत्तमः प्रबुद्धोवचनात्तेषांप्रविष्टस्तीर्थमंडले दृष्टाश्चानेनतेलोकाःसंसारोदरचारिणः रागद्वेषाग्निनात्यंतंदह्यमानासुविह्वलाः
अश्वस्थाध्यवसायाख्यःपवनःप्रेरयत्यलं तत्रलोकोदरग्रामेतंरागद्वेषपावकं ततसोतिभरीभूतोजीवानग्रामेयकानिच दह्यत्यारटतोमीषांमुनीनांप ११७
त्रयतामपि यत्पुनरनेनमुनिनानिर्हितं यथातेत्रमंडलस्थालोकाः कियंतोपिप्रव्रजितास्ततोहमपितेषांमध्येप्रव्रजितस्तद्ब्रूहिधनवाहनवक्रोक्तिगर्त्ते

मवगंतव्यं मयोक्तंकुमारकीदृशीपुनरत्रवक्रोक्तिः अकलंकेनोक्तं सर्वमंगलेतत्रयतोलोकाश्चतुर्विधाः साधवःश्रावकाःसाध्वीःश्राविकाश्चव्य
वस्थिताःततःप्रव्रजितास्तत्रकियंतोपिनिःशेषकाः एषोपिचमुनिस्तेषांमध्येप्रव्रजितःस्फुटं तादवमीदृशंभद्रवक्रोक्त्यातेनसाधुना प्रदीपनरकस्य
दृष्टंचारुवैराग्यकारणं इदंचसकलंभद्रयच्चमत्कारकारणं मयाकथयतास्यैवरूष्टोहंतनचेतसा चिंतितंचमयाभद्रसत्यमेतन्मुनेर्वचः सतांस
दाप्रदीप्तोहिभवोवैराग्यकारणं तथाहि प्रदीपनकदाहेनदाहयंतीह्मानवाः आत्मानंजेजडास्तस्मान्निस्सरंतिमहाधियः अन्यच्च आवयोप्रतिबे २
धार्थमिदमेतेनसाधुना प्रदीपनकमुद्दिष्टमात्मवैराग्यकारणं किलप्रदीपनंसंकाशोसंसारेदह्यमानयो युवयोरपियुक्तंहिप्रावष्टुंतीर्थमंडले ताव
रत्नत्रप्रविष्टानांधन्यानांतीर्थमंडले रागद्वेषाग्निनादाहोनसमस्तिकदाचन एतच्चारावृतेमह्यमुत्तराकूतमुत्तमं तुत्तिकिंराचतेनेतिभद्रारूढघनवाहन
ततोमयाकलंकस्यतच्छ्रुत्वावचनंतदा मौनमालंबितंभद्रेयापसरितश्च तसा अत्रांतरद्वितीयस्यमुनेर्मूलंमयासह साकलंकस्तदाप्राप्तोविहितं
तस्यवंदनं दृष्टश्चावसरस्साधुःकिंतेवैराग्यकारणं मुनिराहयथासौ म्प समाकर्णयसांप्रतं आपानकंमयादृष्टमद्यपानपरायणं तदेवममसंज २
तंभद्रवैराग्यकारणं महाघूर्णितसर्वांगस्तत्राहमत्रपालकः आसंततः क पोयेतेः ब्राह्मणैप्रतिबोधितः अकलंकेनोक्तं यादृगापानकंतत्रोनवं २
स्तत्रयथास्थितः यच्चतेब्राह्मणासाविभितदाख्यातुमर्हसि आनकदंत्तह त्तांतंमनंतजनसंकुलं यथास्थितंतदापानकोहिवर्णयितुंक्षमः तथापिल
वतःकिंचित्तस्वरूपंनरोत्तमः पुरस्तेवर्णयिष्यामितत्त्वम्यगवधारय तद्यथा बकुलेदवरासवधुष्टजनंवरलाज्जनराजविचित्रसुरं शितिनारुजरंजितसच्च
षकजनमोदनकारणसत्सरकं मदिरामदघूर्णितसर्वजनंबहुलासविलासविकासकरं लसदुत्कटबोलविगानपरं कृततालमहारवरासगतं स्फोटम
नोरमकांतजनाद्यंगादमरदाकुरव्याषिद्धपंतं आदिनिखत्राविहीनमनंतलोकनस्तोनिधन्यभिनिविष्टं वादितमर्दलकोटिसकांस्यवेणिकनादविवर्द्धि
ततोषंवंसविरासवसमुद्धतवोहवोडविघोषितगोत्रसहस्रं एवंचनर्त्तनगानविलासनपानैःस्वादमदानविलूषमानैः संततभावरसैःसमुपेतंलोकचमत्कृ
तिकारणमेतत तादवंसर्वसामग्रीयुक्तंदर्शितविभ्रमं आपानकंमयाभद्रतच्चनित्यनिषेवितं लाकेनास्ति ण तदाश्चर्यनापितत्तविधानकं यत्तत्रापान
केसोम्यनमयाप्रविलोकितं अनंतास्तत्रविद्यंतेलोकायेमदघूर्णिताः नात्वष्टांतननाषंतेचिंतयंतिनकिंचन नचसंव्यवहारंतेकेचित्कुर्वंतिलोकिकं

मृतमूर्छितरूपेणसदातिष्ठंतिकेवलं १ अनंताश्चापरालोकासद्रूपाकारधारकाः किंतुतेलोककार्याणिविदधत्यंतरांतराः २ तथान्येतादृशाएवम
मदिमदघूर्णिताः असंख्यास्तत्रविद्यंतेनरालोपाधिवादयः ३ अन्येपुनरसंख्याताः निरंतरंमद्यपायिनः नजिघ्रंतिनपश्यंतिनापिशृण्वंतिकिं
चन ४ लुठंतंकेवलंभूमावारटीमुंचमानकाः लिहंतिजिह्वयाकिंचिन्मदेनरुतमानसा ५ तथापरेपुनस्तत्रालोकाजिघ्रंतिकिंचन नशृण्व
तिनपश्यंतितेप्यसंख्याःप्रकीर्तिताः ६ अन्येतुलोचनोन्मेषात्पश्यंतापिपुरःस्थितं नाकर्णयंत्यसंख्यातामदाघूर्णितचेतनाः ७ संख्यातीता
पुनरन्येलोकास्तत्रापरमया मदिरामददोषेणलक्षिताश्शून्यमानसाः ८ अन्येपुनरसंख्याताहृष्टाःप्रहृष्टस्पष्टचेतनाः केवलंतेपुनर्मद्यंसदाकाल
८ मवस्थितं ततश्चैते विद्यंतेनरलिद्यंतेपापांतरुष्टावैरिकैः परस्परमदाध्माताःकुर्वंतितत्रवेदनाः १० असंख्याःपुनरन्येपिलोकास्तत्रविलोकिता :
आपानाकमयासौम्यमदिराभ्रांतचेतसा ११ नास्तितेषामकर्तव्यंविच्र तापश्चरूपतां आरटीस्तेपिमुंचंतिगच्छंतिजननीमपि १२ धर्माधर्मनजा
नंतिसर्वकार्याणिकुर्वते अव्यक्तघोषास्तिष्ठंतिलोलमानामहीतले १३ एकचिद्दस्तुतागच्छंतिमदिरांधाविहायसा एकचित्कूलेनिमज्जंतिनितराम
दनिर्भरा १४ अन्यच्च तपिकुर्वंतिदुर्मद्यंयुध्यंतेचपरस्परं सहंततीव्र दुःखानिमद्यंसर्वपदापदा।१५ तथान्येतत्रविद्यंतेसंख्यातीतामनुष्यका :
तेपुनःद्विविधाज्ञेयागाढमत्तास्तथेतरे तत्रयोगाढमत्तास्तेलोलमाना पुवस्तले वातपित्तश्लेष्ममूत्रंत्यजंतिवराककाः इतरेत्वसंख्येयास्ते
पुनर्मदिरातुराः युध्यंतबहुवल्गंतिनृत्यंत्यास्फोटयंतिच गायंतिबहुलापंतेपर्यटंतिनिरर्थकं लुठंतिभूयोधावंतिविलासोल्लासतत्पराः मत्ताविलानं
जांबालवत्स्नेहस्पर्शानियोषितां चुंबंतिवक्त्राणिश्राचरंत्यसमंजसं अनेकविद्वोकपरामातापित्रादिमारणं अनार्थकार्यंचौर्यादिसर्वंतेकुर्वं
तेनरा गृह्यंतेराजपौरुषैः सहंतेतीव्रवेदनाः मद्यान्नैवविरज्यंतेमार्यमाणाअपिस्फुटं अन्येपुनरसंख्याताश्चतुर्थेदृव्यवस्थिता लोकाःसंतिध्माता
सदाकलहप्रियाः वेणुवीणाकलंगीतंनाटकप्रेक्षणानिच विलासास्तूर्यनिर्घोषोनापश्यंत्यपितत्पुरः तेपिनृत्यंतिवल्गंतिहसंत्यास्फोटयंतिरुदंतिच सार्द्धं
तेप्यात्मयोषाभिः कुर्वंत्यात्मविडंबनं किंच मदिरामदादोषेणशोकेर्ष्यागर्वविह्वलाः चतुष्टयोपितेलोकाः सदुःखासुखमानिनः संख्यातापुन २१८
रन्यत्रसंत्यापानकवर्त्तिनः एनापिबंतितन्मद्यंमध्यस्थाःपरमासते ततस्तेनलोकेनसततंमद्यपायिना अपिबंतोपिधियंतब्राह्मणाइत्यस्तुर्यया

तथा तस्मादापनकोदन्येबहिस्थतामहाधियः अनंतानइविद्यंतेलोकास्तेमदवर्जिताः आपानकंद्विपक्षंतस्मादष्टांतेविसंस्थुलं तस्मान्मुक्ताप्रमे
दंतेनिर्बाधांसततोत्सवाः इतश्च आद्येपुनइलोकेपुस्थित्वाहंमदघूर्णितः लुठन्नितस्ततःप्राप्तोद्वितीयेषुकथंचन ततःतत्रपुनःस्थित्वातथैवमद
घूर्णितः गतस्तृतीयलोकेषुतत्रत्युन्मत्तदामलीलया स्थित्वातेष्वपित्रयासंकालमद्येनविह्वलः गतश्चतुर्थलोकेषुततोहंमदिरातुर एवंचयेमयासर्वेक
थितास्तेत्रयोदश लोकभेदाःसमासेनस्वरूपेणचवर्णिताः तेषामाद्यश्चयानेदौयोचपर्यंतवर्त्तिनौ एतत्रयंविमुच्यादशेषभेदेषुहिंडितः दशापि
तेमयालदानजापानकवर्त्तिनः अनंतवारापापेनभूयोभूयोनिषेविताः ततश्च वातपित्तश्लेष्मविश्लेषममत्रजांबालपिछले अतिबीभत्सदुर्गंधेतत्रापा
नकभूतले क्वचित्तुवक्त्रेचिडिखंतकचिक्रमेण्लितस्ततः उत्तिष्ठन्निपतन्पुनश्चेरावतन्मद्यवेगतः हसन्नृत्यक्रंदन्नवंधनयुध्यमानोजनैःसह आस्फोट्यमाने
बलिभिः कुट्यमानस्तेणेशप्रहारजर्जरादेहेदुःखलक्षैःप्रपीडिताः एवं वरचितस्तत्रतत्रडाहबहुशस्तदा अन्यदाहष्टोहंतेरापानकमध्यस्थेब्राह्मणे :
संजातास्तेषांभागवतांसमीपरिकरूणाचिंतितमतेर्यथायंमद्यदोषेण त्र शिंदुःखमनुभवतिवराकस्ततः कथंचित्कारयामोस्यमद्यविरतियेनयथा
वयंसुखिनः संपन्नास्तथायमपिसुखितानवति ततोविदितस्तेर्ममप्र ति बोधनार्थंयत्नः अहंतुमदिरामदाघूर्णितःप्रकृष्टतामपितेयांनकिंचिच्च
तयामि अलब्धचेतनश्चपुनःपर्ययामि तत्पुसार्वेषुलोकभेदेषुबहुशो वदंतापुनः क्वचित्तेषांब्राह्मणानांदात्तामयाकुंकारास्तेनस्तावत्तेर्यंति तया
वदपगतोमद्यपस्मारकः समासादितावेतनादत्तंप्रतिवचनंततः कथितास्तेर्ममादोषाः प्रत्यायितोहंकारितोमद्यविरतिंसंजातोहमपितादृशोब्राह्मणः
तेतुब्राह्मणाःसर्वेविप्रव्रजिताः ततोहमपितेषांमध्येप्रव्रजित केवलंनजार्यतिममाद्यापिनिःशेषमद्यासक्तिस्तदपिप्रव्रज्ययाजरयिष्यामि तदिदंत
इममवैराग्यकारणमिति तादवंलाइगृहीतसंकेतेयावदिदमाख्यदयति समाधुस्तावदकलंकस्यकिमनेननिवेदितमिति प्रवृत्ताविमर्शस्ततोविच
रयतः संजातंजातिस्मरणंस्मृतंसर्वंभवान्यतत्रश्रुतं ततोलक्षितोमुनिवचनस्यतावार्थः प्रमुदितामनसावंदितोमुनिवरः प्रवृत्तस्तृतीयमुनेरस्तिमुखं
प्रर्ववस्तुनः प्रष्टोयंभगवन्यां किमनेनाख्यातमिति ततोनिहितमकलंकेनतडघनवादनअयमपिसंसारएवापानकरूपनयान्नेनमुनिनात्मनोवैरा
ग्यकारणमित्याख्यातस्तथाहि सत्यमापानकरूपएवायंहतसंसारोवर्त्तते यातात्रएवहत्तावर्त्तंतेवर्त्यंतिवानंतादृत्तादृत्तांताः मत्तपालकायंतेत्रा

नंतजीवा विविधमध्यायंतोऽष्टविधकर्मप्रकृतिजालं विशेषतः पुनरास्रवायंते कषायाः संरक्षायंते तनोकषायाः सुरायंते घातिकर्माणि विचि
चित्रताजनायंते आयूंषि तदाधारतया च कषायते जंतुशरीराणि कर्ममद्योपयोगहेतुतया नीलनीरजायंते कृषिकाणि तद्विभूषितया लोल
त्वहेतुतया च प्रवर्तिते कर्ममद्यमत्ताः सर्वेऽमी जंतुकाकुर्वंति रासविलाससल्लासविकासहासविब्बोकासिकलकलं मर्दलायंते त्र कलहाः कंसाल
कायंते मगसगायंते खलजनाः वीणायंते दुःखितजनपरिदेवनानि वंशारवायंते मत्रोकल्लोककरणकूजितानि मृदंगशब्दायंते आपन्नतः ज
नतिमितिमायंतानि कंसिकायंते प्रियविप्रयोगादैन्याक्रंदितानि तालाशब्दायंते गाढमन्यतया मूर्खलोकाः कमनीयन्तरायंते विबुधप्रोदलनायंते
तदा प्रस्रसः अनादिनिधनं चेदं संसारापानकं सदा निविष्टलोकाकाशान्तामो युक्तं नर्त्तनगानविलसनखादनपानदानमानविभूषणादिभिः सम
स्तंताविलोल्यासितृप्तिकारणं यथानां विरागतादत्त विविक्तिनाये चाने न मुनिना तत्पानके त्रयोदशानेतालोकाः कथितास्तेत्र जीवा इष्टव्यास्त
थाहि प्रथमं प्रतिपादितस्तावदसंव्यवहारिकजीवराशिं तदनंतरं निवे दि तासांव्यवहारिका वनस्पतयः ३ ततः कथिता पृथिव्यप्तेजोवायवः ३
ततो दर्शिता द्वीन्द्रियाः ४ ततो निर्दिष्टास्त्रीन्द्रियाः ५ ततो वर्णिताश्चतु रं द्रियाः ६ ततः प्रख्यापिताः असंज्ञिपंचेन्द्रियाः ७ ततः प्रकीर्तिताः नारका २ः
८ ततः संगीताः पंचेंद्रियसंज्ञितिर्यंचः ९ तदनंतरमुद्दिष्टाः सन्मूर्छन जगर्भजात्वादेन द्विविधा मनुष्याः १० ततः प्रविकाशिताश्चतुर्निकायविव
र्त्तिनो देवाः ११ ततः प्रकाशिताः ब्राह्मणा इति वाचोयुक्त्या संयतमनुष्याः १२ ततः संदर्शिताः संसारापानकाद्विनिर्गताः मुक्तात्मानः १३ आख्याताश्च सर्वे
षां संबंधिसंख्याप्रमाणं निगदितं लेश्योद्देशतो लक्षणं सूचितानि तेषां संबंधीनि विविधसंविधानकान्युल्लिखितश्च सदा तन्मध्ये कर्ममद्यपानेन मुनिना
त्मा आख्यातमसांव्यवहारिकजीवराशिमध्ये प्रथमम् आत्मनो वस्थानं प्रकटितमनंतकालात्कथंचित्ततो निर्गमनं तदनंतरमाविर्भावितसांव्यवहारिक
वनस्पतिष्वात्मनो व्याकुलं तदशास्वपिस्थानेषु भूयो भूयः पर्यटनं निषिद्धमसांव्यवहारिकसंयातमनुष्यमुक्तात्मसु गमनं विस्फारिता स्तेषु दशासु स्थाने
ष्वात्मनः संतविन्यस्तीव्रदुःखविडंबनाः तदेवं नष्टसंसारो महापानकसन्निभः आत्मनो दुःखदश्च मुनिना तेन पंदीतः यत्पुनस्तेब्राह्मणैः प्रश्वादृष्ट २ ११९
ईप्रतिबोधितः यात्वनेत्यादित अर्हयुज्यमानमुदाहृतं तथाहि अनादिभववनस्पतन्वलावयोगतः उत्कृष्टा या स्वतीतासु तथा कर्मस्थितिप्रबलं भूयो

भूयः सुसाधूनां संपर्के पुनरादिषु शासेइव श्रूत्वेनाखिवाराघर्षणघूर्णनात् यन्नवाप्नोति सम्यक्त्वं न ज्ञानं नापि सत्क्रियां जीवः सुसाधुमध्येपि कर्ममद्ये
न घूर्णितः एकाप्यघस्मरः कालः घोरानूरिवयावदः येन विभ्रांतचित्तो हं ब्रवीमीति पुनः १ समस्तेषु अनुकूलेषु ततः कालादिहेतुषु राधावेध्योपमं त्वङ्ग १
त्वायमिति दुर्लभं यदत्रनिमवाप्नोति कर्मग्रंथिं सुदारुणं निर्भिद्य पुत्र तावन्न कदाचित्कश्चिद वदि सुसाधुब्राह्मणानां जीवः प्रत्यक्षकुर्वतामलं धर्मदेश
नया बाधमास्वायं प्रकारउच्यते दर्शनं मुक्तिबीजं च सम्यक्त्वं तत्त्ववेदनं दुःखकांत कृत्सुखारंभः पर्यायास्तस्य कीर्तिताः सविवास्मिन्न सौधन्यः सम्यग्
दर्शनसंयुतः ततः श्रद्धानमस्तान्मारमातनलावादक्षो स यद्यपत्यस्यस्य यद्रूपं तावतां बुद्धिचक्षुषा सम्यक्त्वास्त्वानुसारेण रूपं नष्टाक्षिरोगवत् तद्दृष्टावि
तयात्यवं प्रज्ञातिनांतरात्मना भावगर्त्तयथा त्वावं संसारवत्सरं समाश्रितं यदुत जन्ममृत्युजराव्याधिरोगशोकाद्युपद्रुतः क्लेशायाकेवलं दुःसाम
दाली मोन खादद्धिः सुखायतपरं मोक्षो जन्मादिक्लेशवर्जितः नयज्ञा क्वाविनिर्मुक्तो व्याबाधावर्जितं सदा एतत्त्वविस्पष्टितास्तादिदुःखाद्यत्वयद
र्शनात् मुक्तेः पुनरहिंसादिव्याबाधा विनिवर्त्तितः बुद्धेवं सवनैर्गुण्यं मु क्तेश्च गुणरूपतां तदर्थं च पश्यते नित्यं विशुद्धात्मा यथागमं दुःकरं कुर्व
सत्वानामनुष्ठानं करोत्यसौ मुक्तो दृढानुरागत्वात्कामीव वनितांत र उपादेय विशेषस्य न च सम्यक्प्रसाधनं कुनोतिचेतानुष्ठानं तद्भावप्रते
ब्रह्मतः ततश्च दुष्करं तत्र सम्यगालोच्यात यदा अतीन्द्रदुःकरं न्यायात् यवस्तु प्रसाधनं व्याधिग्रस्तायथारोग्यलेशमास्वादयन्नबुधः काष्टक्षय
क्रमधीरः सम्यक्प्रीत्या प्रवर्त्तते संसारव्याधिनाग्रस्तो विज्ञेयो नरोत्तमः समारोग्यलवं प्राप्य तावतस्तदुपक्रमे प्रवर्त्तमान एवं च यथा शक्तिस्थि
रात्रायः शुद्धचारित्रमासाद्य केवलं लनते क्रमात् ततः समवर्विद्धत्वा नावाप्याद्यादि कर्मणः ज्ञानयोगात्क्षयं गत्वा मोक्षमाप्नोति शाश्वतं सन्मा
धुगुरुसंपाद्यासयं कल्याणमालिका प्रायेण चास्य जीवस्य यतः प्रोक्तं मनीषिभिः किंत साधुसेवासदा भक्त्या मैत्रीसत्त्वेषु भावतः आत्मीयग्रह
मोक्षश्च धर्महेतुप्रसाधनं उपायज्ञानश्चेत्तोनित्यं दत्तनिधर्मचारिणां स्थाने विनय इत्यस्तत्साधुसेवाफलं मतं तथा मैत्रीभावयतोनित्यं शुभो भावप्र
जायते ततो भावाद काङ्क्षोत्तदि द्वियोन्नियाभिरुपशाम्यति तथा अशेषदोषजननीनिःशेषगुणघातिनी आत्मीयग्रहमोक्षेण तृष्णापि विनिवर्तते एवं गु
णगणोपेतं विशुद्धात्मा स्थिराशयः तत्त्वविद्भिः समाख्यातः सम्यग्धर्मस्य साधकः ततोऽनेनापि मुनिना ब्राह्मणाकारधारकैः अदंबाधितइत्युक्तेः स २

मुनिः करुणापरैः ततो मुनानुसारेण यदनेन कथानके प्रागुक्तं तत्सर्वं ज्योज्यं स्पष्टत्वान्नाभिधीयते अपिच कर्ममद्यरताः सर्वेपि अविरतजंतवः
नावापानकमध्यपि माधवस्त्वराख्युर्वाः तिरवयन्नतः साधुः कर्म्ममद्यान्निवारितः ततः प्रव्रजितो जातः इदं वैराग्यकारणं प्रव्रज्यया व तत्कर्ममद्य
जीर्णमयं मुनिः जरयित्वा लवणानादं बुद्धिर्लाता न विष्यति किंच नयुक्तमीदृशं स्याद्युमावयोरपि पिछले संसारपानके मित्र दुःखदे घनवाहनः तते
गृहीतसंकेतेनु इतेन्नादृन्नावचः आकलंकनामद्यापि राबाधकारणतां गता स्थितोदं मोनमाल ब्यमन्यारण्यमुनिर्यथा अथाकलंकसंज्ञासो मुनेर्मूला
मयासदः तदंघ्रियुगलं नत्वा लक्षिप्ररितचेतसा ततः पृष्टो कलंकेन सोपि वैराग्यकारणं ततोक्तं मरघाद्धा मुज्ञातो वैराग्यकारणं तदाकर्ण्य कलंके
नात्वतसा परिचिंतितं अये यादृशा मुनिना सर्वप्रदीपनकमीरितं आपानकं चतन्नूनं मरघाद्यापिताहृशः अथोक्तमकलंकेन तदानीं स्मितबंधुरं नि
वदय महाभाग तं ममप्रकटाकृतेः मुनिनोक्तं मयादृष्टः सारघट्टो नरोत्त मः नित्ययुक्तावदत्फाच्चैः संसलेत्रिवनामकः रागद्वेषमनोलाव मिथ्याद
र्शननामकः चत्वारः कर्षकास्तत्र तेच सारघयोगताः महामोहस्तु नस्ता त्र सर्वसीरपतिः स्मृतः सोरघाद्यावदन्यस्य प्रतापेन महात्मनः विना पिवा
रीपानीयं विगवंतो बलोद्धताः कषायसंज्ञकास्तत्र वलीवर्दास्तु षोडश दा स्यशोकनयाद्यास्तु निपुणाः कर्म्मकारकाः जुगुप्सारत्यरत्याद्यास्तेषां
च परिवारिकाः दुष्टयोगप्रमादाख्यं तत्रत्र स्वदयं मदन विलासोज्ज्वा। सविद्याकरूपास्तत्रारकास्मृताः पापाविरतिपानीयः स्लोहिष्टतलः स
दा तत्रासंयतजीवाख्यरूपो दृष्टो भयंकर पापाविरतितोयो घलग्नप्रसरितरेचितं सुदीर्घजीवलोकाख्य घटीयंत्रमुदाहृतं मरणाद्यैः पुननित्यं वहः
निषवित्ताव्यात पदिकाघहरवट्टकारैर्दूरादपि विविवक्तिभिः अज्ञानमलिनात्माख्यो जयस्तत्र प्रतीछकः इदं मिथ्याभिमानाख्यं तस्य दार्विकमतं सं
क्लिष्टचित्ततानामतत्र निर्वहणामता स्तागलोलुपतानामकुल्या तत्रातिदीर्घिका जन्मसंतानसंजंतुतत्रयावत्सुदाहृतं अपरापरजन्माख्यास्तत्र क
दारकामताः कर्म्मप्रकृतिजालाख्यं तत्र बीजमुदाहृतं तज्जीवपरिणामाख्यो वापकस्तस्य कीर्तितः ततश्च प्रसतेनारघाहन सेक्तं निष्पत्तिमागतं सु
खदुःखादि सस्यौघजनकं तदुदाहृतं सेवनार्थं पुनस्तस्य सादाक्षाद परायणः पानांतिकोप्यसक्तो धीमहामोहनिरूपितः तादेवं सर्वसामग्री संयुक्ते
सततं भ्रमे नवारघाहतत्राहं प्रसुप्तः सुचिरस्थितः इतश्च योन्यमुनिवराः नइतृपतेध्याननत्पराः इत्वर्त्तीमहाभागो गुरुरेषमहाधना अनेनतत्रसु ११०

सोदं गाढं संमूढ स्वतनः कृपापरीतचित्तेन यन्नतः प्रतिबोधितः ततः संदर्शितोनेन समस्तोपि यथास्थितः नवारघट्टो मे तद्दृष्ट्वा ततश्चेदं निवेदितं
यदुत स्वामी त्वमस्य सर्वस्य फलतो ज्ञानसंश्रयः जंतोनवारघट्टस्य किं न जानासि मूढकः केन अनंतदुःखसंतानाद्दूत्तस्तेनात्र संश्रयः जंतो
नवारघट्टोयं ततश्चेमं परित्यज मयोक्तं यथात्फक्तोनावत्येष साधातन्मे निवेदयः मुनिनोक्तं महासत्वप्रव्रज्या गृह्यतामयं एतादी क्रायेय कृतिन
एतन्नमाः तावत त्वेप्रहीणोयमरघट्टोनवत्यलं ततस्तप्रेतितावन प्रतिपद्य मुनेर्वचः कृतमयेदं मेनइजातं वैराग्यकारणं ततोकलंकस्तुष्क
त्वा तं मुनिं प्रत्यलापत नदंतचारुसंपन्नं तवैराग्यकारणं कस्य वानवत्येषसकर्णस्य विरक्तये नवारघट्टो जीवस्य दृष्टिगोचरतां गतः ततो भिन्नं
तं साधुं वंदित्वा सक्तिनिर्जशः सोकलंकामयासार्द्धं तुर्यसाधं तिकेगतः अथवंदनकं कृत्वा मम बोधविधित्सया दृष्टस्तेन महाभागः सोपि वैरा
ग्यकारणं मुनिराह वयं वहानानारूपाक्तविन्मात तिष्टामस्तत्र चायात मस्मद्भक्तं कुटंबकं अनेकमानुषेर्युक्तं पंचमान्वंषतं प्रियं अस्मान्निष
तिपन्नंतत्किलेदं दितवक्मलं यानुरूपं चतद् इवर्त्तातिपरमार्थतः ततस्ते न कृतंविनुसादरं छात्रभोजनं अज्ञाविज्ञातसज्ञावाश्चित्रभोजनलोलुपा
तच्छात्रसत्कृणाज्ञानानितरां स्विरितोदराः तव्रातेर्मानुषेस्ताहृग्मत्रये र गैर्विनिर्मितं भोजनं येन तत्कृतं सन्निपातस्य कारणं तद्योन्मादकरं
नद्जीर्यमाणं न खत्वलं रक्षाचिन्नवहृष्टानां तदन्नमतिदारुणं ततोनि रुद्दगलकाजिक्तां संजातकंटका केवघरघरायंता नष्टसंज्ञासु विह्वला
कचिन्ना पार्श्विदग्धांगाः कचिछिन्नार्न्निबाधिताः कचिद् भ्रांतचित्तत्वाद्बालमानास्तु वस्तले सन्निपातवशादन्ये हवैवादे वितर्दकं कचित्तज्ञगरुगायंते
तम्मास्त्राश्रोच्यतां गताः यतन्मत्तासमायन्नाश्च हाला जननलक्षणात तदेव मुनिसंघानां निंदां कुर्वंति पापिनः लपंति विपरीतानि कुर्वंति दुष्टचेष्टितं
मादापप्रतुतचित्तानां किंस्यान्नपापादिसुंदरं अन्यत्सर्वेपितेछात्रा पशुवन्नष्टधर्म्मकाः विषधारितवन्मूढाजातानाजनदोषतः ततश्च योयं स्वाध्यायस
जात्माहृशपतेमुनिपुंगवः मद्यविद्यकराज्ञस्य विद्यतेतिशयो महान् ततोदनइवदानो तषां माध्यकथं वन सन्त्यन्नातिमृदात्माहृष्टोनेन महात्मन
ततः करुणया नेन संन्निपातो निजौषधैः ममापनीतो जातोहं मनाग् विस्पष्टचेतनः ततो मेछात्रसंसर्गा दुन्मादोप्यनवन्नदा सोप्यानेन महायन्न
दपनीतो महात्मना ततश्चायं महालोगा हृष्टां मां स्वस्थमानसं उन्मत्तं सन्निपाताई वहदंमदर्शयन् दृष्टाश्रुतमयाछात्राः कृजंतो घूर्णमानकाः प्र

लापितः सुदुःखार्त्तः गाढं जातं च मत्तयं मुनिनोक्तं भद्र लोजनदोषेण त्वमप्येवं विक्षेलवः विद्यते किंचिद्यापितवाजीर्णशरीरके ततो मह
प्रविष्टं चेत् त्वं क्रियां न करिष्यसि भूयोप्येवंविधे भद्र दुःखव्यस्तो भविष्यति ततः प्रत्ययसंपन्नो नर्याच्च मुनिनोदिता गृहीते संयमादीक्षा लोजना
जीर्णशोधनी अधुनात्तु यां यामुपदिशत्येते क्रियां मे मुनिपुंगवः तां तामप्यहं करोमुच्चैरिदं विरागकारणं ततोकलंकतच्छ्रुत्वा प्रीतिविस्फारित
क्षणः वंदित्वा तं मुनिं भूयः प्रहृष्टात्मा मुनिं प्रति मयोक्तं न विज्ञातं मयाद्यापि तवाजीर्णशरीरके सम्यगेतद्ततो व्यक्तं मह्यमाख्यातुमर्हसि अ
कलंकेनोक्तं अनेनापि मुनीन्द्रेण संसाराघनवाहनः दृष्टश्च हृमगाकारः सविस्तरमनिवेदितः अयः शालाकासंकाशा नानारूपाश्च जंतवः प
रस्परमसंबद्धबहुप्रायाप्रकीर्त्तिताः तथा हि नामीषां विद्यतेन पिता न च बांधवाः नो धनं परमार्थेन छिन्नाछा शरीरिजंतवः तेषां च जीवचटानां संसा
रमदवर्त्तिनां आगच्छत्येव तद्भक्तं बंधुहेतुः कुटुंबकं विचित्रास्तत्र विद्यंते भूयांसंबोधहेतवः तेषां संग्राहकायं च तत्तुमानुषपंचकं यतः प्रमादो
योगमिथ्यात्वेकषायाविरतीतथा एत एव हि जंतूनां पंच बंधस्य हेतवः त था अनादिमोहसमर्थाज्ज्ञातीदं हितवत्सलं सदैव जीवचटानां बंधाद्
तुकुटुंबकं अरातिरूपमेतच्च वर्त्तते तद्भद्र देहिनां तथाप्यस्य न जानंति स्व रू पं मंदबुद्धयः निवर्त्तयति तत्कर्म्मछात्रलोजनसन्निभं विचित्रं सरसंजी
वं बहुलौल्यविधायकं तन्महामोहमंत्राढ्यज्ञानावरणयोगिकं बंधहेतुकु टुंबानंदोकितं कर्मलोजनं जीवछात्रास्त्रासमासाद्यमोहादत्यंतलोलुपाः :
आत्मानं घ्नरयत्फाच्चे स्नेनजानंति चायतं ततश्च तद्विपाकेन यदज्ञानं सुदारुणं सोनतिग्रहमिथ्यात्वसन्निःपातः सकीर्त्तितः तता मीजंतवस्तेन मि
थ्याज्ञानमयेन महातमोरूपेण तावसन्निपातेन संन्निपन्नाः संतः काष्ठवन्नष्टचेतनास्तवं त्येकेंद्रियावस्थायां अव्यक्तघोषतया परघरायंत द्वींद्रियद
शायांस्तत्थ्यतश्चलोलत्रींद्रियत्वावसरेलणलणायंते चतुरिंद्रियरूपतयाऽर्द्दवितर्द्दकं रटंत असंज्ञिपंचेंद्रियाकारेण आलजालं अगन्नगायंते गर्भ
जपंचेंद्रियाकारिक्षाशितया निरुद्धगलकाऽववर्त्तंति अपर्याप्तकावस्थासु आविन्दृतत्त्विष्काकंटकाऽव विसंस्थुलाहद्यपंते विविधदुःखविधुरतया बाधं
ततीव्रपापेन नरकेषु पीड्यंते तेषु वज्रीतान्निर्वेदनयानवतयंत किंचित्पश्चुत्नावमापन्नाः मुहुर्मुहुर्मुह्यंति तन्नष्टमत्तुष्यतावाः अवष्टस्थात महामोहने
द्रयादेवावस्थायां नष्टधर्मसंज्ञाज्ञायंत सर्वविस्थासु तदेवं भद्र जीवानां कर्म्मलोजननिर्म्मितः मिथ्याज्ञानतमोरूपः सन्निपातः सुदारुणः येषां तु न । २२१

र्जंतूनां नारकतिर्यग्नरामरभवेषु विवर्त्तमानानाम कल्याणलाजनया संज्ञातो मनसि सर्वत्र शासनविपरीताभिनिवेशाः तद्वशेन यैर्गृहीतो राग
द्वेषमोहवशेन कलुषितः परमात्मा प्रतिपन्नः एकांतनित्यः क्षणिको वा सर्वगतो वा पंचभूतात्मको वा श्यामाकतंडुलादिरूपो वात्मा अंगीकृता
सृष्टिवादादयः कृतः शेषतत्वानामपि विपर्यासस्तेषां जंतूनां तदभिगृहीतमिथ्यादर्शनकर्मलाजनसामर्थ्यजनितमुन्मादइत्युच्यते यतस्तेनोप
प्लुतचित्तास्ते प्रलपंतीव सन्मार्गदूषणेन हसंतीव तपोनिष्कृत्वन्नृत्यंतीव यथेष्टचेष्टाचारितोपदेशेन वल्गंतीव नास्त्यात्मा नास्ति परलोको नास्ति
पुण्यं नास्ति पापमित्यादि भाषमाणा रोदंतीव सर्वज्ञमतज्ञैर्निराक्रियमाणाः गायंतीव निजतर्कडिंडिमकान् घोषयंतः एवं च स्थिते इति नर्त्तनवल्गनप २
नपराः सहनप्रविलापनसरोदनकाः भद्र भवंति जिनेंद्रमताद्विपरीतदर्शनोपहरूपधराः अन्यच्च साधर्मिजंतवः कर्म्मविषावेगेन पारिताः विनष्ट
धर्म्मसंज्ञाश्च वर्त्तंते नात्र संशयः यच्चोक्तं मुनिनानेन यथायं मुनिपुंगवः म हुरुवैद्यकशास्त्रे कृतगाढपरिश्रमः कृपापरीतचित्तेन संनिपातात्सुदा
रुणात् मां चितवांस्ततोनेन मुनिना निजालभजैः घटमानमिदं भद्र तो मी मुनिपुंगवाः सिद्धांतवैद्यकाकारे भवंत्येव कृतश्रमाः ततः समस्तजं
तूनां संसारोदरवारिणां प्रत्यक्षं लक्षयंत्येते स्वरूपं मुनिसत्तमाः ततश्च क र्म लाजनजन्येन सन्निपातेन पीडितं तं जीवलोकमालोक्य भवंति करुणाप
राः चिंतयंति च ते धन्याः कथमेते वराककाः संसारस्थाननिर्मुक्ताः स विश्वं त्यक्ता दहिनः एत एव सुसाधूनां निद्राक्रोशनताडनं आचरंतोपि न क्रोधक २
रणं भवजंतवः तथा हि ग्यकर्म्मसंनिपातेन वराका गाढपीडिताः मिथ्यात्वोन्मादसंतप्ताः स्वपापविषघूर्णिताः सदा दुःखभराक्रांताः नष्टसद्धर्मचेतनाः
परायत्ताः प्रकुर्वंति निंदाक्रोशनताडनं तेषामुपशिक्षः कोपं विदधीत विचक्षणः कृतेह्कारनिक्षेपं कुर्वंति न कृपापराः किं च न केवलं कृपास्थानं कर्मचे
ष्टितजंतवः विवेकिनां नावाद्वेगकारणं च भवंति ते तथा हि एतानेवंविधान्दृष्ट्वा जीवान्संसारचारिणः जन्मजन्मसंकाशान्भावतः सन्निपन्नकान् लब्धे
मनुष्यत्वेपि जिनेंद्रमतवेदकः सकर्णको नाम रज्यतेत्र भववारके ततो यं गुरुणा भद्र करुणार्द्रचेतसा स्वकर्म्मसन्निपातान्नैबोधितो मुनिपुंगवः स
एव हि महावैद्योस्य नायं छात्रसंनिभः साधुस्वस्थीकृतो भद्र वचनामृतलघजेः यच्चोक्तं ततो मच्छास्त्रसंसर्गादुन्मादोप्यभवत्तदा सोप्यनेन महायत्नात्त
द्वं बोधव्यं यदुत अनिग्रहिकमिथ्यात्वविबुधायाबुधबोधनं महाघस्मरकाकारेनाशिते गुरुणा शालोः ततस्तौषधिकसंपर्काज्जातमुन्मादसंन्निभं

आत्तिथ्यादिकमिथ्यात्वंगुरुणोनदपिक्षितं ततश्चहृगाकारःसम्यग्ज्ञावस्थितस्यत्तोः सर्वसंसारविस्तारोगुरुणाप्रकाशितः दृष्टास्ततोमुनाज २
वाश्चहाऽवपुरोदिताः जन्मत्ताःसन्निपातात्ताः कर्मत्तोजनदोषतः गाढंदुःखलराक्रांताः रूजंतोह्रर्म्ममानसाः प्रलापिनश्चतान्दृष्ट्वाजातमस्य
महालयं ततोस्तिदिनो निजगुरुरनेनमुनिना यदुत चतुर्गतिकसंसारेत्वयामीदर्शिताःस्फुटं मामाद्वेगकरानाथ दुःखितासर्वजंतवः गुरुः
णाक्तं याहशागुरुसंदाहग्रस्तास्त्राणविवर्जिताः दृष्टंपातमीतथाह्रर्वमित्त्रइत्तवानपि विद्यतेचतवाद्यापिकर्माजीर्णज्ञारीरक विद्यदिवम
सस्तस्यजरणार्थममक्रिया अथत्विमामिकामेनांसक्रियांनकरिष्यसि ततोन्यूयोपिसंसारदुःखग्रस्तोलविष्यति ततश्रुत्वागुरुवाक्यंप्रव्रज
पारमेश्वरी गृहीतात्तेनमुनिनासक्रियाचप्रसेविताः तत्कर्मल्तोजनाजीर्णंजरयन्नेषतिष्ठति मुनिनेदंममाख्यातंतत्तद्वैराग्यकारणं किंच नके
वलमयंसाधुरन्नाजीर्णेनबाधितः वयंवाबाधितास्तेनसंसारघनवाह नःततःसंप्राप्यमानुष्यमावयोरपिबुध्यते दीक्षाविधानतकर्त्तुंकर्म्माजि २
जीर्णशोधनं अहंतुपापत्तारणत्तरिणाछादितस्तदा आकलंकवचे २ मोहादवजीगणमीदृशं अथैवंलाषमाणोसौमयासार्द्धमुदारधीः अ
कलंकागतःसाधोः पंचमस्यांक्रिसन्निधौ ततःप्रणम्यतांसाधुश्रूव २ तद्धर्मादिशनां प्रस्तावप्रश्नितःसोपितेनवैराग्यकारणं मुनिरिदंम
माख्यातंसूरिणैकंकथानकं तादवममसंजातंतद्वैराग्यकारणं अ कलंकेनोक्तं यत्तत्तेनाथसंपन्नंतदावैराग्यकारणं तादवानुग्रहंकृत्व २
कथ्यतांमेकथानकं मुनिनोक्त माकर्णय वसंतपुरवास्तव्याश्चत्वारःप्रीतिनिर्भराः सार्थवाहसुताःकचित्परस्परवयस्यकाः अनेकावर्त्तसित्वो
त्तयाकादिसमाकुलं लंघयित्वासमुद्रंतरत्नहीपेपरागताः चारुयोग्योहितत्नश्चमूढश्चेतियथाक्रमं तेषानामानिजानीहियथार्थानिनरोत्तमः अ
तश्चसार्वषांरत्नराशीनामाकरस्तदुदाहृतं रत्नद्वीपंविनाप्रुण्यैःदुःप्रापमतिसुंदरं किंतु तत्रापिनविनोपायंप्राप्यंतेरत्नराशयः कोदिहस्तंविनातु
रत्नपुरावत्र्यपित्तोजनं एवंचस्थिते सचारुस्तत्रसद्वीपेशेषाकांक्षाविवर्जितः रत्नग्रहणवाणिज्यंकुरुतेश्चरुमानसः आवक्षयतितल्लोकोन्लानो
पायेविचक्षणः विधत्तेरत्नराशीनांसंचयंचदिनेर तथाच वर्त्तमानस्यतस्यनिश्चितचेतसः अकालहीनंवादित्वंरत्नप्रगेनस्पृरितं ज्ञानातिसरत्नानं २ २२२
गुणादोषपरीक्षणं विधात्तुंनवतस्यास्तिकाननादौकतूहलं ततःसचारुज्ञानेनसदाचारपरायणः तत्रद्वीपेगतोलडसंजातःस्वार्थसाधकः योग्यो

पिकुरुतेकिंचिद्वाणिज्यंरत्नकाम्यया केवलंविद्यतेतस्यकौतुकंकाननादिषु जानीतोसोपिरत्नानांगुणदोषविचारणं कर्त्तुंकुतूहलेनोच्चैः केवलं
ज्ञियतेबलात् ततश्च आरामकाननोद्यानसरोवरदिदृक्षया भ्रमतोहर्निशंतस्यहृथागछंतिवासराः कचिदवत्तयाश्चारोराजत्वेष्टिसमानकं अ
नादरणकुरुतेसरत्नानामुपार्जनं तथापिमिलितान्यस्यतत्कालेनभूयसा तथाविधाद्वियोगस्यमाणिक्यानिकियंत्यपि केवलं विशिष्टरत्नसंना
रं नादत्तेसोकुतूहली रत्नद्वीपेपिसंप्राप्तः सागकनककुदारायत् हितत्तस्तूनजानीतेस्वयंरत्नपरीक्षणं कर्त्तुंपरापदेशात्तुकेवलंलक्षयत्यसो विह २
रारामचित्रादिदर्शनेचमहत्तमं कुतूहलंहितत्तस्यरत्नवाणिज्यबाधकं तातास्तोरत्नवाणिज्यंनकरोतिप्रमादतः कुर्वन्नपिचमूर्खत्वाद्वत्तलोकेनवंच्य
ते यतःश्वेकिंचिकायंतकाचशंखकपर्दकाः अरत्नरूपात्तासातंरत्नाधिकाकिल ततस्तद्ग्रहणोद्युक्तोधूर्त्तलोकेनवंचितः रत्नद्वीपेपिसंप्राप्तःसंजा
तात्तनार्थकः मूढस्तुनविजानीतेस्वयंरत्नपरीक्षणं कर्त्तुंनापिपरेनस्यत्तरणे रक्तंमोहादथप्रपद्यते पद्मखंडवनोद्यानचित्रदेवकुलादिषु तथास्यतांडि
मूढस्यविद्यतेत्यंतकौतुकं ततश्चसद्देष्टिसत्परत्नानिहिंडितकाननादि षु गृह्णातिधूर्त्तहस्ताच्चशंखकाचकपर्दकान् अथसंत्तनबोधिस्थः स्वस्थान
गमनेच्छया किंवर्त्ततेमदीयानांमित्राणामितिचिंतया सचारुस्तत्रयोग्यस्य त वामूलमुपागतः उक्तंचाहंगमिष्यामि मित्रात्ततवः योग्यप्राहनमेद्यापिवि २
द्यितसर्यात स्तोकान्येवार्जितानीहमयारत्नानिकानिचित् चारुणोक्तं तंमित्रकिंतुनर्महदंतरं तातायोग्येनकथितंसर्वमात्मीयचेष्टितं चारुणो
क्तंनयुक्तंतेकाननादिकुतूहलात् अनादानेनरत्नानामात्मवंचनमीदृशं जानीषेतानरत्नानात्वमेषांसुखहेतुतां तथाप्यनादरंकुर्वन्नात्मनोविरिकार
स वराहपिनसंतोषोत्तडतकाननादिषु तद्वरंविहितःस्वार्थःस्वार्थत्तुशौहिमूर्षता प्राप्तोसिरत्नद्वीपेत्वंरत्नोपार्जनकाम्यया अकुर्वन्नार्जनंतेषामात्म
नःकिंनलक्षसे आतामहचनान्मुचकाननादिकुतूहलं कुरुत्तद्वसरत्नानांसततंसमुपार्जनं अन्यथाहंगमिष्यामिसंपन्नामप्रयोजनं एवंविचेष्ट
मानस्त्वस्वार्थभ्रष्टोहिनविष्यसि ततस्तदवचश्चत्वाताः श्रुत्वायोग्यसमानसे अत्यतलज्जितस्त्वनत्वष्टितेनप्रत्नाषितः नगतव्यंत्वयातावन्मदानाश
गकरणम्यहं यदादिशासितत्तसर्वंकिंकर्त्तव्यंममापरं ततोविमुच्यतत्सर्वंकाननादिकुतूहलं सरत्नापार्ज्जनेलग्नोयोग्योवाक्येनधीमतः अथचारुग्र
तामूलंहितत्तस्यततःपरं सापक्राक्रोहंगमिष्यामिमित्रकिंवर्त्ततेतव ततश्चारोहितत्तेनदर्शितंयदुपार्जितं समस्त्रमेणमहसातत्काचशंकलादिकं

डाक्टर भाऊदाजी इस्मारकम्
DR. BHAU DAJI MEMORIAL

डाक्टर भाऊदाजी इस्मारकम्
DR. BHAU DAJI MEMORIAL

अत्यंतस्नेहसारेण कथितं चात्मचेष्टितं ततश्चारूपोपेतो हितज्ञं प्रत्यभाषतः वयस्य एवं वंचितोसि त्वं धूर्त्तलोकेन पापिना मुग्धस्त्वं हि न जानीषे कर्त्तुं रत्नप
रीक्षणं अन्यच्च रत्नोपार्ज्जनव्यपदेशेन रत्नद्वीपमुपेयुषः नयुज्यते च ते कर्त्तुं काननादिकुतूहलं तदाकर्ण्य वचश्चारोर्हितज्ञेन विचिंतितं अहो वत्सलता
चारोः अहो वचनकौशलं जानात्ययं महाभागः सर्वं यन्मे हिताहितं तदेनमेव पृच्छामि यत्कर्त्तव्यं मयाधुना ततः प्रोक्तो हितज्ञेन स चारुर्मित्रवत्सल :
नाधुना हं करिष्यामि काननादिकुतूहलं रत्नानां गुणदोषाश्च निवेद्यंतां त्वयाधुना काचादिपरिहारेण येन तान्यहमाददे ततस्तमुपदेशेन कृत्वा
बाधितमंजसा त्वया सार्द्धं गमिष्यामि प्रतीक्षस्व नरोत्तम चारुणा चिंतितं योग्योयं जातो यथार्थकः हितज्ञोपि तथान्वर्थगुणनिष्पन्ननामकः त
तो निवेदितास्तेन सर्वे रत्नगुणागुणाः अहितश्च प्रयत्नेन हितज्ञस्तदुपार्ज्जनं ततश्चारूपदेशेन हित्वा सर्वं कुतूहलं काचादिपरिहारेण कुर्वन्र
त्नसंग्रहं ततः प्रवृत्तिसंजाता हितज्ञोपि विचक्षणः स्वयं परीक्ष्य कस्तेषां रत्नानामार्ज्जनरतः अथ चारुर्गतः पार्श्वे तस्य मूढस्य सादरं सोप्युक्तो
हं व्रजिष्यामि मित्र किं वर्त्तते तव मूढः प्राह वयस्य त्वं किं गतेन करिष्यसि र मणीयमिदं द्वीपं न पश्यसि सर्वतः पद्मखंडगृहोद्यानसरोवरविभूषि
तं विहारारामपुष्पाढ्यवनराजिविराजितं तदत्र सुचिरं तावन्मानयित्वा प रं सुखं पश्चात्स्वस्थानगमनं करिष्यामो यथेच्छया कृतं मयापि बाह्यि
हरत्नानामित्य वर्त्तत ततस्तद्दर्शितं तेन चारोरात्बाह्यद्विकमंजसा अथाक्ष शंखकौमिश्रकाचखंडादिपूरितं तद्दृष्ट्वा चिंतयत्येवं स चारुश्चारुचेतनः :
अहो वराको मूढोयं मूढप्रधनसंग्रहः यः कुतूहलेनाखिधूर्त्तलोकेन वंचितः तथापीशक्यामीमां यथेष विनिवर्त्तते एवं विचिंत्य तेनोक्तं चारुणा
बुद्धिचारुणा न युक्तं कौतुकं कर्त्तुं अत्र मत्र वनादिषु आत्मवंचनमेतद्धि रत्नवाणिज्यबाधकं वंचितश्च त्वं मित्र धूर्त्तलोकेन पापिना अरत्नानि गृहीत २
निरत्नबुध्यायतस्त्वया इदं कचवरं सर्वं शीघ्रं तत्परित्यजः सुरत्नानि गृहाण त्वं तेषामेतच्च लक्षणं तातायावत्किंष्टावष्टे स चारुरत्नलक्षणं तावद्वत्ते
जितो मूढस्तं प्रतीदमभाषत नाहं यास्यामि गच्छ त्वं प्रवृत्तो यत्र कुत्रचित् वयस्य एवमेव त्वं यच्च मामेवं प्रभाषसे निराकरोषि त्वं तावदेकं सुत्कूलचारितो द्वि
तीयमामकं रत्नसंचयं दूषयस्यलं प्रभास्वराणि यद्येवं रत्नानि न भवंति ते पर्याप्तमपरेस्मात तावकेर्मम रत्नकैः ततश्चारुः पुनर्यविज्ञाषणे स्फुरिताधरः २२७
प्रवृत्तस्तावदितरस्तं प्रतीदमभाषतः कृतं श्रममानेन तावकीनेन मित्रकः शिक्षणेन निजस्थानं शीघ्रं गच्छ निराकुलः तदाकर्ण्य निजे वित्ते चारुणा परि

चिंतितं नैवास्य शिक्षणं कर्त्तुं मूढस्य शक्यते यावत् इतश्च उपदेशं सदा तस्य चारोः कुर्वाणयोर्मुदा तेन ते रत्नबोधिस्थितयोर्योग्यहितज्ञयोः ततश्चारुं परि
त्यज्य तं मूढं कृतनिश्चयः सार्द्धं योग्यहितज्ञाभ्यां गतः स्वस्थानमुत्सुकैः रत्नानां विनियोगं च कुर्वाणास्तत्र ते त्रयः अनंतानंदसंदोहपूरिताः सुखमास
ते मूढस्तु दुःखदारिद्र्यभाजनं समजायत निःकाशितस्ततो द्वीपात्कन विकुद्धभुजा प्रक्षिप्तः सागरे घोरयादोभिः परिपूरिते अदृष्टतलपर्यंत
दूरं तावत्तेनापरो तदिदं तं मयाख्यातं सूरिणोक्तं कथानकं यत्तदा मम संजातं तव वैराग्यकारणं ततो गृहीततत्त्वार्थः प्रोत्फुल्लमुखपंकजः सोकलं
को मुनिं नत्वा प्रवृत्तोन्यमुनिपति मयोक्तं आख्याहि मित्र तावार्थस्पष्टे वैराग्यकारणे असंबद्धं किमाख्यातं मुनिनेदं कथानकं अकलंकेनोक्तं तद
घनवाहन नेदमसंबद्धमुदाहरणं आकर्णयितव्यमस्य भावार्थं मयोक्तमपदत्तावधानोस्मि अकलंकेनोक्तं संतपुरस्थानीयोत्रासांव्यवहारिको जीवरा
शिः वाणिज्यकाः पुनर्यथार्थनामानस्ततो विनिर्गताश्चतुर्विधा जीवाः स मुद्रः पुनरत्र जरामरणसलिलो मिथ्यादर्शनाविरतिगंभीरो महाभीषण
कषायपातालः सुदुर्लंघमहामोहावर्त्तरौद्रो विचित्रदुःखौघदुष्टजलच रपूरितो रागद्वेषजवनपवनविक्षोभितः संयोगवियोगवीचीनिचयच
टुलः प्रबलमनोरथवेलाकुलः अनवलोकितपरापरपारः संसारवि स्तारो ज्ञेयः रत्नद्वीपस्थानीयोयं मनुष्यभवो मंतव्यः काननादिकुतूहलं
तु विषयाभिलाषो द्रष्टव्यः अक्षकौशिकपर्दककाचशकलादिकल्पाः स र्वज्ञप्रणीतधर्मविपरीताः कुधर्मा बोधव्याः धूर्त्तलोकं कुतीर्थिकवर्गं जा
नीहि बाह्यस्थानीयानि पुरत्रजीवस्वरूपाणि वर्त्तंते स्वस्थानगमनं मोक्षावाप्तिं मंतव्याः आत्मलाभरूपत्वात्तस्याः मूढस्यापरिकृतोनरेंद्रः सम्ब
परिणामो विज्ञेयः समुद्रमध्यप्रक्षेपस्तु मूढस्यानंतभवभ्रमणं द्रष्टव्यमिति एवं व्यवस्थिते लोघनवाहन सर्वकथानकस्यास्य भावार्थः सुपरिस्फुटः त
थापि ते प्रबोधाय विशेषणाभिधीयते तत्र यथा तेन चारुणा निर्गम्य वसंतपुरात्संघयित्वा समुद्रं समासाद्य रत्नद्वीपं विज्ञातः कृत्रिमाकृत्रिमरत्नवि
भागः न कृतं काननादिषु कौतुकं लक्षिता धूर्त्तलोकाः न गृहीतानि कृत्रिमरत्नानि कृतं विशिष्टरत्नग्रहणं वाणिज्यप्रयोजनः सुंदररत्ननिचयः आव
र्जिता विशिष्टलोकाः पूरितं बाह्यं स्वं संजातः स्वार्थसाधक इति तथा लब्धलब्धतया सुंदरतमा जीवा निष्क्रम्यासंव्यवहारकराशेः अतीत्यानंतसंस २
रविस्तारं संप्राप्य मनुष्यभावं लघुकर्मतया विजानंति हेयोपादेयविभागं चिंतयंति च यथा अतिदुर्लभमिदं मानुष्यमाकरो भावरत्नानां कारणं निर्वृ २

णसुखस्य संग्राममिदमधुनास्माभिः समारूढा वयं मदनगंकोटिरननुयुक्तोस्माकमधुना विषादपि विषमतरविपाकेषु विषयधनादिषु प्रतिबंध
समासादयंति चेतेसर्वज्ञोपज्ञधर्ममार्गंततोनाधिविलम्बंते तृतीयेऽर्धिके नृप्रवर्तंते कुधर्मग्रहणं कुर्वंति साधुधर्मांगीकरणलक्षणं वाणिज्यं गृ
ह्णंति क्षांतिमार्दवार्जवमुक्तितपःसंयमसत्यशौचाकिंचन्यब्रह्मचर्यसंतोषप्रशमादिकं प्रतिक्षणं गुणरत्ननिचयमावर्जयंति सद्गुरुसाधुसाधर्मि
कजनं स्फारयंति सद्गुणानात्मानं संजायते स्वकार्यनिष्पादकाः प्रतियत्याच योग्येन तत्र रत्नद्वीपे विज्ञातरत्नगुणदोषविचारणं क्षतं किंचिन्नग्रहणा
द्यवाणिज्यं केवलं संजातमस्य काननादि दर्शनव्यसनं तत्परायत्तनगमितोः नर्थकावकुकालमिलितानि कालेन नूयमाकियंत्यपि रत्नकानि नवि
हितो विशिष्टरत्नसंचय इति तथानेऽघनवाहनत्वतया सुंदरतराजीवाः संप्राप्य मानुष्यकं जन्मलघुकर्मतया जानंति गुणागुणपरीक्षणं तिसर्वज्ञ
दर्शनमवाप्य श्रावको भवितं कियदपि सद्गुणग्रहणवाणिज्यं केवलेऽक्रय तेनलोलस्य चटुलतयेंद्रियग्रामस्य संजायते तेषांधनविषयादिषु ममत्व
मन तत्परायत्ताश्चात्मगमयंति निरर्थकं त्वयासंकालं तथापिमालय ति ते व्ययसाकालेन श्रावकधर्मोचितानि कियंत्यपि गुणरत्नकानि नविद
धतिसाधुधर्मसाध्यं विशिष्टरत्नसंचयमिति यथा च तेन दितनजनसंज्ञा ते नापि रत्नद्वीपेन विज्ञातं स्वयं रत्नपरीक्षणं धारितापरोपदेशायोग्यता।
कृतं विहाराराणादिषु मदनमंजरीकौतुकं न विहितं सुरत्नग्रहणं न लक्षितास्ते वंचकाधूर्तलोकाः गृहीतानि चिक्किचिकायमानानि काचशकलादीनि
जनितातत्तेषु सुंदराणि तिबुद्धिः वंचितश्चारूपादशात्सर्वमात्मेति तथानेऽघनवाहनत्वतया सुंदरा जीवाः समासाद्यमनुष्यत्वं मनाग्गुरुकर्मत
यानविजानंति स्वयं कर्तुं धर्मगुणदोषपरीक्षणं धारयंति परोपदेशायोग्यतां कुर्वंति विषयधनादिषु महत्तरं प्रतिबंधनं विदधति सर्वज्ञप्रणीतसद्धर्मो
पार्जनं नलक्षयंति कुतीर्थिकवंचकता गृह्णंति प्रशमदयादमानि सारं रहितानि दंतप्रधानतया बहिश्चिकिचिकायामानकृत्रिमरत्नतुल्यानि कुधर्मा
नुष्ठानि नो जनयंति तेषु सुंदराणि तिबुद्धिं वंचयंति सद्गुरुपदेशात्सर्वमात्मानमिति यथा च तेन मूदेन रत्नद्वीपगतेनापि न विदितं स्वयं रत्नगुणदोषपरीक्ष
णं नापि प्रतिपन्न परोपदेशो न अनुशीलितं वनदेवकुलादिगोचरमत्यंत कौतुकं विशिष्टानि सत्यरत्नानि न गृहीतानि काचशकलादीनि कृतस्तेषु स २२४
द्रत्नाभिनिवेशः मुषितो धूर्तलोकेन वंचितो नितांतमात्मेति तथानेऽघटवाहनलक्षा मनुष्यत्वनत्वतया दूरत्वतया वा तिक्लिष्टतमा जीवाः गुरुतरक

र्मताराक्रांततया न विदंत्येव स्वयं कर्तुं धर्मगुणदोषपरीक्षणं नापि प्रतिपद्यंते परोपदेशोन अनुशीलितं वनदेवकुलादिगोचरमत्यंत कौतुकं वि
शिष्टानि सत्यरत्नानि गृहीतानि काचशकलादिनि कृतस्तेषु सद्रत्नाभिनिवेशः मुषितो धूर्तलोकेन वंचितो नितांतमात्मेति तथानेऽघनवाहनल
क्षामनुष्यत्वमत्वतया वातिक्लिष्टतमा जीवाः गुरुतरकर्मताराक्रांततया न विदंत्येव स्वयं कर्तुं धर्मगुणदोषपरीक्षणं नापि प्रतिपद्यंते परोपद
शेन अनुशीलयंति विषयधनादिषु गाढलौल्यं विदधति प्रशमदमदमादीनि सद्भूतानुष्ठानानि गृह्णंति धर्मबुध्यास्नानहोमयागादीनि जीवोप
घातोपमर्दकाराणि कदनुष्ठानानि कुर्वंति ते षुतत्वाभिनिवेशमोषयंति कुतीर्थिकैः स्तादेवंवंचयंति ते नितांतमात्मानमिति यथा च स वासस्थरथि
त्वा बोदिस्थकृतकृत्यः स्वयं गंतुकामः स्वस्थाने योग्यप्रत्यादयथाहं गमिष्यामि मित्रकिंवर्तते त्वविषयोगेनोक्तं नसर्यतेममद्यापि बोदिस्थ स्तोका
त्यवमयोपार्जितानि रत्नानि चारुणोक्तं किंत्वनर्थकारणं तती यागे नकविततंदुपार्जनं विघ्नहतमात्मानः काननादि कुतूहलं तथानेऽघन
वाहनचारुतुल्या नगवंतोमुनयः कृत्वात्मानं तपःसंयमप्रशमसंतो ष ज्ञानदर्शनादीनानिष्ठितार्थाः स्वयं जिगमिषवो मोक्षस्थाने योग्य
रूपाणां देशविरतानां ग्रामकर्मभार्यनामंत्रणमिव कुर्वाणाः कुर्वंति। ध र्मदेशनां तत्तु निवेदयंत्यात्मनः स्तोकगुणत्वं ततः साधवोक्तवंतो
नदांमनुष्यत्वावस्थाधीनं सार्वथासद्गुणार्जनं तस्किं न संसर्गगुणाः ज्ञा तायुष्यथावयं ततः कथयंति ते देशविरतास्ते सर्गगुणोपार्जन विघ्नहे
तमात्मानां धनविषयादिषु ममत्वव्यसनं ततो यथा चारुणा योग्यप्रश्नेन कं यथानेऽनयुक्तेन ग्रामस्य रत्नद्वीपे काननादिक्षतदलकर्तुर्वचनमिदमा
त्मनः महाविघ्नः सुरत्नग्रहणस्य जानासि च त्वं सुरत्नानां सुखदेतुता तथाप्यनादरमेवातेषु कुर्वाणः किमात्मानो वैरिकायमानं वैरिणापि नेको
तुकपरिसर्गिः तद्वरस्वार्थयति तेऽतरथा निरर्थकं रत्नद्वीपागमनं ततो नंदमुंचवनादिकौतुकं कुरुमयिसन्निहिते सुरत्नोपार्जनं अन्यथा स्वार्थभ्रं २
शोनविध्यसितातान्योग्यः प्रतिपन्नं चारुवचनं अनुष्ठितं विधानेन संजातसुरत्नानां बोदिस्थतरणेन स्वार्थसाधक इति तथानेऽघनवाहनमुनयो
पिदेशविरतान्नवमावबोधयत यथा लोलो लज्ञानयुक्तं यु भोदेवाणामवाप्तमनुष्यत्वाव जानंत जिनवचनामृतं रसं लक्ष्यतां नवनिर्गुणमाकलयत
कायकलिमलाविलतां विदयतां यौवनस्य संध्याभ्ररागगंतुरतां पशुपतां जीवितव्यस्य धर्मार्पितसत्कुनिगलचंचलतां लावयतां स्वजनवर्गस्नेहादेर

विरक्तविलसितदृष्टनष्टतां कर्तुमीदृशं धनविषयादिषु ममत्वव्यसनं वंचनमिदमात्मनः महांतरायो ज्ञानादिसाधनस्य जानंति च भद्राः यथाप
रिणामदारुणा विषयाः कारणं चित्तविभ्रमाणां तरलहृदया योषितः अन्तर्मिः सद्भावसुखानां सर्वापायभूमिर्द्रव्यं हेतुभूतमार्त्तरौद्रध्यानानां सुगति
मार्गप्रदीपो ज्ञानं जनकं मनसाह्लादनाकुयोनिगर्त्तनिपातहस्तावलंबो दर्शनं संपादकमनंतमनंतप्रमोदानां मुक्तेमाक्षेपनिक्षेपणं चारित्रकं सम
र्पकं निरंतचित्तोत्सवानां अनादिजीववस्त्रमलक्षालनसलिलं तपः दायकं निःसंगानादरदानां अनागतकर्मकवचनिवारकः भावको भवत्र
मणमया भावितभूरिभावदर्शाणां तदेवमपि जानंतां भवतां भो भद्राः कथमविद्याकार्यं मोहः कथमात्मनविशिक्ततायेन यूयं गृद्धाः विषयेषु मु
ह्यत कलत्रेषु लुब्धध धनेषु स्निह्यथ स्वजनेषु धृष्यथ यौवनेषु स्निह्यथ स्वजनेषु तुष्यथ रूपेषु तुष्यथ प्रियसंगतेषु रुष्यथ हितोपदेशेषु दुष्यति गु
णेषु न त्रपथ सन्मार्गात् स्खलथ अस्मादृशेषु सहायेषु प्रीयथ संसारिकसुखे ॥ षु नरस्तु न यूयमल्पस्यथ ज्ञानं नानुशीलयथ दर्शनं नानुतिष्ठथ चारित्रं ना
चरथ तपः न कुरुथ संयमं न संपादयथ सद्भूतगुणसंभारभाजनमा ॥ त्मा नमिति एवं च तिष्ठतां भवतां भो भद्राः निरर्थकोऽयं मनुष्यभवः निष्फल
मस्मादृशां संनिधानं निःप्रयोजनं भवतां परिज्ञानाभिधानाः अकिंचि त्क रमिव भगवद्दर्शनासादनं एवं हि स्वार्थभ्रंशाः परमविशिष्यते स च भवत २
मज्ञत्वमालक्षयति न पुनश्चिरादपि विषयादिसंतोषः तन्न युक्तमेवमा सितुं भवादृशां अतो मुंचत विषयप्रतिबंधं परिहरत स्वजनस्नेहादिकं वि
रहयत धनभवनममत्वव्यसनं परित्यजत निःशेषसंसारिकमलजालं गृह्णीत स्य भगवती भावदीक्षा विधत्त संज्ञानिगुणगुणसंचयं स्मरयत तेनात्म २
नं भवतः स्वार्थसाधकाः यावज्जीवं निहितास्तवतां वयमन्यथात्मदुपदेशाभावे सद्बुद्धिविकला यूयं स्वार्थभ्रष्टा एव सर्वथा भविष्यथेति तदिदं भगवतां सन्मुनी
नामुपदेशवचनामृतं सुफलं भगवत्सु फलस्यते योग्यकल्याद्दशा विरता नितरां लक्ष्मतेः स्वचरितेन ददति वस्त्रोत्तराणि न कुर्वंति मानाद्दुःप्रणिधानं किंत
र्हि शतिपद्यंते हितमिति तत्साधुवचनं आचरंति यथोक्तं विधानेन स्वीकुर्वंति पारमेश्वरं महाव्रतं तिष्ठंति स्मरयंता गुणरत्नैरात्मयानपात्रमिति यथा च स चारु
र्णता हितज्ञात्यर्थं विहितं स्वस्थानगमनार्थं तदामंत्रणं तातादर्शितं तस्मे हितज्ञेन स्वयमुपार्जितं तत्कालशाकलादिकं निवेदितं काननादिकौतुकसार ११५
मात्मचेष्टितं तथा भद्रघनवाहनभद्रकेभ्योभव्यमिथ्यादृष्टिभ्यः संसर्गगुणाः सुसाधवो यदत्र स धर्मकथनयाभिमुखीभवंति तच्चारुणादितज्ज्ञसमीपगम

नमभिधीयते ततः कुर्वंति ते साधवस्तेषां भद्रकभव्यमिथ्यादृष्टीनां धर्मदेशनया मोक्षगमनं प्रत्यामंत्रणं तेपि च तेभ्यो दर्शयंति यथा वयम
पि कुर्म एव धर्मं यतो तु तिष्ठामो नित्यस्नानं कुर्मो स्नानं कुकुमाग्निहोत्रदलातिलममिधः प्रयच्छामो गोभूमिहिरण्यादीनि कारयामो वापीकूप
तडागप्रभृतीनि परिणामः कन्यकाऽत्यादितदिदं कोचशाकलादिदर्शनं अन्यच्च ते सुसाधुभ्यो निवेदयंति यथा भो भट्टारकाः सुखेन वयमास्महे
भक्षयामो मांसं पिबामो मद्यं आस्वादयामो विचित्रं सुरसभोजनं रमयामो वरस्त्रियः परिदध्मः सुकुमारोज्ज्वलवसनानि मानयामः पंचसुगंध
कान्मिश्रतांबूलं विलसामो विविधमाल्यविलेपनैः मीलयामो धननिचयं विचरामो यथेष्टचेष्टया न सहामो शिशुगंधं शत्रासयामो निजकीर्त्तिदर्
शयामः स्वस्य देवरूपतां अनुभवामो मनुष्यभवसारमित्यादि तदिदं काननादिकौतुकसारमात्मचेष्टितकथनं ततो यथा तेन चारुणा भूपाय वि
गतरूदयेन हितज्ञेन प्रत्यभिहितं यदुत वयस्य वंचितोसि त्वं पापिनाम् त्नीलाकेन मुग्धतया न जानीषे विधातुं रत्नगुणदोषपरीक्षां अन्यच्च नि
युक्तं त्वकर्तुं रत्नग्रहणमागतस्य काननादिकुतूहलविप्रलंभस्तविषप र मार्गेण तातादितज्ञेन निश्चित्य तदीयवज्ञलतां लक्षितः परिज्ञानातिर
कस्मात् निवर्त्तितं काननादिकौतुकं दृष्टश्च स चारुरत्नलक्षणं दर्शितं षि व्यभावः चारुरपिरंजितस्तद्गुणैः निवेदितं रत्नलक्षणं यादितस्तदुपार्ज
भाषायं हितज्ञश्चारुणा संजातो विचक्षणः परीक्षको रत्नानां ततः परिरू त्यक्तकृत्रिमरत्नानि संपन्नसत्यरत्नग्रहणोद्यतः इति तथा भद्रघनवाहनस
न्मुनय अपि करुणापरिगतमानसा भ्याभवदंति भद्रकभव्यमिथ्यादृष्टीनि च मावक्षात यदुत भो भद्राः सत्यधर्मशीलाः यूयं कुरुथ धर्ममात्तुष्याकेव
लं मुग्धतया न जानीथ तच्छेषं पंचविनायक धर्मशास्त्रकारैः न खलु हिंसकर्मणि धर्मसाधनानि भवंति सर्वभूतदयाप्रधानो हि भगवान् विशुद्ध
धर्मस्तद्विरोधीनि चाहामयागादीनि तन्न युक्तं धर्मबुध्या भगवतामधर्मासेवनं यत्पुनर्ब्रूथायं यथा सुखमवयं तिष्ठामो मायनो भक्षयामो मांसमित्यादि
तदपि मुग्धताविहितं नितरामवभवतां हास्यप्रायं विवेकिनां यतः संनिहितानेषापायेवत्याक्षु विविधरोगेषु त्वरागामिन्यां जरायां मनःशारीरसंता
पकारिषु राजाद्युपद्रवेषु यायावारग्यौवने सर्वव्यसनकारिणीषु संपत्सु मनोह्लादिनीष्ववियोग चित्तविधुर्यकारिणि विप्रियसंप्रयोगे सततमागामि
नि मरणे सर्वासु विनिधान शारीरेषु फलपरिणाममात्रनिःसारेषु विषयेषु असंख्यदुःखलक्षप्रतिर्षरातजगति वर्त्तमानानामस्माकं ईदृशी कल्पना ।

मसुखं परमार्थतो दुःखमपि सुखविपर्यास एष भवतां कर्मजनितः खल्वेष विभ्रमः कारणमनन्तभवभ्रमणस्य ततो भो भद्राः कृच्छ्रेण प्राप्ते मनुष्यत्वे
वसंनिहितायां धर्मसामग्र्यां सत्यस्मदुपदेशे स्वाधीने गुणाधाने प्रकटज्ञानादिमोक्षमार्गे अनन्तानन्दरूपे जीवितस्य स्वरूपलाभलक्षणमोक्षे ज्ञान
श्रद्धानुष्ठानमात्रायत्ते तस्मान्न युक्तं भवतामीदृशमात्मवञ्चनं कर्तुं तदिदं सन्मुनिवचनमाकर्ण्य ते हितकृत्तुल्याः केचन भव्या मिथ्यादृष्टयो जीवा नि
श्चिन्वन्ति तेषां भगवतां सन्मुनीनां वत्सलतां वत्सलतां लक्षयन्ति परज्ञानातिरेकं ततो निवर्तयन्ति ते तदुपदेशेन वामश्रुतवासनाविशेषाः सन्तो धन
विषयगृद्धिप्रतिबन्धं छिन्दन्ति च विशेषतो मुनिजनं तं धर्ममार्गदर्शयितृ शिष्यभावं रञ्जयन्ति गुरूनपि विनयादिगुणैः ततः प्रसन्नहृदया गुरवस्तेभ्यो २
गृहस्थावस्थोचितं साधुदशायोग्यं च प्रतिपादयन्ति धर्ममार्गं ग्राहयन्ति तदुपार्जनोपायं महायत्नेन यदुत भो भद्राः सद्धर्मसाधनयोग्यत्वमात्मनो भा
वद्भिर्भवद्भिस्तावदिदमादौ कर्तव्यं भवति यदुत सेवनीया दयालुता न वि ध्ययः परपरिभवो मोक्तव्या कोपनता वर्जनीयो दुर्जनसंसर्गः विरहयि
तव्यालीकवादिता अभ्यसनीया गुणानुरागः न कार्या चौर्यबुद्धिः त्यज नी या मिथ्याभिमानः वारणीयः परदाराभिलाषः परिहर्तव्या धनादिग
र्वः विधेया दुःखितदुःखत्राणेच्छा पूजनीया गुरवः वंदनीया देवसंघा स न्माननीयः परिजनः स्मरणीयः प्रणयिलोकः अनुवर्तनीयो मित्र
वर्गः न भाषणीयः परावर्णवादः ग्रहीतव्याः परगुणाः लज्जनीयं निजगुण विकत्थनेन स्मर्तव्यमणीयोऽपि सुकृतं यतितव्यं परार्थे संभाषणीयः प्र
थमं विशिष्टलोकः अनुमोदनीयो धार्मिकजनः न वेधयं परमधर्मोद्घट्टनं भवितव्यं सुखपाचारैः ततो भविष्यति भवतां सर्वज्ञोपज्ञधर्मानुष्ठान
योग्यता तत्र च गृहस्थैः सद्भिः परिहर्तव्यो अकल्याणमित्रयोगः सेवितव्यानि कल्याणमित्राणि न लंघनीयोचितस्थितिः अपेक्षितव्यो लोकमार्ग :
माननीया गुरुसंहतिः भवितव्यमेतत्तन्त्रैः प्रवर्तितव्यं दानादौ कर्तव्या उदारपूजा भगवतां निरूपणीयः साधुविशेषः श्रोतव्यो विधिना धर्मशास्त्र
भावनीयं महायत्नेन अनुष्ठेयस्तदर्थो विधानेन अवलम्बनीयं धैर्यं पर्यालोचनीया आयतिः अवलोकनीया मृत्युः भवितव्यं परलोकप्रधानैः से
वितव्यो गुरुजनः कर्तव्यं योगपट्टदर्शनं स्थापनीयं तद्रूपादिमानसं निरूपयितव्या धारणा परिहर्तव्यो विक्षेपमार्गः प्रयतितव्यं योगशुद्धौ कारयि १२६
तव्यं भगवद्भुवनबिम्बादिकं लेखनीयं भुवनेशवचनं कर्तव्यो मंगलजपः प्रतिपत्तव्यं चतुःशरणं गर्हितव्यानि दुष्कृतानि अनुमोदयितव्यं कुशला

सज्जनीयं मंत्रदेवताः श्रोतव्यानि सच्चरितानि भावनीयमौदार्यं वर्तितव्यमुत्तमज्ञानेन ततो भविष्यति भवतां साधुधर्मानुष्ठानभाजनता ततः स्त
२ नबहिरंतरंगत्यागैः परदत्तभोजिभिर्वसुमुनिभिः सद्भिर्भवद्भिरासेवनीया शिष्यविधेया वस्तुतत्त्वजिज्ञासा मृगणीयं स्वपरतंत्रवेदिता परहितनिर
तेन पराशयवेदिना यथार्थाभिमानेन गुरुणा सम्पर्कबन्धः प्रायः कर्तव्यो गुरुविनयः अनुष्ठेया विधिपरता कर्तव्यो मंडलिनिषद्याक्षादौ यत्नः
अनुपालितो विना ज्ञानक्रियाहेयो विकथादिविक्षेपः शीलनीया भावसारमुपयोगप्रधानता शिक्षणीयोऽयं श्रवणविधिः आचरणीया बोधपरिण
तिः यतितव्यं सम्यग्ज्ञानस्थिरतायां कार्यं मनःस्थैर्यं न विधेयो ज्ञानाद्युत्सेकः नोपहसनीयास्तदज्ञाः परित्याज्यो विवादः परिहार्यमबुधबुद्धिभेदक
रणं न विधेयः कुपात्रे शास्त्रनियोगः ततो भविष्यति भवतां पात्रता बहुमता गुणज्ञानां विग्रहवती समश्रीः स्वाश्रयो भावसंपदां ततः संजनिष्यते भ
वतामुपरि सप्रसादा गुरवः संप्रदापयिष्यन्ति सिद्धान्तसारिणीं प्रवर्धिष्यते भवतां शुश्रूषाश्रवणग्रहणधारणोहापोहतत्त्वाभिनिवेशाः प्रज्ञागुणाः
इति तथा अनुशीलनीया भवद्भिरासेवनाशिक्षा समाचरणीया प्रत्युपेक्ष णा भजनीया प्रमार्जना सात्मीभावमानेतव्या भिक्षाचर्या प्रतिक्रमणीये
र्यापथिका दातव्या आलोचना शिक्षणीया निर्दूषितभोजना विधेया भाजन प रिकर्मणा अनुष्ठेया गमिकी विचारचर्या निरूपणीयाः स्थंडिलभूमयः :
कर्तव्यं समस्तोपाधिशुद्धमावश्यकं प्रवर्तितव्यं यथागमनं कालग्रहणे अ भ्यातव्यः पंचविधः स्वाध्यायः तादवमभ्यसनीया प्रतिदिनक्रियापालन १
यः पंचविधोऽप्याचारः आसेवनीयश्चरणकरणेष्वंगांगीभावमानेयाऽप्रमादः स्थातव्यं मत्फग्रविहारितया ततो भविष्यति भवतां मोक्षगमनप्रव
णगुणसंदोहः तदेवं ते भगवन्तः सन्मुनयस्तेभ्यो दर्शयन्ति सद्गुणार्जनोपायं ततस्ते तदुपदेशेन भद्रकभव्यमिथ्यादृष्टयः संजायन्ते विचक्षणाः
भवन्ति परीक्षका भावरत्नानां विरज्यन्ति कुधर्मात्सवनं रमन्ते सद्गुणोपादाने वदन्ति च यथा भो भो भट्टारकाः अपायहेतुभिर्भोगैर्धूर्तकारैश्च तीर्थि
कैः एतावन्तं वयं कालं वञ्चिता मोहदोषतः अधुना बोधिता धन्यैर्भवद्भिरतिवत्सलैः यथादिष्टं करिष्यामो नाथाः सर्वं गुरूदितं आघापहं हि तावाक्यैः
साधुभिस्ते मनोहरैः यथोपदिष्टं कुर्वाणाः जायन्ते स्वार्थसाधकाः यथा च स चारुर्यतो मूढसमीपं कृतगमनार्थमामन्त्रणं मूढेनोक्तं वयस्य किं गतेन क
रिष्यसि रमणीयतममिदं तथाहि पश्य पश्य पश्य तावदिदं पञ्चखण्डैः विराजितं गृहोद्यानैः मण्डितं सरोवरैः कमनीयं विहारारामैः स्पृहणीयं सुगन्धिपुष्प

ति

नरबंधुरांवनराजिभिः अभिलषणीयं सुंदरलोकयोगेन तदत्र मानयित्वा सुचिरं सुखं पश्चात् स्वस्थानगमनं करिष्यामो न वमे गमनं रोचते भवतं च
मयापि बाढ़ं दिष्टं वर्त्तते ततो दर्शितं तत्कावत्राकलादि प्रेरितं चारेणानेन संजाता ताराः करुणा दत्तस्तस्योपदेशः यथा न युक्तं तेन कानना दिकौ
कं अरण्यानि च त्वया गृहीतानि रत्नबुध्या तत्परित्यज मित्रामृ निगृहाण सुरत्नानि भूषणं वेदलक्षणं ततः प्रहिष्टो मृदुः प्राह च नाहं यास्यामि गच्छ त्वं
यत्र प्रहृष्टो सि मित्रमेव न भवसि त्वमेयस्त्वं मामकीनानि सारवरत्नानि दूषयसि अलमेतावकरणोक्तिः पुनः कृपयोपदेशदानोद्यता निराकृतश्चा
कारानन संजातश्चाकारप्रज्ञापनीयोयमिति निश्चयः तथा भद्र घनवाहन चारुभूयात् भगवतो मुनयः मृदस्थानीये भोगूर तराव्भव्यो वा यदा धर्मोपदे
शार्थमतिसुखी भवति तदा तेषां तत्समीपगमनमभिधीयते ततः कुर्वन्ति ते सद्धर्म्मादेशनयामोक्षगमनप्रतिबंधामंत्रणं ततस्ते मृदकल्पा जंतवः ख
खल्वेवमाचक्षीरन् यदुत भोभोः श्रमणकाः किं तेन योष्माकीनेन मोक्षेण प्रयोजनं भवतामप्यलमेव तत्र गमनेन तथाहि न तत्र खाद्यं न पेयं न
विलासा न स्रतयः न दिव्याः प्रियसंयोगो न कांता कामलेक्षणाः न ताम्बू णं सविभ्रमं न गीतं नापि नृत्तं न हास्यं दंतयोष्माकः समोक्षोन तु बंधनं अ
त्यंत मरणीयोयमस्माकं प्रतिभासते सदा संसारविस्तारश्चित्राह्लादवे धा यकः यतोत्र संति संसारे खाद्यपेयविभूतयः विलासाभूषणं नार्यः
कामदाः पद्मलोचनाः यथेष्टचेष्टाचारित्वं गीतं नृत्यविलेपनं विद्यते सर्वमेव रत्नसंपर्कसुखसाधनं अतो विमुच्य संसारं सुखं संतारमरितः भोभोः श्र
मणका यूयं नमोक्षं गंतुमर्हथ तदलं मोक्षवादेन संसार सुंदरा स्थितिः मानयित्वा सुखं दिव्यं पश्चान्मोक्षं गमिष्यथ यश्च सद्धर्म्मबाह्योयं भवतां मन सि
स्थितः अस्माकमपि सोस्त्येव किं युष्यं धर्म्मगर्विताः तथाहि सूरिभिर्म्मदिष्टेष्मार्गेः शूकरिस्वनिपातिते कर्म्मादिचंडिकादीनां वयं रुधिरतर्प्पणं गो
मेधमश्वमेधं नरमेधं तथा जानीः कर्म्मयोगं चतुर्वेदं भूतसंघातमर्दनं कुयोनिवर्त्तिनसत्वाभिःशेषादुःखपीडितान् हत्वाश्रयंदुःखान्मोचयामकृप र
राः पापवर्ज्जीवसंघातं मारयित्वादिने रमोस्माचारितसत्रं चप्रयच्छामाय थेच्छया इत्येवमादितिधर्म्मैः कृतकृत्यवयावयं भावकस्यास्य धर्मस्यन
नभिवं तत् कुर्मरद तदिदं मृदकल्पानामभव्यानां प्रकल्पितं आकर्ण्य मुनयो धीराः कारुण्यतत्करणापराः ततस्तस्त्वबोधार्थमिद्भ्रमा चक्षते तदा भोभोः र २२१
ज्ञानेवयुक्तोयं भवतां भवविभ्रमः एते हि भोगा नागानां भोगाइव सुदारुणाः पर्यंतकटुकाः पापा स्त्रीभ्रसंक्लेशवर्द्धनाः नार्यो नार्यः कृताकार्याः सर्वमाय र

करंडिकाः विलासनृत्तसंगीतविव्वोकाद्या विडंबनाः मोक्षसुखं स्वसततमनंतानंदसुंदरः जीवस्यात्मव्यवस्थानं निःशेषक्लेशवर्जितः मनुष्यभवमास र
द्य तन्नयुक्तं भवादृशां खाद्यपेयविलासादिकौतुकेनात्मवंचनं एते सुसक्ता भोगेषु कतिचिद्दिनभाविषु मांसाकृमायतिस्वश्वजगच्छतानंतके भवे ध
र्म्मबुद्ध्यानबुध्याच यदिदं मारणादिकं यूयं कुरुथ तत्पापं सर्वसंसारवर्द्धनं कुशास्त्रकारमोहेन माकुरुध्वममेदृशं अहिंसाद्यात्मकं धर्म्मं कुरुध्वं दोष
सूदनं अथ प्रदेशमुनीनां तेवाक्यमाकर्ण्य पवालं मृदकल्प जनाः स्थूलप्रमादयंयांतिपापिनः वदंति च तनोरुष्टाः भोभोः श्रमकाय शिष्यणीयानयुष्मा
भियातयातत थागता भोगान्निंदथपापिष्टाः धर्म्मं चास्मनिषेवितं ताताना विरिकायूयं न श्यामांवकमंदिरं इहत्रोपि सद्धर्म्मोयिच्छयं चोनरोचते न
तोलं युष्मदीयेन धर्म्मेण सुरुषोधमाः निवेदयत सद्धर्म्मनिजेत्यं श्रमणाधमाः आत्मीयं जनाकस्योभोन तस्माकं प्रयोजनं तदिदं मृदजंतूनां वाक्यमा
कर्ण्य साधवः बुधुः करुणयावस्त्र्योधर्मस्य लक्षणं तावन्नेनितरां क्रुद्धाद भ्रष्टारक्तलोचनाः गाढ प्रहारदानादौ प्रवर्त्तंते न संशयः ततस्त शाहत्रो
वीक्ष्य मुनयो मृदेरचप्ठितं निश्चितं भवतिनिजे चित्ते भेतसाध्यांकथंचन तत स्ते साधवस्तेषां सुपेक्षां कुर्वते यतः न ता वहोदनेचित्तं वध्यानाव विनिश्चिते
ताता यथा चारु पादत्रां कुर्वतास्त्रयो योग्यपि हितं जयो भृतेरत्नानां बोदिश्चि ते तो च गृहीत्वागतश्चारु स्वस्थाने जातास्त्रयोपि रत्न विनियोगेन सततं
मनंतानंदभाजनं मृदस्तु दुःश्चरितकुद्वेन नरपतिना निःकाशितस्ततो दी यात्यंङ्किमः समुद्रः संजातो नंतदुःखभरभाजनमिति तथा भद्र घनवा
हनमुनीनामुपदेशं प्रत्योक्तं कुर्वतां तेषां देशविरतानां भद्रकभव्यमिथ्यादृष्टीनां च क्रमेण कृते पारामश्वेरे वृतप्रदणे वर्त्तिज्ञानादयो गुणाः स्वयं तते
षामात्मानः सर्वेपि गच्छंति परमपदे जायंते सततमनंतानंददोहभाजो ज्ञानदर्शनचारित्रविनियोगेन मृदजंतवस्तु कुर्वंति पापभरमरणं ततः क्रुद्धेनेव
स्वकर्म्मपरिणाममहाराजा निर्वासितं नमनुष्यभवरत्नद्वीपात्पात्यंते संसारसागरे भवंति निरंतरदुःखभरभारभाजनमिति ततश्च एवं कथानकस्या
स्य ज्ञात्वा नावार्थमीदृशं अयं प्रबुद्धितो जातः साधुर्लीघनवाहन एवं विधविवेकस्य कारणैकमर्म्मदारणे कोवाकथानकेस्यत्र श्रुते नो मुनिनां बुजेन र
नद्वीपे समे प्राप्ते मानुष्य भद्र भाविकेः रत्नैर्नृत्वात्मा बाहिस्वकोनगाछछिवालयं ततो भद्रे गृहीत संकेतेत दिदमीदृशमकलंक वचनमाकर्ण्य तामेञ्जा
सिता बद्धीकर्म्मस्थितिः संजाता भद्रकभाव सुखायितं मनागाकलंकवचनं तथापि स्थितोहं रमानेतेव प्रामो कलंकः सहितोमयायषष्ट मुनि समीपंवंदितं र

मुनिवरः धर्मलाभितो नेन कृता प्रस्तावना दृष्टः सोपि विरागकारणं मुनिनोक्तं नगरी संसृतिर्नाम अस्य नादिरनंतिका तदीयो दृष्टमार्गो मे जातं २
विरागकारणं अकलंकेन चिंतितं अरे दृष्टपुरा यादृग्मुनिना मे निवेदितः नूनं तादृग्मार्गोपि तादृशोयं न विष्यति ततः प्रोक्तमकलंकेन निवेदय
महाभाग मह्यमेनं स्फुटाक्षरैः दृष्टमार्गस्य संजातो यस्तो विरागकारणं मुनिराह महाभागो योयं धाम स्थितो मुनिः अनेन जन्मसंतानः सदा ह्यामम
दर्शितः विराजितः सुदीर्घाभिर्भवावणपंक्तिभिः सुखदुःखाख्यैः सुपण्यैः परिपूरितः आकुलैः संचयोद्युक्तैः क्रयविक्रयतत्परः जीववा
णिजकैर्नित्यं स्वार्थनिष्ठैर्निषेवितः पुण्यापुण्याभिधानैश्च रस्ताकाकृष्टविमध्यमैः मूल्यैः पण्यनिलस्यंते स्यानि रूपाणि तत्र लोः नित्यं व्यवहरत्येष स
दैवादघातितापणः अपुण्यजीवराशिश्च रसिभिः परिपूरितः महामोहाभिधानोत्र बलाधिकृत उच्यते कामक्रोधादयस्तस्य पुरुषाः परिवारकाः घोरैश्च १
वाधमर्माणां कर्म्माख्यैः दंडकैः सदाः क्रियते धरणकं तत्र दुर्मोचमतिदा   रुणं सदा कलकलायातलोकोद्वेगविधायिनः मन्नाकषायनामानस्त
त्र दुर्दांतडिंभकाः अनेकाश्चर्यसंयुक्तो विचित्रः सततातुलः नान्यो जग   ति तादृक्षो दृष्टमार्गो नरोत्तमः केवलं ते मया लोका यावज्जन्म निरीक्षित २
दृष्टे सर्वेपि विज्ञाताः तावदत्यंतदुःखिताः अधुनानेन महाभाग मुनिना   म मलोचने अंजितद्रूपयालड्ज्ञानांजनशलाकया ततो विमलदृष्टि
त्वाद्दूरदृष्टोत्तरव्यवस्थितः मया दृष्टाममुत्रौ लोके निर्वृतिनाम शिवालयः तत्र   रंनता मया दृष्टाः सततानंदसुंदराः सद्बुद्धिदृष्ट्या लोका मुक्ताख्या बाधव
र्जिताः ततो मे तत्र संपन्नो दृष्टमार्गस्य हे त्तमः वसतो नड निर्वाहामगेन्माद्धक एव च ततश्चायं महाभागो मुनिप्राक्षस्तदा मया दृष्टमेनं परित्यज्यमवेय २
मं शिवालये यतः नास्ति मे करणं अत्र रतिनाथ सुदारुणे दृष्टमार्गस्तु जातोत स्त्वया सार्द्धं शिवालयो मुनिनोक्तं यदिछा ते मद्गंतुं नरोत्तम गृहाणमा
सिकां दीक्षां ततोस्य प्रापिकामरं ये मे स्वं दीयतां नाथ मा विलंबो विधीयतां ततो दत्ता मयानेन दीक्षेयं पारमेश्वरी उपदिष्टं च कर्तव्यं मत्प्रापणकारणं ।
अहं तादृक् कुर्वाणो भद्र तिष्ठामि सांप्रतं अकलंकेनोक्तं कीदृशं नाथ कर्तव्यं गुरुणा ते निवेदितं यद्बलेन महेतत्र भगवानं जंतुमिछसि मुनिनोक्तमाक
र्णय अभिहितोहं भगवता दानेन गुरुणा यथा सौम्य अस्ति तावद्भवतः परिग्रहे कायाभिधानः पंचाक्षनाम गवाक्षो निवासार्थमपवरकेर तत्र च कार्मण २२८
शरीरनामकमपवरकगवाक्षाभिमुखकायोपग्रामाभिधानं रक्षं गर्भगृहकं तत्र च चित्ताभिधानमतितरलं वानरलीवरूपं मयोक्तं वाहं समस्तममस्ति युरुणो

क्तं यद्येवं ततो गृहीतैव सर्वेण तावद्भवता प्रव्रजितव्यं यतो न शक्यते तदकोऽप्येव विरचयितुं मयोक्तं भदंत येदं वानरलीवरूपं सुरक्षितं कर्तव्यं मयोक्तं यदा
दिशति नाथ केवलं कुतो भयमिति कथयंतु भगवंत स्तुतोभिमतमनेन मुनिनाथ यथा सौम्य विद्यंते तत्र गर्भगृहके वसतो स्य भूयासः खलूपद्रवकारिणः
याताभक्ते रागद्वेषा नाम कालांनीषणकोलुंदुरास्तां ग्रस्यते महामोहसंज्ञेनातिरौद्रमार्जारेण उपताप्यते परीषहोपसर्गाख्यैः सततं त्रोटयभिर्दंशम
शकैर्विह्वली क्रियते दुष्टाभिसंधिवितर्कीरव्यैर्दुष्टडंडैः र्तुद्यते क्रमकुणैः उपद्रूयते लीकचिंतासंज्ञाभिर्गृहकोकिलाभिः अभिभूयते वारुणाकारैः
प्रमादकृकलासैः तुद्यते अनवरतमविरतिजंबालनामकेन षट्पदिकाजालेन अंधीक्रियते मिथ्यादर्शनसंज्ञेनातिघोरेण तमसा तदेवमेतेन भदंत तत्र
गर्भगृहके वसतस्मात् यिनो स्य वराकस्योपद्रवविशेषाः तदिदमेव मादिनिरूपद्रवरूपस्तुतं चित्ताभिधानं वानरलीवरूपं वदनात्सरति स्म इत यावि
निपतितो रोडध्यानाभिधाने सुप्रज्वलितखादिरांगारकुंडेक्षिप्तुनः प्रविश्य   त्यनेककुलाख्यमूलातंतुजालावनद्धस्तुषे लीषणे गाढमार्त्तध्यानाभिध्या
ने महाबिले तदिदमप्रमत्तेन भवता सततं रक्षणीयं मयोक्तं भदंत कः   पु नरस्य रक्षणोपायो गुरुराह भद्र ये ते विद्यंते तत्रापवरके पंचगवाक्षो
स्व योवारेषु विषयनामानः पंचैव विषवृक्षा विद्यंते ते जातिदारुणाः स्व   रूपेण । यतस्तन्नाम्नापीद वानरलीकरूपं विह्वलयति गंधेनापि घ्राययंते
दर्शनेनापि मारयंति स्पर्शाभिनास्वादनेन वस्तुनर्यदिद निपातयंति तत्र किं   माश्चर्यवाधाभीभिरूपद्रवरूपकृतस्य विह्वलतया सहकारास्तु का इति
प्रतिप्रतिनामांत ततो निर्गछति तदभिमुखं ते गवाक्षके बालाभिलाषेण रम्यतसुंदराणीति बुध्या कश्चुविडेष्टिन सुंदराणीति बुध्याकानि चिन्नत्फलानिवं
च भीतिलोल्यातिरेकेणानवरतं तच्छखांतरस्थ लुठति नितरां मवृक्षनिचयसंज्ञे तदधोवर्त्तिनि पत्रफलकुसुमरजः कचवार ततस्तु परिभ्रमदिद मुद्यकर्म
परमाणुनिचयसंज्ञेन तदीयफलकुसुमरेणुना आदीक्रियते स्नेहनामकेन मकरंदनिष्यंदबिंदुसंदोहवर्षेण ततो मया गृहीतवचनस्ताव्यभेनचे
तितं अये दृष्टास्तावदते सामान्यरूपाः शब्दरूपरसगंधस्पर्शाभिविष्यंति कुसुमानि पुनः परिस्फुटास्तद्विशेषाः फलानि तु परिस्फुटास्तद्विशेषा एव शाख २
तराणि पुनस्तदाधारवस्तुस्थानानि तेषु संचरणं चित्तवानरलीवरूपस्य भ्रांतकापचारणाभिहितं यदाकुलौकिकाः अमुकत्र मे गतं चित्तः मिति एवं च
स्थिते बुध्यमये दं तावत्समस्तं मुनिना भाषित लोकपतेत्वतिविचिंत्य मयाभिहितं भदंत ततस्तः गुरुराह ततो भद्र भोगास्त्वदाडीक्रियते कर्मपरमाणुप्रचयर

ज्ञोयं डिंभे तत्र चित्तवानरलीवरूपशरीरे विकलतया स्थैर्यस्य भेदकतया विषरूपयात्तस्य रजसः संजायंते क्षतानि संपद्यते जर्जरीभावः व्या-
प्यते समंतान्मध्यदेशः दह्यते विषरूपेण तेन रजसा ततो भजते कृष्णरूपतां तच्छरीरं कृच्छ्रं संपद्यते रक्तीभावः ततस्तत्र गर्त्तगृहके वर्त्तमानं तत्तेषं
सर्वेषां सर्वेक्षिणामुपद्रवविशेषाणां गम्यं भवंति ततो बाध्यते नानाविधं तैरिति तदेव भद्र तस्य चित्तवानरलीवरस्यास्य संरक्षणोपायो यदुत गृ-
हीत्वा स्ववीर्यसंज्ञनात्महस्तेन दृढम् अप्रमादनामकं वज्रदंडं चित्तवानरलीवरूपं तैरक्षनामकैर्यदा कैर्विषयवृक्षफलभक्षणस्पृहया निर्गच्छदास्ये
घ्र निवारणीयं तथापि चटुलतया निःसरत्पुनः पुनराक्रोडनीयं ततो निखिलबहिर्गतस्य निवृत्तमदकारां वृकालिलाषस्य शोषमुपयास्यत्यसौ लोगः
स्नेहसंपादितः शारीराडीभावः ततः शुष्कशरीरात्परिशाटिष्यति प्रतिक्षणं भद्र जः रोक्षं निक्षतानि श्रपयास्यति जर्जरता नंक्ष्यति कृष्णता विनंक्ष्य-
ति रक्तीभावः आविर्भविष्यति धवलता संपत्स्यते शरीरस्थैर्यं संजनिक्षते दर्शनीयता ततान भविष्यति ते प्राग्रुपवर्णितास्तत्रापि गर्त्तगृहके वर्त्तमानस्य
तस्योपद्रवविशेषाः किंच तेपि मार्जारमूषिककोलोंडुरादयः तस्य वानर लीवस्योपद्रवकारिणः समस्तास्तेनैवाप्रमादनामकेन वज्रदंडेन भवता
प्सर्जनीयाः ततस्तेषु संहर्षितेषु तद्गर्त्तगृहकमात्रसंवरविसु वानरलीव रूपं निर्बाधं भविष्यति तदयं भद्र तस्य संरक्षणोपायः मयोक्तः भदंत किंतु
भस्तेनेत्थं संरक्षितेन संपत्स्यति प्रयोजनं भगवताभिहितं ननु भद्र यद् भवतोभिप्रेतं शिवालयमवगमनं तस्यैतादव चित्तवानरलीवरूपं सुसंरक्षितमुपाय-
भूतं वर्त्तते एतद्धि रक्षितं सम्यक् भवत्येव कारणं निर्बाधनमनस्योच्चैः पुरुषस्य शिवालये ततश्चेत्तत्र ते भद्र विद्यते गमने मतिः अस्य संरक्षणे प्येवं ततो
यत्नं समाचर किंच चक्रकं बकुकालीनं वर्त्तते भद्र दुस्तरं अस्य वानरलीवस्य यदिदं ते मयोदितं तथाहि तत्तैरुपद्रवैर्गाढं पीडितं मूषिकादिभिः वेदनाविह्व-
लमोहाद् आम्रकेषु प्रवर्त्तते ततश्च गृह्यते रजसा भूयो भिद्यते स्पंदबिंदुभिः ततः क्षतानि जायंते बाध्यते मूषिकादिभिः ततस्तद्भक्षणासक्ता भूयो वर्द्धते मूषिका-
दयः भूयश्च बाध्यते भंते राम्रकेषु वधावति पुनर्गुडनमेवास्य स्नेहेन पुनराईता पुनश्च संपत्तिः पुनः सर्वेप्युपद्रवाः तदेवं चक्रकेन भद्र गतदनिश्चितेन सुरक्ष-
तावकीरक्षां निर्बाधं तत् जायते ततो योयं मया प्रोक्तो हेतुः संरक्षणे वरः स एव भवता नित्यमनुष्टेयो नरोत्तमः ततो गृहीतभावार्थस्तदादर्प्यचिंतयं इदमंत्र २२९
भदंतेन प्रपंचेनाभिविदितं यदुत रागाद्युपद्रुतं चित्तं विषयेषु प्रवर्त्तते तेषु चास्य प्रवृत्तस्य वर्द्धते कर्मसंचयः अंगांगीभावमाधत्ते सा भोगस्नेहवासना ततः

संसारसंस्काराः संजायंते कृतोपमा ततोत्र प्रभवंत्येव सर्वे रागाद्युपद्रवाः मूषिकादिसमास्ते च विवर्द्धते प्रतिक्षणं भूयश्च प्रेर्यमाणं तैर्विषयेषु ध-
धावति पुनः कर्म पुनः स्नेहः पुनः सर्वेप्युपद्रवाः अहह तत्पर्यातं तदेवंविधचक्रके निमग्नं दुःखकोटीभिश्चित्तमेतन्न मुच्यते वज्रदंडसमाख्याते-
गुरुणानेनरक्षकः गृहीतो वीर्यहस्तेन सोप्रमादोस्य सत्तमः ततश्चैवं करिष्यामि सततं सुसमाहितः गुरूद्दिष्टाप्रमादस्य तस्याहमनुशीलनं यदुत स्व-
प्नायं मे इन्द्रजालवाद् हरिश्चंद्रपुरवत् तथा शरीरं भूतरयात् भोगाय चान्यत् स्वजनादिकं एवं निश्चित्य सम्यक् ध्यानं भावयिष्यामि तत्त्वतः ततः संसारजालान्मे चित्तं बा-
ह्ये निवर्त्स्यति अनाद्यभ्यासयोगेन निःसरत्पुनः २ आत्मन्येवाहितं चित्तं धारयिष्यामि यत्नतः तथेदं शिक्षयिष्यामि चित्तं किं निर्गतं न ते बहिः स्वरूपेति-
ष्ठत्वं येनानंदनलीयसे संसारस्ते बहिश्चारः सदुःखसागराकरः मोक्षस्वरूपे वस्थाने सदानंदमयाकरः ततो बहिर्न्नियुक्तं ते निर्यत्तं सुखलिप्सया युक्तम-
मात्मन्यवस्थानं चित्तं हित्वा वहिर्भ्रमं आत्मन्यवस्थितस्येह जन्मन्येव सु- खं तव बहिर्निस्सरतो नित्यं दुःखं तद्यदि बुध्यसे तथाहि सर्वं दुःखं परायत्तं
सर्वमात्मवशं सुखं बहिश्च ते पराधीनं स्वाधीनं सुखमात्मनि अन्यच्च य दा मनो बहिर्न्नित्तं वसु जातं तव प्रियं तत्सर्वं निश्चरं दुःखं निःस्वभावमभावि-
तं अतस्तदर्थं हे चित्ते किं वृथा परितप्यसि किंवात्मानं विमुच्येद्वं बंध्र मी ति पुनः २ यदि स्यात्क्षुद्रं किंचिद् हिंसत्स्य निवारणं सतावत्तव दुःखाय
तच्च चित्तं न विद्यते दह्यमानं पुनर्घोरैर्भोगांगारैर्निवारितं आत्मन्यानंद रूपे त्वं सुधानाम्यभिधारितं अनंतदर्शनज्ञानवीर्यानंदप्रसरिते चित्तक्ष-
णात्मनि स्थानं न वशी पुनिराकुलं अत्रात्र तिष्ठतो नित्यं भोगस्नेहस्य शोषणे संजातजायते वज्रं परजः पातो न संशयः ततश्च संक्लिष्टवासनाजन्या बा-
णा रोहंति दारुणाः ततस्तद्वाहनिर्मुक्तं न त्वं भोगेषु रज्यसे पिंडीप्राया बुधैः प्रोक्ताः भोगाश्चित्त क्षतेषु ते अत एव भक्ष्यंति नामं तस्वास्थ्यकारिणः मुरूत्त
सुखमाधयते चुक्षाक्षन वर्द्धनं संक्लिष्टवासना ध्यानाक्षनयंति सुदारुणं इतश्च संक्लिष्टवासना मुक्तेरूढेन वशरीरक निर्बाधक्षततानंद तदिद्धिवनजा-
यते तादवं संस्थितचित्त हित्वा सर्वं बहिर्भ्रमं स्वरूपे सततं तिष्ठ लीनं हंत निरातुरं एवं च शिक्षयित्वेदं चित्तं सम्यग्विधानतः अस्यैव रक्षणोद्युक्तो भविष्या-
मि समाहितः तथानुशिष्टमप्येतच्चलत्येव दुरात्मकं यत्नान्निराकरिष्यामि बहिर्द्रवत्पुनः पुनः कषायनोकषायाद्याये त्वोपद्रवकारिणः अस्य तानपि निः-
शेषान्हनिष्याम्यप्रमादतः विशोदयन ध्यानेन प्रतिपक्षनिषेवया यास्यंति प्रलयं सर्वे निर्मरागाद्युपद्रवाः ततास्तेषु प्रलीनेषु न विष्यंति न बाधकाः परी-

षदोयसर्यद्यावदिस्थास्तदुपद्रवाः आत्मारामं ततो नूत्वाम चित्तमबहिश्चिरं रागाद्यपद्रवैर्मुक्तं मोक्षायैव घटिष्यते एवं परिकल्पद्याद्रूदये सुविनि
श्चितः तदेवकुर्वन्न निशामप्रतिष्ठामि सांप्रतं अकलंकेनोक्तं साधुत्वदंतसम्यग्बुद्धं त्वदतेन गुरुवचनं सम्यक्कारश्रुतदाचरणं मयापीदं चक्रकंन
गवन्नित्वविदितमाकर्ण्यान्यदपि चक्रकमस्फुटितं तद्धक्रयुक्तं वाकर्णयितुं भगवान्मुनिनोक्तं निवेदयतु भद्र अकलंकेनोक्तं चित्तमेवं द्विधातावत्
ख्यातास्तवतस्तथा आद्यं पर्यायियुक्तात्मा पुरुषगृहीतलात्मकं तत्प्रयुक्तो जीवस्तु तावच्चित्तं न विद्यते तच्चित्तं नियमाक्षीणाजीवश्चित्तं न वातत्त्वत यतः ख
वलितोजीवास्तावच्चित्तविवर्जिताः एवं च स्थिते मिथ्याज्ञानविपर्यासाक्षीणा रागादिजं ततः दुःखरूपेषु सुखबुध्या प्रवर्त्तते ततः कर्म्मणुसंघातमादत्ते
हतंतुतेः ततो जन्मांतरारंभं विधत्ते तद्वसादयं पुनस्तत्र विपर्यस्तः पुनरागादिसंततिः पुनश्च विषयाकांक्षा पुनस्नेहतंतुवि पुनश्च कर्म्मग्रहणं पुनर्ज
न्मसमुद्भवः पुनस्तत्र विपर्यासः पुनरागादिकः क्रमः एवं यावदविछिन्नं विपर्यासादिचक्रकं जीवस्य वर्त्तते तावदनिष्ठास्तवपद्धतिः इदमस्फुटि
तं नाथ मयाचक्रकमंजसा युक्तमेतदयुक्तं वायुयं विज्ञातुमर्हथ मुनिने २ क्तं महाभाग युक्तमेतन्न संशयः कथं चायुक्तता स्वत्तारातवंतीहम्लवाह
ज्ञाः मयापीदंतदाज्ञातं गुरुनिश्चसमर्थितं अनिष्टितनावारहंतुविपर्य २ सादिचक्रकं अतएव परित्याज्यो विपर्यासो विवेकिना तदुच्छादप्रली
यंते निर्मूलत्वेनदोषकाः अयामवविवकोत्रतत्त्वज्ञानमिदं मतं अयंनि शस्त्रवोधमेयिद्विपर्यासवर्ज्जनं अविपर्यस्तुविज्ञातुः पुरुषस्याप्रमादिन २
मानाविकारजालं हि स्वस्मात्भिन्नं प्रकाशते ततो विविक्तमात्मानं सदानंदं प्रपश्यतः नास्य संजायते द्वेषो दुःखेनापि सुखेस्पृहा निरभिष्वंगचित्ता
सो ततः कर्मणुसंचयं विषयास्वादमुक्तत्वान्न विधत्ते कदाचन ततोसौ वीजविरहात्भूः स्पष्टत्वाद्भवांतरं मुक्तत्वान्नारभेतातश्चक्रकं विनिवर्त्तते एवं च
स्थिते यत्कर्म्मबंधने प्रोक्तं यच्चेदंतवचक्रकं अनयोर्याविज्ञानाति प्रवर्त्तननिवर्त्तनं सकिंशरीरेभोगेषु धनेवाभवनावित्ति अन्यत्र वा पदार्थेभ्यो राग
कुर्यात्कदाचन यश्च संसारिके कुर्यान्यदार्थचित्तनिर्वृत्तिं नाद्यापितत्वतो ज्ञानं तेनेदं चक्रकद्वयं यतः फलं ज्ञानक्रियायोगे सर्वमेवोपपद्यते तयोर
पि च तद्भावः परमार्थेन नान्यथा सार्धमर्थपरिज्ञाय यदि सम्यक्प्रवर्त्तते ततस्तत्साधयत्येव तथा चाहमहामतिः सम्यक्प्रवृत्तिसाध्यस्य प्राप्त्युपायोभिधीय २३०
ते तदाप्राप्त्युपायत्वं न तस्यात्र प्रपद्यते असाधारंभिणस्तेन सम्यग्ज्ञानं न जातुचित् साध्यारंभिणस्तेन सम्यग्ज्ञानं न जातुचित् साध्यारंभिणश्चैत

द्वयमन्योन्यसंश्रयं अतएवागमज्ञस्य याक्रिया सक्रियोच्यते आगमज्ञोपि यस्तस्यां यथाशक्त्या प्रवर्त्तते चिंतामणिस्वरूपज्ञो दोगत्योपहतो न हि
तत्प्राप्त्युपाय विविच्येसत्यन्यत्र प्रवर्त्तते न चासौ तत्स्वरूपज्ञो योन्यत्रापि प्रवर्त्तते मालतीगंधगुणविदर्नेन रम्यते द्यलिः तादवसंतवानावान्मुक्ति
माप्नोति सन्नरः अलमत्र प्रसंगेन सम्यगस्फुटितं त्वया तदिदं गुरुणिर्नंदि कर्त्तव्यं मे निवेदितं तस्य वानरलीवस्य सततं परिरक्षणं अकलंकेनोक्त
कैनोपायेन तत्नाथवानरं नयनक्षमं विमालयम वेतत्र गुरुणा प्रतिपादितं मुनिनोक्तमाकर्णयतु भद्रप्रोक्तोदं तदानेन भवता गुरुणा यथासौम्य
तत्र गर्भगृहके लेशपाद्रतिगोत्रणप्रसिद्धाः कृष्णनीलकापोततेजसीपद्मशुक्लनामानः षड्ंगनापरिपालिका विद्यंते ताश्च तत्रैव गर्भगृहके स
मुत्पन्नास्तस्यैव सम्बद्धा संवर्धितास्तस्यैव चोपचयकारिण्यो वर्त्तंते तासां च मध्ये प्रथमास्तिस्रो नार्यो यथाक्रमं क्रूरतमक्रूरस्वरूपेण कारणमनर्थपरं
पराणां प्राप्नतास्तस्य वानरलीवरूप अक्षुलहृद्विदृगुहतास्तस्य गर्भगृ हकस्य धारिकास्तवाप्यत्रैव दुःखसंकुलदह माग्रे निवारिका मठगमनस्य
उपरितनाः पुनर्भद्र तिस्रोनार्यो यथाक्रमं शुद्धशुद्धतरशुद्धतमाः स्वा रू पेण कारणमाह्लादपरंपराणां बंधुभूतास्तस्य वानरलीवरूपस्य शुभहृद्विदेतु
भूतास्तस्य गर्भगृहकस्य निस्सारिकास्तवाप्यस्मादसाद संततप्ररिताहह मा ग्रनि अनुकूलकारिका मठगमनस्य तानि श्च षड्भिरपि नारीभिर्विरचित
स्तत्र गर्भगृहके स्वसामर्थ्यात् उपर्युपर्यारोहणार्थपरिणामो नाम दहरस्तत्र व तानि रवनारीनिर्यथानुपूर्व्वस्तु पर्युपरि विता प्रत्येकमसंख्येयाः समस्ता
अप्यसंख्याया विद्यंते व्यवसायस्थानानि धानाः पदिकास्तत्र प्रथमायाविरतास्तावदसंख्येयाः प्रथमाः कृष्णवर्णाः एवं द्वितीयया द्वितीया नीलावलासामृ
तीयाः कापोतानावाश्चतुर्थ्या चतुर्थ्यस्तेजोलास्वराः पंचम्यापंचात्म्योधवलपद्मच्छायाः षष्ठ्या षष्ठ्यो विशुद्धस्फुटिकनिर्मलास्ताः पदिकाइति तत्राद्ययोषित
त्रिनयनिर्मितासु पदिकासु वर्त्तमानं तद्धानरलीवरूपं मुत्प्लुत्योत्प्लुत्य बलाधावति गवाक्षकेस्तेषाग्रकेपुत्लुवति तत्ररजः कचवरमुणपुते तेन रजसालिप्य
तेतः स्वेदनिष्यंदबिंदुनिस्रतस्तषाक्रांते जर्जरीभूतं तेषां मुषिकामार्जारिकालोंदुरादीनां सर्वेषामुपद्रवविशेषणामलिनवनीयं नवति ततः क्वचिनष्ट
मिवलक्ष्यते क्वचिद्घूर्णितमवतिष्टते क्वचित्क्रूरतां धारयति सर्वथा सततसमंततास्तइति तत्रापि चानंतदुःखकपरंपराकारणं संपद्यते तस्माद्भवतात्रान
रलीवं तास्यः पदिकाभ्यो निस्सारणीयमुपर्यारोहणीयं ततश्चतुर्थ्योषिन्निर्मितासु पदिकासु प्रतिक्षणमारोहतस्तस्य वानरलीवरूपस्य सौवीभविष्यति

संतापः प्रतनुतां यास्यति बाधाकारिणस्ते मूषिकादयः क्षुद्रोपद्रवाः मनाक् स्वल्पीभविष्यति आम्रकानिलाषस्ततः शोषमीषदुपयास्यति मामक
रंदनिष्पंदार्द्रता परिशाटिष्यति किंचिदङ्गः तातालक्ष्यते क्षुरवासिका भविष्यति संतापः प्रतनुतरो भविष्यति उपद्रवाः स्वल्पतराः संपत्स्यते पश्चादाम्र
कानिलाषः शुष्कतरो भविष्यति शरीरकं निपतिष्यति तस्माद्भुततरो रेणुनिचयः ततो मनागस्पराध्यति कृतविशेषाः आस्कंदीष्यतीदमाल्हादं धारये
ष्यतीति धवलतां वर्द्धिष्यतीति शरीरेण भविष्यति विशालतरं ततः षष्ठललनाविरचितपदिकासु भवता नदारोहणीयं तासु चारोहतस्तस्य स्तोक
तमीभविष्यति दुःखासिकाप्रत्ययं यास्यत्क्षुपद्रवविशेषाः अत्यंतं स्वल्पतमीभविष्यत्याम्रकानिलाषस्त्रुटिष्यति रजःकचवरलोवने ह्रासं सर्वथा शोषे
मुपयास्यति मकरंदसार्द्रता ततः शुष्कतरशरीराद्विश्लेषमनुभविष्यति तथिष्टो रेणुनिचयः संजनिष्यते तन्नततास्फादं भविष्यति शुद्धस्फटिकनि
र्मलता अन्यच्च तत्र योषित्त्रयसंपादितपदिकामार्गे तु क्षणमारोहतस्त स्पलगिष्यति मंदसुखकारितया शीतसंतापहारितया सुरभिः सद्भूतगु
णगणकमलवनमकरंदरेणुधारितया धर्मध्यानाभिधानः पवनः त स्य बंधिभविष्यति तत्समुदितं सततं इतश्च नीतमिव तेनापोधस्तनेभ्यो मू
षिमार्जारिकालोदुःखश्विकक्षुक्षुलासगृहकोकिलिकादिभ्यो नानावि धोपद्रवेभ्यः समुद्विग्नमिव तेन बद्दलेनांधकारेण आद्यनारीत्रयविरचितं
पदिकामार्गमपहाय तत्र पश्चिमत्रयविनिर्म्मितेनयविरहितेसततपका शेपदिकामार्गे निलीनमास्ते तस्य वानरलीवरूपस्य संबंधि वानरयूथं त
तस्तत्रारोहतस्तस्य तदा शेषमधिष्ठितं प्रशमदमसंतोषयसंयमसद्बोधादिनामकवानरपरिवारेण विशुद्धधर्ममहावानरेण समन्वितं धृतिश्रद्धासुख २
विविदिषाविज्ञप्तिस्मृतिबुद्धिधारणामेधाक्षांतिनिःस्पृहतादिसंज्ञाभिर्वरवानरीभिः संकुलं धैर्यवीर्यौदार्यगांभीर्यसौंडीर्यज्ञानदर्शनतपःसत्यवैरा
ग्याकिंचन्यमार्दवार्जवब्रह्मसंतोषादिनामकैर्वरवानरलीवरूपैराभविष्यति किंचित्कदाचित्पदिकायां तच्च तस्य भवदीयवानरलीवरूपस्य शरीरंजी १
वितसर्वस्वं सहजमतिहितकारणशीलं वर्त्तते किंच तद्वानरयूथमपि स्थिरं स्वरूपेण दिनकरवद्भास्वरं वर्लेनाल्हाददेहेतुर्जगतः निरभिलाषुकं तेगवाक्ष
द्वारस्थितेषु मदकारअरूपतया कल्पितेषु विषयहट्टेषु विगतस्पृहं तत्र शार्बनिचयसंपत्फलकुसुमरजःकचवरलोवने ततस्तेनात्मीयवानरयूथेन स। २३१
हमिलितं तत्रावकं चित्तवानरलीवं अत्यंतप्रमुदितं शीघ्रं यास्यत्पर्युपरियदिकासु यावत्पर्यंतनारीविरचितपदिकामार्गे तत्र चंक्रमिष्यति तद्वानरयूथं

शुक्लध्यानाभिधानेन गोशीर्षचंदनरसेन सेचनं ततोतिक्रांते र्द्धमार्गमायाते गाढं तद्विमुच्य भवताऽपरितनपदिकासु स्वयमेवारोहणीयं ततः पा
र्यंतपदिकामार्गमपि परित्यज्य स्वसामर्थ्येन स्थित्वा पंचह्रस्वाक्षरोच्चारणमात्रकालं निरालंबनतया गमने ततो विमुच्यापनंदं निरंतरं भविष्यति तन्निःसंदं
नतोनारोहस्तु परितमपदिकासु तस्मिंश्चारूढे भवत्वमप्यारूढो भविष्यति यतस्ते जीवितमतर्द्दनमात्मभूतं च तद्वानरकं ततो निस्सहीभूतं तद्विमुच्य २
पवरकमवरुज्य गर्भगृहकं परित्यज्य वानरकं विधायोऽन्नवनं लंघित्वा द्वितीमार्ग्य गंतव्यमेकक्रमणो ह्यीर्य तत्र मवेस्थातव्यमनंतकालं सर्वगतलोक
मध्येऽतुल्याव्योनंतानंदस्तिमयोक्तं यदाऽऽज्ञापयति नाथः तदेवमनेनोपायेन स्वतद्वानरकं तत्र माभनयनक्रमं गुरुभिर्मे निवेदितमिति अथ निश्चि
त्यामीनोऽसत्यावार्यमिदं वचः तातकलंकस्तं नत्वा मुनिमिद्धमवोचत चारुचारूपदिष्टं ते गुरुणा मुनिसत्तमः सुंदरं भवतारं स्तियुक्तमेतद्भवतादृशं त
तोगृहीतमंतकेते समध्वविधिक्रमया सोकलंकोमहात्मागोमाप्रतीदमत्ता यतः एवं स्फुरद्भारेः सर्वं यदनेन निवेदितं तत्वयाविदितं स किंवा नोघन
वादन अनेनयिसमाख्यातं क्लेशानिर्मुक्तमंजसा चित्तमेवात्मनोमु। स्व संसारान्धारकारणं तल्लोऽपापरिणामेन क्लेशानिर्मोचनक्रमं विशुद्ध १
ध्यवसायेषु गच्छदेवोपपद्यते किंच न केवलशिवस्यौचित्यश्चित्तमावद का रणं भवस्यापि तादृवति सुनयः संप्रकृते यतोपवरकोयोयं स त्वदंग
र्भगदकं यच्चवानरकं स तत्सर्वप्राणिनां समं ततश्च यास्तुलोवर्लिना सर्वपदिकास्तत्र दर्शिताः तद्वानरं तदारूढं विचित्रभवकारणं यस्यायस्यां त
दारूढ्यकरोत्फल्लवनं किलः शीघ्रं तस्यदिकास्वेषु दाहनयति दहिनः मयोक्तं वयस्य कोऽस्य भाषितस्यार्थः अकलंकेनोक्तमाकर्णय यच्चोशाध्यवसा
येषु श्रियंत किलादहिनः आरूढविनाशाहरूआयं नेते भवांतर असंख्याध्यवसायेषु तच्चित्तं वर्त्तमानकं विचित्रयोनिरूपस्य भवस्यास्य विधायकं सादा
पनवाहन्तुस्तेममान्येषां चादहिनां निर्दायमोक्षादतुस्ते चित्तलोघनवाहन रक्ष्येदं चित्तसङ्ग तस्मादतर्द्दनं परं धर्म्माधर्म्मसुखदुःखं यत्र सर्वं प्रतिष्ठितं।
जीवाश्चभावचित्ताश्च नास्ति भेदः परस्परं आत्मनो रक्षितस्तेन चित्तं येन हरक्षितं अर्थोर्षलोगलौल्येन यावद्धावति सर्वतः चित्तं कृतस्य स्तेताव सुखगंध २
पि विद्यात यादृदं निस्पृहं भूत्वा परित्यज्य बहिर्भ्रमं स्थिरं संपद्यते चित्तं तदा तेपरमं सुखं नक्षेत्रात रिकोपाधे निद्याकर्नरिबोद्धिते यदा समं भवच्चित्तं।
तदा तेपरमं सुखं स्वजने स्मदसंबंधेरिपुवर्गेपकारिणी स्यात्तदा तेयदाचित्तं तदा ते परमं सुखं शब्दादिविषयग्रामे सुंदरेप्रपिच एकाकारं यदा चित्तं तद १

तपरमंसुखं गोशीर्षचंदनालेपिवासीछंदकयोर्यदाशांतिंनचित्तवृत्तिःस्यात्तदातेपरमंसुखं सांसारिकपदार्थेषुजलकल्पेषुतेवया अस्निग्ध
चित्तपघ्नंस्यात्तदाण दृष्टेश्वहामलावण्यबंधुरांगेयोषितां निर्विकारंयदाचित्तंत्तदाण यदासात्विकसारत्वादर्थकामपराङ्मुखंधर्म्मैकरतचित्तंतदाण रज
स्तमाविनिर्मुक्तंस्तिमितोदधिसंनिभं निकल्लोलंयदाचित्तंतदाण मैत्रीकारुण्यमाध्यस्थ्यप्रमोदाह्वामलावनंयदात्माक्रेकतानंतत्तदाण इतिविशे
विहायान्यान्नास्तिनोघनवाहन नरस्यसुखसंदोहैःसिरुद्धस्तुर्जगत्त्रये तातात्कमकलंकस्यताहृशोर्वचनामृतैःसिक्तागृहीतसंकेतेमनाकुम
स्लादमागतः यतःनिविज्ञापीडताहृक्कैर्म्मभहृष्टांतमुरुारे विदारिताकलंकेनत्वयसीकर्म्मप्रकृतिः कर्म्मस्थितिमतीत्यादंत्वयिष्टांस्वर्ववर्त्तिनी अन्यर्मसंबि
रतात्तडेकर्म्मग्रंथेसुदुर्लिदः इतश्च यद्यामदेवप्रस्तावमयासर्वनिवेदितं स्मरसित्वंविशालाक्षिबुधसूरिवचस्तदा ततोगृहीतसंकेतातंप्रतीदमलाष
त नस्मरामिविशेषेणसारयातस्त्वमेवसो ततःसंसारिजीवोनसाश्रोक्त रतारलोचना इदंनिवेदितंतडेस्ववृत्तंबुधसूरिणा यथामत्सुत्रकःप्रबोद
शाकालिकयागतः आगतश्चबाहाःकालाविचारोनामदारकःमार्या नुसारितायुक्तोलवचक्रनिरीक्षसः समामतोरहस्यस्त्रोमद्यमेतन्निवे
दयेत यदुत चारित्रधर्मराजेनमहामोहनरश्वरः सबलोबलयुक्तेन युध्यमानोमयेक्षितः ततश्चारित्रधर्मीयंसैन्यंनिर्जित्यदर्पितः ततश्चा
रित्रधर्मीयंसैन्यंनिर्जित्यदर्पितः रचयित्वास्थितस्तातमहामोहनराधिपश्चयतत्ताहशांवीक्ष्यनिरुद्धंतत्तदर्पिणा बलेचारित्रधर्मीयमागतोहतवे
तिके अगृहीतसंकेतयोक्तं स्मृतंश्चमयातातसर्वमेतन्निवेदितं सर्वमेवत्वयाघ्राणदोषदर्शनकाम्यया अतःपुरंपुनर्यच्चतातकिंचिद्विवक्षितं तन्मद
स्मृतस्वर्गत्येसर्वमाख्यातुमर्हसि ततःसंसारिजीवेनसाश्रोक्तामृगवीक्षणा एषोहंकथयिष्यामिसमाकर्णयसांप्रतं चित्तवृत्तिमहाटव्यांतन्निरुद्धंसमंत
तः स्थिरंचारित्रधर्मस्यसैन्यंकालमनंतकं ततस्तदाःकलंकस्यसमीपेममतिष्टतः सैन्ययस्तत्रवृत्तांतसंपन्नस्तंनिबोधमे सद्बुविषन्नमालोक्यतद्बलंरि
पुपीडितं चारित्रधर्मसुर्हिगपसद्बोधःसमन्तापतः नकर्त्तव्योविषादोत्रदेवस्मान्नियताधुना मन्मनोरथवृक्षस्यहन्तणतेकुसुमोद्गमः तथाहि यावत्संसारि
जीवोस्मान्नजानीतेमहाप्रभुः विपदश्चाचदेवैतादवास्माकंरिपुभ्रवाः यदात्तुमविजानीयादास्माकंरूपमंजसा तदासंपोषितास्तेनसवामोरिपुघात २३२
कः इयंचहशातेदेवचित्तवृत्तिर्महाटवी यथाधुनामनाकस्तुत्रागादतामसवर्जिता तथाहतक्रयामीदांदवोसौसर्वनायकः अस्मद्विशेषविज्ञानसमीप

नन्नुवर्त्तति वयंहितामसेमग्नानहृष्टातेनज्ञात्तुचित अधुनादशामस्यास्तिवैमल्यंतस्यकारणं एवंचस्थिते तंकर्म्मपरिणामाख्यंहृष्ट्वाराजानमुत्तमं पार्श्वे
संसारिजीवस्योध्यतांकोपिमानवः ततोनुकूलितस्तेनदेवकालेनत्वयसा नविष्यत्येवनिर्मिघ्नसास्मद्दर्शनलालसः ततश्चारित्रधर्मेणसद्बोधंप्र
तिभाषितं साधुलोगदितंसाधुबूहिकःप्रेषणोचितः ततःश्चारित्रधर्म्मायसद्बोधेननिवेदितं अयंसदागमस्तत्रादेवप्रस्थापनोचितः बहुशःपरिचय
स्तस्ययदानेनभविष्यति तदास्मद्दर्शनाकाङ्क्षातस्यसंपत्स्यतेध्रुवं सकर्म्मपरिणामाख्यततोस्मानज्ञापयिष्यति तास्मेवयंभविष्यामस्ततःशत्रुविघातक
ततश्चारित्रधर्मेणप्रपन्नंमंत्रभाषितं प्रवर्त्तितायथादिष्टंकांतिमांप्रत्येषसदागमः उक्तश्चराज्ञासद्बोधःकिमेषापिप्रहीयतां सम्यग्दर्शनसन्नामातस्यपा
र्श्वेमहत्तमः सद्बोधेनोदितंदेवचारुरेषमहत्तमः तस्यसंसारिजीवस्यगतःपार्श्वेनसंशयः किंच सदागमोपिसफलोयुक्तोनेनोपपद्यते अनेनसविम
रसास्माभवान्सर्वानप्येवनोक्ष्यते किंतुनावसरोद्यापितननेषप्रहीयते प्रस्तावरहितंकार्यंनकुर्वंतिविचक्षणाः नृपतिनोक्तं कदापुनरहोमंप्रस्ता
स्तावोस्यभविष्यति सद्बोधेनोदितंदेवसमाकर्णयकथ्यते यदासदा ग मेनोच्चैरंजितेसौभविष्यति पार्श्वेतस्यसदादेवप्रेषणीयोमहत्तमः तृतीयप्र
युतोनेनवीर्यमासादयेद्यदा संसारिःजीवंप्रस्तावस्तदास्याप्युपपद्यते त तोस्फपगतेवाक्येमंत्रिणस्तेनभूभुजाः समागतःक्रमेणायं मत्समीप
सदागमः इतश्च प्रयुक्तः पूर्वमेवासीन्महामोहादिभिर्बलीज्ञानसंवरणे रनाममत्समीपेनराधिपः सहचारित्रधर्मीयंविरोधत्तेसदाबलं महामोह
महानीकसर्वदाप्याप्यत्फलं एवंचस्थिते तद्बलेस्तेवनिश्चिंतानिर्व्दिष्टमकारणा स्थितारिपन्निराकृत्यमहामोहादयःसदा ततःसदागमंवीक्ष्यप्रत्यासं
न्नसमागतं ज्ञानसंवरणशीघ्रलीनालीनोव्यवस्थितः अथाकलंकःसंप्राप्तोध्यानारूढस्यसन्निधे गुरोस्तस्यमयासार्द्धविहितंपादवंदनं समासध्यान
स्यागेनधर्मलाभपुरस्सरं सूरिणाकोविदाख्येनतेनसंभाषणंकृतं अथाकलंकपृष्टस्यकृर्द्वतोधर्म्मदेशनां तस्यपार्श्वेमहात्मेषमयाहृष्टसदागमः ज्ञा
पितश्चाकलंकेनयथासोघनवाहन आराधनीयंसाधूनामेषामेषसदागमः एतेव्यस्यसदादेशंकुर्वंतिनतमस्तकाः एषस्यसूरिजीनीतेगुणसंभारगौरवं
तादर्शनेहितोनडधर्माधर्मविवेचकः अतःसदुपादशार्थमेवंविज्ञातमर्हसि समामीषांवसाधूनामरश्चास्यपरिस्फुटं यज्ञानेनडातक्रांतमस्मादेवसद र
गमात अतोयंकोविदाचार्यः संबंधंतेकरिष्यति सार्द्धसदागामनोत्थैरमुनादितकारिणा ततस्त्वमप्यसंबंधात्सर्वमात्महिताहितंक्रामणाज्ञास्यसिमता त

डाक्टर भाऊ दाजी इत्यस्य स्मारकम्
DR. BHAU DAJI MEMORIAL
डाक्टर भाऊ दाजी इत्यस्य स्मारकम्
DR. BHAU DAJI MEMORIAL

तादनं शीघ्रमाश्रय ततस्तदुपरोधेन मयानडे सदागमः प्रतिपन्नस्तदा किंचित्तुष्टेनैवांतरात्मना ज्ञापिताश्च गुणाः कचित्तेन कोविदसूरिणा दर्शनं
चास्य विज्ञानं श्रद्धानं मम नास्त्येव केवलं अकलंकोपरोधेन विदधे त्वित्यवंदनं ददामि दानं साधुभ्यो नावश्यन्यमहं तदा एवं चनडकः किंचिदकलं
कानुरोधतः संजातादं तदा नाडनमस्कारादिपाठकः अकलंकस्तु संतात्यमातापित्रादिकं जनं प्रतिपन्नस्तदा दीक्षां कोविदाचार्यसंनिधौ ततः
श्च सुसाधुपरिवारेण तेन कोविदसूरिणा सार्द्धं गतो विहाराय सोनात्र सुनिवर्यया इतश्च यावत्सदागमस्तत्र मत्समीपसमागतः महामोहबलेना
वज्ञातं यत्तन्निबोध मे ज्ञानसंवरणं ज्ञात्वा सदागमनयातुरं ततः प्रोक्तो महामोहो रागकेसरिमंत्रिणा एतावंतं वयं कालं निश्चिंत्या देव संस्थिताः यद्बलेन
सवित्रस्तो ज्ञानसंवरणान्नृपः यतः वष्टः सदागमस्तत्र गत्वात्यर्थं व्यवस्थितः देव संसारिजीवस्य विरुद्ध सच त्वत्पतिः नोपेक्षणीयं देवेन तस्मादेतत्प्रयो
जनं कुमारच्छेद्यतां कुर्यास्त्वच्छेदं न पंडितः अथामात्यवचः श्रुत्वा महा॥ मोही महात्मना सा सदागमरोषसर्वांगीणमुपागता कृतश्चक्रटिक्कार र
दष्टोष्ठास्त्रमिताडितः एककालं महाक्षोभा सर्वे तापि तु सुद्यतां कथं म॥ या सदेव हतव्यो गत्वा पापः सदागमः इत्यकैकामहायोधा महामोहमना
घतः तेनापि गदितं वत्साः कुर्वंतीदं न वाहृशाः किंतु स्वयं सहंतव्या मया ग त्वादुरात्मकः एयनालिन्नतः पापेन ज्ञाना संवरणो नृपः मत्प्रयुक्तः स्वद
त्तेन सा सवहर्ग मर्हति अन्यच्च समुदायात्मको वत्सा वर्त्तेहं त्वान्न वाहृशा॥ अतो मया हतः सार्द्धं युष्माभिर्हत एव सः तथा गते मयि गतां सार्द्धं यूयं घाता
र्घमर्घतः अतो गच्छाम्यहं वत्सा यूयमत्रैव तिष्ठथ किंतु प्रतिजागरणीयो हं गतस्तत्रांतरांतरा सर्वे एव यथा योगं लवङ्गि स्वामिवत्सलैः अन्यच्च योयं परिग्र
होवत्सा वल्लभो मे विशेषतः रागकेसरिपुत्रस्य सागरस्य वयस्यकः नाहमेनं परित्यज्य तत्र गंतुं समुत्सहे अयमेव महावीर्यः सहायो गमसुंदरः ततश्च अ
हमेकं गृहीतिवं तं सहायं परिग्रहं गच्छामि त्वरितं तत्र सदागमजिघांसया ततो विज्ञाय निर्बंधं सर्वैः प्रणतमस्तकैः एवं विधीयतां देव तच्च परिसरितं त
तः समागतो नडे महामोहपरिग्रहौ मत्समीपं कृतोत्साहौ मयार्थे तौ विलोकितौ ततो मे स्नेहसंबंधस्ताभ्यां सार्द्धं सुनिर्भरः अन्योन्याभ्यासयोगेन संजातः
स्तारलोचने इतश्चोपरतस्तातस्तज्जीमूतो नरेश्वरः अहं च स्थापितो राज्ये बंधुमंत्रिमहत्तमैः प्रणताः सर्वसामंता रिपवो नृत्यतां गताः ततः परिणतं राज्यं तूरि २३३
स्वरिमनोहरं सच पुण्योदयस्तस्य मम राज्यस्य कारणं महामोहयुतेनासौ किंतु नो लक्षितो मया इतश्च शरीरं विषयाः राज्यं विविधाश्च विभूतयः यच्च

णोऽज्लिकं किंचित्तचित्तविधायकं सदागमस्तदावष्टेयथेदं क्षणनश्वरं दुःखात्मकं मलक्लिन्नं निःस्वभावं बहिः स्थिरं तदर्थं मूर्च्छामाकर्षीर्माकार्षीघ
नवाहन आत्मा ते ज्ञानमहावीर्यदर्शनानंदपूरितः ततस्तैरेवयुक्तस्ते चित्ताबंधोन रोत्तमः येन त्वं निर्वृतिं यासि सततालादसुंदरां महामोहस्तु मे स॥
र्वतद्राज्यं ताश्च संपदः गात्रं शाक्यादि लाभाश्च यच्चान्यदपि ताहृशं स्थिरं सुखात्मकं चारु निर्मलं हितमुत्तमं इत्येव कथयत्युच्चैरुपदेशं च यच्छति य॥
दुत नास्ति जीवो न वा देवो न मोक्षो न पुनर्भवः न पुण्यपापे सद्भूते न्नमात्रमिदं जगत् अतो यावदयं देहो विद्यते घनवाहन यावच्चैवेष्टया तावत्पिब
खादद दिवानिशं सझोगैः प्रीणयात्मानं मानयामललोचनाः सुखं भुंक्ष्व यथाकामं मा भूदवचनं कथाः परिग्रहस्कमाकूते यथालोघनवाहन हिरण्य
धान्यरत्नानि संचारं कुरु यत्नतः यः प्राप्तं पालयत्यर्थमप्राप्तं ढोकयत्यलं न च संतोषमादत्ते तस्य मनोरतं अहंत्रितयस्यापि वाक्यमाकर्ण्य ताहृशं इष
ह्लादयितश्चित्ते यावत्कात सुलोचने महामोहबलेनासौ ज्ञानसंवरणान्नृ पः तावद्धर्यं परित्यज्य मम पार्श्वे व्यवस्थितः ततः सदागमनोक्तं यत्तदाक्य॥
मनोहरं तस्यार्थो न मया ज्ञातस्तेन चित्तं न रंजितं यदाहं तु पुनर्नडे मह र मोहपरिग्रहौ तल्लग्नं मामके चित्ते यथारंगमुपासिते ततो हं तत्परित्यज्य
देववंदनसज्जनं नमस्कारादिपाठं च संजातो लोगमूर्च्छितः दानं च साधु॥ व र्गादि विनिवार्य ततः परं धनसंग्रहणे रक्तः पीडयामि करैर्जनं सर्वसंसार
कार्येषु मूर्छागाधं विवर्द्धते समहामोहवीर्येण रोचते न सदागमः तथा य(रग्रहस्य वीर्येण सर्वथान्यनचेतसः न मे भाति दाहर्मप्राप्ते सर्वधनेरपि त
तो मा नाहत्रां मत्वा प्रहरी न्तं न सदागमः लब्धात्मलाभौ संतुष्टौ महामोहपरिग्रहौ अथान्यदा समायातः सोकलंकयुतः पुनः इतश्च ज्ञानलोकेन विज्ञातं तेन
कोविदसूरिणा मदीयं चरितं लोकादकलंकेन वाखिलं ततः प्रोक्तोकलंकेन सूरिनार्थ निवेद्यतां सदागमस्य माहात्म्यं घनवाहनभूभुजे तथा दुर्जनसं
गेचयेदोषाः संति दहीनां निवेदनीयास्तेप्यस्मै विशेषं येन बुध्यते ततः सदागमे नक्तो दुष्टसंपर्कवर्जितः इहामुत्र वयेनायं सुखसंदोहमाप्नुते कोवि॥
दसूरिणा निहितामवं क्रियते समाकर्णयतु महाराजस्ततोकलंकोपरोधेन श्रवणाय स्थितो हं सूरः प्रकृतं सूरिणा निहितमस्ति क्षमातलं नाम नगरं तत्रास्ति
मलनिचयो नाम राजा तस्य तदनुसूति नाम महादेवी तयोश्च कोविदबालिशाभिधानौ सुतौ तनयौ इतश्च जन्मांतरे तस्य कोविदस्यासीदनेन सदागमेन सह पारि
चयस्ततो यावत्पुनर्दृष्टोयं तावदीहापोहमार्गणगवेषणं कुर्वतः संजातं तस्य जातिस्मरणं प्रहृष्टश्चित्तानंदः गृहीतोयं हितगुरुबुद्ध्या निवेदितं वा शालियदस्य

स्वरूपं न प्रतिपन्नं तेन पापात्मना । इतश्च कर्मपरिणाममहाराजेन प्रहिता तयोः कोविदबालिशयोः स्वयंवरा श्रुतिर्नाम कन्यका तस्याश्च प्रहितोऽग्र-
गामी वृष्टः चतुरः संबंधघटनपटुः संगो नाम दासदारकः आगत्य च दृष्टौ भावयितौ तया भ्रातरौ परिणीता सा ताभ्यां अस्ति च तयोः कोविदबालिश-
योः परिग्रहे निजदेहो नाम पर्वतः तस्यास्ति मूर्धसंनिधानसुपरि प्रतिपन्नं महाकूटं तस्योभयपार्श्वयोर्विद्येते सपरिक्षेपे श्रवणनामके द्वे अपवरिक-
दृष्टे ते तया श्रुत्या निरूपितं तस्यास्तयोर्निवासः ततस्थिता तयोरेव सा तदनुज्ञाता सती तत्र च कृतनिवासा श्रुतिस्ताभ्यां कोविदबालिशाभ्यां सार्द्धं विव-
रतीति इतश्च तां समासाद्य परितुष्टः स बालिशः ततश्च चिंतयत्येवं महाहर्षवशंगतः धन्योऽहं कृतकृत्योऽहं यस्येयं मम सुंदरी मनोहरा श्रुतिर्भार्या सं-
पन्ना पुण्यकर्मणः ततस्तां तादृशीं वीक्ष्य श्रुतौ स्नेहपरायणं बालिशं मधुरैर्वाक्यैः स संगः समन्ततः अत्यंतसुंदरी देवदेवेन हितकारिणा देवेन सा-
र्द्धं स्वामिन्याः संयोगो घटितोऽयं रूपवयः कुलश्रीलावण्यं च परस्परं । दंपत्योः प्रेमसहितः मनुरूपः सुदुर्लभः एतच्च युवयोः सर्वं संपन्नं पुण्यकर्म-
णा केवलं वर्द्धनीयोऽयं प्रेमाबंधो मनोहरः ततः स बालिशेनोक्तः भाग । त्वा दासदारकः यथा कथं स वर्द्धते सः प्राह प्रियस्य सवनात् बालिशः प्राह कि-
त्वस्याः प्रियं संग निवेद्यतां संगेनोक्तं यथा देवप्रियोः स्यात् मधुरध्वनिः बा लि शाप्रादय एवं ततस्तस्य निषेवणं अश्रांतं कारयामि एनां साधुरनिवेदि-
तं महाप्रसाद इत्येवं ब्रुवाणः स च दारकः स्नेहानिवेशितस्तेन हृदये बा लशेन सोः ततश्च काकलीगीतवेणुवीणाकलस्वनं तां श्रुतिं श्रावयन् प्र-
बालिशो हृष्टिमोदते चिंतयति च अहो सुखमहो स्वर्गस्तथाहो मम धन्यता यस्येदृशी श्रुतिर्भार्या सततानंददायिका ततश्च हृदये दारकं कृत्वा संगं च स्ने-
हनिर्भरः श्रुतेः सल्लालनं कुर्वन्नास्ते नित्यं कलस्वरैः स्पष्टं तेनान्यकर्तव्यं धर्माद्दूरेण संस्थितः विज्ञप्रायतया जातो हास्यश्चासौ विवेकिनां इतश्च कोवि-
दनापि प्रश्नितोऽयं सदागमं भदयमेषा हिता नार्या किंवा नेति निवेद्यतां ततः सदागमेनोक्तं न हिता ते नरोत्तमः ससंगयं श्रुतिर्भार्या तत्राकर्णय कारणं इ-
यं हि प्रहिता पूर्वं रागकेसरिमंत्रिणा इदं जगद्वशीकर्तुं पंचमानुषमध्यगाः इतश्च सकर्मपरिणामाख्यः भ्रातृव्यो रागकेसरी प्रसिद्धश्चरटो लोके तस्या-
मात्यो विशेषतः सकर्मपरिणामाख्यः सार्वभौमो नराधिपः शुभाशुभकरत्वेन लोकविख्यातिमागताः एवं च स्थिते इयं चरटकन्येति मत्वा नांगीकरिष्य- २३४
ति अयं जनस्ततस्तेन रागकेसरिमंत्रिणा गा संदत्वा ततः स्वीयं संगमं बद्धकारिणं महाराजसुतार्थेन ख्यापितेयं श्रुतिः पुरा तत्कर्मपरिणामोऽस्या जन-

कत्वेन गीयते श्रुतेयं परमार्थेन रागकेसरिमंत्रिणः जगतो वंचकत्वेन या वृत्तेन दुरात्मना प्रयुक्तेयं कुतस्तस्या हितत्वं तत विद्यते ततश्च यद्यपीयं कं-
तालार्यानिवतानंदं विवेका माकार्षीः इह विश्वासं तथाप्यस्यां कदाचन न चेयं भवने ह्यापि विहातुं निबंधिका केवलं वर्जनीयोऽयं सर्वथा दासदारकः अ-
नेन रहिता त्वं तं श्रुतिः संगेन पापिनां इयं न विद्यमाना पि तद्दूनेदोषकारिणी यतः अनिष्टशब्दविद्विष्टा मधुरध्वनिलोलुपा अस्माकं जायते संगात् श्रु-
तिरेषानर्थसंचयं यावच्च प्रेरयेत्येषा रागद्वेषपरायणा तावदास हिता तात तावन्नो दुःखमालिकाः ततोऽस्मत्वर्जितसंगेन श्रवणतत्परा तत्संत्यपीयमध्य-
स्थानेते तात विबाधिका तावदप्यवसो दुष्टः सर्वथा दासदारकः दुःखकारणं तत्सेसंगरूपजनमर्हति ततः प्रपद्यनस्य रम्यं सदागमवचो विसं कोविदेन प-
रित्यक्तः स संगः श्रुतिदारकः ततः श्रुत्याय तोऽपि मुग्धा हि कौतुका विवर्जितः श्रावयन्त्यपि तान् शब्दान् अन्यत्र कस्माध्योत्तव त्रक्त्वी एवं च ललमानौ तौ श्रुत्या कोवि-
दबालिशौ संगत्यागग्रहात्तातौ सुखदुःखप्रदर्शितौ अथास्ति त्वंगशिखरे बहिरंगो महागिरेः तत्रान्यदा समारूढौ नूयकोविदबालिशौ तत्रास्ति शि-
खरे रंध्रं विशालं देवनिर्मितं अदृष्टं तल मानुष्यैर्गत्वा तत्सोऽप्रतिष्ठितं इत श्च एवं गांधर्वमिथुनं किन्नरं च तथापरं गेये परस्परस्पर्द्धात दाजातानयोर्द्द-
योः ततः परीक्षां कर्तुं युक्तं तेरं प्रेतत्र देवके एकांतमिति विज्ञाय परीक्षार्थमु पा गते अथ तान्यासमारब्धं मधुरं कलगीतं परस्परेर्ष्यया गीतं पारिया-
द्यामनोरमं ततस्तो शिखराकुलो तत्र कोविदबालिशौ रंध्रस्थमिथुनोऽनीतं श्र रत्यागाद्रंप्रबोधितौ ततश्च हृदयस्थितसंगेन बालिशेन दुरात्मना सा-
धुश्रुतिः स्थापिता द्वारं तस्याकर्षनितत्परा तस्याम र्पितसद्भावस्तोपि नावात्म्य तागतः रसेन निर्भरीभूतो नाचनयति किंचन ततः स तेन संगेन स्ववीर्येण त-
था कृतः गंडशैलसमारंभे शाकृत्य पतितो यथा हृदद्दास्फोटपातेन तेन गांधर्वकिंनराः गात्रपाताद् वष्टब्धा बालिशो रोषमागताः ततो लिहिदितमेतैः परस्परमार-
रका स्कार्य लात लाते ति ततो बद्धश्च बालिशः चूर्णितं समकं सार्वद्दुः खमारेण मारितः ततश्च सदागमादेशेन त्यक्तसंगः स कोविदः तत्र गीते तदा सम्यक्छ्री-
श्रुत्वा युक्त्या विनिर्गतः ततस्तं पतितं दृष्ट्वा बालिशं हन्यमानकं तस्मात् पूर्णमिपक्षानो गिरेः शृंगोऽस्मात् कोविदः स धर्मघोषनामानं सूरिमासाद्य सुंदरं जातो बालि-
शहन्तां तं दृष्ट्वा साधुः प्रबुद्धधीः क्रमाच्च गुरुणा तेन निजस्थाने निवेशितः स एषोऽहं महाराज विज्ञेयः कोविदस्तथा तादवसाधुमित्रेण तेन संगेन नाशितः महादुःख-
नराकांतो भ्राता मम नूप बालिशः अहं तु मोचितो नन सर्वथा हितकारिणा सदागमेन निःशेषात् ह्य दुःखजालकान् जातश्च सततानंदः सांप्रतं लब्धसंयमः

अत एवास्य निर्देशमधुना विकरोम्यहं तादृशो विलसतां नौ दितकारी सदागमः दुष्टांतरंगलोकेन मैत्रीपर्यंतदारुणा एवंस्थिते महाराजदुरूपेण हिते
षिणा त्यक्त्वा दुष्टसंपर्कं निवत्याज्यं सदागमः ततस्तद्गुरोर्वाक्यमाकर्ण्यातिं तपेन्नालं लड्गृहीतमाकृतेन तदा मेरुदिसंस्थितं अयेमां प्याजयत्ये
षमहामोहपरिग्रहौ तथैव कारयत्यक्षे रादरं च सदागमे एवं च स्थिते अहं किंकरवाणीति यावच्चिंतामुपागतः तावन्ममाशयज्ञानदक्षलंकेन ज
ल्पितं यदुत बुद्धं भगवतो वाक्यं किं वा नो घनवाहन मयोक्तं सुष्ठु मोबुद्धं सप्रसादं क्रियतामिदं ततो गाढरूपतयाऽकलंकेन सार्द्धं प्रणयस्य अचिंत्यप्र
भावतया भगवतो विदसूरिसंनिधानस्य प्रत्यासन्नवर्त्तितया कर्मग्रंथिस्थानस्य प्रत्यंतरदानसामर्थ्यविकलतया च मया च प्रतिपन्नं तदाकलंकवचनमत्यर्थं १
ततोऽन्वयः सदागमः अनुशीलितं चैत्यवंदनादिकं अनुगुणितं सर्वपठितादिकं प्रवर्त्तितं पुनर्दानादिकं ऽपहरीन्नतौ महामोहपरिग्रहौ ऽप्यतो कलंक
लक्ष्यानपुनस्तावसारतया ततोऽहं विगतमूर्छ इव सांसारिकपदार्थेषु संतुष्ट चित्त इव विलाव निचयेषु तदोकलितो कलंकेन ततो गतः सोन्यत्र विह
राय सहसूरिणा ततस्तद्दूरगमत्वा महामोहपरिग्रहौ नूयोप्यहंसितोन्न ऽे दूरीनतः सदागमः ततः शिथिलितं कृत्यं विस्मृता धर्मादृशाना संज २
तोऽहं पश्चोस्तुल्यस्तद्दीर्घास्तपलाशाकाः ततो विषयमूर्छाक्षोधनसंचयतत्परं न रिकन्या हिरण्यापीडया भिमहीजनं अंतःपुरसहस्राणि नूरितोगप
रिपासया हिरण्यनूतरूपानांमीलिता निशातानि च अहिरण्यीकृताष्ट्वीमह रत्नाद्दवशेन च तत्पापं न जगत्यस्तियत्तदा कृतं मया सचपुण्योदयोन्न १
ष्टसर्वं ढौकयते ममः मयानुतन्न विज्ञात ततो साकुपितो मनाक् ततश्च मम महादेवी नाम्ना मदनसुंदरी अत्यंतवल्लभातूज्ञामृताम्लेन विकला अभ
क्षांतरे समायातः स्वामिन्नूलं विनीतकः प्रतिजागरको लड्ङ्गोकेनामामनुष्यकः स एष महामोहस्वामिनं विहितादरः ततश्चावसरं ज्ञात्वा ममा
लिंगति मायया ततोऽहं कृतहृत्कारो दैन्यान्मदनरदिनं स्मृत्वा शकरोम्यह च्चेदेवी मदनसुंदरी त्यक्तशरीरत्कारोराज्यकार्यप्रमादितं जातोऽथ गृहीता
नस्ततोऽहं दुःखकष्टरितः श्रुत्वा मामकैर्वृत्तांतं कथं विधनवार्तया श्रुत्वाकलंकं कृपया मत्समीपमुपागतः ततः समां महाल्लागोह ह्राशोकवशात् कृतं विस्व
क्राशेषमकृत्यं दययेदमलाषत किमिदं नो समारब्धं भवता घनवाहना किं मे विस्मारितं वाक्यं किं वाऽप्युक्तः सदागमः किमेष दुष्टलोकेन तवानेवं खल १ २३५
कृतः कृतं च ज्ञाततत्वेन किमिदं वालवेष्टितं यावत् स्मरतो नित्यं देवी मदनसुंदरी सो को बाधते चित्तेन त्वार्यं किं न बुध्यते तथा हि सर्वे मीजंतवो नित्यं कृतां

तमुखकोटरे वर्त्तितः क्षणं नूपयशीवतितदद्भुतं सहिनापेक्षते वस्त्रांशेमाबंधनसुंदरं दलयत्येव नूतानि मत्तवरुंधवारणः यद्यज्ञजनसत्यं जनने
त्रमनोहरं ततन्निपातयत्येष कृतांतहिमशीरके नमंत्रानधनंतरिनवैद्यानचलेषजं नवाधवानदेवेडामृत्योरक्षतिदेहिनं इत्यहृष्टप्रतीकारेजातेम
रणविहार सिद्धोयं मार्य इत्येवं ज्ञात्वा क्वा विकलोभवत् तदेवं कुरुते नित्यमश्रांतो धर्मादृशानां त्वाकलंक महाभागो मत्तः शोकगमच्छया अहं
पुनर्महामोहवशागस्तान्नलक्ष्य नष्टबुद्धिः प्रलापेन तं शोकमनुवर्त्तयन् कथं हा बाले हा प्रिये मुग्धे हा चार्वंगि वरानने हा पद्मनेत्रे हा सुस्तुहा कांत
वल्गुभाषिणि हा लर्चवक्सलेद विहाय मदनसुंदरी क्वगतासि विहायेमं रुदंतं घनवाहनं दीयतां दर्शनं तूर्णमिमं तावामे विधीयतां नीयतां मामके देहे
विक्लव्यमपनीयतां इत्येवं प्रलपन्नुच्चैरकलंकसुधीमतां लडेतन्नाहशं वा चैरनज्ञानामिवेतनः दयापरीतचित्तो मो ततो मां वीक्षिताहशं अकलंकस्तदा
नाड्पुनः प्राहमहामतिः यथा लोलो महाराज घनवाहनयुक्तमीदृशं न व रहस्यं विधातुं बालचरितं तत्परित्यज लक्ष्मीवता उररीकुरु धीरतां स्वस्थेत २
नयांतःकरणं स्मरात्मानं विरहयमएकांतिनहितं महामोहं मुंचशोकं शिथिलयपरिग्रहं अनुवर्त्तयसदागमं समाचरतदुपदेशं जनयमम
चित्तप्रमोदं किं विस्मृतं भवतो ध्यनिवतन्साधुनिवेदितं भवप्रदीपनकं किं न स्मरति तत्संसारपानकं किं न चिंतयसि तं नवारघहं किं न ध्यायसि तं सकर्म्मक
जीववहमठहृत्तांतं किं न पर्यालोचयसि तां मधुजन्मरत्नद्वीपदुर्लभतां किं न निस्त्यमेव संसक्तजन्मसंतानदहमार्यें किं विस्मारयसि तां चित्तवानरलीवक
पतरलतां किं नावशीलयसि नूत्स्येव सततंरक्षणं किं वा वामी षितेषु विषयविषहक्षेषु किं तु वसितस्मि कर्मनिचयसंजेपत्रकुसुमफलरजःकचवरे किं न पाय
मिजानस्यपिमोक्तुमार्यमात्मानं घोरेषु महानरकेषु किं नारोदयसि तेनोपायेनात्मानं तत्र सततानंदे शिवालयमखसंसारदिनिवसतां महाराज दिनाकर
तलस्थानि व्यसनानि सुलभाः प्रियजनविप्रयोगाः अरूरगामहाव्याधयः प्रत्यासन्नानि दुःखानि अ वश्यंभावी निमरणानि ततः पुरुषस्य विमलविवेकग
वात्रणं नापरमिति नितो दंस्तडेऽगृहीतसंकेते गाढप्रसुप्त इव प्रतिबोधकवक्षिपरंपरया विषघूर्णितऽसंस्फुरमंत्रापमार्जनया मदिरामत्तऽव शीघ्रनुयदशनि
यामूर्छितऽवसलिलशीकरव्यजनक्रियया उन्मत्तक इव सुखेद्यप्रयुक्तनेषजमालिकया तयाकलंकवचनपद्धत्या संजातः प्रत्यागतचेतनस्ततः शोकेन प्र
गम्यानिदितो महामोहोऽयथादेव बुजाम्यहं नायकमकलंकामयामि हा मित्तुं ददाति महामोहप्रादः वक्रविषमोऽयमकलंकः प्रतारयति लभ्योस्तुघनवाहन

मावयोरपियत्किमप्यत्रभविष्यतितन्नाद्यापिजानीमः तद्गछतावत्त्वं केवलंपुनः प्रतिजागरंविधेयंकेनापि नवतामावयोरिति श्लोकेनोक्तंयदाज्ञा
पयति देवस्ततोगतःश्लोकः प्रतिपन्नंमयाकलंकवचनंबहुलीकृतसदागमः अवधीरितोमनाक्महामोहपरिग्रहौ उद्दालितंसर्वपभितं विहितोः
सर्वश्रुतग्रहणादरः कारितानिमिजिनभवनबिंबादीनिप्रवर्त्तितानियात्रास्नानपात्रदानप्रभृतीनि ततःकृतोमयातोवृदेषगुणभाजनमितिसंतुष्टोक
लंकः अन्यदातरुगियमित्रपरिग्रहोन्माथकेनविधुरितहृदयःप्रवृत्तोमत्समीपागमनायमहामोहप्र तिजागरकःसागरदृष्टोनेनरागकेसरी कृतातेनानुः
ज्ञावकुलिकयोक्तं तातयत्रसागरोगछतितत्रमयापियातव्यं यतोविदितमेवदेतातस्यनखल्वेष सागरःक्षणमपिमयाविनावर्त्तते रागकेसरिणोक्तंवत्स
यद्येवंततोगछनुभवतीकिंत्वयमपिकृपणतासागरशरीरभूताजीवितभूताचवर्त्तते तदेषापिगछ तुयेनास्यधृतिःसंपद्यते सागरेणोक्तं तातमहाप्रसादः
स्ततःसमागतानितानिमदत्यार्लक्षिप्टोतद्दर्शनेनमहामोहपरिग्रहौ समालिं गितोहंकृपणतया ततःप्रवृत्तामभेछायद्युतकिमनेनममाहृष्टपरलोकसा
धनछयादृष्टसुखहेतुनाधनेनव्ययितेनप्रयोजनं अयंचाकलंकः प्रमुदि तं मामुपलक्षयति यथा यदिनावस्तवकरणेनाद्यापितवोक्तादस्ततोमहारम्भ
घनवाहनव्ययतस्तवकरणेतावदादरंकुरुषेतिव्ययितेचतद्द्वारेणबहुतमंध नं वर्त्तते तदत्रकिंकरवाणीति चिंतयतोमेविहितंबकुलिकयालिंगनं ततः
प्रादुर्भूतामेकुरुबुद्धिर्यथाशेषयामीतिकृतचिरुचनविन्यासनतावदेनमक लंकंततोनभविष्यति ममायंधनव्ययस्ततोविहितोमयाःकलंकोयथानंद
तमनुपकारार्थमिहागतायूयमतः सपदिशेषममोपकारः संसत्त्वेनिवतांमासकल्पस्ततोयुष्मदर्थमुन्मनीभविष्यंतिभगवंतः कोविदाचार्याःसंजनिष्यतेस्मा
कमुपालंभस्ततोविहरतयूयंवयंचकरिष्यामोयुष्मदादेशेनभगवद्भिश्चिंताकार्येति तदाकर्ण्यविरतोकलंकःप्राप्तोगुरुसमीपं ततोन्यून्योपिधर्म्मार्थंविनि
वार्यधनव्ययेसंजातः सागरोदग्रादहरक्तपरिग्रहे ततःपरिग्रहेणोक्तंःसागरोमित्रवत्सलः नीयमानःकृयंसाक्षादहंतोरक्षितस्त्वया त्वत्तोपिमेविशेषेण
सपन्नाशास्त्रवत्सला एषाकृपणतोमित्रममजीवितदायिका बाढंबकुलिकाप्येषातेयामनुपकारिणी सोऽकलंकोमहाशात्रुगादनिर्वासितोयथा तच्चारुम
विहितंचारुयदागत्यनरोत्तमः सदर्शितायाकिलक्रिःपालितोयंत्वयाजनः एवंचभाषमाणंतंमहामोहपरिग्रहं उत्फवाचयथावत्समाधुसाधुदितत्वया अ
यंहिसागरोवत्ससर्वस्वंममजीवितं मदीयवीर्यनिःशेषंभावतोत्रप्रतिष्टितं अयंनिर्मिथ्यभक्तोमेसागरोमामकेबले मत्पुत्रराज्ययोगोयअयंतेरक्षणक्षम : १३६

एवंचोल्लासितस्तेनमहामोहेनसागरः संजातोमांवशीकृत्यससदागमबाधकः ततोविवर्द्धिताकांक्षोऽपरीकृतसदागमः संजातस्यक्तकृत्योदयय
थासर्वंतथापुनः ततोमदीयवृत्तांतंसमाकर्ण्यकृपापरः स्वयंप्रचलितोनडेसोकलंकोमदंतिकं ततःकृतप्रणामेनरतनकोविदसूरयः विज्ञापिता
युजामीतिदीपयित्वाप्रयोजनं अथनिश्चित्यमद्भावंशाज्ञःकोविदसूरयः निरर्थकायंतेक्तेशास्ततोमागास्तदंतिकं तथाहि यावदस्यसमीपस्थे १
महामोहपरिग्रहौ तावन्नाद्यापिकर्म्मल्पःसतातघनवाहनः यतःआगछतितयोःपार्श्वेनियमाकामरादयः तेषामाश्रयभूतोतोसर्वेषांमूलन २
यको वत्रोववर्त्तमानस्यतस्यातेपांडुरात्मना क्वापादशाःक्कवाधर्मःक्कसदागममीलकः बधिरेकर्णजापोयमंधिनृत्यप्रदर्शनं ऊषरेवीजनिक्षे
पःतस्ययार्धर्मदेशना यतः अत्यल्पस्तस्यसंस्कारस्तावकीनेनजायते वचनेनकृतिशुद्धीस्वाध्यायस्यत्वादृशा अन्यच्च त्वाधितोऽन्यः सत्रोत
तावन्निद्रया यावदस्तोसमीपस्थौमहामोहपरिग्रहौ तदलंतनगतेन र्यंघनवाहनसन्निधौ स्वकार्यहानिदकृत्येनवर्त्ततेविचक्षणाः अकले
कनोक्तं भदंतानर्थादत्वन्तातस्यासाईतिपरित्विनःकदापुनर्वियोगस्य १ घनवाहनस्यभुजः गुरुणोक्तंविज्ञानंतितंप्रायेणभवादृशाः चारित्रधर्मरा
जस्यप्रसिद्धोयोमहत्तमः चारित्रधर्मयुक्तेनस्ववीर्येणविनिर्मिता तेना स्ति मानसीकन्याविद्यानाममनोहरा सासुरूपाविशालाक्षीजगदाह्लादका
रिणी विज्ञानविभ्रमलावार्धसर्वावयवसुंदरा विलसंतीचसाकन्यासमनोहरा मत्रीलया संसारातीतलावण्यामुनीनामपिवल्लभा सासर्वसंपदांमूलंसास
र्वक्लेशनाशिनी निरंतानंदसंदोहदायिकासानिगद्यते अनस्तांकन्यकांविद्यांयदासौघनवाहन लप्स्यतेनोस्तदायुष्मान्महामोहोवियोक्ष्यते यतःसा
कन्यानिजवीर्येणविरुद्धानेनपाणिना नविद्यतेसद्भावस्थाअनयोरत्नदेहुना किंच तथानिरीहिताकन्याकन्याविद्यतेतथा चारित्रधर्मराजस्यदुहितासा
मनोरमा विरतेकुक्षिसंभूताःशात्रोरत्यंतसज्जिता चारित्रधर्मराजीये राज्येसासर्वसारिका महत्तमस्यमातीष्टासाप्राधस्यातिवल्लभा संतोषतंत्रपालेन स्वा
मिभक्तेनवर्द्धिता स्वभावसुंदराबालामंसर्लैशानवांछति वस्त्रालंकारमाल्यादिसंपाद्यंसाविभूषणं स्वधर्म्मेनविविधैर्नागैर्विचित्रैरत्नराशिभिः नशाक्या
लालमानेतुकन्यकासानिरीहता सानिःशेषजगद्वंद्यासामुनीनांमनोहरा साडुरवोछेदिकाधन्यासाचित्तानंददायिका नांकन्यांचारुलावण्यांयदासौ
घनवाहनः लप्स्यसेविलयंयायात्तदानूनंपरिग्रहः विरोधस्तितयासार्द्धयतस्तस्यदुरात्मना अनस्तांवीक्ष्यपापासौगाढनीतोविलीयते अकलंकेनोक्तं

कन्यापुनरसौधन्येनेकन्येपरिष्यति तयोर्दलनकारिन्योलदंतघनवाहनः कोविदसूरिणोक्तं नूयसाद्यापितेकालेतयोर्लासोनरोत्तमः लघ्ययोश्वलाव
न्नूनंसतयोःपरिणायकः अथाकलंकःप्रत्याह युष्माकंयदिरोचते ततोहंलनयामीतितेकन्येघनवाहनं गुरुरहमहात्नागनाधिकारोलवाहशाक
न्ययोप्रापणेद्यापितयोरातनदेतुना सकर्म्मपरिणामाख्यःस्तेकन्येदापयिष्यति घनवाहनराजायनोपारादायकस्तयोः दाप्यमानेपुनस्तेनतेस्याते
कन्यकेयदा दहुलावंलजंगत्यवतदायुष्माहशाअपि एवंचस्थिते सएवयोग्यतांमत्वाक्कचित्तेदापयिष्यति कन्येसुखप्रादधन्येघनवाहनलुजे
अतोविहायतच्चिंतांस्वाध्यायध्यानतत्परः विमुक्तावस्तुनिर्बंधस्तिष्ठार्यत्वंनिराकुलः ततस्तथेतिभावेनप्रतिपद्यगुरोर्वचः स्थितोहंकलंकानिश्चिं
त्यस्तदालडेनिरातुरः अहंतुतोसमाश्रित्यमहामोहपरिग्रहौः आगत्यागत्यतह्रत्येरकेकेनकदर्थितः तथाहि एकेगछंतितद्भृत्याः प्रत्यागछं
तिचापर अन्येतिष्टंतिमत्पार्श्वेकिंचिदासाद्यकारणं किंचात्रबहुनो क्तेनसमासात्तेनिवद्यते सूरिलाषितयात्वमावाचालमाविज्ञीगणः चि
त्तहत्तिमहाटव्यांयानदीसाप्रमत्तता तत्रहिलसितंनामयत्तस्याःपुल लनंपुरा वर्णितंतत्रचाहिष्टश्चित्तविक्षेपमंडपः कृष्णावखदिकातस्या
विपर्यासाक्कविष्टरं तन्निषणोमहामोहस्तस्याविद्यावपुर्लता विमार्ग न प्रकर्षयियासाप्रर्वनिवदिता स्मरसित्वंविशालाक्षिवित्तेसर्वमिदंनव
ततोगृहीतसंकेताप्राहंबाहंस्मरामिलोः संसारिजीवस्तोप्रादयध्यवंचा कलोचान ततस्तेयेविमर्शेनप्रकर्षायविवर्णिताः मिथ्यादर्शनसंज्ञाद्या
स्तयांसोवेदिकास्थिताः अन्येसेवापरास्तत्रस्थितास्तुत्कलमंडपे तसर्वेन्नृलुजोसर्वसकलत्रासबांधवाः सन्नृत्यपरिवारश्वप्रत्येकंसमुपागताः मह
मोहसमीपस्थतदामेसर्वनायके नसोस्तिकश्चित्तैन्योयनाहंनविषवितः ततश्च गृहोविमूर्छितस्तपुत्रावेपुनवत्ताविपु कृतोहंनष्टसन्मार्गोम
हामूढतयातदा सदागमंपरित्यज्यविधायमतिविभ्रमं मिथ्यादर्शनसंज्ञेनत्वयोहंवाधितस्तदा पापानिधर्मबुद्ध्याहंदारुणानिपुनस्तदा सूरिशाः।
कारितोलडेकहद्याष्टवन्मदेलया शक्षादिविषयग्रामेनिःसारेसाधुनिंदिते विधापिमनःप्रीतिरा गकेसरिणापुनः तस्यभार्यापुनर्यासाम्हदतानामा।
विश्रुताः तयाक्षेषगजेंद्रोपिसनिमित्तानिमित्तकः कुर्वन्त्रप्रीतिसंतापं नितरांमेविडंबितः तथा तस्याविवक्तितास्यार्याकार्याकार्यविचारणं कुर्वतंवा २३७
रयत्फाद्वेःस्तदामांवशवर्त्तिनं तथा शष्टरूपेरसेगंधेस्पर्शेचात्यंतलोलुपः वशीकृतोहंसंपन्नोरागकेसरिमंत्रिणाः प्रात्मपुगादमूर्छाक्षोः प्रासाकांक्ष

विडंबितः कृतोनागेषुतस्येवत्नार्ययात्नोगतृस्नया तथा निर्वादितमुखोहाहाहासितोहंनिरर्थकं हाशेनबहुशोलडेमक्षालीर्यविरोधिना सूत्रांत्र
क्तेवजांबालबालसर्वेषुयोषितां गोत्रेपुरमितोलडेरत्याहंबहुशस्तदा अरत्यापिमहोदेगसंतापाक्रांतमानसः कृतोहंन्तरिशोलडेकारणेरपराप
रेः मरिष्यामीतिविश्रांतोराज्यंवामेहरिष्यति इत्यादिकारणंप्राप्यभयेनाहंविनाटितः मरणंस्निग्धबंधूनांअर्थनाशादिकंतथा हेतुसंप्राप्यशोकेनत्न
योशविडंबितः तत्वमार्गवियुक्तात्मामिथ्याबुद्ध्यातिरहितः विवेकीहास्यतांनीतस्तथाहंहीत्तुगुप्तया तथा रागकेसरिणाःपुत्रायेष्टौसर्वविवर्णिताः सुत
रूपगजेंद्रस्यायचाष्टोपरिकीर्त्तिताः तैस्तदामकषायाख्यौमहामोहपितामहे समीपस्थेकृतंयत्तुतदारव्यातुंनपार्यते तथा ज्ञानप्रकाशलेशोनरहितो।
तावतस्तदा ज्ञानसंवरणेनाहंप्रबलेनकृतःपुनः तथा कुर्वनिपुरुपुराशवंकाष्टवन्नष्टचेतनः दर्शनावरणेनाहंस्थापितोगतदर्शनः तथा क्कचिदाक्कादितो
हत्यंतंक्कचिक्रंतापविह्वलः कृतोहंतेनवार्वेगिवदनीयेनलुजाः तथा आ युष्कनामकेनापिनरेंडेणसुलोचने घनवाहनरूपेणतदाहंधारितस्थिरं तथा
तेननाम्नानिधानेनलुजावरणीकृणे शरीरेनामकेचित्रंनिजवीर्यनि। द र्शितं तथा गोत्रांतरायाल्यांस्वमाहात्म्यंवराननेकृतमेवममात्यर्थंचरिताथ
तदापुनः तथा रोडार्त्तध्यानंयुक्तः पापात्मापापचेष्टितः विहितोहंविशा। ला क्कितेनदुष्टाभिसंधिना तथान्येरपितत्कालेमहामोहेसमीपगे ममाखिलं
वितंलडेस्वंस्वंवीर्यमहात्नाटैः अकलंकेनमुक्तत्वादनाथइवनिर्जये: इत्थंख लीकृतोत्यंतंतेरहंतावशात्रुभिः अथान्यदासमायातोमत्कदर्थनकाम्यया म
हामोहनरेंद्रस्यसमीपेमकरध्वजः समचस्वीयांरतिर्नार्यारागकेसरिमंत्रिणं पंचमानुषसंयुक्तंतच्चतस्यकुटुंबकं एतांसर्वंसमादायसामग्रीकार्यसिद्ध
ये सन्नद्धबद्धकवचस्तदाप्रासामृगेक्षणे ततस्तुष्टोमहामोहोमकरध्वजमीलनात सोप्यासाद्यमहामोहंपरंहर्षमुपागतः ततस्तेनयुतःसाक्षात्संनद्धोगं
धवारणः संपन्नोसोमहामोहोजातोमेत्यंतबाधकः शष्टरूपरसस्पर्शगंधलुब्धोधसंन्निभः गाढनिनष्टसद्बोधःसजातोहंततस्तदा गर्त्ताशूकरसंकाशो।
विषयाशुचिकर्दमे रात्रिंदिवंनिमग्नात्मास्थिताहंविगतत्रयः सुन्दरयसापिकालेननतोगेस्तृप्तिमागतः मृतपानेनकिंजातःपीनगंडोत्रवानरः लुंजा।
नस्यचमेलोगान्वर्ईतिलोगतृस्मिका सुतरांसुष्ठुमत्येवजडेनवडवानलः अकलंकोपदेशास्तेशशांककरनिर्म्मलाः तदामेविस्मृताःसर्वमहामोहघन
हताः तातामांताहशांहष्टातावशात्रुविचष्टितं नमेवसरइत्येवंगतारंसदागमः यथानिमतकामाश्वसंपादयतिमेतदा असौपुण्योदयोहंतुविमृहस्तेन

लक्ष्ये ततो विमुक्तः निःशेषराज्यकार्यैर्दिवानिशं अंतःपुरगतः स्त्रैणं भुंजानोऽहमवस्थितः तथा यां यां नारीं च पश्यामि नगरे चारुविग्रहां कुलजाम
कुलजां वा यां वा कश्चिन्निवेदयेत् तां तां सर्वां समाकृष्य जनेभ्यो बलवत्तया अंतःपुरे प्रवेश्याहं करोमि निजपत्निकां न जानामि महापापं नापेक्षे कुल
लांछनं गणयामि न चाधन्यो वारकं मे त्रिभुवने ततो विरक्ताः सामंताः पुरं चोद्वेगमागतं तादृशाधमशीलेन लंघिता मम बांधवाः पदातयोऽपि संपन्ना
मम निंद्याविधायिकाः गुणाः सर्वत्र पूज्यंते न वंशो नात्र कारणं इत्तु तादृशी लोकाज्ञानान्नोऽप्यात्मगर्हणं महामोहवशीभूतो निंद्यकर्मरतः स्थिताः या
नीचकुलसंजाता याश्चागम्याः स्त्रियो नृणां सर्वास्ता अंतःपुरे क्षिप्तास्ता मया पापकर्मणा अथासीद्वकनिष्ठो मे भ्राता नीरदवाहनः लज्जापरो विनीतात्मा प्र
ख्यातः सारपौरुषः ततश्च मंत्री विरक्तैः सामंतैः पौरमंत्रिमहत्तमैः एकवाक्यतया सर्वैः साक्षात्कारहसि स्थितः यदुत अगम्यागमनासक्तो निर्मर्य २
दा विमूढधीः नष्टधर्मा पापात्मा तुल्योऽयमेव कुलदूषणः सोऽयं सिंहासनस्यैव। सारमेयो नराधमः अस्य योग्यो न राज्यस्य कुमारो घनवाहनः अनेन हारि
तं राज्यं वंशानां लाघवं कृतं न युज्यते तत्तस्माकं विनाशोऽयमुपेक्षितुं अ तो यः प्रतिराज्ये युद्धतातो नावगम्यते यावत्तावत्कुमारोऽत्र राजा स्तविडमर्द
ति अन्यथा नैष ते भ्राता न राज्यं न च तनयः न वयं न यशो नैव नगरं स्वा न विष्यति एवं चोक्तः सन् तैर्युक्तियुक्तं नीरदवाहनः तथैव दृष्टसाक्षात्स्पर्य २
लोकं उपागतं इतश्च मामको नाडेवयस्योद्दुष्टचेष्टितैः गाढमुद्वेजितश्चित्ते नष्टः पुण्योदयस्तदा पापं चागलीन्तं प्रहृष्टानावशात्वः शाधीयसीवसं
जातान्वयः साकर्म्मणं स्थिताः ततश्च वचनं तस्य यत्नोऽकेर्मत्रितं पुरः तच्चित्तयुक्तियुक्तत्वाल्लग्नं मे श्रोत्रकच्चकैः ततश्च एवं स्ववृत्ते नोक्ते तैर्लोकैर्विरिक्तै
शिव आगत्याहं इह बद्धो मदिरामदविह्वलः तावतः परिवर्गस्य मध्ये जातो न कश्चन मत्पक्षे सजनो नाडेन नामामे निजल्पितं ततो नरकपालास्तैस्तैर्बद्धा।
नरकोपमे क्षिप्तो इववारके शुष्कुत्पातिमं त्रिमहत्तमैः सच संस्थापितो राज्ये राजा नीरदवाहनः महाकलकलेनोच्चैर्नृत्यद्भिस्तोषनिर्भरैः दृष्टाः कुस्वामिना
शेन तुष्टाः स्वस्वामिनो गुणैः तयोरसैनिकालोकास्ततः किं किं न कुर्वंति अहं तु वारकतत्र पुरीषमलपिच्छले मूत्रांत्रक्लेदजंबालदुर्गंधे गर्त्तसन्निभे क्षु
धाक्रामोदरो बद्धः परिस्फुतो विगर्हितः स्मृतः कुचेष्टितैः क्रुधैः वलिकेरपि ताडितः अनेकयातनास्थाने स्ववर्गेणावधारितः प्राप्तः शारीरसंतापं नरके सिव
नारकः महामोहवशीभूते राज्यभ्रष्टे तदा मयि यः संजातो मनस्तापः सत्वा स्वातुं न पार्यते तथाहि ममेदं विपुलं राज्यं मामकीना विभूतयः अधुना मे प्रयो। २३८

कारइति शोकेन पीडितः सुखलालितदेहोऽहमधुना त्वीदृशीं गतिः सर्वस्य परिभूतोऽहं नित्यं रत्याकदर्थितः लुपंति मामकमिदं रत्नस्वर्णादिकं जनाः एते हा
हा हतोऽस्मीति बाधितो धनमूर्छया तादृशं नरकाकारचारके दुःखपूरितः तत्राहं संस्थितो नाडे सुचिरं पापकर्मणा परिवारसमेतस्य महामोहस्य दोषतः तथा
प्यहं न निर्विन्नः संसाराचारुलोचने क्रोधं धत्ते पुलोके पुच्छितकल्लोलदूषितः रौद्रध्यानानुगो नित्यं मृशिकालमवस्थितः अथ जीर्णक्रमेणैव गुटिका विरतन १
ततो वितीर्णमिमां दद्यान वितव्यतया परा गतः पापिष्ठवासायां पुरि सप्तमपाटके अहं तस्य प्रभावेण जातः पापिष्ठरूपकः रहेतत्राप्रविष्टाने निर्लिप्तो वज्रकं
टकैः सागराणां त्रयस्त्रिंशत्प्रसनं कदुकूलीलया तदते गुटिकादानाद्भवितव्यतया अश पंचाक्षपशुसंस्थानमानीय त्राफरीकृतः पुनर्नीतोऽप्रतिष्ठाने समान १
तस्ततोऽप्यहं कृतश्च गुटिकादानाच्छार्दूलाकारधारकः भूयः पापिष्ठवासायां नीतोऽहं तुर्यपाटके ततोऽप्यानीत विहितो मार्जाराकारधारकः तदेवं विधरू
पाणि जनयित्वा मुहुर्मुहुः दुःखसागरविस्तारं दर्शयित्वा क्षणेश तदसंव्यव हारीरवं विहाय नगरं परं प्रायः समस्तस्थानेषु नीतोऽहं महेलया युक्तः सपरि
वारेण महामोहेन सुंदरि कुर्वाणो निजनार्यज्ञां कष्टमादं न विनाटितः। त थापरिग्रहेणाहं संज्ञया निजनार्यया युक्तेन बहुशोऽनडे यीनोश विडं विड
यतः गृहकोकिलिकासर्पमूषिकाकारधारकः दृष्टो विधानमासाद्य त स्माशौविह्वलो मृतः एवं चानंतकालमेव भ्रमतो गजगामिनि घर्षणाघूर्णि
नन्यायात्प्रसन्नात्नवितव्यता अन्यच्च शांताऽवमया सार्द्धं भ्रमतो ऽनंतवर्त्म निकिंचिन्नेदुर्बलीभूतो महामोहादयस्तदा पापं च प्रतनूभूतमीषत्कर्मस्थि
तिस्तथा पुनः ग्रंथिसमीपस्थः संजाता मे वरानने ततो मनुजगत्यं तपाटकेन्तरत्वाश्रि साकेतं दं पुरे नीतोऽन भवितव्यतयाश वणिजस्तस्य नंदस्य जायामि
धनसुंदरी जनितस्तत्र सुतत्वेन गुटिकादानयोगतः प्रतिष्ठितं च मे नाम अयमायम्मृतोदरः अथ क्रमेण संप्राप्तो यौवनं काममंदिरं दृष्टः सुदर्शनो नाम।
सुसाधुः कानने मया कृपापरीतचित्तेन कृते मे तेन देशना ततोऽहं योमहानंदे महामायं संदागमः विलोकितः समीपस्थस्तस्य साधोर्महात्मना किंचिद्
इकस्तावत्त्वान्नमस्कारादिपाठकः जातोऽहं श्रावकाकारधारकोऽपि यतस्तदा ततस्तदनुभावेन पुरे दं विबुधालये स्वचक्रे स्थितेनीतो गुटिकायां प्रभावत :
तत्र च भावनाव्यंतरज्योतिश्चारिणकल्पवासिनः पाटके पुवसंत्येते विबुधाकुलपुत्रकाः दशाष्टपंच भेदास्ते त्रयः सर्वे यथाक्रमं कल्पस्थास्तदतीताश्च
द्विभेदास्तुर्यपाटके कल्पस्थाह दशावाससंस्थिता समुदाहृताः नवपंचनिवासस्थास्तदतीताः प्रकीर्तिताः तत्राद्यपाटके सडजातोऽहं भावनस्तदा आ

ह्यत्रैवस्थितेष्वेवविबुधःकुलपुत्रकः ततश्च गतस्यतत्रयत्राक्षिविस्मृतोमेसदागमः स्थितोयमपिमांहित्वाकुर्वाणःकालयापनां ततोमहर्द्धिसंपन्नः
सार्द्धपल्योपमंमुदा सुखंयथेष्टंभुंजानःस्थितोहंचारुलीलया तदंतेगुडिकांदत्वाकर्मणातुष्टचित्तया पुरहंमानवावासेसमानीतःपुनस्तया तत्रास्ति॥
बंधुदत्तस्यवणिजःप्रियदर्शना भार्यातस्यांसुतत्वेनजातोहंबंधनामकः संप्राप्तोयुवभावनसुंदराख्योमुनीश्वरः दृष्टोमयासमीपस्थ स्तस्यवायंस
दागमः शिक्षितंपुनरप्यस्यसंबंधिज्ञानमल्पकं जातश्चाहंतदाभद्रेश्रमणोत्तावदर्जितः ततस्तदनुभावेनभूयोहंविबुधालये महर्द्धिविबुधस्तत्र॥
जातोथांतरपाटक नन्नीतोविस्मृतत्वेनमयातत्रसदागमः गतेनमानवावासेपुनश्चप्रविलोकितः एवंविचरतानंतभवचक्रेपुनःप्र तथानंतेनका
लेनमयाभार्यानियोगितः अयंसदागमोभद्रेमहात्माप्रविलोकितः अनंतवारादृष्टोपिविस्मृतश्चपुनःप्र विस्मृतश्चपुनर्भ्रांतंभवचक्रंनिरंतकं आ
सादितकथंचिच्चपुनरेषसदागमः यतः अनंतवारासंपन्नःश्रावकोहंसु   लोचने प्रव्यतोयतिरूपश्च तत्रदृष्टःसदागमः विमुच्येमंमहाभागंभूयोभू
योंतरांतरा भ्रांतःसमस्तस्थानेषु कृतानानाविडंबना कुतीर्थिकयतिश्च २ हंसदागमविदूषकः अनंतवाराःसंपन्नोभवचक्रेनिरंतके अन्यच्चभ्रम
तस्तत्रभवचक्रेममाखिले कुचिद्दीर्घाक्वचिद्ध्रस्वासंजाताःकर्मणःस्थि ति क्वचिच्चप्रबलाज्जातामहामोहादिशत्रवः क्वचित्सदागमोजातःप्रबलस्ता
न्निवारकः ततश्चानंतवारान्नियावदत्रासमागतः अयंसदागमस्तावत्क [illegible] रतयत्तनिबोधमे साकिंचिन्निर्मलीभूताचित्तवृत्तिमहाटवी ततश्चावसरं
ज्ञात्वाप्रस्थितःसमहत्तमः उक्तस्थानेनसद्बोधेमत्समीपागमेच्छया आर्यविज्ञाप्यतांदेवःसांप्रतंगम्यतांमया यस्त्वयाप्रर्वनिर्दिष्टोदेवस्याग्रेनरोत्तमः साधुनं २
वर्त्ततेलग्नःप्रस्तावोद्यतमादृशां सद्बोधेनोक्तं चारुचारुदितंतातसम्यक्कालक्षितोवधिः ततोविज्ञापितस्तेनसद्बोधेननरेश्वरः ततश्च चारित्रधर्मराजेनवच
नात्तस्यमंत्रिणः प्रहितोमत्समीपेसौसम्यग्दर्शननामकः तेनचोक्तं विद्येतंनीयुतादेवप्राप्तकन्यकानघा तस्यसंसारिजीवस्ययेनतोषोस्यजायते सद्बो॥
धप्रादनाद्यापिप्रस्तावोस्यामहत्तमः नयनेहंतविद्यायास्तत्राकर्षयकारणं सहिसंसारिजीवस्तांमुग्धबुद्धिर्नलोत्स्यते विशेषतस्ततस्तावत्कामान्येनप्रपद्य
त एवंचस्थिते यावन्नतात्त्विकंरूपंतवानेनावधारितं तावन्नयुज्यतेदातुमेषातस्मैसुकन्यका अज्ञातकुलशीलोहिकुर्यादस्याःपराभवंततस्तस्याविनसं
तापोमादृशांतन्निमित्तकः ततोगच्छविनाविद्यांत्वंतावत्तस्यसंनिधौ कालेनभूयसारूपंभास्यतेहिसतावकं ततश्च यदास्यातेनविज्ञातंरूपंतवपरिस्फुटं॥ २३९

तदाहमागमिष्यामिविद्यामादायतेंतिके सदागमस्यसान्नाध्यं महामोहादिताभवं तथासंसारिजीवस्यसुखस्वादादिवेदनं देवचाभिसुखीभावस्तस्य
दर्शनकाम्यया विद्यायारहितस्यापिप्राप्तस्तत्रतेपुरा ततोयदादिशत्यार्यस्तदाज्ञापयतेप्रभुः इत्युक्त्वाप्रस्थितस्तूर्णंमत्समीपमहत्तमः इतश्चाहंतद २
भद्रेनगरेजैनमंदिरे सत्पुरानंदनंदिन्यां जातोनाम्नाविरोचनः ततःसंप्राप्ततारुण्यःकाननेचित्तनंदने गतस्तत्रमयादृष्टोधर्मघोषोमुनीश्वरः इतश्चमे॥
तदाक्रूरस्वावर्त्तितकर्मपद्धतिः महामोहादयोजाताःसर्वेपिप्रशमशत्रवः ततश्च प्रणम्यतंमहाभागंनिषण्णस्तस्यसत्तले ज्ञाताहंभद्रकस्तेनज्ञानालोकेनधीम
ता किंच कर्तुंतामानसानंदममृत [illegible] पमं ततोमेकर्तुमारब्धा मुनिनाधर्मदेशना कथं मनुजजन्मजगत्यत्रिदुर्लभंजिनमतंपुनरत्रविशेषतः तदिदं॥
माप्यनरेणपुरमधर्मविपद्यनीयमतायपरंपदं इतरथापुनरेषनिरंतकेनिपतितस्यपुनीमभवाधिके कुशलंचाबलमुत्कलमोदनंनपुनिर्नाशलभःस्व
परंपरा इदमवत्यजनेनविजानताकुशलकर्मतत्वादधितारकं इहविधे यमहोविफलंसुधानकरणीयमिदंनरजन्मकं अत्रांतरेप्रत्यक्षीभूतोमेतस्य
सुतः समीपेभूयोपिभगवानयंसदागमः ततोबुद्धंमयाभगवतोसुत [illegible] वं [illegible] नुमलिखितंचयन्मयाकर्त्तव्यं तदादिशंतुभगवंतः मुनिनोक्तं भद्राक
र्णयअवधारणीयोभगवानभुप्रपंचः आराधनीयोविलीनरागद्वेषः मो नेतज्ञानदर्शनवीर्यानंदपरिहर्षः परमात्मावंदनीयास्तदुपदिष्टमार्ग॥
वर्त्तिनोभगवंतःसाधवः प्रतिपत्तव्यानिजीवाजीवपुण्यपापाश्रवसंवरनि राबंधमोक्षलक्षणानि नवतत्वानिसर्वथा पेयंजिनवचनामृतं नेयंतदं॥
गांगीभावेनअनुष्ठेयमात्महितं उपदेयंकुशलानुबंधिकुशलं विधेयंनिः कलंकमंतःकरणं देयंकुविकल्पजल्पजालंश्रवसेयंभगवद्वचनसारंविज्ञे॥
यंरागादिदोषवृंदं त्यजयंसुगुरुस्तदुपदेशान्तेपज दयंसततंसदाचरणकानस अवगेयंदुर्जनप्रणीतकुमतवचनं निमेयंमहापुरुषवर्गमध्येस्वरूपंस्थे
यंनिःप्रकंपचित्तेनेति एवंव्यापदिशतिमधुरभाषिणिभगवतिधर्मघोषतपस्विनिसंप्राप्तोसौसम्यग्दर्शननामामहत्तमः विलोकितोदुर्भेदकर्मग्रंथिविभेद॥
कारणमौमयाततः संजातंतत्रमेमुनिवचनस्वरूपश्रद्धानं प्रतिपन्नोसौहितबंधुबुध्यामहत्तमोलिहितोमुनिवरोयदाज्ञापयतिनाथस्तदेवाहंकरिष्ये त
ताभिवंद्यतंमुनिवरंगतोहंस्वभवानं ततःप्रभृतिजातोहंस्वभवने ततःप्रभृतिजातोहंसम्यग्दर्शनसंयुतः तत्वश्रद्धानसतात्माविशिष्टज्ञानवर्जितः तदे
वंसत्यंनिःशंकंयज्जिनेंद्रैःप्रवेदितं एतावन्मात्रदृष्टोहंतदाजातावरानने सदागमोपविज्ञानंस्वमात्वदयतेतदा केवलंसकलस्तावत्पुनमेबोधप्रवर्त्तते न

संजातास्तदा सूक्ष्मविज्ञविज्ञानहेतवः गुरवः पटुवाचोपि विनामेन च योग्यतां यतः स्वयोग्यतेव चार्वंगि श्रद्धानज्ञानकारणं गुरवः केवलं तस्यां स्ववंति
सहकारिणः तथाहि अकलंकेन बालस्य बोधार्थमिमकोविदे न श्रद्धानं ममोत्पन्नं तदायत्नशतैरपि ततः परं पुनर्ध्याताऽनंतवारा वरानने सदागमेन संब
धः श्रद्धा श्वन्यस्तथाप्यनंत अतो यदाशत्रुसो यावती योग्यता भवेत् तदा भवत्यस्य तावानेव गुणोद्भवः अतः श्रद्धानमात्रं मे सूक्ष्मज्ञानविवर्ज्जितं धर्म्मघो
षोपदेशोल्लेः संजातं योग्यतानुगं अन्यच्च पल्योपमपृथक्त्वेन क्षीणे कर्मस्थितेस्तदा गृहिधर्म्मो मयादृष्टः सामान्येन विशेषतः पालितानि तदा देशात्
व्रतानि नियमास्तथा क्वचित्तदा मया भद्रे श्रद्धासंशुद्धबुद्धिना ततस्तद्भावेन सत्सुरे विबुधालये कल्पवासि पुनीतोहं गुडिकादानपूर्वकं अथ सोध
र्मकल्पेहं भास्वराकारधारकः समुत्थितं क्षणार्धेन जायमानातच्चकीडता देवापलकसंतूला रचितं स्पर्शपेशलं कोमलामलमाच्छादितं चित्तनंदनं सु
माला गंधसंपूर्णसदामोदसुंदरं दिव्यशुक्लवरोज्जोच दृष्टिगोचरबंधुरं ते[...]लोकितमात्रेण बाहुयुग्मेन विस्मितः किरीटकटककेयूरहारकुंडलभूषि
तः सूक्ष्मांगरागतांबूलवनमालाविराजितः उपविष्टः क्षणेनैव जातोऽद्यात[...]ता[...]खिलदिक्चयः ततो जयजयनंदविजयभद्रेति भाषिणः सलीलवाललना
लोकालोललोचनवारवः स्तुवंतो मामतीवोच्चैः कृतरपांजलिः द[...]व[...] सि स्वामिकोस्माकमिति किंकरतां गता ततो हं विस्मयोत्फुल्ललोचनः प
र्यचिंतय तां सम्यक् हि विलोक्येदं किं मया सुकृतं कृतं ततः प्रादुरभूज्ञातं[...] मलविमलेक्षणे मया विरोचनावस्थानेन सर्वविधारिता अत्रांतरे समया
तो महत्तम सदागमौ ताभ्यां च दृष्टा मया ज्ञातं महात्म्यमनयोरिदं ततस्तौ सर्ववद्भुतपितपाल्लोस्वबांधवौ कृतं वोढाय निःशेषं कर्त्तव्यं विबुधोचितं तथाहि
विविधरत्नसुदीधीतिरंजितविकचकनकपंकजः खंडसुमंडिते गुरुनितंबपयोधरचारुकृतिः सहवधूभिरमज्जि सरोवरे तदनु निर्म्मलहाटकनिर्म्मितं विशद
रत्नविराजितकुट्टिमं लघु सलीलमवाप्य जिनालयं सुदृढभक्तिकृतं जिनवंदनं अथ सुनिर्मलपत्रकसंचयं मणिमयं जिनभाषितबंधुरं पुलककारिरसे
न तु वाचितं लघु विधाप्यमानारमणीयकं ततो यथेष्टं नाश्चादि संभोगेषु दिशो तायः सागरद्वितयं तत्र किंचिन्नूनं व्यवस्थितः तदंते मानवावासे समानीय विहि
तस्तया आत्मैवाहं कलंदाख्यः सत्तमदनरेणयोः ड्यश्च तत्रायातस्य चार्वंगि ममतौ चारुबांधवौ नागतौ विस्मृतत्वेन महत्तम सदागमौ सुतरां विस्मृतौ २४७
भद्रे नष्टश्च तदा मया गृहिधर्म्मो यतस्ताभ्यां सन्निमुक्तानहं पात प्राचीनवासनावस्थात्केवलं पापभीरुकः स्थितो भद्रकभावेन तत्रादः हंसगामिनि पुन

स्तदनुभावेन सत्सुरे विबुधालये ज्योतिश्चारि पुनीतोहं गुडिकादानपूर्वकं स्थितस्तत्रापि सद्भोगसंपत्तिप्रीणितेंद्रियः सुचिरं किंतु तौ दृष्टौ महामोहपरिग्रहे २
संजातश्च तयोर्न्नयः पक्षपातो हृदंतरः नितरां विस्मृतावेतौ महत्तमसदागमौ ततो जीर्णावसानेतां वितीर्यगुटिकां पुनः पंचाक्षपशुसंस्थाने नीतोहं रुष्टयातया २
विक्षितोड्डुराकारधारकः केलिशीलया ततः पुरं पुनर्न्नीतश्च भ्रमिरदीर्घितर्दकं नानाविधेषु स्थानेषु भ्रमयित्वा सभार्यया आनीयमान वावासपुरका पील्यन २
मारक धरायावसुबंधोश्च सूनुर्वासिवनामकः कृतोहं कृत सत्कर्म्मा राजपुत्रो मनोरमः तत्रवासाद्य ज्ञात्वा रव्यासूरिं सधर्म्मदेशकं दृष्ट्वा विमौ पुनर्भद्रे महा
त्तमसदागमौ ततः पश्चियादाल्यात तनुभूता पुनर्मम प्रात्रब्व सुरुदालासा महामोहादयस्तदा अथाहमनयोः प्राप्य माहात्म्यं चारुभाषिणि द्वितीयकल्पे सं
जातः सत्सुरे विबुधालये तत्रस्थस्यापि संपन्नो ममेमौ स्मृतिगोचरौ भुक्तं च सुचिरं दिव्यं सुखं तत्र मयातुलं ततो मनुजगत्यंतः पापके कांचने पुरे आगतस्य
महामोहादयो याता विस्मृतावितमौ इत्थं संख्याधिकावारा दृष्टो दृष्टः पुनः श सदा[...]गमयुतो भद्रे नष्टो सौ मे महत्तमः यतः विना विरतिभावेन संख्यातीतेषु धाम
सु श्रद्धानमात्रसंतुष्टो जातो हं श्रावकः पुरा तथा कृत्वा ड्डपराधमत्रापि[...] पु[...]ष्टानसंयुतः जातः श्रमणवेषोहं विरत्या रहितो हृदि अन्यच्च संख्यातीतामा
या वारा यत्रश विलोकितः महत्तमः पुनर्दृष्टस्तत्र सदागमः गृहिधर्मोपितन्न[...]ले[...] दृष्टः सामान्यरूपतः क्वचित्पुनर्दृष्टोपि समहत्तमपार्श्वगः सम्यग्दर्शन
युक्तौ च गृहिधर्म्मसदागमौ सामान्यरूपतो भद्रे संख्यावारा विलोकितौ तद[...] तेब्रजशो दृष्टास्त्रयोपि वरबांधवाः जाताश्च सुखदास्तत्र विमुक्ताश्चांतरांतरा
अन्यच्च दृष्टश्च केवलो येषोऽनंतवारां सदागमः न त्वनेन विना दृष्टः सम्यग्दर्शनः क्वचित् अन्यच्च यत्रश समीपस्थः संजातो मे महत्तमः तत्र एव यस्यो मे जात
पुण्योदयपुराः तेन चोत्पादिताः सर्वायशेषा भोगसंपदा वसतो मान वा सत्सुरे विबुधालये तथा स्थिता कर्मस्थिति लंघीभीतल्लीना श्व शत्रवः अंतर्लीनाश्चि
ताभद्रे महामोहादयस्तथा यत्रश्च पुनर्जाताः प्रबलास्ते च शत्रवः महत्तम पुण्योदयो नष्टः तत्रश वरानने नष्टे च तत्र जातो मे सर्वदुःखपरंपरा भ्रमितानंतकालं च भवे
न व्यतयाश्च तथा स्थितिर्दीर्घीयसी जाता कर्म्मणः क्लिष्टतां गतं मानसं च पुनः क्षांतं तत्वश्रद्धानवर्जितं अत एवोत्कटा जाता यत्र श्च महारयः तेमत्तमस्तत्र तत्रैतौ ह १
मृतौ सुबांधवौ विशेषं पुनरेषोत्र कथ्यते ते निराकृतः समिथ्यादर्शनाख्येन सम्यग्दर्शननामकः ज्ञानसंवरणेनापि दूरं नीतः सदागमः क्वचित्तावपि निर्जित्य
तात्याम पि निराकृतौ एवं चानंतकालं ते जयलंगपरायणाः देशकाले प्राप्य जाता भद्रे परस्परं अन्यच्च मामकः पक्षपातोम्नूद्धयेरवविशेषतः तयोरेवतदा

ज्ञातोजयोलंगस्तदन्ययोः अन्यदामानवावासंमध्यवर्त्तिनिसुंदर पुरेसोपारकेपन्यानीतोहंनीरजेन्हरणे। वणिजः शालिलडस्यलार्यास्तिकनकप्र
ला जातः तस्यांसुतोस्मीतितत्रनाम्नाविनीषण; अथसूरिंसुधास्ततःमासाद्यसुलकानने पुनर्दृष्टोमयाल्पडेमदत्तमसदागमो ततश्च तत्वश्रद्धानमंप
न्नासावतोविरतिंविना ज्ञातोगुरुपरोधेनश्रमणोहंतदानाय ततोगृहीतलिंगस्यसाधुमध्येपितिष्टतः ज्ञातोमेकर्म्मदोषेणविलाष्यनिरतंमनः ततःप्र
लवतांशामामहामोहादयपुनः ज्ञातोचलावतोहरेमदत्तमसदागमो ततोनिमित्तमासाद्यनिमित्तविरहेणवा स्वतावादेवसंपन्नस्तदाहंपरिनिंदकः त
पस्विनांसुशीलानांसदनुष्टानचारिणां अम्पिषामपिऋवर्णोनिंद्यालोशकितस्तदा किंबहुना तीर्थेश्वराणांसंघस्यश्रुतस्यगणधारिणां आसातनांदा
धानेनमयादृष्टनिवीक्षितं एवंच गृहीतयतिवेषोपिपापात्मागुणदूषकः महामोहवशाज्ञातोमिथ्यादृष्टिःसदारुणः ततोतिघोरदुर्भेदकर्मसंघातसरि
तः संजातोहंपुनर्लाडताहत्रणपापचेष्टया ततोनंतंपुनःकालंदुःखसंसार मध्यगः प्रायःसमस्तस्थानेषुभ्रमितोहंस्वलार्यया समस्तडवराशेश्चभुवा
नोदरवारिणः तदास्टृष्टमयोपार्द्धभ्रमतावर्ग्गैकया नसाविपन्नतद्धु सं नसागारविडंबना लोकेस्तिपत्रपत्राक्रियान्नसोढातदामया एवंवदति
संसारिजीवेविस्मितमानसा जाताग्रहीतसंकेताकिंचिप्रज्ञाविशालापि विदा तथाप्रज्ञाविशालापिश्रुत्वातत्ताहशंवचः अत्यंतजातसंवेगाचिंतयामास
मानसे यदुत अहोसंसारिजीवस्यमहामोहपरिग्रहो मन्येहंसर्वपापेभ्यं सकाशाद्गतिदारुणौ तथा क्रोधादिन्योयदाजातामस्यानर्थकदंबकं तदा
नानेनकथितः सम्यग्दर्शननमीलकः ततस्तैर्निर्गुणस्यास्यपत्राहशंविडंबितं आलोच्यमानंतन्मेद्यनाश्चर्यंप्रतिभासते आस्तांपुनरिदंसर्वंसम्यग्दर्शन
मीलके संजातेपिकृतंदीर्घसंसारपतनादिकं तदतोसद्गुणस्यापियावनर्थविधायकौ तावेवदारुणौनूनंमहामोहपरिग्रहौ अथवा यत्रामीतत्रतेसंभ
वंसितिक्रोधादयस्फुटं समुदायात्मकस्तेषांमहामोहोहिवर्णितः परिग्रहोपिसर्वेषांतेषांमाधारतांगतः सहिलासस्खालोलोमहामोहबलाधिकः तदा
तोगुणघातायसर्वेषांमूलनायकौ जातौसंसारिजीवस्ययत्तनाश्चर्यमीदृशं किंच सद्गुणघातायसतिक्रोधादयोपलं अनयोस्तुविशेषार्थमनेनार्थमु
दाहृतं अन्यच्च तेप्यास्तांहंतिनिर्मुक्तानसंत्येवकदाचन किंतुप्रवर्त्तकावेतौतेतुज्ञेयाःपदातयः अस्यैवचविशेषस्यसिद्ध्यर्थमसुनाकृता दोषसंदर्शिका २४१
मीरवांक्रमेणेहमुदाहृतिः समस्तानर्थसार्थस्यतद्धिजनकाविमौ अस्यसंसारिजीवस्यमहामोहपरिग्रहौ तथापिलोकपापात्मागुरुवाक्यशतैरपि ना

परत्यनयोस्त्यागंतत्र किंबतकुर्म्महे एषापिदुष्टावाख्यातासूतिःरुकाविदसूरिणा तथापिरज्यतेत्यर्थमेस्यामेवजडोजनः प्रथप्रज्ञाविशालांतांगाढंवीक्ष्यलावि
तां सलव्यपुरुषोवादीदंबकिंचिंतितंत्वया तयोक्तंपुत्रतेसर्वंकथयिष्येनिराकुला दत्तावधानस्त्वंतावदस्यवाकिंनिरामय किंच वज्ञमोत्तालतांकार्षीः
किलेदंसमाप्यते कथितप्रायमेतेनसर्वमात्मनिचेष्टितं ततःस्खलीस्थितेतत्रराजपुत्रेसमावरं संसारिजीवःशेषाचशेषामात्मकथानिकां उक्तंवातनश्र
न्यदानार्यया सडेनीतोहंनडिलेपुरे सुतःस्फुटिकराजस्यजातोहंविशदस्तदा विमलानंदनश्वारुतारुण्येवर्त्तमानकः सुप्रबुद्धंमुनिंदृष्टाप्रबुद्धोजिन
शासने अतोत्रयोमयादृष्टोमदत्तमसदागमो गृहिधर्मयुतोलडेपालिताश्चव्रतादयः तत्वश्रद्धानसद्धात्मास्थितश्चाहंविरंतदा किंतुसद्ध्यानपदार्थेषुवि
विक्तज्ञानवर्द्धितः ततस्तदनुलावनजातःपुण्योदयोनघः नीतस्तृतीयकल्पेहंसत्पुरेविबुधालये यथास्तिमतशाद्वादिलोगसंमर्दसुंदर धारयित्वासु
खेनोत्थितस्तत्रसागरसमकं ततोपिमानवावासेतत्रश्चविबुधालये इत्थंच कारितंसडेन्नरिवारागमागमं किंबहुना बांधवत्रययुक्तेनहादशापिवि
लोकिताः प्रत्येकंतमयाकल्पाःकचिन्मुक्तश्चबांधवैः एवंचस्थिते ततो हा दशकल्पस्तोवानवावासमन्मुखं प्रस्थानंकारितोलाडनवितव्यतया
इति विमलमपिगुरुणांनाषितंस्परिनव्याः प्रबलकलिलहेतुर्योमिहामे १ हराज स्वगयतिगुरुवीर्योनितसंसारकारीमनुजनवमवासास्तस्यमा
नृतवस्याः सकलदोषनवार्त्तविकारणंत्यजतलोनसरवंचपरिग्रहं इहपर त्रदुःखनराकारसजनमावतकर्ण्णसुखेष्वनो एतन्निवेदितमशेषवचो
लिरत्र प्रस्तावनितदिदमात्मधियाविचिंत्य सत्यंहितंचयदिवोरुचितंकथंचिन्नर्त्तदस्यकरणेघटनांकुरुध्वं ३ इत्युपमितिनवप्रपंचकथायांमहामोहपरि
ग्रहश्रवणेंद्रियविपाकवर्णनःसमाप्तः सप्तमःप्रस्तावः ७ ॥ ॥ॐनमःश्रुतादेवतायै अथास्तिमानवावासेसत्पुरंसततोत्सवं प्रमोदमितिविख्यातंम
चिंत्यंगुणनूषितं दानवारिक्रताक्रांदोमदेनगतिविभ्रमः पुरंदरसमोयत्रनरवर्गोविराजते १ रूपलावण्यनेपथ्यनिर्विशेषामरीजनैः विलासिनीजनोय
त्रनेत्रोन्मेषैर्विशिष्यते तत्रारिकरिसंघातविपाटितकरस्थलः निर्व्याजपौरुषस्यातोराजास्तिमधुवारणः सर्वसाधारणंकृत्वावितीर्णयेननोधनं रूपरक्षि
तदारत्वात्सोविदग्धांनधारिताः तस्यास्तिपद्मपत्राक्षीरूपलावण्यशालिनी प्रधानवंशसंभूता महादेवीसुमालिनी याहृदिन्यस्तराजापिराजेहृदय
वर्त्तिनी इत्थंदर्शितविज्ञापिविचित्रगुणयोगिनी अथपुण्योदयेनाहंसंयुक्तोनिजनार्यया लडेगृहीतसंकेतेतस्याकुक्षौप्रवेशितः निःक्रांतकालप

र्याया सर्वावयवसुंदरः तन्नसोपि मया सार्द्धं जातः पुण्योदयोऽन्यये जाते च मयि संजातमानंदरसनिर्भरं उद्दामनृत्तसंगीतं मधुवारणमंदिरं तथा विहितं
च नरेश्वरतोषकरं वररासरसलासविलासधरं बहुवादनखादनमानपरं मदिरामदघूर्णितचारुनरं विलयाजननर्त्तितवामनकं कृतकुब्जककर्कंचुकिहा
सनकं विहितार्थिमनोरथपूरणकं कृतलोकचमत्कृतिवर्द्धनकं ततः सुचिते काले महानंदपुरःसरं जनकेनैव नाम स्थापितं गुणधारणः पंचभिश्चा
रुधात्रीभिर्लालितोमरवद्दिवि ततोहं वृद्धिमायातः सुखसागरमध्यगः इतश्च सगोत्रो मत्पितुर्मित्रं जीविनादपि वल्लभः नरेंद्रोस्ति विशालाद्धिस्तस्य सूनुः
कुलंधरः ससप्रमोदतत्त्वैवं ताताभ्यां स्नेहेन संस्थितिः ताताम्ममापि संपन्नः सवयस्यः कुलंधरः स च स्वच्छाशयो धन्यः सुरूपः सुभगः कृती समस्तगुणसंपन्नः
सत्य एव कुलंधरः ततः संवर्द्धमानोहं तेन सार्द्धं सुमेधसा संजातोर्पितसद्भावः स्नेहनिर्भरमानसः ततश्च समं कृतकलाभ्यासो क्रीडारसपरायणो संप्रा
प्तो चारुतारुण्यमावां मदनमंदिरं इतश्च नंदनाकारं पुरस्थरमनोरमं आ ह्लादमंदिरं नाम तत्रास्ति वरकाननं तच्च चित्रचमत्कारि लोचनाह्लाददायकं
अत्यंतमावयोरासीन्निरंतरसेवितं च दिने च अन्यदा गतयोस्तत्र दूरवर्त्तिपरिस्फु टं योषितोर्द्वितयं किंचिद्दृष्टिगोचरमागतं तत्रैका रूपलावण्यविलासैकाभ्रं
दिनी हसंतीव विशालाक्षी द्वितीया न तु तादृशी अथ सा सुंदरी दूराच्चकु गौ वरवारिणं मां भ्रूलताधनुर्मुक्तैर्दृष्टिबाणैरताडयत् तथा चतत्रा रवां सं र
लेबलीलयोल्लासितस्तनी अभिदीर्घद्विलासेन चार्वंगी मर्मकं मनः तथा च कितं विस्मितं स्निग्धं साकूतं मतिलंघितं बहिर्लिंगैः क्षणाच्चित्तं तस्या रूपं स
येंगितं ततस्तां तादृशीं वीक्ष्य मनोनयननंदिनीं निर्मिथ्यार्पितसद्भावां रंजितममानसं ततो मया चिंतितं किमियं सा रतिः साक्षात्किंपुरकामिनी किंवा लक्ष्मी
रमुत्र वैवर्त्ततनुधारिणी एवं च चिंतयन्नीषद्दशारीरशरैरितः यावद्विकारलेसेन युक्तो जातः स्वलानने तावन्निरीक्षितः स्तेन साकूतं ज्ञानचेतसा वयस्येन म
याप्यकस्त्वेराकारसंवरणं कृतं चिंतितं च मया हंत लज्जाकारि विविवेकिनां इदं सकामया दृष्ट्यायत्परस्त्रीनिरीक्षणं तदस्यां दृष्टियातां मह्यं सा निर्मलचेतसा अहो
कुलंधरेणाद्य न जाने किं विचिंतितं ततो लज्जान्तरेणाहं सुखं तस्य पुनः २ अपदर्पितः परीक्षार्थं तदात्वर्थं निजालये अथ विज्ञातसद्भावं कलाकौशलकोविदः
निगूहंकाकलीकृत्वा मामाह स कुलंधरः किं कुमार स्थितेनात्र गम्यतामधुना गृहे क्रीडितं हंत वेलामपराह्णो हि वर्त्तते मयोक्तं रोचते यत्त्वैतदेव क्रियतामि २४१
ति ततो गृहे गता बाधं कृतं च दिवसोचितं अथ रात्रौ विविक्तायां शय्यायां मम तिष्ठतः सा चेतसः कुरंगाक्षी वाकृत्य पुनरागता नान्त विषयच्च तन्दिष्टेय दिष्टुण्ये र

दयोऽघः तथा मे वर्त्तमानस्य तदानडे महायकः ततः सा शिल्पल्लतानेव चित्रे विगलंती मुहुर्मुहुः अकरिष्य तदवस्थायां साक्षात्त्वं नैव पार्यते केवलं निकटस्था
यी यतः पुण्योदयो नघः ममान्तान्तनसा जाता नान्यर्थं बनबाधिका अनर्थं सकरोत्येव यतः पुण्योदयान्नृणां सांसारिकपदार्थेषु निराबंधमिदं मनः तथापि
तामनुस्मृत्य मनाक् किं नाम हंगतः यथा कस्य पुनः सा स्यान्नीलनीरजलोचना चिंतयित्वागतो निद्रां विभातावविभावरी प्रभाते च समायातो मम मित्रं कु
लंधरः ईषद्दर्शनलोभेन तस्यां मा निहितो मया वयस्य किं तु जामोद्य पुनराह्लादमंदिरे ततः कुलंधरेणोक्तं स्मितबंधुरया गिरा किमिदं गम्यते किं तवि
स्मृता तत्र कुंचिका अयेज्ञातो मम मानेन तावदित्यवधार्य च मयासोभिहितो मित्र परिहासो विमुच्यतां गम्यतां पुनरुद्यानकाकस्येति च वीकृतां उचिताक
न्यका चेतिनेति वासा परीकृता अन्यच्च परस्त्री गृहीत्वेमं विकल्पमितिमा रुषाः कन्यका च मम सुचामिता मिडस्यापि धावतः ततः कुलंधरः प्राह मित्र मे
न्नालं तां गमः गच्छामः क्रियते सर्वयद्यस्याय रोचते तातागतो पुनस्तत्र काननेतन्निरूपितं स्थानं यत्र पुरा दृष्टं योषितोर्द्वितयं परं अथा दृष्ट्वा पुनस्त
त्र तां कुरंगमवीक्षणं अहं तलिप्रया किं विचित्रोद्वेगेन पीडितः ततश्च व नपर्यंतं वनं वीक्षमाणो मुहुः २ कुलंधरयुतो यावन्निषण्णस्तस्य तत्तालं
तावन्नूर्णपिदान्यासेः पत्रमर्मरनिस्वनं आकर्ण्य किं स्वित्रदृष्टे वलिता म मकंधरा अधिका मध्यमावस्थाहृष्टा नारी सुविग्रहा द्वितीया सा समाया
ता या सीत्तस्या द्वितीयकाः ततः स कुलंधरेण मया कृतमभ्युत्थानं नामि तमुत्तमंगं ततः स विशेषविलोकितो हं तया खेदनार्या कृतमानं नोदक
बिंदुपरिप्लुतं नयनयुगं अभिहितं च वत्स चिरं जीव मदीयजीवितेनापि कुलंधरा पुत्रकः पुत्र दीर्घायुर्भव त्वमस्मिन्नवस्थां मदर्किंचिद्वक्तव्यमतो राजपुत्र
सुपाद त्रायितुमर्हति वत्सः कुलंधरेणोक्तं यदादिशत्यम्बा ततः प्रमृष्टमाननं तत्तलमुपविष्टा मिवयं ततो मातृदिपतयाभिहितं वत्सकर्णय अस्ति वि
द्याधरालये वैताढ्यो नाम महागिरिः तत्र गंधसमृद्धं नाम नगरं तदधिपति विद्याधरचक्रवर्त्तिकनकोदरो नाम राजा तस्याहं कामलता नाम महादेवी ना
वास्तु तस्याप धिंगतो न शिकालः विषणोसोनिरपत्यतया हं च ताताः पत्यार्थं प्रयुक्तानि नेषज्ञानि विहिता यद्दशांतय दत्तान्यपयाचितशतानि पृष्टानि मि
त्रिका उपचरिता मंत्रवादिनः विन्यासितानितंत्राणि पीतानि मूलजालानि कौतुकानि निस्सारिताश्च वश्रुतयः सोधितानि जातकानि अवतारिताः प्रश्न २:
प्रार्थिताः प्रशास्तस्वप्नाः अत्यर्थितायो गिभ्यः कृतं सर्वं यदुक्तं किं चित्केनापि इति ततो मध्यम वयसि प्राडुर्भूतो मे गर्भः प्रकृष्टे राजा क्रमेण च प्रसूता हं

डाक्टर भाऊदाजीइत्यस्यस्मारकम्
DR. BHAU DAJI MEMORIAL
डाक्टर भाऊदाजीइत्यस्यस्मारकम्
DR. BHAU DAJI

ज्ञाता देवप्रभया दिक्चक्रवालमुद्भासयंती दारिका निवेदिता राज्ञे परितुष्टोऽसौ कारितमहावर्द्धनकं प्रतिष्ठितं प्रशस्तदिने नाम मदनमंजरीति वर्द्धि
तासौ सुखसंदोहेन संजातेयमत्यंतमभीष्टा जनकप्रियपदातिनरसेनवज्ररिकाड्डदिता तस्याः प्रियसखी लवलिकाख्या दिता साऽभिमनया सा सकल २
कलाः प्राप्ता यौवनं ततः कलासौष्ठवेन रूपातिशायनवनममोचितः पुरुषोऽस्तीति बुध्या संजाता पुरुषद्वेषिणी सा वत्स मदनमंजरी तच्च लवलिकाव
चनेन विज्ञाय तदाकूलं विषण्णा निवेदितं महाराजाय संजातोऽसौ सचिंतः कथमियं करिष्यत इति ततः समुत्पन्नास्य बुद्धिः कारितो नेन स्वयंवरमं
डपः समाहूताः सर्वे विद्याधरनरेंद्राः समागतो वेगेन कृतास्तत्प्रतिपत्तयः विरचिता मंचाः सर्वे यथास्थानमुपविष्टाः स्वयंवरमंडपमध्ये सपरिकरो रा
ज्ञा प्रविष्टा विरचितवरनेपथ्यालंकारांगरागमाल्यादि विच्छित्तवर्वनां गृहीत्वा वत्सा मदनमंजरी सह लवलिकया तावापहसितामरसुंदरीलावण्या
कन्यासमुपलस्य प्रबलचित्तकल्लोलैरलमुल्वलमाणाश्च पितस्यां विनि विष्टदृष्टिवेष्टाः स्थिता चित्रन्यस्ता इव निश्चलाः सर्वे वरवराः वर्णिता मया
नामतो गोत्रतो तावतो विनिवासतो रूपगुणतश्चिकृतश्च प्रत्येकमेते त द्यथा वत्स मदनमंजरि एषोऽयं मितप्रभो नाम विद्याधरस्य नंदनः अतुल
र्द्धिश्च वास्तव्यः पुरेगगनवल्लभे सुराकारधरोऽशेषकलाकौशलकोविदः केतो चारुमयूरेण लसता लंविराजिते तथा एष लान्तुप्रभो नाम नागकेसरि
नंदनः महर्द्धिको महावीर्यो गांधर्वपुरनायकः कमनीयाकृतिर्वीरसू रविद्याविशारदः आकरो गुणरत्नानां प्रसिद्धो गरुडध्वजः तथा अयमपि व
रतिविलासो रतिमित्रसुतो महर्द्धिसंपन्नः तदधिपतिरथ दिव्यतिरथन् पुरचक्रवालपुरे कनकावदातवपुरेष निखिलविज्ञानगुणगणोपेतः ननु
प्रदितपमदनमंजरि वरवानरकेतुयष्टिसुतः तदेवं यावदकैकं वर्णयामि नरश्वरं तावद्विषादमापन्ना वत्सा मदनमंजरी तथा हि दृष्टा सा तदामय २
पुर्भगनारीव सपत्नीगुणेषु विपक्षतः सुरतर इव वज्राचुवीर्येषु समक्षरवादीव प्रतिवादिसौष्ठवेषु शौर्यविद्य इव प्रतिविद्यकौशलेषु सोऽनेकविज्ञानिक
इव प्रतिविज्ञानिकत्वेषु गुणेषु केन विज्ञादरसु पवर्ण्यमानेषु तेषु विद्याधरनरेश्वरेषु मया तथा श्लाघ्यमानेषु दृष्टपातयंती संजाता मादृविडाणवदना
वत्सा मदनमंजरी ततोऽहाकिमेतदिति विचिंत्य मया निदिता सा यथा वत्से मदनमंजरि किमनिरूचितः कश्चिदेतेषां मध्ये वत्सायै विद्याधरनरेंद्रस्तयो १४३
मेवद्रूलमिपक्रमामो वयमितः स्थानाद लमेतेषां दर्शनेन शरीरो दुष्यति ममानेन युष्मदुपवर्णितालीकतद्गुणश्रवणेन तदाकर्ण्य विषण्णा निवेदितं २

तेन गतोऽसौ चिंतामतिदितमनेनीयनांतवनेव वत्सामान्न चिंतेनदुःखासिकयास्याः शारीरापाटवमिति ततस्तां गृहीत्वा निर्गता हं स्वयंवरमंडपाद्गतामाः स्वभ
वनं विषण्णेयं लवलिका निदितमनया यथा विकः पुनर्नरेंद्रदारिकायाः परिणयनोपायो भविष्यति मयोक्तं वत्से लवलिके वयमपि न जानिमो निष्ठुरकरो
विकेयं तव प्रियसखी प्रविष्टावयमेव तत्त्वत्वायदत्र करणीयं समाप्तोऽस्माकमिदानीं मंदभाग्यानां पर्यालोचगोचर इति वदंती स्थूलमुक्ताफलकलापकल्प
नयनसलिलबिंदुसंदोहेरोदितुं प्रवृत्ताहं लवलिकयोक्तं स्वामिनि मुंच विषादं प्रशमयिष्यामि दंनरेंद्रदारिका नखलुषा विनयं सर्वस्वस्वजननीजनकयो :
संतापकारिणी भविष्यति कथयिष्यं नियदत्र करणीयं ततश्चैवं स्वस्थीकृताहमनया लवलिकयाऽवस्थेति विद्याधरा स्वयंवरमंडपाद्गतवरामेव निर्गच्छंति
मवलोक्यतां वत्सां मदनमंजरीं लतसर्वस्वा इव नष्टरत्ननिधाना इव मुद्गरताडिता इव विगलितविद्या इव सर्वथा चष्टछाया विलक्षीभूताः सकोपाः संतःक
नकोदरनरेंद्रमसंख्याय निर्गताः स्वयंवरमंडपात्कृतार्थ हीत्वेका दिशां ततोर रजाप्राप्तः शोकातिरेकं लंघितं वर्षमिव दिनं समागता रजनी नदत्तं च प्रा
दो घिकमास्थानं सुप्तः केवलनया गमितप्राया चिंतया विनिद्रेणैव रा ज्ञा विभावरी ततो तिस्तरणलक्षणेन निद्रालवो जातं तत्र स्वप्नदर्शनं हृष्टाति
शायते वचत्वारिमानुषाणि हेपुरुषो द्वेलनेन तैरभिहितं महाराजकन को दरकिं सुप्तस्त्वमुत जागर्षि नृपतिराह जागर्मि तैरुक्तं यद्येवं मुंच विषा
दं निरूपितोऽस्माभिः सर्वमेव वरो मदनमंजर्या स एव न भविष्यत्यलं नवताम न्यवरान्वेषणेन अस्माभिरेव च द्वेष्याः संपादिताः खल्वस्यास्तु विद्याधरनरे
द्रायतो नप्रयच्छामो वयमिनामन्यास्मै नरायेति कृवाणानि तानि गमनान्य दर्शनमवांतरसंजातः प्रातिक तूर्य निर्घोषैः प्रबुद्धो राजास्मृतः स्वप्नार्थः प्र
हृष्टचेतसा पवितं कालनिवेदकेन नरुच्छलेष लोलोकास्करः कथयत्यलं मा कृद्वं वित्तसंपोनामादर्शमाव विक्रवं यथेवानादिस हि यमस्माकं तादि
नेश उद दिक्रमः सर्वस्तथा वोपि लवेश एतदाकर्ण्य चिंतितं नरपतिना अयेयुक्तमुक्तमनेन समर्थितः स्वप्नार्थस्तथा हि यथादवरूपैः सर्वनिरूपितएवास्मा
निर्मदनमंजरीवरइत्युक्तं तथानेनापि पवतानास्करस्य प्रतिदिनं समुदयप्रतापास्तमयादर्शनियुनरुदयादिवस दे हिनां जन्मनि जन्मनि सुखदुःखादिकं स
र्वं विरनिरूपितमेवोपनमते तदलं तत्र विषादादिनेत्यावेदितमिमिनः स्रुतं त्रितयमेवेदं सर्वमास्ते किं नश्चितयेत्याकलय्य निराकुलीभूतो राजाऽतश्च किम
धुना कर्त्तव्यमिति पृष्ट लवलिकया मदनमंजरी तयोक्तं यदि तातोऽम्बा व मा सुसंकलयति ततोऽहं स्वयमेव परीक्ष्य वसुंधरामात्मानिरूचितं वरं हरणामीति ततः कथं

तं मे लवलिकया तद्वचनं निवेदितं मया राज्ञे चिंतितमनेन सुंदरमेवेदं मंत्रितं वत्समया अयमेव तस्मादवनिर्दिष्टस्य वरस्य लाभोपाय इति विचिंत्यानु
ज्ञाता वत्सा मदनमंजरी ततो गृहीत्वेमां सात्मसहचरीं लवलिकां निर्गता सा वरार्थं सकलभूतलावलोकनाय गता निकृतिविहीना निस्थितो राजाहं च व
त्साखेदेन सन्नाथ कोदेशो निस्सालयं ततो अन्यदा समागतेयं सविषादा लवलिका दृष्ट्वा चेमां शंकितमनसा पृष्टेति तत् मावयोर्हृदयं हा किमितीयमेकाकिनी सवि
षादा चोपलक्ष्यत इति तावनया कृतो नया प्रणामो मयोक्तमथ भद्रे लवलिके कुशलं वत्सायाः अनयोक्तमवक्तव्यालं मयोक्तं कथं तु न रिदानीं वर्त्तते व
त्सा अनयोक्तमाकर्णयित्वं वा अस्ति तावदितो निर्गत्य विलोकितमावाभ्यामनेकग्रामनगराकरादिविभूषितं विविधवृत्तांतभूरि भूमंडलं प्राप्ते सप्रमोद
पुरं दृष्टं ततो बहिरा क्रीडामंदिरमुद्यानं संजातमावयोस्तद्विलोकनकुतूहलं स्थिते तस्योपरिष्टाद् दृष्टौ सुरवरकुमाराकारधारकौ तत्र द्वौ राजपुत्रौ तयोरेके
कमवलोकयंती प्राप्तात्यंतमशरीरप्रहारगोचरं प्रियसखी ततस्तद्वेनार … रतिस्तदेवावतीर्णा मयासार्धं भूतले स्थिता तयोर्दृष्टिगोचरे मनाक् दूरवर्त्ति
नि तत्र वने तमेव राजकुमारमनिमिषिताक्षी निरीक्षमाणा ततः पातिता ते नापि तव निसुरवं दृष्टिः ततः सामृतमिवेव … सुरवसागरे तस्मि
न्नवसरे दृष्टा मया योऽनिरसांतरं प्रावृट्कालयथा कर्णमेघ … मयूरिका विहंलितत था बाला तं दृष्ट्वा विहंलिता विलासबंधुरं वक्रं सरसं चश
रीरकं क्वचित् कदंबपुष्पानं धारयेति माया … नृत्यतीव रसात् … नीव मुहुर्मुहुः हसतीव विशालाक्षी दृष्टिं ददतीव लसे ततस्तां तादृशीं वी
क्ष्य तत्र निक्षिप्तमानसा कर्तुं प्रवृत्ता संकल्पमदं … मुपागता यदुत अहो विदग्धनिर्मिता … रोचिका तथापि तापिता … आनन मुरनातः … दारिका अहो
अस्य सुरूपत्वमहो लावण्यपूर्णिता अहो युक्तो नयोर्योगो रतिमन्मथयोरिव अहो घटितमेवेदं मिथुनं ननु वेधसा सद्भावमीलनादेव संपन्नेन समीहि
तं अपहृत्य मनकेनापि कारणेन स संभ्रमः सार्धं तेन वयस्येन ततः स्थानात् कृतो युवा गतेव तत्र सा बाला शून्या तरलतारिकाः संजाता विह्वलात्यंतं यथा
नष्टनिधानिका ततो मयोक्तं स्वर्द्धकारिके यद्यति रुचितस्तुभ्यमेष तरुणस्ततो गम्यतां तातांतिके समीपे निश्चितमेषोऽस्यैव स प्रमोदपुराधिपते मधुवारणरा
जस्य सूनुर्भविष्यति कस्यान्यस्येदृशो रूपातिशयस्ततो दाप्यतामस्मै तातेनाभ्यां किमधुना विलंबितेनेति तयोक्तं सखि लवलिके रुचितोऽयं मे जनः केवलं सा २६६
वांकं मम हृदयं न रुचिना प्रायेणाहमस्मै कथमन्यथा नर्मपक्रमणं मयोक्तं स्वामिनि मा मैवं वोचस्तथापि किं न ते प्रदिता दृष्टिः किं न … जातः सतोषकः

स राजपुत्रस्त्वां दृष्ट्वा येनेत्थमभिधीयते अत्यर्थं रुचितासि त्वं शोकां मुंच वरानने मधौ मधुकरायेव सारासा भूतमंजरी विदग्धादवतेनेदं हंतापक्रमणं कृतं त
त्तानुष्टीयतामेतत् स्वामिन्या मम भाषितं ततः स्वस्थीभूता किंचिद् राजदुहिता तथा प्रकमनया सखि लवलिके नाहं गंतुं पारयामि अस्वस्थं मे शरीरं न वमो
क्तव्यमयेदमुद्यानं ततो गच्छतु त्वं संनिवर्ती संपादयितु ता तास्वयोर्वर्त्तिनीमिति ततो लक्ष्यित्वा निवर्त्तकं तस्या निर्बंधं स्थापयित्वा तां शुभतरुगहनमध्ये रच
यित्वा शिशिरपल्लवशयनीयं कारयित्वा न चलितव्यमितः स्थानाद् विधेयं मन्यदपि किंचिदसमंजसमित्यत्रार्थे शपथशतानि समागताहं क्षणानिर्वृता
सि स्थामलं गमनमुत्पतंती वेगेन इत्येतदाकर्ण्य दिवा स्वाचप्रमाणं ततो राज्ञोक्तं देवि तावत्त्वरया गच्छत समीपं मे धीरय वत्सां मदनमंजरीं अहं तु सामग्री
विधाय आगमिष्यामि यतः सा शोकं मम नः सकोपास्ते निर्गता विद्याधराः … कथ्यतद्वृत्तांतो … नायमयाच … ततः कृतसामग्रीकस्यैव मे तत्र गंतव्यं तु
क्तं नेतव्यं च तत्र गच्छद् … किं विलंबादृतमतस्तद्दूरा … विपतिमेकाल … विलंबस्तत्तूर्णं गच्छतु देवी मयोक्तं यदाज्ञापयत्यार्यपुत्रः तत्सुरुस्कृत्य मां
लवलिकां गृहीत्वा वात्मवल्लभां दासदारिकां धवलिकां समागताहं वेगेन ह … तत्रैव शरीरपल्लवशयनीयं निपत्ता परमयोगिनीव निरालंबनं किंचिद्ध्या
यंती वत्सा मदनमंजरी तयात्वनलक्षितमस्मदागमनमुपविष्टा वयं निकट … लवलिकयोक्तं भर्तृदारिके समागतेयमंबा किमेवं तिष्ठसि ततो लब्ध्याव
क्रया चेतना मोचितमनया शरीरकं व्यापारिते चलोचने विलोकिताहं ततः ससंभ्रममुत्थाय निपतिता सा मच्चरणयोर्मयोक्तं च क्षेमदीयजीवितेनापि चि
रंजीवाद्य नर्मा … हृदयवल्लभमविधवा सुभगा संपद्यस्वेति ततश्चोत्थाप्य समालिंगिता गाढं समाघ्राता मूर्धदेशे स्थापिता निजोत्संगे चुंबिता वदनकमलेऽभि
हिता च वत्से मदनमंजरि धीरा भव मुंच विषादं सिद्धमेव प्रपन्नं समीहितमयमागत एव वर्त्तते नेजनः काघटिकाः स्वल्पत्वत्प्रयोजने कल्पतीति ततो कृतो मम मेयं
ति लोगभयामीति शनैर्वदंती स्थिता अधोमुखी वत्सा अत्रांतरे गतोऽस्तं दिनकरः समुल्लसितं तिमिरं विस्फुरितस्तारकानिकरः वियुक्ताश्चक्रवाकाः मुकुलि
तं कमलवनं निलीना शकुनयः प्रसरिताः कौशिकाः प्रहृष्टा भूतवेतालाः समुज्ज्वलशशाधरः विलसिता चंद्रिका ततश्चित्तप्रमोदकारिणीभिः कथाभिर्वि
नोदयंती निस्तां वत्सां मदनमंजरीं अतिवाहिताभ्यामिः कथंचिद्रजनी समुद्गतो दिनकरो मयोक्तं हले लवलिके स्थिता गगनमार्गे निरूपय निजस्वामिव
र्त्तिनी किमसौ विरयति तातायदाज्ञापयति स्वामिनीति वदंती स्थितेयं नभस्तले लवलिका स्थित्वा च क्षणमात्रं समवतीर्णासि हर्षमयोक्तं हले किं स हर्षासि

किंसहर्षासि किंसमागतः स्वामी किंतु समागतौ तौ राजकुमारो निरीक्षितं च तास्यां भर्तृदारिकादर्शनार्थं समुद्यानं केवलमतिगहनतयास्य प्रदेश
स्य न दृष्टा भर्तृदारिका ततो सौ भर्तृदारिकाहृदयदयितः सविषादः समुक्तस्तेन द्वितीयेन यथा कुमार गुणधारण स्थीयतां तावत्तत्रैव चन्दनवने तस्यैव
वृत्तस्याधो यत्र दृष्टासीद्भवता सा चटुलपवनचलितकुवलयदललोललोचना हृदयतस्करी किमन्यत्र पर्यटितेन कदाचिद्दैवयोगात्पुनस्तत्रैवोपल
भ्य इति तेनोक्तमेव न वत्तु ततो गतौ तदस्ति सुखमिदमंब मे हर्षकारणं वत्से योक्तं न वत्तु मातः किमेवं मां प्रतारयसि ततो नया तत्खत्यायनार्थं कृता निशापथ
ज्ञातीति तथापि न प्रत्यायिता वत्सा मदनमंजरी मयोक्तं हले लवलिके किमनेन च बहुना दर्शयितावन्मे कुमारं येन तं स्वयमिदेवानीय वत्सामाल्हादया
मि अनयोक्तमेषा सत्कास्मि प्रवर्त्तताम्बा ततो विमुच्य वत्सा समीपे तां धवलिकां प्रहृष्टा हं ततश्चानीता हमेवमनया लवलिकया भवतः समीपं तदेषोत्र कु
मारपरमार्थः वत्सां कंठगतप्राणां तां समडुरूकररोचिकां उज्जायानुगृहंक्व ( ) त्वा कुमारोऽहुमर्हति ततो विलोकितं मया कुलंधरवदना तेनोक्तं कुमार ग
म्यतां क्वात्र विरोधः ततः कृतमेस्माभिस्तत्रगमनं दृष्टा यथा निर्दिष्टाम ( ) द ( ) नमंजरी तातादं निमग्न इव सुखामृतमये महाह्रदे श्रवतीर्ण इव रतिरस
मये महासमुद्रे प्रवर्त्तमान इव सर्वानंदसंदोहे परिष्वक्त इव सर्वमनोरथ ( ) न ( ) रणेश्रालिता इवेंद्रियग्राम इव सर्वश्रेयसमुदये संजातस्तदृशीनसती
ति तथा सापि मामवलोक्य प्रामः स एवायमिति हृष्टा विरहदुष्टत्फत्कं शि ( ) ताकृतस्तस्यागमनमिति सतर्क्का स्वप्नोयं न खल्विति सविषादा स्थिरः प्र
त्यय इति ज्ञातनिर्णया विरहे पि जीवितेति सलज्जा कथं मामेष प्रतिपद्यते इति साशंका निरीक्षितेमाम्मयमिति प्रमोदा इति संयन्त्रा संकीर्णरसनिर्भरहृ
दया अतएवाचालंकृता तुलकजालकेन विभूषिता स्वेदबिंदुमौक्तिकनिकरेण बंधुरा सखत्तालम्ब्रसितपवनेन हृदयहारिणीसुललितलतेव कंपम र
ना सर्वथा अनाख्येयरसं किंचिदत्यंतनिर्भरामया सा स्निग्धलोलालीनतं तीव विलोकिता तस्तानिहिता कामलतायावत्से किं संजातस्तेधुना लवलि
कावचने संप्रत्ययस्ततः स्मितेन रंजयंति मम हृदयमिव सुधाधवलेनापि विमलकपोलौ स्थिता माधो मुखी जातः सर्वेषां प्रमोद अत्रांतरे लसद्रूपगणर
त्नोघप्रभाजालैः सततः प्रकाशितनभोभोगार्कोदिवाकारानुकारिभिः भूरि विद्याधरैः सार्द्धं शक्रवत्सारुलीलया रत्नैर्भूत्वा विमानोघमागतः कनकोदर १४५
सप्रमोदपुरंवीक्ष्य सोवतीर्णसिंखेचरः आल्हादमंदिरं प्राप्तो हृष्टोस्माभिः सविस्मयं ततः कृतरस्माभिमत्फल्लानं नामितमुत्तमांगं विहिताप्रपत्तिरूपवे

शः सर्वे यथास्थानं विलोकितो दंस्निग्धदृष्ट्या श्रु चिरं कनकोदरेण नूनं स एवायमिति निश्चित्य तुष्टचेतसा दृष्टा कामलताकथितो नयाह्वत्तांतः कनका
दरेणोक्तं देव निर्वहितमेव वत्सायाऽदुष्करं राचिकात्वमीदृशा गुरुषरान्न यया नया कृतो मनोनिर्बंधः नखलु सची पुरंदरादयत्रस्य चित्तं खज्ञायते कालम
स्याकृनास्त्यत्र संज्ञाय अत्रांतरे समागतनचटुलास्तनवनिखदितं किमपि कनकोदरयो कर्णास्यिर्नत तोलमत्र कालविलंबनेति कोमलतां प्रतिवदतास
मालोच्य सदकुलंधरेण तत्रैव स्थाने संक्षेपतः कारितादं पाणिग्रहणं मदनमंजर्याः कनकोदरेण निवर्त्तितो विवाहानंदः प्रकटितानि तानि वज्रवैडूर्येंद्र
नीलमहानीलकर्केतनपद्मरागमरकतहंसगर्भमणिपुष्परागचंद्रकांतरुचकामवक्राद्यनर्घ्यरत्नराशिपरिपूरितानि विमानानि ततो निदितः कुलंधरः क
नकोदरेण तद्राजपुत्रको शार्थमितेषामिहानयनं तातायथास्माकं हर्षहृदये स्वीकृता मदनमंजरी वत्सा तथैतान्यपि स्वीकर्तुमर्हति राजपुत्रः कुलंध
रेणोक्तं ययमेव प्रमाणं किमत्र राजपुत्रस्य न खलु गुरवो यथेष्टं कारयंतारा ( ) जपुत्रास्यर्थनां कर्तुमर्हति ततः परितुष्टः कनकोदरः कृतः कृत्योदमिदानी
निश्चितीत्यतावत्सा मदनमंजरीति तावनया गता परमपरिताषकामल ( ) ता ( ) कृष्टोलवलिकादिः परिजनस्तथापि कन्याशोककरी जाता चिंता कृष्णद्य
मानिका वितर्ककारिणी दाने दौर्गत्यगाद दुःखदा सानुरूपाय रूपायक्ष ( ) र्मि ( ) काय धनैर्युता किल निश्चिंतता हेतुः सकृत्प्रतिपादिता अतस्तां रत्नस्ग र
ह्याद त्वा मदनमंजरी मद्यसहृष्टः संपन्नः सबंधुः कनकोदरः अत्रांतरे स ( ) प्रमोदपुरस्याग्रे मेघजालमिवातुलं विद्याधरबलं हरादृश्यते स्म नभस्त
ले तच्च चक्रासिहूणीरकुंतनाराचभीषणं शक्तिप्रासधनुर्दंडगदामूलत्रयानकं खंखरोधिप्रभाजालकरालंदर्पनिर्भरं असंख्यवलाङ्ग्गामरवेचराधिप
संकुलं सिंहनादमहाकृष्टिनिध्वानहृतदिकपथ सन्नद्धबद्धकवचं क्रोधांधनटदारुणं अप्रसंग्रामसोंडीरंस्पर्द्धमानं तदुञ्चकैः कृणादागतमस्माभिर्हृष्टम
स्माभिरुन्मुखैः ततः कनकोदरेणोक्तं भो भो विद्याधरास्त्वर्णमाकीर्णवतमन्मुखाः सोयं चटुलहृत्तांत सांप्रतं स्फुटतां गतं तथा हि सकोपो येगताः स
र्वं मामसंत्राप्य मंडपात्स्थितात्स्मीलितकनैव मम राधनाद चेतसः तएते खेचराः सर्वे पर्यालोच्य परस्परं समागताश्चवरेजात्वा दत्तां मदनमंजरी एतेषा
मिदमाकृतं किलायं गुणधारणः हीनो भूगोचरोस्मत्तो वयं विद्याधरोत्तमाः तादृते निपतंत्यत्र यावदाल्हादमंदिरे प्रेरयामं कृणात्तावद्भरुद्वा इव वायसान
अपसारयत वेगेन भूमिगोचरभृत्यकाः संतो यूयममीषां हि मिथ्यामानं स्वगोचरं अथ नत स्वामिनो वाक्यमाकर्ण्य रणशालिनः समुत्पतितमारच्यार

स्तनन्नूनिरुपाननाश्वराः अत्रांतरे मया चिंतितं अहो न सुंदरं जातमिदमेतेन हेतुना यतो मत्कारणे मीषां प्रलयोऽत्र भविष्यति अथोत्पत्तिक्रमामेषु तेषु
तत्सम्मुखं तदा ननः स्थिते परानीके यद्भूतं तन्निबोध मे निर्व्यापारं गताटोपं निःशब्दं स्थिरलोचनं केनचिल्लिप्यतां नीतं स्तंभितत्वात् ह्लक्रूणं ततो निष्पं
दमदारव्यं तास्मैन्यं स्थितयं तदा भूम्याकाशस्थमन्योन्यं चित्रन्यस्तमिवाभूत् अथ तेषां न तत्स्थानागतो दृष्टिगोचरं समं मदनमंजर्या निविष्टो वरविष्टरे त
तास्मद्दर्शनात्तेषां सर्वेषां मनसि स्थितं अहो रूपमहो मूर्त्तिरहो कांतिरहो गुणाः अहो धैर्यमहो धैर्यं नरस्यास्य महात्मनः अहो मदनमंजर्याः पर्यालोचि
तकारिता यया यमीदृशो नरो गृहीतः स्वपरीक्षया अस्मन्निवव यंत्रं नंस्तलिता निजातजसा तथाहि समं मदनमंजर्या हि नृपतेः सुत्कलस्त्वयं अयं सहवय
स्येन राजपुत्रो न शेषकाः तद्दुष्टं कृतमस्माभिर्नरत्नं यदीदृशं जिघांसितं महापापैः प्राप्तमतश्चित्तत्फलं तादृशस्वामिकोस्माकं वयमस्य पदातयः एवं चिंत
यतां तेषां प्रज्ञाते मत्सरानलः ततस्तेतत्क्षणादेवाकनचित्मुकुलीकृताः आ गत्य पादयोस्तूर्णं पतिता मे नरेश्वराः अथातिधातुमारभ्य ललाटे कृतकु
मलाः कृतवंडं कृतं नाथ त्वया स्तोद्यधुना वयं ततस्तास्वच्छितं दृष्ट्वा संपत्त्वा ग तमत्सरः जातश्च सुत्कलो नडेसारसैन्यः कनकोदरः ततो नरेश्वरा सर्व
क्षमयंतः परस्परं आनंदोदकसल्लिक्ताः संजाता बांधवाधिकाः तं च वृत्तं त माकर्ण्य महाराजा मधुवारणः जनको मे समायातः तत्रैवाह्लादमंदिरे न
तश्च मया वरवरैः सर्वैः कृत्वा स्फलनमादरात् समं मदनमंजर्या ननंतातं रङ्घ्रिपंकजं ततो स्वांतःपुरे साई शापलोकाश्च ते मया खेचरेश्वपणामा
दिविधिना बहुमानिता तदनंतरं च आनंदपुलकोद्भेदसुंदरं दधता वपुः हर्षनीरप्लुताक्षेण तातेनालिंगनं कृतं ततः कुलंधरणास्मेरत्नांतो निखिलस्तदा
स्फुटो विनयनम्रेण यथावृत्तो निवेदिताः अथ ते खेचराः सर्वे तातस्याग्रे प्रभाषिताः देवोयं स्वामिकोस्माकं त्वत्पुत्रो जीवदायकः अयं धन्यं कृतार्थोयं नृपि
तानमेदिनी अचिन्त्यवरवीर्योयं नास्ति लोकेप्यमूदृशः ततो मच्चरितं वं स्तूयमानं विलोक्य मां तातः प्रह्लादमापन्नो जननी वसुमालिनी अंतःपुरं पुरं सैन्यं
बालवृद्धसमाकुलं मत्कृतिं तादृशीं दृष्ट्वा संजातं हर्षनिर्भरं ततः सर्वप्रमोदेन सप्रमोदे तदा पुरे प्रवेष्टुकामास्तोषेण जनानाकिंकिंनकुर्वत तथाहि गगनचा
रिगणे वियति स्थिते मयि च तातयुते जयकुंजरे परिवारांतरवर्त्ति कुलंधारकशिलिकानिहितेदयितांजने विविधलासविलासपरायणे प्रमदनिर्भरगायनवं
धुरवरविभूषणमाल्यमनोहरे विबुधवृंदसमे निखिले जने ननु परिस्फुटमेव तदा नरैः प्रमुदितायसो क्वत्तरो धुरेः अमरलोकसमानमिदं वनं पु २४६

रं च मुदिति निश्चितं पृथुनितंबपयोधरचारुभिः प्रमदनृत्तपरैः प्रमदाजनैः इति विलासशतैर्वरलोचने प्रविशति स्म स सर्वजनः पुरे ततो विद्याधरैः सा
र्द्धं सबंधुः कनकोदरः तातेनाह्लादिनोत्पर्थं दानसन्मानसज्जनैः किंबहुना सर्वरत्नमयं किंवा किंवामृतनिर्मितं किंवा सुरवरसास्रक्किंवा वागगोचराति
ग गाहाह्लादकरं विनेत्रलसर्वमनोरथं नडेशृहीतसंकेतेलंघितं मम तद्दिनं तथाहि संप्राप्तं कामसर्वस्वं लब्धा मदनमंजरी लाताश्चरत्नराशीनां संपन्नोर्ध्वमने
रथः तथा तानाश्चाचित्तनतोषेण बंधुपौरसुखनच शिष्टणा प्रतिघातेन जातश्चित्तो उत्सवो महान् ततश्चाह्लादसंदोहपरिस्फुरितमानसः स्थित्वा प्रदोषे तातादि २
सहितोहं यथेच्छया ततः सकलसामग्रीसनाथे दिव्यहृद्ये सार्द्धं मदनमंजर्या स्थितसंवाससद्मनि तत्रावगाहितो दिव्यः सुरतामृतसागरः केवलं लोल्यमु
क्त्वान्मा संजिनितरां मया लब्धनिजासुखोतप्रबुद्धस्तदा कांतया कृतप्रभाते कर्त्तव्यं तातास्वावंदनादिकं अथायातः प्रभाते सो मत्समीपं कुलंधरः समं प्र
त्याहहृष्टोहमयास्वप्नसकीदृशाः १ मानुषाणि मया पंच लोहृष्टानि परिस्फु टं त्रयः पुंसो मोदूना टोपा तेश्चेदंतव भाषितं यदुत य एष सुखसंदोहसाग
रागुणधारणे संजातोयंकृतोस्माभिः स सर्वोमात्रसंशयः तथान्यदपि यत्किं चिदस्यापरं वरवरच संपद्येन तदस्माभिः तच्चिंतं तो कुलंधरः एवं तानि कृतवा
णानिमानुषाणि ममायतः गतान्यदर्शनं बुद्धः ततोहं गुणधारणे नजा। स्न कानितान्यत्र मानुषाणि विशेषतः तंत्रयं निसदाया निकार्याणि तव सा
तः मयोक्तं कथ्यतामेषता ताह्स्य स्त्वयाधुना स्वप्ने विज्ञायते येन तावाथोयं प रिस्फुटः ततो निरवदितस्तेन विहसंघानसहिते तातास्थाने निजः स्वप्नो मम
वयस्येन धीमता ततस्ता ताहितिः सावीरकवाक्यतया तदा निजबुद्ध्या विनिश्चित्य स्वप्नार्थोयं प्रभाषितः अनुकूलानि वर्त्तते तादवरूपाणि कानिचित् एरीदृशी
कुमारस्यकृता कल्याणमालिका तीरवप्रियमित्राय कुमारस्य निवेदितं तो पास्वप्नांतर सर्वं यथास्मानिहृद्दं कृतं एतच्चाकर्ण्य मे चित्त सर्वपरविरोधतः स्फु
त्वाकामलतावाक्यसंवाद समजायते यतो मया चिंतितं कनकोदरराजेन किं चत्वारि पुरा तथा किं वा धरेकुलणाद्य पंच दृष्टा वितानि वे कानिवा देवरूपाणि
रमामेवं कार्यचिंतनं अनुकूलानि कुर्वंति किं वा री कृतकारणं सर्वथा सर्वमावेदं गहनं प्रतिभासते ममाद्यापि न जानेहं किमत्र बतकारणं एवं च स्थिते यद्यतं २
डियेवत्तारं किं चिन्त्यस्यामि सन्मुनिं ततः पृष्टात्मसंदेहः स्वमनं कुर्यात् हि निर्णयं तादवंविधसंकल्पसंदेहकलितात्मदं तदा तातादिनिर्दिष्टस्वप्नार्थतं नृपाय
अपातरवचराः सर्वदिनानिकतिविहिना कनककोदरसंयुक्ताः संस्थिता मम मंदिरे अथाह्लादामृतानंदप्रीणितास्ते यथेच्छया स्वस्थानमन्यदाप्रापन्

त्वन्नावंप्रपद्यते ततोमदनमंजर्यासार्द्धंमेरतिसागरे निमग्नस्यामरस्येवलीलयायांतिवासराः वर्द्धतेचतयासार्द्धमाह्लादामृतसागरः सद्भावमीलिका
सारः प्रेमाबंधोमनोहरः तातश्चिंतितकार्यस्यप्रणताखिलभूभुजः नमेतदाविशालाक्षिचिंतागंधोपिविद्यते किंच विद्याधरोपनीतैश्चमाल्यभूषादिभि
र्मम संपन्नसर्वकामत्वाज्जाताऽतिसुखासिका तदेवंलौल्यहीनात्माप्रविष्टःसुखसागरे स्थितोहंतत्रचार्वंगिसन्नार्यसुकुलंधरः अन्यदामित्रयुक्तेनगतेनाह्ला २
दमंदिरे सन्नार्येणमयादृष्टःकंदनामामुनीश्वरः ततोविनयनम्रोहंप्रणिपत्ययतीश्वरं तस्याग्रेभूतलेशुद्धेनिषण्णोधर्मकाम्यया अथप्रह्लादजननीस्वतसः क
र्णपेशला विहितायतीद्रेणतेनसधर्मदेशना तांचाकर्णयतातत्रविशुद्धेनांतरात्मना आविर्भूतोमयादृष्टःपुनरेषवरबांधवो ततश्च प्रत्यभिज्ञातोयथायंस
सदागमः अयंचास्योमहाभागःसम्यग्दर्शननामकः अथप्रपन्नोभावेनतौमयावरलोचने गुरुवाक्यप्रबंधेनतत्रैहितनयानरो इतश्च इदानीयनरेंद्रस्य
यदासीत्परिकीर्तितः यःसातनामाराजेंद्रःसत्पुरेविबुधालये सोत्यंतमथिरा ज्ञात्वामित्रभावविधित्सया सर्वमेवमयासार्द्धंसप्रमोदेप्युपागतः प्राक्कवल
तिरोभूतः सोकार्षीन्मेसुखासिका आविर्भूतस्तदाजातोयदाजातोसुबा ध वो ततश्च यासकलत्ररत्नोघभोगजन्यासुखासिका तदानीगुरुमूलेमेसा
नंतगुणतांगता अन्यच्च तदाकुलंधरेणापिमदन्नमसदागमो तदामदन म जर्यातोप्रपन्नौयथामया ततोधिकतरंहृष्टस्तदाहंसचामसुनिः विशेषतः
करोत्येवभूयःसधर्मदेशना अत्रांतरे चित्तवृत्तिमहाटव्यांलीनलीनाप्रकंपि ताः तयेनरोधकंकृत्वामहामोहादयःस्थिताः ठ ततश्च चारित्रधर्मराजेनमं
त्रीसद्बोधनामकः इदमुक्तस्तदाभद्रेमनाक्संतुष्टचेतसा यदुत सुंदरोवसरोयंतुंविद्यामादायतेधुना आर्यसंसारिजीवस्यपार्श्वेगाढंफलप्रदः तथाहि सुभ्री
भूताधुनाकिंचिच्चित्तवृत्तिमहाटवी निरुद्धोरोधकोस्माकमीषद्दूरेवशत्रवः तत्कर्मपरिणामाख्यं ततःदृष्ट्वानरेश्वरं गच्छत्वंशीघ्रमादायविद्यामेनांसुकन्यकां
हसाधुसमीपस्थः सांप्रतंसचरेर्मया विज्ञातस्तत्रवावस्थांनवंप्रतिपद्यते सद्बोधेनोदितांदेवयुक्तमेतन्नसंशयः किंतुकालविलंबोत्रयुक्त्याद्यापिप्रयोजने स
दिश्रुणपादयस्तस्यसवसातोवयस्यकः कियंतमपितत्कालमेतोभोगफलप्रदौ अतोद्यापिबलादेतौष्टदेतंगुणधारणौ शक्रादिसुखसंपर्कवाल्यात्ताराधिष्य
प्र एवंचस्थिते अधमस्तेमगृहंयावदनुवर्तनयातयोः शक्रादिविषयग्रामंसुखहेतुचमन्यते तावन्नयुज्यतेदेवममगंतुंतदंतिके नयनंनचविद्यायाजायत १ २४७
तिकथंचन केवलंप्रेक्षतामेषादवेननिजदारकः तदंतिकेधुनाद्गर्हगृहिधर्मसन्नार्यकः प्रस्तावोस्याधुनादेवतत्क्रमेतिसुंदरः गंतुंसपरिवारस्यवर्त्तितक १

र्यसाधकः गतमात्रमिमंदेवसद्भावेनप्रपत्स्यते भवीष्यतीष्टानस्यास्यसन्नार्यासद्गुणरक्तता किंच सदागमस्तावत्तस्यपार्श्वेगतःपुरा तदायंद्रव्यतस्तेन
भरिवाराविलोकितः यदातुतत्पार्श्वेगतः सम्यग्दर्शननामकः मदन्नमातिवाभल्यान्नीतस्तेनाप्ययंतदा पल्योपमपृथक्त्वेनलंघितेतेनभावतः प्रप
न्नागृहिधर्म्मोयंसर्वमासीत्ततःपरं यदाप्रपुनर्दृष्टौमदन्नमसदागमो असंख्याभावतोवाराः प्रपन्नोयंतदाप्र अधुनाकेवलंदेवयतोस्यसंगितोमम ता
नेषहंतत्पार्श्वेविशेषेणप्रहीयते तच्चस्थितुतत्पार्श्वेरंजयत्येषमद्गुणैः प्रस्तावोमाहृशांनत्रततोयानेनविष्यति अन्यच्च महामोहादिसंत्रासश्चित्तवृत्तेर्वि
धुरता गृहधर्म्मेपितत्रस्थेतावद्देवविशेषतः तथा सस्यादतिसुखोस्माकमाद्रूपेणदिहृक्षया अनेनगृहिधर्मेणपार्श्वस्थेनप्रचोदितः चेतःसुखासिका
गुर्वीसंतुष्टिकर्म्मतानवं भवतीतरभावश्चगृहीधर्म्मेणतेगुणाः तस्मात्प्रस्थातामेषगृहिधर्मस्तदंतिके यास्यामोवसरंज्ञात्वापश्चात्सर्वेवयंपुनः तदिदं
मंत्रिणोवाक्यंश्रुत्वासन्नीतिपेशलं चारित्रधर्मराजेनप्रहितोनिजदारकः। सकर्मपरिणामस्यगत्वामूलंतदाभया समागतोममात्यर्थंतत्रैवाह्लादमंदि
रे अथकंदमुनिश्चार्वीश्वरएवतोधर्मदेशनां आविर्भूतोममाग्रेसौमुनिन १ चप्रकाशितः गुणरक्ततयायुक्तस्तथाहादशमानुषैः मायातंप्रपन्नासै
बुद्बुद्ध्यानरान्नमः तथाकुलंधरेणापिकांतयाचसबांधवः प्रपन्नोगृहिध र्म्मो रव्याजातात्यंतसुखासिका अथकंदमुनिर्दृष्टःसादरंसर्वचिंतितं नम
यास्वप्नसंबंधसद्भावार्थबुभुत्सया ततःकंदमुनिःप्राहः स्वप्नार्थस्तस्यविनि। र्णयः अस्यातींद्रियवेत्तारंविनास्नेवोपलभ्यते संतिमेकेवलालोकभास्क
रावरश्मरयः गुरोवानिर्मलानामहृदशविहारिणः एवंच तत्पादमूलंयास्यामिवंदनार्थमहंयदा तदातान्प्रश्नयिष्यामिभद्रेतावकसंशयं यतः योयंस्वप्न
दयाज्ञातसंदेहस्तेमनोगतः विविक्ततस्यभावार्थविज्ञास्यंतिमहाधियः मयोक्तं भदंतयदितेविवगुरवस्तेकथंचन आगच्छेयुस्ततस्तत्पासुंदरादपिसुंदरं
मुनिराहमहाभागगतोहंवचनातत गुरुविज्ञाप्यात्मनं स्पर्शयिष्यमनोरथं अथकेवलालोकालोकिताखिलचेतसः विज्ञायभवतश्चित्तमागमिष्यंतित
स्वयं केवलंगृहिधर्मेत्रसम्यग्दर्शनसंयुते सदागमेचकर्त्तव्याभवताताववादरः ततश्च इदंकंदमुनेर्वाक्यमाकर्ण्यश्रुतयेशालं महाप्रसादइत्येवंक्रां
ताणोहंसन्नार्यकः समित्रतश्चतदाभद्रेविनयानम्रमस्तकः प्रणम्यतंमहाभागकाननाद्भवनंगतः ततःसोपिमहाभागोमुनिर्मुनिवरैर्युतः ततोनिर्म
लसूरीणांगुरूणांपादवंदकः अथकालक्रमाद्भद्रेमराजामधुवारणः तदालोकांतरीभूतःपितामेलब्धधर्मकः ततोराज्येनिषिक्ताहंबधुमंत्रिमहत्तमैः मं

हानंदविमर्दनदर्पनिर्भरमानसैः ततः परिणतं राज्यं रक्तं मे राजमंडलं शात्रवः किंकरीभूता वशीभूताश्च खेचराः किंबहुना मत्तोपि मम माज्ञायं २
वर्त्तिन एतमस्तकाः वर्त्तते कोशदंडोचजायंते सर्वसंपदः किंच नाकं वितंक विक्षापं न कृता कोपदारुणा दृष्टिस्त्वयापि ते जातं राज्यं कंटकवर्जितं त
थाप्यवविधेनाल्पसुखसंदोहकारणे विद्यमानेपि नो जातं मम लौल्याकुलं मनः किं तर्हि सदागमसदोद्योगी सम्यग्दर्शनतत्परः पुण्योदयेन सं
युक्तो गृहिधर्मकृतोद्यमः सातनामादितो नित्यं स्थितोहं सकुलंदरः सम्मदनमंजर्यादेवव्हि विलीलया एवं च तिष्ठतस्तत्र मग्नस्यानंदसागरे साम्रा
ज्यं मम चार्वंगि भूरिकाले तिलंघितः अथान्यदा मम स्थानप्रविष्टः प्रियदारकः कल्याणो नाम मामेवं प्रणिपत्य व्यजिज्ञपत् यदुत आल्हादमंदिरोद्य
देवदानवपूजिताः समागता महाभागा निर्मलाचार्यसूरयः तच्छ्रुत्वाहं तदा तस्मै कल्याणवचनं मुदा नमामि देवगेहेनपुरा जगत्त्रये ततोंगलग्नसं
युक्तं तस्मै संतुष्टचेतसा दीनाराणां मया लक्षं दापितं प्रियभाषणे ततः स वरिवारेणाहं सवयस्यः सनायकः निर्गतो नगराद्दूरे सूरीणां पादवंदकः
अथामरकृतदिव्यसत्कांचनस्वरभास्वरे तत्र सूरयो मया दृष्टाः कमलस्थि त मूर्त्तयः वेष्टिताः मुनिवृंदेन दवदानवखेचरैः तस्यानतोत्र मागन
कुर्वाणा धर्मदेशना ततश्च दृढहानंदरोमांचभूषितः महत्तेषजैः अहं न क्यात्विहायेदं नरेंद्रविन्हपंकं चैतद्यथा छत्रं षड्गं किरीटं च वाहनं च सच २
मरं ततः कृतोत्तरासंगः प्रविष्टः सूर्यवग्रहे ततो भगवतः सम्यग्हादशाव र्त्तवंदनं दत्वा यथाक्रमं शेषात्गणस्य मुनिपुंगवान् लब्धाशीर्वादहृष्टा
त्मा भूयो नत्वा मुनीश्वरं प्रीतः सपरिवारोहं निषण्णः शुद्धभूतले अथ कर्मविषोद्गारकारिणी भवदेहिनां अमृतकारिवाक्येन गुरुणारब्धदेशना कथं
भो भव्या शरणं धर्मो नास्त्यन्यत्र तत्र भवे लसत्तुहामदुःखौघसंकुले भवचक्रके मरणाय भवेज्जन्म कायो रोगनिबंधनं तारुण्यं जरसोहेतुर्वियोगाय
समागमः निमित्तं विपदां लोके देहिनीः सर्वसंपदः तन्नास्ति यन्न दुःखाय वस्तु सांसारिकं जनः एवं च स्थिते अमूर्त्ता सर्वभावज्ञा स्त्रैलोक्योपरिवर्त्तिनः :
क्षीणसंगा महात्मानः केवलं सुखमासते सर्वद्वंद्वविनिर्मुक्ताः सर्वबाधविवर्जिताः सर्वसंसिद्धसत्कार्याः सुखं तेषां विमुच्यतां किंच जन्माभावेजर २
मृत्योरभावो देहभावतः तदभावे च निःशेषदुःखाभावः सदैव हि परमानंदभावश्च तद्भावे हि शाश्वता व्याबाधाभावसंसिद्धं सिद्धानां सुखमिष्यते ॥ २४८
अथवा त्यक्तबाह्यांतरग्रंथा निस्पृहा भववारके संतुष्टा ध्यानयोगेन प्रशामामृतपायिनः निस्संगा निरहंकारा निर्मलीकृतचेतसः सुखिनः केवलं लो

कादहिनोपि सुसाधवः सुखमेव च वांछंति सर्वे जगति जंतवः तच्च नास्त्येव संसारे विहायैकां सुसाधुतां तदिदं भो महासत्वा विनिश्चित्य विधीयतां वि
मुच्यासारसंसारं भवद्भिः साधुसाधुता ततोहं तदा महाप्रबलप्रस्तुतकर्मणः इदं भगवतो वाक्यं चिंतयंत सुखार्थिन चिंतितं च मया करोमीदं यदा
दिष्टं भदंतैः सुखकारणं ततः कृतं मया भूप्रवृज्यामि सुखं मनः अत्रांतरे विरतवचसि भगवति वचनसुधासेकवर्षिणि निर्मलसूरिकेवलिनि कंदमु
निना बद्धकरकमलमुकुलं विधाय ललाटपट्टे निहितमनेन भगवन्निह जगति कस्य दुःशोकः कालविलंबः कर्त्तुं भगवतोक्तं जिज्ञासोर्गुरुर्मल्लसांदहस्य
कंदमुनिराहयद्येवं ततो गुणधारणराजस्येदानीं संशयमपनेतुमर्हति भगवतः भगवतोक्तमेवं क्रियते मयोक्तं महाप्रसाद इत्यथा कंदमुनि प्रत्यभिहितं भदं
तानुगृहीतोहं भगवता भगवंतं प्रश्नयितासुतरामनेन वचनविन्यासेन कंदमुनिनोक्तं महाराज अनुग्रहार्हा एव इयं सांप्रतं भगवद्वचनमाकर्ण्यतां स्थितोहं
प्रकृतरनतोन्नमांगस्ततो भगवतोक्तं महाराज गुणधारणायं तत्संदेहो यथा यानि कनकोदरराजेन स्वप्नदृष्टानि चत्वारि मानुषाणि यानि कुलंधरेण पंचो
पलक्षानि कनमानितानि कथं वा मदीयकार्यपरं प्रशंसिवर्त्तकानि किमुवे के नवत्त्वापि रणपंचतानि कथा किंदवरूपाणि तानि किं चार्थशून्यं स्वप्नमा
त्रतद्वयमपीति संशयः मयोक्तं भगवन्नेवमिदं यदादिष्टं भगवता नाहम हा राजयद्येवं ततो महती यं कथा कथं निवेद्यते शकथं वा श्रूयते मयोक्तं
तथापि ममानुग्रहेण कथयंतु भगवंतस्ततः कथयितां भगवता संव्यवहारन गरादारभ्य सर्वा सद्भस्वविधानकोपेता संक्षेपेण मदीयवक्तव्यता अति
हितं च तदेवमस्थिते महाराज त्वचित्तवृत्तौ विविधनगराकरा ह्याकुलमंतरंगमहाराज्यं केवलमभिभूयाम युष्मत्कारणशीतांश्चारित्रधर्मराजादीन बहिःकृ
त्यचभवंतं महामोहादिभिस्तादियंतं कालं सुहालितमासीदसावपि कर्मपरिणामो भवतः प्रतिकूलतया तदेव महामोहादिबलं पुष्णाति स्म सांप्रतं पु
नरसौ भवतोनुकूलो वर्त्तते ततो निवचभवंतं प्रतिप्रगुणीकृता स्वीयमहादेवी कालपरिणतिः प्रसारिता भार्या भवितव्यता प्रकटीकृतो निजमहत्तमस्तेजस्
तः स्वभावः प्रोत्साहितस्तव सहचराः पुण्योदयः तथाविधीरिताः किंचिन्महादयः आस्वारिताश्चारित्रधर्मादयः राज्ञा दर्शिता ते सर्वमत्यंतसुखमालिका
यतः प्रभृति पुनस्त्रैव वत्सभावीभूतः सदागमो भावीभूतः सम्यग्दर्शनाख्यो महत्तमस्ततश्चारभ्यानुकूलतरासौ कर्मपरिणामो वर्त्तते ततोजनिता स परि
वारेणानेन विबुधालय निवसता स्वविशिष्टतरा सुखपद्धतिः अधुना मधुवारणराजमंदिरमवासस्यते सुखसंदोहसिद्धये सुतरां प्रोत्साहितास्तौ भव

वयस्यः पुण्योदयः ततस्तेन संदेशोऽयं तव बहिरंगतार्या मदनमंजरी तेनैव च महापुरुषतया किलाहं कोऽत्र कार्यसंपादनस्य नूनमेतान्येव सकल-
कार्याणि घटयतीति मन्यमानेन कामरूपितया दर्शितानि स्वप्ने कनकोदरराजस्य तान्यपव कर्म्मपरिणामकालपरिणतिस्वभावभवितव्यतालक्षणा-
नि निरूपितोऽस्मात्तैरेव वरो मदनमंजर्यास्ततो भवता मन्यवरान्वेषणे प्रतिक्रवाणान्येव चत्वार्यपि मानुषरूपतया तेषु च विद्याधरेषु विमुखमस्या
मदनमंजर्यास्तान्येव तव वयस्येन पुण्योदयेन जनितं किंतु महानुभावतया तदस्ति कर्म्मपरिणामादिभिर्विहितमिति स्वप्नतन्मुखेनेवानेन प्रकाशितं
तातानि स्थितं कर्म्मपरिणामेन पुण्योदयो यद्भुतार्थेन सुंदरमाचरितं भवता यदेवं कृत्वा स्वयमेव प्रयोजनं तथापि त्वयात्मा प्रच्छादितो वयं पुनरेवं तं कर्त्तु-
या प्रकाशितानि पुण्योदयः प्राह देव मा मैवं माज्ञापयत यूयमादेशकारी खल्वेष किंकरजनो यूयमेवात्र परमार्थतः कर्तृणि तान्येव च मया कनकोदररा-
ज्ञाय प्रकटितानि ततः किमित्यनुचितं कर्म्मपरिणामेनोक्तमार्य सत्यमेव मिदं तथापि त्वमेवात्र परमो हेतुर्यतो नः सुखसाधनानि सुंदरकार्याणि भव-
हिरद्द वयमपि कुर्द्धयारयामस्ततः प्रकाशनीयः खल्वात्मापि भवता नान्य थास्मच्चित्तनिर्वृत्तिरिति पुण्योदयेनोक्तं यदाज्ञापयति देवस्ततः कुले-
धरादयः स्वप्ने कोप्रविशितानि पुनरात्मपंचमानि तान्येव पुण्योदयेन रव्या पि तावसकलकार्यसाधकता तदेवमेतानि महाराजमानुषाणि तथैवात
षा च पुनरपि चान्यां च दर्शनिकारणमेतान्येव वाने संबंधीनि निःशेषप्रयोजनो नितं त्रयं तिमाकर्षीः मां ददमिति मयोक्तं भगवन्निदानीयोऽयं मदनमंजरी
लाभादराज्ञः पन्नो मम निरुपमः सुखामृतसागरावगाहः किमेषापि तेनैव कर्म्मपरिणामादिभिः कृताहितेन पुण्योदयेन जनितो भगवानाह बाढं अपि
च महाराजेन केवलमेष एव जनितस्तवानेन किंतर्हि सर्वमप्यमुना पुण्योदयेन विहितानि भवतो भूयांसि सुंदरप्रयोजनानि तथाहि नंदिवर्द्धनावस्थायां
जनितस्तवानेन कनकमंजरीसंबंधः रिपुदारणकाले विहितानरसुंदरीमीलकः वामदेवदशायां घटितास्फुरणविमलेन निर्मिघ्यवक्षालनसहस्रमैत्री धनशे-
खरावसरसंपादितानानाविचित्ररत्नराशयः घनवाहनभावसमुत्पादितो निर्व्याजविमुक्तकलंकस्य तवोपर्यकलंकस्य तादृशः स्नेहभावः आविर्भ-
वितं तन्नाहृत्रांमहाराज्यं तथा विरचिताः सर्वस्थानेषु सुखपद्धतयः केवलं न विज्ञातमस्य पुण्योदयस्य तदा भवतां महात्म्यं भवता आरोपितं हिंसावैश्वानरमृ-
षावादशैलराजस्तेयबहुलिकामैथुनसागरपरिग्रहमहामोहादिषु निःशेषदोषपुंजेषु पिशुणसंवाद मयाक्तं भदंत यदिममायसुखपरंपराहेतु पुण्ये २६९

दयो वयस्यः प्रागप्यासीत्ततः किमिति मे तावं तिदुःस्कदंबकानि संजातानि किमित्तिवानंतकालमिछमर्द्दवितर्दकं परिभ्रमणं मे संपन्नमिति भगवाना-
ह महाराजयद्येवं ततः समूलमेनत्तेकथयिष्येयेन समस्तस्ते संदेहो विदलतीति मयोक्तं भगवन्ननुग्रहो मे भगवतोक्तं महाराकथितं तावन्नतुल्यमिदं यथा
सं व्यवहारनगरे संसारिजीवाभिधानो वास्तव्यकुटुंबकस्त्वमसि तवाविदमनादिरूपमंतरंगं चित्तवृत्तौ महाराज्यं इदं च चारित्रधर्मराजादिकं महामोह नरे-
न्द्रादिकं च तत्र सैन्यद्वयं परस्परविरुद्धमपि सकलकालावस्थितमेवात्र स तु कर्म्मपरिणामो राजा तावकीनं वीर्यमुपलक्ष्य न्निवनिजवर्द्धनयामहामोहादि-
बलं लापितव तोत्रबलद्वये साधारणमात्मानं दर्शयति जलधितापकः खल्वेषः स्वरूपेण यदा यदेव तयोर्बलवाङ्गेन्यमुपलभते तेन तदेवोपबृंहयति तस्य च
कर्म्मपरिणामस्य द्वौ सेनापती एकः पापोदयो द्वितीयायामेव पुण्योदय इति स च पापोदयस्तत्त्वगाद प्रतिकूलः स्वरूपेणात एव कर्म्मपरिणामस्य संबंधि यस्तव
वैरितत्तमेकांतेनासुंदरं सैन्यं तादवसोधिकुरुते पुण्योदयस्तु तथाऽनुकू लोऽत एव कर्म्मपरिणामस्य सत्कं यत्तेबंधुभूतं सुंदरमनीकं तदेवायमधिष्ठि-
करुते स च पापोदयस्तवानादिरूढो संव्यवहारनगरादारस्याभिव्यक्तः रू यः सखा भूदेव ततः सुप्रबुद्धत्वान्न दर्शितस्तेक्त चिदप्य सौ विशेषतोऽत्त वि-
तयातया ततस्तस्यदं महाराज गुणधारणसमस्तमाहात्म्य यत्तेयं पन्न म नंतकालमेवं परिभ्रमणं संपन्नात्त्वरि —— सततयपरिकल्पितं हिंसादि-
कं पुदितत्वं न लक्षितोऽयं हितकरणशीलपुण्योदयः अन्यच्च तेभ्नेव पापो दयानिबद्धिक्षतस्त्वं तस्माच्चित्तवृत्तिवर्त्तिनः स्वकीयादंतरंगमहाराज्यात्त-
निववाभितूयछादितं तव स्वांगिकमेकांतहितं पुण्यो चारित्रधर्मराजादिकमंतरंगबलं भतेनैव चानवरतं परितोषितमेकांताहितमपि तेवं धुभूतं च दर्शितं म-
हामोहादिसैन्यं च ष्टतया च प्रकटितस्ते पुरतो वत्सलमित्रतया त्मा तथायमपि पुण्योदयस्तदा तेन पापोदयेनानुबंधोय द्यपि तत्सुखकारणमभूत्तथापि
न कल्याणपरंपराहेतुतां प्रतिपन्न इति तन्नास्य वराकस्य दोषः किंतर्हि तावस्यैव दुरात्मानः सार्वाप्ययं दोष इति मयोक्तं भगवन्निदानीं किमित्यसौ प-
पापोदयस्तूष्णीमास्ते भगवतोक्तं महाराज स्वतंत्रः खल्वसौ किंतर्हि रसाप्यमीषां कर्म्मपरिणामकालपरिणतिस्वभावभवितव्यतादीनामायत्तो वर्त्तते त-
तामीभिरवसां प्रतं भवतः सकाशादूरीकृत्यासौ दुरात्मा तथाहि यतः प्रभृती भवत्समीपममीभिरनुज्ञातः समागतः सदागमस्तत एवास्य निकृ-
न्तितास्यामीभिः प्रबलता ततः ईषद्दूरीस्थितस्त्वेसौ न जातो दुःखकारणं पापोदयो वराकस्तु लघुः पुण्योदयेन च ततः सदागमे प्रीतिः संजाता नेतरां त-

रा संपन्नेव सुखं नृपत न्माहात्म्येन किंचन कृचित्पापोदयो नृयस्तैरेव निकटीकृतः ततस्त्वं दुःखितो जातः परित्यक्तः सदागमः एवं च आलो
च्यालोच्य यत्कृत्यमकवाकूतया पुरा अमीभिर्नृपनिःशेष नवत्कार्यविचिंतकैः अनंतवारान्संसारे पुण्योदयसमन्वितः पापोदयं तिरोधाय मीलि
तास्तु सदागमः यदा तु गृहिधर्मेण सम्यग्दर्शननामकः युक्तया मेलितवानीतो मीलितैरेव स्वतेजसा तदा पुनरसौ ततो मीलितैर्दूरतरीकृतः पापोदया
त्सैन्ययुतस्त्वद्योत्पादितं सुखं यतः पुण्योदयोपेतो नीतस्त्वं विबुधालये आनीता मानवावासे कृता कल्याणमालिका पुनश्च सार्वैः संभूय तैरेव नि
कटीकृतः पापोदयः ससैन्यस्ते त्याजिताश्च सुबांधवाः एवं चासंख्यवारांस्ते कृतो विरहमीलकौ अमीभिर्यावदानीतस्त्वमत्र नृपमंदिरे ततोधु
नास्ति दूरस्थो गाढं पापोदयस्तव ससैन्यो वर्त्तते तत्र नृसीमास्ते नरोत्तमः तैः कर्म्मपरिणामाद्यैरत्र तेत्र निकटीकृताः सांप्रतं तमहाभागाः सात
पुण्योदयादयः किंच न विद्यते तेत्र बंधोस्पात न पापोदयन स्तोः तेनायं ते धुनानृपजातः पुण्योदयो नयः अनेन तेधुना सस्पलौल्य निर्मुक्तमान
सा दृश्यमीयं महाराज जनिता सुखमालिका किं बहुना त्वष्टतस्य र्वं कार्येषु सुंदरासुंदरेषु ते तान्येव स्वप्नदृष्टानि मानुषाणि न संशयः यद २
दि प्रतिकूलानि वर्त्ततानि ते तदा पापोदयं पुरस्कृत्य दुःखमुत्पादयत्य लं अनुकूलानि तान्येव कारणैरपरापरैः पुण्योदयेन ते तानि कारयंते
सुखासिकां यत्प्रासंप्राप्यते यच्च नवता त्रशुभाशुभं नित्यं तत्रोपयुक्तानि तान्येव न नु कारणं मयोक्तं भगवन्नत्र विधातव्ये शुभाशुभे किमकिंचित्क
रो वर्त्ते सर्वथाहं बतात्मना सूरिराह महाराज मा मैवं मंस्थाः कदाचन परिवारस्तवामी नि नवानवान्नायक तथाहि नवतो योग्यतापेक्षां चक्षुष्टे सर्वकर्मसु
तकर्मपरिणामाद्यास्त्वच्छुभाशुभदे नवः ततस्ते निजयोग्यत्वं प्रधानं नृपकारणं सुंदरेतरवस्तूनां तेपुनः सहकारिणः राजान्नना दिरूढा सा विद्यते तव
योग्यता यया संपादितं सर्वं प्रपंचोयममीदृशाः तया विना पुनः सर्वे सुंदरेतरवस्तुषु ते कर्मपरिणामाद्याः किंकुर्वंतु वराककाः ततस्त्वमत्र प्राधान्यात्क २
रणत्वेन गीयासु सुंदरतरकार्याणां सर्वेषामास्मत्ताविनां मयोक्तं नाथ यद्येवं मम कार्यप्रसाधने ततः किमियदेवात्र कारणानां कदंबकं किंचान्यदपि
विद्येत मम कार्यप्रसाधकं सूरिराह महाराज समाकर्णय सांप्रतं यास्त्यसौ निर्वृतिर्नाम नगरी सुमनोहरा निरंतानंदसंदोहपरिपूर्णा निरामया तस्याम २५०
नंतवीर्याद्यः सर्वज्ञः सर्वदर्शिनः अनंतानंदसंपूर्णः सुस्थितः परमेश्वरः यो विद्यते महाराज सर्वस्य जगतः प्रभुः सुंदरतरकार्याणां सतो परमकारणं

अनेकाप्येकरूपो सौ गीयते वरसूरिभिः अचिंत्यवर्यमुक्तात्मा परमात्मा स गद्यते स बुद्धः स विरंचाख्यः स विष्णुः स महेश्वरः निष्कलः स जिनः प्रोक्तो दृ
ष्टतत्वैर्महात्मभिः न चेच्छया करोत्येष नवकार्यपरंपरा वीतरागो गतद्वेषो निराकांक्षो यतो मतः यथानुकूरुते तात नवायं सुंदरेतरं कार्यजातं तथा व चि
सांप्रतं विज्ञाक्षाकृतेः सिद्धा भगवतस्तस्य निश्चला सुप्रतिष्ठिता अस्याज्ञा सर्वलोकानामाकालं करणोचिता यदुत निरंधकारा कर्त्तव्या चित्तदृत्तिप्रनास्व
रा गोक्षीरहारनीहारकुंदेंदुविशदा सदा गृहीत्वा शिवबुध्या च महामोहादिकेवलं अनुकूलं निदंतव्यो घोरसंसारकारणं बंधुबुध्यावधार्येदं पोषणीयं च स
र्वदा चारित्रधर्मराजाद्यं सैन्यं कल्याणकारणं इयमेतावती तस्य सर्वलोकसमाश्रया वर्त्तते नृपते राज्ञा विधातृहितकारिणी संस्मरणेन ध्यानेन स्तवेन व्रत
चर्यया इयामवविधाव्यातदाज्ञा तस्य सेवकौ निषिद्धाचरणैः सर्वैरियमेव विराध्यते तदुक्तं द्वादशांगार्थः सर्वोप्यस्यां व्यवस्थितः तां च यो यावतीं लोकवि
दधाति नरः सदा अज्ञानन्नपि तद्रूपं तस्य तावद्भवत्सुखं केवलं यत्पुनः लंघनाज्ञाविपरीतं विचेष्टते अजानन्नपि तद्रूपं स तदेव दुःखभाजनं यो य २
वत्कुरुते मायां तदाज्ञालंघयं जनः तस्य तावद्भवेद्दुःखं यथा तत्करणेषु खं एवं च स्थिते तदाज्ञालंघनाद्दुःखं तदाकरणात्सुखं यत संपद्यते सर्वस
र्वेषां मम पादहिनां अणुमात्रमपि तन्नास्ति भुवने त्रशुभाशुभं तदाज्ञानि २ रपेक्षं हि यत्कायेत कदाचन तानच्छारागविद्वेषरहितोपि स नृपतिः नि
र्वृतिस्थोपि कार्याणां ज्ञेयः परमकारणं स एव परमात्मा तु भवतस्ते गुणधार णे सुंदरतरकार्याणां सर्वेषां नात्र संशयः तदाज्ञालंघनात्पूर्वं जाता तदुःख
मालिका अधुना तत्करात्वन सुखलेशोयमीदृशाः यदा तु तस्य संपूर्णामाज्ञामित्तां करिष्यसि तदायं सुखसंदोहस्तस्य विज्ञास्य सैरस तादवं परमार्थेन सं
र्वमीतवादतवः प्रधान गुणनावेन विज्ञेयां सर्वकर्मसु एकेनापि विना नृपकार्यसिद्धिर्न विद्यते अमीषां प्रोक्तहेतूनां समाजः कार्यकारकः मयोक्तं का
रणग्रामः किं सर्वोयं निवेदितः एतावानेव किं वास्ति नाथान्यदपि कारणं सूरिराह महाराज प्रायशः प्रतिपादितः एतावानेव हेतूनां मीलकः कार्यसाधकः
अत्रैव शेषहेतूनामंतर्भावो हि विद्यते यथा यदृच्छा नियतीप्रविष्टे तत्वितव्यतां नाना निर्नष्टसंदेहस्तदाहं वरलोचने प्रतिपद्य गुरोर्वाक्यं तत्तथेति कृतांजलिः दृष्ट
वान परं सूरिं संदहमानसंस्थितं गाढमद्भुताद्बुद्ध्या सर्वकाले वितर्कितं यदुत भगवन्नपकं नूमो तथाकाद्यावर्त्तमानं द्वितीयकं तदा स्वरवरं सैन्यं संनितके
नादत्तुना सूरिराह महाराज तत्रापि परकारणं सैवं पुण्योदयो ज्ञेयः शेषकारणचोदितः केवलं तत्स्ववीर्येण प्रसन्नाव नादवता तावापरितया सर्वसंनितं

ऽनलद्वयं रक्षितं मरणं तेषां खेचराणां तावद्भया विमुक्तास्त्वदन्तिके ताजनिताबांधवोपमाः तथापि च कृतं कार्यं कृतं तेनाभिधीयते यतः प्रचोदकस्तस्य २
स्यैव पुण्योदयोऽनघः अयं हि कार्यं कुर्वाणः सुंदरं तातनरोत्तम संपूर्णं कारयत्यन्यैरद्भुतैर्भूत्वा पुनः स्वयं पापोदयोऽपि कुर्वाणस्तत्र कार्यमसुंदरं प्रचोद
द्यकारयत्यन्यैरद्भुतैर्भूत्वा पुनः स्वयं तदन्ये हेतवो नृप सुंदरेतरवस्तुषु अप्रधानास्त्वया ज्ञेयास्तावेव परमार्थतः तथा हि सर्वपापोदयेनैव कारणे
रपरापरैः कारितानि विचित्राणि दुःखानि बहूनि मे तत्र इदानीं कारयत्येष स्वसामर्थ्येन ते सुखं निमित्तमात्रं बाह्यानि वस्तूनि पुण्यधारण मयोक्तं भग
वन्नष्टो मेऽधुना समस्तसंदेहो वधारितमिदं मया भगवद्वचनेन यदुत यदाहमज्ञानातिष्ठामि निर्वृत्तिनगरीपरमेश्वर महाराजसुस्थिताज्ञालंघनं करोमि
भवाधिकारमलिनां चित्तवृत्तिं पोषयामि महादिबलं तदा तत्राहं मदीयस्वरूपमालोक्य प्रतिकूलतां गतानि कर्मपरिणामकालपरिणतिस्वभावभव
तादीनि तानि कर्मपरिणामसेनापतिना पापोदयेन मत्प्रतिकूलानि मीयानि कसहितेन मम विविधदुःखपरंपरां तत्संपादकपरापरबाह्यान्तरवस्तु
प्रेरणद्वारेण जनयंति यदा पुनरहं स्वयोग्यतामपेक्ष्य तास्यैव भगवतः सु स्थि तमहाराजस्य प्रसादेन वाप्तसंज्ञानो भवामि ततस्तदाज्ञायां वर्ते विद
धामि भावतमः क्षालनेन निर्मलां चित्तवृत्तिं प्रीणयामि चारित्रधर्मराजा(द कं सैन्यं तदा तत्राहं मदीयचरितमाकलय्यानुकूलतां गतानि क
र्मपरिणामकालपरिणतिस्वभावभवितव्यतादीन्यन्तरंगानि येन कर्मपरि णामसेनापतिना पुण्योदयेन मदनुकूला॥न्यसैन्यसहितेन मम सुखं
परंपरां तज्जनकान्यन्यबाह्याध्यात्मिकवस्तुप्रचोदनमुखेनैव संपादयंति तदेषा सामग्रीजनिका न पुनरन्यत् किंचित्कस्यचिज्जनकमस्तीति केवलं यथा
दादिष्टं भगवद्भिर्यथायं तदाधुना पुण्योदयेनेदानीमीदृशः सुखलेशः संपादित इत्यनेन वाक्येन जनितो मे कुतूहलातिरेकः यतश्चिंतितं मया अये यस्मि
न्नहनि मया लब्धा मदनमंजरी तथावाप्तः स्नेहेर्यान्तरिरत्नराशयः प्रशमितं चिंतितमात्रेण खेचराणां रणविघ्नं समुत्पन्नस्तेषां परस्परं बंधुभावो गता
सार्वपि मम सत्प्रताजनितस्तातामात्रादिपरितोषः प्रादुर्भूतो महोत्सवः समुत्पादितो नागरकानंदः प्राप्ता मद्भुवनेश्वरवराः विहितं तातेन तत्सामानादिकं
प्राधितो हंसादंरूचा सितो यशाः पटहस्तद्वमसुखनिर्भरतया मृतमयमिव प्रतिभासितमासीत् तथा वर्द्धमाने मदनमंजर्या सह प्रेमबंधे जाते कंदमुनि २५१
दर्शनमित्रतामुपगतः प्रसादात् सदागमसम्यग्दर्शनगृहिधर्मेषु परिणतमहाराज्ये विलसितोऽयथेच्छया सुखसंदोहपरिपूर्णतया संजातामम मादवलोकसु

खेषु वशा तथाधुनाहष्टे भगवति वदति सविनयं नष्टसंदेहे प्रणतो भगवद्वचनकमलं आकर्णयतो वचनामृतं मम सुखातिरेको वाग्गोचरातीतो
वर्तते ततः कथं भगवद्भिरादिष्टं यथाधुना संपादितस्तवानेन पुण्योदयेनायं सुखलेश इति तथा हि यद्ययमपि सुखलेशस्तर्हि कीदृशं पुनस्तत्संपूर्णं सुखं
स्यादिति संजातो मे मनसि वितर्कः ततः कथयंतु भगवंतः कीदृशं पुनः शरीरिणस्तत्संपूर्णं सुखमिति निर्मलसूरिणोक्तं महाराज पुण्यधारणस्व २
नुभाव एव विज्ञास्यसि चेतस्तत्स्वरूपं किं तस्य कथनेन मयोक्तं भदंत कथं भगवानाह महाराज परिणेष्यसि त्वं दश कन्याः भविष्यति ताभिः सह
त्वं सारस्तव प्रेमाबंधस्ततस्तदीयामलीलया विलसतस्तेन मध्येय सुखं संजनिष्यते तदपेक्षयासुखलव एवायमधुना ततो वर्तते मयोक्तं भगवन् बध २
रितमिदानीं मया यथाहमेनामपि मदनमंजरीं परित्यज्य भगवत्पादमूले प्रव्रजितो को भविष्यति तत्कथमहं कन्यकानदशकं परिणेष्ये भगवतोक्तं भव
ष्यत यापि परिणेतव्यास्त्वया कन्यकाः किं च युक्तामेव ताभिः प्रव्राजयिष्या मो भवंतं न विरुध्यते ताभिः सार्द्धं प्रव्रज्या हि वा न ऽहितस्य ते प्रव्रजितेन भ
वलते हि प्रव्रजितो विरहितस्तादृशाकुटुंबिनीभिस्ततस्ताः परिणीय नियम २ एवता प्रव्रजितव्यमिति एतच्चाकर्ण्य किमेवं भगवान् भाषत इति विस्मयेन
स्थितोऽहं विस्मितः कंदमुनिनोक्तं भदंत कतमास्ता कन्यकायाः परतत्वाम हा राजन् भगवानाह यस्ताः सर्वनिवेदिता मयास्यैव चिरंतनदृष्टांत कथ
यता ता एव ताः कन्यका नान्याः कंदमुनिराह भदंत विस्मृतास्ता ममाधुनाते रमयानुग्रहेण यत्र तावर्तंति तस्य वासं बध्नियोन्नामिका वा सर्वमिदं
निवेदयितुमर्हति भगवंतः भगवताक्तमाकर्णय अस्ति चित्तसौंदर्यं नाम नगरं तत्र शुभपरिणामो राजा तस्य निःप्रकंपता चारुता इति नार्ये तयोर्यथा
क्रमं क्षांति दया कन्यके विद्येते तथापरं शुभ्रमानसं नाम नगरं तत्र शुभाभिसंधि नरेंद्रः तस्य वरता वर्यता इति द्वे तयोर्मृदुता सत्यते कन्यके संजा
ते इति तथान्यदपि अस्ति विशदमानसं नगरं तत्र शुद्धाभिसंधि नरेश्वरस्तस्य शुद्धतापापभीरुते गृहिण्यौ तयोश्च ऋजुता वारते नाम द्वे कन्यके संवृत्ते इति त
थाशुभ्रचित्तपुरमस्ति सदाशयो नरपतिस्तस्य वरण्यता दवीतस्यास्त कन्यकतय्यथा बुद्धसरतिर्मुक्तता वेति तथान्यास्ति तेनैव सम्यग्दर्शनेन स्ववीर्येण
निवर्तितामानसी विद्यानामकन्या तथापरा चारित्रधर्मराजस्य विरचितेर्महादेव्याः कुक्षिसंभूता निरीहतानामकन्येति तदेता निता न्यार्यकं
दमुने मासां दशानामपि कन्यकानां निवासा भिजननामानि तनिवेदितानि कंदमुनिनोक्तं नाथ महाप्रसादः एकवलकं पुनरेताः कन्यकाः प्राप्त

यामहाराजेन भगवतोक्तमालोच्य सत्कालपरिणत्यादिभिः गृहीत्वा तदनुमतिं कृत्वा पुरतः पुण्योदयं गत्वा ते पुत्रपुत्र्यनुकूल्यतद्धन जननीजनकान्
स एव कर्मपरिणामो दापयिष्यतिमम स्ताश्च पिताः कन्यका महाराजायेति केवलमनेनाप्यत्यसनीयाः सद्गुणाः करणीयात्मयोग्यतायेनानुकूलतारा
भवत्येनं प्रति सकर्मपरिणामः तद्दानाभिमुखा जातं ते स्वयमेव तासां पितरः ताश्च स्वत एवानुरज्यंते स्यततो भवति निकृत्रिमः प्रेमाबंधः नखलु रा
जाकांत्या प्रेमाबंधो घटितः सुघटितो भवति न च घटयितुं शक्यत इति कंदमुनिराह भदंत किमत्र मधुनैवायं भगवद्वचनकरणेन यथार्थो भविष्यति गुण
धारणसत्संस्कारात्प्रविषयदा ज्ञापयंति भगवतः केवलमादिशंतु विशेषेण नाथा केपुनरनेन तासां भाभायसद्गुणाः सततमनुशीलनीयाः भगवता
कर्मार्यक्रांतिमभिवांछता तावदनेन भावनीया समस्तजंतुषु मैत्री सहनीयः परिविहितः परिभवः अनुमोदनीयस्तद्वारेण परश्रीतियोगश्चिंतनीयस्तत्स
पादनेनात्मानुग्रहः निंदनीयः परिभावद्गुर्यतिहेतुतयात्मश्लाघनीया परलो कापकारणभावरहिता धन्यतया भगवतो मुक्तात्मानः ग्रहीतव्याकर्मनि
र्जरणहेतुतयान्यत्कारकर्त्तारो हितबुद्ध्या प्रतिपत्तव्याः संसारासारत्वदर्शि त याएव गुरुभावेन सर्वथा विधेयं निष्प्रकंपकरणमिति दयां पुनः परिणि
नीषितानेन सर्वथावर्जनीयः स्तोकापि परोपतापं दर्शनीयः सर्वदहिनांबं धु भावः प्रवर्त्तितव्यं परोपकारकरणे नोदासितव्यं परव्यसनेषु सर्वथाभवि
तव्यं समस्तजगदाह्लादकरामृतात्राय धारिणेति मृदुतांपुनरार्यविवाहयिषा तामहाराजेन मोक्तव्यो जातिवादः परित्याज्यः कुलाभिमानः वर्जनीयो
बलोद्रेकः रहयितव्यो रूपाभिमानः परिहर्त्तव्य स्तपोवष्टंभः निराकरणीयो धनगर्वः निर्वासनीयः श्रुताहंकारः अपहर्तव्यो लाभमदः शिथिलतव्यो वाल
कानुशयः धारिणेति मृदुतांपुनरार्य सर्वथा कर्त्तव्यं नवनीतपिंडोपमं हृदयमिति ३ ७ तथापरिहरतः परेषां मर्मोद्घट्टनं वर्जयतः पैशुन्यं विमुंचतोऽस
र्ववादं शिथिलतो वाक्पारुष्यं गर्हयतो वक्रोक्तिं अनाचरतं परिहासं अवदतोलीकवचनं त्यजतो वाचाटतां विदधतो भूतार्थोज्जीवनं प्रगुणीभविष्यति
गुणानुरक्ता महाराजस्य स्वयमेव सा सत्यतेति ७ ४ तथा निर्लज्जयतां कौटिल्यं दर्शयता सर्वत्र सरलतां भावं विमलयता मानसं समनुशीलयता प्रकटाचा
रतां अनुवर्तयता सद्भावप्रधानं सर्वथा कुर्वता प्रगुणदंडोपमं मात्मांतःकरणं महाराजेन साकृजुतावशीकर्त्तव्येति ५ ७ तथा धारयति परपीडां भीरुतां भि १५७
राकुर्वतिपरद्रोहबुद्धिं वर्जयतिपरधनहरणं लक्षयति तदपायहेतुतां गृह्णाति दुर्गतिभयं महाराजसंजातानुरागा गमिष्यति स्वयंवरा सा भूनमवो रत्नेते

७ ६ मुक्ततांपुनरभिलषतार्थ महाराजेन सात्मीभावमानेतव्यो विवेकः द्रष्टव्यो बाह्याभ्यंतरग्रंथाभिष्वंगत्वात्मा समानीया ग्रंथपिपासा धारणीयं भा
वतो बहिरंतश्चानलग्नमंतःकरणं सर्वथा पंकजलाभ्यामिवार्थः कामाभ्याम श्लिष्टः पद्मवद्भावयितव्यो निजभाव इति ७ ७ ब्रह्मरतिं पुनः पाणौ जिघृक्ष
ता मुनेमहाराजेन प्रतिपत्तव्याः समस्ता अपि मातर इव सुरनरतिरश्चां नार्यः न वस्तव्यं तद्वसतौ न कार्या तत्कथा न भजनीया तन्निषद्या न विलोकनीयानि
तदिंद्रियाणि न स्थातव्यं रतिस्थमिथुनकुड्यांत्यभ्र्येन स्मरणीयं पूर्वललितं नादरणीयः प्रणीताहारः रक्षणीया तदतिमात्रा न करणीया शरीरशोभा सर्वथा
हूलनीया रताभिलाषितेति ७ ८ तथा सर्वपुद्गलद्रव्याणां देहधनविषयादीनां भावयते सत्व तमनित्यतां चिंतयत भगवदमशुचिरूपतां ध्यायते दुःखकार
कतां लक्षयते चात्मभिन्नस्वभावतां विरहयातसकलं कुवितर्कजालं विमृशात समस्तवस्तुतत्वमस्मैमहाराजाय गुणधारणाय सबोधः समानीयदास्यति
तासम्यग्दर्शनात्मजा विद्याकन्यकामिति तथा विज्ञसंतापाय छ्रामनो दुःख रयभोगाभिलाषः मरणाय जन्म वियोगाय प्रियसंगमः कोशकारकीट
स्येवतंतु संतानिरचनानिवशात्मबंधनाय जीवस्य संग्रहपरतात्क्लेशायास र यसकलसंगजालं प्रवृत्तिर्दुःखं निवृत्तिः सुखमित्येवमनवरतं भावयतो र
महाराजस्य भविष्यति गाढमनुरक्ता मानिरीहतेति ७ १० तादृते सद्गुण र भ्यासादशानामपि कन्यकानामवाप्तये महाराज्येनाभ्यसनीया अन्यथा
वं कुर्वता स्यानुकूलतयेवावसरं विज्ञाय दर्शयिष्यति समस्तचारित्रधर्मादि कं निजबलं सकर्मपरिणामः ततः प्रत्यक्षमनुरूपगुणाभ्यासे भवितात्मनः
नुरागमानेतव्या स्तमहाराजेन सुखभदाः ततः स्वानुरक्तास्ते निराकरिष्यंति तन्महामोहादिसैन्यं ततो यमवाप्स्यते भावराज्यः स्वबलकलितो विनिर्भिन्नभावे
शात्रु ताभिः प्रियकामिनीभिः सार्द्धं ललमानात्यंत सुखितो भविष्यति महाराजस्तदिदमवाप्तेन तावदनुष्ठेयमिति कंदमुनिराह भदंत कियता पुनः का
लेन महाराजस्येदं संपत्स्यते प्रयोजनं भगवतोक्तमार्य षण्मासमात्रेण भावतामयोक्तं नाथ त्वरयति मामतीव प्रव्रज्याग्रहणायांतः करणं भूयश्चैक
कालविलंबस्तत्क्षममिदं भगवानाह राजन्भलमत्र त्वरया इयमेव हि परमार्थतः प्रव्रज्या यदस्य सम्यगुपदिष्टस्यानुष्ठानं द्रव्यलिंगं हि भवता गृहीतं सर्वमप्य
नंतावाराः न चित अघातिकर व्यतिरेकेण भवतस्तेन द्रव्यलिंगेन कश्चिद्विशिष्टतरः संपादितो गुणस्तदलं तावत्तदर्थमुन्नरितेनेदमेव मदुपदिष्टं कुर्वाणाभि
ष्टेति कंदमुनिनोक्तं भदंत किं न पुनः कामेण महाराजेन ताः कन्यकाः परिणेतव्याः भगवतोक्तमार्य मुपदेशमनुतिष्ठतोस्य समीपमागमीष्यत्यसौ विद्या

डाक्टर भाऊदाजी इत्याख्यस्य स्मारकम्
Dr. BHAU DAJI MEMORIAL
डाक्टर भाऊदाजी इत्याख्यस्य स्मारकम्
Dr. BHAU DAJI MEMORIAL

मादाय सद्बोधमंत्री विवाहयिष्यत्यनेनं तां कन्यकां स्वास्यत्य समीपस्थः ततः किमनेन बहुनायदसौ किमपि ब्रूते तदेवानेनानुष्ठेयं जानात्येवासौ
प्राप्तकालं सर्वकार्यं करयित्वं तस्यागमनं हि सम्पाद्यते यस्मादृशास्त्रुपदेशावकाशाः तस्मादेव सद्बोध सर्वत्र महाराजेन प्रमाणीकर्त्तव्य इति मयोक्तं न २
प्रमदाप्रसादस्थामोनुज्ञातस्तिनतोसि वंद्यसपरिवारः सपरिकरं भगवंतं प्रविष्टोहं नगरे प्रारब्धोनुष्ठानुं भगवदुपदेशं गच्छं दिनानि भगवत्पर्युपास
नया अन्यदा भावायतो भगवदुपदिष्टभावनारात्रौ समागता मे निद्रा प्रबुद्धस्तायैव वासनया ततः प्रवृत्तायां गाढतरं भावनाः तातारात्रिशेषे संजातो मे प्र
मादातिरेकः ततः किमेतदिति विस्मितो दंयावत्समीपं सद्बोधो मंत्री विलोकितासो मयातदात्वर्णैव आनंददायिका दृष्टेः सर्वावयवसुंदरा आस्ति
क्यचारुवदना धवलामललोचना तत्वावगमसंवगनामककर्णमंडलं धारयंती नितंबचप्रज्ञामाकुंभमनोहरं सर्वथा स्पृहणीयगुणोपेता चित्तनिर्वाण
कारिका सा विरंतिमिता कृत्येण मया विद्याविलोकिता ततश्च सामबोधेन मेदत्तापरिणीता मयानघा जातः सदागमावीनामानंदो लंघिता निशा
प्रभाते तु समुत्थाय परिवारविचेष्टितः गतोहं भगवन्मूलं वंदिताः सर्वसाधवः ततो विनयनम्रेण विदितांजलिना मया समस्तं रात्रिवृत्तांतं दृष्टा नि
र्मलसूरयः यदुत सा किंमेतादृशीनाम प्रवृत्ता भावनावना किंवा तादृक्सुंदुलो दर्शिज्ञासोति सुंदरः सूरिराह महाराज समाकर्णय कथ्यते सक
र्म्मपरिणामाख्यस्तु दृष्टः साधुकर्म्मणा ततस्तेन स्वयं गत्वा साद्धाश्रेयं सविवेकः प्रोज्ञादितोयथागच्छनतस्वगुणधारणं अधचारित्रधर्मेण सार्द्धमा
लोच्य पंडितः ततः प्रचलितोयं ते समीपगमनेच्छया विज्ञायामुं च वृत्तांतं महामोहादिबांधवः पापोदयं पुरस्कृत्य पर्यालोचमुपागता विषयाभिलाषेणोक्तं
विनष्टा सांप्रतं वयं सद्बोधाद्दनको यदि तस्य संसारिजीवस्य पार्श्वे यायात्सुवष्टकः तत्सांप्रतं यथा चान्याकुरुध्वंनयत्नमुत्तमं मार्गे तिष्टत सर्वेपि तस्य स्व
लनतत्पराः ततः पापोदयेनोक्तमार्य किं कथ्यतेधुना यदादेवापिनः स्वामी तथापक्षे व्यवस्थितः तथाहि सकर्मपरिणामाख्योदावास्मत्पक्षपरकः यदा
सीद्धिः पुरास्त्रमबलवंतस्तदा वयं उदासीनोपि यत्वोषस्मादेवो त्रबलदुर्ये तथापि युक्त्यतस्माकं यात्युतैः सार्द्धमंजसा इदानीं देवनिर्दिष्टोयः पुनर्याति स त्वर
सोयं सद्बोधसचिवो तेवस्खलनमर्हति नवाधुनामनोदशोदवकीयो त्र विद्यते यादृग्वेसर्वथायस्मात्सनरूरीकृतावयं तादवं संस्थिताएवं प्रस्तावं लब्धम १५७
र्दंष यातुयावदयं तस्य पार्श्वे सद्बोधनामकः एतच्चाकर्ण्य वचनं रोषेण स्फुरिताधरः रणाय चलितश्शीघ्रं ज्ञानसंवरणो नृपः उक्तं च यद्ययं प्रतिपक्षो मे ता

त्पार्श्वे यातिलीलया मया किं जीवितेनेह जननीक्लेशकारिणा स्वयंदियात मायात तयेन स्वप्रसेधयः मया यातव्यमेवास्य प्रतिस्खलनकाम्यया चलि
तश्चापि धास्यच्छं ज्ञानसंवरणो नृपे लङ्घया चलितास्तेपि सर्वे पापोदयादयः रूढश्चागत्य तेमार्गे स्तदा सद्बोधमंत्रिणः साशंकाः केवलं सर्वे स्ताः किम
त्र भविष्यति इतश्च चारित्रधर्मराजीयं सैन्यं सद्बोधमंत्रिणः तदानुब्रजसंरुद्धवदागतं तावतीक्षुवं ततः परस्पराध्मातचंडनिर्घोषभीषणं आयोधनं हृष्ट
स्पर्द्धमालग्नं वलयोः तयोः अपिच विशादसंरवसमग्रमामकर्तोमधुकरस्थविसर्जितमन्यतः त्रिपथगायसुदाजलवत्तदा मिलदलं प्रतिस्नातिवलरुग्यं रथ
विलग्नसयोधमहारवं गजघटापतितापरवारणं हयनिरुद्धसरुद्धिसाडिसाधनंवरपदातिनिपातितपत्तिकं अथविपाटितयोधशतोत्कटं प्रकटविस्मय
कार्यपियोगिनां अनवद्यकटप्रोरुषशालिभ्यास्तदेतिसंकुलयुद्धमनीकयो ततस्तन्नादृशं वीक्ष्य संज्ञायारूढमुख्यकैः सकर्मपरिणामाख्यो चिंतयत्तत्र योज
ने अय मया तावत्कर्त्तव्यं श्चित्तनेदविधायकः प्रकटः पक्षपातोत्र सर्वसाधारणो ह्ययं यतः कातमात्राविरज्यंते पक्षपाते स्वबांधवाः महामोहादय
यातो मे युक्तं ताकांडविग्रहं तथाहि अद्य चारित्रधर्म्मीयबलं तं मेमदाबलं गुणा संसारिजीवस्य सुंदरं प्रतिभासते अबद्धोपेषु वर्त्तंते त्वयोप्येषयथापुर २
तः तश्चिरं तत्र स्थित्वा गतिमे निजबांधवाः तस्माच्छन्नरूपेण तस्येदं हितकं २ रकं चारित्रधर्म्मीयमहं पुष्णामि सांप्रतं येनेदं जीयते तेन बलं पापोदयादि
कं नच मत्ता विरज्यंते महामोहादिबांधवाः ततः विनिश्चित्य तेनोपायं महात्मना तथा मद्दुपदिष्टास्तवर्द्धिता वरभावनाः यावत्तु भावनारूढः स्थितस्त्वं गुण
धारण तावत्प्रबलीकृतं सद्बोधसहितं बलं यतः मणिमंत्रौषधादीनां भावनानां विशेषतः अचिंत्यमिह विज्ञेयं वीर्यमाश्चर्यकारकं ततो यथा प्रभूतप्रवृत्तास्त्व
भावनाः तथा रणे क्षीणमहामोहादयस्त्वयं ततः प्रबलतां प्राप्य क्षणादेव विनिर्जितं तेन सद्बोधसैन्येन बलं पापोदयादिकं सार्वप्रहारिताः प्रायो महा
मोहादिबांधवः ज़र्ज्जितः सविशेषेण ज्ञानसंवरणो नृपः स्थिताभिध्यदमंदात्वसर्वपापोदयादयः निर्वाहितस्वासौ त्वं न सद्बोधः मदविद्यया गतचास्यत्वं
तां नृपतव साद्धधमंत्रिणि सतादृशस्त्वदा जातो दर्शिज्ञासोति सुंदरः साद्धधसचिवो दृष्टः परिणीता च कन्यका राजपुत्र स्वया सर्वं जातमवतनः परं तदि
दं कारणं भूपभावनानां विवृद्धये दर्शज्ञासाय वापन्न रात्रौ तेनात्र संशयः मयोक्तं अधुना किं प्रकुर्वंतितेमम मांतरबांधवः सूरिराह महाराज कुर्वंति का
लयापनां किंच उदीर्णास्तिगतानानाशुपशांता कृथापरे सर्वेपि विच्छन्नदत्तोते लीनं लीनतया स्थिताः पुनः प्रस्तावमासाद्य कृत्वाते सर्वमीलनं संग्रामा

यगैलेषंतिमज्ञराध्मातचेतसाः ततस्त्वयामहाराजसद्बोधवचनात्तदा चारित्रधर्मसुतादेर्व्वरिणीयाप्रवर्त्तकः मयोक्तं यदाज्ञापयति नाथः इत
श्च संप्राप्तोमासकल्पः ततोगतस्तेः न्यत्रभगवंतो निर्मलसूरयः विशेषतोनुष्ठितामहातदुपदेशाः प्रसारितमंतःकरणंपरिकर्मितंशरीरंविहितश्चि
त्तप्रत्तोमसद्बोधेनप्रवेशाः दर्शितोसामान्यतः समाधिनामाचौरोद्बाहुलो धवलोवर्णेनचारुदर्शनेनसुखदोस्वरूपेणततोनिर्दिष्टंसद्बोधेनादव
विशेषतोधर्मशुक्लाभिधानाविमौपुरुषौप्रवेशकोत्नवतांतरंगराज्येतदनयोर्महानादरोविधेयः मयोक्तंयदादिशत्यार्यस्ततोदर्शिताः सद्बोधेनवि
छत्यच्छस्फटिकवर्णाः सुंदराकारधारिण्यः सुखस्वरूपालेश्याइति गोत्रणपीतपद्मशुक्लाइतिनाम्नाप्रसिद्धातिस्रोनार्योनिर्दिष्टंचतेन यदादेव प्रथ
मस्यनरस्येमास्तिस्रोपिपरिचारिकाः शुक्लैवैका द्वितीयस्यजायतेपरिपोषिका तादृतासुसम्यग्वर्त्तितव्यादवेनन वर्त्तेत खल्वासामतावतवपर
मोपकारिणाविमौपुरुषौ अनयोश्चबलेनलवतातद्राज्यमासादनीयं त तःसम्यक्पोषणीयादेवेनेमानार्यइति मयोक्तमेवंकरिष्ये ततःप्रवृत्तोदं
तदुपदेशाकरणेप्रविशामिपुनःपुनश्चित्तवृत्तौ विलसामिसद्विद्यया मं त्रयामिमुहुर्मुहुः सद्बोधनसार्द्धंसन्मानयामिसमागमसम्यग्दर्शनगृ
हिधर्मौ एवंचकुर्वतामेगतेलगवतिकिंचिन्न्यूनेसंवत्सरमात्रेसंजाते २ मद्गुणैः समावर्द्धितरूदयः सकर्मपरिणामः ततोगतस्तत्रैवातषुनग
रपुरगमितास्तराजानः कृताः सर्वेमेनिजाश्चकन्यकादानादिसुखास्ततः समागतोमन्मूलंप्रावचितोऽदत्तेनपुरस्कृतपुण्योदयेन कालपरिणत्य २
दिपरिवारोयेतेनकर्मपरिणामेनतासांकन्यकानांविवाहार्थंसपरिकरश्चित्तवृत्तोततस्मिन्सात्विकमानसवर्त्तिविवेकगिरिशिखरनिविष्टेजैनस।
त्पुरसमारूतास्तसमस्ताः शुभपरिणामादयः समागताः सपरिवाराः कृतस्तेषांसमुचितोपचारोगतिंतंविवाहदिनं अत्रांतरेसंजातोमहामोहादिब
लेसर्वसमाजः प्रवृत्तपर्यालोचाः निर्दिष्टंविषयाभिलाषेणादवश्येयोनेनसंसारिजीवेनेमाः परिणीतास्तुततः प्रलीनाएववयमितिमंतव्यमतोस्माभिरु
पेक्षात्रविधेयाः कर्त्तव्यः सर्वथायत्नोवलस्वतीयंसादसंमोहस्त्वयोविषादः नयंदिताबल्कर्त्तव्यं यावदंतानदृश्यते प्रयोजनस्यतस्मात्प्रवर्त्तव्यंसुनिर्नरेः
ततोनुमतंतन्मंत्रिणोवचनंमहामोहनसमर्थितंव्यापत्सुतादेर्विहितासामग्रीः सन्नद्धंबलंसमागतास्तेसंतूयरणोत्साहेन केवलंदृष्टस्तयतयाकर्मपरि ३५६
णामप्रतिकूलतानीतयाचपर्याकुलाश्चित्तेनततः दृष्टामीभिः सविनयंलवितव्यतया तथालगवतिकिमस्माकमधुनाप्राप्तकालमिति तयोक्तंन।

शाःनयुक्तस्तावद्भवतांरणारंभंयतः समाहतोयमधुनार्यपुत्रःकर्मपरिणामेनमिलितानिशेषतःशुभपरिणामादयः संजातमार्यपुत्रस्याधुनाविशे
षतोनिजबलदर्शनोत्सुक्यं दर्शयिष्यतितदपिकर्मपरिणामः करिष्यत्यार्यपुत्रस्तस्यपोषणं ततोधुरणेनलगतालगवतांप्रत्ययःसंपत्स्यते तस्माल्ल २
लयापनोकुर्वंतस्तादृष्टासवयातिष्ठतयूयंयदानुलवतोप्रस्तावात्तविष्यतितदाहमेवनिवेदयिष्ये दत्तावधानादिलवस्वयोजनेसकलकालेवर्त्तिका
लेनवतांचिंता ततस्तदनुरोधेनोपसंहृतास्तैःप्रकटसंग्रामविधःकेवलंतथापिवष्टतयाप्रयुक्ताएवतैः प्रच्छन्नस्थितैरपिनिजनिजयोगशक्तयः ततस्त
न्मादात्म्येनसंजातामममानसिकल्लोलाःयथेदमादिष्टंलगवतोयदुतपरिणीताश्चतासुकन्यकासुलवंतमदप्रव्राजयिष्ये अतिदुष्करावप्रव्रज्यातुल्याबाद्
त्यांस्वयंलरमणतरणेननेष्टिकंयत्पनुष्ठानंसुखलालितंशरीरंसंलविनोरोगातंकाः तन्नक्लमिष्यतेप्रायोदीर्घकालंमेरूकूटवृत्तिना कातरूदयाचवराकाम
दनमंजरी वाधिष्यतेद्राघीयसायावज्जीविकमदीयवियोगेनेत्यादिचिंत यंश्चमेसंजातोमनाङ्मनोलंगः ततश्चिंतितंमया तत्किंपरिणयामिताद
तास्तिष्ठामियथासुखासिकया गमयामियौवनंस्वाधीनाश्चममैतास्त तः पश्चात्कालेपरिणीयप्रव्रजिष्यामीति अयंचसर्वोपिहृवर्त्तिनिसद्बोधेम।
मस्वगतंपर्यालोचः अत्रांतरेसमागतस्माद्बोधोनिवेदितोमयाःस्मै न ज्ञोभिप्रायःसद्बोधः प्राहदेवनसुंदरमिदंमंत्रितंदेवेनकृतिकरमिदंमा
त्महितस्यविध्वंसकंसुखसंदेहानोचितमिदमज्ञताया तचस्वालाविकाममे तन्मंत्रणंदेवस्यकिंतर्हिविलसितमिदं तेषांपापात्मनामहामोहादीनांते
हिनिधिग्रहणकालइववेतालाःपर्युपस्थिताः सांप्रतंकृतांतर्हिनाविघ्नकरणायादवस्यतन्नवचनीयस्तेरात्मादेवेन ततोलग्नंसद्बोधलापितंमचित्तेनिदे
तमर्यायिकिंपुनरमीनिराकर्त्तव्याः साद्बोधेनोक्तं देवनिजबलेनमयाकदर्शयाम्यन्निजबलं सद्बोधेनोक्तमेषसक्तोस्मिकेवलंतदर्शनेकर्मपरिणाम
स्याधिकारः कर्मपरिणामेनोक्तमार्यमयादिष्टेनत्वयामीदर्शिताः परमार्थतामयैवतेदर्शितानवंतितन्माकरोतुविकल्पंदर्शयत्वार्यः सद्बोधेनोक्तं।
यदादिशतिमहाराजःततःप्रविशातोहंसद्बोधेनचित्तसमाधानमंडपेदर्शिताश्चारित्रधर्मराजादयः विदितोतैर्मप्रतिपत्तिः सन्मानिताःप्रत्येकंमया।
गतापदातिनाव नियुक्ताःरिपुनिराकरणेसदचतुरंगसेनया ततस्तेषांसमुल्लासमालोकयरणशालिनां प्रत्येकंप्रगुणाराज्ञाकृतःसमानतोषिणांहूरादे
वनयोत्क्रांतामहामोहादयस्तदा पापोदयंपुरस्कृत्यनष्टस्तेसृत्फलीरवः तेस्मुलग्नासदावासाःसोधितासामहाटवी रिपुनाशेनलब्धाचलाकेजययताकि

का एकवलं तत्सुरात्मनः किं विक्रयमुपागताः किं वित्सुज्ञां ततो गत्वा संस्थिता बकचर्यया ततो मद्विमर्द्दन विवाहो ति मनोरमः प्रारब्धो मे तदाकर्ण्य मु
दितांतरबांधवैः स्थापिता प्रथमं तावत्तत्राष्टौ चारुमातरः तासां च विहिता पूजा प्रयत्नेन यथोचिता निवदितं च मे वीर्यसंबोधेन पृथक् पृ मातृणां य
न्नदा तासां तत्ते निवेदये आद्या हि कुरुते माता युगमात्रप्रलोकितं मुनिलोकं पुरे ज्ञेन मार्गे व्याक्षेपवर्जितं संबुद्धिस्तत्वाक्येन तथ्यं पथ्यं मिताक्षरं द्वि
तीया नाषयत्येवं माता यद्विजनं सदा तृतीया माता निःशेषदोषनिर्मुक्तमंजसा आहारमेषयत्येषयतिलोकेन कारणे चतुर्थमाता मुनिभिः सुदृष्टंसु
प्रमार्ज्जितं पात्राद्यादाननिक्षेपं कारयंती विहितैति यत्किंचिन्स्यात्परित्याज्यं देहाहारमलादिकं स्थंडिले पंचमी माता यत्नात्त्याजयता लं षष्ठी माता
पुनर्नित्यं साधुचित्तमनाकुलं रक्षंती क्षपयत्येव दोषसंघातमंजसा सप्तमी कारणात्तावा माता मौनविधायिका साधूनां कारणे वाक्यदोषरक्षणतत्परा ॥
अष्टकर्म्मविच्छेन सुनिलोकमकारणे धारणे त्कारणे कायदोषविप्लवधारि का तदिमा मातरस्तत्र स्थापिताः प्रथमे दिने सन्निताश्च विधानेन जिनसत्पु
रसादिकाः ततः श्चित्तसमाधानेन तत्रैवांतरमंडपे स्नेवनिस्पृहता वेदी विहि पे णसमारिता विनिर्मितं च धर्मेण प्रदीप्तं निजचेतसा तत्राग्निकुंडं विस्तीर्ण
कृतं सर्वं यथोचितं तेजसी पद्मशुक्ला निजजननी निश्चसादरं स्नातागरागा नू पादि बद्धकर्म्म विनिर्मितं लातिरेव तथाशेषैः सर्वसामंतपार्थिवैः स्नापि
ताहं विलिप्तिश्च लाषितो वासितोंऽशुकैः तत्राप्रहता विवाहानंदस्थितं सखी धएवपुरोहितः रूपं तेकर्म्मनामिकाः समिधः क्षिप्यंते सद्भावनाकुतयः
विकीर्यंतेकुवासनाभिधानालाजांजलयः ततः कारितोहं महागमेनैवसांवत्सरतां गजताः अतिसुंदरहषलग्नो त्वा पाणिग्रहणं तां ति दारिकायाः अन्ना
तरः तिरर्षेण विहितं निताशुभपरिणामादयः विलसिता निष्प्रकंपताः प्रवृत्तो महाप्रमोदः भ्रांतानि मंडलानि एवं च क्रमेण तस्मिन्नेव प्रशलग्ने परिणीताः
शेषा अपि मया शैंदयादिकन्यकाः उपविष्टस्य हि सालिसस्मिन्नेव जीववीर्यनामा कवि स्तीर्णेवरासने ततः समानं द्दिताश्चारित्रधर्म्मराजादयः प्रवृत्ता वि
विधास्त्र ह्लिलासैः इतश्च यादृग्विवेविद्या साकन्या परिणीता मया पुराः तदेवासौ महामोहः प्रलीनः परमार्थतः किंतु सर्वेषां समुदायात्मासारभूतः सवर्त्तीत द
ग्धरज्जुसमाकारस्त्रेन पार्श्वे समे स्थितः यदानुपरिणीतास्ताः क्षांत्यादिवरकन्यकाः सर्वाविम्रानरादीनांप्रतिपक्षतया स्मृताः तदा सो निकसहितः पापोदयः॥ २५५
समन्वितः चारित्रधर्मराजादिना शितो पितघाधुरा लीनो विलीनतरता हिंसा विस्मानरादिभिः सार्द्दतैर्नवभिः त्रासाद्दूराद्दूरतरं गतः तथा स्थितेषु तेष्वचैः शं २

ता बाधः प्रमादितः आश्लिष्टो वरनारीभिः स्वसैन्यपरिवारितः अंतरंगविलासेन लब्धसौख्यः महामलीलया स्वसंवेदनतो वक्तं दासत्यं मुनेर्वचः तथा मु
त्परिणाम सम्पमयानाअपि कन्यकाः तन्निष्प्रकंपता जाता तदाबक्ते विवाहिताः एताश्च ताधृतिश्रद्धामेधाविविदिषासुखा मैत्री प्रमुदितोपेक्षा विज्ञप्ति क
रुणादिकाः ततस्तेन सुतार्याणां संदनसलीलया अत्यर्थं निर्भरीभूता लसतो मे सुखासिका विनितं च मया स एष सुखसंदोहोयः सर्वस्ववितो मम लग व
द्भिर्मया दत्तं साक्षाद्दवानुभूयात यावच्चैवं प्राप्तमोदाद्यसप्रमोदः तदा पुर स्थितोहं तत्र संप्राप्तास्तावन्निर्मलसूरयः स्थिताः सपरिवारास्ते तत्रैवाह्लादमंदिरे गत १
समस्तसामग्या वंदिताः सादरं मया ततो विधाय नम्रेण ललाटकरकुड्मलं भगवतामग्रे मयेदं भाषितं तदा सर्वो भगवदादेशात् संपन्नः सांप्रतं यदि नाथ तद्दीय
तां दीक्षाप्रसादः क्रियतामिति सूरिराह महाराज संपन्ना तवलावतः स्वतो भागवती दीक्षा तस्याः किं दीयतेधुना तथापि यदेतत्तवसंपन्नं गृहपरिवसतोधुना इद
मेव विधातव्यं यदि त्वेषि विशेषतः तथापि व्यवहारोत्र लंघनीयो न पंडितैः अ ततस्सांप्रतं तत्प्रद्रव्यलिंगं विधीयते किं च तावलिंग बहिश्चिह्नमिदं दद्बु
रीकृते तद्दीयते महाराज लिंगं ते द्रव्यतोधुना मयोक्तं नाथ महाप्रसादः त तो विधायाष्टदिनानि जिनमुनिपूजां समुत्सारनागरकानंदं संजात्य बंधु
वर्गं हरयित्वा अर्थिसार्थं स्थापयित्वा निजसुतं जनतारणाभिधानं राज्ये परिस मा यत् तत्कालोचितं निःशेषं कृत्यविधिं सदमदनमंजर्या युक्तः कुलंधरेण प्र २
धानपरिजनेन च निष्क्रांतो निर्मलसूरिपादमूले विधानेनाहमिति ततो त्यक्तस रधुक्रियाकलापः वल्लभीभूतो गाढतरं सदागमः शिक्षिता निजतडुपदिष्टा
न्यकादशांगानि कालिकोत्कालिकश्रुतानि च तथा नीष्टतरी भूतः सम्यग्दर्शनं संजातश्चारित्रधर्मे विशेषं विज्ञातं विशेषतः सत्त्वैरुपालितौ नितरां संय
मतपोयोगौ लब्धानि सुतरां प्रशमसुखातहर्षानान्तुष्टात्मस्त वितथ्यता दत्ता परागुडिका तन्ने जसा नीतोहं विबुधालये कल्पातीते सुविशुद्धे सुस्थापितः प्रथमग्रै
वयके तत्र च मत्ताहारिणि पर्यंकदिव्य दिव्यांशुकाहृते सुचातिनिर्मलाकारः स्थितोहं मम तोपमे तत्रागरोपमान्येकत्रिंशत्यो विशतिरुत्तमं शांतात्मा वि
गताबाधमनुभूयसुखामृतं ततो मनुजगत्यंतः पाठकं वरपाटकं तद्दिरवतमायातो नरेन्द्रार्णि नियोगतः तत्र सिंहपुरे यातः सुतेवीणा मदेहयोः अहंगंग २
धराभिधानमकृत्रियः क्षात पौरुषः जातिस्मरणसंपन्नो दीक्षामादाय सुंदरां कृत्वा च सर्वं कृत्यं सुघोषाचार्यसन्निधौ तदंते च विधानं सर्वत्रावलितिं कृमा त्
ग्रैवयके द्वितीये हं गतालायार्णि नियोगतः परिपाद्यानया नरेन्द्रस्तुताः पंच गमागमाः तावदीक्षां समादाय ग्रैवेयक निवासिषु एकैकश्च त्यासं जाता स्थिति

स्तत्रममामानघे सागरोपमतो यावत्तं च मे सम विंशतिः शरीरचित्तनिर्वाणशर्मसंदोहदायका इतश्च तत्र च जाता मे चार्वी कल्याणमालिका ततश्च षष्ठव र
र्षान्तरे तेशंखनामके पुरमनुजगत्यंतर्वर्तिकीखंडमंडले पुत्रोस्तंडामहागिर्योर्जातोहं सिंहनामकः नरेंद्रवंशे सद्योगः सुंदराकाररक्षकः अथयो
वनसंस्थनधर्मबंधुमहामुनिं प्राप्य तागवतीदीक्षा मयाप्ता वरलोचने ततः क्रियाकलापेन साधूनां चारुगामिनि विहृतोहं समसद्भावः सूत्रार्थग्रहणो
द्यतः अथ कालेन कालेन प्राहशंगसदागमः स सर्वः सनिःशेषो मे सर्वथा बंधुतां गताः पुराप्यस्य मया जातं विज्ञानं बहुसो बहुः किंतु संसर्गसाम
र्गिन प्राप्तानि कदाचन तदास्मिस्तावत्कालेन विज्ञातं लीलया मया निःशेषमस्य विज्ञानं सर्वं सर्वसमन्वितं ततोधिगतसूत्रार्थे युरुणा धर्मबंधुना
स्थापितोहं निजस्थाने सूरिसिंहस्य पत्तनः कृतश्च हृदहानंदो हदवदानवमानवैः आचार्यस्थापनायां मे सच्चमत्कारकारकः गुरुणा शेषलोकैश्च
स्ताधितोहं मुहुर्मुहुः धन्यस्त्वं कृतकृत्यासि यन जातः सदागमः तथा च सूक्तालंकारमाल्यैश्च सज्जिता लोकबांधवाः विहिता संघसजाच विधिनाव
सनामसनेः किंच तेदेवास्ते महानागा मुनयस्ते च सज्जनाः ममारुष्टायु गे सार्वनथां किंकरतां गताः तथा ते वासिनो लोक पंडिता विनयोद्यताः स्वी
यगच्छांतरेभ्यश्च मम पार्श्वमुपागताः ततो विचरतश्चित्रयामाकरपुरादि षु कुर्वतश्च प्रबंधेन व्याख्यानमतिसुंदरं अनेकवादसंघट्टाव्याकवज्रः
यष्टिना कुतीर्थमत्तमातंगकुंभनिर्भेदकारिणः स्वशास्त्रपरशास्त्राणां स्फु टगर्भार्थदर्शिनः सज्जितश्च महाराजसामंतपरमेश्वरैः उद्दामवर्णसल्ल १
र्विशस्ष्टश्लाघापुरस्सरः उल्लासितोयशोरूपोजनैर्मपटहोनघ तथा धन्योसि कृतकृत्योसि त्वं पिनाना वमेदिनी त्वया वतरता मर्त्ये परमब्रह्मरूपिणा ने
र्मिघ्यंसत्यसिंहस्वमित्येवं नमस्तकाः तीर्थिका अपि मां सर्वे स्तुवंतः पर्युपासते एवमाचार्यके जाते सर्वलोकमनोहरे सद्गृहीतसंरक्षातयक्रातंतं
न्निबोधमे तांताहशीं समृद्धीक्ष्य समृद्धिं भुवनाद्भुतां ईर्ष्याएव महापापारूढा मे न वितव्यता चिंतितं च तया हंत प्रतिपन्नं पुरा मया यो मा वव सरस्तेषां महा
मोहादिनृभुजां स एष वर्त्तति लग्नः सांप्रतं कार्यसाधकः आशालतवराकास्ते पुरामहाकाततंस्थिता तत्तेषां लघुयाम्येनं प्रस्तावमधुना तनं येन तेल ध्म र
हात्मा जायंते सुखलाजनं एवं निश्चित्य ते सार्वलन्डे पापोदयादय ज्ञापिता कार्यगर्भार्थिं वितव्यतया २ किंच ते कर्मपरिणामाद्यास्ते च मे बांधवा नघाः १५६
विमूढा नष्टचेष्टाकाः स्वशक्त्या विहितास्तया ततश्च पापोदयं पुरस्कृत्य महामोहादयस्तदा पुनः संस्थापनं कृत्वा प्रवृत्ता मम सन्मुखं केवलं जातशंके

स्तेहृष्टास्त्वं तनयैः पुरा कस्मान्नो विजयोपाय इति शारं निमंत्रितं विषयाभिलाषेणोक्तमिदमत्र प्राप्तकालं अन्यथीलवतु तावत्तस्य समिथ्यादर्शनेन र
मसंवरणः निकटीनवंतु शैलराजसहिता निगौरवाभिधानानि शौणि मानुषाणि तदनुप्रदेतव्यावाद्शायतो डालिसंधिना मानो होपुरुषोतयोश्च
परिवारिकायास्यंति स्वतएव नीलकृष्णकापोताभिधानालक्षणाइति गोत्रेण प्रसिद्धास्त्रिस्त्रोनार्यः वयं तु तावत्समतंतं तानदीपुनः संस्थाप्य प्रवादयामः मं
डपादीनि च त्रयः समाश्रयामः एवं च कुर्वतां नविष्यत्यत्कशोनेवास्माकं प्रलवइति ततः प्रतिपन्नं तन्मंत्रिणो वचनं सर्वेषामपि महामोहादिनृभुजां तत
क्रोस्तत्समर्थितं वाक्येन प्रारब्धक्रियया ततो मे निकटस्त्र पुरतपुजातषुसुंदरि सर्वोदितेषु सार्वेषु यक्रातं तन्निशामयः नामालोकयतो गुर्वीयशः स
न्मानानां आत्मानश्चित्रकल्लोलाः समुत्पन्ना मनोहराः यदुतः अहो ममातुलांतज स्तथा हो ममगौरवं अहो जगति पांडित्यमन्यासाधारणं मम अहोयु
गप्रधानोहं यद्यातिक्रांतिनाविनो कालयोरपि माहृक्षोनतूतो न भविष्यति सर्वाविद्याकलाः सर्वाः सार्वचातिशायाः परं अहो विस्तुसनवनं माप्य वन
नुसंस्थिताः नरेंद्रः सर्वपर्यायिपुरुषो लोगलोलितः अधुनात्वीदृशः सू रि रहोनाद्दलधुपुमान मदकुलं महत्त्वो महतीश्रीर्महत्तपः महतीवमा
मप्रज्ञा सर्वं हि महतां महत् एवं विधविकल्पैश्च साहंकारस्य मे तदा समंते ना नुबंधेन शैलराजो विजृंभितः तथा यत्रासौ तत्र नियमात् मिथ्यादर्शनि
नप्रपता ज्ञानसंवरणस्यापि विलासो विद्यते ध्रुवः तास्यां वशीकृतश्चाहं मं लनीकृतचेतनः ज्ञानत्वपिनज्ञानामि शास्त्रगर्भार्थमंजसा पदामिपाव
याम्यन्यं व्यावक्षेशास्त्रसंहतिं नावार्थनवबुध्येहं तद्वशीभूतमानसः केवलं मपरिभ्रष्टं सार्द्धसर्वचतुष्टयं पाश्चात्यं हंत तत्काले लापज्ञानेन विस्मृतं अ
ज्ञातरप्रयत्नेन चिंतहस्तो ममानयो प्रवादितानदीतूर्णं रिपुभिः साप्रमत्तता तातविहिंसितान्फत्रे निजवीर्येण सुंदरितानि गोरवसंज्ञानि मानुषाणि
विशेषतः कथं इद्दशाः शिष्यवर्गमिवस्त्रपात्रादयस्तथा अहं सज्योजनेमादिवंदंते हवमानवाः ममापि मादयः सर्वविद्यंते नावतूतयः इत्थमेकया
शैलरूपो पार्श्वया मिवलाविनी तथा आस्वादितेषु लड्डुपुरसेषु परमारतिः आविर्भूत्वाभलौल्यान्मे प्रार्थनानागतेषु च शय्यासनादिसंपाद्ये वस्त्राहारादि
गोचरे सुखे शारीरिके तोषः प्राप्ते लोल्यं चलाविनी जातं मे त्रितयस्यापि तदानीं वशवर्त्तिनः विहायोग्रविहारं च जातोहं शिथिलस्तदा गौरवत्रितयेना
पिततो मेल्लतचेतसः आत्तशयोपि संपन्नो दुष्टसंकल्पकारकः सचारोजाति संधिर्मनजातो बाधकस्तदा आर्त्तशयसमीपस्थे केवलं सा प्रवस्थितः त

तस्याश्च पिसंपन्ना स्त्रिस्तस्त्परिचारिकाः तास्येवर्वर्द्धनोद्धकामममदोशीलयकारिका इतश्च चित्तविक्षेपो मंडपो वेदिकावसा चित्तदृत्तौ कृतामङ्गाविष्टरं चस
मारितं चारित्रधर्म्मराजाद्याश्चित्तदृत्तौ तिरोहिताः जातश्च वणवेषोपि मिथ्यादृष्टिरहं तदा ततो लब्धावकाशैस्तैरेवं सर्वैरराति भिः आयुर्नामावसंदिष्टः स
राजामम भार्यया तद्वत निरूपपर्यायपुत्रस्य लाडस्थानं मनोहरं सांप्रतं चारुवामार्ष्यत्याग्यमीदृशा कर्म्मणा तेनोक्तं भगवति निरूपितमेवास्य निवासस्थानं
यतो मिलितः सांप्रतं महामोहबलेः सुष्ठचरितेन विरंजितहृदयेयः कर्म्मपरिणामः पुरस्कृतं तनपापोदयः प्रस्थापितोहमेकाक्षनिवासनगरे आकारितो
वस्त्तत्तीव्रमोहोदयात्यंताबोधौ महत्तमबलाधिकृतौ दृष्टश्चकेन चित्कारणेन वेदनीयस्योपरिणामस्ततः सर्वस्वमः परुत्यकृतो सावकिंचित्करः ततः स्ता
भ्यां तीव्रमोहोदयः अत्यंताबोधाभ्यां सहानेन सपरिवारेण मया भगवत्या च तस्मिन्नेकाक्षनिवासनगरे धुना निवस्तव्यं किमत्र निरूपणीयं जानाति च इदं
सर्वस्वयमेव भगवती केवलं मयि दयां कुर्वती मामेव सुज्ञापयति भवितव्य तयोक्तं भद्रायुष्कसत्यमेवमिदं तथापि नियोगो यत्र तेस्तत्र विज्ञातया मया स्व र
न मदार्यपुत्रेण वा स्तव्यं शेषकैरपि केवलं त्रिभागमात्र महापि स्थातव्य स्ये इति दृष्टि ततो तिलंघिते तत्रयास्यामोल डलीलया तेनोक्तं भगवत्येव ज्ञान १
तकेवमाहृशांकिंतु संसर्गकार्यतांमिदं सामर्थीगमनोचितां ततस्तेः प्र च लीन्तः सर्वैरवनवरानने अत्यंतशिथिलोमार्येकृतोहं सुखलंपटः मो
सोमेमावशीतं स्मभासंत्वन्येपरीवहा एवं सुखाशिकाशीलस्यक्कमार्यसदा नवं ततस्तदंतररहितो विधानेन संमूदयाचेतनया प्रबलैः शरीरदोषैरल
क्ष्यनाम्नां नेजीर्णायां प्राचीनगुडिकायामास्वाद्यतामपरानीतोहं तत्रैकाक्षनिवासनगरे स्थापितो वनस्पतिपाटके तेन सर्वोदितेन प्रासादापवरकन्यायेन
स्थित कियंतमपि कालं लक्ष्यन्नपरापरां गुडिकां ततो न्यदानीतः ग्रावपाटकेषु तदन्यनगरेषु च कदाचिदानीतः पंचाक्षपशुसंस्थाने ततो विशुद्धलावत्वा
नीतोहं विबुधालये कृताश्च बहवस्तस्माद्यस्तत्रगमागमाः तथाहि पंचाक्षपशुसंस्थाना द्वरिशो व्यंतरादिषु व अकामनिर्जरां प्राप्य गतो हं भुक्तस्तावतः त
थाविशिष्टपरिणामेन नक्कचित्कल्पोपपातिषु सौधर्म्माद्येषु संपन्नो विबुधाकारधारकः किं बहुना गृहिधर्मसमेतेन सम्यग्दर्शनसंयुता उत्कृष्टतस्ततः स्था
नादष्टो कल्पानपेक्षिताः तथाबहुशो मानवावासमवाप्तोहं सुलोचान कर्म्माकर्म्मांतरद्वीपभूमिजेषु त्रिषु स्थितः तत्र अकर्मभूमिजातोहमेकं त्रीणि २५७
वासुदा स्थितः पल्योपमान्यद्वे कल्पपादपलालितः तावद्भुक्तमानस्य सत्कांतानां गमादिनः सुखाहारविहारश्च विशुद्धाशयबंधुरः तदंते नार्यया युक्तो ग

तोहं विबुधालये आस्वाद्य गुडिकां चार्वी सर्वेक्षविधिना तथा भरिवारां प्रजातोहमंतरद्वीपवासिषु असंख्यवर्षायुष्कोगतश्च विबुधालये तथाद्य कर्म्म
भूमिषु जातेन यदा ज्ञाना कृतं मया जलज्वलनशैलादिपतनं विलक्षण पंचाग्नितपनाद्यं वा रक्षाद्युद्बंधनादि वा कर्म्मशुद्धेनलाभवनधर्मबुद्ध्या न बाधि
वा प्राप्तं तदापि तद्दोसत्सुरविलयं किंतु किल्बिषिकावासे जातो व्यंतरपाटके तथा कृत्वा बालतपो घोरं सरोषो विरतत्परः तपो गौरवयुक्तोहं ग
तोभवनवासिषु तथा तापसव्रतमासाद्य तदनुष्ठानलावतः ज्योतिश्चारिषु नीतोहं बहुशो निजभार्यया तथा प्राप्य भागवतीं दीक्षां तपो निष्टप्तदेह
कः युक्तः क्रियाकलापेन ध्यानाभ्यासपरायणः केवलं सर्वज्ञभाषितं किंचित्पदं वाक्यमथाक्षरं अश्रद्दधानो मूढत्वात्सम्यग्दर्शनवर्जितः गतोहं ब्रह्मि
शोनाद सर्वग्रैवेयकेष्वपि आगतो मानवावासं भूयो भूयोंतरांतरा अस्य च भ्रमस्यैव तद्देजानीहकारणं तभिंदाचार्यता कालक्षोभल्पयन्मयाङ्क
तं इतश्च तादिवनिर्म्मलीकृत्य चित्तवृत्तिनिहत्यचं रिपुवर्यस्थितो राज्ये गतं स्यांनिर्वृतावहं तदिदां सखिलं ज्ञातं त्वयो भ्रमणलक्षणं निज्ञायाशु
शत्क्षयाः फलं नान्यस्य कस्यचित् अगृहीतसंकेतयोक्तं नकेवल मि दंतात सम सत्यन्निवदितं त्वयेह तवतभवं निजचेष्टाविहारितं तथा
हि यद्यवर्त्तिष्यथास्तान्सर्वदात्वं निगर्यदि तस्या सुस्थितराजस्य सदा ज्ञा यां स्थिराज्ञायः नाभविष्यदतो दीर्घातरत्वयमति दारुणा लीषणाश्रु
यमाणापितीव्रानर्थपरंपरा संसारिजीवेनोक्तं चारुचारुहितं मुक्तसंप्र तिलं दिवर्त्तासनाम्नाः गृहीतसंकेतेनावतरसु विचक्षणा तदाकर्णयिवार्व
गिसांप्रतं यन्नहेना जातोहमीदृशाव स्थस्तस्कराकारधारकः अगृहीतसंकेतयोक्तं निवेदयतु भद्रभसा रिजीवेनोक्तं तस्मात्प्रियवयकादंत्यादानीतोहं
माहलया पुरीमनुजगत्यानः या तिनीक्षेमनायिका इतश्च जानात्येव भवती यथा अनेकापणमालाढ्योत्र रिविस्तारि सुंदरि महाविदेहरूपे दृहमार्ग
ति हरगा वसंति चित्ररूपाणि सत्पुराण्यंतरांतरा क्षेमपुरीसा स्यदहमार्यस्य मध्यगा सुकच्छविजयस्थानं मंदसङ्गे निगद्यते यत्र स्थिता वयं यूयं पुरीस र
चमनोहरा तस्यां चाक्रमसर्या अन्तदराति ता मिस्त्रवर्दनस्तेजसां निधिः राजा युगंधरो नाम भास्कराकारधारकः तस्य दर्शनमात्रेण प्रोत्फुल्लमुखपंक
जा आदिष्टा महादेवी नलिनी नाम विश्रुता तथा गृहीतसंकेते भवितव्यतयाश तस्याः प्रवेशितः कुक्षावहं पुण्योदयान्वितः इतश्च तस्यां रात्रौ सुराज्ञा
यां सा सुमाकमलक्षणा चतुर्दशमहास्वप्नानवलोक्य समुत्थिता ततः प्रकृष्टयाख्याता स्त्रैयुगंधरभूभुजे तया फलोपलंभार्थमहास्वप्नाङ्गजादयः तस्मा

एकं मम महादेवि देवदानवसंजितः कुलप्रदीपस्ते पुत्रश्चक्रवर्त्ती भविष्यति ततः प्रोत्फुल्लनेत्रा सा तत्तुर्वर्गकिं मनोहरैः अभिनंदितदुष्काणे गर्भं धारय-
तेनया ततः संपूर्णकालेन सुंदराकारधारकः पुण्योदययुतो जातस्तो पाहहष्टेदं मया अथ गत्वा प्रियंकर्या हर्षगद्गदया गिरा प्रोत्फुल्लनेत्रयास्वा-
नेताता याहं निवेदितः ततः पुलककंचांगः सहत्वा पारितोषिकं दानं तस्यै यथाकाममादिदेशमहोत्सवं अथ विलासाविक्रमणबंधुरः सरसनर्त्तनवाद-
नसुंदरः महविहर्षितलोकमनोहरः प्रवर्त्तते मम जन्ममहोत्सवः गानपानवरखादनवंतोदानमानमदनादरवंतः तातवाक्यवशानोविलसंतस्तत्र-
गाहसुदितानतुसंतः यष्ठिकं तद्दिनेनदेतथान्यहिनपंचकं गतमुद्दामलीलालिहृदद्दश्सवसुंदरं ततः प्रयत्नतः सार्वेस्ता तां बांधवादिभिः षष्ठिकाजाग-
रोरम्यः कृतोरमनाकविभ्रमः ततो महाप्रमोदेन लंघिते मासमात्रके प्रतिष्ठितं च मे नाम यथायमनुसुंदरः अथ संवर्द्धमानोहं धात्रीपंचकलालितक्रमा-
रमापन्नो गृहीताः सकलाः कलाः ततश्च यौवनस्थाहं यौवराज्ये निषेवितं तातेन महता नडेविमार्दनमनोरमे अथासौ तास्कराकारस्तनोत्संसमुपा-
गतः नलिनी च गता तेन सार्द्धं माता मम मानया ततो यावत्करिष्यंति किल रा ज्ये भिषेचन सामंतास्तावदुत्पन्नं चक्ररत्नं ममांतले तथा जातानि शेषरत्न- २
नि सुंदराणि त्रयोदश निधयश्च समायातान वयक्षैः सुरक्षिताः ततोयं च क वर्त्तीति मत्वा सर्वनराधिपाः गताः किंकरतामेत्य सुकच्छविजये तदा त-
ता निर्जित्य निःशेषं षट्खंडं भूमिमंडलं क्षेमपुर्यां स्थितेनैव प्राप्तायेन मया ... र्जितं कृतो द्वादशवर्षाणि ह्यविघ्नाद्दिर्महाभुजा सहस्रैरभिषेकेमे किरीटबं- २
पराजिना ततो देवीसहस्राणां चतुःषष्ट्या महाखिला भूल्लनीलाब्जनेत्राणां भुंजानो भोगसंहतिं कुर्वाणो जनतानंदं दधानश्चक्रवर्त्तितां महानृतिविम-
र्दनिकालमदं स्थितः किं बहुना चतुर्भिरधिका त्रीतिः सर्वलक्षाणि लीलया उद्दामराज्यसंभोगं कृत्वाहं चारुलोचने निर्गतः पश्चिमे काले स्वपर्य- २
राज्यलीलया षट्खंडविजयस्यास्ति स्वस्यदर्शनकाम्यया पुराकरादिसंकीर्णां तां पर्यट्य वसुंधरां अहमत्र समायातः सत्पुरे शीरवनामतावक्रे ततश्च प-
श्चात्कृत्वा बलं शेषं राजवल्लभवेष्टितः प्रायश्चित्तरमं चेदमुद्यानं नंदनोपमं इतश्चयानि गुणधारणावस्थायामस्तं स्तद्यथा प्रथमो मे धर्मदेशकः कंदमुनिस्त-
था वयस्यः कुलंधरो भार्या च मदनमंजरी ताश्च प्यारवेष्टितानि भवितव्यतया भ्रमिता निभवचक्रे दर्शिता निसुंदरासुंदररूपेण ततः सकंदमुनिः कृतकुचिह- १५८
कुलिका संपर्कैः समानीतो स्येव सुकच्छविजयस्यांतर्भूतहरिपुरे तत्र चलीमरघोराजा तस्य च सुलडा नाम महादेवी तयोश्चास्ति समंतभद्रो नाम स्तनय

पूर्ण

स्ततः प्रवज्रितो सो कंदः सुलडाकुक्षेर्निर्गतः क्रमेण जाता दारिका प्रतिष्ठितं तस्या नाम महालडेति इतश्च समंतभद्रः संप्राप्य सुघोषमाचार्यं सं-
जातवैराग्यः संलाप्य पितरो निष्क्रांतः संपन्नस्सोग्ददशांग धरः स्थापितो गुरुभिः सूरिपदे सापि च महालडा संप्राप्ता यौवनं परिणीता गंधपुर- २
धिपतिना पद्मावतीरविप्रभापुत्रेण दिवाकरेण गतास्ते कालवशेनानुप्रतिबोधिता समंतभद्रसूरिणा महालडा गृहीतानया भगवती दीक्षा
संजाता कदशांगधारिणी गीतार्था स्थापिता गुरुभिः प्रवर्त्तिनीपदे ततः सुसाध्वीभिः परिवारिता विहरंती संप्राप्ता रत्नपुरे तत्र च मगधसेनो राजा तस्य
च सुमंगला नाम महादेवी इतश्च सा मदनमंजरी जनिता तत्कुक्षौ तात्वेन भवितव्यतया कृतं तस्याः सुललितेति नाम प्राप्ता क्रमेण यौवनं संपन्ना पुरुषद्व-
षिणी लंघितो भर्तृकालः नष्टो वरगंधाध्यनया ततः कथं यं करिष्यतइति संजाता र्जनीजनकयोश्चिंता तयो महालडा समागतामाकर्ण्य गृहीत्वा तां
सुललितां प्रियपुत्रिकां गतो तद्पाश्रये वंदनार्थं देवीनरेंद्रो वंदितासा परिकरा भगवती दत्तोनया परमपदकल्पपादपनिरूपदत्तबीजभूतो धा-
र्मलाभः विहितामृतप्रवाहकल्पा सधर्मदेशना ततः सा सुललिताप रि स्फुटमबुध्यमानापि भगवतीवचनं तात्पर्यमत्यंतमुग्धतया स्वर्वपरिचय- २
दुत्पन्नास्नेहरागा भगवतीवदनकमलावलोकनाक्षिप्तलोचनेव कृचिद न्य त्रागंतुमपारयंती पितरं प्रत्याह तात मया भगवत्याश्चरणयुगलं पर्यु-
पासितव्यं तदनुज्ञानानुमो तात तो यतादमनयेव सार्द्धं सर्वत्र विचरामीति तदाकर्ण्य प्रहृदिता सुमंगला नृपतिराह हदविश्रब्धमत्ररुदितानकरोत्त
वं शासमीहितं मया मवास्या विनोदस्ता पायोल भविष्यति केवलं भगवती पार्श्वस्थया नया सा मग्री युक्तया गृहस्थायैव सत्या थांदितव्यं न चास्मद्दष्टव्या न
या प्रवज्या शत्या विविधेयः सुललितया कृतं तातमहाप्रसादः ततः सा सुललितया महालडया प्रवर्त्तिन्या सहतस्थिवनानात् हस्त्रः प्रविवरिषुं प्रवृत्ता एक-
वलं कर्म्माहृदया भ्रा प्रवर्त्तति तस्याः पाठः न गलति सामाचारीक्रमः न बुध्यते वसापरिस्फुटमपि कथ्यमानमागमार्थं मन्यदा समयाता भगवती महाल-
डा शंखपुरे स्थिता नंदसंप्रेष्टिता घघशालायामितश्चास्ति शंखपुरसामंत्वलः श्रीगर्भो नाम राजा तस्य महालडामातृष्वसा कमलिनी नाम म-
हादेवी सा च निरपत्यातदर्थं देहात्यन्तपयापितशातानि विवाह्योपधमूलजालानि ततो भवितव्यतया स कुलंधरो भवं शिपुस्थान सुकृतकुशलान्यासः
प्रवजितस्तस्याः कुक्षौ हृदयाम यास्वप्नायथाखुंदरा कारधरः पुरुषोवदनेनमे प्रविश्य पलदायननिर्यतिः एकेन विलंबेन सार्द्धं ततो गतः कथितो नयान-

र्त्तेसस्वप्नस्तेनोक्तं भविष्यतितेपुत्रः केवलमचिरेण कंचन गुरुं प्राप्य प्रव्रजिष्यति तदाकर्ण्य तुष्टा कमलिनी ततः सतृतीयमासे संजातोऽस्याः कुशलकर्म्म
णि मनोरथः संपादितः श्रीगर्भराजेन संपूर्णकाले च जातो दारकः परितुष्टो राजा कारितास्तेन महानंदः इतश्च समुत्पन्नविमलकेवलालोकः समागतो
ऽसौ समंतभद्राचार्यः स्थितोऽत्रैव चित्तरमकानने निर्गता तद्वंदनार्थं महाभद्रा कथंचिन्न विज्ञातः सुललितया संजातकथंचिद्राजदारकजल्पः भग
वतोक्तमथ पृष्टोपि ऽन्यस्तत्कुशलकर्म्मा राजपुत्रो न स्थास्यति भवने ग्रहीष्यति प्रव्रज्यां भविष्यति सर्वज्ञागमधारकः तदाकर्ण्य गता निजोपाश्रये म
हाभद्रा इतश्च तस्य नरेंद्रेण तस्य पौंडरीक इति प्रतिष्ठितमभिधानं विहितो नामकरणे प्रमोदः इतश्च सा सुललिता कुतूहलपरतया विचरंती प्राप्ता तत्र
चित्तरमे कानने दृष्टः संघमध्यस्थोऽनया समंतभद्रसूरिः नृपतिसुतगुणसंवादं वर्ण्यमानं उक्तं च सूरिणा कर्म्मपरिणामेनानुकूलीभूतया कालपरिण
त्या अस्यां मनुजगतौ जनितस्तस्मादेवंविधगुण एवायं भविष्यति भव्यपुरु यो हि सुमति सन्निखिलगुणैर्युज्यत एवाकोऽत्र संदेहः ततस्तदाकर्ण्य तु
ष्टाः सर्वे लोकाः सुललितया चिंतितं कथं कालपरिणतिकर्म्मयोर्जनकत्वं क थं वेषतो विगुणजातं जानाति ततो गत्वा वसतिं पृष्टानया महाभद्रा तत
या चिंतितमत्यंतमुग्धेयं सुललिता ततोयमेवास्याः प्रतिबोधनोपाय इति स चिंत्य युक्तितः समर्थितं महाभद्रया कालपरिणतिकर्म्मपरिणामयोर्ज
नकत्वं ततो दयाभिवसदागमगोचरामस्याः प्रीतिमिति चिंतयंत्याभिहितं मनया भद्रे सतथालोकमध्ये व्याचक्षाणः सदागमस्त्वयावलोकितः सदि
भगवान् नूनं भगवद्भिर्विशिष्टज्ञानिभिः शेषानाविर्भावयत्येव नास्त्यत्र संदेहस्तत्प्रसादादेव मया पादं समस्तं विज्ञातं चिरपरिचितः समे भगवान्महाप्रभाव
श्चेत्यादि वर्णितं सदागममाहात्म्यं च कथितं तस्य तथा परितोषकारणं सुललितयाभिहितं भगवति ममापि विधेहि तेन भगवता परिचयं महाभद्राह गाढं ततो
नीतानया समंतभद्रसूरिसमीपे सुललिता तद्दर्शनात्कृतः सुललितायाः प्रमोदः संपन्नः कथितो गुणेषु प्रत्ययोऽभिहितमनया भगवति चिंतादमियंतं कालं
भगवत्या यद्दयं न दर्शितो मे महाभागः सदागमः अहो नेस्वार्थपरता तदतः परं भगवति दर्शनीयो मे दिने दिने भगवान् येनाहमपि भगवामि महाभद्रयो
क्तमेवं करिष्ये ततः प्रारभ्यानया प्रतिदिनं भगवत्पर्युपासना लंघ्यंतो मासकल्पस्ततो भगवानाह महाभद्रे क्षीणजंघाबलासि त्वमधुना न शक्तासि
विहर्त्तुं मतस्तिष्ठ मत्रैवत्रां रथपुरवयं तु विहरामो मासकल्पो ग्लानप्रतिजागरणं तु ष्टमालंबनं प्रतिवरणीयं भवत्या पौंडरीकोयं राजदारको भविष्यत्येष वर्ध
मस्मात्वत्तु नरागमिष्यामि युष्मत्प्रतिजागरणमेव ह्यस्माकं मासकल्पकरणे कारणमन्यथा हि न कल्पते साध्वी सामध्यासितक्षेत्रे साधूनां कर्त्तुं ३१ २५९

भानोऽमग्नोऽयस्ततस्तस्य पेति प्रतिपन्नं सूरिवचनं महाभद्रया विहृता भगवंतः प्राप्तः क्रमेण पौंडरीककुमारभावं प्रादुर्भूतास्य यथानिर्दिष्टो गुणकलाप
जातोऽयं स्वपनदप्रतिबद्धहृदयो महाभद्रायां समागतास्तयोर्भगवंतः समंतभद्रसूरयः नीतस्तदन्यर्म्म महाभद्रया पौंडरीकः सचलाविभद्रतया रुष्टस्तन्मू
र्त्तिदर्शनेन रंजितस्तद्गुणकलापेन प्रीणितस्तद्वचनाकर्णनेन सुहृत्सुग्धबुद्धितया च महाभद्रां प्रत्याह भगवति किंनामायं महाभागस्तया चिंतितं सरल
हृदयायं राजपुत्रो रंजितश्च भगवद्गुणैरिति भक्तेनेतदस्यापि जनयामिति द्वारेणैव सर्वज्ञागमविषयां भक्तिमिति संचिंत्याभिहितमनया भद्र समाग
मायमभिधीयते पौंडरीकेणोक्तं भगवति यद्येवं ततस्तयोः प्रतिभातितयोहमस्यैव भगवतः सकाशे गृह्णाम्यागमार्थं महाभद्रयोक्तं युक्तमिदं ताताभि
वेदितस्तदभिप्रायो महाभद्रया कमलिन्यै श्रीगर्भराजाय च संजातस्तयोः प्रादेमोक्तस्ततो गत्वा महानंदेन समर्पितस्ताभ्यां भगवतो निजतनयः ततः कु
मारः प्रतिदिनमागमाधिगमं पौंडरीकस्ततोऽत्रैव चित्तरमे कानने ऽन्यदा च मानानंदभाचैत्यभवने संघसमुदयमध्यस्थिते भगवति समंतभद्रसू
रौ धर्मं व्याचक्षाणे स्थितायां महाभद्रायां निकटवर्त्तिनि पौंडरीके सम र गतायां सुललितायां धर्मकथाक्षिप्तहृदये भव्यलोके समुल्लासितो महा
यवलकलकलः तच्छ्रवणादुत्कर्णिता परिषत् ततः सुललितायामहा त प्रांप्रत्युक्तं भगवति किमेतत् प्राह नाहं जाने ततो भगवता तयोः सल
लितापुंडरीकयोः प्रतिबोधाय यदनुक्तं यथा महाभद्रे किं न जानीषे त्वं प सिद्धेव तावदीयं मनुजगतिर्नगरी प्रत्याख्यातोत्यं महाविदेहरूपो हट्ट
मार्गो यत्राधुना सर्वविपयमास्माद ततोद्य संसारिजीवो नाम तस्करो गृहीतः सलोप्त्रकाण्डुष्पाद्यादिभिर्दर्डपाशिकैर्दर्शितः कर्म्मपरिणाममहार
जाय ततस्तेन दृष्टा कालपरिणतिस्वभावादीश्च आज्ञापितोऽस्तो वध्यतयाः ततः सोयं समास्थिजीवः खल्वेव चेष्टितस्तं राजपुरुषैर्महाकालेन हट्ट
मार्गमध्येन नगर्याभिः सार्यं नीत्वा च पापिपिंजरनामकं वध्यस्थाने दुःखमारणमारयिष्यते तदेष तस्मिन्नीयमानो कोलाहलः श्रूयते सुललितयोक्तं
भगवति न तु ज्ञां रथपुरमिदं न मनुजगतिः चित्तरमं विदकाननदृष्टमार्यः श्रीगर्भश्चात्र राजा न च कर्मपरिणामस्तत्किमित्येवं भगवंता जल्पंति भगवा
नाह धर्मशील अगृहीतसंकेतात्वमसि न जानीषे परमार्थं सुललितयाचिंतितं हीममाप्यपरं नाम कृतं भगवता ततः स्थिता विस्मितवदना महाभद्रया बु
ध्या भगवता क्वाप्यर्थश्चिंतितं मनया कश्चिदपकृतं भूरि पापो नरकगामी भगवता जीवो निर्दिष्टस्ततः संजाता महाभद्रायाः करुणाभिहितमनया भग

वतात्किमेषत्कथंचिन्मोचयितुं पार्यते तस्करो न वेति भगवानाह आर्ये न तव दर्शनेनास्मत्समीपागमनेन च भविष्यत्यस्य मोक्षः महाभद्रयोक्तं भदं
त गच्छाम्यहमस्याभिमुखं भगवतोक्तं गच्छ ततः करुणापरिगतहृदया गता महाभद्रा मदभ्यर्णमित्तिहितोऽयं यथा भद्र भगवंतं सदागमं शरणं प्रतिपद्य
स्वेति ततः समानीतोऽहमेवं वदंत्या भगवत्समीपं दृष्टोऽहमेवं वध्यतस्कराकारकः समस्तपर्षदा मयापि भगवंतमवलोकयतोनाख्येयसुखरसनिर्भ
रतया समागता मूर्छा लब्धचेतनेन प्रतिपन्नं शरणं तया भगवन्मानीदानेन समाश्वासितोऽहं भगवता हरीभूता भगवद्भयेन किलैते राजपुरुषाः ततो वि
भ्रष्टीभूतोऽहं दृष्टस्त्वया व्यतिकरं कथितश्च मयैव मात्मवृत्तांतो विस्तरेण अयं च भोऽभगवंतः समंतभद्रसूरेर्महाभद्रायाः पौंडरीकश्च भगवत्याश्चा
संबंधी वृत्तांतः प्रतीतोऽपि तवस्वसंविन्निर्वर्तमया निवेदितः येन ते मदीयकथितेषु निर्णीतमेवायं कथयतीति सर्वत्र संप्रत्ययो भवति संजातस्तेऽधुना संप्र
त्यय साक्षाद्बाढमात्मगोचरः संजातः एकवलयं दित्व मनुसुंदरनामाच   ऋवर्त्तीततः किमित्येवं तस्कराकारधारकोऽहमुपासयमधुनासदहः सप्रा
द भद्रेयुवत्याः प्रतिबोधनार्थमायदं बहिरपि तस्कररूपं विरचितं य।   तो   हमंतरंगं चौर्यमुछितं प्रभवतोऽपुरतो भगवतो संसारिजीवनामायं तस्क
रः कलत्ले नेत्रं वध्योनीयत लग्न इत्याख्यातः ततो गतायां मम सन्मु।   खं   महाभद्रायां तद्दर्शनानुभावात्संजाते प्रबोधे मया चिंतितं यद्यप्येषा प्रज्ञावि
शाला महाभद्रा जानात्येवेदं भगवदादिष्टं मदीयमंतरंगं चौर्यं ततो लक्ष्य   तिभावतो मम तस्करतां तथाप्यगृहीतसंकेता द्यापि सासुललिता न जानी
ते गंधमप्यस्य व्यतिकरस्य ततश्चक्रवर्त्तिरूपधारिणीमासुपलभ्य नावदस्याः सदागमवचने विप्रत्ययो न जानीते किंचिदयं सदागमो यतश्चक्रवर्त्त्ययम
नेन तस्करो निर्दिष्ट इति भावनया किं चासावपि पौंडरीको तेनैव कारणेन प्रतिबोधितो भविष्यति भव्यपुरुषो ह्यसौ सुमतिश्च वर्त्तते विज्ञास्यति मामा
कीनं वृत्तांतं श्रवणोत्तरकालमस्य सर्वस्य परिस्फुटमिदं पर्यंते भविष्यत्यस्य प्रबोध इत्येवं विचिंत्य विरचितमिदं मंतरंगात्मरूपसूचकं वैक्रियकरणेन ग्राम
याबहिरपि सर्वमेवंविधं रूपमिति सुललितयोक्तं कीदृशं पुनस्तदंतरंगं चौर्यं भगवद्भवता विहितं कथं वा तत्रेदृशी विडंबना कथं चात्मगतं परगतं च
निःशेषं वृत्तांतं जातं जानाति भवानीत्येतत्सर्वं वदयितुमर्हतीति भद्रः अनुसुंदरेणोक्तमस्ति तावदागतो मत्र्यैवयकान्नसमुत्पन्नोत्र सुकच्छविजये क्षेमपु २६०
र्यां युगंधरनलिनीपुत्रतया अनुसुंदराभिधानोऽनंतरभोक्षाहिता तेन विवतव्यतया महामोहादयः कथं सम्यग्दर्शनद्वारस्थो यावदेषोऽनुसुंदरः यतश्वं तावात्र

यूयं भोः स्वार्थसिद्धये तरथा कथं चित्तं समासाद्य परिपोष्य निजंबलं भगवतां प्रागदेवायं बंधकारी भविष्यति अन्यच्च अक्लेशेन वशं यातिसांप्र
तं भवतामयं सद्बोधाद्वेर्दितात्नयो दुर्यहायं भविष्यति ततोऽधुना यथा प्रज्ञाकृत्वेमं वशवर्त्तिनं चित्तवृत्तिमहाराज्यं लात यूयं निराकुलाः ततस्तैः
र्वादितिर्नेडवल्लामान निरंकुशो बालकालात्समारभ्य तिरदृपरिचेष्टितः अहं तु तेषामध्यस्थोऽशान्यस्वीभूतचेतनः विस्मृताशेषसद्बंधुः पुनस्त
न्मयतां गतः ततः समस्तैस्तैः पापैः संप्रयुज्य निजं प्र वीर्यं कृतोऽहं भूयोऽपि पापार्जनपरायणः कथं कौमारवर्त्तमानोऽहं प्रवृत्तो मांसभक्षणे मद्य
पानत रहूतेजंतुसंघातपीडके यौवनवर्त्तमानेन पारदार्यादयस्तथा लोके प्रभवतात्यर्थं प्रसह्य विहिता मया तथा स्थितेन चक्रवर्त्तित्वे महारंभ
परिग्रहाः पापार्हग्यान्यदोषाश्च निरपेक्षेण सेविताः सर्वत्र मूर्छिता गृद्धो विभूतो विषयेषु च एतावंतमहं कालं स्थितोऽत्यंतसुखी किल एवं च वर्त्त
मानेन मया तत्भावशात्रवः विस्मृत्य सर्ववृत्तांतं बंधुवृंधावधारिता तत   स्तैर्लब्धसरैर्मम लिनतरीकृता चित्तवृत्तिः नितरामभिभूतं चारित्र धर्
मराजबलं धारितं निरूढमत्यंतारतिराहितं तत्क्रोत्पादिकं सुतरामंत   रं   गमतः पुरं बहिस्तावितोऽहं प्रभुत्वाबात्प्रकाशितं कर्मपरिणामराज्य
प्रवलीभूतः पापोदयः वल्गितसुहामतया महामोहसैन्यं संस्थापि।   ता   निजनगरादीनि प्रवृत्ताखाहुं महाहारणप्रमत्ततानदी विस्तीर्णभृता
तहिलसितं प्रत्ययीकृतश्चित्तविक्षेपमंडपः समारिता तृष्णावेदिका।   संस्कृतं विपर्यासविष्टरं परिपोषिता मदमोदन विजा विद्यागात्रयष्टि
सर्वथा पुनर्नवीभूता समस्ता सामग्री ततः प्रवृत्तो मीषां पर्यालोचा निर्दिष्टं विषयाभिलाषेण भो भोः सर्वमहीपाला संचिंतयात मद्वाहृष्टा दादा
पुराकिं यूयं वचः परिकथ्यते मंदादरेण निर्नाशितात्द्दशी कृत सर्वकं मंदादरेन युक्तो वः सांप्रतं कर्तुमप्रलोः तथात्धमधुनायूयं निष्कंटकं दिवं
यथा संपद्यात राज्यमाकालं सुप्रतिष्ठितं ततः प्रतिभातं तत्तेषां मं विवचनमभिहितं तैः किं पुनरत्र क्रियत इति मंत्रिणोक्तमिदं च कुरुतेने ततस्तैः
पादभ्रान पाशादितो यं यादिनश्चस्वयामवातैः क्लेत्रस्थितं कर्मपरिणामस तत्वर्यणाविरचितं प्रभूतमकुशलनामकं द्रव्यजातं ग्राहयित्वा वृत्तेर्व
ज्ञापितम्स्चोरतया दं कर्मपरिणामराजस्य ततस्तेनादिष्टं यथा विडंबनापुरस्सरं पापिपंजरनीत्वेमं दुःखमारेण मारयतः तदाकर्ण्य हृष्टास्ते दुरात्
मनः तरता विलिप्तोऽहं कर्ममलभस्मना चर्चितो राजसिंगैरिकरसाकेः खचितस्तामसस्तृणमखीपुंड्रकैः विनाटितः प्रबलरागकल्लोलपरंपरा

नाभिकया ललमानयाकणवीरस्रुडुथितोहृदये दुर्मानयाकुविकल्पसंततिरूपयाज्ञारावमालया ध्रियमाणेनोपरिपापातिरेकनामकेन जर
त्पिटक खंडनबद्धाकृज्ञानामकलोष्ठुस्वरूपागलको आरोपितो महत्पसदाचाराभिधाने रासभे लटितः कृतांतः सनिलिडुष्टाज्ञायादिभिः समंत २
ताजपुरुषैर्निंद्यमानो विवकिलोकेन सम्मुल्लसता कषायाभिधानडिंभकलकलेन श्रूयमाणेन त्राष्टादिसंलोगनामकेन विरसविषमडिंडिम
ध्वनिना विहन्यमानेन बहिरंगलोकसमुदयविलासरूपेण दुहृतिजनाट्टहासेन निस्सारितो हमेव बध्यस्थानेरभिमुखं तमहामोहादिभिर्महावि
दहरूपदहमार्थनिजदेशादर्शीलीलाव्याजेनेति ततस्तेरानीताहमनुप्रादशाश्रितो युष्माभिर्मदीयबलकलकलः गता मम संमुखं तया महा
भडा ईतश्चाहं तदाभिः शेषैर्दृष्टः स्पृहाश्वासैन्यं राजलीलया संप्राप्तश्चेदमुद्यानं राजवल्लभनाचष्टितः रक्ताशोकतले यावद्वीर्यवरवारणात आ
लोक्यकाननं दिव्यं संस्थितस्तदिदृक्षया राजपुत्राश्रमे यावद्वितीयाश्च हुःकारिणः वदंतो देवदेवेति दर्शयंति वनश्रियं तावद्देया महाभागा
सुसाध्वीपरिवारिता आगच्छंती मया भद्रे महाभद्रा विलोकिता श्रवणि ग्रो षरूपेस्योत्यानाकीलिते वने अस्यां विपत्तितो दृष्टिसंजातात्यंतनि
श्चला एषापि मां प्रविड्रूपती संपन्ना स्नेहबंधुरा निःस्पृहापि महाभागा सर्वा त्यामेन सुंदरि अथ शाममामात्यपरिचिंतयंति गुरुर्वचः अयं नरक
गामीति करुणागतचेतना ततः कंदमुनिः कालेगुणधारणेन सतामय २ नितरामेतज्जोचरस्यात्यस्ततया बकुमानस्य कुत्रीलितनया विनय
स्य प्रतिबद्धितया हृदयस्य नावितयागोरवस्य अनुष्ठितततया बकुलनावस्य प्राडुर्भूतश्चेतसि मम विमर्शो यदुतैषा भगवती या दृष्टमात्रापि मे हृदय
मेवमाल्हादयति नयने शीतलयति शरीरं अमृतकुंडे इव माक्कूपतीति ततः कृतो मया भगवत्याः सादरं प्रणामो दत्तोनया धर्मलाभाशीर्वादाभिहितंच
तानो महाराज मोक्षसंप्राप्ते मानुष्ये नरोत्तम अन्मार्गगमनात्लेवं गंतुमन्यत्र युज्यते निजकर्मापराधेन तस्कराकारधारिणः बध्यस्य नीयमानस्य कृत्स २
नावविडंबना किं राज्यं स्फविलासाः केके लोगाः किं वा सा स्वमहाराज चिंतय यदं स्वावेतसाः किं च मद्दर्शनात्तदा समुत्पन्नविमर्शायाः संजातमस्या
भगवत्या महाभद्रायाः जातिस्मरणं स्मृतस्तेन कंदमुनिकालादारभ्य सममस्तोवृत्तांतः प्राडुर्भूतं तदनुसारेण प्रशस्ताध्यवसायादवधिज्ञाने दृष्टस्तेन मम २६१
दीयमपि विवरणं ततोभिहितमनया किं न स्मरसि राजेंद्र यत्तदा गुणधारणः नवद्दामलीलाभिर्ललितस्त्वं मया ततः ज्ञात्वा द्यंतःपुरं प्राप्य सुखसंना

स्थितः स्थितो यज्ञावराज्ये त्वं तत्किं न विस्मृतं किल किन्नर्निर्मलसूरीणां वचनानि स्मरंति ते भवप्रपंचो येस्तुल्यमनंतोपि निवेदितः यत्प्रसादादवामावि
तथा ग्रैवेयकादिषु सुखानि शरणं तसोकवलं हि सदागमः तदृष्ट्वा महाराजन्नूर्मिमासुत्पत्सोपत्र अनुहिते समायाता बाधार्थकरुणापरा अत्रांतरे
प्रविज्ञाय प्रस्तावं मम सन्मुखं पुनः प्रवृत्तः सद्बोधः सम्यग्दर्शनसंयुतः सावांतरशिवबेणरुद्धस्तेन दुरात्मना नशाक्नोति समास्तुर्मिमागंतुं तत्समापत्रि त
तो भगवती वाक्यं सूर्यरश्मिनिकरं रितं सूर्यकांतसमुद्दीप्तं जीववीर्यवरासनं तस्य रूपस्य प्रकाशेन ततमः प्रलयं गतं लब्धं सयोधनरम्यं चिन्नदृत्तैश्च सैन्ययोः
ततो वलेन निर्मिद्य रिपुवर्गं विबंधकं समागमौ च मे पार्श्वे तौ सद्बोधमदत्तमौ ततः प्रवृत्तो मे विमर्शो यदुत मे एषा भगवती जल्पतीति ततश्चेहापोहमार्गेण
गवेषणं कुर्वता मम समुत्पन्नं जातिस्मरणं स्मृता गुणधारणावस्था ततस्तदनुसारेण वर्धमानशुभाध्यवसायस्य मम समागतः सद्बोधवयस्यो विनि
र्जित्यात्मप्रतिपक्षमवधिस्फबलेन दृष्टा मया संख्येया द्वीपसमुद्रावलोकि लतासंख्यय एव भवप्रपंचः प्राडुर्भूतं सिंहाचार्यकालात्यरूतस्तं सर्वपर्यंतं सदा
निशायेः समस्तश्रुतं आकलितः परिस्फुटश्च निर्म्मलसूरिनिवेदित स मास्ताप्यात्मसंसारविस्तारः तदारात्पुनरसंख्येयतया दृष्टसाक्षादेवनि
जः परिभ्रमणवृत्तांतः सर्वोक्तनकारणेन विश्वयेद्वंतस्करूपतया ब द रथिविडंब्यमानमात्मानं समागतो हमिह समं महाभद्रया तदारात्पती
स एव ते मदीयव्यतिकरः ततो भद्रे सुललिते मदनमंजरीयमिति निमं र्पित ःसूलेहतंत्रकाः अत्यंतसुग्धेयमदृष्टपरमार्था वराकीति संजातकरुणानि
राकृणे सर्वज्ञागमगोचरबहुमानेन क्लिष्टकर्मविलयतो भवत्वस्याप्यस्मिन्प्रतिबोध इति भगवतोस्य सदागमस्य पादप्रसादादखिलं मयेदमवा
धारितमिति सदागमे बहुमानामुत्पादयता संक्षेपेणात्मानं ततः याषण्मासकथनीयो भगवन्माहात्म्यादेव प्रहरत्रयेणैव निवेदतोयमगृहीतसंकेता
स्फ्लप्ता मया कुतूहलपराप्येन भवत्यै स्वयमपि संवेगोपन्नेन समस्तोप्यात्मभवप्रपंचः तदीदृशो भद्रे तदंतरंगस्तोर्ययन्मयाधुना विदितमीदृशी चनत्रा
विडंबना एवं चाहं स्वगतं परगतं च वृत्तांतं जातं जानामीति एतच्चाकर्ण्य विस्मिता सुललिता भाविता हृदये पुंडरीकेनापि गृहीतो मनाक्लावार्थस्ततोभि
हितमनेनार्य किंपुनरधुना तत्र वृत्तो वृत्तांत अनुसुंदरेणोक्तमाकर्णय यावत्संवेगमापन्नः प्रारब्धो जिनस्य स्थितं निवेदयितुमिच्छंतोः पुरतो भगवत २
मद्दं तावच्चारित्रधर्म्मराजो स्वसैन्यपरिवारितः प्रस्ताव इति विज्ञाय वलितो मम संमुखं तेन वागच्छता आनंदितस्ववीर्येण पुरासात्विकमानस अत्यंत

श्रुत्वा तां नीतो विवेकवरपर्वतः शिखरं चाप्रमत्तत्वं कृतमुच्चैस्तरावरं उपासितं च भूयोपि पुरं जैनं प्रतिष्ठितं स च चित्तसमाधानो मंडपो मे समाश्रित:
सा च निस्पृहता वेदिः पुनस्तत्रावि निर्म्मिता तत्रोत्पन्नस्य सा जालजीववीर्यवरासनं कृतं तेन स्वसैन्यं च सर्वथा परिपोषितं ततस्त्वागच्छतस्तस्य
परिसर्पतिया ध्वनि सैवं प्राणेन वक्त्रं गमहामोहमहाबलं दृष्टं तत्पक्षतः सर्वतिव्रयुद्धं मयातुलं ततः परिसरारम्भे चित्तवृत्तेरनीकयोः ततः सद्बोधयुक्ते
न सम्यग्दर्शनासंयुता मया विष्टस्थितो ज्ञातः स राजा जयशालिनं ताताविघटिताशेषपरपक्षः स्वलीलया अवाप्तजयलक्ष्मीकः चातुरंग्यं नपीम्य
च गृहीत्वातः पुरं सर्वमामकीनं चिरंतनं राजा चारित्रधर्मोसौ मम जन्मीयसुपागतः ततनिष्टम्लेसर्वस्वाः किंचिच्छेषस्वजीविताः दीनाः क्षीणाहंतं ली
नाम हामोहादयः स्थिताः चित्तवृत्तावि दत्तदेववृत्तांतममसांप्रतं यच्छत्रवः प्रलीनास्तेः प्रहृष्टा वरबांधवाः अन्यच्च प्रपद्य त्रिजगद्वंद्यलिंग सर्वज्ञताषितं ॥
अधुनापि एणीयोसौ बंधुवर्गमियांतरेः एवं च वदता तेनानुसुंदरराजेनो कृपसंरूतं तत्विकृततस्कररूपं श्राविनाविकं चक्रवर्त्तिस्वरूपं कृतसंकेत
या निर्दिष्टतातस्करविडंबना सामग्री समायाता मं त्रिमदत्तमसामंताः नि वे दितस्तेप्यो निजोत्तिभायः प्राप्तकालतयाप्रतिता तोमीषांततः पुरंदरा
य निजसुताय समर्पिता न्यनुसुंदरेण राज्यं चिह्नानि श्रयंत्रवताराजेति ज्ञा पिता राजसमूहाः सविनयं संप्रतिपन्नमेतैः निर्वर्त्तितगवदनिवेक
ज्ञादिकं निःशेषकरणीयं निर्गतः सपौरांतःपुरः श्रीगर्भराजः कृतातेन। सार्वषानुचिताप्रतिपत्तिः पुनर्म्मिलितापरीषत्र प्रवृत्तोमहानंदः तत
क्षणेन तादक्षं दृष्ट्वा त्यद्भुतमुत्तमं मुग्धासुललिता त्यंतं जाता चित्ते चमत्कृता संजातः पुंडरीकोपि मतोषो विस्मितेक्षणः दृष्टातत्ताहशांसाक्षादनुसुं
रविष्टितं अथ विज्ञापना सर्वमनुसुंदरस्तनुजा उक्तादिते तदास्त्ररोप्रवज्यां दातुमुद्यत सोनुसुंदरराजेंद्रः करुणागतरत्ततनः तां राजपुत्रीं भूयोपि
प्रत्यवाच ससंभ्रमं कथं तदेसुललिते बोधस्तवाद्यापि नमानसे संजातावत्तस्स मुग्धे त्वं नैवं चकितेक्षणा दोलायमानचित्तात्व मीषज्ञावार्यिका विद
संजाता सांप्रतं किंतु वच्छितोतत्वनिर्णयं त्वद्बोधार्थं मयाप्येवं गाढनिर्वेदकारकः भवप्रपंचो निःशेषः स्वकीयः परिकीर्त्तितः तदनेन श्रुतेनेत्थं किं त्वना
द्यापि जायते अनंतदुःखविस्तारे निर्वादाभववारके किंच यत्तेपुरोपमानेन स्वजीवस्य विडंबनं मयासंव्यवहारेषु जीवेषु प्रतिपादितं तत्किं नो ल
क्षितं मुग्धे किं वा नो भावितं हृदि भवत्यायेन निर्व्याप्तसंसारे क्रूरुपेरति एकेंद्रियादिते देषु यच्च तिर्यक्षु तिष्ठता अनुभूतं मया दुःखं स्फुटं च परिकीर्त्तितं

२६२

डाक्टर भाऊदाजी स्मारक
DR. BHAU DAJI MEMORIAL

न बुद्धस्तस्य भावार्थः किं त्वयाद्यापि मानसे एवं निराकुलामुग्धे येनाद्यापि विलंबसे मोक्षसाधनयोग्येपि लब्धे मानुष्यके वले हिंसाक्रोधातुरोयां च प्र
प्राप्तं दुःखमालिका सा किं चित्ताविताबाले सम्यग्भावार्थरूढितया किं वा कथानिकामात्रं भवत्या परिचिंतितं तथा मानमृषावादस्तेयमायापरायणः ले
नामिथुनदोषांधो यदहं प्रविडंबितः तदप्याकर्ण्य तन्मुग्धे यन्निजोपचितं मनः कालदष्टं ततो मन्ये दंततद्धि निर्मितं तथा अनर्घसार्थदत्तो महामो
हपरिग्रहौ मया निवेदितौ श्रुत्वा सर्वदोषसमाश्रयौ यत्तदिवेनबुद्धासि स्थितात्वं विस्मितेक्षणा तेनागृहीतसंकेता मया प्रोक्तापुनः किंच बाल
जले तथामंदेयधमेवाति त्रापि वा यः प्रोक्तः स्पर्शनादीनामींद्रियाणां सुदारुणः विपाकः सोपि वेदत्र भवत्या नावधारितः अविद्यकात तो मन्ये कष्टं भत
मिसुंदरि तथा यत्तन्मनीषिणोवृत्तं यच्च विचक्षणं वचः यादेशे नाबुधस्योच्चैयस्थानमवस्थितं यच्चैको विदविज्ञानमिंद्रियाणां निवर्हणे तदाकलय
एकानामसंसारान्नविरज्यते अन्यच्च अरिवंधुपमं यत्तेमयामुग्धे निवेदि तं चित्तवृत्तिस्थितं साक्षादंतरंगबलद्वयं तस्याप्याकर्ण्य वृत्तांतं यदि न प्रति
बुध्यसे तवाबोधे विधानत्व नास्त्युपायस्ततोपरः तथा तदाकलय्य ताहक् हंतकानकशेखरं तच्च ताहक् सामालोच्य सो जन्योनारवाहनं विमलमलह
नस्य विमलस्य चावस्थितं त्यागं हरिनरेंद्रस्य संचिंत्य कृतविस्मय खिवक म कलंकस्य समाकर्ण्य च ताहक् मुनीनां चरित्ररूपं च श्रुत्वा वैराग्यकारणं त
थापि यदि ते चित्तं बालिके नापि रंजितं हेतुकं कुहुकं प्रायातत स्त्वं नात्र संशयः त तो गृहीतसंकेते त्पच्यमाना मुहुर्मुहुः साहरणान्येन मुग्धावारोपयं तु मदं
ति तथा किं न स्मरसि | यद्बालेयात्वं मदनमंजरी सतीश्रममानीता तत्ताथापुण्योदयादिभिः तत्सुखं ताहक् राः स्नेहास्त विलासा मनोहराः तद्राज्यं ते च वृत्तांताः।
सर्वं किं विस्मृतं तव कंद | साधुसमासाद्य प्रबुद्धा जिनशासने समं कुलंधरणोच्चैयत्तदातन्नबुध्यसे यमाक्षनिर्म्मलाचार्यः केवलालोकभास्करः भवप्रपं
दाम नित्यं सम कृत | स्फुटाकृवेः किं न बुद्धस्त्वया सोयं किं वा नेवावधारितं त्या नेवं कीर्त्यमानेपि तत्रश्रून्येव तिष्टति विन्यासेनामुना बालेतवबोध
विधिकाया मया विस्तारसंसारः स एवं प्रतिपादितः यथा रमयधिकस्यैव सर्वेमीवा स कोपमा एकरूपस्य भूयांसः संपन्ना विधास्तवाः ततः संसारिजीवा
द्यामकरूपो तिभावतः संसारनाटकाकारनानाकारे विनाटितः तदेनमपि चाकर्ण्य निर्वेदस्तेन जायते संसारचारकादस्मात्ततः किं करवाम हे कि
व नगराणां तरंगाणि यानि ये ते पुसूचिताः राजानस्तन्महादव्यस्ता सा यावत्राकन्यकाः प्रत्यकं तद्गुणादि या विवाहः स च ताहशः तत्रापि मातरो याश्च

डाक्टर भाऊदाजी स्मारक
DR. BHAU DAJI

कृत्यर्थं निवेदिताः तदिदं सर्वमाकर्ण्य न बुध्यायदि बालिके दंतपाषाणन्तु तायाततस्तोकं निवद्यतो तथा किं न स्मरसि तन्मुग्धे यन्मयि स्नेहतत्परा प्र
बुज्यां प्रतिपन्नासि निर्म्मलाचार्य सन्निधौ कृत्वा तपस्ततः स्वर्गं प्राप्तासि सुखमालिकां तवचक्रे पुनर्नत्वा पुनरत्र समागता किंच संवेगार्थं यथाख्यातं
सम्यग्दर्शनदूषणां आशातनां तथा कृत्वा जिनादीनां सुदुःखिता अपार्धपुद्गलावर्तं यथाद्य मदितोत्सव एतावंतं पुनः कालं किं त्वया तन्नवीक्षितं त
था चतुर्दशापि विज्ञाय | सर्वाणि यदहंगतः सूत्राण्यनंतकायादौ मदगौरवदोषतः तदप्याकर्ण्य संजाता किं न चित्ते चमत्कृति तावकेनापि येनेह निःसं
खरागवलकृमे आविद्दं | सूत्रबाधनसर्वं तन्मामकं वचः विचारय निजे चित्ते सततावार्थं पुनः २ मा मुह्यस्मारं बुध्यस्व माविलंबस्व बालिके येन संपद्यते सर्व
सफलो मे परिश्रमः एवं | च वदति तत्रानुसुंदर राजे समन्वितः मूर्छाक्षिसो निपतितः पौंडरीकः किमेतदिति संजाता ससंभ्रमा पर्षत् समाकुलीभूतः श्री
गर्भराजः हा पुत्र किमिदमिति वदंती तरलिता कमलिनी समाश्वासितोऽसौ वायुदानेन ततः प्रोत्फुल्ललोचनः स पितरं प्रत्याह तातेनानुसुंदर राजेन
विक्रियं तस्कररूपं धारयता त्यंतविरुद्धमेवात्मभ्रमणमाख्यातं तत्रागम॥ ना त्वर्वमासीत ततो मम आबुध्यमानस्य संज्ञातस्तदा विकल्पो यथानया प्रज्ञ
विलया महात्मनया भगवत्या सार्धं विचार्येदं मनावार्यतोऽश्रे यावताधुनेमां स ललितामनुशिष्यमाणाकर्णयतो मे संजातः कश्चिदनाख्येयः प्रमोद
तद्दोन संपन्नयं चेतन्यनिस्महतातत ततः प्रादुर्भूतं मे जातिस्मरणं भूतं सर्वा दमस्पष्टलंधरो नाम वयस्यकः श्रुता मया तदा निर्म्मलसूरिणो निवेद्य
मानो स्पनवप्रपंच ततः स एवायमनेने हं आख्यातं इति प्रुदितो मधुनासादद्द विरक्तं चाम नववारकाश्चित्तं ततोऽनुजानीत यूयं जेनाहमनेने निवसद्दीक्षां गृह्ण
मीति तदाकर्ण्य प्ररुदिता कमलिनी श्रीगर्भराजेनोक्तं हे विमारादीर्यतः स्वप्न सूचितमेवायं पौंडरीको नरोत्तमः जातस्तेबोधकोवझंपैन्सुद्धधर्मप्रसाध
कः तन्नास्य धारणं युक्तमावयो किंतु युज्यते अस्तु तु जनस्य वास्य निर्विघ्न स्नेह सूचकं तथाहि वालश्चेत्कुरुते धर्मं मिषलोगसुखवाचितः ततः किं युज्य
ते स्वात्रुमवयोर्नव धारके ततः कमलिनी प्राह हर्षगद्गदया गिरा चारुश्च महाराज प्रतिभातमिदं मम ततोऽनुज्ञायतं पुत्रं यावान्तो कृतनिश्चयो प्रव्रज्य
यहणे जातौ स्वयं देवी नरेश्वरो तावत्तै प्रावितात्पर्यः मनुसुंदर भाषिते ससंभ्रमा च तद्दीक्ष्य पौंडरीकादिचेष्टितं तां सुदृष्टप्रमदा नंदं प्रबुद्धा जलिबंधुरा सा
राजपुत्री संवेगाश्रानुक्रोशामवोचत निवेदयमहा भागे किं मया पापया कृतं पुराऽऽचरिता यन्जाताय मियमीदृशी विज्ञातसर्वभावार्थो धन्योऽयं राजदारक २६३

संजातः क्षणमात्रेण प्रसंगश्रवणादपि मद्यं पुनरयं सा क्रान्मामेवादि त्रणसादरं एवं निवेदयत्यस्त्विर्महाभागः सविस्तरं तथापि मंदभाग्याहं बोधुं का
मापि खतसा स्फुटं वचनस्तावार्थं न बुध्यपश्चुसं निता अन्यच्च एषामे षपरिछेदः संजातोऽज्ञानसर्वकः त्रयाणामपि धन्यानामनुसुंदर वाक्यतः अदं पु
नर्न जाने त्र किं करोम्यधकल्पिका श्रन्यायामेयकाकारास्पष्टसवोधवर्जिता तदिदं मे महाभागे स्वयं बुद्ध्वा सदागमं दृष्ट्वा कथय निःशेषं कस्य पापस्य॥
जृंभितं ततस्तां नाहृश्री वीक्ष्य वाष्पप्लुतविलोचनां राजपुत्रीं कृपाविष्टाद ब्रवीदनुसुंदरः उक्तं च तेन यथा मुग्धसुललिते यदि तथास्ति स्वदुश्चरितजिज्ञा
सा तात्तात्त्वमेव तात्त्र निवेदयाम्यलं भगवत्या त्रप्रयोजनेष्पयासि तया सुललितयोक्तमनुग्रहो मे निवेदत्वार्थः अनुसुंदरेणोक्तमस्ति तावकुण धारणेनस
ता मया सार्धं मदनमंजरी संजात विरागा प्रव्रजितासि त्वं अत्यस्तः क्रियाकलापः कृतानि तपश्चरणानि केवलं प्रवृत्ता तदा ते दुर्बुद्धिः यदुत यदत्र कर्त
व्यं तादव क्रियतां किमनेन बहुना रोलेन ततो न सुखायितास्तस्वाध्यायको लाहलः न रुचिता वाचना न प्रतिभाता प्रच्छना नाभिमता परावर्तना नानु
प्रेक्षिता त्वयानुप्रेक्षा नानुशीलिता धर्मदेशना किं तर्हि प्रतिभासिता ते प्रच ला अनीशास्वाध्यययोवेगेन मौनव्रतचारिता नच संजातस्तत्र तीव्रोऽभिनिव
शः यतो न विदिता ज्ञानवत्या प्रत्यनीकता न कृतं मोतरायिकं न जनित स्त डुपघातः नाचरितस्तत्प्रद्वेषः नासेवितस्तन्निह्नवः न संपादिता मत्सात्रा
तनाता किंतु तयाकुबुधा तेनज्ञानवोधिल्येन तयाच प्रमादपरतया कृत भगवत्या लघीयसीकृता शातना ततः समुपार्जितमिदमीदृशं कर्म यत्य
भावादसंख्यकालं भ्रान्तासि भवचक्रे जातासि चैवं विधात्वं जरुबुद्धिरिति किंच सुललिते सर्वत्र वात्यासादवशायसः प्राणिनां न यांसोऽनुवर्तितत्ताव
तथाहि यथा त्वदा त्वं मदनमंजरी सती पुरुषद्वेषिणी संजाता तावद्वाप्यत एव संसखीत्रिदंडचर्य निरतत या ब्राह्मणी च मा कारितात त्किं मिलयित्वेषते शत्य
यः सुललितयोक्तमार्य किं वात्र भगवद्वचा न नमि लितो कवलमदमत्रमंदभाग्यायेवमपि कथ्यमाने भास्करोदयो कौशिकवत्तमः स रितेव निष्पामीति व
दंती स्थूलमुक्ताफलनिकरमिव नयनसलिलबिंदुवर्षमोक्तुं प्रवृत्तात तो भिहितासानुसुंदर राजेन राजपुत्रि मुंच विषादं क्षीणप्रायं तेधुना तत्कर्म्माकुरुष्व
दागमेन भगवति न किं गच्छ मंत्रारणं एतदाराधनमूलं हि दिदिनांतत्वज्ञानं अज्ञाननमाहृलनेभास्करभूतायं भगवान्धन्यासि त्वं यस्य पादमूलं प्राप्ता
तामि निर्वचनैः यवनेरितसंक्षुभिनतीवसंविग्नलासासुललितासदागमोयमीति बुद्ध्या परिता भगवत्समंतभद्रसूरिचरणयोः अभिहितं च अज्ञान॥

पंकमग्नाया जगन्नाथ सदागमः त्वमेव मंदभाग्याया मम मोहार्णवप्लवः शरणं त्वं महाभाग त्वं स्वामी त्वं च मे पिता तदेष विमलो नाथ क्रियतां किं कर
रोजनः ततो महानुभावतया सदागमबहुमानस्य गुरुतया संवेगस्य सरलतया हृदयस्य कल्याणहेतुतया भगवत्सन्निधानस्य प्रत्यासन्नतया मोक्ष
स्य विघटितं भूरिकर्मजालं पादपतितायाः एवं संजातजातिस्मरणं दृष्टः साक्षादिव मदनमंजर्यादिको वृत्तांतः ततः समुल्लसितः प्रमोदः समुत्थाय वंदे
पतितानुसुंदरचरणयोः तेनोक्तं सुललिते किमेतत् आह यद्भवतो वचनप्रसादात् भवतितं संपन्नं ममधुनामे यतः संजातं जातिस्मरणं संपन्नस्तावक
वचने निर्णयः चिरं तं संसारचारकाचिते तदनुगृहीताहं मंदभाग्यो भगवता भवता च अनुसुंदरेणोक्तं मार्ये स्वल्पकमनुग्रहं कृत्वैव भगवान्नास्त्यत्र संदेहः स
पादिश्च अहं भगवतानेन नरकं प्रतिगामुकः भावाचार्येण बलोपि साक्षादेवं विमोचितः पापिष्ठाश्च प्रियेसत्वाः समासाद्य सदागमं एनं तत्किं प्रकुर्वंति मुच्यंते त
न संशयः अन्यच्च कृच्छ्रेण किल बुध्याहं मंदभाग्येति चिंतया नवावलावन रकाया त्वया भडे स्वगोचरे यतोहमपितैः सर्वमकलंकादिभिस्तथा नबोधि
तो यदासीन्मे प्रबलं भूरिपातकं स्वयोग्यतां पुनः प्राप्य विलीने पापकर्मणि त्व त्तः कृच्छ्रतरणादं प्रबुद्धो जैनशासने यदा ह्यस्य विलीयेत पापं कालादिहे
तुभिः जीवस्तदा प्रबुध्यंते गुरवः सहकारिणः सुललितयोक्तं मार्य सत्यमे व मिदं विनष्टं मे धुना मनस्य घलावना केवलं प्रतिपन्नं मया निजजननीजन
कयोरार्यवा ननुज्ञातया न प्रव्रज्या नामापि ग्राह्यं तत्कथं तद्भविष्यति अनुसुं दरेणोक्तं मार्ये मा खेदीः समागतावेव ते जननीजनकौ अत्रांतरे समुल्लसितो
बहलो बलकलकलः लोकवेलायां च प्रविष्टस्तत्रैव मनोनंदने जिनभवने सपरिकरो मगधसेनराजः सह सुमंगलया ततः प्रणिपत्य जिनेश्वरमभिवंद्य सूरिं
साधुवर्गं च कृत्वा स्फटानप्रणामः सुललितया प्रणम्य चानुसुंदरराजर्षिमुपविष्टस्तत्समीपे सुमंगलापि विहितनिःशेषप्रतिपत्तिर्विधाय सुललितालिंगनमाघ्र २
य मूर्द्धदेशे समुपविष्टा तदंतिके आनंदभरगद्गदवाणीर्वाह वत्से समुत्सुकत्वेन तव दर्शनलालसौ आवां राज्यं परित्यज्य त्वत्समीपमुपागतौ जनकस्ते रतिं
नैन प्राप्नोति त्वया विना मंदभाग्यस्तथा स्नेहादेष संदह्यते जनः कठोरहृदयत्वेन निर्दयत्वेन वा पुनः त्वया निरंतरं वत्से दत्ता वार्तापि नावयोः सुललितयोक्तं
अंब किं बहुनोक्तेन मा प्रत्ययं यथास्थितः युवयोर्स्नेहसद्भावो भूनं तत्क्षीणविष्यति यतः अहं युष्मदनुज्ञाता प्रव्रज्यां पारमेश्वरीं अधुनैव यदीष्यामि संसारो २६४
त्तारकारिणीं ततो यदि युवां मे द्यवारणं न करिष्यथ प्रव्रज्यां च मया सार्द्धं निर्विकल्पं गृहीष्यथ ततो मम तथामीषां जनानां सुपरिस्फुटं प्रतीतः स्नेहसद्भावो यो

भी की णो भविष्यति एतच्चाकर्ण्य मगधसेननरेंद्रः सुमंगलाहं प्रत्याह देवि दत्तो वत्सया आवयोर्मुखबंधः विहितादि तत एव निरुत्तरतां सुहृष्ट परमार्थेयमधुना २
वर्त्तते कथमन्यथेदृशो वचनविन्यासः ततो भगवत्यवेयमत्र युक्तकारिणी साधु वोक्तमनया युक्तमेवावयोरनया सह प्रव्रजनं निर्मिथ्यस्नेह राजस्तवक
मिदं विशेषतः प्राप्तकालमावयोः सुमंगलयोक्तं यदाज्ञापयति देवः ततो हृष्टा सुललिता पतिता महाप्रसाद इति वदंती द्वयोरपि चरणयोः कथित
श्चानयाः संक्षेपतस्तयोरनुसुंदरादिवृत्तांतः संजातः सुमंगलामगधसेनयोस्तं श्रुत्वा भावातिरेकः प्रादुर्भूतो भावतोपि चरणपरिणामः याचि
तः सूरिः प्रव्रज्यां सुपदं दत्ता गुरुणा ततः समुल्लसत्ता घदहत्वबं सुंदरं नृपता हृवसंघातसुखा भित दिगंतरं विलसत्तूर्यनिर्घोषसंकुल भुवनोदरं
अनंतभूरिविस्तार पूजा सत्कारबंधुरं दानसन्मानसज्ञानविधानकरणोद्यतैः भूरिभव्यैसमाहर्षं मुनिर्हेर्देश्चचारुभिः तदानुसुंदरादीनां सहीक २
यद्रणे क्षणे क्षणमात्रेण संजातं मनोनंदनकाननं ततो मगधसेनेन अ १ गर्भेण चक्रभुजा स्वीयं पुरंदराख्येवराज्यं पालयतयार्पितं ततो निर्वत्य
भिः शोषा कर्त्तव्या सूरिभिस्तदा दीक्षिता क्षणेनैव सर्वाणि विसर्वकं अ षे संवगवत्सवर्थममृतास्वादसंनिभां सद्धर्मदेशनां कारिगुरुभिः कलना
कलनाथया तदंतिते तस्मसतोषाशेषलोकाः कथं वनः यथायथं गताः स्व १ नंदवाश्च रूदि शाविताः प्रदिताश्चमहानडासहितायुरुभिस्तदा सा
धुः सर्वान्निजस्थानं सुहितं प्रवयवयथोचितं अथादित्योपि तद्दृष्ट्वा गुरोः कृत्वा वंदे शानां शाक्रा अदं भतिमस्त्रैव गतो द्वीपांतरे तदा कृतावश्यककर्त्तव्यस्य २
ध्याय ध्यानतत्पर ततः साधुगणे जाते प्रदोषे वातिलंघिते अत्यंतपरिशुद्धात्मा कृतकृत्यतयात्मनः विविक्ते ध्यानयोगात्मा राजर्षिरनुसुंदरः ततो विश्र
भ्यमानाभिर्लेश्याभिः संप्राप्योपशमश्रेणीं संपन्नः क्रमेण सावुपशांतमोहः भगवदुपदेशाच्च विज्ञायतस्मिन्नेव क्षणे तन्निर्वाणकालं स्थिताः समाधि
कारिणस्तदन्ये मुनयः अत्रांतरे समाप्तमायुष्कं ततो विमुच्यादेहपंजरं गतः सर्वार्थसिद्धिविमाने संजातस्त्रयस्त्रिंशत्सागरोपमायुष्को महर्द्धिर्देवः प्रभा
त विज्ञायत मनुसुंदरमुनिव्यतिकरी मिलितश्चतुर्विधोपि श्रीश्रमणसंघः विधिना परित्यक्तं मुनिभिस्तच्छरीरं कृतानुरामरैस्तस्य जती अथ सद्धर्मदानेन
समासा विनिश्चिंतया सर्वान्यस्तहृदरकेदनं तत्र वशेन च अनुसुंदरवृत्तांत संपालत्वरयातथा विन्ने सुललितासाध्वी किंचिच्छोकेनपीडिता ततः शोकापन
नादार्यतस्याखवरसूरयः सर्वषामेव पुरतस्तेषामिच्छं प्रभाषिताः आर्ये न शोचनीयो सो महात्मा नरसत्तमः येनैकदिनमात्रेण साधितं सत्स्वयोजनं य

था पापतरं कृत्वा प्रवृत्तो नरकं प्रति यदि गच्छेत्तदैवात्र ततः शोच्यो भवेदसौ यः पुनः प्राप्य सद्धर्मं निर्दूय निजकल्मषं सर्वार्थसिद्धिं संप्राप्तो ना
सौ शोकस्य गोचरः शोचनीयः सतामिष्टो नरः संयमदुर्बलः सद्धि सर्वत्र संसारे भ्रमेद्दुःखनिपीडितः न शोचनीयस्त्रिग्धेन मृतः संयमवान्नरः स
द्धि संसारचक्रेऽपि तिष्ठेदानंदपूरितः स एव च विनिर्मुक्तश्चेन्मरणे समुपस्थिते येन नाचरितो धर्मः परलोकसुखावहः स धर्मपथ्यपाथेयं यत्कृत्वा दायप्र
तीकृते मरणे तस्य संप्राप्ते न नीकिं तु मृत्योरेव ज्ञानदर्शनचारित्रतपोरूपा यं ना शानी आराधना चतुष्कं वा यस्य स्यात्तस्य किं मृतं आनंदोत्पादकाले
च भगवंतो मुनीश्वराः ये काल यित्वा पापौघं मृताः पंडितमृत्युना इत्यार्थेनार्यकार्येभ्यो निवृत्तो योऽनुसुंदरः मृतः स शोचनीयः सोऽकथं सिद्धप्रयोजनः कि
च स्थितिक्रियान्ततः श्रुत्वा पुष्करार्द्धस्य तारात अयोध्यायां सगंधरराजसूनुर्भविष्यति नाम्ना चामृतसारो सोऽपद्मिनी चित्तनंदनः भविष्यति लसद्युतिः
र्देवदिविलालितः क्रमेण यौवनं प्राप्तः कलाकौशलकोविदः विपुलात्रा यनामानमाचार्यं प्राप्य सुंदरं संलाप्य पितरौ युक्त्या सद्दीक्षां पारमेश्वरीं
गृहीष्यते विशुद्धात्माचरिष्यति विरंतपः ततो निर्दग्ध निःशेषकर्मजालं समा ख्रिना त्वत्प्रपंचं निर्मुच्य यास्यत्येव शिवालये एवं च स्थिते सर्वथा सम
मादस्य कारणं तद्देहिनां आर्येन शोकसंतापकारणं मनरोत्तमः अत्र रत्न स्त्रपणम्यादपौंडरीकमहामुनिः इदं निवेदितं नाथैहृत्तं नाविमहात्मनः
सुंदरतरलोकानां तेषामाकालतानिनां चित्तवृत्तौ पुनस्तस्यकोवृत्तांतो भवि ष्यति गुरुनिरुक्तमाकर्ण्य गृहीत्वा तावदीक्षस्य त्यक्तसंगस्य तस्यतोः
साधारमृतसारस्य सततत्वत्र नवे पुनः क्षांतिदयावतेनार्थेमृदुता सत्यतेचात ऋजुताचौरतेयेवते ब्रह्मरतिमुक्तते तथा विद्यानिरीहता यच्च स्थितं लीनः
तया पुरा स्सैन्यं चारित्रधर्माद्यं सर्वमाविर्भविष्यति तथान्याश्च धृतिश्रद्धामेधा विविदिषा सुखाः मैत्रीप्रमुदितोपेक्षाविज्ञप्तिकरणादयः तस्यांतरंग
सद्भार्याश्चित्तवृत्तौ महात्मनः सुखसंदोहदायिन्यो भविष्यति यथा पुरा ततस्तत्ताहृशं राज्यमनंताल्हादसुंदरं पालयन्नखिनुच्चैस्तन्मूलयिष्यतिः आ
रूढः क्षपकश्रेण्यां पुनरेष महाबलः चतुरोघातिसंज्ञांस्तान्सर्वथा सूलयिष्यति संप्राप्य केवलालोकं कृत्वा जगदनुग्रहं विधाय च समुद्घातं सर्वयोगान्निरु
ध्य च अथ पर्यंतकालेःसो शैलेशीं प्राप्यसत्क्रियां निःशेषरिपुसंघातं सर्वथा दलयिष्यति ततो विहितकृत्यो सो संप्राप्तो निजबांधवैः संप्राप्तो निवृतौ
पुर्यां तत्रानुभवते राज्यसत्फलं अनंतानंदसंज्ञानवीर्यदर्शनपूरितः निर्बाधसकलाबाधः सर्वकालं भविष्यति इत्यश्रुतेनसा कथा कुलायनिवितव्यता मद २६५

मोहबले क्षीणे तदा शोकं करिष्यति कथं दुर्बुद्धा वतजातैवमदं तग्रमनोरथा महामोहादिसैन्ये या संजातापक्षपातिनी समस्तमपि जानन्त्या
विज्ञातमिदं मया प्रसिद्धं निखिले लोके यत्तालेरपि गीयते किंकृत कुवाणियः परित्यज्य अकुवाणि निषेधयेत् कुवाणितस्यन त्यं तिश्चकुवं नष्ट
मेव च यतो ममापि कोऽत्र पो रूढयमपि वर्त्तिनी मुह्यते च जनो दोषैः समस्तस्वप्रयोजने एवं निश्चित्य सा शेषजनकार्यपरायणा हित्वा च भावनां हल्ली संस्थि
ता भवितव्यता तदिदं तत्समासेन पौंडरीकमुनेर्मया अनुसुंदरमास्यातमंतरंगं विचेष्टितं तेनैव चाकर्ण्यतत्तुष्टाः पौंडरीकादिसाधवः चित्तसुललिताज
तासर्वथा शोकवर्जिता ततः सा चिंतयामास गाढं संविग्नमानसा सर्वाबाधमनुस्मृत्य यथादं गुरुकर्मिका तदिदं मामकं नूनं जीवरत्नं नश्यति संवेग
निल सारणविना तीव्रतपो ग्निना एव विचिंत्य सा धन्या सद्गुरूणामनुज्ञया कष्टैस्तपोभिरात्मानं निस्तापकृतोद्यमा कथं चतुर्थषष्टदशमद्वादशादिवि
चित्रया रराजरागनिर्मुक्ता रत्नावल्या विराजिता चित्रचर्या सुवर्णेन निर्मितास्यामवर्लता शरीर संस्थिता रम्या मुश्चुने कनकावली चतुर्थादितपः कर्म
सन्मौक्तिकविशुद्धया रुरावसा मद्दानागामुक्तावल्या विभूषिता लघुनिःश्रमद्दिश्च सिंहविक्रीडित तथा क्रीडानिवृत्य बुद्ध्यापि क्रीडितं सिंहलीलया
तन्या भद्रमहात्त्व सर्वतो भद्रया सदा सद्भोत्तराच प्रतिमाश्च कारतनुरूपणं आचाम्लवर्द्धमानेन वर्द्धमाना प्रतिक्षणं क्रियमाणेन साजज्ञानेन गतक
ल्मषा वर्द्धयंत वरं त्याचनिजं कुलननस्तले तयो वाद्याति तं मन्ये चंद्रलेखा समानया आसेव्य यमध्यानिवद्धमध्यानिचानया साल्लं सुललिता जाता निस्पृहा
भवचारा क तदेव मादि निर्धन्या तपो भिर्निजिकल्मषं सा तदा लब्धसद्धीर्या स्त्रालयं ती व्यवस्थिता इतश्च पौंडरीको विज्ञानाभ्यासपरायणः कालक्रमेण संपन्ने गी
तार्थो विजितेंद्रिय ततो सा वागमार्थस्य सर्वसारं सुनिर्मलं जिज्ञासुर्विनयानम्रं गुरुं प्रपच्छ तावतः सर्वं तद्वादशांगस्य विस्तीर्णस्योदधेरिव भगवञ्ज्ञापितस्य
स्य किं सारमिति कथ्यतां समंतभद्र गुरु भिस्ततः प्रोक्तमिदं वचः आर्य सारोऽत्र विज्ञेयो ध्यानयोगः सुनिर्मलः यतः मूलोत्तरगुणाः सर्वे सर्वा च यं च हिक्रिय
मुनीनां श्रावकाणां च ध्यानयोगार्थमीरिता तथाहि मनःप्रसादः साध्योऽत्र मुक्त्यर्थं ध्यानसिद्धये अहिंसादिविशुद्धेन सोऽनुष्ठानेन साध्यते अतः सर्वमनुष्ठानं
तःसद्धार्थमिष्यते विशुद्धं च यदेकाग्रं चित्तं तद्ध्यानमुत्तमं तस्मात्सर्वस्य सारोऽस्य द्वादशांगस्य सुंदर ध्यानयोगः परं शुद्धेः सद्धिसाध्योऽस्तु मुमुक्षुणा शेषानुष्ठानम
प्येवं यत्तदंगतया स्थितं मूलोत्तरगुणाद्यं च सर्वसारं मुदाहृतं अथाकर्ण्य गुरोर्वाक्यं पौंडरीकमहामुनिः पुनः प्रोवाच सद्भावात्मा लीलाट कृत कुड्मलः सदं

तबालकालेपिममासीदतीकौतुकं मोक्षमार्गेततः दृष्टामयान्तरिक्षतीर्थिका यथान्तेलोमहालोगाः किंततत्वंपरंमतं निःश्रेयसकरंसारंरहस्यंपरम २
क्षरं तथायथायथंसर्वैर्मतमाश्रित्यतैर्मम निवेदितंपरंतत्वंतीर्थिकैस्तच्चकीदृशं एकेप्राहुर्यथासर्वहिंसादिक्रियतामिह केवलबुद्धिलेपोत्रकारणी
योमुमुक्षूणायतः यस्यबुद्धिर्नलिप्येतहत्वासर्वमिदंजगत आकाशमिवपंकेननासौपापेनलिप्यते अन्येप्राहुर्यथासर्वपापंकृत्वापिमानवाः मुच्यंते
क्षणमात्रेणयेस्मरंतिमहेश्वरं यतः स्थित्वानत्वाचतत्तानिकृत्वापापशतानिच स्मरेदेकंविरूपाक्षंसर्वपापैर्विमुच्यते अन्येतुपापमुद्धर्तुंविबुध्यानमुदा
हृतं तद्यथाशेषामलक्षालियतः प्रोक्तमिदंवचः अपवित्रःपवित्रोवासर्वावस्थांगतोपिवा यस्मरेत्पौंडरीकाक्षंसबाह्याभ्यंतरश्शुचि अन्येपापनाशनंमंत्रप्राहुः
पापनिबर्हणं अन्येवायुजयंप्राज्ञाः प्राहुर्मोक्षस्यसाधनं ध्यानेनोद्धृत्ययत्नपौंडरीकंहृदिस्थितं विघाटितदलंरम्यंमनोलिखुरवदंपरं तद्वारेणनिलीये
तमनोलीपरमेपदे तस्ययोलक्षतनादस्तत्त्वमपरेजगुः तथान्येप्युरकेष   क्षःकुंभकंरेचकंतथा तस्येवपुंडरीकस्यपवनेनविघाटकं अन्येप्राहुःपु
नर्बिंदुंकुंदवत्स्फटिकप्रभं तिर्यगूर्ध्वमधश्चैवसर्पंतंज्ञानकारणं अन्ये प रांशिखांप्राहुरूर्ध्वाधोलपितांकिल परमाक्षरमात्रांसासैवामृतकलोच्य
त नामायेत्तूलतामथबिंदुदेवमथापरं तथारहारविमलंध्यायमाक्षस्य ल स्थिरं आग्नेयमंडलेसस्यान्मीलितेरक्तवर्णकः माहेंद्रेपीतकः कृष्णोवाय
व्येवारुणेसितः तत्रःपातःसुंदरचित्तेनरक्तस्तापेप्रचिंत्यते कृष्णोतिचारकेक र्येपुष्टिदोधवलोमतः अन्येप्राहुर्यथासाध्यानाडीमार्गेमुमुक्षुणा इडापिं
गलयोर्द्वयंनाड्योसंचारकर्मच नाडीचक्रस्यविज्ञेयःप्रचारोदक्षिणेतरः तद्वारेणचमंत्तव्यंबदिक्कालबलादिकं पश्चात्सनंविधयोश्चेघटनादायतंकलं तं
कारश्चारणोप्राहुरपरशांतिदायकं तथान्येप्राहुर्यथा आनानेःसरलंप्राणंविशांतंतुसमंशनैः मूर्द्धस्तालुरंध्रेणनिर्गच्छंतंविचिंतयेत आदित्यमंडलस्थंवा
वह्नारजीवसंस्थितं आद्यंतुमांसमपरेतथाध्येयतयाबिंदुः रूद्धोक्षिसंस्थितंनित्यंपुमांसंपरमंतथा लसदंशुशताकीर्णंध्यायमाहुर्मनीषिणः आका
शमात्रमपरविश्वमन्येचराचरं आत्मस्थंचित्तमित्याहुरपरब्रह्मशाश्वतं एवंचस्थिते यथान्यार्थेर्मर्माख्याताहादशांगस्यसारकः ध्यानयोगस्तथातीर्थैः स
एवप्रतिपादितः तत्किंसर्वेपितेतीर्थ्यानिवयुर्मोक्षसाधकाः ध्यानयोगबलेनैवसागरीयद्येषवर्तते किंत्वदंध्येयंनानात्वमपरापरयोगिनां एकत्रमोक्षंसं २६६
साध्येबलवान्ममसंशयः तावदनमधुनानाथाकृतंसंदेहपायेद स्वबाक्यदंतिसंवीर्याडुन्मूलयितुमर्हति सूरिणोक्तं आर्यसामान्यगीतार्थस्त्वमेवंतेननाथास

विशेषतोनविज्ञातस्मेदंपर्यंजिनागमे एतेहितीर्थ्याःसर्वेपिकूटवैद्यसमानकाः जिनसद्वैद्यशास्त्रस्यपल्लवग्राहिणोगताः तथाचात्रकथानकं एतस्मिं
न्नगरेस्तुशिरागयस्तसमस्तलोकोविद्यतेकश्चिदेकएवमहावैद्यः सर्वोत्पन्नःदिव्यज्ञानः स्रष्टासमस्तसंहितानांनाशकोनिःशेषरोगाणांउपकारनि
रतोलोकानांतथापितेलोकाः अध्यानतयानप्रतिपद्यंते तस्यवचनं केचित्तुधन्यतमाःप्रतिपद्यंत सचानवरतंत्रिविधस्त्वशिष्येभ्योव्याख्यानं त
स्थापश्कृत्याप्रसंगागातेरवधारितंस्वबुध्याकियदप्यन्यैस्तैः ततस्तेतल्लवमात्रतुष्टाः स्वस्वज्ञार्थवैद्यकमाचरितुमारब्धाः तेषांतुलोकानामधन्यतयैव
वातनितरांप्रतिनासंते ततस्तैःपंडितंमन्यतयाविरचितानिजसंहिताः ग्रथितानितकेश्चिन्नान्यपश्कृत्यावधारितानिसद्वैद्यवचनान्यतुसरद्भिः कानि
चिन्नासांमध्येवचनानिअन्येपुनरेकांतविपरीततासद्वैद्यवचनानामतिपाक्तित्वानिमानेनसंहिताविहिताः विविधरूचयश्चतेरोगिणोनागरकाः ततस्ते
षामपिकूटवैद्यानांमध्येकश्चिदेवकेषांचिच्चित्तेप्रतिभाति नापरःततःप्र सहंगताः सर्वेषांसंबंधिनोवैद्यशालाव्याख्याताः सर्वैर्विनेयेभ्योनिजनि
जसंहिताः वाचालतयाप्रसिद्धास्तेपिमहावैद्यतयाअवधीरितश्चवस्तु रि लोकेरसौस्मोलमहावैद्यः एवंचस्थिते येतस्मोलमहावैद्यसत्क्रियां
विधिपूर्वकं कुर्वंतिरोगिणस्तावंतावत्यवनीरुजाः किंच तत्रजीव ति साध्यरोगेमुक्ताःयथाजनाः तस्यांतुवैद्यशालायांन्तयांसोविहित
क्रियाः तथाभृतपिसाध्यालामविनेयाससंहिताः संजातासर्वलोकानां रोगात्छेदविधायिनी येपुनःकूटविद्यायांरोगिणोगोचरंगताः तेषांते
रागजालेननितरांपरिपीडिताः किंच यथाजीवस्तुतच्छालाःलोकानामपकारिकाः मृतेष्वपितथाताःसविनेयांससंहिताः यस्तुतावस्वपिहश्येतरवे
द्यशालासुकश्चन विशेषिणोरोगिणांहंतरोगतानवलक्षणः सर्वोरागोविमोक्षावाकषांचिद्दैवयोगतः तासुस्थितानांशालासुयद्विजायेतादहिनां
रसापिततथांगुणोन्नंसर्वव्याधिनिवर्हिणी यास्नेसद्वैद्यशास्त्रस्यगृहीतानिपदानितेः तथाहि येस्तानिनगृहीतानिसर्वथाडष्टबुद्धिभिः एकांतन्तै
वातजाताव्याधिवृद्धिविधायकाःकिंबहुना सामहावैद्यशालिकाशयारोगनिवर्हणी तत्संहितानुसारेणशेषाअपिकदाचन यतःवातःपित्तंकफस्श्रे
तिसर्वरोगविधायकं दोषत्रयंविजानीतेसुवैद्यस्तस्यनेषज्ञं कूटविद्यानजानंतिस्वयंतच्चविरोधतः तेभ्योयोपिविशेषःस्याद्रन्यानांरोगिणोक्वचित्सो
यंघुणाक्षरंन्यायःस्याद्दोषत्रयहानितः तस्माच्चएवसद्वैद्यस्तत्रोगचिकित्सकः तदिदंतत्समासेनमयावैद्यकथानकं पौंडरीकसमाख्यातंसदहद

तनंतरं तवोत्तनगरराज्ञयः कर्मरोगप्रपीडितः एकस्तत्र महावैद्यः सर्वज्ञः परमेश्वरः संजातकेवलज्ञानः शिष्टसिद्धांतसंहितः सर्वलोकोपकारी
वकर्मरोगनिवर्हणः तथापि गुरुकर्माणसंसारोदरचारिणः भूयांसो न प्रपद्यंते जीवास्तं परमेश्वरं यत्तव्या लघुकर्माणो जीवा धन्यतमाः परं तेण
वतं प्रपद्यंते सद्वैद्यं परमेश्वरं सदेवमनुज्ञायां च समस्तायां यदा तुलं शिष्येभ्यो दिशायत्फल्गोमोक्षमार्गं जगद्गुरुं तदा देवमनुष्याश्चकचित्तां कलुषा
शयाः प्रसंगेनागतास्तत्रश्च एवंति जिनदेशनां अनेकनयगंभीरां ताश्रुत्वा मंदबुद्धयः अन्यथाकल्पयंत्येते मिथ्यात्वाध्मातचेतसः ततस्ते जिनसदै
द्याद् उपश्रुत्य बहिर्गताः स्वशास्त्राणि प्रकुर्वंति कूटवैद्यसमानकाः तत्रायं तावदास्तिकाः केचित्तीर्थ्याः सांख्यादयो मता जिनवाक्यानुसारीणि नियं
यद्यपि कियंत्यपि कृतानि चारुवाक्यानि शेषमल्पहितं स्वयं स्वयांडित्याभिमानेन कूटवैद्यैरिवाखिलं ततः सर्वज्ञसद्वाक्यस्तूषितानि महीतले तच्छास्त्र २
न्यपि राज्ञां तप्रसिद्धं प्रगतानि च ये तु नास्तिकाः पापाः बृहस्पतिसुतादय : सर्वं ते जिनशास्त्रस्य विपरीतं विकल्पितं एतपि वाचालतासाराः स्तथा वि
धजने गताः प्रसिद्धं तस्करस्येह प्रागल्भ्यं हि महत्तरं तथा नानारुचिन्वा॥ ह्मो कानां प्रतिलांतियथाशयं एकषां चिदेवतेतीर्थ्याः किंचिदेवनवापरस्त्र
न्यच्च कणनक्षाक्षपादाद्यायेतीर्थ्याः शास्त्रकारिणः तेस्तानि निजशास्त्र ३ णि शिष्येभ्यः कथितानिलोः प्रवर्तितानितीर्थानि शिष्टानुष्ठानमालिका
तदिदं वैद्यशालानां मुष्ठायमनिधीयात एवं च स्थिते ये सर्वज्ञः महावैद्यशा ला यां कर्मरोगिणः चिकित्सां कुर्वंति धन्यास्ते नवंत्येव नीरुजा आस्ते
एक एतेष्वेतीर्थेषु कर्मरोगस्य तानवं यद्यप्येतेषां सर्वेमात्क्षोवाश्रूयते क्वचित् सोपि सर्वज्ञवाक्यानां तेषामेव गुणेन तु यानि ते निजशास्त्रेषु यंथिता
निकथंचनः यथा जातीस्मरादीनां तेषां सर्वज्ञभाषितां स्नदिस्थितं भवत्येव कर्मरोगनिवर्हणं यथा दोषत्रयं वैद्यः शारीरं च चिकित्सति रागद्वेषमहा
मोहा स्तथा सर्वज्ञ एव हि तस्मान्नास्त्येव सर्वज्ञवैद्यशास्त्रबहिस्थिता चिकित्सा कर्मरोगाणां नूनमनेन हेतुना तथा हि एकांतविपरीताये स्नेनशास्त्र
स्यनास्तिकाः एकांतेनैव ते पापा दीर्घसंसारतारकाः तथापि क्लिष्टजंतूनां गृहानामर्थकामयोः तएव प्रतिभांत्यक्षैर्नास्तिका संप्रतेक्षणं तादवमार्य
शोषाणि तीर्थानि जिनभाषितान् विनिर्गतानि तेनेदं व्यापकं जिनदर्शनं एवं च स्थिते यद्रागद्वेषमोहानां प्रतिपक्षतया स्थितं सत्यं तत्तदयाब्रह्मशौच २६७
मिंद्रियनिग्रहः अहार्यसुंदरं धैर्यं ताकिंचन्यमलोभता गुरुभक्तिस्तपो ज्ञानं ध्यानमन्यच्च तादृशं आस्तिकेषु स्थितीर्थेषु तत्स्वरूपेण सुंदरं किंतु नो राज

सते तेषु यथायाचितत्त्रूषणं तद्धि स्वकल्पितैर्दोषैः सर्वज्ञवचनातिगैः रागमोहादिभिः सार्द्धं मीलितं न विराजते समस्तोपाधिशुद्धानां गुणानां प्रति
पादनं तादवं सर्वतीर्थेषु स्थितं सर्वज्ञदर्शनं तच्च सम्यग्विवेकज्ञेन तीर्थेषु द्वयुणात्मकं सर्वत्र संस्थितं ज्ञेयं न लिंगं धर्मकारणं अतो यदुक्तमार्येण तथा
ततीर्थिकास्तथा ध्यानयोगबलेनैव किं शुद्धर्मात्मस्य साधका तत्र शुद्धा॥ तुष्टानविकलंननयद्दृष्टशीलितः ध्यायंति तद्वा योगा वनास्त्राकारि विवेकि
नो यतोत्र तंडुलस्येव जीवस्य तुष संनिभं शुद्धमलसद्दाचार ध्यानाद्ध्वस्त्येतरः यत्तु नर्मलिना रत्नी बहिर्ध्यानपरो भवेत् नासौ ध्यानाद्भवेच्छुद्धस्तु
षस्तंडुलो यथा सर्वोपाधिविशुद्धेन ततो जीवेन साध्यते ध्यानयोगः परं श्रेष्ठो यः स्यान्मोक्षस्य साधकः यश्च स्यात्तादृशो जीवो निर्मलात्मा कथं चन
सतीर्थिकापि ना वर्तेत जिनशासने तस्मात्केनेंद्रमेविकं शासनं भवनाशनं तीर्थिकाश्च पितत्रस्थास्तवंत्येव भवच्छिदः किं बहुना वातपित्तक
फानां तो निःशेषगदकारिणां साम्यादारोग्यजननं यद्वत्पालाके तु तेष जं तत्कूटलिषज्ञापीद प्रयुक्तं परमार्थतः कविष्णुणाकरन्यायात्यथा सद्वैद्य
संमतं तथा सर्वमनुष्ठानं यद्भवेन्नाशकारणं स रागद्वेषमोहानां चित्ता स्थि त मलात्मनां तल्लोके सर्वतीर्थेषु साक्षात्केनापि वा मत यथा तथा कृ
तेदं तज्ज्ञेयं सर्वज्ञतन्मतं यस्तु नश्चित्तमालिन्यकारकं माकृवारकं यति श्रा वकरूपापि कर्युकर्मप्रवादिनः तान्केनें प्रमतानादं बहिर्भूतं नसंशा
यः किंतु न लेकितीर्थानां कर्तव्यं बहुदोषलं तदिदं तावसत्तीर्थमवतीर्य तरंति लोः संसारसागरं जीवाः पर्याप्तं स्वषचिंतया यच्च ते ध्येयनानात्व
मत्र संदेहकारणं समाकर्ण्यते तत्रापि परमार्थो निविद्यात पापं हि दुष्टकल्लोलैः पुण्यं गृह्णाति सुंदरैः स्वत्वेरात्मा ततो नान्या मोदासीन्येन मुच्यते
स्वभावएषजीवस्य यत्तथापरिणामभाक् बुध्यते पुण्यपापाभ्यां माध्यस्थ्येन तु विमुच्यते एतच्च हिंसादनुष्ठानत्वमकालुष्यकारकान् जायंते चित्तकल्लो २
लाय थापथ्याकृदास्त्रतो तथाहिंसादनुष्ठानात्स्वैर्यनिर्मल्यकारकान् जायंते शुभकल्लोलाः पथ्यादिव सुखासिकाः चित्तजालोपसंहारि यत्तु नर्थ्या २
नमीदृशं तदासीन्यमतं तद्धि निर्जरामात्रकारणं तदत्र तन्निरोद्धव्यं चित्तजालं मुमुक्षुणा तच्च नानाविधोपायैरागद्वेषादिसूदनैः ततोयस्तीर्थिके :
रघाक्तो यश्चोक्तो जिनशासने तावतीर्थस्थितस्यायं ध्यायते दोन दुष्यति यतः बहिर्विशुद्धकर्तव्याः साधयंति सुमुक्षुच मोक्षं नानाविधैर्ध्येयमार्ग
धस्तंतत्रकारणं किंतु परमात्मादयो ध्येयाय थासं वगकारिणः जीवस्य चेतसेत्पर्थं नहि विवादयस्तथा आलंबन विशेषेण चेतसः सुंदरतरो स्वरूप

ज्ञायते सिद्धं स्वसंवेदनतो: किंतु नानारुचित्वाज्जीवानां कस्यचित्कथंचन चेत:सुस्थिरत: श्चित्तामौनीडीमार्यदर्शिना ततो विशुद्धचित्तानां शुद्धम् २
ध्यानशालिनां केषांचित्तत्पिविरोध्या: सुविशुद्धेर्विधायिका: इतरथा तत्वं विज्ञाययेमूढा: प्रवर्त्तंतेर्थकामयो: तद्वत्तेनैव निश्चितायो विनोत्र वयं
किल तेषां ज्ञानसुलुब्धानां यादृक्तत्त्वं येदयेमत्ते कोटरं तत्त्वविशिष्टानां ताहृग्ग्रेयं महात्मभि: तेष्वज्ञानतमोलिप्ता: सुदृष्टिप्रसरं विना केचित्कौशिका इवल्ली
यांति नितरांत्तकोटर: योगेज्ञानसुदीप्तानां रागपरिस्फुरति भास्करे रुदयद्दिक्कुतस्तिष्टेदर्थकामस्पृहातम: तस्मान्निर्म्मलचित्तानां वैराग्याभ्यासलासि
नां चित्रमालंबनं प्राप्य माध्यस्थं च प्रवर्त्तते अतोमीयपुरा शोक्ता ध्ययनेदाकुतीर्थिकै: निष्यंदबिंदुनृताते स्मुर्जैनमतवारिधि: तद्भूरविद्यशाला व
दन्यदर्शनमालिका स्वरूपेण सदाज्ञेया कर्मरागविवर्धिनी तत्रस्थानां पुनर्यस्यात्कर्मरोगक्षयं क्वचित् विशेषो वास विज्ञेय: सर्वज्ञवचनागुण: इयस
द्विद्यशालावदाकालं तन्मतात्मिका कर्म्मरोगहरी ज्ञेया द्वादशांगी सुसंहि ता याद्दाषच्छेदनं लोके किंचिन्नस्यात्सुंदरं वच: तद्गुणाकररूपायां सर्वमस्यां
प्रतिष्ठितं यस्तु नर्बुधिलेपेन विना हिंसादिसुंदरं समस्तपापनाशाश्चस्मृ ति मात्रेण देवयो प्रोक्तमित्यादिकं सर्वं तीर्थस्तत्त्व बहिश्चारे: निर्युक्तिकं व
चोमात्रं तत्तुदस्यां विवेकिनां ततश्चदंगुरावाक्यमाकर्ण्य पुनरब्रवीत् प्रभु ड रीकस्तु निस्तत्त्वविस्पष्टकरणेच्छया यथा नाथ वयं भ्रमो व्यापकं निजदर्श
नं तथातीर्थ्याय दिस्वीयं बुद्धस्तत्र किंस्तुत्तरं तथाहि निजबुध्या ते सर्वे सर्वज्ञ:वा द्दिन: परतीर्थतिरस्कार: स्वीयदर्शनगर्विता: देवधर्मनिजेतत्वे मोक्षे वा
विष्टबुद्धय: तेन्यदर्शनमस्तीति स्वमतेपि नज्ञाना: एवं च स्थिते यथा ते दर्पितास्तीर्थादिज्ञानेन यथायथं तथा नाथ वयं स्वेन का विशेष: परस्परं ततो वि
निनयं नाथा: सुंदरं कर्तुमर्हथ मच्चित्तं जायते जैन सुमेरुशिखरोपमं ततो विमलत्वसद्दंतदीधितिच्छुरिताधर: तन्निर्णयविधानाय गुरुरिच्छमत्तापत: ए
तन्निवेदितं व्यापिमया तच्चविनिश्चल यत्कम्पग्दृष्टिनिहृत्य पलाविकं जैनदर्शनं तात्वायलक्षे जीवानां स्वयमेवमलोद्भवा: एताहि विनिवर्त्तते मोहि
न्योन्यैव बुद्धय: एकं प्रतासतादेवसर्वज्ञं सर्वदर्शन: वीतरागो गतद्वेषो महामोहादिसूदन: सकलो भुवनं न्यासशरीरो निगद्यते निष्कलो मोक्षमा
पन्न: स एव भुवनप्रभु: इदं स्वरूपं निश्चित्यायै: सदेवावधारित: तेषां नानाविधाशाशात्तदबुद्धिं न कुर्वत तथाहि सबुद्धशोच्यते लोके ब्रह्मा विष्णुमं २६६
हेश्वर: जिनेश्वरोपि वाहंतनानाभेदस्तथापि च यएवं तं परिज्ञाय तज्जेत्रस्यैव सप्रभु: ममास्ति तव नास्तीति सर्वोमत्सरविभ्रम: यस्यैव तावतो नीष्ट स्तस्य २

स्योन्नाव तो शिवं नम्रंग केनयानीयं चांडालस्याविचार्यति नि:शेषक्लेशनिर्मुक्त: सममः सर्वादहिनां विज्ञातकुरुतेमोक्षं तातीयाकस्यजाङ्कवी
संसारिणां हिनानात्वमात्मनां कर्म्मनिर्म्मितं कर्म्मप्रपंचनिर्मुक्त: परमात्मान लिह्यते मदेव: परमात्माक्त: शुद्धबुद्ध: स्वभाक: अशरीरोप्यनंतेन वी
र्येणनवमोचक: विज्ञातोयेर्महातोगे: प्रतिपन्नश्च तावत: तेषां निर्णीतरूपाणां विवाद: कुत्र कारणं केवलं यत्कल्पयति तं मूढा रागद्वेषमला
विलं तज्ज्ञात तत्स्वरूपैस्तैर्वार्यंते करुणापरै: तादवंताविकस्तावादवस्तु नपनिवृदित: य: प्रमाणप्रसिद्धत्वादेकं सर्वप्रवादिनां धर्मोप्येकोजग
त्यत्र विज्ञेय: पारमार्थिक: कल्याणमालिकाहेतु: शुद्ध: शुद्धगुणात्मक: क्षमामार्दवसच्छौचतप:संयममुक्तय: सत्यब्रह्मार्जवत्यागा एते धर्मगुणा
दश दशलक्षणकं धर्म्मममुं विज्ञाय पंडिता: स्वर्गापवर्गदातारं विवदंते न केनचित् यस्त्वस्य विपरीत: स न कल्पते मूढमानवै: धर्मस्त्वं वारयंती मे क
रुणाक्रांतबुद्धय: तदेष धर्मसर्वज्ञय: प्रमाणप्रतिष्ठित: एक: सवर्णितस्तु ल्यंपोंडरीकस्तु नमया तथात्र मोक्षमार्गेयि: संगीतस्तत्त्वसंज्ञक: सोप्येक
एव विज्ञात: पंडितैः परमार्थत: तथाहि सत्वं केश्चिन्नदारव्यातं लेश्या श्रु द्धिस्तथापरै: शक्तिस्तत्वात्मनो वीर्यमन्यैर्योगिभि: परं तदिदं शास्त्रे
ऐद न निद्यतेनार्थिताक्षवं तथास्याश्चरणेप्यत्र ध्यानयोने दिन: परं यत: श्र हष्टकर्म्मसंस्कारा: पुण्यापुण्येप्युत्ताश्चुत्ते धर्माधर्मेति पर्यायाशा पर्याया
स्तस्य कीर्त्तिता एतच्च सत्ववीर्यादिशाश्वाच्यंयदिष्यते इदं सर्वार्निरहिंद्धि त्यांकारणं न वमोक्षयो: हीयमाने तत्वं न्यस्मिन्नालवसर्वा विपत्तय: वद्धि २
न्तपुन: सर्वा: संभवंति विभूतय: इदमेव चतु: कोटि विशुद्धमपरे विदु: ऐश्वर्यज्ञान वैराग्यकर्म्मरूपास्तु कोटय: रजस्तमोन्यांत क्रत्वमाहृतं न प्रका
शात विपरीताश्च जायंते तास्यैश्वर्यादयो गुणा: तत्र रजोवसादवैराग्यनं नैश्वर्यं तमोवशात् तमसश्चैव महात्म्यादज्ञानाधर्म्मसंभव: यत्रैकं तत्रा
नियमाद्द्वितीयमपि विद्यते रजस्तमोभ्यामवंहितवितव्यं सदा सदा सर्वथामलिनं सत्वं हेतु: संसारुड: क्षयो: तदेव विमलं वीर्यंकारणं सुखमोक्षयो:
तज्ज्ञानाथ्यमिमेसार्द्धतपोध्यानव्रतादय: विचित्राहेतवो लोके तत्तत्वं पारमेश्वरं ज्ञानं तज्जोचरं यत्स्याच्छुद्धानं च तदाश्रयं क्रिया च वर्द्धनी तस्य मोक्षमार्ग:
स कीर्त्तित: एतच्च तत्त्वयै: सात्वै: विज्ञातं शुद्धबुद्धिभि: मेरुनिष्कंपचित्तानां तेषां भ्रांति: कुतस्तिका केवलं वारयंतीमे मूढलोकं कृपापरा: तत्व मा ग्रन्थि
शिवप्रष्टं यां तमर्दवितर्दकं तदिदं ते समासेन तत्त्वं स्वात्माविकं मया आख्यातं तद्धि निश्चित्य घटंते चारु योगिन: इदं वा विचलं लोकयथैकंमानत:स्थितं त

सामोक्षोप्यजेनैकसाध्यप्रकादसुंदरः आत्मनोनंतसद्बोधदर्शनानंदवीर्यिणः अमूर्त्तस्यात्रिरूपस्यस्वरूपेः स्थितिलक्षणः ।संसिद्धिर्निर्वृत्तिः शांतिः
शिवमक्षयमव्ययं अमृतंब्रह्मनिर्वाणंधनयस्तस्यवाचकाः समस्तमितिकर्त्तव्यलेशणाशुद्ध्यर्थमीरितं लेशणाशुद्धिः मोक्षायमसत्येवंविधलक्षणः तच्छुद्धि
तारतम्येनयद्देवमनुजादिषु अनुषंगासुखंतत्तुदेयपक्षेप्रतिष्ठितं तदेवंविधसद्देवधर्म्मतत्वनिवेदकं यच्छात्रमीदृशात्स्यैवमोक्षस्यप्रतिपादकं दृष्टे
ष्टाव्याहतंसर्वप्रमाणेनप्रतिष्ठितं तादकमिदंसर्वत्रव्यापकंपरिकीर्त्तितं अमुंचतस्यतावार्थंपरिज्ञायविशेषतः तन्नरेर्विविधैःशास्त्रैर्यावदष्टमतिधीय
तां वैसत्वंवातद्धयेतब्राह्मणंवानिगद्यते मादेश्वरंवागीयतबोधंवाप्यतिधीयतां जैनंदंवानिवेद्येतज्ञातार्थैःशिष्टमानवैः अविनष्टेदिताबाधेशास्त्रे
रदानद्रुष्यति अर्थेनदिप्रसीदंतिशब्दमात्रेणनेबुधाः सद्दृष्येद्देवस्तस्मोमूर्षणेवनिरर्थकं एवंचस्थिते एवंविधार्थविनेपिवदेयुस्तीर्थिकाः स्वकं दर्शनंव्याप
कत्वेननविवादास्तिनःसद आच्छादितानांमादेनपौंडरीकमहामुने बहु निदर्शनानीतिमोहोयंसंप्रवर्त्तते तस्यापायेपुनःपुंसांसबुद्धेर्गोविरंगतेश
समद्दर्शनतत्त्वनलदबुद्धिर्निवर्त्तते आत्मासाधारणाद्दोषसर्वेषामपिवादि नां समलिनोनविजानीतेमोक्षमार्गंयथास्थितं मलक्षयेपुनस्तस्यमोक्षम २
र्गोयथास्थितः यत्रतत्रस्थितस्यापिदृग्गादवप्रकाशतेततश्चेदं विनिश्चित्य द र्शनंपारमार्थिकं सम्मुंचेदाग्रहंस्वीयंतयाचोक्तंमनीषिभिः रिक्षस्यज्ञा
तोर्जातस्यगुणाद्दोषान्पश्यतः विलक्षावतामनामीमिद्धांतविषमग्रहाः अहं वारुरबारुस्त्वंमदीयंचारुदर्शनं तच्चदीयमितिस्पष्टमक्षरस्यविद्दांस्तितंकिं
बहुना यावंतोदेहिनोलोकयथावस्थितदृष्टयः तेसर्वेप्यत्रवर्त्तंतेतात्विकेशुद्धदर्शने निर्नष्टममकारोस्तिविवादंनैवकुर्वते अथकुर्युस्ततस्तेस्योदातव्यविवेक
ताक्यता येत्वक्षीणमलत्वेनविपरीतविलोकिनः स्वतीर्थव्यापकत्वेनसंगिरंतसमाग्रहाः तेषांजात्यंधकल्पानांपौंडरीकमहामुने त्वयादेयंकुतीर्थानां मयक
र्णनमुत्तरं अथवातत्वयामाग्रेतेबोधनीयाःप्रयत्नतः नमोदलदनादन्योस्त्युपकारोमहत्तमः अतोयदुक्तंभवता यद्युतस्वतीर्थव्यापिवेत्तीर्थ्याब्रूयुस्तत्रकिंमु
त्तरं तदिदंतेमयाख्यातंप्रतिघातविवर्जितं यावच्चदृष्टिवादांगेनिःशेषनयसागरे दृष्टिसरितःसर्वाः पतंतीद्ध्दसीस्फुटं तावत्तेसर्वसंदेहायास्यतिप्रल
यंतदा ज्ञास्यसेत्वंयथानास्तिसर्वज्ञवचनात्परं ततोनिर्नष्टसंदेहः प्रपद्यगुरुभाषितं संजातःपौंडरीकोसौविशेषागमतत्परः कालक्रमेणसंपन्नोद्वादशां २६९
गस्यपारगः समंतभद्रसूरीणामसौपादप्रसादतः अनंतगमपर्यायःसातिशेषःसविस्तरः सर्वज्ञागमसद्भावःसर्वेस्यमनसःस्थितिः ततोनुयोगोनुज्ञातः

मगच्छस्तस्यसूरिभिः दत्तमाचार्यकंस्वीयंकृतमात्तृण्यमात्मनः आचार्यस्थापनायांचतस्यामरनरेश्वरा कृतावर्धापनतोदेवसंघसंज्ञादिनाष्टकं ततः समंत
भद्राक्षदित्वासंदेहपंजरं तेसूरयःशिवंप्राप्ताःकृतकृत्यामहाधियः अथावाप्तावधिज्ञानोमनःपर्यायसंयुतः संजातःपौंडरीकाक्षःसूरिःशासनदीपकः स
भव्यःपौंडरीकाणांसूर्यवद्देशनांशुभिः विजहारहरन्निद्रांमहामोहतमोमयीं अपरापरदेशेषुसुचिरंसुनिचर्यया विहृत्यशिष्यवर्यंचनिष्पाद्ययुगमूपितं दानश्रा १
लतपोभावधर्मयामचतुष्टयं पालयित्वादिनाकारप्रकाशजिनशासनं विज्ञायायुःक्षयपर्यंतपौंडरीकदिवाकरः ततःसंलेखनाव्याजंसंध्यारागंचकारसः स्वस्था
नेस्थापितस्तेनसूरिस्तस्यस्तसक्रियाः साधुधनेश्वरोनामनिःशेषागमपारगः ततस्तंविदितानुज्ञंपुरस्कृत्यधनेश्वरं आचार्यंनिजगच्छंचसोनुशिष्टंददाविमां ध
न्यस्त्वंयेनविज्ञातः संसारगिरिदारकः वज्रवद्दुर्लिदश्चायंमहात्यागजिनागमः इदंचारोपितंयात्तत्पदंसर्वपदोपदं अत्यत्तममिदंलोकेमहासत्वनिषेवितं
येन्येत्योदीयतत्ताततंधन्याएवास्यपारगा गत्वास्यपारंतधन्याः पारंगच्छंतिसं स्कृतेः नीतंसंसारकांतारंसमर्थस्यविरोचने साधुहृदमिदंसर्वभवतःशारण २
त संप्राप्यगुणसंदोहंनिर्म्मलंपारमेश्वरं त्राणंसंसारलीतानांधन्याक्षां र्ह तिदद्दिनो तादृत्तमावरोगार्त्तास्त्वंचभावविषस्वर अतस्त्वयामीसञ्जी
वाम्मोचनीयाःप्रयत्नतः गुरुश्चमोचयत्येनानप्रमत्तोदितोद्यतः बहुलक्षे १ हदमोक्षानिःस्पृहोनवचारके कल्योयमितिकृत्वात्वमीहर्षोपिप्रचोदि
तः निजप्रस्थानुरूपंहितचेष्टितव्यंसदात्वया अनुशिष्टंविधारयत्वंसूरस्तस्य कृतानतेः सूरयःपौंडरीकाख्याप्राक्शिष्यगणंततः युष्माभिरपिनैवप्रभु
स्त्वावेदितव्यंसंनिभः संसारसागरोत्तारी विमोक्तव्यंकदाचनः प्रतिकूलंनकर्त्तव्यःमनुकूलरतैसदा लाघमस्यगृहत्यागोयनवःसफलोभवत अन्यथाजंतु
वहनामाजालोपकृतोभवेत ततोविरंवनाशोषानावदत्रपरत्रच ततःकुलवधून्यायाकार्यंनिर्भर्त्सितैरपि जावज्जीवंनमोक्तव्यंपादमूलमसुष्यतोः तेशान
ज्ञानंधन्यास्तेस्वदर्शननिर्म्मलाः तनिःकंपचारित्रायेसदागुरुसेविनः एवंवदत्सुधीरेषुतेषुसद्धर्मसूरिषु तथेतितद्वचःसर्वंप्रपद्यप्रणतिंगताः ततोवि
हितकर्त्तव्यःपरित्यज्यःगणंक्रमात सस्सूरिःपौंडरीकाख्योगतःसुशिरिकंदरं अस्थिचर्मावशेषेणवपुषाधीरमानसः परीषदतितिक्षार्थस्थितःसुहसिलात
ले तत्रच कृतपंचनमस्कारोभावसारंमुहुर्मुहुः मदत्तालोचनंसम्यकसिद्धानाधायचेतसि प्रणिधानंमहात्यागकारणंधर्म्मशुक्लयोः ध्यानयोस्तीव्रसंव
गश्चकारत्तुविशुद्धधीः ज्ञानदर्शनचारित्रवीर्याराधनतत्परः एकएवांतरान्मासेक्षपष्टमधुनापरं रागद्वेषमहामोहकषायमलक्षालकः विशुद्धः सोप्रतंवर्त्ते

स्नातकोहं समाहितः क्षाम्यंतु सर्वसत्वा मे क्षांतिर्मे सर्वजंतुषु निर्वैरः सांप्रतं शांतक्षेत्रज्ञो मम वर्त्तते यदंतर्यायितः किंचिद्दिष्टं तं तु रामया गृहीतं स्वीय
बुध्या तद्गर्हितमधुनाखिलं तीर्थेश्वरा महात्मानः सिद्धा निर्दग्धकल्मषाः सद्धर्मः साधवश्चेति भवं तु मम मंगलं एतानेवोत्तमत्वेन गृह्णाति भुवनेप्यहं एताने
व प्रपद्येहं शरणं भवभीरुकः निवृत्तसर्वकामोहं मनोजालनिरोधकः बंधुः समस्तभूतानां सूनवत्सर्वयोषितां स्थितः सामायिके शुद्धे सर्वयोगनिरोधिते च्यु
तस्सृष्टचेष्टां सिद्धाः पश्यंतु परमेश्वराः यच्च दुश्चरितं किंचिदिहान्यत्र च मे भवे संजातं जातसंवेगस्तन्निंदामि पुनः पु सर्वोपाधिविशुद्धोहं ममेयमधुनाम
तिः साक्षात्केवलिनस्तत्वं भगवंतो विजानते सर्वथा भवप्रपंचविरतो मोक्षैकगतचेतसा समर्पितो मयात्मैष जिनानां जन्मनाशिनां तत्त एव महात्मानः सद् र
वार्पितात्वतसः स्वशक्त्याशेषकर्मांशच्छेदं कुर्वंत्विमधुना इत्येवं प्रणिधानेन स महात्मा शिलातले व्युत्सृष्टकायो निःसंगः पादपोपगमे स्थितः परीषहचमूं स
र्वां विनिर्जित्य स्वतेजसा तिर्यग्देवमनुष्याणामुपसर्गांश्चालेरवान् प्रनष्टस् शिकर्मांशो धर्मध्यानमनुत्तमं अतिलंघ्य ततः शुक्लं स्मरयामास सत्तमं सशेष
कर्मजालं च वीर्योल्लसनदीपितो विधाय क्षपकश्रेण्यामारूढः क्रमशो दह न ततो भस्मीकृते वीर्याद् घातिकर्मचतुष्टये संप्राप्तः केवलालोकं सोनंतज्ञेय
गोचरं ततः प्रादुरभूत्तत्रादेव संघचतुर्विधः आकृष्टसद्गुणैस्तस्य प्रजार्थं दि म हात्मनः ततो दुंदुभयो दिव्या दध्वनुर्मधुरस्वराः जगुः किंनरसंघाता ननृतुर्दे
वयोषितः अपि तन्येरजं सद्वं ववृषे गंधवारि च प्रकीर्यत स्मते खोघैः पुष्पवृष्टि मनोहरा भ्रमद्भ्रमरविस्तारतारझंकारबंधुरः क्षणाज्जातो दिव्यगंधैः सप्रदेशो
विसर्पिभिः गोशीर्षचंदनालिप्तं दिव्यसद्धूपवादितं च चक्रुर्देहं मुनींद्रस्य देवाः सद्भक्तिनिर्भराः तथा लसत्किरीटास्तं नत्वा स्तुत्वा च मुनीश्वरं दधुः क्षमादरजस्तस्य शि
रसा पापशुद्धये एवं प्रमोदसंदर्भनिर्भरे विबुधे गणे पार्श्वस्थस्स महाभागः समुद्घातमुपागतः ततः समीकृताशेषकर्मांशः क्षणमात्रकं स्थित्वा योगत्रयं धीरो नि
रुरोध क्रमेण सः ततश्च तन्निरोधेन शैलेशीं प्राप्य सक्रियं देहत्रयविनिर्मुक्तः संप्राप परमं पदं ततो निःशेषसज्जांते विधायानंदनिर्भराः गता देवा निजस्थानं तद्
त्याक्षतकल्मषा अन्यच्च सक्रमेणांशुनास्वापि महानंदप्रवर्त्तिनी दत्वा कर्मगतामोक्षं किंत्वनक्षपरिज्ञया तथा सुललिता साध्वी स्वैस्सपोनिरूपाविधिं क्षाराद्यै
शिवसंजातं चित्तरत्नं सुनिर्मलं ततः सापि क्रमेणैवं संत्यज्य तनुपंजरं गता कर्मक्षयं कृत्वा मोक्षं तत्क्षयपरिज्ञया ते तु श्रीगर्भराजाद्याः साधवः सुतपोधनाः सुमंगल र २३७
द्याः साध्व्यश्च देवलोकमुपागताः किं बहुना यावन्निर्वृतिनिस्तत्र मनोनंदनकानने समंतभद्रसूरीणां पादमूलमुपागतौ इदमाकर्णितं धन्यैरनुसुंदरचेष्टितं इत

स्थैरपि शैलेन कौतुकेनापि विस्मितैः तावतां भव्यजंतूनां श्रुतेन जनितं तदा भवप्रपंचविरतं मनो भून्नमनेन भोः ततः केचित्कृते दीक्षां केचिद्धर्मे गृह
स्थिताः एके चित्सम्यक्त्वमापन्नाः केचित्संवेगमागताः एवं च स्थिते भवद्भिरपि विज्ञातमेवं कथयतो मम भो भो भव्याः स्वार्थमिदं वृत्तमात्मनः ततो
न्दष्टीयतां तूर्णं यत्क्षातस्यास्य संनिभं येनैव जायते सद्यः सफलो मे परिश्रमः यतस्तुल्यं समस्तानां प्रायः संसारचारिणां जीवानामेष वृत्तांतो मया योत्र निवे
दितः तादनमपि संश्रुत्य चरितं निजसंनिभं न युज्यते भवतो भव्या विधातुमिव धीरणा तथासौ पौंडरीका जम्बूद्वीपे सर्वविद् द्विवर्त्तिनि सुकच्छविजयांतर्ग
तशंखपुर कमलिनी श्रीगर्भराजपुत्र तनयापि जातस्तेन भगवता समंतभद्रसूरिणा तथैव शंखपुरस्य संबंधिनि चित्तरमकाननांतर्भूते मनोनंदने चैत्यभ
वने वर्त्तमानेन भरि भव्यानां पुरस्तात् स्यापतापकृपातेन मनुजगताविषराजदारको नुकूलाख्यां कालपरिणतिकर्मपरिणामाख्यां सुमति भव्यपुरुषो जनि
तइति कृत्वा भविष्यति निःशेषगुणाधार इति ख्यापितस्तदिदं सर्वेषां लघुक। र्मणां भव्यमनुष्याणां समानं वर्त्तते यतो नानादेशोत्पन्ना अपि सर्वमनुज
गतौ वर्त्तंते बहिरंग विविधजननीजनकाश्चापि सर्वे परमार्थतस्त्वेका ल परिणतिकर्मपरिणामयोः पुत्रा भवंत्येव बहुविधाभिधाना अपि सुमति
भव्यपुरुषत्वं न व्यभिचरंतीति सदागमः सर्वदा ख्यापयति यथावसामह र भद्रा समंतभद्रसूरिवचनेनादित एव बुद्धिबुध्य प्रव्रजिता प्रज्ञाविशाला जाता
तथैवोत्तमपुरुषाः सर्वज्ञागमोपदेशात् संजाततत्वावबोधाः प्रथममेव। साधवस्संपद्यंते त एव परमार्थतः प्रज्ञाविशाला इति यथा च तस्याः सुललि
तायाः प्रवर्त्तनवा भासवशेन संपन्नस्तया महाभद्रया सह स्नेहसंबंधः स च गुणकरोभूत् तथेह गुरुकर्मणामपि केषांचिद्भद्राविभद्राणां भव्यजंतूनां कथं
चिद्भवत्यवश्यमाधुभिः सार्द्धं घटना सा च भवत्येव तेषां गुणकरी संपश्यादरकादिकल्याणमित्रयोगः जनको योग्यतायाः आकरो गुणरत्नानां सूत्रका
भाविकल्याणपरंपरायाः अमृतयोग इव निर्घातक कर्मविषयस्मरकस्य यथा च तया महाभद्रया तस्याः सुललितायाः समंतभद्रसूरिद्वारेण सदागमभ
भक्तिजनिता पौंडरीकस्य च तथैव धात्रीभावमिवात्मनो दर्शयित्वा कृतश्च तेन भगवता सदपरिचयः तथाद्यापि सुसाधवः परहितकरणैकलालसाः
संतो गुरुकर्मणां लघुकर्मणां च भव्यजंतूनां निष्कृत्रिमस्नेहभावं दर्शयंतो यथा तथा सर्वज्ञागमे भगवति भक्तिमुत्पादयंत्येव सा हि यथा तथा विभूताप
क्षालनी कर्ममलस्य शोधनी जीवरत्नस्य मोचनी भवप्रपंचस्य दर्शनी तत्वमार्गस्य साधनी परमपदस्येति यच्च तेनानुसुंदरचक्रवर्त्तिनोत्पन्नज्ञानेन तेषु पु

रतः सविस्तरमात्मस्तीवचमणमुपमाद्वारेण सुललितापौंडरीकयोः संवेगजननार्थंतस्थायः सर्वेषांसंसारिजीवानां समानंवर्त्तते यतः कश्चिन्मोक्षमुपा
गतेषुकेषुचिज्जीवेषु लोकस्थितिनियोगतः कर्म्मपरिणामादिष्टाऽवश्यंभवितव्यतावशेन निर्गच्छंति क्रियंतोपिजीवा असंव्यवहारिकजीवराशेस्ततः कर्म
तिविचित्रमनंतंभवभ्रमणं कारयंति हिंसाक्रोधादिदोषासुरामोक्षसाधनकमम पिकृच्छ्रेणावाप्तंबहुशोमनुजत्वं कुर्वंतिमुक्तमुक्तः सद्गुणावाप्तित्या
गावसरेषंतरांतरायर्षणयत्नं कृतनरकगमनसामग्रीका अपिमुच्यंते सर्वज्ञागमोनुक्तानुष्ठानसंबंधेन अवाप्तसत्ताना अपवर्गेति स्वयंऽइतियावद्यंतिम
चपरत्वः यथानिष्ठितनाटकशायोयंप्राणिनांभवप्रपंचः ५ अपरापरवेषकरणोपमानिशरीरग्रहणानि अन्योन्यस्थाननर्त्तनकल्पानिबहुविधयोनिवि
शेषसंवरणानि नानाविधवासकुटीरकतुल्यानिविमानभवनालयादीनि कूटनटपेटकदेव्यानिबंधुकुटुंबकादीनि एकोयंऽव्ययमपेक्ष्यपरमार्थनात्मा
कृत्रिमेयमस्यमनुष्यादिपर्यायप्रपरापरनाममाला नेयमास्थास्थानंवि त्वक्तिनांलोकस्थितिकालपरिणतिकर्मपरिणामस्वभावभवितव्यतादिप
रस्परमव्यपेक्षकारणसमुदायजनितसमस्तोप्यस्यभवप्रपंचस्तत्परि। या कलस्यस्तु विच्छेदकोभवप्रपंचस्यास्यपरमेश्वरानुग्रहः सद्धिकारणंविमल
ज्ञानस्यतद्दलायदेवामोयंत्माजानीते यदुत परमेश्वराज्ञाकरणजनिते म मसुखदुःखेभवमाक्षेच लेश्याविशोधनंतदाज्ञाकरणं लेश्यामालिन्य
जननंतदाज्ञाविराधनंततः प्रवर्त्ततेलेश्याविशोधकेषुसद्भूतगुणेषुनिव। र्त्तंते लेश्यामालिन्यजनकेभ्यः समस्तदोषेभ्यः स्ततोऽत्यंतविशोधितांलेश्य २
मपिविदायभवत्यलेश्यस्ततः स्वरूपेस्थितः सएवात्मासंपद्यते परमेश्वरपरमात्मेति यथाचतदनुसुंदरचरितंतस्यभगवतः समंतभद्रसूरेः प्रत्यक्षमहा
भद्राचकथ्यमानंतदुच्यतेस्म तथासंसारिजीवचरितंभगवतः सर्वज्ञागमस्यप्रतीतंसुसाधवश्चनिवेद्यमानंप्रज्ञाविशालभयास्वतएवबुध्यते परेत्यश्चप्र
तिपादनसमर्थाभवंति तथाचतेनपौंडरीकेनसुललितासुद्दिश्यकथ्यमानंलघुकर्म्मतयाप्रसंगेनाप्याकर्णयिता तदनुसुंदरराजचरितमेवगमानुरूपं तथा
ऽयमपिलोभव्याऽदंसंसारिजीवचरितमनुभावानुभवागमसिद्धमबुध्यध्वं अवबोधानुरूपंवाचरतः विरहयतकषायान्स्थगयताश्रवद्वाराणिनिराकुरुतेऽि
यगणं दलयतसकलमनोमलजालंपोषयतसद्भूतगुणगणं मुंचतभवप्रपंचयातत्संशिवालयं यनद्ययमपिसुगमतयोभव्यपुरुषाभवथ अथनास्तिभव २३१
तांताहशीलघुकर्म्मता तथोयथासासुललितान्यायःप्रचोदिता सप्रणयंसुकृमुक्तिनित्रिर्मितबहुविधमुपलब्धा पुनःशस्मारितासतीयुरुकर्म्मिकापिप्रति।

बहात्तथाबुध्यध्वंकेवलंतथाप्रतिबोध्यमानाः अगृहीतसंकेताभविष्यथयूयंगलताशेषकागुरूणांतथापिगुरुभिः प्रतिबोधनीयाएवयुष्माभिरस्ति
प्रतिबोध्यमेवयथास्वदुश्चरितपश्चात्तापेनसद्भूतगुणपक्षपातेसागेनिखिलकर्म्ममलविमलकारीसदागमबहुमानस्तस्यासुललितायाः प्रतिबोध
कारणंसंपन्नस्तथाभवद्भिरपितस्वैवसविधेयायेनसंपद्यतेभवनामपिविशिष्टस्तत्वावबोधऽति ऽहच श्रेयांसबुद्धदत्तादिजातिस्मरणदृष्टल्पकः जे
यानुसुंदरीदीनांतद्वत्पादःसयुक्तिकः यतिश्चागमेमतिवासनायाः असंख्यकालोनुज्ञातोवचोनास्तिचवारकं सुन्नरिनवभावेपितस्यनास्तिविरोधित २
आदितःपुनरारभ्यप्रस्तावस्तावार्थायं कुशलकर्म्मविपाकादः दुःखदुःखजनिकिंचिदिहास्तिनदुर्लभं सकलभोगसुखाधिकसुन्नके:ममसुखंप्रतिभातिवध
मतां परमकोटिगतापिसुनरःप्रबलतासुपगम्यनिपात्यात खलमालिरिहस्तीमभवोदधौयदिनखन्निसतांतदरातिता नरकयोग्यकृतश्चलकर्म्मकःपु
नरपेतिशिवंगतकल्मषः यदिसदागमबाधपरायणः क्षणमपिप्रकरोति श्रुतंनरः ऽदमावत्यमनोमलवर्जनंलघुविधायसदागमासेवनं कुरु त
तेनदियातच्छिवंयथागमदसावनुसुंदरपार्थिवः अन्यच्च ऽदमनंतभव च मसूचकंमलवशादनुसुंदरवेष्टितं यदिहजातमतःपरिकीर्त्तितंमतिवि
नकारिसुदेहिनां भवनियोगतएवभवद्वियंगदितपद्धतिरत्रनारनरे स कू दवाप्यजिनेंऽमतंयतः शिवमतःप्रगताबहवोनराः त्रिवत्तुरशुभवेषु
तथापरे बहुतमाःपुनरत्रविधानतः विविधभव्यतयाभवदारणंनिजनिज कमतोदधिरनराः तदिदमत्रसुयुद्यमहोजनाः रुदिविधत्तपरंपरमाकृ
रं मलविशोधनामवसुमेधसालघुविधेयमिहाप्यजिनागमं एतन्निःशेषमत्रप्रकटितमखिलैर्युक्तिगर्भैर्वचोभिःप्रस्तावेभावसारंतदखिलमधुनाश्रुत्वा
ध्याविचिंत्य लोभव्याभातिविन्नेयदिहितमनघंवदसुखंस्तरांवस्तत्रसिद्धेरोधात्विदितफलमलंस्यार्थसिद्धौकुरुध्वं उक्तत्रमत्ररचितंमतिमाद्यभाजाकिंवा
यदीदृशीमयात्रकथाप्रबंधे संसारसागरमनेनतरंतुकामैः तत्साधुभिःकृतकृपैर्मयिशोधनीयं ब ऽत्यर्पमतिभवप्रपंचायांसर्वसूचितमीलकवर्ण।
स्ताः ऽमप्रस्तावः समाप्तः छ समाप्तावेयमुपमितभवप्रपंचानामकथेति ब द्योतिताखिलभावार्थःसद्व्याख्याप्रबोधकः सूराचार्योभवद्दीप्तःसा
क्षादिवदिवाकरः सनिर्हतकुलोद्भतोलाटदेशविभूषणः आचारपंचकोद्युक्तःप्रसिद्धाजगतीतले अभवत्तदिदिनोधीतस्ततोवन्नमहत्तरः ज्योतिर्निमित्ता
शास्त्रज्ञःप्रसिद्धादेशविस्तरः ततोतदुत्तमसत्कीर्त्तिर्विद्यागोत्रविभूषणः दुर्गस्वामीमहाभागःप्रख्यातःपृथिवीतले प्रव्रज्यांगृहीतायेनगृहंसद्धनसरितंहि

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 11 June, 2017

त्वासद्धर्ममाहात्म्यक्रिययैवप्रकाशितं यस्यतच्चरितंवीक्ष्यशशांककरनिर्म्मलं बुध्यास्तत्सत्ययादेवस्तुयांसोऽजंतवस्तदा सद्दीक्षादायकंतस्यस्वस्यवा
द्गुरुत्तम ममस्याभिमदाशागंगर्गर्षिसुनिपुंगवैः क्लिष्टपिंडःस्वमाकालेयःसर्वमुनिचर्यया विहृतवारेद्दनिःसंगोऽर्ग्रस्वामीधरातले साद्दशानांश्रुति
र्लौकिकद्योतित्वात्तास्करोपमः श्रीसिद्धमालेयोधीरोगतोस्त्तंसद्विधानतः तस्मादनुलोपशमः सद्दर्षिरिन्दनाविलमनस्कः परहितनिरतैकगतिः सि
तनिधिर्महाभागः विषमतवगर्तनिपतितजंतुशतालंबदानडुर्ललितः दलिताखिललोककुलोपिसततकरुणापरीतमनाः मन्यंतिविमलधियः उ०४
सुसाधुगुणवर्णकंसत्यं उपमितिस्तवप्रपंचाकथतितच्चरणरेणुकल्पेन गीर्देवतयाविहिताभिहितासिद्धाभिधानेन अथवा आचार्यहरिभद्रोमेधर्म्म र
धकरोगुरुः प्रस्तावेतावतोहंतसएवाद्येनिवेदितः विषंविनिर्द्धूयकुवासनामयंव्यचीचरद्यःकृपयामदाशये अचिंत्यवीर्येणसुवासनासुधांनमो
स्मितस्मैहरिभद्रसूरये अनागतंपरिज्ञायचैत्यवंदनसंश्रया मद र्थैवकृतायेनवृत्तिर्ललितविस्तरा यत्राखलरचयाशाधिकमिदमितिलब्ध
यपताकं निखिलसुरलवनमध्येसततप्रमदंजिनेंद्रगृहं यत्रार्बुदं क शालायांधर्म्मसिद्देवधामसु कामोलीलावतीलोकेसदास्तेविगणोत्सु
दा तत्रेयंतेनकृताकथितानिःशेषगुणगणाधरे श्रीसिद्धमालनग र गदितागर्गसिमंडपस्थेन प्रथमादर्शेलिखिता साध्व्याश्रुतदेवतानुकारि
ण्याऽदुर्ग्रस्वामिगुरूणां शिष्यकयेयंगणाभिधया संवत्सरशतनवके द्वि षष्टिसहितेतिलंघितेचास्याः ज्येष्टेशात्पंचम्यां पुनर्वसौ गुरुदिनेसमा
प्तिरभूत ग्रंथाग्रमस्यां विज्ञायकीर्त्तयंतिमनीषिणः अनुष्टुभां सहस्राणिप्रायसःसंतिषोडशः छ ॥ ग्रंथाग्रं १६००० संख्या ॥ श्री
संवत १७३८वर्षे पोष वदिपंचमीन्दुवारे [illegible] च्छकग्रथोयंसंपूर्णः कृतमिति ॥ शुभंभवतु ॥ ॥ छ ॥ २

यःसंग्रहकरणतर सद्गुणग्रहनिरतबुद्धिरवरतो आत्मन्यतुलगुणगणेगणवरबुद्धिंविधापयति बहुविधमपियस्यमनोनिरीक्ष्यकंदेद्धविशादमद्य तस्मै [illegible]

DR. BHAU DAJI MEMORIAL